

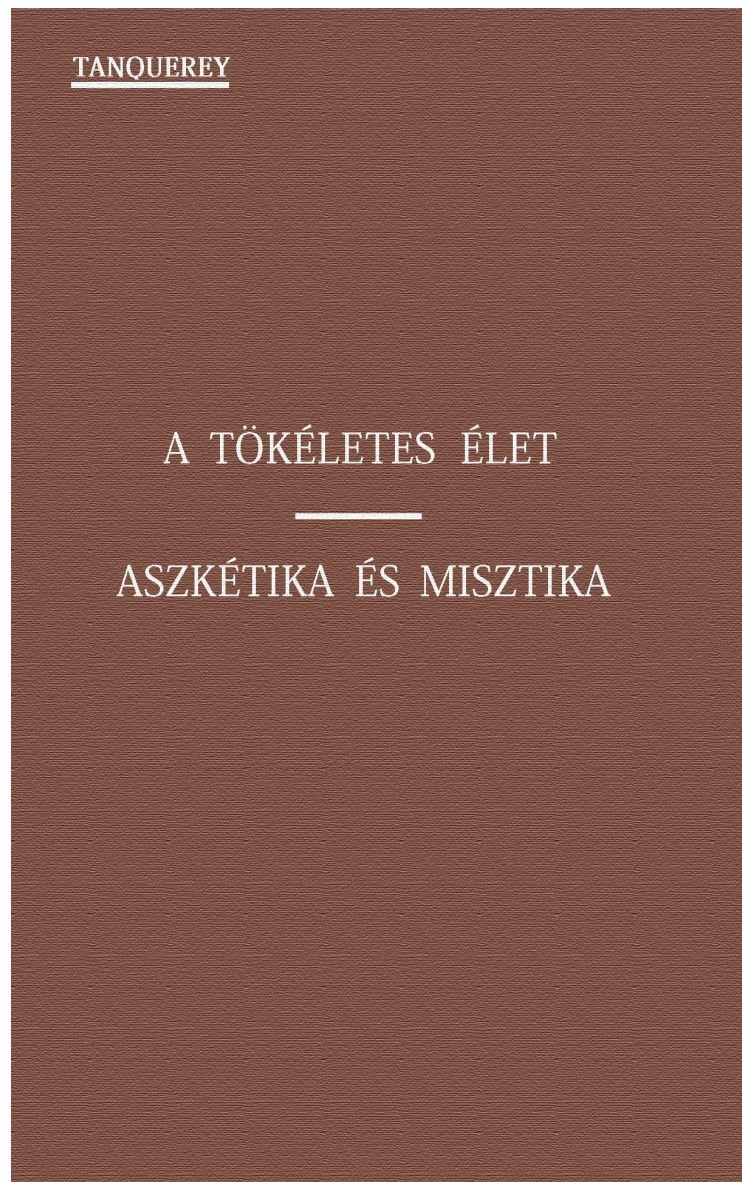
Adolphe Tanquerey

A tökéletes élet

Aszkétika és misztika

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Adolphe Tanquerey
A tökéletes élet
Aszkétika és misztika

Franciából fordította
Dr. Czumbel Lajos

Nihil obstat
dr. Julius Kováts
censor diocesanus

Nr. 1784/1932. Imprimatur
Szatmárini, die 7 Decembris 1932.
Stephanus Szabó
vicarius generalis

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció a Société de S. Jean L'Évangéliste-nél (Párizs, Tournai [Belgium], Róma) 1932-ben megjelent könyv elektronikus változata.

A Függelékben közölt írás (melynek szerzője Endrődy László S. J.) nem tartozik a könyv magyar fordításához, de az eredeti könyv függelékének kivonatos változata.

A szöveget a mai helyesíráshoz igazítottuk, és a szentírási hivatkozásokat is a ma használatos jelölés szerint adjuk.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés.....	7
I. § Az askétika mibenléte.....	7
II. § Az askétika és a misztika forrásai.....	10
III. § Az askétika módszere.....	14
IV. § Az askétika magasztossága és szükségessége.....	17
V. § Az askétika és a misztika közötti különbség.....	21
Első rész: Alapelvek.....	24
I. fejezet: A természetfölötti élet eredete.....	25
I. cikkely: Az ember természetfölötti élete.....	25
II. cikkely: Az ember felemelése a természetfölötti rendbe	26
III. cikkely: A bűnbeesés és a bűnhődés.....	29
IV. cikkely: A megváltás és annak eredményei.....	31
II. fejezet: A keresztény élet mibenléte	36
I. cikkely: Isten szerepe a keresztény életben	37
I. § A Szentháromság szerepe	37
II. § Jézus Krisztus szerepe a keresztény életben.....	53
III. § Szűz Máriának, a szenteknek és az angyaloknak szerepe a keresztény életben.....	60
II. cikkely: Az ember szerepe a keresztény életben	72
I. § Küzdelem lelkünk ellenségeivel.....	73
II. § A lelki élet gyarapodása az érdemek által	85
III. § A keresztény élet gyarapodása a szentségek által.....	92
III. fejezet: A keresztény élet tökéletessége	107
I. cikkely: Téves nézetek a tökéletességről.....	107
II. cikkely: A tökéletesség helyes fogalma	109
I. § A tökéletesség lényege a szeretetben áll.....	110
II. § A szeretet a földön áldozatot kíván.....	114
III. § Mi a szerepe a szeretetnek és mi a szerepe az áldozatnak a keresztény életben?.....	116
IV. § A tökéletesség a parancsoknak vagy a tanácsoknak betartása-e?	118
V. § A tökéletesség különböző fokai.....	119
VI. § A tökéletesség határai a földön	120
IV. fejezet: Kötelességünk tökéletességre törekedni	123
I. cikkely: A keresztény hívek kötelesek tökéletességre törekedni.....	123
I. § Kötelességünk tökéletességre törekedni.....	123
II. § Indítók, amelyek megkönnyítik ezt a kötelességünket.....	126
II. cikkely: A szerzetesek kötelesek tökéletességre törekedni.....	128
III. cikkely: A papok kötelesek tökéletességre törekedni.....	131
V. fejezet: A tökéletesség általános eszközei	142
I. cikkely: A tökéletesség belső eszközei	143
I. § A tökéletesség utáni vágy	143
II. § Istennek és önmagunknak ismeretéről	149
III. § Az Isten akaratához való igazodás.....	162
IV. § Az imádság.....	169
II. cikkely: A tökéletesség külső eszközei.....	179

I. §. A lelkivezetésről.....	179
II. § Az életrend.....	189
III. § A lelki olvasmányok és szentbeszédék	193
IV. § A társadalmi érintkezések megszentelése	196
Második rész: A három út	209
Bevezető megjegyzések.....	209
Első könyv: A lélek megtisztulása, vagyis a megtisztulás útja.....	215
Bevezetés	215
I. fejezet: A kezdők imádsága	218
I. cikkely: Az imádság szükségessége és kellékei.....	218
I. § Az imádság szükségessége.....	218
II. § Az imádság lényeges kellékei	219
II. cikkely: A kezdők lelki gyakorlatai	223
III. cikkely: Az elmélkedés	224
I. § Általános tudnivalók	224
II. § Az elmélkedés haszna és szükségessége	226
III. § A kezdők elmélkedésének sajátosságai.....	229
IV. § Az elmélkedés főbb módszerei.....	232
II. fejezet: A bűnbánat és a vezeklés	240
I. cikkely: Indítóokok a bűn utálására és kerülésére.....	241
I. § A halálos bűn.....	241
II. § A teljesen szándékos bocsánatos bűn	246
II. cikkely: Indítóokok és eszközök a bűn jóvátételére	250
III. fejezet: Az önmegtagadás	256
I. cikkely: Az önmegtagadás mibenléte	256
II. cikkely: Az önmegtagadás szükségessége	258
III. cikkely: Az önmegtagadás gyakorlata	263
I. § A testnek és a külső érzékeknek megtagadása	264
II. § A belső érzékek megtagadása	266
III. § Szenvedélyeink megfékezése	267
IV. § Magasabb képességeink megfékezése	274
IV. fejezet: Harc a hét főbűn ellen	279
I. cikkely: A kevélység és a vele rokon bűnök.....	280
I. § A kevélység	280
II. § Az irigység	288
III. § A harag	290
II. cikkely: Az érzékiség bűnei.....	294
I. § A torkosság.....	294
II. § A bujaság	296
III. § A restség	300
III. cikkely: A fösvényesség.....	302
V. fejezet: Harc a kísértések ellen	306
I. cikkely: A kísértésről általában.....	306
II. cikkely: A kezdők főbb kísértései.....	312
I. § A vigasztalásokból fakadó önámítások.....	312
II. § A kezdők állhatatlansága	315
III. § A kezdők túlzott sietsége.....	316
IV. § Az aggályok.....	317
Függelék a szellemek megkülönböztetéséről.....	322
Az első könyv összefoglalása	323

II. könyv: A megvilágosodás útja, vagyis a haladó lélek állapota.....	325
Bevezetés	325
I. fejezet: Az érzelmes imádság	329
I. cikkely: Az érzelmes imádság mibenléte	330
II. cikkely: Az érzelmes imádság előnyei	331
III. cikkely: Az érzelmes imádság hátrányai.....	332
IV. cikkely: Az érzelmes imádság módszerei	334
II. fejezet: Az erkölcsi erények	338
I. cikkely: Az okosság erénye	344
II. cikkely: Az igazságosság erénye	351
I. § A tulajdonképpeni igazságosság	351
II. § Az istentisztelet erénye.....	353
III. § Az engedelmesség erénye	357
III. cikkely: A lelki erősség erénye.....	364
I. § A lelki erősség erényének mibenléte	365
II. § A lelki erősséggel rokon erények	367
III. § Eszközök a lelki erősség erényének megszerzésére vagy tökéletesítésére ..	371
IV. cikkely: A mértékletesség erénye	373
I. § A tisztaság	373
II. § Az alázatosság.....	382
III. § A szelídség.....	394
III. fejezet: Az isteni erények	398
I. cikkely: A hit erénye	399
II. cikkely: A remény erénye.....	406
III. cikkely: A szeretet erénye	412
I. §. Az Isten szeretete.....	413
II. §. Felebarátunk szeretete	421
III. § Jézus szentséges Szíve a szeretet mintaképe és forrása	426
IV. fejezet: Az ellenség támadásainak kiújulása.....	431
I. cikkely: A hét főbűn újraébredés	431
II. cikkely: A jóban való restségről	432
III. könyv: Az egyesülés útja	439
I. fejezet: Az egyesülés közönséges útja	443
I. cikkely: A Szentlélek ajándékai	445
I. § A Szentlélek ajándékairól általában	445
II. § Az egyes ajándékok.....	450
III. § Az ajándékok szerepe az elmélkedésben és a szemlélődésben	463
IV. § A Szentlélek gyümölcsei és a boldogságok	466
II. cikkely: Az egyszerűsített elmélkedés	467
I. § Az egyszerűsített elmélkedés mibenléte	468
II. § Az egyszerűsített elmélkedés haszna	470
III. § Hogyan végezzük az egyszerűsített elmélkedést	471
IV. § Az egyszerűsített elmélkedés és a belénk öntött szemlélődés közötti viszony	473
II. fejezet: A belénk öntött szemlélődés	476
I. cikkely: Általános tudnivalók a belénk öntött szemlélődésről	476
I. § A belénk öntött szemlélődés mibenléte	476
II. § A szemlélődés haszna.....	483
III. § A közelebbi meghívás a szemlélődésre.....	485
II. cikkely: A szemlélődés különböző szakaszai.....	488

I. § A nyugvó elmélkedés	489
II. § A teljes egyesülés	501
III. § Az önkívületi egyesülés (lelki eljegyzés)	503
IV. § Az átalakító egyesülés, vagyis a lelki frigy	508
III. fejezet: Rendkívüli misztikus jelenségek	516
I. cikkely: Istentől származó rendkívüli misztikus jelenségek	516
I. § Az értelmi rendbe tartozó rendkívüli jelenségek	516
II. § Rendkívüli lelki, de egyben testi jelenségek	525
II. cikkely: Ördögi jelenségek	530
I. § Az ördögi ostromlás	530
II. § Az ördögi megszállás	532
IV. fejezet: Vitatott kérdések	537
I. § Nézeteltérés a szemlélődés mibenlétéről	538
II. §. Általános meghívás a szemlélődésre	540
III. § Mikor kezdődik a szemlélődés	544
Betűrendes tárgymutató	556
Függelék: Jellemismeret a lelkiélet szolgálatában. Ad. Tanquerey jellemtanulmányai	567

Bevezetés¹

Az askétika és a misztika *a tökéletes keresztény életről* tárgyal.

1. Az isteni jószág a természetes életen kívül, amelynek a lelkünk a forrása, természetfölötti étellel is megajándékozott bennünket, amely a kegyelemből fakad.² A kegyelem pedig nem egyéb, mint részesedés magának az Istennek életéből. És mivel ezt az életet Jézus Krisztus végtelen érdeméért nyertük; mivel továbbá ennek az életnek Jézus Krisztus a tökéletes mintaképe, méltán keresztény, azaz krisztusi életnek nevezzük.

Minden véges életnek tökéletesednie kell. Ez a tökéletesedés azzal történik, hogy az élő mind közelebb jut végső céljához. *A teljes tökéletességet akkor érzük el, ha célunkhoz jutottunk.* Az emberi élet célja a mennyország: ott Istent színről-színre fogjuk látni és boldogító tiszta szeretettel szeretni, ott kifejlődik majd a mi életünk a maga teljes szépségében. Valóban, a mennyországban Istenhez hasonlók leszünk: „*hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt úgy, amint van.*”³ A földön csak *viszonylagos* tökéletességet érhetünk el, ha mind bensőségesebbé tesszük Istennel való egyesülésünket, és így készülünk elő boldogító színelátására. Erről a viszonylagos tökéletességről fogunk tárgyalni. Előbb beszélni fogunk a keresztény élet lényegéről, annak tökéletességéről, a tökéletes életre való törekvés *kötelezettségéről*, a tökéletesedés *eszközéről*; majd sorban leírjuk azt a három utat: *a megtisztulás, a megvilágosodás, az egyesülés útját*, amelyeket végig kell járni minden léleknek, amely nemes odaadással törekszik a szomszédhozott tökéletesség felé.

De mindenekelőtt egypár kérdést kell előljáróban tisztáznunk.

2. A Bevezetésben öt kérdést fogunk tárgyalni; ezek:

- I. *Az askétika mibenléte;*
- II. *Forrásai;*
- III. *Módszere;*
- IV. *Fontossága és szükségessége;*
- V. *Felosztása.*

I. § Az askétika mibenléte

Hogy jobban megmagyarázzuk, mi az askétika, sorban kifejtjük: 1° *főbb elnevezéseit*, 2° a hittudományok között elfoglalt *helyét*, 3° a hittanhoz és az erkölcsstanhoz való viszonyát, 4° az *askétika és a misztika közötti különbséget*.

I. Az ASZKÉTIKA FŐBB ELNEVEZÉSEI

3. Az askétikának különféle elnevezéseket adtak.

¹ TH. DE VALLGORNERA, O. P., *Mystica Theologia D. Thomae*, t. I, q. I.; E. DUBLANCHY, *Ascétique* in *Dict. de Théol.*, t. I, col. 2038-2046; GIROUX, *Enseignement de la théologie ascétique*, Rapport lu au Congrès de l'Alliance des Séminaires, t. VI (1911), p. 154-171.

² Lásd: TANQUEREY. *Theologia dogmatica*, t. III.

³ *Jn* 3,2.

a) Hívják *a szentek tudományának*; és méltán, hiszen a szentektől maradt reánk, akik azt főképpen életükkel tanították; a rendeltetése is az, hogy szenteket neveljen. Mert megtanít arra, mi a szentség, és melyek a szentségre vezető eszközök.

b) Mások *lelki tudományának* nevezik, mert lelki embereket nevel, azaz benső embereket, akiket Isten lelke vezet.

c) Mivel pedig gyakorlati tudomány, *a tökéletesség művészetének* is nevezik, mert az a célja, hogy az embereket a tökéletes keresztény életre vezérelje; a művészetek művészetének is nevezik, mert nincs a művészetek között annál magasztosabb, amely a legnemesebb élet, a természetfölötti élet szépítésén fáradozik.

d) A manapság leggyakrabban használt elnevezés mégis: *aszkrétika* és *misztika*.

1) Az *aszkrétika* szó a görög aszkézis (gyakorlás, edzés) szótól származik, és jelenti mindazokat a fáradságos gyakorlatokat, amelyekkel testünk vagy lelkünk tökéletesedését műveljük. A keresztény tökéletesség is csak erőfeszítésekkel érhető el, amelyeket Szt. Pál szeret összehasonlítani azokkal az edzési gyakorlatokkal, amelyeket a porondon küzdők végeznek, hogy elnyerjék a győzelmet. Nagyon természetes volt tehát, hogy aszkézisnek nevezzék el azokat az erőkifejtéseket is, amelyeket a keresztény lélek a tökéletesség elérésére végez. Így nevezték el tehát Alexandriai Szt. Kelemen,⁴ Origenes⁵ és utánuk igen sok szentatyá. Amiért is azt a tudományt, amely a keresztény tökéletesség elnyerésére szükséges erőgyakorlatokat adja elő, aszkétikának nevezzük.

2) Igaz, hogy ezt a tudományt századokon át inkább *misztikának* nevezték (a görög műsztész szóból, ami titokzatosat, titkot, főképp vallási titkot jelent), mivel a tökéletesség titkait tárja fel. Egy időben aszkétika és misztika ugyanegy jelentett, de ma aszkétikának nevezzük azt a tudományt, amely a tökéletesség első fokozatait adja elő egészen a szemlélődésig, míg a szemlélődésről és az egyesülés útjáról a misztika tárgyal.

e) Az eddigi fejtegetésekből annyi mindenesetre világos, hogy az a tudomány, amellyel foglalkozunk, *a keresztény tökéletesség tudománya*, amiért is meg kell állapítanunk azt a helyet, amelyet a hittudományok sorában elfoglal.

II. Az ASZKÉTIKA HELYE A HITTUDOMÁNYOK SORÁBAN

4. Senki sem tudta jobban feltüntetni, mint Szt. Tamás, azt a szerves egységet, amely a hittudományban uralkodik. Ő az ő *Summa theologica*-ját három részre osztja: az első részben tárgyal *Istenről*, minden dolgok ősforrásáról, és Istent szemléli előbb önmagában, egy természetében, három személyében; majd műveiben, amelyeket teremtett, fönntart és gondviselésével kormányoz. A második részben foglalkozik Istennel, mint *végző célunkkal*, amely felé kell törekedni minden embernek. Ezt pedig akkor teszi az ember, ha a törvény irányítása mellett és a kegyelem behatása alatt Isten felé irányítja cselekedete, gyakorolja az isteni és erkölcsi erényeket, és teljesíti hivatásbeli kötelességeit. A harmadik részben bemutatja *a megtestesült Igét*, mint a mi égbevezető utunkat, aki a tőle alapított szentségekben kegyelmét közli velünk, hogy minket az égbe vezessen.

Ezen beosztás szerint az aszkétika és a misztika a második részhez tartozik, de az első és a harmadikon is nyugszik.

5. A hittudomány eszerint három, szervesen összefüggő részre osztható; ezek: a *hittan*, az *erkölcstan* és az *aszkrétika*.

⁴ A *Paedagogusban* I. I, c. 8. P. G., 318, Szt. KELEMEN aszkétának mondja Jákobot, miután egy titokzatos látomásban egy angyallal birkózott.

⁵ ORIGENES (*In Jerem. homil. 19. n. 7, P. G., XIII, 518*) aszkétáknak nevezi azokat a buzgó keresztényeket, akik az önmehtagadásban és más erényekben gyakorolták magukat.

a) A *hittan* megtanít arra, amit Istenről hinnünk kell; beszél az isteni életről, elmondja, mint közölte ezt Isten az ő értelmes teremtményeivel, főképpen az emberrel, mint veszítette azt el az ember az eredeti bűnnel, mint szerezte vissza a testté lett Ige, miképpen működik ez az élet az újjászületett emberben, miképpen árad a szentségekből és miképpen nyeri el tökéletes kibontakozását az örök dicsőségben.

b) Az *erkölcstan* megmutatja, hogy miképpen kell magunkban ápolni ezt az életet, amelyet az isteni jószág a maga életéből juttatott nekünk, hivatásunk kötelességeinek teljesítésével és az erények gyakorlatával.

c) De aki ennek az életnek tökéletesítésében többet akar tenni, mint amennyi szorosan kötelessége, vagy aki az erények gyakorlásában a legjobb módszereket akarja alkalmazni, annak ad utasításokat az *askétika*.

III. AZ ASZKÉTIKA VISZONYA A HITTANHOZ ÉS AZ ERKÖLCSTANHOZ

6. Az askétika tehát a keresztény erkölcstannak egy része, de a legnemesebb része, amelynek az a célja, hogy bennünket tökéletes keresztényekké neveljen. Bár a hittudománynak külön ágává nőtte ki magát, mégis szerves kapcsolatban áll a hittannal és az erkölcstannal.

1° A *hittanban van az alapja*. Amikor meg akarja magyarázni a keresztény élet mibenlétét, a hittantól kér felvilágosítást. Valóban, ez az élet nem más, mint az Isten élete beleültetve az emberbe. Ha tehát ennek az életnek őseredetét ismerni akarjuk, a Szentháromságig kell visszamennünk. Onnan kiindulva szemmel kísérhetjük ennek az életnek viszontagságait: mint ajándékozta azt Isten első szüleinknek, hogyan veszítettük el a bűn miatt, hogyan szerezte vissza Jézus Krisztus, milyen a szervezete és a működése a lelkünkben, milyen titokzatos csatornák vezetnek be a lélekbe, vagy gyarapítják benne, hogyan bontakozik ki Isten boldogító látásává a mennyországban. Ámde mindezeket a kérdéseket a hittan tárgyalja. Azért az askétika nem nélkülözheti a hittan igazságait, hanem rövid összefoglalásban föl kell azokat elevenítenie. Nem elég ezeket az igazságokat egyszerűen csak feltételezni, mert különben igen nagy áldozatokat kívánnánk az emberektől, anélkül, hogy elékbe állítanánk, hogy viszont az Isten mi mindent tett értünk. Azért szépen mondotta Manning bíboros, hogy a hittan a jámbor élet forrása.

7. 2° Az askétika az *erkölcstanra is épít*, és azt betetőzi. Az erkölcstan előadja azokat a parancsokat, amelyeket meg kell tartanunk, hogy az isteni életet megszerezhessük és megőrizhessük. Az askétika, amely ennek tökéletesítésére törekszik, kell hogy föltételezze a parancsok ismeretét és betartását. A legsúlyosabb tévedés lenne elhanyagolni a parancsokat azon ürüggyel, hogy a tanácsokat óhajtjuk követni és a legmagasabb erények útjára lépni, mielőtt megtanultuk volna a kísértések legyőzését és a bűn elkerülését.

8. 3° Az askétika mindazonáltal *különbözik úgy a hittantól, mint az erkölcstantól*. Neki megvan a maga külön tárgya: az Úr Jézusnak, az egyháznak és a szenteknek a tanításából kiválogatja mindazt, ami a tökéletes életre vonatkozik, és ezeket a tanításokat egy egységes tudománnyá gyúrja össze. 1) Különbözik a hittantól, amely a maga igazságait azzal a közvetlen céllal adja elő, hogy azokat higgyük, míg az askétika gyakorlati célt követ: ezeket az igazságokat azért állítja elénk, hogy megértsük, megszeressük és gyakoroljuk a tökéletes keresztény életet. 2) Különbözik az erkölcstantól is, mert bár szintén beszél a parancsok betartásáról, amely nélkülözhetetlen alapja minden tökéletes életnek, tovább menve a tanácsok követését is ajánlja, és minden erény gyakorlásában olyan magasabb tökéletesség elérésére buzdít, amely már nem kötelező. Így valóban a keresztény tökéletesség tudománya.

9. Éppen ezért az aszkétika *elméleti és gyakorlati tudomány* egyszerre. Elméleti is, mert a hittanhoz fordul, hogy megmagyarázza a keresztény élet mibenlétét, de főképpen gyakorlati, mert keresi az ezen élet ápolására szolgáló eszközöket.

De valóságos *művészet* is egy okos lelkivezető kezében, aki az általános elveket mindenegyre lélekre megértő gonddal tudja alkalmazni; mégpedig az összes művészetek között a legelőkelőbb és a legnehezebb: *ars artium regimen animarum*, a lélekvezetés a művészetek művészete. – Az itt lefektetett elvek és szabályok szolgáljanak tehát jó lelkivezetők képzésére.

IV. AZ ASZKÉTIKA ÉS A MISZTIKA KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉG

Amit eddig mondtunk, az mindkettőre áll.

10. A) Hogy a kettő között *különbséget* tehessünk, *aszketikának* a lelki élet tudományának csak azt a részét nevezzük, amely elméletben és gyakorlatban elénk állítja a keresztény tökéletességet *az Istentől belénk öntött szemlélődésig*. A tökéletes életet a tökéletesség utáni vággyal kezdjük, majd végigvezet az aszkétika a megtisztulás útján és a megvilágosodás útján egészen a szerzett szemlélődésig.

11. B) A *misztika* a lelki élet tudományának az a része, amely *a szemlélődés elméletét és gyakorlatát* ismerteti az érzékek éjszakájától és az elmerüléstől egészen a lelki frigyig.

a) Ezek szerint nem úgy határozzuk meg az aszkétikát, hogy az a lelki élet *rendes* útjainak tudománya, a misztikát sem nevezzük a *rendkívüli* utak tudományának, mert manapság rendkívüli utaknak a misztikus jelenségek csak egy részét nevezik, ti. azokat a rendkívüli kegyelmeket, amelyek néha még a szemlélődésen felül adatnak, amilyenek az elragadtatások és a kinyilatkoztatások.

b) A *szemlélődés* Istennek és az isteni dolgoknak közvetlenebb meglátása és átélése: szerzett, ha saját lelki tevékenységünk gyümölcse, ha a kegyelem segítségével jön is létre; belénk öntött, ha képességeinket felülmúlja s Isten műveli lelkünkben a mi beleegyezésünkkel (1299. pont).

c) Szándékosan *egyesítettük* az aszkétikát és a misztikát, 1) Igaz, hogy a kettő között lényeges különbség van, amire később rá fogunk mutatni. De az is bizonyos, hogy az aszkétikus és a misztikus állapot között *összefüggés* van, úgy hogy az első a másodikra előkészítő lehet, mert Isten az aszkétának nemes önadaadását, ha jónak látja, azzal jutalmazhatja, hogy a misztikus állapotba emeli. 2) Mindenesetre a misztikának tanulmányozása nagy világot vet az aszkétikára, és megfordítva: mert Isten útjai összefüggnek. Azért Istennek az a hatalmas tevékenysége, amelyet a misztikus lelkekben kifejt, jobban kidomborítja Istennek azt a kevésbé érzhető munkáját, amelyet a kezdők lelkében végez. Viszont a misztikus élet próbái, amelyeket Keresztes Szt. János ír le, jobban megértetik velünk a közönséges szárazság próbáját, amelynek az alsóbb fokozatokon ki szokott téve lenni a lélek. Végül a misztikus jelenségeket is könnyebben felfogja az ember, ha az aszkétának évekig eltartó kemény munkájában észreveszi, hogy az Isten iránt való odaadásnak milyen magas fokára lehet eljutni. Egy tudománynak két ága ez tehát, és mindkettő csak nyer vele, ha együtt maradnak.

II. § Az aszkétika és a misztika forrásai

12. Mivel a lelki élet tudománya a hittudomány szerves része, ugyanaz a *forrása*, mint a hittudománynak; vagyis elsősorban a kinyilatkoztatott igazságok letéteményesei: a *szentírás* és

a *hagyomány*; másodsorban a hittől megvilágított természetes ész és a tapasztalat. Itt tehát csak arra szorítkozunk, hogy bemutassuk, miképpen kell ezeket használni az aszkétikában.

I. A SZENTÍRÁS

A szentírásban nem találjuk meg a lelki élet tudományát rendszerbe foglalva, hanem nagyon bőséges anyagot találunk szétszórva úgy az ószövetségben, mint az újszövetségben: *tanításokat, parancsokat, tanácsokat, imádságokat, példákat*.

13. 1° Elméleti tanításokban kifejti Istent, az ő természetét, tulajdonságait, mindent betöltő végtelen jelenlétét, határtalan bölcsességét, jóságát, igazságosságát, irgalmasságát, gondviselését, amely kiterjed minden teremtményre, de főképpen az emberre, hogy az ember üdvözölhessen; Istennek belső életét, az örök Bölcsességnek, vagyis az isteni Igének titokzatos nemződését az Atyától, a Szentlélek származását az Atyától és Fiútól. Elmondja, hogy mit tett Isten, főképpen az emberekért: hogyan közölte velük isteni életét, hogyan szerezte azt vissza az emberi nem bukása után; beszél az isteni Ige megtestesüléséről, a megváltás nagy művéről, az ember megszenteléséről a szentségek által, hogy így élvezhesse majd az ember Isten boldogító színelátását a mennyországban, amelyre rendelve van. Világos, hogy ez a főséges tanítás éleszti bennünk az isteni szeretet tüzeit, és szítja bennünk a tökéletesség utáni vágyakozást.

14. 2° Gyakorlati erkölcsi oktatásokat is tartalmaz, amikor *parancsokat* ír elő és *tanácsokat* ajánl. Így a tízparancsolat összefoglalja az Isten és a felebarát szeretetének: Isten tiszteletét és felebarátunk jogainak tiszteletben tartását rendeli el. A *próféták* magasztos tanítása szüntelenül a nép elé állította Isten jóságát, szeretetét, de igazságosságát is, hogy visszatartsa a népet a bálványimádástól és egyéb bűnöktől; hogy megtanítsa Isten félelmére, tiszteletére és szeretetére, igazságosságra, jóságra az embertársak, főképpen pedig az elnyomottak és gyengék irányában. A *bölcsesség könyvei* bölcs tanácsokat adnak és dióhéjban tartalmazzák már a keresztény erények legtöbbjét. De mindezeket felülmúlja *Jézus Krisztus* fenséges tanítása. Már a hegyi beszéd egy rövid aszkétika. Ennél is magasabbra emelkedik az Úr Jézus tanítása azon beszédeiben, amelyeket *Szt. János* evangélista közöl, aki azután leveleiben magyarázza Jézus oktatásait. *Szt. Pál* tanítása telve van hittani mélységekkel és gyakorlati útmutatásokkal. Elmondhatjuk, hogy az újszövetség már a keresztény tökéletesség törvénykönyve.

15. 3° A szentírás **imádságokat** is ad, hogy buzgóságunk és belső életünk nagyobb lendületet vegyen. Vannak-e szebb imádságok, mint a *zsoltárok*, amelyeket az egyház is annyira alkalmasnak ítélt Isten dicsőítésére, lelkünk megszentelésére, hogy nyilvános istentiszteletébe, a misébe és a papi zsolozsmába felvette? Ezekon kívül vannak még elszórtan egyes imádságok a *történelmi* és a *bölcselkedő* könyvekben is. Az *újszövetségben* ott van az Úr imádsága, a *Miatyánk*, a legszebb és a maga rövidségében is a legbefejezettebb imádság, ami egyáltalán képzelhető. Főséges azután Krisztus Urunknak *főpapi imádsága*. Szent Pál leveleiben és a Titkos jelenések könyvében találunk már *doxológiákat* is, vagyis Istent magasztaló rövid imaformákat.

16. 4° A szentírás **példákat** is állít elénk, amelyek az erényes életre vonzanak, **a)** Az *ószövetség* felsorakoztatja előttünk a pátriárkákat, prófétákat és más kiváló embereket, akik nem voltak ugyan gyarlóságok nélkül, de akiknek erényeit magasztalja Szt. Pál,⁶ és követésre méltó életüket hosszadalmasan leírják a szentatyák. És valóban, ki ne csodálná meg Ábelnek vagy Hénoknak jámborságát, Noénak állhatatos erényességét, aki egy romlott nép közepette

⁶ Zsolt 11.

becsülettel élt; Ábrahám hitét és Istenbe vetett bizalmát, József tisztaságát és okosságát, Mózes bátorságát, bölcsességét és kitartását, Dávid rettenthetetlenségét, jámborságát és bölcsességét, a próféták szigorú életmódját, a Makkabeusok bátorságát s több más nemes példát, amelyeket nem lehet mind felsorolni? **b)** Az *újszövetségben* mindenekelőtt az Úr Jézus a szentség legteljesebb példaképe: utána példaképek még Szűz Mária és Szent József, az Úr Jézus leghívebb követői, majd az apostolok, akik kezdetben tökéletlen emberek ugyan, de később az evangéliumi és apostoli erények olyan kiváló gyakorlói lesznek, hogy sokkal inkább példájukkal, mint szavukkal buzdítanak bennünket is: „*Legyetek utánzóim, mint en Krisztusé*”.⁷ Ha a szentírásban felsorakoztatott szentek némelyike el is bukott, csak annál használhatóbb példáká lesznek, mert azt is megmutatják nekünk, hogy miképpen kell hibáinkat bűnbánattal jóvátenni.

II. A HAGYOMÁNY

17. A hagyomány *kiegészíti* a szentírást, mert *közli* velünk azokat a kinyilatkoztatott igazságokat, amelyek nincsenek megírva a szentírásban; azonfelül pedig csalhatatlanul *értelmezi* azokat. A hagyományt az egyház ünnepélyes vagy pedig mindennapi tanításában közli velünk.

1° Az ünnepélyes tanítás, amely a zsinatoknak és a pápáknak az egész egyházra kötelező kijelentéseiben áll, igen ritkán foglalkozott szoros értelemben vett aszkétikus vagy misztikus kérdésekkel; inkább a lelki élet tudományának alapját képező igazságokat szögezte le. Így vannak döntő kijelentések az isteni életről, ahogyan az Istenben magában van meg, az ember felemeléséről az isteni életre, az áteredő bűnről és annak következményeiről, a megváltásról, a kegyelemről, amelyet az újjászületett ember kap, a szentségekről, amelyek a kegyelmet közlik velünk, a szentmiséről, amely alkalmazza a megváltás gyümölcseit. Ezekre az egyházi döntésekre majd hivatkozni fogunk.

18. 2° Az egyház a maga *mindennapi tanítását* kétféle módon is gyakorolja: *elméletileg* és *gyakorlatilag*.

A) Az *elméleti* tanítást *nemlegesen* adja az egyház, amikor egyes hamis misztikusok tévedéseit elítéli; tevőlegesen pedig a szentatyáknak és a hittudósoknak egybehangzó véleményében és az egyháztól szenteknek elismert emberek életéből vont tanulságokban nyilvánul meg az egyház felfogása a lelki életről.

a) Különböző korokban támadtak *hamis misztikusok*, akik a keresztény tökéletesség mibenlétét tévesen fogták fel: így pl. az első századokban az enkratiták és a montanisták, a középkorban a fraticellik és egyes német misztikusok, az újabb időben Molinos és az úgynevezett quietisták. Amikor az egyház ezeknek nézeteit elítélte, rámutatott azokra a zátonyokra, amelyeket kerülnünk kell a lelki életben, és ezzel is irányt mutatott nekünk.

19. b) Viszont meg lassankint az egyházban kialakult egy általános, a lelki élet főbb kérdéseiben egymással *megegyező felfogás*, amely a szentírásnak élő magyarázata. Ezt az egyöntetű felfogást megtaláljuk a szentatyáknál, a hittudósoknál, a lelki élet nagymestereinél, és valóban meglepő, mennyire összehangzók a vélemények a lelki élet főbb kérdéseiben, amilyenek a tökéletesség mibenléte, az annak elérésére szükséges eszközök, a lelki életben való előhaladás határkövei. Vannak ugyan vitatott kérdések is, de csak másodlagos dolgokban, és az ezekről folyó vita csak jobban feltűnteti a többi téren uralkodó összhangot. Az egyház

⁷ *IKor* 4,16.

hallgatólagos beleegyezése, amellyel ezt a megegyező felfogást kíséri, biztosíték nekünk arra, hogy itt nem lehet tévedés.

20. B) Az egyház *gyakorlati tanítása* főképpen azon személyek szenttéavatásában nyilvánul meg, akik a lelki élet szabályait tanították is, gyakorolták is. Mindenki tudja, hogy az egyház milyen aprólékos vizsgálat alá veszi műveiket és életüket. Ebből a vizsgálatból megállapítható, mely elveket és gyakorlatokat ítél helyeseknek az egyház a lelki életben. Erről könnyen meggyőződhetünk, ha elolvassuk pl. XIV. Benedek pápának a boldoggáavatásokról és szenttéavatásokról írott könyvét (*De Servorum Dei beatificatione et Canonizatione*), vagy egy szenttéavatás okiratait.

III. A HITTŐL MEGVILÁGÍTOTT ÉRTELEM ÉS A TAPASZTALAT

21. A természetes észnek, mint amely föltétlenül szükséges bármely igazság, legyen az természetes vagy természetfölötti, megismerésére, igen nagy szerepe van a lelki élet tanulmányozásában, valamint az egész hittudományban. De ha kinyilatkoztatott igazságokról van szó, a *hitnek* kell az értelmet megvilágítania és vezetnie. Ha pedig arról van szó, hogy a lelki élet általános elveit alkalmazni akarja az egyes lélekre, nem nélkülözheti a *lélektani tapasztalatot*.

22. 1° Első feladata az, hogy *összegyűjtse, értelmezze, rendszerbe szedje* a szentírás és a hagyomány adatait, mert ezek különböző könyvekben szét vannak szórva, és így össze kell azokat szedni és szerves egésszé gyúrni. Sőt mi több: a szentírás szavai valamely határozott alkalomhoz vannak szabva, egy-egy kérdés felmerülésekor, adott környezetben hangzottak el; éppen így a hagyomány tanításaira személyek, korviszonyok adtak alkalmat. Azért: **a)** Hogy ezen tanítások igazi értelmét nyerjük, vissza kell azokat állítani eredeti körülményeikbe és más hasonló igazságok, valamint az egész keresztény hitrendszer világánál megvizsgálni. **b)** Ha ez az első munka el van végezve, a nyert igazságok *alapvető elveit* kell megkeresni, majd *következtetéseket* vonunk belőlük, alkalmazva azokat az emberi élet minden változatára, ezer lehető esélyére. **c)** Végül úgy az elveket, mint a következményeket áttekinthető szerves egésszé kell dolgozni, hogy tudomány váljék belőlük. **d)** Ugyancsak a természetes ész feladata, hogy a lelki élet tudományát *megvédelmezze* illetéktelen támadások ellen. Némelyek éppen a józan ész vagy a tudomány nevében emelnek kifogásokat és csak csalódást, káprázatot látnak ott, ahol pedig magasabb valóságok napfénye ragyog. A természetes ész legsajátosabb hivatása, hogy a bölcselőre és a józan tudományra támaszkodva megfeleljen ezekre az ócsárlásokra.

23. 2° A lelki élet tudománya *élettudomány*: azért be kell mutatni, hogyan valósították meg a szentek a gyakorlatban. Tanulmányozni kell tehát minden korok, népek, életviszonyok szentjeit. Meg kell figyelni a szent élet nehézségeit, akadályait, valamint azokat az eszközöket, amelyek segítségével hőseink mégis győzedelmeskedtek minden ellenségén. Amiért is az aszkétikában nem nélkülözhetjük a lélektan alapos ismeretét és az élet vizsla megfigyelését.

24. 3° Az is a hittől megvilágított természetes ész hivatása, hogy az általános elveket és szabályokat *alkalmazza külön az egyes emberekre* vérmérsékletüknek, jellemüknek, hajlamaiknak, életkoruknak, élethivatásuknak megfelelően, számításba véve a kegyelem különös működését az egyén lelkében, alkalmazva a szellemek megkülönböztetéséről szóló szabályokat.

Hogy az ész ezt a három feladatát teljesítse, nemcsak megfigyeléseiben kell élesnek lennie, hanem ítéleteiben biztosnak, gyakorlati alkalmazásaiban pedig körültekintőnek. Ismernie kell a vérmérsékleteket, a jellem gyengeségeit, a lélek betegségeit, mert mindezek

óriási befolyással vannak az értelemre és az akaratra, következésképpen tehát a lelki életre. Mivel pedig ez a tudomány elsősorban természetfölötti tudomány, vezérszerepet kell juttatni az értelmünket megvilágosító *hitnek* és teret kell engedni a *Szentlélek Isten* lélekvezető *ajándékainak*. Ilyen ajándékok elsősorban a tudomány ajándéka, amely a földi dolgoktól Istenhez emeli figyelmünket; az értelem ajándéka, amely a kinyilatkoztatott igazságok mélyebb megértésére vezet; a bölcsesség ajándéka, amely megtanít ezen igazságok nagyobb értékelésére; a tanács ajándéka, amely segít azokat alkalmazni az élet különböző körülményeire és mindenegyes cselekvésre.

Azért a *szentek*, akik engedik, hogy az Isten Lelke vezesse őket, a lelki élet elveit jobban meg is értik, biztosabban is alkalmazzák, mint mások. Köztük és az örök igazságok között bizonyos lelki rokonság áll fenn: innen van, hogy annyira értik és értékelik azokat: „*Elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosaktól, és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.*”⁸

III. § Az askétika módszere⁹

Hogy az ismertetett forrásokból minél bőségesebben meríthessünk, milyen módszert kövessünk az askétikában? a tapasztalati, *leíró* módszert, vagy a *levezető* módszert, vagy talán *egyesítsük* a kettőt? Azután milyen szellemben alkalmazzuk ezeket a módszereket?

25. 1° A tapasztalati, másképpen *leíró*, vagy lélektani módszer abban áll, hogy megfigyeljük magunkon és másokon az askétikus és misztikus jelenségeket, azután osztályozzuk őket, megállapítva hogy melyek az egyes életkoroknak és élethivatásoknak leginkább megfelelő erények; anélkül, hogy sokat törődnénk ezeknek a jelenségeknek természetével vagy okaival; anélkül, hogy kérdeznénk, ha vajon az erényekből fakadnak-e, vagy talán a Szentlélek ajándékaiból, avagy éppenséggel rendkívüli kegyelmekből. Ennek a módszernek megvan a maga előnye, mert hiszen ismerni kell előbb a tényeket, és csak azután foglalkozhatunk azok természetével vagy okaival.

26. De kizárólag nem alkalmazhatjuk ezt a módszert, mert:

a) Önmagában véve *nem elég* ahhoz, hogy tudomány legyen. A tények ismerete és a tényekből közvetlenül levezethető általános szabályok csak szükséges alapja a tudománynak. Ha a tények belső lényegét és előidéző okait nem kutatjuk, legfeljebb lélektant adunk, de nem hittudományt. Ilyen módszerrel leírhatjuk valamely erény gyakorlásának összes módjait, de még ezzel mindig nem adtunk elég ösztönzést annak gyakorlására.

b) Ha a jelenségek *lényegének* vizsgálatát elhanyagoljuk, könnyen balvéleménybe sodródunk. Így pl. ha a szemlélődésben nem különböztetjük meg a csodás elemeket, mint az elragadtatást, a földről való fölemelkedést attól, ami a lényeg: Istennek hosszas és érzelmes szemlélete egy különös kegyelem hatása alatt, könnyen arra a következtetésre juthatnánk, hogy minden szemlélődés csodás; ami az általános felfogás ellen van.

c) Sok *vitás kérdés* magától megszűnnék, ha a tények ismeretéhez alapos hittudományi képzettség járulna. Így pl. ha a hittudomány alapján különbséget teszünk a szerzett és a belénk öntött szemlélődés között, bizonyos különös lelkiállapotok, amelyek ellentmondó megítélésre adhatnak alkalmat, önként érthetők lesznek. Hasonlóképpen rájövünk arra, hogy a szenvedőleges szemlélődésben fokozatok vannak: némelyiknek megmagyarázására elegendő a Szentlélek ajándékainak tökéletesebb felhasználása, másoknál már Isten rendkívüli közbejövetele kell hogy elrendezze ismereteinket meglepő következtetések lebonyolítására;

⁸ Mt 11,25.

⁹ R. GARRIGOU-LAGRANGE, O. P., *La Vie spirituelle*, 10 oct. 1919, p. 11.

végül olyan is van, amely belénk öntött ismeretek nélkül nem magyarázható meg. Mindezek a megkülönböztetések hosszas elméleti s egyben gyakorlati kutatások eredményei: Ha felhasználjuk ezeket az eredményeket, a különféle iskolák között vitatott kérdések jó része kiküszöbölődik.

27. 2° A tudományos vagy *levezető* módszer abban áll, hogy gondosan tanulmányozzuk, amit a szentírás, a hagyomány, a hittudomány, Szt. Tamás nagy hittudományi műve: a Summa Theologica, a lelki életről mond; azután levonjuk mindezekből a következményeket, megállapítjuk, hogy mi hát a keresztény élet, miben áll annak tökéletessége, melyek a tökéletesség elérésére szolgáló eszközök; de azután nem tanulmányozzuk elég gondnal a lélektani tényeket, nem számolunk az emberek különböző vérmérsékletével, jellemével, hajlamaival, a kegyelem behatásának egyéni különféleségével, ugyanazon eszköz különféle eredményével; továbbá, nem méltatjuk megfelelő figyelemre a misztikus jelenségeket, amelyeket a szentek átéltek, néha le is írtak, mint pl. Szt. Terézia, Keresztes Szt. János, de Sales Szt. Ferenc és mások. Mivel mindig megvan az a veszedelem, hogy levezetéseinkben becsapódunk, különösen, amikor azok hosszadalmasok, okos dolog összevetnünk az okoskodásokat a tényekkel. Ha pl. úgy tapasztaljuk, hogy a belénk öntött szemlélődés meglehetősen ritka jelenség, nem szabad többé tartani némely aszkétikai iskolának azt a véleményét, hogy minden ember hivatott a szemlélődés legmagasabb fokára is.¹⁰

28. 3° A két módszer *egyesítése*. **A)** A két módszert okosan *egyesíteni* kell.

Tényleg ezt teszi a legtöbb aszkétikus író. Csak az a különbség köztük, hogy némelyik inkább a *tényekre* támaszkodik, mások nagyobb szerepet juttatnak az *elméletnek*.¹¹ Mi megkíséreljük, hogy az arany középúton járjunk; bár nem állítjuk, hogy az sikerült is. Kétségtelenül: **a)** Az aszkézis *elvei*, amelyeket a lelki élet nagymesterei a kinyilatkoztatott igazságokból vezettek le, segítségünkre lesznek abban, hogy a tényeket jobban megfigyeljük, helyesebben értelmezzük, módszeresebben összegezzük, lényegüket, okaikat felfogjuk: hiszen nem szabad elfelejteni, hogy az aszkéták csak leírják élményeiket anélkül, hogy azok mibenlétét is próbálnák mindenkor megmagyarázni. Az alapelvek segítenek kiismerni a jelenségek okait s csak így lehet azután rendszeres tudományt kiépíteni, ha az ismert igazságok világánál felismerjük a tények lényegét, okait, és módszeresen csoportosítjuk azokat.

b) Másrészt a lelki élet *tényeinek* tanulmányozása helyesbítené fogja az elméletet ott, ahol a logikai levezetések nagyon is eltávolodtak a való élettől. Elméletnek és életnek összhangban kell lenni: amiért is pl. ha az életben azt tapasztaljuk, hogy a misztikus jelenségek meglehetősen ritkák, ezt a körülményt nem lehet csupán annak tulajdonítani, hogy a legtöbb ember ellenáll a kegyelem hívásának. Az is megszívlelendő, hogy a szenttéavatásoknál az egyház az erények hősi fokban való gyakorlását tartja perdöntőnek, és nem azt, hogy az illető az imádságnak mely nemét és mely fokát gyakorolta. Amiért is meg kell változtatni azt az elméletet, mely szerint a szentség egyenes arányban áll az imádság nemével és fokával.

29. B) Hogyan egyesítsük ezt a két módszert?

a) Mindenekelőtt **tanulmányozni** kell a szentírásnak, a hagyománynak és az egyháznak *tanítását* a lelki életről. Ehhez hozzávesszük a levezető módszert és annak segítségével megállapítjuk, miben áll a keresztény élet, miben áll annak tökéletessége, milyen fokozatai

¹⁰ Két ellentétes irányú francia aszkétikus folyóirat, a *La vie spirituelle* és a *Revue d'Ascétique et de Mystique* jelentékenyen közeledett egymáshoz azzal, hogy a szemlélődésre való meghívás kérdésében különbséget tettek *általános és egyéni, közelebbi és távolabbi, elégséges és eredményes meghívás* között.

¹¹ Így pl. TH. DE VALLGORNERA nagyobb szerepet juttat a levezető módszernek, míg P. Poulain a *Grâces d'oraison* c. művében inkább a tények leírásával foglalkozik.

vannak, hogyan lehet az önmegtágadás, az isteni és erkölcsi erények gyakorlása által eljutni a szemlélődésig, mi ennek a szemlélődésnek lényege, melyek rendkívüli kísérő jelenségei.

30. b) Ehhez az elmélethez a *megfigyelés* módszerét kell kapcsolni: 1) gondos vizsgálat alá kell venni a *lelkeket*, tanulmányozni jó és rossz tulajdonságaikat, különös sajátjait; kiismerni, mire éreznek vonzalmat, mitől irtóznak, megkülönböztetni bennük a természet hajlamát a kegyelem működésétől. Ezek a lélektani ismeretek lehetővé teszik, hogy megtudjuk, melyek rájuk nézve a tökéletesség legmegfelelőbb eszközei, milyen erények gyakorlása való nekik leginkább, mire van természettől hajlamuk, a kegyelemtől hivatásuk, hogyan működnek közre a hívogató kegyelemmel, mik a nehézségeik a lelki életben és melyek a győzelemre vezető eszközök. 2) Hogy saját tapasztalataink látókörét kibővítsük, olvassgassuk figyelemmel a *szentek életét*, főképpen azokat az életrajzokat, amelyek nem hallgatják el a szent gyarlóságait, hanem megmutatják, hogyan is győzte le az a szent fokozatosan hibáit; miképpen, milyen eszközökkel gyakorolta az erényeket; hogyan, milyen befolyások alatt emelkedett fel esetleg az askétikus életből a misztikus életbe. 3) A *szemlélődés* különböző *jelenségeit* is természetesen a szemlélődők életén lehet legjobban tanulmányozni, kezdve a halvány pítymallattól a ragyogó napsütésig. Náluk tanulmányozhatjuk, hogy ezek a különös kegyelmek milyen hatással voltak életükre, milyen erények gyakorlására ösztönözték őket. Mindez kiegészíti, nemegyszer helyesbíti az elméleti ismereteket.

31. c) A hittudomány elvei és a misztikus tények tanulmányozása lehetővé teszi, hogy a *szemlélődés mibenlétét*, annak létrehozó okait is megismerjük, valamint fajait megkülönböztessük; hogy el tudjuk választani benne azt, ami szabályszerű attól, ami rendkívüli. 1) Mindenekelőtt felmerül a kérdés, vajon a *Szentlélek ajándékai alkotják-e* a szemlélődést; s ha igen, hogyan kell azokat magunkban ápolni, hogy a szemlélődésre előkészítsük a kedvező talajt. 2) Azután megvizsgáljuk, vajon a *Szentlélek ajándékai* egymagukban *elégségesek-e* az összes misztikus tünetek megfejtésére: nincs-e köztük olyan, amely belénk öntött tudományt tételez fel; avagy talán a szeretet az, amely ezt a rendkívüli lelkiállapotot előidézi, anélkül, hogy szükséges volna újabb ismereteket feltételezni. 3) Akkor jobban meg fogjuk azt is érteni, hogy mi az a *szenvédőleges állapot*: milyen szerepe van a belénk öntött szemlélődésben az Istennek, és milyen tevékenysége marad meg az emberi léleknek. Meg fogjuk tudni, mi ezen jelenségeknél a rendes és mi a rendkívüli, a csodás. A misztikus életre való meghívások számából eldönthetjük azt a vitatott kérdést is, vajon általános-e ez a meghívás.

Ha ilyen módszert követünk, nagyobb kilátásunk lehet arra, hogy eltaláljuk az igazságot; a lelki életről nyújtott kép pedig vonzóbb is lesz, hatásosabb is lesz.

32. 4° *Milyen szellemben* alkalmazzuk ezt a módszert? Bármelyik módszert is kövessük, annyi bizonyos, hogy ezeket a nehéz kérdéseket nagy higgadtsággal és megfontoltsággal kell kezelni, azzal az óhajtalással, hogy megtaláljuk az igazságot; nem pedig hogy minden áron diadalra vigyük kedvenc elméletünket.

a) Éppen azért tegyünk különbséget a *biztos* vagy általánosan elfogadott tételek és a *vitatható kérdések* között. Ez utóbbiaknak ne tulajdonítsunk ugyanolyan fontosságot, mint az előbbieknak; hiszen a lelkek vezetését csak biztos igazságok sziklájára lehet építeni, nem pedig kétes elméletek homokjára. Így pl. minden iskola elfogadja, hogy minden egyes léleknek, a tökéletesség bármely fokán legyen, két dologra okvetlenül szüksége van: az önmegtágadásra és szeretetre. Azt is mindenki megengedi, hogy e két elem közötti arány nem lehet minden lélekre ugyanaz, hanem egyénenként változik. Mindenki mondja, hogy a bűnbánat szellemének sohasem szabad hiányoznia, bárha a tökéletesség különböző fokain különféle alakban nyilatkozzék is meg. Az is bizonyos, hogy az isteni és erkölcsi erények többé-kevésbé tökéletes

gyakorlása nélkül nem lehet eljutni az egyesülés útjára; továbbá hogy a Szentlélek ajándékai, ha gonddal ápoljuk, bizonyos fogékonyságot adnak a léleknek a kegyelem behatásai iránt, és előkészítenek, ha Isten netalán meghív, a szemlélődésre. Abban is mind megegyeznek, hogy a szemlélődés Isten különös kegyelme, és az ember a maga erejéből hasztalan kísérelné meg magát abba belehelyezni: azt Isten adja annak, akinek akarja és akkor, amikor akarja; a közeli meghívásnak pedig azok a jelei, amelyeket Keresztes Szt. János leír. Ha pedig valaki elnyerte a szemlélődés kegyelmét, akkor mindenki szerint főképpen az Isten akaratán való megnyugvás, az önodaadás, de leginkább az alázatosság erényeinek gyakorlásával kell a lelki életben mind magasabbra emelkednie, amint azt Szt. Terézia szüntelen tanítja.

Vezethetjük tehát a lelkeket, azokét is, akik a szemlélődés magaslatára eljutottak, anélkül, hogy előbb meg kellene oldanunk minden vitatott kérdést.

33. b) Meg vagyunk róla győződve, hogy ha ezeket a nehéz kérdéseket *megértő szellemben* tárgyaljuk, keresve inkább az összehozó kapcsokat, mint a szétválasztó ellentéteket, ezzel kihúzzuk a vita fullánkját. Itt a földön úgyszem tudunk minden kérdést maradék nélkül megoldani; erre Isten boldogító színelátásától várjuk a világosságot.

IV. § Az aszkétika magasztossága és szükségessége

Az a kevés is, amit eddig az aszkétikáról elmondottunk, bizonyítja az aszkétika magasztosságát és szükségességét.

I. Az ASZKÉTIKA MAGASZTOSSÁGA

34. Magasztossága tárgyából következik. Tárnya pedig a legmagasztosabbak egyike: az isteni élet beleültetve az emberi lélek talajába, hogy ott a leggondosabb gonddal ápoltság. Ha tüzetesebben elemezzük ezt az életet, látjuk, hogy milyen kiváló figyelmünkre méltó a hittudományoknak ez az ága.

1° Először is bemutatja nekünk *Istent az emberi lélekkel való legbensőbb kapcsolatában*. Íme: a Szentháromság bennünk lakozik és bennünk él; közli velünk élete szikráját, együtt dolgozik velünk jócselekedeteink véghezvitelében, és ezzel szüntelenül növeli bennünk ezt a természetfölötti életet, tisztogatja lelkünket, felékesíti erényekkel, a maga élete mintájára formálja át, mígnem megéri Isten boldogító látására. Lehet-e fenségesebb dolgot képzelni, mint a lelkünkkel egyesült, a lelkünkben dolgozó, azt a maga képére alakító Istent?

2° Azután bemutatja nekünk *az Istennel együtt dolgozó lelket*. Íme: lassankint levetkőzi hibáit és gyarlóságait, gyakorolja a keresztény erényeket, lelkesen mintázza magában isteni Mesterét, letör minden belső s külső akadályt, ápolja a Szentlélek ajándékait, míg végre csodálatosan fogékony lesz az isteni kegyelem leghalkabb fuvallatának befogadására, minden nappal hasonlatosabb lesz mennyei Atyjához. Ha ma a legnagyobb figyelemre azokat a tudományokat méltatják az emberek, amelyek az étellel kapcsolatban állnak, mekkora megbecsülést érdemel az a tudomány, amely az emberi lélekben megfogant isteni életről, a természetfölötti életről beszél, hogy elmondhassa annak nemes eredetét, kifejlődését a földön, kivirágzását az égben! Nemde ez a legmagasztosabb tudomány? De egyben a legszükségesebb is.

II. AZ ASZKÉTIKA SZÜKSÉGESSÉGE

Hogy ezt a fontos pontot minél világosabban tárgyaljuk le, így osztjuk fel: 1° az aszkétika *szükséges a papok számára*; 2° *hasznos a világiaknak*; 3° *hogyan tanuljuk, hogy belőle hasznot merítsünk?*

1° Az aszkétika szükséges a papoknak

35. A papnak hivatása, hogy magát és testvéreit megszentelje; azért kétszeresen is kötelessége ismerni a szentek tudományát.

A) Hogy a papnak nemcsak az a *kötelessége, hogy tökéletességre törekedjék*, hanem az is hogy azt nagyobb fokban bírja, mint egy egyszerű szerzetes, ezt későbbben Szt. Tamással be fogjuk bizonyítani. Már pedig a keresztény tökéletességnek és a tökéletesség elérésére szükséges eszközöknek ismerete természetszerűen kell ahhoz, hogy tökéletességre tegyünk szert, hiszen a közmondás is tartja: *nihil volitum nisi præcognitum*, azaz amit nem ismerek, nem is óhajthatom.

a) Az ismeret *vágyat* ébreszt bennünk. Aki tudja, hogy mi a szentség, milyen főséges valami, milyen boldogító eredményei vannak, milyen termékenyvé teszi a lelket, az máris óhajtja azt. Egy jónak ismerete felszítja bennünk a vágyat: ha sokáig nézünk egy édes gyümölcsöt, lehetetlen, hogy meg ne kívánjuk. Mármint a vágy, különösen, ha heves és hosszantartó, már a cselekvés kezdete: a vágy lökést ad az akaratnak, hogy induljon megszerezni az óhajtott jót, erőt önt belé, hogy a nehézségek dacára is tartson ki megszerző munkájában. Ez a lelki életben különösen fontos, mert ennek nagyok az akadályai.

b) Ha az ember látja, hogy hosszú az út, amely a tökéletességre vezet, de részletekben lehet azt befutni; ha megfigyeli, hogy a szentek mint vertek le diadalmasan minden akadályt, mint haladtak feltartóztathatatlanul mindig előre; ha tudja, hogy Isten segítsége és vigasztalása nem fog elmaradni azoktól, akik komolyan küzdenek, felgyúl a *bátorsága*, lobogva ég a kedve a küzdelem hevében és nem fog lankadni, míg nem győzött.

c) Erre a tudományra *különösen napjainkban* van szükség. „Mert ma olyan légkörben élünk, hogy az embereket csak a külső világ érdekli, csak az észnek hisznek, csak a látható természetet tartják valóságnak, csak az érzékiekben gyönyörködnek; és ez a légkör behatol milliók lelkébe, behatol a szentélybe is.”¹² Az a két-három év, amelyet a kispap a kaszárnyában tölt, belopja ennek lelkébe is ezt a korszellemet, különösen, ha nem hozott hazulról elég kitűnő katolikus nevelést. Mármint van-e jobb ellenszere korunk eme gyászos törekvéseinek, mint a lelki élet tudományával való rendszeres foglalkozás? Hiszen ez más szóval annyit jelent, hogy kísérvük nyomon a tökéletesség útján haladó Krisztust és a szenteket, és tegyük magunkévá a lelki élet elveit, amelyek ellene mondanak a három gonosz kívánságnak.

36. B) A *hívek lelkivezetésére* is szükséges. **a)** Szükséges a *bűnös* ember irányítására, mert az aszkétika magyarázza meg, hogyan kell kerülni a bűn alkalmait, leküzdeni a szenvedélyeket, ellenállani a kísértéseknek, gyakorolni a bűnökkel ellentétes erényeket, hogy gyengítsük a bűnös hajlamokat. Mindezekről az erkölcsstan is tárgyal ugyan, de nem olyan bőven és nem olyan rendszeresen, mint az aszkétika.

b) De majdnem minden plébánián vannak *választott lelkek*, akiket Isten magasabb tökéletességre hívott, és akik jó lelkivezetés mellett segítségére lesznek a papnak apostoli munkájában imádságukkal, jó példájukkal és sokféle egyéb szolgálattal. Bizonyára van közöttük olyan, aki alkalmas lenne a hittan tanítására a gyermekek között, árvák stb. gondozására. De hogy ilyen hivatást méltóképpen betölthessenek, a pap részéről kitűnő lelkivezetésben részesítendő, ismerniük kell a szentek életmódját, a keresztény élet szabályait, mert enélkül sem kedve, sem hozzáértése nem lehet valakinek az apostoli munkához.

¹² GIROUX, *Rapport cité*, VIe Cong. de l'Alliance, 1911, p. 156.

37. c) Még sokkal inkább szükség van a lelki élet tudományára *a rendkívüli szentségre hivatottak* vezetésében; ilyenek pedig akadhatnak a legeldugottabb falvakban is. Hogy az ilyeneket az egyszerűsített imádság és a közönséges szemlélődés útjain vezethessük, nemcsak az aszkétikát kell ismernünk, hanem a misztikát is, mert enélkül könnyen félrevezetünk. Jól mondja Szt. Terézia: „Nagy szükség van lelkivezetőre; de ebben legyen meg a kellő hozzáértés... Az én véleményem az, és az is marad, hogy minden kereszténynek, hacsak teheti, tudós emberhez kell fordulni lelke ügyével; és minél tudósabb az illető, annál többet ér a tanácsa. Azoknak, akik az imádság útjain haladnak, még inkább szükségük van vezetésre és minél tökéletesebbek, annál inkább... Erős meggyőződésem, hogy az ördög az ő mesterkedéseivel nem fog rászedni olyan hívőt, aki hittudóstól kért tanácsot, hacsak az illető maga nem akarja, hogy becsapódjék. Szerintem az ördög nagyon-nagyon fél a tudománytól, ha az alázatos és erényes, mert jól tudja, hogy az le fogja őt álcázni, s szégyenszemre kell majd eltakarodnia.”¹³ Keresztes Szt. János is hasonlóképpen beszél: „Az ilyen lelkivezetők (akik nem ismerik a misztikus utakat) nem értik meg azokat a lelkeket, akik a békés, magányos szemlélődés útjain járnak... kényszerítik őket, hogy térjenek vissza az elmélkedés és a fáradtságos emlékezés útjára; hogy olyan belső gyakorlatokat végezzenek, amelyekben csak szárazságot és unalmat éreznek... Jól jegyezzük meg: aki tudatlanságból mást félrevezet, bár hivatása kötelességévé teszi a kellő ismeretek megszerzését, az az okozott kár arányában fog bűnhődni.”¹⁴

Ne mondja senki: Ha majd ilyen lelket talállok, *rábízom a Szentlélekre*, hogy az vezesse. – A Szentlélek azt fogja mondani, hogy ő terád bízta ezt a lelket, és neked vele együtt kell működnöd ezen lélek megszentelésében. Kétségtelenül a Szentlélek közvetlenül is vezethet egy lelket, de hogy minden csalódás ki legyen zárva, azt akarja, hogy a látható vezető ellenőrzésének vessük alá magunkat.

2° Az aszkétika hasznos a világiaknak

38. Azt mondjuk: *hasznos*, és nem: *szükséges*. Mert a világiak rábízhatják magukat egészen a papi lelkivezetőre és következképpen nem kell okvetlenül tanulniuk az aszkétikát. Mindazonáltal ez a tanulmány nekik is hasznos, főképpen három okból: **a)** Hogy megébredje és fenntartsa bennük a tökéletesség utáni *vágyat*, ismerniük kell a lelki élet természetét és a tökéletességre vezető eszközöket. Mert amit nem ismerünk, azután nem is vágyódunk: ignoti nulla cupido. A jámbor könyvek olvasása arra készíttet, hogy kíséreljük meg azt, amit olvastunk. Valóban milyen sok lélekben ébresztette fel a tökéletesség utáni forró vágyat kiváló lelki könyvek olvasása, amilyenek: Krisztus követése, A lelki harc, Bevezetés a jámbor életbe, Isten szeretetének gyakorlata stb.

b) Még ha jó lelkivezetőnk is van, az aszkétikának tanulmányozása megkönnyíti és *kiegészíti a vezetést*. Mindjárt jobban tudja az ember, hogy mit kell megmondania a gyónásban vagy a lelki beszélgetésben. A lelkivezető tanácsait is jobban megértjük és jobban megjegyezzük, ha könyvünkben is olvashatjuk. A lelkiatyának is nagy kényelem: nem kell hosszadalmas magyarázatokba bocsátkoznia: elég, ha egypár lényeges útmutatást ad, egyebekben pedig utal a könyv megfelelő fejezetére. Így az útmutatás rövidebb lesz anélkül, hogy hiányos lenne, mert a többi pótolja a könyv.

c) A lelki könyv olvasása néha *pótolhatja a lelkivezetőt*, amikor pl. vagy egyáltalában nincs pap, vagy legalábbis ritkán részesülhetünk lelki irányításban. Szó sincs róla, a vezetés, mint később rá fogunk mutatni, közönségesen szükséges a lelki életben, de ha ez valamelyes

¹³ *Önéletrajza*, karmeliták kiadása, Paris, 13. fej. 173–177. o.

¹⁴ *La vive flamme d'amour*, strophe III, v. 3, § 11, p. 308–311, éd. HOORNAERT.

okból hiányzik, a jó Isten pótolja a hiányt, és az egyik eszköz, amellyel azt pótolni szokta, elsősorban egy jó könyv, amely a lelki életet rendszeresen tárgyalja.

3° Az aszkétika tanulásának módja

39. Három feltétel kell, hogy valaki teljesen elsajátíthassa a lélekvezetés művészetét: egy *kézikönyv, a nagymesterek műveinek tanulmányozása, a gyakorlat.*

A) Egy *kézikönyv* tanulmányozása: Kétségtelen, hogy a lelki olvasmányok, a lelkivezetés, a lelki élet gyakorlata, amelyek a szemináriumi neveléshez tartoznak, sokat jelentenek a későbbi lelkivezető kialakulásában. Mindezekhez mégis hozzá kell venni egy jó tankönyv tanulmányozását, 1) A lelki olvasmányok mindenekelőtt jámborsági gyakorlatok: ha adnak is tanácsokat és ösztönzéseket a lelki élet egy és más kérdésében, mégsem tárgyalják szerves egészben a tökéletesség teljes tudományát. 2) Ha a kispapok azokat a tanácsokat, amelyeket az egyes jámbor könyvekből merítettek, nem tudják egy kézikönyv nyomán összegezni, könnyen elfelejtik, és mire szükségük lenne rá, már nem tudják. Már pedig X. Pius pápa szerint ez az a tudomány, amelyet a kispapnak okvetlenül meg kell szereznie a szemináriumban: „A jámborságnak és a kötelességeknek tudománya, amelyet aszkétikának neveznek.”¹⁵

40. B) A lelki élet *nagymestereinek* alapos *tanulmányozása*. Különösen azok műveit kell tanulmányozni, akiket oltárainkon is tisztelünk, vagy akik legalább is szentül éltek. **a)** A velük való érintkezésben szívünk lángra lobban, a hittől megvilágosított értelmünk jobban megérti, és jobban értékeli a lelki élet elveit, ha az ő műveikből meríti, mintha tankönyvben olvassa; a kegyelemtől megerősített akarat jobban lelkesedik az erényekért, amelyeket a szentek olyan vonzóan írtak le, és olyan hősiesen gyakoroltak. Ha ehhez hozzávesszük még a szentek életének olvasását, még világosabb lesz előttünk, hogy miért és hogyan kell őket utánozni, s nemes példájuk magával ragad: „*A szó tanít, a példa vonz*”.

b) Ezt a tanulmányt, amelyet a szemináriumban kezd meg a pap, *az életben folytatnia kell* s betetőznie: a lelkek vezetése kifejleszti gyakorlati érzékét. Ő is úgy fog tenni, mint a jó orvos, aki elméleti tudását gyakorlattal fejleszti, és gyakorlatát újabb tanulással tökéletesíti. A jó lelkipásztornál is az elméleti ismeretek a lelkekkel való foglalkozás közben kiegészülnek, viszont a lelkek esetleg felmerülő különleges szükséglete újabb elméleti tanulmányozásra ad alkalmat.

41. C) *Gyakorlat* is kell a lelkivezetőnek. Gyakorlaton pedig itt azt értjük, hogy maga is gyakorolja a keresztyén és a papi erényeket egy okos lelkiatya irányítása mellett. Aki jól akarja ismerni a lelki élet útjait, annak magának is járnia kell azokon: avagy nem az-e a legjobb hegyi vezető, aki végigjárta a hegyeket minden irányban? Ha pedig engedelmesen alávetettük magunkat a vezetőknek, mindjárt magunk is alkalmasabbak leszünk mások vezetésére, mert saját életünkből tanultuk meg, miképpen kell az elveket az életre alkalmazni.

Ha ezt a három kelléket egyesítjük, nagy haszonnal fogjuk tanulni az aszkétikát úgy a magunk, mint mások javára.

42. Ellenvetések megoldása. A) Néha azt vetik ellen, hogy az aszkétika *megzavarja a lelkiismeretet*, mert sokkal többet követel az embertől, mint az erkölcsstan, és olyan tökéletességet akar kötelezővé tenni, amely nem is lehetséges. – Ez az ellenvetés bírna alappal, ha az aszkétikában nem tennénk különbséget parancs és tanács között, vagy lélek és lélek

¹⁵ Motu proprio, 1910. szept. 9. A. A. S., t. II, p. 668. – XV. Benedek pápa azt óhajtotta, hogy Róma két nagy szemináriumban külön tanszéket kapjon az aszkétika.

között, mintha minden egyes lélek hivatott volna a tökéletesség legmagasabb fokára. De ez nem áll. Csak a válogatott lelkeket tereli a tökéletesség legmagasabb csúcsai felé, jól tudva, hogy azokat a közönséges hívek nem mászhatják meg; különbséget tesz továbbá parancs és tanács között; tudja, hogy mi szükséges az üdvösségre és mi a tökéletességre. De azt igenis tanítja, hogy a parancsokat csak úgy lehet mindenkor betartani, ha néha a tanácsok betartásában is gyakoroljuk magunkat.

43. B) Azzal is megvádolják, hogy *kedvez az önzésnek*, amikor az egyén megszentülését minden egyéb fölé helyezi. – Hogy lelkünk üdvössége legfőbb gondunk kell hogy legyen, ezt maga Jézus Krisztus tanítja: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja?”¹⁶ De hiszen ebben nincsen semmi önzés. Annál kevésbé, mert üdvösségünk egyik feltétele a felebaráti szeretet, amely az irgalmasság testi és lelki cselekedeteiben nyilvánul. Aki pedig tökéletes akar lenni, annyira kell szeretnie felebarátját, hogy kész legyen magát érte föláldozni, mint ahogy Krisztus Urunk is feláldozta magát miérettünk. Ugyebár, az ilyen önzéstől nem kell tartani?

C) Mondják továbbá: Az askétika a szemlélődő életre lelkesít, és ezzel *elvon a cselekvő élettől*. – Aki azt állítja, hogy az elmélkedés a cselekvés rovására van, az éppenséggel nem ismeri a történelmet. „Az igazi misztikusok, mondja M. de Montmorand, mind a cselekvés emberei voltak, nem a tépelődésé. Szervezőtehetségek, tudnak parancsolni, ügyesek a kivitelben. Alapításaik életrevalóak, maradandók; vállalkozásaik kitervezésében és vezetésében okosságról és merészségről tesznek tanúságot, meg tudják ítélni a lehetőségeket, ami a józanészű emberek sajátsága. És valóban a józanész legsajátosabb tulajdonságuk: ezt nem zavarja meg semmi beteges túlhajtottság, semmi rendetlen képzelődés; ezzel párosul a legritkább mélyen látás.”¹⁷ Csakugyan, nem tanú-e rá az egyháztörténelem, hogy a lelki élet írói majdnem egytől-egyig a cselekvés nagymesterei is voltak? Például szolgáljanak: Alexandriai Szt. Kelemen, Szt. Bazil, Aranyszájú Szt. János, Szt. Ambrus, Szt. Ágoston, Szt. Gergely, Szt. Anzelm, Szt. Bernát, Boldog Nagy Albert, Szt. Tamás, Szt. Bonaventúra, Gerson, Szt. Terézia, de Sales Szt. Ferenc, de Paul Szt. Vince, de Bérulle bíboros, Acarie asszony stb. A szemlélődés nemhogy ellensége volna a cselekvésnek, sőt világot vet reá s irányítja.

Elmondhatjuk tehát, hogy semmisenem olyan fontos, semmisenem olyan hasznos, mint a jól értelmezett askétika.

V. § Az askétika és a misztika közötti különbség

I. A SZERZŐK KÜLÖNBÖZŐ BEOSZTÁSAI

Bemutatjuk előbb a különböző beosztásokat és választani fogunk úgy, amint azt célunk elérésére legalkalmasabbnak ítéljük. Amikor megosztást akarunk csinálni a lelki élet tudományának egyes részei között, különböző szempontokat vehetünk fegyelembé.

44. 1° Némelyek az askétikát *tisztán gyakorlati tárgynak* tartják; azért kiküszöbölnek belőle minden elméleti kérdést, és csak arra szorítkoznak, hogy a lelki élet gyakorlati szabályait, úgy ahogy lehet, összegezzék. A szentatyák közül ezt az irányzatot képviselik Cassian „Lelki beszélgetések” (Collationes) c. művében, Klimakus Szt. János „A mennyország lépcsője” (Scala Paradisi) c. könyvében; az újabb írók közül pedig Rodriguez „A keresztény

¹⁶ Mt 16,26.

¹⁷ *Revue Philosophique* (Ribot). déc. 1904. p. 608; M. DE MONTMORAND, *Psychologie des Mystiques*, 1920, p. 20–21.

tökéletesség gyakorlata”-ban. Ennek a módszernek az az *előnye*, hogy mindjárt hozzáfog a tökéletesség eszközeinek leírásához. *Hátránya* az, hogy nem tárgyalja, mi mindent tett és tesz még ma is Isten és Jézus Krisztus lelkünk üdvözítésére, és így megfoszt attól a hatalmas jóra ösztönzéstől, amelyet ezen isteni tettek elgondolása nyújt nekünk. Azonfelül az erények gyakorlata nem építi azokra az általános mély meggyőződésekre, amelyek a hit igazságainak meggondolásából fakadnak.

45. 2° Azért a legjelesebb görög és latin egyházatyák, mint Szt. Atanáz, Szt. Cirill, Szt. Ágoston, Szt. Hilarion; valamint a középkor nagy hittudósai, Richard de S. Victore, Boldog Nagy Albert, Szt. Tamás, Szt. Bonaventúra, gondosan ügyeltek arra, hogy a lelki élet szabályait *a hit igazságaiból* vezessék le, és hogy a hitből fakasszák az erényeket, amelyeknek természetét és fokozatait előadják. Így járt el kiváltképpen a francia iskola Bérulle, Condren, Olier és Eudes vezetése mellett a tizenhetedik században.¹⁸ Ez az irányzat meg akarja világítani az értelmet és megszilárdítani bennünk az elveket, hogy édesebb és könnyebb legyen a nehéz erények gyakorlása; és ez az előnye. De gyakran szemére vetik, hogy nagyon is elméleti, kevésbé gyakorlati: azért legokosabb egyesíteni a két módszert, amit többen sikerrel kíséreltek meg.¹⁹

46. 3° Azok között, akik megkísérelték ennek a két módszernek *egyesítését*, vannak olyanok, akik az erényeket természetük szerint csoportosítják, mások viszont lélektani sorrendben adják elő, azaz úgy amint azok kifejlődnek a tökéletesség három útján: a megtisztulás, a megvilágosodás és az egyesülés útján.

A) Az elsők közé tartozik *Szt. Tamás*, aki Summájában sorban letárgyalja előbb az isteni, majd az erkölcsi erényeket, azután a Szentlélek ajándékait, amelyeket ő az erényekkel kapcsolatban ismertet. Az ő példáját követték a 17. századbeli francia iskola főbb mesterei, és más szerzők.²⁰

B) A második csoportba azok tartoznak, akik lelkivezetőket akartak nevelni, s azért leírták, milyen fejlődésen kell keresztül menni a léleknek az erények gyakorlásában a lelki élet három útján, s az elméletből csak annyit adnak, hogy a fejtegetéseik elején röviden ismertetik a lelki élet természetét. Így járnak el: *Thomas de Vallgornera*, O. P., *Mystica Theologia Divi Thomae*, *Philippus de SS. Trinitate*, *Summa theologiae mysticæ*, *Schram*, O. S. B., *Institutiones theologiae mysticæ*, *Scaramelli*, S. J., *Direttorio ascetico*, napjainkban pedig *A. Saudreau*, *Les degrés de la vie spirituelle*.

47. 4° Végül mások, mint *P. Alvarez de Paz*, S. J. és *P. Le Gaudier*, S. J., *egyesítették a két módszert*: előbb alaposan kifejtették a lelki élet természetét, úgy ahogy azt a hittan tanítja, valamint a tökéletesség elérésére szolgáló eszközöket, és azután az általános elveket alkalmazták a tökéletesség három útjára. Ha az a célunk, hogy lelkivezetőket képezzünk ki, azt hisszük, nem alkalmazhatnánk ennél helyesebb módszert. Az igaz, hogy így elkerülhetetlen egyes dolgok ismétlése, de ezen a hibán, amennyire lehet, úgy akarunk segíteni, hogy utalunk vagy a már letárgyalt vagy a később tárgyalandó kérdésekre.

¹⁸ G. LETOURNEAU, *L'École française du XVIIe siècle*, 1913; H. BREMOND, *Hist. litt. du sentiment religieux*, t. III. L'École française, 1921. Ez utóbbi túlozza a két iskola közötti ellentéteket.

¹⁹ Ezt kiválóan valósították meg többek között P. Eudes az ő misszióiban és műveiben, azután L. TRONSON, *Examens particuliers*, c. munkájában, amelyben felhasználva J.-J. Olier már előbb megjelent műveit nagyszerűen összesűrítette a lelki élet Olier-féle gyakorlati szabályait.

²⁰ Korunkból idézhetők: MGR Gay, *De la vie et des vertus chrétiennes*; CH. DE SMEDT, S. J., *Notre vie surnaturelle*.

II. A MI BEOSZTÁSUNK

48. Mi az aszkétikát és misztikát *két részre* osztjuk fel: az elsőben, amely elméleti lesz, ismertetni fogjuk **az alapelveket**, kifejtjük a keresztény élet természetét, annak tökéletességét, a tökéletes életre való törekvés kötelező voltát, az annak elérésére szolgáló általános eszközöket.

A második részben, amelynek feladata lesz **az általános elvek alkalmazása** a lelkek különféle osztályaira, végigvezetjük az olvasót a tökéletesség három útján: a megtisztulás, a megvilágosodás és az egyesülés útján, bemutatva, mint emelkedik mind feljebb a tökéletes élet vágyától ösztökélt lélek. Ez a második rész amellelt, hogy az első részben adott elméleten épül fel, lélektani jellegű lesz.

Az első rész megvilágítja a befutandó utat, mert megmutatja Istennek üdvözítésünkre kigondolt tervét, ösztönözní fog erőnk összeszedésére, amikor élénk állítja Istennek irántunk való nagylelkűségét, és nagy vonásokban már bemutatja, mint feleljünk az isteni jóságra önmagunk tökéletes odaadásával. A második rész mintegy kézen vezet a tökéletesség különböző útvonalain, amelyeket Isten segítségével meg kell futnunk, hogy célunkhoz elérjünk. Így azt hisszük, hogy az összes más beosztások előnyeít sikerül egyesíteni.

Első rész: Alapelvek

AZ ELSŐ RÉSZ FELADATA ÉS FELOSZTÁSA.

49. Az *első résznek* az a feladata, hogy röviden emlékezetünkbe idézze *hitiünk* azon *igazságait*, amelyeken természetfölötti életünk felépül; hogy kifejtse ennek az életnek mibenlétét, tökéletességét és a tökéletesség elérésére szolgáló általános eszközöket. Ebben a részben tárgyi rendet követünk, csak a második részben térünk át az alanyi, a lélektani rendre, amikor bemutatjuk, mint kell alkalmazni az általános elveket a különféle lelkekre. Ez lesz tehát a felosztásunk:

- I. fej. A természetfölötti élet *eredete*: Az embernek természetfölötti rendbe való fölemelése, bukása, megváltása.
- II. fej. A természetfölötti élet *mibenléte*: Istennek és a léleknek szerepe.
- III. fej. A természetfölötti élet *tökéletessége*: Istennek és felebarátunknak szeretete egészen az önfeláldozásig.
- IV. fej. *Köteletségünk* tökéletességre törekedni; világiaknak, szerzeteseknek, papoknak.
- V. fej. Belső és külső általános *eszközök* a tökéletesség elérésére.

50. Ezen felosztás **észszerűsége** nyilvánvaló. Az első fejezet, amely a természetfölötti élet eredetét mutatja be, rávezet ezen élet mibenlétére és értékére.

A második rész ismerteti a keresztény élet **mibenlétét** a megváltott emberben: bemutatja az Isten szerepét lelki újjászületésünkben: Isten magamagát adta értünk önmagában is, egyszülött Fiában is; segítségünkre küldi Szűz Máriát és a szenteket. Elénk állítja azt a szerepet, amelyet az embernek kell elvégezni azzal, hogy nagylelkűen átadja magát a kegyelem behatásának és állandóan közreműködik vele.

A harmadik rész kimutatja, hogy ennek az életnek **tökéletessége** lényegében Istennek és Istenért felebarátunknak szeretetében áll; de azt is kimutatja, hogy ezt a szeretetet a földön csak önfeláldozás árán lehet gyakorolni.

A negyedik rész megállapítja a tökéletesség után való törekvés **kötelezettségét**, és megmondja, mi a teendője ebben a pontban a világi embernek, a papnak, a szerzetesnek.

Az ötödik fejezetben már nincs egyéb hátra, mint hogy ismertessük a tökéletesség elérésére szükséges **eszközöket**, azokat, amelyek mindenkinél egyformán szükségesek. Hogy azután a tökéletesség különböző útjain járóknak milyen külön eszközeik vannak a tökéletességre, azt könyvünk második részében fogjuk bemutatni.

I. fejezet: A természetfölötti élet eredete

51. Ez a fejezet arra szolgál, hogy jobban megértsük a természetfölötti élet függését az isteni kegyelemtől, valamint annak fönségét; hogy jobban megértsük az embernek nagyszerűségét, akinek Isten ilyen életet ajándékozott. Amiért is lássuk:

- I. Az ember természetfölötti életének *mibenlétét*;
- II. Az ember *fölemelését* a természetfölötti rendbe;
- III. *Bukását*;
- IV. *Újjáteremtését* az isteni Megváltó által.

I. cikkely: Az ember természetfölötti élete

52. Le kell itt írunk, hogy milyen lett volna az ember *a pusztán természetes állapotban*, ahogyan a bölcselek látják az embert. Mivel a természetfölötti élet a természetes élet fölébe van építve, azt nem semmisíti meg, hanem csak tökéletesíti; jó lesz az ész világánál egy tekintet vetni erre a természetes életre.

1° Az ember titokzatosan összetett lény: áll *testből és létekből*, anyagból és szellemből, úgy azonban, hogy ez a két különböző valóság egy természetté forr össze, és egy személyt alkot. Az ember tehát mondhatni az összekötő vonal a testek és a szellemek világa között, a teremtés összes csodáinak rövidített kiadása, magában egy egész kis világ, mikrokozmosz, ahogy a görögök mondták; igazi tükre az isteni bölcsességnek, amely olyan bámulatra méltóan tudta egyesíteni a két különböző birodalmat.

53. Az ember *életek halmaza*; benne három életet is találunk: növényi életet, állati életet és értelmi életet. Ahogyan Nagy Szt. Gergely mondja: „Az ember él, mint a növény, érez, mint az állat és gondolkodik, mint az angyal”.²¹ Amint a növény, úgy az ember is táplálkozik, növekedik, szaporodik. Amint az állat, úgy az ember is érzékeivel megismeri a testeket, törekszik is feljűk érzéki vonzódással, vannak felindulásai és szenvedélyei, helyét magától változtatja. Amint az angyal, úgy az ember is, habár nem ugyanazon módon és mértékben, de mégis megismeri a testtelen tárgyakat, akarata pedig szabadon törekszik az értelemről megismert jó felé.

54. 2° Ez a három élet nem épül egymásra, hanem egymásba olvad, egymás mellé és alá van rendelve, ugyanazon egy célra tör, amely cél az egész embernek lehető legnagyobb tökéletessége. Minden összetett lény törvénye, melyet ész és élettan egyaránt követel, hogy ha életét meg akarja őrizni s fejleszteni, a különböző részeknek össze kell működniük, tehát valamennyiüknek egy vezető elv alá kell rendelve lenniük; csak akkor boldogulnak, ha szolgálnak. Az emberben tehát az alsóbbrendű képességek, amelyenek a növényi és állati életképességek, szolgálni tartoznak az értelmet és az akaratot. Ez elengedhetetlen föltétel: amily fokban hiányzik ez az engedelmesség, ugyanolyan mértékben gyöngül vagy bomlik az élet. Amikor megszűnik az alárendeltség, már meg is kezdődik a bomlás, a halál.²²

55. 3° Az *élet tehát küzdelem*: mert alsóbbrendű vágyó tehetségünk *érzéki* jóra tör, ha mindjárt meg nem engedett dolog is az, míg magasabb vágyó képességünk szomjúhozza az *erkölcsi* jót. Amikor a kettő összeütközésbe jut, a szellemnek kell diadalmaskodni a test fölött,

²¹ A bölcséleti műveken kívül vö. CH. DE SMEDT, *Notre vie surnaturelle*, 1912, *Introduction*, p. 1–37; J. SCHRYVERS, *Les principes de la Vie spirituelle*, 1922, p. 31.

²² A. EYMIEU, *Le gouvernement de soi-même*, t. III, *La loi de la vie*, livre III, p. 128.

az akaratnak a szenvedély fölött. Ez a küzdelem legtöbbször keserves: éppen úgy, amint tavasszal keservesen esik a fának, ha levágják ágait, amelyeket már elöntött az élni akarás nedve.

56. Az *érzéki vágy* élni akarása mindazonáltal nem legyőzhetetlen; az értelemről megvilágított akaratnak ezen érzéki hatalmasságok fölött négyféle uralma van: 1) az *előrelátás* hatalma, amely abban áll, hogy az ész előreláthat, az akarat megelőzhet nagyon sok veszedelmes képzelődést, érzéki benyomást, izgató ingert; csak résen kell lenni. 2) A *tiltás* vagy *mérséklés* hatalma, amelynél fogva kiutasíthatom, vagy legalábbis mérsékelhetem a heves gerjedelmeket. Így pl. megtilthatom szememnek, hogy valamely veszedelmes képet nézzen; képzelőtehetségemnek, hogy illetlen tárgynál időzzön. Ha pedig a harag indulata gerjed fel bennem, hatalmamban van azt mérsékelni. 3) A *szítás* hatalma, amely a felgerjedt indulatokat fokozni tudja, amihez kell hogy hozzájáruljon. 4) Az *irányítás* hatalma, amely érzéki gerjedelmeinknek a jó felé tud irányt szabni, és ezzel kihúzza a fullánkjukat.

57. Ezen belháborún kívül más harcunk is van, és pedig elsősorban a Teremtő ellen. Hiszen igaz, a józan ész azt mondja nekünk, hogy teljesen alá kell magunkat vetnünk annak, aki legfőbb Urunk. De ez az engedelmesség nehéz: elsősorban is az ember szomjúhozza a függetlenséget és az önrendelkezés jogát, amely lépten-nyomon fel akar szabadítani az Istennek tartozó engedelmesség alól. Ágaskodik bennünk a gőg, amelyet nem tudunk másképpen legyőzni, mint ha megvalljuk a magunk nyomorúságát, tehetetlenségét és őszintén elismerjük Isten föltétlen uraságát a teremtés címén.

58. 4° Ha az ember legyőzi rossz hajlamait és teljesíti kötelességét, méltán várhat *jutalmat*: ez a jutalom a természet rendjében abban állana, hogy az emberi lélek a halál után az igazságnak és pedig a legfőbb igazságnak, az Istennek olyan bőséges ismeretére és szeretetére jutna, amely kielégítené természetes igényeit. Ám ez az ismeret még mindig csak olyan lenne, amilyenre az emberi természet magától képes: fogalmait elvonással, újabb ítéleteit pedig okoskodással alkotná meg. Viszont ha kötelességei ellen súlyosan vétene és hibáját nem bánna meg a halála előtt, örök büntetésben lenne része, amely egyrészt Isten boldogító ismeretének elvesztésében állana és még más büntetésekben is, kinek-kinek bűne arányában.

Ilyen lett volna az ember, ha Isten őt a tiszta természet állapotában hagyta volna meg. De *ez az állapot sohasem létezett*, mert Isten az embert a természetfölötti rendbe emelte, mindjárt teremtésekor, ahogyan Szt. Tamás tanítja, vagy legalább is kevéssel azután, ahogyan Szt. Bonaventúra mondja.

Isten végtelen jósága nem volt azzal megelégedve, hogy nekünk csupán természetes javakat adjon, hanem magasabb rendbe akart bennünket felemelni, amikor természetén kívüli és természetfölötti javakkal ajándékozott meg.

II. cikkely: Az ember felemelése a természetfölötti rendbe²³

I. A természetfölöttiség fogalma

59. Természetfölöttinek általában azt valóságot nevezzük, amelyre valamely lénynek nincs sem képessége, sem igénye. De kétféle természetfölötti valóságot különböztetünk meg: 1° *viszonylagosan* természetfölötti az, ami ennek vagy annak a teremtménynek képességeit múlja

²³ A. TANQUEREY, *Synopsis Theologiae dogmaticae*, t. II, n. 859-894. Ott idézve : S. THOMAS, I, q. 93-102: P. BAINVEL S. J. *Nature et surnaturel*, Ch. I-IV: L'ABBÉ DE BROGLIE, *Conférences sur la vie surnaturelle*, t. II, p. 3-80: L. LABAUCHE, *Leçons de théol. dogmatique*, t. II, L'Homme, P. I, ch. I-II.

felül, de nem minden teremtményét; 2° *föltétlen* természetfölötti az, amely felülmúlja minden létező és lehető teremtmény erőit és igényeit. Ez már valami istenszerű valóság, de mégis véges, hiszen az istennek a teremtménnyel való közlése. Ez utóbbit lényege szerinti természetfölöttinek is hívják, míg a viszonylagosan természetfölöttinek a módja szerint való természetfölötti elnevezést is adják. Lényege szerinti természetfölötti valóságot csak kettő ismerünk: az egyik a *megtestesülés*, a másik a *megszentelő kegyelem*.

A) Az első esetben a *második isteni személy egyesül az emberi természettel*, úgy, hogy csak egy személy legyen Jézusban, a megtestesült Igében: az isteni, de két természet: isteni és emberi. Így Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember egy isteni személyben. Ez az egyesülés olyan állagi egyesülés, amely a két természetet nem olvasztja egybe, hanem meghagyja mindegyiket a maga épségében, de az emberi természetet az isteni személy alá rendeli. Ez az egyesülés tehát hypostatikus, azaz személyi egyesülés. Ez a lényege szerinti természetfölötti adományok legnagyobbika.

B) Ennél kisebb természetfölötti ajándék a *megszentelő kegyelem*. Ez meghagyja az embernek tulajdon személyiségét; mint járulék csatlakozik az emberi természethez, s változásokat idéz benne elő. Átala az ember nem lesz Istenné, hanem igenis istenszerűvé, azaz Istenhez hasonlónak, amely hasonlóság lehetővé teszi az embernek, hogy majdan a mennyországban, ha a kegyelem a dicsőség világosságává változik át, Istent értelmével közvetlenül, színről-színre láthassa, úgy amint van. Ez olyan kiváltság, amely nyilvánvalóan felülmúlja minden teremtmény igényét; hiszen ez részesedés Istennek értelméből, Istennek természetéből.

60. A *viszonylagosan természetfölötti* nem múlja felül az összes teremtmények képességeit és igényeit, hanem csak valamely határozott teremtményét. Ilyenfajta természetfölötti adomány pl. a belénk öntött ismeret, amely felülmúlja ugyan az ember igényét, de nem az angyalét.

Isten az emberi nemet mind a kétféle természetfölötti ajándékkal felruházta: megadta neki a *természet épségének*²⁴ ajándékát (ez viszonylagosan, módjára nézve természetfölötti): ez azután előkészítette a *megszentelő kegyelem* befogadására, amely már lényegénél fogva természetfölötti ajándék. Ez a két adomány együttesen az *eredeti tökéletesség ajándékát* alkotja.

II. Az Ádámnak adott természetén kívüli javak

61. A *természet épségének* adománya az emberi természetet tökéletesíti, de még nem emeli isteni rendbe; kétségtelenül ez is kegyelmi ajándék, amely felülmúlja az ember képességeit és igényeit, de lényege szerint még nem természetfölötti. Három nagy kiváltságot zár magába, amelyek ugyan lényegében nem változtatják meg az emberi természetet, mégis olyan tökéletességet adnak neki, amilyenre nem volt joga. Ez a három kiváltság: a belénk öntött ismeret, uralom szenvedélyeinken és a testnek halhatatlansága.

62. A) A belénk öntött ismeret. Erre természettől nincs jogunk, mert az angyalok sajátos kiváltsága. Mi a mi ismereteinket fokunkint, fáradsággal, a lélektan törvényei szerint szerezzük meg. Mármost hogy az ember azonnal betölthesse szerepét, amely reá, mint a teremtés koronájára, mint nevelőre és irányítóra várt, Isten megadta neki beléje öntve mindazon ismereteket, amelyekre szüksége volt; azonfelül pedig könnyűséget adott értelmébe, hogy többi ismereteit is játszva szerezhesse meg. Így valósággal az angyalok rokonává tette az embert.

²⁴ Latinul *donum integritatis naturæ*. A szentatyák nyelvhasználat szerint az emberi természet *megsebesült*, mert elvesztette azokat a *rendkívüli* adományokat (L. [67. pont](#)), amelyekkel Isten eredetileg felruházta. Az eredeti természetet tehát *épnek* lehet nevezni (Ford.).

63. B) Uralom szenvedélyeinken. Ez nem egyéb, mint mentesség attól a zsarnoki befolyástól, amelyet alacsony szenvedélyeink gyakorolnak akaratumkra, és amely az erényes életet olyan nehézre teszi. Mondottuk már, hogy az emberben, két különböző elemből való összetétele miatt, küzdelem folyik a nemesebb törekvések és az érzéki javakra vágyó szenvedélyek között. Ez utóbbiakkal szövetkezik még hajlamunk a gögre, és együtt megalkotják rosszra hajló törekvéseink hármasszövetségét, az ún. három vágyat. Hogy ezen gyarlóságunkat meggyógyítsa, a jó Isten a paradicsomban az embernek uralmat adott szenvedélyein, amely nem vette el ugyan tőle a vétkezés lehetőségét, mindazonáltal igen könnyűvé tette a becsületes életet. Ádámban nem viharzott az erőszakos sóvár vágy, csupán valamelyes törekvés az élet élvezetére, amely azonban készségesen meghódolt a vezérlő észnek. Mivel ilyenképpen az ember értelme alá volt rendelve Istennek, alacsonyabb képességei az észnek, a test a léleknek, ez volt a zavartalan rendnek, a természet épségének ősi állapota.

64. C) A test halhatatlansága. Az ember természeténél fogva alá van vetve a betegségnek és a halálnak. Isten különös gondviselése mégis megóvta ettől a paradicsomban, hogy így az ember zavartalanabban élhessen lelke hivatásának.

Mindezeknek az ajándékoknak az volt a főcéljuk, hogy az embert előkészítsék egy új adomány befogadására és majdan felhasználására. Ez az új adomány, amely már lényege szerint természetfölötti valóság, a megszentelő kegyelem.

III. A természetfölötti kiváltságok

65. A) Az ember természeténél fogva Isten *szolgája*, jószága, tulajdona. Isten mégis különös kegyességéből, amelyet meghálálni nem fogunk tudni soha, családjába fogadott be, *gyermekévé tett*, boldogságának örökösévé rendelt, helyet biztosított nekünk a mennyek országában. És hogy ez a gyermekévé fogadás ne legyen üres formáság csupán, részeltetni kívánt bennünket az ő isteni életében a lelkünkben létesített valóság által, amely teremtett valóság ugyan, de megvan az a csodás hatása, hogy megnyitja nekünk a hit világosságának forrásait, amelyek bölcsőbbé tesznek, mint a természetes ész tudománya; amely képesít arra, hogy majdan a mennyországban bírjuk Istent a boldogító látás és ezen tiszta látásnak megfelelő tökéletes szeretet által.

66. B) Ehhez a megszentelő kegyelemhez, amely isteni rendbe emelte, szinte istenítette a léleknek állagát, adott az Isten *belénk öntött erényeket is, megadta a Szentlélek ajándékait is*, hogy mindezek istenítsék az emberi lélek képességeit; adott továbbá segítő kegyelmeket is, amelyek istenített természetünkéből és képességeinkből természetfölötti istenszerű cselekvéseket csinálnak ki, amely cselekvések örök boldogságot érdemelnek.

Ez a megszentelő kegyelem lényegében ugyanaz, mint a megigazult embernek adott kegyelem, amelyet a megváltás szerzett vissza. Azért bővebben akkor szólnunk róla, mikor az ember újjászületését tárgyaljuk.

Mindezen kiváltságokat, a beléöntött tudomány kivételével, Ádám nem mint személyes javakat kapta, hanem mint az egész emberiségnek örökbehagyandó közkincsét, amelynek át kellett volna származnia Ádám minden ivadékára, föltéve, hogy hűséges marad Istenhez.

III. cikkely: A bűnbeesés és a bűnhődés²⁵

I. A bűnbeesés

67. Mindezen kiváltságok mellett az ember mégis szabad maradt és a próba kiállásával kellett volna a mennyországot kiérdemelnie. Ez a próba abban állott, hogy az embernek meg kellett tartania Isten parancsait, főképpen pedig egy tételes törvényt, amelyet Isten a természeti törvényeken felül adott még az embernek. Ez a törvény, amint Mózes első könyve elmondja, megtiltotta ősszüleinknek, hogy egyenek a jó és gonosz tudás fájáról. Elbeszéli a szentírás, hogyan jött el a gonosz lélek kígyó képében, hogy ősszüleinket bűnbe ejtse. Azon kezdte, hogy kétségbe vonta ennek a tilalomnak jogos voltát. Azután igyekszik őket meggyőzni arról, hogy nemcsak nem halnak meg, ha a tiltott fáról esznek, hanem „*olyanok lesznek, mint az Isten: jót és gonoszt tudók*”.²⁶ Ez kísértés volt a büszkeségre, felhívás a lázadásra. Az ember meginog, fejébe száll a gőg, engedetlenségbe esik (ez volt Ádám bűne Szt. Pál szerint), majd még több vétékbe sodródik. Ez az első bűn halálos volt, mert az Istennek tartozó szolgaság felmondása volt, tagadása Isten föltétlen uraságának és bölcsességének, hiszen az ő bölcsessége választotta ezt a parancsot próbának. Ezt a bűnt több körülmény súlyosbította: először is ősszüleink ismerték Istennek hozzájuk való végtelen nagylelkűségét, másodszer ismerték a parancs súlyosságát a büntetések súlyosságából, amelyeket Isten kilátásba helyezett; harmadszor, nem ragadta el őket a szenvedély, hiszen könnyen tudtak indulataikon uralkodni, és volt elég alkalmuk megfontolni a bűnnek rettenetes következményeit.

68. Azt lehet kérdeni, *hogyan vétkezhetek* ősszüleink, amikor a gonosz kívánság nem vonzotta őket a bűnre. Hogy ezt megértsük, tudnunk kell hogy minden teremtmény, amelynek *szabadakarata* van, vétkezni is tud, mert hiszen módjában áll, hogy figyelmét elfordítsa a valódi jótól az ál-jó felé és az előbbit elhagyva ez utóbbit válassza. Már pedig ebben a választásban áll a bűn. Ahogyan Szt. Tamás mondja, csak az a lény nem képes vétkezni, akinek akarata maga az erkölcsi törvény: az Isten.

II. A bűnhődés

69. A bűnt követte a *büntetés*, amelyet Isten a vétkes személyekre és az egész emberi nemre kirótt.

A) Ősszüleink személyes büntetését Mózes első könyve beszéli el. De itt is megnyilvánul az Isten jósága: azonnal végrehajthatta volna rajtuk a megérdemelt *halálbüntetést*, de nem tette; megelégedett azzal, hogy *megfosztotta őket a természetén kívüli ajándékoktól*, azaz a természet épségének adományától és a *megszentelő kegyelemtől*, de meghagyta nekik az emberi természetet annak minden kellékével. Akaratuk meggyöngyült ugyan, mert elvesztette az uralmat a szenvedélyeken, de nem bizonyítható be, hogy a természettől neki kijáró képességéből veszített volna. Mindenesetre szabad maradt, és választhat a jó és a rossz között. Isten meghagyta nekik a hitet és a reményt is, sőt mindjárt gyújtott is nekik egy reménysugarat, mert megígérte a Megváltót, aki az emberi nem sarjadéka lesz, és majdan diadalt arat az ördögön s talpra állítja az elesett embert. Ugyanakkor segítő kegyelmével bánatra hangolta szívüket, és idővel megbocsájtotta bűneiket.

²⁵ S. THOM., IIa IIæ, q. 163–165; *de Malo*, q. 4; BAINVEL, *Nature et Surnaturel*, ch. VI–VII; A. DE BROGLIE, *op. cit.*, p. 133–346; LABAUCHE, *op. cit.*, Part, II, ch. 1–5; AD. TANQUEREY, *Syn. theol. dogm.*, t. II, n. 895–950.

²⁶ *Ter* 3,5.

70. B) De mi vár az ősszülektől származó *emberi nemre*? Isten ettől is megvonta a megszentelő kegyelmet és a természet épségének adományát. Ezek az adományok nem tartozékai a természetnek, Isten mégis megadta azokat az emberi nemnek. De ezek a családi javak csak azon föltétel alatt származtak volna át minden emberre, ha ősszüleink hűségesek lettek volna Istenhez. Mivel a föltétel nem teljesedett be, ezek az ajándékok sem származnak át az utódokra. Ha Ádám későbbben meg is bánta elkövetett bűnét, azt már csak mint magánszemély tette. Az emberiség feje ezentúl majd a második Ádám lesz, a Megváltó: neki van fenntartva, hogy ősszüleink bűnét kiengesztelje, hogy megalapítsa az újjászületés szentségét, a keresztséget, amely visszaadja az embernek az Adámtól eljárt megszentelő kegyelmet.

71. Így tehát Ádám gyermekei, amikor megszületnek, *híjával vannak a megszentelő kegyelemnek*, valamint a természeti épségnek. A kegyelemtől való megfosztottságban áll az *áteredő bűn*. Ez csak tágabb értelemben bűn, mert a mi részünkről nem jelent kihágást; inkább az elesettség állapota, hiánya annak a jónak, amelynek, tekintve azt, hogy természetfölötti rendeltetésünk van, meg kellene lennie, következésképpen folt, szenny, amely méltatlanná tesz a mennyek országának birtokára.

72. Mivel a természet épségének ajándékát is elveszítettük, elhatalmasodott bennünk a *gonosz kívánság* és könnyen bűnbe sodor, ha ingerének hősiesen ellen nem állunk. Ha jelen állapotunkat az eredeti állapottal hasonlítjuk össze, kétségtelen, hogy meg vagyunk fogyatkozva és sebesítve, kitéve a tudatlanságnak, hajlamosak a bűnre, gyengék a kísértésben. A tapasztalat azt mutatja, hogy a bűnre való hajlamosság nem minden emberben egyformán erős: vérmérséklet és jellem szerint változik. Szt. Tamás ezt így magyarázza: az eredeti szentség féken tartotta a hajlamokat; mikor azután ez a fék eltört, felszabadultak a szenvedélyek és mindenike visszanyerte a maga sajátos szilajságát.²⁷

73. Tovább kell-e ennél mennünk és az *ágostoni iskolával* azt állítanunk, hogy az ember romlása az ember lényegéig hatol, s hogy az ember természeti kellékeiben is megfogyatkozott? Semmisen kényszerít erre.

Vagy talán azoknak a *tomistáknak* van igazuk, akik az embernek a tisztán természeti állapotnál mélyebb romlását szintén vallják, de annak magyarázatát nem benn, a lényegben, hanem künn, a körülményekben keresik? Szerintük ugyanis a bukott embernek több akadállyal kell megküzdenie, főképpen az ördög részéről, aki vakmerőbben támad; Isten is elvon esetleg tőlünk olyan természetes segélynyújtásokat, amelyeket a tisztán természetes állapotban levő embernek megadott volna. Igaz-e ez? Lehet, hogy igaz, sőt nagyon valószínű, hogy igaz; csak azt nem szabad elfelejtenünk, hogy az Isten a mai rendben az esetleg elmaradó természetes segélynyújtásokat bőségesen pótolja természetfölöttiekkel, amilyenek: a segítő kegyelem, amelyeket Jézus Krisztus érdemei miatt kapunk, azután a jó angyalok, főképpen pedig az őrzőangyalunk támogató vigyázata.

74. Összefoglalás. Annyit mondhatunk, hogy az eredeti bűn következtében az ember *elvesztette azt az eredeti összhangot*, amely lényét tökéletesítette; megbomlott, megsebesült, amint képességeink állapota bizonyítja.

A) Ezt mindenekelőtt *érzéki képességeinkben* szemlélhetjük. **a)** Külső érzékeink gyönyörködésre hajlamosok anélkül, hogy az erkölccsel törődnének: így pl. a szem szertelenül szeret kíváncsiskodni, a fül pletykákat óhajt hallani, a tapintóérezék kellemeset kíván érinteni. **b)**

²⁷ *Sum. theol.* I^a II^æ, q. 82, a, 4, ad 1.

Belső érzeink hasonlóképpen: képzelőtehetségünk érzékies képeket szeret festeni. Az érzéki megismerést követő törekvőképesség pedig szenvedéllyé hatalmasodik, s hevesen, sőt erőszakosan ösztönöz az érzéki jó felé, tekintet nélkül arra, hogy meg van-e az engedve, vagy sem. Ezek a hajlamok nem leküzdhetetlenek, hiszen az akarat bizonyos mértékben uralkodik rajtuk; de mennyi erőlködés és türelem kell hozzá, hogy az ember megjuhásítsa ezeket a fellázadt képességeket!

75. B) Az *értelmi élet képességeit*, az értelmet és akaratot, amelyek az embernek, mint ilyennek képességei, szintén kikezdte az eredeti bűn. **a)** Értelmünk persze ezután is képes marad az igazság megismerésére, hosszas, türelmes munkával rátalálhat a természetes rend sok alapvető igazságára, de mennyi szégyenletes gyöngesége van! 1) Ahelyett, hogy könnyed szárnyalással szállna fel az Istennek és az isteni dolgoknak szemléletére; ahelyett, hogy a teremtményekből a Teremtőhöz emelkednék fel, amint az őseredeti állapotban tette volna, *szeret elmerülni a teremtett dolgok szemlélésében*, és anélkül, hogy azok végső okát keresné, keresi azt, ami kíváncsiságát érdekli; ahelyett, hogy végső céljával törődnek, a földi élet elfoglaltságai gyakran megakadályozzák abban, hogy figyelmét az Örökkévalóság felé fordítsa. 2) De viszont milyen *könnyen esik tévedésbe*: a számos előítélet, amelyekre hajlamosak vagyunk, szenvedélyeink befolyása értelmünkre, sajnos, nagyon is gyakran tévútra vezetnek, nemegyszer a legéletbevágóbb kérdésekben, amelyektől függ egész erkölcsi életünk irányítása. **b)** *Akaratunk* is, ahelyett, hogy alávetné magát Istennek, függetlenségre törekszik. Nehéz neki meghajolni Isten, de még inkább Istennek földi képviselői előtt. És amikor arról van szó, hogy le kell győzni a jó élet útjában álló akadályokat, mennyi gyengeségről és állhatatlanságról tesz tanúságot! És hányszor ragadják magukkal az érzelmek és szenvedélyek! Szent Pál találó szavakkal írta le ezt a siralmas gyöngeséget: „*Nem cselekszem a jót, amelyet akarok: hanem amit nem akarok, a rosszat, azt teszem... mert belső emberi mivoltom szerint gyönyörűségemet találok az Isten törvényében, de más törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen, s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van. Én szerencsétlen ember, ki szabadít meg e halálnak testétől? Az Istennek a kegyelme Jézus Krisztus, a mi Urunk által.*”²⁸ Így tehát az Apostol tanúbizonysága szerint ennek a siralmas állapotnak orvossága a megváltás kegyelme, amelyről szólnunk kell egy szót.

IV. cikkely: A megváltás és annak eredményei

76. A megváltás csodálatos mű, az Isten remekműve, amely a bűntől elrútult embert újjáalakítja, és bizonyos értelemben különbbé teszi, mint amilyen eredetileg volt bukása előtt. Azért az egyház a szentmisében így mer énekelni: „*Ó boldog bűn, mely ilyen Megváltóra méltattatott*”.

I. A megváltás mibenléte

77. Isten, aki öröktől fogva előrelátta az emberi nem bukását, éppen úgy öröktől fogva elrendelte az emberi nem *megváltását* az ő egyszülött Fia által. Ez elhatározta, hogy emberré lesz, hogy így, mint az emberi nem új feje kiengesztelhesse bűnünket és kegyelmével visszaadhassa jogunkat a mennyországra. Így jóra tudta fordítani a rosszat, és összhangba hozni igazságosságát jóságával.

Bizonyos, hogy Isten *nem volt köteles* igazságosságának egészével élni: megelégedhetett volna azzal a tökéletlen elégtétellel, amelyet az ember önmagában adni képes. De úgy ítélte,

²⁸ Róm 7,19–25.

hogycsőségének megfelelőbb, az emberre is hasznosabb, ha módot nyújt neki arra, hogy tökéletes elégtételt adjon.

78. A) A tökéletes igazságosság tökéletes, azaz a sértéssel egyenlő elégtétel adását követelte, amelyet természetesen az emberi nem képviselőjének kellett adni. Ezt valósította meg Isten teljesen a megtestesüléssel és a megváltással.

a) Isten emberi természettel ruházta fel egyszülött Fiát, ezzel *az emberi nem fejévé teszi*, fejévé annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk. Ennek a főnek tehát jogában áll a tagok nevében cselekedni és az ő nevükben nyújtani elégtételt a megsértett Istennek.

b) Ez az elégtétel *nemcsak egyenlő a sértéssel*, hanem azt jóval felülmúlja: hiszen végtelen nagy erkölcsi értéke van. Valóban, egy cselekvés erkölcsi értéke elsősorban a cselekvő személy méltóságától függ: mivel pedig az Istenember személyének végtelen a méltósága, minden cselekedetének végtelen az értéke. Tehát egyetlen cselekedete elégséges volna arra, hogy vele tökéletes elégtételt adjon az emberiség minden bűnéért. Ám Jézus az ő megváltói művében számtalan cselekedetet végzett, mert így sugallta irántunk való kimondhatatlan szeretete. Ennek a műnek koronája, legfőnségebb ténye volt keserves kínszenvedése és halála, amellyel magát értünk feláldozta a Kálvárián. Tehát bőségesen és túlon túl bőségesen eleget tett értünk: „*Amikor elhatalmasodott a bűn, még bőségesebb lett a kegyelem.*”²⁹

c) Az elégtétel *megfelel a sértés természetének*: Ádám engedetlenséggel és göggel vétkezett. Jézus alázatos engedelmisséggel teszi jóvá, amely az önfeláldozó szeretetig fokozódik: „*Engedelmes lett: megalázta magát egészen a halálig és pedig a halálig a keresztfán.*”³⁰ És amint egy asszonynak része volt az emberiség bukásában azzal, hogy Ádámot belevitte a bűnbe, így egy asszonynak része lett a megváltásban azzal, hogy érettünk közbenjárás közbenjárását érdemeivel hathatóssá tudja tenni. Ez az asszony a szeplőtelen Szűz Mária, a Megváltónak édesanyja, aki, bár másodlagos szerepben, közreműködik szent Fiával a jóvátétel művében.

Így az igazságosságnak tökéletesen elég van téve, de újabb fényben ragyog Isten jósága.

79. B) Valóban, a szentírás az Isten végtelen irgalmasságának, irántunk való túláradó szeretetének tulajdonítja a megváltás művét: „*Az Isten, aki gazdag az irgalmasságban, igen nagy szeretetből, mellyel szeretett minket... Krisztussal együtt életre keltett.*”³¹

Mind a három isteni Személy munkál a megváltás művén, és pedig valóban túláradó szeretettel.

a) Az *Atyának* nincsen csak egy Fia, aki egyenlő vele, akit úgy szeret, mint önmagát, s aki őt éppen így viszonszereti; s íme odaadja nekünk, feláldozza értünk ezt az egyetlen Fiút, hogy nekünk visszaszerezhesse a bűnnel eljátszott életet: „*Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*”³² Lehetett volna ennél nagyobb lelkű, adhatott volna többet, mint amennyit adott? „*Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk mindnyájunkért, miképp ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk?*”³³

80. b) A *Fiú* örömmel és önfeláldozó szeretettel fogadja el a reá váró küldetést: megtestesülésének első pillanatától áldozati ajándéku ajánlja fel magát a mennyei Atyának, hogy helyébe lépjen az ószövetségi áldozatoknak. Ettől kezdve egész élete egy szakadatlan

²⁹ Róm 5,20.

³⁰ Fil 2,8.

³¹ Ef 2,4.

³² Jn 3,16.

³³ Róm 8,32.

áldozat, melynek betetőzése a kereszthalál. Ezt az áldozatot pedig a szeretet hozta meg: „*Krisztus szeretett minket s odaadta magát érettünk áldozatul, jóillatú áldozatul az Istennek.*”³⁴

81. c) Hogy művét kiegészítse, elküldi nekünk a Szentlelket, aki egylényegű az Atyával és a Fiúval, mert kettőjük szeretetéből öröktől származik; aki nem elégszik meg azzal, hogy kegyelmeit és ajándékait kiárasztja lelkünkbe, erényeit, főképpen az isteni szeretet erényét belénk önti, hanem magamagát is ideadja nekünk, hogy élvezzük nemcsak munkáját, nemcsak adományait, hanem személyét is: „*Az Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, ki nekünk adatott.*”³⁵

A megváltás tehát legkiváltképp a szeretet műve, és ez magyarázza meg eredményeit.

II. A megváltás eredményei

82. Jézus nem elégedett meg azzal, hogy bűnünkért elégtételt adjon, és hogy visszaszerezze a bűnünkkel eljátszott kegyelmet, hanem más kegyelmeket is érdemelt ki nekünk.

Mindenekelőtt tehát *visszaadja* a bűn miatt elveszített *természetfölötti javakat*: **a)** a megszentelő kegyelmet és annak kíséretét: a belénk öntött erényeket és a Szentlélek hét ajándékát. Hogy pedig a visszaállítás műve jobban megfeleljen az ember természetének, ezen adományokat látható jelek, a szentségek közvetítésével adja vissza. Ezeket a szentségeket életünk minden jelentős szakában magunkhoz vehetjük, és ezek nagyobb bizonyosságot nyújtanak a megszentelés megtörténtéről. **b)** Ad bőséges segítő kegyelmeket. Okunk van hinni, hogy ezek bőségesebbek, mint lettek volna az eredeti szentség állapotában, mert Szt. Pál szerint: „*Amikor elhatalmasodott a bűn, még bőségesebb lett a kegyelem.*”³⁶

83. c) Igaz, hogy *az eredeti épség adományát* Isten nem adta vissza nekünk egyszerre, hanem *fokonkint*. Az újjászületés kegyelme meghagyja a három gonosz kívánságot bennünk, meghagyja az élet minden nyomorúságát, de ad erőt a kívánságok leküzdésére, a nyomorúságok elviselésére, megtanít alázatosságra, elővigyázatra, hogy a kísértéseket elkerülhessük vagy legyőzhessük; megszilárdít az erényben, és alkalmat ad nagy érdemek szerzésére. Szemünk elé állítja Jézus hősiességét, amellyel hordozta a maga és a mi keresztünket, és ezzel fokozza harci kedvünket, acélozza kitartásunkat. A segítő kegyelmek is, amelyeket szent pazarlással osztogat nekünk érdemei kincseiből, igen-igen megkönnyítik erőfeszítéseinket s győzelmeinket. Azon mértékben, amint küzdünk isteni Mesterünk vezetése s támogatása mellett, rossz hajlandóságunk csökken, erőnk gyarapodik, s eljőhet az az idő, mikor egyes választott lelkek annyira megszilárdulnak az erényben, hogy, bár megmarad szabadakaratum a bűnre, mégsem követnek el megfontolt szándékkal egyetlen bocsánatos bűnt sem. A teljes győzelem természetesen csak a mennyországban fog bekövetkezni, és annál dicsőségesebb lesz, mert nagy küzdelemmel kellett kivívni. Nem mondhatjuk el tehát joggal: Ó boldog bűn?

84. d) Ezekhez a belső segítségekhez az Úr Jézus *külső segítségeket* is csatolt. Ilyen elsősorban a látható egyház, amelyet arra alapított, hogy elménket csalhatatlan tanításával megvilágítsa, akaratunkat törvényhozó és bírói hatalmával jóra irányítsa, lelkünket szentségeivel, szentelményeivel és búcsúival megszentelje. Nem találunk-e mindebben rengeteg támogatást, amiért Istennek hálát kell adnunk? Nem mondhatjuk-e el: Ó boldog bűn?

³⁴ Ef 5,2.

³⁵ Róm 5,5.

³⁶ Róm 5,20.

85. e) Annál is inkább, mert egyáltalában *nem biztos, hogy az isteni Ige megtestesült volna*, ha nem lett volna bűnbeesés. Már pedig a megtestesülés önmagában is olyan értékes javunk, hogy teljesen megérdemli az egyház lelkesedését: „Ó boldog bűn.”

Ahelyett, hogy Isten tisztán emberi, tehát végeredményében mégis gyarló, mégis fogyatékos fejét rendelt volna az emberiség élére, kegyesen úgy intézkedett, hogy *az Isten örök Fia vegye föl a mi emberi természetünket* és olyan igazán legyen ember, az emberiség feje, amilyen igazán Isten. Ő a tökéletes közvetítő az Isten és az ember között: közvetíti imádásunkat és közvetíti jóvátételünket: dicsőíti mennyei Atyját nemcsak a maga nevében, hanem az egész emberi nem nevében, sőt az angyalok nevében: „aki által dicsőítenek téged az angyalok.”³⁷ Ő a tökéletes pap, aki amikor a mennyei Atyához közeledik, telve van bizalommal iránta, hiszen egylényegű vele; és telve van részvétellel az emberi nem iránt, amelynek immár tagja és nyomorúságainak részese: „*ki részvétellel tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert önmaga is körül van véve gyöngeséggel.*”³⁸

Vele és általa megadhatjuk Istennek azt a *végtelen hódolatot*, amelyhez joga van; vele és általa megszerezhetjük mindazokat a kegyelmeket, a magunk és felebarátaink számára, amelyekre csak szükségünk van; mikor Istent imádjuk, ő az, aki bennünk és általunk imád; mikor Istentől segítséget kérünk, ő az, aki beterjeszti kérésünket. Innen van, hogy mindazt, amit a mennyei Atyától kérünk az ő nevében, megadja nekünk.

Örvendjünk tehát, hogy ilyen Megváltónk, ilyen közvetítőnk van, és legyen hozzá határtalan bizalmunk.

BEFEJEZÉS

86. Ez a rövid történelmi visszapillantás nagyszerűen bizonyítja a természetfölötti élet *kiválóságát*, valamint *fenségét és gyöngeségét* annak *az embernek*, akinek ez az élet ajándékozott.

1° Valóban *kiváló ez az élet*, mert:

a) *Istennek szeretetteljes gondolatából fakad*, amellyel bennünket öröktől fogva kedvelt és magával bensőségesen egyesíteni kívánt: „*Én örök szeretettel szeretlek téged; azért vontalak magamhoz, könyörülvén.*”³⁹

b) Valóságos *részese* Isten természetében és Isten életében: „*az isteni természet részesei.*” (L. [106. pont](#)).

c) *Isten is olyan nagyra értékeli*, hogy a mennyei Atya egyszülött Fiát adja oda, hogy nekünk ezt az életet megszerezze, a Fiú örömmel hozza magát áldozatul, és a Szentlélek lelkünkbe költözik, hogy ezt az életet közölje velünk.

Ez tehát minden adományok legértékesebbike: „*a fölötte nagy és drágalátos ígéreteket ajándékozta nekünk*”,⁴⁰ amelyet mindennél többre kell tartanunk és féltékeny gonddal ápolnunk, mert annyit ér nekünk, mint az Isten: *tanti valet quanti Deus*.

87. 2° Ezt a drága kincset mégis *törékeny edényben* hordozzuk. Ha őszüleink, akik föl voltak vértézve az eredeti épség adományával, mégis elvesztették úgy a maguk, valamint az egész emberiség számára, mi lesz velünk, akikben az újjászületés után is dolgozik a három gonosz kívánság? Igaz, vannak bennünk nemes hajlamok és törekvések is, amelyek természetünk nemesebb feléből fakadnak, főképpen pedig onnan, hogy Krisztussal egy testté lettünk, ahogyan Szt. Pál mondja, és az ő érdemeiből természetfölötti kegyelmeket, erőket

³⁷ A szentmise prefációjából.

³⁸ Zsid 5,2.

³⁹ Jer 31,3.

⁴⁰ 2Pét 1,4.

nyertünk. Mindazonáltal gyengék és állhatatlanok vagyunk, mihelyt megszűnünk arra támaszkodni, aki nemcsak fejünk, hanem támogató jobb kezünk is.⁴¹ Erőnk titka nincs bennünk, hanem Istenben és Jézus Krisztusban.

---

⁴¹ Az embernek ezt a fönségét és gyöngeségét gyakran leírták keresztény írók, főképpen PASCAL, *Pensées*, nn. 397–424. éd. Brunschvigg.

II. fejezet: A keresztény élet mibenléte

88. Mivel a természetfölötti élet Isten életében való részesedés, amely Jézus Krisztus érdemeiből adatott nekünk, néha így határozzák meg: Isten élete bennünk; vagy: *Jézus élete bennünk*. Ezek a kifejezések helyesek, ha úgy értelmezzük, hogy nyoma se legyen benne a panteizmusnak. Természetes dolog, hogy a mi életünk sohasem lehet azonos Isten életével vagy Jézus életével; csak ahhoz hasonló, csak véges, bár valóságos részesedés belőle. Tehát így határozhatjuk meg: részesedés Isten életéből, amelyet Krisztus Urunk érdeméből a bennünk lakó Szentlélek ad nekünk.

89. A természetfölötti életben tehát *Istené a főszerep*, a mienk a mellékes. Isten az, aki közli velünk ezt az életet, mert hiszen Isten életét csak Isten közölheti mással. Ennek az életnek kiérdemlője és egyben legtökéletesebb példaképe az Úr Jézus, azért ezt az életet keresztény, azaz krisztusi életnek is nevezik. Igaz tehát, hogy *Isten él bennünk*, hogy Krisztus él bennünk, de azt nem úgy kell érteni, mintha a mi életünk azonos volna Istennek, vagy Krisztus Urunknak életével. Nem azonos, csak hasonló. Mi a magunk részéről akkor éljük ezt az életet, ha felhasználjuk az isteni adományokat arra, hogy Istenben éljünk és Istenért éljünk; ha Krisztus Urunkkal egyesülten élünk, azaz ha bírjuk az ő kegyelmét, utánozzuk az ő életét. Akkor éljük ezt az életet, ha természetfölötti erőinket üzembe állítjuk és a jónak gyakorlásával, valamint a szentségek buzgó vételével gyarapítjuk magunkban a kegyelmet. Ennek az életnek kiélésében akadályoz bennünket a három gonosz kívánság, azért az is hozzátartozik ehhez az élethez, hogy küzdjünk ellenük.

A természetfölötti életnek ezt a fogalmát fogjuk az egész fejezetben kiszélesíteni és gyakorlati *következményeket* fogunk levonni arra vonatkozólag, hogy miképpen *tiszteljük a Szentháromságot, a megtestesült Igét, Szűz Máriát és a szenteket*, ez utóbbiakat a megtestesült Igéhez való kapcsolatukért.

Bár Isten működése és az emberi lélek működése egy időben folyik le a lélekben, mégis nagyobb világosság céljából külön tárgyalunk az Isten szerepéről és az ember szerepéről.

Isten működik bennünk	1° önmaga	Bennünk lakozik: Azért tisztelet jár a Szentháromságnak.	
		Természetfölötti szervezettel lát el.	
	2° a megtestesült Ige által, aki elsősorban	kiérdemlő oka	életünknek.
		minta oka	
		együttműködő oka	
	Azért tisztelnünk kell a megtestesült Igét		
	3° a szent Szűz által, aki másodsorban	kiérdemlő oka	életünknek.
		minta oka	
		kegyelemosztó oka	
	Azért tisztelnünk kell Szűz Máriát.		
	4° A szentek és az angyalok által, akik	Istennek eleven képei; azért tisztelni kell.	
		Közbenjárók; azért segélyül kell hívni.	
Mintaképeink; azért utánozni kell őket.			

Mi élünk és működünk Istenért	1° Azzal, hogy harcolunk	kívánságaink	ellen.
		a világ	
		az ördög	
	2° Azzal, hogy megszenteljük cselekedeteinket.	Háromféle értékük.	
		Az érdem föltételei.	
		Eszközök cselekvéseink érdemének fokozására.	
	3° Azzal, hogy a szentségekhez járulunk	A szentségi kegyelem.	
		A bűnbánat	különös
		Az oltáriszentség	kegyelme.

I. cikkely: Isten szerepe a keresztény életben

Isten háromféleképpen működik bennünk: közvetlenül *önmaga, a megtestesült Ige által, Szűz Mária, a szentek és az angyalok által.*

I. § A Szentháromság szerepe

90. Természetfölötti életünk legfőbb oka, *létesítő és minta oka a Szentháromság, vagy tulajdonítás révén a Szentlélek.* A kegyelmi élet valójában az egész Szentháromság közös műve, mint minden kifelé irányuló cselekvése Istennek, mégis különösképpen a Szentléleknek szoktuk tulajdonítani, mintha az ő sajátos műve volna; mivel a szeretet műve, a Szentléleknek pedig az a sajátsága, hogy a szeretet útján származik öröktől fogva az Atyától és a Fiútól.

Mármost, az imádandó Szentháromság *kétféleképpen* működik közre a mi megszentelésünk munkájában: azzal, hogy bennünk lakozik, és azzal, hogy természetfölötti szervezetet ad a léleknek, amely képessé teszi a lelket arra, hogy természetfölötti, azaz istenszerű cselekvéseket vigyen végbe.

I. A Szentlélek lakozása a lélekben⁴²

91. Mivel a természetfölötti élet részesedés Isten életéből, nyilvánvaló, hogy csak Isten közölheti azt velünk. Isten ezt úgy végzi el, hogy lakni jön lelkünkbe; magát egészen odaadja az embernek, hogy az ember imádhassa, örvendhessen édes jelenlétének és alávesse magát mindenben Isten irányításának, aki azután vezet Krisztus követésének útján. Ezt a bennünk lakó Istent nevezik a hittudósok teremtetlen kegyelemnek. Lássuk tehát: *1° hogyan lakozik bennünk a Szentháromság; 2° hogyan kell vele szemben viselkednünk.*

⁴² S. THOM., I, q. 43, a. 3; FROGET, O. P., *De l'habitation du Saint Esprit dans les âmes justes*; R. PLUS, *Dieu en nous*, 1922; MANNING, *Int. Misson*. I; A. DEVINE, *Ascet. Theology*, p. 80 ss; AD. TANQUEREY, *Syn. theol. dogm.*, t. III, n. 180-185.

1° HOGYAN LAKOZIK BENNÜNK A SZENTHÁROMSÁG⁴³

92. Isten, így mondja Szt. Tamás,⁴⁴ *három különböző természetes módon* van jelen a teremtményekben: *hatalmával*, olyan értelemben, hogy minden teremtmény hatalma alá tartozik; *jelenlétével* olyan értelemben, hogy minden nyitva áll Isten ismerete előtt: „minden födetlen és nyílt az ő szeme előtt lényegével olyan értelemben, hogy Isten az elégséges léalapja minden valóságnak és nemcsak minden mozgását kapja tőle minden teremtmény, hanem ő szolgáltató szüntelenül mindennek létet, valóságot, fennmaradást: „*benne élünk, mozgunk és vagyunk.*”⁴⁵

Hanem Istennek *természetfölötti jelenléte* bennünk sokkal nagyszerűbb, sokkal bensőbb. Itt már nemcsak a Teremtő és a fenntartó Isten van jelen az ő teremtményében, hanem a legfőbbébb, imálandó *Szentháromság*, akiről a hit beszél nekünk, lakozik az ember lelkében: Az *Atya* lelkünkbe száll, és ott folytatja a titokzatos értelmi nemzést, amellyel az Ige öröktől fogva tőle ered; vele együtt eljön hozzánk a *Fiúisten*, aki az Atyával egylényegű, az ő élő és lényegi képmása; aki nem szűnik meg szeretni az Atyát, amint ez is szünet nélkül szereti a Fiút. Ebből a kölcsönös szeretetből származik a szintén bennünk lakó *Szentlélek*, aki egyenlő az Atyával és a Fiúval, aki a szeretet kapcsa kettőjük között, és mégis más, mint ők. Mennyi csoda újul ki untalan a kegyelem állapotában levő lélekben!

Ami azonfelül jellemzi ezt a bennünk-lakozást, azaz, hogy Isten nemcsak bennünk van, hanem *nekünk adja magát*, hogy örvendhessünk jelenlétének. A szentírás tanúsága szerint Isten sokféleképpen ajándékozza magát nekünk: bennünk van mint atyánk, mint barátunk, mint munkatársunk, mint megszentelőnk, és így valóban a mi életünknek szinte a lelke, létrehozó oka és mintája.

93. A) *A természetes rendben* Isten bennünk van mint **teremtőnk** és föltétlen *urunk*; mi pedig az ő szolgálói, az ő tulajdona, az ő jószága vagyunk. De *a kegyelem rendjében* odaadja magát *atyául*; mi pedig az ő fogadott gyermekei leszünk. Csodálatos kiváltság ez, amely a természetfölötti élet alapja. Ezt ismétlik egyre Szt. Pál és Szt. János: „*Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljete, hanem vettétek a gyermekké fogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: Abba (Atyánk). Maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt bizonyosságot, hogy az Istennek a fiai vagyunk.*”⁴⁶ Isten tehát fiaivá fogad bennünket, mégpedig sokkal tökéletesebb módon, mint ahogy az emberek tudnak valakit fiukká fogadni. „Az emberi örökbefogadás – mondja joggal *Mercier bíboros*⁴⁷ – csak jogi elgondolás: az örökbefogadott gyermeket úgy tekintik, mintha a tulajdon gyermekük volna; azért neki adják a gyermeknek kijáró örökséget. A társadalom elismeri ezt az elgondolást, jogok forrásának teszi meg, de az elgondolás azért mégsem válik soha valósággá... Az örökbefogadás kegyelme azonban nem pusztán elgondolás... hanem valóság. Ahogy Szt. János mondja, Isten azokat, akik az ő Igéjében hisznek, fiává teszi: „*hatalmat ada, hogy Isten fiaivá legyenek, azoknak, kik hisznek az ő*

⁴³ Erre az igazságra alapozza J.-J. OLIER a lelki életet *Catéchisme chrétien pour la vie intérieure* c. művében (1906 és 1922, évi kiadás 35, 37, 43. o.): „Ki az, aki megérdemli a keresztény nevet? Az, akiben Jézus Krisztus Lelke lakik... amely azt eredményezi bennünk, hogy külsőleg is, belsőleg is úgy éljünk, mint Jézus Krisztus.” – „A Szentlélek bennünk van az Atyával és Fiúval egyetemben és ugyanazokat az érzelmeket, cselekvéseket, erényeket közli velünk, amelyek Jézus Krisztuséi.”

⁴⁴ „Sic ergo est in omnibus per *potentiam* in quantum omnia ejus potestati subduntur; est per *presentiam* in omnibus in quantum omnia nuda sunt et aperta oculis ejus; est in omnibus per *essentiam* in quantum adest omnibus ut causa essendi.” (*Sum. theol.*, I, q. 8, a. 31).

⁴⁵ *ApCsel* 17,28.

⁴⁶ *Róm* 8,15–16.

⁴⁷ *La Vie intérieure* éd. 1909, p. 405.

nevében.”⁴⁸ Ez a fiúság nem névleges, hanem tényleges: „*hogy Isten fiainak hívassunk s azok legyünk*”,⁴⁹ „*az isteni természet részeseivé*”⁵⁰ leszünk.

94. Világos, hogy ez az élet *csak részesezés* Isten életéből, azaz hasonmása az Isten életének; ahhoz az élethez való idomulás; azért nem csinál belőlünk isteneket, hanem istenszerűvé tesz. De annyi bizonyos, hogy ez az istenszerűség nem jogi elgondolás csupán, hanem valóság, új élet, amely nem egyenlő Isten életével, de hasonló ahhoz. Ehhez az új élethez újjászületés útján jutunk, ahogyan a szentírás tanítja: „*ha ki újjá nem születik vízből és Szentlélekből... a Szentlélek eszközölte újjászületés és megújítás fürdője által... újjászült minket élő reménységre... szabadakarattól nemzett minket az igazság igéjével.*”⁵¹ Mindezek a kifejezések azt mutatják, hogy a mi fiúvá fogadásunk nemcsak névleges, hanem tényleges, hanem valóság is; bárha más valóság, mint a Fiúisten fiúsága. Ezáltal örököseivé leszünk Istennek és társörökösei Krisztusnak, aki a mi testvérünk test szerint.⁵² Megindultan kell hogy ismételjük Szt. János szavait: „*Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.*”⁵³

Isten tehát mint gyermekeit gyöngéden fog bennünket szeretni. Ő maga anyához hasonlítja magát, aki gyermekét egy pillanatra sem tudja feledni: „*Vajon elfelejtkezhetik-e az asszony magzatáról, hogy ne könyörüljön az ő méhe fián? és hogyha ez elfelejtkezne is, én mégsem felejtkezem meg rólad.*”⁵⁴ Ezt az állítását Isten be is bizonyította, merthogy megváltsa a lezüllött embert, nem sajnálta fölláldozni egyszülött fiát: *Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött „Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*”⁵⁵ Most, amikor bennünk lakozik, ugyanezzel az áldozatos szeretettel övez bennünket s adja oda magát nekünk, hogy jelenlétének örvendhessünk: „*ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja; és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.*”⁵⁶ Úgy lakik bennünk, mint legszeretőbb és legodaadóbb atya.

95. B) Isten úgy is bennünk van, mint *barátunk*. A barátság a fiúi és atyai viszonylathoz bizonyos egyenlőséget ad hozzá: „*amicitia aequales accipit aut facit*”, a barátság egyenlők közt lesz, vagy egyenlőkké tesz. A barátság bizonyos meghitt közösséget, viszonyosságot jelent, amely édes, bizalmas közlésekre készlet. Ilyen viszonyt létesít a kegyelem köztünk és Isten között. Természetes, hogy amikor Isten s ember közötti egyenlőségről van szó, nem szabad igazi egyenlőséget érteni, hanem valami egyenlőségfélért, ami teljesen elegendő ahhoz, hogy igazán bizalmas barátság fejlődjék ki köztünk. Valóban, Isten reánk bízta titkait. Nemcsak az egyház által tanít bennünket, hanem a bennünk lakozó Szentlélek által is: „*a Szentlélek, kit az Atya az én nevemben küld, az majd megtanít titeket mindenre.*”⁵⁷ Ezért az utolsó vacsorán Jézus kijelenti apostolainak, hogy ezentúl már nem hívja őket szolgálóknak, hanem barátainak, mert nem lesz előttük többé titka: „*Már nem mondalak benneteket szolgálóknak, mert a szolgáló nem tudja, mit mivel az ura; hanem barátainak mondottalak titeket,* mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek.”⁵⁸ Mint barátoknak bizalmas együtt-vacsorázása, olyan lesz az

⁴⁸ Jn 1,12.

⁴⁹ Jn 3,1.

⁵⁰ 1Pét 1,3.

⁵¹ Jn 3,5; Tít 3,5.

⁵² Róm 8,17;8,29.

⁵³ Jn 3,1.

⁵⁴ Iz 49,15.

⁵⁵ Jn 3,16.

⁵⁶ Jn 14,23.

⁵⁷ Jn 14,26.

⁵⁸ Jn 15,15.

Istennek a lélekkel való együtt-lakása: „*Íme az ajtónál állok és kopogok; ha valaki meghallja szavamat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá és vele ékezem és ő énvelem.*”⁵⁹

Bámulatos bizalmasság, amelyre mi sohasem mertünk volna gondolni, ha Isten meg nem hívott volna. Pedig ez a bizalmasság valóság, amely mindennap újra virágzik, és pedig nemcsak a szentek tulajdona ez, hanem boldogsága minden léleknek, amely megnyitja kapuját, hogy vendégül várja az Istent. Tanúskodik erről a Krisztus követésének írója is, amikor beszél a Szentlélek gyakori látogatásairól a bensőséges emberek lelkében, édes társalgásairól, a vigasztalásokról és becézésekről, amelyekkel a lelket boldogítja, a lelkibékéről, amellyel eltölti, a hihetetlen meghittségről, mely együttlétüket édesíti: „*Frequens illi visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis.*”⁶⁰ Bizonyítja a mai kor misztikusainak élete, amelynek lisieux-i kis Szt. Teréz, a Szentháromságról nevezett Erzsébet, Gemma Galgani, hogy a Krisztus követésének megállapítása ma is való. Csakugyan bennünk él az Isten, mint barátunk.

96. C) Bennünk él, és *nem tétlenkedik*; legserényebb munkatársunkká lesz. Jól tudja, hogy önerőnkől nem tudjuk megélni azt a természetfölötti életet, amellyel megajándékozott minket; azért segítő kegyelmével támogatja a mi gyöngeségünket. Ha *világosságra* van szükségünk, hogy megérthessük a hit igazságait, amelyek immár vezetőink lesznek az élet útjain, ő tőle várjuk. Hiszen ő a világosság Atyja, aki nem fog késni megvilágítani életünk végső célját, métáját és az eszközöket, amelyek oda elvezetnek; nem marad el istenes gondolatok, erényes cselekvések sugalmazásával. Ha *erőre* van szükségünk, hogy megismert végső célunk felé tántoríthatatlan kitartással haladjunk, őtőle várjuk. Hiszen ő a természetfölötti erők forrása, amelyből nekünk is bőségesen buzog, hogy nemes elhatározásunkat valóra válthassuk: „*Mert az Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt míveli.*”⁶¹ Ha arról van szó, hogy győzelmet akarunk aratni szenvedélyeinken, diadalt a kísértéseken, amelyek nemegyszer megkönyékeznek, őtőle reméljük. Hiszen ő a győzelmek osztogatója, a kísértések jóra fordítója: „*Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjete kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.*”⁶²

Amikor már-már lankadunk a hosszú küzdelemben, eljön az Isten, föltüzeli bátorságunkat, megsokszorozza erőnket, és biztosítja győzelmünket. Isten kezdte a jót bennünk kegyelmével, Isten fogja azt be is fejezni: „*aki megkezdte bennetek a jó művet, teljessé teszi azt, Jézus Krisztus napjáig.*”⁶³ Nem leszünk sohasem egyedül, még a vigasztalanság sötét óráiban sem, amikor azt hisszük, hogy elhagyott az Isten is. Isten kegyelme mindig velünk lesz, sohasem hagy cserben, csak mi ne hagyjuk azt cserben: „*az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen, sőt valamennyiüknél többet munkálkodtam, nem ugyan én, hanem Isten kegyelme énvelem.*”⁶⁴ Ha ez a mindenható szövetséges támogat bennünket, legyőzhetetlenek leszünk, amint az apostol mondja: „*Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.*”⁶⁵

97. D) A mi munkatársunk egyben a mi *megszentelőnk*. Amikor lelkünkbe költözik, templommá varázsolja azt, felékesítve minden erények díszével: „*Isten temploma szent: ti vagytok az.*”⁶⁶ Az az Isten, aki belénk jő, nem a természet Istene, hanem a kegyelem Istene, a

⁵⁹ Jel 3,20.

⁶⁰ Imit., 1, II, c. 1. v. 1.

⁶¹ Fil 2,13.

⁶² IKor 10,13.

⁶³ Fil 1,6.

⁶⁴ IKor 15,10.

⁶⁵ Fil 4,13.

⁶⁶ IKor 3,17.

Szentháromság, az isteni végtelenül szent élet, amely azért árad belénk, hogy belőle merítsünk s megszentelődjünk. A Szentháromságnak ezt a bennünk lakozását néha a Szentléleknek tulajdonítjuk, mert a szeretet műve; a Szentlélek pedig a szeretet Istene. Azért Szt. Pál hol az Isten, hol a Szentlélek templomának nevezi a megszentelt embert: „*Nem tudjátok-e, hogy az Isten temploma vagytok; az Isten lelke lakik bennetek?*”⁶⁷

A mi lelkünk tehát *az élő Isten templomává* lesz; szent hely, Istennek fönntartott hely, irgalmasságának trónja, ahonnan kegyelmeit osztogatja, amelyet kedvteléssel ékesít fel mennyei erények díszével. Mert az csak nyilvánvaló, hogy a háromszor szent Isten bennünk lakozása megszentelőleg hat lelkünkre. Mindannak a szentségnek, amely lelkünkben díszel, a bennünk élő imádandó Szentháromság a forrása. Ugyancsak a Szentháromság a mintája is, mert a kegyelem Isten fiaivá tett, s mint ilyeneknek utánoznunk kell az Atyánkat. Mindezt jobban meg fogjuk érteni, ha előbb kifejtjük, hogy miképpen kell viselkednünk a bennünk lakó Szentháromsággal szemben.

KÖTELESSÉGEINK A BENNÜNK LAKÓ SZENTHÁROMSÁGGAL SZEMBEN

98. Ha valakinek olyan nagy kincse van, mint amilyen a bennünk lakozó Szentháromság, *gyakran kell reá gondolnia*: „*ambulare cum Deo intus*”, a bennünk lakó Isten gondolatával kell járni.

Ez a rá gondolás pedig három fő érzelmet fakaszt fel lelkünkben: az imádás, a szeretet és az utánzási vágy érzelmét.⁶⁸

99. A) Az első érzelem, amely önként fölfakad a lélekben, az *imádás* érzelme. „*Dicsőítsétek meg, és hordozzátok Istent testetekben.*”⁶⁹ Hogyan is volna lehetséges, hogy ne dicsőítsük, imádjuk, áldjuk isteni vendégünket, aki lelkünket valóságos szentéllé alakítja át? Amikor Szűz Mária méhébe fogadta a megtestesült Igét, egész élete szüntelen imádás lett és istenáldás: „*Magasztalja az én lelkem az Urat, mert nagy dolgokat cselekedett nekem a hatalmas, és szent az ő neve.*” Ha kisebb fokban is, de ugyanilyen érzelmekkel telik meg az a lélek, amely tudatára ébred annak, hogy Isten lakozik benne. Megérti, hogy mivel ő templommá lett, benne szüntelenül égnie kell a dicsőítés áldozati tüzének az Isten három Személyének színe előtt. **a) Cselekvései megkezdése előtt vessen keresztet**, mondva: Az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen. Ezzel a Szentháromságnak szenteli minden cselekvését. Cselekvésének végeztével mindazt, ami benne jó és dicséretreméltó, tulajdonítsa a Szentháromságnak, mondva: Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek. **b) Ismételje gyakran az egyház nyilvános imádságait**, amelyekkel a Szentháromságot magasztalja: Dicsőség a magasságban Istennek, avagy: Szent szent szent a seregek Ura Istene. Mondja el gyakran a Te Deumot is: Téged, Isten dicsérünk, amely a hálaadás magasztos éneke. **c) Ismerje el tökéletes függését** attól az isteni vendégtől, aki olyan kegyes és leereszkedő, aki mégis föltétlen Urunk és Istenünk marad, lényünk forrása és végső célja; lássa be, hogy arra sem képes, hogy Istent méltóképpen imádjja; azért csatlakozzék ahhoz az imádáshoz és dicsérethez, amelyet az Istenember a földön a mennyei Atyának bemutatott, mert csak Jézus lelke tud úgy imádkozni, amint azt megérdemli Isten végtelen fölsége: „*A Lélek segítségére van erőtlenségünknek, mert nem tudjuk, miképp kell kérnünk, de maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal.*”⁷⁰

⁶⁷ 1Kor 3,16.

⁶⁸ Mindezek az érzelmek gyönyörűen vannak kifejezve J.-J. OLIER reggeli imádságában, *La journée chrétienne*, p. 18–24. éd. 1907.

⁶⁹ 1Kor 6,20.

⁷⁰ Róm 8,26.

100. B) Miután a lélek alázatosan imádta Istent és elismerte a maga semmi-voltát, áttér a *szeretetnek* bizalmasabb érzelmére. Bármily végtelen legyen is az Isten, mégis lehajlik hozzánk és szívet kér tőlünk: „*Add nekem, fiam, szívedet.*”⁷¹ Ezt a szeretetet paranccsal is követelhetné tőlünk, de most inkább esengő kéréssel kéri, hogy így szívesebb legyen a szeretetünk és önkéntesebb az odaadásunk. Hogyne viszonzóznók gyermeki vonzódással azt az anyai gyöngéd gondot, és bizalommal azt a sok biztatást! Ez a szeretet bánatba olvad, ha számtalan múlt és jelen bűnünkre gondolunk, amelyeket most vágyunk jóvátenni. Ez a szeretet háládatossággal hatódik át, ha meggondoljuk, hogy Isten a mi jóságos jótevőnk, munkás munkatársunk; ez a szeretet barátsággá fokozódik, amely magáévá tudja tenni Isten érdekeit, boldog, ha terjedni látja az ő országát, megszenteltetni az ő nevét. Ez a szeretet nem marad egyszerű vonzódás, hanem nagylelkű önfeláldozás lesz, teljes odaadás, odaadása akaratumknak az isteni törvények és tanácsok végrehajtására.

101. C) Ez a szeretet az imádandó Szentháromság *utánzására* ösztönöz; természetesen csak olyan fokú utánzásra, amelyet az emberi gyarlóság megenged. Mivel Isten fogadott gyermekei és a Szentlélek eleven templomai lettünk, jobban meg fogjuk becsülni testünket is, lelkünket is. Ez az, amire az apostol felhívja hívei figyelmét: „*Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok, és az Isten Lelke lakik bennetek? Azt pedig, aki az Isten templomát megrontja, megrontja az Isten. Mert Isten temploma szent, ti vagytok az.*”⁷² A tapasztalat bizonyítja, hogy a nemes lelkek számára ez a gondolat a legnagyobb óvszer a bűn ellen, és a legerősebb ösztönzés a tökéletes életre. Valóban, nem kell-e megtisztítani s mindenféle erénnyel feldíszíteni azt a helyiséget, amelyben a háromszor szent Isten vesz lakást? A tökéletességre Krisztus Urunk nem ad más mintaképet, mint a Szentháromságot: „*Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.*”⁷³ Első tekintetre úgy látszik, hogy ez a mintakép túlságosan is messze van tőlünk. De amikor meggondoljuk, hogy a kegyelem Isten gyermekeivé tett, akkor azt is megértjük, hogy a nemes eredet azt a kötelességet szüli, hogy életünkkel mind jobban megközelítsük azt, akinek képét magunkban hordozzuk. Főképpen a felebaráti szeretet gyakorlásában kívánja az Úr Jézus, hogy mintaképünk legyen a Szentháromság, mint a háromságban rejlő legtökéletesebb egység. „*Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.*”⁷⁴ Felséges imádság, amelynek visszhangját egy napon Szt. Pál ajkairól fogjuk meghallani, amikor is nyomatékosan hívja fel kedves tanítványait arra, hogy, mert egy és ugyanaz az Atya lakik mindnyájukban, azért ne feledjék, hogy ők egy test és egy lélek, amiért is meg kell őrizniük az egyetértést a béke kötelékével.⁷⁵

Befejezésként elmondhatjuk, hogy a természetfölötti élet a léleknek a Szentháromsággal való bensőséges, érzelmes és megszentelő egyesülésében áll, amely ébren tartja bennünk az imádás, a szeretet és az önfeláldozás szellemét.

⁷¹ Péld 23,26.

⁷² IKor 3,16–17.

⁷³ Mt 5,48.

⁷⁴ Jn 17,21.

⁷⁵ Ef 4,3–6. „Igyekeztek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy test és egy lélek, amiképp hivatástok egy reménységre szól... Egy az Isten és mindeneknek Atyja, aki mindenek fölött, mindenben és mindnyájukban van.”

II. A természetfölötti élet szervezetéről.⁷⁶

102. A három isteni személy, amely bennünk lakik, siet lelkünket természetfölötti ajándékokkal gazdagítani és kifejleszteni benne azt az életet, amelyet kegyelmi életnek, vagy istenszerű életnek is nevezünk.

Mármost, minden életben *három elemet* különböztetünk meg: *az élet elvét*, forrását, vagyis a lelket; azután a *képességeket*; végül pedig *az életműködések*, amelyek az életelvből és a képességekből folynak. A természetfölötti rendben Isten, aki bennünk él, létesíti bennünk az életnek ezt a három elemét. **a)** Mindenekelőtt a *megszentelő kegyelmet* létesíti bennünk, amely természetfölötti életünknek elve, mintegy a lelke,⁷⁷ amely mintegy isteníti lelkünk állagát és képessé teszi arra, ha nem is közvetlenül, hogy természetfölötti cselekvéseket végezzen, melyeknek legtökéletesebbike, koronája lesz az Isten színről-színre való látása.

103. b) A megszentelő kegyelemből erednek a *belénk öntött erények*⁷⁸ és a *Szentlélek ajándékai*, amelyek tökéletesítik, isteni rendbe emelik képességeinket és közvetlenül alkalmasakká teszik őket arra, hogy istenszerű, természetfölötti, Isten színlátását kiérdemlő cselekedeteket végezzenek.

c) Hogy ezeket a képességeket üzembe helyezhessük, Isten *segítő kegyelmeket* ad nekünk, amelyek felvilágosítják értelmünket, megerősítik akaratomat, és a maguk részéről is természetfölötti rendbe emelik, úgy hogy a cselekvések, amelyek belőlük folynak, természetfölöttiek lesznek, s gyarapítják a megszentelő kegyelem kincsét, amely lelkünkben van.

104. Ez a természetfölötti élet, bár különbözik a természetes élettől, *még sincs elválasztva* attól, hanem áthatja, megneemesíti, isteníti azt. Mindazt, ami jó van bennünk a születéstől, a neveléstől, a megszokástól, felkarolja, felemeli, végső célunk szolgálatába állítja, azaz arra irányítja, hogy kiérdemelhessük Isten színlátását és ennek megfelelő tökéletes szeretetét.

A természetfölötti életnek hivatása, hogy *irányítsa a természetes életet*, mert az [54. pontban](#) kifejtett általános elv szerint az alacsonyabb lények a magasabbak alá vannak rendelve.⁷⁹ A természetfölötti élet nem is maradhat meg más áron, mint úgy, ha tényleg uralkodik értelmünkön, akaratomon és többi képességeinken. Ám ez az uralom nem rombolja le, sem nem csorbítja meg a természetet, hanem ellenkezőleg: kiegészíti, fölemeli, tökéletesíti. Ezt fogjuk kimutatni, amikor három elemét egymásután tüzetesen szemügyre vesszük.

1° A MEGSZENTELŐ KEGYELEM

105. Isten, amennyire természetünk gyöngesége megengedte, magasabb életre akart bennünket fölemelni; azért adott nekünk egy természetfölötti, istenszerű életelvet is: ez a megszentelő kegyelem, amelyet teremtett⁸⁰ kegyelemnek is neveznek, ellentétben a teremtetlen kegyelemmel, amely a Szentléleknek bennünk lakozása. Ez a kegyelem bennünket Istenhez hasonlókká tesz, és szoros egységbe hoz vele: „Est autem hæc deificatio Deo quædam, quoad

⁷⁶ S. THOM., Ia IIæ, q. 110. ALVAREZ DE PAZ, S. J., *De vita spirituali ejusque perfectione*, 1602, t. I, 1. II, c. 1. TERRIEN, S. J., *La Grâce et la Gloire*, t. I, p. 75 sq. BELLAMY, *La vie surnaturelle*.

⁷⁷ Gratia præsupponitur virtutibus infusis, sicut earum principium et finis.” (*Sum. theol.* I^a IIe, q. 110, a. 3).

⁷⁸ Sicut ab essentia animæ effluunt ejus potentia, quæ sunt operum principia, ita etiam ab ipsa gratia effluunt virtutes in potentias animæ, per quas potentia moventur ad actum.” (*Ibid.*, a. 4, ad 1.)

⁷⁹ EYMIEU, *op. cit.*, p. 150–151.

⁸⁰ Ez a kifejezés nem a legszerencsésebb, mert azt látszik mondani, hogy a kegyelem állag, ami pedig nem igaz, mint látni fogjuk. Ezzel a kifejezéssel csak azt akarjuk jelezni, hogy a kegyelem Istentől létesített, tehát véges valóság.

fieri potest, assimilatio unioque.”⁸¹ Ezt a két szempontot fogjuk kifejtteni, amikor megadjuk előbb a kegyelemnek hagyományos meghatározását, azután megmagyarázzuk az Isten és a lélek közötti szoros egység mibenlétét.

A) A kegyelem meghatározása

106. A kegyelemnek hagyományos meghatározása ez: a megszentelő kegyelem a lélekben levő állandó jellegű természetfölötti járulék, amellyel valóságosan, bár csak járulék alakjában, részesedünk Isten természetében, Isten életében.

a) Ez tehát természetfölötti valóság, de nem állag, mert természetfölötti állag nem is lehetséges; hanem járulék, a léleknek egy létezési módja, minősége, állapota, amely lelkünkben van, azt tökéletesíti, fölemeli az összes teremtmények természetes állapota fölé. Állandó jellegű valóság, amely megmarad lelkünkben mindig, hacsak halálos bűnnel ki nem űzzük onnan. „A kegyelem – mondja Bossuet után Mercier bíboros – lelki minőség, amelyet Jézus létesít lelkünkben; amely lelkünket betölti s átjárja; amely legelrejtettebb zugát is megleli lelkünknek, behatol (a belénk öntött erények által) lelkünk erőibe és képességeibe; a lelket magának lefoglalja, tisztává és kellemessé teszi az isteni Megváltó szemeiben, az ő templomává szenteli fel, oltárszekrényévé, gyönyörűséges tartózkodóhelyévé varázsolja át.”⁸²

107. b) Ez a természetfölötti járulék Szt. Péter erőteljes kifejezése szerint az Isten természetének részeseivé tesz bennünket: consortes divinæ naturæ. „Egyesít bennünket, ahogyan Szt. Pál mondja, a Szentlélekkel”, „communicatio Sancti Spiritus”⁸³ az Atya és a Fiú társaságában, teszi hozzá Szt. János: „Societas nostra cum Patre et cum Filio ejus Jesu Christo”⁸⁴. A természetfölötti élet, amely a kegyelemből fakad, nem azonos az Isten életével, hanem hasonló hozzá. Ezt a hasonlóságot akarjuk megmagyarázni, már amennyire azt gyöngye emberi elménk fölfoghatja.

108. 1) Istennek élete abban áll, hogy önmagát közvetlenül, színről-színre, végtelen tökéletes módon látja és végtelenül szereti. Semmiféle teremtmény, legyen akár mennyire tökéletes, önerejéből nem képes Istent közvetlenül szemlélni: „ki megközelíthetetlen világosságban lakozik, kit senki ember nem látott s nem láthat”⁸⁵ De Isten egészen ingyenes, egészen rendkívüli kegyelmével meghívja az embert, hogy a mennyországban legyen közvetlen szemlélője Isten szépségének. És mert erre természetétől képtelen, fölemeli, megvilágítja értelmét az ún. „dicsőség világosságával.” Akkor, amint Szt. János mondja: „hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk, amint van.”⁸⁶ Ahhoz képest gyarló a mostani istenismeretünk, mondja Szt. Pál: „Most tükrön által homályban látunk; akkor pedig majd színről-színre.”⁸⁷ Azért akkor majd részesedünk Isten életében, ha véges mértékben is, mert ismerni fogjuk őt úgy, ahogyan ő ismeri magát, és szeretni fogjuk úgy, ahogyan ő szereti magát. Ezt a hittudósok úgy magyarázzák meg, hogy Isten lényege titokzatosan egyesül a mi lelkünkkel, annak értelmi világa lesz, amelynek segítségével látni fogjuk Istent úgy, amint van, nem képben, nem teremtmény közvetítésével.

⁸¹ PS.-DIONYS., *De eccl. hierarchia*, c. I, n. 3, P. G., III, 373.

⁸² *La vie intérieure*, p. 401. – –

⁸³ *2Kor* 13,13.

⁸⁴ *1Jn* 1,3.

⁸⁵ *1Tim* 6,16.

⁸⁶ *1Jn* 3,2.

⁸⁷ *1Kor* 13,12–13.

109. 2) Mármost: a megszentelő kegyelem *az Isten boldogító színelátására előkészít*, abból mintegy előleg, „*prælibatio visionis beatificæ.*” Ez a bimbó, amelyben már benne van a virág, bárha később feslik is ki belőle. A kegyelem tehát ugyanolyan természetű valóság, mint az Isten boldogító látása.

Megkísérlünk egy hasonlatot, bármennyire tökéletlen legyen is. Egy művészt háromféleképpen ismerhetek meg: először a *műveiből*; másodszer abból a *képből*, amelyet róla valamely ismerőse vázol; harmadszor *közvetlenül*, ha vele találkozom. Így Istent is háromféleképpen ismerjük meg: a *természetből*, művei révén. Ez az ismeret bizony nagyon tökéletlen, mert kinyilvánítja ugyan valamennyire Isten tulajdonságait, bölcsességét, hatalmát stb., de semmit sem mond el Isten belső életéről. Másodszer, megismerhetjük Istent a *kinyilatkoztatásból*, amelyet Isten maga közvetlenül, vagy a szentírók, a próféták, de legfőképpen Szt. Fia által adott. A kinyilatkoztatásból merített ismeretet hitnek nevezzük. A hit már bőségesebb felvilágosítást ad Istenről: beszél az ő belső életéről is. A hitből hallom, hogy a mennyei Atya öröktől fogva nemzi a vele egylényegű Fiát; hogy Atya és Fiú egymást öröktől fogva szeretik, s kettejük közös szeretetéből öröktől fogva származik a Szentlélek. Mindezeket nem tudom, még kevésbé látom, de megingathatatlan hittel hiszem. Ez a hit, ha a titok fátyolán keresztül is, de mégis megmutatja nekem Isten életét, úgy amint az van; ez a hit, ha tökéletlen alakban is, de máris részesedés Istennek abból az ismeretéből, amellyel megismeri magát úgy, amint van. A harmadik, a legtökéletesebb ismerete Istennek, az ő *színelátása*, később, a mennyben következik be.

110. c) A kegyelmi élet *valóságos* részesedés Isten életében, nemcsak olyan értelemben, hogy a kegyelem valóság, hanem olyan értelemben is, hogy valósággal *magát az isteni életet bírjuk*, ha nem is olyan fokban, mint az Isten, de olyan formában. Hogy ezt megértsük: a természetes ész is részesedés Isten értelméből; csak hogy ez mégis nem olyan formában ismeri meg Istent, ahogyan az isteni értelem; míg a boldogító színelátás és valamennyire a hit is, megismeri az isteni értelem sajátos tárgyát: Istent úgy, amint van.

111. d) Az isteni életben való részesedés nem állag, hanem *járulék*. Így tehát különbözik a Fiúisten örök nemződésétől, mert a Fiú az Atya egész állagát kapja meg. Különbözik a személyi egyesüléstől is, amely abban áll, hogy a Fiúisten személyében egyesül az isteni és az emberi természet. A kegyelem által sem Istenné nem válunk, sem az isteni Személybe bele nem olvadunk. A kegyelem csak járulék lehet, tanítja bölcsen Szt. Tamás,⁸⁸ mert az emberi természetnél és minden teremtett állagnál magasabb rendű valóság, azért nem lehet állag, hanem csak járulék. Ami tehát Istenben állagilag van meg, abban mi járulékilag részesedünk.

Ezek a megvilágítások megóvnak a *panteizmustól* (mindenistenítéstől) és mégis fenséges fogalmat adnak a kegyelemről, amely Isten képe és hasonmása bennünk; ahogyan a Szentírás is mondja: „*Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra.*”⁸⁹

112. Hogy az Istenhez való hasonlatosságunkat megmagyarázzák, a szentatyák különféle *hasonlatokkal* élnek, 1) A mi lelkünk, mondják, *az Isten élő képmása*, kicsinyített alakú arcképe, mert azzal keletkezik, hogy a Szentlélek belenyomódik a lelkünkbe, mint a pecsétnyomó a viaszba.⁹⁰ Ebből azt is következtetik, hogy a kegyelem állapotában levő lélek csodálatosan szép lehet, mert egy végtelenül tökéletes művész dolgozott rajta: az Isten: „Kép

⁸⁸ *Sum. theol.* I^a II^a, q. 110, a. 2. ad 2.

⁸⁹ *Ter* 1,26.

⁹⁰ *Divinam figurationem in nobis imprimens quodammodo per seipsum.*” (Homil. paschales), 10, 2, P. G., 77, 617.

vagy, ó ember, és a te Urad Istened festett téged. Jó művészed és festőd van.”⁹¹ Mi ebből a következés? Az, hogy *nem szabad lerombolnunk* ezt a képet, hanem az a kötelességünk, hogy napról-napra hasonlatosabbá tegyük az eredetihez.

Máskor azokhoz az *áttetsző tárgyakhoz* hasonlítják a lelket, amelyek bebocsájtják magukba a nap fényét, hogy hasonlíthatatlan ragyogással sugározzák vissza. A mi lelkünk is olyan, mint egy kristálygömb, amely befogadja magába az isteni élet fényét, eltelik vele, és mindent besugároz maga körül annak ragyogásával.

113. 2) Hogy bemutassák, milyen mélyre hat ez a hasonlóság Isten és lélek között, *a vas és a tűz* hasonlatával élnek. Amint egy vaspálca, ha tűzbe tartják, nemsokára felveszi a tűz fényét, melegét és hajlékonyságát, úgy a lélek is, mely belemerül az isteni szeretet kohójába, megtisztul salakjától, fényes lesz, izzó az isteni szeretettől és hajlékony az isteni behatásokra.

114. 3) Egy mai író azzal akarta megértetni a kegyelem szerepét a lélekben, hogy a kegyelmet *az isteni élet oltóágának* nevezte, amely beoltódik a mi megromlott emberi természetünk vad alanyába, bensőségesen egyesül a lélekkel, és benne egy új élet, egy magasabb élet forrásává lesz. De amint az oltóág nem közli annak a nemes fának élet-egészt, amelyből vétetett, hanem csak nemes tulajdonságait ülteti át egy újabb egyedbe, éppen így a mi természetfölötti életünk sem azonos Isten életével, csak nemes tulajdonságokat vesz át tőle.⁹²

Ez az élet-hasonlóság lehetővé teszi a léleknek és a Szentháromságnak nagyon bensőséges egyesülését.

B) Egyesülés lelkünk és Isten között

115. Már abból, amit a Szentháromságnak bennünk lakozásáról mondtunk ([92. pont](#)), következik, hogy lelkünk és annak isteni vendége között *erkölcsi és szentté tevő egyesülés* van.

De vajon ezen erkölcsi egyesülésnél nincs-e valami mélyebb? nincsen-e köztük fizikai egyesülés?⁹³

116. a) A szentatyáktól használt hasonlatok ezt látszanak jelezni.

1) Sokan közülük azt tanítják, hogy ez az egyesülés *hasonlít a testnek a lélekkel való egyesüléséhez*: „„Két élet van bennünk – mondja pl. Szt. Ágoston: a test élete és a lélek élete. A test élete a lélek, a lélek élete pedig az Isten.”⁹⁴ Ezek a kifejezések, hasonlatok természetesen csak példázatok, amelyekből ki kell hámozni a pontos igazságot.

A testnek és léleknek egyesülése *állagi* egyesülés: a kettő együtt alkot egy állagot, egy természetet, egy személyt. Világos dolog, hogy Isten és a lélek nem így egyesülnek. Hanem valamint a lélek életet ad a testnek, úgy Isten is életet ad a léleknek. Isten nem válik lélekké bennünk, mégis az az élet, amelyet ad, valóságos élet, hasonlatos Isten életéhez. Egy határozott valóság létesül az emberben: a kegyelem, amely mintegy összekötő jel Isten és lélek között. A Szentlélek ilyenformán a mi természetfölötti életünknek nem az alaki oka, nem a lelke, hanem a létesítő oka és a minta oka.

117. 2) Ugyanez az igazság tárul eléink akkor is, ha a léleknek Istennel való egyesülését összehasonlítjuk⁹⁵ a *személyi egyesüléssel*, amely abban áll, hogy Krisztusban két természet

⁹¹ Szt. Ambrus, *In Hexam.*, 1. 6, c. 8, P. L., 14, 260.; Szt. Bazil, *De Spiritu S.*, 9, 23. P. G., 32, 109.

⁹² EYMIEU, *La loi de la vie*, p. 148–149.

⁹³ A hittudományban ez a szó: „fizikai”, nem jelent anyagi valóságot, hanem egyszerűen csak valóságot.

⁹⁴ *Enarrat. in psalm. 70*, sermo 2, n. 3. P. L. 36, 893.

⁹⁵ BELLAMY, *La vie surnaturelle*, p. 184–191.

egyesül egy isteni személyben. Az igaz, a kétféle egyesülés között mélyreható különbségek is vannak. A személyi egyesülés mindenekelőtt állagi és személyi: a két természet, az isteni és emberi, két egymástól különböző állag, amely mégis egy személyiséggel bír. A lélek egyesülése Istennel nem is állagi, hanem csak járuléki, mert a lélek állag ugyan, de a kegyelem csak járuléki; nem is személyi ez az egyesülés, mert itt az Isten is, az ember is megőrzi a maga külön személyiségét: „Ez az egyesülés Isten és ember között a megszentelő kegyelem összekötő kapcsával jön létre; már pedig a kegyelem járuléki, s így a katolikus bölcselet nyelvhasználatára szerint járulékinak kell nevezni azt az egyesülést, amely egy állag és egy járuléki között jön létre.”⁹⁶ „Mindazonáltal igaz marad az is, hogy a kegyelem egy *állagot hoz kapcsolatba egy másik állaggal*;⁹⁷ hogy Isten és a lélek olyan szoros érintkezésben vannak egymással, mint a tűz a vassal, amelyet átjár, mint a napsugár a kristállyal, amelybe behatol. Ha a személyi egyesülés eredménye az Isten-ember, a kegyelmi egyesülés eredménye az istenített ember; és valamint az Istenember minden cselekedete a cselekvő személy méltóságát tekintve isteni, úgy az istenített embernek a kegyelemből folyó minden cselekedete istenszerű, mert Isten és ember együtt végzi, és éppen ezért megérdemli az örök életet, amely közvetlen összekapcsolódása az embernek az Istennel. Elmondhatjuk tehát P. de Smedttel, hogy a személyi egyesülés a kegyelmi egyesülés mintája, és viszont a kegyelmi egyesülés a személyi egyesülésnek a teremtményben elérhető legfőbb utánpótlása.”⁹⁸

Ugyanezen szerzővel⁹⁹ elmondhatjuk tehát azt is, hogy az Istennek a lélekkel való egyesülése nemcsak erkölcsi egyesülés, hanem hogy *van benne fizikai elem is*, amiért szabad erkölcsi-fizikai egyesülésnek nevezni: „Az isteni természet a maga valóságában egyesítve van a mi lelkünk állagával egy természetfölötti kapocs, a kegyelem közvetítésével, úgy, hogy a kegyelem állapotában élő lélek önmagában bírja az isteni természetet, mintegy tulajdonát, következésképpen isteni jellege van, isteni rendbe tartozó tökéletessége, szépsége van, amely végtelenül felülmúl minden tökéletességet, amelyet bármely létező és lehetséges teremtmény egyáltalában bírhat.”

118. b) Ha elhagyjuk a hasonlatok mezejét és a *hittudomány világánál* vizsgáljuk meg a dolgot, ugyanarra az eredményre jutunk, 1) A mennyországban látni fogjuk az Istent, közvetlenül, színről-színre, minden teremtmény közbejötté nélkül, mert maga az isteni lényeg tölti be elménkben a tárgykép (species impressa) szerepét.¹⁰⁰ Ott tehát köztünk és Isten között közvetlen, és pedig *fizikai*, valóságos kapcsolódás lesz, mert hiszen az értelem csak azt a tárgyat láthatja, amely össze van vele kötve. Az akarat is közvetlenül bírni fogja Istent, mint szeretetének és boldogságának tárgyát; az isteni lényegnek tehát össze kell kötve lenni az akaratunkkal.¹⁰¹ Mármint: a kegyelem nem egyéb, mint a mennyei dicsőség kezdete, bimbója bennünk.¹⁰² Az az egyesülés tehát, amely itt a földön van Isten és a lélek között a kegyelem

⁹⁶ CARDINAL MERCIER, *La Vie intérieure*, éd. 1919, p. 392.

⁹⁷ Alapjában ezt akarja mondani Mercier bíboros is, amikor id. h. így folytatja: „Mégis bizonyos értelemben az az egyesülés állagi, mert egyik állagot összeköt egy másik állaggal, anélkül, hogy kettőjük közé valamely természetes járuléki kerülne; továbbá mert az isteni természetet a lélek hatáskörébe helyezi, úgy hogy az közvetlen java lesz, melyet élni s élvezni képes. Így kell érteni a misztikusok ama mondásait, hogy a lélek közvetlenül érintkezik az isteni természettel. (Keresztes Szt. János, *Nuit*, 1, 2, ch. 23.)” P. Poulain, *Grâces d'oraison* c. művének 6. fejezetében sok ilyenféle kitétel idéz a misztikusok műveiből.

⁹⁸ *Notre vie surnaturelle*, p. 51.

⁹⁹ *Op. cit.* p. 49.

¹⁰⁰ „In visione, qua Deus per essentiam videbitur, ipsa divina essentia erit quasi forma intellectus qua intelliget.” S. THOMAS, *Sum. theol.*, Suppl. q. 92, a. 1 ad 8.

¹⁰¹ „Amor est magis unitivus quam cognitio.” *Sum. theol.* I^a II^{ae}, q. 28, a. I ad 3.

¹⁰² „Gratia, nihil est quam inchoatio gloriae in nobis.” *Sum. theol.*, IIa II^{ae}, q. 24, a. 3 ad 2. Ugyanez XIII. Leó pápa gondolata *Divinum illud munus* kezdetű körlevelében: „Ez a csodálatos egyesülés, amelyet bennünk lakozásnak

kapcsán, lényegében véve ugyanolyan, mint a mennyországban levő egyesülésünk Istennel, azaz valóságos, bizonyos értelemben fizikai. Erre a következtetésre jut Szt. Tamás tanítása alapján P. Froget a Szentlélek bennünk lakozásáról írott szép könyvében (L'Habitation du Saint-Esprit, p. 159), „Isten tehát valósággal, fizikailag, állagilag jelen van a kegyelem állapotában élő lélekben; és ez nem egyszerű tétlen jelenlét, hanem lelkünknek birtokbavétele, egybekötve a mennyei boldogság előjátékával.”

2) Erre a következményre jutunk akkor is, ha a *kegyelem fogalmát* elemezzük. Szt. Tamás tanítása szerint, amely a már ismert szentírási szövegeken épül föl, a megszentelő kegyelem nemcsak az isteni ajándékokat, hanem az isteni Személyeket is elhozza lelkünkbe: „A megszentelő kegyelem ajándéka által az értelmes teremtmény nemcsak olyan irányban tökéletesedik, hogy ezzel a teremtett jóval szabadon rendelkezék, hanem hogy magának az isteni Személynek, mint tulajdonának örüljön.”¹⁰³ Mármint, fűzi hozzá Szt. Bonaventúrának egy tanítványa,¹⁰⁴ hogy egy tárgynak, mint tulajdonunknak örvendhessünk, bírunk kell azt; következésképpen a Szentléleknek mindig együtt kell lenni a lélekben a kegyelemmel, amely összeköt vele. Mivel pedig a kegyelem valósággal, fizikailag van jelen a lélekben, nemde a Szentléleknek is így kell ott lennie?

Így tehát a hitből vont következmények és a szentatyák hasonlatai egyaránt bizonyítják, hogy a léleknek Istennel való egyesülése nemcsak erkölcsi jellegű, hanem fizikai is; és ha szoros értelemben véve nem is állagi, mégis valóságos kapcsolat két állag között. Amellett rejtett és titokzatos jelenlét, amely annál inkább érezteti hatását, minél inkább halad előre a lélek. Azért aki az isteni jelenlét édességét jobban akarja élvezni és eredményeit érezni; gyakorolja buzgón az erényeket és használja ki a Szentlélek ajándékait.

2° A BELÉNK ÖNTÖTT ERÉNYEK ÉS A SZENTLÉLEK AJÁNDÉKAI, AZAZ TERMÉSZETFÖLÖTTI KÉPESSÉGEINK

Fejtsük ki előbb létezésüket és mibenlétüket, azután beszéljünk az erényekről, majd az ajándékokról.

A) Az erények és ajándékok létezése és mibenléte

119. A természetfölötti életnek, amely a kegyelem oltóágával belénk van oltva, hogy kibontakozhasson és működhessen, természetfölötti *képességekre* van szüksége. Ezeket az isteni nagylelkűség meg is adta nekünk. Ezek a természetfölötti képességek a belénk öntött erények és a Szentlélek ajándékai. „Az igaz ember – mondja XIII Leó – aki a kegyelem életét éli, a belénk öntött erények, mint természetfölötti képességek segítségével működik; ezenfelül szüksége van a Szentlélek hét ajándékára.”¹⁰⁵ Valóban, megfelelő dolog, hogy természetes képességeink, amelyek maguktól csakis természetes rendű cselekvéseket tudnak létesíteni, kapjanak bizonyos természetfölötti pót-erőket, amelyeknek segítségével természetfölötti cselekvésre képesülnek. Az Isten igen nagy jósága kétféle ilyen természetfölötti pótlékot is ajándékozott nekünk: az *erényeket*, amelyek arra képesítenek, hogy az okosság vezetése mellett természetfölötti cselekvéseket kezdeményezhessünk; és a *Szentlélek ajándékait*, amelyek arra képesítenek, hogy a Szentlélek kezdeményezéseit a lelkünkben tanulékony lélekkel felfogjuk és kövessük. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezek az ajándékok, amelyeket a megszentelő

---

neveznek, csak jelenlegi helyzetünk és állapotunk által különbözik attól, amellyel Isten a mennyei boldogságban az üdvözülteket birtokába veszi.” CAVALLERA, *Thesaurus doctrinae cathol.*, p. 546.

¹⁰³ *Sum theol.* I, q. 43, a. 3 ad I.

¹⁰⁴ PS. – BONAVENTURA, *Compend. theol. veritatis*, 1. I, c. 9.

¹⁰⁵ Leo XIII: *Encyclica „Divinum illiud munus”*. 9 Maj. 1897.

kegyelemmel és az erényekkel egyszerre kapunk, csak azokban működnek erőteljesen, akik az önmegtagadás és az isteni, valamint erkölcsi erények útját végigjárták, és ezzel kiérdemelték azt, hogy lelkük fogékony lett a Szentlélek Isten leggyöngébb érintésének felfogására.

120. Az erények és ajándékok között tehát az a lényeges *különbség*, hogy az erények arra képesítenek bennünket, *hogy mi cselekedjünk*, míg az ajándékok arra képesítenek, *hogy engedjük* magunkban *cselekedni* a Szentlelket. Egy hasonlat megvilágítja a dolgot: amikor az anya a gyermekét járnai tanítja, néha csak arra szorítkozik, hogy óvja az eséstől; máskor karjaiba kapja, hogy átemelje valamely akadályon, vagy hogy megpihentesse. Az elsőhöz hasonló segítséget nyújt a velünk együtt cselekvő erény, a másodikhoz hasonlót a bennünk cselekvő ajándék.

Ebből azt is megértjük, hogy a Szentlélek ajándékából fakadó cselekedet rendesen tökéletesebb, mint az erényből fakadó, mert hiszen az első esetben inkább a Szentlélek cselekszik, mint mi.

B) A belénk öntött erények

121. A trienti zsinat¹⁰⁶ döntvénye után bizonyos, hogy megigazulásunk pillanatában a megszentelő kegyelemmel együtt Isten a hit, remény és szeretet erényeit is létesíti bennünk. A hittudósok általános véleménye szerint, amelyet a trienti zsinat katekizmusa¹⁰⁷ is megerősít, nemcsak ezeket az erényeket kapjuk meg a megigazulásakor, hanem az *erkölcsi erényeket is: az okosságot, az igazságosságot, a mértékletességet és a lelki erősséget*. Ezek az erények nem adnak nekünk könnyűséget a megfelelő cselekedetek végzésére; ehhez az erények huzamos gyakorlata szükséges; csak az létesít bennünk megszokást, hajlamosságot, könnyűséget. A belénk öntött erények megadják a megfelelő természetfölötti cselekvések végzésére a közvetlen képességet, míg a távolabbi képesség a kegyelemmel van adva.

Lássuk tehát, hogyan adnak az erények természetfölötti jelleget képességeinknek.

a) Az első három erényt *isteni erényeknek* nevezzük, mert anyagi *tárgyuk* (ami körül forognak) *az Isten*, alaki tárgyuk pedig (amiért cselekszenek) az Istennek valamelyes tulajdonsága. *Hiszünk* Istennek kinyilatkoztatásában, mert ő mindentudó és igazmondó; reméljük az Istentől megígért javakat, mert Isten szótartó és hatalmas; szeretjük Istent és az ő képmását, mert Isten végtelenül jó és szeretetreméltó. A hit egyesít bennünket Istennel, a legfőbb világossággal, és segít arra, hogy mindent az isteni világosság fényénél lássunk és értékeljünk. A *remény* egyesít Istennel, aki a mi boldogságunk forrása, aki mindenkor kész kiönteni reánk jótéteményeit, hogy befejezze átalakulásunkat és mindenható segítségének beígéréssel határtalan bizalomra és tökéletes önodaadásra bírjon bennünket. A *szeretet* egyesít Istennel, a végtelen, önmagának elégséges jóval, amelynek szeretete úgy átalakít bennünket, hogy jobban tudunk örülni Isten boldogságának, mint a saját boldogságunknak, és csak az a vágyunk, bárcsak minél jobban ismernék és szeretnék az Istent. Ez a szeretet arra készletet, hogy szent barátságot, édes bizalmasságot kezdjünk Istennel; hogy hozzá napról-napra jobban közelítsünk, jobban hasonlítsunk. Ezek az erények tehát közvetlenül összekötnek Istennel.

122. b) Az *erkölcsi* erények tárgya valamely emberi cselekvés, és indítóoka ebben a cselekvésben levő erkölcsi jóság. Az erkölcsi erények is elősegítik Istennel való egyesülésünket és segítenek azt megőrizni, mivel úgy rendezik el összes cselekvéseinket, hogy a sok belső és külső akadály ellenére, amelyek utunkat állják, mégis szüntelen Isten felé haladjunk. Így: az

¹⁰⁶ „In ipsa justificatione... hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem et caritatem.” (*Trid.*, sess. VI, c. 7).

¹⁰⁷ *Catech.. Trident.*, p. 11, De Baptismo, n. 42.

okosság azt eredményezi, hogy megtaláljuk az örök üdvösségre szolgáló legalkalmasabb eszközöket. Az igazságosság arra készlet, hogy megadjuk felebarátunknak azt, ami az övé, és így összhangot teremtvén köztünk és felebarátunk között, közelebb visz Istenhez, mindnyájunk Atyjához. A lelki erősség fölvertezi lelkünket a küzdelemre és béketűrővé tesz a szenvedésekben; szent vakmerőséget is ad, mikor az Isten dicsőségéért kell dolgozni. Mivel pedig a bűnös gyönyör elfordítaná a lelket Istentől, a mértékletesség megszorítja bennünk a gyönyör vágyát és alárendeli azt a törvénynek.

Tehát mindezen erények jók arra, hogy eltávolítsák az akadályokat az Istenhez vezető útról, sőt hogy előbbre is vigyenek.¹⁰⁸

C) A Szentlélek ajándékai

123. Részletesen majd későbbben fogunk szólni róluk; most csak az erényekhez való viszonyukat ismertetjük.

A Szentlélek ajándékai, ha önmagukban véve nem is tökéletesebb valóságok, mint az isteni erények, főleg a szeretet, mégis *tökéletesítik* azok gyakorlatát. Így az *értelem ajándéka* a hit igazságainak mélyebb megértését, rejtett kincseinek földerítését, titokzatos összefüggésének fölfedezését eredményezi. A *tudomány* rávezet a teremtmények Istenhez való viszonyának megismerésére. Az *Isten félelmének* ajándéka elvon a hamis földi javaktól és élesíti bennünk a mennyország örömeinek vágyát. A *bölcsesség* ajándéka megízlelteti velünk az isteni dolgok édességét, ezzel gyarapítja Isten iránt való szeretetünket. Az *okosságnak* nagy segítségére jön a *tanács* ajándéka, amely egyes nehéz esetekben megmutatja, hogy mit kell tenni, vagy mit nem szabad tenni. A *jámborság* ajándéka tökéletesíti az istentisztelet erényét, amely az igazságosságunk egy faja; mert Istent úgy állítja elénk, mint Atyát, akit nemcsak kötelességből tisztelünk, hanem szeretetből is. A *lelki erősség* ajándéka tökéletesíti a hasonló nevű erényt, mert a legnehezebb, a leghősiesebb cselekedetek elvégzésére lelkesít. Végül az *Isten félelmének* ajándéka nemcsak a reményt táplálja bennünk, hanem tökéletesíti a mértékletességet is, mert fél a büntetésektől, amelyek a tiltott örömekre várnak.

Így működnek össze lelkünkben az erények és a Szentlélek ajándékai a segítő kegyelem befolyása alatt, amelyről még kell itt egy szót szólnunk.

3° A SEGÍTŐ KEGYELEM¹⁰⁹

Amint a természetes rendben Isten közreműködésére van szükségünk, hogy képességeink cselekvésbe menjenek át, éppen úgy természetfölötti képességeink sem tudnak cselekedni az Isten *közvetlen, természetfölötti segítsége* nélkül. Ez a segítség a segítő kegyelem.

124. Ki fogjuk fejteni: *1° fogalmát*, *2° működésének módját*; *3° szükségességét*.

A) A segítő kegyelem fogalma. A segítő kegyelem Istentől kapott természetfölötti átmeneti segítség, amely megvilágosítja értelmünket és megerősíti akaratomat, és fölemeli mindkettőt, hogy természetfölötti cselekvéseket tudjunk véghez vinni.

a) A segítő kegyelem tehát közvetlenül hat be szellemi képességeinkbe, hogy *fölemelje* azokat a természetfölötti rendbe, és hogy *működésbe hozza* a természetfölötti cselekvések kitermelésére. Mondjunk egy példát: A megigazulás előtt megvilágítja értelmünket és

¹⁰⁸ Az erényekről a megvilágosodás útján, az ajándékokról pedig az egyesülés útján lesz bővebben szó.

¹⁰⁹ S. THOM., I^a II°, q. 109-113. AD. TANQUEREY, *Syn. theol. dogm.*, n. 22-123. A latin műveken kívül I. WAFFELAERT, *Méditations théologiques*, t. I, p. 606-650, A. DE BROGLIE, *Confér. sur la vie surnaturelle*, t. I, p. 249., L. LABAUCHE, *L'homme*, IIIe P., ch. 1, VAN DER MEERSCH, a *Diction. théol.*-ban a *Grâce* szónál.

megmutatja nekünk a bűn rútságát és rettenetes következményeit, hogy megbánjuk azt. A megigazulás után bemutatja nekünk a hit világánál Isten végtelen szépségét, irgalmazó jóságát, hogy Istent teljes szívünkkel szeressük.

b) Az úgynevezett belső kegyelmeken kívül vannak úgynevezett *külső kegyelmek* is. Ezek nem a szellemi képességeinkre hatnak közvetlenül, hanem az érzékekre, de ezek útján szellemi képességeinkbe is bejutnak, ahol gyakran a belső kegyelemmel találkoznak. Így a *szentírásnak*, vagy más *jámbor* keresztény könyvnek olvasása, egy vallásos *zenedarab* meghallgatása, egy megkapó szentbeszéd ilyen külső kegyelem. Önmagában véve ez nem erősíti még meg az akaratot, de kelthet bennünk kedvező hangulatokat, amelyek felkeltik értelmünknek és akaratunknak érdeklődését a természetfölötti javak iránt. Ezekhez Isten gyakran belső kegyelmeket fűz, amelyek azután értelmünk megvilágításával és akaratunk megerősítésével megtérítenek vagy éppen tökéletes életre sarkallnak. Ide magyarázhatjuk az Apostolok cselekedetének elbeszélését, amely szerint a Szentlélek megnyitotta egy Lydia nevű asszonynak a szívét, hogy figyelmesen hallgassa meg Szt. Pál prédikációját.¹¹⁰ Természetes dolog is, hogy Isten, aki ismeri az emberi megismerés törvényeit, mely szerint az ember az érzékelhető világból emelkedik fel az érzékfeletti birodalmába, alkalmazkodik a mi gyarlóságunkhoz és látható dolgokat használ fel, hogy az erény útjára vezessen.

125. B) A segítő kegyelem működésének módja. a) A segítő kegyelem *erkölcsileg és fizikailag* is hat reánk. Erkölcsileg, amennyiben meggyőz és rábeszél, mint az anya, aki azzal tanítja gyermekét járni, hogy édesen hívja, csalogatja, ajándék mutogatásával magához édesgeti. De fizikailag is hat a kegyelem, amikor zsenge erőnket támogatja, tehetetlenségünket meggyógyítja.¹¹¹ Így tesz az anya is, amikor kis gyermekét nemcsak szóval hívja, hanem hóna alá is nyúl, és úgy segíti, hogy pár lépést haladjon előre.

b) Más szempontból nézve a dolgot, a kegyelem *megelőzheti* megfontolt cselekvéseinket vagy *kísérheti* azokat, velük közreműködve. Így pl. jöhet egy gondolatom, amely arra ösztönöz, hogy indítsam fel magamban Isten szeretetének gerjedelmét. Ez a gondolat nem az én szabad elhatározásom gyümölcse: semmit sem tettem, hogy azt felidézzem. Ez az Isten ajándéka, a megelőző kegyelem terméke. Ha már most, miután tudatára ébredtem ennek a jó gondolatnak, azt szívesen fogadom, és végre akarom hajtani, akkor ezen szabad elhatározásom kivételében mellém szegődik a segítő vagy kísérő kegyelem. Ehhez hasonló a kegyelem felosztása működő és közreműködő kegyelemre: az előbbi az, amely által Isten működik bennünk nélkülünk, a másik, amely által Isten működik bennünk velünk, azaz a mi szabadakarató közreműködésünkkel.

126. C) A segítő kegyelem szükségessége.¹¹² Általános elv, hogy minden természetfölötti cselekvéshez szükséges segítő kegyelem, mert arálynak kell lenni az ok és az okozat között.

a) Így: amikor valaki *megettér*, azaz a halálos bűn állapotából a megszentelő kegyelem állapotába, megy át, hogy ezt megtehesse, szüksége van élőkészítő cselekedetekre, ezek: a hit, a remény, a bűnbánat, a szeretet gerjedelmei. Mindezek természetfölötti cselekvések, amelyek segítő kegyelem nélkül nem jöhetnek létre. A *hit* létrejöttét is meg kell előznie a hitre való készség kegyes indulatának, amely, szintén természetfölötti indulat lévén, csakis a segítő

¹¹⁰ *ApCsel* 16,14.

¹¹¹ Ez legalább is a tomisták tanítása, amelyet P. Hugon így foglal össze: „*Gratia actualis... est etiam realitas supernaturalis nobis intrinseca, non quidem per modum qualitatis, sed per modum motionis transeuntis.*” *Tract. dogmat.*, t. II., p. 297. Annyit minden hittudós megenged, hogy a megfontolt cselekvéseket megelőző gerjedelmekbe a kegyelem fizikailag folyik bele. És ez nekünk elég.

¹¹² L. TANQUEREY, *Syn. theol. dogm.*, t. III, n. 34-91. Ott azt is kifejti a szerző, hogy a tisztán természetes rendű cselekvésekhez mennyiben van szükség segítő kegyelemre.

kegyelem hatása alatt jöhet létre. **b)** A segítő kegyelem szükséges ahhoz is, hogy a jóban halálunkig *állhatatosak* legyünk. Valóban, hogy ezt elérjük: 1) Ellen kell állanunk a *kísértéseknek*, amelyek a legszentebb lelkeket is megtámadják, és amelyek néha olyan hevesek és kitartók, hogy Isten segítsége nélkül le nem győzhetők. Azért Krisztus Urunk még az utolsó vacsora után is ajánlja apostolainak, hogy vigyázzanak és imádkozzanak, azaz, ne egyedül a maguk erejére támaszkodjanak, hanem Isten kegyelmét is kérjék, hogy el ne essenek.¹¹³ 2) Azonfelül *teljesítenünk kell összes kötelességeinket*, ami megint csak nem érhető el a kegyelem segítsége nélkül; mert írva vagyon, hogy csak az tudja jó végre vezetni cselekvéseinket, aki kezdette azt bennünk.¹¹⁴ Csak az, aki meghívott bennünket az üdvösségre, fogja betetőzni tökéletességünket.¹¹⁵

127. Ez főképpen a *végző állhatatosságról* áll, amely különös és nagy kegyelme az Istennek.¹¹⁶ Isten kegyelmében meghalni, legyőzni a kísértéseket, amelyek különös erővel rohannak meg halálunk előtt, avagy kikerülni azokat békés vagy hirtelen, de szent halállal, az a zsinatok szerint a kegyelmek kegyelme, amelyért nem lehet eléggé imádkozni; amelyet szoros értelemben kiérdemelni nem lehet, hanem csak imádsággal és a kegyelemmel való hűséges közreműködéssel lehet elnyerni: suppliciter emereri potest.¹¹⁷ **c)** Ha pedig valaki nemcsak meg akar maradni a kegyelem állapotában, hanem *növekedni* is, ha ki karja kerülni a megfontoltan elkövetett bocsánatos bűnöket és kevesbíteni a teljesen meg nem fontolt hibákat, az emberi gyarlóság botlásait, akkor kell még igazán Isten kegyelme. Aki azt hiszi, hogy ha akar, hosszú ideig óvakodhatik az olyan botlásoktól, amelyek lelki előmenetelünket hátráltatják, ellenkezik a legnagyobb szentek tapasztalatával, akik olyan keservesen bánkódnak botlásaikon; az ellene mond Szt. Jánosnak, aki kijelenti, hogy téved mindenki, aki büntelennek hiszi magát: „*Ha azt mondjuk, hogy nincs bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat, és nincsen bennünk igazság*”.¹¹⁸ Az ellene mond a trienti zsinatnak is, amely kijelenti, hogy az ember Isten különös kegyelme nélkül nem tudja egész életén keresztül kikerülni a bocsánatos bűnt.¹¹⁹

128. A segítő kegyelemre tehát *a megigazulás után is szükségünk van*. Innen van, hogy a szentírás annyira hangoztatja az imádság szükségét, amely nekünk kiesdi Isten segítségét, amint később ki fogjuk fejteni. Magunk is kiérdemelhetjük azzal, hogy hűségesen közreműködünk a kapott kegyelmekkel, mert minél jobban felhasználjuk azokat, annál szívesebben ad az Isten újakat.

ÖSSZEFOGLALÁS

129. 1° Tanuljuk meg jobban *becsülni* a kegyelmi életet, amely új élet, amely egyesít bennünket Istennel és hasonlóvá tesz hozzá. Ez sokkal tökéletesebb élet, mint a természetes élet. Ha az értelmes élet felülmúlja a növényi életet és az állati életet, a természetfölötti élet végtelenül felülmúlja a természetes életet. Hiszen az értelmes élet kijár az embernek, mihelyt Isten elhatározta, hogy embert teremt, míg a kegyelmi élet felülmúlja nemcsak az embernek, hanem minden teremtménynek, még a legtökéletesebbnek is a képességeit és igényeit. Mert melyik teremtmény követelhetné azt a jogot, hogy Isten fogadott gyermeke, a Szentlélek

¹¹³ Mt 26,41.

¹¹⁴ Fil 1,6.

¹¹⁵ 1Pét 5,10.

¹¹⁶ Trident. sess. VI. can. 16, 22, 23.

¹¹⁷ S. AUGUST., *De dono persev.* 6, 10. P. L. 45, 999.

¹¹⁸ 1Jn 1,8.

¹¹⁹ Sess. VI. can. 23.

temploma legyen, hogy Istent színről-színre láthassa úgy, amint ő magát látja? Ezt az életet tehát minden teremtett jónál többre kell becsülni; nagyra kell értékelni, mint azt a rejtett kincset, amelynek megszerzéséért habozás nélkül mindenünket el kell adnunk.

130. 2° Ha birtokunkban van ez a kincs, inkább mindent fel kell áldoznunk csakhogy ezt *megtarthassuk*. Ezt a következményt vonja le Nagy Szt. Leó pápa is: „Ismerd fel, ó keresztény, méltóságodat, és aki Isten természetének lettél részesévé, korcs étellel ne térj vissza régi nyomorúságodba”.¹²⁰ Becsülje meg magát a keresztény, nem érdemeiért, hanem az isteni életért, amely benne lüktet, mert ő a Szentlélek temploma, amelynek szépsége soha el nem halványul: „*A te házadat szentség illeti, Uram, örök időkre*”.¹²¹

131. 3° Azonfelül *fel kell használnunk* a bennünk lévő természetfölötti szervezetet és művelni a természetfölötti életet. Ha tetszett az isteni jóságnak, hogy bennünket magasabb rendbe emeljen fel; hogy nekünk bőségesen adjon erényeket és ajándékokat, szóval hogy természetfölötti szervezetet létesítsen bennünk; és ha azonfelül még kegyesen közreműködik mindenegy eseten, hogy természetfölöttivé tökéletesített képességeinket természetfölötti cselekvések véghezvitelére segítse, nagy hálátlanság volna részünkről eldobni magunktól az Isten segítő kegyelmét, vagy olyan lanyhán működni vele közre, hogy lelkünk szőlőjében csak fanyar gyümölcsöt teremjünk. Minél bőkezűbb az ajándékozó, annál inkább elvárhatja lelkes közreműködésünket.

Ez az igazság még jobban kiviláglik, ha megfontoljuk Jézus Krisztus szerepét a keresztény életben.

II. § Jézus Krisztus szerepe a keresztény életben¹²²

132. A természetfölötti életet a teljes Szentháromság adja meg nekünk; de *Jézus Krisztus végtelen érdemeiből* adja, amiért is Jézus Krisztus olyan fontos szerepet játszik természetfölötti életünkben, hogy ezt méltán lehet keresztény, azaz krisztusi életnek nevezni.

Szent Pál tanítása szerint *Jézus Krisztus az újjászületett emberiség feje*, amint Ádám volt az emberi nem kezdetén. Jézus háromféleképpen fejünk: érdemeivel visszaszerezte a kegyelemre és a mennyei dicsőségre való jogunkat, példájával megmutatta, mint kell élni, hogy a mennyországot megérdemeljük, végül pedig feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk. Így hát kiérdemlő oka, minta-oka és együttműködő oka a mi természetfölötti életünknek.

I. Jézus kiérdemlő oka a mi természetfölötti életünknek

133. Mikor Jézust *kiérdemlő oknak* nevezzük, ezt a szót legtagabb értelemben vesszük, úgy, hogy jelentse az elégtételt is, az érdemet is. „Túláradó szeretetében, mellyel bennünket szeretett, legszentebb szenvedésével és halálával a kereszt fáján *kiérdemelte* számunkra a megigazulást és érettünk *eleget tett*.”

Az *elégtétel* fogalmilag megelőzi az érdemet, mert előbb elégtételt kell adni a megsértett Istennek, hogy bűnünknek bocsánatát nyerhessük s érdemet szerezhessünk. A valóságban azonban Krisztus Urunk cselekedetei egy időben engesztelők is, érdemszerzők is voltak,

¹²⁰ *Sermones*, 21, 3. P. L., 54, 195.

¹²¹ *Zsolt* 92,5.

¹²² S. THOM. III. et alibi passim; J.-J. OLIER, *Pensées choisies*, p. 1-31; P. PRAT, S. J., *La Théologie de S. Paul*, t. I. p. 342-377; t. II. p. 165-325; D. COLUMBA MARMION, *Le Christ vie de l'âme*, 1920; J. DUPERRAY, *Le Christ dans la vie chrétienne*, 1922.

mégpedig mindkét téren végtelen értékűek, amint a [78. pontban](#) mondtuk. Vonjunk ebből az igazságból egypár következményt.

A) Nincsen olyan bűn, amelyet Isten meg nem bocsátana, föltéve, hogy bánatos szívvel kérünk tőle bocsánatot. Ezt a bocsánatkérést az Isten földi törvényszékében, a gyóntatószékben végezzük el, ahol Jézus vérének ereje hat reánk Isten szolgájának közvetítésével. Ugyanezt tesszük a szentmise áldozatban is, ahol bűnbánatra indít bennünket Jézus nagy szeretete, aki keresztdozatát folytatva az oltáron a pap kezei által feláldozza magát a mennyei Atyának engesztelő áldozatul. Így aztán mind teljeseb bocsánatát nyerjük bűneinknek és elengedését azoknak a büntetéseknek is, amelyekkel bűneinket ki kellett volna engesztelnünk. Hozzátehetjük, hogy minden szenvedésünknek, ha azt egyesítjük Jézus Krisztus szenvedésével, elégtétel-adó ereje van úgy a magunk javára, mint azok javára, akikért azt felajánljuk.

134. B) Jézus nemcsak elégtételt adott értünk, hanem *kiérdemelte* számunkra mindazokat a kegyelmeket, amelyekre szükségünk van, hogy a természetfölötti életet magunkban ápolhassuk, és ezzel végső célunkat elérhessük: „*Megáldott minket Krisztusban minden mennyei, lelki áldással.*”¹²³ Adott nekünk kegyelmet a megtérésre, az állhatatosságra, a kísértések legyőzésére, arra, hogy a megpróbáltatásokat lelkünk hasznára fordítsuk, hogy mikor ezek meglátogatnak, megvigasztalódjunk; adott kegyelmet a lelki megújulásra, a második megtérésre, a végső állhatatosságra. Mindezeket kiérdemelte számunkra Jézus Krisztus, és biztosít bennünket arról, hogy mindezeket meg is kapjuk a mennyei Atyától, ha az ő nevében, azaz az ő érdemeire hivatkozva kérjük.

Hogy pedig biztosabbak legyünk ígéretének valóra-váltásáról, a kegyelmeket látható jelek, a szentségek által adja meg nekünk, amelyek megszentelnek életünk különböző helyzeteiben, és jogot adnak arra, hogy megfelelő segítő kegyelmeket kapjunk akkor, amikor azokra éppen a legnagyobb szükségünk lesz.

135. C) De még többet is tett: adott nekünk hatalmat arra, hogy *magunk is elégtételt nyújthassunk* és érdemeket szerezhessünk. Így bennünket is belevont, mint másodlagos okokat, üdvösségünk munkájába, azt akarva, hogy azon magunk is dolgozzunk. Ezt a vele-dolgozást parancsá tette és lelki életünk lényeges föltételévé. Ha ő hordta a keresztet, nekünk is követni kell őt a magunk keresztyével: „*Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztyét és kövessen engem.*”¹²⁴ Így értették azt az apostolok is: Örökösei leszünk Istennek és társörökösei Krisztusnak – mondja Szt. Pál – „*ha tudniillik vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsóíttessünk.*”¹²⁵ Szent Péter is azt mondja, hogy ha Krisztus szenvedett érettünk, azért tette azt, hogy mi is az ő nyomdokain haladjunk.¹²⁶ Sőt mi több, a nemes lelkek nemcsak önmagukért akarnak szenvedni, hanem boldogok, ha Krisztussal egyetemben szenvedhetnek Krisztusnak titokzatos testéért, az egyház tagjaiért is, hogy így másodlagosan bár, de valóságosan részt vegyenek a testvéreiket megváltó szenvedésben.¹²⁷ Mennyivel magasztosabb ez a tanítás, mint a protestánsok felfogása, mely szerint Krisztus eleget szenvedett értünk, úgy hogy nekünk már csak örülnünk kell a megváltás gyümölcseinek anélkül, hogy innók Jézussal együtt az ő kelyhét. Ezzel akarják kimutatni a megváltás teljességét, pedig az a képességünk, hogy mi is érdemelhetünk, sokkal jobban bizonyítja a megváltás teljességét. Valóban, nem jobban megdicsóította-e Krisztus az ő megváltását azzal, hogy annak érdemeiért bennünket is a

¹²³ Ef 1,3.

¹²⁴ Mt 16,24.

¹²⁵ Róm 8,17.

¹²⁶ IPét 2,21.

¹²⁷ Kol 1,24.

megváltói mű munkatársaivá avat és képesít, hogy az ő nyomdokait követve, ha másodlagosan is, dolgozzunk megszentülésünkön?

II. Jézus a mi természetfölötti életünk minta-oka

136. Jézus nem elégedett meg azzal, hogy kiérdekelte számunkra a természetfölötti életet, hanem ennek az életnek a *minta-oka* is kívánt lenni.

Nagy *szükségünk* volt itt mintára; mert ha olyan életet kell magunkban ápolnunk, amely részesedés Isten életéből, a lehetőség szerint meg kell közelítenünk Isten életét. Már pedig, amint Szt. Ágoston mondja, azok az emberek, akik szemünk előtt állottak, nagyon is tökéletlenek voltak ahhoz, hogy mintául szolgáljanak; Isten pedig, aki a végtelen szentség, nagyon távol állott tőlünk. Ekkor aztán az Isten Fia, aki az ő eleven képe, emberré lett, és megmutatta nekünk, hogyan közelítheti meg az ember az isteni életet. Mint Istennek és embernek fia, valóban istenszerű életet élt, és elmondhatta magáról: „*aki engem lát, az Atyát is látja.*”¹²⁸ Mivel önmagában az Isten szentségét nyilvánította ki, mint lehetőséget állíthatta az emberek elé Isten tökéletességének utánzását: „*Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.*”¹²⁹ – A mennyei Atya is mintaképpül állítja őt elénk: Jézus keresztelésénél és színeváltozásánál megjelenik a tanítványoknak és így nyilatkozik Fiáról: „*Ez az én szerelmes fiam, kiben nekem kedvem tellett.*”¹³⁰ És mert kedve telik benne, azt akarja, hogy utánozzuk. Méltán mondotta tehát Krisztus Urunk: „*Én vagyok az út... senki sem jut az Atyához másképp, mint énáltalam... Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű... Példát adtam nektek, hogy amiként én cselekedtem, ti is hasonlóképpen cselekedjete.*”¹³¹ És mi más az egész evangélium, mint Jézus Krisztus élete, amely utánzásra állíttatott elénk? Mi egyéb az egész kereszténység, mint Krisztus követése? Azért Szt. Pál a kereszténynek összes kötelességeit ebben az egyben foglalhatta össze: kövesd Krisztust. „*Legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé.*”¹³² Lássuk tehát ennek a mintaképnek *tulajdonságait*.

137. a) Jézus *tökéletes* mintakép. Akik nem hisznek az ő istenségében, azok is bevallják, hogy Jézus az erényes ember legtökéletesebb példányképe, amely valaha élt a földön. Az erényeket hősi fokban gyakorolta, a legszebb lelkülettel, ami képzelhető: Isten iránt tisztelet, az ember iránt szeretet, megfélelkezés önmagáról, irtózat a bűnnek árnyékától is, íme ezek az indulatok laktak a lelkében.¹³³ És mégis utánozható és általános minta, vonzó és hathatós.

138. b) Jézus olyan minta, amelyet *mindenki utánozhat*. Mert magára vette minden nyomorúságunkat és gyöngeségünket, engedte magához közelíteni a kísértőt is, hogy mindenben hasonló legyen hozzánk, a bűnt kivéve: „*Mert nem olyan főpapunk van, aki nem tudna részvétellel lenni gyöngeségeink iránt, hanem olyan, aki mindenben hasonlóképpen kísértést szenvedett, a bűnt kivéve.*”¹³⁴ Harminc éven át a legelrejtettebb, a legeldugottabb, a legközönségesebb életet élte; engedelmes volt Máriának és dolgozott Józseffel, mint inas, mint „*az ács fia.*”¹³⁵ És ezzel utánozható mintájává lett az emberek ama legnagyobb részének, akiknek élete egyszerű kötelességek teljesítésében folyik, és akik a legközönségesebb

¹²⁸ Jn 14,9.

¹²⁹ Mt 5,48.

¹³⁰ Mt 3,17; 17,5.

¹³¹ Jn 14,6; Mt 11,29; Jn 13,15.

¹³² IKor 4,16; 11,1; Ef 5,1.

¹³³ Ezt kitűnően kifejti OLIER *Catéch. chrétien*, I Part., leç 1.

¹³⁴ Zsid 4,15.

¹³⁵ Mt 13,55.

foglalkozások közepette kénytelenek megszentülésükön dolgozni. De Jézusnak nyilvános élete is van, amelyben hirdette evangéliumát, választottainak is, akik az apostolok voltak, a nagy néptömegnek is. Ezen életében *fáradott* és éhezett. Némelyek szerették, de még többen gyűlölték. Voltak sikerei is, balsikerei is. Egyszóval átélte mindazokat a viszontagságokat, amelyeken átesik az, akinek emberekkel van dolga, vagy a nyilvánosság előtt kell szerepelnie. Életének harmadik felvonása, a *szenvedés*, nagyszerű példája a béketűrésnek, mert a legnagyobb testi és lelki kínok között nemcsak nem panaszkodott, hanem imádkozott hóhéraiért. És ne mondja senki, hogy, mert Isten volt, könnyebben elviselhette a szenvedéseket. Mert hiszen ember is volt, a legérzékenyebb ideggel s szívvel: minden más embernél mélyebben átérezte az emberek hálátlanságát, barátainak hűtlenségét, Júdás árulását. Olyan mérhetetlen levertséget, szomorúságot és halálfélelmet érzett, hogy esengve kérte a mennyei Atyát, távoztassa el tőle, ha lehet, ezt a kelyhet. A kereszten pedig kínszenvedésének mélységéből szívszaggatóan kiált fel az égre: „*Istenem, Istenem, mért hagytál el engemet?*”¹³⁶ Valóban, általános minta volt.

139. c) Ez a mintakép igen *vonzó*. Előre jelezte, hogy ha felmagasztaltatik a földről (a keresztre), mindeneket magához fog vonzani.¹³⁷ Ez a jövendölés beteljesedett, mert az emberek látva, hogy mit szenvedett érettünk a kereszten, szeretetre gyúltak iránta, és megszerették még a keresztet is.¹³⁸ Bár az emberi természet irtózik tőle, mégis hőiesen hordják keresztjüket, hogy ezzel is hasonlóbbak legyenek Mesterükhöz; hogy résztvevő szívet adjanak neki mikor vele és érette szenvednek; hogy nagyobb mértékben részesedjenek a megváltás gyümölcsében, vagy hogy munkatársai legyenek az embertársaikért elégtételt-adó Megváltónak. Így tettek a szentek, akik mohóbban keresték a keresztet, mint a világ fiai az élvezeteket.

140. d) Jézus élete nemcsak a példa szépségével vonz, hanem a belőle fakadó *kegyelmekkel* is. Jézusnak minden cselekvése a halála előtt érdemszerző volt, s egyebek mellett azt is kiérdemelte, hogy belőlük kegyelmek fakadjanak, amelyek bennünket Jézus életének utánzására ösztönöznek, valahányszor arról elmélkedünk.

141. Különösen bőséges kegyelmet érdemeltek ki számunkra Krisztus Urunk *életének jelesebb tényei*, amilyenek a titkok. Így a megtestesülés titka kiérdemelte az önmagunkról való lemondásnak és az Istenhez való szoros kapcsolódásnak kegyelmét, mert Jézus magával együtt bennünket is felajánlott a mennyei Atyának. A keresztre feszítés titka kiérdemelte azt a kegyelmet, hogy mi is keresztre tudjuk feszíteni testünket és annak kívánságait. A megváltói halál titka kiérdemelte, hogy meg tudjunk halni a bűnnek és a bűn okainak, stb.¹³⁹ Mindezt jobban megértjük, ha megfontoljuk, hogy Jézus Krisztus feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk.

III. Jézus a titokzatos test feje, azaz élet forrása¹⁴⁰

142. Ez a tan lényegében bennfoglaltatik Krisztus Urunk szavaiban: „*Én vagyok a szőlőtőke, ti vagytok a szőlővesszők.*”¹⁴¹ Hiszen azt tanítja, hogy tőle vesszük életünket, mint a

¹³⁶ Mt 27,46; Mk 15,34.

¹³⁷ Jn 12,32.

¹³⁸ Szt. András apostol is örömmel üdvözölte a keresztet, melyre feszítettet („*O bona crux*”).

¹³⁹ J.-J. OLIER *Catéch. chrét.* Ire Part., leç. 20-25.

¹⁴⁰ *Sum. theol.*, 3, q. 8. F. PRAT, *op. cit.* t. I. éd. 1920, p. 358-369. J. DUPERRAY, *op. cit.*, ch. 1-2. D. COLUMBA MARMION, *Le Christ vie de l'âme*, 10. éd., p. 123-146. R. PLUS, *op. cit.*, p. 1-57.

¹⁴¹ Jn 15,5.

szőlővesszők a tőkétől, amellyel összefüggnek. Ez a hasonlat jelzi azt az életközösséget, amely köztünk és Krisztus Urunk között van. Innen könnyű tovább menni, és azt állítani, hogy mi Krisztus Urunkkal egy test vagyunk: ő a fő, mi vagyunk a tagok; mert belőle árad mibélnk az élet. Különösen Szt. Pálnak kedvenc gondolata ez, amelyből annyi gyakorlati alkalmazás fakad.

Minden élő testben van fej, van lélek és vannak tagok. Az apostol tanítását követve nézzük meg sorban ezt a három életelemet.

143. 1° A *fejnek* az emberi szervezetben *háromszoros feladata* van: ez a *fő*, amint a neve is mutatja, a test összes részei között; ez az *egységesítő*, mert az összes szervek benne mint középpontba futnak össze és tőle vesznek irányítást; végül ez az *éltető*, mert belőle áradnak szét a tagokba az életmozgások. Ezt a hármas feladatot gyakorolja Krisztus Urunk is az egyházban és minden egyes lélekben. **a)** Hiszen kétségtelen, hogy ő a *fő* az összes emberek között, mert Istenember és a teremtés elsősülötte, az isteni kedvtelés tárgya, minden erények tökéletes tükörképe, ő a mi megszentülésünket kiérdemlő ok, ő az, akit érdemei is minden teremtmény fölé helyeztek, aki előtt minden térdnek meg kell hajolni az égben, a földön és az alvilágban.

b) Jézus az egyházban az *egyesítő*. Minden szervezetnek két lényeges kelléke van: a szervek és életműködések sokfélesége, és azok egysége, egyesülése egy közös életelvben. Ezen két kellék nélkül nincs szervezet, tehát nincs élő vagy nincs *egy* élő. Jézus az ő egyházában létrehozta a szervek és működések sokféleségét, amikor hierarchiát (különböző hatalmakat) rendelt, de ennek a sokféleségnek ő az egyesítője, mert mint az egyház láthatatlan, de valóságos feje, ő ad a hierarchiába mozgást és irányítást.

c) Ő a tagok éltetője is. Mint ember is, a kegyelem teljességét kapja, hogy abból minket is részesítsen: „*Tele volt malasztal és igazsággal... És mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk, és pedig malasztért malasztot.*”¹⁴² Hiszen Jézus az összes kegyelmek kiérdemlője, amelyeknek a Szentlélek az osztogatója. Azért a trienti zsinat tartózkodás nélkül kimondja: „Maga Jézus Krisztus, mint a fej a tagokba, a megigazultakba állandóan önti erejét.”¹⁴³

144. 2° Az élő szervezetbe a fejen kívül *lélek is kell*. Ez a lélek a *Szentlélek* (helyesebben: a teljes Szentháromság), mert ő az, aki a Krisztus Urunktól kiérdemelt kegyelmet és szeretetet a lelkekbe önti: „*Az Isten szeretete kiáradt szívéinkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott.*”¹⁴⁴ Ezért is nevezzük éltető Szentléleknek: „Hiszek az éltető Szentlélekben.” Ezért mondja Szt. Ágoston is, hogy a Szentlélek ugyanaz az egyház testében, ami a lélek az ember testében.¹⁴⁵ Ezt a kifejezést XIII. Leó pápa szentesítette a Szentlélekről írott körlevelében.¹⁴⁶

Ugyancsak ez a Szentlélek osztogatja az egyházban a csodaajándékokat, a *karizmákat*: némelyeknek a bölcsesség ajándékát, másoknak a prédikálás ajándékát, megint másoknak a csodatevés ajándékát, a jóvendőmondás ajándékát, a nyelvek ajándékát stb.: „*Mindezeket pedig egy és ugyanaz a Lélek műveli, kinek-kinek úgy adván részt, ahogy akarja.*”¹⁴⁷

145. Az Úr Jézusnak és a Szentléleknek működése kölcsönösen *kiegészíti egymást*. A Szentlélek Krisztus által jön el hozzánk. Amikor Krisztus Urunk a földön élt, telve volt Szentlélekkel. Életével, de főleg szenvedésével és halálával kiérdemelte, hogy a Szentlélek

¹⁴² *Jn* 1,14.16.

¹⁴³ Cum enim ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra... in ipsos justificatos jugiter virtutem influat.” Sess. 6. ch. 8.

¹⁴⁴ *Róm* 5,5.

¹⁴⁵ „Quod est in corpore nostro anima, id est Spiritus Sanctus in corpore Christi quod est Ecclesia.” Sermo 187. de tempore.

¹⁴⁶ „Atque hoc affirmare sufficiat quod cum Christus caput sit Ecclesiae, Spiritus Sanctus sit ejus anima.” Encycl. 1897. máj. 9.

¹⁴⁷ *IKor* 12,11.

velünk is közöltessék. Neki köszönhetjük tehát, hogy a Szentlélek közli velünk Jézus életét és erényeit, hogy hozzá hasonlókka tegyen bennünket. Így minden érthető lesz: Jézus, mint ember, feje lehet az emberiségnek. Hiszen a fejnek és a tagoknak ugyanazon természettel kell bírni. De viszont Jézus, mint ember, kegyelmet nem létesíthet, ezt a munkát a Szentlélek végzi el. Mivel azonban ezt a kegyelmet Jézus érdemelte ki számunkra, mondhatjuk, hogy a természetfölötti élet a fejből indul ki, és úgy osztódik szét a tagokba.

146. 3° Melyek hát ennek a titokzatos testnek *tagjai*? Az összes *megkereszteltek*. Hiszen Szt. Pál tanúsága szerint a keresztség illeszt be bennünket Krisztus testének közösségébe: „*Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk.*”¹⁴⁸ Azért tanítja, hogy Krisztusban kereszteltettünk, hogy a keresztséggel felöltöttük Krisztust,¹⁴⁹ azaz részesedtünk Krisztus lelkének sajátságában. Az örömenyekhez írott pápai Rendelet is mondja: „a keresztség által ugyanis Krisztus tagjai és az egyház testének részei leszünk.”¹⁵⁰

Ebből az következik, hogy az összes megkereszteltek tagjai Krisztusnak; de nem ugyanazon fokban: az igazakat egyesíti vele a megszentelő kegyelem és annak természetfölötti kísérete; a bűnösöket a hit és a remény; az üdvözülteket Isten boldogító színelátása. – *A meg nem kereszteltek*, amíg a földön élnek, ténylegesen nem tagjai ugyan Krisztusnak, de meg vannak hívva, hogy azzá legyenek. Csak a kárhozottak vannak végleg kizárva ebből a kiváltságból.

147. 4° Ezen hitigazság *következményei*. **A)** Krisztus testébe való beillesztetésünk *alapja a szentek egyességének*. A földön élő igazak, a tisztítóhelyen szenvedő lelkek és a mennyei boldogság birtokosai Jézus titokzatos testének tagjai, életének részesei, befolyásának élvezői; azért szeretniük és segíteniük kell egymást kölcsönösen, mint ugyanegy test tagjainak. Mert – mondja Szt. Pál – „*ha az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi tag; vagy pedig ha az egyik tag megdicsőül, együtt örvendez vele valamennyi tag.*”¹⁵¹

148. B) Ezért *az összes keresztények testvérek*: nincs többé sem zsidó, sem görög, sem szabad ember, sem szolga; mi mindnyájan egyek vagyunk Krisztusban.¹⁵² Mi tehát életközösségben élünk: ami az egyiknek javára válik, javára válik valamennyinek; mert bármily különfélék legyenek is az egyes tagok szerepei, ami valamely tagra előnyös, előnyös az egész testre, ami pedig az egész testre előnyös, előnyös mindenegy tagra is. Azért mondhatta Krisztus Urunk: amit cselekszettek a legkisebbnek az enyéim közül, nekem cselekszitek azt. Hiszen a fej azonosítja magát a tagokkal.

149. C) Ebből az igazságból az is következik, hogy a keresztények Krisztusnak mintegy kiegészítői. Így tanítja azt Szt. Pál: „*Megtette őt mindenek fölött az egyháznak fejévé, mely neki teste és annak teljessége, aki mindeneket mindenben betölt.*”¹⁵³ Jézus ugyan tökéletes önmagában és elégséges önmagának, de ahhoz, hogy titokzatos testet alkosson, tagokra van szüksége. Azért jól mondja M. Olier: „Adjuk át lelkünket Jézus Krisztus Lelkének, hogy növekedjék bennünk. Ha alkalmas alanyokra talál, kiterjed s gyarapodik; előmlik híveinek szívében, és megillatosítja őket azzal a kenettel, amellyel maga is meg van illatosítva.”¹⁵⁴ –

¹⁴⁸ *IKor* 12,13.

¹⁴⁹ *Róm* 6,3; *Gal* 3,25; *Róm* 13,17.

¹⁵⁰ DENZINGER BANN., n. 696.

¹⁵¹ *IKor* 12,26.

¹⁵² *Róm* 10,12; *IKor* 12,13.

¹⁵³ *Ef* 1,23.

¹⁵⁴ *Pensées* p. 15-16.

Ilyen értelemben képességünk és kötelességünk, hogy kiegészítsük Jézus Krisztus szenvedéseit a magunk keresztjének hordozásával; hogy Jézus szenvedése, amely önmagában tökéletes, legyen egyre tökéletesebb a tagokban is, gyarapodva térben és időben: „*Kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az egyház javára.*”¹⁵⁵ Láthatjuk tehát, hogy a Jézus titokzatos testéről szóló tanításnál nincsen termékenyebb igazság.

BEFEJEZÉS: TISZTELJÜK A MEGTESTESÜLT IGÉT¹⁵⁶

150. Az a szerep, amelyet Jézus Krisztus lelkünkben betölt, megtanít bennünket arra, hogy ha a tőle nyert életet ápolni akarjuk, szoros, bizalmas és maradandó egyesülésben kell vele élnünk, más szóval gyakorolnunk kell a megtestesült Ige tiszteletét: „*Aki bennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt terem.*”¹⁵⁷ Ezt hangsúlyozza az egyház is, amikor a szentmise kánonjának végén eszünkbe hozza, hogy általa kaptunk minden lelki jót, megszentelést, életet, áldást, azért általa, vele és benne kell tiszteletet és minden dicsőséget adnunk Istennek, a mindenható Atyának a Szentlélekkel egyetemben. Ez a lelki élet teljes feladata: Mivel a megtestesült Ige által kaptunk minden jót Istentől, általa kell Istent dicsőítenünk, általa kell újabb kegyelmeket kérnünk, vele és benne kell minden cselekedetünket végeznünk.

151. 1° Mivel Jézus az ő mennyei Atyjának legtökéletesebb imádója, vagy ahogyan M. Olier mondja, *az Isten szerzetese*, aki egyedül tud Istennek végtelen hódolatot bemutatni, mi is, amikor a Szentháromságot kötelességünk szerint imádni akarjuk, *csatoljuk imádásunkat ahhoz az imádáshoz*, amelyet Jézus a mennyei Atyának bemutat. Ez annál könnyebb, mert hiszen ő feje annak a testnek, amelynek mi tagjai vagyunk, és így nemcsak a maga nevében imádja Istent, hanem a mi nevünkben is, és nekünk rendelkezésünkre bocsájtja az ő imádását, hogy magunkévá tegyük, és mint a magunkét ajánljuk fel a Szentháromságnak.

152. 2° *Vele és általa kell kérnünk* újabb kegyelmeket is, ha azt akarjuk, hogy kérésünk hathatós legyen. Hiszen ő a mi örök főpapunk, aki sohasem szűnik meg érettünk Istennél közbenjárni: „*mert mindenkor él, hogy érettünk közbenjárjon.*”¹⁵⁸ Még ha szerencsétlenségünkre bűnnel is bántottuk volna meg az Istent, akkor is védelmébe vesz; annál hathatósbabban, mert vérét is felajánlja értünk: „*Ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az igaz; és ő engesztelés a mi bűneinkért.*”¹⁵⁹ A mi imádságunknak olyan erőt ad, hogy ha az ő nevében, azaz az ő végtelen érdemeire támaszkodva kérünk valamit Istentől, megadja nekünk: „*Bizony, bizony mondom nektek: amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek.*”¹⁶⁰ Mert az ő érdemei testének tagjaival is közöltetnek, s így mi már mint Isten érdemes fiai imádkozunk; Isten pedig nem tagadhatja meg fiának kérését: „*meghallgattatott az ő hódolatáért.*”¹⁶¹

153. 3° Végül *vele egyesülve kell elvégeznünk minden cselekvésünket*, hogy M. Olier szép szavai szerint mindig Jézus legyen szemünk előtt, szívünkben és kezünkben.¹⁶² Szemünk előtt: azaz Jézust kell mintaképpül vennünk és minden cselekvésünk előtt meg kell kérdenünk,

¹⁵⁵ Kol 1,24.

¹⁵⁶ P. BÉRULLE (akit a megtestesült Ige apostolának neveznek), *Discours de l'Estat et des Grandeurs de Jésus.*

¹⁵⁷ Jn 15,5.

¹⁵⁸ Zsid 7,25.

¹⁵⁹ 1Jn 2,1.

¹⁶⁰ Jn 16,23.

¹⁶¹ Zsid 5,7.

¹⁶² *Introd. à la vie et aux vertus chrét.*, ch. 4, p. 47, éd. 1906.

ahogyan de Paul Szt. Vince szokta: Mit tenne Jézus az én helyemben? Szívünkben: azaz idézzük fel magunkban Jézus belső indulatait, a szándék tisztaságát, a nemes buzgalmat, hogy az ő szellemében történjék cselekvésünk. – Kezünkben: azaz hajtsuk végre elszántan, lendülettel, kitartóan Jézusnak szívünkbe adott ösztönzéseit.

Akkor életünk átváltozik, Krisztus életévé nemesedik: „Élek, de már nem én, hanem él bennem Krisztus.”¹⁶³

III. § Szűz Máriának, a szenteknek és az angyaloknak szerepe a keresztény életben

154. Kétségtelen, hogy csak egy az Isten, egy a szükséges közbenjáró is, Jézus Krisztus: „Egy az Isten, egy a közvetítő is az Isten és az emberek között: az ember Krisztus Jézus”¹⁶⁴ De tetszett az isteni bölcsességnek és az isteni jósnak, hogy olyan pártfogókat, mintaképeket és közbenjárókat is adjon nekünk, akik, legalább a mi felfogásunk szerint, közelebb állanak hozzánk. Ezek a szentek, akik remek mintaképek, mert megvalósították magukban Krisztus Urunk életét; kiváló pártfogók és közbenjárók, mert egyrészt kedvesek Isten előtt, másrészt résztvevő szívvel vannak irántunk, hiszen velünk együtt ugyanegy testnek tagjai. Ha őket tiszteljük, Istent tiszteljük bennük, mert ők az isteni tökéletesség visszfényei. Ha őket segítségül hívjuk, végeredményben Istenhez folyamodunk, mert őket csak arra kérjük, hogy legyenek közbenjáróink Istennél. Ha őket utánozzuk, tulajdonképpen Jézust utánozzuk, mert ők is Jézus utánezatai. A szentek tisztelete tehát nemcsak hogy nem árt Isten és a megtestesült Ige tiszteletének, hanem ellenkezőleg emeli és kiegészíti azt. Mivel pedig a szentek között Szűz Mária kiváló helyet foglal el, először az ő szerepéről beszélünk.

I. Szűz Mária szerepe a keresztény életben¹⁶⁵

155. 1° Ezen szerep alapja. Ez a szerep Szűz Máriának Jézussal való szoros kapcsolatából, azaz az ő istenanyai méltóságából folyik, mert mint Istennek anyja, lett ő az emberek anyja is.

A) A megtestesülés napján Mária anyja lett Jézusnak, anyja Isten Fiának, anyja az Istennek. Mármost, ha megfigyeljük a megtestesülést jelentő angyal beszédét, észre vesszük, hogy Mária Jézusnak *nemcsak mint magánembernek* az anyja, hanem mint Megváltónak és Üdvözítőnek is. „Az angyal nem csupán Jézus személyes méltóságáról beszél, hanem Mária leendő gyermekét úgy mutatja be, mint Megváltót, mint Messiást, mint az újjászületett emberiség örökkévaló királyát... A megváltás egész műve függővé van téve Mária «legyen» szavától. És ezt át is érzi Mária. Tudja, hogy mit ajánl neki az Isten. Beleegyezik abba, amit Isten tőle kíván, minden megszorítás, minden föltétel nélkül. «Legyen» szava nagyszerű, mint az Isten ajánlata és kiterjed a megváltás egész művére.”¹⁶⁶ Mária tehát a Megváltó édesanyja, és mint ilyen, a megváltói munkában melléje van rendelve: azt a szerepet fogja betölteni a megváltásban, amelyet betöltött Éva a bűnbeesésben, amint a szentatyák Szt. Ireneussal megjegyzik.

Mert Mária Jézusnak anyja, azért a három isteni Személlyel a legszorosabb viszonyba kerül: az *Atyának szeretett leánya* lesz, eszköze a megtestesítés munkájában. A *Fiúnak anyja*,

¹⁶³ Gal 2,20.

¹⁶⁴ 1Tim 2,5.

¹⁶⁵ Cfr S. THOMAS, *In Salut. Angel, expositio*; SUAREZ, *De mysteriis Christi*, disp. I-XXIII; BOSSUET, *Sermons sur la Ste Vierge*; TERRIEN S. J., *La Mère de Dieu et la Mère des hommes*, t. III; L. GARRIGUET, *La Vierge Marie; Dict. d' Apolog. (d'Alès)*, au mot Marie; HUGON, O. P., *Marie, pleine de grâce*; R.-M. DE LA BROISE et J.-V. BAINVEL, *Marie, mère de grâce*, 1921; TANQUEREY, *Synop. Theol. dogm.*, t. II, n. 1226-1263.

¹⁶⁶ BAINVEL, *op. cit.*, p. 73, 75; Vö. Lk 1,31-32.

akit Fia részéről tisztelet, szeretet illet, sőt a földön engedelmesség is; aki, ha másodsorban is, de valósággal részt vesz az emberek megváltásában és megszentelésében, mint Fiának munkatársa. *A Szentlélek eleven temploma*, kiváltságolt szentélye lesz, sőt jegyese is olyan értelemben, hogy vele együtt és tőle függve dolgozik a lelkek újjászületésén.

156. B) Ugyancsak a megtestesülés napján lett Mária *az embereknek is anyja*. Jézus, amint mondtuk ([142. pont](#)) az újjászületett emberiség feje; feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi a tagjai vagyunk. Mármost, Mária, mint Jézus anyja, Jézust a maga egészében szüli, tehát az emberiség fejének is ő szüli, a titokzatos test fejének is ő szüli. De akkor a tagokat is ő szüli, azaz mindazokat, akik bele vannak illesztve a fő közösségébe: mindazokat, akik újjászülettek, vagy meg vannak hívva az újjászületésre. Így tehát amikor Mária Jézusnak test szerint anyja lesz, lélek szerint anyja lesz ugyanakkor Jézus tagjainak is. A Kálvárián lefolyt jelenet, amelyben Jézus anyául hagyja nekünk a maga anyját, csak megerősítése annak a valóságnak, hogy Mária anyja az összes újjá szülötteknek. Amikor Jézus a Kálvárián azt mondta a keresztről Máriának: „Íme a te fiad”, és Szt. Jánosnak: „Íme a te anyád”, egy régi hagyomány szerint, amely egészen Origenesig megy vissza, Jézus Mária lelki fiáról is beszélt, és ezek alatt értette az összes újjá szülötteket.

Szűz Máriának ez a kettős méltósága, mely szerint Isten anyja és az emberek anyja, jelöli ki szerepét a mi lelki életünkben.

157. 2° Szűz Mária a kegyelemnek kiérdemlő oka. Láttuk ([133. pont](#)), hogy az összes kegyelmeknek, amelyeket nyerünk, Jézus a fő és tulajdonképpeni értelemben vett kiérdemlője. Mária, aki a megváltás munkájában Jézus mellé van rendelve, csak másodsorban és csakis *de congruo*,¹⁶⁷ ahogyan a hittudósok mondják, érdemelte ki a kegyelmeket. *De congruo* érdemel az, akinek a jutalom méltányosságból jár; míg *de condigno*, azaz tulajdonképpeni értelemben érdemel az, akinek a jutalom igazságosságából jár. Mária csak másodsorban érdemelt, mert Fiától függően, csak annyiban érdemelt, amennyiben Jézus megadta neki az érdemszerzés képességét.

Először *a megtestesülés napján* érdemelt ki számunkra kegyelmeket Szűz Mária, mert az ő „legyen” szavával közreműködött a megváltás munkájában; már pedig a megváltásban közreműködni annyit jelent, mint közreműködni a kegyelmek adásában, a mi megszentelésünkben és üdvözítésünkben; mert a megtestesülés a megváltás kezdete; a kegyelem pedig a megváltás gyümölcse.

158. Azonfelül Mária *egész életében* munkatársa marad a Megváltónak, egyesítve a maga akaratát a mi megmentésünkön dolgozó Istennek és Jézusnak akaratával. Valóban, Mária neveli, táplálja Jézust és ezzel előkészíti a Kálvárián feláldozandó Isten Bárányát. Részt vesz Jézus minden örömeiben és minden fájdalmában, alázatos munkájában a názáreti házban, erényeiben; de főleg részt vesz Fiának szenvedésében és halálában, amikor a kereszttel megismétli „legyen” szavát, és beleegyezik annak feláldozásába, akit magánál jobban szeret, és akiért kard járja át a szívét: „*neked magadnak is tőr fogja átjárni lelkedet.*”¹⁶⁸ Mennyi érdemet szerzett ezzel a tökéletes odaadással!

Érdemszerzéseit folytatja azzal a hosszas *vértanúsággal*, amely Fiának mennybemenetele után vár rá. Meg van fosztva annak édes jelenlététől, aki boldogsága volt; epedve várja a boldog pillanatot, amely örökre egyesíteni fogja Fiával; de elviseli ezt a megpróbáltatást, hogy teljesítse Isten akaratát, hogy vigasztalja a születő egyházat szavával s életével. Ki tudná

¹⁶⁷ Ezt a kifejezést szentesítette X Pius 1904-iki körlevelében, amelyben azt mondja, hogy mindazon kegyelmeket, amelyeket Jézus *de condigno* érdemelt ki, Mária *de congruo* érdemelte ki számunkra.

¹⁶⁸ *Lk* 2,35.

megmondani, mennyi érdemet szerzett ezen hosszas béketűréssel? Minden cselekedetét megaranyozza a legtökéletesebb tiszta szándék, hogy Isten akaratát teljesítse, és mindent Isten nagyobb dicsőségére végezzen; hogy az érdemszerző Jézussal szoros egységben legyen. Azért mondja: „Íme az Úrnak szolgáló leánya” és: „Magasztalja az én lelkem az Urat.”

Ezek az érdemek elsősorban természetesen Mária személyes érdemei voltak; az ő hasznára szolgáltak: gyarapították kegyelmeinek kincseit és jogát az örök dicsőségre. De mivel Mária munkatársa volt a Megváltónak, *de congruo*, méltányosságból, a mi számunkra is érdemelt. Mert ha ő maga telve volt kegyelemmel, ez a kegyelem túlcsoordult, és mi is részesedtünk belőle. Szépen mondotta ezt Szt. Bernát: „Önmagának telve, nekünk túl-tele és kicsordult.”¹⁶⁹

159. 3° Szűz Mária a mi természetfölötti életünk minta-oka. Jézus után Mária a legszebb mintakép, amelyet utánozni érdemes. Hiszen Fiának érdeméből a Szentlélek lakott benne, és Fia erényeinek élő képmásává tette: „Ő Krisztus legtökéletesebb képmása, amelyet valaha eleven lélekben faragott a Szentlélek.” Soha a legcsekélyebb hibát el nem követte, soha semmiben ellene nem szegült a kegyelemnek, hanem betű szerint teljesítette kimondott szavát: legyen nekem a te igéd szerint. Ezért a szentatyák, főképpen pedig, Szt. Ambrus és Liberius pápa, úgy tüntetik fel Máriát, mint minden erények legtökéletesebb tükörképét: „embertársaival szemben előzékeny és szeretetreméltó, mindenkor készséges a szíves szolgálatra, semmit nem mond vagy tesz, ami sértene, mindenkit szeret, mindenki szereti.”¹⁷⁰

Legyen elegendő az evangéliumban is említett erényeit röviden jelezni; ezek: 1) mélyleges *hite*, amely kétkezés nélkül fogadta Isten csodálatos üzenetét; *hite*, amelyet Erzsébet is magasztal: „*És boldog vagy te, ki hittél, mert be fog teljesedni, amiket mondott neked az Úr.*”¹⁷¹ – 2) *szűzi tisztasága*, amely az angyalnak adott válaszából tűnik ki: „Hogyan leszen ez, miután férfit nem ismerek”, ami mutatja azt az erős elhatározását, hogy ezután is szűz akar maradni, ha mindjárt le is kellene mondania arról a kitüntetésről, hogy a Megváltónak anyja legyen. – 3) *alázatossága*, amely kitűnik abból a nagy zavarból, amelybe az angyal magasztaló szavai hozták, kitűnik kijelentéséből, hogy mindenkor Isten szolgálóleánya akar maradni, habár éppen akkor jelenti az angyal istenanyai méltóságát; kitűnik „Magasztalja az én lelkem az Urat” kezdetű hálaénekéből, amely kinyilvánítja a rejtett élet iránt való szeretetét akkor, amikor mint Isten anyját, boldognak kell hogy hirdessék minden nemzetek; – 4) *belső lelki összeszedettség*, amellyel szívébe rejtette és megfontolta mindazt, ami isteni Fiára vonatkozott: „*Megjegyzí vala mindeme dolgokat, szívében forgatván.*”¹⁷² – 5) *Isten és ember iránt való szeretete*, amely elfogadtatta vele a szenvedések kelyhét, különösen Fiának feláldozását a Kálvárián és hosszú nélkülözését, a mennybemeneteltől a mennybevitelig.

160. Ez az igen tökéletes mintakép egyben nagyon *vonzó*. Hiszen Mária tisztán teremtmény, mint mi magunk; testvérünk és anyánk, akit szívesen utánozunk, mert hozzánk közel áll; mert szeretjük.

Másrésről *könnyű* őt követni; legalábbis olyan értelemben, hogy ő a közönséges élet szentje, aki az egyszerű kötelességek teljesítésében lett naggyá; szent, mint leány és anya; szent a háztartás gondjai között, szent felmagasztalásában és megaláztatásában.

Tehát biztosak lehetünk arról, hogy mikor Máriát utánozzuk, jó úton járunk; mert ez a legalkalmasabb mód Jézus utánzására és a Jézus szeretetének, közbenjárásának elnyerésére.

¹⁶⁹ „Plena sibi, nobis superplena et supereffluens” *In assumptione*, sermo II.

¹⁷⁰ J.-V. BAINVEL, *Le Saint Cœur de Marie*, p. 313-314.

¹⁷¹ *Lk* 1,45.

¹⁷² *Lk* 1,45.

161. 4° Mária minden kegyelem közvetítője. Ezt a tant régen kimondotta már Szt. Bernát, szállóigévé lett szólamában: „Mindent Mária útján akart adni nekünk az Isten.”¹⁷³ Mit is óhajt ezzel kifejezni? Bizonyos, hogy közvetve minden kegyelmet Mária adott nekünk, mivel ő adta nekünk Krisztust, minden kegyelem kiérdemlő forrását. De hovatovább általánosabb lesz a hittudósok között az a felfogás, hogy közvetlenül is *minden egyes kegyelmet Mária útján*, azaz Mária közbenjárására kapunk. Ez a közbenjárás általános, mint a Jézusé, mert kiterjed minden kegyelemre; de a Jézuséval szemben alárendelt.

162. Hogy ezt a gondolatot világosabban kifejezzük, idézzük *P. de la Broise* szavait: „Az isteni gondviselés jelen rendjében három akarat kell ahhoz, hogy valamely természetfölötti jótéteményben részesüljünk: Először is az Isten akarata, aki a kegyelem létrehozója; másodsor Jézus Krisztus akarata, aki a kegyelemet a szigorú igazságosság alapján önmaga kiérdemli; harmadszor Mária akarata, aki a kegyelmet Jézus által a legnagyobb méltányosság alapján kiérdemli.”¹⁷⁴ Ez a közbenjárás közvetlen, amennyiben Isten minden kegyelmet Mária múlt érdemeire való tekintettel, vagy jelen kérésére engedélyez, anélkül, hogy szükséges volna azt minden egyes esetben külön kérni. Ez a közbenjárás általános, mert kiterjed minden kegyelemre, amelyet Isten az embernek Ádám bűnbeesése óta adományoz. De alá van rendelve Jézus közbenjárásának, mert Mária nem eszközölhet vagy érdemelhet ki kegyelmet csak Jézus által. És így Mária közbenjárása csak jobban bizonyítja Jézus közbenjárásának szükségességét és hathatóságát.

Ezt a tant megerősíti annak a misének és zsolozsmának szövege, amelyet XV. Benedek pápa Belgium templomaiban engedélyezett, és amelyet a pápa kérésre az egész keresztény világon bárhol szívesen engedélyezni fog, *Mária, a mi közbenjárónk tiszteletére*.¹⁷⁵ Ez tehát biztos tan, amelyet életté tehetünk, és amely csak fokozhatja Máriába vetett gyermeki bizalmunkat.

BEFEJEZÉS: SZŰZ MÁRIA TISZTELETE

163. Mivel Máriának olyan nagy szerepe van a mi lelki életünkben, nagy *tisztelettel* kell lennünk iránta. Ez a tisztelet hódolat, a hódolat pedig a magunk odaadása. Akkor leszünk tehát Mária igazi tisztelői, ha teljesen odaadjuk magunkat neki, és általa az Istennek. Ebben is csak Istent utánozzuk, aki magát nekünk adta, Fiát pedig közvetítőkül rendelte. Adjuk oda tehát magunkat Máriának: értelmünket, hogy őt mélységesen tiszteljük, akaratunkat, hogy őbenne föltétlenül bízunk, szívünket, hogy őt gyermeki gyöngédséggel szeressük, egész valónkat, hogy őt mindenben utánozzuk.

164. A) Mélységes tisztelet. Ennek a tiszteletnek alapja Mária istenanyai méltósága és annak következményei. Valóban, mi gyarló emberek nem tisztelhetjük eléggé azt, akit a megtestesült Ige anyjának tisztel, akit a mennyei Atya mint legkedvesebb leányát túláradó szeretettel szemlél, és akit a Szentlélek legszentebb templomává választ. Az *Atya* a legnagyobb tisztelettel kezeli, amikor angyalt küld hozzá követül, akinek hódolattal kell őt köszöntenie,

¹⁷³ *Sermo de aqueductu*, n. 7.

¹⁷⁴ P. Terrien idézett művének egész harmadik kötete ezt bizonyítja.

¹⁷⁵ MERCIER bíboros 1921. jan. 27-én kelt körlevelében így jelenti be híveinek a mise és zsolozsma engedélyezését: „A belga püspöki kar, a louvaini egyetem hittudományi kara, az ország összes szerzetesrendjei évek óta kérelmezik a Szentatyánál, hogy ismerje el hivatalosan Máriának, Jézus anyjának és a mi anyánknak ezt a címet: *Egyetemes közbenjáró az isteni kegyelmek kieszközlésében és kiosztásában*. És íme most XV. Benedek pápa Őszentsége Belgium templomainak és a kereszténység összes templomainak, amelyek azt kérni fogják, május 31-re külön zsolozsmát és misét engedélyezett *Mária, a mi közbenjárónk tiszteletére*.

mint malaszttal teljest; amikor beleegyezését kéri a megtestesülés tervébe; amikor maga mellé munkatársnak fogadja a megtestesülés véghezvitelére. A *Fiu* tiszteli és szereti, mint édesanyját, és engedelmeskedik neki. A *Szentlélek* lelkébe száll, s szentéllyé avatja. Ha tehát Máriát tiszteljük, a három isteni Személyhez csatlakozunk, és tiszteljük azt, akit ők tisztelnek.

Természetes, hogy *túlzásba nem kell menni*. Nem szabad Máriát Istennel egyenlővé tenni; amiért is nem szabad őt a kegyelem forrásának megtenni. De amíg csak teremtményt látunk benne, aki minden nagyságát, minden hatalmát, minden szentségét Istentől nyerte, nem kell attól félnünk, hogy túlzásba megyünk Mária tiszteletében; mert ha őt így tiszteljük, Istent tiszteljük benne.

Ennek a tiszteletnek nagyobbak kell lenni annál, amellyel a szenteknek és az angyaloknak adózunk; mert hiszen Mária, mint Isten anyja, az ő méltóságával, mint közbenjárónk, az ő megszentelő szerepével, mint malaszttal teljes, szentségével felülmúl minden más teremtményt. Azért, bár Mária tisztelete nem imádás, hanem csak tisztelet, mégis, mivel ez a tisztelet nagyobb a szenteknek és angyaloknak kijáró tiszteletnél, méltán főiszteletnek (hyperduliának) lehet nevezni.

165. B) Föltétlen bizalom. Ennek alapja Mária *hatalma és jósága*, **a) Ez a hatalom** Máriában a közbenjárás hatalma, mert Isten nem tagadhatja meg észszerű kérését annak, akit jobban tisztel és szeret, mint bármely más teremtményét. Ez méltányos is: Hiszen Mária adta Jézusnak azt a testet, amely szenvedésével és halálával megváltotta a világot és kiérdemelte a kegyelmet. Mária csatolta a maga cselekedeteit, szenvedését Jézus megváltói művéhez, és ha másodsorban is, kiérdemelte Jézussal és Jézus által a kegyelemeket. Méltó tehát és igazságos, hogy Mária legyen részes a megváltás gyümölcseinek, a kegyelmeknek kiosztásában is. Isten azért sohasem hagyja meghallgatatlanul jogos kérését, s így Mária mindenható az ő közbenjárásában: „a könyörgő mindenhatóság” (omnipotentia supplex). **b) Ami Mária jóságát illeti**, az egy anyának gondviselő jósága, mert Fia iránt való szeretetét kiterjeszti mireánk is, akik Jézusnak tagjai vagyunk. Egy anyának gyöngéd szeretete, amely annál mélyebb, minél keservesebb kínnal szült lelkileg gyermekké.

Legyen tehát a mi bizalmunk Máriához: **a) rendíthetetlen**, **b) egyetemes**.

a) Legyen bizalmunk rendíthetetlen, ha magunk gyarlók s ingatagok vagyunk is. Hiszen ő az irgalmasságnak anyja, akinek nem az a szerepe, hogy érdemünk szerint bánjon velünk, hanem részvéttel ereszkedjék le gyarlóságainkhoz és megértő szeretettel gyógyítsa hibáinkat. Tudja, hogy szüntelen csábít romlott természetünk gonosz vágya, szüntelen kísért az ördög; azért szán bennünket s gyermekének tekint akkor is, ha bűnbe estünk. Azért mihelyt a legcsekélyebb jóakaratot mutatjuk, mihelyt megébred szívünkben a vágy, hogy Istenhez visszatérjünk, szívesen fogad; sőt nem egyszer ő az, akinek közbenjárása kikönyörgi nekünk a kegyelmet, amely megindítja bennünk a szívet. Az egyház annyira tudja ezt, hogy némely egyházmegyében külön ünnepet engedélyezett, amelyen ezen a címen tisztelik Máriát: Mária szeplőtelen Szíve, a bűnösök menedéke. Ez a cím különösnek tűnik fel, mégis helyes: Mária szíve éppen azért, mert szeplőtelen, csak nagyobb részvétellel tud lenni azok iránt, akiknek nincs meg az a kiváltságuk, mint neki, hogy mentesek volnának a gonosz kívánságoktól és a büntől.

b) Bizalmunk legyen egyetemes. Ami annyit jelent, hogy terjedjen ki mindazon kegyelmekre, amelyekre szükségünk van: Máriától bizalommal várjuk a megtérés kegyelmét; a lelki előmenetel kegyelmét; a helytállás kegyelmét az élet minden nehézségében és kísértésében; a végső állhatatosság kegyelmét. Ezt a bizalmat ajánlja olyan szép szavakkal *Szt. Bernát*: „Ha feltámadnak a kísértések viharai, ha fenyegetnek a sorscsapások zátonyai, keresd szemeddel a tenger csillagát, hívd segítségül Máriát. Ha hánynak a hullámok, a gögnek, a nagyravágyásnak, a megszólásnak hullámai, nézd a tenger csillagát, hívd segítségül Máriát. Ha megzavar bűneid nagysága, lelkiismeretednek nyomorúsága, ha megrettent az ítélet gondolata, ha kikezd a csüggedés, környékez a kétségbeesés, s nem látod sehol sem a reménység csillagát,

hívd segítségül Máriát. Ha vész környékez, ha gond aggaszt, ha látod az élet bizonytalanságát, hívd segítségül Máriát. Szíved mindig ápolja emlékét, ajkad mindig rebege szent nevét, és hogy jobban megérdemeld az imáját, kövesd szüntelen jó példáját. Ha őt követed, el nem tévedel; ha hozzá fordulsz, kétségbe nem esel. El nem esel, ha tartja a kezed; ha ő oltalmaz, nincs mitől rettegned. Ha ő vezet, soha ki nem merülsz; ha ő pártfogol, biztosan üdvözülsz.”¹⁷⁶ Mivel pedig szüntelenül szükségünk van kegyelemre, hogy ellenséginket legyőzzük és a lelki életben előrehaladjunk, szüntelenül forduljunk őhozzá, akit a gyermeki bizalom a mindenkoron segítő Szűz Máriának nevezett el.

166. C) A bizalomhoz csatoljunk a *szeretetet*; gyermeki szeretetet, telve őszinteséggel, egyszerűséggel, gyöngédséggel, odaadással. Ő a *legszeretreméltóbb* az összes anyák között, mert Isten, mikor Fiának anyjául szánta, felruházta az anyai szív legszebb erényeivel; megadta neki mindazt, ami egy anyát szeretetreméltóvá tesz: a finomságot, a tapintatot, a jóságot, az önmagáról megfélelmező áldozatosságot. Ő a *legszeretőbb* is az összes anyák között, mert Isten a szívét külön úgy alkotta meg, hogy szeresse az ő Fiát úgy, amint embernek csak szeretni lehet. Ezt a szeretetet pedig, amellyel Fiát szerette, kiterjeszti mireánk is, akik isteni Fiának eleven tagjai, kiegészítői, betetézői vagyunk. Ez a szeretet megnyilatkozik Erzsébet látogatásakor, amikor méhében hordozva elviszi beteg rokonához azt a Jézust, akinek pusztá jelenléte megszenteli az egész házat. Megnyilatkozik a kánai menyegzőn, amikor figyelmes szeme észreveszi a hiányt és jóságos közbenjárása megmenti a násznépet a szégyentől. Megnyilatkozik a Kálvárián, amikor beleegyezik abba, hogy meghozza értünk a legnagyobb áldozatot, s elveszítse azt, akit legjobban szeret. Megnyilatkozik pünkösdkor az utolsó vacsora termében, amikor a Szentlélek bőségesebb ajándékait esdi ki az apostolok számára.

167. Ha Mária a *legszeretreméltóbb* anya és a *legszeretőbb* anya, neki kell lennie a *legszeretettebb* anyának is. És valóban, ez az egyik legdicsőségesebb kiváltsága, hogy mindenütt, ahol Jézust szeretik, Máriát is szeretik. Az anyát nem választják el a Fiától, és bár tudják a kettőjük közötti különbséget, mégis egyugyanazon szeretettel veszik körül mindkettőjüket, ha nem is ugyanazon fokban: Fiának olyan szeretettel kedveskednek, amilyen Istennek jár, Máriának pedig olyannal, amilyen az Isten anyjának jár; gyöngéd, odaadó szeretettel, amely azonban alá van rendelve az Isten szeretetének.

Ez a szeretet *gyönyörködő szeretet*, mert kedvét leli Mária méltóságának, erényeinek, kiváltságainak szemléletében, amikor azokat elmélkedve elgondolja és megcsodálja, örülve annak, hogy Mária olyan szép és tökéletes. De ez a szeretet jóakaró szeretet is, amely kívánja, hogy Máriát mindig jobban ismerjék és szeressék, egyre többen hívják segítségül, hogy terjedjen dicsősége és befolyása a lelkeken. Ez a szeretet gyermeki szeretet, telve odaadással és egyszerűséggel, gyöngédséggel és ragaszkodással; amely elmegy addig a tiszteletteljes bizalmasságig, amelyet egy anya megenged gyermekének. Ez a szeretet végül és mindenekfelett alkalmazkodó szeretet, amely arra törekszik, hogy akaratát mindenben alkalmazza Mária és ezzel Isten akaratához; mivel az akaratok megegyezése a barátság legcsalhatatlanabb jele. Ez a szeretet az, amely a Szent Szűz utánzására készlet.

168. D) Mária *utánzása* a legtökéletesebb hódolat, mellyel kedveskedhetünk neki; mert ezzel elismerjük nemcsak szavakban, hanem tettekben is, hogy ő a legtökéletesebb mintakép, amelynek utánzása boldog törekvésünk. Mondottuk már ([159 pont](#)), hogy Mária, mint Fiának élő képmása, minden erények tükörképe. Ha Máriát követjük, Jézust követjük. Azért

¹⁷⁶ *Homil. II de Laudibus Virginis Matris*, 17, szabadon fordítva.

tanulmányozzuk életét, elmélkedünk gyakran erényeiről, és kíséreljük meg azok átültetését a magunk életébe.

Ezt pedig legjobban úgy érjük el, ha minden cselekedetünket *Mária által, Máriával együtt és Máriában végezzük el* („per ipsam, cum ipsa et in ipsa”).¹⁷⁷

Mária által; azaz az ő közbenjárása által kérjük a szükséges kegyelmeket, hogy életét utánozzuk, és így az ő útján Jézushoz jussunk, *per Mariam ad Jesum*: Mária által Jézushoz.

Máriával; azaz tekintjük őt mintaképünknek és munkatársunknak. Kérdezzük gyakran: Mit tenne Mária az én helyemben? Kérjük segítségét, hogy cselekedeteinket kívánsága szerint végezhessük.

Máriában; azaz öltük fel szinte az ő személyét, tegyük magunkévá felfogását, szándékait, hogy mi is mindent Isten nagyobb dicsőségére végezzünk: Magasztalja az én lelkem az Urat.

169. Ilyen szellemben imádkozzuk el a gyönyörű *Mária-imádságokat*. Ezek: Az *Üdvözlégy* és az *Úrangyala*, amelyek emlékezetünkbe hozzák az angyal köszöntését, Szűz Mária istenanyai méltóságát. Az *Oltalmad alá futunk*, amely a bizalom imádsága a mi mindenkori segítőnkhez. Az *Ó Asszonyom, ó Anyám*, amely a teljes odaadás imádsága, amellyel Mária kezébe tesszük le gondolatainkat, érzelmeinket, egész magunkat. De főképpen a *Rózsafüzér*, amely Jézus és Mária társaságában végigvezet bennünket örömeiknek, fájdalmaiknak és megdicsőülésüknek útjain, hogy ezzel megszentelje a mi örömeinket, fájdalmainkat, dicsőségünket. *Szűz Mária kis Zsolozsmája*, a papi zsolozsmának máriás mása, a nap különböző szakaiban megjeleníti azon hívők előtt, akik azt imádkozni tudják, jó Anyánk kiváltságait, szentségét, lelki életünkben végzett munkáját.

SZENDELJÜK MAGUNKAT EGÉSZEN MÁRIÁNAK¹⁷⁸

170. Az ön-odaadás mibenléte. Ez az ájtatosság koronája mind a többinek. Amint azt *B. Monforti Grignon* kifejti, *abban áll, hogy magunkat teljesen odaadjuk Máriának*. Ehhez pedig két dolog kell: *az odaadás ténye*, melyet gyakorta megismétlünk és *az odaadottság állapota*, mely életünket és cselekedeteinket teljesen Mária befolyása alá helyezi. Az odaadás ténye, így mondja maga *B. Grignon*, *abban áll, hogy rabszolgájává szegődünk Máriának és általa Jézusnak*. „Ne idegenítsen el ez a szó: rabszolga. Távolítsuk el belőle mindazt, ami bántó. Így a kényszerűség gondolatát. Mert ez az elszegődés nem kényszerűségből történik, hanem ellenkezőleg: szívünk legőszintébb vonzalmából, leglelkesebb szeretetéből. Csak azt tartjuk meg ebből a szóból, ami nemes, boldogító van benne. Hallgassuk csak meg a boldog szerző magyarázatát: A közönséges szolga bérért szolgál, de szabad marad s elhagyhatja bármikor gazdáját. Csak a munkáját adja oda urának, de nem személyét, jogait, javait. Az önkéntes rabszolga bér nélkül kíván szolgálni, bízva abban, hogy gazdája ad neki élelmet, hajlékot. *Odaadja* mindenét örökre: *személyét, jogait, javait*, hogy ne éljen soha magának, csak neki.

171. Részletezzük csak ezeket a javakat. Az önkéntes rabszolga Máriának és általa Jézusnak adja:

a) *Testét*, minden szervével, képességével. Magának csak a használat jogát tartja fenn, de kötelezi magát, hogy testét mindenben Máriának és Jézusnak kívánságára és kedvtelésére fogja használni. Előre szívesen vesz az isteni Gondviselés kezéből mindent, amit testének szánt: legyen az egészség vagy betegség, élet vagy halál.

¹⁷⁷ Ez volt a gyakorlata M. Oliernek, amelyet *B. Monforti Grignon* jobban körülírt és népszerűsített *Secret de Marie* és *Traité de la vraie dévotion à la Sainte Vierge* c. műveiben.

¹⁷⁸ GRIGNION DE MONFORT. op. cit. A. LHOUMEAU, *La Vie spirituelle à l'école du B. Grignon de Monfort*, 1920, p. 240-427.

b) *Vagyonát*, hogy azt ne használja csak Mária és Jézus érdekében, az ő dicsőségükre.

c) *Lelkét*, minden képességével, hogy velük Mária vezetése mellett csak Istennek és a lelkek üdvének szolgáljon; elsősorban persze a maga üdvösségének, kerülve gondosan mindent, ami lelkének kárára lehetne.

d) *Minden lelki javát*, amennyiben ezek átadhatók. Ilyenek: az érdemek, az elégtétel, imádságaink kiesdő ereje, másoknak értünk végzett imádságai, jócselekedetei. Lássuk ezeket egyenkint:

1) *Érdemeink*, ha szoros értelemben vesszük azokat (az igazságosság alapján, *de condigno*, szerzett érdemek) másra át nem ruházhatók. Ha tehát mi ezeket Máriának átadjuk, csak azért tehetjük, hogy megőrizze és közbenjárásával gyarapítsa, nem pedig hogy másra ruházza. De a méltányosság alapján (*de congruo*) szerzett érdemeink másra ruházhatók, amiért is ezeket Szűz Mária rendelkezésére bocsájtsuk, hogy használja fel belátása szerint.

2) Az *elégtétel*, azaz bűneink után járó ideig tartó büntetéseink törlesztése, akár cselekedeteinkkel történjék, akár elengedéssel az egyház részéről (búcsú), másra ruházható, amiért is azt Mária korlátlan rendelkezésére bocsájtsuk.

3) *Imádságaink kiesdő ereje*, valamint *jócselekedeteinknek Istent-indító ereje* is Mária kezébe teendő le, hogy kedve szerint éljen vele.

172. Ha mindezen javunkat egyszer Mária kezébe tettük le, nem rendelkezhetünk velük többé Mária engedélye nélkül. De néha kérhetjük, sőt kérnünk is kell hogy legyen kegyes ezen javakat olyan mértékben, amelyet jónak lát, azok javára fordítani, akikért különösen tartozunk Istennél közbenjárni.

Ez az odaadás akkor teljes, ha nemcsak a magunk személyét és minden javát adjuk át Máriának, hanem reá bízuk mindazokat a személyeket, akik nekünk kedvesek: „Egészen a tiéd vagyok, mindenem a tiéd, és mindenkim a tiéd.” Ha így reá bízom őket, biztos, hogy az én javaimat, meg a maga javait, meg a Fia javait javukra fordítja, és nem szenvednek semmi rövidséget.

173. Az ön-odaadás magasztossága. Az odaadás már magában véve is magasztos dolog, de azonfelül *a legszebb erények* foglalata:

1) A legalázatosabb *tisztelet* ténye Istennel, Jézussal és Máriával szemben. Mert elismerjük Isten legfőbb uraságát, a magunk semmiségét, Mária úrnői jogait, melyek Jézus révén megilletik.

2) Az *alázatosság* ténye. Mert elvonunk magunktól mindent: képességünket, javainkat, jogainkat, hogy igazán semmik és semmirevalók legyünk, és visszatesszük mindezt Mária kezébe, aki által kaptunk mindent Istentől.

3) A *bízó szeretet* ténye. Mert az odaadás szeretet, amilyen csak eleven hitből és teljes bizalomból fakadhat.

Elmondhatjuk tehát, hogy a teljes odaadás ténye, ha azt gyakran megismételjük és életté tesszük, magasztosabb, mint az ún. hősi szeretet ténye, mellyel csak elégtételt adó cselekedeteinkről és a megnyerendő búcsúkról mondunk le a tisztítóhelyen szenvedő lelkek javára.

174. Ezen ájtatosság áldásai annak lényegéből következnek: 1) *Istennek és Máriának* a legtökéletesebb *dicsőség*. Mert ezzel magasztaljuk Istent, mint mindenek legfőbb tulajdonosát, amikor neki mindent visszaadunk, mint eredetileg sajátját, magasztaljuk Isten jóságát és bölcsességét is, amikor azon az úton adunk neki vissza mindent, amelyet jósága és bölcsessége választott, hogy azon minket gazdagítson: Mária útján.

175. 2) Nekünk megszentülés. Mert Máriát meghatja ez a teljes odaadás, és ő gondoskodik megszentelésünkről, hiszen most már az ő tulajdonai vagyunk. Bőséges kegyelmeket eszközöl ki számunkra, hogy szerény lelki kincsünket gyarapítsa, megőrizze, gyümölcsöztesse a halálig. Felhasználja erre személyének befolyását Istennél, valamint életének túlcsonduló érdemeit és elégtétel-adásait.

3) *Felebarátainknak lelki előmenetel.* Mert ha lelki kincseinket Máriára bízunk kiosztás végett, mindazok, akikről gondoskodni tartozunk, csak nyerhetnek vele: Mária anyai okossága, előrelátása és szeretete jobban alkalmazza, mint mi tehetnők, a lelki adományokat felebarátaink igényeihez és szükségleteihez.

176. Ez ellen *felhozhatná* valaki, hogy kár lemondani minden lelki kincsünkről, főleg pedig büntetésünk törlesztéséről. Hiszen így megtörténhetnék, hogy nagyon sokáig kellene a tisztítóhelyen szenvednünk. Ez önmagában véve igaz. De legyünk bizalommal; mert hiszen miért bízhatnánk mi jobban magunkban, vagy barátainkban, mint Máriában? Ne tartsunk semmitől: jobban gondoskodik ő a mi lelkünkről, mint mi tudnánk magunkról gondoskodni. Ha pedig valaki nem tud ennyire bízni Máriában, ne szánja rá magát erre a lépésre, amelyet valamikor gyáván meg találna bánni.

Mindenesetre jól meg kell fontolni a dolgot, mielőtt lemondanánk mindenünkről, s lelkivezetőnk tanácsát is ki kell kérnünk.

II. A szentek szerepe lelki életünkben

177. A szentek, akik a mennyei boldogságban Istent bírják, érdeklődnek megszentelésünk iránt, segítenek bennünket előhaladni a lelki életben közbenjárásukkal és földi életük példájával. Mert Isten barátai, tiszteljük őket, mert közbenjárnak értünk, segítségül hívjuk őket, és mert jó példát adtak nekünk, utánozzuk őket.

178. 1° Tiszteljük őket; s mikor ezt tesszük, Jézus Krisztust és Istent tiszteljük bennük. Hiszen minden, ami jó van bennük, Istennek és Isten Fiának adománya. Már természetes lényük is csak az isteni tökéletességeknek visszfénye. Természetfölötti értékeik pedig az isteni kegyelem művei, amelyet Jézus Krisztus érdemelt ki. Érdemeik is, amelyek tulajdonuk, amennyiben szabadakarral szereztek, elsősorban és főképpen mégis Isten ajándékai; hiszen Isten adja az érdemes cselekedeteket megindító és véghezvivő kegyelmeket. Azért mondják: „mikor az érdemeiket koronázzod, ajándékaidat koronázzod.”

A szentekben tehát tiszteljük: **a)** a *Szenháromságnak eleven szentélyeit*, mert lelkükben lakást vett, felékesítette azt az erényekkel és ajándékokkal, érdemszerző cselekedetekre indította akarataikat, és megadta nekik a végső állhatatosság nagy kegyelmét. **b)** *Az Atyának fogadott fiait*, akiket különösen szeretett, atyailag gondozott; akik érdemesek voltak erre a gondviselésre, mert egyre jobban megközelítették szent életükkel atyjuk tökéletességét. **c)** Jézus Krisztusnak testvéreit, titokzatos testének tagjait, akik a fejtől velük közölt természetfölötti életet szeretettel és kitartással ápolták lelkükben. **d)** *A Szentlélek templomait* és szófogadó követőit, akik engedelmesen követték irányítását, ahelyett hogy vakon követték volna a romlott természet ösztönzéseit.

Ezeket a gondolatokat szépen fejezi ki M. Olier: „Imádhatók a szentekben kiömlött isteni életet; ezzel csak Jézus Krisztust tiszteltek meg, aki az ő szent Lelke által arra ihlette őket és azt eredményezte bennük, hogy mindnyájan egyek legyenek őbenne... Ő bennük az Istent

magasztaló énekek karvezetője; ő adja ajkaikra a dicséreteket; ő általa dicsérik Istent mind a szentek és fogják dicsérni az egész örökkévalóságon át.”¹⁷⁹

179. 2° A szenteket *segítségül hívjuk*, mert az ő hatalmas közbenjárásuk által könnyebben megnyerjük azokat a kegyelmeket, amelyekre szükségünk van. Kétségtelen, hogy egyedül Jézus közbenjárása szükséges, s ez egymagában elégséges is. De éppen azért mivel a szentek a föltámadott Úr Jézus testének tagjai, ők is csatolják a maguk imádságát a fej imádságához; így tehát a Megváltó egész titokzatos teste imádkozik, s édes erőszakot vesz az Isten szívében. A szentekkel együtt imádkozni tehát annyit jelent, mint az egész titokzatos testtel együtt imádkozni, s átvenni annak hathatóságát. Egyébként a szentek boldogok, ha értünk közbenjárhatnak: „Bennünk testvérüket szeretik, akik ugyanazon atyától születtünk, részvétellel vannak irántunk, amikor látják, hogy mi ugyanolyan helyzetben vagyunk, amilyenben ők voltak egykoron, eszükbe jut, hogy nekünk is hivatásunk Jézus Krisztus dicsőségét emelni. Mily nagy öröm az nekik, minél több társat szerezni, hogy segítsenek nekik Istent tisztelni és kielégíteni ama vágyukat, hogy bár száz meg száz szájjal dicsérhetnék őt.”¹⁸⁰ Így hát hatalmuk és jóságuk indítson bennünket bizalomra.

Különösen *ünnepeik megszentelésével* hívhatjuk őket segítségül. Így egyben bekapcsolódunk az egyházi év eleven áramába, s az Isten kegyelmével belénk áradhat egy-egy erény, amely az illető szentnek sajátossága volt.

180. 3° Mert mindenekelőtt erényeiket kell *utánoznunk*. Hiszen mindnyájan azon fáradoztak, hogy az isteni minta szerint formálják életüket, és azért mindnyájan elmondhatják Szt. Pállal: „*legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé.*”¹⁸¹ Mindazonáltal a legtöbb szentnek megvolt a maga különös erénye, amelyben jeleskedett; amely, hogy úgy mondjuk, jellegzetes erénye volt: az egyiknél a törhetetlen hit, a másikonál a bizalom vagy szeretet; az egyiknél az áldozatosság, az alázatosság, a szegénység, a másikonál az okosság, a lelki erő, az önmérséklés, a tisztaság. Mindegyiktől sajátos erényének kieszközlését kérjük, abban a meggyőződésben, hogy ilyen közbenjárását különösen kegyesen fogadja az Isten.

181. Ezért csak természetes, hogy mindenek előtt azokat a szenteket tiszteljük, akik *ugyanolyan körülmények között* éltek, mint mi, ugyanolyan állást töltöttek be és azokat az erényeket gyakorolták, amelyekre nekünk is a legnagyobb szükségünk van.

Másrésről kiváltképpen *védőszentünket* kell tisztelnünk, és az isteni Gondviselés ujjmutatását kell abban látnunk, hogy éppen őt választották védőszentünkül.

De az isteni kegyelem gyakran *valamilyen más* szent különös tiszteletére ihlet; bizonyára azért, mivel annak erényei jobban megfelelnek a mi lelki igényeinknek. Bátran ápolhatjuk magunkban ezt a különös tiszteletet, főképpen ha mindenben lelkivezetőnk utasítása szerint járunk el.

182. A szentek ilyen tisztelete rendkívül *hasznos*. Ha látjuk, hogy ők is olyan gyarló emberek voltak, mint mi, ugyanolyan rossz hajlandóságokkal küszködtek, ugyanolyan kísértéseket állottak ki, ugyanolyan kegyelmeket kaptak, mint mi, s azokkal hősiiesen győztek, pirulnunk kell a magunk gyávaságán; lelkes elhatározásokra buzdulunk, nagy erőmegfeszítéseket kísérlünk meg, hogy a szentek példáját utánozzuk, szemünk előtt tartva Szt.

¹⁷⁹ *Pensées choisies*, textes inédits publiés par G. LETOURNEAU, p. 181-182.

¹⁸⁰ Id. h. p. 176.

¹⁸¹ *IKor* 4,16.

Ágoston mondását: „*Te nem tudnád megtenni, amit ezek?*”¹⁸² A szentek imádsága pedig kiesdi számunkra a kegyelmet, hogy az ő nyomdokaikon járassunk.

III. Az angyalok szerepe a keresztény életben

Ez a szerep abból a viszonyból folyik, amely az angyalokat Istenhez és Jézus Krisztushoz fűzi.

183. 1° Az angyalok mindenekelőtt az *Isten tökéletességeinek kiváló képmásai*: „Mindegyikük a végtelen lénynek egy-egy fokozata, s különös módon van neki szentelve. Az egyikben ereje nyilvánul meg, a másikban szeretete, a harmadikban szilárdsága. Mindegyikük az eredeti isteni szépség egy-egy utánzata. Mindegyikük Istennek azt a tökéletességét imádja és dicsőíti különösképpen, amelynek ő a képmása.”¹⁸³ Tehát Istent tiszteljük az angyalokban: hiszen „ragyogó tükörképek, tiszta kristályból, csillogó jégből, amelyek ennek a végtelen Mindennek vonásait és tökéletességét tükröztetik.”¹⁸⁴ Természetfölötti rendbe vannak fölemelve, s azért részesei az isteni életnek; kiállották a nagy próbát, s azért Isten boldogító színelátását bírják. Azért mondotta Krisztus Urunk a gyermekekről: „*Az ő angyalaik mindenkor látják Atyám arcát, ki a mennyeiben vagyon.*”¹⁸⁵

184. 2° Ha a *Jézus Krisztushoz* való viszonyukat vesszük fontolóra, nem állíthatjuk egészen bizonyosan, hogy megszentelő kegyelmüket tőle kapták. De annyi bizonyos, hogy a mennyországban *csatlakoznak* ők is az istenimádás e nagy közvetítőjéhez, és boldogok, hogy ezzel nagyobb értéket és hathatóságot kölcsönözhetnek a maguk imáadásának: „Aki által a te felségedet dicsérik az Angyalok, imádják az Uraságok, félik a Hatalmasságok.” – ahogyan a szentmise prefációja mondja. Mikor tehát imáadásunkat egyesítjük a Jézuséval, egyszersmind egyesítjük az angyalokéval és a szentekével is, hogy ez az egybehangzó kar tökéletesebben magasztalja Istent. Elmondhatjuk tehát az idézett szerzővel: „Bár pótolnák mindenkoron a mi dicséretünk hiányait az egek erőinek és hatalmasságainak Jézus Krisztussal egyesült karai, hogy hálát adnának Neked mindama jótéteményekért, amelyeket természetben és kegyelemben a Te jóságodtól nyertünk.”¹⁸⁶

185. 3° Ebből látjuk, hogy az angyalok *testvéreink* a kegyelem rendjében; hiszen mi is részesülünk a kegyelem által ugyanabból az isteni életből, és mi is, mint ők, hivatva vagyunk Jézus Krisztussal egyetemben dicsérni az Istent. Azért nagyon szívükön viselik a mi üdvösségünket, és óhajtják, hogy mi is hozzájuk csatlakozzunk egykoron az égben, hogy Istent dicsőítsük, és, mint ők, Isten boldogító színelátásában részesüljünk.

a) Örömmel fogadják tehát azt a *küldetést*, amelyet Isten nekik juttat, hogy segítsenek megszentelésünk munkájában: „Angyalainak parancsolt felőled, hogy megőrizzenek téged minden utaidban.”¹⁸⁷ – Szent Pál is mondja, hogy mint Isten szolgái elküldetnek azok segítésére, akik az üdvösség örökségét fogják megkapni: „*Nemde ők mindnyájan szolgáló lelkek, szolgálatra küldve azokért, kik hivatottak az üdvösséget örökölni?*”¹⁸⁸ Valóban semmit sem óhajtanak jobban, mint hogy a gonosz angyalok bukása miatt megürült helyet emberekből töltsék ki, hogy helyettük ezek dicsőítsék az Istent. Semmit sem óhajtanak annyira, mint azt,

¹⁸² *Confess. lib. VIII, c. XI.*

¹⁸³ J.-J. OLIER *Pensées choisies*, p. 158.

¹⁸⁴ *L. cit.*, p. 164.

¹⁸⁵ *Mt* 18,10.

¹⁸⁶ OLIER., *l. cit.*, p.169.

¹⁸⁷ *Zsolt* 90,11-12.

¹⁸⁸ *Zsid* 1,14.

hogy védelmükbe vegyenek bennünket az ördögök ellen, akiken ők diadalt arattak. Azért különösen hasznos őket az ördög kísértéseiben segítségül hívni.

b) Imádságainkat bemutatják Istennek:¹⁸⁹ azaz támogatják azt a maguk könyörgésével. Azért érdekünkben áll, hogy segítségüket kikérjük, különösen az élet válságos pillanataiban; legfőképpen pedig a halál óráján, hogy segítsenek legyőzni az ördög utolsó rohamait és vezessék lelkünket a paradicsomba.¹⁹⁰

186. Az őrzőangyalok. Az angyalok között némelyek az egyes lelkek őrizetével vannak megbízva: ezek az őrzőangyalok. Az egyház, amikor az őrzőangyalok tiszteletére ünnepet rendelt, szentesítette a szentatyák tanítását az őrzőangyalokról, amely tanítás egyébként a szentírás szövegeire és szolid érvekre támaszkodik. Ezeket az érveket Istenhez való viszonyunkból merítjük: *Mi Isten gyermekei, Jézus Krisztus tagjai és a Szentlélek templomai vagyunk.* „Már pedig, mondja M. Olier,¹⁹¹ mivel Isten gyermekei vagyunk, udvarának hercegeit rendeli mellénk kormányzókul, akik egyébként megtisztelve érzik magukat azáltal, hogy mi olyan szorosan hozzájuk tartozhatunk. Mivel Jézusnak tagjai vagyunk, azért ugyanazokat a szellemeket, akik őt szolgálják, mellénk rendeli, hogy ezer szolgálatot tegyenek nekünk. És mivel Isten templomai vagyunk, amelyekben ő maga lakik, azt akarja, hogy legyenek angyalaink, akik ebben a templomban éppen úgy jelen legyenek Isten imáadására, mint az ő többi templomaiban. Azt akarja, hogy ebben a templomban örökimádással hódoljanak neki, pótolják a mi kötelező imáadásunkat, és kérleljék őt meg azokért a tiszteletlenségekért, amelyekkel mi őt illetjük.” Ezzel Isten egyszersmind szorosabban kívánja összefűzni a földi és az égi anyaszentegyházat: „Azért akarja, hogy az angyalok titokzatos kara leszálljon a földre, hogy velünk egyesülve, bennünket magukhoz csatolva, a maguk rendjébe sorozzanak be, hogy az égi és a földi anyaszentegyház ilyenformán csak egy testet képezzen.”

187. Őrzőangyalunk által tehát állandó összeköttetésben vagyunk az éggel. Hogy ebből a tényből nagyobb hasznót merítsünk, gondoljunk gyakran őrzőangyalunkra, fejezzük ki neki tiszteletünket, bizalmunkat és szeretetünket.

a) Tiszteletünket. Köszöntsük mint azoknak egyikét, akik mindenkor látják Isten arcát; mint az Istennek hozzánk küldött követét és képviselőjét. Tehát ne tegyünk semmi olyat, ami tetszésével nem találkozna, vagy őt megszorítaná; hanem ellenkezőleg, azzal mutassuk ki iránta érzett gyöngéd tiszteletünket, hogy utánozzuk azt a hűséget, amellyel ő szolgálja az Istent.

b) Bizalmunkat. Gondoljuk meg azt a hatalmat, amellyel őrzőangyalunk értünk közbenjár, és azt a jószágot, amelyet reánk fordít, mint olyanokra, akiket maga az Isten bízott gondjaira. Különösen kísértés idején kell segélyül hívni, hiszen játszva meg tudja hiúsítani a gaz ellenségnek cselvetéseit; ugyanígy veszedelmes helyzetekben is, amikor az angyal előrelátása, ügyessége nagyon nagy hasznunkra lehet. A pályaválasztás nehéz munkájában is kérjük ki segítségét, mert ő mindenkinél jobban tudja, hogy Istennek milyen terve van velünk. Ha valamely fontos ügyet kell felebarátainkkal elintéznünk, akkor is ajánlatos felebarátaink őrzőangyalát segítségül hívni, hogy készítse elő nekünk az utat.

c) Szeretetünket. Legyünk meggyőződve arról, hogy őrzőangyalunk mindenkor kiváló barátunk volt, s most is az; kész bármikor arra, hogy nekünk szíves szolgálatot tegyen. Majd csak a mennyországban fogjuk megtudni, mi mindent tett értünk. Most csak a hit fátyolán át sejtjük; de már ez is elég arra, hogy kifejezzük iránta érzett hálánkat és szeretetünket.

¹⁸⁹ *Tób* 12,12.

¹⁹⁰ Hagyományos tan, hogy az angyalok vezetik a lelkeket a mennyországba, amint DON LECLERC bebizonyítja *Dict. d'archéologie*, t. I, col. 2121 sq.

¹⁹¹ *Pensées*, p. 171-172.

Különösen a magányban jusson eszünkbe, hogy nem vagyunk egészen magunkra hagyva, hiszen velünk van hűséges és nagylelkű barátunk, akivel bizalmasan elbeszélgethetünk.

Egyébként sohase feledjük, hogy aki az angyalokat tiszteli, Istent tiszteli, akinek ők helyettesei a földön. Azért csatlakozzunk néha hozzájuk, hogy méltóbbképpen magasztaljuk az Istent.

ÖSSZEFOGLALÁS

188. Amint láttuk, Istennek nagy része van lelkünk megszentelésében. Lakást vesz lelkünkben, hogy magát nekünk adja, és lelkünk megszentelésén dolgozzék. Hogy mi egészen az ő rendjébe emelkedhessünk fel, természetfölötti étellel és szervezettel látott el: a *megszentelő kegyelem* lelkünk állagát áthatja, átalakítja, istenszerűvé teszi; a *belénk öntött erények* és a *Szentlélek ajándékai* fölemelik, tökéletesítik képességeinket, hogy a *segítő kegyelem* indítása nyomán természetfölötti cselekedeteket tudjanak véghezvinni; olyanokat is, amelyek örök életet érdemelnek.

189. Isten szeretete ezzel még nem elégedett meg: *elküldte* hozzánk *egyszülött Fiát*, aki fölvette a mi emberi természetünket, s ezzel tökéletes *mintaképünk* lett, akit követve a mennyországba jutunk. És hogy követhessük, dacára a belső és külső akadályoknak, erre kegyelmeket *érdemel* ki számunkra. Hogy pedig biztosabban kövessük, titokzatos *testének tagjaira tesz*, a Szentlélek által átönti belénk azt az életet, melynek ő teljességét bírja. Ezzel a bekebelezéssel legcsekélyebb cselekedetünk is mérhetetlen értéket nyer, mert amikor cselekedetünket egyesítjük Jézusnak, a mi fejünknek a cselekedeteivel, részesül ezeknek értékében; hiszen egy testben ami a fejé, ugyanaz a tagoknak is java. Tehát vele és általa Istent úgy dicsőíthetjük, amint megérdemli; új kegyelmeket eszközölhetünk ki, és így közeledhetünk mennyei Atyánkhoz, amennyiben tökéletességeit magunkba átültetjük.

Mária, mint Jézusnak Anyja, ha másodsorban is, de valósággal *közreműködik* a megváltás munkájában. Továbbá a *kegyelmek kiosztója* lesz, amelyeket Jézus kiérdemelt. Mária útján megyünk Jézushoz, amikor tőle kérjük a kegyelmeket. Úgy tiszteljük és szeretjük, mint anyánkat és iparkodunk követni példáját.

Mivel pedig Jézus nemcsak a mi fejünk, hanem a *szenteké* és *angyaloké* is, segítségünkre küldi ezeket a hatalmas *közbenjárókat*, hogy védelmezzenek meg a gonosz lélek ellen, és támogassanak a természet gyöngeségében. Példájukkal és közbenjárásukkal egyaránt hathatósan *segítenek* rajtunk.

Tehetett volna Isten többet értünk? És ha ő olyan nagylelkűen az embernek adta magát, mit kell az embernek tennie, hogy viszonzza Isten szeretetét, hogy ápolja magában azt az isteni életet, mellyel Isten jósága megajándékozta?

II. cikkely: Az ember szerepe a keresztény életben

190. Világos, hogy ha Isten annyit tett, hogy bennünket az ő életében részeltessen, nekünk is vannak kötelességeink: *hálával kell fogadnunk* ezt az isteni életet, *gondosan ápolnunk*, hogy majdan részesedjünk az örök boldogságban, amely földi küzdelmeink koronája lesz. A hála is kötelez erre a küzdelemre; mert a hálának nincsen szebb kifejezése, mintha a nyert ajándékot úgy használjuk, hogy elérjük a célt, amelyre adatott. Követeli ezt egyébként a magunk érdeke is: mert Isten meg fogja jutalmazni fáradozásainkat és a mennyei dicsőség meg fog felelni a kegyelem ama fokának, amelyet jócselekedeteinkkel értünk el: „*Mindegyikük pedig a saját*

jutalmát nyeri majd el munkája szerint”¹⁹² Viszont Isten szigorúan meg fogja büntetni azokat, akik a kegyelemmel visszaéltek, s nem jót, de rosszat cselekedtek: „*Mert az a föld, amely beissza a gyakran réáhulló esőt és alkalmas növényt terem azoknak, akik azt művelik, áldást nyer az Istentől; amelyik pedig tövist és bojtortjánt terem, megvetésre méltó, és közel van az átokhoz.*”¹⁹³ Hiszen Isten, aki bennünket szabadakarattal teremtett, nem veszi el szabadakaratumkat, és azért nem fog bennünket akaratumk ellen üdvözíteni; de szüntelenül segít kegyelmével, s lelkesít a kegyelem felhasználására: „*Mint munkatársak pedig intünk titeket, hogy hiába ne vettétek legyen az Isten malasztját.*”¹⁹⁴

191. Hogy a kegyelem hathatós legyen bennünk, mindenekelőtt gyakorolnunk kell azt az *ötféle tiszteletet*, amelyről az előbbi cikkelyben szólottunk: a Szentháromság, a megtestesült Ige, a boldogságos Szűz Mária, az angyalok és a szentek tiszteletét. Ebben a tiszteletben találjuk meg a leghathatósabb indítóokokat arra, hogy magunkat Jézusnak, a Szűzanyának, az angyaloknak és szenteknek társaságában egészen Istennek adjuk át. Megtaláljuk mindjárt a szükséges mintaképeket is ahhoz, miként kell magunkat Istennek odaadnunk; közbenjárásuk pedig lelki erőket fog nekünk kiesdeni, amelyek birtokában napról-napra jobban megközelítjük a szentségnek remek példaképeit, amelyek szemünk elé vannak állítva. Megjegyezzük azonban, hogy mi ezt az ötféle tiszteletet a tisztelendő személyek méltóságának rendjében soroltuk fel. A gyakorlatban rendszeren az Úr Jézusnak vagy Szűz Máriának tiszteletén kezdjük, s csak későbbben tudunk felemelkedni a Szentháromság tiszteletéig.

192. De ez még nem minden. *Működésbe kell hoznunk egész természetfölötti szervezetünket*, tökéletesítenünk kell azt a belső és külső akadályok dacára. Mert: 1) Bennünk van a hármass gonosz hajlandóság, amelyet szít a romlott világ és az ördög; azért ezek ellen folytonosan *küzdenünk kell*. 2) Mivel azt a természetfölötti szervezetet azért kaptuk, hogy istenszerű cselekedeteket vigyünk véghez, azért kötelességünk ilyen cselekedetekkel *nagyobbítanunk a megszentelő kegyelmet*, s ezzel gyarapítanunk érdemeinket. 3) És mivel az isteni jóság *szentségeket* alapított, amelyek bennünk közreműködésünk mértéke szerint kegyelmet létesítenek, gyakran és buzgón kell hozzájuk járulnunk. Ezzel nemcsak megőrizzük magunkban az isteni életet, hanem gyarapítjuk is szüntelenül.

I. § Küzdelem lelkünk ellenségeivel

Ezek az ellenségek: gonosz hajlamaink, a világ, és az ördög. Gonosz hajlamaink belső ellenségek, akiket állandóan magunkban hordozunk, a világ és az ördög külső ellenségek, akik szítják gonosz kívánságainkat.

I. Küzdelem gonosz kívánságaink ellen¹⁹⁵

Szent János a gonosz kívánságokat ebben a híres mondatában írta le: „*Minden, ami a világon van, a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége.*”¹⁹⁶ Fejtsük ezt ki egy kevésbé.

¹⁹² 1Kor 3,8.

¹⁹³ Zsid 6,7-8.

¹⁹⁴ 2Kor 6,1.

¹⁹⁵ L. BOSSUET remek kis művét: *Sur la Concupiscence*.

¹⁹⁶ 1Jn 2,16.

1° A TEST KÍVÁNSÁGA

193. A test kívánsága az érzéki élvezetek rendetlen szeretete.

A) A bűn. Az érzéki gyönyörűség *önmagában véve nem bűn*: Isten megengedi azt, s magasabb célra rendeli: az erkölesi jó művelésére. Azért nemritkán gyönyörűséggel köti össze az Isten a jócselekedeteket, hogy szívesen gyakoroljuk. Mértékkel élvezni az érzéki gyönyörűséget, nem bűn; ha pedig jó célra irányítjuk, egyenesen erény, hiszen minden jó cél végeredményében az Isten. De *ha kizárjuk a jó célt*, amelyre Isten bölcs Gondviselése rendelte az érzéki gyönyörűséget; ha benne végső célunkat keressük, ez véték az isteni rend ellen. Ez az első rendtelenség mindjárt egy másikra is vezet: aki boldogságát várja az érzéki gyönyörűségtől, az rendesen féktelenül élvezi, s így rombol.

194. Eszerint Isten élvezettel kötötte össze a táplálkozást, hogy ezzel is ösztönözzön testünk megfelelő gondozására. De – ahogyan *Bossuet* mondja – „a hálátlan és testies embereknek ez a gyönyörűség alkalmul szolgált arra, hogy testüket jobban szeressék, mint az Istent, aki azt alkotta... A táplálkozás élvezete rabul ejti őket, és ahelyett, hogy azért ennének, hogy éljenek, egy régi író kifejezése szerint, akit idéz Szt. Ágoston, azért élnek, hogy egyenek. Azokat is, akik egyébként tudják szabályozni kívánságaikat, és akiket a természet szüksége visz az asztalhoz, nemegyszer magával ragadja az élvezet, és előbb fognak az étkezéshez, mint kellene, vagy túlmenni a határokon; étvágyuk lassankint úrrá lesz rajtuk, és azt hiszik, hogy még nem laktak jól, amíg inni vagy enni bírnak.”¹⁹⁷ Innen van az ivásban és evésben való mértéktelenség. De mit mondjunk a még veszedelmesebb nemi élvezetről, „a természetnek erről a mély és szégyenletes sebéről, erről a kívánságról, amely a lelket olyan gyöngéd és mégis olyan erős kötelékekkel fűzi a testhez, hogy nagyon nehéz belőlük szabadulni, és amely az emberi nemet olyan rettenetes eltévelyedésekre vezeti?”¹⁹⁸

195. Ez az érzéki gyönyörűség annál inkább *veszedelmes*, mert az egész testet elfoglalja. Megmételtyezi a szemet, mert a szemem keresztül szokta inni az ember az érzéki szerelem mérgeét. Megmételtyezi a fület, mert sikamlós beszédek, puha, érzékies dalok gyújtják meg, vagy élesztik a szerelem tüzeit és azt a titkos mohóságot az érzéki élvezetek iránt, amely olyan mélyen ül lényünkben. És így van ez a többi érzékszerveinkkel is. – A bajt csak tetézi, hogy ezek az érzéki gyönyörök egymást gyújtják ki. Ha nem vigyázunk, a legártatlanabbnak látszó szikra a legveszedelmesebb tűzvészt gyújtja ki. Egész testünkben valami puhaság és érzékenység ömlik el, amely keresi az érzéki gyönyörűséget; s ha egyszer megtalálta, ébren tartja és éleszti. Testünket olyan odaadással szeretjük, hogy lelkünkéről megfeledkezünk. Egészségünk túlságos gondozása a test elkényeztetésére vezet, az elpuhult test különféle kéjes érzései pedig a test kívánságának gerjedelmei.

196. B) Orvossága ennek a nagy bajnak az érzéki gyönyörűség *előlése*. Mert így mondja Szt. Pál: „*Akik Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt.*”¹⁹⁹ Már pedig a testet megfeszíteni, így magyarázza meg Olier, „annyi, mint megzabolázni, gúzsba kötni, bensőleg elnyomni az összes tisztátalan és rendetlen gerjedelmeket, amelyeket testünkben érezünk.”²⁰⁰ *Meg kell zabolázni külső érzékeinket is*, amelyek veszedelmes tárgyakkal hoznak bennünket összeköttetésbe, és felgyújtják bennünk az érzéki vágyakat. Ezt a

¹⁹⁷ *Tr. de la Concupiscence*, ch. IV.

¹⁹⁸ Uo. ch V.

¹⁹⁹ *Gal* 5,24.

²⁰⁰ *Cat. chrétien*, I. Part., leç. V.

megzabolázást már csak azért is végre kell hajtanunk, mert ünnepélyesen köteleztük magunkat erre a keresztségben.

197. *A keresztség, amelyben meghaltunk a bűnnek és bekebeleztettünk Krisztus testébe, kötelez bennünket arra, hogy testünket megfeszítsük, mert Sz. Pál szerint „nem vagyunk többé adósai a testnek, hogy a test szerint éljünk, hanem a lélek szerint tartozunk élni, és ha a lélek által élünk, a lélek szerint is viselkedjünk, amely szívünkbe oltja a kereszt szeretetét, és erőt is ad hozzá, hogy azt hordozzuk.”*²⁰¹

A keresztségnél a vízbemerítés szertartása azt jelképezi, hogy a megkeresztelt meghal a bűnnek és a bűn okainak, és amikor előjön a vízből, új élete van, amely a feltámadt Jézus élete. Ezt tanítja Szt. Pál: „*Akik meghaltunk a bűnnek, miképp élünk továbbra is benne? Vagy nem tudjátok, hogy mind, akik megkeresztelkedtünk, Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg? Eltemettettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet.*”²⁰² Így tehát a vízbemerítés jelenti, hogy meghaltunk a bűnnek, és kötelességünk küzdeni a kívánságok ellen, amelyek a bűnbe vezetnek. A vízből kiszállás pedig jelenti az új életet, amelyet a feltámadott Üdvözítő életéből nyertünk.²⁰³ Tehát a keresztség arra kötelez, hogy öljük el a bennünk maradt kívánságokat és utánozzuk Krisztus Urunkat, aki azzal, hogy keresztre feszítette a testét, kiérdemelte számunkra a kegyelmet, hogy mi is keresztre feszítsük a mienket. Azok a szegek, melyekkel testünket keresztre feszítjük, az önmeggyőzés különféle gyakorlatai.

Ez az önmegtagadási kötelezettség olyan nagy, hogy *ettől függ örök üdvösségünk: „Ha ugyanis a test szerint éltek, meghaltok, de ha megöliték a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok.*”²⁰⁴

198. Hogy győzelmünk teljes legyen, *nem elég csak a tiltott élvezetekről lemondani* (erre Isten parancsa kötelez), hanem a veszedelmes élvezeteket is kerülni kell, amelyek majdnem csalhatatlanul bűnre vezetnek, mert: „aki a veszélyt keresi, elvész abban.” Sőt mi több, néha meg kell vonni magunktól egy-egy megengedett élvezetet is, hogy így megeddzzük akaratumkat az érzéki élvezet vonzóerejével szemben. Mert aki élvezni akarja az összes megengedett élvezeteket, csakhamar meg nem engedett élvezet után is kap.

2° A SZEMEK KÍVÁNSÁGA (KÍVÁNCISISÁG ÉS KAPZSISISÁG)

199. A) A bűn. A szemek kívánsága két dolgot jelent: a beteges *kíváncsiságot és a földi javak rendetlen szeretetét.*

a) A kíváncsiság, melyről itt szó van, túlságos kíváncsiság látni, hallani mindent, ami a világban történik, megtudni híreket, pletykákat, cselszövéseket; nem azért, hogy abból lelki hasznot merítsen az illető, hanem hogy gyönyörűségét lelje benne. Visszamegy a múltba is, kutat a történelemben; nem azért, hogy példát merítsen belőle, hanem hogy képzelőtehetségét megtömje mindazokkal a képekkel, melyekben az gyönyörködni szeret. Főleg a titkos és jövődől dolgok babonás tudománya érdekli, mert szeretne olyan ismeretet is, mely az Istennek

²⁰¹ *Cat. chrétien*, leç. IX.

²⁰² *Róm 7,2-4.*

²⁰³ Ezzel nem magyarázzuk félre Szt. Pál szavait, hanem lefordítjuk a hittudomány mai nyelvére: a szentségek ugyanis hathatós jelek, amelyek *ex opere operato* (Istentől nyert erejükkel) létesítik is azt, amit jelképeznek. Mármost, a keresztség szentsége jelképezi Krisztus halálát és életét. Kell tehát, hogy lényegében titokzatos, de eredményeiben valóságos halált idézzon elő bennünk: halált a bűn, a test, a régi ember számára, és életet a feltámadott Jézus Krisztus életéhez hasonlót.” PRAT, *Théol. de S. Paul.* I. I, 7, p. 266-267.

²⁰⁴ *Róm 8,13.*

van fönntartva. „Ez tehát beleavatkozás az Isten jogaiba, megsemmisítése annak a bizalomnak, amellyel az emberi sorsot Isten gondviselésére hagyjuk.”²⁰⁵ Az is vétkes kíváncsiság, ha igazi és hasznos tudomány után törjük magunkat, de módfelett, vagy nem a maga idejében. Ez a kíváncsiság elvon legegységibb kötelességeinktől, amint látni lehet azoknál, akik minden regényt, színdarabot, költeményt el akarnak olvasni. „Mert mindez nem egyéb, mint mértéktelenség, betegség, szellemi rendtelenség, szívbeli szegénység, szánalmas rabszolgaság, mert nem enged bennünket önállóan gondolkozni; azért tévedések forrása.”²⁰⁶

200. b) A szemek kíváncsiságának második faja a *kapzsiság*. Amíg a vagyont eszköznek tekintjük, amelyen más javakat vásárolhatunk, pl. élvezetet, rangot, nem estünk kapzsiságba. De amikor valaki a vagyont önmagáért szereti, gyönyörködik bírásában: szereti nézni, simogatni, határtalanul bíz benne, mint jövendője biztosítékában, ez a kapzsiság. A kapzsiság nagyon sok bűnnek forrása, mert könnyen csalásra, igazságtalanságra vezet.

201. B) Orvossága, a) Hogy a hiú kíváncsiságot leküzdjük, meg kell gondolnunk, hogy mindaz, ami mulandó, nem érdemli meg, hogy lekösse örök életre szánt lények figyelmét, amilyenek mi vagyunk. Elmúlik arculata ennek a világnak, csak egy dolog marad meg: Isten és a mennyország, amely Istennek örök birtoklása. Minket tehát csak az örökkévaló dolgok érdekeljenek; mert ami nem örökkévaló, semmi az: *quod aeternum non est, nihil est*. Természetesen érdekelhetnek a jelen eseményei, valamint a múlt történetei, de csak olyan mértékben, amily mértékben ezek ismerete Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére hasznos. Amikor Isten a világot teremtette, tulajdonképpen csak egy célja volt: közölni a maga isteni életét értelmes teremtményekkel, angyalokkal és emberekkel, és ezekből kiválasztottakat gyűjteni. Minden egyéb csak eszköz, következésképpen csak mint eszköz kell hogy érdekeljen bennünket.

202. b) Ami a földi javak rendetlen szeretetét illeti, meg kell gondolni, hogy a vagyon nem cél, hanem eszköz, mellyel a Gondviselés szükségünket fedezi; hogy Isten marad a vagyon legfőbb ura, amiért is egykoron neki számot kell adni róla: „*adj számot sáfárságodról.*”²⁰⁷ Okos dolog tehát fölöslegünket a szűkölködőknek adni, vagy más jó célra fordítani. Ezzel megvalósítjuk Isten szándékát, aki azt akarja, hogy a gazdagok a szegényeknek mintegy kincstartói legyenek. Ezzel betétre helyezük el vagyonunkat a mennyország bankjába, amely százszorosan adja majd vissza, ha egyszer átlépünk az örökkévalóság küszöbén: „*Gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, hol sem rozsda, sem moly meg nem emészti, és ahol a tolvajok ki nem ássák, és el nem lopják.*”²⁰⁸ Ezzel felszabadítjuk szívünket a földtől és felemeljük az Istenhez: „*Mert ahol kincsed vagyon, ott lesz a szíved is.*”²⁰⁹ Keressük tehát először az Isten országába szentséget, a többi mind hozzáadatik nekünk.

Aki *tökéletes* akar lenni, annak ezenfelül gyakorolnia kell az evangéliumi szegénységet is, mert „*boldogok a lelki szegények.*”²¹⁰ Ezt pedig háromféleképpen lehet gyakorolni, kinek-kiknek vonzalma s életkörülményei szerint: 1) úgy, hogy az ember eladja mindenét, s kiosztja a szegények között: „*Adjátok el, amitek van, s adjátok oda alamizsna gyanánt;*”²¹¹ 2) úgy, hogy mindenét közösbe teszi, amint némely szerzetesrendben van; 3) úgy, hogy az ember megtartja a

²⁰⁵ BOSSUET, id. h. ch. VIII.

²⁰⁶ BOSSUET, id. h. ch. VIII.

²⁰⁷ Lk 16,2.

²⁰⁸ Mt 6,21.

²⁰⁹ Mt 6,4.

²¹⁰ Mt 5,3.

²¹¹ Lk 12,33.

tőkét, de lemond annak használatáról, amennyiben nem költ belőle semmit lelkivezetője engedélye nélkül.²¹²

203. Bármint legyen is, *a szívnek föl kell szabadulni* a vagyon bilincseiből, hogy Istenhez emelkedhessék. Ezt ajánlja Bossuet is: „Boldogok, akik alázatosan visszavonultak az úr házába s gyönyörködnek kis cellájuk sivárságában és abban a csekélyke fölszerelésben, amelyre szükségük van ebben az életben, amely nem egyéb, mint a halál árnyéka; hogy ne lássanak itten egyebet, mint gyengeségüket és az igát, mellyel a bűn megterhelte őket. Boldogok az Istennek szentelt szüzek, akik nem kívánnak a világ cégérei lenni, és akik még maguk előtt is el akarnak rejtőzni a szent fátyol alatt, amely övezi testüket. Boldog a szelíd erőszak, amelyet szemeiken vesznek, hogy ne lássák a hiúságot, hanem hogy elmondják Dáviddal: «Fordítsd el szemeimet, hogy ne lássanak hiúságot.» Boldogok, akik hivatásuk miatt a világban maradnak, de tőle be nem szennyeződnek; akik a világban élnek le életüket, de nem kötik hozzá a szívüket; akik elmondhatják a diadalmas Eszterrel: «Te tudod, Uram, hogy gyűlölöm a kevélységet és dicsőségem jelét... és hogy sohasem vigadott a te szolgálód... hanem csak tebenned, Uram, Ábrahám Istene.»²¹³

3° AZ ÉLET KEVÉLYSÉGE

204. A) A bűn. „A kevélység – mondja Bossuet²¹⁴ – mélyreható rendetlenség: aki benne leledzik, az önelégült ember; önszeretetének túlzásában *a maga istenének nézi magát*. „Elfelejt, hogy Isten az ő létrehozója és végső célja, magát túlértékeli, igazi, vagy vélt kiválóságait Isten kizárásával egészen magának tulajdonítja. Innen származik a függetlenségnek és önrendelkezésnek az a szelleme, amely szereti kivonni magát Istennek, vagy Isten helyetteseinek felsőbbsege alól, az az önzés, amely mindent kizárólag önmagáért tesz, mintha ő volna a maga végső célja, az a hiú tetszelgés, amely gyönyörködik kiválóságaiban, mintha nem Isten volna valamennyinek a szerzője; amely kéjeleg jócselekedeteiben, mintha azokat elsősorban nem a bennünk dolgozó isteni kegyelem művelné. Innen az a hajlama az embernek, hogy jótulajdonságait túlozza, nem létezőket is tulajdonítson magának, magát mások elébe helyezze, sőt nem egyszer, hogy másokat lenézzen, mint a farizeus is tette.

205. Ehhez a kevélységhez hozzájárul a *hiúság*, amely rendetlen módon keresi a mások jó véleményét, dicséretét, magasztalását. Ezt nevezik hiú dicsőségnek. Mert amint Bossuet megjegyzi, „ha ezek a dicséretök hazugok, vagy túlzottak, milyen eltévelyedés bennük tetszelegni! Ha pedig igazak, honnét az a másik eltévelyedésem, hogy kevésbé örülök az igazságnak, mint az emberek tanúságtételének, mellyel azt elismerik?”²¹⁵ Valóban különös dolog: az ember jobban örül az emberek jó véleményének, mint magának az erénynek, és az ember jobban szégyenkezik egy nyilvános, mint egy titkos hiba miatt. Ha úrrá hagyjuk lenni magunk fölött ezt a hibát, nemsokára másokat hív létre: a dicsekvést, amely szeret beszélni önmagáról, sikereiről, a feltűnési viszketeget, amely pompával, cifrasággal magára szereti terelni a közfigyelmet, a képmutatást, amely szeret olyan erények színében tündökölni, amelyeket esze ágában sincs gyakorolni.

²¹² J.-J. OLIER *Introduct.* ch. XI; A. CHEVRIER *La véritable disciple*, 1922, p. 248-267.

²¹³ *Esz* 14,15-18.

²¹⁴ Id. h. ch. X, XXIII.

²¹⁵ Id. h. ch. XVII.

206. A kevélységnek *siralmas következményei* vannak: ez a tökéletesség egyik legnagyobb ellensége, mert: 1) *ellopja Isten dicsőségét*, s ezért sok kegyelemtől és érdemtől üt el bennünket, mert „*Isten ellenáll a kevélyeknek.*”²¹⁶ 2) *sok bűn forrása*, mert belőle fakad az elbizakodottság, mely megint számtalan bukásra, utálatos bűnökre vezet; az elkeseredettség, amikor az ember látja, hogy milyen mélyre süllyedt; a színészkedés, mely rejtegetni kívánja hibáit; az engedetlenség a feljebbvalókkal szemben, az irigység és féltékenység társainkkal szemben stb.

207. B) Orvossága: a) Vonatkoztatassunk mindent Istenre: ő minden javunk létesítője; ő legyen minden cselekvésünk végső célja is. Ezt ajánlja Szt. Pál is: „*Mid van, amit nem kaptál, ha pedig, kaptad, miért dicsekszel, mintha nem kaptad volna?*”²¹⁷ Ezért tehát minden cselekvésünket Isten dicsőségére kell végeznünk: „*Akár esztek, akár isztok, akár bármi mászt tesztek, mindent Isten nagyobb dicsőségére cselekedjétek.*”²¹⁸ És hogy még nagyobb legyen ezen cselekedeteink értéke, szokjuk meg, hogy azokat mindenkor Jézus Krisztus nevében végezzük: „*Bármit cseleksztek, szóval vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának őáltala.*”

208. b) Mivel pedig természetünk arra hajt bennünket szüntelenül, hogy magunkat keressük, *dolgozni kell eme hajlandóság ellen* annak meggondolásával, hogy magunktól csak semmi vagyunk és bűn. Kétségtelen, vannak bennünk természetes és természetfölötti jótulajdonságok, amelyeket nagyra kell becsülni s gonddal ápolni. De mivel ezek a jótulajdonságok Istentől származnak, nemde őt kell értük magasztalni? Amikor a festő remek képet festett, nemde őt illeti meg érte a dicséret, és nem a vásznat?

Már pedig mi magunktól semmit sem bírunk, tehát semmik vagyunk: „*Ez voltunk öröktől fogva; a lét, amellyel befödött az Isten, nem tőlünk van, hanem az Istentől: és bárha nekünk adta azt, mégsem szűnik meg az ő jószága lenni, amelyért tiszteltetni kíván.*”²¹⁹

Magunktól továbbá csak bűn vagyunk, olyan értelemben, hogy bennünk van a bűnre való hajlandóság, és ha bizonyos bűnöket mégsem követünk el, azt az isteni kegyelemnek kell tulajdonítanunk: „*A te kegyelmednek tudom be a bűnöket is, melyeket elkerültem. Mert magamtól mindezeket bizonynal megteszem, hiszen még a haszontalan bűnt is szeretem.*”²²⁰ M. Olier így fejt ki ezt a gondolatot: „*Annyit mondhatok nektek erről a kérdésről, hogy nincs olyan elképzelhető bűn, tökéletlenség, rendetlenség, nincs olyan szégyenletes hiba, amivel telve nem lenne a test, úgy hogy nincs olyan könnyelműség, ostobaság, örülség, amit kész ne volna elkövetni a test bármely órában.*”²²¹ Igaz, hogy természetünk nem egészen romlott, amint Luther állította. Istennek természetes vagy természetfölötti segítségével tud jót cselekedni, cselekszik is gyakorta, mint a szentek életében látjuk, de az is igaz, hogy ezeknek a jócselekedeteknek első és fő oka az Isten, neki kell tehát értük hálát adni.²²²

209. Fejezzük be *Bossuet*-val: „*Ne bízzatok semmit magatokban, mert innen kezdődik minden bűn... Ne keressetek dicsőséget az embereknél, mert ezzel már elveszítitek jutalmatokat; úgy, hogy ezentúl csak büntetés vár reátok. Ne dicsekedjétek: mert mindazt, amit*

²¹⁶ *Jak* 4,6.

²¹⁷ *IKor* 10,31.

²¹⁸ *Kol* 3,17.

²¹⁹ J.-J. OLIER, *Cat. chrét.*, I. P., leç. XV.

²²⁰ *Confess.* I. II, c. 7.

²²¹ *Cat. chrét.*, leç. XVII.

²²² A hittudomány azt tanítja, hogy a bukott ember tud valamely jót cselekedni Istennek természetes segítségével is; de ahhoz, hogy az összes természeti törvényeket betartsa, és az összes kísértéseket legyőzze, Istennek természetén kívüli segítsége szükséges. (TANQUEREY, *Synops. theol. dogm.* t. III, n. 72-91.)

jócselekedetek érdeméből magatoknak tulajdonítottok, Istentől lopjátok el, aki azok szerzője, és magatokat állítjátok az ő helyébe. Ne rázzátok le az Úr igáját, ne mondjátok magatokban, mint a megátalkodott kevély: Nem szolgállok. Mert ha nem szolgáljátok az erényt, szolgálai lesztek a bűnnek és fiai a halálnak. Ne mondjátok: Tiszta vagyok minden bűntől; ne higgyétek, hogy azért, mert ti elfelejtettétek bűneiteket, Isten is elfelejtette azokat. Az Úr majd felébreszt benneteket, és azt mondja nektek: Nézzétek csak utaitokat eme titkos völgyben: én mindenütt nyomom kísértelek benneteket, és megszámláltam minden lépéseteket. Ne legyetek siketek a bölcs tanácsok előtt, és ne jöjjetek indulatba, ha megfeddenek: mert a kevélység netovábbja fellázadni az igazság ellen éppen akkor, mikor figyelmeztetnek reá, és rugdalózni a sarkantyú ellen.”²²³

Ha így cselekszünk, megerősödünk, s könnyebben elbánunk második ellenségünkkel, amely a gonosz világ.

II. *Harc a gonosz világ ellen*

210. *A világ*, amelyről itt szó van, nem a földön élő emberek összessége, akik között vannak kiváló lelkek, de vannak haszontalanok is. Hanem a világon értjük *azoknak összességét, akik Jézus Krisztus ellenségei és a hármás gonosz kívánság rabjai*. Ezek pedig: 1) a *hitetlenek*, akik ellenségei a vallásnak, mert ez elítéli kevélységüket, testiségüket, kapzsiságukat; 2) a *közönyösek*, akik nem törődnek a vallással, mert az kipurancsolná őket tétlenségükből; 3) a *megátalkodott bűnösök*, akik szeretik a bűnt, mert szeretik a bűn gyönyörét, melytől nem akarnak megválni; 4) a *világfiak*, akik hisznek, gyakorolják is vallásukat, de össze akarják vele egyeztetni a gyönyörnek, a fényűzésnek, a jólétnek szeretetét, és ezért nemegyszer megbotránkoztatják felebarátaikat, hívőket, hitetleneket egyaránt, mert alkalmat adnak nekik arra a felfogásra, hogy a vallásnak nincsen hatása az ember erkölcsére. – Ez az a világ, amelyet Jézus botrányai miatt megátkozott: „*Jaj a világnak a botrányok miatt*”,²²⁴ és amelyről Szt. János azt mondja: „*Az egész világ gonoszágban fetreng.*”²²⁵

211. 1° **A Világ veszedelmei.** Nagy ellensége tökéletességünknek és örök üdvösségünknek a világ, amely befurakodik családjainkba és társaságunkba látogatások, levélváltások útján, haszontalan könyvek vagy újságok útján. Felébreszti vagy szítja bennünk a kívánságok tüzét, megejt és megfélemlít.

212. A) Megejt elveivel, hiúságainak kitálalásával, rossz példájával.

a) Elveivel, amelyek az evangéliumi elvekkkel ellenkeznek. Valóban, hirdeti, hogy boldogok a gazdagok, az erősek, sőt az erőszakosak, akik ranghoz, vagyonhoz jutottak; akik tudják élvezni az életet. A gyönyör szeretetét prédikálja: „*Koszorúzzuk meg magunkat rózsákkal, mielőtt elhervadnának.*”²²⁶ Azt mondja: Az ifjúság tombolja ki magát; Minden órának szakítsuk le virágát. Hiszen: Mások sem jobbak, s a jó Isten csak nem ítéli el az egész világot? Élni kell, s aki lelkiismeretes, annak üres marad a tarisznyája.

b) Hiúságainak és élvezeteinek kitálalásával. A legtöbb világi összejövételnek csak az a célja, hogy kielégítse a kíváncsiságot, az élvezetvágyat; nem egyszer a kéjvágyat. Hogy vonzóbb legyen a bűn, tisztességesnek nevezett szórakozás formájába öltöztetik; de a kivágott ruháknak, sikamlós táncoknak alig van más céljuk, mint hogy kihívják a bűnös tekinteteket, megebresszék a bűnös szenvedélyeket. Mit mondjunk azután a legtöbb színelőadásról, a

²²³ Id. h. ch. XXXI.

²²⁴ Mt 18,7.

²²⁵ 1Jn 5,19.

²²⁶ Bölcs 2,8.

látványosságokról, a szemérmetlen könyvekről, amelyeket a gonosz világ szabadon árul mindenfelé?

c) *A rossz példa* csak növeli a bajt. Ha az ember annyi meg annyi fiatalembert lát, aki dőzsöl; annyi nős embert, aki kötelességeit súlyosan megszegi; annyi kereskedőt, aki csalárd üzletekkel szerezte vagyonát, erős kísértésbe esik, hogy maga is hasonlóképpen cselekedjék. – A világ amúgy is olyan elnéző az emberek hibáival szemben, hogy szinte biztatja őket: a világnak egy nőcsábító gavallér, a tisztességtelen úton meggazdagodott pénzember, kereskedő, ügyes ember, a szabadgondolkozó előítéletektől mentes ember, aki lelkiismerete szavát követi. Hány embernek adott már bátorságot a bűnre ez a jóakaró elbírálás!

213. B) Mikor a világ nem tud mindjárt megejteni bennünket, megkísérli a **megfélemlítést**.

a) Néha valóságos *üldözést* szerveznek a hívő ember ellen: Némely hivatalban megfosztják az előmeneteltől azokat, akik vallási kötelességeiket nyilvánosan gyakorolják, vagy gyermekeiket katolikus iskolába küldik.

b) Mászor gyáva embereket azzal tántorítanak el a vallás gyakorlatától, hogy *mulatnak* a jámborokon, a „bigottokon”, a „naivokon”, akik még mindig hisznek elavult dogmákban. Mászor nevetség tárgyává teszik azokat a családanyákat, akik leányaikat szerényen öltöztetik; gúnyosan kérdik tőlük, hogy így akarják-e őket férjhez adni. És bizony hány keresztény nő van, aki lelkiismerete tiltakozása dacára behódol ennek a zsarnoki divatnak, amelynek nincsen szégyen érzete.

c) Mászor *fenyegetőzni* szoktak: ha így tüntet vallásának gyakorlatával, nincsen helye a mi hivatalainkban. Ha olyan maradian szemérmes, nem való a mi társaságunkba. Ha ilyen aggályos, nem használhatom szolgálatomban: hiszen úgy kell tenni, mint a többi teszi, csálni kell a világot, hogy minél több pénzt szerezzünk.

Így könnyű megejteni az embert, mert a világnak a mi rossz hajlamainkban készséges szövetségese van; hiszen az ember természetében van, hogy szereti a jó állásokat, a tiszteletet, a vagyont.

214. 2° Orvossága.²²⁷ Hogy ennek a veszedelmes áramlatnak ellenállhassunk, nézzünk bátran szembe *az örökkévalósággal* és a *hit világánál* szemléljük a világot. Akkor úgy fog nekünk feltűnni, mint Jézus Krisztus ellensége, akit le kell törni, hogy lelkünket megmenthessük, és mint buzgólkodásunk színtere, ahova kötelességünk elvinni az evangélium elveit.

215. A) Mivel a világ Jézus Krisztusnak ellensége, *elvei és példája ellen kell cselekednünk*, ismételve magunkban Szt. Bernát mondását: „Vagy Krisztus téved, vagy a világ téved; ám de lehetetlen, hogy az isteni Bölcsesség tévedjen.”²²⁸ Mivel Jézus Krisztus és a világ között nyilvánvaló ellentét van, okvetlenül választanunk kell, hiszen senki sem szolgálhat egyszerre két úrnak. Mármost, Jézus a csalhatatlan bölcsesség, tehát az örök élet igéi nála vannak, s így a világ az, amely téved. Azért könnyű a választás, mert ahogyan Szt. Pál mondja: „*Nem ennek a világnak lelkét vettük, hanem azt a Lelket, mely Istentől vagyon, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott.*”²²⁹ S hozzáteszi: „*Ha az embereknek igyekeznék tetszeni, Krisztus szolgálja nem volnék.*”²³⁰ Szt. Jakab pedig azt mondja: „*Aki e világnak barátja akar lenni, ellenségévé lesz Istennek.*”²³¹ Tanuljuk meg ebből, hogy:

²²⁷ TRONSON, *Examens particuliers*, XCIV-XCVI.

²²⁸ *Sermo III de Nativitate Domini*, n. 1.

²²⁹ *1Kor* 2,12.

²³⁰ *Gal* 1,10.

²³¹ *Jak* 4,4.

a) *Olvassuk újra meg újra az evangéliumot*, s mondjuk magunkban, hogy az isteni bölcsesség beszél belőle hozzánk. Kérjük a szentírást sugalmazó Istentől, hogy értsük, élvezzük és gyakoroljuk elveit, mert csak úgy leszünk igazi keresztények, Krisztus követői. Amikor tehát más elveket olvasunk, vagy hallunk, ellenkezőket az evangélium elveivel, mondjuk magunkban bátran: ez nem igaz, mert ellentétben van a csalhatatlan igazsággal.

b) *Kerüljük ki a veszedelmes bűnalkalmakat*, amelyek igen gyakoriak a világban. Igaz, hogy azok, akik nem élnek kolostorban, kénytelenek egy bizonyos mértékben belevegyülni a világba, de vigyázzanak arra, hogy ne tegyék magukévá a világ szellemét. Úgy éljenek a világban, mint akik nem e világból valók. Jézus sem arra kérte az Atyát, hogy tanítványait vonja ki a világból, hanem hogy őrizze meg őket a világ romlásától: „*Nem kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól.*”²³² Szt. Pál is azt ajánlja, hogy „*akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének*”, olyanok legyenek.²³³

c) *Főképpen az egyházi személyekről áll ez.* Nekik el kell tudni mondani Szt. Pállal: „*A világ megfeszített nekem, és én a világnak.*”²³⁴ A világ, mely a gonosz kívánságok székhelye, ne vonzzon bennünket. Bennünk csak undort kelthet, hiszen mi is undort keltünk a világban: állásunk, ruhánk, életünk elítélése a világ vétkeinek. Kerüljük tehát a tisztán világi összejöveleteket, ahol mi nem vagyunk a helyünkön. Kétségtelenül, látogatásokat kell tennünk és fogadnunk; ügyeket kell lebonyolítanunk, és főleg apostoli munkát kell végeznünk a világban. De ezek az érintkezések rövidek lesznek, mert nem szabad elfelejtenünk, mit mondott Jézus az ő tanítványainak föltámadása után: látogatásai most már ritkábbak lesznek, s csak abból a célból történnek, hogy befejezzék az apostolok lelki kiképzését, s kiegészítsék ismereteiket az Isten országáról: „*Megjelenvén nekik és beszélvén az Isten országáról.*”²³⁵

216. B) Tehát csak azért fogunk a világba menni, hogy közvetlenül, vagy közvetve *apostolságot* gyakoroljunk; azaz hogy belevigyük a világba az evangélium elveit és példáját. a) Nem fogjuk elfelejteni, hogy mi vagyunk a világ világossága, és anélkül, hogy beszélgetésünkből prédikációt csinálnánk (ami helytelen volna), mindent: a személyeket, az eseményeket, a dolgokat az evangélium világa mellett fogjuk szemlélni s értékelni. Ahelyett, hogy mi is boldogoknak hirdetnők a gazdagokat, egyszerűen megjegyezzük, hogy a boldogságnak más forrásai is vannak, mint a vagyon és a siker; hogy az erénynek már itt a földön megvan a maga jutalma; hogy a családban élvezett egyszerű örömök a legédesebbek; hogy a jól végzett kötelesség tudata megvigasztal a csapásokban; hogy a jó lelkiismeret mindig többet ér, mint a gyönyör mámore. Idézhetünk egy-egy határozott esetet is, amely jobban megvilágítja az elmondott elveket. Hanem főképpen saját jó példánkkal szolgáljunk épülésül: ha viselkedésünkben, szavainkban minden egyszerűséget, jóságot, őszinte vidámságot, szeretetet, szóval szentséget sugárzik, ez mély hatást gyakorol az emberekre. Lehetetlen csodálattal nem adózni azoknak, akik meggyőződésük szerint élnek, és csak nagybecsülés járhat ki egy olyan vallásnak, amely a nevezett erényekre ihleti az embereket. Valósítsuk meg tehát, amit Krisztus Urunk hivatásunkká tesz: „*Úgy világoskodjék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy látván jócselekedeteiteket magasztalják az Atyát, ki a mennyekben vagyon.*”²³⁶ De nemcsak a papok gyakorolhatják ezt az apostolságot, hanem gyakran nagyobb hatással lehetnek másokra meggyőződéses világiak, mert szavukat és példájukat nem fogadják eleve bizalmatlansággal az emberek.

²³² *Jn* 17,15.

²³³ *IKor* 7,31.

²³⁴ *Gal* 6,14.

²³⁵ *ApCsel* 1,3.

²³⁶ *Mt* 5,16.

217. b) Ezeknek a válogatott embereknek és a papoknak hivatása, hogy lelket öntsenek a gyávább katolikusokba, hogy bátran fölvegyék a harcot az *emberi tekintet*, a divatos felfogás, vagy a hivatalos üldözés zsarnoksága ellen. Ennek a harcnak egyik legjobb módja az, hogy ligákat, szövetségeket alapítanak, amelyekbe bátor és befolyásos keresztények tömörülnek, akik nem félnek meggyőződésük szerint beszélni s cselekedni.²³⁷ Ezzel reformálták meg korukat a szentek. Ezért tömörültek főiskolai hallgatóink, sőt képviselőink, hogy vallásuk szabad gyakorlatát kivívják s a tétovázókat magukkal ragadják. Amikor majd ezek a szövetségek el lesznek terjedve nemcsak a városokban, hanem a falvakban is, az emberi tekintet szinte meg lesz ölvé, és a buzgó katolikus életet, ha nem is fogják mindenütt gyakorolni, legalább mindenütt tiszteletben fogják tartani.

218. *Ne alkudjunk meg* tehát a világgal. Ne akarjunk neki tetszeni. Ne keressük elismerését s becsülését. Jól mondja de Sales Szt. Ferenc: „Bármit tegyünk is, a világ úgyszólván mindenkor ellenségünk lesz... Hagyjuk magának ezt a vakot, Filotea; hadd óbégasson, mint az éji bagoly, amely meg akarja riasztani a nappal madarait. Legyünk megingathatatlanok elhatározásainkban, befolyásolhatatlanok terveinkben, ha állhatatosak leszünk, nemsokára meg fogjuk látni, hogy milyen jó volt magunkat Istennek áldoznunk és jámbor életre szentelnünk.”²³⁸

III. *Harc az ördög ellen*²³⁹

219. 1° Az ördögi megkísértés létezése s rendeltetése. Láttuk a [67. pontban](#), hogy az ördög, aki féltékeny volt az első emberek boldogságára, bűnre csábította őket, és sajnos, a terve nagyon is sikerült. Azért mondja a Bölcsesség könyve: „Az ördög irigységéből jött be a halál a földkerekségre.”²⁴⁰ Azóta az ördög nem szűnik meg ostromolni Ádám leszármazottjait, nem szűnik meg cselekedni velük. És bár Krisztus Urunk eljövetele s a Sátánon aratott diadala után nagyon megcsappant ennek birodalma, mégis igaz marad, hogy mindnyájunknak küzdenünk kell nemcsak a test és vér ellen, hanem a sötétség hatalmai és a gonosz szellemek ellen is. Ezt mondja, Szt. Pál: „Mert nem a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a fejedelemségek és a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszságnak égi magasságokban levő szellemei ellen.”²⁴¹ Szt. Péter pedig ordító oroszlánhoz hasonlítja az ördögöt: „A ti ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen.”²⁴²

220. Ha az isteni Gondviselés megengedi ezeket a támadásokat, ez azért az általános elv ért van, hogy az Isten nemcsak közvetlenül vezeti a lelkeket, hanem közvetve, a teremtmények által is, s ezért bizonyos mértékben *meghagyja a teremtmények cselekvési szabadságát*. Másrésztől figyelmeztet bennünket, hogy *legyünk résen*, elküldi hozzánk jó angyalait, főleg őrzőangyalunkat, hogy oltalmazzanak bennünket ([186. pont](#)), nem is szólva arról a segítségről, melyet ő maga nyújt nekünk közvetlenül, vagy szent Fia által. Ha felhasználjuk a nyújtott segítséget, legyőzzük az ördög kísértését, megerősödünk a jóban, és gyarapítjuk érdemeinket az örök életre. Az isteni Gondviselésnek ez a csodálandó intézkedése csak jobban megmutatja nekünk, hogy milyen nagy gondot kell fordítanunk lelkünkre, amelynek sorsa érdekli az eget és

²³⁷ Így a 17. században de Paul Szt. Vince és M. Olier nagyszerű eredményt értek el azzal, hogy egyesületeket alapítottak.

²³⁸ *Introd. à la vie dévote*, IV. P., ch. I.

²³⁹ S. THOM., I, q. 114. S. THÉRÈSE, *Vie par elle-même*, ch. 30-31. RIBET, *L'Ascétique chrétienne*, ch. XVI.

²⁴⁰ *Bölcs* 2,24.

²⁴¹ *Ef* 6,12.

²⁴² *1Pét* 5,8-9.

a poklot, és amely körül, vagy egyenesen benne, ádáz csaták folynak le a mennybeli és pokolbeli hatalmasságok között, amely csaták lelkünk üdvösségét döntik el. Hogy győzhessünk, ismerjük meg az ördög harcmodorát.

221. 2° Az ördög harcmodora. A) Az ördög közvetlenül nem tud hatni magasabb rendű képességeinkre: értelmünkre és akaratunkra; mert Isten fönntartotta magának ezt a szentélyt. Egyedül Isten tud behatolni lelkünk mélyébe, hogy megnyomja ott akaratunk rugóját, anélkül, hogy kényszerítene bennünket: Solus Deus animæ illabitur.

De az ördög tud közvetlenül hatni a testre, a külső és belső *érzésekre*, különösen pedig a *képzelő és emlékező tehetségre*, valamint azokra a *szenvedélyekre* is, amelyek az érzéki törekvésben székelnek. Ezzel közvetve az akaratra is tud hatni, mert a különféle érzéki inger könnyen magával ragadja az akaratot is. Bár az akarat, amint Szt. Tamás megjegyzi, „mindig szabad marad, hogy megadja beleegyezését, vagy ellenálljon a szenvedélynek.”²⁴³

B) Másrészt, bár az ördög be tud hatni *testünkre és érzéki képességünkre*, Isten mégis korlátozta ezt a befolyást, mert nem engedi, hogy erőnkön felül kísértsen az ördög: „*Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtkön felül szenvedjetelek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.*”²⁴⁴ Aki tehát alázatosan és bizalommal Istenre támaszkodik, győztesen kerül ki a kísértésből.

222. C) Nem kell azt hinni, mondja Szt. Tamás,²⁴⁵ hogy *minden kísértés az ördög műve*: a bennünk lakozó kívánságok, amelyekbe erőt öntenek múlt bűneinkkel szerzett rossz szokásaink, vagy jelen óvatatlanságunk, elegendőképpen megmagyarázzák sok kísértés létezését: „*Mindenki a saját kívánságától félrevezetve és elcsábítva kísértetik meg.*”²⁴⁶ Azt sem volna szabad állítani viszont, hogy az ördög nem folyik bele egy kísértésünkbe sem. Ez ellenkeznék a szentírással és a hagyománnyal. Másrészt az emberek iránti féltékenysége és az óhajta, hogy igájába hajtsa őket, eléggé megmagyarázza, miért ártja magát bele.²⁴⁷

Hogyan ismerjük fel tehát, hogy az ördög kísért? Ez igen nehéz dolog, mivel kívánságunk egymagában is elég arra, hogy veszedelmes kísértést idézzen elő. Mindazonáltal annyit mondhatunk, hogy ha a kísértés *hirtelen jön, hosszan tart, és rendkívül heves*, az ördögnek bizonyosan része van benne. Főképpen akkor lehet az ördögöt sejteni, ha mély és hosszantartó zavar vesz erőt a lelken, ha a *feltűnő dolgok* iránt kél bennünk erős vonzalom; ha *rendkívüli és feltűnő önmegtagadásokra* támad kedvünk; különösen, ha az a hangulat száll meg, hogy minderről *ne tegyünk jelentést* lelkivezetőnknek, és *helyezkedjünk szembe* előljáróinkkal.

223. 3° Eszközök az ördögi kísértés leküzdésére. Ezeket részletesen leírják a szentek, különösen Szt. Terézia.²⁴⁸

A) Az első eszköz az alázatos és bizalommal teljes *imádság*, amellyel magunkat Istennek és az angyaloknak oltalmába ajánljuk. Ha Isten velünk, ki ellenünk? Valóban, ki mérkőzhet az Istennel: „Ki olyan, mint az Isten?”

Ennek az imádságnak *alázatosnak* kell lenni. Mert semmisem úzi el olyan könnyen az ördögöt, mint az alázatosság erénye, amelyet ő, mint Isten ellen lázadó, sohasem tudott gyakorolni. Viszont, ha beismerjük, hogy Isten segítségével nem akarunk, és nem tudunk

²⁴³ *Sum theol.* q.111, a. 2. – Joggal teszi hozzá: „Az ördög nem tud gondolatot adni belénk úgy, hogy azt bensőnkben létesítené, mivel a gondolkodási képesség használata az akarattól függ.”

²⁴⁴ *IKor* 10,13.

²⁴⁵ *Sum. theol.* I, q. 114, a. 3.

²⁴⁶ *Jak* 1,14.

²⁴⁷ *Sum. theol.* I, q. 114, a. 1.

²⁴⁸ *Önéletrajz*, XXX-XXXI. feje.

győzni, megzavarjuk az ördög tervét. Az imádságnak bizalommal teljesnek is kell lenni. Mert az Isten dicsősége forog kockán, azért biztosak lehetünk arról, hogy győzni fogunk az ő kegyelmének hathatós támogatásával.

Jó, ha *Szt. Mihályt* is segítségül hívjuk, aki már vívott az ördöggel győztes csatát; azért boldog, ha győzelmét növelheti mint a mi szövetségeseink. Őrőangyalunk is örömet eljön vele segítségünkre, ha szépen megkérjük. De főleg ne feledjük segítségül hívni a *Boldogságos Szűz Máriát*, aki mint Szeplőtelen Fogantatás sohasem szűnik meg a sátán fejét összetiporni szűzi lábával, és aki félelmetesebb az ördögre, mint egy jól rendezett sereg.

224. B) A második eszköz *a szentségek és szentelmények* bizalommal teljes használata. A gyónás, mivel az alázatosság gyakorlata, elűzi az ördögöt, a feloldozás, mely azt követi, Jézus Krisztus érdemeit közli velünk, és sérthetlenné tesz bennünket az ördög fegyvereivel szemben, a szent áldozás, amely szívünkbe hozza azt, aki legyőzte a sátánt, valósággal réme neki.

A szentelmények is, mint a kereszt jele, az egyház imádságai, hittel és az egyházzal való egyesülésben végezve, szintén hathatós eszközök az ördög ellen. Szent Terézia különösen ajánlja a szenteltvíz használatát, amely talán azért is olyan hathatós, mert megalázó az ördögre, hogy ilyen egyszerű eszközzel is el lehet üzni.²⁴⁹

225. C) Az utolsó eszköz az ördögnek fölényes *megvetése*. Szt. Terézia mondja: „Ezek az átkozottak gyakran kínoznak engem, de nagyon keveset félek tőlük, mert látom, hogy moccanni sem tudnak Isten megengedése nélkül. Jegyezzük meg, hogy valahányszor megvetjük őket, veszítenek erejükből, és a lélek ugyanannyit nyer hatalomban... Csak a gyáva lelkek fölött van hatalmuk, akik leteszik előttük a fegyvert, de mások ellen nincs erejük.”²⁵⁰

Valóban, azt látni, hogy náluk gyengébb lények megvetik, keserű megalázás ezekre a gőgös szellemekre. Márpedig, ha Istenre támaszkodunk, jogunk és kötelességünk megvetni őket: „Ha Isten velünk, ki ellenünk?” Ugatni tudnak, de harapni nem tudnak; csak azt haraphatják meg, aki ostobán szájukba rohan; ahogyan Szt. Ágoston mondja: „Ugatni tud, de megharapni csak azt tudja, aki ezt akarja.”

Így tehát az a harc, melyet az ördög, a világ és a gonosz kívánságok ellen kell megvívni, megerősít bennünket s előbbre visz a lelki életben.

ÖSSZEFOGLALÁS

226. 1° A keresztény élet, amint láttuk, *küzdelem*, keserves küzdelem különféle ellenségekkel, amelynek nem lesz vége, csak ha meghalunk; a legfontosabb küzdelem, mert az örök élet van benne kockára téve. Amint Szt. Pál mondja, két ember van bennünk: **a)** az újjászületett ember, az új ember, nemes, természetfölötti, isteni törekvésekkel, melyeket a Szentlélek szít fel bennünk a mi Urunk Jézus Krisztus érdemeiért és a Szűzanyának, az angyaloknak és a szenteknek közbenjárására. Eme törekvéseket tettekké érleljük a segítőkegyelem hatása alatt, amely kegyelem üzembe helyezi természetfölötti szervezetünket, amellyel megajándékozott az Isten. **b)** Másrésről bennünk van a természetes ember, *a testi ember*, a régi ember, rossz hajlamaival, amelyeket a keresztség nem irtott ki belőlünk gyökerestül. Bennünk van a három kívánság, amelyet ősszüleinktől örököltünk, s amelyet a világ és *a gonosz lélek* egyre felszít bennünk. Kitartó törekvések ezek, melyek az érzéki

²⁴⁹ „Ezen idő tájban azt hittem egy éjjel, hogy megfojtanak az ördögök. Sok szenteltvizet öntöttem rájuk, mire láttam, hogy egy nagy sereg hanyatt-homlok menekült, mintha egy magas helyről zuhant volna alá.”
(*Önéletrajz*, XXI. fej. 404. o.)

²⁵⁰ Id. h. 405, 406. o.

gyönyörök, a magunk kiválóságának és a föld javainak rendetlen szeretetére vezetnek. Ez a két ember elkeseredett tusára kél egymással: a test, azaz a régi ember örömet keres, mit sem törődve az erkölccsel, a szellem tiltakozik, s azt mondja, hogy vannak tiltott, vagy veszedelmes örömök, amelyeket áldozatul kell hozni a kötelességnek, azaz Isten akaratának, de mivel a test megmarad kívánsága mellett, az akaratnak, amelyet a kegyelem erősít, meg kell tagadni, s meg kell feszíteni a testet. A keresztény tehát katona,²⁵¹ atléta, aki hervadhatatlan koszorúért küzd, és pedig mindhalálig.

227. 2° Ez a küzdelem *szakadatlan*: mert dacára minden erőfeszítésünknek, sohasem tudjuk egészen levetkőzni a régi embert, csak gyengíteni, láncra verni tudjuk, s vele szemben ugyanakkor erősíteni az új embert. Kezdetben tehát elkeseredettebb a harc, és az ellenség gyakrabban jön megismételni támadását. De amikor mindegyre jobban megfeszítjük erőnket, s mindegyre több győzelmet vívunk ki, ellenségünk elgyöngül, szenvedélyeink lehiggadnak, és kivéve egyes ritka eseteket, amikor Isten próbára tesz, hogy magasabb tökéletességre emeljen, viszonylagos nyugalmat élvezünk, amely jele végső győzelmünknek. Isten kegyelmének köszönhetjük ezt a sikert. De ne feledjük, hogy a kegyelmek, amelyeket Isten ad nekünk, küzdelemre és nyugalomra vannak adva, és hogy mi bajvívók, atléták, gyakorlatozó katonák vagyunk, és hogy Szt. Pál mondása szerint mindvégig küzdenünk kell hogy koszorút kapjunk: „A jó harcot végig harcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam, készen vár már reám az igazság koszorúja, melyet megad nekem azon a napon az Úr, az igazságos bírő.”²⁵²

Ezzel a folytonos küzdelemmel tökéletesítjük magunkban a keresztény életet és számos érdemet szerzünk.

II. § A lelki élet gyarapodása az érdemek által

228. A küzdelem előbbre visz a lelki életben, de még inkább az *érdemszerző cselekedetek*, amelyeket nap-nap után végzünk. Minden jócselekedet, melyet a megszentelő kegyelem állapotában szabadakarattal és természetfölötti szándékkal végzünk, háromszoros értékkel bír: *érdemet szerez, elégtételt ad és különféle kegyelmeket esd ki Istentől.*

a) *Érdemeket szerez*, amelyekkel növeljük magunkban a megszentelő kegyelmet s ezzel jogunkat az örök életre.

b) *Elégtételt ad* Istennek, ami három dolgot foglal magában: 1) engesztelést, amennyiben megtört és alázatos szívünk Istent megindítja, készséggé teszi arra, hogy bűnünket megbocsássa. 2) Bűnbocsánatot, amennyiben Isten a megszentelő kegyelmet belénk önti, s ezzel eltörli bűneinket. 3) Jóvátételt, amennyiben a jócselekedet, mivel nehéz és szenvedéses, részben vagy egészben letörleszti a bűneink után még kijáró büntetéseket. És pedig nemcsak a tulajdonképpeni értelemben vett cselekvéseknek van meg ez a hármasság hatásuk, hanem a szenvedéseknek is, ha azokat türelmesen és szívesen fogadjuk el Isten kezéből. Így tanítja ezt a trienti zsinat is, és hozzáteszi, hogy az ilyen szenvedés az Isten szeretetének különös jele. Valóban, van-e vigasztalóbb gondolat, mint az, hogy az élet minden megpróbáltatását fel lehet használni, hogy lelkünket megtisztítsuk a földi salaktól, és tökéletesebben egyesüljünk Istennel?

c) Végül ugyanezen cselekedeteknek *kiesdő erejük* is van, amennyiben kérés van bennük az Isten végtelen jóságához újabb kegyelmek iránt. Mert amint helyesen jegyzi meg Szt. Tamás, az ember nemcsak akkor imádkozik, mikor kifejezetten kérelmet terjeszt Isten elé, hanem akkor is, midőn szíve vonzalmával, vagy cselekedetével Isten felé törekszik; úgy hogy az ember,

²⁵¹ 2Tim 2,1-7. Szt. Pál a fegyverzetünket is leírja, Ef 6,10-18.

²⁵² 2Tim 4,7-8.

aki életét Isten felé irányította be, állandóan imádkozik. Valóban, ez a törekvés Isten felé nem imádság-e? nem felemelése a léleknek Istenhez, nem kiváló eszköz arra, hogy Istentől megnyerjük, amit magunknak s másoknak kívánunk?

Mi most csak az érdemről fogunk tárgyalni; kifejtjük: 1° mibenlétét; 2° azokat a körülményeket, amelyek értékét emelik.

I. Az érdem mibenléte

Két dolgot kell megértenünk: 1° *mi az érdem*; 2° *miért érdemszerzők cselekedeteink*.

1° MI AZ ÉRDEM

229. A) Az érdem általában *jog a jutalomra*. A természetfölötti érdem tehát, amelyről itt szó van, *jog a természetfölötti jutalomra*, azaz az isteni életben való részesedésre, a kegyelemre és az örök dicsőségre. És mivel Isten nem köteles bennünket a maga életében részesíteni, ígéretet kellett tennie, hogy nekünk jogunk lehessen a természetfölötti jutalomra. A természetfölötti érdemet tehát így lehet meghatározni: *jog a természetfölötti jutalomra*, amely a szabadakarattal Istenért végzett természetfölötti jócselekedetnek Isten ígérete folytán kijár.

230. B) *Kétféle érdemet* különböztetünk meg: **a)** *a tulajdonképpeni értelemben* vett érdemet (amelyet a hittudomány de condigno érdemnek nevez): ennek *az igazságosság alapján* jár a jutalom, a bér, mivel bizonyos egyenértékűség van az elvégzett cselekedet és az érte járó bér között; **b)** *a méltányossági érdemet* (amelyet a hittudomány de congruo érdemnek nevez): ez nem jár ki a szigorú igazságosság, hanem csak a méltányosság alapján, mivel az elvégzett cselekedet nem egyenértékű a jutalommal. Hogy ezt a különbséget valamennyire megértsük, mondjunk egy példát: az a zsoldos katona, aki az ellenséggel szemben vitézül megállotta a helyét, szoros értelemben vett jogot szerzett a zsoldjához, de a kitüntetés csak a méltányosság alapján jár neki.

C) A trienti zsinat azt tanítja, hogy a megigazult ember cselekedetei szoros értelemben kiérdemlik *a kegyelem növekedését, az örök életet*, és ha az ember a kegyelem állapotában hal meg, *az örök élet megnyerését*.²⁵³

231. D) Mondjuk el röviden, hogy melyek *az érdem föltételei*. **a)** A cselekedetnek, hogy érdemszerző legyen, *szabadnak* kell lennie. Hiszen ha az ember kényszerűségből cselekszik, nem felelős erkölcsileg a cselekedetért: az nem tudatik be neki, mintha nem is volna az övé. **b)** *Természetfölöttileg jónak* kell lennie, hogy egyenlő értékű legyen a jutalommal. **c)** A tulajdonképpeni értelemben érdemszerző cselekedetet továbbá *a kegyelem állapotában* kell elvégezni, mert ez a kegyelem Krisztust bennünk lakóvá teszi, úgy hogy részesedhetünk az ő érdemeiben. **d)** A cselekedetet földi életünk idején kell elvégezni, mivel Isten bölcsen úgy intézkedett, hogy egy próbaidőt szabott ki számunkra, amelyben jutalomra vagy büntetésre méltókká tehetjük magunkat; ez letelik a halállal, mely után megkapjuk, amit érdemeltünk. Ezekhez a föltételekhez, amelyeket az embernek kell betartani, az Isten részéről ígéretnek kell járulnia, mert csak ez ad nekünk igazi jogot az örök életre. Szt. Jakab szerint ugyanis: a hívek *„örökösesei amaz országnak, melyet Isten az őt szeretőknek ígért.”*²⁵⁴

²⁵³ Jak 1,12.

²⁵⁴ Jak 2,5.

2° MIÉRT NÖVELIK AZ ÉRDEMSZERZŐ CSELEKEDETEK A KEGYELMET ÉS AZ ÖRÖK DICSŐSÉGET?

232. Első pillanatra lehetetlennek látszik, hogy olyan egyszerű, közönséges, múltó cselekedetek kiérdemelhetik az örök életet. És tényleg, ez lehetetlen is volna, ha cselekedeteink csupán tőlünk származnának. Azonban nemcsak az emberi akarat dolgozik azokban, hanem az Isten kegyelme is. Ez magyarázza meg, miért lehetnek azok érdemszerzők. Amikor tehát Isten megkoszorúzza érdemeinket, megkoszorúzza az ő ajándékait is, mert ezeknek oroszlánrészük van érdemeinkben. Fejtsük ki tehát az Isten munkáját és az ember munkáját, s akkor jobban meg fogjuk érteni az érdem mivoltát.

A) Isten első és fő oka érdemeinknek. Nem én cselekszem egyedül – mondja Szt. Pál: „*nem én, hanem Isten kegyelme velem.*”²⁵⁵ Mert hiszen Isten teremtette cselekvőképességeinket, ő emelte fel természetfölötti rendbe a belénk öntött erények és a Szentlélek hét ajándéka által, ő hozza működésbe fölemelt erőinket a megelőző és kísérő segítő kegyelem által, tehát ő sugallja a jót és segít azt végbevinni. Ezek szerint ő az első ok, mely akaratunkat mozgásba hozza, s új erőket ad neki, hogy természetfölötti cselekedeteket tudjon véghezvinni.

233. B) De a mi *szabadakaratumk is működik* a segítő kegyelem és a belénk öntött erények hatása alatt. Ez tehát másodlagos, de valóságos oka érdemes cselekedeteinknek, mert mi az Isten munkatársai vagyunk. Enélkül a szabadakarati hozzájárulás nélkül nem volna érdem. Az égben azért nem szerezhetünk többé érdemet, mert ha szeretjük is Istent, nem szabadakarattól szeretjük. Hiszen látva, hogy ő minden jó, a mi boldogságunk, s rajta kívül nincsen jó, nem tudjuk őt nem szeretni. Másrészt a mi közreműködésünk is természetfölötti: a megszentelő kegyelem isteni rendbe emelte fel lényünket, a belénk öntött erények és ajándékok képességeinket, a segítő kegyelem cselekedeteinket. Van tehát arányosság, értékegyenlőség cselekedeteink között, amelyek immár istenszerűek lettek, és a kegyelem között, amely szintén nem egyéb, mint az isteni élet bennünk, valamint az örök dicsőség között, amely ennek az életnek teljes kibontakozása. Az igaz, hogy ezek a cselekedetek múltók, míg a jutalom örök, de viszont az is igaz, hogy a természet rendjében múltó cselekvéseink megszokást, tehát maradandó nyomot hagynak a lélekben. Ha mármost a természetfölötti rendben is múltó cselekedeteink maradandó készséget hagynak a lelkünkben arra, hogy Istent szeressük, méltó és igazságos, hogy ezért maradandó jutalmat nyerjünk. Mivel pedig a lelkünk halhatatlan, megfelelő dolog, hogy ez a jutalom örök legyen.

234. C) Azt mondhatná valaki, hogy annak dacára, hogy van valamelyes arány cselekedeteink és a jutalmuk között, *Isten mégsem köteles* nekünk olyan magas juttalmat adni, amilyen a kegyelem; sem olyan tartósat, amilyen az örök dicsőség. Ezt készségesen elismerjük, és megengedjük, hogy Isten az ő végtelen jóságában többet ad nekünk, mint amennyit megérdemlünk. Nem volna köteles bennünket örök színelátásával boldogítani, ha *meg nem ígérte volna*. De megígérte már azzal a ténnyel is, hogy bennünket természetfölötti célra rendelt. Ezt az ígéretet egyébként számtalanszor megismétli Isten a szentírásban, amely a jövő boldogságot úgy tünteti föl, mint az igazaknak megígért jutalmat, mint a szent élet koszorúját: „*elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknek megígért*”²⁵⁶ „*készen vár már reám az igazság koronája, melyet megad nekem azon a napon az Úr, az igaz bíró.*” Azért a trienti zsinat kijelenti, hogy az örök élet kegyelme is, melyet Jézus Krisztus kegyesen megígért, de jutalom is, melyet Isten ígéretéhez híven megad a jócselekedetek érdeméért.²⁵⁷

²⁵⁵ *IKor 15,10.*

²⁵⁶ *Jak 1,12; 2Tim 4,8.*

²⁵⁷ *Sess. VI, c. 16.*

235. Ez az ígéret teszi, hogy az *érdem személyes javunk*; csak magunknak érdemelhetjük ki a kegyelmet és az örök dicsőséget, nem pedig másoknak is, mert az isteni ígéret erre nem terjeszkedik ki. – Másképpen áll a dolog Jézus Krisztus érdemeivel, aki az emberiség erkölcsi fejevé tétetvén, minden ember számára érdemelt, még pedig a szigorú igazságosság alapján.

Mi is érdemelhetünk valamit mások számára is, de csak a méltányosság alapján. Ez is vigasztaló dolog, mert míg a magunk megszentelésén dolgozunk szoros értelemben vett érdemek által, dolgozhatunk valamennyire felebarátunk lelki üdvén is. Lássuk tehát milyen körülmények emelik cselekedeteink érdemét.

II. Az érdemeinket növelő körülmények

236. Lehetnek ilyen körülmények *Isten és az ember részéről*, hiszen ez a két ok folyik be az érdemszerző cselekedetbe. Azonban Isten nagylelkűségére mindenkor számíthatunk, hiszen ő mindig nagylelkű az ő adományaiban. Egész figyelmünket tehát magunkra kell irányoznunk, hogy minél méltóbbak legyünk az isteni ajándékokra. Nézzük azért, mi növeli az érdemet az érdemlő alany, azután a cselekedet részéről.

1° KÖRÜLMÉNYEK AZ ALANY RÉSZÉRŐL

237. *Négy fő körülmény* van, amely érdemünket növelheti: a bennünk levő megszentelő kegyelemnek vagy szeretetnek foka, Krisztus Urunkkal való egyesülésünk; szándékunk tisztasága; és buzgóságunk.

a) *A bennünk levő megszentelő kegyelem foka.* Hogy szoros értelemben érdemelhessünk, a kegyelem állapotában kell lennünk. Ha tehát több van bennünk a kegyelemből, és *egyébként a többi összes körülmények egyformák*, többet is érdemlünk. Voltak ugyan hittudósok, akik ezt tagadták, arra hivatkozva, hogy a nagy szentek is cselekedhetnek néha tökéletlenül, lanyhán kevésbé érdemszerzően. De az előadott nézet az általános.

1) Valóban, valamely cselekedet értéke az emberek között is függ a cselekvő személy *méltóságától*, és attól a becsüléstől, amelyben a jutalmazó előtt áll. Már pedig a kereszténynek mi ad nagyobb méltóságot és becsülést Isten előtt, ha nem a kegyelem nagyobb foka? Hiszen a kegyelem az isteni élet bennünk. Innen van, hogy a földön élő, vagy a mennyei szenteknek olyan nagy közbenjáró erejük van Isten előtt. Ha tehát magasabb fokban bírjuk a kegyelmet, ez annyit jelent, hogy kedvesebbek vagyunk Isten szemében, és azért cselekedeteink is méltóbbak, eredményesebbek, tehát érdemesebbek.

2) Egyébként a kegyelem nagyobb foka általában *jó befolyással* szokott lenni cselekedeteinkre. Ha tökéletesebb természetfölötti életet élünk, Istent jobban szeretjük, ez arra indít bennünket, hogy cselekedeteinket tökéletesebben végezzük el, nagyobb szeretettel, odaadással, áldozatossággal. Már pedig azt mindenki megengedi, hogy az ilyen lelki készüllettel végzett cselekvések érdemesebbek. Ha néha ez nem így van, ez csak kivétel, amellyel számolunk, amikor azt mondjuk, hogy nagyobb az érdem, ha egyébként a többi összes körülmények egyformák.

Milyen *vigasztaló tanítás* ez! Mikor szaporítjuk érdemszerző cselekedeteink számát, növeljük kegyelmi tőkénket: ez a töke viszont befolyik újabb cselekedeteinkbe s mindig érdemesebbé teszi azokat: „aki szent, legyen szentebbé.”

238. b) *Egyesülésünk Jézus Krisztussal.* Annyi bizonyos, hogy érdemeink forrása Jézus Krisztus, a mi megszentülésünk szerzője, az összes természetfölötti ajándékok fő kiérdemlő oka, feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk. Minél közelebb vagyunk a forráshoz, annál többet merítünk annak teljességéből. Minél közelebb vagyunk minden

szentség kútfejéhez, annál több kegyelmet kapunk. Minél közelebb vagyunk a fejhez, annál több mozdítást s életet kapunk tőle. Hiszen Jézus Krisztus maga mondja ezt nekünk a szőlőtőkéről szóló szép hasonlatában: „*Én vagyok a szőlőtőke, ti a szőlővesszők... aki énbennem marad és én őbenne, sok gyümölcsöt terem*”²⁵⁸ Egyesítve vagyunk Krisztussal, mint a szőlővesszők a szőlőtökével. Minél bensőségesebb, minél állandóbb, minél tevékenyebb ez az egyesülés, annál többet kapunk az isteni élet nedvéből. Ezért törekedtek a buzgó lelkek mindenkor arra, hogy minél szorosabb egyesülésben lehessenek Krisztussal. Ezért ajánlja az egyház is, hogy cselekedeteinket végezzük általa, vele és benne. Általa: Mert, amint Krisztus Urunk maga is mondja: „*Senki sem jön az Atyához, csak énáltalam.*”²⁵⁹ Vele. Mert munkatársunkká akar szegődni, velünk együtt akar dolgozni. Benne: Azaz tegyük magunkévá erényét, erejét, főképpen pedig szándékait.

Akkor bennünk fog élni Jézus: gondolataink tőle ihletődnek, vágyaink tőle gyúlnak fel, cselekedeteink belőle fakadnak. Ezt akarja mondani Szt. Pál: „*Élek én, de már nem én, él bennem Krisztus.*”²⁶⁰ Az pedig bizonyos, hogy azok a cselekedetek, amelyeket Krisztus Urunk befolyása alatt, az ő hathatós közreműködésével végzünk, összehasonlíthatatlanul érdemesebbek, mintha mi magunk hajtottuk volna végre. Azért egyesüljünk Krisztus Urunkkal gyakran, főleg cselekedeteink kezdetén, tegyük különösen magunkévá az ő legszentebb szándékait, teljes bizalmatlansággal önmagunk iránt, mint akik magunktól nem vagyunk képesek véghezvinni semmi jót, és teljes bizalommal Krisztus Urunk iránt, mint aki meg tudja gyógyítani minden gyengeségünket.

239. c) A szándék tisztasága. Hogy cselekedeteink érdemesek legyenek, némely hittudós véleménye szerint szükséges, hogy az Istennek természetfölötti félelme, vagy reménye, vagy szeretete legyen a cselekvés indítóoka. Szt. Tamás egyenesen azt követeli meg, hogy a cselekvésnek az Isten erőleges szeretetéből kell fakadnia, ami annyit jelent, hogy ha a cselekvés pillanatában nem is indítja fel valaki magában az isteni szeretet indulatát, a cselekvésnek mégis egy megelőzőleg felindított szeretet-gerjedelemről, annak beható erejéből kell fakadnia. De hozzáteszi, hogy ez a föltétel megvan mindazokban, akik a megszentelő kegyelem állapotában vannak s megengedett cselekvést művelnek: „*Akik a kegyelem állapotában vannak, azoknak minden cselekvésük érdemszerző, vagy büntetésre méltó.*”²⁶¹ Valóban, minden jócselekedet valamely erény gyakorlása, már pedig minden erény a szeretet felé hajlik, mert a szeretet királynéja minden erénynek, valamint az akarat királynéja minden képességnek. A szeretet pedig, amely mindig tevékeny, összes jócselekedeteinket Istenre irányítja, és minden erényt életet, mintha a lelkük volna.

Mindenesetre, ha azt akarjuk, hogy cselekedeteink a lehető legérdemesebbek legyenek, *a szándéknak sokkal tökéletesebbnek és jelenleg meglevőnek kell lenni.* Hiszen a szándék a legfontosabb elem a cselekvésünkben, ez a szem, amely meglátja a dolgokat, s a célja felé irányítja a cselekvőt; ez a lélek, amely életet s értéket ad a cselekvésnek. Erről mondta Krisztus Urunk: „*Ha a szemed egyszerű, egész tested világos lesz.*” Mármost három tényező ad a szándékunknak különös értéket.

240. 1) Mivel a szeretet a királynéja és a lelke az erényeknek, az Istennek, vagy a felebarátnak szeretetéből sugallt cselekedet értékesebb, mint az, amely reményből vagy félelemből fakad. Fontos tehát, hogy összes cselekedeteink szeretetből fakadjanak: így valamennyi, még a legközöségebbek is (mint pl. az étkezés) a szeretet tényei lesznek, és

²⁵⁸ *Jn* 15,1-6.

²⁵⁹ *Jn* 14,6.

²⁶⁰ *Gal* 2,20.

²⁶¹ *Quæst. disput.*, de Malo, q. 2, a. 5. ad 7.

részeseznek ennek az erénynek kiváltságaiban, anélkül, hogy sajátos értéküket elveszítenék. Azért enni, hogy erőinket felfrissítsük, tiszteletreméltó dolog, s a keresztnynél, aki kegyelem állapotában van, érdemszerző is. De azért enni, hogy jobban tudjunk dolgozni Isten dicsőségén és a lelkek üdvösségén, a szeretet ténye; sokkal nemesebb tehát amannál, és a cselekvésnek sokkal magasabb érdemet kölcsönöz.

241. 2) Mivel azok az erényes cselekedetek, amelyeket a szeretet sugall, nem veszítik el sajátos értéküket, ebből az következik, hogy ha egy cselekvést egyszerre *több jó indítóokból* végzünk, több érdemet szerzünk. Így pl. ha valaki előjáróinak két okból engedelmessé válik: először azért, mert feljebbvalói, másodszer azért, mert Isten helyettesei, kétszeresen érdemes cselekedetet művel, mert ez a cselekedet engedelmesség is, szeretet is. Ugyanegy cselekedetnek lehet tehát kettős-hármas-négyes értéke is. Így pl. mikor megbánom bűneimet, amelyekkel Istent megbántottam, egyszerre gyakorolhatom a bánat, az alázatosság és az Isten iránt való szeretet erényét. Hasznos dolog tehát, ha cselekvésünket többféle természetfölötti indítóokból végezzük. De ezen a téren sem szabad túlzásba menni: nem volna helyes keresve-keresni mindenféle szándékot, mert ez csak zavart okozna a lélekben. Ragadjuk meg azt, amelyik magától jelentkezik; rendeljük azt alá az isteni szeretetnek; ez tökéletes eljárás, mely nem veszélyezteti lelkünk békességét.

242. 3) Mivel az ember akarata változékony, *gyakran kifejezetten* is fel kell indítanunk magunkban a természetfölötti szándékokat, mert máskülönben megtörténhetnék, hogy egy cselekvést, amelyet Istenért kezdtünk, kedvtelésből folytatnánk, vagy éppen hiúság, érzékiség lopná bele magát cselekvésünkbe, és így értékének egy részét elveszítené. Azt mondjuk: egy részét, mert ezek a becsúszandó másodlagos szándékok, hacsak nem halálosan bűnösök, nem rontják le teljesen a főszándékot, s így a cselekedet lényegében jó és érdemszerző cselekedet marad. – Hasonlat: Ha egy hajót, amely Brestből indul, New Yorkba akarnak terelni, nem elégséges, hogy csak egyszer irányítsák a hajó orrát ezen város felé. Hanem amikor csak a vihar, a tengerár el akarja téríteni céljától a hajót, a kormánykerék segítségével mindannyiszor vissza kell fordítani. Így vagyunk az akaratunkkal is. Nem elég, ha csak egyszer irányítjuk Istenhez; az sem elég, ha ezt mindennap egyszer tesszük csak meg, mert az emberben bennlakó szenvedélyek és a kívülről jövő rossz hatások egykettőre eltérítik az egyenes irányból. Gyakran, kifejezetten vissza kell vezetni akaratunkat a jószándék ösvényére. Akkor azután szándékaink mindenkor természetfölöttiek, tökéletesek lesznek, kiválóan érdemszerzők, különösen ha buzgón végezzük azokat.

243. d) *A buzgóság is*, amellyel cselekedeteinket végezzük, emel azok érdemén. Buzgóságon a cselekvés lendületét, erősségét értjük. Lehet egy jócselekedetet is csak úgy, ímmel-ámmal végezni, kevés szusszal, vagy pedig ellenkezőleg, lendülettel, a legnagyobb erőmegfeszítéssel, amelyre valaki képes; felhasználva a segítő kegyelem feszítőerejét is, amely rendelkezésünkre áll. Világos, hogy az egyik esetben nem az lesz az eredmény, mint a másikban. Ha az ember csak ímmel-ámmal cselekszik, kevés érdemet szerez, sőt nem ritkán bocsánatos bűnt is követ el, amely azonban nem rontja le a cselekvés érdemes voltát. Ha azonban az ember egész lelkéből cselekszik: imádkozik, dolgozik, minden cselekvése jókora megszentelő kegyelmet érdemel ki. Anélkül, hogy vitatható feltevésekbe bocsátkoznánk, annyit biztosan mondhatunk, hogy Isten, aki százszorosát szokta visszaadni annak, amit érte tesznek, a buzgó lelket rövidesen nagy tökéletességre emeli, a Bölcsesség könyvének mondása szerint:

„Rövid időn vége lévén sok időt töltött be.”²⁶² Milyen nagyszerű biztatás ez, hogy buzgón végezzük el cselekedeteinket! Érdemes megfeszíteni minden erőnket.

2° KÖRÜLMÉNYEK A CSELEKVÉS TÁRGYÁNAK RÉSZÉRŐL

244. Nemcsak az alany részéről növelhető az érdem, hanem növeli azt mindaz a körülmény, amely tökéletesebbé teszi magát a cselekvést. Ilyen pedig négy van:

a) *A tárgy kiválósága.* Nem minden erény egyformán előkelő: van köztük bizonyos rangfokozat, így, az isteni erények tökéletesebbek, mint az erkölcsi erények, és azért a hit, remény, de főleg a szeretet cselekedetei érdemszerzőbbek, mint az okosság, mértékletesség stb. cselekedetei. De mondtuk, hogy ez utóbbiakat fel lehet javítani azzal, hogy a szeretet indítóokából végezzük őket, és akkor részesednek a szeretet érdeméből, de nem veszítik el a maguk sajátos értékét sem. Így az istenimádás erényei, amelyek közvetlenül Isten dicsőségére szolgálnak, tökéletesebbek, mint azok, amelyek közvetlenül lelkünk üdvösségét célozzák.

b) Bizonyos cselekedetnél *a mennyiség* is számításba jön. Így pl. ha adakozásról van szó, akkor a többi körülmények egyenlősége esetén érdemesebb annak cselekedete, aki többet ad. De ha a mennyiséget az anyagi viszonyokhoz mérjük, akkor a szegény özvegy két fillére többet érhet, mint a gazdagok aranya, akik feleslegükből adnak.

c) *A tartam* is érdemesebbé tehet valamely cselekedetet. Egy óra hosszat imádkozni, szenvedni érdemesebb dolog, mint 5 percig tenni ugyanezt, mert hosszabb időre nagyobb erőfeszítés és nagyobb szeretet kell.

245. d) *A cselekvés nehézsége,* éppen azért, mert több erőmegfeszítés és szeretet kell hozzá, szintén emeli a cselekvés érdemét, főltéve, hogy a nehézség nem a nemakarásból származik. Ezért érdemesebb dolog ellenállni egy heves kísértésnek, mint diadalmaskodni ott, ahol alig van ellenség. Türelmesnek lenni akkor, ha az ember indulatos természetű, és ott, ahol ezer ok van a méregre, nehezebb, tehát érdemesebb dolog, mint szelídnék lenni bárány természettel csupa angyalok között.

Ebből azonban nem szabad azt a következtetést levonni, hogy *az erény tartós gyakorlatából származó könnyűség* csökkenti az érdemet; mert ez a könnyűség arra vezethet, hogy az ember nagyobb kitartással és nagyobb buzgósággal végezze el a cselekedetet, és ezzel több érdemet szerezzen. Amint a jó szakmunkás, akinek gyakorlata van, nagyon sok időt, anyagot, erőt megtakarít, és kevesebb erőlködéssel nagyobb munkát végez, éppen így az a keresztény is, aki a megszentülés eszközeit ki tudja használni, időt és erőt takarít meg, s mégis több érdemet szerez. A szentek, akik könnyebben gyakorolják az alázatosságnak, az engedelmességnek cselekedeteit, mint mások, nem szereznek kevesebb érdemet, mert gyakrabban cselekszik szeretetből; amellet pedig nekik is marad még elég terük, ahol erejüket meg kell feszíteni, ahol súlyos áldozatokot kell hozniuk. Egyszóval a nehézség növeli az érdemet, nem amennyiben a győzelem akadály, hanem amennyiben nagyobb erőmegfeszítés és nagyobb szeretet kell hozzá, hogy mégis legyőzzük.

Tegyük még hozzá, hogy ezek a tárgyi körülmények csak akkor folynak be az érdembe, ha az ember ismeri s szabadakarattal elfogadja azokat, és így az ember belső lelki készülését tökéletesítik.

²⁶² Bölcs 4,13.

BEFEJEZÉS

246. Az előadottakból az következik, hogy *meg kell szentelni összes cselekedeteinket*, még a legközségesebbeket is. Mert amint mondtuk, mind érdemszerzők lehetnek, ha természetfölötti szándékkal hajtuk végre, egyesülve a názáreti Munkással, aki midőn műhelyében dolgozott, akkor is kegyelmeket érdemelt ki számunkra. És ha ez így van, mekkora haladást tehetünk csak egy nap alatt is! A felkeléstől a lefekvésig száz, meg száz érdemes cselekedetet végezhet el egy magába-szállott, jámbor lélek. Mert ha a jószándék állandó, nemcsak minden cselekedet, hanem minden egyes erőfeszítés, amely arra irányul, hogy cselekedetünket tökéletesebben végezzük, pl. elűzzük a szórakozást az imádságban, erősítsük a figyelmet a munkában, megóvjuk a szeretetet a társalgásban stb. érdemszerző, mely gyarapítja bennünk az isteni életet.

247. Joggal elmondhatjuk tehát, hogy nincs még egy mód cselekedeteink megszentelésére, amely olyan hathatós volna, olyan gyakorlati, annyira mindenkinek hozzáférhető, mint *a jószándék* által természetfölötti jelleget adni nekik. Ez az eszköz egymagában elégséges arra, hogy egy lelket rövid idő alatt a szentség magas fokára emeljen. Ha jószándékunk van, minden cselekedetünk a kegyelem magva, mert növeli bennünk a kegyelmet, és a dicsőségnek magva, mert növeli bennünk az örök dicsőségre való jogunkat.

248. *A gyakorlati módja* a jószándék felindításának a következő: Cselekvés előtt egy pillanatra magunkba szállunk, azután elutasítunk magunktól mindenféle természetes vagy bűnös szándékot, egyesülünk Krisztus Urunkkal, a mi mintaképünkkel és közbenjárónkkal, felindítjuk magunkban a bizalmatlanság indulatát a magunk képességeivel szemben, és felajánljuk cselekedetünket Krisztus által Istennek, az ő dicsőségére, a lelkek üdvösségére. Ezt a felajánlást gyakrabban megújítjuk, s ezzel gyakoroljuk az alázatosságot, az önodaadás, az Isten és felebarátunk szeretetének erényeit. Ez rövidebb út a tökéletességhez.²⁶³ Hogy pedig oda biztosabban eljussunk, használnunk kell a szentségeket.

III. § A keresztény élet gyarapodása a szentségek által²⁶⁴

249. A kegyelem nemcsak érdemszerző jócselekedetek által növekedik bennünk, hanem a szentségek gyakori felvételével is. *Krisztus Urunk intézményei ezek, amelyek jelentik, de egyben létre is hozzák a megszentelő kegyelmet.* Tudva, hogy mennyire ragaszkodik az ember a látható dolgokhoz, Isten, a maga végtelen jóságában, látható tárgyakhoz és cselekményekhez fűzte hozzá megszentelésünket. Hittétel, hogy a szentségek tartalmazzák és megadják a kegyelmet mindazoknak, akik nem állítanak elébe akadályt.²⁶⁵ Ezt pedig teszik ex opere operato, azaz nem a felvevő érdeméért, hanem mert a kegyelem létrehozásában Istennek eszközei, aki a kegyelem fő létesítő-oka, míg Krisztus Urunk a kiérdemlő oka.

250. Minden szentség a rendes *megszentelő kegyelmen* kívül még egy másféle kegyelmet is létesít, amely minden szentségben más, és azért *szentségi kegyelemnek* is hívják. Ez Szt. Tamás iskolája szerint valósággal nem különbözik az előbbitől, hanem annak csak egy különleges hatékonysága, amely minden szentségnél más és más eredményeket tud létrehozni. Mások úgy

²⁶³ Ezt a felajánlást ilyen vagy amolyan formában ajánlják az összes aszketikus írók, mint pl. RODRIGUEZ, *A ker. tökéletess. gyak.* I. r. 2. és 3. ért.; J.-J. OLIER, *Introduction*, ch. XV; TRONSON, *Examens*, XXVI-XXIX.

²⁶⁴ S. THOMAS, III, q. 60-62; SUAREZ, *disp.*, VII sc.; ABBÉ DE BROGLIE, *Conf. sur la vie surnat.*, t. III; BELLEVUE. *De la grâce sacramentelle*; TANQUEREY, *Syn. theol. dogm.*, t. III, n. 298-323.

²⁶⁵ *Conc. Trid.*, sess. VII, can. 6.

mondják, hogy a szentségi kegyelem jog bizonyos segítő kegyelmekre, amelyeket Isten a szentséget fölvevőknek alkalomadtán ad, hogy az illető szentséghez méltó életet tudjanak élni. Így pl. a bérmálás jogot ad azokra a segítő kegyelmekre, amelyek szükségesek ahhoz, hogy hitünket állhatatosan megvalljuk, és hitünk szerint éljünk.

Négy dolog érdemli meg különösen érdeklődésünket: 1° a szentségi kegyelem az egyes szentségekben; 2° az a lelki előkészület, mely ahhoz szükséges, hogy a szentségekből minél nagyobb hasznot húzzunk; 3° a bűnbánat szentségéhez megkívántató készület; 4° az oltáriszentséghez kellő előkészület.

I. A szentségi kegyelem

A szentségek különféle kegyelmeket közölnek velünk, amelyekre életünk különféle helyzeteiben van szükségünk.

251. a) *A keresztség* a lelki újjászületés kegyelmét adja, amely megtisztít bennünket az áteredő büntől, a kegyelem életét közli velünk, megteremti bennünk az új embert, az újjászületett embert, aki Jézus életét éli. Szt. Pálnak szép tanítása szerint a keresztség által eltemettünk Krisztussal (ezt jelképezte régen az alámerítés a keresztelezés szertartásánál), és vele feltámadunk, hogy új életet éljünk: „*Mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg. Eltemettünk tehát vele együtt, a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust a halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet.*”²⁶⁶ A keresztség sajátlagos kegyelme tehát 1) a bűn számára való meghalás kegyelme, a szellemi keresztre feszítés kegyelme, mellyel bűnre hajló testünket megzabolázzuk, a régi ember rossz hajlamait letörjük; 2) az újjászületés kegyelme, amely bennünket Jézus Krisztusba bekebelez, életében részesít, azt eredményezi, hogy Jézus érzelmeit magunkba ültessük, példáját kövessük, hogy így tökéletes keresztények legyünk. Azért kötelességünk lesz kerülni a bűnt, Jézushoz szegődni és az ő erényeit utánozni.

252. b) *A bérmálás* Krisztus katonáivá tesz bennünket. A keresztség kegyelméhez különös erőt ad, hogy hitünket állhatatosan megvalljuk minden ellenséggel szemben, főleg pedig az emberi tekintet ellenére, amely annyi embert visszatart a vallás gyakorlatától. Ezért a Szentlélek ajándékait, amelyeket már a keresztségben megkaptunk, Isten most bőségesebben adja meg, azon különös célból, hogy megvilágosítsa hitünket, elevenebbé, áthatóbbá tegye, azonfelül pedig erősítse meg akaratunkat is, gyógyítsa ki minden gyöngeségéből. Ezért kötelességünk ápolni magunkban a Szentlélek ajándékait, főleg pedig a keresztény erősség ajándékát.

253. c) *Az oltáriszentség* táplálja lelkünket, amelynek éppen úgy, mint a testnek, szüksége van táplálékra és erősítésre. Mármost: az isteni életet csak isteni táplálékkal lehet fönntartani. Ez pedig Jézus Krisztus teste és vére, lelke és istensége, amelyek bennünket mindmegannyi Krisztussá alakítanak át, azzal, hogy átültetik belénk Krisztus szellemét, érzelmeit és erényeit, főképpen Isten és az emberek iránti szeretetét.

254. d) Ha olyan szerencsétlenek voltunk, hogy halálos bűnt követtünk el, *a bűnbánat szentsége* lemossa bűneinket az Úr Jézus vérében, akinek érdemeit alkalmazza reánk a feloldozás, ha igaz bánatunk van és erősfogadásunk, hogy a jövőben szakítunk a bűnnel, amint nemsokára ki fogjuk fejteni ([262. pont](#)).

²⁶⁶ Róm 6,3-6.

255. e) Amikor a halál kapujához érkezünk, szükségünk van erősítésre, mert a betegség szenvedései, múlt életünk bűnei, a haláltól és ítélettől való félelem megzavarja lelkünket. Az *utolsó kenet*, amidőn főbb érzékszerveinkre olajat csepegtet, erőt és vigasztalást csepegtet a lelkünkbe, eltörli a bűnök maradványait, felkelti bizalmunkat, felvértez az ördög utolsó támadásaival szemben, úgy hogy Szt. Pál örvendő hangulata önti el lelkünket, amellyel az élet harca után várjuk a koszorút. Fontos dolog tehát, hogy idejében vegyük föl ezt a szentséget, mielőtt súlyos betegségbe estünk, hogy létrehozassa minden jó hatását, melyek között az egészség visszaadása is szerepel, ha Isten úgy látja jónak. Valósággal kegyetlenség, ha a beteg hozzátartozói titkolják a beteg előtt a baj súlyosságát, és az utolsó pillanatra halasztják egy ilyen jótékony szentség föl vételét.

Ezek a szentségek elegendőek arra, hogy az embert a magánéletben megszenteljék. A másik két szentség az embert, mint társas lényt szentelik meg: az egyházi rend az egyháznak méltó szolgákat ad, a házasság megszenteli a családot.

256. f) Az *egyházi rend* azoknak, akik azt fölveszik, csodálatos lelki hatalmat ad a szentmise bemutatására, a szentségek kiszolgáltatására, az igehirdetésre, azonfelül pedig megadja azt a kegyelmet is, hogy hivatásukat szentül végezzék. Különösen nagy szeretetet önt beléjük az oltárszentségben jelenlevő Isten iránt, valamint a lelkek iránt, erős akaratot ébreszt bennük arra, hogy magukat egészen Istennek dicsőségére és a lelkek üdvére szenteljék. Hogy az egyházi rendet fölvevők egyénnek a szentség milyen magas fokára kell törekednie, később el fogjuk mondani.

257. g) A *házasság szentsége*, hogy a családot, az emberi társadalomnak ezt a sejtjét, megszentelje, a házastársaknak megadja azokat a kegyelmeket, amelyekre égetően szükségük van: a hűség kegyelmét, a föltétlen, a bízó, a tartós hűségét, amely olyan nehéz dolog az ingatag emberi szívnek. Azután azt a kegyelmet, hogy tiszteljék a nászágy szentségét a test kívánságainak csábításaival szemben, továbbá azt a kegyelmet, hogy gyermekeiket áldozatos odaadással neveljék keresztény életre.

258. Így tehát az élet minden fontosabb mozzanatában növelik a szentségek a bennünk levő megszentelő kegyelmet és segítő kegyelmeket is adnak nekünk alkalomadtán, hogy az erényeket gyakorolhassuk, még pedig természetfölötti erővel. A mi kötelességünk már most, hogy felvételükre minél nagyobb lelki előkészülettel tegyük magunkat méltókká.

II. A szentségek méltó föl vételéhez szükséges lelki előkészület

Mivel a szentségekben nyújtott kegyelem mennyisége Istentől és tőlünk függ,²⁶⁷ nézzük meg, hogyan tudjuk azt mindkét részről növelni.

259. A) Isten mindenestre szabad az ő kegyelmeinek kiosztásában: adhat tehát a szentségekben több vagy kevesebb kegyelmet, amint bölcs és jóságos gondviselése helyesnek ítéli. De vannak törvények, amelyeket Isten maga hozott, s amelyekhez természetesen ragaszkodik. Így pl. számtalanszor kijelentette, hogy a jól végzett imádságtól semmit sem tud megtagadni: „*Kérjete és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitattik nektek.*”²⁶⁸ Főképpen azt az imádságot nem tudja visszautasítani, amely Jézus érdemeire támaszkodik: „*Bizony bizony mondom nektek, amit kértek az Atyától az én nevemben, megadja*

²⁶⁷ Ezt tanítja a trienti zsinat: „A Szentlélek mindenkinek olyan mértékben ad kegyelmet, amint akar, és kinek-kinek előkészülete és közreműködése szerint.” (Sess. VI, c. 7.)

²⁶⁸ Mt 7,7.

nektek. ”²⁶⁹ Ha tehát alázatosan és buzgón, Jézus Krisztussal egyesülve, azt kérjük Istentől, hogy a szentség fölvetelével bőségesebb kegyelmet adjon nekünk, megadja nekünk.

260. B) A mi részünkről *kettős lelki előkészület* alkalmas arra, hogy több kegyelmet merítsen a szentségből: a szentség utáni *vágyakozás* a szentség felvétele előtt, és a *buzgóság* a szentség vétele közben.

a) Az az égő vágy, hogy részesedjünk a szentség minden áldásában és kegyelmében, kitarja lelkünket. Ezzel egy gyakorlati esetben alkalmazzuk a Krisztus Urunktól adott általános szabályt: „*Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert ők megelégtettek.*”²⁷⁰ Ha éhezünk és szomjúhozunk a szent áldozást, vagy a gyónásban nyerendő bűnbocsánatot, ezzel kitérítjük lelkünket Isten behatásai előtt, és ő megelégt bennünket: „*Éhezőket betöltött jókkal.*”²⁷¹ Legyünk tehát mint Dániel, a vágyakozás emberei, és sóvárogjunk mi is az élővizek forrásai után, amelyek a szentségek.

b) A *buzgóság* még jobban kitérítja lelkünket. Ez abban áll ugyanis, hogy Istentől semmit sem tagadunk meg, hagyjuk őt erejének teljével dolgozni, és mi is minden erőnkől közreműködünk. Ez a lelki előkészület pedig kitérítja lelkünket, alkalmasabbá teszi a kegyelmek befogadására, fogékonyabbá a Szentlélek behatásaival szemben és tevékenyebbé a közreműködésben. Ebből az együttes munkából azután a megszentülésnek bőséges gyümölcsei fakadnak.

261. Fűzzük még hozzá, hogy mindazok a *körülmények, amelyek cselekedeteink érdemét növelik* (l. [237. pont](#)), lelki előkészületünket is tökéletesítik, s így azt eredményezik, hogy a szentségek vételében bőségesebb kegyelmeket nyerünk. Mindezt jobban meg fogjuk érteni, ha az általános elveket alkalmazzuk a gyónásra és áldozásra.

III. *Lelki előkészület a jó szentgyónáshoz*²⁷²

A bűnbánat szentsége, amint mondtuk, Jézus Krisztus vérében megmossa lelkünket, és megtisztítja azt a bűntől, ha gyónásunk őszinte és bánatunk töredelmes.

1° A GYÓNÁS

262. A) Egy szó a halálos bűnről. Itt főképpen nem a halálos bűnök bevallásáról fogunk beszélni, hiszen erről az Erkölctan ad elő.²⁷³ Ha a tökéletességre törekvő valamelyik lélek a gyöngeség egy pillanatában halálos bünt követett el, azt *világosan és őszintén meg kell gyónnia*. Ne csomagolja be ezt a halálos bünt egy csapat bocsánatos bűn közé, hanem gyónja meg azt elsőnek. Természetesen a halálos bűnnek fajtát is meg kell nevezni minden kertetés nélkül, valamint a számát is. Jó, ha *a bűnnek okát* is megmondjuk, és alázatosan orvosságot kérünk lelki betegségeinkre. A legfontosabb azonban a mélységes *bánat* és az *erős elhatározás*, hogy a jövőben kerülni fogjuk a bünt, valamint a bűnre vezető körülményeket és bukásunk okait is. Ha bűnünk már meg van bocsájtva, tartsuk ébren állandóan a lelkünkben a bánat érzületét, legyen szívünk megtört és alázatos, égjen benne az a vágy is, hogy elkövetett hibánkat jóvá tegyük szigorú és önmehtagadó életmóddal, égő és áldozatos szeretettel. Akkor az az egyetlen halálos

²⁶⁹ Jn 16,23.

²⁷⁰ Mt 5,6.

²⁷¹ Lk 1,53.

²⁷² A hittudományi könyveken kívül lásd különösen BEAUDENOM, *Pratique progressive de la confession*.

²⁷³ *Synops. theol. moralis*, n. 242 ss.

bűn, amelyet azonnal jóvá tettünk, nem lesz lelki előmenetelünknek akadálya, mert nem hagy maradandó nyomot a lélekben.

263. B) A teljesen szándékos bocsánatos bűnről. Ami a bocsánatos bűnöket illeti, *kétféle* van belőlük: van olyan, amelyet az ember *teljesen szándékosan* követ el: nagyon jól tudja, hogy Istennek nem tetsző dolgot művel, mégis pillanatnyi önző élvezetét elébe helyezi az isteni akaratnak. De van olyan is, amelyet *nem teljes meggondolással* követünk el, hanem szinte meglepetésszerűen, mert hirtelenül magával ragad természetünk törékenysége, vigyázatlansága, a félelem, az indulat. Az előbbiek a tökéletességnek nagyon komoly akadályai, különösen, ha gyakoriak, és ha az ember ragaszkodik hozzájuk, pl. ha az ember szándékosan kis nehezteléseket ápol szívében, megtűri ott a vakmerő ítéletre való hajlandóságot, a rosszmájúságot, érzéki ízű vonzódásokat melonget, ragaszkodik a maga nézetéhez és akaratához. Ezek olyan kötelékek, amelyek a földhöz kötnek bennünket, és megakadályoznak abban, hogy az isteni szeretet szárnyain a magasba emelkedjünk. Ha az ember meggondoltan nem mond le Isten javára a maga akaratáról, világos, hogy nem várhat tőle rendkívüli kegyelmeket, amilyenek a tökéletességhez szükségesek.

Az ilyenfajta bűnöktől tehát *mindenképpen szabadulni kell*. Hogy ez jobban sikerüljön, sorba kell venni a különböző osztályba tartozó bűnöket: Pl. kezdjük a szeretet elleni bűnökön, azután következnek az alázatosság, az Isten tisztelete stb. elleni hibák. Gyónjuk meg alaposan mindazt, amit a bűn körül tapasztaltunk, tehát nemcsak a bűnt, hanem a bűnnek okait is, s erősfogadásunkat terjesszük ki a bűn okaira is. Szánjuk el magunkat arra, hogy kerülni fogjuk a bűnre vezető alkalmakat is. Akkor minden gyónásunk egy lépés lesz a tökéletesség felé, főleg ha töredelmes bánatot indítunk fel. Erről alább lesz szó.

264. C) A gyarlóságból elkövetett bűnről. Amikor az ember diadalmaskodott már a szándékosan elkövetett bűnökön, megmaradnak még a gyarlóságból elkövetett hibák. Ezeket nem lehet teljesen kiküszöbölni, de számukat lehet apasztani. Itt is munkamegosztást kell végezni. A lelkiismeret megvizsgálásánál összes hibáinkra vetünk egy tekintetet, de *különösképpen* kitérünk *egy-egy* hibánkra. Így pl. majd az imádságban való szórakozottságot, majd a szándék tisztasága elleni hibákat, majd a szeretet elleni vétségeket vesszük különös vizsgálat alá.

A gyónás alkalmával azután nem elégszünk meg azzal, hogy nagy *általánosságban* mondjuk: Szórakozott voltam az imádságban; mert ebből még nem sokat tud meg a gyóntató, hanem azt fogjuk mondani: Ilyen és ilyen lelkigyakorlatban szórakozott voltam, mert megkezdése előtt nem szedtem össze magamat lelkileg, vagy mert nem utasítottam vissza azonnal határozottan az első szórakoztató gondolatokat, vagy mert kezdetben küzdöttem ugyan a szórakozottság ellen, de későbbben abbahagytam a küzdelmet. Máskor meggyónja az ember, hogy hosszasan elszórakozott, mert nagyon elfoglalta a lelkét valamely tanulmány, vagy valamely testvérével folytatott beszélgetés, vagy mert a lelkében maradt a bosszúságnak valamely fullánkja, amelyet nem távolított még el onnan. Ha az ember megnevezi a bűn okát, megtalálja a bűn orvosságát, és tudja, hogy mire irányítsa jó elhatározását.

265. Hogy a gyónás sikerét jobban biztosítsuk, így fogjuk befejezni gyónásunkat: A jövő héten, vagy a jövő két héten különösen arra irányítom *erősfogadásomat*, hogy teljes erőmből küzdök a szórakozottság eme vagy ama forrása ellen, ilyen vagy amolyan lelki lekötöttség vagy elfoglaltság ellen. A következő gyónásban azután be fogunk számolni az elért eredményről. Ilyenformán: Ilyen és ilyen erősfogadást tettem, ennyi és ennyi napig megtartottam, de azután hibáztam ellene, amennyiben... Az ilyen gyónás nem lesz megszokott, gépies, hanem egy-egy lépés lesz a tökéletesség útján a diadal felé. A feloldozás kegyelme nemcsak növelni fogja bennünk a megszentelő kegyelmet, hanem segítő kegyelmeket is ad, amelyek megkétszerezik

erőnket, és segítenek bennünket bocsánatos bűneink leküzdésére és az erények gyorsabb megszerzésére.

2° A BÁNAT

266. A gyakori gyónásnál különös gondot kell fordítani a *bánatra* és az *erősfogadásra*, amely a bánat következménye. Imádkoznunk kell érte, és erőteljesen fel kell indítanunk magunkban, szemünk elé állítva a természetfölötti indítóokokat, amelyek lényegükben mindig ugyanazok, mégis valamennyiben különbözők lehetnek a bűnök és a bűnösök különfélesége szerint.

A bánatra indító általános okok részint az *Isten*, részint a *lélek* elénk állításából születnek meg.

267. A) Ha Istent tekintjük, a bűn, akármilyen kicsiny legyen is, *Isten megsértése*, akaratának semmibevétele, *hálátlanság* a legszeretőbb atyával szemben; ami annál súlyosabban esik a latba, mert mi Istennek legjobban dédelgetett gyermekei, barátai vagyunk. Azért így szól majd hozzánk: „*Ha ellenségem átkozott volna engem, eltúrtem volna... de te velem egyakarátú ember voltál, ki velem együtt édes ételeket ettél...*”²⁷⁴ Hallgassuk meg alázatosan ezeket a szemrehányásokat és teljünk el bánattal. Figyelmezzünk Krisztus Urunk szavára is, és valljuk be neki, hogy a mi bűneink keserűbbé tették neki a szenvedések kelyhét, amelyet a Getszemáni-kertben vállalt, és fájdalmasabbá a halált a kereszten. Azután szívünk mélyéből kérjünk alázatosan bocsánatot: „*Könyörülj rajtam, Isten, a te nagy irgalmasságod szerint... Moss meg engem mindinkább gonoszágomtól.*”²⁷⁵

268. B) Ha a lelket tekintjük, a bocsánatos bűn nem bontja meg ugyan a léleknek Istennel való barátságát, de mégis *elhidegíti*. *Buzgóságunkat kioltja*, vagy lohasztja, *port* hint a természetfölötti élet finom gépezetébe, s ezzel gátolja működését. Apasztja lelkünk erőit s fokozza a világ örömeinek vágyát. Ha pedig teljesen szándékos bocsánatos bűnről van szó, ez lassankint *egyengeti útját a halálos bűnnek*. Mert sok bűnnél, így pl. a tisztátalanság bűnénél is, az elhatároló vonal a bocsánatos és halálos bűn között olyan keskeny, másrészt a bűn gyönyörűsége olyan vonzó, hogy egykettőre átlépi a vigyázatlan ember a határt. Ha az ember meggondolja, hogy ilyen következményei vannak a bocsánatos bűnöknek, nem lesz nehéz őszintén megbánni ez irányú nemtörődömségünket és erős elhatározást tenni a jövőre. Hogy ennek a jóföltételnek nagyobb fogamatja legyen, terjeszkedjék ki a bűnre vezető alkalmakra is.

269. Hogy azonban egészen biztosak legyünk arról, hogy gyónásunkból nem hiányzik a bánat, tanácsos elmúlt életünkben *feleleveníteni* gyónásunkban egy már meggyónt halálos bűnt, amelyet különösen bánunk; főleg olyat keressünk, amely jelen bocsánatos bűnünkkel egynemű. Itt azután két hibától kell óvakodni: Ne legyen gyónásunk gépies forma, amelyből hiányzik minden bensőség és minden bánat. Kerüljük továbbá a nemtörődömséget, amely nem nagyon töri magát azzal, hogy a gyónásban elmondott bocsánatos bűnököt meg is bánja.

Ha így végezzük el szentgyónásunkat, a gyónás, különösen egy bölcs lelkivezető irányítása mellett, de főképpen a feloldozás kegyelme miatt, hatalmas eszköz arra, hogy bűneinkből felkeljünk és erényekre tegyünk szert.

²⁷⁴ Zsolt 54,13-15.

²⁷⁵ Zsolt 50. BEAUDENOM, *op. cit.* t. II. ch. II.

IV. *Lelki előkészület a szentáldozáshoz*

270. Az oltáriszentség *szentség* is, *áldozat* is. Ez a két elem szorosan összefügg, mert az áldozat készíti el az eledelt, melyet a szentségben magunkhoz veszünk. A hittudósok általános véleménye szerint az áldozás nem lényeges része az áldozatnak, de kiegészítő része, mert általa részesülünk az áldozat gyümölcseiben.

Az egyik és a másik között az a lényeges különbség, hogy az áldozat közvetlenül *Isten dicsőségére* szolgál, a szentség pedig *lelkünk javára*. Mivel pedig ez a kettő a valóságban egy, mert Isten dicsősége az ő ismerete és szeretete, ez pedig lelkünk java, azért úgy az áldozat, mint a szentség lelkünk előmenetelére szolgál.

1° A SZENTMISE MINT MEGSZENTELÉSÜNK ESZKÖZE²⁷⁶

271. A) Hatásai. a) Ez az áldozat mindenekelőtt *Isten dicsőségére* szolgál, mert benne az Úr Jézus újra bemutatja a mennyei Atyának azt az *imádást, hálaadást és szeretetet*, amelyet egykor a keresztfán bemutatott. Mivel pedig ezek a cselekedetek végtelen értékűek, a dicsőség is teljes. Amikor magát áldozatul adja, a legbeszédesebb módon jelzi, hogy Isten mindenek legfőbb ura és birtokosa: ez az imádás. Amikor magát Istennek adja, köszönetét fejezi ki, s jótéteményeivel egyenlő értékű dicséretet mond neki: ez a hálaadás, azaz eucharistia. Ezeket a hatásokat semmi sem tudja lerontani, a miséző papnak méltatlansága sem, mert az áldozat értéke nem függ a másodlagos bemutató értékétől, hanem az áldozati tárgynak és a főbemutatónak értékétől.²⁷⁷ Ez pedig mindkettő Jézus Krisztus. A trienti zsinat is tanítja, hogy ennek az áldozatnak szentségére nem vet árnyat a bemutatók méltatlansága vagy bűnössége, mert ebben ugyanaz a Krisztus áldozza fel magát vértelenül, aki a kereszten egykor bemutatta véres áldozatát. Tehát ugyanaz az áldozati tárgy, ugyanaz az áldozó pap van mindkét áldozatban; különbség csak az áldozat bemutatásának módjában van.²⁷⁸ Tehát amikor a szentmisén jelen vagyunk, de még inkább mikor a szentmisét bemutatjuk, megadjuk Istennek a tartozó hódolatot, és pedig a lehető legtökéletesebb módon, mert magunkévá tesszük azt a hódolatot, melyet Jézus magát feláldozva a mennyei Atyának bemutatott.

Ezzel a szentmise máris sokat jelent *lelkünk javára*. Mert minél többet teszünk mi Isten dicsőségére, annál többet tesz ő a mi lelkünk megszentelésére.

272. b) Ennek az áldozatnak saját erejéből (*ex opere operato*, ahogyan a teológusok mondják) *engesztelő* hatása is van. Mert az áldozatban bemutatott végtelen értékű hódolat, hogy úgy mondjuk, kárpótolja az Istent a bűnért; amiért is hajlandó megadni nekünk nem a megszentelő kegyelmet (amit a szentség ad), hanem a szükséges segítő kegyelmeket, hogy bűneinket megbánjuk és jóvátegyük.²⁷⁹ *Elégtételt-adó* hatása is van, amennyiben a bűnök után még fennmaradó ideig tartó büntetésnek egy részét elengedi az Isten mindazoknak, akik a szentmisén jelen vannak, kinek-kinek olyan arányban, amilyen buzgósággal hallgat misét. Azért a trienti zsinat tanítása szerint felajánlható nemcsak az élőkért, hanem azokért a megholtakért is, akiknek bűnük meg van már bocsájtva, de egy ideig még bűnhődniük kell

²⁷⁶ S. THOM., III, q. LXXIX; SUAREZ, disp. LXIII; DALGAIRES, *Holy Communion*; HUGON, O. P., *La Sainte Eucharistie*; HEDLEY, *The holy Eucharist*; BENED. XIV, *De ss. Missæ sacrificio*; BONA, *De sacrificio Missæ*; LE GAUDIER, *op. cit.*, P. I, sect. 10^a; GIHR, *Das heilige Messopfer*; J.-J. OLIER, *La Journée chrétienne*, Occupations intérieures pendant le saint sacrifice, p. 49-65; CHAIGNON, S. J., *Le prêtre à l'autel*; BACUEZ, S. S., *Du divin sacrifice*; E. VANDEUR, O. S. B., *La sainte Messe*.

²⁷⁷ Más szóval *ex opere operato*, azaz az áldozat erejénél fogva létesíti hatásait.

²⁷⁸ *Sess. XXII. cap. I-II.*

²⁷⁹ *Sess. XXII, c. II.*

értük. Könnyű belátni, hogy a szentmisének ez a két hatása: engesztelő és elégtétel-adó hatása mennyire lelkünk javára szolgál. Hiszen az Istennel való egyesülésnek a nagy akadálya a bűn, ha tehát ezt utolsó nyomával, az érte járó büntetéssel együtt eltávolítjuk, előkészítjük az Istennel való bensőséges kapcsolatunkat: „*Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.*”²⁸⁰ Milyen vigasztalás a szegény bűnösökre, ha tudják, hogy leomlik az elválasztó fal, amely megakadályozta őket abban, hogy az isteni életnek örvendhessenek!

273. e) A szentmise végül *kiesdő* hatással is bír. Az áldozat erejénél fogva (ex opere operato) kieszközli számunkra mindazokat a kegyelmeket, amelyekre a lelki életben szükségünk van. A szentmiseáldozat cselekvéssel végzett imádság, és aki ott kibeszélhetetlen sóhajtásokkal imádkozik, az az Úr Jézus maga, akinek imádságát mindenkor meghallgatja a mennyei Atya: „*Meghallgattatott az ő hódolatáért.*”²⁸¹ Azért az egyház, amely az Isten kinyilatkoztatásának csálthatatlan őre és magyarázója, Jézus Krisztussal egyesülve (per Dominum Jesum Christum) kér hívei számára testi és lelki egészséget („pro spe salutis et incolumitatis suæ”), és, főleg az úgynevezett gyűjtő könyörgésben (collecta), az illető ünnepnek megfelelő kegyelmet. Aki kellő lelki előkészülettel jön a szentmisére, és ájtatosan vesz benne részt, biztos lehet, hogy Isten megadja neki azt a kegyelmet, amelyet a maga vagy más számára kér.

A szentmisének tehát valamennyi hatása lelkünk javára is szolgál. És pedig annál hathatósabban, mert nem magunk imádkozunk csupán, hanem velünk tart az egyház, főképpen pedig az egyház láthatatlan feje, Jézus Krisztus, aki megújítva az oltáron a Kálvária áldozatát, vérével kiált fel a mennyei Atyához és így könyörög, hogy áldozatának gyümölcsében részesüljünk.

274. B) Lelki előkészület a szentmisére. Milyen készüllet kell tehát ahhoz, hogy a megszentülésnek ezt a hatalmas eszközét minél nagyobb javunkra fordítsuk? Az alapvető készüllet, amely a többi mind összegezi, abban áll, hogy *csatlakozzunk* alázatos és bizakodó lélekkel az áldozatot bemutató Úr Jézushoz; éljük át és tegyük magunkévá az ő érzelmeit, teljesítsük, amit a főpapi szertartáskönyv (pontificale) kíván a papoktól: „Ismerjétek meg, amit műveltek, és utánozzátok azt, akivel bántok.” Erre hív fel bennünket is az egyház a szentmisében.²⁸²

275. a) A *hitűjencok miséjében*, amely a felajánlásig tart, az egyház a következő indulatokat gerjeszti fel bennünk: *bűnbánatot* és töredelmet (Confiteor, Aufer a nobis, Oramus te, Kyrie eleison), *imádsást* és *hálaadást* (Gloria), buzgó *esedezést* (Collecta), és gyermeki *hitet* (Lecke, Evangélium, Credo).

b) Azután megkezdődik a nagy színjáték: 1) felajánlaskor *felajánlják* Istennek az áldozati tárgyat a jelenlevők és az egész világ üdvösségére („pro nostra et totius mundi salute”), felajánlják a fő áldozati tárggyal egyetemben a keresztény népet is („in spiritu humilitatis et in animo contrito suscipiamur a te, Domine”); azután következik egy *imádság a Szentháromsághoz*, hogy áldja meg és fogadja szívesen ezt az áldozatot. 2) A praefatio (előének) bejelenti az elkövetkezendő nagy cselekményt, a kereszt áldozatának megismétlését, azért az egyház felhív bennünket arra, hogy egyesüljünk az angyalokkal és szentekkel, de főleg a megtestesült Igével, hogy Istennek hálát adjunk, szentségét magasztaljuk, segítségét kérjük az egyháznak, az egyház látható fejének, majd a püspököknek, a híveknek, főképpen a jelenlevőknek számára, vagy azok részére, akik különösen kedvesek nekünk. Ezután a pap a

²⁸⁰ Mt 5,8.

²⁸¹ Zsid 5,7.

²⁸² E. VANDEUR, O. S. B., *La Sainte Messe*.

Szent Szűznek, az apostoloknak, a vértanúknak és minden szenteknek társaságában lélekben az utolsó vacsora termébe megy el, azonosítja magát a Főpappal és elmondja az Úr Jézus *átváltoztató* szavait. A megtestesült Ige engedelmeskedik szavának, és leszáll az oltárra testével és vérével, és csendben imádkozik a maga nevében és a mi nevünkben. A keresztyén nép mélyen meghajlik és imádja az isteni áldozatot, csatlakozik érzelmeihez, kéréseihez, felajánlja magát vele, áldozatos cselekedeteket ígér meg Istennek „általa, és vele és benne”.

3) A *Miatyánk* (Pater noster) már előkészület a szentáldozáshoz. Mivel Jézus Krisztus tagjai vagyunk, elmondjuk azt az imádságot, amelyet tőle tanultunk, bemutatva vele hódolatunkat Istennek, alázatos kéréseinket. Legfőbbben *kérjük* a szentáldozás kenyerét, amely megszabadít minden gonosztól, megadja a bűnök bocsánatának nyomán a Jézussal való tartós barátságot: „ne engedd, hogy tőled valaha elszakadjak.” Azután a pap, majd a nép is a százados szavaival megvallja méltatlanságát, *bocsánatot kér bűneiért*. Előbb a pap, majd a nép is *eszi* az Üdvözítő testét és *issza* az ő véré; ezek révén egyesül Jézus lelkével, magáévá teszi érzelmeit; Jézus által egyesül magával Istennel, a Szentháromsággal. Az egyesülés titka be van fejezve: egyek vagyunk Jézussal, és mivel ő egy az Atyával, beteljesedik az utolsó vacsorán mondott főpapi imádság: „*Én őbennük, te meg énbennem, hogy tökéletesen egyé legyének.*”²⁸³

276. Már most csak az van hátra, hogy Istennek ezért a mérhetetlen nagy jótéteményéért *hálát adjunk*. Ezt végezzük el az áldozás utáni könyörgésekben. A pap áldása közli velünk a Szentháromság kincseit, az utolsó evangélium felidézi előttünk a megtestesült Ige dicsőségét, aki ez alkalommal is eljött hozzánk, hogy közöttünk lakozzék egész nap, telve kegyelemmel és igazsággal, amiből mi is meríthetünk, hogy Jézus életéhez hasonló életet éljünk.

Ezekből láthatjuk, hogy a szentmisét ilyen lelki előkészülettel hallgatni vagy bemutatni annyit jelent, mint a legtökéletesebb módon ápolni magunkban az isteni életet. Még világosabb lesz ez, ha a szentáldozást is letárgyaljuk.

2° A SZENTÁLDOZÁS MINT MEGSZENTELÉSÜNK ESZKÖZE²⁸⁴

277. A) Hatásai. Az oltáriszentség, mint szentség, saját erejénél fogva (ex opere operato) *nagyobbítja* bennünk a *megszentelő kegyelmet*. Hiszen arra alapított, hogy lelkünk tápláléka legyen: „*Az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital.*”²⁸⁵ Hatásai hasonlóak a testi táplálék hatásaihoz: *fönntartja, növeli és helyrehozza lelki erőnket, lelki örömmel tölt el*, amely ha nem is mindenkor érezhető, mindenkor valóságos. A táplálékunk itt Krisztus, az egész Krisztus, testével, vérével, lelkével és istenségével. Egyesül velünk, hogy magához hasonlókká tegyen bennünket. Ez az egyesülés fizikai és erkölcsi, átalakító, és a maga részéről állandó jellegű. Ez Szt. János tanítása, amelyet így foglal össze röviden P. Lebreton: „A szentáldozásban Krisztusnak és a hívőnek egyesülése megy végbe, és az az éltető átalakulás, amely ennek gyümölcse. Ez nem egyszerűen csak Krisztushoz szegődés a hit által, nem csupán bekebelezés, mint a keresztségben, ez egy újfajta egyesülés, amely igen valóságos és egyszersmind igen szellemi: aki általa csatlakozik Krisztushoz, azt lehet mondani, hogy nemcsak egy lélek vele, hanem egy test is. Ez az egyesülés olyan bensőséges, hogy Jézus nem állja kimondani: «Amint én élek az Atya által, úgy az, ki engem eszik, él énáltalam.» Természetesen csak hasonló ez a két egyesülés, de annyit mégis el kell róla mondani, hogy nemcsak erkölcsi értelemben értendő, ami az érzelmek közösségét jelentené, hanem fizikai

²⁸³ Jn 17,23.

²⁸⁴ S. THOM., q. 79; TANQUEREY, *Synopsis Theol. dogm.*, t. III, n. 619-628; DALGAIRNS, *Holy Communion*, p. 154 sq.; H. MOUREAU, *Dict. de Théol. (Mangenot), Communion*; P. HUGON, *La Sainte Eucharistie*, p. 240 ss.

²⁸⁵ Jn 6,55.

egyesülés ez, amely jelenti a két életnek egybeolvadását, helyesebben azt, hogy a hívő részt kap magának Krisztusnak életéből.”²⁸⁶ Ezt az egyesülést akarjuk kifejteni.

278. a) Ez az egyesülés *fizikai*. Hittétel, hogy amint a trienti zsinat mondja, az oltárszentségben igazán, valósággal és állagilag jelen van Krisztus teste, vére, lelke és istensége, szóval az egész Krisztus.²⁸⁷ Amikor tehát a szentáldozáshoz járulunk, valósággal és fizikailag magunkhoz vesszük Krisztus testét és véré, lelkét és istenségét. Tehát nemcsak oltárszekerények leszünk, hanem áldoztató kelyhek, amelyekben Jézus lakik és él, ahová az angyalok eljönnek imádni őt, ahol a mi imádásunkat egyesíteni kell az övékkel. Sőt mi több: köztünk és Jézus között olyan egyesülés van, mint a táplálék és a táplálkozó között, azzal a különbséggel, hogy itt nem mi hasonlítjuk át magunkká a táplálékot, mint a természetes táplálkozásnál, hanem Jézus hasonít át, alakít át bennünket magához. Hiszen a felsőbbrendű lénynek kell áthasonítani az alsóbbrendűt.²⁸⁸ Ez az egyesülés azt eredményezi, hogy a testünk engedelmesebb lesz a lelkünknek, tisztább lesz törekvéseiben és a halhatatlanság csíráját nyeri: „*És én feltámasztom őt.*”²⁸⁹

279. b) Ezen fizikai egyesülésbe mintegy beleoltódik egy másik egyesülés, amely *erkölcsi*, de nagyon bensőséges és átalakító.

1) Valóban, *Jézus lelke* egyesül a mienkkel, hogy erkölcsileg egy lélek legyen vele: „egy szív és egy lélek.” *Jézus képzelőtehetsége és emlékezőtehetsége*, amely mindkettő olyan fegyelmezett és olyan szent, egyesül a mi képzelőtehetségünkkel és emlékezőtehetségünkkel, hogy Istenre és a szent dolgokra irányítsa azokat; hogy gondoljanak Isten jótéteményeire, gyönyörködjenek szépségében, kimeríthetetlen jóságában. *Jézus értelme*, a lelkek ragyogó napja, megvilágítja a mi értelmünket a hit világával, megtanít bennünket arra, hogy mindent a hit világánál lássunk és értékeljünk. Ilyenkor szinte kézzel fogjuk meg, hogy mennyire hiábavalók a világ javai, hogy mennyire ostobák a világ elvei; átéljük és élvezzük az evangélium elveit, amelyek azelőtt olyan sivároknak látszottak, mert ellentétben voltak természetünk ösztöneivel. Jézus akarata, amely olyan erős, olyan kitartó, olyan lelkes, egyesül a mi akaratunkkal, hogy meggyógyítsa annak gyengeségét, állhatatlanságát, hogy kiemeljen bennünket önzésünkből és új, isteni erőket adjon nekünk, úgy, hogy elmondhassuk mi is Szt. Pállal: „*Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.*”²⁹⁰ Úgy érezzük, hogy erőnk megfeszítése könnyen megy, a kísértések meg nem ingathatnak, a jóban való állhatatosság nem tűrhetetlen már, mert nem vagyunk egyedül, hanem Jézushoz simulunk, mint a mirtusz a tölgyhöz s belőle szívjuk erőnket.

Jézus Szíve, amely annyi égő szeretettel van teli Isten és a lelkek iránt, egyesül a mi szívünkkel, amely annyira hideg Isten iránt, és olyan érzékeny ragaszkodik a teremtményekhez. Felmelegíti, megtisztítja a mi szívünket, úgy, hogy elmondhatjuk mi is az Emmauszba menő tanítványokkal: „*Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, amint szólott az úton?*”²⁹¹ Ilyenkor ezen isteni tűz hatása alatt szinte fékezhetetlen lendülettel törtetünk a jóra, máskor viszont higgadt akarat alakul ki bennünk, amely Istentől semmit sem tagad meg, de mindent elszenvedne érte.

²⁸⁶ *Les origines du dogme de la Trinité*, 1910, p. 403.

²⁸⁷ *Sess. XIII. can. 1.*

²⁸⁸ Ez a gondolat Szt. Ágostoné, aki ezeket a szavakat adja az Úr Jézus ajkára: „*Én vagyok a felnőttek lelkének tápláléka. Növekedjete és enni fogtok engem. De nem ti változtattok át engem magatokká, mint a testi táplálék, hanem ti változtok át énmagammá.*” (*Confess. lib. VII, c. 10, n. 16., P. L. XXXII, 742.*)

²⁸⁹ *Jn 6,35.*

²⁹⁰ *Fil 4,13.*

²⁹¹ *Lk 24,32.*

280. 2) Világos dolog, hogy az ilyen egyesülés valóban átalakító, 1) Lassankint megváltoznak gondolataink, eszméink, felfogásaink: ahelyett, hogy mindent a világ elvei szerint ítélnék meg, magunkévá tesszük Jézus gondolatait és ítéleteit, lelkesen karoljuk fel az evangélium elveit, állandóan azt kérdezzük magunkban: Mit tenne Jézus az én helyemben? 2) Hasonlóképpen van vágyainkkal, törekvéseinkkel. Miután megértettük, hogy a világnak és az énnel nincsen igaza, hogy egyedül Jézusnak, az örök bölcsességnek van igaza, csak azt kívánjuk, amit ő is kíván, az Isten dicsőségét és felebarátunk lelkének üdvösségét. Csak azt akarjuk, amit ő akar: „Ne az én a karatom legyen, hanem a tied.” És akkor is, ha ez az akarat keresztre feszítene, szívesen fogadjuk, jól tudva, hogy csak a magunk és felebarátaink lelki javára történik.

3) Szívünk is kivetkőzik lassankint önzéséből, megszabadul természetes és érzékies vonzalmaitól, hogy ezentúl szenvedélyesen szeresse Istent és Istenért a lelkeket. Amit most már szeretünk, nem Isten vigasztalásai, hanem az Isten maga; nem abban leljük többé gyönyörűségünket, hogy együtt lehetünk azokkal, akiket szeretünk, hanem hogy jót tehetünk velük. Élünk tehát, de teljesebb és főként természetfölöttibb életet, mint azelőtt. Nem az én, nem a régi ember többé az, aki él, gondolkodik és cselekszik, hanem Jézus Krisztus maga; az ő szelleme élte bennünk a mienket: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él énbennem.”²⁹²

281. c) Ez az erkölcsi egyesülés olyan sokáig tart, amint mi akarjuk, magának az Úr Jézusnak tanúsága szerint: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énbennem marad, és én őbenne.”²⁹³ Ő a maga részéről örökre bennünk kíván lakni, és csak tőlünk függ, hogy az ő kegyelmének segítségével őbenne maradjunk.

De hogyan tehetjük állandóvá ezt az egyesülést?

Némely író azt gondolta P. Schram-mal, hogy Jézus lelke mintegy ráhajlik a mi lelkünkre, hogy állandóan bennünk maradjon. – Ez egy új, teljesen különleges csoda volna, mivel Jézus lelke állandóan egyesítve van a testével; a teste pedig csak addig marad velünk, amíg meg nem változnak a szentség színei. Nem fogadhatjuk el tehát ezt a nézetet, mert Isten nem szaporítja ok nélkül a csodákat.

De ha emberi lelke a testével együtt el is távozik, istensége mindaddig el nem távozik lelkünkben, amíg a kegyelem állapotában vagyunk. Sőt mi több, szent embersége is, mivel istenségével egyesítve van, különös egyességben marad lelkünkkel. Ezt a következőképpen lehet hittudományosan megmagyarázni: Jézus Lelke, más szóval a Szentlélek, amely Jézus emberi lelkét eltölti, bennünk is él azon áthasonulás következtében, amelyet bennünk a szentáldozás előidéz. Tehát bennünk Jézus kérésére olyan belső lelki készségeket idéz elő, mint amilyenek Jézus lelkét díszítik. Jézus kérésére, aki meg nem szűnik értünk imádkozni, bőségesebb és hathatósabb segítő kegyelmekkel halmoz el bennünket, különös gonddal óv a kísértésektől, kegyelmeivel jóra ösztönöz, irányítja lelkünket és annak képességeit, szívünkre beszél, megerősíti akaratunkat, lánggra lobbantja szeretetünket, egyszóval folytatja bennünk a szentségi áldozás hatásait. De hogy ezen kiváltságokban részesüljünk, lelki összeszedettségben kell élnünk, figyelmeseknek kell lennünk Isten szavára, és készségeseknek legcsekélyebb óhajtásának teljesítésére. Akkor a szentségi szentáldozást egy lelki szentáldozás egészíti ki, amely annak hatásait mintegy állandósítja.

²⁹² Gal 2,20.

²⁹³ Jn 6,56.

282. d) Ez az áldozás különös *kapcsolatba hoz* bennünket a *három isteni Személlyel*.²⁹⁴ Mert az ún. circuminsessio (a három isteni személynek együttélése) miatt az isteni Ige nem magában jön lelkünkbe. Vele jön az Atya, aki itt sem szűnik meg titokzatosan nemzeni Fiát, és vele jön a Szentlélek, aki itt is származik az Atyának és Fiúnak kölcsönös szeretete által kettőjüktől: „*Ha valaki szeret engem... Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk, és lakóhelyet szerzünk nála.*”²⁹⁵ Igaz, hogy a három isteni Személy már a kegyelem révén bennünk lakik, de a szentáldozás utáni pillanatában különös címen is betér hozzánk: mivel fizikailag egyesülve vagyunk a megtestesült Igével, benne és általa ők is egyesülnek velünk és szeretnek bennünket, mint a megtestesült Igének kiegészítését, tagjait. Amikor Jézust lelkünkbe visszük, vele az Atyát és a Szentlelket is bele visszük. A szentáldozás tehát mintegy előlegezett mennyország, és hogyha volna hozzá elég erős hitünk, valószínűleg éreznék azt, amit a Krisztus követése mond: „Jézussal lenni édes paradicsom.”²⁹⁶

283. B) Lelki előkészület a szentáldozáshoz. Mivel az oltáriszentségnek az a rendeltetése, hogy Jézussal és Istennel bensőséges kapcsolatba hozzon bennünket, mindaz, ami az előkészületben vagy hálaadásban ezt a bensőséges, átalakító és maradandó egyesülést előmozdítja, növeli a szentáldozás üdvös hatásait.

a) Már az előkészület az egyesülés kezdete legyen. Tudjuk, hogy a megszentelő kegyelem, amely nélkül szentségtörés volna áldozni, egyesít Istennel.²⁹⁷

1) A legelső előkészület összes állapotbeli *kötelességeinknek*, Jézussal egyesülésben, a lehető legtökéletesebb teljesítése. Ennél nem lehet alkalmasabb eszköz arra, hogy magunkhoz édesgessük Jézust, akinek egész élettartalma az volt, hogy teljesítette Atyjának akaratát, és ezzel megnyerte annak tetszését: „*Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.*”²⁹⁸ (L. [229. pont](#)).

2) Ezt kövesse őszinte *alázatosság*, amely egyrészt az Úr Jézus nagyságából, másrészt a mi semmiségünkben és méltatlanságunkból merítse indítóokát. Mondjuk mi is: „Uram, nem vagyok méltó...” Ez az érzület mintegy helyet készít a lelkünkben, mert kidobja onnan az önzésnek, a gőgnek, a magabízásnak szenvedélyeit, már pedig az Istennel való egyesülésnek hely kell: minél több lomot vetünk ki magunkból, annál inkább lehetővé tesszük, hogy egészen Isten töltsen meg lelkünket.

3) Az alázatosság után indítsuk fel az égő *vágyakozás* érzelmét, kívánjunk Jézussal és Istennel egyesülni. Amikor átérezzük tehetetlenségünket, ürességünket és szegénységünket, epedve vágyakozunk az után, aki egyedül tudja megerősíteni gyengeségünket, kincsekkel gazdagítani szegénységünket, betölteni üres szívünket. Ez a vágyakozás kitágítja szívünket, hogy széles kaput nyisson annak, aki maga is epedve vágyott arra, hogy magát nekünk odaadja: „*Vágyva-vágytam ezt a húsvéti vacsorát enni veletek.*”²⁹⁹

284. b) A legjobb *hálaadás* is az lesz, amely meghosszabbítja Jézussal való egyesülésünket.

1) Az első tény *tehát* a csöndes *imádás*,³⁰⁰ a magamegsemmisülés, önmagunk teljes odaadása annak, aki bár Isten, mégis nekünk adta magát. Mondjuk: „Imádlak téged, rejtett

²⁹⁴ BERNADOT, *De l'Eucharistie à la Trinité*.

²⁹⁵ *Jn* 14,23.

²⁹⁶ II. könyv, 8. fejelet.

²⁹⁷ Ha tehát valamely halálos bűn tudata terheli valakinek a lelkét, előbb töredelmesen gyónja meg a vétkét. Nem elegendő csupán tökéletes bánattal letörölni a lélekről a bűnt. L. TANQUEREY, *Syn. theol. dogmat.*, t. III, n. 652-654.

²⁹⁸ *Jn* 8,29.

²⁹⁹ *Lk* 22,15.

³⁰⁰ Tehát nem a kéréssel kell kezdeni, hanem előbb üdvözölni kell magas vendégünket.

istenség... A szívem legyen egészen a tiéd.”³⁰¹ Egyesülve Máriával, a legtökéletesebb Jézus-imádóval, megsemmisülünk isteni fölsége előtt, hogy áldjuk, dicsérjük, magasztaljuk elsősorban a megtestesült Igét, azután vele és általa a Szentháromságot. Mondjuk mi is: „Magasztalja az én lelkem az Urat... Mert nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas, kinek szent az ő neve.”³⁰² Semmi sem hozza le jobban szívünk mélyébe Jézust, mint a magunk megsemmisítésének ez az indulata, mert nekünk, szegény teremtményeknek ez a sajátos módunk, mellyel magunkat Istennek odaadjuk. Odaadjuk neki mindazt, ami jó bennünk van: ez csak visszatérítés, mert hiszen mindenünket Istentől kaptuk, s mindenünk mindenkor Istené is marad. De odaadjuk neki nyomorúságunkat is, hogy semmisítse azt meg szeretetének tüzeiben és ültesse helyébe a maga erényeit. Csodálatos csere ez!

285. 2) Most édes *párbeszéd*ek következnek a lélek és isteni vendége között: „Szólj Uram, mert hallja a te szolgád... Adj nekem értelmet, hogy tudjam tanúságtételeidet. Hajlítsd az én szívemet a te szádnak szavaira.”³⁰³ ... Figyelmesen hallgatjuk a Mestert, a Barátot. Beszélünk hozzá tisztességtudóan, egyszerűséggel, szeretettel. Megnyitjuk szívünket az isteni közléseknek. Mert ez az a pillanat, amikor Jézus szívünkbe ülteti életét, erényeit. Nem elég azt csupán befogadni, hanem fel kell szívni magunkba, magunkévá kell tenni, élvezni. Ahogyan a zsoltáros mondja: „Megnyitom számat és lélegzetet veszek.”³⁰⁴ És hogy ezek a beszélgetések ne váljanak megszokottakká, napról-napra, de legalább is időről-időre változtatni kell a beszélgetés tárgyát. Beszélgessünk majd erről, majd arról az erényről. Máskor elővesszük az evangélium valamelyik mondatát, és kérjük az Úr Jézust, adja kegyesen, hogy azt megérthessük, átérezzük és életté tegyük.

286. 3) Ne felejtjük el azt sem, hogy *hálát adjunk* neki a megvilágításokért, az édes vigasztalásokért; de a sötétségért is, a vigasztalanságért is, amellyel bennünket időnkint meglátogat. Ebből az utóbbiból is hasznot meríthetünk, ha azt arra fordítjuk, hogy magunkat megalázzuk, és méltatlanságunkat felismerjük; hogy annál inkább csatlakozzunk annak szent akaratahoz, aki a vigasztalanságban is titokzatos módon közli velünk életét s erényeit. Kérjük, hogy tegye tartóssá bennünk működését, életét: „Ó Jézus, aki Máriában élsz, jöjj és éljél a te szolgálóidban”...³⁰⁵ Kérjük, hogy vegye jó szívvel és gyarapítsa azt a kevés jót, amit bennünk talál: „Vedd, Uram, és fogadd el egész szabadságomat...”³⁰⁶

287. 4) *Megígérjük* Jézusnak, hogy meghozunk minden áldozatot, ami szükséges, hogy életünket megjavítsuk és átalakítsuk, általában is, de főképpen ebben vagy abban a pontban. Mivel pedig tudatában vagyunk a magunk gyengeségének, esdve kérjük kegyelmeit, hogy meghozhassuk ezeket az áldozatokat.³⁰⁷ Ez nagyon fontos pont, mert minden szentáldozásnak előbbre kell bennünket vinnie valamely határozott erény gyakorlásában.

288. 5) Most van itt a kedvező alkalom arra is, hogy *imádkozzunk mindazokért*, akik nekünk kedvesek; imádkozzunk az egyház nagy érdekeiért, a pápa szándékára, a püspökökért és a papokért. Legyünk bőkezűek az imádságban, mert ez a legjobb eszköz arra, hogy meghallgattassunk.

³⁰¹ Szt. Tamás himnusza.

³⁰² Lk 1,46-49.

³⁰³ *Krisztus követése*, III. könyv, 2. fej.

³⁰⁴ Zsolt 118,131.

³⁰⁵ P. de Condren imádsága Oliviernél.

³⁰⁶ Szt. Ignác imádsága.

³⁰⁷ Az áldozat szelleméről. L. CAPPELLE S. J. *Les âmes généreuses*.

Végül *kérjük* valamilyen formában az Úr Jézust, hogy maradhassunk őbenne, amint ő mibennünk marad; hogy minden cselekvésünket vele végezhessük, úgy, mint ő tette, mindenkor hálát adva Istennek. Az Úr Jézust újra átadjuk Szűz Máriának, aki egykor olyan hűségesen őrizte, hogy az ő kezei között növekedjék bennünk. Azután megerősödve az imádságtól a tettek mezejére lépünk.

BEFEJEZÉS

289. Ezek szerint három hatalmas eszközünk van, amely arra szolgál, hogy növeljük magunkban az isteni életet, amelyet Isten kegyes volt belénk ültetni, és hogy magunkat lelkesen átadjuk neki, valamint ő is átadta magát minenkünk.

1) Ha hősiiesen és kitartóan *kiüzdünk* lelkünk ellenségei ellen, segítségül hívva Istent és mennyei oltalmazóinkat, kiket Isten mellénk rendelt, biztosak lehetünk, hogy győzni fogunk, és megerősödik bennünk a természetfölötti élet.

2) Ha a gyakran megismételt *jószándékkal* Istennek ajánljuk fel és ezzel megszenteljük összes cselekedeteinket, számtalan érdemet szerzünk, nap-nap után gyarapítjuk kegyelmi tőkénket és jogunkat az örök boldogságra, egyben jóvátesszük és kiengeszteljük bűneinket.

3) Ha a *szentségeket* buzgó készültséggel magunkhoz vesszük, személyes érdemeinkhez hozzáadatnak újak, bőségesek, magának Jézus Krisztusnak érdemeiből. Mivel pedig gyakran járulhatunk a bűnbánat szentségéhez és minden nap a szentáldozáshoz, csak rajtunk múlik, hogy szentek legyünk. Jézus azért jött a világba és ma is azért jön a lélekbe, hogy bőségben közölje velünk a maga életét: „*Én azért jöttem, hogy életük legyen, és minél több legyen.*”³⁰⁸ Rajtunk áll, hogy tágítsuk ki szívünket, nyissuk ki szélesen lelkünk kapuját, hogy ezt az életet oda befogadjuk. Rajtunk áll, hogy gyarapodjunk az isteni életben, részt kérve Jézus erényeiből, áldozataiból. Akkor eljön az idő, hogy átalakulva az ő képére és hasonlatosságára nem lesz más gondolatunk, érzelmünk és akaratunk, mint az övé, és mi is elmondhatjuk Szt. Pállal: „Élek már én, de nem én, hanem él bennem Krisztus.”

A MÁSODIK FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA

290. Most már, amidőn elérkeztünk a második fejezet végére, amely a legfontosabb a könyv első részében, jobban megértjük, hogy mi is az a természetfölötti élet.

1° *A természetfölötti élet részesezés Isten életéből*, mert ő valósággal mibennünk él, mi pedig őbenne. Isten valósággal bennünk él természetének egységében és személyének háromságában. Még pedig nem él tétlen életet bennünk: lelkünkben létesít egy természetfölötti szervezetet, amely lehetővé teszi, hogy olyan életet éljünk, amely nem azonos ugyan Isten életével, hanem hasonló hozzá: istenszerű élet. Ezt a természetfölötti életet Isten indítja meg segítő kegyelemével, ő kísér cselekedet közben is, hogy cselekvésünk jó és természetfölötti és érdemszerző legyen. Ő adja meg érdemes cselekedeteink első jutalmát: a megszentelő kegyelem növekedését bennünk. De mi is benne és érte élünk. Hiszen Isten munkatársai vagyunk. Kegyelmetől támogatva szabadakarattal elfogadjuk a kegyelem sugallatát, közreműködünk vele, és ezzel diadalmaskodunk ellenségeinken, érdemeket szerzünk és előkészülünk a kegyelmek azon bőséges kiáradására, amelyet nekünk a szentségek adnak. Nem szabad azonban elfelednünk, hogy szabad beleegyezésünk is a kegyelem műve, és azért Istennek tulajdonítjuk érdemeinket, érte élünk, aminthogy általa és benne élünk.

³⁰⁸ Jn 10,10.

291. 2° Ez az élet *részesedés Jézus életéből is*. Mert Jézus bennünk él, és mi Jézusban élünk. Jézus bennünk él nemcsak mint Isten, tehát nemcsak úgy, mint mennyei Atyja, hanem úgy is, mint Istenember. Hiszen ő feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk; tőle kapjuk tehát a mozdítást és az életet. Még más titokzatos módon is él bennünk, mert érdemeivel megnyerte, hogy a Szentlélek az ő lelkének készségeit és erényeit átülteti a mi lelkünkbe. A szentáldozás pillanatában fizikailag is bennünk él és Szentlelke által belénk ültetgeti érzelmeit s erényeit. De mi is őbenne élünk. Mint a titokzatos test tagjai, szabadakarattal fogadjuk el azt az indítást, amely tőle, mint fejünktől a tagokba árad; szabadakarattal törekszünk utánozni az erényeit, jól tudva mindenesetre, hogy csak a tőle kiérdemelt kegyelemmel fogunk sikert aratni. Szabadakarattal csatlakozunk hozzá, hogy hozzá tartozzunk, mint a szőlővesszők a szőlőtőhöz, hogy belőle ihassuk azt a nedvet, amelyet a maga életéből olyan bőségesen áraszt át belénk. És mivel mindent tőle kaptunk, általa és érte élünk és örömmel adjuk magunkat oda neki, aki nekünk adta önmagát. Csak azt sajnálhatjuk, hogy olyan tökéletlen még a mi önodaadásunk.

292. 3° Ez az élet bizonyos értelemben *részesedés Szűz Mária életéből is*, vagy ahogyan M. Olier mondja: részesedés a Máriában élő Jézus életéből. Valóban, mivel Jézus azt akarta, hogy az ő szent anyja az ő tökéletes élő képmása legyen, érdemei és imádságai által közli vele a Szentlelket; ez különös fokban ülteti át Mária lelkébe Jézus életét, érzelmeit, erényeit. Így él Jézus Máriában, és mivel azt akarja, hogy az ő anyja a mi lelki anyánk is legyen, kívánja, hogy Szűz Mária lelkileg szüljön bennünket gyermekeivé. Mármost, amikor bennünket lelki gyermekeivé szül (mint a természetfölötti életnek másodlagos oka), részesít bennünket úgy a maga, mint Jézus életében. Részesedünk tehát egyképpen Jézus életében és Mária életében, amit úgy lehet kifejezni, hogy részesedünk a Mária lelkében élő Jézus életében. Ez a gondolat ölt testet abban a szép imádságban, amelyet M. Olier szerkesztett P. de Condren után: „Máriában élő Jézus, jöjj és élj a te szolgálóidban.”

293. 4° Végül az élet *részesedés a mennyben és a földön élő szentek életében*. Valóban, láttuk, hogy Krisztus titokzatos testének tagjai mindazok, akik a keresztség által beléje kebeleztettek, de különösképpen azok, akik részesei a kegyelemnek és az örök dicsőségnek. Már pedig ennek a testnek minden tagja ugyanazzal az élettel él, amely a fejből kiárad a tagokba, amelyet ugyanaz a Szentlélek áraszt szét mindannyiukban. Mi tehát a legtökéletesebb értelemben testvérek vagyunk, mert ugyanazon Atya életében részesedünk a mi Megváltónk érdemei által, aki mint fejünk az élet teljességét bírja: „és mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk.” Azért a mennyben és a földön élő szentek szívükön viselik a mi lelkünk üdvösségét, és imádkoznak értünk, hogy győzedelmeskedhessünk hármasságunkon: a testen, a gonosz világon és a gonosz lelken.

294. *Mennyi vigasztalás* van mindezen igazságokban! Kétségtelen, hogy a lelki élet itt a földön küzdelem, de ha a pokol ellenünk is küzd az ő szövetségeseivel: a gonosz világgal és a három kívánsággal egyetemben, a mi szövetségeseink a mennyország. A mennyország pedig nemcsak a szenteket és angyalokat jelenti, hanem a sátánon győzedelmes Krisztust is, sőt a Szentháromságot, amely lelkünkben él és uralkodik. Legyünk tehát biztosak benne, hogy győzni fogunk, csak ne magunkban bizakodjunk, hanem az Isten segítségében, jól tudva azt, amit Szt. Pál mondott: „Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.”³⁰⁹

³⁰⁹ Fil 4,13.

III. fejezet: A keresztény élet tökéletessége

295. Minden életnek tökéletesedni kell, de főképpen a keresztény életnek, amely lényegénél fogva haladó élet, mert csak a mennyországban éri el betetőzését. Tudnunk kell tehát mindenekelőtt, miben áll ez a tökéletesség, hogy életünket annak megszerzésére állíthassuk be. Mivel pedig ezen a téren vannak *hamis nézetek* és többé-kevésbé ferde felfogások, előbb a tévedéseket kell kiküszöbölni, hogy azután ismertethessük a tökéletesség való mibenlétét.

I. Téves nézetek	{	- a hitetleneknél; - a világ fiainál; - a jámboroknál.
II. Valódi mibenléte	{	- szeretet a lényege; - áldozatot kíván a földön; - hogyan egyeztethető össze ez a két elem? - felöleli a parancsokat és a tanácsokat; - vannak fokozatai és határai.

I. cikkely: Téves nézetek a tökéletességről

Ezeket a téves nézeteket megtaláljuk a *hitetleneknél*, a *világ fiainál* és az *ál-jámboroknál*.

296. 1° A *hitetlenek* szemében a tökéletesség csak *alanyi jelenség*, amelynek nincsen semmi való értéke.

A) Többen közülük rosszakaratú előítélettel tanulmányozzák az úgynevezett misztikus jelenségeket, anélkül, hogy különbséget tennének a valódi és a hamis misztikusok között, így tesznek pl. *Max Nordau*, *J. H. Leuba*, *E. Murisier*. Ezek szerint a misztikusok állítólagos tökéletessége csak *beteges tünet*, a *psycho-nevrosis*nak egy faja, a vallási érzelm túltengése, sőt a nemi élet megbetegedése, amit a misztikusoknál gyakran található képletes kifejezésekkel akarnak alátámasztani, amilyenek: eljegyzés, frigy, ölelés, csók, isteni becézés.

Nyilvánvaló, hogy ezek a szerzők, akik nem ismerik csak a profán szerelmet, nem tudnak maguknak fogalmat alkotni az isteni szeretetről. Ezekre is alkalmazhatók Krisztus Urunk szavai: „Ne vessétek a gyöngyöket a sertések elé.” Más világi lélektan-búvárok is megmondták nekik, mint pl. *W. James*, hogy a nemi érzésnek semmi köze nincs a szentséghez. Hiszen a misztikusok éppenséggel a tisztaság hősi gyakorlatával tűntek ki. Voltak köztük olyanok is, akik egyáltalában nem, vagy csak nagyon gyöngye fokban érezték a testnek ezt a gyarlóságát, mások heves kísértéseket győztek le hősi eszközökkel, pl. azzal, hogy tövisek között höngörgették meg testüket. Ha tehát az emberi szerelem szótárából kértek kölcsön szavakat, ezt csak azért tették, mert nincs más szó, amely legalább távolról kifejezné az isteni szeretet gyöngédségét. Egyébként azokból a nagyszerű művekből, amelyeket a misztikusok kezdeményeztek és tető alá is vittek, nyilvánvaló, hogy lelkileg egészséges emberek voltak, körültekintők, megfontoltak. Mindenesetre csak elismerés és hála illeti az olyan lelki betegséget, amely olyan személyiségeket ajándékozott nekünk, amilyenek: *Aquinói Szt. Tamás*, *Szt. Bonaventura*, *Loyolai Szt. Ignác*, *Xavéri Szt. Ferenc*, *Szt. Terézia*, *Keresztes Szt. János*, *de Sales Szt. Ferenc*, *Chantal Szt. Franciska*, *de Paul Szt. Vince*, *Legras kisasszony*, *Bérulle*, *Olier*, *Liguori Szt. Alfonz*, *Keresztes Szt. Pál*.

297. B) Más hitetlenek *tisztelik a misztikusok személyét*, de mégis kételkednek azoknak a misztikus jelenségeknek valóságában, amelyeket leírnak. Így tesznek pl. *William James* és *Maxime de Montmorand*. Megengedik, hogy a vallásos érzés csodálatos hatásokat idézhet elő a

lélekben, amilyenek: verhetetlen vágy a tökéletes élet után, korlátlan odaadás, szeretet felebarátaink iránt. Megengedik, hogy az, amit egyesek önzésnek minősítettek bennük, nem egyéb valójában, mint kiválóképpen társadalmi szeretet, amelynek a legszerencsésebb eredményei vannak. Beismerik, hogy a szenvedések utáni olthatatlan szomjuk nem akadályozza meg őket abban, hogy mondhatatlan boldogságot élvezzenek ugyanakkor és maguk körül is mindenütt örömet sugározzanak. Mindamellet az kérdezik ezek a szerzők, hogy vajon a misztikusok nem estek-e a csalódásnak, a hallucinációnak vagy az autosuggestiónak áldozatul. Ezeknek azt feleljük, hogy ilyen kiváló eredmények csak nekik megfelelő okokból származhatnak. Hogy a csupa jó, ha valóságos és állandó, nem jöhet csak az igazból; és ha a szemlélődésből és az Isten szeretetéből hősi erények és társadalmi javak fakadtak, az nem lehet csalódás, képzelődés. Itt is áll Krisztus Urunk szabálya: „Gyümölcseikről ismeritek meg őket.”

298. 2° *A világ fiai*, még akkor is, ha egyébként hívők, helytelenül gondolkoznak a tökéletességről, vagy ahogyan ők nevezik, a jámborságról.

A) Némelyek a jámborokat *képmutatóknak*, farizeusoknak tartják, akik a jámborság leple alatt szörnyű bűnöket palástolnak, vagy nagyravágyó terveket rejtegetnek, amilyen az uralkodni vágyás a lelkiismereteken és ezzel a világon. Ezek összetévesztik a visszaélést a dologgal magával. Egyébként látni fogjuk, hogy a misztikusok alaptulajdonságai ellenkezőleg az egyszerűség, engedelmesség, alázatosság.

299. B) Mások a jámborságot *a képzelőtehetség* és az érzéki törekvés *túltengésének*, a túlingerlékenység egy nemének tartják, amely legfeljebb asszonyokhoz és gyermekekhez illik, nem pedig férfiakhoz, akiknek az értelemről és az akarattól kell magukat vezetetniük. Pedig hát mennyi szent van, akinek egyenesen mintaszerű józan esze, felsőbbes értelme és vasakarata volt! Itt is összetévesztik a torzképet az arcképpel.

300. C) Végül vannak olyanok, akik azt állítják, hogy a tökéletesség elérhetetlen *utópia* és éppen azért veszedelmes is. Elég – úgy mondják – betartani Isten parancsait, támogatni a felebarátot, anélkül, hogy időnként aprólékos lelki gyakorlatokra vagy rendkívüli erények hajhászására pazarolnánk. – De elég olvasni a szentek életét, hogy ezt a tévedést kiigazítsuk. Mert abból megtanuljuk, hogy a tökéletességet sokan elérték a földön, és a tanácsok követése nem ártott a parancsok megtartásának, sőt ellenkezőleg hatalmasan támogatta azt.

301. 3° Maguk *a jámbor emberek* is tévedhetnek a tökéletesség természetét illetően, amennyiben nem egyszer kiki a maga ízlése és szeszélye szerint fogja azt fel.³¹⁰

A) Többen összetévesztik a jámborságot a jámborsági cselekedetekkel, *az ájtatosságokkal*, és azt hiszik, hogy annál tökéletesebb valaki, minél több ájtatossági gyakorlatot végez, minél több jámbor társulat tagja; bár mindez nemegyszer állásbeli kötelességeik rovására történik, vagy a házbelieknek tartozó szeretet kárára. Ez annyit jelent, mint a mellékesből fődolgot csinálni, mint feláldozni a célt az eszközök kedvéért.

302. B) Mások *szertelen böjtökben*, oktalan szigorúságban keresik a tökéletességet: annyira legyengítik testüket, hogy emiatt képtelenek állásbeli kötelességeiket elvégezni. Irtóznak attól, hogy borba mártsák nyelvüket, de nem irtóznak attól, hogy embertársuk vérébe mártsák nyelvüket rosszmájú és rágalmazó beszédekben. Ez is annyi, mint félreismerni a tökéletesség

³¹⁰ „Selon sa passion et fantaisie” mondja DE SALES SZT. FERENC, *Introd. à la vie dévote*, I. Part., ch. I. Érdeemes az egész fejezetet elolvasni.

mibenlétét, és feláldozni a szeretet alapvető kötelességét olyan gyakorlatoknak, amelyek önmagukban jók lehetnek ugyan, de kevésbé fontosak. – Ehhez hasonló tévedésbe esnek azok, akik gazdag alamizsnát adnak a szegényeknek, de nem akarnak megbocsájtani ellenségeiknek, vagy pedig nem akarják megfizetni köteles tartozásukat.

303. C) Némelyek összetévesztik a *vigasztalásokat* a buzgósággal: azt hiszik, hogy tökéletesek, ha lelki örömben fürdenek, ha könnyen megy nekik az imádság. Viszont azt vélik, hogy lefelé mennek a lelki életben, ha lelki szárazság vagy önkéntelen szórakozottság gyötrik őket. Elfelejtik, hogy Istennél a lelkes, sokszor megismételt törekvés számít, nem pedig a látható siker.

304. D) Másokat megint magával ragad a *külső tevékenység* láza, s teljesen az apostolságnak adják magukat, elhanyagolva saját belső lelki életüket. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az apostolság lelke az imádságos élet, amely lehozza számunkra Isten kegyelmét és biztosítja munkánk eredményét.

305. E) Végül olyanok is akadnak, akik a misztikusoknak könyveiben, vagy a szentek életében jelenésekről, látomásokról olvastak, és azt hiszik, hogy ezekben áll a tökéletesség. Azért megerőltetik fejüket, felcsigázzák képzelőtehetségüket, hogy maguk is lássanak ilyen rendkívüli dolgokat. Nem szívlelik meg, hogy maguknak a misztikusoknak tanúságtétele szerint ezek csak mellékes tünetek, amelyek nem tesznek szentekké, és amelyek miatt nem kell elbizakodni; az Isten akaratán való megnyugvás sokkal biztonságosabb és járhatóbb út a szentséghez.

Miután tehát e téves nézetektől megtisztítottuk a teret, könnyebben meg fogjuk érteni a tökéletesség való mibenlétét.

II. cikkely: A tökéletesség helyes fogalma

306. Miről is van szó? Hogy a kérdést megoldhassuk, fejtsük ki pontosan, hogy mit is akarunk.

1° *Valamely lény* általában *akkor tökéletes* a természet rendjében, ha befejezett, kész, perfekt (ahogyan latin szóval mondjuk), azaz *ha eléri célját*.³¹¹ Ez a teljes tökéletesség. De ezen kívül van viszonylagos tökéletesség is, amely folytonos előrehaladás: ez állandó közeledés a cél felé, minden erőnk megfeszítésével, követve a természet törvényeinek iránymutatását, amely törvényeket a természetes ész megismeri.

307. 2° Az embernek célja a természetes rendben is Isten: 1) Tőle teremtettünk, tehát szükségképpen érette is teremtettünk, mivel Isten magánál tökéletesebb célt nem találhat. Ő a legfőbb lény; már pedig nem a legtökéletesebb célért teremteni nem méltó Istenhez. 2) Sőt mi több: mivel Isten a végtelenül tökéletes lény, és azért minden tökéletesség forrása, világos, hogy az ember annál tökéletesebb, minél jobban közeledik Istenhez, minél többet merít az Isten tökéletességeiből.³¹² Ezért nem talál az ember egyet sem a teremtmények között, amely kielégíthetné jogos igényeit. Tehát Isten felé kell irányítanunk minden cselekedetünket. Istent meg kell ismernünk, szeretnünk, szolgálunk, egyszóval dicsőítenünk: íme ez az élet célja, ez a tökéletesség forrása.

³¹¹ „Unumquodque dicitur esse perfectum in quantum attingit proprium finem, qui est ultima rei perfectio.” *Sum. Theol.*, II^a II^{ae}, q. 184, a. 1.

³¹² „Ultimus hominis finis est bonum increatum, scilicet Deus, qui solus sua infinita bonitate potest voluntatem hominis perfecte imptere.” *Sum. Theol.* I^a II^{ae}, q. 111, a. 1.

308. 3° Ez még inkább igaz a természetfölötti rendben. Isten kegyelme fölemelt bennünket egy olyan állapotba, amely felülmúlja igényeinket és képességeinket; arra rendelt, hogy egykor a boldogító színelátásában őt bírjuk; megszentelő kegyelemmel ékesített föl, amely részesedés Isten természetében; természetfölötti szervezettel látott el. Mindezekből nyilvánvaló, hogy *csak annyiban tökéletesedünk, amennyiben közeledünk Istenhez*. Mivel pedig nem közeledhetünk Istenhez anélkül, hogy Jézushoz ne csatlakozzunk, aki az egyetlen út az Atyához, a tökéletességünk abban fog állni, hogy Jézussal, egyesülésben Istenért élünk: „Vivere summe Deo in Christo Jesu” (a legteljesebben Istennek élni Jézus Krisztusban) – ahogyan J.-J. Olier mondja.³¹³ Ezt pedig azáltal cselekedjük, hogy gyakoroljuk a keresztény erényeket, amelyeknek mindnek az a célja, hogy többé-kevésbé egyesítsenek bennünket Istennel, amennyiben Krisztus Urunk nyomdokaira terelnek.

309. 4° Itt tehető fel a kérdés, hogy nincsen-e az erények között egy, amely *össz foglalatja* a többinek, és éppen azért a tökéletesség lényegének mondható. Szt. Tamás a szentírás és a szentatyák nyomán azt tanítja, hogy igenis van ilyen erény. Ez az erény pedig, amelyet a tökéletesség lényegének lehet nevezni: *Istennek és Istenért a felebarátnak szeretete*.³¹⁴ Mivel azonban a földi életben nem lehet Isten szeretetét gyakorolni anélkül, hogy föl ne vennék a küzdelmet a helytelen önszeretet, tehát a három kívánság ellen, azért a gyakorlatban a szeretethez az áldozatot kell csatolni, hogy tökéletesek legyünk.

Ki fogjuk tehát mutatni: 1) hogy a tökéletesség lényege Istennek és a felebarátnak szeretetében áll, 2) hogy a szeretetnek az áldozatig kell elmennie, 3) hogy mi módon kell összekötni ezt a két elemet, 4) hogy a tökéletesség felöleli a törvényeket és a tanácsokat, 5) hogy melyek a fokozatai és határai a földön.

I. § A tökéletesség lényege a szeretetben áll

310. Fejtsük ki előbb tételünk értelmét. Istennek és a felebarátnak szeretete, amelyről itt szó van, *természetfölötti*: tárgyában, indítóokában és létrehozó okában. Az Isten, akit itt szeretni kell, a kinyilatkoztató Isten, a Szentháromság-egy-Isten. Ezt az Istent azért szeretjük, mert a kinyilatkoztatás azt mondja róla, hogy végtelenül jó és szeretetreméltó. A szeretet létrehozó oka pedig a szeretet természetfölötti erényével ellátott és a segítő kegyelemtől megindított akarat. Ez a szeretet tehát nem érzi a szeretet. Igaz, hogy mivel az ember testből és lélekből áll, gyakran a legszemélyesebb szeretetbe is belejátszik a test érzelmessége; de ez az elem el is maradhat; és ha megvan, akkor is csak másodrendű dolog. A szeretetnek a lényege az odaadás; az az erős akarat, hogy magunkat Istennek adjuk, ha kell áldozatul hozzuk; hogy Isten dicsőségét keressük és az ő tetszését elébe helyezzük a magunk tetszésének és minden teremtmény tetszésének.

311. Ugyanezt kell mondanunk, helyes arányban, *a felebarát szeretetéről* is. Benne voltaképpen Istent szeretjük, mert Isten képét, tökéletességének visszfényét látjuk meg benne. Szeretetünk indítóoka tehát itt is az isteni jóság, amennyiben az felebarátunkba kisugárzott, benne lemásoltatott, kifejezésre jutott. Közelebbről kifejezve, felebarátunkban szeretjük azt a lelket, amelyben a Szentlélek lakik, amelyet Jézus Krisztus drága vére megváltott. Mivel pedig a szeretet jót kíván, a felebarát természetfölötti szeretetében természetfölötti javakat kívánunk neki: lelki előhaladást, örök üdvösséget.

³¹³ J.-J. OLIER *Pietas Seminarii*, n. 1.

³¹⁴ „Per se quidem et essentialiter consistit perfectio christianæ vitæ in caritate, principaliter quidem secundum dilectionem Dei, secundario autem secundum dilectionem proximi.” *Sum. Theol.*, II^a II^æ, q. 184, a. 3.

Így tehát nincsen két szeretet, egyik az Isten szeretete, a másik a felebaráté: csak egy szeretet van, amely egybefoglalja az Istent és az embert, mert Istent önmagáért, az embert pedig Istenért szeretjük.

Ezek után könnyebben megértjük, hogy a tökéletesség lényege ez a szeretet.

A tétel bizonyítása

312. 1° Kérdezzük meg előbb a **szentírást. A)** Az ó- és az újszövetségben egyaránt az egész törvény összefoglalója az Isten és a felebarát szeretetének kettős parancsa. Így, amikor egy írástudó kérdezi az Úr Jézustól, hogy mit kell tenni az örök élet elnyerésére, az Úr Jézus egyszerűen csak ennyit kérdez tőle: Mit mond a törvény? A törvénytudó pedig gondolkodás nélkül ráfeleli a Deuteronomium (Mózes ötödik könyve) szavait: „*Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből, és minden erődből, és teljes elmédből; felebarátodat pedig mint tennenmagadat.*”³¹⁵ Krisztus Urunk pedig helyeselte, mondván: „Tedd ezt és élni fogsz.” *Hiszen szerinte e két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták.*³¹⁶ Más formában ugyanezt mondja Szt. Pál is, aki, miután emlékeztetbe idézte a tízparancsolat főbb tételeit, hozzáteszi: „*A törvénynek teljessége a szeretet.*”³¹⁷ Így tehát az Istennek és a felebarátának szeretete a törvény összessége és teljessége. A törvény tökéletes teljesítése pedig a kereszténység tökéletes lényege. Mert a törvény fejezi ki Isten akaratát, már pedig lehet-e tökéletesebb dolog, mint Isten szent akarata?

313. B) Másik érvet szolgáltat *Szt. Pálnak* a korinthusiakhoz írott levelének 13. fejezete, amelyben költői lendülettel írja le a szeretetet, annak fönségét, felsőbbtségét a kegy-ajándékokkal, a karizmákkal szemben, valamint a másik két isteni erénnyel: a hittel és a reménnyel szemben. „*A szeretet türelmes, nyájas, a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat...*” Végül hozzáteszi, hogy a kegy-ajándékok megszűnnek, a hit és a remény elmúlik, de a szeretet soha meg nem szűnik. Nemde annyit jelent ez más szóval, hogy a szeretet nemcsak lelke és királynéja az összes erényeknek, hanem egymagában olyan tökéletes, hogy egyedül is elég a tökéletességhez, mert magában hordozza a többi összes erényeket?

314. C) *Szent János*, az isteni szeretet apostola, adja meg tételünknek lényegbevágó bizonyítékát: Az Isten szeretet; – mondja – ez Istennek mintegy lényeges jegye, sajátossága. Ha tehát hasonlítani akarunk Istenhez, azaz tökéletesek akarunk lenni, mint a mi mennyei Atyánk is tökéletes, szeretnünk kell őt, amint ő is szeretett minket: „*mert ő előbb szeretett minket.*”³¹⁸ Mivel pedig nem szerethetjük Istent, ha felebarátunkat nem szeretjük, szeretnünk kell felebarátunkat, és áldozatul kell érte hozni magunkat: „*nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért.*”³¹⁹ Hozzáteszi: „*Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. És mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet. Abban nyilvánult meg az Isten szeretete miirántunk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, hogy általa éljünk. Ebben áll a szeretet, nem mintha mi szeretnénk volna az Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket és elküldötte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért. Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk...*”

³¹⁵ Lk 10,25-29, vö. MTörv 5,7.

³¹⁶ Mt 22,39-40.

³¹⁷ Róm 13,10.

³¹⁸ 1Jn 4,10.

³¹⁹ 1Jn 3,16.

Szeretet az Isten, és aki szeretetben marad, Istenben marad, és az Isten őbenne.”³²⁰ Nem lehet világosabban kifejezni, hogy a tökéletesség Isten szeretete és a felebarát szeretete Istenért.

315. 2° Kérdezzük már most meg a hittől megvilágított *értelmet* is, mit mond erről a kérdésről. Akár a tökéletesség mibenlétét, akár a szeretet mibenlétét vesszük vizsgálat alá, mindenképpen ugyanarra a következtetésre jutunk.

A) Egy lény akkor tökéletes (mondottuk a [306. pontban](#)), ha *eléri a célját*, vagy ha a lehető legjobban *közeledik* a célja felé. Mármost: az ember célja a természetfölötti rendben Isten, akit a boldogító színelátással és az ebből fakadó szeretettel fogunk bírni az égben. A földön pedig az a célunk, hogy minél jobban közeledjünk ezen végső célunk felé, azzal, hogy minél bensőségebb egyesülésben élünk a bennünk lakó Szentháromsággal és Jézussal, aki a mennyei Atyához vezető út. Tehát minél jobban egyesülve vagyunk Istennel, létünk forrásával és végső céljával, annál tökéletesebbek vagyunk.

316. Mármost, van-e az erények között még egy, amely olyan tökéletesen *egyesítené* lelkünket Istennel, mint a *szeretet*? A többi erény előkészít bennünket erre az egyesülésre, meg is kezdheti az egyesülést, de befejezni csak a szeretet tudja. Az erkölcsi erények nem egyesítenek közvetlenül Istennel, hanem csak eltávolítják az egyesülés útjában álló akadályokat. Ilyen erények: az okosság, az igazságtalanság, a lelki erősség, a mértékletesség stb. Például a mértékletesség azzal, hogy az érzéki gyönyörűség vágyát mérsékli, elhárítja az útból az Istennel való egyesülés egyik leghatalmasabb akadályát. Az alázatosság azzal, hogy tompítja a helytelen önszeretetet, előkészít bennünket Isten szeretetére. Általában véve ezek az erények azzal, hogy módot és mértéket tartatnak velünk mindenben, akaratainkat Isten akaratainak rendelik alá, és így közelebb visznek az Istenhez. Ami mármost a másik két isteni erényt illeti, azok kétségtelenül egyesítenek Istennel, de tökéletlenül. A hit egyesít Istennel, amennyiben Isten a végtelen igazság; birtokosaivá tesz bennünket a kinyilatkoztatott igazságnak, de megfér a halálos bűnnel, amely elszakít Istentől. A remény is felemel Istenhez, mint legfőbb javunkhoz, végső célunkhoz, de együtt létezhet a halálos bűnnel, amely megfoszt bennünket végső célunktól.

317. *Egyedül a szeretet egyesít tökéletesen Istennel.* Feltételezi a hitet és a reményt, de túlmegy azokon: megragadja egész valónkat, értelmünket, szívünket, akaratainkat, cselekvésünket, és mindezt fenntartás nélkül egészen odaadja Istennek. Kizárja a halálos bünt, Istennek ezt a halálos ellenségét, és Isten barátságában részeltet bennünket: „*Ha valaki szeret engem... Atyám is szeretni fogja őt.*”³²¹ A barátság pedig egyesülés, két lélek egybeolvadása: a barátoknak egy szívük, egy lelkük és egy akaratauk van (cor unum et anima una... unum velle, unum nolle). A szeretet összes képességeink egybehangolása: egybehangolása az értelemnek, úgy, hogy gondolatunkat Isten gondolatáról mintázzuk, egybehangolása akaratainknak, úgy, hogy mindenben Isten akaratahoz igazodunk, egybehangolása a szívünknek, úgy, hogy azt Istennek ajándékozzuk, egybehangolása tetterőnknek, úgy, hogy Isten kegyelmével egy közös erőforrás leszünk, hogy Isten szerinti életet élhessünk. A szeretet egyesít tehát Istennel, végső célunkkal, tökéletességünk forrásával, és ezért a mi tökéletességünk lényege.

318. B) *Ha a szeretet mibenlétét vesszük vizsgálat alá*, ugyanarra az eredményre jutunk. Valóban, amint de Sales Szt. Ferenc kimutatja,³²² a szeretet a többi erényeknek tökéletességét egyesíti magában, és azonfelül még mindnyájuknak egy különös tökéletességet kölcsönöz.

³²⁰ *1Jn* 4,7-16.

³²¹ *Jn* 14,23.

³²² *Traité de l'amour de Dieu*, I. XI, ch. 8.

a) *Egyesíti magában a többi erényeket.* Kétségtelen, hogy a tökéletesség erények szerzésében áll. Ha tehát az ember valamennyit bírja, és pedig nemcsak kezdetleges állapotban, hanem magasabb formában, akkor elérte a tökéletességet. Már pedig akiben megvan a szeretet, megvan a többi erény is: megvan a *hit*, mert nélkül nem ismerné az ember Istennek végtelen szeretetreméltóságát; megvan a *remény*, mert hiszen ez sugall bizalmat, hogy szeretettel közelíthessünk Istenhez; megvannak az erkölcsi erények is. Így pl. megvan az *okosság*, amely nélkül a szeretet nem tudna megmaradni, sem növekedni; megvan a *lelki erő*, mert ez szükséges, hogy legyőzzük azokat az akadályokat, amelyek a szeretet gyakorlatában elénk állhatnak; megvan a *mértékletesség*, amely tompítja bennünk az érzéki javak rendetlen kívánságát, ami legnagyobb akadálya az Isten szeretetének.

Sőt mi több, mondja de Sales Szt. Ferenc „*a nagy apostol nem azt mondja,*³²³ hogy a szeretet türelmet, jóságot, állhatatosságot, egyszerűséget ad, hanem hogy ő maga türelmes, jóságos, állhatatos”, mert benne foglaltatik mind a többi erény.

319. b) *A többi erénynek különös tökéletességet, értéket ad,* vagy ahogyan Szt. Tamás magát kifejezi, a szeretet a többi erénynek a formája.³²⁴ „Minden erény, ha a szeretettől el van választva, tökéletlen, mert nélkül nem tudja elérni a célját, ami: boldoggá tenni az embert... Nem mondom, hogy szeretet nélkül nem jöhetnek létre, vagy nem gyarapodhatnak; de hogy tökéletesek legyenek, hogy méltán kész, befejezett, formás erényeknek hívathassanak, az a szeretettől van, amely erőt ad nekik, hogy mintegy Isten szárnyain repüljenek, és Isten irgalmasságából összehordhassák az érdemnek, a megszentelésnek a mézét azokba a szívekbe, amelyekben laknak. A szeretet olyan az erények között, mint a nap a csillagok között: tőle kapják minden ragyogásukat és szépségüket. A hit, a remény, az Úr félelme és a bánat rendesen előbb érkeznek a lélekbe, hogy szállást készítsenek ott neki, amikor pedig ez megérkezik, engedelmeskednek neki, ők és mind a többi erények; a szeretet viszont a maga jelenlétével lelket önt beléjük, díszíti őket és élteni.”³²⁵ Más szóval, mivel a szeretet közvetlenül Istenhez, mint végtelen tökéletes lényhez, mint *végső célunkhoz irányítja lelkünket*, azért a többi erényeknek is, amelyek uralma alá sorakoznak, ugyanazt azt irányítottságot és következésképpen ugyanazt az értéket adja. Így pl. egy engedelmisségi vagy alázatossági cselekedet, ha szeretetből történik, hogy Istennek tessünk, tulajdon értékén kívül még egy sokkal magasabb értéket nyer, mert a szeretet ténye lesz, amely pedig a legtökéletesebb az erények között. Tegyük még hozzá azt is, hogy a nevezett cselekedetek *könnyebbé* is, *vonzóbbá* is lesznek: mert az engedelmisség és az alázatosság ugyancsak nincs ínyére gögös természetünknek, de ha abban a meggyőződésben gyakoroljuk, hogy ezzel Istent szeretjük és dicsőségére dolgoztunk, sokkal könnyebbé válik.

Így tehát a szeretet nemcsak összefoglalja, hanem valósággal lelke a többi erénynek, és közvetlenebbül, tökéletesebben egyesít Istennel, mint bármelyikük. Ez tehát magának a tökéletességnek is a lényege.

ÖSSZEFOGLALÁS

320. Mivel a tökéletesség lényege a szeretet, a hozzá vezető rövidített út abban áll, hogy *sokat*, nagyon és lelkesen szeressük az Istent; de szeressük főképpen tiszta és *érdektelen szeretettel*. Ezt pedig nemcsak akkor tesszük, ha felindítjuk magunkban a szeretet indulatát, hanem mindenkor, amikor valamely kötelességet, bármily csekély legyen is az, azért végzünk, hogy tessünk az Istennek. Tehát bármily szerény cselekedetünket is módunkban áll a szeretet

³²³ *IKor* 13,4.

³²⁴ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 23, a. 8.

³²⁵ *Id. h. c.* 9.

tényévé avatni, és ezzel előhaladni a tökéletesség útján. – Ez az előhaladás annál biztosabb és annál gyorsabb lesz, minél tüzesebb és minél áldozatosabb a szeretet; tehát következőképpen minél nagyobb és minél kitartóbb erőfeszítést végzünk kötelességünk teljesítésében. Mert ami legtöbbit ér Isten szemében, az az eltökélt akarat, az az elvégzett erőmegfeszítés, és semmiképpen sem az érzelem.

Mivel pedig a felebarátnak természetfölötti szeretete szintén Isten szeretete, minden szolgálat, amelyet testvérünknek azért teszünk, mert benne az Isten tökéletességeinek visszfényét, vagy ami egyre megy, Jézus Krisztust látjuk, a szeretet tényévé szentül és előbbre visz bennünket a tökéletesség útján. Szeretni Istent és szeretni felebarátunkat, íme itt a tökéletesség titka. De a földön a szeretet csak akkor tökéletes, ha hozzájárul az áldozat.

II. § A szeretet a földön áldozatot kíván³²⁶

321. Az égben szerethetünk anélkül, hogy áldozatul kellene hoznunk magunkat. De a földön másképpen van. A bukott természet állapotában, melyben élünk, lehetetlen Istent igazán és érdektelenül szerethetünk anélkül, hogy érte magunkat feláldoznánk.

Ez következik abból, amit fentebb mondtunk a [74-75. pont](#) alatt, hogy az újjászületett emberben is megmaradnak a romlott természet törekvései. Nem szerethetjük Istent anélkül, hogy le ne gyűrnénk, és le ne tompítanánk ezeket a törekvéseket. Ez a küzdelem kezdődik már értelmes életünk hajnalán, és csak akkor szűnik majd meg, amikor utolsó sóhajunk száll el. Igaz, hogy vannak nyugodtabb perceink, amikor kevésbé heves a harc, de ekkor sem szabad letenni kezünk ből a fegyvert, mert mindjárt vakmerőbben támad az ellenfél. Az áldozat szükségét hirdeti a szentírás is.

1° A szentírás világosan tanítja, hogy áldozat és önmegtagadás kell ahhoz, hogy Istent és felebarátunkat szeretni tudjuk.

322. A) Összes tanítványaihoz intézi *Krisztus Urunk* ezeket a szavakat: „*Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét, és kövessen engem.*”³²⁷ Jézus követésének és szeretetének az a föltétele, hogy tagadjuk meg magunkat, azaz természetünk rossz hajlandóságait, önzésünket, büszkeségünket, nagyravágyásunkat; mondjunk ellene az érzékiségnek, az élet élvezésére vágyó szívünknek. És vegyük fel a keresztet, azaz vállaljuk el a szenvedéseket, a nélkülözéseket, a megaláztatásokat; viseljük békével a sors csapásait, a fáradságokat, a betegségeket, egyszóval mindazon bajokat, amelyeket Isten reánk bocsájt, hogy kipróbálja hűségünket, hogy megerősítsen az erényben és alkalmat adjon nekünk hibáink kiengesztelésére. Csak ilyen áron lehetünk tanítványai, és csak így járhatunk az ő szeretetének és a tökéletességnek útján.

Ezt a tanítást *példájával* is megerősíti. Ő, aki azért jött az égből a földre, hogy megmutassa nekünk a tökéletesség útját, nem járt más úton, mint a kereszt útján. A jászoltól a keresztig egész élete nélkülözés volt, megalázkodás, munka, verejték, vér. Ez az élet beszédes magyarázata annak az életprogramnak: „*Ha valaki utánam akar jönni...*” Ha lett volna ennél biztosabb út, megmutatta volna nekünk. De ő tudja, hogy nincs, és azért járta maga is, hogy minket magához vonzzon: „*Én pedig ha felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.*”³²⁸ Így értették az apostolok is, mert ők is azt mondják Szt. Péterrel, hogy Krisztus a maga keresztútjával rajzolta ki a mi utunkat: „*Krisztus is szenvedett érteünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek.*”³²⁹

³²⁶ Az áldozat szó itt önmegtagadást jelent.

³²⁷ *Mt* 16,24, vö. *Lk* 9,23.

³²⁸ *Jn* 12,32.

³²⁹ *1Pét* 2,21.

323. B) Ez *Szt. Pál* tanítása is. Szerinte a tökéletesség abban áll, hogy vetkezzük le a régi embert, hogy felöltsük az újat: „*Vetkőzzetek ki a régi emberből, s öltözzetek fel az újba.*”³³⁰ Már pedig a régi ember összfoglalata azoknak a rossz hajlamoknak, amelyeket Ádámól örököltünk; a régi ember az a három kívánság, amelyet meg kell zabolázni az önmehtagadás gyakorlata által. Ki is mondja világosan, hogy azoknak, akik Krisztus tanítványai akarnak lenni, keresztre kell feszíteni testüket és annak gonosz hajlandóságait: „*Akik pedig Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt.*”³³¹ Ez lényeges feltétel, úgyhogy maga is kötelezve érzi magát az önmehtagadás gyakorlására, nehogy elkárhozzék: „*Megsanyargatom testemet és szolgaságba vetem, nehogy míg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre méltó legyek.*”³³²

324. C) *Szent János*, a szeretet apostola ugyanezt vallja. Azt tanítja, hogy annak, aki Istent szeretni akarja, meg kell tartania Isten parancsait, és le kell győzni a három kívánságot, amely uralkodik a világon. És hozzáteszi, hogy ha valaki szereti a világot és azt, ami a világban van, azaz a három kívánságot, az nem szeretheti az Istent: „*Ha valaki szereti a világot, abban nincs meg az Atya szeretete.*”³³³ Már pedig világos, hogy aki a világot és annak csábításait gyűlölni akarja, annak gyakorolni kell az áldozat szellemét, le kell mondani a bűnös vagy veszedelmes élvezetekről.

325. 2° Ez következik egyébként abból is, hogy a bukott természet állapotában vagyunk (l. [74. pont](#)), amelyben a három kívánsággal kell küszködnünk (l. [193. pont](#)). Hiszen lehetetlen szeretnünk az Istent és a felebarátot anélkül, hogy elszántan szembe ne szállnánk mindazzal, ami ezen szeretettel ellenkezik. Már pedig a három gonosz kívánság ellenkezik Istennek és a felebarátnak szeretetével, amint fentebb kifejtettük. Föl kell tehát venni velük szemben habozás nélkül a könyörtelen küzdelmet, ha a szeretetben elő akarunk haladni.

326. Adjunk egypár példát. *Külső érzékszerveink* mohón keresik künn a világban azt, ami érdekes nekik, és ezzel könnyen veszélybe viszik törekeny erényünket. Mit tegyünk ellenük? Megmondta azt Krisztus Urunk az ő erőteljes nyelvén: „*Ha jobb szemed megbotránkoztat téged, vágd ki azt, és vedd el magadtól, mert jobb neked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, minthogy egész tested a gehennára vettessék.*”³³⁴ Ez annyit jelent, hogy az embernek el kell vonni a bűnalkalomtól szemét, fülét, minden érzékét, enélkül nincs sem üdvösség, sem tökéletesség.

Hasonlóképpen áll a dolog a *belső érzékekkel* is, különösen a képzelőtehetséggel és az emlékezőtehetséggel. Ki ne tudná, hogy mennyi veszedelembé visznek, ha mindjárt kezdetben nem állunk résen velük szemben?

Magasabb képességeink: az értelem és az akarat is sokféle eltévelyedésnek vannak kitéve. Hajlamosak a kíváncsiságra, a függetlenségre, a büszkeségre. Hogy befogjuk őket a hitnek és az Istennel, valamint az ő helyetteseivel szemben való alázatos engedelmség igájába, mennyi erőmegfeszítésre, mennyi szüntelen küzdelemre van szükség!

Be kell tehát vallanunk, hogyha Istent szeretni akarjuk, le kell gyűrni magunkban az önzést, a büszkeséget, az érzékiséget, az élvezetvágyat. Az áldozat tehát lényeges feltétele a földön a szeretetnek.

³³⁰ *Kol* 3,9.

³³¹ *Gal* 5,4.

³³² *IKor* 9,27.

³³³ *IJn* 2,15.

³³⁴ *Mt* 5,29.

Alapjában véve ez *Szt. Ágoston* gondolata is, amikor azt mondja: „Két szeretet két várost épített: a földit az önszeretet, mely annyira ment el, hogy megvetette az Istent, a mennyeit pedig az Isten szeretete, mely annyira ment el, hogy megvetette önmagát, az embert.³³⁵ Más szóval: nem lehet Istent szeretni anélkül, hogy magunkat meg ne vetnők, azaz anélkül hogy meg ne vetnők, ki ne irtanók gonosz hajlandóságunkat. Ami jó van bennünk, azért meg hálát kell adnunk eredeti forrásának, az Istennek, és ápolnunk kell azt szüntelen munkával.

327. Ebből az a *következmény*, hogy aki tökéletes akar lenni, annak a szeretetet is, de az áldozatot is gyakorolnia kell, mert a földön csak úgy szerethetünk, ha áldozatul hozzuk magunkat. Egyébként azt is lehet mondani, hogy mindenegyes jócselekedetünk az áldozatnak is, a szeretetnek is cselekedete: amennyiben elvon a teremtményektől és önmagunktól, az áldozat cselekedete, amennyiben pedig Istennel egyesít, a szeretet cselekedete. Lássuk tehát még, hogy miképpen kell ezt a két elemet egybefűzni.

III. § Mi a szerepe a szeretetnek és mi a szerepe az áldozatnak a keresztény életben?

328. Mivel a keresztény életben szeretetnek is, áldozatnak is kell lenni, kérdés, mi a szerepe az egyiknek és a másiknak. Ebben a kérdésben bizonyos pontokban mindenki egyetért; vannak viszont olyan pontok, amelyekben nézeteltérések uralkodnak, bár a különféle iskolákhoz tartozó mesterek a gyakorlatban alig térnek el egymástól.

329. 1° Mindenki megengedi, hogy önmagában véve, tekintve rangját, méltóságát, *a szeretet az első*. Ez a tökéletesség célja, lényeges alkotó eleme, amint azt bebizonyítottuk a [312. pontban](#). Erre kell tehát kezdettől irányítani figyelmünket, ezt kell keresnünk szüntelenül. Ez fogja megadni az áldozatnak a maga létjogosultságát és főértékét. Hiszen az elv: Mindenben tekintsd a véget. Beszélni kell tehát róla mindjárt a lelki élet kezdetén, és meg kell mondani, hogy az Isten szeretete megkönnyíti az áldozatot, de nélküle nem tud megenni.

330. 2° Ami az *időrendet* illeti, abban is megegyeznek a lelki élet összes mesterei, hogy ez a két elem *elválaszthatatlan* egymástól, és hogy következésképpen egyszerre, egy időben, együttesen kell mindkettőben gyakorolnunk magunkat. Hiszen a földön nincs igazi szeretet áldozat nélkül, viszont az Istenért magunkra vett áldozat a legbiztosabb jele a szeretetnek.

Végeredményében tehát csupán erről van szó: a lelki élet kezdetén melyik elem az, amelyet jobban kell szorgalmazni, a szeretet-e, avagy az áldozat? Itt válnak szét egymástól a különféle iskolák véleményei.

331. A) *De Sales Szt. Ferenc* a bencés és domonkos iskola számos képviselőjére támaszkodva, és nagyon bízva az újjászületett természet erejében, *az Isten szeretetével akarja kezdeni* a lelki életet, hogy ez készítsen elő az áldozat elfogadására és gyakorlatára. De nem akarja ez utóbbit sem kizárni, sőt Filoteájától igenis sok önmegtagadást és áldozatot kíván. És ha ezt nagy kíméllettel és enyhe formában kéri, csak azért teszi, hogy biztosabban megtörténjék. Ez kitűnik már könyvének első fejezetéből: „Az igazi és élő jámborság feltételezi Isten szeretetét, hiszen nem egyéb ez, mint Isten szeretete. És éppen mert a jámborság a kiváló szeretet bizonyos fokában áll, nemcsak hogy készségesekké, erősekké, buzgókká tesz Isten minden parancsának teljesítésben, hanem ezen felül arra indít bennünket, hogy szívesen és készségesen végezzük a tőlünk telhető legjobb cselekedeteket, olyanokat is, amelyek

³³⁵ *De Civitate Dei*, XIV, 28.

egyáltalában nincsenek megparancsolva, hanem csak tanácsolva vagy ajánlva vannak.” Már pedig a parancsok megtartása, a tanácsok és a kegyelmi ösztönzések követése nagyfokú önmehtagadást kíván. Egyébként a szent azt követeli meg Filoteától, hogy mindenekelőtt tisztítsa meg magát nemcsak a halálos bűnöktől, hanem a bocsánatos bűnöktől is, valamint a haszontalan és veszedelmes dolgokhoz való ragaszkodástól és a rossz hajlandóságoktól. Mikor pedig az erényekről tárgyal, nem felejtkezik el arról, hogy azok önmehtagadásba kerülnek; csak azt óhajtja, hogy minden legyen megízésítve Istennek és a felebarátnak szeretetétől.

332. B) Másrészt a *Szt. Ignác* iskolája és a XVII. századbeli francia aszkétikus iskola, bár nem feleli, hogy a lelki életben Isten szeretete az elérendő cél, és hogy a szeretetnek kell megeleveníteni minden cselekedetünket, mégis, főleg a kezdőknél, jobban hangsúlyozza az önmehtagadást, a kereszt szeretetét, a régi ember keresztre feszítését, mint legbiztosabb eszközt arra, hogy Istennek igazi és tettekben nyilvánuló szeretetéig eljussunk. Úgy látszik, attól tartanak, hogy ha ezt kezdetben erősen nem hangsúlyozzuk, sok lélek tévedésbe esik, mert azt gondolja, hogy már nagyon előrehaladt a tökéletesség útján, amikor pedig jámborsága még inkább érzéki, mint valódi. Innen van azután, hogy siralmasan elbuknak, amikor súlyos kísértések környékeznek meg őket, vagy hogy könnyen nekikeserednek. Egyébként az áldozat, ha azt Istenért szívesen magunkra vesszük, Istennek odaadóbb és maradandóbb szeretetére vezet, és végül is Isten szeretetének állandó gyakorlata teszi rá a tetőt a lelki élet épületére.

333. Gyakorlati következmény. Anélkül, hogy el akarnánk dönteni ezt a vitás kérdést, egypár gyakorlati utasítást adunk, amelyeket minden iskola nagymesterei helybenhagynak.

A) Két végletet kell kerülni, a) Nem szabad a lelkeket *túlságosan* előrehajszolni azon az úton, amelyet a szeretet útjának nevezünk, anélkül, hogy ugyanakkor ne gyakorolnák magukat a mindennapi önmehtagadás keserű keresztjében. Különböznél könnyen csalódnak és gyászos bukásokban lesz részük. Hány lélek van, amely élvezzi azokat az érezhető vigasztalásokat, amelyeket Isten a kezdőknek juttatni szokott, és azért azt hiszi, hogy megszilárdult már az erényes életben; azért könnyelműen kiteszi magát a bűn alkalmainak és csúfosan elbukik. Egy kicsivel több önmehtagadás, valódi alázatosság, bizalmatlanság önmagával szemben, elszántabb küzdelem szenvedélyei ellen megóvta volna ezektől a bukásoktól.

b) A másik véglet az volna, ha az ember egyre *csak önmehtagadásról*, lemondásról beszélne, és elhallgatná, hogy ez csak eszköz az Isten tiszta és tettekben nyilvánuló szeretetének elérésére. Ez nem egy jóakarátú, de egyelőre még gyenge akarátú embert riaszt vissza. Sokkal nagyobb volna az elszánásuk és a kitartásuk, ha az ember megmagyarázná nekik, hogy ezek az önmehtagadások jóval könnyebbek lesznek, ha Isten iránt való szeretetből vállaljuk. Mert hiszen: „ubi amatur, non laboratur”, a szeretetnek minden könnyű.

334. B) A *lelkivezető*, miután gondosan kikerülte ezeket a végleteket, lelkigyermekének azt az utat ajánlhatja, *amelyik leginkább megfelel jellemének* és a kegyelem sugallatának.

a) Vannak tudniillik *érzékeny* és érzelmes természetek, amelyeknek nem ízlik az önmehtagadás, ha előbb egy időn keresztül nem gyakorolták magukat az Isten *szeretetében*. Az igaz, hogy ez a szeretet gyakran tökéletlen, inkább tüzes és érzéki, mint tette kész és tartós. De ha az ember hasznosítja a szeretetnek ezeket az első fellángolásait, és kifejti, hogy igaz szeretet nem maradhat meg áldozat nélkül; ha az ember rászoktatja őket arra, hogy szeretetből, gyakoroljanak bűnbánatot, önmehtagadást, jóvátételt, vagy egyéb keserű dolgot, ami szükséges a bűn elkerülésére, lassankint megerősödik erényük, megedződik akarátuk, és el fog jönni az idő, amikor megértik majd, hogy az áldozatnak karöltve kell járni Isten szeretetével.

b) Ha ellenkezőleg *erős akarátú* emberrel állunk szemben, akinek szokása, hogy a kötelesség tudatából cselekedjék, annak is megmagyarázzuk, hogy a lelki élet végső célja a szeretet, de mégis kezdetben az *önmehtagadást* hangsúlyozzuk neki, mint a szeretet

próbakövét, gyakoroltatjuk a bűnbánatban, az alázatosságban, az önmegtagadásban, de gondunk van arra, hogy ezeket a keserű erényeket megédesítsük az Isten szeretetének vagy a lelkek iránti buzgóságnak szándékával.

Így sohasem fogjuk elválasztani a szeretetet az áldozattól, hanem kimutatjuk, hogy ez a két elem egymást kölcsönösen követeli és kiegészíti.

IV. § A tökéletesség a parancsoknak vagy a tanácsoknak betartása-e?

335. 1° Miről van szó? Láttuk, hogy a tökéletesség lényege Istennek és a felebarátnak áldozatra kész szeretete. Ez a szeretet annak akaratához kíván alkalmazkodni, akit szeret. Mármost, *Isten akarata kétféleképpen nyilvánul meg*: parancsaiban és tanácsaiban. Parancsaiban bűn terhe alatt kívánja Isten valamely cselekvés elvégzését vagy elhagyását. Tanácsaiban felhív arra, hogy tegyünk többet, mint ami parancsolva van, mert különben készakarva tökéletlenek maradunk, és ellenállunk a kegyelem édesgető szavának. Ezt a különbséget akarja Krisztus Urunk megéreztetni, amikor így szól a gazdag ifjúhoz: „*Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsokat... Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid vagyon, oszd el a szegényeknek, és kincsed legyen mennyekben, és jöjj és kövess engem.*”³³⁶ Így tehát pl. a vagyon kérdésében ahhoz, hogy a mennyországba jussunk, elég, ha betartjuk az igazságosságnak és a szeretetnek a parancsát; de ha tökéletesek akarunk lenni, el kell adni vagyonunkat, az árát a szegényeknek kell adni, azaz önkéntes szegénységet kell gyakorolni. Szent Pál is tanítja, hogy a szüzesség csak tanács, nem parancs; hogy házasságra lépni jó, de szüzön maradni jobb.³³⁷

336. 2° A megoldás. Mármost, némely szerző azt állítja, hogy a *keresztény élet a parancsok teljesítésében áll, a tökéletesség pedig a tanácsok követésében*. Ez a felfogás túlságosan egyszerű, amely, ha rosszul értelmezik, végzetes eredményekre vezet. A valóságban a tökéletesség mindenekelőtt megkívánja az összes parancsok megtartását és másodsorban bizonyos tanácsok követését.

Ez Szt. Tamás véleménye.³³⁸ Miután bebizonyította, hogy a tökéletesség lényege az Isten és a felebarát szeretete, arra a következtetésre jut, hogy a gyakorlatban a tökéletesség lényege a parancsok betartásában áll, amelyek között fő a szeretet parancsa; másodsorban pedig a tanácsok követésében, mert hiszen a tanácsoknak az a hivatásuk, hogy elhárítsák azokat az akadályokat, amelyek a szeretet útjában állanak. Fejtsük ezt ki bővebben.

337. A) A tökéletesség mindenekelőtt és föltétlenül megköveteli a parancsok megtartását. Ezt erőteljesen kell hangsúlyoznunk, mert vannak olyan egyének, akik a tökéletes élet örve alatt elhanyagolják kötelességeiket; pl. hogy gazdag alamizsnát adhassanak, nem fizetik meg tartozásukat. Már pedig világos, hogy egy súlyos parancs megszegése halálos bűn; a halálos bűn pedig lerombolja bennünk a megszentelő kegyelmet, tehát a szeretetet, amiért is a tökéletességre való hivatkozás nem ment ki, amikor súlyosan vétettünk a természeti törvény ellen. Éppen így egy nem súlyosan kötelező parancs megszegése csökkenti bennünk a szeretet hatását, bár magát a szeretetet nem távolítja el; megsérti Istent, és elhidegíti vele való barátságunkat. Ez főleg a teljesen szántsándékos és hozzá a gyakori bocsánatos bűnről áll, amely nagyra növeli bennünk a bűnre való hajlandóságunkat és leköti a szárnyat, amellyel a

³³⁶ Mt 19,17-21.

³³⁷ Kor 7,25-40.

³³⁸ Sum. theol., II^a II°, q. 184, a. 3.

tökéletesség felé repülnénk. Tehát, ha tökéletesek akarunk lenni, mindenekelőtt meg kell tartani a parancsokat.

338. B) *De ehhez hozzá kell még venni a tanácsok megtartását is.* Legalább is egynémely tanácsot követnünk kell, elsősorban azokat, amelyeket állásbeli kötelességeink megkívánnak.

a) Így a *szerezetsek*, akik fogadalommal kötelezték magukat a három evangéliumi tanácsnak: a tisztaságnak, a szegénységnek és az engedelmességnek a követésére, nem lehetnek tökéletesek, ha fogadalmukat meg nem tartják. Ez a három tanács viszont megrövidíti számukra a tökéletesség útját, mert elhárítja az Isten szerzetének legfőbb akadályait: a szegénység azzal, hogy elvon a földi javaktól, szabaddá teszi a szívet, hogy mennyei javakat kívánjon; a tisztaság azzal, hogy elvon az érzéki gyönyörűségektől, még azoktól is, amelyek a házasság szent állapotában meg vannak engedve, arra képesít, hogy egyedül Istent szeressük; az engedelmesség azzal, hogy letöri bennünk a büszkeségnek és a függetlenségnek a szellemét, könnyen elfogadtatja velünk Isten akaratának igáját, különösen mivel az ilyen engedelmesség nem egyéb, mint szeretet.

339. b) Azoknak, is, *akik nem tettek fogadalmat* a tanácsok követésére, hogy tökéletesek legyenek, legalább is a tanácsok szellemében kell élniük; követniük kell a kegyelemnek tökéletességre hívó szózatát, és meg kell fogadniuk bölcs lelkivezetőjük tanácsait. A szegénység szellemében akkor élnek, ha elvonják maguktól a haszontalan és felesleges dolgokat, hogy így megtakarítsanak valamit a szegények számára. A tisztaság szellemében akkor élnek a házastársak is, ha bizonyos nem kötelező önmegtágadást gyakorolnak ebben a pontban, főképpen pedig ha kínos gonddal kerülnek mindent, ami tilos vagy veszedelmes. Az engedelmesség szellemében akkor élnek, ha készségesen engedelmeskednek előljáróiknak, akikben Isten helyetteseit látják; ha híven követik a kegyelem sugallatait, és elfogadják lelkivezetőjük bölcs irányítását.

Ezek szerint *az igazi tökéletesség abban áll, hogy szeretjük Istent és Istenért felebarátunkat, és áldozatot is tudunk hozni, hogy jobban teljesíthessük az összes parancsokat és a tanácsokból is annyit, amennyi életkörülményeinknek megfelel.*

V. § A tökéletesség különböző fokai

A tökéletességnek itt a földön megvannak a maga fokozatai és határai. Azért két kérdés merül fel: 1° *melyek a tökéletesség főbb fokozatai; 2° melyek határai a földön?*

I. A tökéletesség különböző fokai

340. *Számtalan* lépcsőfokon emelkedik fel az ember a tökéletesség magaslatára. Ezeket mindet felsorolni lehetetlen. Csak a korszakalkotó fokozatokat fogjuk itt megjelölni. Az általános felfogás, amely Szt. Tamás tanításán alapszik, három fő állomást, vagy ahogyan leggyakrabban nevezik, három utat különböztet meg. Ez a három út: a *kezdőké*, a *haladóké* és a *tökéleteseké*.

341. a) Az első úton járó *kezdők* legfőbb gondja az, hogy el ne veszítsék a szeretetet, azaz a lelkükben lakó megszentelő kegyelmet. Ezért azon fáradoznak, hogy kikerüljék a bűnt, főképpen persze a halálos bűnt; hogy győzedelmeskedjenek gonosz hajlandóságaikon, hogy

megmeneküljenek mindentől, ami a szeretetet veszélyezteti. Ezt az utat a megtisztulás útjának nevezik, mert az a célja, hogy megtisztítsa a lelket hibáitól.³³⁹

342. b) A második úton már előre akar *haladni* a lélek az erények gyakorlatában és gyarapítani kívánja a szeretetet. A szív már meg van tisztítva, és azért nyitva áll az isteni kegyelem világosságának és melegének. Most már kívánja Jézust követni, erényeit utánozni; és mert az, aki Jézus után megy, világosságban jár, ezt az utat a megvilágosodás útjának nevezik. Most már nemcsak a halálos bűnöktől óhajt mindenáron menekedni a lélek, hanem a bocsánatos bűnöktől is.³⁴⁰

343. c) A harmadik úton a *tökéletesek* járnak, akiknek csak egy gondjuk van: egyesülni Istennel és benne találni meg minden gyönyörűségüket. Mivel tehát állandóan az Istennel való egyesülést keresik, ezt az utat az egyesülés útjának nevezzük. A bűntől irtóznak, mert irtóznak attól, hogy Istent megsértsék, hogy tetszését ki ne nyerjék. Gyönyörűségük az erények gyakorlata, főképpen az isteni erényeké, mert ezek Istennel egyesítenek. A föld számukra csak a számkivetés helye, és Szt. Pállal együtt ők is kívánnak meghalni, hogy egyesülhessenek Krisztussal.³⁴¹

Legyen egyelőre elég ennyi, hiszen később, könyvünk második részében, majd úgyis nyomon fogjuk kísérni a lelket az első úttól az utolsóig, amely már előkészítés az Isten boldogító színelátására.

VI. § A tökéletesség határai a földön

344. Amikor a szentek életét olvassuk, ámulva látjuk, hogy a tökéletességnek milyen magas fokára tud felemelkedni egy lélek, amely semmit sem tagad meg Istenétől. De itt a földön van a tökéletességnek határa is, amelyet átlépni nem szabad, mert különben egy alacsonyabb fokra esünk vissza, vagy egyenesen bűnbe bukunk.

345. 1° Az bizonyos, hogy Istent nem szerethetjük annyira, amennyire megérdemli. Hiszen Isten végtelenül szeretetreméltó, a mi szívünk pedig véges, tehát őt csak korlátolt mértékben szerethetjük a mennyországban is. Mégis törekedhetünk arra szüntelenül, hogy Istent mindig jobban szeressük, mert ahogyan Szt. Bernát mondja, az Isten szeretetének a mértéke csak akkor telik meg, ha őt mérték nélkül szeretjük. De ne feledjük, hogy az igazi szeretet kevésbé érzelemben áll, mint az akarat tényeiben, és hogy az szereti Istent igazán, aki alkalmazkodik Isten akaratához.

346. 2° *A földön nem adatott meg nekünk*, hogy Istent szünet nélkül és hűtlenség nélkül szerethessük. Isten különös kegyelmével, amelyet ő nem tagad meg senkitől, akiben igazán jóakarát van, el lehet érni, hogy az ember nem követ el teljes beleegyezéssel bocsánatos bűnt, de a teljes büntelenség nem adatott meg embernek (a Boldogságos Szűz Máriát nem számítva), amint azt az egyház több alkalommal kijelentette.

³³⁹ „Nam primo quidem incumbit homini studium principale ad recedendum a peccato et resistendum concupiscentiis ejus, quæ in contrarium caritatis movent: et hoc pertinet ad incipientes, in quibus caritas est nutrienda vel fovenda, ne corrumpatur.” (*Sum. theol.* II^a IIe, q. 24, a. 9.)

³⁴⁰ „Secundum autem studium succedit ut homo principaliter intendat ad hoc quod in bono proficiat; et hoc studium pertinet ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt ut in eis caritas per *augmentum* roboretur” (*L. cit.*)

³⁴¹ „Tertium autem studium est ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, et eo fruatur: et hoc pertinet ad *perfectos*, qui cupiunt dissolvi et esse cum Christo”. (*L. cit.*)

A) A középkorban a begárdoknak nevezett eretnekek azt tanították, hogy „az ember a jelen életben képes a tökéletességnek olyan magas fokára eljutni, hogy nem tud többé bűnt elkövetni, sem a kegyelemben gyarapodni.”³⁴² Ebből azt a következményt vonták le, hogy az ilyen ember nem köteles többé sem böjtölni, sem imádkozni, mert ebben az állapotában a test már annyira alá van rendelve az értelemnek és az akaratnak, hogy nyugodtan meg lehet neki engedni akármit. Az ilyen már nem tartozik engedelmeskedni az egyháznak, egyáltalában az embereknek; nem köteles többé az erényeket gyakorolni, mert az a tökéletlenek dolga. Ezek veszedelmes tanítások, amelyek végül is erkölcstelenségre vezetnek. Mert ha az ember azt hiszi, hogy nem tud többé bűnt elkövetni, és nem köteles semmiféle erényt gyakorolni, hamarosan a legaljasabb szenvedélyek martaléka lesz. Ez történt a begárdokkal is. Azért az 1311-ben Vienneben tartott egyetemes zsinat méltán elítélte őket.

347. B) A XVII. században *Molinos* felújítja ezt a tévedést, mert azt tanítja, hogy „a szerzett szemlélődéssel az ember a tökéletességnek olyan fokára jut el, hogy nem követ el többé sem halálos, sem bocsánatos bűnt.”³⁴³ De a maga példájával igazolta, hogy az ilyen elvekkkel, amelyek túl magasra csapnak, túl mélyen lehet lesüllyedni. Méltán elítélte tehát XI. Ince pápa 1687-ben. Mikor hamis tételét felolvasták, mindenki megrémült azoktól a gyászos következményektől, amelyekre a büntelenség elve vezet. – Legyünk tehát szerényebbek és elégedjünk meg azzal, hogy kerüljük ki a teljesen szándékos bocsánatos bűnöket és csökkentjük a számát a törékenységből elkövetett hibáknak.

348. 3° *A földön az ember nem szeretheti Istent állandóan tiszta szeretettel*, azaz olyanal, amely érdek nélkül van, amely kizárja a reményt is. A tökéletesség bármily magas fokára jutottunk légyen is el, időről-időre fel kell magunkban indítanunk a remény indulatát is. Hiszen nem állhatunk teljesen érdektelenül örök üdvösségünk kérdésével szemben. Igaz hogy voltak olyan szentek, akik a passzív próbák idején belenyugodtak abba, hogy elkárhozzanak, de csak azzal a föltétellel, hogy ez az Isten akarata; és azzal a kikötéssel, hogy Istent nem szűnnek meg szeretni. Ezeket a föltételeket ki kell kapcsolni, mert Isten nem akarja senkinek sem a kárhozatát.

Hanem *időről-időre igenis felindíthatjuk* magunkban a tiszta szeretet indulatát, ha ti. magunkra és következésképpen üdvösségünkre abban a jelen pillanatban nem is gondolunk. Így tett pl. Szt. Terézia. Azt mondta: „Ha én szeretlek téged, Uram, nem a mennyországért teszem, amelyet nekem megígértél; ha irtózom megbántásodtól, nem a pokol miatt teszem, amelyet nekem kilátásba helyeztél; az, ami engem hozzád vonz, az te vagy, te vagy egyedül, amint a keresztre vagy szegezve vérző testeddel, halálosan fájó szíveddel. És a te szereteted annyira meghódította a szívemet, hogy ha mennyország nem volna, akkor is szeretnék, ha nem volna pokol, akkor is félnék. Nem kell semmit sem adnod, hogy szeresselek, mert ha nem is remélném, amit reménylek, akkor is úgy szeretnék téged, ahogy szeretlek.”³⁴⁴

349. A mi Isten iránt való szeretetünkben *rendesen van tiszta szeretet is, van reménység is*. Ez más szóval annyit jelent, hogy Istent azért is szeretjük, mert ő önmagában végtelenül jó és szeretetreméltó, de azért is, mert tőle kaptunk minden jót. Ez a két indítóok nem zárja ki egymást, mert Isten azt akarta, hogy őt szeretve és őt dicsőítve érdemeljük ki boldogságunkat.

Ne aggasszon tehát bennünket, hogy tiszta szeretetünkbe érdek is vegyül, hiszen a mi boldogságunk abban fog állani, hogy az égben Istent látjuk, dicsőítjük és szeretjük, és éppen azért a remény is szeretet, mert Isten szeretetét reméljük.

³⁴² DENZ.-BANN., n. 471. – Vö. P. POURRAT, *La spiritualité chrétienne*, t. II, p. 327-328.

³⁴³ DENZ.-BANN., n. 1221 ss.

³⁴⁴ *Szt. Terézia élettörténete a Bollandistáknál*, II. kötet, 31. fej.

ÖSSZEFOGLALÁS

350. Íme tehát: *szereket és áldozat*, ez a keresztény tökéletesség. Márpedig Isten kegyelmével ki ne tudná elérni mindkettőt? Hát olyan nehéz-e szeretni azt az Istent, aki végtelenül szeretetreméltó és végtelenül szeret minket? A szeretet, amelyet tőlünk vár, nem rendkívüli dolog: csak annyi, hogy magunkat neki odaadjuk, főképpen pedig, hogy *akarataához alkalmazkodjunk*. Aki tehát szeretni akar, az már szeret; aki Isten kedvéért megtartja annak parancsait, az már szeret; aki imádkozik, az már szeret; aki állásának kötelességeit Istenért elvégzi, az már szeret; sőt több mi: aki szórakozásait, étkezéseit azért végzi, hogy Istennek tessenek, az már szeret, aki a felebarátját Istenre való tekintetből szereti, neki szolgálatot tesz, az már szeret. Isten kegyelmével tehát nem túl nehéz Isten szeretetében állandóan gyakorolni magunkat, és ezáltal szüntelenül haladni előre a tökéletesség útján.

351. Annyi bizonyos, hogy *az áldozat nehéz*. De nem kell azt önmagáért szeretnünk: szeressük az Istenért; lássuk be, hogy a földön nem szerethetjük Istent anélkül, hogy le ne mondanánk mindarról, ami Isten szeretetének útjában áll. Akkor az áldozat előbb tűrhető, majd egyenesen kívánatos lesz. Vajon az anya nem virraszt-e örömmel beteg gyermeke ágyánál hosszú éjszakákon át, ha reméli, hát még ha biztosan tudja, hogy ezzel megmenti az életét? Mi pedig nemcsak reméljük, hanem biztosan tudjuk, hogy Istennek tetszünk, dicsőségét előmozdítjuk, egyben pedig lelkünk üdvösségét is biztosítjuk, ha iránta való szeretetből magunkra vesszük azokat az áldozatokat, amelyeket kíván tőlünk. Hogy pedig ezt megteheszük, nem áll-e előttünk az Istenember példája, és nem áll-e rendelkezésünkre az ő kegyelme? Nem szenvedett-e ő annyit, mint mi, és többet, mint mi, hogy mennyei Atyját megdicsőítse és lelkünket megváltsa? És mi, akik tanítványainak nevezzük magunkat, akik testébe vagyunk bekebelezve a keresztség által, akik testével és vérével tápláltatunk, nem volnánk-e készen arra, hogy vele és érte szenvedjünk? Hiszen a keresztből áldás is fakad, főleg azokra, akik szerető szívvel hordozzák. Ahogyan a Krisztus követése mondja: (II. K. 12 fej.) „*A kereszben üdvösség, a kereszben élet, a kereszben védelem ellenségeinkkel szemben, a kereszben felülről jövő édesség vagyon.*” Fejezzük be tehát Szt. Ágoston szavaival: „A szerető szíveknek nincs fáradtság, amely túl nehéz; sőt gyönyörűséget is lehet találni benne, mint azoknál látjuk, akik szeretik a vadászást, a halászsást, a szüretet, a kereskedést... Mert mikor szeretünk valamit, vagy nem szenvedünk, vagy szeretjük azt, hogy szenvedünk.”³⁴⁵

Induljunk el tehát a szeretet és az áldozat útján a tökéletesség felé, mert mindnyájunknak kötelessége a tökéletesség felé törekedni.

³⁴⁵ S. AUGUST. *De bono viduitatis*, c. 21, P. L., XL, 448. „Aut non laboratur, aut et labor amator.”

IV. fejezet: Kötelességünk tökéletességre törekedni³⁴⁶

352. Miután kifejtettük a keresztény élet és a tökéletesség mibenlétét, azt kérdezzük, hogy elég-e megőrizni ezt az életet, amint egy drága kincset szokás megőrizni, avagy kötelességünk elő is haladni ebben az életben? Hogy erre a kérdésre megfeleljünk, vizsgáljuk meg külön-külön a keresztény hívek három csoportját: *az egyszerű keresztény híveket, a szerzeteseket és a papokat.*

I. cikkely: A keresztény hívek kötelesek tökéletességre törekedni

Kifejtjük: 1° *magát a kötelességet*; 2° *azon indítóokokat, amelyek ezen kötelesség teljesítését megkönnyítik.*

I. § Kötelességünk tökéletességre törekedni

353. Ilyen kényes kérdésben nagyon fontos, hogy a lehető legvilágosabban beszéljünk. Az bizonyos, hogy *az üdvösségre elegendő, ha valaki a kegyelem állapotában hal meg.* Úgy látszik tehát, hogy a híveknek nincs más kötelességük, mint megőrizni lelkükben a megszentelő kegyelmet. Csak az a kérdés, meg lehet-e őrizni huzamosabb időn keresztül a megszentelő kegyelmet, ha az ember nem gyarapodik benne. A kinyilatkoztatás és a hittől megvilágított értelem tényleg azt tanítja, hogy *lehetetlen megőrizni* hosszabb ideig a megszentelő kegyelmet, ha az ember nem törekszik haladni a lelki életben, és ha időről-időre nem gyakorolja az evangéliumi tanácsok valamelyikét.

I. A kinyilatkoztatásból vett bizonyíték

354. 1° A *szentírás* nem tárgyalja kifejezetten ezt a kérdést. Felállítja a lényeges különbséget parancs és tanács között, de azután nem mondja meg mindenütt, hogy Krisztus Urunk utasításaiból mi a parancs és mi a tanács. De olyan erőteljesen beszél a keresztényekhez méltó szentségről, olyan magas életideált állít szemünk elé, olyan kifejezetten állítja, hogy a szeretet és az áldozat, a tökéletességnek ez a két eleme, mindenkire kötelező, hogy az, aki elfogulatlanul olvassa a szentírást, arra a meggyőződésre jut, hogy legalább néha többet kell tennünk, mint amennyi szigorúan kötelességünk, különben nem üdvözülhetünk. Tehát néha kötelességünk haladni is a tökéletesség útján.

355. A) Azért Krisztus Urunk *életünk mintájául magát a mennyei Atyát* állítja elénk: *„Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.”*³⁴⁷ Így tehát mindazoknak, akiknek Isten az atyjuk, kötelességük ezt az Atyát megközelíteni. Ezt pedig haladás nélkül nem lehet elérni. Egyébként az egész hegyi beszéd nem egyéb, mint ennek az életesménynek bővebb kifejtése. – Hogy ezt elérhessük, a lemondásnak, az Úr Jézus és az Isten szeretetének útján kell járni: *„Ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fivéreit és nővéreit, sőt még önön lelkét is, nem lehet az én tanítványom.”*³⁴⁸ Vannak tehát esetek, amikor fel kell áldozni Istenért a szülőket, testvéreket, gyermekeket, sőt az embernek tulajdon életét is. Ehhez hősiesség kell, amely hiányoznék a kellő időben, ha az ember

³⁴⁶ ALVAREZ DE PAZ, *op. cit.*, lib. IV-V; LE GAUDIER, p. III, sect. I, c. VII-X; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, 1. ért. II cik; RIBET, *Ascétique*, ch. VII-IX; IGHINA, *op. cit.*, Introd., XX-XXX.

³⁴⁷ *Mt* 5,48.

³⁴⁸ *Lk* 14,26.

nem gyakorolná magát jó előre az önkéntes lemondásban. Ez az út, igaz, szűk és nehéz, és kevesen járnak rajta, de az Úr Jézus azt kívánja, hogy komolyan feszítsük meg erőnket, hogy járjunk rajta: „*Törekedjete a szűk kapun bemenni.*”³⁴⁹ Nem annyit jelent-e ez, mint hogy kötelességünk tökéletességre törekedni?

356. B) Az *apostolok* is hasonlóképpen beszélnek. Szent Pál gyakran figyelmezteti a híveket, hogy arra választattak ki, hogy szentekké legyenek: „*hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben*”,³⁵⁰ ezt pedig csak úgy tudják megtenni, ha levetkezik a régi embert, és felöltik az újat, azaz, ha önmegtagadással letörlik magukban romlott természetük rossz indulatait, és igyekeznek magukévá tenni Krisztus Urunk erényeit. Hogy pedig ezt megtehessek, meg kell feszíteni erejüket: „*mígnem mindnyájan eljutunk... férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége.*”³⁵¹ Ez annyit jelent, hogy mi be vagyunk kebeleztve Krisztus testébe. Ő a mi fejünk, azért mi az ő kiegészítő részei vagyunk; tehát erényeinek utánzásával is hozzája kell nőnünk. Szent Péter is azt kívánja, hogy minden tanítványa szent legyen, mint az, aki őket üdvösségre meghívta: „*A Szent szerint, aki titeket meghívott, magatok is minden viselkedétekben szentek legyetek.*”³⁵² De lehetnek-e szentekké, ha nem haladnak a keresztény tökéletesség útján előre? Szent János Titkos jelenéseinek utolsó fejezetében felhívja az igazakat, hogy még igazabbakká legyenek, és a szenteket, hogy még szentebbekké legyenek: „*aki igaz, legyen még igazabb, és a szent legyen még szentebb.*”³⁵³

357. C) Ez következik egyébként a *keresztény élet lényegéből* is. Ez az élet Krisztus Urunknak és tanítványainak felfogása szerint csata, küzdelem, amelyben csak az győzhet, aki vigyáz és imádkozik, aki megtagadja magát, és aki gyakorolja az erényeket: „*Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek.*”³⁵⁴ Mivel nemcsak a test és a vér, azaz a három gonosz kívánság ellen kell küzdenünk, hanem az ördög ellen is, aki azokat állandóan szítja bennünk, jól föl kell fegyverkeznünk, és vitézül kell verekednünk. Ámde egy hosszantartó háborúban okvetlenül elbukik az, aki állandóan csak védelemre szorítkozik. Tehát ellentámadást is kell intéznünk ellenségünk ellen, azaz gyakorolni kell az erényeket, az önmegtagadást, a hitet, a bizodalmit. Erre a következtetésre jut el Szt. Pál is: miután elmondotta, hogy kemény harcot kell kiállanunk, azt mondja, hogy tetőtől talpig fel kell fegyverezve lennünk, mint a római katonának: „*Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat felövezétek igazsággal, s rajtatok legyen az igazság vértje. Lábatok saruja legyen a felkészültség a béke evangéliumának hirdetésére. Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát..., az üdvösség sisakját és a Lélek kardját.*”³⁵⁵ Ez azt akarja szemünk elé állítani, hogy a győzelemhez több szükséges, mint amennyi parancsolva van.

358. 2° A *hagyomány* is megerősíti ezt a tanítást. Amikor a szentatyák meg akarják magyarázni, hogy minden hívőnek kötelessége haladni a tökéletességben, akkor azt állítják, hogy az Istenhez és az üdvösséghez vezető úton nem lehet egy helyben megállni: vagy előre kell menni, vagy vissza kell vonulni: „*az Isten útján nem haladni annyi, mint hátrafelé menni.*” (in via Dei non progredi regredi est). Így Szt. Ágoston, miután rámutatott arra, hogy a szeretet

³⁴⁹ Lk 13,24, vö. Mt 7,13-14.

³⁵⁰ Ef 1,4.

³⁵¹ Ef 4,10-16,

³⁵² 1Pét 1,15.

³⁵³ Jel 22,11.

³⁵⁴ Mt 26,41.

³⁵⁵ Ef 6,14.

tettekre ragad, buzdít, hogy ne álljunk meg egy helyben a szeretetet útján, mert megállani annyi, mint visszavonulni: „Visszafelé megy, aki oda tér, ahol már volt egyszer.”³⁵⁶ Az utolsó szentatyá, *Szt. Bernát* megragadó formában fejti ki ezt az elvet: „Nem akarsz haladni? – Nem. – Tehát vissza akarsz vonulni? – Semmiképpen. – Hát akkor mit akarsz? – Úgy akarok élni, hogy olyan maradjak, amilyen most vagyok... – Amit akarsz, az lehetetlen, mert ezen a világon semmi sem marad egy állapotban...”³⁵⁷ Egy más helyen pedig azt mondja: „Szükségképpen vagy fölfelé kell menni, vagy lefelé; aki egy helyben akar megállni, menthetetlenül elesik.”³⁵⁸ Azért Őszentsége XI. Pius pápa, 1923. jan. 26-án kelt körlevelében, amelyben *de Sales Szt. Ferencről* szól, kereken kijelenti, hogy minden kereszténynek kötelessége tökéletességre törekedni.³⁵⁹

II. Az értelemről vett bizonyíték

Az alapvető ok, amely miatt nekünk tökéletességre kell törekednünk, az, amelyet már a szentatyák jeleznek.

359. 1° *Minden élet*, mivel mozgás, lényegénél fogva *előhaladás*, annyira, hogy ha megszűnik gyarapodni, lefelé megy. Ennek pedig az az oka, hogy minden élő szervezetben vannak bomlasztó erők, amelyeket ellensúlyozni kell, különben bekövetkezik a betegség és a halál. Így van ez lelki életünkben is. Nemcsak olyan törekvéseink vannak, amelyek jóra ösztökélnek, hanem vannak olyanok is, és pedig nagyon elevenek, amelyek rosszra hajtanak. Hogy ezeken úrrá legyünk, annak csak egy eszköze van: növelni kell lelkünkben az eleven erőket, azaz az Istennek szeretetét és a többi erényeket. Akkor aztán elgyengülnek a rosszra való hajlandóságok. De ha nem teszünk többé semmiféle erőfeszítést, hogy előre haladjunk, szenvedélyeink újraélednek, erőre kapnak, gyakrabban és hevesebben támadnak reánk. És ha idején fel nem ocsúdunk tespedésünkből, egymás után adjuk fel őrhelyeinket, mindaddig, míg egyszer csak halálos bűnbe esünk.³⁶⁰ Sajnos, ez a története annyi meg annyi léleknek, amint azt nagyon is tudják a lelki élet vezetői.

Egy hasonlat jobban megmagyarázza a dolgot. Hogy eljussunk az örök élet révpartjára, árral szemben kell úsznunk egy folyón. Ez az ár természetünk rossz hajlandósága. Amíg megfeszítjük erőnket, hogy előre jussunk, haladunk is, vagy legalább ellensúlyozzuk az ár sodrát. De ha megszűnünk előretörni, magával ragad az ár, kivisz az óceánra, ahol viharok és valószínű pusztulás vár ránk.

360. 2° Vannak olyan súlyosan kötelező parancsok, amelyeket néha nem lehet másként, mint *hősi erőfeszítéssel* teljesíteni. Mármint, ismervé a lélektan törvényeit, elmondhatjuk, hogy hősi erőfeszítésre csak az képes, aki magát jó előre gyakorolta az önkéntes áldozatnak, más szóval önmegtágadásnak cselekedeteiben. Hogy kézzelfoghatóbbá tegyük ezt az igazságot, mondjunk egypár példát. Vegyük pl. a *tisztaság* parancsát. Valljuk meg, hogy kemény, néha hősi erőfeszítést kell tennünk, hogy ezt a parancsot megtarthassuk. A házasságig (és ma sok fiatal ember csak 28-30 éves korában tud megházasodni) halálos bűn terhe alatt a legteljesebb

³⁵⁶ *Sermo* CLXIX, n. 18.

³⁵⁷ *Epist.* CCLIV ad abbatem Saurinum, n. 4.

³⁵⁸ *Epist.* XCI ad abbates Suessione congregatos, n. 3.

³⁵⁹ „Nec vero quisquam putet ad paucos quosdam lectissimos id pertinere, ceterisque in inferiore quodam virtutis gradu licere consistere. Tenentur enim hac lege omnes, nullo excepto.” (A. A. S., XV, 50.)

³⁶⁰ Ez a hittudósok megegyező véleménye, amelyet így foglal össze SUAREZ, *De Religione*, t. IV, l. I, c. 4, n. 12: „Vix potest contingere, ut homo etiam saecularis habeat firmum propositum nunquam peccandi mortaliter, quin consequenter nonnulla opera supererogationis faciat.”

önmegtartóztatás van megparancsolva. Már pedig a heves kísértések már elkezdődnek a serdülés korában, vagy még előbb. Hogy ezeken diadalt arathassunk, sokat kell imádkozni, meg kell tagadni magunktól a veszélyes olvasmányokat, színelőadásokat, ismeretségeket; nagyon el kell ítélni a legcsekélyebb alkudozást ezen a téren, ki kell használni minden bukást, hogy belőle megkétszerezett erővel keljünk fel; és mindezt életünk jelentékeny idején keresztül. Nem kell-e ide rendkívüli erő, amelyre nem tehetünk szert, ha akaratunkat nem gyakoroljuk soha önkéntes lemondásokban? De a házasság sem mentesít súlyos kísértésektől. Van idő, mikor a házasságban is meg kell az embernek magát tartóztatnia. Ide pedig hősi erő kell, amelyre nem lehet másképpen szert tenni, mint az érzéki élvezetektől való önkéntes tartózkodás gyakorlataival és kitartó imádsággal.

361. Vegyük csak most az *igazságosság* törvényét, amely arra kötelez, hogy pénzügyeinkben, ipari, kereskedelmi vállalatunkban, szerződéseinkben igazságosak legyünk. Gondoljuk csak meg, mennyi alkalom kínálkozik e törvény megsértésére. A tisztességtelen verseny, a mohó nyereségvágy az igazságos mértéken felül iparkodik keresni. Mennyi lelki erőre van szükség ilyen világban, hogy az ember megmaradjon a tiszta igazságosság alapján! Vajon képes lesz erre az az ember, akinek csak arra volt gondja, hogy a súlyosan kötelező parancsokat teljesítse, egyébként megengedett magának előbb könnyebb, majd egyre aggasztóbb kilengéseket? Hogy ezt a veszedelmet kikerülhessük, valamivel többet kell tennünk, mint amennyi szorosan köteleességünk; hogy akaratunk megerősödjék ezen nagylelkű cselekedetek által, és legyen erőnk, amikor kell, a parancsok teljesítésére.

Tehát erről az oldalról is megerősítést nyer az az általános szabály, hogy aki ki akarja kerülni a bűnt, annak el kell kerülni annak veszedelmét is, még akkor is, ha ez önmagában véve nem volna kötelező. Ha célunkat el akarjuk találni, magasabbra kell célozni; azaz, hogy megőrizhessük a kegyelmet, meg kell erősíteni akaratunkat önkéntes önmegtagadásokkal, nem kötelező érengyakorlatokkal, vagyis más szóval bizonyos tökéletességre való törekvéssel.

II. § Indítóokok, amelyek megkönnyítik ezt a köteleességünket

Azok az indítóokok, amelyek a közönséges híveket a tökéletes életre indíthatják, leginkább a következők: 1° *lelkünk java*; 2° *Isten dicsősége*; 3° *felebarátunk épülése*.

362. 1° *Lelkünk java*, mindenekeelőtt üdvösségünk biztosítása, érdemeink gyarapodása, és végül a jó lelkiismeret öröme.

A) Az a nagy mű, amelyet el kell végeznünk itt a földön, a szükséges, sőt az egyedül szükséges mű *lelkünk üdvözítése*. Ha lelkünket megmentettük, ha még minden egyebet el is veszítenénk: szüleinket, rokonainkat, barátainkat, hírnevünket, vagyonunkat, mindent megmentettünk. Mert a mennyben százszorosan fel fogjuk találni és egy örökkévalóságon át bírni mindazt, amit itt a földön elvesztettünk. Lelkünk üdvösségét pedig úgy biztosíthatjuk legjobban, ha állásunknak megfelelő tökéletesség után törekedünk. Minél több erőt, okosságot, kitartást fordítunk erre a célra, annál jobban eltávozzunk a halálos büntől, amely egyetlen ellensége üdvösségünknek. Hiszen nyilvánvaló, hogy ha az ember komoly erőfeszítéseket tesz a tökéletesség elérésére, ha kerüli a bűnre vezető alkalmakat, ha akaratát jó előre meggedzi a kísértések idejére, akkor a kísértés jelentkezésekor undorral utasítja vissza a halálos bűnre való felhívást: „Inkább meghalok, de vétkezni nem fogok.” Aki azonban megenged magának mindent, ami nem halálos bűn, biztosan elbukik, amikor heves és kitartó kísértés rohanja meg. Aki nem akar lezuhanni, annak jó messzire kell eltávozni a szakadék szélétől: ezt teszi az ember, amikor tökéletességre törekszik, amikor többet tesz annál, mint ami szigorúan meg van parancsolva. Tehát előre okosan és alázatossággal, hogy jobban biztosítsd üdvösségedet!

363. B) Ezekkel a cselekedetekkel az ember mindennap gyarapítja lelkében a megszentelő kegyelmet és a mennyei dicsőségre való jogát. Láttuk ugyanis, hogy minden szabadakarattal, Istenért, a segítő kegyelem segítségével végzett jócselekedet azoknál, akik a megszentelő kegyelem állapotában vannak, gyarapítja az érdemet, a megszentelő kegyelmet és az örök boldogságra való jogot. Az, aki a tökéletességre nem sokat ad, és kötelességeit csak úgy ímmel-ámmal végzi, nem sok érdemet szerez, amint láttuk a [243. pontban](#). De aki tökéletességre törekszik, s komoly igyekezettel dolgozik rajta, sok érdemet szerez. Napról-napra gyarapítja kegyelmi tőkét: napjai teljesek lesznek érdemmel a földön, s erőfeszítéseikért örök dicsőséget nyer a mennyben: „*Ez a mi jelenlegi pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek fölötte nagy örök mértékét szerzi meg nekünk.*”³⁶¹

364. C) Ha az ember már itt a földön is akar élvezni egy csepp boldogságot, semmi sem alkalmasabb annak elérésére, mint a jámborság. Mert ahogyan Szt. Pál mondja: „*a jámborság mindenre hasznos, mert bírja a jelen és a jövő élet ígérését.*”³⁶² A lélek békéje, a tiszta lelkiismeret öröme, az Istennel való egyesülés édes tudata, az a boldog gondolat, hogy egyre jobban haladunk előre Isten szeretetében, barátságában, íme ezek azok a jutalmak, amelyeket Isten már itt a földön megad mindazoknak, akik őt hűségesen szolgálják a megpróbáltatások között is; és melléjük adja az örök boldogság fölemelő reményét.

365. 2° Isten dicsősége. Nincs nemesebb dolog, mint ennek megvalósításán dolgozni. Nincs igazságosabb dolog sem, ha meggondoljuk, hogy mit tett és még mit tesz most is Isten érettünk. Mármint, egy tökéletes lélek ezerszer több dicsőséget szerez Istennek, mint egy közönséges lélek. Egész napon újra és újra felébreszti magában az Isten szeretetének, a háládatosságnak, a bűnbánatnak indulatait; egész életét Isten felé irányítja azzal, hogy gyakran megismétli önmaga odaadásának tényét, és így mindennapi cselekedeteivel is reggeltől estig dicsőíti az Istent.

366. 3° Felebarátunk épülése. Hogy környezetünkben valami jót tegyünk, pl. megtérítsünk egy bűnöst vagy egy hitetlent, megerősítsünk egy ingatag lelket, arra a legjobb eszköz, ha magunk is keresztény tökéletességben élünk. Amennyire kihívja a hitetlenek bírálatát a közönséges élet, éppen úgy eltölti őket csodálkozással a valódi szentség; és nagyra becsülik azt a vallást, amelynek ilyen gyümölcsei vannak: „*gyümölcseiből ismeritek meg őket.*”³⁶³ A legjobb hitvédelem a példa, ha hozzáadjuk a társadalmi kötelességek nagyszerű gyakorlatát. Ez kiváló ösztönzés a szürke lelkek számára, amelyek elposhadnának petyhüdségükben, ha egy-egy nagyszerű lélek fel nem rázná őket.

Ma sok embert ösztönöz életszentségre ez az indítóok, mert sokan elismerik, hogy a lélekhódítás korát éljük. Tehát ma a katolikus férfiúnak is kötelessége, hogy meggyőződését szóval és példával terjessze. A papoknak fel kell karolni ezt a mozgalmat: alakítsanak maguk körül gárdát válogatott katolikus emberekből, akik nem elégszenek meg azzal, hogy tucat-katolikus életet élnek, hanem naponkint haladni kívánnak; a tökéletesség útján, kiválóan teljesítve kötelességeiket, elsősorban a vallással szemben, de azután az állammal és a társadalommal szemben is. Ezek kitűnő munkatársak lesznek, akik be tudnak oda is hatolni, ahova a pap vagy szerzetes nem igen tud bejutni; és kiváló katonái lesznek az apostolkodásnak.

³⁶¹ 2Kor 4,17.

³⁶² 1Tim 4,8.

³⁶³ Mt 7,20.

II. cikkely: A szerzetesek kötelesek tökéletességre törekedni³⁶⁴

367. Azok a keresztények, akik magukat teljesebben akarják Istennek áldozni és lelkük üdvösségét jobban kívánják biztosítani, *szerzetbe* lépnek. Ez az állapot pedig az Egyházi Törvénykönyv meghatározása szerint: „Egy módja az állandó közös életnek, amelynek tagjai kötelezik magukat, hogy az általános parancsokon kívül az evangéliumi tanácsokat is megtartják, és ezért leteszik az engedelmesség, a tisztaság és a szegénység fogadalmát.”³⁶⁵

Hogy a szerzeteseknek állapotuk következtében *kötelességük tökéletességre törekedni*, ez általános tanítása a hittudósoknak. Ezt hangoztatja az Egyházi Törvénykönyv is, amikor kijelenti: „A szerzetesek, összesen és külön-külön, akár előljárók legyenek, akár alattvalók, kötelesek az állapotuknak megfelelő tökéletességre törekedni.”³⁶⁶ Ez a kötelesség annyira súlyos, hogy Liguori Szt. Alfonz indokolt véleménye szerint az a szerzetes, aki elhatározná, hogy nem törekedik tökéletességre, vagy egyáltalában nem törődik a tökéletességgel, halálos bünt követ el. Mert ezzel súlyosan vét állapotbeli kötelessége ellen, amely éppen abban áll, hogy tökéletességre kell törekednie.³⁶⁷ Ezért nevezik a szerzetesi állapotot a tökéletesség állapotának, mert az Egyházi Törvénykönyv hivatalos fogalmazása szerint állandó állapot, melynek hivatása a tökéletesség felé való haladás. Nem szükséges tehát, hogy valaki mielőtt oda belépne, már tökéletes legyen, hiszen éppen azért lép oda be az ember, hogy a tökéletességet megszerezze. Így jegyzi ezt meg Szt. Tamás.³⁶⁸

A szerzeteseket kötelezi a tökéletességre való törekvésre: 1° *fogadalmuk*, 2° *szerzeti szabályzatuk*.

I. A fogadalomból eredő kötelesség

368. Az emberek azért mennek szerzetbe, hogy magukat teljesebben Istennek szenteljék. Ezért teszik le a hármass fogadalmat. Ez a fogadalom olyan erények gyakorlására kötelez, amelyek egyébként nem volnának kötelezők; és azok gyakorlását azzal teszi értékesebbé, hogy sajátos értékükhöz hozzáadja az Isten iránti tisztelet indítóokát, mert az Isten iránti tisztelet köt fogadalmaink megtartására. Ezenkívül megvan még az a hatása is, hogy a tökéletesség legnagyobb akadályait hárítja el az útból. Ezt jobban meg fogjuk érteni, ha végigmegegyünk az egyes fogadalmakon.

369. 1° *A szegénység fogadalmá* által az ember lemond azokról az anyagi javokról, amelyekkel bír, vagy amelyekkel bírhatna. Ha a fogadalom ünnepélyes, az ember lemond a tulajdonjogról is, úgy hogy bármely vagyonszerzési ténye érvénytelen lesz, amint az Egyházi Törvénykönyv 579. kánonja mondja. Ha a fogadalom egyszerű, akkor nem mond le az ember magáról a tulajdonjogról, csak ezen jog szabad gyakorlatáról, mert javait csak az előljárók engedélyével használhatja, és csakis az előljáróktól megszabott korlátok között.

Ez a fogadalom *segít legyőzni* a tökéletességnek egyik legnagyobb akadályát, *a vagyon rendetlen vágyát* és a vagyonnal való állandó törődést. Tehát nagy eszköze a tökéletességnek. Másrésztől érzékeny áldozatot követel: elveszi a biztonságnak, a függetlenségnek azt az

³⁶⁴ *Codex*, can. 487-672; S. THOM., II^a II^{ae}, q. 24, a. 9; q. 183, a. 1-4; q. 184-186; SUAREZ, *De Religione*, tr. VII; S. ALPHONSUS, I. IV, n. 1 sq.; S. FRANÇOIS DE SALES, *Les vrays entretiens spirituels*, éd. Annecy; VERMEERSCH, *De religiosis*; VALUY, *Les vertus religieuses*, 1914; GAUTRELET, *Traité de l'état religieux*; MGR GAY, *De la vie et des vertus chrét.*, Tr. II; J. P. MOTHON, *Traité sur l'état religieux*, 1923.

³⁶⁵ Can. 487.

³⁶⁶ Can. 593.

³⁶⁷ „*Peccat mortaliter religiosus qui firmiter statuit non tendere ad perfectionem, vei nullo modo de ea curare*” (*Theol. moralis*, I. IV, n. 18).

³⁶⁸ *Sum. theol.* II^a II^{ae}, q. 186, a. 1, ad 3.

érzését, amelyet a vagyon ad. Nem egyszer bizonyos dolgokat nélkülözni is kell, hiszen ez velejár a közös étellel. Megalázó és nehéz dolog mindannyiszor az előljárókhöz folyamodni, valahányszor valamire szükségünk van. Itt vannak tehát olyan erénygyakorlatok, amelyekre az ember fogadalommal kötelezte magát, és amelyek nemcsak köteleznek bennünket arra, hogy a tökéletesség felé törekedjünk, hanem közelebb is visznek hozzá.

370. 2° *A tisztaság fogadalma győzelmet ad* a tökéletesség egy másik nagy akadály, a test kívánsága fölött, és mentesít a családi élet gondjaitól és lekötöttségétől. Ezt jegyezte meg Szt. Pál is: „*Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úr, hogyan tessék Istennek. Akinek pedig felesége van, arra gondol, ami a világnak, hogyan tessék feleségének, és meg van osztva.*”³⁶⁹ Hanem a tisztaság fogadalma nem veszi el rólunk a test kívánságát, és a kegyelem, amelyet arra ad az Isten, hogy megőrizzük tisztaságunkat, nem a nyugalomnak kegyelme, hanem a küzdelemé. Hogy az ember egész életében megőrizze az ártatlanságot, ezért nagyon sokat kell vigyázni és imádkozni, azaz meg kell fékezni érzéseinket, visszaszorítani kíváncsiságunkat, megzabolázni képzelőtehetségünket, elnyomni érzékiségünket, kemény munkára kell szorítani magunkat, és mindenekfölött egészen Istennek kell átadni magunkat a szeretet gyakorlata által; meg kell kísérelnünk, hogy az Úr Jézussal bensőséges egyesülésben éljünk, amint ki fogjuk fejteni bővebben, majd ha a tisztaságról lesz szó. Aki ezeket teszi, az nyilvánvalóan tökéletességre törekszik, az szüntelenül megújítja erőmegfeszítését, hogy meggyőzze önmagát és romlott természetünknek egyik leghevesebb szenvedélyét.

371. 3° *Az engedelmisség* még többet kíván meg, mert nemcsak Istennek vet alá, hanem az embereknek is, az előljáróknak és a szabályzatnak. Azt követeli tőlünk, ami legkedvesebb nekünk, amihez leginkább ragaszkodunk: az akaratunkat. Az engedelmisség fogadalma által ugyanis a szerzetes aláveti magát előljárói parancsának mindabban, ami a fogadalmak megtartására, a közös életre, a szabályzat betartására vonatkozik. Kétségtelen, vannak határai az előljárók parancsoló hatalmának is. Az előljárók csak a szabályzat szellemében parancsolhatnak; „arra kell szorítkozniuk, amit a szabályzat kifejezetten vagy bennfoglaltan tartalmaz: megparancsolhatják tehát a törvényes szabályok betartását, szabhatnak ki büntetést a kihágókra, hogy elejét vegyék a visszaélésnek; megparancsolhatják mindazt, ami munkakörük helyes betöltéséhez szükséges.”³⁷⁰

De még ha ennyire korlátozva van is, kétségtelen, hogy az engedelmisség egyike azoknak a dolgoknak, amelyek a *legkeserveesebben* esnek az emberi természetnek, mert az ember nagyon ragaszkodik a saját akaratához. Az engedelmisséghez alázatosság, türelem, szelídség szükséges. Meg kell fékezni azt a nagyon is eleven hajlandóságunkat, hogy előljáróinkat bírálgassuk; meg kell tanulnunk, hogy az ő véleményüket a magunké elé helyezzük, és lemondjunk óhajtásainkról, szeszélyeinkről. Aki ezeket az emberi rossz hajlandóságokat legyőzi, aki tisztelettel meghajlik előljárói akaratára előtt, mint az Istené előtt, az kétségtelenül tökéletességre törekszik, hiszen a legnehezebb erényeket gyakorolja. Mivel pedig az engedelmisség a szeretet legcsalhatatlanabb jele, aki engedelmisséget gyakorol, az szeretetet gyakorol.

372. Látnivaló tehát, hogy a *három fogadalomhoz* való hűség nemcsak a három nagy erény gyakorlását a szegénység, tisztaság és engedelmisség erényének gyakorlását jelenti, hanem más nagyszerű erényeket is, amelyek szintén szükségesek ahhoz, hogy a hármast fogadalmat

³⁶⁹ *IKor* 7,32-33.

³⁷⁰ VALUY, *Les Vertus religieuses*, 19. éd. revue par Vullier-Sermet, p. 106. A parancsnak, hogy a külső fórumon is kötelezzen, írásban, vagy két tanú jelenlétében kell adva lenni (Egyh. Törvk. 24. kán).

betartsuk. Aki tehát ezek megtartására kötelezi magát, az a *tökéletességnek nem közönséges fokára* kötelezi magát. Ugyanez tűnik ki a szabályzat megtartásának kötelezettségéből is.

II. A szabályzattól eredő kötelesség

373. Amikor az ember szerzetbe lép, kötelezi magát, hogy megtartja a szabályzat előírásait, amelyeket az újoncság idejében magyaráznak meg, mielőtt letenné a fogadalmakat. Mármost, minden szerzet célul tűzi ki tagjainak bevezetését a tökéletes életbe, s erre a célra előírja az erénygyakorlatokat, s kötelezővé teszi a szükséges eszközök használatát. Aki tehát komolyan veszi hivatását, az tudatában van annak, hogy ezeket az előírásokat, legalábbis nagyjából, be kell tartania, s ezzel el kell jutnia a tökéletesség egy bizonyos fokára. Mert ha az ember csak nagyjából is betartja ezeket a szabályokat, máris sok olyan dolgot kell megtennie, ami nem esik isteni parancs alá, és minden erőfeszítés, amelyet az ember ezen célra végez, a tökéletesség útján visz előre.

374. Itt felmerül az a kérdés, hogy vajon a szabályok elleni kihágás bűn-e, avagy csak tökéletlenség. Hogy erre a kérdésre megfelelhessünk, több megkülönböztetést kell tennünk.

a) Vannak olyan szabályok, amelyek *kötelező* erénygyakorlatot írnak elő; vagy a fogadalmak megtartását kívánják, vagy ezen kötelességek megtartására szükséges eszközöket írnak elő, amilyen eszköz pl. a kapuzárás a klauzúrával bíró zárdákban. Ezek a szabályok bűn terhe alatt köteleznek, mivel egyszerűen csak közlik a szerzetessel azt a kötelezettséget, amely a fogadalmából fakad. Hiszen amikor az ember leteszi a fogadalmakat, bűn terhe alatt kötelezi magát, hogy azokat megtartja, és használja mindazon eszközöket, amelyek azok megtartására szükségesek. Súlyos vagy bocsánatos bűn terhe alatt köteleznek aszerint, hogy fontos, vagy kevésbé fontos dolgot írnak elő. Ezek a szabályok tehát parancsoló jellegűek, és némely szerzetben külön fel vannak tüntetve, mint ilyenek, akár kifejezetten, akár azáltal, hogy a megszegőkre súlyos büntetést szabnak ki, ami súlyos bünt tétel fel.

375. b) Vannak viszont más szabályok, amelyek kifejezetten, vagy hallgatólagosan *csupán irányítani* akarnak, de nem köteleznek bűn terhe alatt, 1) Ha az ember ilyeneket megszeg, természetesen vét a tökéletesség ellen, de ez a vétés nem bűn, még nem is bocsánatos bűn, mert nem törvénynek, parancsnak megsértése. 2) Mindazonáltal helyesen jegyzi meg Szt. Tamás,³⁷¹ hogy az ember *súlyosan vétkezhet* az ilyen szabályok megszegésével is, ha az ember megvetésből hágja át (mivel megveti magát a szent szabályt, vagy az előljárói tisztet, amely szabályokat állít fel). Vétkezhet *bocsánatosan* is ezen szabályok megsértésével, ha olyan *indítóokból* szegi meg azokat, amely indítóok bocsánatos bűn: pl. szántsándékos hanyagságból, szenvedélyességből, indulatosságból, valami kis nem egészen tudatos érzékiségből stb. Ilyenkor az indítóok bűnös, nem maga a kihágás. Hozzátehetjük Szt. Alfonzzal, hogy a szabályok áthágása *halálos bűnné*, válhat, *ha gyakori*, és teljesen megfontolt szándékkal történik, mivel az ilyen viselkedés könnyen súlyos *botrányt* idézhet elő, a fegyelem súlyos leromlására vezethet, vagy mivel az ilyen szerzetes kiteszi magát annak a veszedelemnek, hogy eltávolítják a szerzetből, ami nagy lelki kárát és veszedelmét jelenti.

376. Ebből az következik, hogy az *előljáróknak* gondosan *örködniük* kell azon, hogy a szabályok pontosan betartassanak. Az az előljáró, aki elmulasztja valamely, legyen bár kisebb szabály betartását szorgalmazni, halálos bünt követhet el, ha annak a szabálynak áthágása általános kezd lenni, mert ezzel elősegíti az általános fegyelmezetlenséget, ami a szerzetesi

³⁷¹ *Sum. theol.* II^a II^æ, q. 186, a. 9, ad 1 et 3.

közösségben nagy hiba. Így tanítja ezt de Lugo, Liguori Szt. Alfonz, de Schram és sok más hittudós.

Egyébként az igazi szerzetesnek nincsen szüksége ezekre a megkülönböztetésekre; az betartja a szabályokat olyan teljesen és tökéletesen, amint csak tudja, mert meg van róla győződve, hogy ez a legjobb eszköz Isten tetszésének kinyerésére, ahogyan a szállóige mondja: „Aki a szabály szerint él, Isten szerint él.” Az ilyen azzal sem elégszik meg, hogy betartsa, amit a fogadalma betűje tartalmaz; a fogadalom szellemét is gyakorolni kívánja, és mindennap haladni kíván a tökéletességben, hogy beteljesítse Szt. János intelmét: „aki szent, legyen még szentebb.” És akkor beteljesedik rajta Szt. Pál mondása: „*És mindazok, akik ezt a szabályt követik, békesség azokra és irgalom.*”³⁷²

III. cikkely: A papok kötelesek tökéletességre törekedni³⁷³

377. A papok felszentelésük és szent *hivatásuk* címén, mivel mások megszentelésén dolgoznak, nagyobb tökéletességre vannak kötelezve, mint az egyszerű szerzetesek, akik nincsenek papi méltóságra emelve. Ez Szt. Tamás kifejezett tanítása, amelyet az egyháznak legilletékesebb nyilatkozatai megerősítenek. Azt mondja Szt. Tamás: „Mivel a papszentelés által az ember a legfelségesebb szolgálatra rendeltetik, amellyel magát Krisztust szolgálja az oltárszentségben, ehhez nagyobb belső szentség kívántatik, mint magához a szerzetesi állapothoz.”³⁷⁴ A *zsinatok*, különösen a trienti zsinat,³⁷⁵ és a *pápák*, különösen XIII. Leó³⁷⁶ és X. Pius,³⁷⁷ annyira hangsúlyozzák a papban a szentség szükségességét, hogy ezt tagadni annyi volna, mint szembehelyezkedni ezekkel a legfőbb tekintélyekkel. Legyen elég hivatkozni X. Pius pápára, aki papságának 50 éves fordulója alkalmával levelet intézett a katolikus papsághoz, amelyben bebizonyítja az életszentség szükségét a pap életében, és megjelöli azokat az eszközöket is, amelyekkel a szentség elérhető. Ezek az eszközök, mellesleg legyen megemlítve, ugyanazok, amelyeket mi papnevelő intézeteinkben alkalmazunk. Miután leírta a belső szentséget (*vitæ morumque sanctimonia*), kijelenti, hogy csak ez a szentség tesz bennünket méltókká hivatásunk betöltésére. A papnak olyan embernek kell lennie, aki a világ számára keresztre van feszítve, aki felöltötte az új embert; akinek nincs más vágya, mint a mennyország, és aki minden alkalmat megragad, hogy a többi embereket is ezekkel az elvekkel telítse.

378. Az új Egyházi Törvénykönyv magáévá tette X. Pius felfogását, és a régi egyházi törvényhozásnál erőteljesebben hangsúlyozza az életszentség szükségességét a papban, és kívánja az ennek elérésére szolgáló eszközök alkalmazását. Kereken kijelenti, hogy „az egyháziaknak a világiakénál szentebb belső és külső életet kell élniük, és erényeikkel és jócselekedeteikkel emezeknek jó példát kell adniuk.” Hozzáteszi, hogy „a püspökök gondoskodjanak arról, hogy az egyháziak gyakran járuljanak a bűnbánat szentségéhez, hogy ottan bűneiktől megtisztuljanak; mindennap szenteljenek egy bizonyos időt az elmélkedésre, végezzenek szentséglátogatást, mondják el a rózsafüzért a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére,

³⁷² Gal 6,16.

³⁷³ ARVISENET, *Memoriale vitæ sacerdotalis*; MOLINA LE CHARTREUX, *L'instruction des prêtres*, 2e Traité; J.-J. OLIER, *Traité des SS. Ordres*; TRONSON, *Exam. particuliers*; DUBOIS, *Le saint Prêtre*; CAUSSETTE, *Manrèse du Prêtre*; GIBBONS, *L'Ambassadeur du Christ*; GIRAUD, *Prêtre et Hostie*; MANNING, *Le Sacerdoce éternel*; MGR LELONG, *Le Prêtre*; CARD. MERCIER, *La Vie intérieure*, 1919, p. 149-226.

³⁷⁴ *Sum. theol.* II^a II^æ, q. 184, a. 8.

³⁷⁵ Sess. XXII. de Reform. c. 1.

³⁷⁶ Encyclica *Quod multum*, 1886. aug. 22., továbbá: 1899. szept. 8.

³⁷⁷ Encyclica *Exhortatio ad clerum catholicum*, 1908. aug. 4., amely teljes egészében olvasandó.

és tartsanak lelkiismeret-vizsgálatot. Legalább minden három esztendőben végezzenek a világi papok lelkigyakorlatot a püspöktől meghatározott időben valamely vallásos jellegű vagy szerzetesházban. Ezen kötelezettség alól nem menthetők fel, csakis egyes esetekben, súlyos okból és csak a püspök kifejezett engedélyével. Minden egyházi személy, de különösen a papok püspöküknek tisztelettel és engedelmisséggel tartoznak.

Egyébként a papi életszentség szükségessége bizonyítható: 1° az *Úr Jézus és Szt. Pál szavaiból*; 2° a *főpapi szertartáskönyvből*; 3° a *papi hivatás természetéből*.

I. Az *Úr Jézus és Szt. Pál* tanítása

379. 1° Az *Úr Jézus* úgy példájával, mint szavaival ékesen szólóan tanítja a szentség szükségét a papnál.

A) Példát adott. Ő, aki kezdettől fogva telve volt igazsággal és kegyelemmel, mégis, amennyire ez lehetséges volt, alá akarta magát vetni a haladás törvényének: „*Jézus pedig növekedék bölcsességben és korban és kedvességben Istennél és az embereknél.*”³⁷⁸ Harminc éven keresztül készült nyilvános működésére rejtett életével, amelyhez hozzátartozott: az imádság, az alázatosság és az engedelmisség. A megtestesült Igének harmincévi életét három szóban foglalja össze a szentírás: „*Engedelmes vala nekik.*”³⁷⁹ Hogy nagyobb hatással prédikálja a keresztény erényeket, előbb maga gyakorolta azokat: „*cselekedett és tanított kezdettől fogva*”,³⁸⁰ úgy hogy minden erényről elmondhatta volna ugyanazt; amit szelídségéről és alázatosságáról mondott: „*tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű.*”³⁸¹ Elmondhatta tehát élete végén, hogy amint ő magát feláldozta és megszentelte (a sanctifico igének mindkét jelentése van), úgy kell, hogy apostolai is szentek legyenek: „*És én őértük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.*”³⁸² A pap nem más, mint Krisztus helyettese a földön, egy második Krisztus: „*Krisztus követségében járunk*”,³⁸³ kell tehát, hogy ő is szentségre törekedjék szüntelenül.

380. B) Ugyanezt *tanítja szavával is* isteni Mesterünk. Nyilvános életének három éve alatt főműve a tizenkét apostol lelki kiképzése. Ez a rendes és állandó foglalkozása. A tömegnek szóló prédikációi csak másodrendű munka: inkább csak minta, amelyben bemutatja apostolainak, miképpen kell az Isten igéjét hirdetni. Ebből a következő tanulságokat meríthetjük:

a) Jézus *magasztos tanításai* a boldogságról, a belső szentségről, az önmegtagadásról, az Isten és a felebarát szeretetéről, az engedelmisségről, az alázatosságról, a szelídségről és a többi erényekről, amelyekre az evangéliumok olyan gyakran buzdítanak, kétségtelenül minden kereszténynek szólnak, de *mindenekelőtt az apostoloknak* és azok utódainak. Hiszen ezek vannak megbízva azzal, hogy az egyszerű híveknek hirdessék ezeket a magasztos kötelelességeket; ezt is inkább példájukkal, mint tanításukkal kell megtenniük. Erre figyelmezteti a főpapi szertartáskönyv is a szerepeket: „*Legyen rá gondotok, hogy az evangéliumot, amelyet szájjal hirdettek, életetek cselekedeteivel is kifejezzétek.*” Mármost, mindenkinek meg kell engednie, hogy az evangélium tanításai tökéletességet, és pedig igen magas tökéletességet hirdetnek. A papoknak tehát állásukból kifolyó kötelességük, hogy a szentség felé haladjanak.

³⁷⁸ *Lk* 2,52.

³⁷⁹ *Lk* 2,51.

³⁸⁰ *ApCsel* 1,1.

³⁸¹ *Mt* 11,29.

³⁸² *Jn* 17,19.

³⁸³ *2Kor* 5,20.

381. b) A tökéletes életre való *sok felhívás*, amely az evangéliumban foglaltatik, *egyenesen az apostolokhoz és a papokhoz van intézve*. Így pl.: „*Ti vagytok a föld sava... Ti vagytok a világ világossága*”.³⁸⁴ A világosság, amelyről itt szó van, nemcsak a tudás, hanem elsősorban a jó példa, amely jobban megvilágít és magával ragad, mint a tanítás: „*Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki mennyekben vagon.*”³⁸⁵ Különösképpen nekik szól a szegénység és a tisztaság tanácsa is, mert hivatásuknál fogva nekik teljesebb odaadással kell követniük Jézus Krisztust, mint a többieknek.

382. c) Ezeken kívül van *egypár buzdítás*, amely *kizárólag az apostoloknak és azok utódainak szól*.³⁸⁶ Ilyen az az irányítás, amelyet Jézus a tizenkét apostolnak és a hetvenkét tanítványnak ad, mikor elküldi őket Júdeába prédikálni; ilyen az utolsó vacsorán az apostolokhoz intézett búcsúbeszéd. Ezek a beszédek a magas tökéletesség olyan törvénykönyvét alkotják, amelyből nyilvánvaló, hogy a papnak szüntelenül tökéletességre kell törekednie. Valóban, kötelességük lesz gyakorolni a legteljesebb önzetlenséget, a szegénység szellemét, magát a szegénységet, amennyiben csak a legszükségesebbekre kell szorítkozniuk életmódjukban, a buzgalmat, a szeretetet, a teljes odaadást, a türelmet és alázatosságot a reájuk váró üldözések közepette, a lelki erőt, hogy Krisztust és az evangéliumot minden ellenséggel szemben prédikálják, hogy hirdessék a lemondást a világról és a családról, a kereszt szeretetét és a tökéletes önmegtagadást.³⁸⁷

383. *Az utolsó vacsorán*³⁸⁸ azt az új parancsot adja nekik, hogy szeressék testvéreiket úgy, amint ő szerette őket, azaz a maguk teljes feláldozásáig; élő hitet kér tőlük, feltétlen bizalmat az ő nevében végzett imádság erejében; Isten nagy szeretetét, amelynek a parancsolatok megtartásában kell nyilvánulnia; a lélek békéjét, amely megérti és átéli a Szentlélek tanításait; bensőséges és maradandó egyesülést kíván magával, ami elengedhetetlen föltétele az egyéni megszentülésnek és az apostoli munkának, türelmet a világ üldözései közepette, amely üldözni fogja őket, amint Krisztust gyűlölte; tanulékonytságot a Szentlélekkel szemben, aki majd eljön vigasztalásukra a szenvedések idején; erőt a hitben és buzgó imádságot a megpróbáltatások közepette: egyszóval összes kellékeit annak, amit mi ma belső életnek és tökéletességnek nevezünk. Intelmeit főpapi imádságával zárja be, amely telve van gyöngédséggel; amelyben kéri Atyját, hogy őrizze meg neki tanítványait, amint ő is megőrizte őket földi életének idején; mentse meg őket a gonosztól, ebben a világban, amelyben az evangéliumot kell hirdetniük, és hogy szentelje meg őket az igazságban. Ezt az imádságot nemcsak az apostolokért mondta, hanem mindazokért, akik hinni fognak őbenne, hogy a testvéri szeretet kötelékével mindenkor egyesítve legyenek, amint ő egyesítve van az Atyával és a Szentlélekkel; hogy mindnyájan egyesülve legyenek Istennel és a Krisztussal: „*hogy a szeretet, mellyel engem szerettedél, bennük legyen és én őbennük.*”

Nem teljes programja-e ez a tökéletes életnek, amelyet először a legfőbb főpap szerkesztett, hogy azt papjai kövessék? És nem vigasztaló az a gondolat, hogy ő imádkozott papjaiért, hogy ezt a programot meg is valósítsák?

384. 2° *Szent Pál* is ebből a tanításból merít ihletet, amikor vázolni akarja az apostoli erényeket. Lelkipásztori leveleiben, miután kifejtette, hogy a pap az Isten titkainak kiosztója, Isten segéde, Krisztus képviselője, elsorolja azokat az erényeket, amelyekkel ékeskedni kell

³⁸⁴ Mt 5,13-14.

³⁸⁵ Mt 5,16.

³⁸⁶ DELBREL S. J., *Jésus, éducateur des Apôtres*, ch. IV-VI.

³⁸⁷ Mt 10-11; Lk 9; 11.

³⁸⁸ Jn 14-17.

minden szerpapnak, papnak és püspöknek. Nem elégséges, hogy valamikor megkapták a szentelés kegyelmét, fel kell azt támasztani magukban, új életre kell hívni, hogy valahogyan meg ne fogyatkozzék bennük. „*Figyelmeztetek, szítsd fel magadban az Isten kegyelmét, mely kezem rátétele folytán benned vagy.*”³⁸⁹ A szerpapoknak tiszta életűeknek, szemérmeseknek kell lenniük, józanoknak, önzetleneknek, kevés beszédűeknek, őszintéknek; olyanoknak, akik házukat okossággal és méltósággal tudják kormányozni. A papoknak és püspököknek még tökéletesebbeknek kell lenniük.³⁹⁰ Életüknek olyan tisztának kell lenni, hogy feddhetetlenek legyenek, azért gondosan kerülniük kell a büszkeséget, a haragot, a mértéktelenséget, a kapzsiságot, és gyakorolniuk az isteni és erkölcsi erényeket: az alázatosságot, a józanságot, a tisztaságot, az ételszentséget, a szívjóságot, a vendégszeretetet, a türelmet, a szelídséget és mindenekfölött a jámborságot, amely mindenre hasznos, a hitet és a szeretetet.³⁹¹ Ezen erények gyakorlásából jó példát is kell adniuk; tehát nem közönséges mértékben kell azokat gyakorolniuk: „*Mindenben te magad légy a jócselekedetek példaképe.*”³⁹² Mindezek az erények már egy jó adag szerzett tökéletességet tételeznek fel; azonkívül pedig feltételezik a tökéletességre való szüntelen törekvést.

II. A főpapi szertartáskönyv tanúsága

385. Könnyű volna kimutatni, hogy a szentatyák, amikor a szentírás idevonatkozó szakaszait magyarázzák, a mieinkhez hasonló következtetéseket vonnak le. Be lehetne mutatni, hogy a szentatyák külön leveleket és munkákat is írtak a papi élethez megkívántató szentségről.³⁹³ De hogy ne nyújsuk el túlságosan a dolgot, csupán a főpapi szertartáskönyvre szorítkozunk, amely az újszövetségnek mintegy a Papi Kódexe.³⁹⁴ Benne röviden megvan mindaz, amit a katolikus egyház papjaitól megkíván. Ez a rövid fejtegetés meg fog győzni arról, hogy a tökéletességnek milyen magas foka kívántatik meg a fölszentelendőben; tehát annál inkább a fölszentelt szolgában.

386. 1° Az egyház azt kívánja a fiatal papjelölttől, akinek a *hajkoronát* feladja, hogy szakadjon el teljesen mindentől, ami az Isten szeretetének útjában állana, és egyesüljön bensőségesen Krisztus Urunkkal; hogy győzze le a régi ember hajlandóságait, és öltse fel az új embert. A *Dominus Pars* (az Úr az én osztályrészem) imádság, amelyet mindennap el kell végeznie, eszébe juttatja, hogy az Úr, és csakis az Úr az ő osztályrésze, öröksége; és mindazt meg kell vetnie, ami nem áll összefüggésben az Úrral. Az *Induat me* (Övezzen fel engem) imádság megtanítja arra, hogy az élet küzdelem megromlott természetünk hajlamai ellen; folytonos erőmefeszítés, hogy gyakoroljuk azokat az erényeket, amelyeknek természetfölötti csíráját a keresztségben lelkünkbe oltotta az Isten. Így tehát a papjelöltnek mindjárt kezdetben Isten szeretetét tűzik ki célul, és odavezető eszközü az áldozatot jelölik meg neki, lelkére kötve, hogy haladjon ezekben az erényekben, mert csak így lesz méltó az egyházi rendek fölvételére.

³⁸⁹ *2Tim* 1,6.

³⁹⁰ *Tit* 1,7-9.

³⁹¹ *1Tim* 6,11.

³⁹² *Tit* 2,7.

³⁹³ Ezeknek a munkáknak legnagyobb részét egy műbe foglalta össze RAYNAUD, *Le Prêtre d'après les Pères*, Paris, 1843. L. még: TRONSON, *Forma cleri*.

³⁹⁴ A főpapi szertartáskönyvet magyarázzák: J.-J. OLIER, id. h., BACUEZ, *Instructions et Médit. à l'usage des Ordinands.*; GIRAUD, id. h., GONTIER, *Explication du Pontifical*.

387. 2° *A kisebb rendekben* a papjelölt kétféle hatalmat nyer: egyet Jézus Krisztus valóságos teste, egyet pedig Jézus Krisztus titokzatos teste, vagyis a hívek fölött. A világtól való elszakadáson túl tehát kétféle szeretetet kívánnak meg tőle: az oltáriszentségben jelenlevő Isten szeretetét, és a lelkek szeretetét, amelynek mindegyike áldozatot tételez fel.

Így, mint *ajtonálló* el van vonva a közönséges szolgálattól, és az Isten házának hivatott szolgálója lesz, gondozója az Isten háza szépségének, öre felszerelésének. Mint *felolvasó* elszakad a profán könyvek olvasásától, hogy a szentírás tanulmányozásába merüljön, amelynek olvasása megtanítja arra, hogyan kell magát és másokat megszentelnie. Mint *ördögűző* elszakad a bűntől és annak maradványaitól, hogy biztosabban megmeneküljön az ördögtől. Mint *gyertyavivő* elszakad a világ gyönyörűségeitől, hogy már most ápolja azt a tisztaságot, amely az oltár szolgájában megkívántatik. – Egyszersmind megerősödik az Isten szeretetében: szereti az oltáriszentség Istenét a tabernákulumban, amelynek őrzőjévé lett. Szereti a megtestesült Igét, aki a szentírás betűjének kérge alatt el van rejtve. Szereti azt, aki parancsol a gonosz léleknek. Szereti azt, aki feláldozza magát az oltáron. Ez a szeretet a lelkek iránt való buzgalomban nyilatkozik meg: szereti a lelkeket, mert boldog hivatása, hogy azokat szavával és példájával Istenhez vezesse, őket a gonosztól megtisztítsa, erényeivel és oltárszolgálatával épülésükre és megszentelésükre legyen. Így lassankint fokozatosan előhalad maga is a tökéletesség útján.

388. 3° *Az alszerpap*, azzal, hogy magát véglegesen Istennek szenteli, iránta való szeretetből magát feláldozza, már előre jelzi későbbi hivatását, mint a szent Szűz tette egykoron, amikor magát Istennek szentelte. Későbbi hivatása pedig az oltáriszentség létrehozása, szolgálata lesz. Testét a *megtartóztatás fogadalmával* áldozza oda, lelkét azzal a magára vett kötelezettséggel, hogy a *papi zsolozsmát*, az egyháznak ezt a nyilvános imádságát mindennap elmondja. Az önmegtartóztatáshoz szükséges a külső és belső érzékek, valamint magasabb rendű képességeinknek megfékezése; a zsolozsma elmondásához összeszedettség: az imádság lelke kell, és az az elszánt törekvés, hogy mindenkor Istennel egyesülésben éljünk. Sem egyik, sem másik köteletséget nem lehet Isten égő szeretete nélkül teljesíteni, mert csak ez tudja elvonni a szívet az érzéki gyönyörűségek csábításaitól, és megnyitni azt az elmélyedő imádságnak. Tehát megint csak áldozatot és szeretetet kíván az egyház az alszerpaptól is. De ez az áldozat nagyobb, mint az, amelyre eddig kötelezve volt: mert az önmegtartóztatás gyakorlata egy egész életen át néha hősi erőmefeszítésbe kerül; de mindenkor vigyázatot és imádságot kíván; okos bizalmatlanságot magunkkal szemben, és az önmegtagadás szellemét. Ez az áldozat visszavonhatatlan: „Ha egyszer ezt a rendet fölvtették, nem szabad többé megmásítani akaratosokat, hanem szolgálnotok kell életfogytiglan Istennek, akinek szolgálni annyi, mint uralkodni.” És hogy ez az áldozat lehetséges is, tartós is legyen, ehhez nagyon sok szeretetet kell hozzáadnunk. Csak Istennek és a lelkeknek égő szeretete tud megoltalmazni a profán szeretet veszedelmétől, csak ez tudja édessé tenni lelkünknek a szakadatlan imádságot; csak ez ad erőt arra, hogy gondolatunkat és szívünket állandóan Isten felé fordítsuk, aki egyedül képes azt betölteni. Azért a főpapi szertartáskönyv lehívja reá a Szentlélek hét ajándékát, hogy betölthesse állapotának kemény kötelezéseit.

389. 4° *A szerpapoktól*, akik a papnak munkatársai lesznek a legszentebb áldozat bemutatásában, a szertartáskönyv még nagyobb tisztaságot kíván: „Legyetek ragyogók, fehérek, tiszták, szeplőtelenek.” És mert hivatásuk lesz az evangélium prédikálása, a szertartáskönyv azt követeli meg tőlük, hogy inkább példájukkal, mint szavukkal prédikálják azt: „Legyen rá gondotok, hogy azoknak, akiknek az evangéliumot szájjal hirdetitek, életetek cselekedeteivel is kifejezzétek.” Az ő életük legyen tehát az evangéliumnak eleven magyarázata, és ezzel Jézus Krisztus erényeinek állandó utánzása. Azért amikor a főpap imádkozik, hogy a Szentlélek szálljon rájuk összes adományaival, de főleg az erő adományával, Istenhez így fohászkozik: „Bővelkedjék bennük minden erény lelke: a szerény

tekintélyesség, az állandó szemérmesség, az ártatlan tisztaság és a fegyelemnek vallásos megtartása.” Nem jelent-e ez annyit, hogy mindazokat az erényeket megkövetelik tőlük, amelyek szentségre vezetnek? A befejező imádságban a főpap tényleg azt kívánja tőlük, hogy legyenek felékesítve minden erénnyel: „*virtutibus universis... instructi.*”

390. 5° *És még többet vár az egyház a paptól.* Hiszen a pap mutatja be a szentmise áldozatot, azért illendő, hogy ő maga ne csak áldozó legyen, hanem áldozat is. Ez pedig akkor lesz, ha feláldozza szenvedélyeit: „Ismerjétek, amit cselekedtek, utánozzátok, amit kezetekben tartotok, hogy midőn az Úr halálának titkát megüliték, igyekezzetek tagjaitokból kiölni a rossz hajlamokat és kívánságokat.” De ezt csak úgy érhetik el, ha folytonosan felújítják magukban a szentség szellemét: „*innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis.*” Amiért elmélnedniük kell éjjel és nappal az Úr törvényéről, hogy másokat is *megtaníthassanak* rá és maguk is gyakorolják magukat azok megtartásában, ezzel az összes erények *példáját* állítva a hívek szeme elé: „Hogy a te törvényedről elmélnedvén éjjel-nappal higgyék, amit olvasnak; amit hisznek tanítsák, amit tanítanak utánozzák; magukban mutassák be az igazságosságot, a kitartást, az irgalmasságot, a lelki erősséget és a többi erényeket.” És mivel az lesz a pap hivatása, hogy magát áldozatul kell hoznia a lelkek iránt való szeretetből, gyakorolnia kell az áldozatos testvéri szeretetet: „vedd a papi öltönyt, amely a szeretet jelképe.” Így cselekedett Szt. Pál is, hiszen maga mondja: „*Én pedig igen szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá leszek a ti lelketekért.*”³⁹⁵ Ez következik egyébként a papi ténykedésekből, amelyekről szintén fogunk egy szót szólani.

391. Így tehát amikor a fiatal ember a papság felé halad, az egyház állomásról-állomásra egyre nagyobb tökéletességet kíván tőle, nagyobb szeretetet, teljesebb áldozatot; mikor azután eléri a papságot, szentséget vár tőle, hogy amint Szt. Tamás mondja,³⁹⁶ méltóképpen mutathassa be a szentmise áldozatot és szentelhesse meg azokat a lelkeket, amelyek gondviselésére vannak bízva. A felszentelendőnek jogában áll visszalépni a reá váró hivatástól, de ha felszentelteti magát, nyilvánvalóan elfogadja a föltételeket, amelyeket olyan világosan állít fel a főpapi szertartáskönyv, azaz azt a köteletséget, hogy tökéletességre fog törekedni; amely köteletség sokkal súlyosabb és sokkal sürgetőbb lesz, amikor a pap elkezd gyakorolni szent hivatását. Lássuk ezt röviden.

III. A papi ténykedések természete életszentséget kíván

392. Szent Pál apostol tanúbizonysága szerint *a pap közvetítő* Isten és ember, az ég és a föld között: az emberek közül választatik ki, hogy képviselőjük legyen, de Istennél jár közben, azért kell hogy kedves legyen az Isten előtt, hogy joga legyen előtte megjelenni, kell hogy tőle hívassék, hogy megbízassék az emberek hódolatának bemutatásával és az isteni jótétemények kijárásával: „*Mert minden főpap, emberek közül választatván, emberekért rendeltetik az Isten előtt való ügyeikre, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért... És nem is veszi magának senki ezt a tisztséget, hanem akit Isten hív, mint Áront.*”³⁹⁷ A pap tevékenységét két főtevékenységre lehet visszavezetni: a pap az Isten szerzetese, akinek feladata, hogy Istent az egész keresztény nép nevében dicsőítse, másodsor, a pap megváltó, a lelkek megszentelője, akinek hivatása, hogy Jézus Krisztusnak munkatársa legyen az emberek lelkének

³⁹⁵ 2Kor 12,15.

³⁹⁶ „Ad idoneam executionem ordinum non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens; ut sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis.” *Suppl.*, q. 45, a. 1, ad 4.

³⁹⁷ *Zsid* 5,1-4.

megszentelésében és üdvözlésében. Mármost, mindkét hivatás szentséget követel, azért a papnak kötelessége szüntelenül szentségre törekedni, mert különben sohasem éri el a szentégnak azt a fokát, amelyet ténykedései megkövetelnek.

1° A PAPNAK, MIVEL ISTEN SZERZETESE, SZENTNEK KELL LENNIE

393. A papnak hivatása, hogy *dicsőítse* az Istent az összes teremtményeknek, de elsősorban *a keresztény népnek nevében*. Ő tehát valóban az Isten szerzetese³⁹⁸ papi hivatásánál fogva, ahogyan azt Krisztus Urunk rendelte: „emberekért rendeltetik az Isten előtt való ügyeikre, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be.” Ezt a hivatását főképpen a *szentmise* áldozat bemutatásával és a papi *zsolozsma* elmondásával teljesíti. De összes ténykedései, még a legegyszerűbbek is, szolgálhatják ezt a célt, ha, amint fennebb kimutatattuk, azért végeztetnek, hogy Isten tetszését kinyerjék. Ezt a hivatást pedig nem tudja betölteni a pap csak akkor, ha szent, vagy legalább is komolyan törekszik arra, hogy szentté legyen.

394. A) Milyen fokú szentséget követel meg a *szentmise-áldozat*? Az ószövetség papjainak, amikor Isten oltárához közeledtek, szenteknek kellett lenniük (ott elsősorban a törvény szerinti szentségről volt szó), különben büntetés várt rájuk: „*A papok is, kik az Úrhoz járultak, szenteltesse meg, hogy meg ne ölje őket.*”³⁹⁹ Hogy tömjént és kenyeret áldozhassanak, azért is szenteknek kellett lenniük: „*Mert az Úr jóillatát és Istenük kenyerét áldozzák, és azért szentek legyenek.*”⁴⁰⁰

Mennyivel inkább szenteknek kell lenniük, mégpedig belső, lelki szentséggel, azoknak, akik nem gyenge előképeket és árnyékokat áldoznak, hanem az áldozatok áldozatát mutatják be, és felajánlják a végtelenül szent áldozati ajándékot! Ebben a szent áldozatban minden szent: az áldozati ajándék és a bemutató főpap, aki nem más, mint maga Jézus Krisztus, akit így magasztal Szt. Pál: „*Mert illő volt, hogy ilyen főpapunk legyen, szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönített és fölségesebb az egeknél.*”⁴⁰¹ Szent az egyház is, amelynek nevében a pap bemutatja az áldozatot, hiszen Krisztus Urunk vérével szentelte meg: „*Krisztus szerette az egyházat, és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje... hogy legyen szent és szeplőtelen.*”⁴⁰² Szent a cél is: Isten dicsőítése és az emberek lelkének megszentelése, szentek az imádságok és szertartások, amelyek megjelenítik a Kálvária áldozatát és annak megszentelő gyümölcseit közlik velünk. Ezek között elsősorban szent az áldozás, amely egyesít bennünket a szentségnek forrásával. – Nem szükséges-e tehát, hogy a pap, aki mint Jézus Krisztus helyettese és az egyház hivatalos megbízottja ezt az áldozatot bemutatja, szintén szent legyen? Hogyan helyettesíthetné méltóképpen Jézus Krisztust, hogyan lehetne egy második Krisztus, ha élete gyarló, ha nem törekszik tökéletességre? Hogyan lehetne méltó megbízottja a szeplőtelen egyháznak, ha szívében ragaszkodik a bocsánatos bűnhöz, és nem kíván haladni a lelki életben? Hogyan dicsőíthetné méltóképpen az Istent, ha a szíve üres, mert nincs benne sem szeretet, sem áldozat? Hogyan fogja megszentelni a lelkeket, ha őbenne magában sincs meg a komoly törekvés arra, hogy szentté legyen?

395. Hogyan merészelne a pap felmenni az oltárra és bemutatni azt a szentmisét, amelyben a legtisztább hit, bűnbánat, imádás, áldozatosság érzelmei fakadnak fel, ha szíve távol van

³⁹⁸ Nem olyan értelemben szerzetes, mint az, aki leteszi a három szerzetesi fogadalmat; hanem mint Istennek hivatalos imádója, Isten dicsőségére szenteli életét.

³⁹⁹ *Kiv* 19,22.

⁴⁰⁰ *Lev* 21,6.

⁴⁰¹ *Zsid* 7,26.

⁴⁰² *Ef* 5,25-27.

mindezekről az érzelmektől? Hogyan merésznél elmondani, az isteni áldozati ajándékkal egyesülten, a mennyei Atyához intézett imádságot: „az alázatosság szellemében és töredelmes lélekben járulunk eléd, hogy fogadj el bennünket, Uram,”⁴⁰³ ha ezekkel az érzelmekkel ellenmondásban van az élete? Hogyan merészelje azt kérni, hogy részesedjék Jézus isteni életében; hogy legyen „*az ő istenségének részesei*”, ha nagyon is emberi az élete? Hogyan vehetné ajkára a pap ártatlanságának ezt az ünnepélyes kifejezést: „*En pedig ártatlanságomban léptem be*”, ha nem tesz semmi erőfeszítést arra, hogy a számtalan megfontolt bocsánatos bűn szennyétől megszabaduljon? Hogyan imádkozhatja el a *Szent-szent-szent-vagy-ot*, amelyben Isten szentségét magasztalja, hogyan merésznél Jézussal, a szentség forrásával azonosítva magát véghezvinni az átváltoztatást, ha nem igyekezik magát Jézussal, Jézus által és Jézusért megszentelni? Hogyan imádkozhatja el a Miatyánkot anélkül, hogy eszébe ne jutna Krisztus Urunk intelme: „*Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes*”? És hogyan könyörög az Isten Bárányához, ha nincsen töredelmes és alázatos szíve? Elmondhatja-e a gyönyörű áldozási imádságot: „*Add, hogy mindenkor a te parancsaidhoz ragaszkodjam, és sohase engedd, hogy tőled elszakadjak*”, ha a szíve távol van Istentől és Jézustól? Hogyan egyesülhet minden nap a szentség Istenével anélkül, hogy óhajtana részesedni ebből a szentségből, legalább azzal, hogy mindennap halad valamennyit a lelki életben? Az ilyen pap eljárása valóban nem egyéb, mint nyilvánvaló ellenmondás, az őszinte odaadás hiánya, vakmerő kihívás, a kegyelemmel való visszaélés, hűtlenség a szent hivatásban. Meg kell tehát nagyon szívlelnie a papnak Krisztus követésének 4. könyvét, 5. fejezetét: *Az oltáriszentség méltóságáról és a papi állásról*: „*Még ha angyali tisztaságod volna is, és olyan szent volnál, mint Keresztelő Szt. János, akkor sem volnál arra méltó, hogy ezt a szentséget magadhoz vegyed, vagy vele bánjál... Nem könnyítetted meg terhedet, hanem most már szorosabb fegyelem kötelez, és a szentségnek nagyobb tökéletességére kell törekedned.*”

396. B) Amit a szentmiséről mondtunk, azt bizonyos fokig *a papi szolozsma* elmondására is lehet alkalmazni. Az *egyház* nevében és *Jézussal*, az Isten nagy szerzetesével egyesülésben és az egész keresztény *népért* imádkozunk, amikor naponta hétszer megjelenünk Isten színe előtt, hogy őt imádjuk, hogy neki hálát adjunk számtalan kegyelmeiért és újabb kegyelmeket kérjünk tőle, amelyekre lelkünknek szüksége van. Ha csak szánkkal imádkozunk és nem szívünkkel is, nem érdemeljük-e meg az Úr Jézus szemrehányását, amelyet a zsidókhoz intézett: „*Ez a nép csak ajkaival tisztel engem, szíve pedig távol vagyon tőlem.*”⁴⁰⁴ És vajon bőségesen fogja-e Isten osztogatni a kegyelmeket, ha ilyen módon kérjük azokat tőle?

397. Hasonlóképpen, ha azt akarjuk, hogy közönséges cselekedeteinket *áldozattá* magasztosítsuk, azzal a szeretettel és áldozatos lelkülettel kell azokat végeznünk, amelyről fentebb szólottunk ([309 pont](#)). – Bármely oldalról nézzük is a dolgot, ugyanazon eredményre jutunk. A papnak, mint Isten szerzetesének, szentségre kell törekednie. Éppen így szentségre kötelezi a papot az a küldetése, hogy a mások lelkének megszentelésén dolgozzék.

2° A PAP NEM SZENTELHETI MEG A LELKEKET, HA MAGA NEM TÖREKSZIK TÖKELETESÉGRE⁴⁰⁵

398. A) A pap *hivatása* a lelkek megszentelése és üdvözítése. Amikor Krisztus Urunk kiválogatja apostolait, emberek halászaik teszi meg őket: „*emberek halászaivá teszlek*

⁴⁰³ A felajánlás imádságából.

⁴⁰⁴ *Mt* 15,8.

⁴⁰⁵ L. DOM CHAUTARD kitűnő könyvét: *L'âme de tout apostolat*.

*benneteket.*⁴⁰⁶ Ennek a kiválasztásnak tulajdonítandó, hogy a szentségnek bőséges gyümölcseit hozzák létre magukban és másokban: „*Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, hogy elmenvén, gyümölcsöt teremjete, és a ti gyümölcsötök megmaradjon.*”⁴⁰⁷ Ezért kell az evangéliumot hirdetniük, a szentségeket kiszolgáltatniuk, jó példát adniuk és buzgón imádkozniuk.

Hitigazság, hogy az *Isten kegyelme* téríti meg és szenteli meg az ember lelkét, a pap nem egyéb tehát, mint Isten eszköze, amely csak annyiban hoz eredményt, amennyiben egyesülve marad a fő okkal, azért *a pap Istennel összekötött eszköz.* Ezt tanítja Szt. Pál is: „*Én ültettem, Apollo öntözött, de az Isten adta a növekedést. Tehát sem az nem valami, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak az Isten, aki a növekedést adja.*”⁴⁰⁸ Egyébként bizonyos, hogy a kegyelmet két úton nyerjük meg: *imádsággal és érdemmel.* Akár egyik, akár másik esetben akkor nyerünk több kegyelmet, ha szentebbek vagyunk, ha buzgóbbak vagyunk, ha jobban egyesülünk Krisztus Urunkkal ([237. pont](#)). Ha tehát a papnak az a feladata, hogy az emberek lelkét megszentelje, elsősorban neki magának kell megszentülnie: „*Én őértük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.*”⁴⁰⁹

399. B) Ugyanerre a következtetésre jutunk akkor is, ha sorba vesszük a lelkekért való buzgólkodás *főbb eszközeit*, amelyek: a beszéd, a cselekvés, a példa és az imádság.

a) *A beszédnek* csak akkor van megszentelő hatása, ha Isten nevében és Isten erejével beszélünk: „*mintha Isten buzdítana általunk.*”⁴¹⁰ Így tesz a buzgó pap: mielőtt beszélne, *imádkozik*, hogy Isten kegyelme hassa át szavait; mikor beszél, nem tetszeni akar, hanem tanítani, jót tenni, meggyőzni, megindítani, és mert a szíve bensőségesen egyesülve van Jézussal, szavában van valami megindultság, valami megrázó erő, amely lenyűgözi hallgatóságát; és mert *magáról megfeledez, biztosítja magának a Szentlelket*, akinek kegyelme megtéríti vagy megszenteli a lelket. – A gyarló pap azonban csak ajkával imádkozik beszéde előtt, és mivel magamagát keresi, a levegőt verdesi és gyakran nem egyéb, mint „*pengő érc és zengő cimbalom.*”⁴¹¹

400. b) *Jó példát* csak az a pap adhat, akinek gondja van lelki előmenetelére. Akkor ő is felhívhatja a híveket, hogy legyenek utánzó, amint ő Krisztus utánzója, ahogyan Szt. Pál mondja: „*Legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé.*”⁴¹² A hívek, ha látják jóságát, jámborságát, szegénységét, önmegtagadását, azt fogják mondani, hogy ez a pap úgy él, amint beszél; ez szent. Akkor tisztelni fogják, és példájának utánzására érzik magukat indíttatva, mert: *a szó megindít, a példa vonz.* A gyarló papot is becsülhetik, mint talpraesett embert, de azt mondják róla: az ő papi hivatása éppen olyan mesterség, mint a mi foglalkozásunk. Az ilyen pap működésének semmi vagy kevés eredménye lesz.

401. c) Ami az *imádságot* illeti, amely az apostoli buzgóság leghathatósabb eszköze, micsoda különbség van ezen a téren a szent és a közönséges pap között! Az első *szüntelenül* imádkozik, mert hiszen minden cselekvése, mivel Istenért végzi, végeredményében imádság: semmit nem tesz, semmit el nem intéz, mielőtt a maga elégtelenségének alázatos bevallásával ne kérné ki Isten segítségét. Isten pedig bőségesen részesíti segítségében, mert: „*Isten az*

⁴⁰⁶ Mt 4,19.

⁴⁰⁷ Jn 15,16.

⁴⁰⁸ 1Kor 3,6-7.

⁴⁰⁹ Jn 17,19.

⁴¹⁰ 2Kor 5,20.

⁴¹¹ 1Kor 13,1.

⁴¹² 1Kor 4,16.

*alázatosaknak ad kegyelmet.*⁴¹³ Az ilyen pap működése áldásos. – A közönséges pap keveset imádkozik és rosszul imádkozik; ezért nincsen is köszönet működésében.

Aki tehát embertársainak megszentelésén akar dolgozni, törekedjék minden nap haladni a lelki életben: mert *a szentség a lelke minden apostolkodásnak.*

ÖSSZEFOGLALÁS

402. Mindezekből a bizonyítékokból kitűnik, hogy a papnak, mielőtt a papságot fölvenné, már a szentség bizonyos fokának birtokában kell lennie, és hogy miután fölvette a papságot, a tökéletesség még magasabb fokára kell törekednie.

1° Hogy a papi rendet fölvegye, ahhoz a szentségnek már egy bizonyos foka szükséges. Kitűnik ez a *főpapi szertartáskönyv* összes idézett helyeiből. Mert már a hajkorona föladásánál a világtól való elszakadást kívánják meg a papjelölttől, hogy így azután egészen Istenhez és Jézus Krisztushoz szegődjék. Az egyes egyházi rendek föladása között azért írja elő az egyház az időközöket, hogy a papjelöltnek legyen ideje a következő rendhez megkívántató életszentséget elsajátítani. Ezt egyenesen ki is mondja a főpapi szertartáskönyv: „*És úgy emelkedjenek fokról-fokra, hogy a korral együtt az életszentség és a tudomány is növekedjék bennük.*” Íme ezért kell hogy erényük kipróbált erény legyen: „*akiknek lehiggadt koruk kipróbált erényekben áll.*” Már pedig ezt a kipróbált erényt nem lehet másképpen megszerezni, mint az állásbeli kötelességek állandó teljesítésével, mint azoknak az erényeknek gyakorlatával, amelyeket megnevez a főpapi szertartáskönyv az egyes rendek föladásánál. Ennek az erénynek olyan szilárdnak kell lennie, mint az öreg kor erényének, amely gyakori önmegtagadással jutott el a lehiggadásra.

403. Az az erény tehát, amely az egyházi ténykedések végzésére megkívántatik, amint *Szent Tamás* mondja, nem akármilyen erény, hanem kiváló erény: „*Az egyházi rendek kellő betöltéséhez nem elégséges akármilyen jóság, hanem kiváló jóság szükséges.*”⁴¹⁴ Tényleg, láttuk, hogy a főpapi szertartáskönyv a szentelendőktől erős és cselekvő hitet követel, nagy bizalmat Istenben, Istennek és a felebarátnak kiváló szeretetét, amely az önfeláldozásig el tud menni; nem is szólva az erkölcsi erényekről, mint az okosság, az igazságosság, az imádságszeretet, az alázatosság, a mértékletesség, a lelki erősség, a kitartás stb. Ezeket az erényeket pedig magasabb fokban kell gyakorolniuk, mert a főpapi szertartáskönyv lehívja reájuk a Szentlélek ajándékait, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy a belénk öntött erényeknek kiegészítése legyenek és azoknak gyakorlatát tökéletesítsék. Nem elég tehát, ha csak *kezdők* a lelki életben, akik súlyos bűnökbe szoktak visszaesni, hanem miután megtisztították lelküket a bűnöktől és a bűnös kívánságoktól, meg kell erősödniük az erényekben, ami *a megvilágosodás útjának* sajátos feladata, hogy azután egyre bensőbben egyesüljenek Istennel.

404. 2° Ha azután valaki *pap* lett, nem szabad megállania, hanem minden nap erényről-erényre kell haladnia. Ezt köti lelkére Krisztus követése is: „*Nem könnyítetted meg terhedet, hanem még szorosabb fegyelem köt, és nagyobb tökéletességre tartozol törekedni.*”⁴¹⁵ A papnak minden erénnyel ékeskednie kell, és másoknak jó példát adnia a tiszta életre. Eltekintve attól, hogy aki nem halad előre, az visszafelé megy ([158. pont](#), [359. pont](#)), kimutattuk, midőn a papi ténykedésekről szólottunk ([392. s. köv. pont](#)), hogy a papnak olyan súlyos kötelessége Krisztus szerint átalakulnia és a híveknek példaképpül szolgálnia, hogy bármennyire igyekezzék is, még mindig alatta marad annak az eszményképnek, amelyet az evangélium és a főpapi

⁴¹³ *Jak* 4,6.

⁴¹⁴ *Supplem.* q. 35, a. 1. ad 3.

⁴¹⁵ 4. könyv, 5. fejezet.

szertartáskönyv megrajzol. Azért jó, ha a pap mindennap mondja, hogy még nagy út áll előtte: „*Mert nagy út van előtted.*”⁴¹⁶

405. Egyébként a világi pap a világban él, annak veszélyei között, míg a szerzeteseket megóvjá ezektől a zárda. Ha mégis ezeknek is kötelességük szüntelenül tökéletességre törekedniük, nem még inkább kötelessége ez a világi papnak? És ha a világi papnak nem szolgálnak oltalmul a zárda külső keretei, nem kötelessége-e, hogy azokat nagyobb belső erővel pótolja, amelyet persze nem lehet megszerezni, ha nem törekedünk szüntelenül a tökéletesebb élet felé. A világ, amelyben a pap él, egyre azon mesterkedik, hogy a papi életideált leszállítsa; azért szükséges, hogy azt állandóan fölemeljük azzal, hogy szüntelen visszatérünk a papi élet megszentelt magaslatára.

Ami ezt a kötelességünket súlyosbítja, az a körülmény, hogy a *mi tökéletességünk fokától függ* embertársaink megszentelése és örök üdvössége: az isteni gondviselés rendes intézkedése szerint a pap annál több jót művel másokban, minél szentebb ő maga, amint kimutattuk ([398. pont](#)). Megegyeztethető-e tehát a papi hivatással, hogy a pap megálljon a tökéletesség útjának közepén, vagy éppen elején, amikor annyi, meg annyi lélek, amely veszedelemben van, esengve kér a paptól segítséget: „*Jöjj... és segíts rajtunk*”⁴¹⁷? Erre a segélykiáltásra a pap csak egy méltó feleletet adhat, magának Jézus Krisztusnak feleletét: „*Én őértük szentelem magam, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.*”⁴¹⁸

406. Nem vizsgáljuk itt meg azt a tudományos kérdést, hogy vajon a pap, aki nagyobb életszentségre van kötelezve, mint az egyszerű szerzetes, *a szerzett tökéletesség állapotában van-e*. Ez tulajdonképpen egyházi kérdés, amelyre rendesen nem-mel felelnek, mivel a papnak az állása, ha az illető lekipásztor is, nem bír azzal az egyházi állandósággal, amely a tökéletesség állapotához szükséges.

Az a pap, aki egyben szerzetes is, természetesen kétszeres címen is tartozik tökéletességre törekedni; papi jellege és szerzetesi fogadalma címén. Viszont azonban a szerzetesi szabályok segítségére sietnek, hogy könnyebben szentté lehessen. De neki sem szabad elfelejtenie, hogy papi jellege a szerzetesi szabályoktól megkívánt tökéletességnél magasabb életszentségre kötelezi.

Így tehát a világi papságnak és a szerzetes papságnak kölcsönösen becsülni és támogatni kell egymást, jól tudva, hogy mindkettőjüknek ugyanaz a célja: Isten dicsőítése és minél több emberi lélek üdvözítése. Látva egymás erényeit, buzduljanak fel nemes versengésre: „*Figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jócselekedetekre buzduljunk.*”⁴¹⁹

⁴¹⁶ 1Kir 19,7.

⁴¹⁷ ApCsel 16,9.

⁴¹⁸ Jn 18,19.

⁴¹⁹ Zsid 10,24.

V. fejezet: A tökéletesség általános eszközei

407. Miután meggyőződünk arról, hogy kötelességünk tökéletességre törekedni, keresnünk kell hogy melyek azok az eszközök, amelyekkel célunkat el tudjuk érni. Itt az *általános eszközökről* lesz szó, amelyeket mindenegyes lélek használhat, amely a tökéletességre törekszik. Majd a második részben beszélünk a különös eszközökről, amelyek a lelki élet egyes fokozatainak sajátos szükségletei.

Ezek az eszközök *belső* és *külső*: az előbbieket a léleknek tevékenységei vagy berendezettségei, amelyek fokozatosan Istenhez emelnek; a külsőket ezeken a ténykedéseken kívül külső segítséget nyújtanak, hogy ezt a fölemelkedést megtehessek. Adjunk ezekről egy áttekintést.

408. I. A belső eszközök közül négy érdemel különös figyelmet: 1° a *tökéletesség utáni vágy*, amely az első lépés a tökéletesség útján, mert megadja nekünk a haladásra szükséges lendületet és segít legyőzni az utunkban álló akadályokat.

2° *Istennek és magunknak ismerete*, mert itt arról van szó, hogy lelkünket Istennel egyesítsük; tehát minél jobban ismerjük ezt az egyesítendő két elemet, annál inkább véghez tudjuk vinni az egyesítést. Ez lesz tehát az óhajtasunk: *Bárcsak megismerhetnélek téged, Uram, hogy megszeresselek téged, bárcsak megismerhetném magamat, hogy megvessem magamat! (Noverim te, Domine, ut amem te, noverim me, ut despiciam me!)*

3° Az *Isten akaratához való igazodás*, mert ha akaratunkat Isten akaratával összhangba hozzuk, ez a szeretetnek legcsalhatatlanabb jele és a legalkalmasabb eszköz arra, hogy egyesüljünk Istennel, minden tökéletesség forrásával: *egy az akaratunk, (unum velle, unum nolle).*

4° Az *imádság*, a legtágabb értelemben véve, úgyhogy magában foglalja az imádást, a kérést, az elmélkedő imádságot, a szóbeli imádságot, a magán és a nyilvános imádságot, egyszóval amennyiben az *imádság lelkünk felemelése az Istenhez (ascensio mentis ad Deum)*. Az imádság által egyesítjük Istennel belső képességeinket: értelmünket, képzelőtehetségünket, akaratunkat, emlékezőtehetségünket, sőt külső képességeinket is, amennyiben azok benső imádságunkat kifejezik.

II. A **külső** eszközöket is négy főosztályba lehet sorozni:

1° A *vezetés*: amint Isten híveinek külső vezetésére egyházat alapított, úgy híveinek benső, lelkivezetését tapasztalt lelkivezetők kezében akarja látni, akiknek irányítása mellett kikerülhetik a szirteket és eredményes munkába állítják be erőiket.

2° Az *életszabály*, amelyet lelkivezetőnk hagy jóvá, és ezzel állandósul életünkben az ő hatása.

3° A *szentbeszéd*ek, buzdítások, vagy a lelki olvasmányok, amelyek, ha jól megválogatjuk őket, elénk tárják hitünk igazságait, vagy a szentek életét, és a szentekéhez hasonló életre lelkesítenek bennünket.

4° A *társadalmi érintkezés megszentelése*, a rokoni, baráti, üzleti kapcsolatok tökéletesítése, amely azt eredményezi, hogy nemcsak jámborsági gyakorlatainkat irányítjuk Istenre, hanem minden cselekedetünket, hivatásbeli tevékenységünket is. Így tehát vannak:

I. Belső eszközök	{	A tökéletesség utáni vágy; Istennek és magunknak ismerete; Az Isten akaratához való igazodás; Az imádság.
II. Külső eszközök	{	A vezetés; Az életszabály; A lelki olvasmány és szentbeszéd; A társadalmi érintkezés megszentelése.

I. cikkely: A tökéletesség belső eszközei

I. § A tökéletesség utáni vágy⁴²⁰

409. A tökéletesség felé az első lépés az, hogy óhajtsuk a tökéletességet, őszintén, forrón és kitartóan. Lássuk tehát: 1° mibenlétét; 2° szükségességét és hasznát; 3° tulajdonságait; 4° azokat az eszközöket, amelyekkel ébren lehet tartani.

I. A tökéletesség utáni vágy mibenléte

410. 1° A vágy általában nem egyéb, mint lelkünk mozgolódása valamely *távollevő jó* után; különbözik tehát az örömtől, amely megelégtült bírása valamely *jelenvaló jónak*. Kétféle vágy van: érzéki vágy, amely valamely érzéki, látható jó után való érezhető sóvárgás; és értelmi vágy, amely akaratunk törekvése valamely távollevő szellemi jó után. – Néha ez az értelmi vágy átcsap érzéki törekvőképességünkbe és összevegyül ennek működésével, a szenvedéllyel. A természetfölötti rendben értelmi törekvéseink a kegyelem hatásának vannak kitéve, amint már említettük.

411. 2° A tökéletesség utáni vágyat így lehet tehát meghatározni: az *egy akaratú tény, amely az isteni kegyelem behatása alatt szüntelenül a tökéletesség után sóvárog*. Ezt az akaratú tényt néha érezhető epekedés, jámbor érzelm kíséri, amely erősíti a vágyat; de ez az érezhető elem nem lényeges.⁴²¹

412. 3° A tökéletesség utáni vágy a *kegyelemnek* és az *akaratnak* együttes tevékenységéből születik. Isten öröktől fogva szeret bennünket és éppen azért óhajtja, hogy vele egyesüljünk: „*Én örök szeretettel szeretlek téged, azért vontalak magamhoz könyörülvén.*”⁴²² Fáradhatatlan szeretettel követ bennünket, kíséri minden lépésünket, mintha nem is lehetne boldog nélkülünk. Másrésztől a mi lelkünk is, amikor a hit és kegyelem világánál magába tekint, nagy úrt talál önmagában, amelyet semmi sem képes betölteni, csak a végtelen, csak az Isten: „*Magadnak*

⁴²⁰ S. FR. DE SALES, *Am. de Dieu*, 1. XII, c. 2-3; ALVAREZ DE PAZ, *De vitâ spirit.*, t. I, 1. V. RODRIGUEZ, *A ker. tökéletesség gyakorlása*, I, r. I, ért.; LE GAUDIER, *De perfect. vitæ spiritualis*, P. II, sept. i^a; J. ARINTERO, *Du désir de la perfection, Vie spirituelle*, Févr. 1920 p. 296.

⁴²¹ Szépen jegyzi meg SZT. TAMÁS (I^a II^a, q. 30, a. 1, ad 1): „Néha a bölcsességnek, vagy más szellemi jónak vágyát is érzelmenek nevezik... mivel a magasabb rendű vágyóképességünkől, túlélénksége miatt, átcsap alacsonyabbrendű vágyóképességünkbe, így történik meg azután, hogy maga az alacsonyabb vágyóképesség is törekszik azon jó után, amely a magasabb vágyóképesség sajátos java... amint mondatik (a szentírásban): A szívem és testem örvendett az élő Istenben.”

⁴²² *Jer* 31,3.

alkottál minket, Istenünk, s azért, míg benned meg nem nyugszik, nyugtalan a mi szívünk.”⁴²³ A szívünk tehát Isten után eped, az isteni szeretet, az isteni tökéletesség után, valamint a szarvas a híves patak után: „*Amint kívánkozik a szarvas a vízforrásokhoz, úgy kívánkozik lelkem tehozzád, Isten.*”⁴²⁴ És mivel a földön sohasem elégül meg ez a vágy, azért ha nem öljük el lelkünkben, egyre epkedőbbé válik.

413. 4° Sajnos azonban, nagyon *sok ellensége* van ennek a vágnak. Ezek szüntelenül arra törnek, hogy elfojtsák azt lelkünkben. Ezek közé tartozik a három rossz kívánság, amelyekről fentebb beszéltünk ([193. pont](#)); a nehézségektől való félelem, a folyton megújítandó erőfeszítés, küzdelem, amibe a kegyelemmel való együttműködés és a lelki életben való előhaladás kerül. Fontos dolog tehát, hogy meggyőződjünk ennek a vágnak szükségességéről s azután használjuk fel azokat az eszközöket, amelyek azt ébren tartják.

II. A tökéletesség utáni vágy szükségessége és haszna

414. 1° **Szükségessége.** Ha valaki tökéletes akar lenni, *az első lépés*, a szükséges előfeltétel az, hogy vágyódjék a tökéletesség után. A tökéletesség útja ugyanis meredek, és azért hatalmas, kitartó erőfeszítést kíván. Hiszen amint láttuk, nem haladhat valaki az Isten szeretetében áldozatok nélkül; anélkül, hogy küzdene a három rossz kívánság ellen és renyhességünk törvénye ellen, amelyet úgy hívnak, hogy: a legkisebb erőmegfeszítés törvénye. Már pedig *az ember nem lép rá a nehéz, meredek útra*, hacsak nem vágyik nagyon, hogy eljusson ahhoz a célhoz, amelyhez az út vezet. Ha pedig rálépett, hamar visszafordul, hacsak nem tartja benne a lelket a cél forró vágya.

A) Azért a *szentírásban* is minden arra törekszik, hogy felébressze bennünk ezt a nemes vágyat. Az evangéliumok éppen úgy, mint az apostolok levelei szüntelenül tökéletességre buzdítanak bennünket. Amikor beszéltünk a tökéletesség kötelező voltáról, rámutattunk arra, hogy a *szentírás* azért hangsúlyozza olyannyira a tökéletesség szükségességét, hogy ezzel felkeltse bennünk a tökéletesség vágyát. Ha a *szentírás* célunkká teszi az Isten tökéletességeinek utánzását; ha mintaképpül magát Jézus Krisztust állítja elénk; ha részletesen előadja az ő erényeit és fölhív bennünket azok követésére, nemde mindezt azért teszi, hogy a tökéletesség iránt lelkesedést öntsön belénk?

415. B) A *szent szertartások* hasonlóképpen nevelnek bennünket. Amikor az egyház az év folyamán elénk állítja Krisztus Urunk életének különböző szakaszait, mindig a lelki élet vágyát ébresztgeti bennünk: Adventben részesévé tesz annak a vágnak, amellyel Krisztus Urunk eljöveteletét várta a világ; karácsonykor, vízkeresztkor mi is óhajtjuk imádni a kicsi Megváltót; nagybőjtben, megindulva szenvedésén, megtisztítjuk lelkünket a bűntől, és óhajtva várjuk föltámadását a mi lelkünkben is; pünkösd előtt pedig kívánkozunk mi is a Szentlélek Isten eljövetele és ajándékai után. Így az egész egyházi év alatt különféle alakban új meg új táplálékot kap a tökéletesség után kívánczó lelkünk.

416. C) Ha végigolvassuk a *szentek életét*, vagy ha magunk is foglalkozunk lelkek vezetésével, arra a tapasztalatra jutunk, hogy senki sem lehet tökéletes anélkül, hogy ne óhajtana a tökéletességet. Ezt mondja Szt. Terézia is: „Ne fojtsuk el vágyainkat; ez nagyon fontos. Higgyük erősen, hogy Isten kegyelmével és a magunk erejének megfeszítésével idővel mi is eljuthatunk oda, ahova Isten segítségével a *szentek* eljutottak. Ha nem fogant volna meg

⁴²³ „Fecisti nos ad te, Deus, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.” S. AUGUST. *Confess.*, I, I, n. 1.

⁴²⁴ *Zsolt* 41,2.

sohasem szívükben a vágy, és ha lassankint nem dolgoztak volna annak megvalósulásán, sohasem jutottak volna olyan magasra... Ó, mennyire fontos a lelki életben, hogy nagy dolgokért lelkesedjünk!”⁴²⁵ Maga ez a szent is gyönyörű példa erre: addig, amíg nem határozta el magát, hogy letör minden akadályt, amely útjában áll, keservesen vergődött a gyarlóságok közepette, de attól kezdve, hogy égő vággyal hősiiesen indult meg a tökéletesség útján, csodálatos lendülettel haladt.

417. A lelkek vezetésében szerzett *tapasztalat* is megerősíti ezt az igazságot. Ha az ember elszánt lélekkel találkozik, aki alázatosan, de vággyal telve indul el útjára, az ember biztos lehet benne, hogy használni fogja azokat az eszközöket, amelyeket ajánlottunk neki a tökéletesség megszerzésére. Ha azonban valakiben egészen hiányzik, vagy gyenge ez a vágy, hamar észre lehet venni, hogy a leglelkesebb buzdítás is célt téveszt, A lelki táplálék is éppen úgy, mint a testi, csak azoknak használ, akik éheznek és szomjúhoznak. Az Isten is bőségesen táplálja azokat, akik éhséget mutatnak, de szűkösen látja el azokat, akik nem igen óhajtják adományát: „Éhezőket betöltött jókkel és üresen bocsájtott el gazdagokat.”⁴²⁶

Kitűnik ez a tökéletesség utáni vágynak hasznából is.

418. 2° Ennek a vágynak a **haszna** mindenekelőtt abban áll, hogy igen hathatósan folyik bele, mint nagy erő, a lelki életbe.

a) A *lélektan* is azt tanítja, hogy egy eszme, amikor mély gyökeret vert a lélekben, arra törekszik, hogy létrehozza a megfelelő cselekvést. Ez még igazabb, ha az eszmét vágy is kíséri: hiszen a vágy már az akarat ténye, amely mozgásba hozza a végrehajtó képességeket. Így tehát a tökéletességet óhajtani annyi, mint feléje törekedni; feléje törekedni pedig annyi, mint megkezdeni a véghezvitelét. Aki Istent szeretni akarja, az már szereti is; mert Isten olvas a szívünk mélyén és számon tartja szándékainkat. Innen Pascalnak mélyenszántó mondása: „Nem keresnél, ha máris meg nem találtál volna.” Mármost, valami után vágyni, annyi, mint keresni; aki pedig keres, az talál: „Mindaz, aki... keres, talál.”⁴²⁷

419. b) Sőt mi több, a természetfölötti rendben *a vágy imádság*: a lélek fölemelése Istenhez, lelki egyesülés azzal, aki magához emeli és magához vonzza lelkünket. Isten pedig szereti meghallgatni imádságunkat, főképpen, ha megszentelésünket kérjük benne; hiszen megszentelésünk Isten szívének leghőbb óhajtása: „Az Isten akarata tudniillik ez: a ti megszentelődésetek.”⁴²⁸ Ezért az ószövetségben buzdít bennünket Isten, hogy keressük, hajhásszuk a bölcsességet, vagyis az erényt; a legszebb ígéretekkel kecsegteti azokat, akik meghallgatják az ő szavát és nagylelkűen megadja mindazoknak az erényt, akik azt óhajtják: „Annak okáért óhajtottam, és értelem adatott nekem; és könyörögtem, és belém jött a bölcsesség lelke.”⁴²⁹ Az újszövetségben pedig az Úr Jézus felszólít bennünket, hogy őbenne oltuk el szomjunkat: „Ha valaki szomjazik, jöjjön énhozzám, és igyék.”⁴³⁰ Tehát minél égőbb vágynak van tökéletesedni, annál több kegyelmet nyerünk: mert az élő vizek forrása kiapadhatatlan.

⁴²⁵ *Önéletrajza*, c. XIII, p. 164.

⁴²⁶ *Lk* 1,53.

⁴²⁷ *Mt* 7,8.

⁴²⁸ *ITessz* 4,3.

⁴²⁹ *Bölcs* 7,7.

⁴³⁰ *Jn* 7,37. – SZT. TAMÁS megjegyzi, hogy a vágy az embert alkalmasabbá és készebbé teszi arra, hogy a vágyott tárgyat befogadja: „desiderium facit quodammodo desiderantem aptum et paratum ad susceptionem desiderati.” (I, q. 12, a. 6).

420. c) Végül *a vágy kitágítja szívünket*, és így alkalmasabbá teszi arra, hogy az Isten ajándékait befogadja. Isten részéről pedig a jóságnak és a kegyelmeknek nincsen mértéke, hanem mindenki annyit kap belőlük, amennyinek befogadására képes. Minél jobban kitágítja tehát szívünket a vágy, annál többet vagyunk képesek befogadni Isten adományaiból: „*Megnyitom számat és lélegzetet veszek, mert óhajtom parancsaidat.*”⁴³¹ „*Tátsd föl szádat és betöltöm azt.*”⁴³²

III. A tökéletesség utáni vágy tulajdonságai

Hogy a tökéletesség utáni vágy elérje ezeket a kívánatos eredményeket, legyen: természetfölötti, uralkodó, haladó és gyakorlati.

421. 1° *Természetfölöttinek* kell lennie: indítóokában és létrehozó okában.

a) *Indítóokában.* Azaz olyan gondolatok indítsák meg, amelyeket a hit szolgált. Ilyenek azok, amelyekről már szólottunk: a tökéletesség mibenléte és kiválósága, Isten dicsősége, felebarátaink épülése, lelkünk üdvössége stb.

b) *Létrehozó okában.* Azaz a kegyelem hatása alatt kell megszületnie; amely egyedül képes arra, hogy megvilágítsa értelmünket, hogy ez az indítóokokat megértse és méltányolja; megerősítse akaratumkat, hogy meggyőződésünk szerint tudjunk élni. Mivel pedig a kegyelmet az imádság esdi ki, esengve kell kérnünk Istent, hogy növelje bennünk a tökéletesség utáni vágyat.

422. 2° Ennek a vágnak továbbá *uralkodónak* kell lennie. Más szóval erősebbnek kell lennie, mint minden más vágyunknak. Mivel a tökéletesség az az evangéliumi rejtett kincs, a drágagyöngy, amelyet minden áron meg kell szerezni, mert a tökéletesség majd a másvilágon boldogsággal mérődik fel, Isten színelátásával és ennek a színelátásnak megfelelő szeretettel, ez az, amit minden egyéb jónál jobban kell keresni, jobban kell óhajtani: „*Keressétek előbb Isten országát és az ő igazságát.*”⁴³³

423. 3° Ennek a vágnak *állandónak és haladónak* kell lennie. A tökéletesség hosszú küzdelem gyümölcse, amelyet csak kitartással és állandó haladással lehet biztosítani, azért újból és újból meg kell újítanunk azt a vágyat, hogy a jövőben jobbak akarunk lenni. Ezért mondja Krisztus Urunk, hogy ne nézzünk vissza a már megtett útra, hogy abban elbizakodottan gyönyörködjünk: „*Senki, aki kezét az ekére téve hátratekint, nem alkalmas az Isten országára.*”⁴³⁴ Ellenkezőleg, mondja Szt. Pál, előre kell tekinteni a még megteendő útra, amint tesz a versenyző, aki előre nyújtja a kezét, hogy hamarabb megragadhassa a célt: „*Elfelejttem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előttem van, s így törtetek a célra, annak a hivatásnak pályabérére, melyet az Isten onnan felülről adott.*”⁴³⁵ Később Szt. Ágoston is sokat hajtogatta ezt az igazságot, mert – úgymond – megállani annyi, mint visszafelé menni; aki megáll az úton, hogy szemlélje a már befutott pályát, az elveszíti lendületét. Mindig jobban akarni csinálni, mindig előre haladni, ez a tökéletesség jelszava: „*Az útban meg ne állj, arról le ne menj. Mindig haladj, mindig tovább, mindig előre.*”⁴³⁶

⁴³¹ Zsolt 118,131.

⁴³² Zsolt 88,11.

⁴³³ Mt 6,33.

⁴³⁴ Lk 9,62.

⁴³⁵ Fil 3,14.

⁴³⁶ S. AUGUST., Sermo 169, n. 18. „Noli in via remanere, noli deviare... Semper adde, semper ambula, semper profice.”

Ne tekintsük tehát sohasem azt a jót, amelyet már elvégeztünk, hanem azt, amelyet még el kell végeznünk. Ne nézzünk sohasem azokra, akik nálunk rosszabbul csinálják, hanem azokra, akik nálunk jobban csinálják; a buzgókra, a szentekre, főképpen pedig a legszentebbre, Jézus Krisztusra, a mi tökéletes mintaképünkre. Akkor az történik meg velünk, hogy minél többre haladunk, annál inkább úgy tűnik fel, hogy távolodunk a céltől, mert csak akkor látjuk, hogy milyen messze-magasan van tőlünk a cél.⁴³⁷

Mindazonáltal ne legyen vágyunkban semmi *túlzó türelmetlenség*, semmi lázas kapkodás, főleg pedig semmi túl-nagyot-akarás, mert az erőszakos vergődések nem soká tartanak; azok pedig, akik egyszerre túl nagyot akarnak, az első balsikerek után hamar lemaradnak. Ami előre visz, az a nyugodt, meggondolt vágy, amely meggyőződésből fakad, az isteni kegyelem mindenhatóságára támaszkodik, és gyakran felújztatik.

424. 4° Akkor azután *gyakorlati és eredményes* lesz, mert nem megvalósíthatatlan ábránd után szalad, hanem olyan eszközöket használ, amelyek célhoz vezetnek. Vannak lelkek, amelyek eszményi magasokba törnek, kiváló életszentség után óhajtoznak, de elhanyagolják azoknak az eszközöknek a használatát, amelyek arra vezetnek. Ebben kettős veszedelem van: valaki könnyen azt hiheti, hogy ő már tökéletes, mert tökéletességről ábrándozik; és könnyen gögőssé válik. Másrészt az ilyen megáll, nem halad tovább, és elesik. Gondolnunk kell tehát arra a bölcs elvre: aki a célt akarja, annak az eszközöket is akarnia kell, és hogy a kis dolgokban való hűség biztosítja a nagy dolgokban való hűséget. Azért a tökéletesség vágyát mindjárt alkalmazni kell jelen cselekedetünkre, bármennyire látszatlan legyen is az, mert: „*Aki kicsiben hű, az hű a nagyban is.*”⁴³⁸ Óhajtani a tökéletességet, de holnapra hagyni az erőmegfeszítést; szentségre törekedni nagy alkalmakkor, de elhanyagolni a kicsinyeket, kettős önámítás, amely azt mutatja, hogy nincs bennünk őszinteség, vagy legalább is lélekismeret. Bizonyos, hogy *magas eszmény kell*, de kell azonnali és folyton haladó végrehajtás is.

IV. Eszközök a tökéletesség utáni vágy ébrentartására

425. 1° Mivel a tökéletesség utáni vágy természetfölötti hiten nyugszik, főleg az *elmélkedés* és az *imádság* az, amely feléleszti, és ébren tartja a vágyat. Tehát mindenekelőtt elmélkedni kell a nagy igazságokon, amelyeket az előző fejezetekben előadtunk: elmélkedni kell a tökéletesség mibenlétéről, kiválóságáról; arról, hogy a természetfölötti élet Isten életének belénk sugárzása; annak a léleknek szépségéről és gazdagságáról, amelyik ezt az életet ápolja, arról a boldogságról, amelyet Isten azoknak készített, akik őt szeretik, elmélkedni kell a szentek életéről, akik olyan mértékben szentültek meg, amilyen mértékben vágytak a tökéletesség után. Hogy ez az elmélkedés hasznosabb legyen, hozzá kell fűzni az imádságot, amely lehozza nekünk Isten kegyelmét, hogy az azután vigye bele ezeket az igazságokat szívünk mélyébe.

426. 2° De vannak az életben különösen *kedvező körülmények*, amikor az isteni kegyelem befolyása érezhetőbb. Az okos lelkivezető ki fogja ezeket használni, hogy lelki gyermekeiben növelje a tökéletesség vágyát.

⁴³⁷ Megértette ezt E. PSICHARI, aki végleges megtérése előtt a sivatagban így ír a szentről: „Haláláig nyugtalanul keresi a tökéletességet, elégedetlen önmagával, mert érzi tehetetlenségét. Minél jobban halad előre a lelki életben, annál mélyebbre látja ásódni a szakadékot maga és az Isten között. Minél inkább közeledik a tökéletesség felé, annál távolabbra szalad ez előle. Ezért egész élete állandó buzogás, állandó mozgás, dicsőséges égbemelkedés, felmászás egy olyan égi létrán, amelyen nincsen pihenő.” *Les Voix qui crient dans le désert.*

⁴³⁸ *Lk* 16,10.

a) Így, amikor nyílik az ember értelme, az Isten mindjárt felhívja kegyelmével, hogy életét neki szentelje. Mennyire fontos, hogy a szülők és hitoktatók felhasználják ezt az alkalmat, és élesszék a gyermek szívében az isteni szikrát! Ehhez hasonló alkalom az első szentáldozás, a hivatás ébredése, amikor az ember pályát választ magának; amikor kollégiumba, szemináriumba, noviciátusba lép, avagy házasságot köt. Mindezen alkalmakkor Isten különös kegyelmeket osztogat; és nagyon fontos dolog, hogy az ember éljen ezekkel a kegyelmekkel.

427. b) Ott vannak azután a *lelkigyakorlatok*. A hosszas magába szállás, amellyel ezek együtt járnak, az üdvös tanítások, amelyekben ott részesednek, a lelki olvasmányok, a lelkiismeret többszöri megvizsgálása, az imádságok, főleg pedig azok a bőséges kegyelmek, amelyeket Isten ilyenkor osztogat, megerősítik meggyőződésünket, jobban feltárják lelkünk állapotát, mélyítik bánatunkat bűneink fölött, jobban rávilágítanak bűneink okaira, gyakorlati és lelkes elhatározásokra ösztökélnek, és új lendületet adnak a tökéletes életre. Ezért néhány esztendő óta az úgynevezett zárt lelkigyakorlatokat kiváló papok és világiak látogatták, akiknek csak egy vágyuk van: haladni a tökéletesség útján.⁴³⁹ A papnevelő intézetek előjárói is tudják, milyen csodálatos hatást gyakorolnak a fiatal papjelöltekre a lelkigyakorlatok, amelyeket minden év elején szoktak tartani, valamint az egyházi rendek feladása előtt. Ilyenkor ébrednek meg, újulnak ki, vagy lángolnak magasabbra azok a tüzes vágyak, amelyek jobb élet után sóvárognak. Fel kell tehát használni ezeket az Isten-adta alkalmakat, hogy megkezdjük, vagy tökéletesítsük a lelkek újjáalkotását.

428. c) A *megpróbáltatások*, legyenek azok fizikaiak vagy erkölcsiek, mint pl. betegség, haláleset, lelki aggály, gyötrelmek, sorscsapások, gyakran belső kegyelmek kíséretében jelennek meg, amely kegyelmek tökéletesebb életre ösztökélnek bennünket. Elvonnak bennünket mindentől, ami nem Isten, a szenvedés tüzeiben megtisztítják lelkünket minden salaktól, megóhajtják velünk a mennyországot és a tökéletességet, mint a mennyországba vezető utat. De a léleknek ki kell használni, javára kell tudni fordítani ezeket az alkalmakat.

429. d) Végül vannak *pillanatok*, amikor a *Szentlélek* bensőleg megindítja lelkünket, és megbreszti benne a tökéletes élet vágyát: világosan megmutatja, mennyire hiúságosak az emberi dolgok, és viszont milyen édes Istennek szolgálni. Azért erős ösztönzéseket ad, hogy elszántan induljunk meg a tökéletesebb élet útján. Ezeket az áldott pillanatok minden erőnkől ki kell használni, hogy előbbre jussunk.

430. 3° Vannak azután olyan *lelki gyakorlatok*, amelyek természetüknél fogva alkalmasak arra, hogy vágyat ébresszenek bennünk a tökéletesebb élet után. Ilyenek:

a) A *részleges lelkiismeret-vizsgálás*, amely betekintést nyújt mindennap lelkünk valamely szögletébe, és nemcsak arra való, hogy hibáinkat, avagy előhaladásunkat megismerjük, hanem főképpen arra, hogy mindennap megújítsuk azt a vágyat, hogy a lelki életben haladni akarunk, kiváltképpen ilyen vagy olyan erény gyakorlása által ([464 pont](#)).

b) A *jól végzett szentgyónás*, amelynek az a célja, hogy valamely hibánkból kigyógyítson ([262. pont](#)).

c) A *havi magába szállások* és az *évi lelkigyakorlatok*, amelyek felszítják bennünk a jobb élet vágyát.

⁴³⁹ A. BOISSEL, *Retraites, fermées, pratique et théorie*.

ÖSSZEFOGLALÁS

431. Ha mindezeket az eszközöket felhasználjuk, akkor akaratunk állandóan a lelki élet eszménye felé lesz irányítva. Akkor Isten kegyelmének segítségével könnyebben diadalmaskodunk az akadályokon. Mindenesetre elő fognak fordulni így is apró hűtlenségek, de ha a tökéletesség vágya lelkesít bennünket, újra lendülettel indulunk utunkra, és ezek a kisebb botlások, mert alázatosakká tesznek, csak arra fognak szolgálni, hogy közelebb vigyenek az Istenhez.

II. § Istennek és önmagunknak ismeretéről

432. Mivel a tökéletesség lelkünknek Istennel való egyesülésében áll, világos, hogy ezen egyesülés megvalósítása előtt ismernünk kell az egyesülés két elemét, az Istent és a lelket. Az Isten ismerete egyenes úton vezet Isten szeretetére: Bár megismernélek téged, hogy megszeresselek! A magunk ismerete, amennyiben feltárja azt a jót, amit Isten helyezett belénk, hálára indít, amennyiben pedig feltárja a magunk gyarlóságait, helyes önmegvetésre vezet, alázatosságra tanít: Bárcsak megismerhetném magamat, hogy megvessem magamat! Így aztán a magunk ürességét betölti az Isten szeretete, és létrejön az egyesülés.

I. Isten ismerete⁴⁴⁰

433. Hogy Istent szerethessük, előbb ismernünk kell, mert: *Csak olyat szeretek, amit ismerek.* Minél jobban megismerjük tehát az ő tökéletességeit, annál nagyobb szeretetre gyúlunk iránta, mert őbenne minden szeretetreméltó: ő a lét teljessége, a szépség, a jóság, a szeretet teljessége: Isten szeretet. Mindez nyilvánvaló. Tehát nem marad egyéb hátra, mint hogy meghatározzuk: 1° mit kell tudnunk Istenről, hogy őt szeressük; 2° hogyan teszünk szert erre a szerető ismeretre.

1° MIT KELL TUDNUNK ISTENRŐL

Mindazt tudnunk kell Istenről, ami alkalmas arra, hogy bennünk iránta csodálatot és szeretetet ébresszen: tehát létezését, természetét, tulajdonságait, műveit, de mindenekfelett az ő belső életét és hozzánk való viszonyát. Mindaz, ami Istenre vonatkozik, éleszti a jámborságot; a legelvontabb igazságokban is lehet találni érzelmi oldalt, ami áhítatra gerjeszt. Mutassuk ezt be néhány példán, amelyeket a bölcslethez és a hittudományból veszünk.

434. A) Bölcséleti igazságok, a) Az Isten létezésének metafizikai bizonyítékai ugyancsak elvontaknak látszanak; és mégis valóságos kincsesbányái a legértékesebb megfontolásoknak, amelyek Isten szeretetére vezetnek. Isten az első mozgató, ő maga mozdulatlan, tiszta ténylegesség, minden változás forrása. Tehát nem mozoghatok, csak benne és általa; őneki kell minden cselekedeteink *első létrehozójának* lennie, és ha ő az első létrehozójuk, csak ő lehet a *végző céljuk* is: Én vagyok a kezdet és a vég. Isten az összes többi lények *első oka*: tehát ő az oka mindannak, ami jó van bennem, lényemben, képességeimben és cselekvéseimben; tehát az

⁴⁴⁰ BOSSUET, *De la connaissance de Dieu et de soi-même; Elévations sur les mystères; Méditations sur l'Évangile*; L. BAIL, *Théologie affective*; LESSIUS, *De perfectionibus moribusque divinis*; P. D'ARGENTAN, *Les Grandeurs de Dieu*; CONTENSON, *Theologia mentis et cordis*; FABER, *Creator and Creature; Bethlehem; The Precious blood*; BEAUDENOM, *Les Sources de la Piété*; SAUVÉ, *Dieu intime, Jésus intime, L'homme intime*, etc.; P. SAUDREAU, O. P., *Les divines paroles*; M. D'HERBIGNY, *La Théologie du révéle*, ch. VIII-XI; P. R. GARRIGOU-LAGRANGE, *Dieu, son existence, sa nature*, 1920.

övé minden tisztelet és dicsőség! Isten a szükségképpen létező lény, *az egyedül szükséges valóság*: az unum necessarium; tehát ő az egyedüli jó, amelyet keresni érdemes. Minden egyéb csak esetleges, csak másodlagos, csak járulékszerű, csak mulandó és csakis annyiban van valamelyes értéke, amennyiben elvezet bennünket ahhoz az egyedül szükségeshez. Isten *a végtelen tökéletesség*, és a teremtmények az ő szépségének csak sápadt visszfényei; tehát ő az az eszmény, amelyre törekednünk kell: „*Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.*”⁴⁴¹ Ne állítsunk tehát fel határokat tökéletességünknek: „*Én, aki végtelen vagyok – mondotta Isten egykor Szienai Szt. Katalinnak – végtelen műveket keresek, azaz végtelen szeretetet.*”⁴⁴²

435. b) Ha áttérünk Isten természetének szemléletére, már az a kevés is, amit róla tudunk, elegendő ahhoz, hogy elvonjon bennünket a világtól és önmagunktól, hogy fölemeljen az Istenhez. Ő a lét teljessége: „*Én vagyok, aki van;*”⁴⁴³ tehát az én létem csak kölcsönként lét, amely képtelen önmagában megállni, hanem kénytelen elismerni teljes függését Istentől: Ezt akarta jelezni Isten Szienai Szt. Katalinnak, amikor azt mondotta neki: „*Tudod-e leányom, hogy mi vagy te, és mi vagyok én? ... Te az vagy, aki nincsen, és én az vagyok, aki vagyok.*” Milyen felséges lecke arra, hogy tanuljunk alázatosságot és szeretetet!

436. c) Így áll a dolog az Isten *tulajdonságaival* is: nincs köztük egy sem, amely valamilyen formában nem élesztené Isten iránti szeretetünket. Az Isten egyszerűsége arra ösztönöz, hogy gyakoroljuk azt az egyszerűséget, vagyis a szándéknak azt a tisztaságát, amely egyenesen Istenre irányzódik, anélkül, hogy magunkra kancsalítana. Isten végtelen jelenléte, amellyel betölt mindeneket, nagyon alkalmas arra, hogy gyakoroljuk magunkat Isten jelenlétének gondolatában, amely annyira kedves volt a jámbor lelkeknek és annyira hasznos. Isten örökkévalósága elvonja szívünket mindattól, ami mulandó, és eszünkbe hozza, hogy „*ami nem örökkévaló, az semmi.*” Isten változhatatlansága segít megszerezni azt a nyugalmat és állandóságot, amelyre annyira szükségünk van a világ forgandósága és ingatagsága közepette. Végtelen tevékenysége minket is tevékenységre sarkall és visszatart attól, hogy vétkes nemtörődömségbe, vagy veszedelmes megnyugvásba essünk. Mindenhatósága, amelyet végtelen bölcsességének és végtelen jóságának szolgálatába állít, gyermeki bizodalommal tölt el, amely igen megkönnyíti az imádságot és magunknak Istenre hagyatkozását. Szentsége megutáltatja velünk a bűnt és megkedvelteti a szívnek azt a tisztaságát, amely Istennel való benső egyesülésre vezet: „*Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.*” Isten csalhatatlan tudása és igazmondása a mi hitünk megingathatatlan alapja; szépsége, jósága, szeretete meghódítja szívünket és viszonszeretetre, hállára indítja. A szentek szeretettek is mindenkor elmerülni Isten tulajdonságainak szemléletébe: amikor megcsodálják és imádják Isten tökéletességeit, mindig hoznak le valamit belőlük a maguk lelkébe.

487. B) A jámbor lelkek különösen szeretnek elmélkedni a **kinyilatkoztatott igazságokról**, amelyek együttesen *az isteni élet történetét* állítják szemünk elé. Bemutatják annak *forrását* a Szentháromságban, annak első *közlését* az ember teremtésénél és megszentelésénél; *helyreállítását* a megtestesülés és megváltás munkája által; *belevitelét* az egyes lelkekbe az egyház és a szentségek által; *végleges betetőzését* a túlvilági dicsőségben. Ezen titkok mindenike magával ragadja a jámbor lelket és Isten iránti szeretetre hangolja.

⁴⁴¹ Mt 5,48. Ezeket a szavakat a IV. lateráni zsinat így magyarázza: „Legyetek tökéletesek azzal a tökéletességgel, amelyet a kegyelem ad, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes azzal a tökéletességgel, amelyet a természete ad.” (Denzing., 432.)

⁴⁴² *Dialog*. I. p. 40.

⁴⁴³ *Vie*, par RAYMOND DE CAPOUE, trad. Cartier, t. I, p. 71.

438. a) Az isteni élet *forrása a Szentháromság*. Isten, aki a létnek és a szeretetnek a teljessége, öröktől fogva szemléli magát; önmaga szemlélése által nemzi az Igét, aki az ő Fia; ez nem azonos vele, mégis tökéletes mása, élő és állagi képmása. Szereti ezt a Fiát és szeretetik tőle; ebből a kölcsönös szeretetből származik a Szentlélek; nem azonos az Atyával és a Fiúval, akiktől származik, mégis tökéletesen egyenlő velük. Ez az az élet, amelyből részesedünk.

439. b) Mert Isten végtelenül jó, azért másokkal is *közölni kívánja* a maga életét. Ezt a teremtés, főleg pedig a megszentelés által teszi. A teremtés következtében Istennek szolgálói vagyunk, és már ez is nagy tisztesség reánk nézve; mert nagy dolog az, hogy Isten annyi milliárd és milliárd lehetséges lény közül éppen engem választott ki a létre, hogy reám gondolt öröktől fogva. Milyen nagy ok ez arra, hogy csodáljuk Isten kiszámíthatatlan gondviselését, hálásan szeressük kiválasztó jóságát. De az már azután a szeretet netovábbja, hogy lelkem megszentelése által gyermekévé fogadott, sajátos életében részeltetett, a maga színelátására és tökéletes szeretetére rendelt. Nem érdemli-e meg ezért, hogy fenntartás nélkül szeressem?

440. c) Őszüleink bűne miatt *elvesztettük* a megszentelő kegyelmet, az isteni életet, és magunktól képtelenek lettünk volna arra, hogy visszaszerezzük. De az Isten Fia látta nyomorúságunkat, emberré lesz, ezzel fejévé szegődik annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk, kiengeszteli bűnünket keserves kínszenvedése és kereszthalála által, visszavezet bennünket Istenhez és *újra lelkünkbe csepegteti* azt az isteni életet, amelyet Atyjának ölen merített magába.

441. d) Jézus, hogy ezt a mi egyesülésünket könnyebbé tegye, *közöttünk lakik*. Közöttünk lakik *egyháza által*, amely velünk közli és megmagyarázza kinyilatkoztatását. Közöttünk lakik *szentségei által*, amelyek a kegyelem titokzatos csatornái, és közlik velünk az isteni életet. Közöttünk lakik főképpen *az oltáriszentségben*, amelyben állandósítja jelenlétét, jótékony cselekvését és áldozatát. Áldozatát a szentmisében, amelyben megújítja keresztségét, jótékony cselekvését a szentáldozásban, amelyben kegyelmeinek gazdag kincseivel lelkünkbe száll, hogy azt tökéletesebbé tegye és erényeit vele közölje; jelenlétét, amennyiben éjjel és nappal önkéntes börtönbe zárhatja magát a tabernákulumba, ahol meglátogathatjuk, vele beszélgethetünk, őt és vele a Szentháromságot imádhathatjuk, benne lelki sebeink orvosságát, szomorúságainknak vigasztalását találhatjuk: „*Jöjjetek, hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok, és én megenyhítlek titeket.*”⁴⁴⁴

442. e) És mindez *csak előjátéka* annak a teljes, tökéletes életnek, amely boldoggá tesz majd bennünket egy egész örökkévalóságon át. Mert látni fogjuk Istent színről-színre, úgy, amint ő látja önmagát, és szeretni fogjuk tökéletes szeretettel, és benne szeretni fogjuk mindazt, ami nagyszerű és szép van a világon. A teremtés útján Istenből szakadtunk ki, a megdicsőülés útján hozzá térünk vissza, és mikor őt dicsőítjük, mi magunk is tökéletesen boldogok leszünk.

Szent hitünk tehát a jámborság forrása, tápláléka. Mutassuk be azért, hogyan lehet haszonnal elmerülni benne.

---

⁴⁴⁴ Mt 11,28.

2° ESZKÖZÖK AZ ISTEN ISMERETÉNEK ELSAJÁTÍTÁSÁRA

443. Hogy Istennek ezt a szeretetre ösztönző ismeretét elsajátíthassuk, főleg három eszközt kell használnunk; ezek: 1° *a bölcséletnek és a hittudománynak jámbor tanulmányozása*; 2° *az elmélkedés és imádság*; 3° *megszokása annak, hogy mindenben Istent lássuk.*

A) *A bölcséletnek és a hittudománynak jámbor tanulmányozása.* Az ember a bölcséletet és a hittudományt kétféleképpen tanulmányozhatja: tisztán csak ésszel, ahogyan a többi tudományokat szoktuk tanulni, és ésszel és szívvel egyszerre. A tanulmányozásnak ez utóbbi módja vezet jámborságra. Amikor Szt. Tamás elmerült a nagy kérdések tanulmányozásába, nem úgy tette ezt, mint Görögországnak bölcselő fia cselekedték, hanem ahogyan Krisztus tanítványához és rajongójához illett. Azért az ő felfogása szerint a bölcsélet és a hittudomány úgy tartozik előadni az isteni és emberi dolgokat, hogy azok Isten tökéletes ismeretére és szeretetére vezessenek: „*ezekről úgy ad elő, hogy az ember általuk elérje rendeltetését, az Istennek tökéletes ismeretét, amiben örök boldogságunk áll.*”⁴⁴⁵ Jámborsága felülmúlta tudományát is. Éppen ilyenek voltak Szt. Bonaventura és a többi összes nagy hittudósok. Igaz, hogy nem tette mindnyájuk jámbor elmélkedés tárgyává a nagy igazságokat, hanem megelégedett azzal, hogy kifejtse és bebizonyítsa azokat; mégis ezekből az igazságokból magától fakad fel a jámborság; és mindaz, aki a hit szellemében tanulmányozza azokat, kénytelen megcsodálni és megszeretni azt az Istent, akinek nagyságát és jóságát a hittudomány elénk tárja. Ez főképpen azoknál az embereknél válik be, akik fel tudják használni a tudománynak és az értelemnek ajándékát, melyeket a Szentlélek Isten ad a lélekbe. Az előbbi a teremtményektől felemel Istenhez, amennyiben bemutatja a teremtményeknek viszonyát teremtetőjükhöz, a második mély betekintést ad a kinyilatkoztatott igazságok egész szövevényébe, hogy benne megleljük a csodálatos összhangot.

Ezen isteni világozások fényénél a hittudós megleli az utat, amely elvezeti a legelvonatott hittudományi igazságoktól az Isten csodálatának, imádásának, szeretetének, a hálaadásnak tényeihez. Ezek önként fakadnak a hittudomány hívő tanulmányozásából. Ezek a lelki felemelkedések nemcsak hogy nem akadályozzák értelmének működését, hanem ellenkezőleg finomabbá, fogékonyabbá teszik elméjét, mert hiszen az ember szívesebben, kitartóbban és eredményesebben tanul olyan dolgot, amelyet szeret; az ilyen dologban mélységeket találunk, amelyeket a hideg ész sohasem vett volna észre, találunk következményeket, amelyek kiszélesítik a hittudomány mezejét és emelik a jámborságot.

444. B) A tanuláshoz azonban hozzá kell fűznünk *az elmélkedést* is. Hitünk igazságairól nem nagyon szoktak elmélkedni az emberek, vagy ha elmélkednek is, inkább a hitigazságok mellékárait méltatják figyelemre. Pedig nem kell attól félni, hogy magukat a hitigazságokat, alapjukban és lényegükben, tegyük elmélkedő imádságunk tárgyává.⁴⁴⁶ Akkor azután a hit világánál és a Szentlélek Isten befolyására az emberi lélek olyan magasságokra emelkedik, olyan mélységeket, szépségeket talál, amelyeket az egyszerű ész képtelen lett volna magától fölfedezni. Ennek bizonyosságát megtaláljuk egyszerű lelkek írásaiban, akik egészen a szemlélődés fokáig jutottak el az elmélkedés terén, és az isteni dolgokról, Istenről, Jézus Krisztusról, a szentségekről stb. olyan mély értelmű feljegyzéseket hagytak hátra, amelyek a legjobb hittudósok gondolataival felveszik a versenyt. Egyébként nem mondotta-e Szt. Tamás is, hogy többet tanult a feszület lábainál, mint az összes tudós könyvekből együttvéve? Ennek az az oka, hogy az imádság csöndjében Isten érthetőbben beszél a lélekhez, és jobban megvilágítja az értelmet, felgyullasztja a szívet és megindítja az akaratot. Ilyenkor a Szentlélek

⁴⁴⁵ *Sum. theol.*, I, q, I, a. 4.

⁴⁴⁶ Így tettek a XVII. századbeli francia aszkétikus iskola tagjai: *Bérulle, Condren, Olier, Eudes Szt. János* és a többiek. Lásd BRÉMOND, t. III.

Isten a tudomány és értelem ajándékán kívül a bölcsesség ajándékát is megadja, amellyel élvezzük a hit igazságait, megszeretjük azokat, gyakorlatukra lelkesülünk; és így szoros egyesülés jön létre Isten és a lélek között. Olyan szépen írja ezt le a Krisztus követése: „Boldog a lélek, amely hallja Istent, amikor bensőleg szól hozzája, és az ő ajkáról veszi a vigasztalásnak igéit.”

Ha napközben gyakran és szívesen gondolunk Istenre, ezzel állandósítjuk az imádságnak jótékony hatását: mert ha Istenre gondolunk, jobban megszeretjük, és ha szeretjük, jobban megismerjük.

445. C) Ilyen módon könnyen szert teszünk arra a jó szokásra, hogy a teremtményektől *Istenhez emelkedünk fel*, és minden dologban Istent, a szerzőt, szemléljük: a tárgyokban, a személyekben és az eseményekben.

Ennek a gyakorlatnak alapja az *isteni mintaelmélet*, amelyet először Plató tanított, majd Szt. Ágoston és Szt. Tamás tökéletesített, Szt. Viktor iskolája fejlesztett és a XVII. századbeli francia aszkétikus iskola terjesztett. Ezen elmélet szerint minden dolog öröktől fogva létezett Isten gondolatában, még mielőtt meg lett volna teremtve. Isten a maga értelmében megfoganta minden dolognak ősi mintáját, és azután megalkotta őket ezen minta szerint, azt akarva, hogy minden dolog az isteni tökéletességnek egy-egy visszfénye legyen. Ha tehát a teremtményeket nemcsak testi szemünkkel tekintjük, hanem lelkünk szemével is, a hit világánál, akkor látni fogjuk, hogy:

a) *minden teremtmény*, tökéletességének foka szerint, *Istennek nyoma, vagy képe, vagy hasonlatossága*. Mindnyájan azt vallják, hogy Isten a szerzőjük, és azért felhívunk bennünket, hogy Istent magasztaljuk, mert mindaz a tökéletesség, szépség, jóság, amely bennük van, Isten végtelen tökéletességéből való részesedés.

b) *főképpen az értelmes teremtmények*, amelyek a természetfölötti rendbe vannak fölemelve, Istennek képmásai és hasonlatosságai, mert részesednek, ha véges mértékben is, Istennek értelmi életéből. Mivel pedig minden megkeresztelt ember Krisztusnak tagja, mindegyikben őt kell látnunk: mindenki benn Krisztus van.

c) *minden esemény*, szerencsés, vagy szerencsétlen, arra van szánva az isteni gondviseléstől, hogy tökéletesítsék bennünk az isteni életet, és hogy a választottak összetoborzását elősegítsék, amiért is hasznunkra kell azokat fordítanunk.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy időrendben a lelkek előbb Krisztus Urunkhoz szegődnek és őáltala mennek a mennyei Atyához, és amikor megérkeztek Istenhez, szoros egységben maradnak Jézussal.

BEFEJEZÉS: AZ ISTEN JELENLÉTÉBEN VALÓ ÉLET⁴⁴⁷

446. Istennek szeretetre ösztönző ismerete megtanít bennünket arra a gyakorlatra, hogy mindenkor Isten jelenlétében éljünk. Fejtsük ki ennek a gyakorlatnak alapját, módját és hasznát.

A) *Alapja hitünk az a tanítása, mely szerint Isten mindenütt jelen van.* Jelen van mindenütt nemcsak ismeretével, hogy úgy mondjuk szemével, nemcsak működésével, hanem állagával is. Amint Szt. Pál mondotta az athéniaknak: „*benne élünk, mozgunk és vagyunk.*”⁴⁴⁸ Ez pedig úgy a természet rendjében, mint a természetfölötti rendben igaz. Mint teremtőnk, miután létrehozott bennünket, fönntart és együttműködésével lehetővé teszi képességeink működését. Mint atyánk, természetfölötti életet ad nekünk, amely részesedés az ő tulajdon életéből, velünk együtt működik, mint fő ok, ezen élet megőrzésében és gyarapításában, és így bensőségesen

⁴⁴⁷ S. THOM., I, q. 8. a. 3; LESSIUS, *De Perfectionibus moribusque divinis*, lib. II; RODRIGUEZ, *A ker. tökéletes. gyak.*, 1 r. 6. ért.

⁴⁴⁸ *ApCsel* 18,28.

jelen van bennünk, a lelkünk legmélyén, bár tőlünk különböző lény marad. És amint mondtuk (92. pont) a Szentháromság Istene az, aki bennünk él: az Atya, aki szeret bennünket, mint gyermekeit; a Fiú, aki testvéreiként bánik velünk; és a Szentlélek, aki közli velünk nemcsak adományait, hanem személyét is.

B) Gyakorlásának módja. Hogy Istent megtalálhassuk, nem kell érte az égbe menni, mert közelebb is megtaláljuk: **a)** megtaláljuk mindazon *teremtényekben*, amelyek körülvesznek bennünket. Kezdetben itt fogjuk őt keresni: hiszen mindegyikük emlékeztet Istennek valamely tökéletességére; de főképpen azok, amelyek értelemmel bírnak, és így bennük van az élő Isten (92. pont). Ezek a teremtények lépcsőül szolgálhatnak nekünk, hogy rajtuk Istenhez emelkedjünk. **b)** Azt se feledjük el, hogy Isten egészen közel van azokhoz, akik hozzá bizalommal imádkoznak: „Közel van az Úr mindazokhoz, kik őt segítségül hívják.”⁴⁴⁹ Azért lelkünk gyönyörűséget talál benne, hogy őt gyakran segítségül hívja, majd rövid fohászimákban, majd hosszabb imádságokban.

c) De főleg az jusson gyakorta eszünkbe, hogy a három isteni személy *bennünk lakozik*; hogy a szívünk eleven tabernákulum, valóságos mennyország, ahol Isten már most átadja magát nekünk. Elég tehát, ha betérünk lelkünk szentélyébe, benső szobáskánkba, ahogyan Szienai Szt. Katalin nevezte, és lelki szemünk gyönyörködik abban az isteni vendégben, aki nálunk lakni kegyeskedik. Akkor az ő szeme alatt élünk, az ő jótékony hatása alatt cselekszünk, őt imádjuk, és vele együtt dagozunk lelkünk megszentelésén.

447. C) Könnyű belátni, mi *haszna* van lelki életünkben ennek a gyakorlatnak.

a) Megtanít arra, hogy gondosan *kerüljük a bűnt*. Ki is merné megsérteni az isteni fölséget, amikor tudja, hogy Isten benne lakik, végtelen szentségével, amely nem szenvedheti a legkisebb vétet; végtelen igazságosságával, amely kötelezi, hogy a legcsekélyebb bűnt is megtorolja; végtelen hatalmával, amelyet a bűnös ember ki nem kerülhet; és főleg végtelen jóságával, amely viszontszeretetre lelkesít és hűségre kötelez?

b) *Éleszti a tökéletesség utáni vágyunkat*. Ha a katonát lelkesíti vezére jelenléte, és újabb, meg újabb hőstettekre ragadja, minket is a leghősibb harcra, a legkeményebb áldozatokra képesít az a gondolat, hogy nem küzdünk egyedül, hanem rajtunk függ Isten szeme; nemcsak, hanem velünk van Isten diadalmas keze, és majd a győzelem után hervadhatatlan koszorú lesz osztályrészünk; főleg pedig miénk lesz Isten szeretete.

c) És micsoda *bizalmat önt belénk* ez a gondolat! Bármily nagyok legyenek is megpróbáltatásaink, fáradásaink, kísértéseink, gyarlóságaink, biztosak lehetünk a végső győzelemről, mert velünk van az, aki a mindenhatóság; akinek senki sem állhat ellen; és rendelkezésünkre bocsájtja isteni erőit. Igaz, lehet részünk részleges elbukásokban, átmehetünk fájdalmas szorongásokon, de tudjuk, hogy ha Istenre támaszkodunk, a végén mégis győzni fogunk, és keresztjeink is csak arra fognak szolgálni, hogy jobban megszeressük Istent és gyarapítsuk érdemeinket.

d) Végül micsoda *öröm* az, hogy az az Isten, akinek színelátása egykoron örök boldogságunk leend, már most a mi tulajdonunk! Örvendhetünk máris édes jelenlétének és beszélgethetünk vele éjjel és nappal.

Istennek ismerete és az ő jelenlétére való gyakori gondolás tehát nagyon előmozdítja lelkünk megszentülését. Éppen így áll a dolog önmagunk ismeretével is.

⁴⁴⁹ Zsolt 144,18.

II. Önmagunk ismerete

Isten ismerete egyenesen arra vezet, hogy Istent megszeressük, mert végtelenül szeretetreméltó; az önismeret közvetve vezet arra, mert megmutatja nekünk, hogy föltétlenül szükségünk van Istenre; hiszen nélküle nem tudjuk tökéletesíteni azokat a javakat, amelyeket Istentől nyertünk; és nem tudjuk meggyógyítani azokat a bajokat, amelyek sajátunk. Ki fogjuk tehát fejteni az önismeret: 1° *szükségességét*; 2° *tárgyát*; 3° *az elérésére szolgáló eszközöket*.

1° Az ÖNISMERET SZÜKSÉGESSÉGE

Kevés szó elegendő, hogy erről meggyőződjünk.

448. A) *Ha az embernek nincsen önismerete*, erkölcsileg lehetetlen, hogy tökéletes emberré legyen. Mert ennek híján az ember csalódik a maga állapotát illetőleg, és a szerint, hogy milyen a természete, vagy elbizakodik, azt gondolva, hogy már tökéletes; vagy lehangolódik, mert javíthatatlanoknak látja hibáit. Akár egyik, akár másik esetben az eredmény csaknem ugyanaz: a tétlenség, vagy legalábbis a határozott és kitartó küzdelem hiánya, és ezzel a lelkigyakorlatok elhanyagolása. – Hogyan is tudnánk meggyógyítani hibáinkat, amelyeket nem ismerünk, vagy amelyeket gyógyíthatatlanoknak ismerünk; és hogyan gyakorolhatunk olyan erényeket, amelyekről nincsen helyes fogalmunk?

449. B) *Ellenkezőleg a helyes önismeret tökéletességre sarkall*: jótulajdonságainkért hála érezzük magunkat kötelezve Isten iránt és erélyesen *közreműködünk* kegyelmeivel, hibáink helyes ismerete pedig megtanít arra, hogy még sok *tennivalónk* van, és azért nem mulasztunk el egyetlen alkalmat sem, amely segíti haladásunkat. Minden kínálkozó alkalmat kihasználunk, hogy rossz *hajlamainkat* gyökerestül kiirtsuk, vagy legalább is gyöngítsük, megzabolázzuk, és viszont meglévő jótulajdonságainkat ápoljuk és kifejlesszük. És mivel tudatában vagyunk a magunk tehetetlenségének, alázatosan kérjük Isten kegyelmét, hogy mindennap haladhassunk valamennyit; Isten segítségére támaszkodva bizalmunk, reményünk és vágyunk van arra, hogy tökéletesek lehessünk. Ez azután lendületet és kitartást fog adni erőnk megfeszítésében.

2° AZ ÖNISMERET TÁRGYA.

450. Általános megjegyzések. Hogy ez az önismeret hatásosabb legyen, föl kell ölelnie mindazt, ami bennünk van, a jó és rossz tulajdonságokat egyaránt, a természetes és természetfeletti ajándékokat, vonzalmainkat és ellenszenvünket, életünk történetét, hibáinkat, bukásainkat, sikereinket Mindezt sötétlátás nélkül, de elfogulatlanul kell tanulmányoznunk, a hittől vezetett becsületes lelkiismerettel.

a) Őszintén meg kell állapítanunk, minden hamis alázatosság nélkül, mindazon *jótulajdonságokat*, amelyeket a jó Isten belénk helyezni kegyes volt; természetesen nem azért, hogy ebben tetszelegjünk, hanem hogy hálasak legyünk érettük a Teremtőnek és gondozzuk azokat magunkban teljes odaadással. Ezek azok a talentumok, amelyeket Isten reánk bízott, és amelyekről egykoron számadást fog kérni. Nagy tehát a megvizsgálandó terület, mert ki kell terjeszkednünk természetes képességeinkre és természetfölötti adományainkra egyaránt. Meg kell ismernünk, mit kaptunk közvetlenül az Istentől, mit kaptunk szüleinktől, nevelőinktől, és mit köszönhetünk a magunk munkájának, amelyet a kegyelem támogatott.

451. b) De bátran szembe kell nézni *hibáinkkal és fogyatékoságainkkal* is. A semmiből vétettünk, azért szüntelenül oda törekszünk, nem tudunk sem lenni, sem cselekedni Isten fönntartó és közreműködő segítségével nélkül. Lehúzz, a rossz felé, a három gonosz kívánság ([193.](#)

[s köv. pont](#)), amely velünk született, de amelyet mi magunk is növeltünk bűneinkkel, mert ezek bűnös hajlamot idéztek elő bennünk. Ezeket a hibákat alázatosan be kell ismernünk, és csüggedés nélkül munkába kell állanunk, bizakodva Isten kegyelmében, hogy ezeket a sebeket a keresztény erények gyakorlata által meggyógyítsuk, és közelebb jussunk a mi mennyei Atyánkhoz, aki tökéletes.

452. Gyakorlati alkalmazások. Hogy ezt a vizsgálatot könnyebben megejthessük, vegyük sorba a természetes és természetfölötti adományokat, és kérdezzük ki magunkat sorban mindegyikről.

A) Ami a **természetes adományokat** illeti, Isten jelenlétébe képzelve magunkat, megkérdezhetjük, hogy melyek azok a *főhajlamok*, amelyek leginkább alkotják jellemünket. Itt nem kell bölcséleti sorrendet követni, hanem gyakorlati sorrendet.⁴⁵⁰

453. a) Az érzéki rendben: Az érzéki elem vezet-e nálunk, vagy az ész és az akarat? Minden emberben megvan mindkettő, de nincsen egyforma arányban elosztva. Szeretetünkben inkább az érzelem uralkodik, avagy az akarat és áldozat?

Külső érzékeinknek urai vagyunk-e vagy rabszolgái? Milyen befolyásunk van képzelő- és emlékezőtehetségünkre? Szabadjára engedjük-e ezeket a képességeket, hogy gyakran szálljanak kényük-kedvük szerint haszontalan és üres tárgyakra? Hogy állunk szenvedélyeinkkel? Helyes irányt szabunk-e nekik, tudunk-e rajtuk uralkodni? Mi van túlsúlyban nálunk, az érzékiség-e, avagy a kevélység, a hiúság?

Nem vagyunk-e érzéketlenek, nemtörődők, lomhák? Ha nincs bennünk elegendő lendület, van-e legalább elegendő kitartás?

454. b) Az értelem terén. Milyen természetű az értelmünk: gyors, de felületes; vagy lassú, de mélyenszántó? Az elmélet és tépelődés a jellemünk, vagy gyakorlati emberek vagyunk, akik azért tanulunk, hogy belőle hasznot lássunk magunknak vagy másoknak? Hogyan ápoljuk értelmünket? Állandóan foglalkozunk-e vele, vagy csak hébe-korba, kihagyásokkal? Milyen eredményeket értünk el ezen a téren? Milyen módszer szerint dolgozunk? Nem lehetne-e többre vinni? Ragaszkodunk-e szenvedélyesen és csökönyösen véleményünkhöz? Meghallgatjuk-e türelemmel azokat, akik másképpen gondolkoznak, és meg tudunk-e nyugodni abban, amit ézszerüen mondanak?

455. c) Az akarat terén. Gyenge, állhatatlan-e az akaratunk, vagy erős és kitartó? Mit teszünk akaratunk nevelésére? Az akaratnak kell többi képességeink királynéjének lennie, de az nem lehet, csak akkor, ha erő és tapintat párosul benne. Mit teszünk, hogy biztosítsuk uralmát külső és belső érzékeink fölött, értelmünk, emlékezőtehetségünk fölött? Teszünk-e valamit, hogy magát az akaratot erőssé és kitartóvá tegyük? Vannak-e elveink? Nem változtatjuk-e gyakran azokat? Gyakoroljuk-e akaratunkat a kis dolgokban, a mindennapi élet apró áldozataiban?

456. d) A jellemünknek főbenjáró szerepe van embertársainkkal való érintkezésünkben: *a szerencsés jellem, amely tud alkalmazkodni embertársaink jelleméhez, hatalmas előny az apostoli munkában; viszont a szerencsétlen jellem minden jónak elrontója. Mármost, az igazán jellemes ember, akinek biztos elvei vannak, és azokhoz vaskövetkezetességgel ragaszkodik cselekedeteiben. Az igaz jellem a jóságnak és szilárdságnak szerencsés keveréke, amelyben van szelídség és erély, nyíltság és tapintatosság, amely azt eredményezi, hogy az*

⁴⁵⁰ DOSDA, *L'Union avec Dieu*, t. I, IIe P., ch. XXI.

illetőt tisztelik, és egyben szeretik azok, akikkel érintkeznek. *A szerencsétlen jellemében* nincsen nyíltság, jóság, tapintat vagy erély, és mert az önzés uralkodik az ilyen emberen, azért érintkezésében durva, kellemetlen, sőt nem ritkán kiállhatatlan felebarátai előtt. – Tegyük tehát gondos tanulmányozás tárgyává jellemünket.

457. e) *A szokások.* Ezek az egyfajta cselekvések gyakori ismétléséből születnek meg, és bizonyos könnyűséget adnak hasonló cselekedetek véghezvitelére, úgy hogy ezeket készségesen és kedvvel cselekedjük. Azért fontos, hogy megtudjuk, milyen szokások születtek meg már bennünk. Ha jók, fenn kell tartani, és tovább kell fejleszteni, ha rosszak, ki kell irtani.

Az, amit e könyv második részében mondani fogunk a vétkes hajlandóságokról és az erényekről, meg fogja könnyíteni ezt a vizsgálatot.

458. B) Természetfölötti adományaink. Mivel képességeink át vannak hatva természetfölötti adományokkal, nem ismernénk magunkat teljesen, ha nem vennénk figyelembe azokat a természetfölötti adományokat, amelyeket Isten belénk helyezni kegyes volt. Nagyjából leírtuk ezeket fentebb ([119. s köv. pont](#)); de az Isten kegyelme nagyon sokféle az ő megnyilatkozásában. Tanulmányozni kell tehát különleges hatásait a lelkünkben.

a) Néha *vonzalom* támad bennünk valamely magasabb *hivatásra*, valamely erény gyakorlatára; ilyenkor készségeseknek kell lennünk a kegyelem hívó szavának követésére, mert ettől függ megszentelésünk.

1) Vannak az életünkben *elhatározó pillanatok*, amikor Isten hívó szava hallhatóbb és sürgetőbb: ilyenkor döntő fontosságú dolog, hogy meghallgassuk és kövessük.

2) Kérdezzük meg magunktól, hogy ezek között a vonzalmak között nincsen-e egy, amely *uralkodó*; amely a leggyakrabban és legnagyobb lendülettel tér vissza, hogy bennünket valamely határozott életmódra unszoljon, ilyen vagy olyan erényre sarkalljon, egy határozott módot ajánljon, ahogyan imádságainkat végezzük; ilyenkor Isten különös utakon akar vezetni. El kell tehát fogadnunk ezt a vezetést, hogy a kegyelem sodrában haladjunk.

459. b) A kegyelem vonzásain kívül számot kell adnunk arról is, *nem szegültünk-e ellene a kegyelemnek*, nem voltunk-e hűtlenek, bűnösök; hogy ezeket a hibákat őszintén megbánjuk és a jövőben gondosan kikerüljük. Ez a vizsgálat keserves, megalázó, főképpen, ha őszintén és részletesen végezzük; de nagyon hasznos, mert egyrészt alkalmat ad az alázatosság gyakorlására, másrésztől ösztönzést ad, hogy engedjük át magunkat a jó Isten atyai gondoskodásának, aki egyedül tudja meggyógyítani lelki betegségeinket.

3° ESZKÖZÖK AZ ÖNISMERET MEGSZERZÉSÉRE

460. Jegyezzük meg mindenekelőtt, hogy a helyes önismeret *nehéz dolog*, **a)** Hiszen *lefoglalnak bennünket a külső dolgok*; azért nem szeretünk bepillantani bensőnkbe, hogy világot vessünk erre a láthatatlan birodalomra. És mivel kevélyek vagyunk, még kevésbé szeretjük elismerni hibáinkat.

b) *Belső világunk nagyon bonyolult.* Két ember van bennünk, amint Szt. Pál mondja, és ezek gyakran küzdelemben kavarnak össze egymással. Hogy meg tudjuk különböztetni, hogy mi van a természettől, és mi a kegyelemtől; hogy tudjuk, mi szándékos bennünk, és mi független szabadakaratunktól, ehhez sok megfigyelés, világos látás, elfogulatlanság, bátorság, kitartás szükséges. Ezen a téren csak lassan kezd világosodni: egyik felismerésünk világot vet a másikra, amíg csak elegendőképpen nem ismerjük magunkat.

461. Mivel az önismeretnek leghatalmasabb iskolája a **lelkiismeret megvizsgálása**, adunk erről is néhány általános utasítást; bemutatjuk módszerét és előadjuk, hogy miféle érzelmeknek kell azt kísérniük.

462. A) Általános szabályok, a) Hogy lelkiismeretünket jól megvizsgálhassuk, mindenekelőtt *kérniünk kell a Szentlélek Isten* megvilágosító kegyelmét. Mert ő a szíveket és veséket vizsgálja; kérjük azért, tárja fel nekünk lelkünk rejtekeit, adja meg nekünk a tudomány ajándékát, amelynek egyik hatása abban áll, hogy megtanít bennünket önismeretre; hogy magunkból kiindulva eljuthassunk Istenhez.

b) Azután *összehasonlítjuk magunkat Jézussal*, a mi tökéletes mintaképünkkel, akit minden nap jobban meg kell közelítenünk, és akinek nemcsak külső cselekedeteit kell csodálnunk és imádnunk, hanem belső készségeit, hajlandóságait is. És ezeket különösképpen. Akkor hibáink és gyarlóságaink élesebb színben tűnnek elénk, mert kiemeli őket az az ellentét, amely köztünk és az Úr Jézus között van. De sohasem kell elcsüggednünk, mert hiszen Jézus nemcsak mintaképünk, hanem orvosunk is, akinek forró vágya, hogy lelkünk sebeit bekötözze és meggyógyítsa. Tegyük neki mintegy gyónást hibáinkról és kérjük tőle alázatosan bocsánatot és gyógyulást.

463. c) Akkor végzünk igazán kitűnő lelkiismeret-vizsgálást, ha külső hibáinkról áttérünk ezek *létrehozó okaira*, belső lelkiállapotunkra, hajlamainkra, így jutunk mélyen bele lelkünk belsejébe. Ha pl. hibáztunk a szeretet ellen, megkérdezzük magunktól, hogy meg gondolatlanságból történt-e ez, avagy irigység, féltékenység volt a szülőanyja ennek a hibának, vagy csak szellemeskedés, szószátyárság.

Hogy cselekedeteink erkölcsi minőségét megállapíthassuk, meg kell állapítanunk, hogy *szándékos volt-e*, avagy nem; önmagában volt-e szándékos, vagy csak okában; tökéletesen szándékos volt-e, avagy csak félig-meddig: meg volt-e a teljes megfontolás, ismeret és beleegyezés. Kezdetben mindezen dolgok homályosak, de idővel megvilágosodnak.

Hogy ítéletünkben pártatlanok legyünk, helyes, ha a csalhatatlan *Bíró jelenlétébe helyezzük magunkat*, és halljuk, amint jóságosan, de szigorúsággal számadást kér tőlünk: adj számot sáfárságodról. Akkor olyan őszinteséggel adunk neki számot, amelyet az utolsó napon sem kell megbánnunk.

464. d) Némelykor hasznos, főleg a kezdőknél *írásban végezni ezt* a lelkiismeret-vizsgálatot, hogy ezzel jobban összpontosítsuk figyelmünket és megállapíthassuk napról-napra, hétről-hétre a haladást. De ha az ember írásba foglalja, kerülni kell minden tetszelgést, minden irodalmi ékességet, és meg kell tenni minden elővigyázatos intézkedést, hogy ez az írás avatatlan kezekbe ne kerülhessen. Ha az ember táblázatot használ a szokásos írásjelekkel, óvakodni kell attól, hogy megszokottá váljék a lelkiismeret-vizsgálás. Mindenesetre eljön az idő, amikor az embernek feleslegessé válik az ilyen lelki tükör használata, mert sokkal jobban meg tudja magát vizsgálni nélküle, ha Isten jelenlétébe képzele magát és elméjében átgondolja az elmúlt nap minden eseményét, minden cselekedetét.

465. Ebben is, mint minden egyébben, egy tapasztalt *lelkivezető* tanácsait fogjuk követni, és kérni fogjuk az ő segítségét, hogy helyes önismeretre tegyünk szert. Az érdektelen és tapasztalt lelkivezető sokkal tisztábban látja, mint mi, lelkünk állapotát, és helyesebben ítéli meg cselekedeteink igazi értékét.

466. B) A lelkiismeretvizsgálás módja. Mindenki elismeri, hogy *Szt. Ignác* nagyban tökéletesítette a lelkiismeret-vizsgálás módszerét. Lelkigyakorlatos könyvében gondosan megkülönbözteti egymástól az általános és a részleges lelkiismeret-vizsgálást. Az előbbinek

tárgya a napközben végzett cselekedeteink összessége, míg az utóbbi csak egy határozott dolgot vesz vizsgálat tárgyává: valamely hibát, amelyet mindenáron ki kell irtani, vagy valamely erényt, amelyet különösen hasznos valakinek gyakorolni. Ezt a kettőt egyszerre is lehet végezni. Előbb az ember egy általános tekintetet vet az egész napra, azután behatóbb vizsgálat alá veszi azt a bizonyos pontot. Ez a részleges vizsgálat fontosabb, mint az általános.

467. a) Az általános lelkiismeret-vizsgálat, amelyet minden jó kereszténynek el kell végezni, hogy helyes önismerete legyen, Szt. Ignác szerint öt pontból áll:

1) „*Először is hálát kell adni Istennek azokért a jótéteményekért, melyeket tőle nyertünk.*”⁴⁵¹ Ez kitűnő gyakorlat, amely egyben vigasztal és megszentel, mert előkészíti a bánatot azzal, hogy szembeszökőbbé teszi hálátlanságunkat, de egyben felébreszti Istenbe vetett bizalmunkat.

2) „*Másodszor, kérjük Isten kegyelmét, hogy bűneinket megismerhessük és szívünkben száműzhessük.*” Az önismeret célja tehát a megjavulás. De sem egyiket, sem másikat, nem érhetjük el Isten kegyelme nélkül.

3) „*Harmadszor, kérjük számon lelkünkől pontosan viselkedésünket, a felkelés órájától egészen a vizsgálat idejéig, végigmenve egymásután a nap óráin, vagy bizonyos szakaszain, amelyek teendőink különféleségéből állanak elő. Előbb gondolatainkról végzünk vizsgálatot, azután szavainkról, azután cselekedeteinkről, a részleges lelkiismeret-vizsgálásnál jelzett rendben.*”

4) „*Negyedszer, hibáinkért kérjünk bocsánatot Istentől, a mi Urunktól.*” Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy a bánat a lelkiismeret-vizsgálat lényeges eleme, és hogy ez a bánat főképpen a kegyelem műve.

5) „*Ötödöszer, tegyünk elhatározást, hogy a kegyelem segítségével megjavulunk. Befejezzük az Úr imádságával.*” Ez az elhatározás, hogy gyakorlati legyen, fel fogja ölelni a megjavuláshoz szükséges eszközöket is: mert aki a célt akarja, annak az eszközöket is akarnia kell. Nagyon alkalmasan fejezi be a lelkiismeret-vizsgálatot az Úr imádsága, amely elének állítja Isten dicsőségét, amelyet elő kell mozdítanunk, és elébünk állítja Jézus Krisztust, akitől bocsánatot kell kérnünk elkövetett hibáinkért, és kikéri kegyelmét, hogy a jövőben ezeket a hibákat elkerülhessük.

468. b) A részleges lelkiismeret-vizsgálat Szt. Ignác véleménye szerint *fontosabb*, mint az általános, sőt mint az imádság; mert vele egyenkint harcra kelünk hibáinkkal és külön-külön véve őket hamarabb elkészülünk velük. Ha pedig egy erény gyakorlását tűzzük ki célul, az előhaladás ebben az egyben a többit is fellendíti. Így pl. aki előrehalad az engedelmisségben, ugyanakkor halad az alázatosságban, az önmegtágadásban, a hit szellemében is; hasonlóképpen, aki kiválóan gyakorolja az alázatosságot, előhalad az engedelmisségben, az Isten és a felebarát szeretetében is, mert a kevélység nagy ellensége ezeknek az erényeknek. De hogy jól végezzük a részleges lelkiismeret-vizsgálatot, tudnunk kell hogy *mit válasszunk ki tárgyául*, és milyen módon ejtsük meg.

469. A tárgy megválasztása. 1) Általában *uralkodó hibánkat* kell elsőnek venni, és gyakorolni a vele ellentétes erényt. Mert ez a hiba tökéletességünk nagy akadálya, az ellenséges hadsereg vezére, akit ha egyszer legyőztünk, az egész hadsereg verve van.

2) Ha megválasztottuk a hibát, akkor először *külső megnyilvánulásait* vesszük sorra, hogy mindenekelőtt küszöböljük ki azt, ami felebarátunkat sérti, vagy megbotránkoztatja. Így pl. ha a szeretet elleni vétséget vesszük a részleges lelkiismeret-vizsgálat tárgyául, mindenekelőtt a

⁴⁵¹ Az idézőjelben levő szöveg a Szent Ignácé.

szeretettel ellenkező szavakat és külsőleg is megnyilvánuló cselekedeteket iparkodunk kiküszöbölni.

3) De innen késedelem nélkül át kell mennünk *a hibák belső okaira*, amelyenek pl. az irigység, az a vágyunk, hogy vezessük a társalgást stb., amelyek okai külsőleg megnyilvánuló hibáinknak.

4) Fontos dolog, hogy ne álljunk meg hibáink letörésénél, hanem gyakoroljuk magunkat *az ellentétes erényekben*, mert az ember csak azt irtotta ki eredményesen, aminek helyébe egyebet ültetett.

5) Végül, hogy biztosabban haladjunk, nem veszünk fel egy erényt a maga egész kiterjedésében, hanem annak *csak egy részletét* vesszük fel, ezt vagy amazt a megnyilvánulását, amelyre éppen nekünk a legnagyobb szükségünk van. Így pl. ha az alázatosságról van szó, először gyakorolhatjuk azt az oldalát, amelyet úgy hívnak, hogy magafeledés: amikor az ember keveset beszél, átadva másoknak az alkalmat, hogy kibeszéljék magukat; amikor az ember nem szeret szerepelni, hanem keresi a rejtett életet, stb.⁴⁵²

470. A részleges lelkiismeret-vizsgálat **módja**. Szt. Ignác szerint három időpontot és két vizsgálatot ölel föl naponta.

1) „Az első időpont a reggel. Mihelyt felkelünk, föl kell tenni magunkban, hogy gondosan óvakodni fogunk attól a különös büntől, vagy hibától, amelytől szabadulni akarunk.” Ez az idő rövid: mindössze két-három percig tart, és öltözködés közben elintézhető a jóföltétel.

2) „A második időpont ebéd után van, a harmadik vacsora után. Az ember azzal kezdi, hogy kéri Istentől, a mi Urunktól azt, amire szüksége van, azaz a kegyelmet, hogy jusson eszünkbe, hányszor estünk bele ebbe a határozott bűnbe, vagy hibába, és kéri a kegyelmet, hogy a jövőben megjavulhassunk; azután megejtjük az első vizsgálatot, pontos számot kérve magunktól erről a határozott hibáról, amelyből elhatároztuk, hogy kigázolunk és megjavulunk. Végig megyünk tehát az órákon, reggeltől kezdve, és beoszthatjuk azokat, teendőink szerint, egyes időszakokra, a reggeli fölkeléstől egészen addig az ideig, amikor a jelen vizsgálatot csináljuk, azután a J betű első vonalán (azon a táblázaton, amelyre hibáinkat feljegyezzük), annyi pontot jegyzünk fel, ahányszor beleestünk ebbe a határozott bűnbe, vagy hibába. Végül újra elhatározzuk, hogy javulni fogunk az első vizsgálatától a másodikig.” Az az idő, amelyet buzgó lelkek szoktak erre a vizsgálatra szánni, körülbelül egy negyedóra.

471. A vizsgálatot is úgy ejtjük meg, mint az általános lelkiismeret-vizsgálásnál. De itt fontosabb, hogy *írásba foglaljuk* mulasztásainkat, hogy a haladást megállapíthassuk. Erről beszél Szt. Ignác: „Mivel a J betűnek első vonala az első vizsgálatot jelenti, a második pedig a másodikat, este megfigyelheti az ember, ha az első vonalat összehasonlítja a másodikkal, hogy *van-e javulás* az első vizsgálatától a másodikig. – Hasonlítsuk össze a második napot az elsővel, azaz az első két vizsgálatot a másik kettővel, és állapítsuk meg, hogy javultunk-e egyik napról a másikra. – Hasonlóképpen hasonlítsunk össze egyik hetet a másikkal, és nézzük meg, hogy a most elmúlt héten nagyobb volt-e a haladás, mint az elmúlt héten.” Ezeknek az összehasonlításoknak az a célja, hogy buzgóságunkat fokozza: mert ha az ember számba veszi a veszteséget és a nyereséget, megkettőzteti utána erejét, hogy nyereségeit növelje, veszteségeit csökkentse.

Sz. Ignác azt is tanácsolja, hogy valahányszor beleestünk egy hibába, amelyről részleges lelkiismeret-vizsgálást tartunk, *üssünk mellünkre*, és egyszersmind ébresszük fel bensőnkben a

⁴⁵² M. TRONSON, *Examens particuliers* c. művében minden erényhez ad részleteket, amelyek megkönnyítik a tárgynak megválasztását.

bánatot. Világos, hogy ez az éberség, amely azonnal észrevesz és jóvátesz minden kicsi hibát, sietteti javulásunkat.

472. Ha ez a módszer kezdetben kissé bonyolultnak látszik is, mindamellett igen *gyakorlati*, és ha nem szentelhetünk neki annyi időt, amennyi elő van írva, összébb lehet vonni, úgy hogy csak a lényege maradjon meg, és akkor elegendő este 10 perc. Ha este előreláthatólag nem lehet megejteni, akkor a szentségimádás egy részét lehet neki szentelni.

473. C) Milyen **érzelme**k kísérik a vizsgálást? Hogy a lelkiismeret-vizsgálás, akár általános, akár részleges, bensőbben egyesítsen Istennel, érzelmekkel kell kísérni, amelyek, hogy úgy mondjuk, a lelke ennek a vizsgálatnak. A legfőbbek ezek: hála, bánat, erősfogadás és imádás.

a) Elsősorban gyermeki *hála* Istennel szemben, aki egész napon át gondviselésével vett körül, megóvott a kísértésekben, visszatartott sok bűntől. Mert a kegyelem segítségével nélkül számos bűnbe estünk volna. Nem lehetünk tehát eléggé hálásak Isten iránt. De legyünk hálásak gyakorlati módon, jobban használva fel a jövőben az ő adományait.

474. b) Ez az érzelem őszinte *bánatot* fog kiváltani belőlünk, amely annál mélyebb lesz, minél több jótéteményt nyertünk Istentől, amelyeket csak arra használtunk, hogy megbántsuk ezt a jóságos és irgalmas Atyát. Innen őszinte alázatosság fog fakadni, mert a magunk tapasztalatából ismerjük meg, hogy mennyire törekenyek, tehetetlenek és tökéletlenek vagyunk; akkor azután örömmel vesszük azt a megszégyenülést, amely ismételt botlásaink láttára eltölti lelkünket; alázatosan Isten végtelen irgalmasságához fohászunk, mert ő mindenkor kész megbocsájtani; és örülünk annak, hogy a mi nyomorúságunk élénkebb színbe helyezi Isten végtelen tökéletességét. Ezek az érzelmek nem lesznek futók, mert ébren fogja őket tartani a bűnbánat szelleme, amely gyakran szemünk elé fogja állítani hibáinkat: „*Az én bűnöm előttem van mindig.*”

475. c) Innen fakad az az *erős akarat*, hogy *bűniünket kiengeszteljük és megjavuljunk*. Kiengeszteljük elégtételt adó cselekedetekkel, amelyeket magunk is kirovunk magunkra ballépéseinkért, hogy ezzel is kisebbsítsük a gyönyör szeretetét, amely a bűnnek forrása. Megjavuljunk, meghatározva a jobbulás eszközeit, amelyeket haladéktalanul használatba veszünk. Ez az erős akarat gondosan kizárja magából az elbizakodást, amely sokat épít a saját akaratára, erejére, és azért Istennek sok kegyelmétől foszt meg, oktalanságoknak tesz ki és újabb bukásokra vezet. Hanem támaszkodjék bizalommal Isten végtelen jóságára, aki mindenkor kész segítségünkre sietni, amikor beismerjük tehetetlenségünket.

476. d) Éppen azért, hogy biztosítsuk ezt az isteni segítséget, *imádsággal* zárjuk be a lelkiismeret megvizsgálását, amely annál alázatosabb és annál bizakodóbb lett, mert bűneink látása bizalmatlanokká tett magunkkal szemben. Jól tudva, hogy mi magunktól képtelenek lennénk elkerülni a bűnt, még kevésbé gyakorolni az erényt, nyomorúságunk mélységéből Istenhez fohászunk, Jézus Krisztus végtelen érdemeire támaszkodunk, kérve őt, jöjjön hozzánk, emeljen ki abból az örvényből, amelyben vagyunk, szabadítson meg a bűntől és annak okaitól, és emeljen magához.

Inkább ezek az érzelmek fogják eredményezni, mint bűneink aprólékos keresése, hogy hibáinktól lassankint megtisztulunk a kegyelemnek jótejkony hatása alatt.

ÖSSZEFOGLALÁS

477. Így tehát az önismeret, párosítva Istennek ismeretével, csak elősegíti azt a benső és szerető egyesülést, amelynek Isten és a mi lelkünk között létre kell jönnie. Ő a végtelen tökéletesség, mi pedig a végső nyomorúság, a kettő között tehát természetes egymásrautaltság áll fenn: mi megtaláljuk Istenben mindazt, ami nekünk hiányzik, Isten lehajlik hozzánk, hogy szeretetével és jóságával befödözzön. Mi pedig vonzódunk hozzá, mint az egyetlen lényhez, aki be tudja tölteni hiányunkat, meg tudja gyógyítani gyöngeségünket. Szomjúhozuk a boldogságot és a szeretetet, és mindkettőt csak őbenne tudjuk megtalálni, aki szeretetével betölti szívünknek minden szomjúságát és tökéletességet s boldogságot ad nekünk egyszerre. Mondjuk el tehát újra a már ismert szavakat: Bárcsak megismerhetnék, Uram, hogy megszeresselek téged; bárcsak megismerhetném magamat, hogy megvessem magamat!

III. § Az Isten akaratához való igazodás⁴⁵³

478. Az Isten megismerése nemcsak értelmünket egyesíti Isten gondolatával, hanem szeretetre is tör, mert hiszen Istenben minden szeretnivaló; az önismeret is, amely megmutatja, mennyire szükségünk van Istenre, égő vágyat ébreszt bennünk Isten után, és mintegy Isten karjaiba helyez. De az Isten akaratához való igazodás sokkal közvetlenebbül és sokkal szorosabban egyesít Istennel, aki minden tökéletesség forrása. Hiszen Istennek rendeli alá akaratunkat, és mivel az akarat a királynéja a többi képességünknek, ezeket is valamennyit a legfőbb Úr szolgálatába állítja. Mondhatjuk tehát, hogy olyan fokú a tökéletességünk, amilyen fokban igazodunk Istenhez. Hogy ezt jobban megértsük, kifejtjük: 1° ennek az erénynek mibenlétét, 2° szerepét megszentelésünkben.

I. Az Isten akaratához való igazodás mibenléte

479. Az Isten akaratához való igazodás jelenti akaratunknak teljes és készséges alárendelését az isteni akaratnak, legyen az akarat *közvetlen*, vagy *közvetett*.

Az Isten akarata ugyanis kétféleképpen nyilatkozik meg: **a)** közvetlenül, mint erkölcsi cselekedetünk zsinórmértéke, amikor *parancsokban*, vagy *tanácsokban* jelzi, hogy mit cselekedjünk (voluntas signi); **b)** közvetve, amennyiben minden dolgot, ami sorsunkra befolyással van, bölcs tetszése szerint úgy intéz, hogy minden Isten dicsőségére és az ember lelkének üdvösségére szolgáljon (voluntas beneplaciti). Ez az akarat az *isteni Gondviselésnek intézkedéseiben* nyilvánul meg.

Kifejtjük tehát: 1° mi az Isten közvetlen akarata; 2° mi az Isten közvetett akarata; 3° milyen fokozatok vannak ez utóbbihoz való igazodásban.

1° AZ ISTEN KÖZVETLEN AKARATA

480. Istennek **közvetlen akarata** Istennek velünk közölt szándéka. Mármost, amint de Sales Szt. Ferenc mondja „a keresztény tanítás világosan elénk adja mindazokat az igazságokat, amelyeket Isten akaratából hinnünk kell, a javakat, amelyeket remélnünk kell, a büntetéseket, amelyektől félnünk kell, mindazt, amit szeretnünk kell, a parancsolatokat, amelyeket meg kell tartanunk, és a tanácsokat, amelyeknek követését szívesen veszi. Mindezt Isten kifejezett

⁴⁵³ P. DE CAUSSADE, *De l'abandon à la divine Providence*. I Part., 1, I; LE GAUDIER, *op. cit.*, p. III, sect. II; S. FR. DE SALES, *Am. de Dieu*, I. VIII-IX; S. LIGUORI, *De la conformité à la vol. de Dieu*; DESURMONT, *Œuvres*, t. II, sur *La Providence*; MGR GAY, *Vie et vertus chrét.*, Traités XI, XIV; DOM V. LEHODEY, *Le Saint Abandon*, Ire Partie.

(közvetlen) akaratának nevezzük, mert Isten jelezte és kifejezte, hogy mindezt higgyük, reméljük, féljük, szeressük és cselekedjük.⁴⁵⁴

Az Isten közvetlen akarata tehát ezen szent tanító szerint⁴⁵⁵ *négy dolgot foglal magában*: Az Istennek és az egyháznak parancsait, a tanácsokat, a kegyelem sugallatait, és a közös életet élőknél a szabályokat és előírásokat.

481. a) Mivel Isten föltétlen Urunk, joga van *parancsolni* velünk, és mivel végtelenül jó és bölcs, nem parancsol semmit, ami nem Isten dicsőségére és egyben az ember boldogságára szolgálna. Azért alázatosan és készségesen alá kell magunkat vetnünk Isten törvényeinek, legyenek azok akár természeti erkölcsi törvények, akár kinyilatkoztatott, ún. pozitív isteni törvények, akár az egyház törvényei, vagy a világi hatóságok igazságos törvényei. Ez utóbbiak is, mert ahogyan Szt. Pál mondja, minden törvényes hatalom Istentől jön, azért aki a törvényes hatalomnak engedelmeskedik, Istennek engedelmeskedik; aki pedig neki ellenáll, Istennek áll ellen: „*Mindenki vesse alá magát a felettes hatóságoknak. Nincs ugyanis hatalom, csak az Istentől, amik pedig vannak, azokat az Isten rendelte. Aki tehát ellene szegül a felsőbbiségeknek, szembeszáll az Isten rendelkezésével. Az ellenszegülők pedig önmaguknak szereznek elítélést.*”⁴⁵⁶. Itt nem tárgyaljuk, hogy mikor halálos, mikor bocsánatos bűn a törvények megszegése. Erről az erkölctan beszél. A keresztény tökéletességre törekvőknek elég annyit mondani, hogy minél hívebben és minél keresztényibb módon tartjuk meg a parancsolatokat, annál jobban közeledünk Istenhez, mert hiszen a parancsolatok Isten akaratának megnyilvánulásai. Hozzáteesszük még, hogy az állásbeli köteleességek a parancsolatok keretébe tartoznak: ezek egyeseknek szóló rendeletek, amelyek annak a különös hivatásnak vagy állásnak révén köteleznek, amelyre a jó Isten irányít bennünket.

Nem lehet tehát senki sem szent anélkül, hogy *állásbeli köteleességeit* pontosan nem teljesítené. Ezeket elhanyagolni azon ürügy alatt, hogy a magasabb tökéletesség műveit végezzük, veszedelmes önámítás, valóságos eltévelyedés, mert az csak világos, hogy a parancsolatok megelőzik a tanácsokat.

482. b) *A tanácsok követése* önmagában véve nem szükséges az üdvösségre, éppen mert nincsenek önmagukban megparancsolva. De mondtuk már, amikor a tökéletesség kötelei voltáról beszéltünk, hogy a kegyelem megőrzésére szükséges, hogy néha olyan dolgot is cselekedjünk, amely nincs megparancsolva; tehát egyik-másik tanácsot is kell néha követnünk. Igaz, hogy ez a köteleesség közvetett, és azon az elven alapszik, hogy: aki a célt akarja, annak az eszközöket is akarnia kell (l. [353. pont](#)).

Ha pedig valaki tökéletes akar lenni, akkor, amint a [338. pontban](#) bebizonyítottuk, annak okvetlenül követni kell *egynémely tanácsot* is, mert különben sem nem törekedhet őszintén tökéletességre, sem el nem érheti azt. Ezeknek a tanácsoknak természetesen összhangban kell lenni állapotunkkal, így pl. egy férjes nőnek nem szabad azokat a tanácsokat követnie, amelyek megakadályoznák férje, vagy gyermekei iránt tartozó köteletségének teljesítésében. A lelkipásztorkodásra kirendelt pap nem vonulhat a pusztába. Hanem ha valaki tökéletes akar lenni, el kell magát arra szánni, hogy azon felül, ami parancsolva van, egyebet is tesz: kitartó akarással követi azokat a tanácsokat, amelyek állásbeli köteletségével megférnek, mert így mindinkább hasonló lesz a tökéletes Istenhez, hiszen a tanácsok Isten óhaját fejezik ki.

483. c) Ugyanezt kell mondanunk *a kegyelem sugallatainak követéséről* is, amikor ezek a sugallatok félreismerhetetlen módon jelentkeznek, és alá vetettük már lelkivezetőnk

⁴⁵⁴ *Traité de l'amour de Dieu*, 1. VIII. c. 3.

⁴⁵⁵ Entretien XV.

⁴⁵⁶ *Róm* 13,1-2.

ellenőrzésének. Ezekről ugyanis azt mondhatjuk, hogy nem egyebek, mint egyesekhez intézett tanácsok.

Kétségtelen, hogy készségesen alá kell vetnünk ezeket a sugallatokat lelkiezetőnk ítéletének, mert különben könnyen csalódhatunk. Így pl. a tüzes, szenvedélyes lelkek könnyen bebeszélnek maguknak, hogy Isten szól hozzájuk, holott a valóságban csak a szenvedély beszél belőlük, és olyan gyakorlatokat ajánl nekik néha, amelyek felette veszedelmesek. Az aggodalmaskodó lelkek isteni sugallatnak tarthatják azt, amit voltaképpen beteges képzelőtehetségük állít elébük, avagy egyenesen az ördög fúj be, hogy a lelket megzavarja. Cassianus több példát mond el „A szellemek megkülönböztetéséről” tartott előadásában.⁴⁵⁷ Minden lelkiezető tudja, hogy a képzelőtehetség, vagy a gonosz lélek néha olyan gyakorlatokat sugall, amelyek erkölcsileg lehetetlenek, vagy ellentétben állnak az illető személy állásbeli kötelességeivel; mégis az isteni sugallatok látszatával lépnek fel. Ezek a sugallatok zavart idéznek elő: ha az ember követi, nevetségessé válik, elveszti a drága időt; ha az ember ellenszegül, abba a hiedelembe esik, hogy Istennek szegült ellene, elszomorodik, kedvét veszti és abbahagyja erénygyakorlatait. Ellenőrzést kell tehát alkalmazni, és az arany szabály, amelyet felállíthatunk, a következő: ha közönséges dolgokról van szó, amelyeket az illető személyhez hasonló helyzetben levő lelkek gyakorolni szoktak, nyugodtan megteheti addig is, amíg lelkiezetőjével megbeszéli a dolgot. Ha rendkívüli dolgokról van szó, amelyeket a tökéletes lelkek általában nem szoktak cselekedni, maradjon az ember nyugodtan, tartózkodjék az ilyen sugallatok követésétől mindaddig, amíg lelkiezetőjével meg nem beszél a dolgot. Addig végezze nagyobb odaadással állásbeli kötelességeit.

484. Ha ettől a megszorítástól eltekintünk, kétségtelen, hogy annak, aki a tökéletes életre törekszik, figyelmesen hallgatni kell a benne beszélő Szentlélekre: „*Meghallom, amit szól az Úr Isten.*”⁴⁵⁸ Azután teljesítsük lendülettel, kitartással, amit tőlünk kér: „*Íme, eljövök, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.*”⁴⁵⁹ Ekkor közreműködünk a kegyelemmel, és ez a készséges és kitartó közreműködés az, ami tökéletesekké tesz bennünket: „*Mint munkatársak pedig intünk titeket, hogy hiába ne vettetek legyen az Isten malasztját.*”⁴⁶⁰ A tökéletes lelkeknek éppen azaz ismertetőjelük, hogy figyelmesek Isten sugallataira és követik azokat: „*Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.*”⁴⁶¹

485. d) Ami a közös életet élőket illeti, azok, ha a többi dolgoktól eltekintünk, annál tökéletesebbek, minél pontosabban teljesítik a szabályok előírásait: hiszen ezek a szabályok a tökéletességnek eszközei, amelyeket az egyház kimondottan, vagy hallgatólag jóváhagyott, és amelyeknek követésére az ember kötelezte magát, amikor szerzetbe lépett. Igaz, hogy, amint kifejtettük a [375. pontban](#), még nem bűn, ha valaki vét gyarlóságból valamely apróbb szabály ellen, mégis eltekintve attól, hogy a gyakori kihágásba bele szokott játszani valamely többé-kevésbé bűnös indítók, ha az ember gyarlóságból is áthágja a szabályokat, megfosztja magát az érdemszerzés legkedvezőbb alkalmaitól. Mindenkor igaz marad, hogy a szerzet szabályainak megtartása a legbiztosabb eszköz arra, hogy Isten akaratát teljesítsük, és valóban Istennek éljünk: „*Aki a szabálynak él, Istennek él.*” Aki tehát megfontoltan és indokolatlanul megszegi a szabályt, visszaél az Isten kegyelmével.

Így tehát az Isten közvetlen akaratához való igazodás a tökéletesség rendes eszköze.

⁴⁵⁷ Második előadás, c. 5-8. fejelet.

⁴⁵⁸ Zsolt 84,9.

⁴⁵⁹ Zsid 10,9.

⁴⁶⁰ 2Kor 6,1.

⁴⁶¹ Jn 8,29.

2° Az ISTEN KÖZVETETT AKARATÁHOZ VALÓ IGAZODÁS

486. *Ez az erény abban áll, hogy megnyugszunk az isteni Gondviseléstől rendelt, vagy megengedett minden eseményben, abban a tudatban, hogy ezeket Isten a mi nagyobb javunkra, főleg pedig lelkünk megszentelésére kívánja fordítani.*

a) Ez a megnyugvás azon a *hiten épül fel*, hogy semmi sem történik Isten rendelése vagy megengedése nélkül, és hogy Isten, mert végtelenül bölcs és jó, csakis olyasmit rendel, és csakis olyasmit enged meg, ami a lelkeknek javára válik, még ha az ember ezt nem is látja. Ezt mondotta Tóbiás is fájdalmai közepette, amikor a felesége szemrehányásokkal illette: „*Igaz vagy, Uram, és minden ítéleteid igazak, és minden utad irgalom és igazság és ítélet.*”⁴⁶² Ezt hirdette a Bölcsesség is: „*A te gondviselésed kormányozza azt, Atyám...*”⁴⁶³ Azért elér a végtől végig erősen, és mindent kellemesen elrendez.”⁴⁶⁴ Főképpen Szt. Pál hangsúlyozza ezt az igazságot: „*Tudjuk pedig, hogy az Isten közreműködött mindent azok javára, kik őt szeretik.*”⁴⁶⁵

De hogy ezt a tanítást megértsük, a hitnek és az örökkévalóságnak a szemüvegén át kell mindent nézni, és Isten dicsőségét, valamint az ember lelkének üdvösségét kell szem előtt tartani. Ha az ember csak a jelen földi életet veszi tekintetbe, és az itt alant való boldogulást, nem értheti meg Isten végzéseit, aki megpróbáltatásoknak tesz ki bennünket itt a földön, hogy megjutalmazhasson a másvilágon. Minden ennek a célnak szolgálatában áll: a rossz is, amely a jelen életben ér, arra szolgál, hogy megtisztítsa lelkünket, hogy megerősítsen az erényben, hogy alkalmat adjon érdemek szerzésére, végeredményben pedig, hogy Isten dicsőségét előmozdítsa, amely az egész teremtés végső célja.

487. b) *Kötelességünk tehát Isten akaratán megnyugodni, akár jól megy dolgunk, akár balsors ér, közös és magán életünk csapásaiban, az idők viszontagságaiban, szegénységben és betegségben, gyászban és vigasságban, a természetes és természetfölötti adományok egyenlőtlen elosztásában, a nyomorúságban éppen úgy, mint a bőségben, a balsikerekben éppen úgy, mint a sikerekben, a lelki szárazság esetén éppen úgy, mint a vigasztalásokban, betegségben és egészségben egyaránt, valamint a halálban és annak kíséretében: a szenvedésben és bizonytalanságban. Amint Job mondotta volt: „Ha a jókat elvettük az Isten kezéből, a rosszakat miért ne vegyük el?”*⁴⁶⁶ De Sales Szt. Ferenc, amikor ezeket a szavakat magyarázza, megcsodálja szépségüket: „Istenem, milyen nagy szeretetből fakadnak ezek a szavak! Azt gondolja (Jób), ó Teotimus, hogy Isten kezéből vette a javakat, és azt állítja, hogy nem annyira azért értékelte azokat, mert javak, hanem mert az Úr kezéből erednek. És mert ez így van, azt következteti belőle, hogy a sorscsapásokat is szeretettel kell elviselni, mert ugyancsak az Úrnak kezéből erednek, amely kéz egyformán szeretetreméltó, akár csapásokat osztogat, akár vigasztalásokat.”⁴⁶⁷ És csakugyan, a csapások jobb alkalmat nyújtanak arra, hogy Isten iránt való szeretetünket bizonyítsuk. Mert könnyű Istent szeretni, amikor javakkal halmoz el, de tökéletes szeretet kell ahhoz, hogy a rosszat is szeretni tudjuk, csak azért, mert Isten kezéből ered.

488. Ez a kötelességünk, hogy a *sorscsapásokban is* megnyugodjunk Isten akaratán, az igazságosság és engedelmesség kötelessége, mivel *Isten a mi föltétlen Urunk*, aki mindenben

⁴⁶² Tób 3,2.

⁴⁶³ Bölcs 14,3.

⁴⁶⁴ Uo. 8,1.

⁴⁶⁵ Róm 8,28.

⁴⁶⁶ Jób 2,10.

⁴⁶⁷ *Amour de Dieu*, I. IX, c. 2.

rendelkezik velünk; ez a kötelesség egyben *bölcsesség* is, mert oktalanság volna, ha ki akarnánk magunkat vonni az isteni Gondviselés rendelése alól, holott egyedül az Isten intézkedéseibe való alázatos belenyugvás ad lelkünknek *békességet*; de a magunk érdeke is, mert az Isten akarata nem tesz *próbára*, csak a mi magunk javára, hogy erényeket gyakorolhassunk, érdemeket szerezhessünk; de mindenekfölött a *szeretet* kötelessége ez, mert a szeretet önmagunk odaadása, egészen az áldozatig.

489. c) Mindenesetre jó, ha azoknak a lelkeknek, amelyek nem jutottak még el a keresztszeretetéig, ajánlunk olyan eszközöket, amelyek megédesítik a szenvedést, hogy ezzel *könnyebbé tegyük* nekik az Isten akaratán való megnyugvást. Két eszközt ajánlhatunk: az egyik negatív, a másik pozitív. 1) Az első abban áll, hogy ne súlyosbítsuk szenvedésünket hamis taktika által: vannak ugyanis olyan emberek, akik *összeszedik jelen, múlt és jövő szenvedéseiket*, és olyan nagy hegyet építenek belőlük a lelki élet útján, amely megmászhatatlannak látszik. Az ellenkezőt kell tenni: mondjuk, hogy minden napnak elég a maga baja: „*sufficit diei malitia sua.*”⁴⁶⁸ Ahelyett, hogy feltépni a múlt sebeit, amelyek már behegedtek, rájuk sem kell gondolni többé, vagy csak annyiból gondoljunk reájuk, hogy elgondolkozunk azokon az előnyökön, amelyeket nekünk hoztak: meggondoljuk, hogy mennyi érdemet szereztünk általuk, mennyire megnövekedett bennünk a béketűrési erénye, az erőlelkűség a szenvedések elviselésére. Így enyhül a fájdalom: mert a szenvedés csak akkor gyötör, ha figyelünk reá, mint pl. a megszólás, a rágalom, a sértés csak akkor emész, ha keserűen rágódunk rajta.

Ami a jövődöt illeti, oktalanság volna azzal foglalkozni. Igaz, hogy okos dolog előrelátni, hogy elkészüljünk reá olyan mértékben, ahogyan erre képesek vagyunk, de előre gondolni a csapásokra, amelyek a jövőben érhetnek, és azon keseregni, ez annyit jelent, mint tisztára haszontalanul pocskolni el drága időnkét és erőnkét. Mert elvégre is megtörténhetik, hogy ezek a csapások egyáltalában nem következnek be; ha pedig majd mégis reánk zúdulnak, elég lesz akkor elviselni őket a kegyelem segítségével, amely nem fog késlekedni, hogy megenyhítse szenvedésünket. A jelenben nincs még meg ez a kegyelmi segítség, és azért okvetlenül összeroskadunk az alatt a teher alatt, amelyet mi magunk rakunk vállunkra. Nem okosabb dolog-e reá bízni magunkat mennyei Atyánkra, és mint ártalmas vagy hazug képeket elutasítani magunktól azokat a gondolatokat, amelyek a múlt, vagy jövő szenvedéseket állítják elénk.

490. 2) A pozitív eszköz abban áll, hogy amikor szenvedünk, meggondoljuk, hogy milyen haszna van a szenvedésnek. – A szenvedés kitűnő nevelő, az érdemek tápláló dajkája. Nevelő, mert világosságot és erőt ad: eszünkbe hozza, hogy itt a földön számkivetésben élünk, zárándokúton vagyunk az örök haza felé, és nem az itt a feladatunk, hogy szórakozásunkra az öröm virágait szedjük, mert az igazi boldogság a mennyországban van. Hiszen a költő is azt mondta:

„A száműzetést, ha édes, hazádnak gondolod.”

Erőt is ad: Az állandó öröm megbénítja a cselekvést, elpuhítja az akaratot, és szégyenletes meghódolásra visz, a szenvedés ellenkezőleg, nem önmagától, hanem annak az ellenhatásnak következtében, amelyet kivált, megacélozza erőnket, és készebbé tesz a férfias erények gyakorlására, amint a háború megmutatta.

⁴⁶⁸ Mt 6,34.

491. A szenvedés ezenkívül *érdemek forrása* magunk és mások számára. A szenvedés, ha béketűréssel viseljük el, az örök boldogság súlyát szerzi meg nekünk, amint Szt. Pál szüntelenül hirdeti az első keresztényeknek: „Azt tartom ugyanis, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk.”⁴⁶⁹ „Ez a mi jelenlegi, pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek fölötte nagy örök mértékét szerzi meg nekünk.”⁴⁷⁰ Az elszánt lelkekről még hozzáteszi, hogy azok, ha Jézussal szenvednek, ennek szenvedéseit kiegészítik az egyház javára: „Most örömet szenvedek értetek s kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az egyház javára.”⁴⁷¹ Ez a tanítás következik azokból, amiket mondottunk a [142. pontban](#) Krisztus testébe való bekebelezésünkről.

Ezek a gondolatok nem veszik le rólunk a szenvedést, de rendkívül megnyihítik a keserűségét és kézzelfoghatóvá teszik hasznos voltát.

Tehát minden okunk megvan arra, hogy akaratainkat az Isten akaratához igazítsuk, még a megpróbáltatások idején is. Lássuk most, milyen fokozatai vannak ennek az erénynek.

3° Az ISTEN AKARATÁHOZ VALÓ IGAZODÁS FOKOZATAI

492. *Szent Bernát* ebben az erényben három fokozatot különböztet meg, amelyek megfelelnek a tökéletesség három fokozatának: „*A kezdő*, akit a félelem indít, türelmesen hordja Krisztus keresztjét, *a haladó*, akit a remény visz előbbre, szívesen hordja, *a tökéletes*, akit a szeretet célhoz vezetett, lelkesedéssel karolja át.”

A) A kezdők, akikben Isten *félelme* dolgozik, nem szeretik még a szenvedést, és igyekeznek azt kikerülni; mégis jobban szeretnek szenvedni, mint Istent megbántani, és bár nyögnek a kereszt súlya alatt, mégis béketűréssel hordozzák azt: bele vannak törődve.

B) A haladók, akiket eltölt a *reménység* és a mennyei javak utáni vágyakozás, bár tudják, hogy minden szenvedés az örök boldogság mértékét szerzi meg számunkra, nem keresik mégsem a keresztet; de ha már vállukra adatik, készségesen és bizonyos örömmel hordozzák: „Menvén mentek és sírtak, elvetvén magvaikat, megjövn pedig örvendezéssel jönnek, hozván kévéiket.”⁴⁷²

C) A tökéletesek, akiket a *szeretet* tölt el, még messzebbre mennek: hogy megdicsőítsék Istent, akit szeretnek, hogy tökéletesebben egyesüljenek Jézus Krisztussal, a keresztnek eléje mennek, óhajtják, lelkesen átölelik, nem azért, mert a kereszt önmagában jó és kívánatos, hanem mert alkalmas eszköz arra, hogy bebizonyítsuk Isten és Krisztus Urunk iránt való szeretetünket. Mint az apostolok egykoron, ők is örülnek, hogy méltóknak találtattak Krisztusért gyalázatot szenvedni; amint Szt. Pál is mondja, túlcsofordulnak az örömtől szenvedéseik közepette.⁴⁷³ Ezt az utolsó fokozatot szent önodaadásnak nevezik, erről beszélni fogunk még később, amikor az Isten szeretetéről lesz szó.⁴⁷⁴

II. Az Isten akaratához való igazodás szerepe lelkiünk megszentelésében

493. Abból, amit mondottunk, világosan kitűnik, hogy az Isten akaratához való igazodásnak meg kell szentelni lelkünket, mert akaratainkat és ezzel összes többi képességeinket egyesíti

⁴⁶⁹ Róm 8,18.

⁴⁷⁰ 2Kor 4,17.

⁴⁷¹ Kol 1,24.

⁴⁷² Zsolt 125,6.

⁴⁷³ *Krisztus követése*, III. könyv, 17. fej.

⁴⁷⁴ S. FR. DE SALES, *Am. de Dieu*, I. IX, c. 15.

Istennel, aki a tökéletesség forrása. Hogy jobban megérthessük ezt a szerepet, nézzük meg, hogyan *tisztít* meg, hogyan *javít* meg, és hogyan *egyesít* Krisztussal.

494. 1° Az Isten akaratához való igazodás *megtisztít*. Már az ószövetségben gyakran megjegyezte az Isten, hogy hajlandó a bűnösnek megbocsájtani és visszaadni lelkének eredeti tisztaságát, ha szívet, azaz akaratot cserél: „*Mosdjatok meg, legyetek tiszták, vegyétek el gondolataitok gonoszágát színem elől, szűnjetek meg gonoszul cselekedni. Tanuljatok jót cselekedni... Ha bűneitek leendenek, mint a karmazsin, mint a hó megfehérednek...*”⁴⁷⁵ Már pedig, ha akaratunkat Isten akaratához igazítjuk, ez nyilvánvalóan annyit jelent, mint megváltoztatni bűnös akaratunkat, annyit jelent, mint szívet cserélni, mint megszűnni gonoszt cselekedni, mint kívánni jót cselekedni. És vajon nem ezt akarja mondani ez a sokat idézett szentírás hely is: „Jobb az engedelmisség, mint az áldozatok.”⁴⁷⁶ Az újszövetségben az Úr Jézus, mindjárt földre szállásának kezdetén mondotta: „Áldozatokat és ajándékokat és égő és bűnáldozatokat nem akartál, sem nem tetszenek neked... akkor mondtam: Íme eljövök, hogy megcselekedjem, Isten, a te akaratodat.”⁴⁷⁷ És valóban azzal váltott meg bennünket, hogy teljesítette az Atya akaratát, egészen önmaga feláldozásáig, egész életében, főképpen pedig a Kálvárián: „*Engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a kereszten.*”⁴⁷⁸ Tehát mi is az engedelmisség által és az Isten akaratához való igazodással, a megpróbáltatások idején is, Jézussal egyesülten kiengeszteljük bűneinket és megtisztítjuk lelkünket.

495. 2° Ez az Isten akaratához való igazodás *megjavít* bennünket. Ami elrontott bennünket, az az örömmel rendetlen szeretete, amelybe gonoszságból vagy gyarlóságból beleestünk. Már pedig az Isten akaratához való igazodás kigyógyít bennünket a bukásnak ebből a két okából.

a) *Kigyógyít a gonoszságból, amely a teremtményekhez való rendetlen ragaszkodásból* ered, főleg ítéleteinkhez és akaratunkhoz való rendetlen ragaszkodásból. Mert amikor akaratunkat Isten akaratával hozza összhangba, készségesekké tesz arra, hogy Isten ítéleteit tegyük a magunk ítéleteinek zsinórmértékévé, és Isten akaratát a magunk akaratának szabályozójává. Így tehát elvonjuk magunkat a teremtményektől és önmagunktól, ezzel pedig megszabadulunk a gonoszságból, amely innen eredt.

b) *Kigyógyít a gyöngeségből*, amely annyi bukás forrása. Ha engedelmesek vagyunk, ahelyett, hogy magunkra támaszkodnánk, Istenre támaszkodunk, aki mindenható; részesei leszünk az ő erejének és legyőzzük a legnagyobb kísértéseket is: „*Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.*”⁴⁷⁹ Ha mi megtesszük Isten akaratát, ő is szívesen megteszi a mienket: meghallgatja imádságunkat és megerősíti gyöngeségünket.

Ha aztán így megszabadultunk gonoszságunktól és gyöngeségünktől, nem bántjuk meg többé szándékosan Istent, és lassankint megjavítjuk életünket.

496. 3° Ezzel máris *egyesülünk Krisztus Urunkkal*. a) A legigazibb, a legbensőbb egyesülés az akaratok egyesülése. Már pedig ha akaratunkat Isten akaratához igazítjuk, ezzel alárendeljük Jézus akaratának, egyesítjük Jézus akaratával, akinek az volt az eledele, hogy teljesítse Atyjának akaratát. Vele egyesülten csak azt akarjuk, amit ő akar egész napon át: lám ez a két akarat teljes egybeolvadása: *unum velle, unum nolle*. Így egyek vagyunk vele egészen: magunkévá tesszük gondolatait és akarásait és érzelmeit: „*Ugyanazt az érzést ápoljátok*

⁴⁷⁵ Iz 1,16-18.

⁴⁷⁶ ISám 15,22; vö. Oz 6,6; Mt 9,13; 12,7.

⁴⁷⁷ Zsid 10,6.7.

⁴⁷⁸ Fil 2,8.

⁴⁷⁹ Fil 4,13.

*magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt.*⁴⁸⁰ És nemsokára mi is elmondhatjuk Szt. Pál szavait: „*Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.*”⁴⁸¹

497. b) Ha akaratunkat alávetjük Isten akaratának és egyesítjük az ő akaratával, *ezzel alávetjük és egyesítjük összes többi képességeinket is*, amelyek az akarat parancsa alatt állanak, következésképpen egész lelkünket, úgy hogy ez lassankint csak azt gondolja, csak azt akarja, és csak azt kívánja, amit Jézus Krisztus. Ezzel fokonkint magáévá teszi az Úrnak minden erényét. Amit fentebb, a [318. pontban](#) mondtunk a szeretetről, elmondhatjuk teljesen az Isten akaratához való igazodásról is, amely a szeretet legcsalhatatlanabb megnyilatkozása; tehát ez is magában foglalja az összes többi erényeket. Amint de Sales Szt. Ferenc mondja: „Az Isten akaratára való hagyatkozás az erények erénye; ez a szeretet eleje, az alázatosság illata, ez a türelem érdeme, a kitartás gyümölcse.”⁴⁸² Azért Krisztus Urunk a legkedvesebb nevekkel jelzi: testvérének, nővérének, anyjának nevezi azokat, akik Atyjának akaratát teljesítik: „Aki Atyám akaratát teljesíti, ki mennyekben van, az én fivérem és nővérem és anyám.”

ÖSSZEFOGLALÁS

498. Az Isten akaratához való igazodás tehát a megszentülés egyik leghatalmasabb eszköze. Azért nem fejezhetjük be szebben fejtegetésünket, mint *Szt. Terézia*⁴⁸³ következő szavaival: „Egyetlen törekvése legyen annak, aki az imádságos életre kezd lépni, – jól jegyezzétek ezt meg, mert nagyon fontos dolog, – hogy akaratát elszántan Isten akaratához igazítsa... ebben áll az egész és a legmagasabb tökéletesség, amelyet ember elérhet a lelki élet ösvényén. Minél teljesebb ez az akaratú összhang, annál többet kap az ember az Istentől, és annál előbbre haladt ezen az ösvényen.” Hozzáteszi, hogy ő maga is szívesen megmaradt volna ezen az ösvényen, anélkül hogy az elragadtatások és látomások magasabb világába emelte volna az Isten: annyira meg van győződve, hogy az Isten akaratához való igazodás egymagában elégséges arra, hogy a tökéletességnek legmagasabb fokára emelkedhessünk.

IV. § Az imádság⁴⁸⁴

499. Az imádság összefoglalja és kiegészíti az összes előző lelki tényeket: megvan benne *a tökéletesség utáni vágy*, mert nem lehet őszintén imádkozni, ha az ember nem óhajt jobb lenni; bizonyos fokban föltételezi *Istennek és önmagunknak ismeretét*, mert hiszen viszony a kettő között; *akaratunkat összhangba hozza Isten akaratával*, mert hiszen minden jó imádság kifejezetten, vagy hallgatólagosan tartalmazza akaratunknak alárendelését az Isten akaratának, aki a mi föltétlen urunk. De *tökéletesíti* mindezeket a lelki tényeket, mert térdre kényszerít Isten előtt, hogy őt imádjuk, és tőle újabb kegyelmeket esdjünk ki, amelyek azután előbbre fognak vinni a tökéletesség útján. Kifejtjük tehát: 1° *az imádság mibenlétét*; 2° *megszentelésünkre hathatós voltát*; 3° *a módot, hogyan tegyük életünket állandó imádsággá.*

⁴⁸⁰ *Fil* 2,5.

⁴⁸¹ *Gal* 2,20.

⁴⁸² Entretien XI. – *Mt* 12,50.

⁴⁸³ *Château intérieur*, 2° Dem., p. 71. éd. des Carmélites.

⁴⁸⁴ S. THOM. II^a II^{ae}, p. 83-84; SUAREZ, *De Religione*, Tr. IV, lib. I, *De oratione*; ALVAREZ DE PAZ, t. III, lib. I; S. ALPH. DE LIGUORI, *De magno orationis medio*; P. MONSABRÉ, *La Prière, Philosophie et Théologie de la prière*; P. RAMIÈRE, *L'Apostolat de la prière*; P. SERTILLANGES, *La Prière*, 1917.

I. Az imádság mibenléte

500. Itt az imádság szót legtágabb értelemben vesszük, amennyiben annyit jelent, mint lelkünk felemelése Istenhez. Kifejtjük: 1° *fogalmát*; 2° *különböző alakjait*; 3° *a legtökéletesebb imádságot, amely a Miatyánk.*

1° MI AZ IMÁDSÁG?

501. A szentatyáknál az imádságnak három meghatározását is találjuk, amelyek egymást kölcsönösen kiegészítik. Legáltalánosabb értelemben 1° az imádság – így mondja Damaszkuszi Szt. János – „*az értelem felemelése Istenhez: ascensio mentis in Deum.*”⁴⁸⁵ Már öelötte írta volt Szt. Ágoston, hogy az imádság *az értelemnek Istenhez való szerető törtétese*: „*Oratio namque est mentis ad Deum affectuosa intentio.*”⁴⁸⁶ 2° Szűkebb értelemben véve az imádság *helyes dolgok kérése Istentől*: „*petitio decentium a Deo.*”⁴⁸⁷ 3° Ha pedig figyelembe vesszük, hogy milyen viszonyt létesít az imádság Isten és a lélek között, akkor elmondhatjuk, hogy az imádság *a lélek beszélgetése Istennel*: „*Oratio conversatio sermocinatioque cum Deo est.*”⁴⁸⁸ Mindezek a meghatározások helyesek, s ha őket egy csokorba kötjük, megkapjuk az imádság teljes meghatározását, amely szerint az imádság: *lelkünknek felemelése Istenhez, hogy őt imádjuk, és tőle kegyelmeket kérjünk életünk megjobbítására és ezzel az ő dicsőségére.*

502. Ez a kifejezés: *lelkünk felemelése*, szókép; jelenti azt az *erőfeszítést*, amelyet teszünk, hogy elvonjuk magunkat a teremtményektől és önmagunktól, és *Istenre gondoljunk*, aki nemcsak, hogy minden oldalról körülvesz bennünket, hanem lelkünk bensejében lakozik. Mivel nagyon is hajalmosok vagyunk arra, hogy felfogó és vágyó képességeinket szétszórjuk a nagyvilágban; hogy olyan javak után szaladgáljunk, amelyek üresek és mulandóak, bizony erőfeszítést kell tennünk, hogy azok ígézetéből kiszabaduljunk, és lelkünket Istenre irányítsuk. Ezt a felemelkedést *beszélgetésnek* lehet nevezni, mert az imádság, bármiféle legyen is, mindig felelet az Isten hívására, és így lelki beszélgetés.

Ebben a beszélgetésben első lelki tényünk kell hogy legyen mindenkor *az imádás*. Hiszen amikor valakivel beszélgetést akarunk kezdeni, első dolog, hogy az illetőt *köszöntsük*. Csak miután ennek az udvariassági kötelességnek eleget tettünk, illik előadni azt, amit akarunk. Sokan elfelejtkeznek erről, és ez az egyik oka, hogy miért marad meddő a kérésük. Végül, ha helyes dolgokat kérünk is: kegyelmeket életünk megjobbítására, nem szabad soha elfelejteni, hogy mindennek végső célja Isten dicsősége. Azért tettük hozzá meghatározásunkhoz: „*és ezzel az ő dicsőségére.*”

2° AZ IMÁDSÁG KÜLÖNFÉLE ALAKJAI

503. A) Az imádság két főcélja szerint kétféle imádságot különböztetünk meg: van imádás és van kérés.

a) Az imádás. Az imádás tulajdonképpen azon címen jár ki Istennek, mert ő a mi feltétlen Urunk. Mindazonáltal mivel Isten jótevőnk is, hálaival is tartozunk neki; mivel pedig megsértettük, jóvátétellel tartozunk neki.

⁴⁸⁵ *De Fide orthodox.*, 1. III, c. 24, P. G., XCIV, 1090.

⁴⁸⁶ *Serm.*, IX., n. 3.

⁴⁸⁷ DAM. SS. JAN. uo.

⁴⁸⁸ S. GREG. NYS. *Orat. I, de orat. Domini.* P. G. XLIV, 1124.

1) Az első érzelem, amellyel lelkünk felemelését kezdjük, mindenesetre *az imádás*, azaz: „Isten föltétlen uraságának és a mi teljes függésünknek elismerése.”⁴⁸⁹ A természet minden lénye imádja Istent a maga módja szerint; de amelynek nincs érzelme és esze, sem szívvel nem szeretheti, sem értelemmel nem értheti őt. Tehát megelégszik azzal, hogy kibontogattja szépségeit, megmutogatja ékességeit, rendezett cselekvéseit: „Nem lát, csak mutatja magát; nem tud imádni, tehát minket vezet Isten imádására; és nem engedi, hogy meg ne ismerjük azt az Istent, akít ő nem ismer... De az ember, ez az isteni állat, amely telve van ésszel, értelemmel, képes megérteni Istent magán keresztül is, a többi teremtményeken keresztül is; azért indítatva érzi magát, hogy a maga nevében is, a többi teremtmények nevében is kifejezze neki imádását. Azért van a világ közepébe elhelyezve, a világnak ez a titokzatos össz foglalata, hogy szemlélve az egész mindenséget és azt egybefoglalva a maga lényében, magamagát is, minden egyéb dolgot is egyedül Istennek tulajdonítson, úgy, hogy csak azért szemlélője a látható természetnek, hogy imádója legyen a láthatatlan természetnek, amely mindent a semmiből hívott elő mindenhatóságával.”⁴⁹⁰ Más szóval, az ember a teremtés főpapja, akinek az a hivatása, hogy Istent a maga és az egész természet nevében dicsőítse. Ezt teszi, amikor elismeri, „hogy Isten tökéletes természet és azért megfoghatatlan; hogy Isten a legfőbb természet; hogy Isten jótevő természet... azért természetünk arra ösztönöz, hogy tiszteljük azt, aki tökéletes,... függünk attól, aki a legfőbb... szeressük azt, aki jó.”⁴⁹¹

504. Ezért a misztikusok szeretik imádni a teremtményekben Isten hatalmát, felségét, szépségét, működését, termékenységét, amely tökéletességek mind el vannak helyezve a teremtményekben. Így mondja pl. Olier: „Istenem, imádlak téged a te teremtményeidben; imádlak téged, mint igazi és egyedüli fenntartóját ennek a világnak; tenélküled nem volna semmi, mert minden benned bír léttel. Szeretlek téged, Istenem, és imádom a te fölségedet, amely megnyilatkozik a te teremtményeid külső színe mögött. Mindaz, amit látok, én Istenem, csak arra való, hogy kifejezze a te titokzatos szépségedet, amely el van rejtve az ember szemei előtt... Imádom a te ragyogó szépségedet és a te méltóságodat, amely ezerszer csillogóbb, mint a nap. Imádom a te termékenységedet, amely ezerszer csodálandóbb, mint a csillagoké...”⁴⁹²

505. 2) *Az imádást követi a hálaadás.* Mert Isten nemcsak föltétlen Urunk, hanem kiváló jótevőnk is, akinek köszönhetünk mindent, ami vagyunk és amink van, a természet rendjében és a természetfölötti rendben egyaránt. Ezért Istennek joga van ahhoz, hogy neki szüntelen hálát adjunk, mert szüntelenül újabb adományokat kapunk tőle. Az egyház is felszólít bennünket minden nap a szentmise prefációjában, hogy adjunk hálát Istennek az ő jótéteményeiért, és főleg legnagyobb jótéteményéért, az Oltáriszentségért, amely összes többi jótéteményeinek legnagyobbika és össz foglalata: „*Adjunk hálát a mi Urunknak Istenünknek. Valóban méltó és igazságos, méltányos és üdvösséges hálát adnunk.*”... A Glóriában pedig a hálaadásnak felséges formáját adja ajkunkra: „Hálát adunk Neked a te nagy dicsőségedért.” Az egyház ebben is Krisztus Urunk példáját követi, aki gyakran adott hálát mennyei Atyjának; és Szt. Pál buzdítását, aki felhív bennünket arra, hogy Istennek hálát adjunk minden jótéteményéért: „*Mindenben hálát adjatok, mert ezt akarja az Isten mindnyájatokról.*”⁴⁹³ Majd megint: „*Hála legyen Istennek az ő kimondhatatlan ajándékáért.*”⁴⁹⁴ Egyébként a tisztességes

⁴⁸⁹ BOSSUET, *Sermon sur le culte de Dieu*, éd. Lebarcq, t. V, p. 106.

⁴⁹⁰ BOSSUET, id. h. p. 105.

⁴⁹¹ Uo. p. 108.

⁴⁹² OLIER, *Journée chrét.*, IIe P., *Actes quand on va aux champs.*

⁴⁹³ *ITessz* 5,18.

⁴⁹⁴ *2Kor* 9,15.

embereknek nincsen szükségük erre a figyelmeztetésre; mert valahányszor Isten nagy jótéteményeire gondolnak, túlsordul a szívük a hála érzelmeitől.

506. 3) Hanem a bukott természet rendjében egy harmadik kötelességünk is van: *a kiengesztelés és jóvátétel*. Mert bizony gyakran megbántottuk bűneinkkel Istennek végtelen fölségét, felhasználva a tőle kapott tehetségeket az ő megbántására. Ez olyan sérelem, amely olyan tökéletes jóvátételt kíván, amelyet mi csak adni tudunk. Ez három tényt foglal magában: Ismerjük be alázatosan vétkeinket: Gyónom a mindenható Istennek; azután bánjuk meg őszintén: A megtört és megalázott szívem nem veted meg; végül fogadjuk el megnyugvással azokat a megpróbáltatásokat, amelyeket a jó Isten reánk bocsát. Ha pedig nagylelkűek akarunk lenni, felajánljuk magunkat, hogy legyünk engesztelő áldozat, egyesülve a kálváriai engesztelő áldozattal. Akkor azután alázatosan kérhetjük és bízva remélhetjük a bocsánatot: Irgalmaz nekünk... Adj nekünk bocsánatot (Misereatur... Indulgentiam). Ezek után újabb kegyelmeket kérhetünk.

507. b) A kérés: a helyes dolgok kérése Istentől magában is hódolat Istennek hatalmáért, jóságáért, kegyelmének hathatós voltáért. A kérés bizalom dolga, és megtiszteli azt, akihez intézik.⁴⁹⁵

A kérő imádság *alapja egyrészt Istennek szeretete* teremtményeihez, gyermekeihez; másrésztől a mi ínségünk, amely gyors segílyt kíván. Isten, mivel a javaknak kifogyhatatlan forrása, csak azt óhajtja, hogy javait szétszórhassa az emberek lelkében: bonum est sui diffusivum, a jó közölni kíván. Isten, mivel a mi Atyánk, csak azt kívánja, hogy közölhesse velünk a maga életét és növelje azt bennünk. Hogy ezt könnyebben elérhessük, elküldötte hozzánk egyszülött Fiát, aki telve volt kegyelemmel és igazsággal, hogy minket is betöltsön ezekkel az ajándékokkal. Sőt meghív bennünket, hogy kérjük kegyelmeit, és megígéri azokat a kérőknek: „Kérjétek és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitattik nektek.”⁴⁹⁶ Tehát biztosak vagyunk abban, hogy Isten szívesen veszi, ha kérünk tőle valamit.

508. Másrésztől nagy és sürgős *szükségünk* van mindezekre. Szegények vagyunk úgy a természet, mint a kegyelem rendjében: mendici Dei sumus, Isten koldusai vagyunk. A természet rendjében is annyira lényeges a mi függésünk Istentől, hogy még a tőle kapott létet sem tudjuk megtartani az ő segítségével nélkül. A természet erőitől is függünk, amelyek viszont megint csak Istennek engedelmessé válnak. Hiába mondjuk, hogy van agyvelőnk, vannak karjaink, van erőnk, hogy a földből előteremtünk mindent, ami létünk fenntartására szükséges. Mert az agyvelőt és a karokat Isten tartja fenn létükben, Isten mozgatja munkára, és a föld is csak akkor terem, ha Isten életet ad a veteményeknek, ha esővel öntözi, ha napjával sütteti, ha távol tartja tőle az elemi csapásokat. – De mennyivel jobban függünk Istentől a természetfölötti rendben! Értelmünknek szüksége van világosságra, hogy tisztán lásson, és kitől várjuk azt, ha nem a világosság Atyjától? Akaratunknak szüksége van erőre, hogy a világosságtól megmutatott úton haladjon, és kitől kapja azt, ha nem a Mindenhatótól? Nincs tehát más hátra, mint hogy kérjük az Isten segítségét, aki olyan szívesen támogatja gyöngeségünket.

509. Vannak, akik azt mondják, hogy *Isten mindent tud*, látja ínségünket, és kérés nélkül is segítségünkre siet. Igaz, mondja *Szt. Tamás*, Isten nagylelkűsége ad nekünk sok mindent, amit nem kérünk; de vannak olyan dolgok, amelyeket Isten *nem ad kérés nélkül*. Ezt pedig a mi javunkra teszi, hogy belé helyezzük bizalmunkat és neki tulajdonítsuk, hálás szívvel

⁴⁹⁵ Per orationem homo Deo reverentiam exhibet, in quantum scilicet ei se subijcit, et profitetur orando se eo indigere sicut auctore suorum bonorum”. S. THOM., *Sum. theol.*, II^a II^{ae}, q. 83, a. 3.

⁴⁹⁶ Mt 7,7.

megköszönjük, amit tőle kaptunk: „Hogy bizalmat nyerjünk hozzá folyamodni, és hogy elismerjük, hogy ő a mi javaink szerzője.”⁴⁹⁷ Az imádság növeli Istenbe vetett bizalmunkat és nagyon jó arra, hogy meg ne feledkezzünk Istenről. Hiszen amúgy is nagyon hamar megfeledkezünk róla. Mi lenne, ha legalább akkor, amikor kérni valónk van, nem járulhatnánk hozzá?

Bölcs intézkedése tehát Istennek, hogy elvárja tőlünk a kérő imádságot.

510. B) Ha az imádság *különféle alakjait* tekintjük, van *elmélkedő imádság* és *szóbeli imádság*; más szempontból van *magán-imádság* és *nyilvános imádság*.

a) Ha a kifejezés módját tekintjük, az imádság lehet *elmélkedő imádság*, vagy *szóbeli imádság*, aszerint hogy lelkünk bensejében folyik le, vagy külsőképpen is megnyilatkozik.

1) Az *elmélkedő imádság* tehát belső beszélgetés Istennel, amely külsőleg nem nyilvánul meg: „*Imádkozzam lélekben, de imádkozzam értelemmel is.*”⁴⁹⁸ Lelkünknek minden belső tényét, amelynek az a célja, hogy bennünket az ismeret, vagy a szeretet kapcsán Istenhez fűzzön, elmélkedő imádságnak nevezhetjük, legyen az szűkebb értelemben vett elmélkedés, megfontolás, okoskodás, vizsgálódás, szeretetteljes szemlélődés, szívbeli gerjedelem. Hiszen mindezek a tények felemelnek Istenhez; még a magunk lelkiismeretének megvizsgálása is, mert ennek is az a célja, hogy hasonlóbakká tegyük magunkat a bennünk lakozó Istenhez. Mindezek növelik bennünk erős hitbeli meggyőződésünket, sarkallnak bennünket az erények gyakorlására, és mintegy bevezetnek abba a mennyországi életbe, amely Istennek örök szemléletében és szeretetében fog állani. Ez a benső imádság a külső imádságnak is az éltető lelke.⁴⁹⁹

511. 2) A *szóbeli imádság* szóval, vagy taglejtéssel jut kifejezésre. Erről gyakran van szó a szent könyvekben, amelyek felhívnak arra, hogy szóval, hanggal, ajkkal dicsérjük az Istent: „*Szómmal az Úrhoz kiáltottam... Uram, nyisd meg ajakamat, és szám a te dicséretedet fogja hirdetni.*”⁵⁰⁰ De miért is kell kifejezni érzelmeinket, amikor Isten olvas a szívek mélységében? Azért, hogy Istennek ne csak a szívünkkel, hanem a szavunkkal is szolgáljunk, azzal a szóval, amelyet ő adott nekünk, hogy gondolatunkat kifejezzük vele. Alapjában ezt tanítja Szt. Pál, amikor elmondja, hogy Krisztus Urunk a városon kívül halt meg, és azután felhív bennünket, hogy mi is vonuljunk ki lényünk belsejéből, és egyesülve isteni Mesterünkkel, aki képviselőnk az Isten imádságában, adjuk meg Istennek külsőképpen is, ajkunkkal is, a tiszteletet: „Általa mutassuk be tehát Istennek mindenkor a dicséret áldozatát, azaz gyümölcsét ajkunknak, mely az ő nevét magasztalja.” – A külső hang belső buzgóságunkat is éleszti: „Hogy az ember szóval ösztönözze magát a buzgó imádságra” – mondja Szt. Tamás is. A lélektan is tanítja, hogy a külső megnyilvánulása a belső érzelemnek ezt is éleszti. – Végül a külső imádság felebarátaink épülésére is szolgál, mert ha látunk másokat ájtatosan imádkozni, mi magunk is ájtatos imádságra buzdulunk.

512. b) A szóbeli imádság megint lehet *magánimádság*, vagy *nyilvános* (hivatalos) imádság, aszerint, hogy egy egyénnek, vagy valamely közületnek a nevében végezzük. Más helyen már bebizonyítottuk, hogy a közületnek, mint ilyennek is kötelessége Istent társas hódolattal tisztelni, mert neki is alkotóját, föltétlen Urát és jótevőjét kell látni Istenben. Ezért Szt. Pál buzdította az első keresztényeket, hogy ne csak szívüket egyesítsék, hanem szavukat is

⁴⁹⁷ *Sum. theol.*, II^a IIe, q. 83, a. 2 ad 3. – V. MONSABRÉ, *La Prière*, 1906, p. 54-55.

⁴⁹⁸ *IKor* 14,15.

⁴⁹⁹ A második részben lesz még szó az elmélkedő imádságról. Ott ki fogjuk fejteni, hogy az elmélkedő imádság melyik módja felel meg jobban a tökéletesség egyes fokainak.

⁵⁰⁰ *Zsolt* 3,5; 50,17.

az Isten dicsőítésére: „*Hogy egy lélekkel, egy szájjal dicsőítsétek Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak Istenét és atyját.*”⁵⁰¹ Az Úr Jézus is arra hívta fel tanítványait, hogy közösen imádkozzanak, megígérve nekik, hogy közöttük lesz és támogatja kérésüket: „*Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.*”⁵⁰² Ha ez igaz, amikor két-három ember gyűl össze imádkozni, mennyivel inkább igaz, amikor egy egész közület jön össze, hogy hivatalosan is, mint ilyen, magasztalja Istent? Szent Tamás azt mondja, hogy ilyenkor Isten nem tud ellenállni imádságainknak: „Lehetetlen sokak imádságát meg nem hallgatni, ha a sokak imádsága egybeolvad össze.”⁵⁰³ Amint egy atya, aki egy gyermekének kérését visszautasítaná, nem tud ellenállni, ha valamennyi gyermeke egyesülten kér, így a mennyei Atya sem tud ellenállni annak az édes erőszaknak, amelyet gyermekeinek nagy száma egyesült kérésével kifejt.

513. Fontos dolog tehát, hogy a keresztények gyakran *jöjjenek össze* közös imádságra; ezért hívja őket egybe az egyház is vásár- és ünnepnapokon a szentmiseáldozatra, amely a legelőkelőbb közös imádság, valamint a többi istentiszteleti ténykedésekre.

514. Mivel azonban az egyház nem hívhatja mindennap egybe gyermekeit közös imádságra, azért *papjait és szerzeteseit bízza meg*, hogy az ő nevében hivatalosan dicsőítsék Istent imádságukkal. Ezt teszik, amidőn a papi zsolozsmát elvégzik; ilyenkor nemcsak a maguk nevében imádják Istent, hanem az összes hívek nevében, és az összes hívek javára. Azért fontos, hogy ezen szent ténykedésükben egyesüljenek a nagy Isten-imádóval: Jézus Krisztussal, hogy vele és általa és benne kérjenek minden szükséges kegyelemet az egész keresztény népnek.

3° AZ ÚR IMÁDSÁGA, VAGYIS A MI ATYÁNK

515. Az összes imádságok között, amelyeket akár magányosan, akár nyilvánosan végzünk, nincsen szebb imádság annál, amelyre az Úr Jézus tanított meg bennünket. Ez az imádság a Miatyánk. **A)** Ez egy hatásos bevezetéssel kezdődik, amely a mi mennyei Atyánknak, az Istennek jelenlétébe helyez, és felkelti gyermeki bizalmunkat mennyei Atyánk iránt: „*Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben*”. Amikor imádkozunk, első dolgunk, hogy közeledjünk Istenhez: eléje járuljunk. Ez az édes szó pedig, hogy: *Atyánk*, azonnal összeköt azzal, aki a legatyább atya: Jézus Krisztusnak Atyja az örök nemzés címén, nekünk pedig atyánk az örökbefogadás címén. Tehát a Szentháromság Istene az, aki előtt megjelenünk, aki ugyanazzal a szeretettel, amellyel Fiát övezi, minket is körülvesz; és mivel ez az Atya a mennyekben van, vagyis a mindenhatóság birtokában, mint minden kegyelem forrása, azért gyermeki bizalmunk iránta nem ismer határt; hiszen Isten családjából vagyunk, mindnyájan testvérek, mindnyájan az Isten gyermekei: *Miatyánk*.

516. B) Azután előadjuk imádságunk *tárgyát*: mindazt kérjük, amit kérhetünk, és abban a sorrendben, ahogyan kérnünk kell: **a)** mindenekelőtt imádságunk *főcélja* az Isten dicsősége: „*Szenteltessék meg a te neved;*” azaz mindenek hódoljanak meg előtte és hirdessék szentnek; **b)** azután következik az imádságnak *második célja*: az Isten országának megnövekedése bennünk, amely előkészíti az utat az Isten mennyei birodalmába: „*Jöjjön el a te országod;*” **c)** majd kifejezésre jut a *lényeges eszköz*, amely ennek a kettős célnak elérésére szükséges, az Isten akaratához való igazodás: „*Legyen meg a te akaratod, miképpen mennyben, azonképpen*

⁵⁰¹ Róm 15,6.

⁵⁰² Mt 18,20.

⁵⁰³ *Comment. in Matth.*, c. XVIII.

itt a földön is.” Most következnek a másodlagos eszközök, amelyek a Miatyánk második részét töltik ki. **d)** A *pozitív* eszköz, a mindennapi kenyér; a testi és a lelki kenyér egyaránt, mert mindkettőre szükségünk van, hogy éljünk és növekedjünk; **e)** végül a *negatív* eszközök, amelyek magukban foglalják: 1) a *bűnök bocsánatát*, mert a bűn egyedül rossz, és Isten olyan mértékben bocsájtja meg nekünk, amilyen mértékben mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek: „És bocsásd meg nekünk a mi vétkeinkét, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek;” 2) a *kísértések távoltartását*, mert ezek megejthetnének; 3) a *gonosznak*, vagyis a testi bajoknak, a nyomorúságnak, betegségnek *távoltartását*, mert ezek is akadályok lehetnek a lelki életben: „*De szabadíts meg a gonosztól.*” „*Amen.*” úgy legyen.

Felséges imádság ez, mert minden kérés végső célja benne az Isten dicsősége; és mégis olyan egyszerű, hogy a legtudatlanabb ember is megérti; azonfelül minden embernek a legnagyobb hasznára válik, mert amikor Isten dicsőségét kérjük, akkor a magunk számára is a leghasznosabb dolgot kérjük. Ezért a szentatyák és a szentek szerették magyarázni,⁵⁰⁴ és a trienti zsinat Katekizmusa hosszú és alapos fejtegetést ad róla.

II. Az imádság, mint megszentelésünk eszköze

517. Az imádság annyira hathatós eszköze a megszentülésnek, hogy a szentek egyre emlegették azt a közmondást, hogy: *Aki jól tud imádkozni, jól tud élni.* Valóban, az imádságnak három csodálatos hatása van: 1) *elvon a teremtményektől*; 2) *egyesít Istennel*; 3) fokozatosan *átalakít* Isten képére.

518. 1° *Elvon a teremtményektől*, amennyiben ezek megakadályozzák Istennel való egyesülésünket. Ez következik az imádság fogalmából; hiszen az imádság felemelése lelkünknek Istenhez. Tehát elsősorban ki kell szabadulnunk a teremtmények fojtogató öleléséből. Mert igen-igen vonzanak bennünket, felajánlják gyönyörűségeiket, önzésünk könnyen hallgat rájuk, úgyhogy szét kell törnünk ezeket az erős kapcsolatokat, ha fel akarunk emelkedni Istenhez. Ezt az elszakadást és boldog felemelkedést semmi sem tudja olyan jól elvégezni, mint az imádság. Ha Istenre gondolunk, dicsőségét óhajtjuk, őt szeretni kívánjuk, meg kell feledkezni magunkról, ki kell szakadnunk a teremtmények csalfa öleléséből. Ha azután egyszer Isten közelében vagyunk, vele elbeszélgetünk az imádságban, az ő végtelen tökéletességeinek, szeretetreméltóságának, az örök, hervadhatatlan javaknak szemlélete könnyűvé tesz az elválást ettől a látható világtól. Ahogyan *Szt. Ignác* mondotta: *Quam sordet tellus, si caelum aspicio!* Milyen piszkos a föld, ha az égre nézek! Egyre jobban fogunk irtózni a halálos büntől, amely teljesen elválaszt Istentől; irtózni fogunk a bocsánatos büntől is, amely késlelteti Istennel való egyesülésünket; sőt lassankint levetkőzzük szándékos tökéletlenségeinket is, amelyek Istennel való benső barátságunkat elhidegítik. Hozzáfogunk, hogy nagyobb erélyességgel küzdjük le rendetlen kívánságainkat, hajlandóságainkat, amelyek olyan mélyen ülnek meg lényünk gyökerében; mert most már megértjük, hogy ezeknek az a törekvésük, hogy minket eltérítsenek Istentől.

519. 2° Így tökéletesedik **egyesülésünk Istennel**, amelynek napról-napra teljesebbnek és befejezettebbnek kell lennie.

A) Teljesebbnek kell lennie: Az imádság csakugyan elfoglalja összes képességeinket, hogy egyesítse azokat Istennel: **a)** elfoglalja lelkünk magasabb képességeit, mert értelmünket isteni dolgokkal foglalkoztatja; az akaratot befogja Isten dicsőségének és a lelkek javának

⁵⁰⁴ L. HURTER, *Opuscula Patrum selecta*, t. II: cfr. *Sum. theol.*, II^a II°, q, 83, a. 9; S^{TE} THÉRÈSE, *Chemin de la Perfection*; P. MONSABRÉ, *La prière divine, le Pater*.

szolgálatába; a szívünket elmenti abban a mindig nyitott isteni szívben, amely mindenkor szeret bennünket és részvétellel van gyöngeségünk iránt; amely szív bennünket is csak megszentelő érzelmekkel telít; **b)** elfoglalja érzéki képességeinket, amennyiben Istenre és Krisztus Urunkra irányítja képzeletünket, emlékezetünket, érzelmeinket és szenvedélyeinket, ha ezek jók; **c)** elfoglalja testünket is, mert segít megfékezni külső érzéseinket, amelyek annyi bűnök forrásai szoktak lenni, és megtanít arra, hogy összeszedetten és szerényen viselkedjünk.

B) Istennel való egyesülésünknek napról-napra *befejezettebbnek* is kell lennie: valóban, az imádság lelkünkben feléleszti a hitet, felgyullasztja a reményt, és lángra lobbantja a szeretetet: „A hit hiszen, a remény és a szeretet imádkozik, de hit nélkül egyik sem létezhet; ezért tehát a hit is imádkozik.” – mondja Szt. Ágoston.⁵⁰⁵ Márpedig mi alkalmasabb megszentülésünkre, mint ezeknek az isteni erényeknek a gyakorlata? Vegyük még hozzá, hogy az imádságban alázatosság is van, engedelmisség, erő, önmérséklés is van, akkor könnyen belátjuk, hogy az imádság lelkünk tökéletesedésének hatalmas emelője.

520. 3° Nem lehet tehát azon csodálkozni, ha az imádság lassankint *átalakít* bennünket Isten képére. Hiszen, hogy úgy mondjuk, az imádság életközösségbe hoz bennünket Istennel: amíg mi alázatosan előadjuk neki hódolatunkat és kívánságainkat, ő atyailag lehajlik hozzánk, közli velünk kegyelmeit és isteni életének részeseivé tesz bennünket.

A) Már az maga, ha *szemléljük* és megcsodáljuk isteni tökéletességeit, ha bennük gyönyörködünk, felébreszti bennünk a vágyat, bárha magunk is részesei lehetnénk valamelyes módon ezeknek a tökéletességeknek; ha azután tovább folytatjuk elmélkedéseinket, hovatovább belemerülünk Isten tökéletességének tengerébe: egyszerűségébe, jóságába, szentségébe, kegyességébe, amelynek nincs hőbb kívánsága, mint hogy magát velünk közölje.

521. B) Akkor Isten *lehajlik hozzánk*, hogy meghallgassa imádságunkat, hogy közölje velünk bőséges kegyelmeit: minél inkább odaadjuk neki magunkat, annál inkább ideadja nekünk magát, hogy kiváló fokban megszentelje azt a lelket, amelynek leghőbb vágya dicsőséget adni az Istennek. Kérhetünk igen sokat Istentől, csak alázatos lélekkel és bizalommal kérjünk. Isten semmit sem tud megtagadni azoktól az alázatos lelkektől, akik inkább Istennek akarnak jót, mint maguknak. Megvilágítja ezeket kegyelmének világosságával, hogy megértesse velük a földi dolgok üres és mulandó voltát; magához emeli őket, és bemutatja magát, mint legfőbb jót, minden javak forrását; akaratuknak megadja az erőt, hogy semmit se akarjanak és semmit se szeressenek, csak azt, ami megérdemli, hogy szeressék. Befejezésül elmondhatjuk tehát de Sales Szt. Ferencsel: „Ebben (az imádságban) Istennel beszélünk és Isten beszél velünk, feléje törekszünk és benne élünk; ő viszont leszáll hozzánk és éltet minket.”⁵⁰⁶ A javaknak szerencsés kicserélése ez, amely a mi hasznunkra válik, mert lassankint *átalakít* bennünket Isten képére, belénk árasztja gondolatait, közli velünk tökéletességeit. Lássuk tehát, hogyan tudjuk bármely foglalkozásunkat imádsággá változtatni.

III. *Hogyan tegyük cselekedeteinket imádsággá?*

522. Mivel az imádság a tökéletességnek olyan hatalmas eszköze, gyakran, kitartóan kell imádkoznunk. Ahogyan Krisztus Urunk mondja: „*Mindenkor imádkozni kell, és abba bele nem fáradni.*”⁵⁰⁷ Ugyanezt tanítja szóval és példával Szt. Pál: „*Szüntelenül imádkozzatok...*

⁵⁰⁵ „Fides credit, spes et caritas orant; sed sine fide esse non possunt; ac per hoc et fides orat.” S. AUGUST., *Enchirid.*, VII.

⁵⁰⁶ *Amour de Dieu*, I. IV, chap. 1.

⁵⁰⁷ *Lk* 18,1.

*Megemlékezünk rólatok imádságainkban szüntelenül.*⁵⁰⁸ De hogyan imádkozzunk szüntelenül, ha állásbeli kötelességeinket is el kell végeznünk? Nem lehetetlen ez? Látni fogjuk, hogy nem lehetetlen, ha az ember helyesen rendez be életét. Hogy ezt megtehessek: 1° annyi lelki gyakorlatot kell végeznünk, amennyi összefér állásbeli kötelességeinkkel; 2° közönséges cselekedeteinket is át kell alakítanunk imádsággá.

523. 1° A lelki gyakorlatokról. Hogy tápláljuk magunkban az imádságos lelkületet, azzal kell kezdeni, hogy ájtatossági gyakorlatokat végzünk. Ezek száma és időtartama kell hogy megegyezzen állapotbeli kötelességeinkkel. Itt csak azokról a gyakorlatokról beszélünk, amelyek a *papoknak és szerzeteseknek* felelnek meg. Az egyszerű hívőknek jelölik ki a lelkivezetők az alkalmas ájtatossági gyakorlatokat.

A papi életben *főképpen három* gyakorlat van, amely kiválóan ránevel az imádságra: *a reggeli imádság a szentmisével* élénk tárja a követendő eszményt és segít is azt megvalósítani; *a papi zsolozsma, a jámbor olvasmányok és a lényeges ájtatossági gyakorlatok* állandó imádságban tartják a lelket; *az esti lelkiismeret-vizsgálat* segít hibáinkat felismerni és jóvátenni.

524. A) *A reggeli imádság* olyan magasztosan szent dolog, hogy azt a pap, vagy szerzetes nem hagyhatja el, ha törődik még a lelki előmenetelével, **a)** Mindenekelőtt tehát imádságban *emeljük fel lelkünket* Istenhez; szemünk elé állítjuk azt az *eszményt*, amelyet magunkban megvalósítani törekszünk. Ez az eszmény pedig nem más, mint amelyet isteni Mesterünk állított szemünk elé: „*Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.*”⁵⁰⁹ Isten jelenlétébe kell tehát magunkat helyezni, mert ő minden tökéletesség forrása és mintája. Ezt az isteni eszményt a földön a legtökéletesebben Krisztus Urunk valósította meg; egyben kiérdemelte számunkra a kegyelmet, amely szükséges ahhoz, hogy az ő erényeit utánozzuk. Menjünk azért Krisztus Urunk elé lélekben. Miután bemutattuk neki hódolatunkat, mintegy átültetjük őt a lelkünkbe azzal, hogy magunkévá tesszük, és magunkban erős meggyőződéssé érleljük az ő gondolatait; különösen azokat a gondolatokat, amelyek arra a bizonyos erényre vonatkoznak, amelyet a nap folyamán különösen gyakorolni akarunk; azután alázatosan, de esengve kérjük azokat a kegyelmeket, amelyek ennek az erénynek gyakorlatához szükségesek; végül már szinte meg is kezdjük a gyakorlatot azzal, hogy a legerősebb elhatározást ébresztjük meg lelkünkben;⁵¹⁰ **b)** *a szentmise megerősít* lelki előkészületünkben, mert szemünk elé állítja, kezünkbe adja, rendelkezésünkre bocsájtja azt az isteni áldozati ajándékot, amelyet utánoznunk kell; *a szentáldozás pedig közli velünk az Úr Jézus gondolatait*, érzelmeit, lelki készségeit, kegyelmeit, isteni szellemét, amely velünk marad az egész nap folyamán. Így készülünk el a cselekvésre, a munkára, amely ilyen előkészület után, az isteni kegyelem hatása alatt, nem lesz egyéb, mint szüntelen imádság.

525. B) De hogy ez csakugyan így legyen, napközben is szükségünk van lelki gyakorlatokra, amelyek ébren tartják Istennel való egyesülésünket. **a)** Ilyen mindenekelőtt *a zsolozsma* elvégzése, amelyet Szt. Benedek isteni műnek, opus divinumnak nevez, és amelyben egyesülve a nagy Isten-imádóval, az Isten szerzetesével, Istent dicsőítjük, neki hálát adunk úgy a magunk, mint az egész egyház nevében. A szentmise után a zsolozsma elvégzése az egész napi teendőnk legfontosabbika. **b)** Azután következnek a jámbor olvasmányok a szentírásból, a szentek könyveiből, a szentek életéből. Ezek az olvasmányok megint összeköttetésbe hoznak Istennel és az ő szentjeivel. **c)** Majd következnek *a lényeges ájtatossági gyakorlatok*, amilyenek az Oltáriszentség látogatása, azaz a négy szemközt való találkozás az Úr Jézussal, a rózsafüzér

⁵⁰⁸ *ITessz* 5,17; 1,2.

⁵⁰⁹ *Mt* 5,48.

⁵¹⁰ Később, amikor az imádság módszeréről beszélünk, részletesebben ki fogjuk ezt fejteni.

elmondása, amely egyesít Szűz Máriával, végigvezet az ő életén, és az ő erényeinek csodálatára és utánzására késztet.

526. C) Este következik az *általános és a részleges lelkiismeret-vizsgálat*, amelyet úgy végzünk, mint alázatos gyónást a mi mennyei Atyánk színe előtt. Ez a vizsgálat megmutatja, mennyire valósítottuk meg reggeli elhatározásunkat. Sajnos, mindig lesz különbség jóföltételeink és életünk között. De ne kedvetlenedjünk el ilyenkor, hanem fogjuk meg ismét a dolog végét, és az a bizalom és odaadás, amellyel magunkat mintegy Isten kezébe helyezzük, megpihentet, hogy annál buzgóbban kezdjünk neki holnap az életnek.

A *szentgyónás*, amelyet hetenkint, vagy legalábbis kéthetenként végzünk, valamint a havi magába szállás kiegészítik ezt a napi vizsgálatot, mert szerves egészben mutatnak be egy darabot az életünkből, és ezzel segítenek arra, hogy lelkileg megújuljunk.

527. 2° Ezek a lelki gyakorlatok *megóvnak* attól, hogy napközben hosszabb időre szem elől tévesszük az Istent. De mit tegyünk, hogy kitöltsük azt az időközt, amely egyik és másik lelkigyakorlat között lefolyik, hogy azt is *imádsággá tegyük*? *Szt. Ágoston* és *Szt. Tamás* megadják a megoldás kulcsát. Az első⁵¹¹ azt mondja, hogy csináljunk egész életünkből: cselekedeteinkből, foglalkozásainkból, étkezéseinkből, sőt alvásunkból is Istennek szóló dicséretet: „Életeddel úgy énekelj, hogy soha el ne hallgass... ha tehát dicsérsz, ne csak nyelveddel dicsérj, hanem vedd kezvedbe a jócselekedetek hárfáját is; dicsérsz, amikor foglalatoskodol; dicsérsz, amikor eszel vagy iszol, dicsérsz, amikor ágyadban pihensz, dicsérsz, amikor alszol; mikor nem dicsérsz tehát?” A második⁵¹² így sűríti rövidre az elsőnek gondolatát: „Az ember mindaddig imádkozik, amíg csak egész életét Istenre irányítja.”

Mármost: a szeretet az, amely életünket Istenre irányítja. Azért a leggyakorlatibb módja annak, hogy *cselekedeteinket* imádsággá alakítsuk át, az, ha szeretetből eleve, még mielőtt hozzájuk kezdenénk, *felajánljuk* azokat a Szentháromságnak, Jézussal egyesülésben és az ő szándékai szerint ([248. pont](#)).

528. Hogy mennyire fontos cselekedeteinket *Jézussal egyesülésben végezni*, azt nagyon szépen mutatja meg M. Olier.⁵¹³ Először is arra figyelmeztet, hogy Jézus bennünk van, hogy lelkünk megszentelésén dolgozzék: „Nemcsak mint isteni Ige lakik bennünk mérhetetlen mindenütt valóságával... hanem mint Megváltó Krisztus is bennünk lakik kegyelmével, hogy minket is részeseivé tegyen az ő kegyelmi kenetének és az ő isteni életének... Jézus Krisztus bennünk van, hogy megszenteljen minket, bennünk van és munkáinkban, hogy magával eltöltse minden képességeinket: értelmünk világossága akar lenni, szívünk szeretete és buzgósága, minden erőnk ereje és erénye, úgy, hogy benne ismerjük meg, szeressük és teljesítsük az Istennek, az ő Atyjának akaratát, akár dolgozva az ő tiszteletére, akár szenvedve az ő dicsőségére.” Azután kimutatja, hogy mennyire fogyatékosak azok a cselekedetek, amelyeket magunkban végezzünk és magunkért végezzünk: „szándékaink és gondolataink, természetünk leromlása miatt, a bűn felé hajolnak; és ha magunkban cselekszünk, természetünk hajlama szerint, a bűnben cselekszünk.”⁵¹⁴ Ebből az következik tehát, hogy le kell mondanunk a magunk szándékairól, hogy felöltsük Jézus Krisztus szándékait: „Ebből láthatjátok, milyen gondot kell arra fordítani, cselekedeteitek megkezdése előtt, hogy mondjatok le minden érzelmekről, minden kívánságokról, minden saját gondolatokról, minden saját

⁵¹¹ *In Psalm. CXLVI*, n. 2.

⁵¹² *Comment. in Rom.*, c. 1, lect. 5.

⁵¹³ *Catéch. chrét.*, IIe P., leç. V. — Cfr. P. CHARLES, S. J., *La prière de toutes les heures*, Bruges, 1922.

⁵¹⁴ *Catéch.*, leç. VI.

akaratokról, hogy magatokra öltétek Szt. Pál szerint Jézus Krisztus érzelmeit és szándékait: „*Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Jézus Krisztusban is megvolt.*”⁵¹⁵

Ha a cselekedetünk hosszantartó, jó ezt a felajánlást gyakrabban *felújítani*, egy-egy érzelmes pillantást vetve a feszületre, vagy még helyesebben a bennünk élő Jézusra, szabad folyást engedve a szívünkben felbukkanó *fohászimáknak*.

Így a legközönségesebb cselekedeteink is imádsággá változnak, lelkünknek Istenhez való felemelkedése lesznek, és teljesíteni fogjuk az Úr Jézus kívánságát: „mindenkor imádkozni kell, és soha meg nem szünni.”⁵¹⁶

529. Ez a négy gyakorlat tehát a tökéletességnek négy fő belső eszköze. Mind a négy *Istennek dicsőséget ad, lelkünknek pedig megszentülést*. A tökéletesség utáni vágy az első lendület Isten felé, de az első lépés is a tökéletesség útján. Az Isten megismerése az Istent mintegy átülteti a lelkünkbe, aki azután segít bennünket arra, hogy szeretetből neki szenteljük magunkat. Az önismeret világosan elénk tárja, hogy mennyire szükségünk van Istenre, és arra sarkall, hogy töltsük ki Istennel azt az űrt, amely bennünk tátong. Az Isten akaratához való igazodás Istenhez hasonlít bennünket. Az imádság felemel hozzá, és ugyanakkor lehozza nekünk az ő tökéletességeit, hogy részesedjünk belőlük, és mindinkább hasonlatosak legyünk Istenhez. Tehát minden Istenhez visz, mert minden tőle ered.

Nézzük meg most, hogyan vezetnek a tökéletesség külső eszközei ugyanahhoz a célhoz.

II. cikkely: A tökéletesség külső eszközei

530. Ezeket négy főszközben lehet összefoglalni: ezek: *a lelkivezetés*, amely biztos kalauzt ad mellénk; *az életrend*, amely cselekvéseinket szedi rendbe; *a lelki olvasmányok és szentbeszéd*, amelyek határozott eszményt állítanak elénk, hogy azt megvalósítsuk; *a társadalmi érintkezések megszentelése*, amelyek lehetővé teszik, hogy felebarátunkkal való minden érintkezésünket megszenteljük.

I. §. A lelkivezetésről⁵¹⁷

Két dolgot kísérelünk meg kellő világításba helyezni: 1° a lelkivezetés erkölcsi szükségyszerűségét; 2° az eszközöket, amelyek sikerét biztosítják.

I. A lelkivezetés erkölcsi szükségessége

A vezetés nem föltétlenül szükséges a lélek megszentülésére, mindazonáltal rendes kelléke a lelki előmenetelnek. Ezt bizonyítja a kinyilatkoztatás és az egyház tanítása, valamint a tapasztalatra építő józan ész.

⁵¹⁵ *Fil* 2,5.

⁵¹⁶ *Lk* 18,1.

⁵¹⁷ CASSIANUS, *Collationes*, coll. II, c. 1-13; KLIMAKUS SZT. JÁNOS, *A paradicsom létrája*, 4 Fok, n. 5-12; GODINEZ, *Praxis Theol. mysticæ*, lib. VIII, c. 1; SCHRAM, *Instit. theol. mysticæ*, P. II, cap. I, § 327-353; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, I Part., ch. 4; TRONSON, *Traité de l'obéissance*, IIe Partie; P. FABER, *Progrès spirituel (Growth in holiness)*, ch. XVIII; F. VINCENT, *S. Fr. de Sales directeur d'âmes*, 1923, p. 397-562; H. NOBLE, O. P., *Lacordaire apôtre et directeur des jeunes gens*, 1910; DESURMONT, *Charité sacerdotale*, § 183-225; ABBÉ D'AGNEL ET D'ESPINEY, *Direction de conscience*, 1922.

1° A KINYILATKOZTATÁS ÉS AZ EGYHÁZ TANÚSÁGA

531. A) Az Isten, amikor az egyházban előjárókat rendelt, azt akarta, hogy a lelkek a külső fórumon a pápának és a püspököknek, a belső fórumon pedig a gyóntatóknak engedelmeskedve szentüljenek meg. Így amikor Saul megtért, Jézus ahelyett hogy maga mondotta volna el, hogy mit akar vele, elküldötte Ananiás paphoz, hogy az ő szájából hallja meg, hogy mit kell cselekednie. Erre a tényre hivatkoznak Cassianus, de Sales Szt. Ferenc és XIII. Leó pápa, amikor a lelkivezetés szükségességéről beszélnek: „Ennek a szabálynak – mondja ez az utóbbi⁵¹⁸ – jeles megnyilvánulását találjuk meg már az egyház alapításának idején: bár a bosszút lihegő és vért kívánó Saul hallja magának Krisztusnak a szavát, és bár megkérdezi tőle: «*Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?*», mégis Damaszkuszba küldik Ananiáshoz: «Menj be a városba, ott megmondják neked, mit kell cselekedned.»” Ez volt az egyház állandó gyakorlata; ez a tanítása mindazoknak, akik a századok forgása alatt ragyogtak a tudomány és szentség fényében.

532. B) Mivel nem idézhetjük az összes tekintélyeket, csak egypár kiváló tanút idézünk még; olyanokat, akiket méltán tartanak a hittudomány és a lelki élet nagymestereinek. *Cassianus* hosszú éveket töltött Palesztina, Szíria és Egyiptom szerzetesei között, és azok tanítását és a magáét két könyvben hagyta reánk. Az elsőben, „Az oktatások könyvében”, nagyon a lelkükre köti a fiatal szerzeteseknek, hogy a vezetésükkel megbízott öregnek tárják fel szívüket, mondják el neki minden álszégyen nélkül legtitkosabb gondolataikat is, és bízzák magukat teljesen reá: ő fogja megmondani, hogy mi a jó és mi a rossz.⁵¹⁹ Ugyanezt tanítja „Előadásában” is. Miután kifejtette, hogy mennyi veszedelemnek teszi ki magát az, aki nem kér tanácsot az öregektől, arra a következtetésre jut, hogy a legveszedelmesebb kísértéseket azzal lehet legbiztosabban legyőzni, ha egy bölcs tanácsadónak feltárjuk azokat. Ezt a véleményét Szt. Antal és Szt. Szerápcion apátok tekintélyére alapozza.⁵²⁰

Amit *Cassianus* a nyugati szerzeteseknek ajánl, ugyanazt *Klimakus Szt. János* a keleti szerzeteseknek köti a lelkükre „A paradicsom lépcsője” című művében. Megjegyzi, hogy a kezdőknek, akik Egyiptomból ki akarnak vonulni, azaz uralkodni akarnak gonosz szenvedélyeiken, szükségük van egy Mózesre, aki megmutassa nekik az utat. A haladóknak, akik Jézus útján kívánnak haladni, és az Isten gyermekeinek szabadságát akarják élvezni, azt tanácsolja, bízzák lelküket alázatosan egy emberre, aki az isteni Mester képviselője legyen. Ezt pedig jól meg kell választani, mert annak azután teljes odaadással kell engedelmeskedni, még ha apróbb hibákat is találunk benne, mert az egyetlen dolog, amitől félnünk kell, a magunk ítéleteinek a követése.⁵²¹

533. *A középkorból* elég lesz két ember tekintélye. *Szent Bernát* azt akarja, hogy az újoncoknak legyen a lelki életben egy vezetőjük, egy dajkájuk, aki tanítsa, vezesse, vigasztalja, bátorítsa őket.⁵²² A haladóknak pedig, így pl. *Ogier szerzetes-kanonoknak*, azt mondja, hogy az, aki a maga mestere és vezetője akar lenni, egy oktondinak lesz a tanítványa: „*qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum facit;*” és hozzáteszi: „nem tudom, hogy mások hogyan gondolkoznak magukról ebben a pontban; ami engem illet, én tapasztalatból beszélek,

⁵¹⁸ Testem benevolentiae kezdetű levél, 1899. jan. 22.

⁵¹⁹ CASSIANUS, *De Coenobiorum institut.*, I. IV, c. 9; P. L., XLIX, 161.

⁵²⁰ *Collationes*, II, 2, 5, 7, 10-11; P. L., XLIX, 526, 529, 534, 537-542.

⁵²¹ *Scala Paradisi*, Grad. I, IV; P. G., LXXXVIII, 636, 680-681.

⁵²² „Sed quoniam arcta et ardua est via quae ducit ad vitam, tanquam parvulis in Christo paedagogus vobis, o filioli, ac nutritius necessarius est, qui doceat, deducat, foveat vos, et tanquam alludat parvulis, ac blanditiis quibusdam consoletur.” (*De diversis, sermo VIII, 7.*)

és mondhatom, hogy sokkal könnyebb nekem és biztosabb a sokaknak való parancsolás, mint az egymagam vezetése.”⁵²³ A XIV. században *Ferreri Szt. Vince*, az ékesen szóló domonkos rendi szerzetes, miután azt állította, hogy azok a lelkek, akik haladni akarnak, mindenkor kerestek vezetőt, ezt a következőképpen indokolja: „Az, akinek van lelkivezetője, akinek mindenben és föltétlenül engedelmeskedik, sokkal könnyebben és sokkal hamarabb eljut a célhoz, mint ha egyedül menne, még ha igen élénk értelme volna is, és ha a lelki dogokról tárgyaló tudós könyveket is olvasna.”⁵²⁴

534. Nemcsak a kolostorok falai között, hanem a világban is érezték a vezetés szükségességét: *Szt. Jeromosnak*, *Szt. Ágostonnak* és több más szentatyának egyes özvegyekhez, szüzekhez, világi férfiakhoz intézett levelei elégséges bizonyosságot szolgáltatnak erről.⁵²⁵ Igaza van tehát *Szt. Alfonz*nak, amikor a gyóntató kötelességeiről szólva azt mondja, hogy annak egyik főkötelessége lelki gyermekének irányítása.⁵²⁶

Egyébként a hittől megvilágított és a tapasztalatra építő józan ész is bizonyítja, hogy a lelki életben szükségünk van vezetőre.

2° Az ÉSZ BIZONYSÁGA, A LELKI ELŐMENETEL FOGALMÁBÓL MERÍTVE

535. A) A lelki előmenetel hosszadalmas és fáradságos menetelés a tökéletességnek keskeny és meredek és szakadékos ösvényén. Súlyos oktalanságot követne el az, aki vezető nélkül reá merészelne lépni. Hiszen olyan könnyen tévedésbe esnünk a magunk állapota felől! A magunk dolgában sohasem látunk eléggé világosan, mondja de Sales Szt. Ferenc; a magunk ügyében nem lehetünk eléggé részrehajlás nélküli bírák; magunk iránt mindig van egy kis részrehajlásunk, „olyan titkos és észrevehetetlen, hogy ha valakinek nincsen jó szeme, nem veheti észre; és hiába van meg az emberben, nem vesszük észre, hacsak nem mutatják meg nekünk.”⁵²⁷ Ebből azt vezeti le, hogy szükségünk van lelki orvosra, hogy az részrehajlás nélkül megállapítsa lelkünk állapotát és előírja nekünk a leghathatósabb orvosságokat: „Hát hogyan is lehetnének a magunk orvosai a lelki dolgokban, ha a testi dolgokban sem tudunk azok lenni? Nem tudjuk, hogy az orvosok, ha betegségbe esnek, más orvost hívnak, hogy az állapítsa meg a nekik szükséges orvosszereket?”⁵²⁸

536. B) Hogy még jobban megértsük a vezető szükségességét, elég röviden rámutatni a legfőbb zátonyokra, amelyekkel találkozunk a tökéletességre vezető három úton.

a) *A kezdőknek* mindig tartaniuk kell attól, hogy bűneikbe visszaesnek, és azért hosszas és fájdalmas vezeklést kell tartaniuk, amely arányban áll bűneik nagyságával és számával. Mármost, vannak egyesek, akik hamar elfelejtik a múltat, és azonnal a szeretet útjára akarnak rátérni; ennek az elbizakodottságnak azután az a következménye, hogy megszűnnek az érezhető vigasztalások, beköszönt a csüggedés, és jelentkeznek a visszaesések. Mások viszont túlzottan kemény vezeklést végeznek; ebben szinte kéjelegnek, megrontják egészségüket, és amikor helyre akarják azt hozni, elhanyagolják lelki gyakorlataikat. Fontos dolog tehát, hogy a lelkivezető megtartsa az előbbieket a vezeklés szellemében és gyakorlatában, az utóbbiakat pedig óvja az ártalmas túlzásoktól. Egy másik zátony a *lelki szárazság*, amely a lelki

⁵²³ Epist. LXXXVII, 7.

⁵²⁴ *De vita spirituali*, P. II, c. XVIII.

⁵²⁵ Példákat ad FABER, *Progrès spirituel* (németül: *Der Fortschritt der Seele*), XVIII. fej.

⁵²⁶ *Praxis confessorii*, ed. Gaude, n. 121-171. Szerinte: „A gyóntató vezetése a jámbor lelkeknél főképpen három dologra kell hogy irányuljon: az elmélkedésre, az önmegtagadásra és a szentségek gyakori vételére.”

⁵²⁷ *Vie dévote*, IIIe Part., ch. 28.

⁵²⁸ *Sermons recueillis*, Pour la fête de N. D. des Neiges, t. IX, p. 95.

vigasztalásokat szokta felváltani: az ember attól fél, hogy Isten elhagyta, és az ember is elhagyja lelki gyakorlatait és lanyhaságba esik. Ezt a veszedelmet csak egy bölcs lelkivezető tudja elhárítani, aki a vigasztalások idején előre jelzi, hogy nem fognak örökké tartani; és viszont a levertség korszakában megvigasztal, felemel, megerősít, rámutatva arra, hogy nincs hathatósabb eszköz, mint a lelki szárazság arra, hogy az erényben megszilárduljunk és szeretetünkben megtisztuljunk.

537. b) Mikor valaki *a megvilágosodás útjára tér*, akkor is szüksége van még vezetőre, aki megállapítsa, hogy ennek vagy annak a személynek főképpen milyen erényeket kell gyakorolnia jelen állapotában; melyek ennek a gyakorlatnak legbiztosabb eszközei; milyen módszert kell követnie az illetőnek, hogy megállapíthassa, hogy vajon haladt-e, avagy visszafelé tart. És amikor jelentkezik az a bizonyos *fáradtság*, amelynek mindenkinél kell valamikor jelentkeznie; amikor az ember egyszerre úgy érzi, hogy a tökéletesség útja hosszabb is, fáradtságosabb is, mint sem képzelte, ki fog gátat vetni ennek a megúnásnak, hogy lanyhaságba ne csapjon át, ha nem a vezető atyai szeretete, aki felemel, bátorít, ösztönöz, újabb erőfeszítésekre sarkall, és kilátásba helyezi, hogy ha ezt a megpróbáltatást az ember derekasan kiállja, nem maradnak el a nagyszerű gyümölcsök?

538. c) Még inkább szükség van a vezetésre *az egyesülés útján*. Hogy az ember idáig eljusson, ápolnia kell magában a Szentlélek ajándékait azzal, hogy különösen figyelmes a kegyelem szavának meghallásában és készséges annak követésében. Mármost: hogy meg tudjuk különböztetni az Isten sugallatait az emberi természetnek vagy a gonosz léleknek ösztönzéseitől, ehhez nem egyszer okvetlenül szükséges egy pártatlan és józan lelkivezetőnek véleménye. Még nagyobb szükség van vezetésre, amikor az ember átmegy az első ún. *passzív próbákon*, amikor a lelki szárazságok, a lehangoltságok, az unottság, a kísértések, az isteni ítélettől való kínzó félelem, a rendes elmélkedésre való képtelenség, a kívülről jövő ellenmondások mind rátörnek a szegény lélekre, és szörnyű felfordulást idéznek elő benne. Világos, hogy itt vezetőre van szükség, aki visszavontassa ezt a hajót, amelyet elragadtak a hullámok. Éppen ilyen szükség van rá egyébként akkor is, amikor a lélek a szemlélődések édességében fürdik: mert ebben az állapotban annyi okosságra, annyi alázatosságra, annyi tanulékonyosságra, figyelemre van szükség, hogy az ember helyes összhangba hozza a cselekvést és a maga-elhagyást, hogy ez erkölcsileg lehetetlen egy nagyon szemfüles lelkivezető tanácsa nélkül. Ezért tárta fel Szt. Terézia is a lelkét annyi őszinteséggel; ezért hangoztatja Keresztes Szt. János is olyan gyakran, hogy mindent fel kell tárni lelkivezetőnk előtt: „Isten annyira szereti – mondja – hogy az ember vesse magát alá egy másik ember vezetésének, hogy a természetfölötti igazságok számára sem kíván teljes hitet, bár azokat ő maga nyilatkoztatja ki, ha azok át nem mennek előbb egy emberi száj csatornáján.”⁵²⁹

539. Befejezésül idézzük *P. Godinez* gyönyörű szavait: „Ezer személyből, akiket Isten tökéletes életre hív, alig követi tíz a hívó szózatot; és száz személyből, akiket Isten meghív a szemlélődésre, kilencvenkilenc nem felel a hívásra... Be kell ismernünk, hogy ennek egyik legfőbb oka a lelkivezetők hiánya... Isten kegyelme után ők volnának azok a kormányosok, akik a lelki élet ismeretlen tengerén hivatva volnának vezetni a lelkeket. És ha semmiféle tudományt, semmiféle mesterséget, legyen az akármilyen egyszerű, nem lehet jól megtanulni tanítómester nélkül, sokkal kevésbé lehet megtanulni az evangéliumi tökéletességnek magas bölcsességét, amelyben olyan mélységes titkokkal találkozunk... Ezért erkölcsileg lehetetlennek tartom, hogy egy lélek csoda nélkül, vagy vezető nélkül, éveken át haladhasson a

⁵²⁹ *Sentences et avis spirituels*, n. 229, éd. Hoornaert, p. 372.

lelki élet legmagasabb és legmeredekebb ösvényein, anélkül hogy a pusztulás veszedelme nem fenyegetné.”

540. Mondhatjuk tehát, hogy a lelki előmenetel rendes útja a lelkivezető tanácsának követése. A buzgó lelkek legnagyobb része a gyóntatószékben ki is kéri lelkiatyjának tanácsait. Ma, amikor arról volt szó, hogy válogatott lelkekből álló gárdát kell képeznünk, a gondos lelkivezetést alkalmazták eszközül, pl. a patronázsokban (menhelyeken), nyári kolóniákon (cselédek nyári elhelyezése), vagy az ún. zárt lelkigyakorlatokon. Semmi sem olyan fontos tehát a lelki életben, mint a vezetés; főleg ha szem előtt tartjuk a vezetés szabályait. Azért erről is szólunk egy szót.

II. Az eredményes vezetés szabályai

Hogy a vezetés eredményes legyen, 1° pontosan meg kell határozni a *tárgyát*; 2° biztosítani kell a vezető és a vezetett *együtműködését*.

1° A VEZETÉS TÁRGYA

541. A) Vezérelv. A vezetés tárgya mindaz, ami hatással van a lélek kialakulására. A gyónás a bűnök bevallására szorítkozik, a vezetés sokkal messzebbre megy el. Megkeresi *bűneink okait*, lényünkben gyökerező hajlamainkat, jellemünket, megfigyeli szerzett *szokásainkat, kísértéseinket, oktalanságainkat*. Mindez szükséges ahhoz, hogy megállapítsuk a hathatós ellenszereket, amelyek a baj gyökeréig érnek. Hogy a hibákat jobban legyőzhessük, a vezetés az *erényekkel* is foglalkozik, amelyek a hibák ellentétei, azokkal az erényekkel is, amelyeket minden kereszténynek egyaránt gyakorolni kell; és azokkal is, amelyeket a keresztények egy-egy határozott osztálya kell hogy különösképpen gyakoroljon. Azután előadja az *eszközöket*, amelyek a tökéletességre vezetnek; ajánl lelki gyakorlatokat, amelyek fegyvert adnak a kezünkbe lelkünk ellenségeivel szemben; amilyenek az imádság, a részleges lelkiismeret-vizsgálat, az Oltáriszentségnek, Jézus szentséges szívének, a boldogságos Szűznek különös tisztelete. Beszél a hivatásról; és ha ez a kérdés már tisztázva van, elmondja minden állásnak sajátos kötelességeit. Látható tehát, hogy a lelkivezetés tárgya sokféle.

542. B) Gyakorlati alkalmazások. a) Hogy a lelkivezető egy lelket eredményesen vezethessen, tudnia kell múltjának legfőbb lelki eseményeit: melyek a legmakacsabb hibái, milyen erőfeszítéseket tett eddig azoknak kiirtására, milyen eredményeket tud felmutatni; hogy azután megmondhassa, mi teendő van még a jövőben. Meg kell ismernie a lélek jelen állapotát is, vonzalmait és irtózásait; tudnia kell hogy milyen életmódot folytat, milyen kísértéseket szenved, milyen módszert alkalmaz ezek legyőzésére, milyen erényeknek érzi leginkább szükségét, milyen eszközöket használ azok megszerzésére. Mindezt azért, hogy pontos utasításokat tudjon adni.

b) Akkor a lelkivezető megszerkeszti a vezetés *programját*. Ez a program *ne legyen merev*, hanem mindig alkalmazható a lelki gyermek jelen állapotához. Nem is lehet minden embert egyformán vezetni. Hiszen a tökéletesség különböző fokain állanak. Mindegyiket segíteni kell abban, hogy megtegye a következő lépést; nem kell felégetni sok közbeeső állomást, hanem fokozatosan haladni előre a tökéletesség meredek ösvényén. Némelyek persze gyorsabb iramban tudnak haladni, mások lassabbak és nyugodtabbak. Nincsen is minden ember a tökéletességnek ugyanarra a fokára meghíva.

543. A vezetés mutasson *haladó irányzatot*, de legyen egységes. Adjunk egypár példát.

1) Kezdetről fogva nagyon fontos, hogy megtanítsuk arra a lelkeket, miként lehet *közönséges cselekedeteiket is megszentelni* azzal, hogy Isten dicsőségére ajánlják fel, egyesülésben az Úr Jézussal ([248. pont](#)). Ezt a gyakorlatot fenn kell tartani egész életünkön keresztül; különös gonddal és állandóan ápolni, segítségül hívva a hit szerint való gondolkozást, amely annyira fontos az első időben, amikor az ember még természetesen gondolkodik.

2) *A lélek megtisztítása a bűnbánat és vezeklés által* sohasem fog megszűnni. Erre az útra gyakran vissza kell vezetni a lelkeket, figyelembe véve állapotukat. Azért a gyakorlatok különbözők lesznek.

3) Mivel az *alázatoság* alapvető erény, kezdetről fogva nagyon kell hangsúlyozni és állandóan ébren kell tartani a lelki élet bármelyik fokozatában.

4) Mivel *a felebaráti szeretetet* nagyon gyakran megsértik még a jámbor személyek is, a lelkiismeret megvizsgálásánál és a gyónásban állandóan ki kell erre a pontra térni.

5) *Az Úr Jézussal való állandó egyesülés*, ő lévén a mi legtökéletesebb mintaképünk és megszentelésünk munkatársa, a tökéletességnek egy nagyon lényeges eszköze; azért erre gyakran vissza kell térni a lelkek vezetésében.

6) *A jellem ereje*, amelynek forrása az erős meggyőződés, különösen szükséges napjainkban: azért azt gonddal kell fejleszteni, hozzávéve a nyílt becsületességet és őszinteséget, amely elválaszthatatlan a jellemességtől.

7) *Az apostolkodás* fontos különösen a mai lélekkalászó korban; azért a lelkivezetőknek arra kell törekedniük, hogy olyan apostoli gárdát neveljenek, amely a papoknak segítségére siet a lelkipásztori munka szövevényében.

Egyebekben elégséges, ha ahhoz tartjuk magunkat, amit mondani fogunk, amikor a három útról lesz szó.

2° A VEZETŐK ÉS VEZETETTEK KÖTELESSÉGEI

A vezetés csak úgy éri el a célját, ha vezető és vezetett egyforma jóakarattal dolgozik.

1) A vezető kötelességei

544. *De Sales Szt. Ferenc* azt tanítja, hogy a lelkivezetőnek főleg három tulajdonsággal kell bírnia: „kell hogy telve legyen *szeretettel*, *tudománnyal* és *okossággal*: ha ezen három dolog közül valamelyik hiányzik, megvan a veszedelem.”

A) A vezetőnek szükséges szeretet természetfölötti és atyai szeretet, amely a reá bízott lelkekben gyermekeit látja, akiknek gondviselésével megbízta az Isten, hogy növekedjenek Jézus Krisztusban, utánozva az ő erényeit: „*Fiacskáim, kiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek.*”⁵³⁰

a) Azért *mindnyájukat egyforma szeretettel* övezi, egyforma odaadással gondozza, mindenkinek mindenévé lesz, hogy őket megszentelje, feláldozva nekik idejét, gondjait, feláldozva értük magamagát, hogy a krisztusi erényekben kiképezze őket. Mégis meg fog történni, hogy egyesek iránt több vonzalmat fog érezni, mint mások iránt; de az akaratával igyekszik uralkodni ezen a természetes vonzalmakon és ellenszenvén. Gondosan kerülni fogja azokat a gyöngéd érzelmeket, amelyek vonzalmakat ébresztenek meg szívében. Ezek a vonzalmak kezdetben persze ártatlanok, de későbbben magukkal ragadnak és veszedelmesek a vezető jó hírnevére, sőt erényére. Azt akarni, hogy magunknak megnyerjük mások szívét,

⁵³⁰ Gal 4,19.

amely arra van alkotva, hogy Istent szeresse, bizonyos árulás, mondja helyesen M. Olier: „A mi Urunk arra választotta ki őket (a lelkivezetőket), hogy menjenek és hódítsanak meg a számára országokat, azaz szíveket, amelyeket ő vérenek ontásával szerzett meg magának és amelyekben fel akarja ütni a trónját. Ahelyett hogy neki adnák ezeket a szíveket, mint azok törvényes tulajdonosának, maguknak tartják meg őket, uraivá és birtokosaivá téve meg magukat... Ó, micsoda hálátlanság, micsoda hűtlenség, micsoda sértés, micsoda árulás ez!”⁵³¹ „Ez egyben annyit is jelent, hogy az ilyen vezető elháríthatatlan akadályt gördít lelki gyermeke és a maga előhaladásának útjába, mert az Istennek nem kell a megosztott szív.

545. b) Ez a szeretet *nem lesz továbbá gyöngesség*, hanem határozottság és őszinteség fogja kísérni. A lelkivezetőnek legyen hozzá bátorsága, hogy atyai intelmeket adjon; hogy rámutasson a hibákra; hogy azokat ostorozza. Ő fog vezetni, nem pedig őt vezetik. Vannak igen ügyes, igen kedveskedő lelkek, amelyek akarnak ugyan vezetőt, de azt szeretnék, hogy az alkalmazkodni az ő ízlésükhöz és szeszélyeikhez. Az, amit az ilyenek keresnek, nem annyira a vezetés, mint az ő magukviseletének helyeslése. Hogy ettől a veszedelemtől megszabaduljon a lelkivezető, nem engedi magát félrevezettetni az ilyen mesterkedésektől, hanem tudva azt, hogy ő Jézus Krisztusnak a helyettese, határozott végzést hoz, amely egyezik a lelki élet szabályaival, és nem igazodik a lelki gyermek beteges kívánságaihoz.

546. c) *Főleg a nők vezetésében* van szükség óvatosságra és határozottságra. Egy tapasztalt ember, P. Desurmont, a következőket írja erről a tárgyról: „Félre az érzelmes szavakkal, félre a gyöngéd megszólításokkal; ne tartsunk négy szemközt való találkozást, ha nem szükséges; ne legyen tekintetünkben, taglejtésünkben semmi, ami bensőnket elárulná; a bizalmasságnak árnyékát is kerüljük; a beszélgetésből csak annyit, amennyi szükséges; csak lelkiismereti kérdésekben értekezünk velük, csak akkor, amikor ez valóban hasznos; amennyire lehetséges, ne adjunk lelki irányítást a gyóntatószéken kívül, ne levelezzünk.”⁵³² Érdeklődünk lelkük iránt, de ne foglalkozunk személyükkel: „nem is szabad sejteniük, hogy személyükkel törődünk, vagy velük foglalkozunk. A lelkük úgy van berendezve, hogy ha tudják, hogy különösen becsülik vagy szeretik őket, majdnem ellenállhatatlanul visszonszeretnek, akár hiúságból, akár igazi vonzódásból.” És még hozzáteszi: „Általában jó, ha szinte nem is tudják, hogy az ember irányítja őket. Az asszonyban benne van neme hibája: ösztönszerűen jó, de ösztönszerűen büszke is arra, hogy jámbor. A lélek öltözete éppen úgy érdekli, mint a testé. Ha tudják, hogy az ember erényekkel akarja őket felékesíteni, rendszeren kész veszedelem számukra.” Tehát úgy kell őket magasabb tökéletességre vezetni, hogy ne tudjanak erről, és amikor erre vonatkozó tanácsokat adunk nekik, úgy kell tenni, mintha a lélek üdvösségére szolgáló legegyszerűbb dolgokról volna szó.

547. B) A szeretethez a vezető csatolni fogja a *tudományt*, vagyis az askétikának az ismeretét, amely szükséges minden lelkivezetőnek, miként a [36. pontban](#) bebizonyítottuk. Olvassa tehát egyre a lelki élet könyveit, javítgassa ki a maga véleményét ezen szerzők szerint, és a maga viselkedését igazítsa a szentek életéhez.

548. C) De főleg nagyon sok *okosságra* van szüksége, hogy a lelkeket nem azok ösztöne szerint igazgassa, hanem a kegyelem sugallata szerint, figyelembe véve az egyes emberek jellemét és természetfölötti vonzalmaikat is.⁵³³

⁵³¹ *L'esprit d'un directeur des âmes*, p. 60-61.

⁵³² *La charité sacerdotale*, t. II, § 196.

⁵³³ *Így tett de Sales Szt. Ferenc*, amint F. VINCENT kimutatja, i. h. p. 439-481.

a) P. Libermann megjegyezte, hogy a vezető csak eszköz a Szentlélek kezében.⁵³⁴ Tehát mindenekelőtt tapintatos kérdésekkel ki kell puhatolnia, milyen módon működik a Szentlélek valamelyik emberben: „A lelkivezetésben egyik legfontosabb dolognak tartom, hogy az ember kiismerje, milyen hajlamok vannak az illető lélekben... azután hagyjuk szabadon működni a kegyelmet, de különböztessük meg a hamis sugallatokat az igazaktól, és ne engedjük, hogy a lélek eltérjen a sugallattól, vagy túlzásig kövesse azt.” Egy másik levelében hozzátézi: „A lelkivezetőnek, ha egyszer felismerte a lélekben működő Istent, nincs egyéb dolga, mint hogy vezesse azt a lelket, hogy kövesse a kegyelem sugallatát, és ne legyen hozzá hűtlen... Sohase akarja a lelket arra rávenni, hogy kövesse a saját ízlését, vagy vonzalmát; és ne vezesse azon mód szerint, ahogyan ő szokott cselekedni, vagy a dolgokat meg szokta ítélni. Az olyan vezető, aki így járna el, gyakran elvonná a lelkeket az Isten vezetésétől és ellene cselekednék az isteni kegyelemnek.”

Mindazonáltal megjegyzi, hogy ez a szabály csak azokra a lelkekre áll, amelyek egyenesen haladnak a tökéletesség útján. Azoknál, akik lanyhák és gyávák, a lelkivezető a kezdeményezés joga, az ő kötelessége intéssel, buzdítással, tanáccsal, feddéssel, szóval minden eszközzel kiverni őket lelki nemtörődömségükből.

549. b) Az az okosság tehát, amelyről szó van, *természetfölötti okosság*, amelyet a tanács ajándékának kell még erőteljesebbé tennie; azért a lelkivezető *kérje* ezt szüntelenül a Szentlélektől. Tehát különösen nehéz esetekben hívja buzgón segítségül a Szentlélek Istent, mielőtt döntene valamely kérdésben. Miután pedig megkérdezte a Szentlelket, egy gyermek tanulékonyásával lesi a szívében megnyilatkozó választ, hogy továbbíthassa azt: „Amint hallok, úgy ítélek, és az én ítéletem igazságos.”⁵³⁵ Akkor valóban a Szentlélek eszköze lesz, és munkájának lesz eredménye.

Amellett, hogy Isten tanácsát kikéri, természetesen használni fogja a *természetes eszközöket is*, hogy lelki gyermekét kiismerje. Nem elégszik meg annak állításaival, hanem megfigyeli viselkedését; meghallgatja azokat is, akik az illetőt ismerik, és bár ezek nyilatkozatát nem veszi készpénznek, mindenesre figyelembe veszi, amikor lelki gyermekéről ítéletet akar alkotni.

550. c) Okosan kell eljárnia nemcsak a tanácsok osztogatásában, hanem vezetésének *minden körülményében*. 1) Így csak annyi időt szentel ennek a foglalkozásának, amennyi okvetlenül szükséges, bármily fontos legyen is ez a működése; nem elegendik bele hosszas beszélgetésbe, nem szaporítja a szót hiába, nem kérdez feleslegesen; csak a lényegre terjeszkedik ki, ami valóban szükséges vagy hasznos a lelkeknek. Egy pontos tanács, egy világosan kifejezett utasítás elegendő arra, hogy valakit elfoglaljon két hétig, vagy akár egy hónapig is. A vezetése férfias lesz, és úgy irányítja lelkigyermekkeit, hogy azok egy idő múlva, ha nem is nélkülözhetik teljesen a vezetőt, meg lesznek elégedve rövidebb utasítással is, mert közönségesebb esetekben ők is meg tudnak oldani egy-egy felmerülő kétséget azoknak az általános elveknek világánál, amelyeket nekik hangsúlyozni szokott.

2) A férfiaknak vagy fiatal embereknek lehet megadni a lelki utasítást akármelyik helyen, séta közben is, az udvaron stb., de a nőknél megszorítással kell élni. Általában nem kell velük szóba állani, csak a gyóntatószékben; és nem kell az irányítást másképpen megadni, mint a gyónás keretében, hogy elkerüljük a túl hosszú beszédet, a fölösleges részleteket. A pap mindenkié, és mivel az ideje nagyon ki van mérve, nem szabad azt pocskolni. Szó sincs róla, türelmesnek kell lennie, minden léleknek rendelkezésre kell bocsájtania a szükséges időt, de gondoljon arra, hogy más lelkek is vannak, akikért dolgoznia kell.

⁵³⁴ *La direction spirituelle*, d'après les écrits et les exemples du Vén. Libermann, 2e éd., p. 10-22.

⁵³⁵ *Jn* 5,30.

2) A lelki gyermek kötelességei

551. A lelki gyermeknek vezetőjében magát *Jézus Krisztust* kell látnia. Mert ha igaz, hogy minden tekintély Istentől jön, ez még inkább igaz arról a tekintélyről, amelyet a pap a lelkiismeretek fölött gyakorol. Az a hatalom, amely bűnöket old és bűnöket köt meg, amely megnyitja vagy bezárja a mennyország kapuját, amely a tökéletesség útján vezeti a lelkeket, a legistenibb minden hatalom között, és azért csak abban létezhet, aki erre megbízást kapott, aki Jézus Krisztusnak követe: „*Krisztus követségében járunk, mintha Isten buzdítana általunk.*”⁵³⁶ Ebből az elvből következnek a lelki gyermek kötelességei vezetőjével szemben: tisztelet, bizalom, engedelmisség.

552. A) *Tisztelnie* kell őt, mint Isten képviselőjét, mint részesét Isten legsajátosabb hatalmának. Ha tehát van is valamelyes gyarlósága, ezen nem szabad megütközni, mert hivatását és lelki hatalmát kell tisztelni. Azért gondosan ki kell kerülni azokat az éles bírálatokat, amelyek csökkentik a lelkiatya iránt tartozó tiszteletet. Hasonlóképpen kerülni kell azt a túlzott bizalmasságot, amely nem egyeztethető össze a gyermeki tisztelettel. Ebbe a tiszteletbe szeretetnek is kell vegyülni, tiszta, szívből jövő, de tisztelettel teljes szeretetnek, amelyet a gyermek érez az atyja iránt; olyan szeretetet, amely nem kíván magának különös vonzalmat és nem ad okot apró féltékenységekre. „Röviden, ennek a barátságnak erősnek és gyöngédnek kell lenni; egészen szentnek, egészen megszenteltnek, egészen isteninek, egészen szelleminek.”⁵³⁷

553. B) Ehhez járuljon igazi gyermeki *bizalom* és nyíltszívűség. „Nyílt szívvel beszéljetelek vele (a lelkivezetővel), mondja de Sales Szt. Ferenc, teljes őszinteséggel és igazmondással, közölve vele világosan minden bajotokat és javatokat, minden tettetés és alakoskodás nélkül: ezzel a javatok meg lesz vizsgálva és be lesz biztosítva, a bajtok pedig meg lesz gyógyítva és ki lesz javítva... Legyen hozzája igen nagy bizalmatok, amelybe tisztelet is vegyüljön, úgy hogy a tisztelet ne kevesbítse a bizalmat, és a bizalom ne akadályozza meg a tiszteletet.”⁵³⁸ Tehát tökéletes bizalommal legyünk iránta, feltárva előtte nyíltan kísértéseinket és gyarlóságainkat, hogy segítsen azokat legyőzni és kigyógyítani. Tárjuk fel előtte kívánságainkat és elhatározásainkat, hogy alávessük azokat jóváhagyásának. Tárjuk fel előtte a jót, amelyet tenni akarunk, hogy erősítsen meg elhatározásunkban; jövőre vonatkozó terveinket, hogy vizsgálja meg azokat, és ha jók, jelezze a megvalósítás legmegfelelőbb eszközeit; egyszóval mondjunk el neki mindent, ami lelkünk ügyére vonatkozik. Minél jobban ismer bennünket, annál bölcsebb tanácsokat tud adni nekünk, annál jobban tud majd bátorítani, vigasztalni, erősíteni, úgy hogy amikor a lelki irányításból távozzunk, mi is elmondhatjuk az emmauszi tanítványokkal: „*Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, amikor szólott...?*”⁵³⁹

554. Vannak egyesek, akik őszinték szeretnének lenni, de van a természetükben bizonyos *félénkség*, amely megakadályozza őket abban, hogy teljesen kibeszéljék magukat. Jelezzék ezt a lelkivezetőnek, aki egy-két alkalmas kérdéssel segítségükre siet. Esetleg ad nekik egy könyvet, amely segítségükre lesz lelkiismeretük megvizsgálásában. Ha azután egyszer meg van törve a jég, könnyebben fog menni a vallomás.

⁵³⁶ 2Kor 5,20.

⁵³⁷ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, Part. I, ch. IV.

⁵³⁸ Uo.

⁵³⁹ Lk 24,32.

Mások viszont arra hajlamosak, hogy nagyon is sokat fecsegenek, és a lelki igazgatást jámbor szószátyárkodásra változtatják át. Ezek gondoljanak arra, hogy a pap ideje drága, és hogy még mások is várnak reá, s talán türelmetlenek a késlekedés miatt. Rövidre kell tehát fogni a dolgot, és hagyni kell anyagot a következő megbeszélésre is.

555. C) Az őszinteségen kívül szükséges még a készséges *engedelmesség*, hogy lelkivezetőnk tanácsait tanulékony szívvel hallgassuk és híven kövessük. Semmi sem áll messzebb a természetfölötti fölfogástól, mint az, hogy a magunk felfogását akarjuk ráerőszakolni a vezetőre; és semmi sem árt annyira a lelkek ügyének. Mert az ilyen ember nem az Isten akaratát keresi, hanem a magáét; azzal a súlyosbító körülménnyel, hogy az ember egy isteni intézménnyel él vissza a maga önző céljainak az elérésére. Egyetlen óhajásunk az legyen, hogy lelkivezetőnk közvetítésével megismerjük az isteni akaratot; nem pedig az, hogy többé-kevésbé ügyes fogásokkal megtévesszük a vezetőt és kikényszerítsük belőle a mi eljárásunknak helyeslését. Az embert meg lehet téveszteni, de azt nem, akit képvisel.

Igaz, hogy fel kell tárni vezetőnk előtt hajlamainkat és irtózásainkat; és ha úgy találjuk, hogy valamely tanácsának követése nehéz, vagy szinte lehetetlen, szent egyszerűséggel mondjuk ezt el neki; de ha egyszer előadtuk a magunk dolgát, nem marad más hátra számunkra, mint követni utasításait. Megeshetik, hogy a vezető csalódik; de mi sohasem csalódunk, ha neki engedelmességek; föltéve természetesen, hogy nem parancsol valamit a szent hit, vagy a jó erkölcsök ellen. Ha ilyen eset fordulna elő, más vezetőre kell bízni lelkünket.

556. D) Csak nagyon súlyos okból és csakis érett megfontolás után szabad *megváltoztatni lelkivezetőnket*. Mert a vezetésben bizonyos állandó irányzatnak kell lennie; ez pedig nem érhető el, ha az ember gyakran változtatja lelkivezetőjét.

a) Vannak némelyek, akik kísértésbe esnek, hogy lelkivezetőjüket *kíváncsiságból* változtassák, mert tudni szeretnék, hogyan irányít az a másik: az ember tényleg könnyen ráun arra, hogy mindig ugyanazokat a tanácsokat hallja, főképpen ha azok kellemetlenek a természetnek; mások *állhatatlanságból* mennek máshoz, mert nem tudnak sokáig egy dolog mellett megmaradni. *Kevélységből* is szoktak máshoz menni: azt keresik, akinek nagyobb a híre vagy a divatja; vagy pedig olyan kell nekik, aki jobban hízeleg gyengeségeiknek. Bizonyos *nyugtalanágból* is történhet a változtatás: vannak emberek, akik soha sincsenek megelégedve azzal, amijük van, hanem Isten tudja miféle ismeretlen tökéletességről álmodoznak. Arra is van eset, hogy valaki azért kívánja több gyóntatónak feltárni a lelkét, hogy vele *többen* foglakozzanak, vagy többen megnyugtassák. *Álszegey*en is vezethet máshoz, amikor valaki leplezni óhajta rendes gyóntatója előtt megalázó gyarlóságait. – Mindezek az okok nyilvánvalóan elégtelenek arra, hogy az ember megváltoztassa gyóntatóját. Azért ha csak ilyen okok forognak fenn, nem szabad változtatni lelkivezetőnket, ha komolyan haladni akarunk a lelki életben.

557. b) Másrésztől nem szabad elfelednünk, hogy az egyház egyre jobban hangoztatja azt a jogunkat, hogy lelkiismeretünk megnyugtatóására *szabadon választhatjuk* meg gyóntatónkat. Ha tehát komoly okunk van arra, hogy más gyóntatóhoz forduljunk, tegyük meg azt vonakodás nélkül. Melyek a főbb okok, amelyek a változtatást indokolják? 1) Ha valaki minden erőfeszítése dacára sem tud a lelkivezető iránt azzal a tisztelettel, bizalommal és őszinteséggel lenni, amelyről beszéltünk, más vezetőt kell választani; még abban az esetben is, ha ezek az

érzelmeik kevésbé indokoltak,⁵⁴⁰ mert ilyen esetben nem sok haszna van a vezetésnek. 2) Még indokoltabb, ha valakinek oka van attól tartani, hogy vezetője visszatartja a magasabb tökéletességtől, mert nem eléggé természetfölötti a felfogása, vagy mert bizonyos esetekben nagyon érzelmes, sőt érzékies magaviseletet tanúsított. 3) Abban az esetben is el kell a gyóntatót hagyni, ha beigazolódott, hogy nincs meg benne a lelkek vezetésre szükséges tudomány, vagy okosság, vagy lélekismeretesség.

Ezek az esetek mindenesetre ritkák; de ha mégis előfordulnának, meg kell gondolni, hogy a vezetés csak akkor lehet hasznos, ha vezető és vezetett kölcsönös bizalommal együtt dolgoznak a lélek üdvén.

II. § Az életrend⁵⁴¹

558. Az életrendnek az a hivatása, hogy állandósítsa a lelkivezető irányító hatását; hogy legyen életünknek egy bölcs és biztos szabályozója, amely lehetővé teszi, hogy minden cselekedetünket megszentelhessük és egyben állandóan gyakoroljuk az engedelmesség erényét. Fejtsük ki: 1° *hasznosságát*; 2° a jó életrend *tulajdonságait*; 3° a *módot, ahogyan be kell azt tartani*.

I. Az életrend hasznossága

Minden hívőre hasznos, ha van egy határozott életrendje. De különösen fontos ez a közös életet elő szerzeteseknél és a lelkipásztorkodásban elfoglalt papoknál. A határozott életrend hasznos a magunk megszentelésére és felebarátaink megszentelésére.

559. 1° Hasznos a magunk megszentelésére. Hogy az ember megszentüljön, jól fel kell használnia az idejét, természetfölötti jelleget kell adni cselekedeteinek, és a tökéletesedés egy határozott programjához kell magát tartania. Már pedig egy helyes életrend, amelyet lelkivezetőnkkel megbeszéltünk, magában foglalja ezt a három kelléket.

A) Módot nyújt időnk jobb felhasználására. Hasonlítsuk csak össze egy olyan ember életét, akinek életszabálya van, egy olyanéval, akinek nincsen.

a) Ha az embernek nincsen életrendje, szükségképpen rengeteg *időt* pocsékol el: 1) akkor *tanakodni* kell azon, hogy mit volna jó most cselekedni; sok idő elmegy a fontolgatásra, a meggondolásra jobbra és balra, és mégis gyakran előfordul, hogy az ember nem tud határozni egyik vagy másik irányban. Ilyen esetben könnyen felülkerekedik bennünk a természet, és azt cselekedezük, amit a kíváncsiság, a hiúság vagy az élvezetvágy diktál. 2) Ilyenkor az ember könnyen *elhanyagolja* egyes kötelességeit: mivel nem látta előre, sem meg nem határozta előre az egyes kötelességek teljesítésére a legalkalmasabb időt, megesik, hogy egyik-másika elmarad, mert végül is nem talál az ember elegendő időt elvégzésükre.

3) Ezek a mulasztások állhatatlanságra vezetnek: néha az ember hatalmas erőfeszítést tesz, hogy felszínen tartsa magát, máskor természeti hajlamainak árával ragadtatja el magát. Ez utóbbi nem következne be, ha volna egy határozott életrendünk, amely természetünk hajlamait helyes irányba terelné.

⁵⁴⁰ P. Libermann ezt írta egyszer egy fiatal embernek (i. h. 131. o.): „Egészen bizonyos vagyok benne, hogy összes kifogásai a jó N. úr ellen alaptalanok; de ez nem tesz semmit. Amikor arról van szó, hogy lelkivezetőnket kicseréljük, nem azt kell kérdezni, hogy kifogásaink indokoltak-e, hanem azt, hogy vajon ártanak-e.”

⁵⁴¹ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, I Part., ch. III; III P., ch. XI; TRONSON, *Manuel du Séminariste*. I Part., Ent. II; I^p., *Traité de l'obéissance*, IIIe Partie; RIBET, *L'Ascétique*. ch. XLI.

560. b) *Viszont egy helyes életrend mellett az ember nagyon sok időt takarít meg:* 1) *Nincs tévovázás:* az ember tudja, hogy ebben az időben mit kell csinálnia. Ha nincs is percere kiszámítva az életrendünk, annyit mégis mindenesetre tudunk, hogy ebben az időben munka van-e, vagy szórakozás, vagy lelkigyakorlat. 2) *Nincs, vagy legalább is ritkán van előre nem látott eset:* mert ha valami rendkívüli eset is fordulna elő, annyit az ember előre megállapított, hogy milyen gyakorlatokat lehet szükség esetén megrövidíteni; hogyan, mivel lehet azokat pótolni; vagy a legrosszabb esetben, ha a rendkívüli eset elmúlt, az ember benne van tüstént a kerékvágásban. 3) *Nem lesz úrrá rajtunk az állhatatlanság,* mert az életrend állandóan szabályozza minden nap és minden órában cselekvésünket. Ezzel megszokások születnek, amelyek életünknek egyöntetűséget adnak és kitartásra nevelnek, így napjaink tartalmas napok lesznek, teli jócselekedettel és érdemmel.

561. B) Az életrend lehetővé teszi, hogy cselekedeteinknek *természetfölötti jelleget* adjunk, **a)** Ha az életrend szerint cselekszünk, akkor minden cselekedetünket engedelmességből végezzük; és ez az erény hozzáadja a maga külön érdemét cselekedeteink egyéb érdeméhez. Azért mondták, hogy a szerzetesi szabályok szerint élni annyi, mint Istenért élni; mert aki ezt teszi, az állandóan Isten akaratát teljesíti. Azonkívül ebben a szabályszerű életben van valami különös nevelő erő: a szeszély és rendetlenség helyett, amely szeret tért hódítani életünkben, az akarat és a kötelesség lesz úrrá benne, és következésképpen a rend és a szervezettség: az akaratunk Istennek van alárendelve, alsóbbrendű képességeink akaratunk alá vannak kényszerítve: valósággal olyas állapot ez, mintha visszatért volna az eredeti épség állapota.

b) Ilyen körülmények között könnyen megy, hogy minden cselekedetünket *természetfölötti indítóokból* végezzük: már maga az a tény, hogy legyőztük szeszélyeinket és rendetlen kívánságainkat, bizonyos rendet teremt életünkben, és Isten felé irányítja azt. De ezenkívül minden jó életrend előírja, hogy fontosabb cselekedeteink előtt szálljunk egy kevéssé magunkba, indítsuk fel magunkban a természetfölötti jószándékot. Ezzel minden cselekedetünk kimondottan természetfölötti lesz, és Isten szeretetének ténye. Mennyi érdemet lehet így szerezni egyetlen napon!

562. C) Kezünkbe adja a *tökéletesedés programját.* **a)** Az életrend maga *program;* és aki azt betartja, a tökéletesedés útján halad, mert Isten akaratának, útján halad, amelyet a szentek annyira magasztaltak.

b) Azonkívül minden helyes életrend előírja *némely kiváló erény* gyakorlatát, amennyire az a lélek állapotával és az illető személy elfoglaltságával a legjobb összhangban áll. Szó sincs róla, ezt a programot módosítani lehet az idők folyamán, amikor újabb körülmények állanak elő; de mindezt az ember csakis a vezető beleegyezésével teszi, és a módosítást beleveszi az életrendbe.

563. 2° Felebarátaink megszentülése is nyer azzal, hogy életrendet követünk. Mert ahhoz, hogy mások megszentülését előbbre vigyük, egyesíteni kell az imádságot a munkával; jól fel kell használni az apostoli munkára szolgáló időt, és jó példát kell adni felebarátainknak. Már pedig mindezt megcselekszi, aki betartja életrendjét.

A) Egy helyes életrendben meg lesz állapítva az *imádságnak a munkával* való bölcse arányosítása. Tudva azt, hogy minden apostolkodásnak a lelke a benső élet, az ember életrendjében egypár órát az imádságnak tart fenn, a szentmisének, a hálaadásnak a lelkiismeret megvizsgálásának és a többi lelki gyakorlatoknak, amelyek lelkünk táplálására szolgálnak ([523. pont](#)).

Ez nem akadályoz meg abban, hogy jelentékeny időt szenteljünk az apostoli munkának is. Mert az életrend megtanít arra, hogy pillanatainkat se vesztegessük el ([560. pont](#)); és azért találni fog az ember mindenre időt, ha mindent mértékkel és rendszeresen végez. Bizonyos

órák a különféle lelkipásztori ténykedésekre lesznek előirányozva: a gyóntatásra, más szentségek kiszolgáltatására, hivatalos dolgokra. A híveket hozzá lehet ehhez szoktatni; ha egyébként az ember a szükséges időt nem vonja el tőlük, maguk is szívesen veszik, ha tudják, hogy bizonyos órákban és ügyekben mikor találják meg a papot.

564. B) A hívek *épülni* is fognak azon a jó példán, amelyet a pap a pontosságából és a rendszeretéből ad nekik: el kell hogy ismerjék róla, hogy a kötelesség embere; határozott jellem, aki következetesen halad előre az egyházi felsőbbbségektől megállapított úton. Amikor tehát hallani fogják, hogy a szószéken vagy a gyóntatószékben engedelmisséget hirdet, lesz a szavának fogantója, mert ő jár elől jó példával ezen a téren.

Így tehát az a pap, aki határozott életrend szerint él, eredményesebben dolgozik a maga és felebarátai megszentülésén. Ez egyébként azokról a világiakról is áll, akik az apostoli munkában részt vesznek.

II. A jó életrend tulajdonságai

Hogy az életrendnek meglegyenek ezek a jó hatásai, azt mindenekelőtt meg kell beszélni lelkivezetőnkkel. Legyen az a körülményekhez alkalmazható; mégis határozott, a kötelességek legyenek benne fontosságuk szerint osztályozva.

565. 1° Meg kell beszélni a vezetővel. Ezt megköveteli az okosság és az engedelmisség:

a) Az *okosság*, mert ahhoz, hogy az ember jó életrendet szerkesszen, nagyon sok tapasztalat és lélekismeret szükséges: nemcsak azt kell tudni, hogy mi jó önmagában véve, hanem hogy mi jó erre a határozott személyre; tudni kell hogy mit képes megtenni, és mi az, ami felülmúlja erőit; tudni kell hogy abban a környezetben, amelyben az illető él, mi alkalomszerű, mi nem. Mármint, nagyon kevés ember van, aki mindezeket a dolgokat kifogástalanul meg tudná ítélni.

b) Másrészt az életrend egyik előnye, hogy alkalmat nyújt az *engedelmisség* gyakorlására: ez pedig nem történnék meg, ha az ember maga szerkesztené meg életrendjét, anélkül, hogy azt előljárójával megbeszélne.

566. 2° Az életrendnek elegendőképpen *határozottnak* kell lennie, hogy akaratunkat kordában tartsa; de kellőképpen alkalmazható is legyen az adott körülményekhez, számítva arra, hogy az élet változatossága sok új körülményt termel ki, amelyeknek nem szabad kihozni bennünket a kerékvágásból.

a) Határozott lesz, ha legalább főbb vonalaiban pontosan megmondja, mit, mikor, hogyan kell csinálni; kiterjeszkedve egyenkint állásbeli kötelességeinkre, lelki gyakorlatainkra és az életmódunknak megfelelő erénygyakorlatokra.

567. b) Akkor lesz *a körülményekhez alkalmazható*, ha, bár meghatározza minden órának teendőjét, mégis módot nyújt arra, hogy az egyik gyakorlat helyett, amely nem lényeges, egy másikat, vele egyenértékűt, vegyünk elő, ha a körülmények úgy kívánják; vagy hogy meg is rövidíthessünk egy gyakorlatot, ha a szeretet, vagy valamely mulaszthatatlan kötelességünk úgy kívánja; készen arra, hogy az elmaradt gyakorlatot alkalmas időben pótoljuk.

Ezt a szabályt főképpen az imádságra és a jámborsági gyakorlatokra kell alkalmazni. Helyesen jegyzi meg Eudes Szt. János: „Mert nagyon kérek, jól jegyezzétek meg, hogy a gyakorlatok gyakorlata, a titkok titka, az ájtatosságok ájtatossága abban áll, hogy ne ragaszkodjunk túlságosan valamely gyakorlathoz, vagy ájtatossághoz, hanem minden gyakorlatunkban és cselekvésünkben az legyen a főgondunk, hogy magunkat Jézus Szent Lelkének adjuk át, és pedig alázatosan, bizalommal és minden dolgoktól felszabadultan, hogy így benneteket a saját szellemetektől, a saját ájtatosságaitoktól, a saját vonzalmaitoktól

felszabadultan találjon, és így teljesen módjában és szabadságában álljon, hogy bennetek a maga óhajta szerint működjék, és olyan érzelmeket és ájtatosságra való ösztönzéseket ébresszen fel, amelyeneket ő akar, és azon az úton vezessen, amely neki tetszik.”⁵⁴²

568. 3° Az életrend a fontosság szerint kell hogy *osztályozza a kötelességeket*. Hiszen nem minden kötelességünk egyformán fontos: **a)** *Az első hely természetesen Istent illeti*, azután következik a magunk lelkének üdvössége és csak azután felebarátaink megszentelése. Kétségtelen, hogy ezen kötelességeink között nem lehet valóságos ellentét, hanem ellenkezőleg úgy kell beállítani őket, hogy a legteljesebb összhangban legyenek: Istent dicsőíteni végeredményében nem egyéb, mint őt megismerni és szeretni; ez pedig lelkünk érdeke, java, megszentelése, boldogsága. Ha már most felebarátainkkal is megismertetjük és megszerettetjük Istent, azaz az Isten dicsőségére dolgozunk, ezzel együtt lelkünk megszentelését és üdvözítését is munkáljuk. Ha valaki minden idejét az apostoli munkára fordítaná és az imádságot elhanyagolná, ezzel elhanyagolná az apostoli buzgóságnak leghatalmasabb emelőjét. Mert az csak világos, hogy ha az emberben nincs többé buzgóság a saját lelkének megszentelésére, nem lesz a mások lelkének megszentelésére sem. Ha tehát az ember mindenekelőtt megadja Istennek, ami az Istené, azután hagy időt a saját lelkének megszentelésére is, ezzel legjobban készül az apostoli munkára. Azért napunk első és utolsó pillanata az Istené lesz és a magunké; azután hozzáfoghatunk a munkához, közben-közben szünetelve egy kevéssé, hogy visszatérjünk az Istenhez, így életünk fel lesz osztva az imádság és az apostoli munka között.

b) Mindenesetre bizonyos nagyon *sürgős esetekben* egy másik elvet kell alkalmaznunk, amely így szól: *id prius quod magis necessarium*; előbb való, ami szükségesebb. Ez az eset pl. akkor fordul elő, amikor a papot haldoklóhoz hívják: ilyenkor mindent el kell hagyni, és elmenni. Hanem útközben lehet imádkozni, és ez az imádság pótolja azt a lelki gyakorlatot, amelyet el kellett hagynunk.

III. Hogyan tartjuk be az életrendet?

569. Hogy az életrend lelkünk javára legyen, teljesen és keresztény módon kell azt betartanunk.

1° **Teljesen**, azaz minden részében, és pedig a legnagyobb pontossággal. Ha ugyanis minden ok nélkül elkezdünk válogatni, akkor bizonyosan azt fogjuk cselekedni, ami nekünk kellemesebb, és azt fogjuk elhagyni, ami keservesebb. Így elveszítjük az életrend legfőbb előnyeit, mert ha meg is tartunk belőle valamit, mégis, ha válogatunk, szeszélyünket vagy legalább is a magunk akaratát követjük. Azért az életrendet a maga egészében, betű szerint kell betartani; és ha valami zavaró körülmény miatt ez nem lehetséges, tartjuk be legalább az életrend szellemét, azaz tegyük meg belőle mégis annyit, amennyit csak lehet.

570. Két hibát kell kerülni: az *aggályosságot* és a *könnyen vevést*. 1) Ne legyünk aggályosak: ha komoly okunk van arra, hogy valamelyik pontot elhagyjuk, máskorra halasszuk, vagy egy más egyenértékű gyakorlattal helyettesítsük, tegyük ezt minden aggodalmaskodás nélkül. Így pl. egy sürgős állásbeli kötelesség teljesítése, mondjuk egy beteg meglátogatása felment a szentséglátogatás alól. Ilyenkor ezt azzal pótoljuk, hogy az úton az Úr Jézusra gondolunk. Hasonlóképpen az anyát felmenti a gyermekek gondozásának kötelessége attól, hogy szokásos szentáldozását elvégezze. Ilyenkor pótolhatja azt lelki áldozással.

2) De könnyen se vegyük a dolgokat: az önmegtartózkodástól való fázás, a felesleges, hosszú beszélgetés, a kíváncsiság kielégítése stb. nem elégséges ok arra, hogy máskorra halasszuk az előírt gyakorlatot, kitéve magunkat annak az eshetőségnek, hogy végre is teljesen el fog

⁵⁴² *Le Royaume de Jésus*, Paris, 1905, p. 452.

maradni. Éppen úgy, ha a szokásos módon nem lehet elvégezni valamely gyakorlatot, végezzük el úgy, amint lehet. Ha pl. az imádság idején kénytelen a pap a szentséget a beteghez vinni, ezt az alkalmat felhasználja arra, hogy szerető beszélgetésbe elegendik az oltáriszentség Istenével, akit szíve fölött hordoz, bemutatva neki hódolatát, imádsását.⁵⁴³

571. A *pontoság* is hozzátartozik az életrend teljes betartásához. Aki nem kezd idejében valamely gyakorlatot, az már ellenáll a kegyelemnek, amely nem szereti a késlekedést; kiteszi magát annak a veszedelemnek, hogy nem lesz már elegendő ideje a gyakorlat teljes elvégzésére; vagy pedig, ha közös gyakorlatról van szó, hasztalanul megvárakoztatja a híveket a lelkipásztor, vagy a tanítványait a tanár, és ezzel rossz példát ad nekik, amelyet nagyon is hajlandók követni.

572. 2° **Keresztényi módon** kell betartani az életrendet. Vagyis azzal a szándékkal, hogy teljesítsük Isten akaratát, és így a leghamisítatlanabb módon fejezzük ki iránta való szeretetünket. A szándéknak ez a tisztasága a lelke az életrendnek: ez adja meg minden cselekedetünknek igazi értékét, mert valamennyit az engedelmesség és a szeretet fényeivé alakítja át. Hogy jószándékkal cselekedjünk, cselekvés előtt szedjük kissé össze magunkat, gondoljuk meg, hogy mit kíván az előírt rend ebben a pillanatban, és határozzuk el magunkban, hogy Isten kedvéért akarunk cselekedni: „*amik neki kedvesek, mindenkor azokat cselekszem.*” Így ha az életrendet betartjuk, mindenkor Istenért fogunk élni: „*qui regulæ vivit, Deo vivit.*”

III. § A lelki olvasmányok és szentbeszéd⁵⁴⁴

573. Ezek az olvasmányok és beszédek kiegészítik a lelki irányítást és maradandóbbá teszik annak a hatását. Hiszen egy lelki könyv nem egyéb, mint írott lelkivezetés; a beszéd pedig nem más, mint lelki irányítás, amelyet egyszerre több lélekhez intéznek. Kifejtjük: 1° *hasznukat*; 2° *a szükséges lelki előkészületet*, hogy hasznot merítsünk belőlük.

I. A lelki olvasmányok és szentbeszéd használata

574. A) A szentírás. Az első helyet foglalja el természetesen a szentírás; mindenekelőtt az újszövetség olvasása.

a) Az igazán jámbor lelkek gyönyörűséggel *olvassák* a szent *evangéliumokat*, mert megtalálják bennük: 1) Krisztus Urunk tanítását és példáját; már pedig semmi sem *lelkesít* annyira Krisztus Urunk követésére, mint ezek.

Sohasem fogtuk volna fel teljesen, hogy mi az alázatosság, a szelídség, a megbántások békés elviselése, a szüzesség, az önfeláldozásig fokozott felebaráti szeretet, ha nem ismernénk Krisztus Urunk tanítását és példáját ezen a téren. Igaz, hogy a pogány bölcselek, főképpen a sztoikusok, is írtak ragyogó fejtegetéseket ezekről az erényekről; de mekkora különbség van az ő elméleti fejtegetésük és az Úr Jézus eleven, magával ragadó tanítása között! Az előbbieknél érezni lehet az írásművészet hajhászását és az erkölcsbíró büszkeségét, aki azért ír, hogy

⁵⁴³ *De Sales Szt. Ferenc* mester volt az életrendek készítésében és kitűnően összhangba tudta hozni a gyakorlatokat az állásbeli kötelességekkel: „Az ő vezetése alatt, mondja Chaugy anyja (*Mémoires sur Ste Chantal*, p. 62): de Chantal bárónő egész új életet kezdett, de az ő jámborsága nem volt kellemetlen senkinek sem. Tanította gyermekeit, eljátszott velük, sohasem volt szomorú, sem kényszeredett, aggodalom nélkül félbeszakította, vagy más időre halasztotta ájtatossági gyakorlatait, ha a szeretet úgy kívánta.”

⁵⁴⁴ S. BONAVENTURA, *De modo studendi in S. Scriptura*; MABILLON, *Des études monastiques*, IIe Part., ch. II, III, XVI; LE GAUDIER, *op. cit.*, P. V. sect. I; TRONSON, *Manuel*, IIe Part., Ent. I, XV, XVI; RIBET, *Ascétique*, ch. XLIV; D. COLUMBA MARMION, *Le Christ idéal du moine*, p. 519-524.

különbnek látsszék a tömegnél: „*Odi profanum vulgus et arceo*”. Krisztus Urunkban pedig a legtökéletesebb egyszerűséget találjuk, amely le tud ereszkedni a közönséges emberek szintjára. Azonkívül ő meg is teszi azt, amit hirdet, és nem a maga dicsőségét keresi, hanem mennyei Atyját.

2) A jámbor lelkek tovább mennek, és azt mondják, hogy az isteni Mesternek minden szava, minden cselekedete *kegyelmet közöl*, amely képesít annak az erénynek gyakorlatára, amelyről ott szó van; imádják a betű kérge alatt rejtőző megtestesült Igét; kérik, világosítsa meg őket, hogy megértsék, élvezzék és életté tegyék tanításait. Az ilyen olvasás valóságos elmélkedés és bizalmas beszélgetés Jézussal, és ez az olvasmány mindennél jobban megérleli bennük azt az elhatározást, hogy követni fogják azt, akit csodálnak és szeretnek.

b) Az *apostolok* cselekedetei és az apostolok levelei is táplálják a jámborságot: ezekben is Jézus Krisztus tanításai foglaltatnak, úgy amint azt az apostolok életté tették, magyarázták, kifejtették, az első keresztények életkörülményeihez alkalmazták. Nincs meghatóbb, megragadóbb dolog, mint az evangéliumok ezen első magyarázatai.

575. c) Az *ószövetségben* vannak olyan részletek, amelyeket mindenkinek olvasnia kell: 1) Ilyen mindenekelőtt a zsolnárok könyve. „A zsolnárok könyve, írja Lacordaire, őseink imádságos könyve volt; ott lehetett látni a szegények asztalán és a királyok imazsámolyán. Ma is ez a pap kezében az a kincsesbánya, amelyből lelkesedést merít, amikor az oltárra készül fellépni; ez a frigy szekrénye, amely elkíséri a világ veszedelmeiben és az elmélkedés pusztájában.”⁵⁴⁵ Ez az imakönyvek imakönyve, amelyben az élet eleven, időszerű nyelven kifejezésre jutnak a legszebb érzelmek: az imádás, a gyermeki félelem, a hála és a szeretet; a legesdeklőbb kérések az élet sokféle szükségeiben, az igaznak, akit üldöznek, bízó folyamodása Istenhez, a megtért és megtört bűnösnek bánatért kiáltása, a kegyes megbocsájtásnak reménysége, a jobb és boldogabb élet vágya. Ezeket a zsolnárokat olvasgatni, rajtuk elmélkedni, buzdulni, saját életünket szerintük átalakítani, a legszebb és a leghasznosabb foglalkozás.⁵⁴⁶

2) A *bölcselkedő könyvek* is haszonnal olvashatók: bennük hévvel hív fel a teremtetlen Bölcsesség az erényes élet gyakorlására, és bemutatja a legfőbb erényeket, amelyeket Istennel, embertársainkkal és magunkkal szemben gyakorolnunk kell.

3) *Ami a történelmi és prófétai könyveket illeti*, hogy azokat haszonnal olvashassuk, kell hozzá bizonyos előtanulmány, hogy meglássuk benne az Isten jóságos gondviselését a választott nép irányában, amely abban fáradozott, hogy az eltévelyedett népet visszavezesse a bálványimádásból az egy igaz Isten imádságára és a Messiásba vetett reménységre, az igazságosság, méltányosság és szeretet gyakorlására főképpen a kicsinyek és elnyomottakkal szemben. Ha az ember elvégezte ezt az előtanulmányt, elragadó részleteket talál ezekben a könyvekben; és ha Isten szolgálóinak gyarlóságai is el vannak bennük mesélve, nem csak erényei, ez azért van, hogy figyelmeztessen bennünket Isten a mi emberi gyengeségünkre, hogy annál jobban megcsodáljuk az ő végtelen irgalmasságát, amely szívesen megbocsájt a megtérő bűnösnek.⁵⁴⁷

576. B) A többi lelki olvasmányok. Ha ezeket az ember a legkiválóbb mesterek, főleg a szentek műveiből válogatja össze, tanítóink lesznek és egyben intőink.

a) *Tanítóink* lesznek; mert szerzőik tudják a szentek tudományát és gyakorolták azt a maguk életében, azért alkalmasok arra, hogy velünk is megkedveltessék a tökéletes élet elveit

⁵⁴⁵ *Lettres à un jeune homme sur la vie chrétienne*, 2e lettre, p. 191.

⁵⁴⁶ Számos magyarázat forog közkezen. Ezek közül ajánljuk FILLION művét, valamint HUGUENY, O. P. művét, amelyekben a betű szerinti értelem mellett fel van tüntetve a lelki értelem is, ami hasznos útmutatást ad a zsolozsmát végzőknek.

⁵⁴⁷ Ezek megértésébe kitűnően bevezet a CRAMPON-féle francia bibliafordítás.

és szabályait; megerősítik bennünk az a meggyőződést, hogy kötelességünk tökéletes életre törekedni; megjelölik az eszközöket, amelyek annál hathatósabbak, mert előbb maguk alkalmazták azokat a maguk életében; buzdítanak, bátorítanak, lelkesítenek az életük követésére.

Ezek annál értékesebb tanítók, mivel mindenkor rendelkezésünkre állanak, és válogathatunk belőlük lelkivezetőnk tanácsa szerint; elbeszélgethetünk velük olyan sokáig, ameddig csak akarunk. Minden lelki állapotra vannak kitűnő könyvek, minden életkörülményre vannak megfelelő művek: fő, hogy az ember jól megválogassa őket, és azzal az óhajttal olvassa, hogy merítsen belőlük valamit.

577. b) Ezek a művek egyben jóindulati *intőink* is, mert szelíden és tapintatosan felfedik hibáinkat. Csak elénk állítják a követendő példaképet, azután felszólítanak, hogy ebben a tükörképben nézzük meg magunkat, hogy őszintén megállapítsuk fogyatékoságainkat, belássuk a már megtett utat, de lássuk azt is, amely még előttünk áll. Ezek az olvasmányok megkönnyítik a lelkiismeret megvizsgálását és a nemes elhatározásokat.

Nem kell tehát azon csodálkoznunk, hogy a lelki könyvek – és ide tartoznak a szentek életei is – annyi ember *megtérésére* vezettek. Megtérítettek pl. egy Szt. Ágostont, egy Szt. Ignácot és az életszentség magas fokára emeltek olyan embereket, akik ezek nélkül a könyvek nélkül a közönségesség posványában maradtak volna.

578. C) A szentbeszéd. Ezeknek a beszédeknek a könyvekkel szemben kettős előnyük van: **a)** jobban alkalmazkodnak a hallgatók különös körülményeihez, mivel külön az ő számukra készülték; **b)** elevebbek, mint a könyvek, és ezért alkalmasabbak arra, hogy erős meggyőződések vigyenek bele a lelkekbe. Az előadó hanghordozása, taglejtései, egyszerűen eleve előadása jobban kidomborítja az előadott igazságot. De hogy az előadásnak nagy hatása legyen, kell hogy az előadó a legjobb forrásokból merítsen a maga lelkébe, maga is mélységesen meg legyen győződve arról, amit előad, és kérje Istentől, hogy áldja meg és tegye életté szavait. Az is szükséges, hogy a hallgatóság kellőképpen elő legyen lelkileg készülve.

II. A lelki olvasmányhoz és szent beszédhez kellő lelki előkészület⁵⁴⁸

579. A lelki olvasmány végeredményben az a célja, hogy ébren tartsa az imádság szellemét, és maga a jámbor olvasmány is imádság, beszélgetés Istennel, akiről a jámbor könyv tárgy.

580. 1° Először is **nagy hit** szükséges, amely Istent magát látja a jámbor íróban, vagy prédikálóban: „*mintha Isten buzdítana általunk.*”⁵⁴⁹ Ezt könnyebben elérjük akkor, ha az is, aki ír, vagy beszél, át van hatva az evangélium tanításától, és elmondhatja, hogy: „*Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki küldött engem.*”⁵⁵⁰

Az olvasónak vagy hallgatónak mindenekelőtt szívből jövő imádságot kell mondania, kérve Istentől a kegyelmet, hogy az, amit olvas, vagy hall, szívébe hatoljon; hogy valóban a Szentlélek szóljon hozzá. Azután óvakodnia kell a kíváncsiság szellemétől, amely inkább valami érdekeset akar hallani, mint lelkileg épülni. Óvakodni fog a hiúságtól, amely csak azért akarja a lelki dolgokat ismerni, hogy beszélhessen róluk, és feltűnjék; óvakodni fog a bírálat

⁵⁴⁸ J. GAUDERON, *La lecture spirituelle d'après les principes du B. J. Eudes*, dans *Vie spirit.*, juin 1921, p. 185-202.

⁵⁴⁹ 2Kor 5,20.

⁵⁵⁰ Jn 7,16.

szellemétől is, amely ahelyett, hogy hasznára fordítaná a hallottakat, bírálgatni szereti az előadottak tartalmát, vagy alakját. Csak egy célunk legyen: lelkünk haszna.

581. 2° Azután legyen meg bennünk az **őszinte vágy** a tökéletesség után: a lelki olvasmányból és a szentbeszédből csak olyan mértékben húzunk hasznot, amilyen mértékben keressük általuk lelkünk megszentelését. Azért:

a) Éhezünk és szomjúhozunk a tökéletességet és *figyelemmel* olvassunk és hallgassunk, szomjasan az Isten igéjére, amelyet azután magunkra alkalmazzunk és nem másokra. Azon, amit olvastunk, vagy hallottunk, elmélkedjünk, rágódjunk, hogy minél jobban megemésszük és életté tegyük. Akkor bőséges lelki táplálékot fogunk találni, akármiről szóljon is a könyv vagy előadás. Mert a lelki életben minden összefügg: ami közvetlenül a kezdőknek szól, könnyen alkalmazható a haladókra is; amit a haladóknak mondanak, a kezdők eszménye lesz; amit a jövő kötelességekről mondanak, már felhasználható a jelenben is, mert a jelenben készítjük el lelkünket a jövő feladataira. Így pl. a jövő kísértéseiről szóló előadás óvatossá tesz a jelenben. Azért mindig alkalomszerűnek kell tartani azt, amit mondanak, különösen, ha az ember szem előtt tartja, hogy Isten beszél lelkünk mélyén: „Meghallom, amit szól az Úr Isten.”⁵⁵¹

582. b) Ezért *lassan* kell olvasni. Azt mondja Eudes Szt. János: „Közben álljatok meg, elmélkedjétek, hányjátok-vessétek meg lelketekben, fontolgassátok és élveztétek azokat az igazságokat, amelyek jobban megragadtak; hogy jól bevessétek lelketekbe és cselekedetekké és érzelmekké érleljétek.”⁵⁵² Így lesz az olvasás, vagy az előadás imádsággá: mert így az ember lassankint eltelik azokkal a gondolatokkal és érzelmekkel, amelyeket olvas, vagy hall; óhajtja azokat megvalósítani, és kéri Istentől a kegyelmet, hogy mindezt megtehesse.

583. 3° Végül **komoly erőfeszítést** kell tenni, hogy az ember az életbe átültesse azt, amit olvasott, vagy hallott. Ezt ajánlotta Szt. Pál is a híveknek, amikor azt mondotta, hogy nem az az igaz ember, aki meghallgatja az igét, hanem aki megcselekszi: „Mert nem a törvény hallgatói igazak az Isten előtt, hanem a törvény magtartói nyernek megigazolást.”⁵⁵³ Ebben a pontban csak az isteni Mester szavait magyarázta, aki a magvetőről szóló példabeszédet így fejezte be: „Amelyik pedig jó földbe esett, azok, kik tiszta szívvel hallván az igét megtartják azt magukban, és gyümölcsöt hoznak állhatatosságban.”⁵⁵⁴

Tehát Szt. Efrémhez kell hasonlítanunk, akiről fel van jegyezve, hogy életével írta meg újra, amit olvasott: „Pingeat actibus paginam, quam legerat.”⁵⁵⁵ Az Istentől adott megvilágítás végső célja a cselekvés; azért az legyen a legfőbb gondunk, hogy a kapott tanítás szerint éljünk: „Legyetek azonban az igének cselekvői és nem csupán hallgatói.”⁵⁵⁶

IV. § A társadalmi érintkezések megszentelése

584. Eddigélé a léleknek Istenhez való viszonyáról beszéltünk, amelybe csak lelki igazgatónk szól bele. De az embernek sok embertársával is van érintkezése, a családban, baráti körben, hivataltársaival, azokkal, akiknek körében apostolkodik. Mindezeknek az érintkezéseknek meg kell szentelve lenniük, és segíteniük kell bennünket arra, hogy minél tökéletesebb benső életet élhessünk. Hogy ezek az érintkezések a kívánt céljukat elérjék,

⁵⁵¹ Zsolt 84,9.

⁵⁵² *Royaume de Jésus*, p. 11, § XV, p.196.

⁵⁵³ Róm 2,13.

⁵⁵⁴ Lk 8,15.

⁵⁵⁵ ENNODIUS, in ejus vita.

⁵⁵⁶ Jak 1,22.

kifejtjük előbb az általános elveket, amelyeket ezekben az érintkezésekben szem előtt kell tartanunk, azután *alkalmazzuk* ezeket az elveket a főbb társadalmi kapcsolatokra.

I. Általános elvek

585. 1° Isten eredeti tervében az összes teremtményeknek az volt a céljuk, hogy bennünket *Istenhez vezessenek*; hogy eszünkbe hozzák, hogy Isten az összes dolgok szerzője és minta-oka. De a bűnbeesés után annyira lehúznak bennünket a teremtmények, hogy ha nem vigyázunk, eltántorítanak Istentől, és legalább is megnehezítik Istenhez való felemelkedésünket. Ez ellen tehát cselekednünk kell: tanítson meg a szent hit arra, hogy a teremtményeket csak eszközül szabad felhasználnunk Istenhez vezető utunkban.

586. 2° Azok között a kapcsolatok között, amelyek bennünket az emberekhez fűznek, vannak egyesek, amelyeket egyenesen *Isten rendelt*, mint pl. a családi kapcsolatok; vannak megint mások, amelyek *hívásunkból* folynak. Mindezeket a kapcsolatokat fenn kell tartani és természetfölötti jelleget kell nekik adni. Mert az a cél, hogy tökéletességre törekszünk, nem ment fel egyéb kötelességeink alól; sőt ez a körülmény arra kötelez, hogy a többi embernél külön módon teljesítsük azokat. Tehát természetfölötti jelleget kell nekik adnunk, hogy végső célunkra vonatkoztassuk, aki az Isten. Erre a legjobb mód, ha azokat a személyeket, akikkel érintkezésünk van, Isten gyermekeinek és Jézus Krisztus testvéreinek tekintjük; ha őket azért szeretjük, mert Isten tökéletességeinek visszfényei; ha azt nézzük bennük, hogy Isten színelátására vannak rendelve. Mert így a valóságban Istent tiszteljük és szeretjük bennük.

587. 3° Vannak viszont *veszedelmes* vagy egyenesen *bűnös kapcsolatok*, amelyeknek az a törekvése, hogy bennünket bűnbe keverjenek, mert felszítják bennünk a világ szeretetét, leláncolnak a teremtményekhez, érzéki örömeket ígérnek, amelyek meghódítják akaratumkat. Az ilyen kapcsolatokról menekülni kell, amennyire csak lehetséges, és ha nincs módunkban kikerülni a találkozást ezekkel a személyekkel, erkölcsileg kell őket kerülnünk, azaz megerősíteni akaratumkat, hogy semmi rendetlenség ne forduljon elő, amikor ezekkel a személyekkel érintkezünk. Aki másképpen cselekszik, az játszik örök üdvösségével, mert: „aki a veszedelmet szereti, elvész abban.”⁵⁵⁷ Tehát minél tökéletesebb akar lenni valaki, annál inkább kell menekülnie ezekből a veszedelmes kapcsolatokról, amint későbbben ki fogjuk bővebben fejteni, amikor az egyes erényekről lesz szó.

588. 4° Vannak végül olyan kapcsolatok, amelyek önmagukban véve sem nem jók, sem nem rosszak, hanem *közömbösek*; ezek a szándék és a körülmények szerint lehetnek hasznosak vagy károsak: ilyenek pl. a látogatások, a társalgások, a szórakozások.⁵⁵⁸ Az a lélek, amely tökéletes életre törekszik, ezeket a közömbös találkozásokat is jókká fogja tenni azzal, hogy jószándékkal vesz bennük részt és mindenben mértéket tart. Elsősorban is csak azokat a találkozásokat fogja keresni, amelyek valóban hasznosak Isten dicsőségére, vagy a lelkek javára, vagy amelyek a testnek és léleknek szükséges felüdülésül szolgálnak. Azután még ezekben a megengedett dolgokban is olyan okossággal, olyan mérséklettel jár el, amint azt Isten egy tökéletességre törekvő lélektől elvárja. Nem folytat tehát hosszú, időt rabló beszélgetéseket, amelyek azonfelül könnyen embertársaink szapulásában végződnek és megsértik az alázatosságot és a szeretetet. Nem merül bele végérhetetlen szórakozásokba, amelyek a testet és a lelket egyaránt kimerítik. Egyszóval, mindenkor szeme előtt lebeg az apostol intelme:

⁵⁵⁷ *Bölcs* 3,27.

⁵⁵⁸ A látogatások, társalgások, játékok megszenteléséről l. TRONSON, *Ex. partic.* LXXVIII-XC.

„Bármit cselekszettek, szóval, vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében, és adjatok hálát az Istennek, az Atyának őáltala.”⁵⁵⁹

II. A családi kapcsolatok megszentelése

589. A kegyelem nem szünteti meg a természetet, hanem tökéletesíti. Mármint: a család Isten intézménye. Isten azt akarta, hogy az emberi nem a család révén szaporodjék. A család a férfinak és nőnek felbonthatatlan kapcsolata, amelyet csak még szorosabbra fűznek a gyermekek. Ennek a bensőséges kapcsolatnak, amely a természettől fogva fennáll férj és feleség, szülők és gyermekek között, természetfölötti jelleget ad a házasság szentségének a kegyelme.

1° A KERESZTÉNY JEGYESEK KAPCSOLATA⁵⁶⁰

590. Krisztus Urunk azzal, hogy jelen volt a kánai menyegzőn és a keresztény házasságot szentségi méltóságra emelte, megmutatta, hogy a házastársi viszony szent is lehet; és hogy az legyen, ő kiérdemelte a hozzá szükséges kegyelmet.

A) A házasság előtt keresztény szerelemnek kell egybekapcsolni a szíveket, amely gyöngéd és tiszta, természetfölötti; ennek az a hivatása, hogy segítsen elviselni a családi élet terheit. Az igaz, hogy a természet és a gonosz lélek ebbe a tiszta vonzalomba az érzékiség mérgét szereti belekeverni, amely veszedelmes lehet az erényre; de a keresztény jegyesek a szentségek gyakori vételével leküzdik ezt a veszedelmet és igyekeznek természetfölötti jelleget adni kapcsolatuknak, meggondolva, hogy minden nemes vonzalom Istentől ered, és azért Istenhez is vezet.

591. B) A házasság szentségének kegyelme még jobban megtisztítja és felmagasztosítja ezt a vonzalmat és örök, felbonthatatlan frigyben köti össze a szíveket. Idézzék már most gyakran emlékezetükbe Szt. Pál szavait, hogy a házassági kapcsolat képe és hasonlatossága annak a szent kapcsolatnak, amely Krisztus Urunk és az egyház között fennáll: „Az asszonyok engedelmességedjenek férjüknek, akárcsak az Úrnak, mert a férfi éppúgy feje az asszonynak, mint Krisztus az egyháznak. Ő megváltója ugyan a testének, de amint az egyház Krisztusnak alá van rendelve, úgy az asszonyok is mindenben férjük alá. Ti férjek, szeressétek feleségeteket, amiként Krisztus is szerette az egyházat és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével s dicsővé tegye magának az egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen. Szintúgy a férfiak is úgy szeressék feleségüket, mint önnön testüket... Tehát mindegyitek szeresse a feleségét, mint önmagát, az asszony meg félje az urát.”⁵⁶¹ Legyen tehát a házastársak között kölcsönös *tisztelet* és *szeretet*, aminthogy Krisztus Urunk is szereti egyházát; az asszony engedelmességedjen férjének mindabban, ami megengedett dolog; a férj viszont odaadással és oltalommal tartozik feleségének: ezek a házastársak kötelességei, amint az apostol megrajzolja.

592. C) Ha az Isten *gyermekkel* ajándékozza meg a keresztény házastársakat, úgy veszik azokat Isten kezéből, mint reájuk bízott drága kincset, szeretik őket, nemcsak mint saját gyermekeiket, hanem mint az Isten fiait is, mint Jézus Krisztus tagjait, mint a mennyország örököseit. Odaadással, gondoskodással veszik őket körül minden pillanatban. Adnak nekik

⁵⁵⁹ Kol 3,17.

⁵⁶⁰ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IIIe P., XXXVIII-XXXIX.

⁵⁶¹ Ef 5,22-33.

keresztény nevelést, igyekezve kialakítani bennük Jézus Krisztus erényeit. Hogy ezt a kötelességüket teljesíthessék, élniük kell Istentől nyert tekintélyükkel, ha tapintatosan, ha kedvesen és szelíden is, de határozottan. Ne feledjék, hogy Isten helyettesei; azért nem szabad megengedniük azt a gyöngeséget, amely elrontja a gyermekeket; nem szabad eltérni magukban azt az önzést, amely a gyermekekben csak örömét akarja találni, anélkül hogy a gyermeket erélyesen nevelné munkára és erényes életre. Istennek segítségével és a nevelők közreműködésével, akiket a legnagyobb gonddal kell megválasztaniuk, igazi embereket és keresztényeket alakítanak ki belőlük, és így valóságos papi hivatást töltenek be a családi szentélyben. Ha ezt jól betöltik, számíthatnak Isten áldására és a gyermekek hálájára.

2° A GYERMEKEK KÖTELESSÉGEI SZÜLŐIKKEL SZEMBEN

593. A) Az a kegyelem, amely a házastársak frigyét megszenteli, megszenteli a gyermekek kapcsolatát is szüleikhez és természetfölötti jelleget ad szüleik iránt tartozó kötelességeiknek: a *tiszteletnek, szeretetnek és engedelmességnek*.

a) Az a kegyelem szüleinkben Isten helyetteseit mutatja be, Isten tekintélyének részeseit. Isten után nekik köszönhetjük az életünket, valamint ennek az életnek fenntartását és helyes irányítását. Azért irántuk való *tiszteletünk* vallásos tiszteletté magasztosul: az isteni atyaság kiadását csodáljuk bennük, „*akitől minden nemzetség a nevét nyerte a mennyben és a földön,*”⁵⁶² csodáljuk bennük az isteni tekintélynek, az isteni tökéletességeknek kiadását, úgyhogy szinte Istent látjuk bennük.

b) Az a gondoskodás, az a jóság, az a fáradhatatlan munka, amellyel körülvesznek, úgy tűnik fel, mint az Isten gondviselésének és jóságának egy darabja; és azért a mi gyermeki *szeretetünk* fölmagasztosul: tökéletes odaadás lesz, amely kész minden áldozatra, kész feláldozni saját életét szülei életének megmentésére. Azért amennyire csak módunkban áll, testi-lelki szükségükben segítségükre vagyunk.

c) Mivel szüleinkben az isteni tekintély részeseit látjuk, készségesen *engedelmeskedünk* nekik mindenben isteni Mesterünk példája szerint, aki harminc évig volt Mária és József kormányzása alatt: „és engedelmes vala nekik.”⁵⁶³ Ennek az engedelmességnek nincsenek más korlátai, csak azok, amelyeket Isten maga vont meg. Így lelkünk üdvösségének, tehát hivatásunknak kérdésében inkább kell gyóntatónknak engedelmeskednünk, mint szüleinknek, mert itt áll a szabály: Inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek. Ebben az esetben is isteni Mesterünket utánozzuk, aki, midőn édesanyja megkérdezte, hogy miért hagyta elő őket, azt felelte: „Nem tudtátok-e, hogy az én Atyám dolgaiban kell lennem?”⁵⁶⁴

594. B) Amikor *papjelöltek* leszünk, elhagyjuk a nagyvilágot, bizonyos fokban a családot is, és belépünk az egyháziak nagy családjába, hogy abban ezentúl Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére dolgozzunk. Kétségtelen, hogy a szüleink iránti szeretet és tisztelet nem csökken, de külső megnyilvánulásai ezután állásbeli kötelességeinknek lesznek alárendelve: a szülők kedvéért semmit sem szabad tennünk, ami akadályozna szent hivatásunk teljesítésében. Első kötelességünk, hogy Isten ügyeivel foglalkozzunk. Ha tehát az ő nézeteik, kívánságaik, tanácsaik valamiben ellenkeznének a reánk bízott lelkek javával, tapintatosan, szeretettel és tisztelettel, de határozottan meg fogjuk mondani nekik, hogy hivatásunk teljesítésében egyedül az Istentől és egyházi feljebbvalóinktól függünk.⁵⁶⁵ De azután is tiszteljük őket, szeretjük és segítjük, amennyire csak hivatásunk megengedi.

⁵⁶² Ef 3,15.

⁵⁶³ Lk 2,51.

⁵⁶⁴ Lk 2,49.

⁵⁶⁵ A. CHEVRIER, *Le Véritable disciple*, 1922, p. 101-112.

Ugyanez áll azokra is, akik valamely szerzetbe lépnek.⁵⁶⁶

III. A baráti kapcsolatok megszentelése

A barátság lehet a megszentelődésnek hatalmas emelője, vagy a tökéletességnek komoly akadálya, aszerint, hogy természetfölötti, avagy természetes és érzéki. Beszéljünk tehát: 1° a *valódi* barátságról; 2° a *hamis* barátságról; 3° az olyan barátságról, amelyben *összevegyül* a természetfölötti és a természetes elem.

1° A VALÓDI BARÁTSÁG

Elmondjuk a valódi barátságnak *mibenlétét* és *hasznát*.

595. A) Mibenléte. a) Mivel a barátság két személy között bizonyos dolgok közlése, annyiféle, ahányféle a közlés és ahányfélék a közölt dolgok. Nagyon jól fejt ki ezt de Sales Szt. Ferenc: „Minél magasabb erényeket közöltök egymással, annál tökéletesebb lesz a barátságotok. Ha tudományt közöltök egymással, bizonyos, hogy barátságotok igen dicséretes; de dicséretesebb, ha erényeket közöltök egymással: okosságot, önmérséklést, erőt és igazságosságot. Hát ha még kölcsönös közlésetek tárgya a szeretet, a jámborság, a keresztény tökéletesség, Istenem, milyen értékes lesz a ti barátságotok! Kitűnő lesz, mert Istentől jön; kitűnő lesz, mert Istenhez vezet; kitűnő lesz, mert Isten az összekötő kapcsa; kitűnő lesz, mert örökké fog tartani Istenben! Ó, milyen jó úgy szeretni a földön, ahogy szeretnek a mennyben, és úgy örülni egymásnak ezen a világon, ahogyan örülni fogunk a másik világon, mindörökké!”⁵⁶⁷

A barátság tehát általában két lélek között fennálló bensőséges kapcsolat, amelyben egymással kölcsönösen jót tesznek. Lehet egyszerűen *csak tisztességes*, ha a javak, amelyeket egymással közölnek, tisztességes javak, de természetes jellegűek. De ennél sokkal magasabb rangú a *természetfölötti* barátság. Ez két lélek bensőséges kapcsolata, akik szeretik egymást Istenben és Istenért és kölcsönösen segítik egymást abban, hogy minél inkább tökéletesítsék a bennük levő isteni életet. Ennek a barátságnak végső célja az Isten dicsősége, közvetlen célja pedig a lelki előmenetel, az összekötő kapocs pedig a két barát között Jézus. Így gondolta ezt el Szt. Ethelreda: „*Ecce ego et tu, et spero quod tertius inter nos Christus sit.*” „Íme én és te, és amint remélem, Krisztus a harmadik közöttünk”. Ezt a gondolatot Lacordaire így írta át: „Nem tudok többé szeretni valakit anélkül, hogy a lelkem a szívem helyébe ne lopózna, és hogy Jézus Krisztus köztünk megfelezve ott ne volna.”⁵⁶⁸

596. b) Ez a barátság ahelyett hogy szenvedélyes, leigázó, féltékeny volna, mint az érzéki barátság, *nyugodt*, *higgadt* és *megbízó*. Nyugodt, mérsékelt vonzalom, éppen azért, mert az Isten szeretetére van építve, és osztozik annak tulajdonságaiban. Ezért *állandó* vonzalom is ez, amely idővel egyre növekszik, míg az érzéki barátság idővel gyöngül. Ezt a barátságot bölcs mérséklet jellemzi: ahelyett, hogy a bizalmaskodást és becézést keresné, mint az érzéki barátság, tisztelettudó, tartózkodó tud lenni, mert csak lelki érintkezést kíván. Ez a tartózkodás mindamellett nem akadály a bizalomnak. Mivel a barátok kölcsönösen tisztelik egymást, egymásban nem látnak egyebet, mint az isteni tökéletességek visszfényét, és azért nagy bizalmat éreznek egymás iránt, amely kölcsönös vallomásokra készlet, mert az a cél, hogy közöljék egymással természetfölötti javaikat. Azért közlik egymással gondolataikat, terveiket, a

⁵⁶⁶ RODRIGUEZ, *A keresztény tökéletesség gyakorlása*, II. rész, 5. ért.

⁵⁶⁷ *Vie dévote*, IIIe P. ch. 19.

⁵⁶⁸ P. CHOGARNE, *Vie de Lacordaire*, t. II. ch. XV.

tökéletes életre vonatkozó vágyaikat. És éppen mert tökéletesedni akarnak, nem félnek attól, hogy felfedjék egymásnak hibáikat és segítsék egymást azok leküzdésében. Az a nyugodt bizalom, amely az ilyen barátságot jellemzi, nem engedi, hogy ez a barátság nyugtalan, lenyűgöző és kizárólagos legyen. Nem veszi rossz néven, ha barátja mással is jóban van; sőt örül ennek, mert úgy tudja, hogy ez neki is, felebarátjának is javára válik.

597. B) Világos, hogy az ilyen barátságnak igen nagy haszna van. **a)** A *szentírás* gyakran dicséri a valódi barátságot: „*A hív barát erős oltalom, és aki ilyet talál, kincset talál... A hív barát az életnek és halhatatlanságnak orvossága.*”⁵⁶⁹ Az Úr Jézus is adott róla példát Szt. Jánoshoz való barátságával. Szt. János volt „*az, akit szeret vala Jézus.*”⁵⁷⁰ Szent Pálnak is vannak barátai, akikhez nagyon ragaszkodik; szenved távollétük miatt, és nincs nagyobb öröme, mint mikor újra találkozik velük. Ezért szinte vigasztalhatatlan, hogy nem tudott Titusszal találkozni, megbeszélésük szerint: „*Nem volt nyugalma lelkemnek, mert nem találtam meg Titusz testvéremet.*”⁵⁷¹ És mennyire örvend, mikor megtalálja. „*Megvigasztalt az Isten Titusz eljövetele által... még jobban megörvendtünk Titusz öröme miatt.*”⁵⁷² Az is nyilvánvaló, hogy mennyire szerette Timoteust, milyen jót tett neki a jelenléte, és mennyire segítette abban, hogy másokkal jót tegyen. Munkatársának, fiának, kedves fiának, testvéreinek nevezi: „*Timoteus, a munkatársam... a fiam... a testvérem... Timoteusnak kedves fiamnak.*”⁵⁷³ A keresztény őskor is mutat fel hasonló ragyogó példákat az igaz barátságról: az egyik leghíresebb eset Szt. Bazil barátsága Nazianzi Szt. Gergellyel.

598. b) Ezekből a példákból *három okot* tudunk kihámozni, amelyek megmutatják, hogy mennyire értékes az igaz barátság különösen a lekipásztori munkában elfoglalt papnál.

1) A barát erős *oltalma az erénynek*. Szükségünk van arra, hogy valamely benső bizalmasunknak megnyissuk szívünket. Némelykor lelkivezetőnk betölti ezt a szerepet, de nem mindenkor: az ő atyai barátsága egészen más, mint a barátunk az a testvéri barátsága, amelyet keresünk. Egy velünk egyenlő társra van szükségünk, akivel egészen fesztelenül beszélgethetünk. Ha nincs ilyen barátunk, kitesszük magunkat annak a veszedelemnek, hogy olyan személyekre pazaroljuk bizalmunkat, akik nem érdemlik azt meg, és az ilyen rosszul elhelyezett bizalom veszedelmes lehet reánk nézve is, az illetőre is.

2) Az igaz barát belső *titkos tanácsosunk*, aki előtt szívesen feltárjuk kétségeinket és aggodalmainkat, abban a reményben, hogy segít megoldani azokat; egyben szerető és bölcs megintőnk, aki látja cselekedeteinket, tudja, hogy mit mondanak rólunk mások, azért megmondja nekünk az igazságot, és ezzel sok oktalanságtól tart vissza.

3) Végül az igaz barát *vigasztaló*, aki részvétellel hallgatja siralmainkat, és találni fog szívében megfelelő szavakat megnyugtatósunkra s vigasztalásunkra.

599. Azt lehetne kérdezni, hogy ajánljuk-e ezeket a barátságokat *a szerzetekben*? Mert attól lehet tartani, hogy ártanak a mindenkinek tartozó testvéri szeretetnek, és felkeltik egyesek féltékenységét. Mindenesetre örködni kell azon, hogy ezek a barátságok ne ártsanak a közös szeretetnek, és vigyázni kell arra, hogy természetfölötti jellegűek legyenek, és hogy az előljáróktól magállapított keretek között maradjanak. De ha ezeket a megszorításokat tesszük, a szerzetben is hasznos az igaz barátság, mert a szerzeteseknek is szükségük van olyan

⁵⁶⁹ *Sir* 6,14-16.

⁵⁷⁰ *Jn* 13,23.

⁵⁷¹ *2Kor* 2,13.

⁵⁷² *2Kor* 7,6.13.

⁵⁷³ *Róm* 16,21; *1Kor* 4,17; *2Kor* 1,1; *1Tim* 1,2.

tanácsadóra, olyan vigasztalóra és megintőre, aki egyben barát legyen. Mindenesetre a szerzetben nagyobb gonddal kell kerülni, mint bárhol másutt, a hamis barátságot.

2° A HAMIS BARÁTSÁG

Előadjuk *mibenlétét, veszedelmét, és ellenszereit.*

600. A) Mibenléte. a) A hamis barátság az, amelynek érzéki, sikamlós tulajdonságok képezik alapját; amely csak a szeretett személy jelenlétének és kellemességének örül. Ez tehát alapjában véve burkolt önzés, mert hiszen csak azért örül valamely személynek, mert az neki kellemes. Igaz, hogy az ember szívesen tesz szolgálatokat is az ilyen barátoknak, de csak azért, hogy még jobban megnyerje magának.

b) De Sales Szt. Ferenc *háromféle* hamis barátságot különböztet meg: a *testies* barátságot, amely testi gyönyöröket hajhász; az *érezéki* barátságot, amely főképpen külső, érzékelhető tulajdonságokat szeret, olyanféléknek örül, „mint a szépségnek, a kedves hang hallásának, a tapintásnak, és hasonlóknak.”⁵⁷⁴ a *világias* (frivol) barátságot, amelynek hiú, üres tulajdonságok tetszenek, amelyeket mintegy erényeknek és tökéletességeknek néz, amilyenek az ügyes tánc, a szép ének, a választékos öltözet, az édes mosoly, a kellemes külső.

601. c) A barátságnak ezek a nemei rendszerint a nemi érés idején kezdődnek; abból az ösztönös szükségletből fakadnak, hogy az ember szeretni s szeretettetni kíván. Sokszor az ilyen barátság nem egyéb, mint a nemi ösztön beteges eltévelyedése: az intézeteken kívül ezek a barátságok különmeműek között keletkeznek és gyermekes szeretkezéseknek nevezhetők. Az intézetekben egyneműek között is fellép az ilyen barátság s az ilyet különbarátságnak (amitié particulière, Partikularfreundschaft) nevezik. Ez élemedett korig is elkíséri az embert: akárhányszor találhatunk idősebb személyt, aki valamely fiatal iránt érzéki vonzódást érez, mert szép, kellemes külseje, nyílt jelleme, megnyerő modora van.

602. d) Az érzéki barátság ismertető jelei, amelyekből csalhatatlanul rá lehet ismerni: eredete, kifejlődése, eredményei.

1) Ami az *eredetét* illeti, az ilyen barátság hirtelen támad és erőteljesen lép fel, mert természetes és ösztönszerű rokonszenv a forrása. Külső, szembetűnő tulajdonságok ébresztik meg ezt a rokonszenvet; heves, néha szenvedélyes érzelmek kísérik.

2) Ami *kifejlődését* illeti, ezt a barátságot beszélgetések táplálják, amelyek néha közömbösek, de érzelmesek, máskor bizalmasak és veszedelmesek; a beszélgetést gyakori tekintetváltások is pótolhatják. Becézések, simogatások, jelentős kézszorongatások stb. következnek.

3) Ami az ilyen barátság *eredményeit* illeti, az ilyen barátság lenyűgöző, kizárólagos és féltékeny. A barátok úgy hiszik, hogy barátságuk örökké fog tartani, pedig nem ritkán nagyon is hirtelenül ér véget, hogy más kapcsolatoknak adjon helyet.

603. B) Az ilyen barátság **veszedelme** nyilvánvaló.

a) Ez a lelki előhaladásnak egyik legnagyobb akadály: *Istennek nem kell megosztott szív*, azért kezdetben belső szemrehányásokat tesz a léleknek, és ha ez nem hallgatja meg, lassankint kivonul a lélekből és világosság meg vigasztalás nélkül hagyja. Amilyen mértékben növekedik ez a rendetlen vonzalom, olyan mértékben tűnik el a benső béke, az összeszedettség, a lelki gyakorlatok és a munka kedvelése.

⁵⁷⁴ *Op. cit.*, ch. 17.

b) Mindez sok *idővesztésre* vezet: a gondolat gyakran a távollevő barátón révedez, és megakadályozza a komoly munkához, valamint a lelki gyakorlatokhoz szükséges lelki összeszedettséget.

c) Ennek azután az lesz a vége, hogy az illető lehangolódik, elkedvetlenedik; az érzelem úrrá lesz az akaraton, amely elsatnyul, ingatag lesz.

d) Ilyenkor támadnak a *tisztaság elleni veszedelmek*. Az ember szeretne ugyan a tisztesség keretei között megmaradni, de abban a hiszemben van, hogy a barátság jogot ad bizonyos bizalmaskodásokra, amelyek azonban hova-tovább elfajulnak. A lejtő pedig meredek, és aki rálép arra, elcsúszik.

604. C) Az *ellenszer* abban áll, hogy mindjárt kezdetben⁵⁷⁵ szálljunk síkra a születő vonzalmak ellen, és pedig határozottan és pozitív eszközökkel.

a) Mindjárt *kezdetben*: akkor még könnyebb, mert a szív nincsen még egészen elfoglalva. Egy pár erőteljes kísérlet elegendő lesz, hogy leküzdjük a születő vonzalmat, főképpen, ha szólunk a dologról gyóntatóknak is, és meggyónjuk az elkövetett legkisebb hibát is. Ha késedelmeskedünk, a felszabadulás sokkal nehezebb lesz.

b) De ha diadalmaskodni akarunk, *határozottan* kell fellépni: „Üssétek, vágjátok, törjétek; az ilyen örült barátságokat nem elég csak szétbontani, hanem szét kell tépni darabokra; nem elég csak elválasztani a kapcsolatokat, el kell azokat törni, vágni.”⁵⁷⁶ Így, nem kell azzal megelégedni, hogy kerüljük a szeretett személlyel való találkozást, hanem akarattal még gondolni sem szabad rá; és ha elkerülhetetlen, hogy vele néha találkozzunk, tárgyaljunk vele udvariasan és szeretettel, de nem bizalmasan, és ne adjuk semmi jelét iránta való vonzalmunknak.

c) Hogy a győzelem jobban sikerüljön, *pozitív eszközöket* kell alkalmaznunk. Foglaljuk el magunkat, amennyire csak lehet állásbeli kötelességeink teljesítésében. És ha ennek dacára nem tud a gondolatunk megszabadulni attól, akit szeretünk, használjuk fel ezt az alkalmat arra, hogy felindítjuk szívünkben a Jézus Krisztus iránt való szeretetet, pl. a következő szavakkal „Jézusom, csak téged akarlak szeretni, *unus est dilectus meus, unus est sponsus meus in aeternum.*” Ilyen módon a kísértés is alkalmul szolgál arra, hogy jobban megszeressük az Istent, aki egyedül méltó arra, hogy lekösse szívünket.

3° A RÉSZBEN TERMÉSZETES, RÉSZBEN TERMÉSZETFÖLÖTTI BARÁTSÁG

605. Az is előfordul néha, hogy barátságunkban van *természetes és van természetfölötti elem is*. Az ember természetfölötti javakat kíván barátjának, de egyben örvend jelenlétének, a vele való beszélgetésnek, és keservesen esik távolléte. Igen jól írja ezt le de Sales Szt. Ferenc: „Az ember az erényes szereteten kezd; ha azonban nem vigyáz nagyon, világias szeretet is vegyül bele, majd érzékies szeretet, végül testies szeretet; igen, a lelki szeretetben is van veszedelem, ha az ember nincs nagyon résen, bár ez nehezebben csap át testi szerelemmé, mert a lélek tisztasága és szeplőtelenége felismerhetőbbé teszi a szennyet, amelyet az ördög bele akar keverni. Ezért aztán az ördög is finomabban kezd, és szinte észrevétlenül akarja becsempészni a tisztátalanságot.”⁵⁷⁷

⁵⁷⁵ A szerelemről írta, *De remediis amoris*, Ovidius ismert versét.

„Principiis obsta, sero medicina paratur
Cum mala per longas invaluere moras.”

⁵⁷⁶ *Vie dévote*, 1. c. ch. XXI.

⁵⁷⁷ Uo. ch. XX.

606. Tehát itt is résen kell lenni és hathatós eszközökhöz kell nyúlni, hogy le ne csússzék az ember a lejtőn.

a) *Ha a természetfölötti elem a túlnyomó* ebben a barátságban, azt igyekezni kell fenntartani, és a barátságot megtisztítani. Ezért mindenekelőtt el kell távolítanunk mindent, ami a túlságosan érzéki szeretetet ápolja, mint pl. a gyakori és érzelmes beszélgetéseket, a bizalmaskodásokat stb. Időről-időre le kell mondani egy találkozásról, bármennyire megengedett vagy indokolt is legyen az. Meg kell néha rövidíteni a társalgást, amikor már nincs célja a további beszélgetésnek. Ezzel az ember érzelmei fölött uralomra jut, és kikerüli a zátonyokat.

b) Ha ebben a barátságban *túlnyomó az érzéki elem*, akkor egy huzamos időn keresztül le kell mondani arról, hogy ezzel a baráttal érintkezzünk, kivéve azokat az alkalmakat, amikor szükséges vele találkozunk. Ezekben a szükséges találkozásokban is kerüljünk minden bizalmaskodást és érzélgősséget. Hadd hűljön ki az érzelem; és azért csak akkor vesszük fel újra az érintkezést, ha megvan már a léleknek a kellő higgadtsága. Akkor ezek az újabb érintkezések egészen más jelleget öltenek. Ha nem így volna, föl kellene hagynunk végleg az érintkezéssel.

c) Minden esetben, ha valamely vonzalmat érzünk támadni szívünkben, legyen ez alkalom arra, hogy *Jézus Krisztust* megszeressük. Jelentsük ki, hogy csak őt akarjuk szeretni s másokat csak őbenne és őérette; olvassuk el újra és újra a Krisztus követésének második könyvéből a hetedik és nyolcadik fejezetet. Akkor a kísértések alkalmak lesznek a győzelemre.

IV. Az állásunkkal járó kapcsolatok megszentelése⁵⁷⁸

607. Ezek a kapcsolatok lehetnek a tökéletesség eszközei vagy akadályai, aszerint hogy az ember miképpen teljesíti állásbeli kötelességeit. Állásbeli kötelességeink végeredményben az Isten akarata, és azért ha azzal a szándékkal végezzük, hogy Isten akaratát teljesítsük, ha továbbá az okosság, szeretet, igazságosság szellemében végezzük, akkor lelkünk megszentülésére vezetnek.⁵⁷⁹ Ha ellenben állásbeli érintkezéseinket csak arra akarjuk felhasználni, hogy nevet, vagyont szerezzünk lelkiismeretünk feláldozása árán is, akkor ezek az érintkezések csak bűnre és botrányra vezetnek.

A) Első kötelességünk tehát szívesen *elfogadni* azt az állást, ahová az isteni Gondviselés kirendel, mint az Isten akaratának megnyilvánulását, és kitartani azon a pályán, hacsak nincsen komoly okunk a pályaváltoztatásra. Az Isten ugyanis azt akarta, hogy legyenek különféle mesterségek és foglalkozások, és ha az ember több gondviselésszerű esemény következtében valamelyik pályára lépett, az Isten akaratát kell benne látnia. Lehet olyan eset is, amikor komoly okaink vannak pályánk megváltoztatására: hiszen mindaz, ami bölcs és indokolt, megegyezik az isteni Gondviselés tervével. Így tehát akár munkaadó az ember, akár munkás, iparos vagy kereskedő, földművelő vagy pénzember, kötelessége ellátni hivatását, hogy ezzel Isten akaratát teljesítse. Ha azonfelül az okosság, igazságosság és a szeretet szellemében teljesíti hivatását, semmi akadály sincsen annak, hogy ezen tevékenysége a végső célra legyen irányítva; amellet lehet másodrendű célja a maga és családja fenntartásához szükséges anyagi javak előteremtése is. Valóban, minden állásban voltak szentek.

608. B) Mivel azonban az állásbeli kötelességek nagyon is igénybe veszik az embert, és a sok világi dologgal való állandó foglalkozás nagyon is elvon Istentől, azért szükség van arra,

⁵⁷⁸ A. DESURMONT, *La sainteté dans les relations sociales, Œuvres*, t. XI. p. 272 ss.; *Charité sacerdotale*, t. II. § 205-213.

⁵⁷⁹ Lásd BOURDALOUE második beszédét Mindenszentek ünnepére, amelyben kimutatja, hogy a szentek fel tudták használni állásukat, hogy tökéletesítsék lelküket.

hogy foglalkozásaink közepette gyakran *emeljük gondolatunkat Istenhez*, indítsuk fel magunkban a *jószándékot* és ezzel szenteljük meg, tegyük természetfölöttiekké önmagukban véve profán, világi foglalatosságainkat, amint fentebb a [248. pontban](#) kifejtettük.

609. C) Sőt mi több, mivel nem eléggé tisztességes világban élünk, ahol az emberek marakodnak az állásokért és a vagyonért, keveset törődve a méltányosság törvényeivel, jó arra gondolnunk, hogy mindenekelőtt Isten országát és az ő igazságát kell keresnünk, és csak *tisztességes eszközöket* szabad használnunk célunk elérésére. Annak, hogy mi szabad, mi nem, a legjobb ismertetőjele, ha megfigyeljük a hasonló állásban levő becsületes emberek eljárását: vannak ugyanis bevett szokások, amelyeken az ember nem változtathat anélkül, hogy magának vagy másoknak érzékeny károkat ne okozna.

Ha az ember azt veszi észre, hogy ezeket a szokásokat tisztességes és jó katolikus emberek is gyakorolják, lehet őket ebben követni, amíg el nem jön az idő, amikor azt, ami kevésbé helyesnek látszik, közös akarattal meg fogják változtatni.⁵⁸⁰ De viszont nem szabad utánozni azoknak a kereskedőknek vagy iparosoknak a példáját, akik meg akarnak gazdagodni bármily áron, akár az igazságosság rovására is: ezek becsstelensége és sikere nem teszik megengedettekké a tőlük használt eszközöket, mert: „*Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát és ezek mind hozzáadottnak nektek.*”⁵⁸¹ Nagy botrányt okozna az a katolikus, aki az ilyeneket utánozná.

610. D) Ha így fogjuk fel állásbeli kötelességünket, azok lelkiismeretes teljesítése nagyban hozzájárul lelkünk előhaladásához. Hiszen ezek a foglalkozások alkotják napjaink keretét, Krisztus Urunk pedig példájával is megmutatta, hogy a közönséges munkának szentelt élet is szolgálhat a magunk és mások megszentelésére. Ha tehát a munkás vagy az üzletember az ő tevékenységében szembe előtt tartja az okosság, az igazságosság, a lelki erősség, a mérséklet, a méltányosság, a szeretet követelményeit, mindennap nagyon sok alkalmat fog találni hivatalbeli munkája közben az összes keresztény erények gyakorlására; sok érdemet szerezhet, és sokat tehet mások lelki épülésére példájával is, valamint tanácsával is. Így tett a múltban és így tesz a jelenben nagyon sok családapa és családanya, munkaadó és munkás, fiatal és meglelt ember, akik azzal, hogy munkájukat becsülettel végzik, becsületet szereznek annak a vallásnak is, mely őket kötelességteljesítésre tanította. Az ilyen embereknek tekintélyük van, amelyet nagyszerűen használhatnak fel az apostoli munkában.

V. Az apostoli munka megszentelése

611. Könnyű belátni, hogy az apostoli munka a megszentülés kiváló eszköze. Mindazonáltal megeshetik, hogy valaki az apostoli tevékenységben szórakozást találhat, a lelki összeszedettség legyengülését, sőt alkalmat a bűnre és a kárhozatra. Jól jegyezzük meg egy tevékeny apostol szavait, amelyeket az Dom Chautard-hoz intézett:⁵⁸² „A nagy odaadás okozta vesztemet.” Vannak tényleg olyanok, akik annyira belemerülnek a külső tevékenységbe, hogy nem találnak időt a leglényegesebb lelki gyakorlatok elvégzésére. Ebből azután erkölcsi gyengülés származik, amely feltámasztja a szenvedélyeket, és előkészíti az útját a bukásnak. A természetfölötti szeretetbe könnyen érzéki szerelem vegyül; kölcsönösen azzal vigasztalják egymást, hogy a lelkek javát művelik, vagy keresik, bizalmasságokat, oktalanságokat engednek meg maguknak, és nemsokára jön a bukás. Akármint is legyen a dolog, az az ember, akinél

⁵⁸⁰ Így pl. a munkabérek nagyságát a helyi szokás határozza meg, s a munkaadó nem változtathat ezen, különben bezárhatja üzemét.

⁵⁸¹ Mt 6,33.

⁵⁸² *L'âme de tout apostolat*. 1915, p. 73.

hiányzik a belső lelki élet, nem sok érdemet szerez, és munkájának sincs meg a kívánt eredménye, mert Isten kegyelme nem öntözi azt a talajt, amelyet az imádság nem szántott meg. Azért a külső apostoli munkának az imádság adja meg a lelket.

612. A) Mindenekelőtt jól jegyezzük meg, hogy az apostoli munkák között *rangfokozat* van: első helyet foglal el az imádság és az önmegtartóztatás, a jó példa; és csak a legutolsó helyen következik a tanítás és cselekvés. Hogy erről meggyőződünk, gondoljunk csak Krisztus Urunk példájára. Az ő egész élete szüntelen imádság és önfeláldozás volt, és ő először maga tette meg, amit másoknak prédikált: harminc évi rejtett étellel készítette elő magát három évi apostoli munkára. Az apostolok is a szerepekre bízta a külső munka egy részét, hogy akadálytalanabban élhessenek az imádságnak és a prédikációnak: „*Mi meg majd a könyörgéssel és az ige szolgálatával foglalkozunk.*”⁵⁸³ Szt. Pál szavait sem szabad elfelejtenünk: „*Sem az nem valami, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak az Isten, aki a növekedést adja.*”⁵⁸⁴

Életünkben első helyet foglaljon el tehát az *imádság* (470. pont): Nem mondhatunk le a lényeges lelki gyakorlatokról, amilyenek az imádság, a hálaadás, a zsolozsma ájtatos elmondása, a lelkiismeret megvizsgálása, főbb cselekedeteink kifejezett felajánlása a jószándék által. Legyünk meggyőződve arról, hogy ezekkel a gyakorlatokkal többet használunk a lelkeknek, mintha egész időnket nekik szentelnénk. Szt. Bernát szerint a lelkipásztornak medencének kell lennie és nem csatornának: a csatorna mindent kiad magából, ami beleömlik, és utána üres marad; a medence előbb megtelik, s csak azt adja tovább, ami már túlsordul belőle: „*Si sapis, concham te exhibebis et non canalem.*”⁵⁸⁵

613. B) Egy másik eszköz arra, hogy el ne hanyagoljuk a magunk lelki életét, az a törekvés, hogy *válogatott csapatot* neveljünk, anélkül persze, hogy a nagy tömeget szem elől téveszténénk. Ha ugyanis válogatott csapatot akarunk nevelni, magunk is jobban érezzük a belső élet szükségességét. Azok az aszkétikai tanulmányok, amelyeket végeznünk kell, azok a tanácsok, amelyeket másoknak adunk, a buzdítás az erények gyakorlatára, amellyel másokat lelkesítünk, a magunk életére is visszahatnak, és jobban rávezetnek bennünket is az imádság és az önfeláldozás ápolására. De hogy ez így történjék, annyira becsületeseznek kell lennünk, hogy magunk is kívánjuk gyakorolni, amit másoknak ajánlunk. Akkor aztán nem kell attól tartanunk, hogy ellanyhulunk. A tapasztalat is bizonyítja, hogy sok papot az vezetett vissza a buzgóbb életre, hogy ilyen válogatott csapatot akart nevelni.

614. C) A híveknek adott tanításokban, legyenek azok a hittan vagy az erkölcstan köréből, igyekezzünk rendszert tartani, úgy, hogy a hitigazságok vagy erkölcsi erények bizonyos egészét nyújtsuk. Amikor az ilyen előadásokra készülünk, magunk is épülünk, mert törekvése az embernek, hogy életté tegye, amit tanít.

615. D) Végül a *mindennapi apostoli munkák* végzésénél is, amilyenek a keresztesítés, temetés, esketés, betegek, vagy hívek látogatása, sohasem szabad elfeledni, hogy papok vagyunk, Jézus Krisztus apostolai, Isten szolgái. Azért egypár jóakaró, udvarias szó után emeljük fel a lelkeket az Istenhez. A papnak szava mindig felemeli a szíveket: *Sursum corda.*

Ezekkel az eszközökkel fenntartjuk magunkban és növeljük a belső életet; papi tevékenységünk pedig, mert a kegyelem áldása járul hozzá, százsoros gyümölcsöt fog teremni: „*Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz.*”⁵⁸⁶

⁵⁸³ *ApCsel* 6,4.

⁵⁸⁴ *IKor* 3,7.

⁵⁸⁵ S. BERNARDUS, *In Cantica*, sermo XVIII, 3.

⁵⁸⁶ *Jn* 15,5.

Így tehát felebarátunkkal való minden kapcsolatunk segítségünkre lehet a lelki életben, hogy haladjunk az erényben és növeljük magunkban azt az isteni életet, amelyből bőséges részt kaptunk.

ÁLTALÁNOS ÖSSZEGÖGLALÁS

616. Ezzel végére is értünk művünk első részének, amelynek ezt a címet lehetne adni: *A természetfölötti élet elvei*. Mindaz, amit mondtunk, logikusan következik hitünk tételeiből, és egységben fut össze. Ez az egység *Isten*, a mi *végző célunk*, és *Jézus Krisztus*, a mi *közvetítőnk*. Maga a *lelki élet* nagyon egyszerűen így nevezhető a mondtak után: *Isten átadása a léleknek és a lélek átadása az Istennek*.

1° *Isten átadása a léleknek*. A Szentháromság öröktől fogva szeretett bennünket, és arra a *természetfölötti életre rendelt*, amely részesedés az Isten életéből. Ez az imádandó Szentháromság, aki lelkünkben él, létrehozó és minta-oka ennek az életnek. Az ő munkája az a természetfölötti szervezet, amely képesekké tesz bennünket arra, hogy istenszerű cselekedeteket vigyünk végbe.

De ennek az életnek *kiérdemlő-oka* a Megtestesült Ige, egyben ő a legtökéletesebb mintája; minta, amely emberi gyarlóságunkhoz van alkalmazva, mert bár Isten maradt, mégis emberré lett: barátunk, testvérünk, sőt mi több, feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk. És mivel Szűz Máriát, akit az Isten a megváltás művében mellérendelt munkatársul választott ki, nem lehet elválasztani szent Fiától, úgy jelenik meg előttünk, mint az első lépcsőfok, amelyen Jézushoz megyünk, valamint Jézus szükséges közvetítő ahhoz, hogy az Atyához eljussunk. Az angyalok is és a szentek, akik tagjai az Isten családjának, szintén segítenek bennünket imádságukkal és példájukkal.

617. 2° Hogy a lélek meghálálja ezt az isteni kegyességet, *magát egészen Istenének adja*, és ápolja magában azt az isteni életet, amelyet Isten olyan nagylelkűen magadott neki. Azzal ápoljuk, hogy küzdünk a gonosz kívánságok ellen, amelyek bennünk lakoznak; azzal, hogy *természetfölötti cselekedeteket* végezzünk, amelyek azonfelül, hogy kiérdemlik az isteni élet gyarapodását, jó megszokásokat, azaz erényeket létesítenek bennünk; végül azzal ápoljuk az isteni életet, hogy a szentségekhez járulunk, amelyek a mi érdemünkhöz az Isten megszentelő erejét csatolják.

A tökéletesség lényege az *Istennek szeretete* egészen önmagunk feláldozásáig. A tökéletességre törekvő embernek az a feladata, hogy csökkentse magában a régi embert, hogy Jézus Krisztus élhessen bennünk helyette. Amikor ezt a feladatot meg akarjuk valósítani, és erre használjuk a *tökéletesség eszközeit*, nem teszünk egyebet, mint közeledünk Istenhez Jézus Krisztus által.

A *tökéletesség utáni vágy* végeredményében nem egyéb, mint a lélek lendületes felelete Istennek előzékeny szeretetére. Ez a vágy arra ösztönöz, hogy óhajtsuk megismerni és megszeretni azt, aki maga a szeretet: „Az Isten szeretet.” Azután *megismerjük magunkat* is, és ezzel jobban érezzük, milyen igen nagy szükségünk van Istenre. Azért bizalommal telve vetjük magunkat Isten irgalmasságának karjaiba. Ez a bizalom abban nyilvánul meg, hogy igyekezünk a legteljesebb mértékben igazodni *Isten szent akaratához*, amely parancsaiban és tanácsaiban, valamint a sors kedvező, vagy kedvezőtlen fordulataiban nyilatkozik meg. Mindez csak arra jó, hogy jobban megszerettesse velünk Istent. Szeretetünknek adunk kifejezést, amikor *imádkozunk*, különösen, ha az imádság állandóan fölemel Istenhez. A tökéletesség külső eszközei is közelebb visznek Istenhez, mert a *lelkivezetés, az életrend és a jámbor olvasmányok* Isten szent akaratának rendelnek alá; *embertársainkkal való kapcsolataink* is Istenhez vezetnek, ha embertársainkban Istennek hasonmásait nézzük, részeit annak a tökéletességnek, amelynek Isten a forrása és középpontja.

És mivel a tökéletes életre való törekvésünkben mindenkor *Jézus Krisztus* van szemünk előtt, mint *legtökéletesebb mintaképünk*, azért a tökéletességre törekvő ember kialakítja magában Jézus Krisztust: A keresztény egy második Krisztus, *Christianus alter Christus*.

Így lassankint megvalósíthatjuk a szentségnek azt az eszményét, amelyet M. Olier tanítványai elé állított „*Pietas Seminarii*” c. munkájában: „Vivere summe Deo in Christo Jesu Domino nostro; ita ut interiora Filii ejus intima cordis nostri penetrent”: úgy éljünk a mi Urunk Jézus Krisztusban a legtökéletesebb módon Istennek, hogy az ő Fiának belső lelkülete a mi szívünk legbelsejébe hatoljon”.

Második rész: A három út

Bevezető megjegyzések⁵⁸⁷

618. Azok az elvek, amelyeket az első részben kifejtettünk, egyformán minden lélekre alkalmazhatók és azok maguk is erős indítóokok és hathatós eszközök a tökéletesség megszerzésére. De amint fentebb már megjegyeztük ([340-343. pont](#)), a tökéletesség útján *vannak fokozatok*, vannak különféle állomások, amelyeket sorjában el kell érni. Fontos dolog, hogy ezeket jól ismerjük, mert az általános elveket csak úgy alkalmazhatjuk haszonnal az egyes lelkekre, ha egyrészt ismerjük annak a léleknek jellemét, hajlamait, hivatását, de másrészt a tökéletességnek azt a fokát is, amelyen az illető lélek áll.

Ennek a második résznek tehát az a célja, hogy végigkísérjünk egy lelket fokozatos felemelkedésének útján, attól a pillanattól kezdve, amikor megfogamzott benne a tökéletesség utáni vágy, egészen a lelki élet legmerészebb magaslatáig; azon az úton, amely hosszú, sokszor igen keserves, de nem egyszer telve van édes vigasztalásokkal.

Mielőtt ismertetnénk ezt a három utat, kifejtjük: 1° *milyen alapja van* ennek a hármas megkülönböztetésnek; 2° *hogyan lehet okosan hasznunkra fordítani* ezt a megkülönböztetést; 3° *milyen különös haszna van* ennek a második résznek.

I. MILYEN ALAPON KÜLÖNBÖZTETÜNK MEG HÁROM UTAT

619. Ha a tökéletesség három fokozatát *három útnak* nevezzük, ezzel a hagyományos kifejezést használjuk. De nem három egymással párhuzamosan haladó, vagy éppen egymástól eltérő útról van itt szó, hanem arról a három állomásról, helyesebben a tökéletességnek arról a három fokozatáról, amelyet egymás után végigjár az a lélek, amely Istennek tökéletességre való meghívását teljes odaadással követi. *Az egyes fokozatokon belül is* több közbeeső állomás van, amelyek közül a jelentősebbekre majd rámutatunk. Azonkívül ugyan-egy fokozatnak *különbféle formája*, jellege, változata lehet, az egyes lelkek jellege, hivatása, gondviselészerű rendeltetése szerint. De amint mondtuk, Szent Tamás után, a tökéletesség útján haladókat mégis csak három osztályba lehet sorozni: vannak *kezdők*, vannak *haladók*, és végül vannak olyanok, akik már *megérkeztek* a kívánt állomásra ([340-343. pont](#)). Ha a három utat így értelmezzük, akkor ez a felosztás megfelel a kinyilatkoztatásnak és a józan észnek.

620. 1° Tanúskodik mellette a szentírás és a hagyomány. **A szentírásban** már:

A) *Az ószövetségben* is vannak helyek, amelyek a három útra vonatkoznak.

Így Alvarez de Paz a következő szövegben találja fel a három út megkülönböztetését: „*Távozzál a gonosztól, és cselekedjél jót; keresd a békét és kövesd azt.*”⁵⁸⁸. Távozzál a gonosztól, azaz tisztítsd meg magadat a bűntől: íme a megtisztulás útja; cselekedjél jót, azaz gyakorold az erényeket; íme a megvilágosodás útja; keresd a békét, amelyet csak az Istennel való egyesülésben lehet feltalálni: íme az egyesülés útja. Ez mindenestre szellemes szövegmagyarázat, de nem perdöntő bizonyíték tételünk mellett.

⁵⁸⁷ S. THOM., II^a II^{ae}, q. 24, a. 9; q. 183, a. 4; THOM. DE VALLGORNERA, *Mystica theol.*, q. II, a. II; LE GAUDIER, *De perf. vitae spiritualis*, II^a Pars, sect. I, cap. I; SCARAMELLI, *Direttorio ascetico (Lelki vezér)*, Tr. II. Introd.; SCHRAM, *Instit. theol. mysticae*, § XXVI; A. SAUDREAU, *Les degrés de la vie spirituelle*, Préface; A. DESURMONT, *Charité sacerdotale*, § 138-140.

⁵⁸⁸ *Zsolt* 33,15.

621. B) Az újszövetségben: **a)** idézhetjük mindenekelőtt *Krisztus Urunk* szavait, amelyek a lelki élet teendőit így foglalják össze; „*Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap, és kövessen engem.*”⁵⁸⁹ A magunk megtagadása, azaz a lemondás, ez az első fok; a kereszt viselése föltételezi az erények gyakorlatát: ez a második fok; Krisztus követése pedig bensőséges egyesülés Krisztus útján Istennel: ez a harmadik fok. Ez a szöveg nyújt ugyan alapot a három út megkülönböztetésére, de nem szolgáltat döntő bizonyosságot.

622. b) *Szent Pál* sem tanítja kifejezetten a három utat, hanem leírja a lélek három állapotát, amely leírás későbbben a három út megkülönböztetésére vezetett.

1) Elméjébe idézi, hogy mit tesznek a versenyfutók a hervadó koszorú elnyeréséért; velük hasonlítja össze magát, mert ő is fut és birkózik, és akit le akar győzni, az a tulajdon teste, amelyet úgy kezel, mint rabszolgáját, hogy elkerülje a bűnt és annak büntetését, a kárhozatot: „*Én bizony futok, nemcsak úgy bizonytalanságra; vívok, nemcsak úgy a levegőt verdesve; hanem megsanyargatom testemet és szolgaságba vetem, nehogy, míg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre méltó legyek.*”⁵⁹⁰ Íme itt van a lélek első állapota, amikor az ember üdvös félelemtől eltöltve testét sanyargatja, hogy megtisztítsa a lelkét. És hányszor figyelmezteti a keresztényeket, hogy vetkezzék le a régi embert, és feszítsék keresztre testüket, annak gonoszásaival és rossz kívánságaival együtt! Már pedig éppen ez a feladata a megtisztulás útjának.

2) Amikor a filippiekhez ír, beismeri, hogy nem jutott el még a tökéletesség magaslatára, de Krisztust követve el akar jutni oda; nem fog visszatekinteni, hanem elszántan tör a kitűzött cél felé: „*Testvérek, nem képelem magamról, hogy már magamhoz ragadtam, de azt az egyet igen, hogy elfelejtem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előttem van, s így törtetek a célra, annak a hivatásnak pályabérére, melyet az Isten onnan felülről adott Krisztus Jézusban.*”⁵⁹¹ És hozzát teszi, hogy mindazoknak, akik tökéletességre törekednek, hasonlóképpen kell cselekedniük: „*Akik tehát tökéletesek vagyunk, mind így érezzünk... Kövessétek az én példámat, testvérek.*”⁵⁹² Más helyen pedig: „*Legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé.*”⁵⁹³ Krisztus utánzása – ez a megvilágosodás útjának jellemző sajátja.

3) Ami az egyesülés útját illeti, azt mindkét formájában leírja: az egyesülés egyszerű, rendes útját: „*Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem*”⁵⁹⁴ és az egyesülésnek rendkívüli útját, amelyben elragadtatások, látomások, kinyilatkoztatások is előfordulnak: „*Ismerek egy embert Krisztusban, ki tizennégy évvel ezelőtt, – testben-e, nem tudom, vagy testen kívül-e, nem tudom, Isten tudja, – elragadtatott a harmadik évig.*”⁵⁹⁵

Szent Pál leveleiben megvan tehát az alapja a három út megkülönböztetésének, amelyet aztán a hagyomány határozottabb alakban épített ki.

623. A hagyomány lassankint mind határozottabban állítja fel ezt a három utat, hivatkozva vagy a három isteni erényre, vagy a szeretet három fokára.

a) *Alexandriai Szt. Kelemen*⁵⁹⁶ az első, aki az előbbeni alapon végzi el a felosztást. Hogy az ember gnosztikus, azaz tökéletes ember legyen, több állomáson kell keresztülmennie:

⁵⁸⁹ *Lk* 9,23.

⁵⁹⁰ *IKor* 9,26-27.

⁵⁹¹ *Fil* 3,13-14.

⁵⁹² *Fil* 3,15.17.

⁵⁹³ *IKor* 4,16.

⁵⁹⁴ *Gal* 2,20.

⁵⁹⁵ *2Kor* 12,2.

⁵⁹⁶ *Stromata*, VI, 12.

félelemből tartózkodnia kell a bűntől, meg kell fékeznie szenvedélyeit; azután jót kell tennie, azaz gyakorolnia kell az erényeket a remény hatása alatt; azután végül jót kell cselekednie szeretetből. Ugyanez a gondolat vezeti *Cassianust*⁵⁹⁷ is, amikor három fokozatot különböztet meg a léleknek Istenhez való felemelkedésében: a félelmet, amely a rabszolgák sajátja; a reménységet, amely a bérencek tulajdonsága, akik bérért dolgoznak; és a szeretetet, amely az Isten fiainak sajátja.

b) *Szt. Ágoston*⁵⁹⁸ más szempontból nézi a dolgot: szerinte a tökéletesség a szeretetben áll. Ennek az erénynek gyakorlatában pedig négy fokozatot lehet megkülönböztetni: a kezdő, a haladó, a nagy és a tökéletes szeretetet. Ha ezt a két utóbbit egybefoglaljuk, és az egyesülés útjának nevezzük, ez a nézet nem különbözik az előbbitől. – *Szt. Bernát*⁵⁹⁹ is három fokozatot különböztet meg a szeretetben: kifejti, hogy az ember kezdetben csak önmagát szereti, majd látva a maga elégtelenségét, kezdi a hit útján keresni és szeretni Istent. Eleinte csupán jótéteményeiért szereti, majd jótéteményeiért és önmagáért is, végül csupán önmagáért: ez a tökéletes, vagyis önzetlen szeretet. Végre *Szt. Tamás* tökéletesítette *Szt. Ágoston* tanítását, kimutatva, hogy a szeretetnek három fokozata van, és így a tökéletesség útja is három részre osztható ([340-343. pont](#)).

624. 2° A józan ész is bizonyítja ennek a megkülönböztetésnek a helyességét. Mivel a tökéletesség lényege az Isten iránt való szeretet, annyi fokozata lesz a tökéletességnek, ahány fokozata van az Isten iránt való szeretetnek. Már pedig:

A) Mielőtt az ember tökéletes szeretetre tenne szert, *meg kell tisztítani a lelkét* a múlt bűneitől és meg kell óvni a jövő bűneitől.

A szív tisztasága az első feltétel ahhoz, hogy láthassuk az Istent, tökéletesen a másik világon, tökéletlenül ezen a világon: „*Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.*”⁶⁰⁰ A szívnek ezt a tisztaságát csak úgy nyerhetjük el, ha múlt bűneinket szigorú vezekléssel jóvátettük; ha állandóan és elszántan küzdünk rossz hajlamaink ellen, amelyek könnyen bűnre visznek; ha imádkozunk; ha elvégezzük a szükséges lelkigyakorlatokat, hogy lelkünk megerősödjék a kísértések ellen; egyszóval ha használjuk azokat az eszközöket, amelyek megtisztítják a lelkét a bűntől és felvértezik a bűn ellen. Ámde ezeknek az eszközöknek összességét a megtisztulás útjának nevezzük.

625. B) Amikor a lélek megtisztult és újjáalakult, *fel kell magát ékesítenie erényekkel*, hogy hasonlóbbá legyen Jézus Krisztushoz; követni kezdi tehát nyomról-nyomra Jézus Krisztust; igyekszik felébreszteni szívében az ő érzelmeit; gyakorolja az ő erényeit, az erkölcsi és az isteni erényeket. Az előbbieket fogékonyra teszik a lelkét Isten hívására és megerősítik az ő követésében; ez utóbbiak már kezdik egyesíteni Istennel. Mindkét fajta erényt párhuzamosan, egy időben lehet gyakorolni úgy párosítva őket, ahogyan a szükség kívánja, vagy az isteni kegyelem sugallja. A lélek ebben a korszakban tökéletesíti imádságát, hogy az egyre jobban érzelmes imádság legyen. Mind nagyobb szeretetre hangolja szívét Jézus iránt, hogy kedvvel kövesse. Ezt a korszakot a megvilágosodás korszakának, vagy útjának nevezik, mert Krisztus követése világosság: „*Aki engem követ, nem jár sötétségben.*”

626. C) Eljön az idő, amikor a lélek megtisztult már hibáitól, fogékony lett az isteni sugallatok iránt, és megerősödött Krisztus követésében. Ilyenkor már csak egy a vágya: *bensőségesen egyesülni Istennel*. Őt keresi szüntelenül, legszorgosabb munkái közepette is;

⁵⁹⁷ *Confér.*, (*Collationes*) XI, 6-8.

⁵⁹⁸ *De natura et gratia*, cap. LXX, n. 84.

⁵⁹⁹ *Epist.*, XI, n. 8. *P. L. CLXXXII*, 113-114.

⁶⁰⁰ *Mt* 5,8.

ragaszkodik hozzá és örvend jelenlétének. Az imádsága egyre egyszerűbb lesz: csak egy hosszas, szeretetteljes tekintet az Istenre és az isteni dolgokra, a Szentlélek Isten ajándékainak hol titkos, hol megérett behatása alatt. Ebben áll az egyesülés útja.⁶⁰¹

Kétségtelen, hogy ezen a három nagy úton belül is vannak különféle formái a tökéletességnek. Egyikről-másikról lesz szó; a többire megtanít a szentek életének tanulmányozása. Szt. Péter is mondja: „*sokféle az Isten kegyelme.*”⁶⁰²

II. HOGYAN LEHET OKOSAN HASZNUNKRA FORDÍTANI EZT A MEGKÜLÖNBÖZTETÉST

627. Hogy ezt a megkülönböztetést a lelkek hasznára fordítsuk, ahhoz nagyon sok tapintat, alkalmazkodóképesség szükséges. Tanulmányozni kell természetesen az itt kifejtendő elveket, de még inkább az egyes lelkeket: tudni kell hogy milyen hajlamai vannak természetből, és hogyan dolgozik bennük a Szentlélek Isten. Hogy a lelkivezetőknek segítségére legyünk, megjegyezzük a következőket.

628. A) *Ez a három út nem különböztethető meg mindenkor élesen a valóságban: a)* észrevétlenül *át lehet menni* az egyikről a másikra, anélkül, hogy határmezsgyét lehetne közéjük állítani. Hogyan is lehetne pontosan megmondani, hogy valamely lélek még a megtisztulás útján van-e, avagy már a megvilágosodás útjának kezdetén? hiszen a kettő között vannak közös, érintkező pontok; **b)** egyébként a haladás sem állandó: mint minden életműködésben, ebben is vannak változások: áradások és apadások. Néha az ember előre megy, máskor hátra, ismét máskor úgy tetszik, hogy egy helyben vesztegel.

629. B) *Azután mindegyik úton belül is vannak eltérések. a)* A kezdők között vannak olyanok, akiknek *sötét múltat* kell jóvátenni; és vannak olyanok, akik megőrizték ártatlanságukat. Nyilvánvaló, hogy az előbbieknél, ha egyéb különbség nincsen közöttük, huzamosabb ideig kell a vezeklés útját járniuk. **b)** *Vannak azután jellembeli különbségek is:* némelyek nagyon elszántak a vezeklésben, mások ímmel-ámmal látnak a munkához; némelyek készségesen, lelkesen követik Isten hívogató kegyelmét, mások nem olyan nagylelkűek Istennel szemben. Világos, hogy ezek között a lelkek között, bár még mindannyian a megtisztulás útján vannak, rövidesen igen nagy különbségek támadnak. **c)** *Azok között is, akik csak pár hónapja* vezekelnek, és azok között, akik évek óta járják a megtisztulás útját, és közel vannak már a megvilágosodás útjához, szintén nagy különbségek vannak. **d)** *Mindenekfölött azonban nagy különbségek lehetnek a kegyelem-kapás terén:* némelyek olyan bőségesen kapják a kegyelmet, hogy előrelátható gyors emelkedésük; mások sokkal kevesebbet kapnak, de lassabban is haladnak. A lelkivezető gondolja meg, hogy az ő munkáját a Szentlélek munkájának alá kell vetnie. (548. pont).

Nem kell tehát azt gondolni, hogy a három út keretébe pontosan el lehet helyezni minden lelket: mert minden léleknek megvannak a maga sajátosságai, és azért a lelkivezetőtől felállított kereteknek eléggé rugalmasoknak kell lenniük, hogy az egyes lelkekre alkalmazhatók legyenek.

⁶⁰¹ Keresztes Szt. Jánosnak, akit sok más szerző követ, egyik-másik dologban különös szóhasználata van. Így *kezdőknek* nevezi azokat, akik egészen közel állanak a sötét szemlélődéshez, vagyis az érzékek éjszakájához; *haladóknak* mondja azokat, akik benne vannak a passzív szemlélődésben; *tökéleteseknek* azokat, akik átmentek már az érzékek és az értelem éjszakáján. Vö. HOORNAERT, *Œuvres spirituelles*, t. III, p. 5-6, jegyzet a *Nuit obscure-höz*.

⁶⁰² *1Pét* 4,10.

630. C) *A lelkek vezetésében két zátonyt kell kerülni:* vannak olyan lelkek, akik át akarnák ugrani a közbeeső állomásokat, hogy minél hamarabb elérjenek az isteni szeretet magaslatára; mások viszont túlságosan sokáig vesztegelnek egy helyben, mert nincs elég lelkesedés bennük, vagy elhibázott módszerrel dolgoznak. Az előbbieknek azt fogja mondani a vezető, hogy Istent szeretni nagyon szép dolog, hanem Istenek tiszta és cselekedetekben is megnyilvánuló szeretetéhez csak egy út vezet: a lemondás és vezeklés útja ([321 pont](#)). Az utóbbiakat inteni, biztatni fogja, lelkesíti, ha lanyhák, megjavítja imádságuk, lelkiismeret-vizsgálásuk módját, ha ebben van a hiba.

631. D) Ha a lelki könyvek szerzői azt mondják, hogy *ez vagy az az erény megfelel ennek vagy annak az útnak*, ezt nem kell kizárólagos értelemben venni. Hiszen mindegyik úton gyakorolni kell minden főbb erényt, csak hogy nem ugyanazon fokban. Így pl. kétségtelen, hogy a kezdőknek főleg a bűnbánat erényét kell gyakorolniuk, de ezt nem tehetik meg anélkül, hogy ne gyakorolnák az isteni erényeket és a sarkalatos erényeket, bár nem ugyanolyan fokban, mint a haladók. Elsősorban persze a lemondásban gyakorolják magukat és azokat az erényeket művelik, amelyek önmegtagadással járnak. A megvilágosodás útján már pozitívabb módon és magasabb fokban kell az erényeket gyakorolni, abból a célból, hogy mindinkább hasonlítsunk isteni mintaképünkhöz. Ugyanezt tesszük az egyesülés útján is, de még magasabb fokban és azzal a céllal, hogy ezzel tanúsítsuk Isten iránt való szeretetünket; azonfelül itt már különösképpen a Szentlélek ajándékainak behatása alatt gyakoroljuk az erényeket.

A tökéletesek, akik főképpen Isten szeretetében gyakorolják magukat, mindazonáltal nem szakíthatnak az önmegtagadással; itt is feladatuk marad, hogy folytonosan tisztítsák lelküket. De ezek az önmegtagadási és vezeklési gyakorlatok meg lesznek édesítve a tisztultabb szeretet fűszerével, és azért még jobban elérik céljukat.

632. E) Hasonló megjegyzést kell tennünk az *imádság különféle fokozataira* is. Általában az okoskodó elmélkedés jobban megfelel a kezdőknek, az érzelmes imádság a haladóknak, az egyszerűsített imádság és a szemlélődés a tökéleteseknek. De a tapasztalás azt mutatja, hogy az imádság foka nem felel meg mindenkor az erény fokának; mert vannak olyanok, akik jellejük, nevelésük, vagy a megszokás miatt sokáig az okoskodó vagy az érzelmes imádságot gyakorolják még akkor is, amikor régen állandó egyesülésben vannak Istennel; mások viszont, akiknek mélyebbre ható értelmük van, könnyen áttérnek az egyszerűsített imádságra, amikor még nincsenek is az egyesülés útján.

Ezeket a szempontokat figyelembe kell venni, hogy ne tegyünk az erények között olyan mesterséges elhatárolásokat, amelyek a valóságban nincsenek meg. Mikor majd az egyes erényekről szólunk, mindegyiknél jelezni fogjuk, hogy milyen fokban lehet azokat gyakorolni az egyes utakon.

III. A HÁROM UT TANULMÁNYOZÁSÁNAK HASZNA

Abból, amit mondtunk, kitűnik, hogy mennyire szükséges és hasznos a három út okos tanulmányozása.

633. 1° Mindenekelőtt *a lelkivezetőnek* van erre szüksége. Valóban, nyilvánvaló, „hogy a tökéleteseket és a kezdőket külön szabályok szerint kell vezetni,”⁶⁰³ mert – teszi hozzá P. Grou,

⁶⁰³ *Articles d'Issy*, n. XXXIV.

„a kezdők nem olyan kegyelmet kapnak, mint a haladók; ezek pedig nem olyanokat, mint a tökéletességben befejezettek.”⁶⁰⁴

Így az okoskodó elmélkedés, amely a kezdőknél szükséges, az előhaladottabb lelkeknek szárnyát szegi. Az erények gyakorlásának is van olyan módja, amely a megtisztulás útján megfelelő; van olyan, amely a megvilágosodás útjára való; van megint olyan, amely az egyesülés útján ajánlatos. Mármost az a lelkivezető, aki nem ismeri eléggé ezeket a kérdéseket, kiteszi magát annak a veszedelemnek, hogy minden lelket egyformán kezel, és mindegyiknek azt ajánlja, ami őnála bevált. Mivel az egyszerűsített imádság igen hasznos, valamennyi lelki gyermekének ezt ajánlja, elfelejtve azt, hogy az imádságnak erre a fokára csak bizonyos közbeeső állomásokon át lehet jutni. Az a vezető, aki az egyesülés útján van, és a szeretetben megtalál mindent, ami megszentüléséhez szükséges, kísértve érzi magát, hogy minden léleknek a szeretet útját ajánlja, mint amely a legrövidebb; elfelejtve, hogy a kis madár, amelynek még nem nőtt meg kellőképpen a szárnya, nem tud még ilyen magasra repülni. Az olyan vezető, aki az egyszerű tekintet imádságát még sohasem gyakorolta, leinti azokat, akik így imádkoznak, azzal az ürüggyel, hogy az ilyen imádság szellemi restség. Viszont az a lelkivezető, aki tanulmányozta a lelki élet állomásait, mindig olyan tanácsot fog adni lelki gyermekeinek, amelyek azok lelki állapotának megfelelnek.

634. 2° *De a hívek maguk is* haszonnal tanulmányozhatják ezt a három utat. Igaz, hogy lelkivezetőjük utasításait kell követniük mindenben; mégis, ha maguk is értik a három utat, jobban meg fogják érteni vezetőjük tanácsait és hűségesebben fogják követni azokat.

Végigmegyünk tehát egymásután a három úton; de nem felejtjük el, hogy ezek nem merev keretek, mert minden úton belül is nagyon sok változata van a lelki életnek.

---

⁶⁰⁴ *Manuel des âmes intérieures*, Paris, 1901, p. 71.

Első könyv: A lélek megtisztulása, vagyis a megtisztulás útja

Bevezetés⁶⁰⁵

635. Ami a megtisztulás útját, vagyis a kezdők állapotát jellemzi, az a lélek megtisztításának óhajta, abból a célból, hogy bensőségesen egyesülhessünk Istennel. Fejtsük ki tehát: 1° *kik a kezdők*; 2° *milyen feladatot kell ezeknek teljesíteniük*.

I. KIK A KEZDŐK?

636. 1° **Lényeges jellemvonásaik.** Kezdőknek azokat nevezzük, akik rendszeren a kegyelem állapotában élnek, van bennük bizonyos vágy a tökéletesség után, de ragaszkodnak még a bocsánatos bűnhöz, és ki vannak téve annak a veszedelemnek, hogy időről-időre visszaesnek a halálos bűnbe. Fejtsük ki ezt a három feltételt.

a) *Rendszeren a kegyelem állapotában élnek*, és következőképpen rendszeren eredményesen küzdenek a súlyos kísértések ellen. A kezdők közül kizárjuk tehát azokat, akik gyakran követnek el halálos bűnt; akik nem kerülnek el a bűnre vezető alkalmakat és akiből, ha van is bennük valamelyes óhajta a megtérésre, hiányzik mégis a komoly, elszánt akarat. Az ilyenek ugyanis nem haladnak a tökéletesség felé; ezek bűnösök, a világ fiai, akiknek mindenekelőtt szakítaniuk kell a bűnnel, és ki kell magukat ragadni a bűnnek alkalmából.⁶⁰⁶

b) *Van bennük bizonyos vágy a tökéletesség után*; bár ez a vágy még gyenge és tökéletlen. Ezzel kizárjuk a kezdők sorából a világias gondokozású embereket, akiből, sajnos, nagyon is sok van. Ezek csak a halálos bűnt akarják kerülni, de nem vágnak tökéletességre. Amint fentebb, a [414. pontban](#) kimutattuk, a tökéletesség utáni vágy az első lépés a tökéletesség útján.

c) *Ragaszkodnak még a bocsánatos bűnhöz* és szándékosan is *gyakran* követnek el ilyet. Ebben különböznek a haladóktól, akik igyekeznek kiirtani szívéből minden vonzalmat a bocsánatos bűn iránt, bár néha szándékosan is követnek el ilyet. Ennek a ragaszkodásnak az a magyarázata, hogy szenvedélyeik nincsenek még megfékezve. Innen erednek a gyakori bűnös gerjedelmek, amelyekhez a beleegyezés is hozzájárul: az érzékiség, a kevélység, a harag, irigység, a szeretet ellen vétő szavak és cselekedetek stb. Hány ember van, akit pedig jámbornak neveznek, aki mégis szándékosan ápol szívében ilyen vonzalmakat, amelyekből gyakran születnek bocsánatos bűnök, sőt néha halálosak is.

637. 2° **Különböző osztályokat** lehet megkülönböztetni a kezdőknel:

a) *Vannak ártatlan lelkek*: gyermekek, hajadonok, ifjak, világban élő emberek, akik nem elégszenek meg azzal, hogy megőrizték lelküket a halálos bűntől, hanem valami nagyobbat is akarnak tenni Istenért, és vágnak a tökéletesség után. Még több ilyen volna, ha a papok több gondot fordítanának arra, hogy a tökéletes élet utáni vágyat felébresszék a hitoktatások, egyesületi, társulati előadások alkalmával. Jó lesz megszívlelni, amit erről a kérdéstről a [409-430. pontban](#) kifejtettünk.

⁶⁰⁵ A. SAUDREAU, *Les degrés*, Voie purgative, I. I, I-II.; SCHRYVERS, *Les principes*. IIe Part., ch. II.

⁶⁰⁶ Némelyek, mint P. MARCHETTI (*Rev. d'Ascétique et de Mystique*, 1920. jan.) a bűnösökre is ki akarják terjeszteni a megtisztulás útját, mert az aszkétika ezeknek is ad eszközöket a megtérésre. Ezt azonban inkább az erkölcsstan teszi, azért Marchetti is beismeri, hogy ez a véleménye eltér az általánostól.

b) Vannak *megtértek*, akik a súlyos bűnből visszatértek már Istenhez, és hogy biztosabban kikerüljék az örvényt, a tökéletesség útjára óhajtanak lépni. Ezeknek a száma is nagyobb volna, ha a gyóntatok jobban a lelkükre kötnék lelki gyermekeiknek, hogy aki nem akar visszaesni, annak előre kell haladni, és hogy a halálos bűn kikerülésére az egyetlen hathatós eszköz a tökéletességre való törekvés, (vö. [354-361. pontot](#)).

c) Vannak *ellanyhultak*, akik miután már magukat Istennek egyszer odaadták és a tökéletesség útján előhaladtak, ellanyhultak, hanyagok lettek. Ezeknek, még ha az egyesülés útján is jártak légyen, újra elő kell venniük a megtisztulás útjának keserves önmegtágadásait, mert csak így tudnak oda visszakerülni, ahonnan lecsúsztak. Hogy erőfeszítéseiket siker koronázza, óvni kell őket a lanyhaság veszedelmétől, el kell gondosan távolítani a lanyhaságra vezető okokat, amelyek rendszeren a következők: lelki kábultság, könnyelműség, nemtörődomség, bizonyos gyávaság.

638. 3° A kezdők kétféle faja. A kezdők között vannak olyanok, *akikben még nem nagy a lelkesedés* és az elszánás; és vannak olyanok, *akikben már jóval nagyobb.* Innen a kezdők két fajtája. Ezeket érdekesen írja le Szt. Terézia.

a) A lélek kastélyában – írja a szent – az első helyiséget azok a lelkek foglalják el, akiket még nagyon lefoglal a világ. Van mégis vágyuk a jóra; imádkoznak is néha, de lelküket rendszeren a világ ezerféle gondja tölti el. Sokfajta vonzalmuk van még, de egyszer-egyszer igyekeznek szabadulni tőlük. Ennek az igyekezetnek köszönhetik, hogy bemehetnek a lélek kastélyának legalsóbb helyiségébe. De sok kártékony állatot visznek be ide magukkal (szenvedélyeket), amelyek megakadályozzák őket abban, hogy láthassák a kastély szépségét és nyugodtan tartózkodhassanak ott. Ez a helyiség, bár a legalsó, már igen fényesen van berendezve. Hanem itt rettenetes csalapintasággal és fortéllyal dolgozik az ördög, hogy a további előmenetelt megakadályozza. A világ is, amelyben még el vannak merülve ezek a lelkek, csábítja őket gyönyörűségeivel és hiúságaival. Így aztán könnyen elbuknak, bár óhajtják kerülni a bűnt és dicséretes cselekedeteket végeznek.⁶⁰⁷ – Más szóval ezek az emberek össze akarják egyeztetni a jámbor életet a világ örömeivel; a hitük nem elég világos még, akaratuk nem elég erős és elszánt ahhoz, hogy ne csak a bűnről mondjanak le, hanem bizonyos veszedelmes bűnalkalmakról is; nem értik meg eléggé a gyakori imádság szükségességét, sem a szigorú vezeklés és önmegtágadás elengedhetetlenségét. Mindazonáltal nemcsak üdvözülni akarnak, hanem Isten szeretetében is óhajtanak gyarapodni, és ezért némely áldozatra is hajlandók.

639. b) A kezdők másik fajtát Szt. Terézia a második helyiségben írja le. Ezek azok a lelkek, akik már imádságosak és jobban megértik, hogy csak áldozatok árán lehet előhaladni; még sincs bennük elegendő bátorság, és azért gyakran visszafelé mennek, az első helyiség felé; kiteszik magukat a bűn alkalmainak: szeretik még a világ örömeit és csábításait, néha visszaesnek egy-egy súlyos bűnbe, de azonnal fölkelnek belőle, mert hallják az Isten szavát, amely bánatra hívja fel őket. A világ és az ördög csábításai közepette is elmélkednek a föld hamis javairól és a halálról, amely eljön nemsokára, és megfoszt ezektől a javaktól. Így aztán egyre jobban megszeretik az Istent, akitől a szeretetnek annyi jelét látják; megértik, hogy rajta kívül nincs békesség és nincs biztonság, azért nem kívánnak eltévelyedni, mint a tékozló fiú. Ez tehát a küzdelem állapota; itt sokat kell szenvedniük a kísértésektől, amelyek egyre megrohanják, de Isten is kegyesen megvigasztalja és megerősíti őket. Akaratukat Isten akaratához igazítják, és a tökéletességnek ezzel a nagy eszközével sikerül nekik kiszabadulni

⁶⁰⁷ *Château, (Castillo interior, A lélek Kastélya)* Premières demeures, p. 47-48; 57-58.

ebből a helyiségből, ahol még mindig járnak-kelnek a mérges állatok; mígnem elérkeznek olyan vidékre, ahol biztonságban vannak harapásuktól.

640. Nem fogunk külön tárgyalni a kezdőknek erről a két fajáról, hiszen valamennyiüknek ugyanazokat az eszközöket kell ajánlani. De a lelkivezető az egyes lelkek vezetésében tartsa ezt számon. Így pl. *az első csoportba* tartozókat különösen a bűn gonoszságára és következményeire fogja figyelmeztetni; ajánlani fogja nekik a bűnalkalmak kerülését; felébreszti bennük az imádság, a vezeklés, az önmegtagadás utáni vágyat. Viszont *a második csoportba* tartozóknak ajánlja a hosszabb elmélkedést és a küzdelmet a főgonoszságok, azaz bűnös hajlamok ellen, amelyek a bűnök forrásai.

II. A KEZDŐK FELADATA

641. Mondottuk a [309. pontban](#), hogy a tökéletesség lényegében nem egyéb, mint egyesülés az Istennel a szeretet által. De mert Isten maga a szentség, nem egyesülhetünk vele, ha hiányzik szívünk tisztasága. Ez a tisztaság két elemet foglal magában: a múlt bűnének kiengesztelését és a jövőben szakítást a bűnnel és a bűnre vezető alkalmakkal.

A szív megtisztítása tehát a kezdők első feladata.

Az Istennel való egyesülés annál bensőségesebb lesz, minél tökéletesebb a szív tisztasága. Már pedig a szív tisztasága annál tökéletesebb, minél tökéletesebbek az indítóokok, amelyek létrehozzák és a hatások, amelyeket létrehoz.

A) A megtisztulás *tökéletlen*, ha csupán csak a félelem és a remény hozta létre: a pokol félelme és a mennyország reménye. Az ilyen megtisztulásnak hatásai is tökéletlenek: annyit mindenestre eredményez, hogy az ember szakít a halálos bűnnel, mert ez megfosztaná a mennyországtól; de nem zárja ki a bocsánatos bűnöket, még a teljesen megfontoltakat sem, mert ezek nem akadályai üdvösségünknek.

B) Van a megtisztulásnak egy *tökéletesebb* faja, amely nem zárja ki a félelmet és a reményt indítóokai közül, de mégis főindítóoka a szeretet, Isten szeretete, kedvének keresése; amiből fakad az az óhajtás, hogy kerüljünk mindent, ami Istennek nem tetszik, tehát a bocsánatos bűnt is. Az ilyen lelkeken aztán igazán teljeseedik Krisztus Urunk szava, amelyet a bűnös asszonyhoz intézett: „*Megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett.*”

A nemes lelkeknek erre a tökéletes megtisztulásra kell törekedniük; de a lelkivezetőnek tudnia kell hogy sok lélek nem tud mindjárt kezdetben felemelkedni erre a magaslatra, és ha beszél is nekik Isten szeretetéről, ne hagyja el a félelem és a remény indítóokait, amelyek most még nagyobb hatással vannak rájuk.

AZ ELSŐ KÖNYV FELOSZTÁSA

642. Miután a célt ismerjük, kérdés, mik az eszközök, amelyekkel azt elérhetjük. Alapjában véve csak két eszköz van: az *imádság*, amellyel kiejdzük Isten kegyelmét, és az *önmegtagadás*, amellyel azt felhasználjuk. De az önmegtagadásnak, ha más-más oldalról nézzük, különféle elnevezése van: ha a múlt bűneit engeszteli ki, *bűnbánatnak* nevezzük; ha az élvezetvágyat támadja meg, hogy ezzel megóvjon a bűntől a jelenben és a jövőben, akkor a tulajdonképpeni értelemben vett *önmegtagadás* a neve; ha bűnös hajlamainkat támadja meg, amelyek bennünket bűnbe ragadnak, akkor *harc a főgonoszságok* ellen; ha lelkünk támadóit veri vissza, *harc a kísértések ellen*. Azért öt fejezetre oszlik az első könyv:

- I. fejezet: A kezdők **imádsága**.
 II. fejezet: A múltat jóvá tevő bűnbánat és **vezeklés**.
 III. fejezet: A jövődőt biztosító **önmegtagadás**.
 IV. fejezet: **Harc a főgonoszságok** ellen.
 V. fejezet: **Harc a kísértések** ellen.

Mindezek az eszközök föltételezik, hogy kezdő fokban gyakoroljuk már az isteni és az erkölcsi erényeket: hiszen az ember nem tud imádkozni, nem tud bűnbánatot tartani, önmegtagadást végezni, ha nem hiszi a kinyilatkoztatás igazságait, ha nem reméli az örök javakat, ha nem szereti Istent, ha nem gyakorolja az okosság, igazságosság, lelki erősség és mértékletesség erényeit. Mindazonáltal ezekről az erényekről csak a megvilágosodás útján fogunk tárgyalni, mert csak ott érik el teljes kifejlődésüket.

I. fejezet: A kezdők imádsága

643. Fentebb, a [499-521. pontokban](#) kifejtettük már az imádság mibenlétét és hatását. Miután az ott kifejtett elvekkel megismertettük a kezdőket, a következőket kell tennünk: 1° fejtjük ki nekik az imádság *szükségességét és kellékeit*; 2° neveljük őket rá a nekik megfelelő *lelki gyakorlatok* végzésére; 3° tanítsuk meg őket *elmélkedni*. Lesz tehát:

I. cikkely: Az imádságról általában	{ Szükségessége Kellékei
II. cikkely: A főbb lelki gyakorlatokról	
III. cikkely: Az elmélkedésről	{ Általános tudnivalók Haszna és szükségessége A kezdők elmélkedése Főbb módszerei

I. cikkely: Az imádság szükségessége és kellékei

I. § Az imádság szükségessége

644. Amint mondtuk, az imádságnak *két főcélja* van: az imádás és a kérés ([503-509. pont](#)). Ez már eléggé mutatja az imádság szükségességét. Világos ugyanis, hogy mint teremtményeknek és mint keresztényeknek kötelességünk Istent dicsőíteni, neki hálát adni, őt szeretni és, ha bűnt követtünk el, azt jóvátenni ([506. pont](#)). De itt főképpen a kérő imádságról van szó: Lássuk annak, mint a tökéletesség egyik eszközének föltétlen *szükségességét*.

645. Az imádság szükségessége a *segítő kegyelem* szükségességén alapszik. Hittétel, hogy enélkül a kegyelem nélkül teljesen lehetetlen üdvözölni; tehát annál inkább lehetetlen tökéletességre szert tenni ([126. pont](#)). A magunk erejéből, akármennyire erősen is akarjunk, nem tudunk megtérni; nem tudunk huzamosabb ideig vagy éppen halálunkig kitartani a jóban: „*Nálam nélkül semmit sem tehetek... nem mintha elegendők volnánk valamit gondolni magunktól, mint önmagunktól... Mert az Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli.*”⁶⁰⁸

⁶⁰⁸ Jn 15,5; 2Kor 3,5; Fil 2,13.

Mármost, leszámítva az első kegyelmet, amely az imádságot szükségképpen megelőzi, mint annak oka, minden segítő kegyelmet az imádságért ad meg az Isten: az imádság az összes segítő kegyelmeknek rendes, hathatós és általános kieszközölője. Ezért köti lelkünkre *Krisztus Urunk* is olyan gyakran az imádságot, mint a kegyelem kiesdő eszközét: „*Kérjétek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek.*”⁶⁰⁹ Ez más szóval annyit jelent, fejt ki a legtöbb magyarázó, hogy ha nem kértek, nem kaptok, ha nem kerestek, nem találtok. Az imádságnak föltétlenül szükségességét különösen a kísértések legyőzésére tartja föltétlenül szükségesnek: „*Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek.*”⁶¹⁰ Szt. Tamás⁶¹¹ azt mondja, hogy minden bizakodás, amely nem az imádságra van építve, elbizakodás, mert Isten nem tartozik az igazságosság alapján adni nekünk kegyelmet, hanem csak ígérete alapján; ígéretének teljesítését pedig az imádságtól tette függővé. Igaz, hogy Isten ismeri szükségünket, anélkül hogy ezt neki elmondanók, mindazonáltal csak kérésre segít rajtunk, hogy ezzel annak elismerésére vezessen, hogy ő minden javak forrása.

646. Így fogta föl a dolgot a *hagyomány* is. A trienti zsinat, magévá téve Szt. Ágoston tanítását, azt mondja, hogy Isten nem parancsol lehetetlen dolgot: mert csak azt parancsolja meg, amit meg tudunk tenni; amit pedig magunktól nem tudunk megtenni, ahhoz megadja nekünk az ő segítő kegyelmét, ha kérjük; hogy pedig kérhessük, segít kegyelmével. Feltételezi tehát, hogy vannak olyan dolgok, amelyek imádság nélkül lehetetlenek. Ezt a következményt vonja le a trienti zsinat katekizmusa is: „*az imádságot szükséges eszközzel adta Isten, hogy elnyerjük azt, amit óhajtunk; ugyanis vannak olyan dolgok, amelyeket nem nyerhetünk el az ő segítsége nélkül.*”⁶¹²

647. Tanács a lelkivezetőnek. Fontos, hogy a kezdőknél sokat hangoztassuk ezt az igazságot. Vannak ugyanis sokan, akik afféle pelagianusi szellemről áthatva azt hiszik, hogy erős akarattal mindent meg tudnak tenni. Igaz, hogy a tapasztalat nemsokára megmutatja nekik, hogy a legelszántabb elhatározások, a legnagyobb erőfeszítés mellett is, meddők maradnak. Használja fel a vezető az ilyen eseteket annak hangoztatására, hogy az emberi igyekezet mellé szükséges a kegyelem és az imádság. Az ilyen szomorú tapasztalatok nagyon megerősítik az embert abban a meggyőződésben, hogy az imádság elengedhetetlenül szükséges. Aztán legyenek is meg benne a szükséges kellékek, hogy hathatós legyen.

II. § Az imádság lényeges kellékei

648. Bebizonyítottuk már, hogy a segítő kegyelem föltétlenül szükséges minden olyan cselekedethez, amely üdvösségünkhöz elengedhetetlen ([126. pont](#)). Ebből következik, hogy a segítő kegyelem szükséges ahhoz is, hogy jól imádkozzunk. Ezt Szt. Pál egyenesen ki is jelenti: „*Nem tudjuk, miképp kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal.*”⁶¹³ Tegyük hozzá, hogy ezt a kegyelmet mindenkinek megadja az Isten, még a bűnösöknek is; így tehát mindenki tud imádkozni.

Bár a kegyelem állapota nem szükséges az imádsághoz, mégis rendkívül növeli imádságaink értékét, mert Isten barátaivá és Jézus Krisztus élő tagjaivá tesz.

Nézzük meg tehát, hogy milyen kellékeknek kell meglenniük: 1° *a kérés tárgyában*; 2° *az imádkozó személyében*.

⁶⁰⁹ Mt 7,7-8.

⁶¹⁰ Mt 26,41.

⁶¹¹ *Sum. theol.*, II^a, II^{ae}, q. 83, a. 1, ad 3.

⁶¹² *Sess.*, VI, cap. 11.

⁶¹³ Róm 8,26.

I. Kellékek a kérés tárgyának részéről

649. A kérés tárgyának részéről a legfőbb kellék, hogy csak azt kérjük, **ami üdvösségünkre szolgál**, elsősorban tehát a természetfölötti kegyelmeket; a természetes javakat pedig csak másodsorban és csak annyiban, amennyiben üdvösségünkre szolgálnak. Ezt a szabályt maga Krisztus Urunk állította fel: „*Keressétek először Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadtnak nektek.*”⁶¹⁴ Valóban, mondtuk a [307-308. pontokban](#), hogy az ember boldogsága és egyben tökéletessége az Isten bírásában áll, és ezzel ennek a célnak elérésére szükséges kegyelmekben is. Nem szabad tehát semmit sem kérnünk, ami nem erre e célra irányul.

1° Az *ideiglenes javak*, ha önmagukban nézzük őket, nagyon alattunk állanak, képtelenek arra, hogy szívünk igényeit kielégítsék, és azért nem is lehetnek imádságunk fő tárgya. Mivel azonban némely mulandó dolgokra szükségünk van, hogy éljünk és üdvösségünkön dolgozzunk, szabad az anyagi kenyeret is kérni, mint a lelki kenyeret, de az előbbit alá kell rendelni az utóbbinak. Megtörténhet ugyanis, hogy valamely földi jó, tegyük fel a jómód, kívánatosnak tűnik fel előttünk, valójában pedig árt lelkünk üdvösségének. Az ilyet tehát nem szabad föltétlenül kérni, hanem csak azzal a föltétellel: ha lelkem üdvösségére hasznos.

650. 2° *Ha valamely határozott kegyelmet kérünk*, azt is csak úgy kérjük, ha annak megadása nem ellenkezik Isten akaratával. Isten az ő mindentudásával jobban tudja, hogy mi szolgál lelkünk jelen állapotában leginkább hasznunkra. Amint helyesen jegyezte meg de Sales Szt. Ferenc,⁶¹⁵ úgy akarjunk üdvözölni, ahogyan az Isten üdvözíteni akar; azért föltétlenül kell kívánnunk mindazokat a kegyelmeket, amelyeket Isten nekünk ad, mert akkor egyezik az akaratunk az Isten akaratával; míg egyes határozott kegyelmeket, mint pl. az imádságnak egy határozott módját, lelki vigasztalásokat stb. csak azon föltétel alatt kell kérni, ha ez megegyezik Isten tetszésével.⁶¹⁶ Isten a vigasztalások és a szárazságok: kegyelmét, valamint a nyugalom és ostromlottság kegyelmét az ő végtelen bölcsességének tervei és a mi lelkünk szükségletei szerint osztogatja. Bízunk tehát csak reá, hogy milyen kegyelmeket juttasson nekünk. Igaz, hogy szabad néha egy-egy óhajtásunkat nyilvánítani, de mindenkor alázatos megnyugvással mennyei Atyánk szent akaratán; mert hiszen ha azt kérjük, amit kell, úgyis mindenkor meghallgat. De néha többet, vagy jobbat ad annál, amit kérünk. Ilyenkor nincs okunk panaszra, hanem áldani kell Istent.⁶¹⁷

II. Kellékek az imádkozó alany részéről

A leglényegesebb kellékek, amelyek imádságunk hathatós voltához szükségesek: az alázatosság, a bizalom és a figyelem, vagy legalább is a komoly törekvés a figyelemre.

⁶¹⁴ Mt 6,33.

⁶¹⁵ *Amour de Dieu*, i. VII, c. IV.

⁶¹⁶ Ha Isten nem hallgat meg, mondja BOURDALOUE (*Carême*, pour le jeudi de la première sem.), az onnan van, „mert lehetetlen kegyelmeket kérünk; vagy felesleges kegyelmeket; olyan kegyelmeket, amelyek ízlésünknek és téves felfogásunknak megfelelnek... Imádságunkban kérjük ugyan a bűnbánat, a megszentülés kegyelmét; de a jövőre kérjük és nem a jelenre; olyan kegyelmeket kérünk, amelyek eltávolítanak tőlünk minden nehézséget, és nem olyat, amellyel együtt nekünk is kell küzdenünk; olyan kegyelmeket, amelyek elragadjanak, mint Szt. Pált, és nem olyanokat, amelyek lassankint készítik elő lelkünket, és amelyekkel nekünk is együtt kell haladni... olyan kegyelmeket, amelyek megváltoztatják a Gondviselés rendjét és felforgatják az üdvrendet.”

⁶¹⁷ Szép részleteket közöl DOM V. LEHODEY, *Saint Abandon* III. Part.

651. 1° Az **alázatosság** az imádság természetéből folyik. Mivel Isten nem tartozik nekünk kegyelmet adni, azért mi Istennel szemben csak koldulók vagyunk, mondja Szt. Ágoston, és az ő irgalmasságától kell kiesdeni azt, amit igazságosságától nem kaphatunk. Így imádkozott Ábrahám, aki Isten színe előtt csak pornak és hamunak érezte magát: „*Szólok az én Uramhoz, noha por és hamu vagyok.*”⁶¹⁸ Így imádkozott Dániel is, amikor kérte Istentől a zsidó nép megszabadítását, és nem annak érdemeire és erényeire hivatkozott, hanem az isteni irgalmasság bőségére: „*Mert nem az igazvoltunknál fogva öntjük színed elé könyörgéseinket, hanem a te nagy irgalmadban bízva.*”⁶¹⁹ Így imádkozott a vámos is, akinek imádságát meghallgatta az Isten: „*Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek.*”⁶²⁰ A gőgös farizeus imádsága ellenben nem talált meghallgattatást. Krisztus Urunk maga adja meg ennek okát: „*mert mindaz, aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.*” Tanítványai is tudták ezt, azért mondja Szt. Jakab: „*Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad.*”⁶²¹ És Isten igazságosan jár el így: mert a gőgös magának tulajdonítja az imádság meghallgatásának érdemét, az alázatos pedig az Istennek. Mármost, kívánhatjuk-e, hogy Isten bennünket saját dicsőségének kisebbitésére és hiúságunk nagyobbítására hallgasson meg? Az alázatos ember ellenben beismeri, hogy mindent Istentől kapott: ha tehát Isten az illet meghallgatja, a maga dicsőségére és a könyörgő lelkének üdvösségére cselekszik.

652. 2° Az igazi alázatosság **bizalmat** is szül az ember lelkében, azt a bizalmat, amely nem a mi érdemeinkre épít, hanem Isten végtelen jóságára és Jézus Krisztus érdemeire.

a) Szent hitünk tanítja, hogy Isten irgalmas, és irgalmasságánál fogva annál nagyobb szeretettel hajol le hozzánk, minél alázatosabban elismerjük nyomorúságunkat: mert a nyomorúság váltja ki az irgalmasságot. Amikor bizalommal segítségül hívjuk, voltaképpen tiszteljük, mert ezzel elismerjük, hogy ő minden javak forrása, és hogy semmit sem óhajt annyira, mint hogy közölje velünk javait. Azért a szentírásban számtalanszor kijelenti, hogy meghallgatja azokat, akik bizalommal fordulnak hozzá: „*Mivel hogy bennem bízott, megszabadítom őt... Hozzám kiált és én meghallgatom őt.*”⁶²² Krisztus Urunk is lelkünkre köti, hogy bizalommal imádkozunk, és hogy ez a biztatása célt érjen, megható példabeszédeket mond el. Miután elmondotta, hogy aki kér, annak adnak, így folytatja: „Vagy kicsoda az közületek, aki ha fia kenyeret kér tőle, követ nyújt neki? Vagy ha halat kér, csak nem fog neki kigyót nyújtani? Ha tehát ti, kik rosszak vagytok, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek: mennyivel inkább fog a ti Atyátok, ki mennyekben vagy, jókat adni a tőle kérőknek?”⁶²³ Visszatér erre a gondolatra az utolsó vacsorán is: „*És akármit kértek majd az én nevemben az Atyától, megteszem azt, hogy az Atya dicsőíttessék a Fiúban. Ha valamit kértek tőlem az én nevemben, megteszem azt...*”⁶²⁴ Azon a napon majd az én nevemben kértek; és nem fogom mondani, hogy én fogom kérni az Atyát értetek, mert maga az Atya szeret titeket, mivel hogy ti szerettetek engem.”⁶²⁵ Ha tehát valakinek nem lenne föltétlen bizalma Istenben, az nem hinne Isten ígéreteinek, az lekicsinylené Jézus Krisztus mindenható közbenjárásának értékét.

653. b) Igaz, hogy Isten néha mintha süket lenne imádságunkra, mert azt akarja, hogy bizalmunk **kitartó** legyen, hogy annál jobban érezzük nyomorúságunk mélységét és az isteni

⁶¹⁸ Ter 18,27.

⁶¹⁹ Dán 9,18.

⁶²⁰ Lk 18,13.

⁶²¹ Jak 4,6.

⁶²² Zsolt 90,14-15.

⁶²³ Mt 7,7.

⁶²⁴ Jn 14,13-14.

⁶²⁵ Jn 16,26-27.

kegyelem értékét; de a kánaáni asszony példáján⁶²⁶ megmutatja, hogy ha látszólag el is utasít, szereti, ha alázatosan erőszakoskodunk. A kánaáni asszony Jézushoz járul, hogy gyógyítaná meg a leányát, akit a gonosz lélek gyötör. A Mester nem is felel neki; akkor a tanítványokhoz fordul és jajgatásával addig zaklatja őket, amíg Jézushoz fordulnak, és kérik, hogy tegyen valamit. De Jézus azt válaszolja, hogy az ő küldetése csak Izraelre szorítkozik. Ám az asszony nem esik kétségbe, hanem még mindig reménykedve borul Jézus lábához: „*Uram, segíts rajtam.*” Jézus látszólag keményen feleli, hogy „*Nem helyes elvenni a gyermekek kenyerét és az ebeknek vetni.*” De az asszony mondá: „*Úgy van, Uram! csak hogy a kiskutyák is esznek a morzsákból, melyek lehullanak uraik asztaláról.*” Jézust végre is legyőzi ez a kitartó és alázatos bizalom, teljesíti az asszony kérését, „és meggyógyula leánya azon órától fogva.” Semmivel sem magyarázhatta volna meg jobban, mint ezzel a példával, hogy ha egy időre sikertelenség is mutatkozik imádságunkban, csak tartsunk ki, mert végre is meghallgat az Isten.

654. 3° Ehhez a kitartó bizalomhoz **figyelemnek** is kell járulni; vagy legalább is legyen meg bennünk a komoly törekvés, hogy figyelünk arra, amit Istennek mondunk. Az önkéntelen szórakozottság, ha törekszünk azt leküzdeni, vagy számát apasztani, nem akadály a jó imádságnak, mivel a lelkünk a kifejtett erőfeszítés által Istenhez van irányítva. Szándékos a szórakozottság, ha készakarva idézzük elő; vagy ha magától jó, nem küzdünk ellene elegendőképpen, vagy nem törekszünk az okát eltávolítani. Ez a szórakozottság olyan imádságban, amely kötelező, bocsánatos bűn. De a többi imádságban is az, mert hanyagság és tiszteletlenség az Istennel szemben. Az Istent ilyen imádsággal ugyancsak nem lehet arra hangolni, hogy bennünket meghallgasson. Az imádság kihallgatás, amelyen legfőbb Urunk előtt jelenünk meg: beszélgetés mennyei Atyánkkal, amelyben kérjük, figyelmezzon szavainkra és hallgasson meg minket: „*Igéimet vedd füleidbe, Uram!... Figyelmezz könyörgésem szavára.*”⁶²⁷ Különös volna, ha akkor, amikor Istent kérjük, hogy figyelmezzon szavainkra, magunk sem figyelmeznénk azokra! Nem volna-e ez következetlenség és tiszteletlenség? Nem érdemelnénk-e meg mi is azt a szemrehányást, amelyet Krisztus Urunk a farizeusoknak tett: „*Ez a nép csak ajkaival tisztel engem, a szíve pedig távol vagyontőlem*”⁶²⁸

655. Komoly erőfeszítést kell tehát tennünk, hogy azonnal és határozottan elűzzük a keletkező *szórakozottságot*; legyen az alkalom arra, hogy magunkat megalázzuk, és hogy felújítsuk magunkban a jószándékot, hogy Krisztus Urunkkal egyesülve és az ő szándékaira akarunk imádkozni. A szórakozottságot ritkábbá teszi a komoly küzdelem a szórakozottság okai ellen. Ezek: az értelem állandó fékezhetlensége, szétszóródása, az ábrándozás kedvelése, a különféle lekötöttségek és vonzalmak, amelyek nagyon igénybe veszik az elmét és a szívet. Szokjunk ahhoz hozzá, hogy gyakorta helyezzük vissza magunkat Isten jelenlétébe. Erre nagyon jó, ha a jószándékot, amellyel Istennek szenteljük cselekedeteinket, gyakran megújítjuk és fohászimákat mondunk. Ha megtettük mindezeket az óvintézkedéseket, ne aggasszanak az önkéntelen szórakozottságok, amelyek elménken átcikáznak, és képzeletünket magukkal ragadják: ezek megpróbáltatások, nem bűnök, és ha hasznunkra tudjuk fordítani, növelik érdemeinket és imádságunk értékét.

656. Az imádságnál *háromféle figyelmet* lehet tanúsítani: 1° ha csak arra ügyelünk, hogy a szavakat helyesen mondjuk ki, a figyelem csak a szóra terjed ki. Már ez is valamelyes törekvés az imádság megértésére; 2° ha arra is ügyelünk, hogy megértsük, amit mondunk, a figyelem kiterjed a szavak értelmére is; 3° végül, ha nem törődünk a szavak értelmével, hanem a lelkünk

⁶²⁶ Mt 15,24-28.

⁶²⁷ Zsolt 5,2-3.

⁶²⁸ Mt 15,8.

a szavak szárnya nélkül feltör az Istenhez, őt imádja, áldja, tőle kéri mindazt, amit az egyház kér, Istennel egyesülve tiszteli az a titkot, amelyről imádkozik; akkor a figyelem kiterjed az imádság szellemére is. Ez utóbbit hívják tehát *szellemi vagy misztikus imádságnak*; ez már nem a kezdőknek való, hanem a tökéleteseknek. A kezdők elégedjenek meg az első vagy második fajta figyelemmel, válogatva belőlük jellemük, vonzalmuk és az alkalom szerint.

II. cikkely: A kezdők lelki gyakorlatai

657. Mivel az imádság az üdvösségre szolgáló eszközök egyik legszükségesebbje, fontosak a lelki gyakorlatok, amelyekben az imádság különféleképpen szerepel. Azért a lelkivezető lelki gyermekeit szoktassa rá azokra a gyakorlatokra, amelyek leginkább megfelelnek azok hivatásának, állásának, jellemének, természetes és természetfölötti vonzalmainak, valamint a tökéletességben elért fokozatuknak.

658. 1° Itt az a **cél**, hogy a lelkeket hozzászoktassuk a lelki gyakorlatokhoz; hogy azokat állandóvá tegyünk életükben; hogy az életük imádságos élet legyen. ([522. pont](#)). Nyilvánvaló azonban, hogy hosszú idő és nagy erőfeszítés kell ahhoz, hogy ezekben a gyakorlatokban a kezdők előhaladjanak; nem is való mindegyik azonnal nekik, de a lelkivezetőnek valamennyit ismernie kell hogy helyesen vezethesse a lelkeket.

659. 2° **A legfőbb gyakorlatok**, amelyek hivatva vannak életünket átalakítani, a reggeli és esti imádságon kívül, amelyet minden jó keresztény elvégez, a következők:

A) *A reggeli elmélkedés*, amelyről nemsokára szó lesz; a *szentmise* és *szentáldozás*, amelyek megmutatják nekünk a követendő eszményt és segítenek is annak követésére. ([524. pont](#)). De vannak olyan személyek, akik állásbeli kötelességük miatt nem tudnak mindennap szentmisét hallgatni; ezt lehet azonban azzal pótolni, hogy lelki áldozást végeznek, akár elmélkedésük végén, akár kézi munkájuk közben. Mindenesetre meg kell őket tanítani arra, hogy, amikor hozzájutnak, haszonnal hallgathassák meg a szentmisét és járuljanak a szentáldozáshoz; azért állapotukhoz mértén alkalmazni kell rájuk, amit a [271-289. pontokban](#) mondottunk. Főleg törekedjenek megérteni a vasárnapi és ünnepi szentmisék szövegét: a szentmise, ha jól megértjük, egyike a tökéletesség legkiválóbb iskoláinak.

660. B) A nap folyamán azonkívül, hogy fontosabb cselekedeteink előtt ismételtlen megújítjuk a *jószándékot*, nagyon ajánlatos a fohászimák végzése, jó könyvek olvasása, amelyek a főigazságokról, az ember céljáról, a bűnről, az önmehtagadásról, a gyónásról, a lelkiismeret megvizsgálásáról szólnak; ehhez járuljon egy-egy szent életrajza; olyanoké, akik a bűnbánatban és vezeklésben tűntek ki: az ilyen világosságot gyújt az értelemben, sarkallja az akaratot és megkönnyíti az elmélkedést. – Ha azonfelül a rózsafüzérből is elmondanak egypár tizedet, elmélkedve az Úr Jézusnak és a Boldogságos Szűz Máriának életén, az nagyon fogja emelni a szent Szűz iránti tiszteletüket; ezzel azt is megszokják, hogy az Úr Jézussal egyesülésben éljenek. Az oltáriszentség meglátogatása, annyi időre, amennyire megengedik az állapotbeli kötelességek, új lendületet ad a jámborságnak. Erre az alkalomra használhatják a Krisztus követésének negyedik könyvét és Liguori Szt. Alfonznak könyvecskéjét: *Látogatások a legméltóságosabb Oltáriszentségnél*.

661. C) Este *a lelkiismeret megvizsgálása*, hozzá a részleges vizsgálat, segíti a kezdőket abban, hogy hibáikat megismerjék, ezek ellenszereit keressék, és megújítsák mindannyiszor az erős akaratot, hogy ezentúl különbül fognak élni. Ez megakadályozza őket abban, hogy lanyhaságba essenek. Idézzük emlékezetünkbe, amit fentebb mondottunk a lelkiismeret megvizsgálásáról ([460-486. pont](#)) és a gyónásról ([262-269. pont](#)). Megjegyezzük, hogy a

kezdőknek főképpen a szándékosan elkövetett bocsánatos bűnökről kell tartani vizsgálatot, mert ez az éber vigyázat a legjobb mód arra, hogy kikerüljünk a halálos bünt; vagy ha mégis bele találnánk esni, hogy azonnal felkeljünk belőle.

662. 3° Tanácsok a vezetőnek. A) A vezető vigyázzon arra, hogy a kezdők *ne legyenek túlterhelve* lelki gyakorlatokkal. Mert az ilyen túlterhelés mindenkor ártalmas: vagy állásbeli kötelességeik rovására megy, vagy csömört okoz, és csak árt a tökéletességben való haladásnak. Többet ér, ha kevesebbet imádkozunk, de nagyobb figyelemmel és buzgósággal. Ezt mondja Krisztus Urunk is: „*Imádkozván pedig ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok; mert azt hiszik, hogy sok beszédükért nyernek meghallgatást. Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlók, mert tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek őt.*”⁶²⁹ Ezen alkalommal tanítja meg őket arra a rövid és tartalmas imádságra, a Miatyánkra, amelyben benne van minden, amit kérhetünk. (l. [515-516. pont](#)). Vannak olyan kezdők, akik azt hiszik, hogy minél több imádságot mondanak el, annál jámborabbak. Ezeknek hozzuk emlékezetükbe az Úr szavait, és értessük meg velük, hogy egy tízperces, de figyelmes imádság többet ér, mint egy húszperces, amelyet azonban többé-kevésbé szándékos elszórakozások csúfítanak el. Hogy pedig figyelmüket jobban összeszedhessék, egy-két másodpercet használjanak arra, hogy magukat Isten jelenlétebe helyezik, és Jézus Krisztussal egyesítik. Ezzel az imádság is sokkal hatásosabb lesz.

663 B) Ha ugyanazon imádságot gyakran mondjuk el, használjunk valami *egyszerű és könnyű módszert*, amellyel a gépiességet elkerülhetjük. Így pl. a rózsafüzér elmondása közben elmélkedjünk a mondott titkokon, és kérjük Istent, hogy mi is haladhassunk azokban az erényekben, amelyek megfelelnek az illető titkoknak; akkor sokkal több haszonnal fogunk imádkozni. Természetes, hogy ilyenkor nem figyelhetünk egyszerre az imádság szövegének értelmére és annak szellemére. Általában be kell tehát érünk az egyikkel vagy a másikkal.

III. cikkely: Az elmélkedés⁶³⁰

Ki fogjuk fejteni: 1° az általános tudnivalókat az elmélkedésről; 2° az elmélkedés hasznát és szükségességét; 3° a kezdők elmélkedésének sajátosságát; 4° az elmélkedés főbb módszereit.

I. § Általános tudnivalók

664. 1° Az elmélkedés **mibenléte és alkotó elemei**. Mondottuk, hogy kétfajta imádság van: szóbeli imádság, amely szóval, vagy taglejtéssel nyer külső kifejezést; és elmélkedő imádság, amely egészen a lélek bensejében marad. Ez utóbbit így lehet meghatározni: lelkünk felemelése Istenhez, hogy ezzel őt dicsóítsuk és magunkat megjavítsuk.

Öt fő alkotó elemet foglal magában: 1) először is az *imádást* és tiszteletet, amellyel Istennek, Jézus Krisztusnak és a szenteknek tartozunk; 2) *Isten megismerését*, hogy az ő

⁶²⁹ Mt 6,7-8.

⁶³⁰ JOAN. MAUBURNUS, *Rosetum exercitiorum spiritualium et sacrarum meditationum*; GARCIA DE CISNEROS, *Exercitatorio de la vida espiritual*; S. IGNATIUS, *Exercitia spiritualia*; RORIGUEZ, *A ker. tökéletesség gyakorlata, Az elmélkedés*; L. DE GRANADA, *Traité de l'oraison et de la méditation*; A. MASSOULIÉ, *Traité de la véritable oraison*; S. PETR. DE ALCANTARA, *La oracion y meditacion*; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, Part. I, ch. I-IX; BRANCATI DE LAUREA, *De oratione christianâ*; CRASSET, *Instructions familiaires sur l'oraison mentale*; SCARAMELLI, *op. cit.*, I, art 5; COURBON, *Instr. familiaires sur l'oraison mentale*; V. LIBERMANN, *Ecrits spirit.*, p. 89-147; FABER, *Progrès de l'âme*, ch. XV; R. DE MAUMIGNY, *Pratique de l'oraison mentale*, t. I; DOM VITAL LEHODEY, *Les Voies de l'oraison mentale*, Ire et IIe Partie; G. LETOURNEAU, *La Méthode d'oraison mentale de S.-Sulpice*.

szemlélete által megtudjuk, melyek azok az erények, amelyeket gyakorolnunk kell; 3) *a magunk megismerését*, hogy megtudjuk, mennyire vagyunk a kötelező erények gyakorlásával; 4) a tulajdonképpeni értelemben vett imádságot, vagyis *kérését* azoknak a kegyelmeknek, amelyek szükségesek, hogy ezt, vagy azt az erényt gyakorolhassuk; 5) azokat az *elhatározásokat*, hogy a jövőben jobban fogunk cselekedni. Nem szükséges, hogy mindezen elem meglegyen mindegyik elmélkedésben, vagy hogy olyan sorrendben következzenek, ahogyan előadtuk; de hogy az imádság megérdemelje az elmélkedés nevet és különbözzék a fohászoktól, huzamosabb ideig kell tartania.

Ha a lélek már elérte a tökéletességnek bizonyos fokát, és mély vallásos meggyőződések ülnek benne, amelyeknek felidézésére pár perc is elegendő, akkor az imádság is egyszerűsülhet: elegendő lesz egy Istenre vetett egyszerű érzelmes tekintet, amint később ki fogjuk fejteni.

665. 2° Az elmélkedés **eredete**. Különbséget kell tennünk az elmélkedés és annak valamely határozott módszere között.

A) Az *elmélkedés* maga ilyen vagy amolyan formában minden időben *létezett*: a prófétai könyvek, a zsoltárok, a bölcselkedő könyvek az ószövetségi szentírásban telve vannak elmélkedésekkel, amelyek lelki táplálékot nyújtottak az izraelitáknak. Az újszövetségben Krisztus Urunk, aki a lélekben és igazságban való imádság fensőségét hirdette, aki éjszakákat töltött el a hegyeken imádságba merülve, előkészítette útját azoknak a bensőséges lelkeknek, amelyek szívük cellájába vonulnak vissza, hogy ott titokban imádják Istenüket. Cassianusnak, Klimakus Szt. Jánosnak művei, nem is beszélve a szentatyákról, kifejezetten tárgyalnak az elmélkedésről, még annak legmagasabb formájáról, a szemlélődésről is. Lehet mondani, hogy Szt. Bernátnak könyve Az elmélkedésről (*De consideratione*) nem más, mint értekezés az elmélkedés szükségességéről. A s. victor-i iskola igen szükségesnek tarja az elmélkedést, ha el akarunk jutni a szemlélődéshez.⁶³¹ Ismeretes, hogy Szt. Tamás mennyire ajánlja az elmélkedést, mint hatalmas eszközt annak, hogy haladjunk Isten szeretetében és a magunk megszentelésében.⁶³²

666. B) Az *elmélkedés határozott módszere* a tizenötödik században alakul ki. Megtaláljuk Joannes Mauburnus⁶³³ *Rosetum*-ában és az egykorú bencések műveiben. Szt. Ignác az ő lelkigyakorlatos könyvében az elmélkedésnek több, igen határozott és igen változatos módszerét adja meg. Szt. Terézia mesterien írja le az imádság különféle nemeit, tanítványai pedig összegezik a módszeres elmélkedésnek szabályait.⁶³⁴ De Sales Szt. Ferenc is ad egy módszert az elmélkedésre az ő Filoteájának. A XVII. század ferences iskolájának szintén megvan a maga módszere, amelyet Olier és Tronson tökéletesítenek, és amely ma is szerepel s.-sulpice-i módszer néven.

667. Mi különbség van az elmélkedés és az imádság között? Ezt a két szót néha ugyanolyan értelemben használják. Amikor különbséget tesznek elmélkedés és elmebeli imádság között, akkor elmélkedésnek az imádságnak azt a fajtáját nevezik, amelyben túlnyomó részt foglal el az elmélődés, az okoskodás, a gondolkodás, míg elmebeli imádságnak akkor nevezik, ha inkább az érzelem és az akarat tényei uralkodnak benne. De az előbbi értelemben vett elmélkedésben is vannak érzelmi és akarat tények, amelyeket azonban vizsgálódások,

⁶³¹ Cfr. HUGO DE S.-VICTORE, *De modo dicendi et meditando; De meditando seu meditando artificio*, P. L. CLXXVI, 877-880; 993-998.

⁶³² *Sum. theol.*, II^a, II^{ae}, q. 82, a. 3.

⁶³³ H. WATRIGANT, *La méditation méthodique (Rev. d'Ascétique et de Myst.)*, Janv. 1923, p. 13-29.

⁶³⁴ V. P. JEAN DE JÉSUS MARIE, *Instruction des novices*, 3e Partie, chap. II, § 2.

megfontolások előznek meg, vagy kísérnek, hacsak el nem ragadja a lelket a szemlélődés kegyelme.

668. A *kezdőknek* általában az okoskodó elmélkedés felel meg, amely szükséges nekik, hogy a lelki élet igazságait és elveit elsajátítsák, vagy ezekben megerősödjenek. Mindenesetre vannak érzelmősebb lelkek, amelyek mindjárt kezdettől fogva bőségesebben használják az érzelmi elemet; ezeket figyelmeztetni kell, hogy az imádságban a legtöbbet érnek az akarati tények.

II. § Az elmélkedés haszna és szükségessége

I. Haszna

669. Az elmélkedés, úgy ahogy leírtuk, nagyon hasznos az üdvösségre és a tökéletességre.

1° Elszakít a bűntől és annak okaitól. Mert mikor vétkezünk, ez azért történik, mivel nem gondoljuk jól meg a dolgot, vagy mivel akaratunk gyenge. Mindkét hibát meggyógyítja az elmélkedés.

a) Először is *felvilágosít* arról, hogy milyen gonosz dolog a bűn és milyen rettenetesek a következményei, bemutatva nekünk az isteni kinyilatkoztatás világánál a túlvilágot, és hogy mit szenvedett Jézus a bűnnek kiengesztelésére. „Ez vezet ki bennünket – mondja P. Crasset – azokba a szent pusztaságokba, ahol egyedül található fel az Isten a békességben, a megpihenésben, a csöndben és az összeszedettségben. Ez vezet bennünket lélekben a pokolba, hogy ott megnézzük helyünket; a temetőbe, hogy ott meglássuk hajlékunkat; a mennyországba, hogy ott szemléljük trónusunkat; a Jozsafát völgyébe, hogy ott átéljük ítéletünket; Betlehembe, hogy ott lássuk Megváltónkat; a Tábor hegyére, hogy ott lássuk szeretetünket; a Kálvária hegyére, hogy ott lássuk példányképünket.”⁶³⁵ – Elvon a világtól is és annak csalfa örömeitől: elénk állítja a földi javak ingatagságát, a gondokat, amelyeket okoznak, azt az ürességet és csömört, amelyet a lelkünkben hátrahagynak. Felvértez a világ álnoksága és romlása ellen, és megérttet velünk, hogy csak Isten tud bennünket boldogítani. – Elvon bennünket főleg önmagunktól, a mi kevélységünktől, érzékiségünktől. Szembe állítja Istent, aki a tökéletességek összessége, az emberrel, aki önmagában semmi; és ezzel megtanít arra, mennyire lealáznak bennünket baromi ösztöneink és mennyire felmagasztalnak és Istenhez emelnek a léleknek istenes örömei.

b) Megerősíti *akaratumkat*, nemcsak azzal, hogy erős meggyőződéseket szül bennünk, amint éppen most mondtunk, hanem főleg azzal, hogy lassankint kigyógyítja bénultságunkat, tétlenségünket, gyávaságunkat, ingatagságunkat; mert ezeket a gyarlóságokat csakis az Isten kegyelme tudja meggyógyítani, föltéve, hogy a mi akaratumk is közreműködik vele. Az imádság pedig kiesdi nekünk ezt a kegyelmet, annál inkább, mert az elmélkedés megtanított reá, hogy mélyebben érezzük át nyomorúságunkat; a bánat pedig és az erősfogadás, a jó elhatározások, amelyeket az elmélkedés megébreszt lelkünkben, már a közreműködés kezdete.

670. 2° Az elmélkedés **bevezet az összes keresztény erények gyakorlatába** is: 1) *megvilágítja hitünket*, mert elénk állítja az örök igazságokat; alátámasztja reményünket, mert Istenhez vezet, akitől kell várunk minden jót; felgyullasztja szeretetünket, mert megmutatja nekünk Isten szépségét és jóságát; 2) *okosságra tanít*, amikor a cselekvés előtt elveket ad; igazságosokká tesz, mert Isten akarataival hoz összhangba; erősekké tesz, mert részesít Isten mindenhatóságában; mértékletesekké nevel, mert kívánságainkat és szenvedélyeinket fékezi.

⁶³⁵ *Instructions sur l'oraison. Méthode d'oraison, ch. I., p. 253-254.*

Nincs tehát olyan keresztény erény, amelyet az elmélkedés gyakorlatával nem lehetne megszerezni: általa az igazsághoz szegődünk, és az igazság megszabadít hibáinktól és az erények gyakorlatára indít: „*megismeritek az igazságot és az igazság szabaddá fog tenni titeket.*”⁶³⁶

671. 3° Ezzel az elmélkedés **előkészíti Istennel való egyesülésünket**, sőt Istenhez való hasonulásunkat. Hiszen az elmélkedés Istennel való beszélgetés, amely napról-napra bensőségesebb, szeretettel teljesebb, huzamosabb lesz, mert napi munkánk közben is lehet azt folytatni (l. [522. pont](#)). Márpedig, ha a tökéletesség forrásához gyakran közeledünk, átítatódunk tökéletességgel, amint a szivacs átítatódik azzal a folyadékkal, amelyben elmerül; megtüzesedünk, mint a vas, amelyet a kohóba teszünk; meglágyulunk, átalakulunk és átvesszük a tűznek tulajdonságait.

II. Az elmélkedés szükségessége

672. 1° A híveknél. A) Az elmélkedés a tökéletességnek jeles eszköze, de *nem szükséges* az üdvösségre a hívek egyeteménél. Ami szükséges, az a közönséges imádság, amelyben bemutatjuk Istennek köteles hódolatunkat és kérjük tőle a szükséges kegyelmeket. Persze, ehhez is kell értelmünk odafigyelése és szívünk felbuzdulása. Szükséges azonfelül, hogy gondoljunk az örök igazságokra, keresztény kötelességeinkre; gondoljunk a magunk lelki állapotára. De mindezt meg lehet tenni módszeres elmélkedés nélkül is, ha meghallgatjuk a szentbeszédeket, olvasunk jó könyveket és néha megvizsgáljuk lelkiismeretünket.

673. B) Mégis mindenkinek *fölötte hasznos* az elmélkedés, úgy a kezdőknek, mint az előrehaladottaknak, az üdvösségre is, a tökéletes életre is. Sőt elmondhatjuk, hogy az elmélkedés a leghathatósabb eszköz üdvösségünk biztosítására ([669. pont](#)). Ezt tanítja pl. Szt. Alfonz,⁶³⁷ és ezt a véleményét a következőképpen indokolja: a többi ájtatossági gyakorlatok mellett, amilyenek a rózsafüzér elmondása, Szűz Mária kis zsolozsmájának elvégzése stb. élhet az ember a halálos bűn állapotában; de aki elmélkedik, nem maradhat sokáig a bűnben: vagy elhagyja a bűnt, vagy elhagyja az elmélkedést. Hogyan is jelenhetne meg az ember mindennap az Isten színe előtt a halálos bűn tudatával a lelkében, anélkül, hogy ne érezné a bánatot és annak föltétlen szükségét, hogy a gyóntatószékben mielőbb megtisztítsa lelkét, és így jelenjék meg Ura és Istene előtt? Viszont, ha az embernek nincs egy megállapított ideje és egy meghatározott módszere az elmélkedés elvégzésére, könnyen úrrá lesz rajta a lelki szórakozottság, hat rá a világ rossz példája és észrevétlenül beleesik a bűnbe.

674. 2° Az elmélkedés *erkölcsileg szükséges a lelkipásztorkodó papok* számára. Nem beszélünk itt azokról a szerzetes papokról, akik lassan és ájtatosan elvégzik a zsolozsmát és egyéb kötelező lelki gyakorlatokat, amelyekben megtalálják az elmélkedés ellenértékét. Megjegyezzük azonban, hogy azoknak a szerzeteknek szabályai is, amelyekben közösen végzik el a zsolozsmát és egyéb imádságokat, előírnak legalább egy félórás elmélkedést, mert az elmélkedés a lelke a szóbeli imádságnak, amely a szükséges bensőséget megadja neki. Hozzáteesszük, hogy a XVI. század óta alapított szerzetesrendek jobban szorgalmazzák az elmélkedést; az egyházi törvénykönyv⁶³⁸ meg előírja, hogy az előljárók ellenőrizzék, vajon minden szerzetes, aki nincsen törvényesen akadályozva, szentel-e mindennap egy bizonyos időt az elmélkedésnek.

⁶³⁶ Jn 8,32.

⁶³⁷ *Praxis confessorii*, n. 122.

⁶³⁸ Can. 595.

Mi itt csak a lelkipásztorkodásban elfoglalt papokról beszélünk, és állítjuk, hogy a meghatározott időben végzendő elmélkedés ezeknek erkölcsileg szükséges ahhoz, hogy a jóban kitartsanak és haladjanak. Ezeknek ugyanis számos és nehéz, súlyos bűn terhe alatt *kötelező feladataik* vannak; amellet pedig ki vannak téve a legsúlyosabb kísértéseknek, sokszor éppen legszentebb lelkipásztori tevékenységük közepette.

675. A) Mármost, hogy ezeket a kötelességeket hűségesen teljesítsék, és hogy ezeket a kísértéseket diadalmasan kiállhassák, ahhoz mélyen gyökerező *vallásos meggyőződések és különös kegyelmek* szükségesek, amelyek támogassák az embernek ingatag akaratát. Ezeket a dolgokat pedig, amint mindenki beismeri, csakis a mindennapi elmélkedő imádságban szerezhetjük meg.

Ne mondja senki, hogy a világi papok is megtalálhatják a *szentmisében* és a *zsolozsmában* az elmélkedés ellenértékét. Kétségtelen, hogy a szentmise és a zsolozsma, ha kellő buzgósággal végzik, az állhatatosságnak és a haladásnak nagy eszköze; de a tapasztalat azt bizonyítja, hogy ezt a kellő buzgóságot nem szokta kifejtteni a pap, hacsak nem táplálja lelkét a napi elmélkedéssel, amelyből a szükséges összeszedettséget meríti. Ha az elmélkedést elhanyagolja, hogyan fog lelni sokféle elfoglaltsága és a hivatalával járó elszórakozás és bosszúság közepette alkalmas időt arra, hogy lelkét összeszedje, és természetfölötti felfogásra hangolja? És ha ezt az összeszedettséget meg nem szerzi, nemsokára meglepi a szórakozottság legszentebb tevékenysége közepette is, elvei elhalványulnak, ellenálló ereje csökken, hanyagsága, hűtlensége növekszik, bukásai szaporodnak, bekövetkezik a lanyhaság, és amikor súlyos és kitartó kísértések üldözik, nincsen jelen a lélekben az az erős természetfölötti felfogás, amely elúzi az ellenséget; és megvan a bukás veszedelme.⁶³⁹

„Ha imádkozom, mondja Dom Chautard,⁶⁴⁰ mintegy acélvértzet övez, amelyen nem tudnak átútni az ellenség nyilai. Ha nem imádkoznék, biztosan megsebeznenék... Imádság, vagy a kárhozat közeli veszedelme, ez a két eshetőség van meg a világi papnál, jelentette ki habozás nélkül a jámbor, tudós és okos P. Desurmont, a papi lelkigyakorlatok egyik legtapasztaltabb előadója. A világi papnál nincs középút: vagy szentség, ha nincs is még megszerezve, legalább óhajtásban és törekvésben (ami főleg a mindennapi elmélkedésben nyilvánul meg), vagy a fokozatos elzüllesztés, mondja a maga részéről Lavigerie bíboros is.”

676. B) A lelkipásztornál *nem elég, ha a bűnt elkerüli*; hogy teljesítse hivatását, mint Isten szerzetese (imádója) és a lelkek megmentője, *állandó egyesülésben kell lennie Jézussal*, a legfőbb Főpappal, mert egyedül ő dicsóítja Istent és menti meg a lelkeket. De hogyan fog egyesülni vele, ha hivatásának számos teendője és elfoglaltsága mellett nem állapít meg egy határozott és huzamosabb időt, amikor létrehozhatja ezt az egyesülést; amikor hosszan és érzelmesen elbeszélgethet isteni mintaképével; amikor imádságával átültetheti a maga lelkébe az isteni Mester gondolatait és érzelmeit? Ez az egyesülés viszont megszázszorozza erőit, jelentékenyen emeli bizalmát, biztosítja pásztori munkájának sikerét. Mert most már nem ő beszél, hanem Jézus beszél az ő szája által: „*Isten buzdít általunk.*” Most már nem ő cselekszik; ő csak eszköz az Isten kezében. És mert igyekszik megvalósítani életében Jézus Krisztus erényeit, élete még hatásosabb, mint beszéde. Ha egyszer felhagy az elmélkedéssel,

⁶³⁹ Szívleljük meg egy papnak szavait, amelyeket DOM CHAUTARD *L'âme de tout apostolat* c. művében (73. o.) idéz: „Az odaadás tett tönkre. Természetes hajlamaimnak tetszett, hogy odaadással dolgozzam. Vállalkozásom látszólagos sikerét felhasználta az ördög, hogy éveken át mindenféle mesterkedéssel tévedésben tartson, hogy felkeltse bennem a cselekvés vágyát. A benső munka nem tetszett többé, és végül is beleestem az örvénybe.” Mindaz, amit ez a kiváló lelki író a belső élet szükségességéről ír, alkalmazható az elmélkedésre, amely ennek a belső életnek egyik leghatalmasabb pillére.

⁶⁴⁰ Uo. p. 178-179.

elveszti a magába szállás és imádság szellemét, és nem lesz egyéb, mint zengő érc és pengő cimbalom.

677. Ezért boldogemlékű X. *Pius pápa*⁶⁴¹ határozottan kimondja az elmélkedés szükségességét a papok számára; az egyházi törvénykönyv is előírja, hogy a püspök ügyeljen fel arra, hogy a papok valamelyes időt mindennap az elmélkedésnek szenteljenek, (can. 125, 2); hasonlóképpen kötelezi a papnövendékeket is a napi elmélkedésre (can. 1367, 1). Nem jelent-e ez annyit, hogy az egyház hirdeti az elmélkedés erkölcsi szükségességét a papság életében?

Lélektani képtelenség azt tanácsolni a lelkipásztorokodó papnak, hogy hagyja el elmélkedését, hogy több ideje maradjon a szentmise és a zsolozsma ájtatos elvégzésére. A tapasztalat ugyanis azt bizonyítja, hogy ha az ember nem elmélkedik, a zsolozsma ájtatos elvégzése szinte lehetetlen: az ember a zsolozsmát csak akkor végezheti, amikor lehet, és csak úgy, ahogyan lehet: darabokban, számos megszakítással. Az ilyen imádságnál aztán az ember feje tele van azzal, amit mondott, és azzal, amit mondani fog. Valóban, a reggeli elmélkedés az, amely lehetővé teszi a szentmisének ájtatos elvégzését és a lelki összeszedettséget a zsolozsma elvégzése alatt.

678. Amit a papokról mondtunk, az elmondható azokról **a derék világi emberekről**, is, akik idejük egy részét az apostoli munkának szentelik. Ha azt akarják, hogy ez az apostoli munka gyümölcsöt teremjen, meg kell azt szentelni belső lelki élettel, elmélkedéssel. Ne mondja senki, hogy az elmélkedésre szánt időt ellopja az ember a munkától. Ez a gondolkodás igazi pelagianizmus volna, mert úgy tartaná, hogy a munka többet ér és többet tesz, mint a kegyelem, amelyet az imádság hoz le. Hiszen az apostoli munka annál eredményesebb, minél bensőbb lelki életet él a munkás; ehhez a benső lelki élethez pedig hozzátartozik az elmélkedés.

III. § A kezdők elmélkedésének sajátosságai

Mondottuk már, hogy a kezdők elmélkedése túlnyomólag okoskodó: a főszerepet az értelem játssza benne, bár van szerepe az érzelemnek és az akaratnak is. Fejtsük most ki, hogy: 1° általában milyen tárgyról elmélkedjenek; 2° milyen nehézségekkel fognak találkozni.

I. Milyen tárgyról elmélkedjenek a kezdők?

679. Általában azokról a dolgokról elmélkedjenek elsősorban, amelyek hovatovább üdvös félelmet keltenek bennük a bűn iránt. Elmélkedjenek azután a bűneik okairól, az önmegtágadás szükségességéről, mint amely egyedül tudja őket meggyógyítani; elmélkedjenek állásbeli kötelességeikről, a kegyelem helyes felhasználásáról és a kegyelemmel szembeni ellenszegülésről; elmélkedjenek Jézus Krisztusról, mint a vezeklők mintaképéről.

680. 1° Hogy egyre nagyobb **félelem** keletkezzék bennük a **bűn iránt**, elmélkedjenek: **a)** az embernek és a kereszténynek a *végző céljáról*, következésképpen a teremtésről, a természetfölötti rendbe való fölemelésről, a bűnbeesésről és a megváltásról ([59-87. pont](#)). Istennek mint teremtőnknek, megszentelőnknek, megváltónknak hozzánk való jogairól, Istennek egyes tulajdonságairól, amelyek elfordítják őt a bűntől, amilyenek: mindenütt való végtelen jelenvalósága, amely azt eredményezi, hogy Isten mindenütt jelen van, de egészen különösképpen a megszentelő kegyelem állapotában levő lélekben; ilyen még az Isten szentsége, amely gyűlöli a bűnt; igazságossága, amely megbünteti; irgalmassága, amely kész megbocsájtani. Mindezek a megfontolások arra ösztönöznek, hogy kerüljük a bűnt, amely az

⁶⁴¹ *Exhortatio ad clerum catholicum*, 1908. aug. 4.

egyedüli akadály célunk elérésében, Istennek ellensége, az Istentől kapott természetfölötti élet előlője, amelyet pedig Isten nekünk szeretete nagy jelének adott, és amelynek visszaszerzéséért Krisztus Urunk vérért adta.

b) Elmélkedjenek *a bűnről*: eredetéről, büntetéséről, gonoszságáról, rettenetes következményeiről ([711-735. pont](#)); a bűn okairól, amelyek a bennünk lakó rossz kívánságok, a gonosz világ és a csábító ördög ([193-227 pont](#)).

c) Elmélkedjenek azokról az *eszközökről*, amelyekkel a bűnt ki lehet engesztelni és a jövőben ki lehet kerülni. Ilyenek a bűnbánat, az önmehtagadás, különféle képességeinknek féken tartása, rossz hajlandóságainknak, főleg a hét főgonoszságnak leküzdése. Tanulják meg, hogy mindaddig nem lehetnek biztonságban, amíg ki nem irtották, vagy legalábbis meg nem zabolázták rosszra vivő hajlandóságaikat. Nemsokára lesz szó ezekről a kérdésekről.

681. 2° Majd sorozatosan elmélkedni kell a keresztyén ember összes **kötelességeiről**; ezek: 1) *minden keresztyén ember kötelességei*: a szeretet Isten és az ember iránt, kellő bizalmatlanság magunkkal szemben, ismerve gyarlóságunkat és tehetetlenségünket. Amit legjobban felfognak a kezdők, az az erények külső oldala, megnyilatkozása; majd idővel megtanulják a kiválóbb erények gyakorlását a megvilágosodás útján. – 2) Azután jönnek *az egyes keresztyének különös kötelességei*, amelyek állásuk, koruk, nemük, életkörülményeik szerint változnak. Ezeknek a kötelességeknek a teljesítése a legegészségesebb penitencia.

682. 3° Mivel a **kegyelemnek** perdöntő része van a keresztyén életben, lassan-lassan közölni kell a kezdőkkel azokat az igazságokat, amelyeket fentebb előadtunk: a Szentlélek bennünk lakozásáról, a mi bekebelezetésünkről Jézus Krisztus titokzatos testébe, a megszentelő kegyelemről, a Szentlélek ajándékairól, a belénk öntött erényekről. Igaz, hogy kezdetben csak nagy vonásokban fogják fel ezeket az igazságokat, de az a kevés is, amit felfognak belőlük, nagy hatással lesz lelki életük kialakulására. Akkor érez az ember igazán lelkesedést arra, hogy nagy dolgokat műveljen Istenért, ha átelmélkedte, hogy mit tett és tesz Isten miérettünk. Ne felejtjük el, hogy Szt. Pál és Szt. János prédikálták ezeket az igazságokat a megtért pogányoknak is, akik szintén csak kezdők voltak a lelki életben.

683. 4° Ezek után könnyebben szemük elé lehet állítani **Jézust**, mint a vezeklők legnagyobb példaképét. Jézus szegénységet, engedelmisséget, munkás életet vállalt, hogy megtanítsa bennünket ezekre az erényekre. Jézus bűnbánatot tartott helyettünk a pusztában, az Olajfák hegyén, vezekelt értünk szenvedésével, szent kereszthalálával. Ezek az elmélkedések, amelyeket az egyház is minden esztendőben elvégez szertartásaiban, lehetővé teszik, hogy vezeklésünket Jézus Krisztussal egyesülten végezzük; így könnyebb is lesz, nagyobb lendülettel, nagyobb szeretettel is végezzük, és azért nagyobb lesz a gyümölcse is.

II. A kezdők nehézségei az elmélkedésben

A kezdők sajátos nehézségei onnan jönnek, hogy nincs még elegendő tapasztalatuk az elmélkedés terén; azután nincs még elég odaadásuk, és nagyon sokat kell küszködniük a szórakozottsággal.

684. A) Mivel nincs még elegendő tapasztalatuk, ki vannak téve annak a veszedelemnek, hogy az elmélkedésből hittani, vagy bölcséleti **tanulmányt** csinálnak; vagy olyan egyházi beszéd-félét, amelyet önmagukhoz intéznek. Ez sem elveszett idő, mert hiszen, ha hibás is az ilyen elmélkedés, mégis csak gondolkodnak benne a nagy igazságokra és megerősödnek meggyőződésükben. De persze, sokkal több hasznot merítenek az elmélkedésből, ha gyakorlatibb és természetfölöttibb módon végzik azt.

Erre tanítsa meg őket a jó lelkivezető. Mondja meg nekik: **a)** hogy az elmélkedések gyakorlatiasabbak lesznek, ha az ember *magára alkalmazza* ezeket az igazságokat; azért minden elmélkedés végén kell lenni lelkiismeret-vizsgálatnak is, amelyben komolyan megkérdezzük magunktól, hogyan is állunk mi voltaképpen ezeknek az igazságoknak gyakorlati alkalmazásával; és erősfogadásunkban megígérjük, hogy még a nap folyamán fogjuk gyakorolni ezeket az igazságokat. **b)** Mondja meg nekik, hogy az elmélkedésben legfontosabb szerepe van *az akaratnak*, amely kiváltja magából elsősorban az imádás, a hálaadás, az Isten iránt való szeretet gerjedelmét, az alázatosságot, a bűnbánatot, a jóföltételt, a kegyelmekért esdő kérést. A végén meg kell újítani megint azt a jóföltételt és napközben is gyakrabban megismételni, hogy ezentúl jobb életet akarnak élni.

685. B) Második nehézség az, hogy **nincs elegendő odaadásuk**. Azért aztán könnyen kedvüket veszítik, amikor kimaradnak azok az érezhető vigasztalások, amelyekkel Isten a kezdetek kezdetén őket magához édesgette. A jelentkező nehézségek, a beállott lelki szárazság leverik őket, és azt hiszik, hogy elhagyta az Isten; azért ők sem törődnek többé annyit az Istennel, és bekövetkezik a lanyhulás. Meg kell nekik magyarázni, hogy Isten erőfeszítést, igyekezetet kíván tőlünk, és nem sikert; amiért is az elmélkedésnek annál nagyobb az értéke és érdeme, minél jobban kitart az ember benne, dacára a szárazságnak és az unottságnak. Ha Isten olyan nagylelkűen bánt velünk valamikor, gyávaság és jellemtelenség most azonnal hátat fordítani neki. Ezeket az igazságokat igen szelíden, atyai jósággal kell nekik beadni, hogy megvigasztalódjanak és nekibátorodjanak.

686. C) De a legnagyobb nehézség a gyakori **szórakozottság**. Mivel kezdetben a képzelőtehetség, az érzékiség, a különféle vonzalmak még egyáltalában nincsenek megfékezve, az elmélkedés közben oda nem tartozó, néha sikamlós képek, haszontalan gondolatok, kétes érzelmek furakodnak bele a lélekbe és elfoglalják azt. Itt van még igazán nagy teendője a lelkivezetőnek!

a) Mindenekelőtt felhívja a figyelmet arra, hogy *lényeges különbség van a szántszándékos és a szándéktalan elszórakozás között*.⁶⁴² Csak az előbbiekkal kell törődnünk, és azon kell igyekeznünk, hogy ezeknek számát leszállítsuk. Hogy ez sikerüljön: 1) azonnal, határozottan és következetesen *ki kell utasítani* a szórakoztató gondolatot vagy érzelmet, mihelyt észrevettük. Akármilyen számosak és akármilyen veszedelmesek is legyenek ezek, csak akkor számítanak bűnnek, ha az ember szándékosan foglalkozik velük. Ha iparkodunk ezeket eltávolítani, igen érdemes cselekedetet végzünk: ha hússzor jönnek is elő egy elmélkedésben, de hússzor verjük vissza őket, akkor kiváló elmélkedést végeztünk, amelynek nagyobb az érdeme, mint az olyannak, amelyben Isten kegyelméből nincsen elszórakozás.

687. 2) Hogy sikeresebben elűzzük a szórakoztató gondolatokat, *valljuk be tehetetlenségünket*; egyesüljünk Jézus Krisztussal, és terjesszük Isten elébe hódolatunkat és imádásunkat. – Hogy figyelmünket jobban lekössük, használhatunk imádságos könyvet is.

b) De ha a szórakozottságot csökkenteni akarjuk, nem elég elűzni magunktól, hanem *okait kell keresnünk* és kiirtanunk. Mármost, a legtöbb szórakozottság onnan ered, hogy nem készültünk elő becsületesen az elmélkedésre, vagy hogy állandóan szerte jár az eszünk. 1) Azért *jobban elő kell készülni* az elmélkedésre előtte való este. Ne elégedjünk meg azzal, hogy egyszerűen csak elolvassuk a holnap reggeli elmélkedés anyagát, hanem alkalmazzuk is azt mindjárt magunkra, meggondolva, hogy éppen nekünk mennyire fontos, szükséges erről a

⁶⁴² A szórakozottság *önmagában* szándékos, ha az ember akarattal felidézi, vagy ha magától jött, el nem űzi; *okában* szándékos, ha az ember előrelátja, hogy ez, vagy az a foglalkozás, vagy olvasmány, amelynek egyébként semmi haszna nincsen, szórakozottá fogja tenni, és az ember mégsem hagyja azt el.

tárgyról elmélkedni; elalvás előtt is gondoljunk a holnapi elmélkedésre, ahelyett hogy holmi üres vagy éppen veszedelmes dolgon jártatnánk az eszünket. 2) De főképpen meg kell értenünk, hogy milyen eszközökkel lehet *megzabolázni a képzelőtehetséget és az emlékezőtehetséget*. Ezekről az eszközökről későbben lesz még szó. Minél jobban elsajátítottuk az összeszedettség, a lelki félrevonulás művészetét, annál kevesebb bajunk lesz a szórakozottsággal. Erre újabb fényt vet az elmélkedés különböző módszereinek ismertetése.

IV. § Az elmélkedés főbb módszerei

688. Mivel az elmélkedés nehéz művészet, a szentek mindenkor szerettek olyan tanácsokat adni, amelyek rávezetnek az elmélkedés helyes módszerére. Kiváló utasításokat találunk Cassianusnál, Klimakus Szt. Jánosnál és a főbb aszkétikus írónál. Mindazonáltal a tulajdonképpeni értelemben vett módszerek csak a XV. század táján kezdenek kialakulni, és azóta vezetik a lelkeket az elmélkedés útján.

Mivel ezek a módszerek kezdetben bonyolultak, azért a kezdőket az elmélkedésre az ún. *elmélkedő olvasással* kell előkészíteni. Adjunk a kezükbe valamely lelki könyvet, pl. a *Krisztus követését*, a *Lelki harcot*, vagy valamely rövid, tartalmas elmélkedési könyvet, hogy azt olvassák. Olvasás után tegyenek fel maguknak három *kérdést*: 1° Meg vagyok-e én győződve arról, hogy az, amit olvastam, lelkem üdvösségére szükséges, vagy hasznos; és ha igen, hogyan erősíthetem magamban ezt a meggyőződést? 2° Gyakoroltam-e eddig ezt a fontos igazságot? 3° Hogyan fogom ma a legalkalmasabb módon gyakorolni? Ha aztán végül buzgó imádságban kéri az ember Isten segítő kegyelmét jó elhatározása mellé, akkor az elmélkedés minden lényeges eleme megvan ezen lelki gyakorlatban.

I. Az összes módszerek közös vonásai

A különféle módszerekben vannak közös vonások, amelyekre jó rámutatni, mert nyilvánvaló, hogy ezek a legfontosabbak.

689. 1° Mindegyikben van egy távoli, egy közeli és egy közvetlen **előkészület**.

a) A *távoli előkészület* nem egyéb, mint az az igyekezet, hogy életünket összhangba hozzuk imádságunkkal. Három dolgot foglal magában: 1) érzékeinknek és szenvedélyeinknek megfékezését; 2) a lelki összeszedettség megszokását; 3) az alázatos lelkületet. Ezek ugyanis nagyszerű előkészületek az imádságra. Kezdetben csak tökéletlenül vannak meg, de máris elégségesek ahhoz, hogy az elmélkedés ne legyen eredménytelen. Későbben olyan mértékben fognak tökéletesedni, amilyen mértékben haladunk az elmélkedésben.

b) A *közeli előkészület* három fő cselekvényből áll: 1) az ember elolvassa, vagy meghallgatja az elmélkedés tárgyát; este előtte való nap; 2) felébredéskor rágondol és felindítja szívében a megfelelő érzelmeket; 3) hozzáfog az elmélkedéshez, telve buzgósággal, bizalommal és alázatossággal, szívében azzal az óhajtással, hogy jelen cselekvésével is, mint valamennyivel, Isten dicsőségét és lelke üdvösségét akarja művelni. Így aztán elő lesz készülve a lélek arra, hogy Istennel beszélgessen.

c) A *közvetlen előkészület* alapján nem egyéb, mint az elmélkedés megkezdése: Isten jelenlétébe képzeljük magunkat; elgondoljuk, hogy Isten mindenütt jelen van, de főleg szívében; beismerjük, hogy méltatlanok és képtelenek vagyunk arra, hogy Istennel beszéljünk, és azért kérjük a Szentlélek kegyelmét, hogy pótolja a mi elégtelenségünket.

690. 2° Az elmélkedés **zömében** is nagyjából ugyanazokat a tennivalókat írja elő mindegyik módszer:

a) az isteni felségnek be kell mutatnunk *hódolatunkat* és imádásunkat;

b) meg kell fontolni, mennyire szükséges, vagy hasznos lelkünk üdvösségére az az erény, amelyről elmélkedünk, hogy így nagyobb esdekléssel kérjük Istentől a gyakorlásához szükséges kegyelmet, és nagyobb lelkesedéssel ígérjük be a gyakorlásához szintén szükséges közreműködést a magunk részéről;

c) meg kell vizsgálnunk lelkiismeretünket, hogy megismerjük, hogy mit hibáztunk a múltban és mi a teendő még a jövőben;

d) imádkoznunk kell, hogy Isten adja meg ennek az erénynek gyakorlásához a szükséges kegyelmet, valamint minden egyéb szükséges eszközt;

e) el kell határozunk, hogy még a mai nap folyamán hozzáfogunk annak az erénynek a gyakorlásához, amelyről elmélkedtünk.

691. 3° Az elmélkedés **befejezésében** a következő elemeket írják elő: 1) *adjunk hálát* Istennek a vett jótéteményekért; 2) *vessünk egy pillantást* elmúlt elmélkedésünkre: vizsgáljuk meg, mit hibáztunk benne, hogy ezentúl jobban csináljuk; 3) mondjunk el még egy utolsó *imádságot*, amelyben kérjük mennyei Atyánk áldását; 4) vegyük ki elmélkedésünkéből azt a gondolatot, vagy elvet, amely leginkább megragadott; ezt *lelki csokornak* nevezik. Ezt aztán idézzük lelkünkbe gyakrabban a nap folyamán.

A különféle módszereket kettőben lehet összefoglalni: az egyik Szt. Ignác módszere, a másik az ún. s.-sulpice-i módszer.

II. Szent Ignác módszere

692. Szt. Ignác az ő lelkigyakorlatos könyvében többféle elmélkedési módszert ajánl, aszerint, hogy mi az elmélkedésünk tárgya és célja. A kezdőknek legjobban megfelel az ún. „három képesség módszere”, amelyet azért neveznek így, mert három főképességünk működik benne: az emlékezőtehetség, az értelem és az akarat. A lelkigyakorlatok első hetében van kifejtve, a bűnről való elmélkedéssel kapcsolatban.

693. 1° Az elmélkedés **bevezetése**. Az elmélkedés egy előkészítő *imádsággal* kezdődik, amelyben kérjük, hogy minden gondolatunknak és minden cselekedetünknek egyetlen célja legyen: az isteni fölség dicsősége. Ez aztán remek szándék!

Ezután *két előjáték* következik: **a)** az első „*a hely megszerkesztése*” (compositio loci). Ennek az a célja, hogy képzelőtehetségünket és elménket a lehető legteljesebben lekösse az elmélkedés tárgyához; hogy amennyire lehet, kikerüljünk minden szórakozottságot. Azért, 1) ha a tárgy érzékelhető, mint pl. egy esemény Krisztus Urunk életéből, azt a legélénkebben magunk elé képzeljük, nem mint már elmúlt eseményt, hanem mint amelyik most folyik le a szemeink előtt; 2) ha a tárgy nem érzékelhető, mint pl. a bűn, akkor „a hely megszerkesztése abból fog állani, hogy látom képzeletem szemeivel lelkemet bebörtönözve halandó testembe, és magamat, azaz testemet és lelkemet, száműzve a siralomnak ebbe a völgyébe az oktalan állatok közé.” Más szóval megfigyelem már a bűnnek egyik-másik rettenetes hatását, hogy eleve elteljek borzalommal.

b) A második előjáték abban áll, hogy *kérem Istentől*, amit az elmélkedéssel el akarok érni, pl. bűneim szégyenlését, bűnös magamnak megvetését. – Ebből látható, hogy a cél jelentkezik már a bevezetésben, ahogyan a közmondás tartja: nézd minden dolog végét.

694. 2° Az elmélkedés **zöme** abban fog állani, hogy *alkalmazom* három főképességeim mindegyikét (az emlékezőtehetséget, az értelmet és az akaratot) az elmélkedés minden egyes pontjára. Tehát egymásután alkalmazom mindegyik képességemet minden egyes pontra, hacsak az egyiknek alkalmazása nem szolgáltat már az elmélkedéshez elegendő anyagot Nem

szükséges tehát minden elmélkedésben minden ponton végigmenni: megmaradhatunk azoknál az érzelmeknél, amelyek egészen eltöltenek.

a) Az *emlékezőtehetséget* úgy alkalmazom, hogy az egész első pontot emlékezetembe idézem és nem csupán egy részletét annak. Így, mondja Szt. Ignác, „az emlékezőtehetség alkalmazása az angyalok bűnére abban áll, hogy lelkünkbe idézzük, hogyan teremtette őket Isten az ártatlanság állapotában; hogyan tagadták meg szabadságuknak olyan felhasználását, hogy Teremtőjüknek és Uruknek megadják a tartozó hódolatot és engedelmességet; hogyan mentek át, miután a gőg elfoglalta lelküket, a kegyelem állapotából a bűn állapotába, és vették le az égből a pokolba.”

b) Az *értelem alkalmazása* abban áll, hogy az ember részletesebben foglalkozik a tárggyal. Szt. Ignác itt nem magyarázza tovább a dolgot. P. Roothaan (a fordítója és magyarázója) kipótolja, amennyiben kifejti az értelem teendőit. Az értelem gondolkodik, okoskodik arról a tárgyról, amelyet az emlékezőtehetség elébe terjeszt; alkalmazza az igazságokat a maga lelkére és annak szükségleteire, vonjon le belőlük gyakorlati következményeket, adjon indítóokokat az elhatározó akarathoz; vizsgálja meg, hogyan is járt el eddig ezekkel az igazságokkal, és állapítsa meg, mi a teendője a jövőben.

c) Az *akaratnak* két teendője van: indítson föl jámbor érzelmeket és tegyen üdvös elhatározásokat. 1) Az érzelmeknek ugyan az egész elmélkedésben szét kell szórva lenniük, mindenesetre gyakran kell megébredniük az elmélkedés folyamán, mert hiszen ezek a gerjedelmek avatják az elmélkedést imádsággá; mégis különösen az elmélkedés vége felé kell túlsúlyra vergődniük. Ne sokat törődjünk azzal, hogy milyen formában nyilatkozzék meg a szívünk: Az egyszerű formák mindenkor a legjobbak is. Ha egy jó érzelm jelentkezik szívünkben, azt nem kell elengedni, hanem addig kell melengetni, amíg csak hevíti buzgóságunkat. 2) Elhatározásaink legyenek gyakorlatiak, a magunk életére alkalmazva; és azért egyéniek, hozzáigazítva jelen életkörülményeinkhez; lehetőleg olyanok, amelyeknek gyakorlatát még aznap meg lehet kezdeni; nyugodjanak szilárd alapokon, erőteljes indítóokokon, de legyen bennük alázatosság is; amiért is legyen hozzájuk csatolva imádság, amelyben kérjük a kivitelhez szükséges kegyelmet.

695. 3° Végül a **befejezés három dolgot** foglal magában: itt összefoglaljuk *elhatározásainkat*; bensőséges *beszélgetést* folytatunk mennyei Atyánkkal, a jó Istennel, a Boldogságos Szűz Máriával, vagy valamely szenttel, végül *egy tekintetet vetünk* a bevégzett elmélkedésre, hogy lássuk, helyesen végeztük-e el, hogy aztán az esetleges hibákat a jövőben elkerüljük.

Hogy jobban megértsük az egész módszert, táblázatban adjuk:

I. Bevezetés	1. előjáték:	Felindítjuk a jószándékot. Emlékezetünkbe idézzük a tárgyat.
	2. előjáték:	Képzelőtehetségünkkel megszerkesztjük a helyet.
	3. előjáték:	Kérünk célunk elérésére alkalmas kegyelmet.
II. Zöme: Alkalmazzuk:	1. emlékező tehetségünket:	Emlékezetünkbe idézzük a tárgyat a maga egészében, főbb körülményeivel egyetemben.
	2. értelmünket: itt megfontoljuk, hogy:	1. Mit kell megszívlelnünk ebben az elmélkedésben.
		2. Milyen gyakorlati következményeket kell belőle levonnunk.
		3. Milyen indítóokaink legyenek a cselekvésre.
		4. Hogyan gyakoroltuk eddig ezt az igazságot.
		5. Mit kell tennünk a jövőben.
	3. akaratunkat:	6. Milyen akadályokat kell elhárítanunk.
7. Milyen eszközöket alkalmazunk.		
III. Befejezés:	1. Beszélgetünk Istennel, stb.	1. Indítsunk fel gerjedelmeket az egész elmélkedés folyamán, de főleg a végén.
	2. Megvizsgáljuk, hogy:	2. Tegyük elhatározásokat minden pont végén. Ezek legyenek: gyakorlatiak, egyéniek, szilárdak, alázatosak, bizakodók.
		1. Hogyan végeztük az elmélkedést.
		2. Mi volt jó, rossz, és miért.
		3. Mik elhatározásaink, gyakorlati következményeink, melyek kéréseink, megvilágosodásaink.
4. Milyen lelki csokrot vigyünk magunkkal.		

696. Ennek a módszernek a haszna. Amint látható, ez a módszer nagy lélekismeretre vall és nagyon gyakorlati. **a)** Igénybe veszi *összes képességeinket*, a képzelőtehetséget sem véve ki; sorban alkalmazza valamennyit a tárgyra, és így változatosságot teremt, mert ugyanazt az igazságot több oldalról is bemutatja, hogy így jobban felfogjuk, belőle mély meggyőződéseket szerezzünk, főleg pedig gyakorlati következményeket vonjuk le, amelyeknek kivitele még aznap megkezdődhet.

b) Az *akaratnak* nagy szerepet juttat, mert ez az, amelynek üdvös elhatározásokat kell megérlelnie, miután az értelem megfontolta az indítóokokat. De nem felejt el a kegyelem perdöntő szerepét sem; azért előírja, hogy már mindjárt az elején, azután ismét a végén a beszélgetésekben esdve kérjük Istennek kegyelmét jó elhatározásaink kiviteléhez.

c) Különösen alkalmas *a kezdőnek*, mert az előkészülettől egészen a befejezésig minden teendőt részletesen kidolgoz, és ezzel elejét veszi az elszórakozásnak és elkalandozásnak. Azzal is, hogy nem tételezi fel a hitigazságok mélyebb ismeretét, hanem csak annyit, amennyi a kis katekizmusban is megvan, az egyszerű hívek is fennakadás nélkül használhatják.

d) Ha pedig valamit *egyszerűsítünk* rajta, akkor megfelel a legelőrehaladottabb lelkeknek is. Ha ugyanis az ember megelégszik a főbb vonalakkal, amelyeket maga Szt. Ignác vont meg, és elhagyja azokat az apróbb részleteket, amelyeket a magyarázó P. Roothaan fűzött hozzájuk, könnyen át lehet az egészét érzelmes imádsággá alakítani, amelyben szabad teret engedünk a kegyelem sugallatainak. Az a fő, hogy az ember tudjon okosan élni ezzel a módszerrel, és erre rávezet egy bölcs lelkiatya.

e) Néha *fölhozzák ellene*, hogy nem hagy elegendő helyet Krisztus Urunknak. Az igaz, hogy a három képesség módszerében csak mellékesen van szó Krisztus Urunkról, de vannak Szt. Ignácnak más módszerei is, különösen az elmélkedés a titkokról és az érzékek alkalmazása, amelyben Krisztus Urunk az elmélkedésnek fő tárgya.

Ezek közül a módszerek közül válogathat a kezdő is. Egyébként nem indokolt az ilyen ellenvetés, ha az ember elejétől végigcsinálja a szentignáci módszert.

III. A s. *sulpice-i módszer*⁶⁴³

697. A) Eredete. Ennek a módszernek alapgondolata és váza de Bérulle bíborostól, P. de Condren-től és Olier-től származik; az apróbb részleteket pedig Tronson adta hozzá.

a) *Alapgondolata* az, hogy az imádkozó embernek egyesülni kell a megtestesült Igével, hogy vele együtt bemutassa Istennek a köteles hódolatot és kialakítsa magában Jézus Krisztus erényeit.

b) *Három lényeges tevékenységből áll*; ezek; 1) az *imádás*. Mindenekelőtt elmélkedünk Istennek valamely tökéletességén, vagy Jézus Krisztusnak valamely erényén; megfontoljuk, hogy nekünk is hasonlókká kell lennünk Istenhez és Krisztus Urunkhoz. Azután megadjuk a köteles imádást (hódolatot, dicséretet, hálaadást, szeretetet) Istennek vagy Jézus Krisztusnak, avagy Istennek Jézus Krisztus társaságában. Ha így hódolatunkat bemutattuk a kegyelmek adójának, hajlandóbbá tettük őt imádságunk meghallgatására. 2) A *közlés*. Ez abban áll, hogy imádságunkkal magunkba vonzzuk, átültetjük Istennek azt a tökéletességét, vagy Jézus Krisztusnak azt az erényét, amelyről elmélkedtünk. 3) A *közreműködés*. Ez abban áll, hogy elhatározzuk magunkat annak az erénynek utánzására. Legalább is egyetlen elhatározást kell tennünk, amelyet azután mindjárt a nap folyamán iparkodunk megvalósítani.

Ezek az alapvonások, amelyeket Bérulle-nél, Condren-nél és Olier-nél megtalálunk.

698. B) Tronson hozzáadásai. Világos, hogy ezek az alapvonások, amelyek elégségesek az előhaladottaknak, nem elégségesek a kezdőknek. Ezt hamar észrevették a S. Sulpice szemináriumban és azért az alapgondolatnak és a főbb vonásoknak megtartása mellett Tronson részleteket adott hozzá. Ugyanis a 2. pontnál (közlés) megfontolásokat és lelkiismeret-vizsgálatokat szűrt bele, amelyek elengedhetetlenek a kezdőknel. Mert ha az ember világosan átlátta valamely erény szükségességét, és amellet tudja, hogy az nála hiányzik, sokkal nagyobb esedezéssel, alázatossággal és kitartással fogja azt kérni. Ebben a módszerben pedig a kezdőknel az imádság az az elem, amelyet legfőképpen kell szorgalmazni. – A harmadik részt azért is hívják közreműködésnek, hogy ezzel jelezve legyen, hogy a mi elhatározásunk sokkal inkább a kegyelem gyümölcse, mint akaratunk gyermeke; és hogy eszünkbe hozza, hogy az egész nap folyamán állandóan közre kell működnünk Jézus Krisztussal, hogy megvalósítsuk életünkben azt az erényt, amelyről elmélkedtünk.

699. C) Ennek a módszernek összefoglalása. Az alább következő összegező táblázat fogalmat ad erről a módszerről. Nem szerepel benne a távoli előkészület, mert az itt is ugyanaz, mint amelyről a [689. pontban](#) szó volt.

⁶⁴³ G. LETOURNEAU, *La méthode d'oraison mentale du Sém. de S.-Sulpice*, Paris, 1903, en partic. l'Appendice, p. 321-332. – Ezt a módszert a sulpiciánusok gyakorolják. Ezek közösen élő világi papok, akiknek társulata a párizsi S. Sulpice-plébánián alakult; innen a nevük. (Ford.)

I. Előkészület:	Közeli.	1. Előtte való este megválasztjuk elmélkedésünk tárgyát; pontosan meghatározzuk, hogy mit fogunk Krisztus Urunkban megfigyelni, mit megszívlelni, mit kérni, mit elhatározni.
		2. Azután nagy lelki összeszedettségben, elmélkedésünk tárgyáról gondolkozva alszunk el.
		3. Felkelés után mindjárt az első szabad időt fordítjuk elmélkedésre.
	Közvetlen.	1. Isten jelenlétebe képzeljük magunkat, ki is mindenütt jelen van, de főleg szívünkben.
		2. Vétkeinkre gondolva megalázkodunk Isten előtt. Elmondjuk a Confiteort (Gyónom a mindenható Istennek).
		3. Beismerjük, hogy nem tudunk úgy imádkozni, amint kellene. Azért segítségül hívjuk a Szentlélek Istent. Elmondjuk a „Jöj el, Szentlélek Isten”-t.
II. Az elmélkedés zöme:	1. pont: Imádás: Jézus szemünk előtt.	1. Szemlélünk valamely tökéletességet, erényt, Istenben, Krisztusban, egy szentben; mint van az meg: szívünkben, szavukban, cselekedetükben.
		2. Bemutatjuk nekik hódolatunkat: imádás, tisztelet, csodálat, dicséret, hálaadás, szeretet, öröm, vagy részvét.
	2. pont: Közlés: Jézus szívünkbe hozva.	1. Győződünk meg a szóban forgó erény szükségességéről vagy hasznáról, a hitből, a józan észből, egyszerű elemzésből.
		2. Vizsgáljuk meg magunkat, töltsön el: a múltért bánat, a jelenben szegény, a jövőre vágy.
		3. Kérjük Istentől a szóban forgó erényt (főképpen ez a kérelem ülteti át belénk Jézus erényeit). – Kérjük a szükséges dolgokat az egyháznak is és azoknak, akikért imádkozni tartozunk.
	3. pont: Közreműködés: Jézus a kézben.	1. Tegyük határozott, a jelenre vonatkozó, erős és alázatos elhatározást.
		2. Felújítjuk a részleges lelkiismeret-vizsgálásunk elhatározását.
	III. Befejezés:	1. Adjunk hálát az Istennek, hogy az elmélkedés folyamán annyi kegyelemben részesített.
		2. Kérjük tőle bocsánatot bűneinkért és az elmélkedésben elkövetett hibáinkért.
3. Kérjük, hogy áldja meg elhatározásainkat, napunkat, életünket, halálunkat.		
4. Kössünk lelki csokrot, azaz válogassuk ki a legmegragadóbb gondolatot, gondolkozzunk azon napközben és emlékezzünk meg elhatározásainkról.		
5. Bízunk mindent a Bold. Szűz Máriára. Mondjuk el: „Oltalmad alá futunk.”		

700. D) Ennek a módszernek sajátja. a) Azon az igazságon alapszik, hogy mi *be vagyunk kebelezve Krisztusba*, (142-149. pont) és következésképpen kötelességünk, hogy az ő érzelmeit, gondolatait és erényeit magunkba átültessük. Hogy ezt megtehessek, Olier szavai szerint, Jézusnak szemünk előtt kell lennie, hogy megcsodálhassuk, mint a mi mintaképünket, és hogy bemutathassuk neki hódolatunkat (imádás); azután szívünkben kell lennie, ahova az imádság odavonza, átülteti az ő lelkületét és erényeit (közlés); kezünkben kell lennie, azaz közre kell működnünk vele, hogy megvalósítsuk életünkben az ő erényeit (közreműködés). Ennek a módszernek a lelke tehát a Jézussal való bensőséges egyesülés.

b) Az *imádás kötelességét* (tisztelet és szeretet Isten iránt) a kérés elé helyezi: mindenekelőtt Istent kell kiszolgálni! Az az Isten pedig, akit élénk állít, nem a bölcselők elvont, ködös Istene, hanem az evangélium élő Istene: a bennünk lakozó Szentháromság.

c) A két elem közül, amelyek megszentülésünkhöz szükségesek: kegyelem és szabadakarat, a *kegyelmet hangsúlyozza*, és azért a kegyelmet kiesdő imádságot is; de megkívánja, hogy az akarat is lépjen munkába: tegyen határozott, egyéni, a jelenre vonatkozó erős elhatározásokat, amelyeket napközben gyakran ismételjünk meg, és amelyekről esti lelkiismeret-vizsgálásunkban adjunk magunknak számot.

701. d) Ebben a módszerben *nagy szerepe van az érzelemnek*, amely megfontolásokból fakad: az imádás érzelmeivel kezdi az első pontban. Ha azután a második pontban megfontolások következnek, ez csak azért van, hogy ezekből fölfakadjanak szívünkben a hit érzelmei, amelyekkel az elmélkedésünkben szereplő igazságokat elfogadjuk; a *remény* érzelmei, amely Isten végtelen irgalmasságában bízunk; a szeretet érzelmei Isten végtelen jóságával szemben. Innen könnyű az átmenet a lelkiismeret megvizsgálására, hogy újabb érzelmeket ébresszünk: a *bánatot* a múltra vonatkozólag, üdvös *szégyenkezést* a jelenre és a *javulás óhaját* a jövőre nézve. Ezek az érzelmei előkészítik a *kérést*, amely legyen alázatos, bizakodó és kitartó. Hogy a kérés minél hosszabb legyen, a módszer sok indítóokot szolgáltat, amelyek imádságra sarkallnak, és előírja, hogy ne csak magunkért imádkozzunk, hanem az egész egyházért és külön egyesekért. Az elhatározásokat is érzelmeinknek kell kísérniük: legyen bennünk bizalmatlanság magunkkal szemben, bizalom Isten segítségében; ehhez járuljon esdő kérés, hogy elhatározásainkat megtarthassuk. – Végül a befejezés nem egyéb, mint a hála, az alázatosság, a bánat, a kérés érzelmeinek sorozata.

Ilyen módszerrel *el lehet kerülni azt a veszedelmet*, hogy túlságosan bölcselativé tegyük az elmélkedést; hogy uralkodó helyet juttassunk az okoskodásnak; hanem ellenkezőleg, előkészítjük az útját az érzelmes imádságnak, sőt az egyszerűsített imádságnak is. Meg kell persze jegyeznünk, hogy nem szükséges mindig ilyen sorrendben felvonultatni cselekvéseinket, hanem jó „ráhagyatkozni azokra az érzelmekre, amelyeket Isten támaszt bennünk, és gyakran ismételnünk azokat, amelyekben a Szentlélek vonzását érezzük.” Igaz, hogy a kezdők általában sokkal többet foglalkoznak a meggondolás tényeivel, mint a többiekkel; de maga a módszer szüntelen eszükbe hozza, hogy az érzelem többet ér, és lassan-lassan ők is megszeretik.

e) Ez a módszer *különösen alkalmas papnövendékeknek és papoknak*: minduntalan eszükbe hozza, hogy a papnak, aki második Krisztus felszentelése címén, második Krisztusnak kell lennie azzal is, hogy Mesterének lelkületét és erényeit bírja; mert a papoknak úgy kell magukban gyarapítaniuk Krisztust, „hogy az ő belső lelkülete szívük belsejét áthassa.”

702. Ez a két módszer kiváló, mindenik a maga nemében; és ha mindig figyelembe vesszük azt a sajátos célt, amelyet egy módszer magának kitűz, ugyanezt kell elmondanunk a többi

módszerekről is, amelyek ehhez a kettőhöz többé-kevésbé hasonlítanak.⁶⁴⁴ Az jó, ha több van, mert így mindenki választhat lelkivezetőjének irányítása mellett olyat, amely legjobban megfelel jellemének és a kegyelem vonzásának.

Megjegyezzük még P. Poulain-nal,⁶⁴⁵ hogy olyanok ezek a szabályok, mint a retorikának és a logikának sok szabálya: jó, ha a kezdők alkalmazkodnak hozzájuk. De ha egyszer a lélek biztos birtokába mentek már át, elégséges főbb vonásaikban betartanunk és szabadabban szállhatunk a Szentlélek szárnyán.

ÖSSZEFOGLALÁS: AZ IMÁDSÁG HATÁSOS SZEREPE LELKÜNK MEGSZENTELÉSÉBEN

703. Abból, amit mondtunk, nem nehéz megállapítani, hogy mennyire *hasznos, sőt szükséges* az elmélkedés lelkünk megtisztítására. **a)** Ha az imádságot, *mint imádást* vesszük, benne előterjesztjük Istennek a tartozó hódolatot, dicsérjük, csodáljuk végtelen tökéletességeiért, szentségeért, jóságáért, irgalmasságáért. Ezzel megnyerjük Isten tetszését, és ő szeretettel hajlik le hozzánk, hogy bűnbánatot ébresszen szívünkben, hogy megbocsájtson, hogy, üdvös irtózást támasztván lelkünkben a bűnnel szemben, a jövőben megóvjon tőle. **b)** Ha az imádságot *mint elmélkedést* vesszük, benne vizsgálódásaink és az isteni kegyelem világa mellett erős meggyőződésekre teszünk szert: világosan megismerjük a bűn gonoszságát, rettenetes következményeit ezen és a másik világon; megtudjuk, melyek azok az eszközök, amelyekkel jóvátehetjük, a jövőben pedig kikerülhetjük. Akkor eltelik lelkünk a bűnbánat, a megszügyenyülés, az alázatosság, az Isten szeretetének érzelmeivel; erős elhatározások ébrednek meg bennünk a bűnnek elkerülésére a jövőben. Mindezekkel pedig már jóvátesszük hibáinkat, acélozzuk akaratunkat, hogy készségesen vállalja a vezeklés nehéz munkáját és őrizze meg magát attól, hogy a legkevésbé is behódoljon a bűnnek. **c)** Ha az imádságot *mint kérelmet* vesszük, általa számtalan kegyelmet kapunk Jézus Krisztus érdeméből: az alázatosság, a bűnbánat, a bizalom, a szeretet kegyelmét, amelyek befejezik lelkünk megtisztítását, megerősítenek a jövő kísértéseivel szemben, megszilárdítanak az erényekben.

704. Tanács a lelkivezetőnek. Mindenkinek ajánlani kell tehát az elmélkedést, aki haladni akar a tökéletesség útján. Azért a lelkivezető minél előbb tanítsa meg lelki gyermekeit az elmélkedésre. Figyelje meg nehézségeiket, segítsen nekik azok leküzdésében, vezesse rá őket, hogy miképpen javítsák meg módszerüket. Mutasson reá, hogy miképpen lehet az elmélkedést arra felhasználni, hogy hibáiktól megszabaduljanak és az ellentétes erényeket gyakorolják. Így megszerzik lassankint az imádság szellemét, amely a vezekléssel karöltve átváltoztatja lelküket.

⁶⁴⁴ Említésre méltók : De Sales Szt. Ferenc, *Vie dévote*, IIe Part., ch. II-VII; a sarutlan karmeliták módszere, *Instruction des novices*, du V. P. J. de Jésus-Marie, IIIe Part., ch. II; a reformált cisztercitáké, *Directoire spirituel* de Dom Lehodey, 1910, sect. V, ch. IV; a döméseké, *Instruction des Novices* du P. Cormier.

⁶⁴⁵ *Etudes*, 20 mars 1898, p. 782, note 2.

II. fejezet: A bűnbánat és a vezeklés

Miután röviden kifejtettük a bűnbánat fogalmát és szükségességét, tárgyalni fogjuk: 1° azokat az *indítókákat*, amelyek miatt a bűnt *utálni és kerülni kell*; 2° azokat az *indítókákat és eszközöket*, amelyek a bűn *jóvátételére* vezetnek.

A bűnbánat szükségessége és fogalma

I. cikkely:	<i>A bűn utálása</i>	} 1) a halálos bűné. } 2) a bocsánatos bűné.
II. cikkely:	<i>A bűn jóvátétele és ennek</i>	
		} 1) indítókai. } 2) eszközei.

IA BŰNBÁNAT SZÜKSÉGESSÉGE ÉS FOGALMA⁶⁴⁶

705. Az imádság után a bűnbánat a leghathatósabb eszköz arra, hogy a múlt bűnétől megtisztítsuk a lelket és a jövő bűnétől megőrizzük.

1° Így, amikor *Krisztus Urunk* meg akarja kezdeni nyilvános működését, előfutára által a bűnbánat *szükségességét* hirdeti: „*Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa.*”⁶⁴⁷ Kijelenti, hogy ő maga is azért jött, hogy bánatra hívja fel a bűnösöket: „*Nem jöttem hívni az igazakat, hanem a bűnösöket bűnbánatra.*”⁶⁴⁸ Ez a bűnbánat pedig olyan fontos, hogy ha nem tartunk bűnbánatot, elkárhozunk: „*Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan éppen úgy elvesztek.*”⁶⁴⁹ Az apostolok annyira megértették Krisztus Urunk tanítását, hogy első prédikációikban bűnbánatot hirdetnek, mint amely szükséges előkészület a keresztségre: „*Tartsatok bűnbánatot és mindenitek kereszteljék meg.*”⁶⁵⁰

Nem is lehet ez másképpen: hiszen a bűnbánatra az igazságosság is kötelezi a bűnöst. Mivel Istent megsértette és jogait csorbította, köteles jóvátenni ezt a sértést. Ezt pedig a bűnbánattal és vezekléssel kell megtenni.

706. 2° A bűnbánatot így lehet **meghatározni**: az igazságosság körébe tartozó természetfölötti erény, amely arra teszi hajlamossá a bűnöst, hogy a bűnt elítélje és utálja, mivel az Istennek megsértése, és hogy erős fogadást tegyen, hogy a bűnt jóváteszi és a jövőben elkerüli.

Ezek szerint négy *fő tény* van benne, amelyeknek keletkezését és kapcsolódását könnyű megérteni, 1) A hitnek és az észnek világánál *látjuk, hogy a bűn rossz*, sőt a legnagyobb rossz; vagy ha egészen pontosan akarunk beszélni, az egyetlen rossz; mert megsérti Istent, bennünket pedig megfoszt a légtértékesebb javainktól. Ezt a rosszat tehát gyűlöljük és utáljuk egész szívünkben. 2) De megállapíthatjuk, hogy *ez a rossz bennünk van*, mert mi vétkeztünk, és még ha meg is van bocsájtva, mégis marad belőle valami; ebből keletkezik a fájdalom (ami nem más, mint egy jelenvaló baj miatti szenvedés), amely kínozza és gyötri lelkünket, megtöri és

⁶⁴⁶ S. THOM., III, q. 85; SUAREZ, *De penitentiâ*, disp. I et VII; BILLUART, *De penit.*, disp. II; AD. TANQUEREY, *Synopsis Theol. mor.* t. I, n. 3-14; BOSSUET, *Sermon sur la nécessité de la pénitence*, édition Lebarcq, 1897, t. IV. 596, t. V. 419; BOURDALOUE, *Carême, pour le Lundi de la deuxième semaine*; NEWMAN, *disc. to mixed congregations*, Neglect of divine calls; FABER, *Progrès*, ch. XIX.

⁶⁴⁷ Mt 3,2.

⁶⁴⁸ Lk 5,32.

⁶⁴⁹ Lk 13,5.

⁶⁵⁰ ApCsel 2,38.

alázatossá teszi szívünket. 3) Hogy ezt a rosszat a jövőben elkerülhessük, *erős fogadás*, vagyis jóföltétel támad lelkünkben a bűn kerülésére és mindazoknak a körülményeknek mellőzésére, amelyek bűnre vezethetnének; úgyszintén résen akarunk lenni a hamis örömök csalogatásaival szemben. 4) Végre mivel megértjük, hogy a bűn igazságtalanság, elhatározzuk, hogy *jóvá fogjuk tenni*, a bánat érzelmeivel és a vezeklés cselekedeteivel.

I. cikkely: Indítóokok a bűn utálására és kerülésére

Mielőtt rátérnénk ezekre az indítóokokra, fejtjük ki, hogy mi a halálos és mi a bocsánatos bűn.

707. A bűn fogalma és fajai. A bűn az Isten törvényének szántszándékos megszegése. Tehát engedetlenség Istennel szemben; éppen azért Istennek megsértése is, mivel a magunk akaratát elébe helyezzük az Isten akaratának, és ezzel csorbítjuk Isten jogát, amellyel teljes engedelmességet várhat tőlünk.

708. a) A halálos bűn. Ha egy fontos törvényt, amelynek betartása célunk elérésére szükséges, súlyosan és teljes megfontolással és beleegyezéssel megsértünk, halálos bünt követünk el. Ezt azért nevezik így, mert megfoszt a megszentelő kegyelemtől, amely lelkünk természetfölötti élete ([105. pont](#)). Ezért Szt. Tamás így határozza meg a halálos bünt: *olyan cselekmény, amellyel elfordulunk Istentől, a mi végső célunktól és szándékosan rendetlenül ragaszkodunk valamely teremtett jóhoz*. Valóban, ha elveszítjük a megszentelő kegyelmet, amely Istennel egyesített, elfordulunk Istentől.

709. b) A bocsánatos bűn. Ha a törvény, amelyet megsértünk, nem szükséges végső célunk elérésére, vagy ha nem súlyosan sértjük meg a törvényt, vagy ha fontos is a törvény, de nem teljes megfontolással és beleegyezéssel hágjuk át, bocsánatos bünt követünk el. Ez nem foszt meg a megszentelő kegyelemtől. Hiszen végeredményében egyesülve maradunk Istennel, ha készek vagyunk teljesíteni mindazt, ami barátságának megőrzésére és végső célunk elérésére szükséges. De ez is Isten törvényének megszegése, ez is megsértése az isteni felségnek, amint látni fogjuk.

I. § A halálos bűn

710. Hogy a halálos bűnről helyesen gondolkozzunk, tudnunk kell: 1° *mit gondol róla az Isten*; 2° *mi az önmagában vége*; 3° *milyen következményei vannak*. Ha az elmélkedésben alaposan megfontoljuk ezeket a dolgokat, engesztelhetetlen gyűlöletet fogunk érezni a halálos bűn iránt.

I. Mit gondol Isten a halálos bűnről?⁶⁵¹

Hogy erről valamelyes fogalmunk legyen, nézzük meg, hogyan bünteti Isten, és hogyan ítéli el a szentírásban.

711. 1° Hogyan bünteti Isten a halálos bünt? A) A bukott angyaloknál: csak egyetlen bünt követnek el, egy bensőleg elkövetett bünt, kevélységet, és Isten, aki teremtőjük és atyjuk, aki szerette őket nemcsak mint kezeinek alkotását, hanem még inkább, mint fogadott gyermekeit,

⁶⁵¹ SZT. IGNÁC, *Exerc. spirit*, 1. hét, 1. elmélkedés.

kénytelen őket a pokolba taszítani, ahol egy örökkévalóságon át el lesznek szakítva tőle, tehát a boldogságtól. Pedig Isten igazságos, aki sohasem bünteti jobban a bűnöst, mint ahogyan megérdemelte. Isten irgalmas akkor is, amikor büntet: az igazságosság szigorúságát a jóság kegyességével szereti enyhíteni. Úgy kell tehát lennie, hogy a bűn valami szörnyű dolog, ha Istennek így kell megbüntetnie.

712. B). *Első szülőinknél:* Isten elhalmozta őket mindenféle jókkal, természeteskkel, természetesen kívüliekkel és természetfölöttiekkel (52-66. pont). De ők is vétkeznek engedetlenséggel és kevélységgel. Csak egy bűnt követnek el, és azonnal elveszítik a kegyelmet és az összes rendkívüli ajándékokat, kiűzetnek a paradicsomból és utódaikra is átszármasztatják az áteredő bűnt, amelynek mind a mai napig nyögjük az átkát (69-75. pont). Pedig Isten szerette az első embereket, mint gyermekeit, és legbensőbb barátságára méltatta őket. Ha tehát az igazságos és jóságos Isten így büntette őket és utódaikat, akkor a bűn szörnyű dolog, amelyet nem lehet elegendőképpen elítélni.

713. C) *Fiának személyében.* Hogy az ember örökre el ne vesszen, és hogy az igazságosság és az irgalmasság egyaránt szóhoz jusson, az Isten elküldi a földre egyszülött Fiát, az emberi nem fejévé teszi, és megbízza azzal, hogy vezekelje le és tegye jóvá a mi bűnünket. És mit kér Isten váltságul? Harminchárom évig tartó szenvedést és megaláztatást, amelyet az Olajfák hegyének, az elítéltetésnek, a kínos halálnak testi és lelki gyötrelmei fejeznek be. Ha valaki tudni akarja, hogy mi a halálos bűn, kövesse nyomról-nyomra az isteni Üdvözítőt a jászoltól a kereszti; rejtett életén át, amelyben alázatos és engedelmes volt, szegény és munkás; apostoli életén át, ahol fáradozott és terhelve volt, ahol sikertelenségeket, gúnyt, üldözést aratott; fájdalmas életében, amikor barátai és ellenségei részéről olyan testi és lelki gyötrelmeket állott ki, hogy joggal nevezhette a próféta a fájdalmak férfiaknak. Azután mondja meg az ember őszintén: íme, ezt érdemelték meg az én bűneim; „*megsebeztetett a mi gonoszságainkért, megszomorítottatott a mi bűneinkért.*” Ha mindezt végig elmélkedjük, nem lesz olyan nehéz megérteni, hogy a bűn a legnagyobb rossz.

714. 2° Hogyan ítéli el Isten a bűnt? A szentírás úgy tünteti fel a bűnt, mint a legutálatosabb és a leggonoszabb dolgot.

a) A bűn *engedetlenség* Istennel szemben, megszegése az ő parancsainak, amit Isten igazságosan sújt szigorú büntetéssel, amint látjuk öszüléink példájából.⁶⁵² Az izraelitákban ezt az engedetlenséget, mivel ők szövetségben voltak Istennel, a szentírás egyenesen lázadásnak, forradalomnak nevezi.⁶⁵³ **b)** A bűn *hálátlanság* legnagyobb jótevőnkkel szemben, a gyermeki tisztelet és szeretet rút megsértése a legjobb atyával szemben: „*Fiakat neveltem és fölmagasztaltam, ők pedig megvetettek engem.*”⁶⁵⁴ **c)** A bűn *hálátlanság*, bizonyos *házasságtörés*, mert Isten a mi lelkünk jegyese, aki méltán követelhet tőlünk föltétlen hűséget: „*Te is sok szeretővel paráználkodtál.*”⁶⁵⁵ **d)** A bűn nyilvánvaló *igazságtalanság*, mert megsérti Istennek reánk vonatkozó jogait: „*Mindaz, aki bűnt cselekszik, törvényszegést is követ el, mert a bűn törvényszegés.*”⁶⁵⁶

⁶⁵² Ter 2,17;3,11-19.

⁶⁵³ Jer 2,4-8.

⁶⁵⁴ Iz 1,2.

⁶⁵⁵ Jer 3,1.

⁶⁵⁶ 1Jn 3,4.

II. *Mi a halálos bűn?*

A halálos bűn rossz, sőt tulajdonképpen az egyetlen rossz, ami létezik, mert az összes többi bajok csak következményei vagy büntetései.

715. 1° Isten részéről nézve a halálos bűn az isteni felség megsértése: megsérti Istent minden tulajdonságában, de főképpen megsérti Istent, mint a mi létesítőnk, végső célunkat, a mi Atyánkat és jótevőnk.

A) *Isten a mi létesítőnk*, teremtőnk, akitől kaptunk mindent, amik vagyunk és amink van, és következésképpen a mi föltétlen, legfőbb Urunk; azért *engedelmességgel tartozunk* neki. Mármint, amikor halálos bűnt követünk el, *megtagadjuk Istennek a köteles engedelmességet*, és megsértjük azzal, hogy a magunk akarát az ő akarata elébe helyezzük; pedig ő a mi teremtőnk. Sőt mi több, föllázadunk ellene, hiszen a teremtés címén alattvalói vagyunk, sokkal inkább, mint a polgárok alattvalói a fejedelemnek. **a)** Ez a lázadás annál súlyosabb, mivel ez az Úr végtelenül bölcs és végtelenül jó, aki semmit sem parancsol nekünk, ami nem szolgálna az ő dicsőségére és egyben a mi boldogságunkra. A mi akaratumk viszont gyöngye, törekeny, tévedéseket könnyen követő, és mi mégis elébe helyezzük az Isten akarátanak. **b)** Ezt a *lázadást* annál kevésbé lehet mentetgetni, mert, mint keresztény szülők gyermekei, gyermekkorunk óta ki voltunk oktattva arról, melyek az Isten jogai reánk vonatkozólag, milyen gonosz dolog a bűn. Mikor tehát bűnt követünk el, mindezen dolgok tudásával cselekszünk. **c)** És miért áruljuk el így Mesterünket? Hitvány élvezetért, amely lefokoz, az állatok színvonalára süllyeszt le; ostoba kevélykedésért, amellyel el akarjuk lopni azt a dicsőséget, amely az Istené; haszontalan érdekért, múltó előnyért, amelyért feláldozzuk örök boldogságunkat.

716. B) *Isten egyben a mi végső célunk is.* Ő teremtett minket és nem teremthetett egyébért, mint önmagáért; mert rajta kívül nincsen nagyobb jó és nincsen Istenhez méltó cél. Azért mi sem lelhetünk sem tökéletességet, sem boldogságot Istenen kívül. Egyébként is méltó és igazságos, hogy, mert Istenből eredtünk, Istenhez térjünk vissza; hiszen az ő birtoka és tulajdona vagyunk. Istent tehát tisztelni, dicsérni és szolgálni tartozunk. Istent *szeretni is tartozunk* teljes szívünkben, mert az ő szeretetének tárgya vagyunk, és mert benne találjuk meg tökéletességünket és boldogságunkat. Istennek tehát szoros értelemben vett joga van ahhoz, hogy egész életünket, minden gondolatával, érzelmével, cselekedetével együtt, arra irányítsuk be, hogy őt megdicsőítsük.

Mármint, a halálos bűn által akarattal elfordulunk tőle, hogy valamely teremtett jóban keressük boldogságunkat; azzal a sértéssel illetjük, hogy elébe helyezünk egy teremtményt, illetőleg a mi kedvtelésünket: mert hiszen nem annyira az a teremtmény tetszik nekünk, mint az a gyönyörűség, amelyet benne találunk. Ez nyilvánvaló igazságtalanság, mert meg akarja fosztani Istent attól az elévülhetetlen jogától, amelynél fogva mi övéi vagyunk; meg akarja fosztani Istent attól a külső dicsőségtől, amelyet kötelesek vagyunk Istennek megszerezni; ez bizonyos értelemben bálványimádás, mert az igaz Isten helyébe egy bálványt, egy teremtményt emelünk oltárra a szívünkben; ez megvetése az élő vizek forrásának, amely egyedül tudja enyhíteni lelkünk szomjúságát; és mi mégis többre becsültük a poshadt vizet az omlott kutak fenekén, ahogyan Jeremiás próféta mondja: „*Elhagytak engem, élővíz kútfejét, és maguknak kutakat ástak, beomladozó kutakat, melyek vizet nem tarthatnak.*”⁶⁵⁷

717. C) *Isten a mi Atyánk is*, aki bennünket gyermekeivé fogadott, és atyai gondoskodással övez ([94. pont](#)), elhalmoz a legdrágább ajándékokkal: természetfölötti szervezettel lát el, hogy

⁶⁵⁷ Jer 2,13.

az övéhez hasonló életet éljünk; számtalan segítő kegyelmével fejleszti, növeli bennünk a természetfölötti életet és ajándékait. Mi pedig, amikor halálos bünt követünk el, ezekre az ajándékokra fittyet hányunk, sőt visszafordítjuk jótévőnk és Atyánk ellen, *megszentségtelenítjük kegyelmeit* és tulajdon jótéteményeivel sértjük meg. Nemde rút hálátlanság ez?⁶⁵⁸ De bizony; még pedig annál nagyobb, minél több jótéteményt nyertünk Istentől. Nem kiált ez tehát bosszúért az égbe?

718. 2° Krisztus Urunkkal, a mi Megváltónkkal szemben a halálos bűn mintegy *istengyilkolás*. **a)** Valóban ez a bűn okozta az isteni Megváltó szenvedését és halálát: „*Krisztus szenvedett értünk... Megmosott bennünket bűneinktől a saját vére által.*”⁶⁵⁹ Hogy ez a gondolat hasson reánk, fontoljuk meg, hogy milyen részünk volt nekünk személyesen Krisztus Urunk szenvedésében. Én árultam el Mesteremet csókkal, én adtam el nem egyszer harminc ezüst pénznel is olcsóbban. Én voltam oka elfogatásának, halálos ítéletének. Én kiáltottam a tömeggel: „*Nem ezt, hanem Barabbást... Feszítsd meg őt.*”⁶⁶⁰ Én ott voltam a katonák között: megostoroztam testi bűneimmel, tövissel koronáztam, amikor a gögnek, az érzéki gondolatoknak belső bűneit elkövettem. Én voltam, aki a nehéz keresztet vállára tettem és őt a Kálvária hegyén keresztre feszítettem. Szépen mondja Olier: „*kapzsiságunk keresztre szegezi adakozó szeretetet, haragunk szelídségét, kevélységünk alázatosságát, türelmetlenségünk türelmét; bűneinkkel így kínozzuk, szaggatjuk, így tépjük darabokra a bennünk lakozó Jézus Krisztust.*”⁶⁶¹ Hogyne utálnánk meg a bünt, amely olyan kegyetlenül keresztre szegezte Üdvözítőnket!

b) Most már természetesen nem okozhatunk Krisztus Urunknak fájdalmat, mert most már nem szenvedhet többé; de jelen bűneink mégis *megsértik*, mert amikor halálos bünt követünk el, semmibe se vesszük szeretetét és jótéteményeit; amennyire rajtunk áll, hatástalanná tesszük értünk bőségesen kiontott vérért; megfosztjuk attól a szeretettől, hálától, engedelmességtől, amelyhez joga van a mi részünkről. Nem annyit jelent-e ez, hogy szeretetét a legrútább hálátlansággal fizetjük vissza, és azért nemde megérdemljük a legszigorúbb büntetést?

III. A halálos bűn következményei

Isten úgy akarta, hogy a törvénynek szentesítése is legyen: hogy végeredményében az erény boldogságot, a bűn büntetést nyerjen. Ha tehát látjuk, hogy Isten miképpen bünteti meg a bűnt, abból némileg következtethetünk arra, hogy milyen nagy gonoszság van a bűnben. Ezt pedig megfigyelhetjük úgy ezen, mint a másvilágon.

719. 1° Hogy megértsük, melyek a halálos bűnnek rettenetes következményei **ezen a világon**, vegyük csak eszünkbe, milyen is egy lélek a kegyelem állapotában. Benne lakozik a Szentháromság, aki gyönyörűségét találja benne, feldíszíti kegyelmeivel a beléje öntött erényekkel, a Szentlélek ajándékaival. A segítő kegyelem behatása alatt végzett jócselekedetei mind érdemszerzők, amelyeknek örök boldogság jár ki jutalmul; ezek a lelkek bírják az Isten fiainak szent szabadságát, részesednek Isten erejéből, Isten hatalmából, és különösen némelykor olyan boldogságot élveznek, amely már előíze az örök boldogságnak. Mármost mit csinál a halálos bűn?

⁶⁵⁸ 1Pét 2,21.

⁶⁵⁹ Jel 1,5.

⁶⁶⁰ Jn 18,40; 19,6.

⁶⁶¹ *Catéch. chrétien*, Ire Part., leç. II.

a) *Elúzi Istent lelkünkben, és mivel Isten bírása a földön már előjátéka a mennyi üdvösségnek, Isten elvesztése előjátéka az örök kárhozatnak. Mert Istent elveszíteni annyi, mint elveszíteni minden jót, amelynek Isten a forrása.*

b) Istennel együtt *elveszítjük a megszentelő kegyelmet* is, amely az Istenéhez hasonló életet adott nekünk. A halálos bűn tehát bizonyos öngyilkosság. A megszentelő kegyelemmel együtt elveszítjük a belénk öntött erényeknek és a Szentlélek ajándékainak díszes csoportját, amelyek díszkíséretül szolgálnak a kegyelemnek. Ha Isten az ő végtelen irgalmasságában mégis meghagyja nekünk a hit és a remény erényét, ezeket az erényeket nem élteti többé a szeretet; és csak azért vannak jelen továbbra is, hogy üdvös félelmet és a bűn jóvátételére vonatkozó vágyat ébresszenek lelkünkben. A maguk kopárságában kiáltó bizonyosságai lelkünk szomorú állapotának, és azért félelmet és bánatot keltenek fel bennünk.

720. c) A halálos bűn következtében *elveszítjük összes eddigi érdemeinket* is, amelyeket pedig nehéz küzdelemmel szereztünk. Ezeket nem szerezhettük többé vissza másképpen, mint a keserves vezeklés útján; de addig is, amíg a halálos bűn állapotában maradunk, semmi érdemet nem szerezhettünk. Micsoda eltékozlása ez a természetfölötti javaknak!

d) Vegyük hozzá azt a *nyomorult szolgaságot*, amely ezután vár a bűnösre. Ahelyett, hogy élvezné az Isten fiainak szabadságát, a bűnnek és a bűnös szenvedélyeknek rabságába kerül. A szenvedélyek, amint a kegyelem eltávozik a lélekből, felszabadulnak; és mind jobban megerősíti őket a bűnnek megszokása, amely az elkerülhetetlen visszaesések nyomán kifejlődik a lélekben. Állapota mind rosszabbra fordul, mert: „*Aki bűnt cselekszik, szolgája a bűnnek.*”⁶⁶² Az akarat ellenálló ereje fokozatosan csökken, a segítő kegyelmek megcsappannak, levertség, nem egyszer kétségbeesés jelentkezik. Okvetlenül el kellene vesznie az ilyen szerencsétlen léleknek, ha Isten az ő végtelen irgalmasságában segítségére nem sietne, és nem emelné ki abból a mélységből, amelybe vetette magát.

721. 2° Ha azonban a lélek ellenáll a kegyelem hívó szavának, akkor nincs más hátra, mint a **pokol**, annak minden borzalmával. **A)** A pokolnak első kínja a *kárvallás*. A kegyelem állandóan nyomon követte a bűnös embert, de ő önként bűnben halt meg. Eltávozott Istentől. Most pedig, a halál után nem változtathat már irányt: tehát örökké így fog maradni: elfordulva az Istentől. Amíg a földön élt, elfoglalta a munka, igénybe vették az élvezetek, és nem vette számításba szörnyű helyzetét. De most, hogy nincs már se munkája, sem szórakozása, állandóan szemébe kell hogy nézzen a rettenetes valóságnak. Lényének lényege, lelke lendülete, szíve ösztöne, egész valója szüntelenül Isten felé vonzza, aki létének eredete, tökéletességeinek forrása, boldogságának tárgya, törekvéseinek végső célja; de másrésről egy rettenetes erő eltaszítja őt Istentől szüntelenül, és ez a rettenetes erő nem más, mint az ő bűne. A halál megrögzítette, megmerevítette lelke állapotát, és mert a halál pillanatában ez a lélek el volt fordulva Istentől, úgy kell maradnia mindörökké. Nem lehet többé része sem fejlődésben, sem tökéletesedésben, sem boldogságban. Össze lesz kötve mindörökké a bűnével és ennek következtében mindennel, ami megalázó és nemtelen. Beteljesedik rajta Krisztus Urunk átka: „*Távozzatok tőlem, átkozottak.*”

722. B) Ehhez az örökké tartó kárvalláshoz hozzájárul még egy másik büntetés, amelyet az *érzékek büntetésének* neveznek a hittudósok. Szt. Tamás így fejt ki: a bűnben kétféle gonoszság van: 1) az ember elfordul az Istentől, 2) hozzáfordul a teremtményekhez, és tőlük koldul boldogságot. Azért méltó és igazságos, hogy a pokolban kettős büntetés legyen. Amiért a bűnös elfordult Istentől, elveszíti Istent; és mivel a teremtményektől akart boldogságot, a

⁶⁶² Jn 8,34; vö. 2Pét 2,19.

teremtmények most meg fogják gyötörni. Ebben áll az érzékek büntetése. A pokolban tehát a teremtmények ellene fordulnak, hogy meggyötörjék. A szentírás ezt a gyöttrő teremtményt tűznek nevezi. Valóságos tűz ez, ha nem is olyan, mint a mi közönséges tűzünk. Abban hasonlít hozzá, hogy amint a mi tűzünk a legkegyetlenebb fájdalmat tudja beleégetni a testbe, úgy az a kízó teremtmény is a legrettenetesebb fájdalmat tudja belevinni a lélekbe. Ezért is hívják az érzékek fájdalmának. Ez az érzékeket is fogja gyötörni a föltámadás után, mert méltó és igazságos, hogy a test, amely munkatársa volt a léleknek a bűnben, legyen részestársa a bűn büntetésében is: „*ki mi által vétkezik, azáltal bűnhődik.*”⁶⁶³ Ezt a kízó eszközt egy értelmes kéz fogja irányítani, és annál gyötrelmesebb lesz, minél nagyobb törvénytelen gyönyörűséget akart valaki koldulni a teremtményektől.

723. C) Sem az egyik, sem a másik kín *nem múlik el soha*, és ez a kínok kínja. Mert ha a legkisebb fájdalom is szinte elviselhetetlenné válik, ha huzamosabb ideig tart, mit mondjunk arról a fájdalomról, amely kezdettől fogva teljes erővel gyötör és millió esztendők múlva még csak kezdődik?

Isten pedig igazságos, sőt jóságos még akkor is, amikor bünteti a kárhozottakat. Ha mégis így kénytelen büntetni a halálos bűnt, akkor ez a bűn igen nagy rossz, sőt az egyetlen rossz a világon. Azért inkább kell választani a halált, mint a halálos bűnt: „*Inkább meghalok, de vétkezni nem fogok*”. Hogy pedig a halálos bűnt annál biztosabban elkerülhessük, tanuljuk meg utálni a bocsánatos bűnt is.

II. § A teljesen szándékos bocsánatos bűn

A tökéletesség szempontjából óriási különbség van az olyan bocsánatos bűnök között, amelyek kellő megfontolás nélkül, hirtelenül, szinte meglepetésszerűen követtetnek el, és azok között, amelyeket megfontoltan és teljes beleegyezéssel cselekszünk.

724. A nem teljesen szándékos bűnök. Ilyeneket a szentek is elkövetnek néha, amikor egy óvatlan pillanatban a kellő figyelem hiánya, vagy akarati gyöngeség miatt olyan hibákba esnek, mint amilyen a hanyagság a lelki gyakorlatokban, valamelyes kis oktalanság, a szeretet ellen vétő gondolat vagy szó, egy kis kimentő hazugság stb. Természetesen ezek a hibák is elítélendők, és a buzgó lelkek keserűen szokták ezeket megbánni; de mégsem akadályai a tökéletességnek: a jó Isten, aki ismeri gyarlóságunkat, könnyen megbocsájtja ilyen botlásunkat. „Ismeri ő a keze alkotását.” Azonfelül az ilyen hibákat rendszeresen azonnal jóvá szoktuk tenni a bűnbánat, az alázatosság, a szeretet tényeivel, amelyek tartósabbak, mint volt a bűnnek múltó ténye.

Ezeknél a bűnöknél csak arra kell ügyelnünk, hogy számukat lehetőleg csökkentjük, és hogy miattuk el ne kedvetlenedjünk. **a)** Egy kis vigyázattal *csökkenteni lehet a számukat*. Az ember megfigyeli a bűnnek okait és azután igyekszik azt eltávolítani. De ebben a munkában nem kell ideges sietséggel eljárunk: hagyatkozzunk inkább az Isten gyógyító kegyelmére, mint hogy túlságosan a magunk akaratának erejére számítsunk. Arra legyen gondunk, hogy irtsuk ki szívünkéből a bűn iránti ragaszkodást, vonzalmat, mert ahogyan de Sales Szt. Ferenc megjegyzi: „ha a szív ragaszkodik hozzá, elveszítjük a jámborság gyakorlatában érzett örömeinket és nemsokára a jámborságot is.”⁶⁶⁴

⁶⁶³ *Bölcs* 11,17.

⁶⁶⁴ *Vie dévote*, 1. I, ch. XXII.

725. b) De gondosan *kell óvakodnunk az elkedvetlenedéstől* is. Cselekedjünk ellenkezőképpen, mint azok, akik „haragusznak azért, hogy haragudtak, és emésztődnek amiatt, hogy emésztődtek.”⁶⁶⁵ Ezek az indulatok végeredményben önszeretetünkből fakadnak, amelynek nem tetszik, hogy olyan tökéletleneknek lát bennünket. Hogy ezt a hibát kikerülhessük, megértéssel kell kezelni a magunk hibáit is, aminthogy megértéssel kezeljük a másokét. El kell ugyan ítélnünk hibánkat, de tegyük ezt nyugodtan, gyöngeségünknek és nyomorúságunknak alázatos öntudatával; de egyben azzal az erős és higgadt akarással, hogy ezeket a hibákat is Isten nagyobb dicsőségére fogjuk fordítani, merthogy jóvátegyük őket, nagyobb odaadással és szeretettel teljesítjük jelen kötelességünket.

A teljesen szándékos bocsánatos bűn már más beszámítás alá esik: ez komoly akadály a tökéletességnek, és azért minden erővel le kell törni. Hogy ezt megtehessük, gondoljuk meg, milyen gonoszság van benne és milyen káros következményei vannak.

I. A teljesen szándékos bocsánatos bűn gonoszsága

726. Ez a bűn erkölcsi rossz; tulajdonképpen a legnagyobb rossz a halálos bűn után. Nem zár ki ugyan végső célunkból, de késleltet utunkban. Ami pedig a legfőbb dolog, Isten megsértése. Kiváltképpen ebben áll a gonoszsága.

727. 1° Valóban, ez a bűn **engedetlenség** Istennel szemben. Igaz, hogy nem fontos dologban, de viszont meggondolt engedetlenség, amely, ha a hit szemüvegén keresztül nézzük, rút dolog, mert az Isten végtelen felségét sérti meg.

A) Megsértése, megbántása Istennek: mintegy mérlegre tesszük itt egyik oldalon az Isten akaratát, a másikon a mienket; az egyik oldalon Isten dicsőségét, a másikon a magunk kedvtelését; és azután megfontoltan ez utóbbiakat választjuk. Micsoda sértés ez Istenre! A végtelenül bölcs akaratnak háttérbe kell szorulni a mi nyomorult, téveteg akaratunkkal szemben. „Ez annyit jelent, fejt ki Szt. Terézia, mintha az ember azt mondaná: Uram, bár tudom, hogy ez a cselekedet nem tetszik neked, mégis megteszem azt. Tudom, hogy látod, tudom azt is tökéletesen, hogy megtiltod, de nekem jobban esik követni a magam szeszélyét és kedvtelését, mint a te akaratodat. Hát csekélység az, ha az ember így cselekszik? Én legalább úgy érzem, hogy bármily csekély legyen is a bűn önmagában véve, mégis súlyos, igen-igen súlyos.”⁶⁶⁶

728. B) Az ilyen bűn miatt *Isten külső dicsősége is fogyatkozást szenved*. Hiszen az Isten arra teremtett bennünket, hogy neki mindenben tökéletesen és szeretettel engedelmeskedve dicsőségét szolgáljuk, és mi helyett, hogy Szűz Máriával együtt kijelenténk: Magasztalja az én lelkem az Urat! egyenesen felmondjuk neki szolgálatunkat abban a bizonyos pontban.

2° Ez a bűn **hálátlanság** is. Isten számtalan jótétéménnyel halmozott el bennünket, mert az ő barátai vagyunk. Tudjuk tehát, hogy hálával tartozunk neki és mégis megtagadjuk tőle a hálát és szeretetet, amikor vonakodunk magunkra venni egy kis áldozatot, amelyet tőlünk kíván. Ahelyett, hogy kívánnánk tetszeni neki, nem restellünk kedve ellenére cselekedni. – Az ilyen eljárás nyilvánvalóan elhidegíti barátságunkat; hiszen ő a maga részéről fenntartás nélkül szeret bennünket, tehát tőlünk is hasonló szeretetre tart számot: „*Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből és teljes elmédből.*”⁶⁶⁷ Mi pedig nem adjuk magunkat teljesen oda, kivételekkel, fenntartásokkal élünk, és bár azt szeretnénk, hogy ő továbbra is fenntartás nélkül szeressen bennünket, a magunk részéről csak megosztott szívet adunk neki. Világos, hogy ez nem

⁶⁶⁵ *Uo*, P. III, ch. IX.

⁶⁶⁶ *Chemin de la perfection (Camino de perfeccion, A tökéletesség útja)*, ch. XLI, p. 296-298.

⁶⁶⁷ *Mt* 22,37.

gavalléros eljárás, ez megfogyatkozása a lelkes, áldozatos szeretetnek; ami a barátság csökkenését jelzi.

II. *A teljesen szándékos bocsánatos bűn következményei*

729. 1° A jelen életben a bocsánatos bűn, ha gyakran előfordul, és teljesen szándékosan követjük el, sok kegyelemtől foszt meg; hovatovább csökkenti buzgóságunkat és utat nyit a halálos bűnnek.

A) A bocsánatos bűn nem foszt meg a megszentelő kegyelemtől és Isten barátságától, de *megfoszt a megszentelő kegyelem növekedésétől*, amelyben részünk lenne, ha ellene állnánk a kísértésnek. Ezzel együtt megfoszt tehát a mennyei dicsőség egy nagyobb fokától és Isten szeretetének gyarapodásától, amelyet megadna Isten, ha a kísértésnek ellenállnánk. Nem igen nagy veszteség ez, nagyobb, mint az egész világnak elvesztése?

730. B) A bocsánatos bűn *csökkenti a buzgóságot*, vagyis azt az odaadást, amellyel Istennek szenteljük magunkat. A teljes odaadás ugyanis magasztos felfogást és állandó iparkodást tételez fel. Már pedig, aki bocsánatos bűn állapotában van, abból hiányzik ez a két követelmény.

a) *A magasztos felfogást* semmi sem *csökkenti* annyira, mint a bűnhöz való ragaszkodás. Mert ahelyett, hogy készek lennénk mindent odaadni Istennek, hogy minél hamarabb elérjük célunkat, önként megállunk utunk folyamán, hogy élvezzünk valamelyes tiltott örömet. Ezzel értékes időt veszítünk el, levesszük tekintetünket a magaslatokról, hogy összeszedjünk egypár nyomorult virágot, amely elhervad csakhamar. Ilyenkor azután a fáradtság érzése lopózik tagjainkba: úgy találjuk, hogy azok a magaslatok, amelyeknek pedig egyikére-másikára személyesen is híva voltunk, túlságosan távol vannak még és túlságosan meredek. Ilyenkor szívesen belátjuk, hogy nem kell nekünk olyan magasra emelkedni; hogy kevesebb fáradtsággal is lehet üdvözülni; és az a magas eszmény, amely egykor lelkesített, nem hevít többé. Ilyenkor szívesen hiszi az ember, hogy ezek a rendetlen gerjedelmek, a hiúság, az érzékiség, az érzéki barátkozás, a pletyka apró tényei kikerülhetetlenek, és azért neki is ki kell venni részét belőlük,

b) Most már *az iparkodás* lendülete *szárnyszegett*. Azelőtt fürge léptekkel haladtunk a tökéletesség útján, telve reménységgel, hogy el fogunk érkezni célunkhoz. Ilyenkor azonban már érezzük a nap nehézségét és fáradalmát, és amikor folytatni akarjuk utunkat, a bocsánatos bűnhöz való ragaszkodás lehúzó és feltartóztat utunkban. A lépre ragadt madár hasztalan bontja ki repülésre szárnyát, csak kimerülve hull vissza helyére; így a lelkünk is, ha olyan bűnös gerjedelmek hatalmába esett, amelyekből nem kíván szabadulni, hasztalan törekszik repülni a magasságok felé: csakhamar kimerülve esik vissza bűnébe. Néha ugyan óhajtjuk visszanyerni a régi lendületet, de akkor szomorúan tapasztaljuk, hogy ha az egyik vonzalomból fel is emelkedünk, már mások tartanak fogva. Mert most már annyira elhidegült bennünk a szeretet, hogy méltán aggódni lehet miattunk.

731. C) Ilyenkor *nagy veszedelem* fenyeget, hogy lassan-lassan halálos bűnbe esünk. Mert növekedik bennünk a hajlandóság a tiltott élvezetekre; az Isten kegyelmei pedig megcsappannak, ugyannyira, hogy elérkezik az idő, amikor komolyan kell tartani a bukástól.

a) Növekedik bennünk a *hajlandóság* a tiltott élvezetekre: mert minél többet ad meg az ember ennek az alattomos ellenségnek, annál többet követel, annyira telhetetlen.

Ma a restség csak öt perccel kívánja megrövidíteni az elmélkedést, holnap már tízet kíván; ma az érzékiség nem követel egyebet, csak valami kis apró ostobaságot, holnapra megnő a vakmerősége, és jóval többet követel. Hol áll meg az ember ezen a veszedelmes lejtőn? Az ember igyekszik magát azzal megnyugtítani, hogy ezek a hibák csak bocsánatos bűnök; de sajnos, lassankint egyre nagyobb bűnökké növekednek fel, az oktalanságok újra meg újra

előfordulnak és teljesen megzavarják az ember képzelőtehetségét és érzékeit. A tűz ott lappang a hamu alatt, és kevés kell neki, hogy nagy tűzvészé szítódjék fel. Az ember kígyót melenget kebelén, amely egyszerre csak halálosan megmarja. – A veszedelem annál nagyobb, minél nagyobb könnyelműséggel teszi ki az ember magát neki: az ember komázik vele, egyre mélyebbre engedi be szívének várába, és csakhamar eljön az idő, amikor az ellenség egy dühödt rohammal beveszi a várat.

732. b) Annál inkább kell a bukástól tartanunk, mivel az *Isten segítő kegyelmei* olyan mértékben *maradoznak* el, amilyen mértékben hűtlenkedünk. 1) Az ugyanis az isteni gondviselés általános törvénye, hogy a kegyelem olyan mértékben adatik, amilyen mértékben közreműködünk vele: „secundum cujusque dispositionem et cooperationem.” Alapjában véve ez az evangéliumi szavak értelme: „*akinek vagyon, annak adatik, és bővelkedni fog, akinek pedig nincsen, amije van is, elvétetik tőle.*”⁶⁶⁸ Már pedig a bocsánatos bűnhöz való ragaszkodással ellenszegülünk a kegyelemnek, gátat vetünk működésének a lélekben, és azért kevesebbet is kapunk. Mármost, ha bőségesebb kegyelemmel sem bírtunk ellenállni természetünk rendetlen hajlamának, hogyan fogjuk ezt megtenni kevesebb kegyelemmel? 2) Másrészt, ha a lélekben nincsen elegendő összeszedettség és Isten szolgálatára való készség, meg sem fogja érteni a kegyelem biztatásait: mert túlharsogja azokat a szenvedélyek hullámverése. 3) Egyébiránt, a kegyelem áldozatot vár tőlünk; aki pedig hozzászólt a bocsánatos bűnben termő gyönyörűséghez, nehezen hajlik áldozatra.

733. *Befejezéséppen* elmondhatjuk tehát P. Lallement-nal:⁶⁶⁹ „A lelkek végső romlása a bocsánatos bűnök felhalmozódásából ered: mert ezek kevesbítik az isteni megvilágításokat és sugalmakat, a kegyelmeket és belső vigasztalásokat, a buzgóságot és az ellenség támadásaival szemben való bátorságot. Innen ered az elvakultság, a gyöngeség, a gyakori elbukás, a bűnnek megszokása, az érzéktelenség, mert érzelmünk le lévén foglalva, vétkezünk, anélkül, hogy éreznők.

734. 2° Ha azután megszívleljük a bocsánatos bűn következményeit **a másik világon**, akkor értjük meg igazán, hogy mennyire kell tőle óvakodnunk: hiszen a bocsánatos bűn levezeklésére évekig kell a léleknek a *tisztítóhelyen* szenvedni. És vajon mit szenvednek a vezeklésnek ezen a helyén?

A) Először is elszenvedik ott a bajok legnagyobbikát: *meg lesznek fosztva Isten látásától.* Igaz, hogy ez a büntetés nem tart örökké; hiszen ebben különbözik a pokoltól. De mégis egy ideig, amely hosszabb-rövidebb, bűneik száma és súlya szerint, ezek a lelkek is ki lesznek zárva Isten látásából; pedig most már, amikor nem bilincseli le őket többé a föld ezer öröme és szórakozása, folytonosan csak Istenre gondolnak, és mert epedve vágyakoznak utána, mondhatatlan kínokat szenvednek. Most már megértik, hogy Istenen kívül nem lehetnek boldogok; de látják, hogy közük és Isten közé nagy gátat emelt számtalan bűnük, amelyekért nem vezekeltek még eléggé. Más részről annyira tisztában vannak azzal, hogy Istent csak szeplőtelen lélekkel szabad szemlélni, hogy nem mernének színe előtt megjelenni, amíg csak a

⁶⁶⁸ Mt 13,12.

⁶⁶⁹ *La doctrine spirituelle*, IIIe Principe, ch. II, a. 1, § 3. Nem beszélünk itt arról, hogy Isten miképpen bünteti a földön a bocsánatos bűnt. A szentírás, főképpen az ószövetség, gyakran beszél róla. De nem könnyű megállapítani, hogy ez vagy az a büntetés valamely bocsánatos bűn miatt lett kiróva. Némelyek szerint bocsánatos bűn miatt változtatta Isten sóbálványáá Lót feleségét, mivel kíváncsiságból visszatekintett; bocsánatos bűn miatt sújtotta Isten azonnali halállal Ozát, mivel megérintette a frigy szekrényét.

bűnnek legkisebb nyoma rúttja el őket.⁶⁷⁰ Tehát olyan kényszerhelyzetben vannak, amelynek igazságosságát elismerik ugyan, de amelytől igen szenvednek.

735. B) E zen kívül Szt. Tamás tanítása szerint valamelyes *szellemi tűz* hatja át őket, amely akadályozza cselekvésüket és érezhető kínokat okoz, hogy megfizessenek azokért a tiltott élvezetekért, amelyeket a bűnben kerestek. Igaz, hogy szívesen elfogadják Isten kezéből ezeket a büntetéseket, mert megértik, hogy ezek nélkül nem egyesülhetnének Istennel.

„Látva – mondja Genuai Szt. Katalin⁶⁷¹ – hogy a tisztítóhelynek az a rendeltetése, hogy megtisztítsa őket bűneiktől, bizonyos örömmel merülnek belé, és úgy gondolják, hogy nagy irgalmasság eredménye, ha találtak egy helyet, amelyen megszabadulhatnak azoktól az akadályoktól, amelyeket magukban felfedeznek. De ez az öröm nem zárja ki, hogy mindamelllett nagyon szenvednek; sőt ellenkezőleg, az a szeretet, amelynek nem szabad még egyesülnie, fájdalmat okoz; ez a fájdalom pedig annál nagyobb, minél nagyobb tökéletesség és istenszeretet van a lélekben.

Pedig az Isten nemcsak igazságos, hanem irgalmas is. Szereti ezeket a lelkeket gyöngéd, atyai szeretettel. Leghőbb vágya, hogy odaajándékozza magát nekik egy örökkévalóságra; és ha most még nem teszi ezt, ez azért van, mert teljes összeférhetlenség van az ő végtelen szentsége és a legcsekélyebb bocsánatos bűn között. Ezt a bűnt nem lehet tehát elegendőképpen gyűlölni, kerülni és jóvátenni a vezeklés műveivel.

II. cikkely: Indítóokok és eszközök a bűn jóvátételére

I. A vezeklésre indító okok

Három fő ok indít bennünket vezeklésre: ez az Istennel szemben tartozó *igazságosság kötelessége*; a *Jézus Krisztusba történt bekebelezésünkből származó kötelesség*; a *magunk érdekéből, és a szeretetből kifolyó kötelesség*.

1° AZ ISTENNEL SZEMBEN TARTOZÓ IGAZSÁGOSSÁG KÖTELESSÉGE

736. A bűn tényleg valóságos **igazságtalanság**, mert ellopja Istentől az ő külső dicsőségének egy részét, amelyhez pedig joga volna. Tehát jóvátételt követel az igazságosság nevében: jóvá kell tennünk, amennyiben ez módunkban áll, az Istennek kijáró tiszteleten és dicsőségen ejtett csorbát. Mivel pedig a sértés, legalább is a tárgy részéről, végtelen, sohasem lehetne azt jóvátenni. Tehát egész életünkön át kell engesztelni érte az Istent. Ez a kötelességünk annál nagyobb, minél több jótéteménnyel halmozott el bennünket az Isten, és minél több és súlyosabb sértéssel fizettünk mi vissza neki.

Jól jegyzi meg Bossuet:⁶⁷² „Nincs-e jogos okunk attól félni, hogy az Isten jósága, amelyet olyan hálátlanul megvetettünk, engesztelhetetlen haraggá változik? És ha igazságos bosszúja olyan nagy a pogányokkal szemben... haragja nem lesz-e rettenetesebb velünk szemben? Hiszen keservesebb egy atyára nézve az a tudat, hogy hálátlan gyermekei vannak, mint az, hogy hűtlen szolgálói.” Azért, teszi hozzá, Isten pártját kell fognunk magamagunkkal szemben: „Így ha mi az isteni igazságosság pártjára kelünk, lekötelezzük irgalmasságát, hogy keljen a mi pártunkra az isteni igazságossággal szemben. Minél inkább fáj nekünk az a nyomorúság,

⁶⁷⁰ „Ha az ilyen lélek lelne egy még borzasztóbb tisztítóhelyet, szívesen belevetné magát; hajszolná, az a szeretet, mely Isten és közötté fennáll, hogy hamarabb megszabaduljon mindentől, ami elválasztja legfőbb Javától.” (STE CATHERINE DE GÉNES [Genuai Szt. Katalin], *Purgatoire*, ch. IX.)

⁶⁷¹ Id. h. ch. VIII, 13.

⁶⁷² *Premier panegyrique de S. Fr. de Paule*, éd. Lebarq, t. II, p. 24-25.

amelybe estünk, annál jobban közeledünk azon jóhoz, amelyet elvesztettünk: Isten kegyesen fogadja a megtört szív áldozatát, amelyet bűneink engesztelésére neki bemutatunk; és ha a magunkra kirótt büntetés nem is arányos megtorlás, ez a jóságos atya csak azt fogja tekinteni, hogy önkéntes.” Egyébként hatásosabbá tehetjük jóvátételünket, ha a Jézus Krisztusával egyesítjük.

2° JÉZUS KRISZTUSBA TÖRTÉNT BEKEBELEZTETÉSÜNKBŐL SZÁRMAZÓ KÖTELESSÉG

737. A keresztség által **bekebeleztettünk Krisztusba** ([143. pont](#)); mivel tehát részesedtünk életéből, részesednünk kell lelkületéből is. Jézus pedig, bár ő maga nem követhet el bűnt, mégis mint a titokzatos testnek a feje, magára veszi bűneink súlyát, és hogy úgy mondjuk, felelősségét: „*Az Úr órá tette mindnyájunk gonoszságát.*”⁶⁷³ Ezért élt vezeklő életet fogantatásának első pillanatától egészen a Kálváriáig. Tudva, hogy mennyei Atyja nem engesztelhető ki az ószövetség véres áldozataival, áldozatul ajánlja magát, hogy egymaga elfoglalja minden más áldozat helyét; minden cselekvését át fogja jární az engedelmesség áldozati kardja; élete folytonos vértanúság, amelynek koronája a kereszthalál, az engedelmesség és a szeretet nagy áldozata: „engedelmes lett halálig, és pedig a halálig a kereszten.” De azt akarja, hogy tagjai is csatlakozzanak az ő áldozatához, legyenek ők is engesztelő áldozat, hogy bűneiktől megtisztuljanak: „Hogy az emberi nemnek Megváltója lehessen, áldozata akart lenni. De titokzatos testének egysége azt eredményezi, hogy ha a fej van áldozva, a tagoknak is élő áldozatoknak kell lenniük.”⁶⁷⁴ Hiszen nyilvánvaló, hogy ha Jézus, aki ártatlan volt, olyan szigorúan vezekelt bűneinkért, nekünk, akik bűnösök vagyunk, csatlakoznunk kell ehhez az áldozathoz, annál több elszánással, minél többet vétkeztünk.

738. Hogy ezen kötelességünknek könnyebben tehesünk eleget, Jézus az ő Szentlelke által **lakást vesz szívünkben**, magával hozva a maga áldozatra kész szívét.

„Így – mondja Olier⁶⁷⁵ – amikor a zsoltárokat olvassuk, tiszteljük Dávid bűnbánó lelkületét és mély vallásossággal, amellel megnyugvással imádjuk Jézus Lelkének benső érzelmeit, a bűnbánatnak ezt a forrását, amely erény eltöltötte ezt a szentet. Kérjük belőle részt alázatos szívvel, esengve, buzgón és kitartóan, de főleg alázatos bizalommal, amelyet belénk fog önteni ez a Lélek.” Igaz, hogy nem fogjuk mindenkor érezni ennek a Szentléleknek bennünk-működését, mert gyakran érezhetetlen módon dolgozik. De ha alázatosan kérjük, hogy szálljon szívünkbe, el fog oda jönni, és dolgozik bennünk, hogy a vezeklő Jézushoz tegyen hasonlót, hogy vele együtt mi is elítéljük és jóvátegyük bűneinket. Akkor a mi bűnbánatunk sokkal hathatósabb lesz: mert részesedik a Megváltó erejéből; mert most már nemcsak magunk végezzük a jóvátételt, hanem Jézus bennünk és mi vele. „Minden külső vezeklés, amely nem Jézus Krisztus Lelkéből fakad – mondja Olier – nem valóságos és nem igazi bűnbánat. Végezhet az ember szigorú, sőt nagyon kegyetlen vezeklési cselekedeteket, de ha azok nem a bennünk lakozó vezeklő Úr Jézusból fakadnak, nem számítanak keresztény bűnbánatnak. Csak ő általa vezeklünk igazán; itt a földön alatt a maga személyében kezdte meg a vezeklést, és folytatja bennünk... különféle érzelmeket támasztva lelkünkben: a megsemmisülésig való magalázkodás, a szégyen, a fájdalom, a bánat, a magunk ellen felgerjedt harag érzelmeit, és erőt ad, hogy betölthessük annak a jóvátételnek fájdalmas mértékét, amelyet Isten a mi Atyánk kapni akar Jézus Krisztustól a mi testünkben.” A vezeklő Jézushoz való csatlakozás nem mentesít tehát bennünket a vezeklés műveitől, hanem nagyobb értéket ad nekik.

⁶⁷³ Iz 53,6.

⁶⁷⁴ BOSSUET, *1er Sermon pour la Purification*, éd. Lebarq, t. IV, p.52.

⁶⁷⁵ *Introduction*, ch. VII.

3° SZERETETBŐL KIFOLYÓ KÖTELESSÉG

A vezeklésre kötelez a magunk és felebarátunk szeretete.

739. A) A magunk szeretete: a bűn ugyanis káros hatásokat idéz elő lelkünkben, amelyek ellen vissza kell hatnunk. **a)** Még akkor is, ha a bűn meg van már bocsájtva, *büntetés jár érte*, amely hosszabb vagy rövidebb, bűneink száma és súlya szerint és az Istennel kibékítő bánat foka szerint. Ezt a büntetést vagy ezen a világon kell kiállnunk, vagy a másikon. Mármost, sokkal okosabb dolog levezekelni ezen a világon: mert minél hamarabb és minél szívesebben fizetünk, lelkünk annál hamarabb megéri az Istennel való egyesülésre. Másrészt a földön könnyebb ez a kiengesztelés, mert a jelen élet az irgalom időszaka; egyben értékesebb is, mivel a jóvá tevő cselekedetek egyúttal érdemszerzők is ([209. pont](#)). Ha tehát szeretjük lelkünket, készségesen és elszántan fogunk vezekelni.

b) A bűn könnyűséget, *hajlandóságot* is hagy lelkünkben újabb bűnök elkövetésére, mert növeli bennünk a helytelen élvezetek vágyát. Már pedig semmi sem gyógyít ki jobban ebből a helytelen vágyból, mint a vezeklés: azzal, hogy türelemre tanít az isteni gondviseléstől ránk mért csapások elviselésében, azzal, hogy önként olyan nélkülözéseket és önsanyargatásokat ró ki az emberre, amilyeneket egészsége csak megbír, lassankint gyöngíti az élvezetvágyat és félelmissé teszi szemünkben a bűnt, amelyet ilyen nehéz vezekléssel kell jóvátenni. Amikor pedig a bűnös szokásainkkal ellentétes erények gyakorlatára ösztönöz, ezzel segítségünkre van, hogy megjavuljunk és a jövőben biztonságosabban éljünk.⁶⁷⁶ Aki tehát vezekel, szereti önmagát.

740. B) A felebarát szeretete is kötelez vezeklésre. **a)** Mivel be vagyunk Krisztusba kebeleztve, mindnyájan *testvérek vagyunk* ([148. pont](#)); azért össze is kell tartanunk. És mivel vezeklésünk nemcsak magunknak használ, hanem másnak javára is alkalmazható, nem fog-e a szeretet arra ösztönözni, hogy *testvéreinkért is vezekeljünk*? Hiszen ez a legjobb eszköz arra, hogy megtérjenek, vagy ha már megtértek, hogy kitartsanak. Ez a legnagyobb szolgálat, amelyet tehetünk nekik; ezerszer többet ér ez, mintha földi javakat adnánk nekik. Ezzel teljesítjük az isteni akaratot, amely midőn testvéreinkké rendelte a többi embereket, azt óhajtotta, hogy szeressük őket, valamint magunkat is szeretjük, és vezekeljünk értük, valamint magunkért is vezekelünk.

741. b) A másokért való jóvátétel *elsősorban a papok kötelessége*; hiszen az ő hivatásuk, hogy engesztelő áldozatokat mutassanak be nemcsak önmagukért, hanem a gondjaikra bízott lelkekért is: „előbb a saját vétkeikért mutassanak be áldozatot, azután a népéért.”⁶⁷⁷ De a papságon kívül is vannak lelkes emberek, úgy a kolostorokban, mint künn a világban is, akiknek hő vágyuk, hogy engesztelő áldozatul hozzák magukat másokért. Felséges hivatás ez, amely Krisztus megváltó munkájának társaivá avat! Teljesítsük azt lelkesen, de ne feledjük kikérni valamely bölcs lelkivezető tanácsát: ő fogja megállapítani, hogy milyen cselekedetekkel vezekeljünk.⁶⁷⁸

⁶⁷⁶ Ezt tanítja a trienti zsinat is: „Nem fér ugyanis kétség hozzá, hogy ezek a vezeklések a bűnbánókat visszatartják a bűntől és mintegy megzabolázzák, a jövőre nézve pedig óvatosabbakká és vigyázóbbakká teszik; meggyógyítják a bűnök maradványait is, a rossz étellel szerzett bűnös szokásokat pedig az ellentétes erények gyakorlatával eltávolítják.” (Sess. XIV, c. 8.)

⁶⁷⁷ Zsid 8,27.

⁶⁷⁸ P. PLUS, *L'idée réparatrice*, 1. III; L.CAPPELLE, *Les Ames généreuses*.

742. Befejezésül jegyezzük meg meg, hogy a vezeklés szelleme *nemcsak a kezdők* rövid időre szóló kötelessége. Ha tisztában vagyunk azzal, hogy mi a bűn, milyen végtelen megsértése Isten felségének, indítatva érezzük magunkat arra, hogy vezekeljünk egész életünkön át. Hiszen az egész élet is nagyon rövid ahhoz, hogy kiengeszteljen egy végtelen megbántást. Soha sem szabad tehát alábbhagyni a vezekléssel.

Ez olyan fontos dolog, hogy P. Faber, amikor azon gondolkozott, miért viszi sok ember olyan kevésre a lelki életben, arra a következményre jut, hogy ennek oka „hiánya annak a bánatnak, amelyet mindig ébren kell hogy tartson bűneink emlékezete.”⁶⁷⁹ Megerősíti ezt a szentek példája is, akik sohasem szüntek meg bűneikért vezekelni, pedig ezek nem-egyszer apró bűnök voltak. Igazolja ezt Isten eljárása is azokkal, akiket szemlélődésre hív meg. Miután már sokat tettek lelkük megtisztítására a vezeklés útján, Isten úgynevezett passzív próbákat bocsájt rájuk, amelyeket az egyesülés útján fogunk leírni. Mert csak a tökéletesen tiszta, vagy megtisztított lélek élvezheti az Istennel való egyesülés édességét: „Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meg fogják látni az Istent.”

II. A vezeklés gyakorlata

Hogy a vezeklést tökéletesebben gyakorolhassuk, elsősorban **csatlakoznunk kell a vezeklő Jézushoz**, kérve őt, hogy engesztelő áldozatra kész szellemével éljen bennünk ([738. pont](#)). Csatlakozunk érzelmeihez és engesztelő cselekedeteihez is.

743. Ezeket az érzelmeket kitűnően kifejezésre juttatják a zsoltárok, főképpen pedig a *Miserere* (Könyörülj rajtam, Isten).

a) Ebben a zsoltárban a bűnbánó Dávid először is állandóan *fájdalommal emlékezik* vissza bűneire: „*bűnöm előttem vagyon mindenkoron*”⁶⁸⁰ Azonban nem kell a bűnököt részletesen visszaidézni emlékezetünkbe, mert ez nem egyszer megzavarná a lelket, és újabb kísértéseket idézne fel. Csak nagyjából kell rájuk emlékezni, hogy ébren tartsuk a bűnbánat és az alázatosság érzelmeit.

Istent az ő jelenlétében sértettük meg: „*gonoszt előttem cselekedtem*.”⁶⁸¹ Azt az Istent bántottam meg, aki maga a szentség, aki végtelenül gyűlöli a bűnt; azt az Istent, aki maga a szeretet, megsértettük és jótéteményeit lábbal tapostuk. Most már csak irgalmasságához fohászkodhatunk, hogy bocsánatért esedezzünk. Ezt pedig gyakran kell tennünk: „*Könyörülj rajtam, Isten, a te nagy irgalmasságod szerint*.”⁶⁸² Igaz, van reményünk arra, hogy megbocsájtott már az Isten, de mert nagy tisztaságra áhítózunk, alázatosan kérjük az Istent, tisztítson meg még jobban Fiának véreben: „*Moss meg engem mindinkább gonoszságomból, és bűnemből tisztíts meg engem*.”⁶⁸³ Hogy vele egyre szorosabban egyesülhessünk, nyom nélkül el akarjuk tüntetni bűneinket; az az óhajtásunk, hogy új szív és új lélek támadjon bennünk, amelyben fészket rak a tiszta lelkiismeret öröme.⁶⁸⁴

744. b) Ez a fájdalmas emlékezés *állandó szégyent* szül lelkünkben: „*szégyen borítja el orcámat*.”⁶⁸⁵ Ez a szégyen Isten jelenlétében borít el, amint Krisztus Urunk is Isten jelenlétében

⁶⁷⁹ Ezt hosszasan bizonyítja *Progrès de l'âme* c. művében (ch. XIX), és hozzáteszi: „a szentség elveszítette a növekedés elvét, ha nélkülözi az elkövetett bűn fájdalmát. Valóban, a haladás elve nem csupán a szeretet, hanem a megbocsájtásból született szeretet.”

⁶⁸⁰ Zsolt 50,5.

⁶⁸¹ Zsolt 50,6.

⁶⁸² Zsolt 50,3.

⁶⁸³ Zsolt 50,4.

⁶⁸⁴ Zsolt 50,10-14.

⁶⁸⁵ Zsolt 63,8.

hordozta a mi bűneink szégyenét, főképpen az Olajfák hegyén és a Kálvárián. Megszégyenülünk az emberek jelenlétében is, mert úgy látjuk, hogy a szentek társaságában roskadozunk bűneink terhe alatt. Megszégyenülünk önmagunk előtt is: gyalázatunkban nem állhatjuk magunkat, hanem őszintén elmondjuk a tékozló fiúval: „*Atyám! vétkeztem az ég ellen és te ellened,*”⁶⁸⁶ és elmondjuk a vámosossal: „*Isten! légy irgalmas nekem bűnösnek.*”⁶⁸⁷

745. c) Ezekből az érzelmekből megszületik a *bűnnek üdvös félelme*, mélységes irtózás a legkisebb alkalomtól is, amely bűnbe vezethetne. Erre szükség is van, mert minden jóakaratumk mellett gyöngék vagyunk, és ki vagyunk téve a jövőben is a bűn veszedelmének.

Legyünk tehát a legnagyobb bizalmatlansággal magunkkal szemben. Szívünk mélyéből mondjuk el Néri Szt. Fülöp imádságát: „Uram, ne bízzál Fülöpben, mert meglásd, elárul téged”; tegyük még hozzá: „és ne vigy minket a kísértésbe.” Ez a bizalmatlanság előre akarja látni a veszedelmeket, amelyekben elbukhatunk; tudni akarja a pozitív eszközöket is, amelyekkel biztosíthatjuk hűségünket; vigyázókká tesz, és óv a legkisebb oktalanságtól. Ez a bizalmatlanság azonban nem csüggedés: mert minél inkább tudatában vagyunk tehetetlenségünknek, annál nagyobb bizalommal kapaszkodunk Istenbe. Az ő kegyelmétől pedig győzelmet várunk, főleg ha nem maradunk meg a puszta érzelmeknél, hanem cselekedeteket is csatolunk hozzájuk.

III. Vezeklési cselekedetek

746. Ezek a cselekedetek, akármilyen kínosak legyenek is egyébként, könnyűeknek fognak feltűnni előttünk, ha állandóan szemünk előtt tartunk egy gondolatot. Ez a gondolat pedig a következő: Megszabadultam a pokoltól, megszabadultam a tisztítóhelytől, mert ha Isten irgalmassága meg nem könyörül rajtam, most már ott kellene bűnhődnöm bűneimért. Azért melyik megalázás volna túl nagy, melyik cselekedet túl nehéz?

A főbb vezeklési cselekedetek, amelyeket el kell végeznünk, a következők:

747. 1° Fogadjunk el előbb türelemmel, azután szívesen, végül örvendve, minden **keresztet**, amelyet az isteni Gondviselés reánk mér. A trienti zsinat⁶⁸⁸ azt tanítja, hogy az Isten irántunk való szeretetének nagy jele, hogy elfogadja bűnünk kiengesztelésére a földi csapások türelmes elviselését. Ha tehát bármily szenvedés ér, legyen az fizikai, vagy erkölcsi természetű, pl. rossz időjárás, betegség, sorscsapás, sikertelenség, megalázás stb. ahelyett, hogy – természetünk hajlamát követve – zúgolódnánk az Isten rendelése ellen, fogadjuk a szenvedéseket türelmes lélekkel, abban a tudatban, hogy nagyon is rájuk szolgáltunk bűneinkkel; másrészt pedig türelmes elviselésünkkel eleget tehetünk bűneinkért. Ez a türelem kezdetben egyszerűen csak zúgolódás nélküli belenyugvás lesz, de amikor tapasztalni fogjuk, hogy ez a türelem megenyhíti fájdalmunkat és megneemesíti lelkünket, lassankint szívesen, sőt örömmel fogjuk üdvözölni szenvedéseinket. Örvideni fogunk, hogy tisztítóhelyünk megrövidül; örvideni fogunk, hogy hasonlóbakká lettünk a keresztre feszített Istenhez és hogy szenvedésünkkel tehetünk valamit az ő dicsőségére. Akkor a türelem meg fogja teremni minden rózsáját, és tökéletesen meg fogja tisztítani lelkünket, mert most már a szeretet fényévé magasztosult: „*Megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett.*”⁶⁸⁹

⁶⁸⁶ Lk 15,18.

⁶⁸⁷ Lk 18,13.

⁶⁸⁸ Sess. XIV, c. 9.

⁶⁸⁹ Lk 7,47.

748. 2° Ehhez a türelemhez csatoljuk állapotbeli **kötelességeinknek** hűséges **teljesítését**. Tegyük ezt a vezeklés gondolatával. Hiszen Isten előtt legkedvesebb áldozat az engedelmisség: „*Jobb az engedelmisség, mint az áldozatok.*”⁶⁹⁰ Már pedig az állásunkkal járó kötelességeink az isteni akaratnak legkétségtelenebb kifejezése. Ha tehát ezeket a lehető legpontosabban teljesítjük, olyan áldozatot mutatunk be Istennek, amely neki a legkedvesebb. Azonkívül ez az áldozat állandó, mert kötelességeink teljesítése igénybe vesz bennünket reggeltől estig. Ez főképpen azokról áll, akik zárdában, intézetben élnek: ha hűségesen betartják a szabályokat, ha engedelmeskednek előljáróiknak mindabban, amit parancsolnak, vagy tanácsolnak, számtalanszor gyakorolják napjában az engedelmisségnek, az áldozatnak, a szeretetnek cselekedeteit, és bizony elmondhatják Berchmans Szt. Jánossal, hogy a közös élet a legnagyobb penitencia: *mea maxima poenitentia vita communis*. De igaz ez azokról a világban élő emberekről is, akik keresztyéni módon viselkednek. Mennyi alkalmuk van arra a családanyáknak és családapáknak, hogy mint hitvestársak és mint szülők hivatásuk teljesítésében számos és keserves áldozattal megtisztítsák lelküket! Az a fő, hogy az ember minden kötelességét keresztyéni módon, jószándékkal, szívesen, Istenért végezze, a vezeklés gondolatával.

749. 3° Vannak még **más cselekedetek** is, amelyeket a szentírás is különösen ajánl, mint: a böjt és az alamizsna.

A) A böjt az ószövetségben a kiengesztelésnek fő eszköze volt. Ezt hívták „a lélek sanyargatásának”; de hogy ez a böjt elérje a célját, párosítani kellett a bűnbánat és az irgalmasság érzelmeivel. Az újszövetségben a böjt a gyásznak és a bűnbánatnak kísérője: azért az apostolok nem böjtöltek, amíg velük volt a Völegény; böjtöltek azután későbbben. Krisztus Urunk a mi bűneink engesztelésére negyven napig böjtölt. Apostolait is figyelmezteti, hogy némely gonosz lélek nem űzhető ki másképpen, csak böjttel és imádsággal. Az egyház hűséges maradt Krisztus Urunk tanításához és behozta a nagyböjtöt, a vigília-böjtöt és a kántor-böjtöt, hogy a hívek a böjt által kiengesztelhesék bűneiket. Hiszen a legtöbb bűn közvetlenül vagy közvetve az érzékiségből ered, az ételnek és itálnak túlságos élvezetéből; azért semmi sem alkalmasabb az ilyen bűnök jóvátételére, mint a tápláléktól való tartózkodás, mert ez a bajt gyökerében támadja meg, amikor az érzéki örömet elvonja. A szentek ezért gyakorolták a böjtöt az egyháztól előírt időközön kívül is; a buzgóbb keresztyének utánozzák őket ebben, de legalább is a böjt szellemében akarnak élni, amikor minden étkezés alkalmával elvonnak maguktól valamit, amit még meg tudnának enni; hogy féken tartsák érzékiségüket.

750. B) Ami az *alamizsnát* illeti, ez a szeretet és önmegtagadás műve. Mindkét címen nagy hatása van bűneink jóvátételére: „*bűneidet váltsd meg alamizsnákkal.*”⁶⁹¹ Amikor az ember elvon magától valamely jót, hogy azt a szegény személyében Jézus Krisztusnak adja, Isten nem engedi, hogy túlszárnyaljuk nagylelkűség dolgában, és szívesen elengedi a bűneinkért járó büntetések egy részét. Tehát minél többet adunk tehetségünkhöz arányítva, és minél tisztább szándékkal, annál többet enged el Isten lelki tartozásunkból. – Amit a testi alamizsnáról mondtunk, még inkább áll a lelki alamizsnáról, amely jót kíván tenni a *lelkekkel*, és így Isten dicsőségére dolgozik. Tehát az is vezeklési cselekedet, amelyet a zsolttáros ígér meg Istennek, amikor azt mondja, hogy a bűnösöket megtanítja az Úr útjaira: „Megtanítom utaidra a gonoszakat és az istentelenek hozzád térnek.”⁶⁹²

4° Hátravannak még az **önkéntes önmegtagadások**, amelyeket magunkra veszünk, hogy bűneinkért vezekeljünk. Ezekről a következő fejezetben szólnunk.

⁶⁹⁰ *1Sám* 15,22.

⁶⁹¹ *Lev* 16,29

⁶⁹² *Zsolt* 50,15.

III. fejezet: Az önmegtagadás

751. Az önmegtagadás, éppen úgy, mint az elégtételi cselekedetek, segítenek megtisztítani elkövetett bűneinktől; de főhivatásuk, hogy megóvjanak a jelen és a jövő bűneitől. Mert csökkentik bennünk az élvezetvágyat, amely minden bűn forrása. Fejtsük ki tehát *mibenlétét*, *szükségességét* és *gyakorlatát*.

<i>Mibenléte</i>	Különbféle elnevezései.
	Meghatározása.
<i>Szükségessége</i>	Az üdvösségre.
	A tökéletességre.
<i>Gyakorlata</i>	Általános elvek.
	A külső érzékek megfékezése.
	A belső érzékek megfékezése.
	A szenvedélyek megfékezése.
	A magasabb képességek megfékezése.

I. cikkely: Az önmegtagadás mibenléte

Fejtsük ki előbb, hogy mit jelent az *önmegtagadás* szó a szentírásban és a mai nyelvhasználatban; azután adjuk meg a meghatározását.

752. I. Az önmegtagadás **szentírási elnevezései.** A szentírásban hét kifejezést találunk, amelyek az önmegtagadás különféle árnyalatait jelentik.

1° *Lemondás:* „ki le nem mond mindenről, amije van, nem lehet az én tanítványom.”⁶⁹³ – Jelenti a földi javak elhagyását, hogy Krisztust követhessük. Ezt cselekedték az apostolok is, amidőn „elhagyván mindenüket követék őt.”⁶⁹⁴

2° *Önmegtagadás:* „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát.”⁶⁹⁵ – Jelenti az önmagunkról való lemondást. Hiszen legfélelmetesebb ellenségünk önmagunk rendetlen szeretete; ezért kell lemondani önmagunkról.

3° *Önsanyargatás:* „Sanyargassátok tehát tagjaitokat”⁶⁹⁶... ha megölitek a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok.”⁶⁹⁷ – Jelenti az önmegtagadás pozitív oldalát, természetünk rossz hajlandóságainak elölését.

4° *A testnek és kívánságainak keresztre feszítése:* „Akik pedig Krisztuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt.”⁶⁹⁸ – Jelenti a testnek és kívánságainak megfékezését, mintegy odaszegezését az evangéliumi törvények és a munka keresztfájához.

5° *Halál és temetés:* „Hiszen meghaltatok és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben”⁶⁹⁹... Eltemettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által.”⁷⁰⁰ – Jelenti, hogy az

⁶⁹³ Lk 14,33.

⁶⁹⁴ Lk 5,11.

⁶⁹⁵ Lk 9,23.

⁶⁹⁶ Kol 3,5.

⁶⁹⁷ Róm 8,13.

⁶⁹⁸ Gal 5,24.

⁶⁹⁹ Róm 8,13.

⁷⁰⁰ Gal 5,24.

állandó önmegtagadás következtében mintegy meghaltunk önmagunk számára és eltemettünk Jézus Krisztussal, hogy vele együtt új életre támadjunk fel.

6° *A régi embernek levetkezése és az újnak felöltése*: „Vetkőzzetek ki a régi emberből és a cselekedeteiből, és öltözzetek fel az újba.”⁷⁰¹ – Jelenti a régi, bűnre hajlamos embernek gyökeres megjavítását. A keresztség után ugyanis mintegy két ember van bennünk: a régi ember a hármias gonosz hajlandósággal és az újjászületett ember.

7° *Harc, küzdelem a porondon*: „A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem.”⁷⁰² – Jelenti azt a harcot, amelyet a kereszténynek meg kell vívnia kívánságaival, hogy a régi embert levetkőzhesse. Azért a keresztény ember küzdő, atléta, aki sanyargatja és szolgálatra kényszeríti testét.

Mindezekből a kifejezésekből nyilvánvaló, hogy az önmegtagadásnak két eleme van: egy *negatív*, a lemondás, a megtagadás, a levetkőzés; és egy *pozitív*, a harc a helytelen hajlandóságokkal, az önsanyargatás, a testnek és kívánságainak keresztre feszítése, a halál és eltemetés, hogy új életet élhessünk Krisztussal.

753. II. Az önmegtagadás **mai elnevezései**. Ma szeretnek enyhébb kifejezéseket használni, amelyek inkább az elérendő célt jelentik, mint a kifejtendő küzdelmet. Ma úgy mondják, hogy meg kell magunkat *reformálni*, *uralkodni kell magunkon*, *nevelni kell akaratumkat*, *Istenhez kell irányítani* lelkünket. Ezek a kifejezések helyesek, ha az ember hozzáteszi, hogy mindezt nem lehet elérni küzdelem nélkül. Csakis úgy reformálhatjuk meg magunkat és uralkodhatunk magunkon, ha leküzdjük a bennünk levő helytelen hajlandóságokat; csakis úgy nevelhetjük meg akaratumkat, ha megfékezzük, kordában tartjuk alacsonyabb képességeinket; csakis úgy irányíthatjuk lelkünket Istenhez, ha levetkőzzük a teremtményeket és a kívánságokat. Egyesíteni kell tehát az önmegtagadás két elemét, amint a szentírás is kívánja: meg kell mutatni a célt, hogy kedvünket ne veszítsük, de nem szabad elhallgatni a küzdelmet, amely a cél elérésére szükséges.

754. III. Az önmegtagadás **meghatározása**. Az önmegtagadást így lehet tehát meghatározni: *küzdelem a gonosz hajlandóságok ellen, abból a célból, hogy ezeket alávéssük az akaratnak, az akaratot pedig Istennek*. Nem is egy erény ez, hanem erények halmaza, minden erénynek kezdő fokozata, amely minden irányban legyőzi az akadályokat, visszaállítja a képességek közötti összhangot és kellő alárendeltséget. Ebből jobban látható, hogy az önmegtagadás nem cél, hanem eszköz: csak azért tagadjuk meg magunkat, hogy tökéletesebb életet élhessünk; csak azért fosztjuk meg magunkat az anyagi javaktól, hogy szellemi javak birtokába jussunk. Csak azért mondunk le magunkról, hogy bírjuk az Istent; csak azért küzdünk, hogy békét élvezzünk; csak azért halunk meg magunknak, hogy élhessük Krisztus életét, az Isten életét. Tehát az Istennel való egyesülés az önmegtagadás célja. Ezért jobban megértjük szükségességét.

⁷⁰¹ Kol 3,3.

⁷⁰² Róm 6,4.

II. cikkely: Az önmegtagadás szükségessége

Az önmegtagadás szükséges az üdvösségre is, a tökéletességre is.

I. Az önmegtagadás szükséges az üdvösségre

Némely önmegtagadás szükséges az üdvösségre, mert ha nem gyakoroljuk, kiteszük magunkat annak a veszedelemnek, hogy halálos bűnbe esünk.

755. 1° Krisztus Urunk nagyon világosan beszél róla, amikor a tisztaság elleni hibákról szól: „*Mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében.*”⁷⁰³ Vannak tehát súlyosan bűnös tekintetek; ezeket a test kívánsága sugallja; ezek megfékezése súlyos bűn terhe alatt kötelező. Ugyanezt fejezi ki Krisztus Urunk következő erőteljes szavaival: „*Ha jobb szemed botránkoztat meg téged, vágd ki azt és vedd el magadtól; mert jobb neked, hogy egy vesszen el tagjaid közül, mintsem egész tested a gehennára vettessék.*”⁷⁰⁴ Nincs itt arról szó, hogy az embernek kötelessége kívájni a szemét, hanem igenis kötelessége visszatartani tekintetét az olyan tárgyaktól, amelyek bűnbe sodorják. – Szt. Pál okát adja ezeknek a súlyos tilalmaknak: „*Ha ugyanis a test szerint éltek, meghaltok; de ha megölitek a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok.*”⁷⁰⁵

Valóban, mondtuk a [193-227. pontban](#), hogy megmarad bennünk az újjászületés után is a három **rossz kívánság**; a gonosz világ és az ördög pedig még jobban felkorbácsolja azokat, úgy hogy üdvösségünk veszedelemben volna, ha nem igyekeznénk megfékezni ezeket a kívánságokat. Azért hát föltétlenül szükséges, hogy rossz hajlandóságainkat állandóan féken tartsuk, kerüljük a bűnre vivő közeli alkalmakat, azaz azokat a személyeket és tárgyakat, amelyek múlt tapasztalatunk szerint komoly és valószínű veszedelmet jelentenek számunkra. Kerülnünk kell sok olyan élvezetet is, amelyre természetünk egyébként hajlamos.⁷⁰⁶ Vannak tehát olyan önmegtagadások, amelyek szükségesek az üdvösségre, mert nélkülük halálos bűnbe esnénk.

756. 2° Vannak más önmegtagadási cselekedetek, amelyeket az **egyház** ír elő, hogy közelebről meghatározza az embernek általános kötelességét az önmegtagadásra, amelyről olyan gyakran szó van a szentírásban. Ilyenek a pénteki megtartóztatás, a nagyböjt, a vigília-böjtök és a kántor-böjtök. Ezek az egyházi előírások súlyos bűn terhe alatt köteleznek mindenkit, akinek nincs törvényes mentsége, vagy felmentése. Tegyük itt egy fontos megjegyzést: vannak, akik megfelelő okból föl vannak mentve a böjt parancsa alól. Ezek nincsenek felmentve ezzel az önmegtagadás általános parancsa alól; tehát más formában kell azt gyakorolniuk, mert enélkül úrrá lesz rajtuk a test.

757. 3° Ezeken az ön megtagadásokon kívül, amelyeket isteni és egyházi törvények írnak elő, vannak olyanok is, amelyeket minden ember **magának ad fel**, lelkivezetőjének irányítása mellett, különösen olyan esetekben, amikor a kísértések nagyon hevesek. Ilyenkor válogathatunk azokból, amelyekről alább lesz említés. ([767 s köv. pont](#)).

⁷⁰³ Mt 5,28.

⁷⁰⁴ Mt 5,29.

⁷⁰⁵ Róm 8,13.

⁷⁰⁶ A bűnrevezető alkalmakról l. bővebb fejtegetésünket TANQUEREY, *Synopsis Theologiae Moralis*, de Pœnitentia, n. 524-536.

II. Az önmegtagadás szükséges a tökéletességre

758. Ez a szükségesség következik abból, amit mondtunk a tökéletesség mibenlétéről. A tökéletesség Isten szeretete, amely az áldozatig, az önodaadásig fokozódik ([321-327. pont](#)), úgy hogy a *Krisztus követése*⁷⁰⁷ szerint annál jobban előhaladunk a lelki életben, minél inkább erőszakot veszünk magunkon: annyit haladsz, amennyire erőt veszel magadon. Elég lesz tehát egy-két indítóokot felhozni, amely akaratainkra hat, hogy ezt a kötelességünket teljesítsük. Ezek részint Isten, részint Jézus Krisztus szeretetéből, részint a magunk megszentülésének érdekében fakadnak.⁷⁰⁸

1° ISTEN SZERETETÉBŐL

759. A) Az önmegtagadásnak, amint mondtuk, az a **célja**, hogy egyesítsen bennünket Istennel. Ezt az egyesülést nem tudjuk végrehajtani, ha meg nem szabadulunk a teremtmények rendetlen szeretetétől.

Méltán mondja Keresztes Szt. János, hogy „az a lélek, amely a teremtményhez ragaszkodik, hozzá hasonlónak lesz; és minél nagyobbra nő a vonzódás, annál teljesebb lesz az azonosság, mert a szeretet egyenlőségi viszonyt teremt a szerető egyén és a szeretet tárgya között... Tehát az, aki teremtményt szeret, ennek színvonalára süllyed le, sőt az alá, mert a szeretet nem elégszik meg azzal, hogy egyenlővé tegyen, hanem rabszolgaságot teremt. Ez az oka, hogy az a lélek, amely rabszolgája egy teremtménynek, képtelen az Istennel való tiszta egyesülés és átalakulás tényét létrehozni, mert a teremtmény távolabb van Istentől, mint a sötétség a világosságtól.” Mármost, az a lélek, amely nem gyakorol önmegtagadást, egykettőre rabszolgája lesz a teremtménynek: hiszen az eredeti bűn következtében amúgy is nagyon vonzódik feléje; megejtik a teremtmények szépségei, és ahelyett, hogy lépcsőül használná fel őket Istenhez, tetszeleg bennük, mintha csak végső célja volnának. Hogy megtörjük ezt a varázst, hogy kiszabaduljunk ebből a lenyűgöző rabságból, föltétlenül szükséges, hogy szabadítsuk meg magunkat mindattól, ami nem Isten, vagy legalább is nem úgy jelentkezik mint eszköz, amely Istenhez vezet. Ezért Olier, amikor összehasonlítja a keresztények helyzetét az ártatlanság állapotában levő Ádám állapotával, azt mondja, hogy kettőjük között nagy a különbség: „Ádám kereste és szolgálta az Istent és imádta őt teremtményeiben; viszont a keresztényeknek a hitben kell keresni Istent és úgy szolgálni és imádni, hogy visszavonulnak önmagukba, elrejtőznek szentségükbe és eltávolodnak minden teremtménytől.”⁷⁰⁹ Ezt adja meg a keresztség kegyelme.

760. B) A keresztség napján Isten között és közöttünk valóságos **szerződés** jött létre: **a)** Isten a maga részéről *megtisztított* bennünket az eredeti büntől, és gyermekeivé fogadott, részeseivé tett a maga életének, és kötelezte magát arra, hogy megadja mindazokat a kegyelmeket, amelyek szükségesek ennek az életnek megtartására és növelésére. Tudjuk, hogy mekkora nagylelkűséggel tartotta be ígéretét. **b)** *Mi* a magunk részéről *köteleztük magunkat* arra, hogy mint Isten igazi fiai fogunk élni, egyre jobban fogunk közelíteni mennyei Atyánk tökéletességéhez, ápolva magunkban az isteni életet. Ezt pedig nem tehetjük meg, csak úgy, ha gyakoroljuk az önmegtagadást. Mert egyrészt a Szentlélek, aki nekünk adatott a keresztségben, „a magunk megvetésére, a szegénységre, a szenvedésre ösztönöz bennünket, másrészt a test

⁷⁰⁷ I. könyv, 25. fejezet.

⁷⁰⁸ A vezeklésre indító okok, amelyekről fentebb szó volt ([736. s. köv. pont](#)) nagyjából ugyanazok, mint amelyeket itt fejtegetünk, mivel a vezeklés lényegében nem egyéb, mint a bűn jóvátételére szolgáló önmegtagadás.

⁷⁰⁹ OLIER, *Cat. chrétien*, I. P., leç. IV.

kívánja a megtisztelést, az élvezetet, a gazdagságot.”⁷¹⁰ Tehát folytonos harc, küzdelem van bennünk és nem lehetünk hűségesek Istenhez, ha le nem mondunk a tiszteletnek, az élvezetnek, a gazdagságnak rendetlen szeretetéről. Ezért a pap, amikor keresztel, két helyen jelöl meg a kereszt jelével: egyszer a szívünkön, hogy szívünkre kösse a kereszt szeretetét, azután a vállunkon, hogy adjon erőt a kereszt viselésére. Nem tartanánk be tehát kereshetőségi fogadalmainkat, ha nem hordanánk a keresztet, legyőzve a kevélységet az alázatossággal, az élvezetvágyat az önmegtagadással, a vagyon vágyát a szegénységgel.

2° JÉZUS KRISZTUS SZERETETÉBŐL

761. A) A kereshetőség által **Jézus Krisztusba vagyunk bekebelezve**, és mint ilyenek, tőle kell hogy kapjuk a mozdítást és az irányítást; következésképpen hozzája kell hasonlunk. Már pedig ahogyan a *Krisztus követés*⁷¹¹ is mondja, az ő egész élete nem volt egyéb, mint hosszas vértanúság: Krisztus egész élete kereszt volt és vértanúság. Tehát a mi életünk sem lehet az élvezetek élete és a megtiszteltetések élete, hanem az önmegtagadás élete. Ezt világosan kimondotta a mi isteni Főnk is: „*Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap, és kövessen engem.*”⁷¹² Ha valakinek kötelessége Jézust követni, akkor elsősorban annak, aki tökéletességre törekszik. De hogyan kövessük azt a Jézust, aki a világba-lépésekor máris felvette a keresztjét, aki egész életében szenvedést és megaláztatást óhajtott, aki arájául fogadta a szegénységet a jászolban és élettársul bírta egészen a Kálváriáig, ha magunk élvezetek, tisztelet, gazdagság után futkosunk; ha nem hordjuk mindennap kereshetőséget, amelyet Isten maga választott és küldött el nekünk? Szégyen volna, mondja Szt. Bernát,⁷¹³ ha mi töviskoszorús Fejünk alatt elpuhult tagok volnánk, akik félnek a legcsekélyebb szenvedéstől: „*pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum.*” Hogy Jézus Krisztushoz hasonlókká legyünk és az ő tökéletességéhez közeledjünk, ahhoz az is kell hogy úgy hordjuk a keresztet, amint ő hordozta.

762. B) Ha vágyunk, hogy **apostoli munkát** végezzünk, ez újabb indítóok az önmegtagadásra. Mert hiszen a kereszt által váltotta meg Jézus a világot; tehát a kereszt által leszünk munkatársai felebarátunk üdvözítésének munkájában. Apostoli igyekezetünk annál eredményesebb lesz, minél jobban részesedünk Krisztus Urunk szenvedéseiben. Ez a gondolat lelkesítette Szt. Pált, amikor a maga testében be akarta teljesíteni Mesterének szenvedéseit, hogy ezzel kegyelmeket eszközöljön ki az egyház részére;⁷¹⁴ ez a gondolat adott erőt a múltban és ad erőt a jelenben is annyi meg annyi önfeláldozó léleknek, akik odaadják magukat engesztelő áldozatul Isten dicsőségére és felebarátjuk lelkének üdvözítésére. Kétségtelen, hogy a szenvedés keserves, de amikor látjuk előttünk Jézus Krisztust, amint keserves kereshetőséget viszi lelkünk üdvözítésére; amikor végignézzük haláltusáját, igazságtalan elítélését, megostoroztatását, tövissel való megkoronáztatását, keresztre feszítését; amikor halljuk a gúnykacajt, a sértéseket, a rágalmakat, amelyeket szó nélkül hallgat, lenne-e szívünk panaszkodni? Mi még nem ontottuk vérünket: „még nem állatok ellen vérig.”⁷¹⁵ És ha méltóképpen tudjuk értékelni lelkünket és felebarátaink lelkét, megértjük, hogy érdemes eltűrni egy kevés mulandó szenvedést azért a dicsőségért, amelynek nem lesz vége, és hogy

⁷¹⁰ OLIER, *Cat. chrétien*, I. P., leç. VII.

⁷¹¹ II. könyv, XII. fej.

⁷¹² Lk 9,23 – Ezt a helyet szépen magyarázza B. GRIGNION DE MONTFORT, *Lettre circulaire aux amis de la Croix*.

⁷¹³ Sermo V. *In festo omnium Sanctorum*, n. 9.

⁷¹⁴ Kol 1,24.

⁷¹⁵ Zsid 12,4.

gyönyörű dolog Jézus Krisztus munkatársaiul szegődnünk azoknak a lelkeknek üdvözlésében, amelyekért odaadta utolsó csepp vérének.

Ezeket az indítókakat, bár igen-igen magasztosak, nem-egy nemes lélek megértette mindjárt megtérésének kezdetén. Ha tehát ilyen indítókakat adunk a lelkek elé, elősegítjük megtisztulásukat és megszentelésüket.

3° A MAGUNK MEGSZENTÜLÉSÉNEK ÉRDEKÉBŐL

763. A) Szükségünk van arra, hogy biztosítsuk **állhatatosságunkat**. Már pedig az önmegtágadás kétségtelenül egyik leghathatósabb eszköz arra, hogy a bűntől tartózkodjunk. Mert mi visz a bűnbe? Az élvezetvágy, az irtózás a szenvedéstől, a küzdelemtől. Az önmegtágadás pedig legyőzi ezt a kettős törekvést, amely végeredményben csak egy. Azzal, hogy elvon megengedett élvezetektől is, megedzi akaratumkat a meg nem engedett élvezetekkel szemben, és könnyebbé teszi győzelmünket az érzékiségen és az önszereteten. Hiszen az érzékiség és önszeretet ellenében dolgozik, *agendo contra sensualitatem et amorem proprium*, amint Szt. Ignác mondja. Ha, ellenkezőleg, behódolunk az élvezetvágy előtt és megengedjük magunknak az összes tisztességes szórakozásokat, örömeiket, nem fogunk tudni ellenállani, amikor az egyre újabb élvezetekre éhes érzékiség veszedelmes és egyenesen tilos élvezetek után is kinyújtja csápjait, és hozzá van szokva, hogy minden kényét-kedvét teljesítsék. A lejtő annyira sikamlós, hogy főképpen az érzékiség terén nagyon könnyű elszédülni és belezuhanni a szakadékba. Ha a kevélységről van szó, a lejtő ott is sokkal meredekebb, mintsem gondolná az ember: az ember könnyen belemegy egy hazugságba, hogy magát mentegesse, és amikor a szentgyónáshoz járul, akkor is megeshetik, hogy hiányzik belőle a megfelelő őszinteség, mert restelli bevallani megalázó hibáját. Ha tehát biztosak akarunk lenni, küzdenünk kell az önszeretetet, az érzékiség és a kevélység ellen.

764. B) De nem elég csak kikerülni a bűnt: haladni is kell a tökéletesség útján. De itt is a legnagyobb akadály az élvezetvágy és a kereszt irtózata. Hányan szeretnének haladni, szentekké lenni, ha nem kellene oda annyi keserves küzdelem, annyi megpróbáltatás, amelyet Isten éppen az ő barátaira küld. Az ilyeneknek mondjuk el tehát, amit Szt. Pál olyan sokszor ismételt az első keresztényeknek, ti. hogy az élet harc, hogy szégyenkezünk kell, ha kevesebb erőfeszítést teszünk a hervadhatatlan koszorúért, mint az atléták a hervatagért. Mert ezek kínos és keserves gyakorlatoknak vetik alá magukat egy hervatag koszorúért, míg az, amely nekünk meg van ígérve, hervadhatatlan; „*Mindaz pedig, aki részt vesz a versenyben, mindentől tartózkodik; azok, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig hervadhatatlant.*”⁷¹⁶ – Ha félünk a szenvedéstől, gondoljunk azokra a rettenetes szenvedésekre, amelyeket a tisztítóhelyen kell majd kiállanunk; amelyek évekig is eltarthatnak. Ezeket nem kerüljük ki, ha önkielégítésben akarunk itt élni, és élvezni akarunk minden örömet, amelyet a föld kínál ([734. pont](#)). Mennyivel okosabbak a világ fiai! Keserves fáradozalmakat, munkákat vállalnak magukra, megalázó lépésekre határozzák el magukat, csak hogy egy kis pénzt lássanak vagy egy jobb állást járjanak ki maguknak. És mi nem akarunk egy kis önmegtágadást magunkra róni, hogy egykor örökön boldog állásunk legyen az égben? Észszerű dolog ez?

Legyünk tehát arról meggyőződve, hogy nincs tökéletesség, *nincs erény önmegtágadás nélkül*. Hogyan is lenne az ember tiszta, ha nem fékezi meg az érzékiséget, amely veszedelmes és nemtelen örömeire uszít? Hogyan is lenne az ember mértékletes, ha nem zabolázza meg torkosságát? Hogyan gyakorolhatná az ember a szegénységet, vagy akár az igazságosságot, ha nem küzd a kapzsiság ellen? Hogyan is lennének alázatosak, szelídek, szeretettel teljesek, ha

⁷¹⁶ *IKor* 9,25.

nem gyűrnök le a kevélység, a harag, az irigység és féltékenység indulatait, amelyek minden emberi szív mélyén szunnyadoznak? Nincs egyetlen erény, amelyet a bukott természet állapotában hosszabb időn át gyakorolni lehetne harc, küzdelem, tehát önmegtagadás nélkül. Elmondhatjuk tehát Tronsonnal,⁷¹⁷ hogy „amint az önmegtagadás hiánya minden bűnök forrása és minden baj oka, úgy az önmegtagadás alapja minden erénynek, és forrása minden javunknak.”

765. C) Hozzá tehetjük még, hogy az önmegtagadás, bár nélkülözéseket és szenvedéseket jelent, már itt a földön is a legnagyobb **javak forrása**; hogy mindent egybevéve az önmegtagadó keresztények sokkal boldogabbak, mint a világ fiai, akik minden öröm moslékát megisszák. Ezt tanítja Krisztus Urunk is, amikor azt mondja, hogy aki mindent elhagy, hogy őt kövesse, százszorosát kapja vissza már itt a földön: „És mindaz, aki elhagyta házat, vagy fivéreit, vagy nővéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy gyermekeit, vagy földieit az én nevéért, száz annyit kap és az örök életet fogja örökölni.”⁷¹⁸ Szt. Pál sem beszél másképpen. Miután beszélt a szerénységről, azaz a mértékletességről minden dologban, hozzát teszi, hogy aki ezt gyakorolja, az élvezi az igaz békességet, amely felülmúl minden vigasztalást: „Az Istennek az a békéje, amely meghalad minden értelmet, megőrzi szíveteket és elméteket.”⁷¹⁹ Nem eleven példa őmaga erre? Kétségtelen, hogy ő nagyon sokat szenvedett; maga is hosszan leírja azokat a rettenetes viszontagságokat, amelyeken keresztül ment, midőn az evangéliumot hirdette; valamint a rossz hajlandósága elleni küzdelmeit; de hozzát teszi, hogy túlcsondul és túlon túl csordul az örömtől: „*felette bőséges az én örömem minden szorongatásunk mellett.*”⁷²⁰

Minden szent így van vele: kétségtelenül nekik is hosszú és keserves megpróbáltatásokon kellett keresztül menniük; de még a vértanúk is, kínjaik közepette is, azt mondták, hogy sohasem volt részük nagyobb vigasságban: „nunquam tam jucunde epulati sumus.” Ha a szentek életét olvassuk, két dolog ragad meg bennünket: egyrészt a súlyos keresztetek, a rettenetes önmegtagadások, amelyeknek azonfelül önként is alávetették magukat, és másrésztől türelmük, örömük, derűségük a szenvedések közepette. Odáig jutottak, hogy szerették a keresztet, hogy nem féltek tőle többé, hanem ellenkezőleg vágytak utána; hogy elveszítettnek hitték a napot, amelyen semmit sem szenvedhettek. Ez olyan lélektani jelenség, amely bámulatba ejti e világ fiait, de amely megvigasztalja a jóakarató lelkeket. Igaz, hogy a kezdőktől nem lehet elvárni a keresztnek ezt a szeretetét, de rámutatva a szentek életére meg lehet értetni velük, hogy Istennek és a lelkeknek szeretete jelentékenyen megédesíti a szenvedést és az önmegtagadást, és ha elszántan hozzáfognak, hogy apró önmeggyőzésekben gyakorolják magukat, amelyek szinte adva vannak, nemsokára annyira fogják vinni, hogy szeretni, sőt kívánni fogják a keresztet, és valósággal lelki gyönyörűséget fognak benne találni.

766. Ezt jegyzi meg a *Krisztus követésének* szerzője is, amikor az önmegtagadás előnyeiről beszél: „A keresztben üdvösség, a keresztben élet, a keresztben oltalom az ellenségektől, a keresztben a magasból előmlő édesség, a keresztben az értelem ereje, a keresztben a lélek öröme, a keresztben az erények összessége, a keresztben a szentségnek tökéletessége.”⁷²¹ Valóban, a kereszt szeretete Isten szeretete egészen a magunk feláldozásáig; az Isten szeretete pedig, amint mondtuk, minden erénynek összefoglalója, a tökéletességnek lényege, és ezért a

⁷¹⁷ *Exam. particuliers*, I. Ex., de la Mortification.

⁷¹⁸ *Mt* 19,29; *Mk* 10,29-30, ahol az van mondva: „százszor annyit nyer most ebben az időben.”

⁷¹⁹ *Fil* 4,7.

⁷²⁰ *2Kor* 7,4.

⁷²¹ II. könyv, XII. fejelet.

leghatalmasabb védőpajzs lelkünk ellenségei ellen, erő és vigasztalás forrása, a legjobb eszköz arra, hogy növeljük magunkban a lelki életet és biztosítsuk üdvösségünket.

III. cikkely: Az önmegtágadás gyakorlata

767. Elvek. 1° Az önmegtágadásnak *az egész embert* igénybe kell venni testestül-lelkestül; mert ha nincsen az egész ember kordában tartva, már megvan a bűn veszedelme. Igaz, hogy tulajdonképpen csak az akarat vétkezik, de testünk cinkostársa és eszköze neki, külső érzékeivel, valamint a lélek is többi összes képességeivel egyetemben; tehát az egész embert meg kell zabolázni.

768. 2° Az önmegtágadás *az élvezetet támadja meg*. Az élvezet önmagában véve nem bűn, sőt lehet erényes dolog is, ha az ember alárendeli annak a célnak, amelyet Isten kitűzött. Mert az Isten úgy rendezte, hogy bizonyos kötelességek teljesítése élvezettel van egybekapcsolva; ezzel könnyebbé akarta tenni ezeknek a kötelességeknek teljesítését, így bizonyos élvezetet találunk az evésben és az ivásban, a munkában és egyebekben. Az Isten tervében az élvezet nem cél tehát, hanem eszköz. Azért ha abból a célból élvezünk, hogy könnyebben teljesíthessük kötelességünket, nem térünk le az erkölcs útjáról: hiszen követjük az Istentől megállapított rendet. Ha az élvezetekben az Istentől szándékolt célt egyenesen *kizárjuk*, legalább is bocsánatos bűnt követünk el. Ha pedig ezt a célt nem zárjuk ki, de be sem foglaljuk szándékunkba, akkor legalább is veszedelmes az ilyen élvezet, mert aki céljának tekinti, legalább gyakorlatban, az élvezetet, az könnyen átmegy a megengedett élvezetekről a meg nem engedett élvezetekre. Az önmegtágadás tehát elsősorban abban fog állani, hogy megtágadjuk magunktól a *bűnös* élvezeteket, amelyek az isteni gondviselés rendje ellen vannak, vagy az isteni és egyházi törvények ellen; azután le kell mondanunk a *veszedelmes* élvezetekről is, hogy ne tegyük ki magunkat a bűn veszedelmének; sőt néha meg kell vonni magunktól egy-egy *megengedett* élvezetet is, hogy megerősítsük akaratunk uralmát érzékeink fölött. Ebből a célból nemcsak megvonunk magunktól egy-egy élvezetet, hanem azonfelül valamely kínos gyakorlattal sanyargatjuk is magunkat: mert a tapasztalás azt bizonyítja, hogy semmivel sem lehet eredményesebben legyűzni szenvedélyeinket, mint az önkéntesen vállalt sanyargatással.

769. 3° De az önmegtágadást *bölcs mérséklettel* kell gyakorolni: arányban kell állania az egyes személyek fizikai és erkölcsi erejével, és összhangban kell lennie az illetőnek állásbeli kötelességeivel. 1) Kímélni kell *testi erőinket*, mert de Sales Szt. Ferenc szerint „két állapotban vagyunk kitéve nagy kísértéseknek, ti. amikor testünk túlságosan jól van táplálva, és amikor nagyon el van csigázva.”⁷²² Csakugyan, ezen utóbbi esetben könnyen neuraszténiába (ideggyengeségbe) esik az ember, amelynek gyógyítása veszedelmes kíméletet kíván. 2) Kímélni kell *erkölcsi erőinket* is, azaz nem szabad mindjárt kezdetben túl erős önmegtágadást végeznünk, mert ez nem fog soká tartani; ha pedig abbahagyjuk, könnyen teljes lanyhaságba esünk. 3) Főleg pedig összhangban kell állania az önmegtágadásnak kötelességeink teljesítésével. Mert állásbeli feladatunk kötelesség, és azért megelőzi az önkéntes buzgóság cselekedeteit. Így pl. elhibázott dolog volna, ha egy családanya olyan sanyargatásokat végezne, amelyek meggátolnák hitvesi és anyai kötelességeinek végzésében.

770. 4° Az önmegtágadások között *rangfokozat* van: a belsők többet érnek, mint a külsők, mert azok gyökerében támadják meg a bajt. De nem szabad elfelejteni, hogy a külsők megkönnyítik a belsőknek gyakorlását. Így pl. az, aki a képzelőtehetségét meg akarná fékezni,

⁷²² *Vie dévote*, IIIe P., ch. XXIII.

anélkül, hogy megfékezne a szemét, nem érne el sikert, mert a szem szállítja a képzelőtehetségnek az érzéki képeket, amelyekben ez gyönyörködik. Az újítók egyik tévedése volt, hogy gúnyolódtak a régiek szigorú önsanyargatásain. Valóban, az összes szentek, azok, akiket újabban avattak szentekké éppen úgy, mint a régebbiek, kérlelhetetlenül sanyargatták testüket és zabolázták meg külső érzékeiket, mert abban a meggyőződésben voltak, hogy a bukott természet állapotában az egész embert meg kell győzni, hogy az egész ember Istené legyen.

Végigvesszük tehát az önmegtágadás minden fajtát, kezdve a külső önmegtágadási cselekedeteken; majd átmegyünk a belső tárgyalására. De ez csak logikai sorrend: a gyakorlatban egyszerre kell alkalmazni helyes arányban mindkettőt.

I. § A testnek és a külső érzékeknek megtágadása

771. 1° Létjogosultsága. a) *Krisztus Urunk ajánlotta tanítványainak a mérsékelt böjtöt, a tekintet és tapintás megfékezését. Szt. Pál annyira megértette a test féken tartásának szükségességét, hogy szigorúan sanyargatta testét, nehogy elvettessék: „Meksanyargatom testemet, és szolgaságba vetem, nehogy, míg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre méltó legyek.”⁷²³ Az egyház is jónak látta, hogy hívei számára bizonyos napokon böjtöt rendeljen el.*

b) Van-e ennek létjogosultsága? Kétségtelen, hogy a test, ha fegyelmezve van, hasznos, sőt szükséges szolgál, amelynek erőit kímélni kell hogy beállíthassuk a lélek szolgálatába. De a bukott természet állapotában *a test érzéki örömeiket kíván*, nem törődve azzal, hogy megvannak-e engedve, avagy tilosak; sőt egészen különös étvágya támad a tiltott örömekre; és amikor a felsőbbrendű képességek megtiltják neki ezeket az örömeiket, képes fellázadni ellenük. Ez az ellenség annál veszedelmesebb, mert mindenüvé elkísér: ott van az asztalnál, az ágyunkban, velünk jön, amikor kimegyünk; vannak cinkostársai is, amelyek mindig készen állanak arra, hogy érzékiségét és gyönyörvágát felkeltsék. Ezek az érzékek mindmegannyi nyitott kapu, amelyeken át beszivárog a tiltott gyönyör finom mérge. Tehát föltétlenül szükséges őröködni fölöttük, megfékezni és szolgaságra kényszeríteni őket: mert ha ezt nem tesszük, elárulnak bennünket.

772. 2° A test szerénysége. Testünk megfékezését kezdjük azon, hogy pontosan betartjuk a szerénység és illedelem szabályait: ez már maga is bőséges anyagot szolgáltat az önmegtágadásra. Itt Szt. Pál gondolata legyen a vezérelvünk: *„Nem tudjátok-e, hogy testetek Krisztusnak tagja?... Vagy nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma?”⁷²⁴*

A) Tiszteljük testünket, mint szent *templomot*, mint Krisztusnak egyik tagját; ne szokjunk meg olyan cselekedeteket, amelyek a kíváncsiságot elégítik ki és az érzékiséget korbácsolják fel. Mindenki legyen állásához mérten egyszerűen és szerényen felöltözködve, mindig tisztán és illedelmesen.

Nagyon okos de Sales Szt. Ferenc⁷²⁵ megjegyzése ebben a kérdésben: *„Öltözeted legyen tiszta, Filotea; ne legyen rajta semmi hanyagság, semmi rendetlenség... de óvakodjál a hiúságtól és a fitogtatástól, a feltűnni-akarástól és a féktelenségtől; amennyire csak lehet, légy egyszerű és szerény, mert ez ad legnagyobb díszet a szépségnek és legjobb mentséget a rútságnak... a hiú nők gyanút keltenek tisztaságukat illetőleg; legalább is, ha van még bennük belőle, nem látszik ki a sok rongy és cicoma közül”.* Szt. Lajos is röviden megmondja: *„hogy*

⁷²³ *IKor 9,27.*

⁷²⁴ *IKor 6,15-19.*

⁷²⁵ *Vie dévote, III° P., ch. XXV.*

az ember öltözködjék állásának megfelelően, úgy hogy a higgadt és erényes emberek ne mondhasák: túlságosan öltözködtök; sem a fiatalok: túlságosan gyengén öltözködtök”.

Ami a *szerezetéseket és papokat* illeti, tartsák magukat ruhájuk alakját és anyagát illetőleg az előírásokhoz; nem is kell mondani, hogy a divatozásnak, a nagyvilágiaskodásnak nincsen helye náluk, és megbotránkoztatná magukat a nagyvilágiakat is.

773. B) Az *illedelem* szintén kitűnő eszköz az önmehtagadásra; ezt pedig mindenkinek módjában van gyakorolni. Kerüljük a puha, ildomtalan magatartást. Testtartásunk legyen egyenes, erőltetés és keresettség nélkül; ne hajoljunk sem jobbra sem balra, sem előre; testtartásunkat ne változtassuk sűrűn; ne tegyük egymásra lábunkat; ne támaszkodjunk elpuhultan a székre, vagy az imazsámolyra; kerüljük a hirtelen mozdulatokat és a féktelen taglejtéseket. Mindezek a szabályok, és ezer más, eszköz az önmehtagadásra, amely nem árt az egészségünknek, nem vonja magára embertársaink figyelmét, és mégis megtanít arra, hogy testünkön úrrá legyünk.

774. C) Vannak azután *pozitív önsanyargatások*, amelyeket a buzgó vezeklők szívesen vesznek magukra, hogy testüket megzabolázzák, az érzékiség tüzét lehűtsék és éllessék a tökéletes élet vágyát. A legközönségesebbek: a vaskarperec, amelyet az ember a karján visel, a vaslánc, amelyet derekára köt, a szőrből készült öv, vagy vállruha, vagy egy-pár alapos ostorcsapás, ha az ember úgy ki tudja magának mérni, hogy nem vonja magára mások figyelmét.⁷²⁶ Mindezekben gondosan ki kell kérni lelkivezetőink tanácsát; kerülni kell mindazt, ami rendkívüli, ami hízeleg a hiúságnak; nem is szólva arról, ami árt az egészségnek, vagy a jó rendnek. A lelkivezető ilyen önmehtagadási gyakorlatokat csak nagyon csínjában engedélyezzen, csakis egy időre, kísérletképpen, és ha valamely hátrányát látja akármilyen irányban, azonnal tiltsa le.

775. 3° A szemek szerénysége. A) Vannak *súlyosan bűnös tekintetek*, amelyek nemcsak illetlenek, hanem becstelenedek is. Ezekről természetesen tartózkodni kell. Vannak olyanok, amelyek veszedelmesek. Így veszedelmes hosszasan rátekinteni olyan személyre, vagy tárgyra, amely felkeltheti bennünk az érzékiséget. A szentírás is int: „*A szüzet ne nézd, nehogy megbotránkozzál szépségében.*”⁷²⁷ És ma, amikor a kirakatok szabadossága, az öltözetek illetlensége, a színházi előadások erkölcstelensége annyi veszedelmet szül, mennyire óvatosoknak kell lennünk, hogy megóvjuk magunkat a büntől!

776. B) Az elszánt keresztény, aki minden áron üdvözíteni akarja a lelkét, tovább megy; és hogy mindenképpen biztos legyen, *megfékezi a szemek kíváncsiságát*; nem néz ki pl. az ablakból, hogy a járókelőket szemlélje; sétái alkalmával feltűnés nélkül lesüti szemét. De viszont kinyitja a szemét, amikor valami jámborságra hangoló tárgyat szemléli, pl. egy szent tárgyat, képet, tornyot, keresztet, szobrot, hogy így Istennek és a szenteknek szeretetére hangolódjék.

⁷²⁶ A test sanyargatása egyik legjobb eszköz arra, hogy megtaláljuk a lélek békéjét, és ezzel lendületet nyerjen a buzgóságunk: „Térjünk vissza az önsanyargatásokhoz, gyötörjük testünket, hadd folyjon pár csepp vér is, és olyan boldogok leszünk, mint még soha. Ha a szentek örömet lélegzenek, ha a szerzetesek olyan igaz örömtől lelkezett teremtmények, amelyet meg sem ért a világ, ez egyedül csak azért van, mert testüket, mint Szt. Pál, hajthatatlan szigorúsággal sanyargatják és alárendeltségben tartják”. (FABER, *Saint Sacrement* (ném. *Das hl. Altarsakrament*), t. I, p. 228-229).

⁷²⁷ *Sir* 9,5.

777. 4° A fülnek és a nyelvnek megfékezése. A) Ez abban áll, hogy az ember *semmit sem hallgat meg és semmit sem mond, ami sérti* a szeretetet, a tisztaságot, az alázatosságot, vagy bármely más keresztény erényt. Mert, ahogy Szt. Pál mondja: „*megrontják a jó erkölcsöket a gonosz beszédek.*”⁷²⁸ És tényleg, hány lélek züllött el, mert szívesen hallgatott tisztátalan, vagy szeretetlen beszédeket. A sikamlós beszéd beteges érdeklődést vált ki, felébreszti a szenvedélyeket, felgyújtja a kívánságokat és bűnre ingerel. A szeretetlen beszédek egyenetlenkedést keltenek még a családban is, bizalmatlanságot, ellenségeskedést, neheztelést idéznek elő. Vigyázni kell tehát legkisebb szavainkra is, nehogy ilyenféle botrányt okozzunk; fülünket is zárjuk el minden elől, ami sértené a szeretetet, a békességet, a tisztaságot.

778. B) De hogy mindez jobban sikerüljön, *le kell néha győzni kíváncsiságunkat*; el kell néha nyomnunk egy-egy kérdést, amelyet a kíváncsiság szeretne feltenni; de óvakodnunk kell attól a szószátyár fecsegéstől is, amely nemcsak haszontalan, hanem veszedelmes is: „*A sok beszéd nincs bűn nélkül.*”⁷²⁹

C) És mivel a tartózkodás nem elegendő, igyekeznünk kell *a társalgást más irányba terelni*, olyan tárgyakra, amelyek nemcsak ártatlanok, hanem tisztességesek, sőt épületesek. Ne tegyük ezt azonban úgy, hogy másoknak kellemetlenek legyünk: ne tegyünk olyan komolykodó megjegyzéseket, amelyek nem folynak természetesen a beszélgetésből.

779. 5° A többi érzékek megfékezése. Amit mondtunk a szemről, a fülről, nyelvről, alkalmazható a többi érzékekre is. Későbbben beszélni fogunk még az ízlelésről, amikor a torkosságról lesz szó; a tapintásról pedig a tisztasággal kapcsolatban. Ami a szaglást illeti, legyen elegendő annyi, hogy az illatszerek túlságos használata gyakran nem egyéb, mint az érzékiségnek leplezett kielégítése, és az is lehet a célja, hogy egyenesen felkeltse az érzéki gyönyört. A komoly keresztény csak mértékkel él velük, amikor fontos ok javallja; a szerzetesek és papok pedig ne használják soha.

II. § A belső érzékek megtagadása

Az a két belső érzék, amelyeket meg kell zabolázni, a képzelőtehetség és az emlékezőtehetség, amelyek rendszeren együttesen dolgoznak, mert az emlékezőtehetséget a képzeletnek képei kísérik.

780. 1° Alapelv. Ez lényünk két értékes tehetsége, amelyek nemcsak az érzéki képeket szállítják az értelemnek a megértéshez, hanem azt is lehetővé teszik, hogy az igazságot képekkel és tényekkel magyarázza meg, ami megragadóbbá, elevenebbé és ezzel érdekesebbé is teszi azt. A halandók legtöbbször csekély hatással volna valami sápadt és hideg összefoglalás. Nem kell tehát gyengíteni ezeket a képességeket, hanem kordában kell tartani őket, alá kell rendelni az értelemnek és az akaratnak. Mert ha szabadjára hagyjuk őket, teletömik a lelket emlékezésekkel és képekkel, amelyek elszórakoztatják őket, szétforgácsolják erőiket, értékes időt rabolnak el imádság és munka közben egyaránt, és azonfelül ezer kísértést idéznek fel a tisztaság, a szeretet, az alázatosság és más erények ellen. Meg kell tehát fékezni ezeket a képességeket és a felsőbbrendű képességek szolgálatába kell őket állítani.

781. 2° Követendő szabályok. A) Hogy gátat vessünk az emlékezőtehetség és a képzelőtehetség eltévelyedésének, mindjárt kezdetben, azaz mihelyt észrevesszük,

⁷²⁸ 1Kor 15,33.

⁷²⁹ Péld 10,19.

kérlelhetetlenül *el kell távolítani* lelkünkben minden veszedelmes képet vagy emléket. Azok veszedelmesek, amelyek a bűnös múltnak, vagy a jelennek és jövőnek csábító képeit állítják elénk és ezzel kísértésbe visznek. Mivel pedig lélektani törvény, hogy a haszontalan ábrándozások maguktól átcsapnak a veszedelmes képzelgések terére, igyekeznünk kell megakadályozni ezt az átmenetet, azzal, hogy tartózkodunk a haszontalan gondolatoktól is, egyrészt azért, mert ezek drága időt rabolnak el tőlünk, másrészt mivel előkészítik az útját a veszedelmes gondolatoknak. Azért mondják a szentek, hogy: a haszontalan gondolatok megfékezése halála a rossz gondolatoknak.

782. B) Hogy ez jobban sikerüljön, arra a legjobb pozitív eszköz, hogy egész lelkünket befektetjük jelen *kötelességünk*, feladatunk, munkánk, tanulmányunk stb. *végzésébe*. Ez egyébként arra is a legfőbb eszköz, hogy jelen feladatunkat minél jobban végezzük, ahogyan a közmondás mondja: *age, quod agis*, amit teszel, azt tedd meg derekasan. – Jegyezzék meg különösen a fiatalemberek, hogy nagyobb sikerre vezet tanulmányaikban, vagy egyéb állásbeli munkájukban az értelemnek, a gondolkodásnak fokozottabb használata, mint az alsóbbrendű képességek igénybevétele. Tehát, amikor kikapcsolják az ábrándozást életükből, egyben jövőjükön is dolgoznak.

783. C) Végül használjuk fel az emlékezőtehetséget és a képzelőtehetséget arra, hogy *gyarapodjunk a jámborságban*. Keressük meg a szentírásban, a szent szertartásokban, a jámbor könyvekben a legszebb szövegeket, a legmegragadóbb képeket, amelyek épülésünkre szolgálnak. Használjuk fel képzelőtehetségünket arra, hogy magunkat Isten jelenlétébe képzeljük; hogy élénken magunk elé varázsoljuk az Úr Jézus és a Bold. Szűz életének titkait. Így ahelyett, hogy gyengítenénk képzelőtehetségünket, benépesítjük azt jámbor képekkel; ezek aztán elűzik onnan a veszedelmes képeket, és egyben jobban megértetik velünk az evangéliumi eseményeket, és másoknak is jobban meg tudjuk majd azokat magyarázni.

III. § Szenvedélyeink megfékezése⁷³⁰

784. A szenvedélyek, ha bölcséleti értelemben vesszük ezt a szót, nem okvetlenül rosszak: ezek a lélek eleven erői, gyakran lendülettel telve, amelyeket lehet jóra és rosszra használni egyaránt. Tudni kell tehát bánni velük, hogy jó cél szolgálatába állíthassuk be. De a közönséges nyelvhasználatban és némely aszkétikus írónál a szenvedély szó csak rossz értelemben fordul elő. Kifejtjük tehát: 1° a lélektan legfontosabb *tanítását* a szenvedélyről; 2° a szenvedélyek jó és rossz *hatásait*; 3° a szabályokat, amelyek biztosítják szenvedélyeink *jó felhasználását*.

I. A szenvedélyek lélektana

Csak röviden összegezzük, amit a lélektan tanít.

785. 1° A szenvedélyek mibenléte. *A szenvedélyek az érzéki törekvő képességnek erőteljesebb megmozdulásai az érzéki jó felé.*

a) A szenvedély kiindulópontja tehát mindenkor egy remélt, vagy megszerzett *érzéki jónak*, avagy ezzel a jóval ellentétes rossznak legalábbis érzéki megismerése; ebből a megismerésből fakadnak a törekvőképesség gerjedelmei.

⁷³⁰ S. THOM., I^a II^{ae}, q. 22-48; SUAREZ, disp. III; SENAULT, *De l'usage des passions*; DESCURET, *La médecine des passions*; BELOUINO, *Des passions*; TH. RIBOT, *La psychologie des sentiments*; *La logique des sentiments*; PAYOT, *L'éducation de la volonté*; P. JANVIER, *Carême 1905*; H. D. NOBLE, *L'éducation des passions*. Lásd még az *Önmegtágadás*-nál.

b) Ezek a megmozdulások *indulatosak*, és ezzel különböznek a többi, kellemes vagy kellemetlen érzelmi állapotoktól, amelyekben nincs indulatosság, hevesesség, mint a szenvedélyben.

c) Éppen azért mert indulatosak és erőteljesen mozdulnak meg, bizonyos *hatással vannak a testre*; hiszen a test és a lélek között szoros kapcsolat van. Így a harag a fejbe tódítja a vért és megfeszíti az idegeket, a félelem elsápaszt, a szeretet kitágítja a szívet, az ijedség összeszorítja. Mindazonáltal ezek a testi elváltozások nem mindenkinél egyforma fokban jelentkeznek: ez függ kinek-kinek vérmérsékletétől, a szenvedély erősségétől és az önuralom fokától.

786. A szenvedélyek *különböznek* tehát az *érzelmektől*, amelyek az akarat megmozdulásai, amelyek tehát az értelem megismerését tételezik fel. Ezek is lehetnek erősek, de nem érik el a szenvedélyek hevesességét. Így tehát a szeretet pl. lehet érzelem is, szenvedély is. Éppen így van szenvedélyes félelem és van értelmi félelem. – Tegyük még hozzá, hogy az emberben, aki értelmes érző lény, az érzelem és a szenvedély gyakran, sőt csaknem mindenkor egybefonódik, egyre változó arányban. Az lesz tehát a kegyelemtől segített akarat feladata, hogy a leghevesebb szenvedélyeket is tudja átváltoztatni nemes érzelmekké, amennyiben a szenvedélyeket az érzelmek alá rendeli.

787. 2° A szenvedélyek száma. Általában tizenegy szenvedélyt szoktak megkülönböztetni, amelyek mind a szeretetből fakadnak, amint kiválóan kimutatja Bossuet:⁷³¹ „Többi szenvedélyeink összefüggnek a szeretettel, mert ez mindegyiket magába zárja és megindítja.”

1) A *szeretet* az a szenvedély, amely egyesíteni kíván azzal a személlyel, vagy azzal a tárggyal, amely tetszik: ezt bírni kívánjuk.

2) A *gyűlölet* az a szenvedély, amely eltávolít bennünket valamitől, ami nem tetszik; a szeretetből születik, olyan értelemben, hogy azért gyűlölünk valamit, mert ellentéte annak, amit szeretünk: csak azért gyűlölöm a betegséget, mert szeretem az egészséget; csak azért gyűlölök valamely embert, mert meggátol annak bírásában, amit szeretek.

3) A *vágy* a távollevő jónak keresése, és abból fakad, hogy szeretjük ezt a jót.

4) Az *undorodás* (irtózás) távol tart egy olyan rossztól, amely közeledik felénk.

5) Az *öröm* a jelenlevő jónak élvezése.

6) A *szomorúság*, ellenkezőleg, levertség a jelenlevő rossz miatt.

7) A *vakmerőség* (bátorság) törekszik bírni egy olyan jót, amelynek megszerzése nehéz.

8) A *félelem* egy nehezen kikerülhető rossztól igyekszik eltávolítani.

9) A *remény* erősen sarkall valamely szeretett jó felé, amelynek elérése lehetséges, bár nehéz.

10) A *kétségbeesés* akkor születik meg, amikor a kívánt jónak elérése lehetetlennek látszik.

11) A *harag* hevesen eltávolítja tőlünk azt, ami árt és bosszút kíván.

Az első hat szenvedélyt, amelyeknek forrása a vágyó képességben van, a mai szerzők általában az *élvezés szenvedélyeinek* szokták nevezni; míg az utóbbi ötöt, amelyeknek a forrása a haragvó képességben van, *küzdő szenvedélyeknek* hívják.

II. A szenvedélyek hatásai

788. A *sztoikusok* azt állították, hogy a szenvedélyek lényegükben *rosszak*, és azért el kell nyomni őket. Az *epikureusok* istenítették a szenvedélyeket, és azt mondták, hogy követni kell őket. Ugyanezt akarják kifejezni a mai epikureusok is, amikor azt mondják, hogy „élni kell az életet.” A keresztény az arany középúton halad: azt tartja, hogy semmi sem rossz, amit Isten az

⁷³¹ *De la connaissance de Dieu et de soi-même*, ch. I. n. VI.

emberi természetbe adott. Jézus Krisztusnak is megvoltak a maga jóra irányított szenvedélyei: szeretett nemcsak akaratával, hanem a szívével is; sírt Jeruzsálem fölött, és megsiratta Lázárt; szent haragra gyulladt, félt, szomorkodott, iszonyodott. De mindezeket a szenvedélyeket az akarat uralma alatt tartotta és alárendelte Istennek. Viszont, ha a szenvedélyek féktelenek, a legrombolóbb hatásokat váltják ki.

789. A féktelen szenvedélyek hatásai. Féktelen a szenvedély, ha tiltott jóra tör, vagy ha megengedett jót kíván, de túlzott hevességgel és tekintet nélkül az Istenre. Ezek a féktelen szenvedélyek:

a) *Elvakítják a lelket:* hévvel törnek a tárgyak felé, anélkül, hogy megkérdéznék az értelmet; egyedül a vonzalom és az élvezetvágy vezeti őket. Az ilyen vágy pedig megzavarja az ítéletet és elhomályosítja az ész tisztánlátását. Hiszen az érzéki törekvés természeténél fogva vak, és ha a lélek tőle vezeteti magát, maga is megvakul: ahelyett, hogy a kötelesség útján járna, a pillanatnyi élvezet után kap. Mintha csak egy felhő fedné el előle az igazságot; mintha csak a szenvedélyek fölszállt pora elhomályosítaná előle az eget, az isteni akaratot, a kötelességet, úgy hogy képtelen többé helyes ítéletre.

790. b) Fárasztják és gyötrik a lelket.

1) A szenvedélyek, mondja Keresztes Szt. János,⁷³² „olyanok, mint a türelmetlen kis gyermekek, akiket nem lehet kielégíteni; majd ezt, majd azt kérik az anyjuktól, de soha sincsenek megelégedve. A kapzsi hasztalan emésztí magát a kincs után; a lélek elfárad, míg várja, amit a szenvedélyek követelnek. Ha az egyik kielégült, más támad helyébe, és csak fáraszt, mert hiszen soha sem lehet őket kielégíteni... A szenvedélyek elfárasztják és gyötrik a lelket, zaklatják, zavarják, hullámzásba hozzák, mint a szél a hullámokat.”

2) Innen származik a lélek gyötrelme, amely annál nagyobb, minél hevesebbek a szenvedélyek: mert addig kínozzák szegény lelkünket, amíg ki sincsenek elégtíve, és mivel az evés közben jön meg az étvágy, egyre többet követelnek. Ha a lelkiismeret tiltakozik, türelmetlenkednek, nyugtalankodnak, unszolják az akaratot, hogy egyezzen bele újra meg újra támadó kívánságaikba. Ez valóban elviselhetetlen gyötrelm.

791. c) Meggyöngítik az akaratot: mivel ezek a szenvedélyek ezer oldalra ráncigálják, az akarat kénytelen szétszórni erőit, és ezzel legyengül. Ha enged a szenvedélyeknek, erősíti őket és gyengíti önmagát. A szenvedélyek hasonlítanak a fa törzse körül burjánzó hajtásokhoz, amelyek falánkul szívják ki nedveit: ezek is buján fejlődnek és kíméletlenül szipolyozzák a lélek erőit. Eljön végre az idő, amikor a lélek kifáradva, lanyhaságba és ernyedtségbe esik és kész minden behódolásra.

792. d) Megfertőzik a lelket. Amikor a lélek enged a szenvedélyeknek és elmerül a teremtményekben, ezek színvonalára süllyed, és magára ölti ezek gonoszságát és szennyét. Ahelyett, hogy Isten hű képe lenne, azoknak a dolgoknak képe lesz, amelyeknek eladta magát; porszemek, sárfoltok éktelenítik el szépségét és megakadályozzák abban, hogy Istennel tökéletesen egyesüljön.

„Merem állítani, mondja Keresztes Szt. János,⁷³³ hogy egyetlen egy rendetlen vágy, még ha nem is halálos bűn, elégséges arra, hogy a lelket annyira elhomályosítsa, annyira rúttá és tisztátalanná tegye, hogy képtelen egyesülni Istennel, amíg belőle meg nem tisztul. Mít

⁷³² *La Montée du Carmel (Felmenet Kármel hegyére)*, I. I, ch. VI. Érdemes elolvasni ennek a könyvnek VI-XII, fejezeteit, amelyekben nagyszerűen kifejti a szent a kívánságoknak, azaz a szenvedélyeknek káros hatásait. Mi itt röviden összefoglaljuk gondolatait.

⁷³³ *La Montée du Carmel*, I. I, ch. IX.

mondjunk akkor azokról, akik valamennyi természetükben lakó szenvedély rútságát hordják magukon; akik átadják magukat minden kívánságnak? Micsoda végtelen távolság választja el az ilyen embert az isteni tisztaságtól! Semmi szó, semmi fejtegetés nem tudja megértetni azoknak a rútságoknak sokféleségét, amelyeket a különféle kívánságok előidéznek egy lélekben... mindenegyes kívánság lerakja a lélekben a maga szemetjét és rondaságát.”

793. Összefoglalás. Ha tehát egyesülni akarunk Istennel, meg kell fékezni minden szenvedélyünket; a legcsekélyebbeket is, ha azok szándékosak és rendetlenek. Valóban, a tökéletes egyesülés azt kívánja, hogy ne legyen bennünk semmi, ami ellenkezik Isten akaratával; semmi szándékos és rendetlen ragaszkodás valamely teremtményhez, vagy akár önmagunkhoz: mihelyt akaratumk beleegyezésével tévútra vezet valamely szenvedély, akkor már nincsen tökéletes összhang a mi akaratumk és Isten akaratá között. Ez különösen igaz az állandó jellegű ragaszkodásról: az ilyen megbénítja az akaratot, még akkor is, ha egyébként gyenge. Ezt jegyzi meg Keresztes Szt. János⁷³⁴ is: „hogy a madár lába vékony, vagy vastag zsineggel van lekötve, az mellékes: csak akkor repülhet el, ha elszakítja.”

794. A ráncba szedett szenvedélyek előnyei. Ha viszont a szenvedélyeink ráncba vannak szedve, azaz, ha a kellő jó felé vannak irányítva és mérsékelve vannak és az akarat alá vannak hajtva, igen értékes előnyök vannak. Hiszen a szenvedélyek eleven erők, amelyek élénkítik értelmünk és akaratunk működését, és így ezeknek hathatós segítségére vannak.

a) *Hatnak az értelemre*, amennyiben lendületet adnak a kutató munkának, felcsigázzák bennünk a vágyat, hogy megismerjük az igazságot. Amikor a szónak jó értelmében szenvedélyesen szeretünk egy tárgyat, csupa szem, csupa fül vagyunk, hogy jobban megismerjük azt; értelmünk fürge annak felfogásában, emlékezőtehetségünk hűséges a megőrzésében. Nézzünk csak meg egy feltalálót, akit a hazaszeretet fűt: nagyobb hévvel dolgozik, nagyobb kitartással és élesebb figyelemmel, mert szolgálatot óhajt teljesíteni hazájának; éppen úgy az a tanuló is, akit az a nemes törekvés lelkesít, hogy honfitársainak hasznára legyen, lelkesebben tanul és nagyobb eredményt is ér el. De főképpen az, aki szenvedélyesen szereti Jézus Krisztust, nagyobb odaadással tanulmányozza az evangéliumokat, jobban megérti, és jobban élvezi: a Mester szavai Isten ígéje neki, amely világosságot derít lelkében.

795. b) Hatnak az akaratra is: azt magukkal ragadják, és valósággal megtízszerezik annak erejét. Mert amit az ember szeretettel csinál, jobban is csinálja, nagyobb odaadással, kitartással és sikerrel is csinálja. Ugyan mit meg nem kísérel egy szerető anya, hogy megmentse gyermekét! Mennyi hősi cselekedetre ösztönöz a hazaszeretet is! Hasonlóképpen, amikor egy szent szenvedélyesen szereti az Istent és a lelkeket, nem riad vissza semmi fáradságtól, semmi áldozattól, semmi megalázkodástól, csakhogy tehessen valamit Isten dicsőségére és felebarátainak üdvösségére. Igaz, hogy az akarat parancsából születnek meg a lelkekért való buzgóság tényei, de ezt az akaratot egy szent szenvedély ösztönzi, tüzei és lelkesíti állandóan. Mikor pedig a két törekvés, az érzéki és az értelmi, más szóval az akarat és a szenvedély karöltve dolgoznak, az eredmény is sokkal nagyobb és sokkal állandóbb. Fontos tehát tudnunk, hogy miképpen hasznosítsuk szenvedélyeinket.

⁷³⁴ *La Montée du Carmel*, 1. I, ch. XI.

III. *Hogyan hasznosítsuk szenvedélyeinket?*

Előbb kifejtjük azokat a *lélektani elveket*, amelyek megkönnyítik feladatunkat; rámutatunk arra, hogyan kell *ellenállani* rossz szenvedélyeinknek, azután előadjuk, miképpen kell *jó irányba terelni* szenvedélyeinket és miképpen kell őket *mérsékelni*.

1° LÉLEKTANI ELVEK⁷³⁵

796. Hogy szenvedélyeinken uralkodhassunk, mindenekelőtt az isteni **kegyelemre** kell számot tartanunk, következésképpen imádkoznunk kell, és a szentségekhez kell járulnunk. De amellet legyen jó **harcmodorunk** velük szemben, amelyet lélektani elvekre alapozunk.

a) Minden eszmének az a törekvése, hogy *kiváltsa a megfelelő cselekedetet*; főképpen, ha az eszméhez élénk felindulás és erős meggyőződés járul.

Így ha valaki az érzéki gyönyörűségekre gondol, és azt a képzelőtehetség révén élénken maga elé varázsolja, érzéki vágy támad benne, s nem egyszer cselekvés is következik. Ellenkezőleg, ha valaki magasztos dolgokra gondol, és elmélkedik azokon a nagyszerű eredményeken, amelyekre az ilyen dolgok vezetnek, vágy ébred benne, hogy magasztos dolgokat cselekedjék. Ez főképpen az olyan eszméről áll, amely nem marad élettelen, elvont, hideg, szintelen, hanem érzéki képek kísérik, amelyek azután kézzelfoghatóvá, elevenné és ezzel csábítóvá teszik. Ilyen értelemben elmondható, hogy az eszme erő, megindulás, a cselekvés kezdete. Ha tehát úrrá akarunk lenni rossz szenvedélyeinken, el kell távolítani lelkünkől minden olyan képzetet, minden olyan gondolatot, amely a tiltott örömet kívánatosnak mutatja be. Viszont, ha jó szenvedélyeket akarunk ápolni magunkban, el kell tölteni lelkünket olyan képekkel és gondolatokkal, amelyek élénk varázsolják a kötelesség szép oldalait, az erény boldogító erejét, és ezeket az elgondolásokat annyira élethűekké, annyira elevenekké kell tenni, amennyire csak lehet.

797. b) Valamely eszme *addig érezteti hatását*, amíg el nem nyomja egy másik erősebb eszme, amelyet helyébe állítanak. Így az érzékes gondolat mindaddig hat, amíg el nem úzi egy nemesebb gondolat, amely helyébe lép. Ha tehát meg akarunk tőle szabadulni, valamely érdekes olvasmány, vagy tanulmány által egészen elűtő, vagy vele ellentétes gondolatokba kell ringatni magunkat. Ha pedig erősíteni akarunk valamely jó vágyat, olyan dolgokról elmélkedünk hosszadalmasan, amelyek újabb tápot adnak neki.

c) Valamely eszmének *hatása növekedik*, ha hasonló, rokon eszméket társítunk mellé, amelyek azt tartalmasabbá teszik és kiszélesítik. Így pl. az a gondolat és az a vágy, hogy üdvözítsük lelkünket, erősebb és hatékonyabb lesz, ha hozzávesszük azt a gondolatot, hogy milyen főséges dolog mások lelkének üdvözítésén fáradozni, amint Xavéri Szt. Ferenc tette.

798. d) Végül, valamely eszme akkor éri el *erejének tetőpontját*, ha állandó, leigázó, szinte *fixa idea*, rögeszme, amely sugalmazza minden gondolatunkat és cselekvésünket.

Megfigyelhetjük ezt a természetes rendben is: vannak emberek, akiket egészen eltölt egy gondolat, pl. valamely felfedezés gondolata; megfigyelhetjük a természetfölötti rendben is: vannak emberek, akiket teljesen lefoglal pl. egy evangéliumi gondolat, úgy hogy egész életük vezérfonala lesz. Ilyen gondolat: *Add el mindenedet, amid van, és oszd szét a szegényeknek; vagy: Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? avagy: Az én életem Krisztus.*

⁷³⁵ A. EYMIEU, *Le gouvernement de soi-même*, t. I, 3e Principe.

Arra kell tehát törekednünk, hogy mélyen véssünk a lelkünkbe egypár vezérlő gondolatot, amelyek eltöltsenek, leigázzanak; ezeket azután összegezzük egyetlen jeligébe. Ez a jelige lebegjen szüntelen lelkünk előtt: Ilyenek pl.: *Mindent Isten nagyobb dicsőségére! Isten egyedül elég! Akié Jézus, azé minden. Jézussal lenni édes paradicsom.* – Az ilyen jeligék megkönnyítik rossz szenvedélyeink leküzdését és a jóknak hasznosítását.

2° HOGYAN KÜZDJÜK LE RENDETLEN SZENVEDÉLYEINKET?

799. Mihelyt tudatára ébredünk annak, hogy lelkünkben rendetlen szenvedély támadt, természetes és természetfölötti eszközöket kell alkalmazni, hogy leküzdhessük.

a) Mindjárt az elején igénybe vesszük a kegyelemtől segített akarat *letiltását*, hogy elnyomjuk a születő szenvedélyt.

Azért akadályozzuk meg, hogy a szenvedély külső cselekedetekben és taglejtésekben megnyilatkozzék. Így pl. mikor érzi az ember, hogy elragadja a harag, elfojtja a düh kitöréseit, a taglejtéseket, az izgatott hangot, és mindaddig hallgat, amíg le nem hűlt. Ha nagyon heves vonzódást érez az ember valaki iránt, kerülni kell az illetőt, nem kell vele beszélni, főleg pedig tartózkodni kell attól, hogy az iránta táplált vonzalmat, akár közvetve is, közöljük vele. Akkor a szenvedély lassan-lassan lelohad.

800. b) Igyekeznünk kell továbbá *elfelejteni* a szenvedély tárgyát. Ez a szabály főképpen az élvező szenvedélyeknél fontos.

Hogy ezt megtehessek: 1) képzeletünket és értelmünket minden erővel nemes elfoglaltságra kényszerítjük, amely eltéríti a szeretett tárgytól. Belemérlünk a tanulásba, feladunk magunknak valami fogas kérdést és annak megfejtésén gondolkozunk; de elfoglalhatjuk magunkat tisztességes játékkal, társas sétával, beszélgetéssel stb. 2) Amikor már kezdünk lehiggadni, megfontoljuk a dolog erkölcsi oldalát, hogy felvértezzük akaratunkat az élvezet csábításával szemben. Ezek a megfontolások lehetnek természetesek is, pl. hogy mennyire veszedelmes a jelenben, de még inkább a jövőre nézve az érzékes barátság, összeköttetés ([603. pont](#)); de főképpen természetfölötti megfontolások kellenek ide, pl. hogy lehetetlen haladni a tökéletesség útján, amíg az ember hozzákötötte valamely teremtményhez a szívét; hogy ezzel a szenvedéllyel rabláncot kovácsol a lelkére; hogy veszedelemben dönti örök üdvösségét, botrányt okoz, stb.

Ha küzdő szenvedélyről van szó, amilyen a harag, a gyűlölet, miután egy darabig futottunk előle, hogy kifárasszuk, megfordulhatunk és támadásba mehetünk át; megfontoljuk a természetes ész, de főleg a hit világánál, hogy a harag mennyire méltatlan dolog az emberhez, kivált a keresztényhez; hogy a higgadt önuralom a legnemesebb, a legtiszteletreméltóbb, a legevangeliumibb dolog.

801. c) Azután megkíséreljük a szenvedéllyel *ellentétes* cselekedeteket.

Ha az ember ellenszenvet érez valaki iránt, igyekszik neki kedveskedni, mintha meg akarná nyerni a barátságát; szolgálatokat tesz neki, de főleg imádkozik érte. Mert semmi sem indítja meg annyira a szívet, mint az ellenségért elmondott őszinte imádság. Ha ellenkezőleg túlságos vonzalmat érezünk valaki iránt, kerüljük ennek társaságát, és ha ezt nem lehet, tanúsítsunk iránta hideg udvariasságot, kimért közönyösséget, amelyet idegenekkel szemben szoktunk mutatni. Aki így cselekszik, abban elgyengül, végül ki is hal a rossz szenvedély, főleg ha amellet még jó szenvedélyeket ápol magában.

3° HOGYAN ADJUNK JÓ IRÁNYT SZENVEDÉLYEINKNEK?

802. Mondottuk, hogy a szenvedélyek önmagukban véve nem rosszak; tehát **jó irányba** is terelhetők, és pedig kivétel nélkül valamennyi.

a) *A szeretet és az öröm* jó alkalmazást nyer a tiszta és megengedett családi vonzalmakban, a tisztességes, vagy éppen természetfölötti barátságokban. De főleg Krisztus Urunkra irányítható, aki a leggyöngédebb, a legáldozatosabb, a legodaadóbb valamennyi barát között. Ide kell tehát irányítani szívünket; azért olvassuk meg és tegyük való életté a Krisztus követésének két ragyogó fejezetét, amelyek már annyi lelket ragadtak magukkal és ragadnak magukkal még mai is; ezek: Jézusnak mindenekfölött való szeretetéről, és Jézussal való bizalmas barátságunkról.

b) *A gyűlöletet és ellenszenvet* irányítsuk a bűnre és mindarra, ami bűnre vezet, hogy a bűnt megutáljuk, a bűnre vezető alkalmakat pedig kerüljük: „*A gonoszságot gyűlölöm és utálok.*”

c) *A vágyat* a megengedett nagyra törés szolgálatába kell állítani, amilyen a természetes rendben az a törekvés, hogy az ember családjának és hazájának díszére váljék, a természetfölötti rendben pedig, hogy az ember szentté, apostollá legyen.

d) *A szomorúság*, ahelyett, hogy besavanyodásba menne át, édes-bús megnyugvássá változtatható át, tudva azt, hogy a jelen élet számtalan szenvedése a jövő dicsőség magva. Vagy átváltoztatható gyöngéd részvétté a szenvedő Úr Jézus iránt, vagy a csapásoktól sújtott emberek iránt.

e) *A remény* keresztény reménység lesz, megingathatatlan bizalom Istenben, amely megszámszorozza a jó iránti lelkes erőinket.

f) *A kétségbeesést* magunk iránt való bizalmatlansággá lehet tenni, amelynek alapja tehetetlenségünk és bűneink, de ez a bizalmatlanság legyen párosítva az Istenbe vetett bizalommal.

g) *A félelem*, ahelyett, hogy gúzsba kötné a lelket, új erők forrásává lehet. Csak a bűntől és a pokoltól féljünk, mert az ilyen félelem felvértezi a lelket és bátorságot önt belé a rosszal szemben. Féljünk főleg az Istentől, féljünk attól, hogy őt megbántsuk, de ne féljünk az emberektől: vessük meg az emberi tekintetet.

h) *A harag*, ahelyett hogy elvonná tőlünk az önuralmat, változzék jogos méltatlankodássá és akkor megerősít a rossz elleni küzdelmünkben.

i) *A vakmerőség* legyen rettenthetetlen bátorság a lelki élet nehézségeivel és veszedelmeivel szemben. A nehézségek csak ösztönözzék vállalkozó kedvünket.

803. Hogy szenvedélyeinknek ilyen jó irányt adjunk, ebben nagy segítségünkre lesz az **elmélkedés**, amelyet kísérjenek ájtatos fohászok, érzelmek és elhatározások. Az elmélkedés állít eszményt az ember elé, és az őnt belénk erős meggyőződéseket, amelyek lendületbe hozzák erőinket, hogy az eszményt napról-napra jobban megközelítsük. Eszméket és érzelmeket kell állandóan ébren tartani a lélekből, azoknak az erényeknek köréből, amelyeket gyakorolni óhajtunk. Viszont ki kell űzni a lélekből a bűnök körébe tartozó képeket és benyomásokat; Erre pedig a legjobb eszköz a napi elmélkedés a [679. pontban](#) kifejtett módszer szerint. Ha így négy szemközt vagyunk Istennél, minden nap vonzóbbá lesz az erény, undorítóbbá a bűn, mint amely ellenkezik Isten végtelen igazságával és végtelen jóságával. Akaratunk, amelyet erős meggyőződéseink megacéloztak, könnyűszerrel úrrá lesz szenvedélyeinken és oda viszi őket, ahova akarja.

4° HOGYAN MÉRSÉKELJÜK SZENVEDÉLYEINKET?

804. a) Szendélyeinket **mérsékelni** kell még akkor is, ha jó irányba vannak terelve; azaz alá kell őket rendelni az értelem és az akarat vezetésének; míg viszont az értelmet és az akaratot

kegyelem irányítja. Enélkül a mérséklés nélkül a szenvedélyek túlságba mennének, mert „szenvedélyes” természetűek.

Így az a vágy, hogy buzgón imádkozzunk, követelőzéssé fajulhat; a Jézus iránti szeretet gyötri magát, hogy érzékelhető legyen, és ezzel árt a testnek és léleknek egyaránt; a féktelen apostoli buzgóság kimerülést okoz, a méltatlankodás haraggá fajulhat; az öröm féktelenséggé. Különösen manapság könnyű túlzásba esni, mert az emberek ideges kapkodása ragadós. Ez a kapkodás pedig rombolja a testet és a lelket egyaránt, és éppen ezért nem is lehet tartós: *violenta non durans*; már pedig a legtöbbet ér a kitartó erőfeszítés.

805. b) Vessük alá tehát eljárásunkat egy okos *lelkivezető* ellenőrzésének és kövessük a Szentlélek ajándékainak irányítását.

1) Vágyainkban és szenvedélyeinkben tartsunk állandó *mérsékletet*, bizonyos békés nyugodtságot. Nem szabad állandóan feszültségben lenni; kímélni kell gépezetünket, hogy pályafutásunk végére is elérjünk vele. A túlzott sietség ugyanis emészti erőnket. A szegény ember-mozdony nem lehet állandó feszültség alatt, mert különben szétrobban.

2) Mielőtt valami nagy erőfeszítést tennénk, a nagy erőpróbák előtt okos dolog egy kicsit megpihenni. Ilyenkor le kell fékezni a legindokoltabb lelkesedést is, a legtüzesebb és legtisztább apostoli buzgólkodást is. Maga Krisztus Urunk tanított erre példájával: időről-időre megpihentette apostolait: „*Jertek félre egy puszta helyre és pihenjétek meg egy kissé.*”⁷³⁶

Ha szenvedélyeinket így irányítjuk és így mérsékeljük, nemcsak hogy nem lesznek akadályok a tökéletesség útján, hanem hathatós segítőköt nyerünk bennük, hogy napról-napra jobban megközelíthessük a tökéletességet. A rajtuk kivívott győzelem egyben könnyebbé teszi győzelmünket a magasabb képességeken.

IV. § Magasabb képességeink megfékezése

Ezek a magasabb képességek, amelyek az embernek mint embernek sajátosságai, az *értelem* és az *akarat*. Ezeket is meg kell rendszabályozni, mert ezeket is kikezdte az eredeti bűn ([75. pont](#)).

I. Az értelem megrendszabályozása

806. Az értelmet azért adta nekünk az Isten, hogy vele megismerjük az igazságot, főképpen pedig az Istent és az isteni dolgokat. Isten a szellemek igazi napja: ő világít meg bennünket kétféleképpen is: az értelem és a hit világosságával. Jelen helyzetünkben a szükséges igazságokat csakis ezen kétféle világosság mellett ismerhetjük meg. Ha az egyiket vagy másikat mellőzzük, sötétben maradunk. – Az értelem megrendszabályozása annál fontosabb, mivel az értelem irányítja az akaratot, és mint öntudat (lelkiismeret) ez a szabályozója erkölcsi és természetfölötti életünknek. Hogy tehát helyes irányító lehessen, ki kell gyógyítani főbb betegségeiből, amelyek: a tudatlanság, a kíváncsiság és hirtelenkedés, a kevélység és csökönység.

807. 1° A tudatlanságot állandó és rendszeres tanulással lehet leküzdeni. Tanulásunk főtárgya Isten legyen, a mi végső célunk, és az ennek a célnak elérésére szolgáló eszközök. Mert oktan dolog volna mindenféle tudománnyal foglalkozni, és éppen az üdvösség tudományát elhanyagolni.

⁷³⁶ Mk 6,31.

Kétségtelenül mindenkinek meg kell tanulnia a világi tudományokból mindazt, ami állásának betöltéséhez szükséges; de mert legelső kötelességünk Istent megismerni és szeretni, bűn volna Isten ismeretét elhanyagolni. És mégis hány keresztény van, aki igen művelt a tudomány valamelyik ágában, de a vallás tudományáról nagyon kezdetleges ismeretekkel bír: a keresztény hittételekről, az erkölcsstanból és az aszkétikából alig tud valamit. Ma már a válogatott keresztény gárda-csapatban észlelhető valamelyes javulás: hittani körök keletkeztek, amelyekben nagy érdeklődéssel tanulják a hívek a vallási kérdéseket, a lelki élet kérdéseit is. Adjon Isten áldást erre a munkára, és adjon szélesebb elterjedést ezeknek a köröknek!

808. 2° A kíváncsiság értelmünk betegsége, amely csak növeli a vallási tudatlanságot. Ez a kíváncsiság túlságos hévvel ösztönöz bennünket olyan dolgok megismerésére, amelyek tetszenek; pedig a hasznos dolgokat kellene keresni. Ennek következtében sok drága időt veszítünk el. A kíváncsiságot gyakran kapzsi hirtelenkedés kíséri. Valósággal rávetjük magunkat olyan dolgok tanulmányozására, amelyek kíváncsiságunkat kielégítik, nemhogy fontosabb dolgokkal foglalkoznánk.

Hogy a kíváncsiságot leküzdjük, három dolgot kell tennünk: 1) Szokjuk meg, hogy elsősorban *ne azt tanulmányozzuk, ami érdekes*, hanem ami szükséges; azután azt, ami hasznos: *id prius quod est magis necessarium*, mondja Szt. Bernát. A többi dolgokkal csak szórakozásképpen foglalkozzunk. Következésképpen józanul kell olvasni olyan dolgokat, amelyek inkább a képzelőtehetséget ragadják meg, mint az értelmet táplálják, amilyenek a regények legnagyobb része, azok az újságok, folyóiratok, amelyek híreket hajhásznak és pletykákat keresnek. 2) Az olvasásban kerülni kell a túlzott *sietséget*: ne akarjon az ember egykettőre felfalni egy könyvet, A jó könyvet is lassan kell olvasni, hogy az ember jobban megértse és élvezze azt, amit olvas ([582. pont](#)). 3) Könnyebb megtalálni a tanulásban a helyes módszert, ha az ember nem kíváncsiságának kielégítésére tanul; nem is azért, hogy tetszelegjen a tudományában, hanem *természetfölötti indítóokból*, hogy a maga és felebarátja lelkének üdvösségén építsen: „hogy épülésül szolgáljon, és ez szeretet... hogy épüljenek, és ez okosság” – mondja Szt. Bernát.⁷³⁷ De helyesen jegyzi meg Szt. Ágoston,⁷³⁸ hogy a tudománynak a szeretet szolgálatába kell állania: „A tudományt mintegy állványul kell felhasználni, hogy azon felemelkedjék a szeretet.” Ez igaz a lelki élet tudományáról is; mert bizony vannak olyanok, akik ennek tanulmányozásával inkább kíváncsiságukat akarják kielégíteni, vagy kevélységüket legyeztetni, mint szívüket megtisztítani és az önmegtágadást gyakorolni.⁷³⁹

809. 3° A kevélység is kerülendő, az értelemnek a kevélysége, amely sokkal veszedelmesebb és sokkal nehezebben gyógyítható, mint az akarat kevélysége, amint Scupoli mondja.⁷⁴⁰

Az effajta kevélység nehézzé teszi a hitet és az előjáróknak való engedelmességet. Az ember azt gondolja, hogy magának elegendő, akkora bizalma van a maga eszében. Az ilyen embernek nehéz elfogadni a hitnek tanításait; legalább is előbb szeretné megszűrni a maga értelmén. Az ilyen ember annyira bízik a maga ítéletében, hogy nem akar másoktól tanácsot kérni, még az előjáróktól sem. Ebből azután, sajnos; oktalanságok születnek. Innen származik a saját ítéletéhez való csökönyös ragaszkodás, a más felfogásának lekicsinylő elintézésé. Ez az oka a legtöbb széthúzásnak, amelyet katolikusok között, nem egyszer katolikus írók között is, találunk. Szt. Ágoston is beszél már abban az időben ezekről a szerencsétlen széthúzásokról,

⁷³⁷ „Ut ædificent, et caritas est... ut ædificentur, et prudentia est.” *In Cant., serm. XXXVI* n. 3.

⁷³⁸ Sic adhibeatur scientia tamquam machina quaedam per quam structura caritatis assurgat. *Epist. LV, C. XXII.* n. 39. P. L. XXXIII, 233.

⁷³⁹ SCUPOLI, *Certamen spirit.* c. IX, n. 8.

⁷⁴⁰ Uo. n. 10.

amelyek lerontják az egyetértést, az összhangot, a szeretetet: „megtörik az egységet, ellenségei a békének, nélkülözik a szeretetet, dagadnak a dölyfől, tetszenek maguknak és nagy emberek a tulajdon szemükben.”⁷⁴¹

810. Hogy az értelemnek ezt a kevélységét *meggyógyítsuk*, főképpen két dolgot kell tennünk: 1) Mindenekelőtt a gyermek tanulékonyásával alá kell vetnünk magunkat a *hit* tanításainak. Kétségtelen, hogy szabad keresnünk a hittételek mélyebb megértését, amelyet a szentatyák írásainak tanulmányozása, de főképpen Szt. Ágoston és Szt. Tamás műveinek türelmes tanulmányozása eredményez, de azt a kutatást jámborul és józanul kell végezni, mondja a vatikáni zsinat.⁷⁴² Kövessük Szt. Anzelm elvét: *fides quaerens intellectum*: a már kész hit keres mélyebb megértést. Akkor az ember kikerüli a túlzott bíráló szellemét, amely összezsugorítja, szinte semmivé teszi a hittételeket, azon ürügy alatt, hogy magyarázza. Akkor az ember készségesen aláveti magát nemcsak a hit igazságainak, hanem a pápák kijelentéseinek is. Akkor a szabadon vitatható kérdésekben az ember másnak is megadja azt a véleménynyilvánítási szabadságot, amelyet magának megkövetel; és akkor az ember nem kezeli olyan fensőséges lenézéssel azokat, akik ellenkező véleményen vannak. Így állítjuk helyre a békességet a különböző véleményű emberek között.

2) *Ha másokkal vitatkozunk*, nem kevélységünk kielégülését kell keresni, nem a magunk véleményének diadalát, hanem az igazságot. Ritka eset, hogy az ellenfél véleményében ne lenne valamelyes igazság, amelyet eddig nem vettünk észre. Ha tehát figyelemmel és részrehajlás nélkül meghallgatjuk ellenfelünk érvelését, és helyes észrevételeit megengedjük, ezzel kiválóan szolgáljuk az igazságot, egyben pedig betartjuk az alázatosság és a szeretet törvényét.

Hogy összefoglaljuk: Értelmünket azzal rendszabályozzuk meg, hogy azt tanuljuk, ami szükséges és hasznos; hogy rendszerrel tanulunk, kitartással, természetfölötti szándékkal, azzal az óhajással, bárcsak jobban megismernénk, megszeretnénk és gyakorolnánk az igazságot.

II. Az akarat megrendszabályozása

811. 1° Szükséges. Az emberben az akarat az úr, a királyné a többi képességek között, mert a többinek mindnek parancsol. Egyedül ő szabad, és azért nemcsak a saját cselekvéseinek, (amelyeket önmagából kicsalt cselekvéseknek, *actus elicit*, neveznek), hanem az uralma alatt álló többi képességek cselekvéseinek is (amelyeket másból kiharancsolt cselekvéseknek, *actus imperati*, neveznek) ő adja meg a szabadságot, az érdemet, vagy bűnösséget. Ha tehát megrendszabályozzuk az akaratot, ezzel megrendszabályozzuk az egész embert. Az akarat pedig akkor van megrendszabályozva, ha elég erős ahhoz, hogyha többi képességeknek parancsoljon, és elég tanulékony ahhoz, hogy az Istennek engedelmeskedjék. Mert ez a kettős szerepe van az akaratnak.

Mindkét feladata *nehéz*. Mert az alsóbbrendű képességek nem egyszer fellázadnak, és csak úgy lehet őket engedelmesre szorítani, ha a keménységhez tapintatot is adunk. Hiszen az akaratnak nincsen föltétlen hatalma az érzéki képességek fölött, hanem inkább erkölcsi hatalma: a rábeszélés, megindítás hatalma (*non habet dominium despoticum, sed politicum*).

Azért csak nehezen, folyton megújuló *erőfeszítéssel* lehet annyira vinni, hogy az ember érzéki képességeit és szenvedélyeit az akarat uralma alá hajtja.

Néha nehéz az is, hogy akaratunkat alá vessük Istennek. Mert az ember bizonyos önkormányzatra tör, az isteni akarat pedig, hogy megszentelhesse, engedelmeséget, áldozatot

⁷⁴¹ *Sermo* III. Paschæ, n. 4.

⁷⁴² DENZING., n.1796.

is kíván tőlünk, és bizony megesik, hogy a magunk szeszélyét, kényét- kedvét elébe helyezzük az isteni akaratnak. Tehát ezen a részen is önmegtagadást kell gyakorolni.

812. 2° Gyakorlati **eszközök**. Akaratunk akkor lesz helyesen megrendszabályozva, ha elég fogékony lesz ahhoz, hogy Istennek mindenben engedelmeskedjék, és elég erős ahhoz, hogy a testnek és az érzékiségnek parancsolni tudjon. Hogy ezt elérjük, előbb el kell távolítani bizonyos akadályokat, azután pozitív eszközöket is kell használnunk.

A) A főbb akadályok a következők: **a) belső:** 1) *A megmondolás hiánya*. Az ember nem fontolja meg mindig a dolgot a cselekvés előtt, hanem a pillanat hatása alatt cselekszik, a szenvedély, a megszokás, a szeszély befolyására. Tehát fontolgatni kell cselekvésünk előtt és meg kell magunktól kérdezni, mit kíván tőlem Isten a jelen pillanatban. 2) Második akadály a lázas *sietség*, amely túl erős és kevésbé szabályozott feszültséget idéz elő, ezzel rongálja a testet és a lelket megfelelő eredmény nélkül, és nem-egyszer eltérít a helyes útról. Tehát legyen az ember higgadt, mérsékelt a jócselekedetekben is, mert többet ér a lassú tűz, mint a szalmaláng. 3) Harmadik akadály a *nemtörődömség*, határozatlanság, akarati restség, az erkölcsi rugó hiánya, ami elernyeszti és megposhasztja az akarat erőit. Tehát erősíteni kell a meggyőződések és az erkölcsi erőket, amint alább kifejtjük. 4) A negyedik akadály a sikertelenségtől való *félelem*, az önbizalom hiánya, amely rendkívül megcsappantja erőinket. Tehát meg kell arról győződve lennünk, hogy Isten segítségével biztosan célt érünk.

813. b) Vannak azután *külső* akadályok is: 1) *Az emberi tekintet*, amely mások rabszolgáivá tesz bennünket, mert félünk bírálatuktól és gúnyolódásuktól. Ezt le kell győzni, és azt kell mondani magunkban, hogy az Isten ítélete számít, amely végtelenül bölcs és nem az embereké, amely tévedhet. 2) Ehhez járul a *rossz példa*, amely annál könnyebben magával ragad, mert természetünk utánzási hajlamát használja ki. Küzdjük le azzal a megmondolással, hogy egyedül Jézus Krisztus, a mi Mesterünk és Fejünk ([136. s köv. pont](#)), akit nekünk utánozni kell, és hogy a keresztény akkor cselekszik helyesen, ha mindenben ellenkezőleg tesz, mint a világ. ([214. pont](#)).

814 B) Ami a **pozitív eszközöket** illeti, ezek abban állanak, hogy összhangba kell hozni az értelem, az akarat és a kegyelem munkáját.

a) Az értelemnek az a szerepe, hogy szállítson mély *meggyőződéseket*, amelyek akaratunkat irányítják és mozdítják.

Ezek a meggyőződések indítsák akaratunkat az isteni akarat követésére. Főbb elveink legyenek: Isten az én végső célom, Jézus pedig a hozzám vezető út: tehát mindent Istenért kell tennem, egyesültem Jézus Krisztussal. – A célomtól csak egy akadály térít el: a bűn. Tehát kerülnöm kell, és ha szerencsétlenségemre bele estem volna, azonnal jóvá kell tenni a hibámat. – A bűn elkerülésére egy eszköz szükséges és elégséges: az Isten akaratának állandó teljesítése. Tehát minden esetben meg kell azt ismernem és életemet aszerint berendeznem. Hogy ez sikerüljön is, gyakran ismétlem Szt. Pál szavait, amelyeket ez megtérése pillanatában mondott: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?”⁷⁴³ Este a lelkiismeret megvizsgálásánál azután megkeresek és megbánok minden kicsi botlást.

815. b) Ezek a meggyőződések hatalmasan *hatnak az akaratra*. Az akaratnak viszont a maga részéről határozottan, erőteljesen és kitartóan kell cselekednie. 1) Határozottnak kell lennie: miután az ember a cselekvés fontossága szerint többet-kevésőbbet fontolgatott és imádkozott, *azonnal* dönteni kell, minden tévovázás nélkül. Mert az élet nagyon rövid ahhoz,

⁷⁴³ ApCsel 9,6.

hogy túlságosan hosszadalmasan fontolgassunk. Elég, ha az ember amellett dönt, ami neki Isten akaratának látszik; és az Isten, aki a jóakaratra tekint, meg fogja áldani cselekvését. 2) Ennek az elhatározásnak erősnek kell lennie. Nem elég azt mondani: Szeretnék így, szeretnék úgy, mert ezek csak fél-akarások. Hanem azt kell mondani: Akarom, megcsinálom, ha török, ha szakad. Azután egy-kettőre munkához kell látni. Még ma; nem kell a holnapra várni, sem a jeles alkalmakra. A kis teendőkben nyilvánított erős akarat biztosíték arra, hogy a nagy dolgokban is eredményt érünk el. 3) Mindazonáltal ez az erősség nem erőszakosság. Nyugodt, mert maradandó akar lenni. Hogy tehát valóban maradandó is legyen, az ember gyakran felújítja magában az elhatározást, gyakran feltüzel magában a lendületet, de sohasem engedi, hogy a sikertelenségben úrrá legyen rajta a csüggedés. A megkezdett munkát sohasem hagyja abban. Ha elő is fordult volna kisebb hűtlenség, ha sebet is kapott volna az ember a küzdelemben, még is verhetetlennek kell tartania magát, mert ha Istenre támaszkodunk, valóban verhetetlenek vagyunk. Ha az ember olyan szerencsétlen lett volna, hogy elbukott, keljen fel azonnal: a mi lelkünk isteni orvosa előtt nincsen gyógyíthatatlan seb, vagy betegség.

816. c) Végső elemzésben tehát az Isten *kegyelmére* kell számítanunk. Ha alázatosan és bizalommal kérjük, nem is tagadja meg tőlünk az Isten: az Isten kegyelmével pedig legyőzhetetlenek vagyunk. Újítsuk fel tehát gyakran azt a meggyőződésünket, hogy a kegyelem föltétlenül szükséges. Tegyük ezt minden fontosabb cselekvésünk megkezdése előtt. Kérjük is azt tehát esedezve, Krisztus Urunkkal egyesülve: így biztosan meg fogjuk kapni. Gondoljuk meg, hogy az Úr Jézus nemcsak mintaképünk, hanem munkatársunk is; támaszkodjunk tehát reá bizalommal, jól tudva, hogy vele egyesülten az üdvösség rendjében bármit kezdhünk és bármit jó végre vihetünk: „*Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.*”⁷⁴⁴ Akkor azután erős lesz az akaratunk, mert részesedik magának az Istennek erejéből: Isten az én erősségem. Szabad is lesz, mert az igazi szabadság nem abban áll, hogy kiszolgáltatjuk magunkat a zsarnokoskodó szenvedélyeknek, hanem abban, hogy helyreállítjuk az észnek és az akaratnak uralmát az ösztönök fölött.

817. Összefoglalás. Így elérjük azt a célt, amelyet az önmegtagadás elé kitűztünk: érzékeinket és alsóbbrendű képességeinket az akarat uralma alá helyezzük, akaratunkat pedig Istennek vetjük alá.

Így már eredményesen vehetjük fel a küzdelmet, hogy legyőzzük és kiirtsuk a hét főbűnt.

---

⁷⁴⁴ *Fil* 4,13.

IV. fejezet: Harc a hét főbűn ellen⁷⁴⁵

818. Ez a harc alapjában véve nem egyéb, mint önmegtagadás.

Hogy lelkünk megtisztulását befejezzük, és magunkat biztosítsuk a bűnbe való visszaeséstől, a bűnnek gyökerét kell megtámadni, amely nem egyéb, mint a bennünk lakozó hármasság gonosz kívánság. Ezt már leírtuk a [193-209. pontban](#). Ez a három kívánság a gyökere a hét főbűnnek is. A hét főbűn nem is bűn, hanem bűnre való hajlandóság. Mégis bűnnek nevezik, mert bűnre visz. Főbűnöknek pedig azért nevezik őket, mert egy sereg más bűnnek forrásai.

A hét főbűn a következőképpen viszonylik a három kívánsághoz: a büszkeségből származik a kevélység, az irigység, a harag; a test kívánságából a torkosság, a bujaság és a restség; a szemek kívánságából pedig a fősვნység, vagyis a vagyon rendetlen vágya.

819. A hét főbűn elleni harc mindenkor *fontos* helyet foglalt el a lelki életben. Cassianus⁷⁴⁶ hosszadalmasan tárgyal róla, de ő nem hetet, hanem nyolcat különböztet meg, mert külön választja a hiúságot a kevélységtől. Nagy Szt. Gergely⁷⁴⁷ szépen felsorolja a hét főbűnt, amelyeket mindet a kevélységből származtat. Szt. Tamás is a kevélységből származtatja őket, és kimutatja, hogyan lehet őket bölcsesleg osztályozni, ha figyelembe vesszük a sajátos célokat, amelyeket az ember keres. Az akarat kétféleképpen mozdulhat meg egy tárgy körül: keresi, ha jónak látszik, és kerüli, ha rossznak látszik. Mármost a hét főbűnnél jónak látszik: 1) a dicséret, a megtiszteltetés; ezek szellemi javak, amelyeket azonban rendetlenül hajhász az akarat. Ezeket elérni célja a kevélynek; 2) a testi javaknak az a céljuk, hogy biztosítsák az egyén és a faj fennmaradását; ezeket rendetlen módon hajhássza az akarat, és így születik meg a torkosság és a bujaság; 3) a külső javak, a vagyon; ezt rendetlenül kívánja a fősვნeny. – Rossznak látszanak: 1) az erőfeszítés, amelyet a jónak megszerzésére tenni kell; ettől menekedik a rest; 2) saját kiválóságunk csökkenése; ettől óvakodik az irigy és a haragos, bár nem egyforma módon. Így tehát a hét főbűn megkülönböztetése abból a hétféle célból vezethető le, amelyet a bűnös maga elé tűz.

A gyakorlatban azt a felosztást követjük, amely a hét főbűnt a három gonosz kívánságból származtatja.

⁷⁴⁵ CASSIAN, *De cœnobiorum institutis*, I. V, c. I, P. L., XLIX, 202 sq.; *Collationes*, coll. V, c. X, ibid., 621, sq.; S. JOAN. CLIMACUS, *Scala paradisi*, grad. XXII, P. G., LXXXVIII, 948 sq.; S. GREGORIUS M. *Moral.*, I. XXXI, c. XLV, P. L., LXXVI, 620 sq.; S. THOMAS, I^a II^æ, q. 84, a. 3-4; *De malo*, q. 8, a. 1; S. BONAVENTURA, *In II Sentent.*, dist. XLII, dub. III; MELCHIOR CANO, *La victoire sur soi-même*, trad. par M. Legendre, Paris, 1923; NAT. ALEXANDER, *De peccatis* (Theol. cursus Migne, XI, 707-1168); ALVAREZ DE PAZ, t. II, Lib. I, P. 2^a, De extinctione vitiorum; PHIL. DE SS. TRINIT., I^a P., Tr. II, disc. II et III, De vitiorum eradicatione et passionum mortificatione; CARD. BONA, *Manuductio ad cœlum*, cap. III-IX.

ALIBERT, *Physiologie des Passions*, 1827; DESCURET, *La Médecine des Passions*, Paris, 1860; PAULHAN, *Les Caractères*, Paris, 1902; J. LAUMONIER, *La Thérapeutique des péchés capitaux*, Paris, Alcan, 1922.

⁷⁴⁶ *De cœnobiorum institutis*, I. V, c. I; *Collat.*, col. V, c. X.

⁷⁴⁷ *Moral.*, I. XXXI, c. 45. P. L., LXXVI, 620-622.

I. cikkely: A kevélység és a vele rokon bűnök⁷⁴⁸

I. § A kevélység

820. A kevélység eltévelyedése a jogos önbecsülésnek. Mert szabad megbecsülnünk magunkban azt, ami jó van bennünk, és kereshetjük mások részéről is a megbecsülést, mint ami szükséges nekünk az emberekkel való érintkezésben. Kétségtelenül, *szabad*, sőt kötelességünk *megbecsülni mindazt a jót*, amit Isten belénk helyezett; csak ismerjük el, hogy ezen javaknak Isten a létesítőjük és végső céljuk. Ez az érzelem megtiszteli Istent és megtiszteli magát az embert. Óhajthatjuk tehát, hogy mások is észrevegyék a bennünk levő jót, azt becsüljék meg és dicsérjék érte az Istent. Nekünk is kötelességünk felebarátunk jótulajdonságait elismerni. Ez a kölcsönös megbecsülés megkönnyíti az emberek közötti érintkezést.

De ebben az egyébként helyes dologban is *lehet eltévelyedés*. Az ember néha elfelejti, hogy Isten minden javak adója, és magamagának tulajdonítja jótulajdonságait. Ez rendetlenség, mert hallgatólagos tagadása annak, hogy Isten a mi első létesítőnk. Hasonlóképpen az is előfordulhat, hogy az ember kizárólag a maga javát tarja szeme előtt cselekedeteiben, pl. a maga dicsőségét keresi, ahelyett hogy Istenért cselekednék. Ez is rendetlenség, mert hallgatólagos tagadása annak, hogy Isten a mi végső célunk. Ez a két rendetlenség van a kevélység főbűnében. Így lehet tehát meghatározni ezt a főbűnt: rendetlen önszeretet, amely kifejezetten, vagy hallgatólagosan úgy szereti magát, mintha ő lenne a maga első létesítője és végső célja. A bálványimádásnak egy neme ez, mert az ember a maga Istenének tekinti magát, amint Bossuet megjegyezte ([1204. pont](#)). – Hogy tehát a kevélységet jobban legyőzzük, kifejtjük: 1° *főbb formáit*; 2° a belőle fakadó *hibákat*; 3° *gonoszságát*; 4° *orvosságait*.

I. A kevélység főbb formái

821. 1° Az első formája abban áll, hogy az ember kifejezetten, vagy hallgatólagosan **a maga első létesítőjének** gondolja magát.

A) Kevés olyan ember van, aki annyira rendetlenül szeretné magát, hogy kifejezetten a maga első létesítőjének képzelje magát.

a) Ez az *istentagadók* bűne, akik nem ismerik el Istent, mert nem akarnak maguk fölött urat: *nem kell Isten, sem úr*. Róluk beszél a zsoltáros, amikor azt mondja: „*Mondá az esztelen szívében: nincs Isten*”⁷⁴⁹ **b)** Végeredményében ez volt Lucifer bűne is, aki a maga ura akarván lenni, megtagadta a köteles engedelmséget Istennek. Ebbe a csoportba tartoznak ősszüleink is, akik olyanok akartak lenni, mint az Isten és maguktól akarták tudni a jót és gonoszt; ide sorozandók az eretnekek, mint Luther, akik megvetették az egyháznak Istentől rendelt tekintélyét; nemkülönben a racionalisták, az észelvűek, akik annyira büszkék az értelmükre, hogy nem akarják azt alárendelni a hitnek. Hasonló bűne van némely művelt embernek, akik gögösebbek annál, hogysem elfogadják a hittételek hagyományos magyarázatát, és annyira elkoptatják a dogmákat, hogy a végén alig marad belőlük valami, mert mindenáron összhangzásba akarják hozni azokat a maguk kívánalmaival.

⁷⁴⁸ S. THOM., II^a II^{ae}, q. 162 et 132; *de Malo*, q. 8-9; BOSSUET, *Tr. de la Concupiscence*, c. 10-23; *Sermon sur l'Ambition*; BOURDALOUE, *Carême*, Serm. pour le mercredi de la 2e sem.; ALIBERT, *op. cit.*, t. I, p. 23-57; DESCURET, *op. cit.*, t. II, p. 191-240; PAULHAN, *Les Caractères*, p. 167; BEAUDENOM, *Formation à l'Humilité*, Paris, 1902, p. 33-55; THOMAS, *L'Éducation des sentiments*, Paris, Alcan, 1904, p. 113-124 et 133-148; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. VII.

⁷⁴⁹ *Zsolt* 13,1.

822. B) Jóval többen *hallgatólagosan* teszik magukat a maguk Istenévé. Úgy cselekszenek, mintha összes természetes és természetfölötti javaink, amelyekkel Isten bennünket megajándékozott, teljesen a magunk tulajdona lenne. Elméletben ugyan elismerik, hogy Isten a mi első alkotónk; de a gyakorlatban annyira mértéktelenül becsülik magukat, mintha jótulajdonságaiknak maguk volnának a szerzői.

a) Vannak, akik annyira *tetszelegnek jótulajdonságaikban* és érdemeikben, mintha ők volnának annak szerzői: „A lélek – mondja Bossuet⁷⁵⁰ – mert szépnek látja magát, gyönyörködött maga-magában, valósággal elbűvölődött a saját kiválóságának szemléletében: egy pillanatra elfelejtette, hogy Istennek is kell valamit tulajdonítania: elfelejtkezett arról, hogy függ; először csak megállott magánál, azután átadta magát önmagának. De amikor az ember arra törekedett, hogy szabad legyen, annyira, hogy felszabaduljon Isten alól és az igazságosság törvényei alól, bűnének foglya lett.”

823. b) Súlyosabb azoknak a kevélysége, akik *az erényt is maguknak tulajdonítják*, mint a sztoikusok; vagy akik azt képzelik, hogy Istennek ingyenes ajándékai a saját érdemeiknek gyümölcsei; akik azt gondolják, hogy jócselekedeteikben nagyobb részünk van nekünk, mint az Istennek, pedig a valóságban Isten azoknak a föltrehozója; akik úgy tudnak azokban *tetszelegni*, mintha egészen és kizárólag az övék volna.⁷⁵¹

824. C) Ugyanez az oka annak is, hogy a kevélyek *nagyítják jótulajdonságaikat*.

a) A kevély *szemet huny gyarlóságai előtt*: csak jótulajdonságait nézi és pedig nagyító üvegen át. Azért olyan jótulajdonságokat tart magáról, amelyek nem léteznek, vagy amelyek csak látszólagos erények. Pl. alamizsnát ad, hogy feltűnjék, és azt gondolja, hogy szeretetet gyakorolt, pedig a kevélység bűnébe esett. Egy másik azt hiszi, hogy szent, mivel érezhető vigasztalásokban részesült, vagy mivel leírt egypár jámbor gondolatot, vagy nemes elhatározást; pedig még csak a kezdetek kezdetén van. A harmadik nagyszabású léleknek hiszi magát, mert nem törődik holmi apróságokkal a lelki életben, hanem a nagy eszközök segítségével hirtelen szentté akar lenni, b) A kevély ember *igazságtalanul más ember elé helyezi magát*, mert másban a hibákat nagyító üvegen át nézi, míg a maga hibáiról alig akar tudomást szerezni; meglátja felebarátjának szemében a szálkát, de nem látja a maga szemében a gerendát. Néha egyenesen leszólja felebarátjait, amint a farizeus tette; máskor nem megy el annyira, de belsőleg kevésre értékeli őket, mindenesetre magánál kevesebbre, pedig a valóságban nála többet érnek. Ezért azután uralkodni akar fölöttük, elismertetni kívánja a maga vélt fölényét.

c) *Az előjárókkal szemben* a kevélység a bírálat és a zúgolódás szellemében nyilvánul meg: a kevély ember szemmel kíséri az előjárók legkisebb cselekedetét, eljárását, hogy leszólhassa; mindent felül akar bírálni, mindent ellenőrizni. Emiatt az engedelmesség nehéz lesz: az ilyen embernek igen nehezebbre esik, hogy az előjárók tekintélyének magát alávesse, hogy elfogadja intézkedéseiket, hogy tőlük engedélyeket kérjen. Az ilyen ember független szeretne lenni: végeredményében a maga ura és Istene.

825. 2° A kevélység másik formája abban áll, hogy az ember **magát tekinti a maga végső céljának**. Ezt teheti kifejezetten, vagy legalább is hallgatólagosan, amennyiben cselekedeteit nem vonatkoztatja Istenre és azokért olyan dicséretet vár, mintha azok teljesen az övéi volnának. Ez a második hiba az elsőből folyik; mert aki magát a maga első létrehozójának tekinti, az a maga végső célja is kíván lenni. De tegyünk itt ismét egy-két megkülönböztetést.

⁷⁵⁰ *Traité de la Concupiscence*, ch. XXI.

⁷⁵¹ Uo. ch. XXIII; J.-J. OLIER, *Introd.*, ch. VII.

A) Kevés ember van, aki magát *kifejezetten* a maga végső céljának teszi meg: ilyenek legfeljebb az istentagadók és hitetlenek.

B) De a *gyakorlatban* sokan úgy cselekszenek, mintha ezt az elméletet vallanák: a) *Azt kívánják, hogy úgy dicsérjék, magasztalják őket jócselekedeteikért, mintha ők volnának annak föléltrehozói, és mintha csakugyan joguk volna ezeket a cselekedeteket kizárólag a maguk dicsőségére elkönyvelni.* Ahelyett hogy mindent Istenre irányoznának, elvárják, hogy az emberek úgy magasztalják sikereikért, mintha nekik volna tulajdonítandó minden dicséret. b) *Önzésből cselekednek, a maguk érdekét hajhászva, keveset törődve Isten dicsőségével és még kevesebbet felebarátjuk javával.* Végre is annyira mennek, hogy azt hiszik, ők a világ közepe, ők mindennek végső célja, és azért a többi embernek úgy kell berendeznie az életét, hogy nekik tessenek és szolgálatokat tegyenek. Ez annyit jelent, mint, ha öntudatlanul is, az Isten jogait bitorolni.

c) *Vannak jámbor lelkek, akik nem mennek ennyire, de mégis önmagukat keresik a jámborságban: panaszkodnak az Istenre, ha nem önti el őket mindenféle vigasztalásokkal; elszontyolodnak, ha meglepi őket a lelki szárazság, és így hamisan azt hiszik, hogy a jámborság célja fürödni a lelki vigasztalásokban.* Pedig hát az Isten dicsősége a végső célja összes cselekvéseinknek, de főleg az imádságnak és jámborsági gyakorlatoknak.

826. Be kell tehát vallanunk, hogy a kevélység, valamilyen formában, nagyon elterjedt hiba, még azok között is, akik tökéletes életre adják magukat. Olyan hiba, amely elkísér a lelki élet valamennyi útján, és amelyik csak velünk együtt múlik ki. A kezdők még nem nagyon veszik észre, mert nem tanulmányozzák még magukat eléggé. Fel kell tehát hívni a figyelmüket erre a pontra, bemutatva nekik a kevélység legközönségesebb formáit, hogy tegyék azt részleges lelkiismeret-vizsgálásuk tárgyává.

II. A kevélységből fakadó hibák

A főbbek az *elbizakodottság, a nagyravágyás és a hiúság.*

827. 1° Az *elbizakodottság* az a rendetlen vágy és remény, hogy erőnkön felüli nagy dolgokat műveljünk. Onnan ered, hogy az embernek túlságosan jó véleménye van magáról, képességeiről, tudományáról, erejéről, erényeiről.

a) *Az értelem terén* az ilyen ember azt hiszi, hogy meg fogja oldani a legnehezebb kérdéseket, hogy behatolhat a legrejtettebb tárgyakba, vagy legalább is erejét meghaladó tanulmányokhoz foghat. – Az ilyen ember azt hiszi, hogy nagyon helyesek az ítéletei és okosak véleményei, és ahelyett, hogy tudna kételkedni, egy kardvágással akarja megoldani a tudomány legbonyolultabb gordiusi csomóit. b) *Erkölcsei téren* azt gondolja az elbizakodott ember, hogy elég okos ahhoz, hogy magát vezesse, s neki nem is hasznos, ha máshoz fordul lelki irányításért. Az ilyen ember könnyen elhitheti magával, hogy múlt bűnei dacára nem kell visszaeséstől tartania; azért oktanul kiteszi magát a bűn alkalmainak, és elbukik. Innen származnak azután az elszontyolodások, vagy megmakacsolások, amelyek újabb bukások okai.

c) *A lelki élet terén* az elbizakodott embernek nincsenek ínyére a rejtett és még hozzá, önmegtagadással járó erények: szereti a csillogó erényeket; ahelyett, hogy az alázatosság szilárd alapjára építene, nagy tökéletességről álmodik, jellemének erejéről, nagyvonalúságról, apostoli buzgóságról s nagy sikerekről, amelyeket szerinte okvetlenül el kell érnie a jövőben. De az első heves kísértéseknél rögtön kitűnik, mennyire gyenge és ingatag még az akarata. Néha semmibe veszi az ilyen ember a közönséges imádságokat és a jámborságnak úgynevezett apró gyakorlatait; rendkívüli kegyelmekre pályázik, pedig a lelki életnek még csak a kezdetén van.

828. 2° Ez a kevélységből fakadó elbizakodottság szüli a **nagyravágyást**, azaz rendetlen szeretetét a megtiszteltetésnek, a méltóságnak, a mások fölötti uralomnak. Mert sokat tart tehetségeiről, és mert magát másoknál különbnek tartja, uralkodni akar másokon, kormányozni akarja őket és rájuk tukmálja a maga eszméit.

A nagyravágyásban való rendetlenség Szt. Tamás⁷⁵² szerint háromféleképpen nyilvánulhat meg: 1) az ember olyan *megtiszteltetéseket keres*, amelyeket nem érdemelt meg, és amelyeket nem érhet el; 2) *maga-magáért keresi* ezeket, a maga és nem az Isten dicsőségére; 3) *a tisztségeket önmagukért szereti*, és nem fordítja azokat embertársai javára, amint az Istentől kiszabott rend megkövetelné. Hiszen a felsőbbeknek az alantasokért kell dolgozniuk.

Ez a nagyravágyás megnyilvánul minden téren: 1) *Politikai téren*, ahol az ember a többiek fölébe akar emelkedni; ezért gyakran mindenféle alávalóságra, megalkuvásra, gyávaságra kész, csakhogy biztosítsa magának a szavazatokat.⁷⁵³ 2) *Értelmi téren*, amikor valaki rá akarja mindenképpen varrni felebarátjára a maga felfogását, olyan kérdésekben is, amelyekről észszerűen lehet vitatkozni. 3) *A polgári életben*, ahol az ember mohón keresi az első helyeket, a feltűnő állásokat, a tömeg hódolatát. 4) *Sőt egyházi téren is*, mert amint Bossuet⁷⁵⁴ mondja „mennyi óvintézkedést kellett tenni, még az egyháziak és szerzetesek választásaiban is, hogy megakadályozzák a nagyravágyást, a mesterkedéseket, a fondorkodásokat, a titkos korteskedéseket, a tisztességtelen ígéreteket és eljárásokat, a simoniás megegyezéseket, és a többi, ezen a téren nagyon is gyakori rendetlenségeket; mindezt anélkül, hogy egyébbel dicsekedhetnénk, minthogy betakartuk és elpalástoltuk ezeket a bűnöket, nem pedig hogy kiirtottuk gyökerestül.” És Nagy Szt. Gergely pápa⁷⁵⁵ is megjegyzi, hogy a papok között is vannak, akik doktoroknak szeretnek hívatni és mohón keresik az első helyeket és a megtiszteltetéseket.

Ez tehát elterjedtebb hiba, mintsem első pillanatban gondolná az ember. Egyébként rokon a hiúsággal.

829. 3° A **hiúság** mások becsülésének rendetlen szeretete. Abban különbözik a kevélységtől, hogy a kevélység a maga kiválóságában tetszeleg. De rendesen a kevélységből fakad. Mert amikor az ember túlzottan becsüli magát, természetesen azt kívánja, hogy mások is becsüljék.

830. A) A hiúság gonoszsága. Lehet kívánni, hogy becsüljenek, anélkül hogy bűnt követnénk el ezzel. Ha azt kívánjuk, hogy akár természetes, akár természetfölötti jótulajdonságainkat elismerjék, hogy ezzel nagyobb dicsősége legyen Istennek és nekünk nagyobb befolyásunk embertársainkra a jót tevésben, ebben nincsen semmi bűn. Mert az a rendje a dolognak, hogy ami jó, azt becsülni is kell; csak ismerje el az ember, hogy minden jónak Isten a szerzője, és hogy egyedül őt kell dicsérni. Legfeljebb azt lehetne mondani, hogy veszedelmes dolog ilyen kívánságot ápolni, mert könnyen megesik, hogy önző célból kívánjuk mások becsülését.⁷⁵⁶

⁷⁵² *Sum. theol.*, II^a II°, q. 131, a. 1.

⁷⁵³ Ez a gyarlóság nemcsak a tudósok és gazdagok között fordul elő: BOSSUET (*Tr. de la Concupiscence*, ch. XVI) beszél azokról a parasztokról, akik a templomban hevesen vitatkoznak az elsőbbségért, annyira, hogy képesek kijelenteni, hogy nem mennek a templomba, ha nem tesznek nekik igazságot.

⁷⁵⁴ Uo. ch. XVI.

⁷⁵⁵ *Pastoral.*, p. I, c. I, P. L., LXXVII. 14.

⁷⁵⁶ Nagyon jól fejt ki ezt ki Szt. Tamás, II^a II°, q. 132, a. 1: „Quod autem aliquis bonum suum cognoscat et approbet, non est peccatum... Similiter etiam non est peccatum quod aliquis velit bona opera sua approbari: dicitur enim (*Matth.*, V, 16): *Luciat lux vestra coram hominibus*. Et ideo appetitus gloriae de se non nominat aliquid vitiosum... Potest autem gloria dici vana tripliciter: uno modo ex parte rei de qui quis gloriam quaerit, puta cum, quis quaerit gloriam de eo quod non est gloria dignum, sicut de aliqua re fragili et caduca; alio modo ex parte ejus a quo quis

A *rendetlenség* ott kezdődik, ha az ember magamagáért kíván becsültetni, anélkül, hogy Istenre hártaná a tiszteletet; avagy ha olyan semmis tulajdonságokért kíván becsültetni, amelyek nem érdemlik meg a becsülést; avagy ha az ember olyan emberek dicséretére pályázik, pl. a világ fiaira, akik csak az üres dolgokat értékelik.

Senki sem írta le jobban ezt a hibát, mint de Sales Szt. Ferenc: „Hiúnak nevezzük azt a dicsőséget, amelyet az ember magának keres, vagy azért mivel nincs meg bennünk, vagy azért mivel bennünk van ugyan, de nem nekünk van, vagy mivel bennünk is van, nekünk is van, de nem érdemli meg, hogy dicsérjék. A származás nemessége, a hatalmasok barátsága, a nép kegye, ezek olyan dolgok, amelyek nincsenek bennünk, hanem elődeinkben, vagy mások becsülésében. Vannak, akik büszkén, hetykén húzzák ki magukat, mert paripán ülnek, mert tollbokréta van a sapkájukon, mert fényesen fel vannak öltözve; de ki ne látná, hogy mennyire örülség ez? Mert ha ebben a dologban van dicsőség, az a paripáé, a madaré és a szabóé. Mások abban tetszelegnek maguknak, hogy magasra pedert bajuszuk, szépen fésült szakálluk, fodorított hajuk, puha kezük van; hogy jól tudnak táncolni, játszani, énekelni; de nem nyomorult igényű emberek-e ezek, akik ilyen üres és ostoba dolgokkal akarják növelni értéküket és emelni tekintélyüket? Mások, mert egy kis tudásuk van, azt akarják, hogy tiszteljék és becsüljék az emberek, mintha mindenkinek hozzájuk kellene járni iskolába és őket fogadni meg tanítómestereknek; azért nevezik rátartiaknak az ilyen embereket. Mások szépségük szemléletében páváskodnak, és azt gondolják, hogy az egész világ utánuk bolondul. Mindez végtelenül üres, ostoba, szemérmetlen dolog, és azt a dicsőséget, amelyet valaki ilyen ostoba és léha tárgyakkal akar menteni, hiú dicsőségnek nevezzük.”

831. B) *A hiúságból fakadó hibák.* A hiúság több hibának forrása, amelyek mintegy külső megnyilvánulásai; ilyenek különösen: a dicsekvés, a fitogtatás és az alakoskodás.

1) *A dicsekvés* abban áll, hogy az ember szeret beszélni magáról, vagy mindarról, ami reá előnyös fényt vet, hogy ezzel megnyerje mások nagybecsülését. Vannak olyanok, akik magukról, családjukról, sikereikről olyan nyíltan beszélnek, hogy a hallgatóknak mosolyogniuk kell; mások ügyesen olyan térre terelik a beszélgetést, amelyen kitűnhetnek; megint mások félénken emlékeznek meg hibáikról, abban a titkos reményben, hogy a hallgatók mentetetni fogják hibáikat és ki fogják emelni jótulajdonságaikat.⁷⁵⁷

2) *A fitogtatás* abban áll, hogy az ember magára akarja vonni mások figyelmét, és ezért pl. rendkívüli pompát fejt ki, rendkívüli módon cselekszik, stb.

3) *Az alakoskodó* az erény külső színét ölti magára, gondosan elrejtve titkos és nagyon is valóságos bűneit.

III. A kevélység gonoszsága

Hogy helyesen ítéljük meg ennek a hibának gonoszságát, szemügyre vesszük a kevélységet önmagában és eredményeiben.

832. 1° Önmagában véve: A) *A tulajdonképpeni értelemben vett kevélység*, amely tudatosan és készakarattal, habár esetleg csak hallgatólagosan bitorolja az Isten jogait, *súlyos bűn*, sőt a legnagyobb bűn, amint Szt. Tamás mondja, mert aki benne leledzik, nem akarja magát alávetni Isten mindent átfogó uralmának.

---

gloriam quaerit, puto hominis cujus iudicium non est certum; tertio modo ex parte ipsius qui... appetitum glariæ suæ non refert in debitum finem...”

⁷⁵⁷ „Az, aki magát gyalázza, mondja de Sales Szt. Ferenc (*Esprit*, ch. XIX), közvetve dicséretet keres, és úgy tesz, mint aki evez: hátát fordítja oda, ahová teljes erejéből törekszik. Az ilyen ugyancsak bosszankodnék, ha elhinnék róla a rosszat, amelyet magáról mond. Kevélységből kíván aláztatónak látszani.”

a) Aki tehát *teljesen független* akar lenni, aki megtagadja az alárendeltséget Istennek, vagy Isten helyetteseinek, súlyos természetű dologban, halálos bünt követ el, mert fellázad az Isten, a mi legfőbb törvényes parancsolónk ellen.

b) Az is halálos bűn, hogy az ember *magának tulajdonítja* azt, ami nyilvánvalóan Istentől származik; főleg tehát a kegyelem ajándékait: mert ez annyit jelent, hogy az ember hallgatólagosan tagadja, hogy Isten az első létrehozója minden jónak, ami bennünk van. Pedig vannak olyanok, akik azt mondják: A magam erejéből vagyok, ami vagyok.

c) Akkor is halálos bünt követ el az ember, ha *kizárólag maga-magáért* akar cselekedni; ha ki akarja zárni az Istent; mert ez annyit jelent, mint megtagadni Istent, mint végső célunkat.

833. B) *A mérsékelt kevélység*, amely elismeri Istent első létesítőnknek és végső célunknak, de mégsem adja meg Istennek mindazt, amivel neki tartozik, és így mintegy elrabol tőle egy darabot az ő dicsőségéből, *bocsánatos bűn*. Ilyet követnek el azok, akik dicsekednek jótulajdonságaikkal és erényeikkel, mintha meg lennének győződve arról, hogy mindez az ő tulajdonuk; azok is, akik elbizakodottak, hiúk, nagyravágyók, de nem tesznek semmit, ami súlyosan bele ütköznék valamely isteni vagy emberi törvénybe. De lehetnek ezek a bűnök halálosakká is, ha súlyosan bűnös cselekedetekre ragadnak. Így a hiúság, amely önmagában véve csak bocsánatos bűn, halálos bűnné lesz, ha miatta olyan nagy adósságokat csinálunk, hogy azután nem tudjuk kifizetni; vagy ha az ember hiúságból tisztátalan vágyat akar felkelteni valakiben maga iránt. – Lássuk most a kevélység eredményeit.

834. 2° Eredményei: A) A meg nem fékezett kevélységnek néha *végzetes eredményei* vannak. Hány háborút idézett fel már az uralkodók, sőt a népek kevélysége!⁷⁵⁸ Vagy ha nem akarunk olyan messze menni, mennyi egyenetlenkedést idéz elő a családokban; mennyi viszálykodás egyes emberek között irandó ennek a bűnnek számlájára! Méltán tanítják a szentatyák, hogy a kevélység az összes többi bűnök gyökere, sőt mi több, megrontója annyi sok jócselekedetnek, mert hatása alatt önző szándékból végezzük azokat.

835. B) *Ha a tökéletesség szempontjából nézzük* a dolgot, mint amellyel most foglalkozunk, azt kell mondanunk, hogy a kevélység a tökéletességnek legnagyobb ellensége, mert siralmas terméketlenséget idéz elő lelkünkben, és számtalan bűnre vezet. **a)** Tényleg, sok kegyelemtől és sok érdemtől foszt meg:

1) *Sok kegyelemtől foszt meg*, mert Isten, aki bőkezűen osztogatja kegyelmeit az alázasoknak, megvonja azokat a kevélyektől: „*Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázasoknak pedig kegyelmet ad.*”⁷⁵⁹ Fontoljuk csak meg ezeket a szavakat: Isten ellenáll a kevélyeknek, „mivel – mondja Olier⁷⁶⁰– a kevély egyenesen megtámadja Istent, és a maga személyének akar mindent, Isten ellenáll ezeknek a szemtelen és rettenetes törekvéseknek, és mert meg akarja tartani annak, ami, letöri és elpusztítja azt, aki ellene föltámad.”

2) *Sok érdemtől foszt meg*: Az érdemszerzésnek egyik leglényegesebb feltétele a jószándék; már pedig a kevély maga-magáért cselekszik, hogy tessék az embereknek, nem pedig hogy tessék az Istennek; azért megérdemli a farizeusokhoz intézett feddést: „mert akkor nem lesznek jutalmatok Atyátoknál, ki mennyekben vagyon... bizony, bizony mondom nektek, elvettétek jutalmukat.”⁷⁶¹

⁷⁵⁸ „Hominem efficit dæmonem contumeliosum, blasphemum, perjurum, facit ut appetantur cædes...” (S. CHRYS.: in ep. II. ad Thess., C. I. homil. I. n. 2. P. G. 471.)

⁷⁵⁹ *Jak* 4,6.

⁷⁶⁰ *Introduction*, ch. VI. Ire Sect.

⁷⁶¹ *Mt* 6,1-2.

836. b) Számtalan más bűnnek forrása. Ezek: 1) *önmagunk ellen való bűnök*: az elbizakodottság kiteszi magát a bűn veszedelmének és elvész benne; a kevély ember nem kéri esengve Isten kegyelmeit, amelyekre pedig szüksége van, és elbukik; azután kedvét veszti, és nincs bátorsága megváltani hibáit a szentgyónásban. 2) *A felebarát elleni bűnök*: a kevély ember akkor sem enged, amikor látja, hogy nincsen igaza, bántó a társalgásban, heves és éles hangú vitatkozásokat kezd, amelyek egyenetlenkedést és széthúzást idéznek fel; keserű, sértő, igazságtalan szavakat használ ellenfelével szemben, hogy megalázza, vaskos bírálatokat enged meg magának az előljárókkal szemben, és intézkedéseiket nem teljesíti.

837. C) Szerencsétlenné is teszi azt az embert, aki állandóan hódol neki: mivel mindenben nagy akar lenni és felebarátai fölé kíván emelkedni, nincs soha békéje és nyugalma. Valóban, addig nem tud megnyugodni, amíg nem diadalmaskodott vetélytársain; és mert ezt teljesen el nem éri sohasem, zavart, nyugtalan, szerencsétlen. Fontos dolog tehát, hogy megleljük ennek a betegségnek orvosságát.

IV. A kevélység orvosságai

838. Mondottuk már ([207. pont](#)), hogy a kevélységnek nagy orvossága, ha elismerjük, hogy Isten minden jónak szerzője, és ezért neki jár ki minden tisztesség és dicsőség. Magunktól nem vagyunk egyéb, mint semmi és bűn, és ezért csak feledést és megvetést érdemlünk ([208. pont](#)).

839. 1° Semmik sem vagyunk. Erről kell magukat meggyőzni a kezdőknek; ezen tépelődjenek elmékedéseikben, lassan megfontolva, hogy: semmi sem vagyok, semmit sem tehetek, semmit sem érek.

A) Semmisem vagyok: Igaz, hogy tetszett az isteni jóságnak kiválasztani engem a létre milliárdnyi lehető közül; életet, halhatatlan lelket adott nekem, amiért áldanom kell minden napjaimban. De: **a) a semmiből vétettem**, és önsúlyomnál fogva a semmibe törekszem vissza; ha Teremtőm állandó fenntartó munkájával meg nem óvna, menthetetlenül oda buknék vissza. A létem nem az enyém tehát, hanem egészen az Istené; neki kell tehát hódolattal adóznom.

b) Az a lét, amelyet Isten nekem adott, élő valóság, végtelen nagy jótétemény, amelyért nem adhatok hálát soha elegendőképpen; de bármilyen csodás is legyen ez a lét, az Isten létevel összehasonlítva olyan, mint a semmi, „*Mint a semmi teelötted.*”⁷⁶² Ez a lét 1) *esetleges* lét, amely eltűnhetne anélkül, hogy hiányzanék valami a mindenség tökéletességéből; 2) ez csak amolyan *kikölcsönzött* lét, amelyet csak úgy adott nekem az Isten, hogy fenntartotta magának a föltétlen birtokjogot valóságom fölött; 3) ez a lét *törékeny* valóság, amely önmagában meg sem állhat, hanem Istennek kell azt minden pillanatban fenntartania. Ez a lét tehát lényegénél fogva függ Istentől, és nincs más létcélja, minthogy kinyilvánítsa Isten dicsőségét. Ha tehát elfelejtjük ezt a függést, és úgy cselekszünk, mintha jótulajdonságaink tulajdonunk volnának, azokkal dicsekedni érthetetlen ostobaság, örültség és igazságtalanság.

840. Amit mondottunk az emberről a természetes rendben, még sokkal inkább igaz a *természetfölötti rendben*: az a részesedés az Isten életéből, amely engem nagyvá és nemessé tesz, lényegénél fogva ingyenes adomány, amelyet Istentől és Jézus Krisztustól kaptam, és amelyet nem őrizhetek meg sokáig az Isten kegyelme nélkül, sem nem növelhetek magamban az Isten természetfölötti közreműködése nélkül ([126-128. pont](#)). Elmondhatom tehát: „Hála legyen Istennek az ő kimondhatatlan ajándékáért.”⁷⁶³ Micsoda hálátlanság és micsoda igazságtalanság tehát, ha az ember ennek a lényegénél fogva isteni ajándéknak legkisebb

⁷⁶² Zsolt 38,6.

⁷⁶³ 2Kor 9,15.

porcikáját is magának tulajdonítja! „Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, mit dicsekszel, mintha nem kaptad volna?”⁷⁶⁴

841. B) Nem tehetek semmit: Igaz, hogy értékes képességeket kaptam Istentől, amelyekkel megismerhetem az igazságot és szerethetem a jóságot; ezeket a képességeket a természetfölötti erények és a Szentlélek ajándékai még jobban tökéletesítették; nem is tudjuk eléggé megcsodálni a természetnek és a kegyelemnek ezen ajándékait, amelyek egymást olyan bámulatosan kiegészítik. De mégis magamtól, a magam kezdeményezéséből nem tehetek semmit. Nem tudok sem megindulni, sem haladni. A természetes rendben ehhez Isten közreműködése szükséges, a természetfölötti rendben Isten segítő kegyelme. Ezek nélkül egy üdvös gondolatom, egy jó kívánságom sem támadhatna. És ezt tudva, lehet-e ezekre a képességeimre büszkélkedni, mintha azok teljesen az én tulajdonom volnának? Ez is hálátlanság, örültség és igazságtalanság volna.

842. C) Nem érek semmit: Igaz, ha szemügyre veszem azt, amit Isten belém helyezett, amit cselekszik bennem kegyelmével, nagy érték vagyok; „*Mert nagy volt a ti vételáratok!*”⁷⁶⁵ „*Annyit érsz, amennyit Isten!*” Mert annyit érek, mint amennyibe kerültem: én pedig az Isten vérébe kerültem. De kié a dicsőség az én megváltásomért, az enyém, vagy az Istené? A felelet nem nehéz. – De elvégre is, mondja a legyőzött önszeretet, van nekem is valami tulajdonom, ami értéket ad cselekvéseimnek, ez az én szabad közreműködésem az isteni kegyelemmel. Bizonyos, hogy nekünk is van valami részünk érdemeinkben, de nem főrészünk. Hiszen ez a szabad közreműködés nem egyéb, mint működtetése azoknak a képességeknek, amelyeket Isten ingyenesen adott nekünk, és abban a pillanatban is, amikor szabad bejegyzésünket adjuk, Isten a főcselekvő, aki működik bennünk: „*Mert az Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli.*”⁷⁶⁶ És ha egyszer közre is működünk a kegyelemmel, hányszor utasítjuk el magunktól, hányszor működünk tökéletlenül közre! Valóban, ezen a téren nincs mit dicsekednünk, hanem meg kell szégyenülnünk.

Amikor egy jeles mester megfestett egy képet, azt neki tulajdonítják, és nem azoknak a harmad-negyedrangú piktoroknak, akik neki segítségére voltak. Sokkal inkább kell tehát a mi érdemeinket Istennek tulajdonítanunk, mint első létrehozónak, mert, ahogyan szépen mondja Szt. Ágoston, amikor Isten megjutalmazza a mi érdemeinket, a maga adományait jutalmazza meg: „*coronando merita, coronas dona tua.*”⁷⁶⁷

Így tehát, bármely oldalról nézzük is a dolgot, és bármekkora legyen is értékük azoknak a drága ajándékoknak, amelyek bennünk vannak (és számítsuk ide érdemeinket is), nincs jogunk velük dicsekedni, hanem Istené érte az elismerés és a szívünk mélységes hálája. Nekünk csak egy jogunk van: hogy kérjünk Istentől bocsánatot, amiért olyan rosszul használtuk fel az ő adományait.

843. 2° Bűnös vagyok, és mint ilyen megvetést érdemelek; megérdemelem mindazt a megvetést, amelyet Istennek reám bocsájtani tetszik. Hogy erről igazán meggyőződünk, elegendő elménkbe idézni azt, amit a halálos és bocsánatos bűnről mondottunk.

A) Ha olyan szerencsétlen voltam, hogy csak egyetlen egy *halálos bűnt* is elkövettem, megérdemlem az örökké tartó megszegyenülést, megérdemlem a poklot. Igaz, hogy megvan az az édes bizalmam, hogy Isten megbocsájtotta már bűnömet, de akkor is igaz marad, hogy felségsértést követtem el az Isten ellen, hogy bizonyos értelemben Isten-gyilkolást és egyben

⁷⁶⁴ 1Kor 4,7.

⁷⁶⁵ 1Kor 6,20.

⁷⁶⁶ Fil 2,13.

⁷⁶⁷ Mindenszentek prefációja.

lelki öngyilkosságot követtem el (719. pont). Hogy ezt az Isten-sértést kiengeszteljem, késznek kell lennem elfogadni az összes megaláztatásokat, a lehető összes megszólásokat, rágalmatokat, sértéseket, megbántásokat, mert mindez nagyon is alatta van annak, amit megérdemlek, ha csak egyszer is megsértettem az isteni felséget. És ha sokszor sértettem meg, milyen nagy kell hogy legyen belenyugvásom, sőt örömöm, amikor alkalmam van mulandó megszégyenüléssel kiengesztelni vétkeimet!

844. B) Mindnyájan követtünk el *bocsánatos bűnöket*, még pedig teljes szántsándékossággal, elébe helyezve a magunk akaratát és gyönyörűségét az isteni akaratnak és dicsőségnek. Ez, amint mondtuk a 715. pontban, az isteni felség megsértése. Ez a sértés mélységes megaláztatásokat érdemel. Ha egész életünket is eltöltenénk az alázatosság gyakorlataiban, akkor sem volnánk képesek Istennek kellő elégtételt adni azért a dicsőségért, amelyet tőle elraboltunk. Ha ez az állítás túlzásnak látszik, jussanak eszünkbe a szentek könnyei, kegyetlen vezeklései; pedig azok csak bocsánatos bűnöket követtek el, és mégis azt gondolták, hogy sohasem tehetnek eleget, hogy lelküket megtisztítsák és az isteni felséget megengeszteljék. Ezek a szentek tisztábban látták ezeket a dolgokat, mint mi; és ha mi másképpen gondolkozunk, mint ők, ez onnan van, mert minket elvakított a kevélység.

Nekünk tehát, mivel bűnösök vagyunk, nemcsak nem kell keresni mások becslését, hanem meg kell vetni önmagunkat, és szívesen kell fogadni minden megalázást, amelyet Isten reánk bocsájt.

II. § Az irigység⁷⁶⁸

845. Az irigység szenvedély és egyben egyik főbűn. Mint szenvedély, bizonyos mélységes szomorúság, amely eltölti érzelmi törekvőképességünket, amikor látjuk, hogy másnak jól megy sora. Ezt az érzést a szív összeszorulása kíséri, amely megbénítja a szív működését, és úgy hat, mint az aggodalom.

Itt főképpen annyiban foglalkozunk az irigységgel, amennyiben főbűn, és kifejtjük: 1° *mibenlétét*; 2° *gonoszáját*; 3° *ellenszereit*.

846. 1° Az irigység mibenléte. A) Az irigység hajlandóság a mások javán való elszomorodásra, amennyiben azt úgy fogjuk fel, mint a magunk fölényének csorbulását. Az irigységgel velejár az a vágy, bár hiányoznék felebarátunkból az a jó, amely bennünket árnyékba helyez.

Ez a hiba tehát a *kevélységből fakad*, amely nem tűrhet sem vetélytársat, sem különbet. Az ember meg van győződve a maga felsőbbségéről, és azért elszomorodik azon, ha látja, hogy másnak jobban megy, mint neki. Főképpen a szembetűnő tulajdonságok tárgyai az irigységnek, de komoly embereknél föltámadhat az irigység szolid tulajdonságok, sőt az erények körül is.

Ez a gyarlóság elsősorban abban nyilvánul, hogy az embernek rosszul esik, ha más dicsérnek; ilyenkor az ember igyekszik leszállítani a dicséreték értékét, amennyiben bírálja azt, amit dicsérnek.

847. B) Gyakran összetévesztik az irigységet a *féltékenységgel*. Amennyiben különböznek, a féltékenységet így lehet meghatározni: tulajdon javunknak túlságos szeretete, párosítva az attól való félelemmel, hogy elragadják tőlünk. Például, ha valaki eddig az első tanuló volt az osztályban, és egy idő óta észreveszi egy másiknak előretörését, féltékeny lesz erre, mert attól

⁷⁶⁸ S. CYPRIANUS, *De zelo et livore*, P. L., IV, 637-652; S. GREGORIUS M., *Moral.*, I. V, c. 46. P. L., LXXV, 727-730; S. THOM., II^a II^{ae}, q. 36; *De Malo*, q. 10; ALIBERT, *op. cit.*, t. I, p. 331-340; DESCURET, t. II, p. 241-274; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. V.

tart, hogy elragadja tőle az elsőséget. Más: valakinek van egy barátja, akinek bizalmát bírja; ha attól tart, hogy más hódítja meg magának, féltékeny lesz reá. Vagy: valakinek számos ügyfele van; ha attól tart, hogy valaki elhódítja tőle, erre az emberre féltékenykedik. Innen származik az a féltékenység, amely egyazon állású emberek, művészek, tudósok, sőt nem ritkán papok között is fel szokott lépni. – Egyszerűen így lehet ezt kifejezni: az ember irigykedik a más javára és félti a magáét.

C) Különbség van irigység és *nemes versengés* között. Ez utóbbi dicséretre méltó törekvés, amely arra unszol, hogy ami nemest embertársunkban láttunk, azt magunkban is, ha lehet még magasabb fokban, megvalósítsuk; de csakis tisztességes eszközökkel.

848. 2° Az irigység **gonoszsága**. Hogy ezt megértsük, tekintsük az irigységet előbb önmagában, azután eredményeiben.

A) *Önmagában véve* az irigység természeténél fogva halálos bűn, mert egyenes ellentéte a szeretetnek, amely azt kívánja, hogy örvendjünk a más jólétének. Minél nagyobb az a jó, amelyet irigyel az ember, annál súlyosabb bűn az irigység. Azért, mondja Szt. Tamás: irigyelni felebarátunk lelki javait, szomorkodni azért, mert az apostoli munkában sikerei vannak, igen súlyos bűn.⁷⁶⁹ Persze csak akkor súlyos bűn az irigység, ha az ember teljesen beleegyezik a keletkező gerjedelembé. De az irigység igen gyakran csak feltoluló érzés, megfontolatlan, vagy kevésbé megfontolt indulat, azért ebben az utóbbi esetben is csak bocsánatos bűn.

849. B) Az irigység *eredményei* néha súlyos bűnök:

a) Felkelti az emberben a *gyűlölet* érzelmét. Mert az ember hajlamos arra, hogy gyűlölje is azt, akit irigyel, vagy akire féltékeny. Következésképpen kész róla rosszat beszélni, őt befeketíteni, rágalmazni, neki rosszat kívánni.

b) Az a hatása is megvan, hogy *egyenetlenséget* idéz elő nemcsak idegenek között, hanem a család tagjai között is (gondoljunk csak egyiptomi József történetére), vagy rokonok között is. Ezek az egyenetlenségek nagyon elfajulhatnak és könnyen ellenségeskedés, botrány lesz a végük. Gyakran idéz elő széthúzást ugyanegy vidék katolikusai között is, az egyház nagy kárára.

c) *A vagyonnak és a tisztségeknek rendetlen hajhászására* is vezet. Csakhogy felülmúlja az ember azt, akire irigykedik, hajszolja a munkát, nem riad vissza többé-kevésbé tisztességtelen mesterkedésektől sem.

d) *Megzavarja az irigynek a lelkét*. Mert addig nincsen békessége és nyugalma, amíg háttérbe nem szorította, maga alá nem gyúrta vetélytársát; mivel pedig ez ritkán sikerül tökéletesen, állandóan emésztődik.

850. 3° Orvosságai. Ezek részben negatívak, részben pozitívak.

A) *A negatív orvosság* abban áll, hogy: a) *meg kell vetni* a lélekben támadó irigységnek és féltékenységnek első megmozdulásait, és ki kell magunkból vetni, mint nemtelen dolgot, el kell taposni, mint egy mérges kígyót. b) *Azután vonjuk el* tőle a *figyelmünket*. Foglaljuk el magunkat valamivel, és csak miután visszatért lelkünk nyugalma, akkor gondoljuk meg, hogy felebarátunk jótulajdonosságai nem csökkentik a mienket, hanem még ösztönzőül szolgálnak nekünk, hogy mi is utánozzuk a jót.

⁷⁶⁹ Est tamen invidia quæ inter *gravissima peccata* computatur, scilicet *invidentia fraternæ gratiæ*, secundum quod aliquis dolet de ipso augmento gratiæ (*Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 36, a. 4 ad 2).

851. B) A pozitív orvosságok között kettő van, amelyik fontos:

a) Az elsőt annak *meggondolásából* merítjük, hogy be vagyunk kebeleztve Krisztusba. Ezen hittétel szerint mi mindnyájan testvérek vagyunk, mindnyájan tagjai annak a titokzatos testnek, amelynek Krisztus a feje, amiért is az egyik tagnak kiválósága, sikerei, a másik tagnak is díszére válnak. Tehát ahelyett, hogy szomorkodnánk testvéreink fölényén, Szt. Pál⁷⁷⁰ gyönyörű tanítása szerint örülni kellene neki, mert a köznek javára válik, sőt még a mi személyes hasznunkra is szolgál. – Ha másokban az erényeket irigyeljük, akkor „ahelyett, hogy irigykednénk és féltékenykednénk reá ezen erények miatt, ami gyakran megtörténik az ördögnek és az önszeretetnek sugalmára, egyesüljünk Jézus Krisztus Szentlelkével a legméltóságosabb Oltáriszentségben; tiszteljük benne ezeknek az erényeknek a forrását, és kérjük az ő kegyelmét, hogy mi is részesedjünk belőlük; és meglátjátok, hogy ez a gyakorlat mennyire hasznos és előnyös lesz reátok nézve.”⁷⁷¹

852. b) A második eszköz abban áll, hogy fejlesszük ki magunkban *a nemes versengést*, ezt a dicséretreméltó keresztény érzelmet, amely utol akarja érni, sőt Isten kegyelmével felül is akarja múlni a felebarát erényeit.

Hogy a versengés erkölcsileg jó legyen és valóban különbözzék az irigységtől, legyen: 1) *tárgyában tisztességes*; azaz felebarátainknak nem akármiféle sikereit, hanem erényeit óhajtsa utánozni; 2) legyen *szándékában nemes*: azaz ne azt keresse, hogy mást legyőzzön, megalázzon, leigázzon, hanem hogy ő maga legyen jobba, hogy ezzel nagyobb dicsőségére szolgáljon Istennek és díszére az egyháznak; 3) legyen *tisztességes eszközeiben*: céljának elérésére ne használjon fondorlatot, cselt, vagy bármi más meg nem engedett eszközt, hanem ernyedetlen munkát, az Isten adományainak okos kihasználását.

Ha ilyen tulajdonságai vannak a versengésnek, akkor hathatós eszköz az irigység ellen, mert nem sérti meg semmiben sem a szeretetet, hanem ahelyett kitűnő ösztönzést ad a jóra. Mert ha azokat, akik fölöttünk vannak, követendő mintaképeknek tekintjük, ezzel hallgatólagosan beismerjük a magunk tökéletlenségét és gyógyulni akarunk belőle, felhasználva azoknak jó példáját, akik körülöttünk élnek. Ez valóban annyit jelent, mint megfogadni Szt. Pál tanácsát: „*Legyetek követőim, mint én Krisztusé.*”⁷⁷² Ez annyit jelent, mint teljesíteni a keresztényeknek adott utasításait, hogy legyenek figyelemmel egymásra, hogy ezzel nagyobb szeretetre és jócselekedetekre buzduljanak: „*Figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jócselekedetekre buzduljunk.*”⁷⁷³ Ez annyit jelent, mint behatolni az egyház szellemébe, amely élénk állítja a szentek példáját és ezzel nemes versengésre hív fel bennünket. – így azután az irigység csak arra fog szolgálni, hogy alkalmat adjon az erény gyakorlatára.

III. § A harag⁷⁷⁴

A harag eltévelyedése annak az ösztönszerű érzelemnek, amely arra hajt, hogy védekezzünk, ha megtámadnak és az erőszakot erőszakkal verjük vissza. Kifejtjük: 1° *mibenlétét*; 2° *gonoszságát*; 3° *orvosságait*.

⁷⁷⁰ Róm 12,15-16.

⁷⁷¹ J.-J. OLIER, *Catech. chrét.*, IIe P., leç. XIII.

⁷⁷² 1Kor 11,1.

⁷⁷³ Zsid 10,24.

⁷⁷⁴ S. GREGORIUS M. *Moral.*, I. V, c. 45, P. L. LXXV, 727-730; S. THOM., II^a IIe, q. 158; *De Malo*, q. 12; DESCURET, *op. cit.*, t. II, 1-57; THOMAS, *op. cit.*, ch. IX, p. 94-103; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. VI.

I. A harag mibenléte

853. A harag lehet szenvedély is, érzelem is.

1° A harag, mint szenvedély, az erőszakos visszahatás vágya, amelyet valamely szenvedés, valamely fizikai vagy erkölcsi ellenhatás vált ki. Ez az ellenhatás erős felzúdulást kelt, amely megfeszíti az erőket, hogy diadalmaskodjunk a nehézségeken. Ilyenkor ki akarja az ember tölteni bosszúját az embereken, az állatokon és a tárgyakon.

Két fő formáját lehet megkülönböztetni: van *vörös harag*, vagyis kitörő harag, az erősöknél; és van *fehér harag*, vagy sápadt, fojtó harag. Az előbbinél a szív hevesen dobog, és a test felszínére kergeti a vért: a lélegzetvétel meggyorsul, az arc lángra gyúl, a nyak megduzzad, az erek kiütkeznek a bőrön, a haj égnek mered, a tekintet ég, a szemek majd kiugranak gödreikből, az orrcimpák kitágulnak, a hang rekedt lesz, a beszéd szaggatott, erőteljes, az izomerő növekedik, az egész test küzdelemre feszül, az ököl irgalmatlanul lecsap, tör, vagy erőszakkal eltávolítja az akadályt. – A fehér haragnál a szív összeszorul, a lélegzetvétel megnehezül, az arc rendkívül sápadt lesz, hideg veríték gyöngyözik a homlokon, az állkapcsok összeszorulnak, az ember ijesztően néma; de az elfojtott düh nemsokára vadul tör ki és erőszakos tényekben nyilatkozik meg.

854. 2° A harag, *mint érzelem*, erős vágy, hogy valamely támadót visszaverjünk és megbüntessünk.

A) Van *jogos harag* is, szent méltatlankodás is, amely szintén erős vágy, de észszerű vágy, hogy megérdemelt büntetésben részesítsük a bűnösöket. Ilyen szent haragra gyúlt Krisztus Urunk a kufárok ellen, akik üzérkedésükkel megszenteltelenítették Atyjának házáat;⁷⁷⁵ viszont Héli főpapot keményen megfeddette az Úr, amiért nem fenýtette meg vásott gyermekeit.

Hogy a harag megengedett legyen, a következő kellékek szükségesek: **a)** a *tárgya* legyen igazságos: azaz csak annak megbüntetését óhajtsuk, aki megérdemli, és csak olyan mértékben, amilyen mértékben megérdemli; **b)** a *kivitelben* legyen mérsékelt, csak annyira menjen, ameddig a sértés terjed, és tartsa be az igazságosságtól megkövetelt eljárást; **c)** *szándékában* legyen szeretettel teljes, ne akarjon másnak rosszat, hanem csak az legyen a kívánsága, hogy a megsértett jogrend helyreállítsák és a bűnös megjavuljon. Ha ezek közül a feltételek közül hiányzik valamelyik, a harag megrovandó túlzásba csapott. – Főképpen a szülőknél és előljárókban fordulhat elő gyakrabban a szent harag, de meg van engedve néha az egyszerű polgároknak is, hogy a köznek érdekeit megvédelmezzék és a gazemberek diadalát megakadályozzák: mert vannak olyan emberek, akikre a jó bánásmód nem hat, akik nem félnek, csak a büntetéstől.

855. B) A harag, *mint főbűn*, más: erőszakos és féktelen vágy, hogy embertársunkat megbüntessük; hiányzik belőle a fentebb elsorolt három kellék. A haragot nemegyszer gyűlölet kíséri, amelynek nemcsak az a célja, hogy visszaverje a támadást, hanem óhajtja a bosszút, a más baját. A gyűlölet meggondoltabb, tartósabb érzelem, amelynek éppen ezért súlyosabb következményei is vannak.

856. 3° A haragnak *fokozatai* vannak: **a)** kezdetben csak a türelmetlenségnek megmozdulása: az embert kihozza a sodrából a legcsekélyebb ellenkezés, a legkisebb sikertelenség; **b)** későbbben *ingerültség*, mértéken felüli belső bosszankodás, amely féktelen külső taglejtésekben nyilatkozik meg; **c)** majd *erőszakosságba* csap át és nemcsak szavakban, hanem ütlegekben is megnyilatkozik; **d)** *bőszültséggé* is fajulhat, amely múltó örültség; a

⁷⁷⁵ Jn 2,13-17.

kolerikus ember ilyenkor nem ura magának, összefüggés nélkül beszél, és olyan taglejtéseket csinál, hogy örültnek látszik; e) a harag végül engesztelhetetlen *gyűlöletbe* mehet át, amely bosszúért liheg, és néha annyira jut, hogy ellenfelének halálát kívánja. Tudni kell megkülönböztetni ezeket a fokozatokat, hogy megállapíthassuk a haragnak erkölcsi gonoszságát.

II. A harag gonoszsága

Tekintsük a haragot előbb önmagában, azután eredményeiben.

857. 1° Ha a haragot **önmagában** tekintjük, akkor tegyünk még egy további megkülönböztetést:

A) Ha a harag múltó belső szenvedély, természeténél fogva *bocsánatos bűn*: mert túlzás, mértéktelenség. Föltételezzük természetesen, hogy egyébként nem sérti sem az igazságosságot, sem a szeretetet. – Ugyan az is megtörténhetik, hogy az ember elveszti az önuralmat és súlyos sértésekben tör ki felebarátja ellen. Ha ez a felindulás teljesen meggondolt és szándékos, akkor halálos bűn; de leggyakrabban csak félig-meddig meggondolt és azért bocsánatos bűn.

858. B) Ha a harag *gyűlöletbe* megy át, és ez a gyűlölet szándékos, akkor lényegénél fogva halálos bűn, mert súlyosan sérti a szeretetet és nem egyszer az igazságosságot is. Ilyen értelemben mondja Krisztus Urunk: „*Mindaz, aki atyjafiára haragszik, méltó az ítéletre; aki pedig azt mondja atyjafiának: raka, méltó a főtörvényszékre; aki pedig azt mondja: bolond, méltó a gehenna tüzére.*”⁷⁷⁶ De ha a gyűlölet indulata nem egészen megfontolt, a bűn csak bocsánatos.

859. 2° A féktelen harag **eredményei** néha rettenetesek.

A) Seneca⁷⁷⁷ élénk színekkel ecseteli: árulás, felbujtás, méregkeverés, a családi békesség feldúlása, egyenetlenkedés, polgárháború, háború, minden szörnyű következményeivel együtt – íme, ezek a harag eredményei. Ha még nem is megy ennyire, akkor is igen sok hibának forrása, mert elveszi kezünkől az önuralmat, és különösen zavarja a családi békességet és rettenetes ellenségeskedésekre vezet.

860. B) *Ha a tökéletesség szempontjából nézzük, a harag, mondja Nagy Szt. Gergely pápa,*⁷⁷⁸ a tökéletességnek nagy akadály. Mert ha meg nem fékezzük, miatta elveszítjük: 1) az okosságot, vagyis a megfontolást: 2) a szeretetreméltóságot, amely a társadalmi érintkezéseket van hivatva megédesíteni: 3) az igazságosság becsülését, mert a szenvedély nem szívesen ismeri el másnak jogait: 4) a benső összeszedettséget, amely pedig annyira szükséges, hogy elnyerjük az Istennel való bensőséges egyesülést, a lélek békéjét; hogy megértsük a kegyelem hívó szózatát. Fontos dolog tehát, hogy ismerjük a harag orvosságait.

III. A harag orvosságai

Ezeknek az orvosságoknak meg kell szüntetni a haragot, mint szenvedélyt és a gyűlölet érzelmét, amely nem egyszer nyomon követi a haragot.

⁷⁷⁶ Mt 5,22.

⁷⁷⁷ *De ira* 1. I, n. 2.

⁷⁷⁸ *Moral*, 1. c., P. L. LXXV, 724.

861. 1° Hogy ezen a szenvedélyen uralkodjunk, minden **eszközt** meg kell ragadnunk.

A) Vannak *egészségügyi eszközök*, amelyek elejét veszik a haragnak, vagy mérséklék azt: ilyenek a könnyű ételekkel való táplálkozás, meleg fürdők, zuhanyok, tartózkodás az izgató italoktól, főleg a szesztől. Mivel a test és a lélek között mélységes benső kapcsolat van, már a testet is mérsékelni kell. De mert ebben a pontban mindig figyelembe kell venni az ember vérmérsékletét, egészségi állapotát, jó kikérni az orvos tanácsát.

862. B) De még jobbak az *erkölcsi eszközök*. **a)** Hogy elejét vegyük a haragnak, szokjunk hozzá ahhoz, hogy cselekvés előtt egy kis *megfontolást* tartunk, hogy ne ragadjon magával a szenvedély első fuvalma. Hosszú, fáradtságos munka ez, de igen eredményes. **b)** Ha mindennek dacára mégis előtört a harag, „jobb, ha *kereken elutasítjuk*, mintha alkudozunk vele, mert ha csak egy kis időt engedünk neki, ura lesz a helyzetnek, és úgy tesz, mint a kígyó, amely könnyen bevonszolja az egész testét oda, ahová sikerült bedugni a fejét... Az első felindulásakor, amelyet éreztek, össze kell szednetek minden erőtöket, nem hirtelenül, nem erőszakosan, hanem simán és mégis komolyan.”⁷⁷⁹ Mert ha az ember dühösen akarná visszaverni a haragot, még jobban felkorbácsolja. **c)** Hogy az ember jobban elnyomja a haragot, vonja el tőle magát, azaz gondoljon akármi másra; ki kell tehát üzni magunkból a szenvedett sértések emlékét, el kell távolítani lelkünkől a gyanakvásokat, stb. **d)** „Hívjuk Istent segítségül, amikor úgy látjuk, hogy harag háborít, utánozva a széltől hányatott, vihartól és hullámtól vert apostolok példáját; mert ő parancsolni fog szenvedélyeinknek, s ezek elülnek és nagy csendesség lesz.”⁷⁸⁰

863. 2° Ha a harag a gyűlöletnek, a neheztelésnek, a bosszúvágnak érzéseit kelti fel bennünk, ezeket csak az Isten szeretetére épített *felebaráti szeretet* tudja meggyógyítani gyökeresen. Ilyenkor arra kell gondolni, hogy mindnyájan ugyanegy atyának gyermekei vagyunk, bekebelezve Jézus Krisztusba, ugyanazon boldogságra vagyunk hivatva, és hogy ezek a nagy igazságok nem egyeztethetők össze a gyűlölet érzelmével. Azért: **a)** Jussanak eszünkbe *a Miatyánknak szavai*: bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek; és mivel igen óhajtjuk, hogy nekünk Isten megbocsásson, nekünk is meg kell bocsájtanunk ellenségeinknek. **b)** Jusson eszünkbe *Jézus Krisztus példája* is: ő barátjának nevezte Júdást abban a pillanatban is, amikor jött őt elárulni; imádkozott a kereszten hóhéraiért. Azért kérjük tőle nemes szívet, hogy mi is tudjunk feledni és megbocsájtani. **c)** Meg kell kísérelnünk elfelejteni a sértéseket és mindent, ami erre a tárgyra vonatkozik. A tökéletes emberek imádkozni szoktak azokért, akik őket megbántották, és ebben az imádságban édes balzsamot találnak lelkük sebére.

Ezek azok a főbb eszközök, amelyekkel diadalmaskodhatunk az első főbűnökön: a kevélységen, irigységen és a haragon. Szóljunk most egy szót azokról a hibákról, amelyek az érzékiségből, azaz a testnek kívánságából fakadnak. Ezek: a torkosság, a bujaság és a restség.

⁷⁷⁹ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, III. P., ch. VIII.

⁷⁸⁰ Uo.

II. cikkely: Az érzékiség bűnei

I. § A torkosság⁷⁸¹

A torkosság visszaélés azzal az élvezettel, amelyet Isten az egyén fenntartásához szükséges táplálkozással egybekötött. Fejtsük ki: 1° *mibenléte*; 2° *gonoszságát*; 3° *orvosságait*.

864. 1° A torkosság **mibenléte**. A torkosság a táplálkozásnak, az evésnek és az ivásnak rendetlen szeretete. A rendetlenség abban áll, hogy az ember *az élvezetet önmagáért keresi*, és ezzel kifejezetten, vagy hallgatólagosan célt csinál belőle, azok példájára, akiknek Istenük a has;⁷⁸² vagy abban áll, hogy valaki túl sokat eszik vagy iszik, és ezzel árt egészségének, vagy józanságának.

865. A hittudósok négyféle módot sorolnak fel, ahogyan az evésben és ivásban hibázni lehet:

Praepropere, idő előtt: ha valaki előbb eszik, mint szüksége volna rá; az étkezésre megszabott időn kívül; csak abból az okból, hogy torkosságát kielégítse.

Laute et studiose, ínycsekdedve: ha valaki ínycsek falatokat keres, szereti a túlzott gonddal elkészített ételeket, hogy nagyobb gyönyörűséggel élvezhesse.

Nimis, túl sokat: ha valaki többet eszik, vagy iszik, mint amennyit a természet, vagy akár az étvágy megkíván, és ezzel egészségének árt. Az ilyen embert nagybélűnek nevezik a világban.

Ardenter, falánkan: ha valaki mohón eszik, gyűrve magába az ételt, akár az állat.

866. 2° A torkosság **gonoszsága** abban áll, hogy szolgájává teszi a testet a léleknek, az embert az állat színvonalára süllyeszti, eltompítja az értelmi és erkölcsi életet és észrevétlen lejtőn lecsúsztatja az embert az érzékiség bűneibe, amelyek alapjukban véve szintén a torkosságnak fajtái. Hogy a gonoszságát pontosan megjelöljük, különbséget kell tennünk:

A) A torkosság *halálos bűn*, ha: **a)** annyira mégy, hogy jelentős időn keresztül *képtelenekké tesz* bennünket állásbeli *kötelességeink végzésére*, vagy ha megakadályoz a fontos isteni vagy egyházi parancsok teljesítésében; pl. ha súlyosan árt az egészségnek, ha örült költekezésbe visz bele, amely árt a család érdekeinek; ha vét a böjt, vagy megtartóztatás törvénye ellen; **b)** ugyanígy, *ha súlyos bűnök oka*.

Adjunk egypár példát. „A túlzás a táplálkozásban – mondja P. Janvier⁷⁸³ – általános túltengésre vezet, amely a torkosságnak leánya. Ide tartozik a szemek és a fülek túltengése, amelyek egészségtelen táplálékot keresnek a látványosságokban és a sikamlós énekekben; a képzelőtehetség túltengése, amely megzavarodik, az emlékezőtehetség túltengése, amely a múltból olyan emlékeket keres, amelyek felkavarják az érzékiséget; a gondolat túltengése, amely tilos tárgyakra tévelyeg; – a szívnek túltengése, amely testies érzelmekbe vágyik, az akarat túltengése, amely lemond uralmáról, hogy szolgájává szegődjék az érzékeknek... A mértéktelenség a táplálkozásban mértéktelenné tesz a nyelvben is. Mennyi bűnt követ el a nyelv a hosszú és pompás lakomák alatt! Hibákat a komolyság ellen... Hibákat a titoktartás ellen. Az ember ilyenkor elárulja azokat a titkokat, amelyeknek megőrzésére ígéretet tett; hivatali titkokat, amelyek szentek; és az ember kiszolgáltatja a rosszmájúságnak egy férjnek, egy feleségnek, egy anyának a jó nevét, egy család becsületét, talán egy nemzet jövőjét. Hibák

⁷⁸¹ S. THOM., II^a II^{ae}, q. 148; *de Malo*, q. 14; JAUGEY, *De quatuor virtut. cardin.* 1876, p. 569-574; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. II.

⁷⁸² *Fil* 3,19.

⁷⁸³ *Carême*, 1921, Retraite pascalle, Excès de table.

az igazságosság és a szeretet ellen. A megszólás, a rágalom, a leszólás a legbűnösebb formájukban megrendítő szabadossággal tálaltatnak ki... Hibák az okosság ellen. Az ember olyan ígéreteket tesz, amelyeket be nem tarthat, anélkül, hogy az erkölcsen összes előírásait meg ne sértené.”

867. B) A torkosság *önmagában véve csak bocsánatos bűn*: ha az ember csupán mértéktelenséggel vétkezik az evésben, de nem esik egyéb súlyos kihágásba; nem sért meg valamely más fontos törvényt.

868. C) A *tökéletesség szempontjából nézve* a dolgot, a torkosság ennek komoly akadályja: 1) fenntartja a *zabolátlanságot*, amely meggyengíti az akaratot és egyenleti útját az érzéki örömeinek, amely a lelket veszedelmes behódolásokra készíti elő; 2) *sok más hibának forrása*, amennyiben féktelen örömet idéz elő, amely szószátyárságra, pletykaságra, sikamlós tréfákra, tapintatlanságra, szerénytelenségre vezet, és így tárt kaput nyit az ördög csábításának. Fontos dolog tehát, hogy leküzdjük.

869. 3° Orvosságai. Az az *elv*, amely vezessen a torkosság leküzdésében, az, hogy a táplálkozásban található élvezet nem cél, hanem csak eszköz; és következésképpen alá kell azt rendelni a hittől megvilágított természetes észnek ([193. pont](#)). A hit pedig azt mondja nekünk, hogy az asztal élvezeteit meg kell szentelni jószándékkal, józansággal és önmegtagadással.

1) Táplálkozásunkban vezessen tisztességes és természetfölötti *szándék*. Ne úgy együnk, mint az állat, amely nem keres egyebet, mint élvezetet. Sem úgy, mint a pogány bölcselő, aki megelégszik tisztességes szándékkal, de tovább nem megy. Együnk úgy, mint a keresztényekhez illik: tegyük ezt is Isten nagyobb dicsőségére: hálával emlékezzünk meg Isten jószágáról, amely megadta nekünk a mindennapi kenyeret; az alázatosság szellemében mondjuk el de Paul Szt. Vincével, hogy nem érdemeljük meg azt a kenyeret, amelyet megesszünk; a szeretet szellemében, azzal a szándékkal, hogy visszaszerezzük erőnket Isten és a felebarát szolgálatára. Ezzel eleget teszünk Szt. Pál intelmeinek, amelyeket az első keresztényekhez intézett, és amelyeket némely szerzetben evés előtt el szoktak mondani: „*Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjete*.”⁷⁸⁴

870. 2) A szándéknak ez a tisztasága betartatja velünk a józanságot, azaz a *kellő mértéket*: ha ugyanis csak azért eszünk, hogy a kötelességeink teljesítésére szükséges erőket visszaszerezzük, kerülni fogjuk azt a túlságot, amely egészségünknek árthatna. Az egészségtan szakemberei pedig egyenesen azt mondják, hogy „a józanság (azaz a mértékletesség) a fizikai és erkölcsi rugékonyság lényeges feltétele. Mivel azért eszünk, hogy éljünk, egészségesen kell ennünk, hogy egészségesen éljünk. Nem szabad tehát túl sokat enni, vagy inni... Az embernek úgy kell felkelni az asztaltól, hogy könnyűnek és rugékonynak érezze magát, inkább egy kicsit éhesen, mintsem hogy elnehezülve a túl bő tápláléktól.”⁷⁸⁵

Jó azonban megjegyezni, hogy nem ehetik mindenki egyforma mértékkel. Van olyan szervezet, amely, ha meg akarja magát óvni a tüdővészttől, bőségesebb táplálkozásra szorul; van megint más, amelynek keveset kell ennie, hogy óvakodjék a köszvényttől. Ebben a dologban kövesse tehát az ember valamely hozzáértő orvos tanácsát.

871. 3) A józanság mellett a keresztény még némely *önmegtagadást* is végezhet. **A)** Mivel könnyű lefelé menni a lejtőn, és túl sokat engedni meg érzékiségünknek, jó ha néha *megvonunk*

⁷⁸⁴ *IKor* 10,31.

⁷⁸⁵ E. CAUSTIER, *La vie et la santé*, p. 115.

magunktól egy-egy jó falatot, még ha hasznos is volna, de nem szükséges. Ezzel bizonyos uralmat nyerünk az érzékiségen, mert megvonunk tőle egy-egy megengedett élvezetet. Az ember ilyen módon felszabadítja az értelmet az érzékek szolgátságából, több szabadságot ad neki az imádságra és a tanulásra, és kikerül számtalan veszedelmes kísértést.

B) Kitűnő szokás, hogy *nem múlik el étkezés* önmegtágadás nélkül. Ezeknek az apró megvonásoknak az a hasznuk, hogy megerősítik az akaratot, anélkül, hogy ártanának az egészségnek. Ezért többet érnek, mint azok a nagyobb, rendkívüli önmegtágadások, amelyeket az ember ritkán végez. A jó lelkek ehhez az önmegtágadáshoz a felebaráti szeretet indítóokát kapcsolják: hagynak egy-egy falatot a szegényeknek, tehát Jézusnak, aki az ő személyükben él. És jól jegyzi meg Ferrier Szt. Vince,⁷⁸⁶ hogy az, amit az ember meghagy, bármilyen csekélyke legyen is, válogatott falat legyen. Ezzel egyben hozzászokunk ahhoz, hogy egy keveset abból is együnk, amit nem szeretünk.

872. C) A leghasznosabb önmegtágadás az, amelyet az ember *a szeszes italok* körül végez. A következő elveket kell ismernünk:

a) A szeszes italok mérsékelt élvezete önmagában véve *nem bűn*. Nem szabad tehát elítélni azokat a világiakat, vagy papokat, akik mértékkel használják.

b) De ha az ember önmegtágadásból vagy jó példaadásból tartózkodik tőlük, ez föltétlenül *dicsérendő* dolog. Innen van, hogy a lelkipásztorkodásban működő sok pap tartózkodik a szeszes italtól, azzal a gondolattal, hogy így könnyebben visszatartanak tőlük másokat.

c) Vannak esetek, amikor ez a tartózkodás *erkölcsileg szükséges*, hogy az ember megóvja magát a túlzástól: 1) ha az ember *örökölte* szervezetében a szeszes italok iránti túlságos *hajlamosságot*, akkor a szeszes ital rendes használata is leküzdhetetlen vonzalmat idézhet elő, amint egy szikra is elegendő, hogy nagy tűzvészt idézzen elő, ha sok éghető anyagba kerül. 2) Ha az ember olyan szerencsétlen volt, hogy *szokása lett* a túl sok ivás: akkor gyakran csak egyetlen hathatós eszköz marad hátra: a teljes tartózkodás.

II. § A bujaság⁷⁸⁷

873. 1° Mibenléte. Amint az Isten azt akarta, hogy a táplálkozás bizonyos élvezettel legyen egybekötve, hogy így az egyed élete könnyebben fennmaradjon, éppen így különös élvezettel kötötte össze Isten azokat a cselekedeteket, amelyek az emberi nem fennmaradását szolgálják.

Ezek az élvezetek tehát meg vannak engedve a házasságban élő személyeknek, ha a házasság nemes céljára, az élet továbbítására élnek vele. *Házasságon kívül* szigorúan tilosak. Ennek a tilalomnak ellenére, sajnos, van az emberben, főleg a nemi érés idején, többé-kevésbé heves hajlamosság arra, hogy megkóstolja ezt az élvezetet a házasságon kívül is. Ez a rendetlen hajlam az, amit bujaságnak nevezünk, és ami meg van tiltva a tízparancsolat hatodik és kilencedik parancsában.

A kilencedik parancsolatból látható, hogy *nemcsak a külső cselekedetek* vannak megtiltva, hanem a szándékos belső tények, úgymint: képzetek, gondolatok, vágyak is. És ez méltán: mert ha az ember szándékosan időzik tisztességtelen képzeteknél, gondolatoknál és vágyaknál, megzavarodnak az érzékek, szervezeti elváltozások állanak elő, amelyek már szinte a megkezdései a tisztességtelen cselekedeteknek. Ha tehát az ember tartózkodni akar ezektől a cselekedetektől, el kell távolítania a veszedelmes képzeteket és gondolatokat is.

⁷⁸⁶ *La Vie spirituelle*, trad. Bernadot, IIe P., ch. III.

⁷⁸⁷ S. THOM., II^a II^{ae}. q. 153-154; S. ALPHONSUS, I. III, n. 412-485; CAPELMAN, *Medicina pastoralis*; ANTONELLI, *Medicina pastoralis*, Romæ, 1905; SURBLED, *Vie de jeune homme*, Paris, 1900; *Vie de jeune fille*, Paris, 1903; FONSSAGRIVES, *Conseils aux parents et aux maîtres sur l'éducation de la pureté*; J. GUIBERT, *La pureté*, Paris, 1910; M. DUBOURG, *Sixième et neuvième Commandements*.

874. 2° Ezeknek a bűnöknek **súlyossága**. **A)** Ha az ember egyenesen szándékosan keresi a nemi élvezeteket, ez halálos bűn; mert ez igen súlyos rendetlenség, amely az emberi nem fennmaradása és szaporodása ellen tör. Mert ha egyszer felállítanánk az elvet, hogy szabad keresni az érzéki gyönyörűséget, akár gondolatban, akár szóban, akár cselekedetben, a házasságon kívül is, nem lehetne többé féket vetni ennek a szenvedélynek, amely annál követelőzőbb, minél többet engednek neki, és a Teremtő terve egy-kettőre meg volna hiúsítva. Ezt igazolja a tapasztalat is: nagyon sok fiatalember képtelenné lesz az élet továbbítására, mivel visszaélt a testével. Az egyenesen szándékos érzéki gyönyörűség keresése nem lehet tehát sohasem bocsánatos bűn.

B) De van rá eset, hogy az ember nem akarja ugyan az érzéki gyönyörűséget, mégis az magától létrejön olyan cselekedetek nyomán, amelyek jók, vagy legalább is közömbösek. Ha az ember nem adja beleegyezését ebbe a gyönyörűségbe (nem örül a jelenlétének), másrészt pedig van megfelelő fontos oka annak a cselekvésnek elvégzésére, nem követ el bűnt: nem kell tehát nyugtalanodnia. Ha azonban azok a cselekedetek, amelyek nyomán fellép az érzéki gyönyörűség, sem nem szükségesek, sem komolyan nem hasznosak, amilyenek a veszedelmes olvasmányok, a sikamlós színdarabok, a léha társalgások, az érzékies táncok keresése, világos, hogy az bűn, kisebb, vagy nagyobb, aszerint, hogy kisebb, vagy nagyobb a veszedelem az illetőre, és több, vagy kevesebb oka van rá, hogy magát ennek a veszedelemnek kitegye.

875. C) *Ha a tökéletesség szempontjából nézzük a dolgot, a kevélység után nincs ennél nagyobb akadály a tökéletességnek.* **a)** Akár magában követi el valaki a bűnt, akár büntárral, nemsokára *zsarnoki megszakás* keletkezik benne, amely elfojt minden törekvést a tökéletesség felé és az akaratot alávaló örömeik jármába hajtja. **b)** A lelket *önzés* tölti el: az a szeretet, amely előbb elfoglalta szívét szülői iránt, barátai iránt, csaknem teljesen elpárolog szívéből; nem marad ott egyéb, mint a vágy, élvezni a piszkos örömeket, minden áron. Valóságos ördögi megszállás ez. **c)** Ilyenkor *a képességek egyensúlya már megbomlott*: itt már a test, az érzékiség uralkodik; az akarat rabszolgája lesz ennek a szégyenletes szenvedélynek, és nemsokára fellázad az Isten ellen, aki tilalmazza ezeket az élvezeteket.

d) Az akarat illetően lemondásának szomorú *eredményei* csakhamar jelentkeznek: az értelem eltompul és elgyengül, mert az élet a fejből leszállott az érzékekbe. Az ilyen embernek nincs többé kedve a komoly tanulmányokhoz, a képzelete alacsony dolgokon lepel, a szíve lassankint elszárad, megkeményedik; nem érdekli egyéb, mint a nemi élvezet. **e)** Gyakran a testét is nagyon kikezdi ez a bűn: az idegrendszer, amelyet ezek a visszaélések túlságos izgalomba hoznak, legyengül és „képtelen lesz betölteni azt a hivatását, hogy szabályozó és fékező legyen;”⁷⁸⁸ a különféle szervek csak tökéletlenül működnek, a táplálkozás rosszul megy, a test legyengül, és az ember közel van a teljes összeroskadáshoz.

Nyilvánvaló, hogy egy ilyen lélek, amely megbomlott, amely beteg testtel bajlódik, nem álmodik többé tökéletességről; minden nappal jobban eltávolodik tőle. Nagyon meg lehet elégedve, ha idejében észre tér és biztosítja üdvösségét.

Fontos tehát tudni, hogy melyek az orvosságai ennek a bűnnek.

876. 3° Orvosságai. Hogy ennek a veszedelmes szenvedélynek ellenállhassunk, ahhoz a következők kellene: szilárd elvek, a veszedelmes alkalmak kerülése, önmegtartózkodás és imádság.

A) *Szilárd elvek*, amelyek megmutassák, hogy ettől a hibától tartózkodni kell, és tartózkodni lehet.

⁷⁸⁸ LAUMONIER, *op. cit.* p. 111.

a) Mindaz, amit mondtunk ennek a bűnnek súlyosságáról, meggyőzhet arról, hogy ettől a bűntől tartózkodnunk kell, ha nem akarjuk kitenni magunkat az örök tűznek. Ehhez hozzávehetünk még két okot, amelyeket Szt. Pál leveleiből merítünk: 1) *A Szentháromság* eleven *templomai vagyunk*, amelyeket felszentelt a szentség Istenének jelenléte és ennek az isteni életnek belénk-kiáradása ([97-106. pont](#)). Már pedig semmi sem szennyezi be annyira ezt a templomot, mint a tisztátalanság bűne, amely megfertőzi a testet és lelket egyaránt. 2) *Jézus Krisztusnak tagjai vagyunk*, mert belé vagyunk kebelezve a keresztség által, következésképpen úgy kell tisztelnünk testünket, mint Jézus Krisztus testét. Már pedig a tisztasággal ellenkező cselekedetekkel megszenteltelenítjük azt. Nem volna ez ocsmány szentségtörés, amelyet csak azért követnénk el, hogy alávaló élvezetet szerezzünk magunknak, amely az állatok színvonalára süllyeszt le?

877. b) Sokan azt mondják, hogy *nem lehet* önmegtartóztató életet élni. Így gondolkozott Szt. Ágoston is megtérése előtt. De miután Istenhez tért, és a szentek példája, valamint a szentségek használata megerősítette, meggyőződött arról, hogy semmi sem lehetetlen, ha az ember tud imádkozni és küzdeni. Ez tényleg úgy is van. Bárha magunktól olyan gyöngék vagyunk, a tisztátalan élvezetek vonzóereje pedig olyan nagy, hogy okvetlenül el kellene esnünk, mégis, ha az isteni kegyelemre támaszkodunk és megteszünk mindent, ami tőlünk telik, győztesen kerülünk ki a leghevesebb kísértésekből is. – Azt se mondja senki, hogy a fiataloknál árt az egészségnek az önmegtartóztatás. A tisztességes orvosok ebben a kérdésben nem beszélhetnek másképpen, mint a bruxelles-i nemzetközi orvosi kongresszus: „Főleg arra kell kioktatni a férfi-ifjúságot, hogy a tisztaság és önmegtartóztatás nemcsak hogy nem árt az egészségnek, hanem ezek az erények nagyon ajánlatosak tisztán orvosi és egészségügyi szempontból.”⁷⁸⁹ És tényleg, nem ismer az orvosi tudomány egyetlen betegséget sem, amely a megtartóztatásból származnék; de nagyon sok olyan ismer, amely bujaságból ered.

878. B) *Az alkalom kerülése.* A lelki életben vezérigazság-számba megy, hogy a tisztaságot az alkalom kerülésével lehet megőrizni. Ha az ember tudatában van gyengeségének, nem teheti ki magát oktalanul veszedelemnek. Ha az alkalom kikerülhető, gondosan ki is kell kerülni, mert különben elesik az ember, mert „*aki szereti a veszedelmet, elvész benne.*”⁷⁹⁰ Ha tehát olyan olvasmányokról, látogatásokról, találkozásokról, színi előadásokról van szó, amelyek veszedelmesek, és amelyeket nagyobb hátrány nélkül elkerülhetünk, nem szabad ingadozni; ahelyett hogy szándékosan felkeresnénk, futni kell előlük, amint az ember elfut a mérges kígyó elől. Ha az ilyen alkalmat nem lehet kikerülni, akkor meg kell erősítenünk akaratomat olyan belső lelki előkészülettel, amely a közeli alkalomból távoli, azaz kevésbé veszedelmes alkalmat csinál. Ilyen értelemben mondja de Sales Szt. Ferenc, hogy ha a táncot nem lehet kikerülni, gondoskodni kell arról, hogy szerénységet, méltóságot és jószándékot párosítsunk vele; és hogy az ilyen veszedelmek ne keltsenek fel bennünk bűnös érzelmeket, jó ha azt mondjuk közben magunkban, hogy mialatt mi táncolunk, számtalan lélek ég a pokolban a bál miatt, vagy a bál következtében.⁷⁹¹ Mennyivel inkább elmondható ez manapság, amikor egzotikus, szemérmetlen táncok özöne árasztotta el a szalonokat!

879. C) Vannak olyan alkalmak is, amelyeket *nem lehet* kikerülni: ilyeneket talál az ember minden nap magában is, a világban is. Hogy ezeken is úrrá legyünk, ehhez kell az önmegtartóztatás. Elmondottuk a [754-815. pontban](#), hogy miben áll ez az erény, és hogy

⁷⁸⁹ IIe Congrès de la Conf. internationale. 1202. Sok más tanúbizonyosságot találunk F. ESCLANDE, *Le problème de la chasteté au point de vue scientifique* c. művében, 122-136. o.

⁷⁹⁰ *Sir* 3,27.

⁷⁹¹ *Vie dévote*, III. P., ch. XXXIII.

miképpen kell azt gyakorolni. Itt csak rámutatunk egy-két szabályra, amelyet különösen a tisztaságra kell alkalmazni.

a) Különös gonddal kell *örködni a szemünkön*, mert az oktan tekintet felgyújtja a szenvedélyt, ez pedig magával ragadja az akaratot. Azért mondja Krisztus Urunk is: „*mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében.*”⁷⁹² És hozzát teszi, hogy ha jobb szemünk botránkoztat meg bennünket, vájjuk ki azt, és vessük el magunktól:⁷⁹³ azaz vonjuk el szemünket erőszakkal is attól a tárgytól, amely bűnbe vihet. A szemeknek ez a szerénysége manapság még sokkal fontosabb, mert majdnem mindenütt lát az ember botránkoztató személyt vagy tárgyat.

b) A *tapintás* érzéke még veszedelmesebb, mivel érzéki gerjedelmeket idéz elő, amelyek könnyen átcsapnak bűnös gyönyörködésbe. Tartózkodni kell tehát ezektől az érintésektől és simogatásoktól, amelyek felébreszthetik az alvó szenvedélyt.

c) Ami a *képzelőtehetséget* és az *emlékezőtehetséget* illeti, idézzük vissza, amiket mondottunk a [781. pontban](#). Ami pedig az akaratot illeti, azt férfias neveléssel kell ellenállóvá tenni, a [811-816. pontokban](#) kifejtett elvek szerint.

880. d) A *szívünket* is meg kell rendszabályozni, amennyiben küzdünk az érzékies és veszedelmes barátságok ellen ([600-604. pont](#)). Igaz, hogy annak is eljön az ideje, amikor azok, akik komolyan házasságra készülnek, tisztességes vonzalomra gyulladnak egymás iránt, de ennek a vonzalomnak mindenkor tisztának, keresztények között pedig természetfölöttinek kell lennie. Azért a szerelmeseknek is kerülniük kell a vonzalom olyas kifejezését, amely nem volna egészen ildomos. Gondolják meg, hogy frigyüket csak akkor fogja megáldani az Isten, ha a házasságkötésig tiszták maradtak. Akik pedig még fiatalok ahhoz, hogy házasságot kössenek, legyenek résen: tartsanak távol maguktól mindenféle szerelmes vonzódást, amely náluk csak bűnre vezethet. A tűzzel nem lehet büntetlenül játszani. És ha a fiatalember tiszta szívet vár jegyesétől, nem kell-e neki is tiszta szívet vinni hozzá?

881. e) Végül jegyezzük meg, hogy a legjobb önmegtágadások egyike állásbeli *kötelességeinknek* hűséges, állandó *teljesítése*. A tétlenség az ördög párnája; viszont a munka, amely igénybe veszi egész tevékenységünket, elvonja képzeletünket, gondolatunkat és szívünket a veszedelmes tárgytól, amint látni fogjuk alább a [887. pontban](#).

882. D) Az imádság. a) A trienti zsinat⁷⁹⁴ tanítása szerint Isten nem parancsol lehetetlent; csak azt parancsolja, amit meg tudunk tenni. Ha pedig volna valami, amit magunktól meg nem tudunk tenni, imádkoznunk kell Isten kegyelméért, hogy megtehessük. Ezt a tanítást főleg a tisztaságra lehet alkalmazni; mert a keresztények legnagyobb részének, még ha a házasság szent kötelékében élnek is, ez okozza a legkomolyabb nehézséget. Hogy ebben a pontban megálljuk a helyünket, imádkozni kell, gyakran kell elmélkedni a nagy igazságokon. A léleknek ezek a gyakori felemelkedései Istenhez lassankint eltávolítanak az érzéki élvezetek alacsony tájáról, tisztultabb magasságokba emelnek, amelyekben nemesebb örömeket élvezhetünk.

b) Az imádsággal párosítsuk a *szentségek gyakori vételét*. 1) Ha az ember gyakran gyónik, vallja be mindannyiszor őszintén a tisztaság ellen elkövetett hibákat: a feloldozás kegyelme és a lelkiatyának bölcs oktatása rendkívül megerősíti a lelket a kísértésekkel szemben. 2) Ezt az ellenálló erőt növeli a gyakori szentáldozás: az a bensőséges egyesülés a szentség Istenével gyengíti az érzékiséget, fogékonyabbá teszi a lelket a szellemi örömeik iránt, és ezzel elvonja az

⁷⁹² Mt 5,28.

⁷⁹³ Mt 5,29.

⁷⁹⁴ Sess. VI, De justificatione, c. XI.

aljas élvezetektől. A gyakori szentgyónással és szentáldozással gyógyította ki Néri Szt. Fülöp a fiatal embereket a tisztátalanság bűnéből; ma sincs ennél hathatósabb eszköz ennek az erénynek visszaszerzésére, vagy megőrzésére. Ha annyi fiatal ember és leány megmenekül ennek a bűnnek ragályától, azt a vallás gyakorlatainak köszönheti. Igaz, hogy ehhez a küzdelemhez elszántság, erő, kitartás kell, de az isteni kegyelemmel, amelyet az imádság és a szentségek vétele szerez meg nekünk, diadalmaskodhatunk minden akadályon.

III. § A restség⁷⁹⁵

883. A restség az érzékiséghez tartozik, mivel végeredményében ez is érzéki örömet keres, amennyiben fél a kényelmetlen erőfeszítéstől. Mindnyájunkban bennünk van az a törekvés, hogy a lehető legkisebb erőfeszítést tegyük valaminek elvégzésére. Ez, ha kifejlődik, megbénítja tevékenységünket. Fejtsük ki: 1° a restség *mibenlétét*; 2° *gonoszságát*; 3° *orvosságait*.

884. 1° **Mibenléte.** **A)** A restség hajlamosság a tétlenségre, vagy legalább is a cselekvésben való hanyagságra. Néha beteges jelenség, amely a test legyengüléséből származik. De leggyakrabban az akarat gyengesége, amely fél az erőfeszítéstől. A rest ki akar kerülni minden fáradságot, mindent, ami megzavarná pihenését, ami munkát jelentene. Az ilyen valóságos élősd: amennyire teheti, a más bőrén akar megélni. Csendes, békés ember, amíg nem háborgatják, de harapós és gonosz, ha ki akarják füstölni a fészkeből.

B) A restségben különböző *fokozatok* vannak, **a)** A *hanyag* csak ímmel-ámmal végzi munkáját, telve nemtörődömséggel és közönyösséggel; ha mégis tesz valamit, rosszul csinálja. **b)** A *naplopó* nem utasítja el teljesen a munkát, de halasztja annak kivitelét, amerikázik, a végletekig húzza. **c)** Az igazi *rest* semmi fáradságos munkát nem akar végezni, legyen az testi, vagy szellemi munka, és valóságos iszonyodást érez minden fáradság iránt.

C) A jámborsági gyakorlatokban való restséget *jóban való restségnek* nevezzük: ez bizonyos irtózás a lelki dolgoktól; az a következménye, hogy hanyagul végezzük azokat, megrövidítjük, és különböző ürügyek alatt el is hagyjuk. Ez a lanyhaság, amelyről a megvilágosodás útjánál lesz részletesen szó.

885. 2° **Gonoszsága.** **A)** Hogy a restségnek gonoszságát megértsük, meg kell gondolnunk, hogy az ember munkára van teremtve. Amikor Isten az embert teremtette, a paradicsomban helyezte el, hogy dolgozza annak földjét: „*Hogy művelje és őrizze azt.*”⁷⁹⁶ Valóban, az ember nem befejezett, tökéletes lény, mint az Isten: van egy csomó képessége, amelyeknek cselekedniük kell hogy tökéletesedjenek. Azért természetének szüksége, hogy dolgozzék, mert csak így tökéletesedhetik. Képességeinek működtetésével kell gondoskodnia testi és lelki szükségleteiről, és így kell elérnie végső célját. A munka törvénye tehát megelőzi az eredeti bűnt. Miután azonban az ember bűnbe esett, a munka nemcsak természetének szükséglete, hanem büntetés is, olyan értelemben, hogy fáradságos lett, és eszközül adatott, hogy vele az ember bűneit jóvátegye. Arcunk verejtékével kell ennünk kenyerünket, az értelmi kenyeret éppen úgy, mint a testi kenyeret: „*orcád verítékével eszed a kenyeret.*”⁷⁹⁷

⁷⁹⁵ S. THOM., II^a II^{ae}, q. 35; *de Malo*, q. 11; NAT. ALEXANDER, *op. cit.*, p. 1148-1170; MELCHIOR CANO, *Victoire sur soi-même*, ch. X; W. FABER, *Le progrès*, ch. XIV; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. III; VUILLERMET, *Soyez des hommes*, Paris, 1908, XI, p. 185.

⁷⁹⁶ *Ter* 2,15.

⁷⁹⁷ *Uo* 3,19.

Mármost, ez ellen a kettős törvény ellen, a természeti és az isteni tételes törvény ellen vétkezik a rest; tehát bünt követ el, amelynek súlyát az elhanyagolt kötelesség súlyossága határozza meg.

a) Ha a restség miatt *elhanyagolja a lelke* megigazulására és üdvösségére szükséges vallási kötelességeket, halálos bünt követ el. Ugyanez áll, ha súlyos dologban készakarva elmulasztja valamelyik állásbeli kötelességét. b) Ha a restség miatt *csak kisebb kötelességeket* mulaszt, legyenek azok vallási, vagy polgári kötelességek, a bűne csak bocsánatos. De síkos a lejtő, és ha az ember nem küzd a hanyagság ellen, ez elhatalmasodik és végzetesebb, károsabb következményei lesznek.

886. B) *Ha a tökéletesség szempontjából nézzük a dolgot, a lelki dolgokban való restség egyike a tökéletesség legkomolyabb akadályainak, mivel kárhuzatos következményei vannak:*

a) Életünket többé-kevésbé *terméketlenné* teszi. Reá is alkalmazni lehet azt, amit a szentírás a restnek földjéről mond: „Átmentem a rest ember földjén és a bolond férfiú szőlőjén; és íme egészen elfogták a csalánok, és színét ellepték a tövissek, és kőkerítése is elromlott. Midőn ezt láttam, szívembe rejtettem, és a példából tanúságot vevék, mondván: Egy kevéssé aluszol, egy kevéssé szunydogálsz, egy kevéssé összeteszed kezeidet, hogy nyugodjál; és rád jó a szűkölködés, mint gyorsfutó, és a koldusság, mint a fegyveres férfiú.”⁷⁹⁸

Ugyanígy fest a rest ember lelke is: erények helyett bűnök nőnek benne, és az a fal, amelyet az önmegtágadás emelt volt az erény védelmére, lassan-lassan összeomlott, és szabaddá lett az út a beözönlő ellenség előtt; ez az ellenség pedig a bűn.

887. b) Valóban, a rest ember lelkében egyre erősebb lesz a *kísértések* ostroma: „*Mert sok gonoszságra tanít a henyélés.*”⁷⁹⁹ A henyélés és a büszkeség vesztítette el Sodomát: „*Íme Sodomának, a te húgodnak gonoszsága volt a kevélység; eltelve a kenyérnek bőségével, az ő és leányai hivalkodása mellett.*”⁸⁰⁰ Mert az ember értelme és szíve sohasem nyugszik: ha nincsenek elfoglalva a tanulásban, vagy más munkában, különféle képzetek, gondolatok, érzelmek, kívánságok rajai lepik meg; már pedig a bukott természet állapotában a három kívánság úrrá lesz bennünk, ha nem cselekszünk ellene. Tehát azok a gondolatok, amelyek felülkerekednek bennünk, érzéki, nagyra vágyó, önző, kevély, alacsony érdekeket hajhászó gondolatok lesznek, amelyek kinyitják a kaput a bűnnek.⁸⁰¹

888. C) Itt tehát nemcsak a tökéletességünk forog kockán, hanem egyenesen az örök *üdvösségünk*. Mert amellet, hogy különféle bűnökbe visz a tétlenség, már maga az a tény is, hogy állásbeli kötelességünket nem végezzük el, elegendő ahhoz, hogy elkárhozzunk. Az Isten azért teremtett bennünket, hogy őt szolgáljuk, és teljesítsük állásbeli kötelességeinket. Mi az Úr munkásai vagyunk, akiket elküldött az ő szőlőjébe. A szőlő ura pedig nemcsak azt várja el munkásaitól, hogy kárt ne tegyenek, hanem azt is, hogy dolgozzanak. Ha tehát még nem is követnénk el másféle bünt, csak tétlenül keresztbe tennénk a kezünket, nem vádolhatna-e joggal a szőlő ura, mondván: „*mit álltok itt egész nap hivalkodva?*” A meddő fa, csak azért, mert gyümölcsöt nem terem, méltó arra, hogy kivágassák és tűzre vettessék: „*Minden fát, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágnak és tűzre vetnek.*”⁸⁰²

⁷⁹⁸ Péld 24,30-40.

⁷⁹⁹ Sir 33,29.

⁸⁰⁰ Ez 16,49.

⁸⁰¹ MELCHIOR CANO, *La victoire sur soi-même*, ch. X.

⁸⁰² Mt 3,10.

889. 3° Orvosságai. A) Hogy a restséget meggyógyíthassuk, mindenekelőtt azzal a mély *meggyőződéssel* kell telíteni az embert, hogy a munka szükséges. Annak tudatában kell lennünk, hogy dolgoznia kell szegénynek, gazdagnak egyaránt, és aki a munka törvényét meg nem tartja, örök kárhozatot érdemel. Ezt akarja Krisztus Urunk megmagyarázni nekünk a terméketlen fügefáról szóló példabeszédében: a gazda három éven keresztül hasztalan keres rajta gyümölcsöt; akkor megharagszik, és megparancsolja vincellérének, hogy vágja ki azt a haszontalan fát: „*vágd ki azt, minek is foglalja el hiába a földet?*”⁸⁰³

Ne mondja senki sem: én gazdag vagyok, nekem nincs szükségem arra, hogy dolgozzam. – Ha neked nincsen szükséged arra, hogy magadért dolgozzál, dolgozzál másokért. Ezt parancsolja neked a te Urad Istened: mert azért adott neked kart, agyat, képességeket, hogy használd azokat Isten dicsőségére és felebarátod javára. És nincsen-e elég tennivaló? Mennyi szegény vár támogatást, mennyi tudatlan szorul tanításra, mennyi szomorú vigasztalásra, mennyi emberbaráti művet kellene még alapítani, hogy munkát és kenyeret adjunk az ínségeseknek!

890. B) A meggyőződést kövesse azután a rendszeres és *kitartó munka*: akaratunknak nevelése a [812. pontban](#) előadott szabályok szerint. Mivel pedig a rest ösztönszerűen fázik minden munkától, erőfeszítéstől, mutassuk be neki, hogy nincsen boldogtalanabb ember, mint a rest: Mert nem tudja, hogy mivel töltse ki, vagy, ahogyan ő mondja, üsse agyon az időt, semmihez sincs kedve, és végül is megunja az életet. Nem ér-e többet, ha erőnket megfeszítjük, hasznos munkát végzünk és boldogságot szerzünk magunknak azzal, hogy másokat boldoggá teszünk?

A restek között vannak olyanok, akik kifejtenek valamelyes tevékenységet, de csak a szórakozások, sportok, világi összejövetelek terén. Ezeket figyelmeztetni kell az élet komolyságára, és arra, hogy minden embernek kötelessége valamivel hasznára lenni embertársainak. Adjanak tehát nemesebb célt tevékenységüknek és szégyelljék magukat élősdi mivoltuk miatt. A keresztény házasság gyakran orvossága a tétlenségnek, mert a családfenntartás gondját rója az emberre; a családos ember érzi, hogy kötelessége dogozni gyermekeiért, és hogy nem szabad vagyonát más emberekre bízni.

De főképpen egy dolgot nem szabad soha szem elől téveszteni: *az élet célját*.⁸⁰⁴ Nem azért vagyunk a földön, hogy semmittevő élősdiekként éljünk, hanem azért, hogy tevékenységünkkel, az erények művelésével megérdemeljünk a mennyországot. Az Isten joggal kérdezheti tehát tőlünk szüntelenül: „*Mit álltok itt egész nap hivalkodva? ... Menjetek tehát ti is szőlőmbe.*”⁸⁰⁵

III. cikkely: A fősvénység⁸⁰⁶

A fősvénység a szemek kívánságának körébe tartozik, amelyről a [199. pontban](#) beszéltünk. Kifejtjük: 1° *mibenlétét*; 2° *gonoszságát*; 3° *orvosságait*.

891. 1° A fősvénység **mibenléte**. A fősvénység a földi javak rendetlen szeretete. Hogy megállapíthassuk a fősvénységben levő rendetlenséget, tudnunk kell hogy milyen célból adta az Isten az embernek a földi javakat.

⁸⁰³ Lk 13,7.

⁸⁰⁴ OLLÉ-LAPRUNE, *Le prix de la vie*.

⁸⁰⁵ Mt 20,6.8.

⁸⁰⁶ S. THOMAS, II^a II°, q. 118; *de Malo*, q. 113; MELCHIOR CANO, *op. cit.*, ch. XII-XIII; MASSILLON, *Discours synodaux*, De l'avarice des prêtres; MONSABRÉ, *Retraites pascales*, 1892-1894: Les idoles, la richesse; LAUMONIER, *op. cit.*, ch. VIII.

A) Az Isten *célja* kettős: azt akarja, hogy vagyonunkkal elégítsük ki a magunk szükségletét, és segítsünk másokon.

a) A vagyont tehát elsősorban azért adta Isten nekünk, hogy elégítsük ki vele testi és lelki *szükségeinket*. Ezzel kell fenntartanunk a magunk és családunk életét, ezzel szerezzük meg azokat az eszközöket, amelyek értelmünk és lelkünk más képességeinek művelésére szükségesek.

Ezek között a javak között vannak olyanok, amelyek: 1) *szükségesek*, akár a jelenben, akár a jövőben; ezeket kötelesek vagyunk tisztességes munkával megszerezni; 2) vannak olyanok, amelyek *hasznosak*, mert tehetősebbekké tesznek: biztosíthatjuk velük a magunk vagy mások jobb módját, előmozdíthatjuk a közjót, támogathatjuk a tudományt és művészetet. Nem bűn, ha tisztességes célból az ilyen javakat is óhajtjuk, csak adjuk ki belőlük a köteles részt a szegényeknek és a jótékony célokra.

b) Ezeket a javakat azért is adja nekünk az Isten, hogy *segítsünk* velük ínséges felebarátunkon. Bizonyos fokban tehát az isteni gondviselés kamarásai vagyunk, mert általunk, a mi fölöslegünkéből, juttat Isten a szegényeknek.

892. B) Ezek után könnyű rámutatni arra, hogy hol van a rendetlenség a földi javak szeretetében.

a) Néha a *szándékban* van a hiba: az ember a vagyont magáért a vagyonért keresi; végső célt csinál belőle, vagy olyan célok szolgálatába állítja, amelyek nem végső célok, pl. hogy a vagyon által élvezetet, vagy tisztséget szerezzen. Ha az ember itt megáll; ha a vagyonnal nem törekszik magasabb javak megszerzésére, bizonyos bálványimádást követ el, aranyborjút imád, mert nem akar semmi magasabbat, mint a vagyont.

b) Lehet rendetlenség a vagyon *megszerzésének módjában* is: ha az ember túlságosan törí magát a vagyon után, ha minden eszközt felhasznál megszerzésére, nem törődve sem a maga, sem alkalmazottainak egészségével, sem a más jogaival; ha belemegy kockázatos vállalkozásokba is, amelyekkel veszedelemben dönti eddigi takarékoságának gyümölcseit.

c) Lehet rendetlenség a vagyon *felhasználásának módjában* is: 1) ha az ember a fogáshoz ver minden garast, mielőtt kiadná, mert élére szeretné rakni a pénzt, hogy nagyobb biztonságban legyen, vagy hogy a pénze révén nagyobb befolyáshoz juthasson; 2) ha az ember nem ad semmit, vagy szinte semmit a szegényeknek és jótékony célokra. Gyűjteni, tőkét teremteni: íme, ez az ilyen ember célja. 3) Olyanok is vannak, akik valósággal bálványozzák a pénzüket: halomra gyűjtik, nézegetik, simogatják. Így tesz az igazán jellegzetes fősvény.

893. C) Általában *nem a fiatalok* esnek ebbe a hibába: azok inkább könnyelműek, nem törődnek a jövővel, nem gondolnak arra, hogy gyűjtsenek. Vannak mindenesetre kivételek; ezek közé tartoznak bizonyos zárkózott, nyugtalan, számító jellemelek. A fősvénység általában a meglett korban, leginkább az öreg korban jelentkezik. Ebben a korban fejlődik ki ugyanis az éhenhalástól való félelem. Ezt a félelmet a bekövetkező betegségek, csapások, a tehetetlenség, a munkaképtelenség gondolata teszi érthetővé. Különösen ki vannak téve ennek a lelki betegségnek az agglagények és vén leányok, akiknek nincsenek gyermekeik, akik rajtuk segíthetnének.

894. D) A mai civilizáció kitermelte a vagyon rendetlen szeretetének egy további alakját: a *plutokráciát*. Az emberek milliomosok és milliárdosok szeretnének lenni, nem azért, hogy maguk és gyermekeik megélhetését biztosítsák, hanem hogy ahhoz az uralkodó hatalomhoz jussanak, amelyet manapság a pénz ad meg az embernek. Mert ma óriási hatalom van annak az embernek a kezében, akinek óriási vagyona is van; sokszor nagyobb hatalom, mint az

uralkodóké, vagy a népeké. Az arany uralma a világon bizony nem egyszer túrhetetlen zsarnoksággá fajul.

895. 2° A fősvénység gonoszsága. A) A fősvénység bizalmatlanság jele az Istennel szemben. Hiszen Isten megígérte, hogy atyai gonddal örökdik fölöttünk, és hogy nem lesz soha semmiben szükségünk, ha bizalommal vagyunk iránta. Felszólít bennünket, hogy tekintsük az ég madarait, amelyek nem vetnek és nem aratnak; a mezők liliomait, amelyek nem dolgoznak, nem fonnak és nem szőnek.⁸⁰⁷ Ezzel nem restségre akar bennünket buzdítani, hanem meg akar nyugtatni aggódásainkban, és fel akarja ébreszteni bizalmunkat mennyei Atyánk iránt: „Íme az ember, aki az Istent nem választotta segítőjének, hanem gazdagsága sokaságában bízott, és hatalmaskodott hiúságában.”⁸⁰⁸ Ez a bizalmatlanság Istennel szemben együtt jár a túlságos magabizással, a maga tevékenységének túlértékelésével. Az ilyen ember maga akar a maga gondviselése lenni, és így bizonyos bálványimádásba esik, mert a pénzt teszi meg Istenének. De senki sem szolgálhat egyszerre két úrnak: a vagyonnak és az Istennek: „*Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.*”⁸⁰⁹

Ez a bűn akkor súlyos, ha súlyosan vét az igazságosság ellen; ha valaki nem-igaz úton, mások súlyos megkárosításával szerzi vagyonát; ha súlyosan vét a szeretet ellen, amikor az ember nem adja meg a köteles alamizsnát; ha súlyosan vét az Istennek tartozó tisztelet ellen, amikor valaki annyira elmerül a vagyongyűjtésben, hogy megfeledkezik Isten iránt tartozó kötelességeiről. – Ha a fősvénység nem vét súlyosan ezek ellen a nagy keresztény erények ellen, akkor csak bocsánatos bűn.

896. B) *Ha a tökéletesség szempontjából nézzük a dolgot, a fősvénység igen komoly akadálya a tökéletességnek.*

a) Ennek a szenvedélynek az a törekvése, hogy száműzze szívünkől az *Istent*: a szív, amely Isten temploma volna, a földi javak utáni vágytól, ezerféle aggódástól és törődéstől van elfoglalva. Már pedig, hogy Istennel egyesülhessünk, meg kell tisztítani szívünket minden teremtménytől, minden földi szorgoskodástól; mert Isten kívánja „az ő nyomorult teremtményeinek egész értelmét, egész szívét, minden idejét és minden erőit.”⁸¹⁰ Különösen a kevélységtől kell megtisztítani a szívünket; már pedig a vagyonhoz való ragaszkodás kevélységet szül, mert akiben ez megvan, az jobban bízik vagyonában, mint az Istenben.

Aki tehát a vagyonhoz köti a szívét, akadályt gördít az Isten szeretete elé, mert: „*ahol a kincsetek vagyon, ott leszen a szívetek is.*”⁸¹¹ Ha pedig elvonjuk szívünket a vagyontól, ezzel megnyitjuk Istennek; mert a gazdagságtól felszabadult léleknek maga az Isten a gazdagsága: *toto Deo dives est.*

b) A fősvénység *féktelenségre* és *érzékiségre* is vezet: mert aki sok pénzt harácsol össze, élvezni is akarja, és mindenféle élvezeteknek adja magát. Ha pedig az élvezetektől is sajnálja a pénzt, akkor teljesen a pénz rabja. Úgy az egyik, mint a másik esetben a pénz bálvány, amely elfordítja szívünket Istentől. Fontos dolog tehát, hogy leküzdjük ezt a szenvedélyt.

897. 3° Orvosságai. A) A fősvénységnek legfőbb orvossága a józan észre és a hitre épített az a mély *meggyőződés*, hogy a vagyon nem cél, hanem eszköz, amelyet azért adott nekünk az isteni Gondviselés, hogy segítsünk vele a magunk és felebarátaink szükségletén. Ennek a vagyonnak mindenkor az Isten marad a gazdája; mi csak kezelői vagyunk, és egykor számot

⁸⁰⁷ Mt 7,24-34.

⁸⁰⁸ Zsolt 51,9.

⁸⁰⁹ Mt 6,24.

⁸¹⁰ J.-J. OLIER, *Introd. aux vertus*, ch. II, Ire Sect.

⁸¹¹ Mt 6,21.

kell majd adni sáfárkodásunkról. – Egyébként múltó javak a föld javai, amelyeket nem vihetünk a másvilágba, ahol különben sem lenne semmi értékük. Ha tehát eszünk van, a mennyország számára gyűjtünk magunknak kincseket: „*Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol rozsdá és moly megemészti, és hol tolvajok kiássák és ellopják; hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, hol sem rozsdá, sem moly meg nem emészti, és ahol tolvajok ki nem ássák, és el nem lopják.*”⁸¹²

B) Hogy szívünket felszabadítsuk ezeknek a javaknak igájából, arra legalkalmasabb mód, ha betesszük azokat a mennyország bankjába. Ez akkor történik meg, ha nagylelkűen adunk belőlük a szegényeknek és jótékony célokra. Aki a szegénynek ad, az Istennek ad kölcsön és százszorosan kapja majd vissza. Már itt a földön boldoggá teszi az a tudat, hogy boldogságot szerzett másoknak; de főképpen boldogsága lesz a másik világon, ahol Jézus úgy fogja tekinteni, mintha neki adták volna, amit a legcsekélyebbek adtak az övéi közül, és örök, fogyhatatlan javakban fogja visszaadni, amit mulandó javakban adtak neki. Bölcs ember tehát, aki a földi javakat égi javakkal cseréli el. Mert abban áll a keresztény bölcsesség, hogy mindenekelőtt Isten dicsőségét és lelkünk üdvösségét keressük: „*Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek.*”⁸¹³

898. C) *A tökéletesek* tovább mennek: eladják mindenüket, kiosztják a szegényeknek, vagy közösbe teszik, és szerzetbe lépnek. – Az ember úgy is járhat el, hogy fenntartja magának a tulajdonjogot, de lemond vagyónának használatáról: csak annyiban él vele, amennyiben lelkiatyja megengedi. Ha így teszünk, megmaradhatunk azon a helyen, amelyre az isteni Gondviselés állított, és mégis felszabadítottuk szívünket a vagyontól.

ÖSSZEFOGLALÁS

899. Így tehát a hét főbűn elleni küzdelem azzal végződik, hogy kiirtjuk szívünkből a helytelen vonzalmakat, amelyek a három gonosz kívánságból fakadnak. Kétségtelen, hogy mindig fog még maradni bennünk valamelyes rendetlen hajlandóság, hogy próbára tegye türelmünket, és hogy megtanítsa bizalmatlanságra önmagunk iránt; de ezek már kevésbé veszedelmesek lesznek, és Isten kegyelmére támaszkodva könnyebben le tudjuk azokat győzni. Kétségtelen, hogy minden küzdelmünk dacára azután is mindig lesznek kísértéseink, de ezek csak alkalmat adnak újabb győzelmekre.

⁸¹² Mt 6,19-20.

⁸¹³ Mt 6,33.

V. fejezet: Harc a kísértések ellen

900. Bármily nagy küzdelmet fejtettünk légyen is ki e gonosz hajlandóságok ellen, legyünk elkészülve a kísértésre. Hiszen három nagy ellenségünk van: a gonosz kívánság, a romlott világ és az ördög, akik nem szűnnek meg folyton tört vetni lelkünknek ([193-227. pont](#)). Foglalkoznunk kell tehát a kísértéssel, úgy általában véve, mint különösen a kezdők főbb kísértéseivel.

I. cikkely: A kísértésről általában⁸¹⁴

901. A kísértés ösztönzés a bűnre, amely lelkünk ellenségeitől jó. Kifejtjük: 1° a kísértésnek Istentől óhajtott *céljait*; 2° a kísértés *lélektanát*; 3° *hogyan viselkedjünk* a kísértésben.

I. A kísértésnek Istentől óhajtott céljai

902. Isten közvetlenül nem kísért bennünket soha: „Senki se mondja, mikor kísértetik, hogy Istentől kísértetik; mert Isten nem kísérthet rosszra, maga pedig senkit sem kísért.”⁸¹⁵ Isten csak megengedi (nem akadályozza meg), hogy lelkünk ellenségeitől megkísértessünk; de egyben megadja a kegyelmet, hogy a kísértésnek ellenállhassunk: „*Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőitökön felül szenvedjete kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhesétek.*”⁸¹⁶ Hogy az Isten így jár el, arra nagyon bölcs okai vannak.

1° Azt akarja, hogy **a mennyországot megérdemeljük**. Igaz, hogy tisztán ajándékba is adhatta volna nekünk a mennyországot; de bölcsen azt akarta, hogy érdemeink jutalmaként kapjuk meg azt. Sőt azt akarja, hogy a jutalom arányban álljon az érdemmel, tehát a leküzdött nehézséggel. Már pedig bizonyos, hogy az egyik legnagyobb nehézség a kísértés, amely próbára teszi törekeny erényünket. A kísértésnek küzdelmes legyűrése egyike a legérdemesebb cselekedeteknek; és ha Isten kegyelmével diadalmaskodtunk rajta, elmondhatjuk Szt. Pállal, hogy jó harcot harcoltunk, és eltétett számunkra a koszorú, amelyet megad nekünk az igaz Bíró. Ez a koszorú annál nagyobb tisztességet és örömet hoz, minél nagyobb küzdelemben került megszerzésre.

903. 2° A kísértés a **tisztulásnak** is eszköze. 1) Először mert eszünkbe juttatja, hogy valamikor elbuktunk, mert nem vigyáztunk és nem küzdöttünk elegendőképpen. Alkalmat ad tehát arra, hogy felújítsuk a *bánatot*, a megszégyenülés és megalázódás érzelmeit; ezek pedig nagyon sokat tesznek lelkünk megtisztulására. 2) Egyben arra kötelez, hogy erős és szívós *küzdelmet* vívjunk, hogy el ne bukjunk; ezzel pedig jóvátehetjük múlt gyávaságunkat és behódolásunkat; tehát tisztítja lelkünket. Innen van, hogy amikor Isten annyira meg akar tisztítani egy lelket, hogy a szemlélődés magaslatára emelje, rettenetes kísértésektől engedni megkörnyékezní, amint később ki fogjuk fejteni, amikor az egyesülés útjáról lesz szó.

⁸¹⁴ RODRIGUEZ, *A ker. tökéletesség gyakorlata*, II. r. 3. ért.; S. FRANÇOIS DE SALES, *Vie dévote*, IV° P., ch. III-X; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, t. II. art. X; SCHRAM, *Instit. theol. myst.*, § CXXXVII-CXLIX; W. FABER, *Progrès*, ch. XVI; P. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, III° P., ch. III; RIBET, *L'Ascétique*, ch. X; MGR GAY, *Vie et vertus chrét.*, t. I. tr. VIII; LEHEN, *La voie de la paix intér.*, III° P., ch. IV; DOM LEHODEY, *Le saint Abandon*, p. 332-343; BRUNETEAU, *Les Tentations du jeune homme*. 1912.

⁸¹⁵ *Jak* 1,13.

⁸¹⁶ *IKor* 10,13.

904. 3° A kísértés a lelki **előmenetelnek** is eszköze. **a)** A kísértés olyan, mint az ostorcsapás, amely *felébreszt tespedő álmunkból*; tudatunkba hozza, hogy nem szabad megállnunk a fele-úton, hanem messzebb kell tekintenünk, hogy biztosabban leküzdhessük a veszedelmet.

b) Az *alázatosság*nak is iskolája: megtanít arra, hogy ne bízzunk magunkban; kinyilvánítja gyöngeségünket, tehetetlenségünket. Kísértés idején jobban megértjük, mennyire szükségünk van Isten kegyelmére, és azért megtanulunk buzgóbban imádkozni. Ilyenkor azt is tisztábban látjuk, mennyire szükséges letörni bennünk az élvezetek után sóvárgó mohó vágyat, a kísértésnek ezt a bő forrását, így az ember szívesebben veszi vállára mindennapi keresztjét, hogy ezzel gyengítse a szenvedély izzó parazsát.

c) Az Isten *szeretetének* nagy iskolája: merthogy jobban ellenállhassunk, Isten karjaiba vetjük magunkat, hogy nála keressünk erőt és oltalmat. Hálásak vagyunk azokért a kegyelmekért, amelyeket Isten mindenkor megad. Úgy viselkedünk Istennel szemben, mint gyermekei: minden nehézségünkben a legszeretőbb atyához menekülünk.

A kísértésnek tehát több rendbeli haszna van, és ezért engedi meg az Isten, hogy az ő barátjai kísértéseknek legyenek kitéve: „mivel kedves valál Istennél, szükség volt, hogy a kísértés megpróbálgjon téged.”⁸¹⁷

II. A kísértés lélektana

Leírjuk: 1° a kísértés *gyakoriságát*; 2° különböző *mozzanatait*; 3° a *beleegyezés* jeleit és fokait.

905. 1° A kísértések **gyakorisága** és hevesége nagyon különféle: vannak lelkek, amelyeknek gyakori és heves kísértései vannak; mások viszont ritkán állanak ki kísértéseket, és azok sem olyan hevesek, hogy megráznák a lélek alapjait. Ennek a különféleségnek több oka van.

a) Első oka a *vérmérséklet* és a jellem: vannak olyan emberek, akik rendkívül szenvedélyesek, amellet gyöngye akaratúak; az ilyeneknek gyakran van kísértésük, és ez a kísértés egészen kihozza őket a sodrúkból. Viszont vannak olyanok, akik higgadtabbak, amellet erős akaratúak; ezeknek ritkábban van kísértésük és az sem olyan erős, hogy megzavarná nyugalmaikat.

b) A különféleség másik oka a *nevelés*: vannak olyan emberek, akiket Isten félelmében és szeretetében neveltek fel, akik kemény kötelességteljesítésben nevelkedtek, akik sohasem láttak rossz példát. Mások viszont az élvezetek szeretetében nőttek fel, irtóznak a szenvedéstől és nagyon sok példát láttak a világi és érzékies életre. Világos, hogy az utóbbiaknak nagyobb kísértéseik lesznek, mint az előbbieknek.

c) Számításba kell venni az isteni *Gondviselés* terveit is: vannak olyan lelkek, amelyeket Isten különösen szent hivatásban részesít, és amelyeknek tisztaságát féltő gonddal őrzi; vannak mások, akiket szintén szentségre szánt, de akiket előbb kemény próbákon akar átvezetni, hogy megerősödjének az erényben; ismét vannak mások, akiket nem hív olyan magasztos küldetésre; ezeknek gyakran lesz kísértésük, de sohasem erejükön felül.

906. 2° A kísértés **három mozzanata**. A hagyományos tanítás szerint, amelyet már Szt. Ágoston is kifejt, a kísértésben három mozzanatot lehet megkülönböztetni; ezek: a sugalmazás, a gyönyörködés, a beleegyezés.

⁸¹⁷ Tób 12,13.

a) A *sugalmazás* abban áll, hogy valamely vétkes dolog szép színben áll lelkünk elé: képzelőtehetségünk, vagy értelmünk többé-kevésbé elevenen élénk állítja a tiltott gyümölcs kívánatos kellemét. Ez a beállítás néha rendkívül csábító, makacsul kitartó és valóságos megszállássá válhat. Bármennyire veszedelmes is ez a sugalmazás, mégsem bűn. Csak akkor bűn, ha az ember szándékosan idézi fel, avagy ha beleegyezik, miután megjelent.

b) A sugalmazást nyomon követi a *gyönyörködés*: az emberi lélek alsóbbrendű képességei ösztönszerűen vonzódnak a bemutatott bűnös jó felé, és ebben a vonzalomban bizonyos gyönyörűség van. „Gyakran megtörténik, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁸¹⁸ hogy az alsóbbrendű képességek gyönyörködnek a kísértésben a felsőbbrendűek beleegyezése nélkül, sőt azok ellenére; ez az a háború, amelyet Szt. Pál leír, amikor azt mondja, hogy a test kívánczik a lélek ellen.” Lényünk alsóbbrendű részének ez a gyönyörködése, amelyhez nem járul hozzá az akarat beleegyezése, nem bűn. Mindazonáltal veszedelem, mert az akarat ostromnak van kitéve, hogy adja meg beleegyezését. Ilyenkor nagy kérdés: megadja-e az akarat a maga beleegyezését, vagy sem.

c) Ha az akarat megtagadja *beleegyezését*, küzd a kísértés ellen, igyekszik azt eltávolítani. Ha győz, igen érdemes cselekedetet művelt. Ha, ellenkezőleg, az akaratnak is tetszik a kísértés, ha benne szándékosan gyönyörködik és jóváhagyását, beleegyezését adja, létrejött a belső bűn.

Tehát minden az akarat szabad beleegyezésétől függ. Azért kifejtjük, hogy melyek a beleegyezés jelei és melyek a fokozatai.

907. 3° A beleegyezés jelei. Hogy ezt a fontos dolgot tisztábban lássuk, nézzük meg, melyek a jelei a beleegyezés hiányának, a nem teljes és a teljes beleegyezésnek.

a) Az ember úgy tarthatja, hogy nem egyezett bele, ha dacára a sugalmazásnak és az ösztönszerű gyönyörűségnek, az embernek *nem tetszik*, ha terhére van a kísértés, ha az ember küzd, hogy el ne essék, ha az ember magasabb képességei irtóznak a sugalmazott vétkes cselekedettől.⁸¹⁹

b) Az ember vétkes oka a kísértésnek, ha *előrelátja*, hogy valamely cselekedete, amelyet elhagyhatna, kísértést fog felidézni, és mégis megteszi azt a cselekvést. „Ha tudom, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁸²⁰ hogy valamely társalgásom kísértésbe és bűnbe vezet, és mégis szándékosan keresem azt, kétségtelen, hogy felelős vagyok mindazokért a kísértésekért, amelyek ott jelentkeznek.” Ilyenkor persze csak azokért a kísértésekért felelős az ember, amelyeket előre látott; és ha csak általában látta előre a veszedelmet, vétkessége ezzel csökken.

908. c) Az ember úgy tarthatja, hogy a beleegyezés *nem teljes*:

1) Ha az ember *nem űzi el* a kísértést *azonnal*, mihelyt észrevette a veszedelmet. Ez a hiba oktalanság; nem súlyos bűn ugyan, de kiteszi az embert annak a veszedelemnek, hogy elbukik a kísértésben.

2) Ha az ember *tétováz* egy pillanatig: szeretné élvezni a tiltott jót, de nem akarná megbántani Istent; más szóval az ember csak egy pillanatnyi habozás után űzi el a kísértést; ez is oktalanság, ez is bocsánatos bűn.

⁸¹⁸ *Vie dévote*, IV. Part., ch. III.

⁸¹⁹ De Sales Szt. Ferenc beszél el (*Vie dévote*, IV. P., ch. IV.), hogy amikor Szienai Szt. Katalin heves kísértésnek volt kitéve, Krisztus Urunk így szólott hozzá: „Mondd meg nekem, hogy azok a piszkos gondolatok örömet okoztak-e neked, vagy szomorúságot; keserűséget, avagy gyönyörűséget?” Ő pedig azt mondta: „Mondhatatlan keserűséget és szomorúságot.” Akkor Krisztus Urunk megvigasztalta, és azt mondta neki, hogy ezek a kínok nagy érdemet és nagy nyereséget jelentenek neki.

⁸²⁰ Uo. ch. VI. – „Az embert néha meglepi a gyönyörködés csiklandása, mielőtt még jóformán összeszedhette volna magát; ez legfeljebb bocsánatos bűn lehet, amely nagyobb lesz, ha az ember észrevette, hogy környékezi, és mégis még egy ideig alkudozik a gyönyörködéssel, hogy vajon beleegyezzék-e, vagy utasítsa el.”

3) Ha az ember *csak félig-meddig úzi* el a kísértést: az ember ellenáll, de lanyhán, tökéletlenül; a fél-ellenállás pedig fél-beleegyezés; ez is bocsánatos bűn.

909. d) A beleegyezés *akkor teljes*, tökéletes, ha az akarat, amelyet már elgyengítettek az előzetes engedmények, végre is készakarva élvezi a tiltott örömet, bár lelkiismerete tiltakozik, mert tudja, hogy ez bűn. Akkor, ha megvan a súlyos anyag, a bűn is súlyos. Az ilyen bűn gondolattal, gyönyörködéssel elkövetett bűn, *delectatio morosa*, szándékos gyönyörködés, ahogyan a hittudósok nevezik. Ha a gondolathoz a tett véghezvitelének vágya is járul, ez még nagyobb bűn. Végül, ha a vágyból az ember a kivitelre tér át, vagy legalább is keresi a kivitelre alkalmas eszközöket, cselekedeti bűnt követ el.

910. A kifejtett esetekben néha *kétség* merülhet fel, hogy az adott beleegyezés teljes volt-e, avagy nem teljes. Ilyenkor különbséget kell tenni az érzékeny és érzéketlen lelkiismeretek között. Az érzékeny lelkiismeretű embernél azt kell feltételezni, hogy nem volt meg a teljes beleegyezés, mivel az ilyen nem egykönnyen adja beleegyezését; az érzéketlen lelkiismeretű embernél pedig biztosak lehetünk, hogy megvolt a teljes beleegyezés.

III. Hogyan viselkedjünk a kísértésben?

Hogy kísértéseinken diadalmaskodjunk és azokat lelkünk javára fordítsuk, főleg három dolgot kell tennünk: 1° meg kell előzni a kísértést; 2° erősen küzdeni kell ellene; 3° hálát kell adni Istennek a győzelemért, vagy felkelni az elbukás után.

911 1° Meg kell előzni a kísértést. Ismerjük a közmondást: jobb elejét venni, mint gyógyítani; ezt kívánja a keresztény okosság is. Amikor Krisztus Urunk a Getszemáni-kertbe vezeti a három apostolt, azt mondja nekik: „*Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek.*”⁸²¹ – Vigyázat és imádság, ez a két fő eszköz arra, hogy elejét vegyük a kísértésnek.

912. A) *Vigyázni* annyit jelent, mint résen lenni, hogy meg ne lépjen az ellenség; mert olyan könnyű elesni a meglepetés pillanatában. Ehhez a vigyázathoz két lelki előkészület szükséges: a bizalmatlanság önmagunk iránt és a bizalom az Isten iránt.

a) Óvakodjunk tehát a kevély maga-bízástól, amely veszedelmekbe vet bele azon ürügy alatt, hogy eléggé erősek vagyunk. Ez volt Szt. Péternek is a hibája, aki midőn Krisztus Urunk megjósolta az apostolok eltántorodását, így kiáltott fel: „*Ha mindnyájan megbotránkoznak is benned, de én nem.*”⁸²² „*Aki tehát azt hiszi magáról, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék,*”⁸²³ mert ha a lélek kész is, de a test erőtlensége, és nincs egyébben biztonságunk, mint az alázatos bizalmatlanságban gyöngeségünk iránt.

b) De azért kerülnünk kell az alaptalan *félelmet* is, amely csak növelné a veszedelmet. Mert igaz, hogy gyöngék vagyunk, de legyőzhetetlenek vagyunk abban, aki minket erősít: „*Hűséges az Isten és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjétek kísértést; hanem a kísértéssel együtt a kimenetelt is megadja, hogy elviselhessétek.*”⁸²⁴

c) Az indokolt bizalmatlanság magunk iránt arra ösztönöz, hogy kerüljük el a veszedelmes bűnalkalmakat, ezt vagy azt a társaságot, szórakozást stb., amelyről tapasztalásból tudjuk, hogy bukásba visz. Ez az üdvös bizalmatlanság küzd a tétlenség ellen, amely egyike a legveszedelmesebb alkalmaknak ([885. pont](#)), valamint az ellen a puhaság ellen, amely

⁸²¹ Mt 24,41.

⁸²² Mk 14,29.

⁸²³ IKor 10,12.

⁸²⁴ IKor 10,13.

akaratumkat állandóan leszerelten tartja és ráneveli a behódolásra.⁸²⁵ Óvakodik azoktól a hiú ábrándozásoktól, amelyek a lelket olyan álmokképekkel töltik meg, amelyek igen hamar veszedelmesek lesznek. Egyszóval gyakorolnunk kell az önmegtágadás különféle fajait, amint kifejtettük a [764-817. pontban](#). Ehhez járuljon állásbeli kötelességeink pontos teljesítése, a bensőséges élet és az apostolkodás. Akkor kevés időnk marad a kísértések számára.

d) Különösen *lelkünk gyenge oldalán* kell őrt állanunk; mert rendesen erről az oldalról jön a támadás. Hogy ezt a gyenge pontot megerősítsük, használjuk fel erre a részleges lelkiismeret-vizsgálatot, amely jelentékeny időn át erre az egy hibára összpontosítja figyelmünket. Még jobb azonban, ha az ellentétes erényről tartunk részleges lelkiismeret-vizsgálatot ([468. pont](#)).

913. B) A vigyázathoz *imádságot* kell csatolnunk. Ez szövetségesünkké teszi az Istent, akivel legyőzhetetlenek leszünk. Alapjában véve Istennek is érdeke, hogy győzzünk. Hiszen tulajdonképpen Istennek akar ártani a sátán, amikor bennünket támad; az ő művét akarja bennünk lerontani. Azért föltétlen bizalommal hívhatjuk Istent segítségül, mert nincs hőbb vágya, mint hogy rajtunk segítsen. A kísértés ellen mindenféle imádság jó, legyen az szóbeli, vagy elmebeli imádság, magán-imádság, vagy nyilvános, hivatalos istentisztelet, imádás, vagy kérés. Különösen a béke idején lehet jól imádkozni a kísértés idejére. Amikor a kísértés jelentkezik, akkor azután elég röviden felemelni szívünket, hogy nagyobb sikerrel álljunk neki ellene.

914 2° **Álljunk ellene** a kísértésnek. Ez az ellenállás különféle lesz a kísértés különfélesége szerint. Vannak olyan kísértések, amelyek gyakoriak, de nem nagyon erősek. Ezeket legjobb megvetni, amint találóan fejt ki de Sales Szt. Ferenc.⁸²⁶

„Ami az apró kísértéseket illeti, amelyek hiúságra, gyanakvásra, féltékenységre, irigységre, apró vonzalmakra s effélékre csábítanak, ezek olyanok, mint a legyek, vagy szúnyogok: a szemünk előtt szálldogálnak és majd az arcunkon csípnek meg, majd az orrunkon... ezeknek legjobb úgy ellenállni, hogy nem törődünk velük; mert ezek nem árthatnak, legfeljebb kellemetlenkednek, föltéve hogy az ember erősen elhatározta magát, hogy Istennek akar szolgálni. Vessétek meg tehát ezeket az apró támadásokat és rá se hederítsetek arra, amit mondanak, hadd dongjanak fületek körül, ameddig csak akarnak... úgy tegyetek velük, mint a legyekkel”.

Itt főképpen a súlyos kísértésekkel foglalkozunk. Ezeket *vissza kell verni*: azonnal, erőteljesen, kitartóan és alázatosan.

A) *Azonnal*. Nem szabad alkudozni az ellenséggel; nem szabad ingadozni: kezdetben nem vetette még meg a lábát lelkünkben a kísértés, és azért könnyű kivetni onnan. Ha addig várunk, míg megerősödik, már sokkal nehezebb lesz elbánni vele; ne álljunk tehát szóba vele; gondoljuk el a tiltott örömet a legvisszataszítóbb képekben, mint kígyót, mint árulót, amely jön, hogy elveszítsen stb., és mondjuk el magunkban a szentírás szavait: „*Mint a kígyó színétől fuss a bűnöktől, mert ha közel mégy azokhoz, elfognak téged.*”⁸²⁷

915. B) *Erőteljesen* és nem ímmel-ámmal és szinte sajnálkozva; mert az annyit jelentene, hogy az ember meghívja a kísértést, térjen vissza máskor. Verjük vissza hévvel, hogy

⁸²⁵ Ezt a puhaságot így írja le MGR GAY. *Vie et vertus chrét.*, tr. VIII, p. 525-526: „Alszik és következképpen ki van téve az ellenség csapásainak a rest lélek, a puha lélek, a gyáva, a pipogya, amely megretten minden áldozattól, amelyet kimerít minden komoly munka, amely talán gazdag kívánságokban, de szegény elhatározásokban, és még inkább cselekedetekben, mindenben kíméli magát, mindig hajlamait követi és úszik az árral.”

⁸²⁶ *Vie dévote*, IV. P., ch. IX.

⁸²⁷ *Sir* 21,2.

ellenségünk érezze utálatunkat: „*Távozz tőlem sátán!*”⁸²⁸ De nem mindenfajta kísértésben kell egyforma fegyverrel küzdeni. Ha érzéki gyönyörökre csábít a kísértő, el kell fordítani tőle tekintetünket, el kell futni előle, minden erőnkől más tárgyra kell irányítani figyelmünket, amely lekösse szellemünket. A szembeszállás általában csak növelné a veszedelmet. Ha, ellenkezőleg, irtózás önt el, amikor valamely kötelességünk teljesítéséről volna szó, vagy ellenszenv, gyűlölet, emberi tekintet tölti el lelkünket, a legjobb szembeszállani a kísértéssel, egyenesen a szemébe nézni a nehézségnek és a hittől kérni támogatást, hogy győzhessünk.

916. C) Kitartóan. Mert néha megesik, hogy a kísértés, ha el is úztük, egy idő múlva még nagyobb dühvel tér vissza, és az ördög hét másik ördögöt hoz magával a pusztából, gonoszabbakat magánál. Az ellenségnek erre a csökönyösségére feleljünk nem kisebb kitartással: aki mindvégig küzd, azé a győzelem. De ilyenkor, hogy biztosabban diadalmaskodjunk, jó feltárni kísértésünket lelkivezetőnk előtt.

Ezt a tanácsot adják a szentek, főleg Szt. Ignác és de Sales Szt. Ferenc „mert jegyezzétek meg, mondja ez utóbbi, hogy az első föltétel, amelyet a gonosz lélek kiszab a megejtendő léleknek, a hallgatás; amint azok is, akik asszonyokat, vagy leányokat akarnak elcsábítani, mindenekelőtt megtiltják nekik, hogy ajánlatukról említést tegyenek atyjuknak, vagy férjüknek. Isten ellenkezőleg azt kívánja, hogy minden sugallatát közöljük ellenőrzés végett az előljárókkal és vezetőikkel.” Tényleg, úgy látszik, hogy különös kegyelem van a szívnek ehhez a nyíltságához kötve: a felfedett kísértés félig már le is van győzve.

917. D) Alázatosan. Mert az alázatosság hívja le reánk Isten kegyelmét, és a kegyelem az, ami biztosítja a győzelmet. A gonosz lélek, amely kevélységgel vétkezett, elfut az őszinte alázatosság elől, és a három gonosz kívánságot, amely a kevélységből meríti erejét, könnyen le lehet győzni, ha az alázatossággal mintegy lefejeztük őket.

918. 3° A kísértés után óvakodjunk attól, hogy aprólékosan *keresgéljük*, vajon beleegyeztünk-e, vagy nem. Ez az oktalanság visszahozhatná a kísértést és újabb veszedelmet zúdíthatna ránk. Hiszen amúgy is könnyű megállapítani, hogy győztünk-e, vagy nem: nem kell ide tüzetes vizsgálódás, elegendő meghallgatni lelkiismeretünk tanúságát.

A) Ha az ember olyan szerencsés volt, hogy győzedelmeskedett, *adjon szívéből hálát az Istennek*, aki a győzedelmet ajándékozta. Ez egyrészt a háladatosság kötelessége, másrészt a legjobb eszköz arra, hogy szükség idején újabb kegyelmeket nyerjünk Istentől. Jaj a hálátlanoknak, akik maguknak tulajdonítják a győzelmet, és nem köszönik azt meg Istennek! Ezek nemsokára meg fognak győződni gyengeségükről.

919. B) Ha viszont olyan szerencsétlen volt valaki, hogy elbukott, *ne veszítse el a kedvét*. Gondoljon a tékozló fiú szíves fogadására, menjen ő is, boruljon le az Isten képviselője előtt és mondja neki: „*Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened; már nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem.*”⁸²⁹ Isten pedig, aki irgalmasabb, mint a tékozló fiú atyja, a béke csókjával visszaadja neki régi barátságát.

Hogy azonban a visszaesést megakadályozza, a bűnbánó használja fel vétkét mélységes *megalázódásra*: ismerje el, hogy magától tehetetlen jót művelni; helyezze minden bizodalját az Istenbe, legyen ezentúl vigyázatos, kerülje gonddal a bűnre vezető alkalmakat, és járjon a vezeklés keresztútján. Ha így jóvátettük hibánkat, az nem lesz többé a tökéletességnek komoly

⁸²⁸ Mk 8,33.

⁸²⁹ Lk 15,21.

akadály. ⁸³⁰ Amint helyesen jegyzi meg Szt. Ágoston ⁸³¹ „estükből mint alázatosabbak, vigyázatosabbak, buzgóbbak” kelnek fel (ex casu humiliores, cautiores, ferventiores).

II. cikkely: A kezdők főbb kísértései

A kezdőknek mindenféle kísértései vannak, amelyek mind a fentebb ismertetett forrásokból fakadnak. De vannak ezek között olyanok, amelyek különösképpen a kezdők kísértései. Ezek: 1° az *önámítások*, amelyeket a vigasztalások és lelki szárazságok idéznek fel; 2° az *állhatatlanság*; 3° a *sietség*; 4° az *aggályok*.

I. § A vigasztalásokból fakadó önámítások ⁸³²

920. A jó Isten a kezdőknek rendszerint érezhető vigasztalásokat nyújt, hogy szolgálatára édesgesse őket. Későbbben megvonja tőlük ezeket a vigasztalásokat, hogy kipróbálja erényeiket. Mármost, vannak egyesek, akik azt gondolják, hogy a szentség magas fokára hágtak fel, mihelyt vigasztalásokban részesülnek; viszont, amikor ezek eltűnnek, és beáll a szárazság, azt hiszik, hogy el vannak veszve. Hogy tehát elejét vegyük úgy az elbizakodottságnak, mint az elkedvetlenedésnek, ismernünk kell a helyes felfogást a vigasztalásról és a lelki szárazságról.

I. A vigasztalások

921. 1° Mibenlétük és eredetük. a) Az érezhető vigasztalások édes indulatok, a lelki öröm átömlései érzéki képességeinkbe. Amikor ilyet érzünk, szívünk kitágul és hevesen ver, a vér gyorsan kering ereinkben, arcunk ragyog, hangunk meghatott, és az édes indulat nem egyszer könnyekben nyit magának utat – Az érzéki vigasztalások különböznek a *lelki* vigasztalásoktól, amelyeket Isten a haladó lelkeknek szokott adni: ezek magasabb rendű örömei, amelyek értelmünkre hatnak, azt megvilágítják; és akaratainkra hatnak, azt vonzzák az imádságos és erényes életre. Gyakran a kettő összevegyül, és azért amit az egyikről mondunk, alkalmazható a másikra is.

b) Ezek a vigasztalások *három forrásból* eredhetnek:

1) *Istentől*: Isten úgy tesz velünk, mint az anya a gyermekével: édességeket kínál nekünk, csakhogy szolgálatára bírjon, csakhogy elvonjon a világ piszkos örömeitől.

2) *A gonosz teletől*: ez behat a test révén érzéki képességeinkre, képzelőtehetségünkre, törekvő képességünkre, és ezzel érzéki indulatokat tud bennünk gerjeszteni. Ezekkel az ördög oktan vezeklésekre, hiúságra, elbizakodottságra, majd elkedvetlenedésre akar bennünket ösztökélni.

3) *Magától a természettől*: vannak élénk képzelőtehetséggel, könnyen megindítható érzelmességgel, jókedvvel megáldott természetek, amelyek örömet találnak a lelki életben, amelyek szentelték magukat.

922. 2° Előnyei. A vigasztalásoknak is megvan a maguk haszna:

a) *Megkönnyítik Isten megismerését.* A kegyelemtől támogatott képzelet szereti maga elé állítani Isten jótéteményeit, szeretetreméltóságát, a szív pedig gyönyörűséget talál bennük.

⁸³⁰ J. TISSOT, *L'art d'utiliser ses fautes d'après S. Fr. de Sales*.

⁸³¹ *De corrept. et gratia*, c. I.

⁸³² S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IVe P., ch. XIII-XV; F. GUILLORÉ, *Les secrets de la vie spirituelle*, tr. VI; W. FABER, *Progrès*, ch. XXIII; DOM LEHODEY, *Le saint Abandon*, p. 344 ss.; P. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, IIIe P., ch. V.

Ilyenkor az ember kedvvel imádkozik, hosszasan elmélkedik, és a lélek jobban felfogja Isten jóságát.

b) Megerősítik az akaratot. Mert ilyenkor az alsóbbrendű képességek nemhogy akadályt nem gördítenének az akarat elé, hanem ellenkezőleg becses segítséget nyújtanak neki. Az ember könnyebben elszakad a teremtményektől, szenvedélyesebben szereti Istent, lelkes elhatározásokat fogan meg, ezeket jobban meg is tartja, mert a forró imádsággal kiesdett kegyelmek támogatják. Mivel érzi Isten szeretetét, könnyebben elviseli a mindennapi apró keresztek, sőt szívesen vesz magára önkéntes önmegtágadásokat is.

c) Abban is segítenek, hogy *megszokjuk az összeszedettséget*, az imádságot, az engedelmisséget, az Istennek szeretetét; és ezek a jó megszokások akkor is megmaradnak, amikor már szétoszlottak a vigasztalások.

923. 3° Veszedelmei. Mindazonáltal ezeknek a vigasztalásoknak veszedelmei is vannak:

a) Bizonyos *lelki ínyencséget* idéznek elő, annyira, hogy az ember inkább az Isten vigasztalásait, mint a vigasztalások Istenét szereti; mikor azután eltávoznak a vigasztalások, elhanyagolja lelki gyakorlatait, sőt még állásbeli kötelességeit is. Akkor is, mikor vigasztalásban van részünk, nem elég szilárd a jámborságunk, mert bár sírunk az Úr Jézus szenvedésén, mégsem hozzuk meg kedvéért azt az áldozatot, hogy lemondjunk bizonyos érzékies barátságáról, kényelemről. Már pedig nincsen szilárd erény, ha az Isten szeretete nem megy annyira, hogy áldozatot is tud hozni. (321. pont): „Sok olyan lélek van, amely élvezzi ezeket a gyöngédségeket és vigasztalásokat, és mégis mindamellet igen bűnös, és következésképpen nincsen meg benne Isten igaz szeretete és sokkal kevésbé az igaz jámborság.”⁸³³

b) Gyakran *felkeltik* valamilyen formában *a kevélységet*: 1) A hiú öntetszelgést. Mert amikor valakinek vigasztalásai vannak; amikor könnyen megy neki az imádság, azt hiheti, hogy már szent, pedig még csak újonc a tökéletességben; 2) A hiúságot. Mert az ember szívesen beszél vigasztalásairól másoknak, hogy ezzel növelje tekintélyét. Ilyenkor azután jó időre ki is szoktak maradni a vigasztalások. 3) Az elbizakodottságot. Az ember azt hiszi, hogy erős, legyőzhetetlen; néha egyenesen veszedelemnek teszi ki magát, de legalább is megáll, amikor kettőzött erővel kellene haladnia előre.

924. 4° Hogyan viselkedjünk a vigasztalások idején? Hogy az isteni vigasztalásokból hasznot húzzunk, és hogy kikerüljük a jelzett veszedelmeket, követnünk kell az alábbi szabályokat:

a) Kétségtelen hogy *szabad óhajtani* ezeket a vigasztalásokat, de csak föltételesen, és azzal a céllal, hogy bennünket Isten nagyobb szeretetére és szent akaratának készségesebb teljesítésére sarkalljanak. Ilyen értelemben imádkoztat bennünket az egyház a pünkösdi szentmise könyörgésében a lelki vigasztalás kegyelméért: „és hogy az ő vigasztalásának mindenkor örvendhessünk.” Hiszen a vigasztalás Isten adománya, amelynek az a célja, hogy segítsen bennünket megszentülésünk munkájában. Következésképpen nagyra kell becsülnünk, lehet kérnünk, csak mindenkor legyünk eleve megnyugodva Isten akaratában.

b) Ha vigasztalásokban részesülünk, fogadjuk azokat *hálás és alázatos szívvel*. Ismerjük el, hogy méltatlanok vagyunk reá, és csak Isten jóságának köszönhetjük. Ha az Isten úgy akar bennünket kezelni, mint ahogyan az elkényeztetett gyermekeket szokták, legyen érte áldva. Csak ismerjük be, hogy nagyon tökéletlenek vagyunk, mert még „tejre van szükségünk és nem szilárd táplálékra.” Főképpen pedig ne dicsekedjünk el vigasztalásainkkal, mert ezzel veszítjük el a legbiztosabbat.

⁸³³ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IV. P., ch. XIII.

c) Miután alázatos szívvel elfogadtuk a vigasztalásokat, *használjuk fel Isten szándéka szerint*, mert ő adta. Már most, Isten azért adja nekünk, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁸³⁴ „hogy bennünket kedvesebbé tegyen egymás iránt és szeretőbbé maga iránt. Az anya azért adja a cukros mandulát gyermekének, hogy az csókkal viszonzza; csókoljuk meg mi is ezt az Üdvözítőt, aki annyi édességet ad nekünk. Az Üdvözítőt pedig megcsókolni annyit jelent, mint neki engedelmességet, megtartani parancsolatait, teljesíteni akaratát, betölteni kívánságait, egyszóval őt gyöngéden megölelni, engedelmisséggel és alázatossággal.”

d) Végül legyünk arról meggyőződve, hogy ezek a vigasztalások *nem tartanak örökké*. Azért kérjük Istentől alázatosan a kegyelmet, hogy őt híven szolgálhassuk a szárazság napjaiban is. Addig is ne igyekezzünk fejünk megerőltetésével meghosszabbítani a vigasztalások idejét, hanem inkább tartsunk mértéket bennük és ragaszkodjunk inkább a vigasztalások Istenéhez.

II. A lelki szárazság

Isten, hogy megerősítse erényünket, időről-időre lelki szárazságot is küld reánk. Fejtsük ki tehát ennek: 1° mibenlétét; 2° Istentől óhajtott célját; 3° hogyan viselkedjünk vele szemben.

925. 1° Mibenléte. A szárazság az érzéki és lelki vigasztalások hiánya. A vigasztalások megkönnyítik az imádságot és az erények gyakorlatát. A szárazság idején ellenkezőleg hasztalan minden erőfeszítés, nincs kedve az embernek az imádsághoz, sőt ellenkezőleg az imádság untat, fáraszt, a benne eltöltött idő igen hosszúnak tűnik fel; a hit és a bizalom mintha el lenne aludva, a lélek nem fürge, eleven, hanem el van nehezülve: csak akaratunk erőltetésére működik. Nagyon kínos állapot ez; de vannak előnyei is.

926. 2° A szárazságnak Istentől óhajtott célja. a) Amikor Isten szárazságot küld reánk, akkor *el akar választani* minden teremtett dologtól, még attól a gyönyörűségtől is, amelyet az ember a jámborságban talál, hogy megtanítsa egyedül őt magát és magáért szeretni.

b) Isten *meg is akar alázni*, mert bebizonyítja, hogy a vigasztalásokkal nem tartozik nekünk, hanem azok az ő kegyelmi ajándékai.

c) Ezzel jobban meg is *tisztít* úgy elmúlt bűneinktől, valamint jelen rendetlen vonzalmainktól és önző törekvéseinktől: mert most kedvünk ellenére is kell szolgáljunk az Istent, meggyőződésből és akaratú parancsra, azért igen sokat kell szenvedni; ez a szenvedés pedig kiengeszteli Istent és jóváteszi hibáinkat.

d) Végül *megerősít* az erényben: merthogy a szárazság dacára is kitartsunk az imádságban és az erények gyakorlatában, állandóan meg kell feszítenünk akaratunk erejét és ez a gyakorlat megerősíti erényünket.

927. 3° Hogyan viselkedjünk vele szemben? a) Mivel a szárazság néha hibáink miatt köszönt be, mindeneke előtt komolyan, de túlzott aggályosság nélkül *meg kell vizsgálnunk lelkiismeretünket*, hogy nem vétettünk-e: 1) az öntetszelgésnek és kevélységnek többé-kevésbé szándékos indulataival; 2) bizonyos lelki restséggel, vagy ellenkezőleg túlzott irammal; 3) az emberi vigasztalások, érzéki barátságok, világi örömek keresésével; mert az Istennek nem kell megosztott szív; 4) az őszinteség hiányával lelkivezetőnkkel szemben: „Mert ha hazudtok a Szentléleknek, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁸³⁵ nem csoda, ha megvonja tőletek vigasztalásait”.

⁸³⁴ *Vie dévote*, IV. P., ch. XIII.

⁸³⁵ *Vie dévote*, IV. P., ch. XIV.

– Ha az ember valamelyik hibájában megtalálta a szárazság okát, megalázkodik Isten előtt, és igyekszik azt a hibát eltávolítani lelkéből.

928. b) Ha nem mi vagyunk oka a szárazságnak, *viseljük el* ezt a megpróbáltatást úgy, hogy hasznunkra váljék, 1) Erre a legelső eszköz annak meggondolása, hogy érdemesebb dolog kedv és érzelem nélkül is szolgálni az Istennek, mint sok vigasztalásban. Gondoljuk meg továbbá, hogy aki Istent szeretni *akarja*, az már szereti is, és hogy egyébként is a szeretetnek legtökéletesebb ténye az Isten akaratához való igazodás. 2) Hogy még érdemesebb legyen béketúrásunk, csatlakozzunk a Getszemáni-kertben szenvedő Úr Jézushoz, aki szomorkodni, félni és iszonyodni kívánt érettünk. Vele együtt mondjuk el mi is: „*mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied.*”⁸³⁶ 3) Főleg pedig nem szabad sohasem neki-keseredni; nem szabad semmit sem elhagyni eddigi lelki gyakorlatainkból, erőfeszítésünkől, elhatározásainkból; hanem utánozzuk ebben is az Úr Jézust, aki keserves halálküzdelmében csak hosszadalmasabban imádkozott: „*a halállal tusakodván még buzgóbban imádkozik vala.*”⁸³⁷

929. A lelkivezető figyelmébe. Hogy a lelki gyermekek jól megértsék a vigasztalásokról és a szárazságról való tudnivalókat, gyakrabban kell erről a tárgyról beszélni; mert hajlandók azt hinni, hogy sokkal jobban áll lelkük ügye, amikor ármentén úsznak, mint mikor ár ellen kénytelenek küszködni. De lassanként mégis csak világosság derül, és ha annyira viszik, hogy a vigasztalások el nem kevélyítik, a szárazság megpróbáltatásai pedig el nem kedvetlenítik, sokkal gyorsabban és állhatatosabban fognak haladni a tökéletesség útján.

II. § A kezdők állhatatlansága

930. 1° A baj. Ha valamely lélek Istennek adta magát és halad a tökéletesség útján, kezdetben fenntartja az Isten kegyelme, az újság varázsa, az erény felé törő friss lendület; azért sok nehézségen diadalmaskodik. De eljön az idő, amikor kevésbé lesz érezhető az Isten kegyelme, amikor belefáradunk az állandó erőfeszítésbe, amikor lendületünket letörték az akadályok. Ilyenkor hajlamos az ember az állhatatlanságra és az ellanyhulásra.

Ez a lelki állapot a következőkben nyilvánul meg: 1) *a lelki gyakorlatokat* kevesebb figyelemmel végzi az ember, megrövidíti vagy el is hagyja; 2) *az erények gyakorlatának terén:* az ember nagy lelkesedéssel lépett rá annak idején a vezeklésnek, az önmegtagadásnak útjára, de most látja, hogy ez bizony nehéz dolog, azért alább hagy a régi buzgósággal; 3) *cselekedeteink állandó megszentelésének terén:* azelőtt gyakran fel szoktuk ajánlani cselekedeteinket Istennek, hogy biztosak legyünk szándékunk tisztasága felől; de most már untatja az embert ez a gyakorlat, azért elhagyogatja. Ennek azután az lesz a vége, hogy cselekedeteinket megszokásból végezzük, vagy belopakodik szándékunkba a kíváncsiság, a hiúság, az érzékiség. Ilyen lelki állapotban nem lehet haladni; mert a haladáshoz kitartás szükséges.

931. 2° Az orvosság. A) Tisztában kell lennünk azzal, hogy a tökéletesség munkája hosszadalmas munka, amely nagy kitartást kíván; itt csak azok boldogulnak, akik szüntelen megújuló lelkesedéssel fognak a munkához; akiket a részleges sikertelenségek nem kedvetlenítenek el. Így tesznek az üzletemberek is, ha célt akarnak érni; így kell tennie minden léleknek, ha haladni akar. Kérdezze azért az ember minden reggel magától, nem tudna-e egy

⁸³⁶ Lk 22,42.

⁸³⁷ Lk 22,43.

kevéssel többet tenni Istenért és főleg egy kevéssel jobban; és minden este vizsgálja meg gondosan a lelkiismeretét, hogy vajon megvalósította-e, legalább részben, a reggeli tervét.

B) Az állhatatosságot semmi sem biztosítja jobban, mint a *részleges lelkiismeret-vizsgálat* hűséges gyakorlása (468. pont). Összpontosítsuk figyelmünket egy erényre; számoljunk be gyóntatónkak az eredményről, akkor biztosak lehetünk afelől, hogy haladunk, ha nem is vesszük esetleg észre haladásunkat.

Amit fentebb (812. pont) az akarat neveléséről mondtunk, szintén nagyon jó az állhatatlanság leküzdésére.

III. § A kezdők túlzott sietsége

Nagyon sok kezdő, telve jóakarattal, túlzott buzgósággal, sietséggel fog munkához; végre is belefárad és meddő marad minden erőfeszítése.

932. 1° Okai. a) Ennek a hibának legfőbb oka az, hogy az ember a maga tevékenységével akarja pótolni az Isten munkáját. Cselekvés előtt nem fontolgat, nem kéri ki, és nem követi a Szentlélek Isten megvilágosító kegyelmét, hanem hebehurgya módon, lázas sietséggel kap bele a munkába. Nem kér tanácsot a lelkivezetőtől, hanem előbb cselekszik és vezetőjét befejezett tények elé állítja. Azért sok oktalanságot követ el, sok időt és erőt pocsékol el hasztalanul: „magni passus extra viam”, nagy lépések az úton kívül.

b) Gyakran *elbizakodottság* van a háttérben: szeretné átugrani a közbeeső állomásokat, egy-kettőre túl akar lenni a vezeklés idején és gyorsan elérni az Istennel való egyesülés útját. De egyszerre csak előre nem látott akadályok gördülnek útjába, kedvét veszti, meghátrál, és néha súlyos bűnökbe esik.

c) Máskor a *kíváncsiság* hajtja: mindig újabb meg újabb eszközöket keres a tökéletességre, megpróbálja mindegyiket egy időre, de nem sokára elveti, mielőtt még eredménye lehetett volna. Állandóan újabb tervei vannak a maga és mások megjavítására, de kivitelre nem kerül a sor.

Ennek a túlzott tevékenységnek azután az lesz az eredménye, hogy az ember elveszíti lelkének belső békéjét, összeszedettségét, csak a hajsza, csak a kapkodás lesz úrrá benne, anélkül hogy ennek a sok hűhónak lenne valami eredménye.

933. 2° Orvosságai. a) A legfőbb orvossága abban áll, hogy *vessük alá magunkat*, tökéletes függésben, az Isten tevékenységének; cselekvés előtt tegyünk érett megfontolást, imádkozzunk az Isten megvilágosító kegyelméért, kérjük ki lelkiatyánk tanácsát, és kövessük is azt. A természet rendjében sem az erőszakos erők létesítik a legjobb eredményeket, hanem a fegyelmezett erők: így van az a természetfölötti rendben is: nem a lázas tevékenység visz előre, hanem a higgadt, kitartó munka. Lassan járj, tovább érsz, mondja a közmondás is.

b) De hogy így Isten alá tudjuk magunkat rendelni, *le kell küzdeni előbb a sietség okait*. 1) Ez lehet a jellem túl-élénksége, amely hirtelen elhatározásokra ragad; 2) vagy a túlzott önbizalom, amely nagyon is sokat tart magáról; 3) lehet a kíváncsiság, amely egyre újabb dolgok után futkos. A részleges lelkiismeret-vizsgálás segítségével tehát egymásután megtámadjuk ezeket a hibákat, és akkor elfoglalja Isten lelkünkben az őt megillető helyet és nyugodt, szelíd jósággal vezet bennünket előre a tökéletesség útján.

IV. § Az aggályok⁸³⁸

934. Az aggály fizikai és lelki betegség, amely a lelkiismeretet annyira megzavarja, annyira eltölti félelemmel, hogy ez ott is bünt lát, ahol az nincs. Ez a betegség nem kizárólag a kezdők sajátja, hanem megtalálható az előrehaladottabb lelkekben is. Mondanunk kell tehát erről is egy szót, kifejtve: 1° *mibenlétét*; 2° *tárgyát*; 3° *hátrányait és előnyeit*; 4° *orvosságait*.

I. Az aggály mibenléte

935. Az aggályt latinul *scrupulus*-nak nevezik. Ez a szó tulajdonképpen kövecset jelent. A műnyelvben jelentette a legkisebb súlyt, amelyet csak a legfinomabb mérleg érez meg. Az erkölcstanban azt az aprólékos gondosságot jelenti, amely csak a legérzékenyebb lelkiismeretekben található fel. Ebből ered aztán, mint beteges tünet, az az indokolatlan félelem, hogy Istent megbántottuk. Hogy jobban megértsük mibenlétét, fejtjük ki eredetét, fokait és az érzékeny lelkiismerettől való különbözését.

936. 1° Eredete. Az aggálynak oka néha tisztán természetes, máskor természetfölötti.

a) Ha tisztán *természetes szempontból* nézzük a dolgot, az aggály fizikai és erkölcsi betegség, 1) *Fizikai baj*: *ideggyengesség*, amely megnehezíti a tisztánlátást az erkölcsi dolgokban, indokolatlanul felidézi bennünk azt az üldöző gondolatot, hogy Istent megbántottuk. 2) De vannak *erkölcsi* okok is, amelyek ugyanerre az eredményre vezetnek: vannak *félénk* természetek, amelyek aggodalommal merülnek el a legapróbb dolgok kutatásában és mindenben föltétlen bizonyosságot szeretnének szerezni. Másoknak *helytelen fogalmaik* vannak. Azt gondolják, hogy Isten nemcsak szigorú, de könyörtelen bíró. A kísértésben összetévesztik a sugalmazást a beleegyezéssel: mivel képzelőtehetségüket megragadta, egy ideig fogva tartotta a bűnös tárgy, azt gondolják, hogy már el is követték a bünt. Vannak *csökönyös* emberek, akik a maguk ítéletére többet adnak, mint a lelkiatyjukéra, mert benyomások hatása alatt állanak, a helyett, hogy az értelmet követnék.

Ha a baj egyben fizikai és erkölcsi, akkor a betegség súlyosabb és nehezebben gyógyul.

937. b) Az aggály származhat *Istennek* vagy a *gonosz léleknek* rendkívüli behatásából is.

1) *Az Isten* megengedi, hogy így megzavarodjunk. Ezzel ugyanis némelykor büntetni akar, főleg kevélységünk, hiú öntetszorgásunk miatt. Máskor próbára akar tenni, azt akarja, hogy vezekeljünk múlt hibáinkért; el akar választani a lelki vigasztalásoktól, hogy a tökéletességnek magasabb fokára emeljen. Ez Istennek rendes eljárása azokkal, akiket a szemlélődésre készít elő, amint látni fogjuk később, amikor az egyesülés útjáról lesz szó.

2) *Néha az ördög* is belenyúl beteges idegrendszerünkbe, hogy megzavarja lelkünket: bebeszéli az embernek, hogy halálos bűn állapotában van; ezzel távol akarja tartani a szentáldozástól, vagy akadályozni akarja állásbeli kötelességeinek végzésében. Főleg azt szereti, hogy súlyos bűnnek tüntet fel valamely cselekvést, amely nem az. Ezzel eléri, hogy az ember lelkiismerete meggyőződése miatt tényleg súlyosan vétkezik.

⁸³⁸ S. IGNAT., *Exercit. spirit.*, Regulæ de scrupulis; ALVAREZ DE PAZ, t. II, lib. I, Part. III, cap. XII, § V; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, tr. II, art. XI; SCHRAM, *Inst. theol. mysticæ*, t. I, § 73-83; S. ALPHONSUS, *Theol. moralis*, tr. I, De conscientia, n. 10-19; LOMBEZ, *Paix intérieure*, IIe Part., ch. VII; W. FABER, *Progrès*, ch. XVII; DUBOIS, *L'Ange conducteur des âmes scrupuleuses*; P. DE LEHEN, *La voix de la paix intérieure*, IVe Part.; A. EYMIEU, *Le gouv. de soi-même*, t. II, L'obsession et le scrupule; DOM LEHODEY, *Le saint Abandon*, p. 407-414.

938. 2° Fokai. Az aggályban nyilvánvalóan vannak fokozatok: **a)** kezdetben csak túlságosan félénk lelkiismeret lép fel, amely ott is bünt lát, ahol nincs; **b)** későbben múltó aggályok lepnek meg, amelyek el is tűnnek, ha előadjuk azokat lelkiatyánknak, és megnyugszunk ítéletében; **c)** végül jön a tulajdonképpeni aggály, amely kitartó és makacs.

939. 3° Az aggály **különbözik** az érzékeny lelkiismerettől. Ezt a kettőt jól meg kell egymástól különböztetni.

a) Nem ugyanaz a *kiindulópontjuk*: az érzékeny lelkiismeretű ember forrón szereti az Istent és azért kerüli legkisebb megbántását is; csakhogy neki tessenek, távol akarja magától tartani a szándékos tökéletlenségeket is; az aggályost bizonyos önzés vezeti: túlzottan óhajt bizonyos lenni afelől, hogy a kegyelem állapotában van.

b) Az érzékeny lelkiismeretű ember, mivel irtózik az Isten megbántásától és ismeri a maga gyengeségét, *indokoltan fél* a büntől; az aggályos ember indokolatlanul lát mindenben bünt.

c) Az érzékeny lelkiismeretű ember *tud különbséget tenni* halálos és bocsánatos bűn között; kétely esetén pedig aláveti magát lelkiatyja ítéletének; az aggályos konokul vitatkozik lelkievetőjével és nagyon nehezen enged a maga vélt igazából.

Az aggálytól tehát óvakodni kell, míg az érzékeny lelkiismeretnél nincs nagyobb kincs.

II. Az aggály tárgya

940. 1° Néha az aggály *általános* és mindenre kiterjed: a cselekvés előtt szertelenül nagyítja a veszedelmet, amely ilyen vagy olyan, egyébként ártalmatlan, alkalommal reánk vár. A cselekvés után is aggodalom tölti el a lelket, és az ember súlyos bűnökkel terheltnek érzi magát.

941. 2° Az aggály gyakrabban *csakis egy bizonyos téren* nyilvánul meg.

a) Leginkább a *végzett szentgyónásra* vonatkozik. Az aggályos, még ha több általános gyónást végzett is, még mindig nincs megnyugodva, még mindig attól tart, hogy nem mondott meg mindent; vagy hogy nem volt megfelelő bánata, és azért mindig újból akarja kezdeni a gyónást; **b)** Máskor a *tisztátalan gondolatok* miatt aggályoskodik valaki. Mivel képzelőtehetségét piszkos képzetek özönlük el, és mivel bizonyos akaratlan tetszést is váltanak ki belőle, azt hiszi, sőt biztos benne, hogy bele is egyezett azokba; pedig tulajdonképpen nagyon is nem voltak ínyére; **c)** máskor istenkáromló gondolatok cikáznak át az agyán, és emiatt nyugtalanodik: azt gondolja, hogy mivel ezek átvonultak a lelkén, biztosan beléjük is egyezett; pedig voltaképpen irtózáttal töltötték el; **d)** a *szeretet parancsa* körül is fordulhat elő aggály: az ember megszóló beszédeket hallott és nem tiltakozott elég erélyesen; emberi tekintetből elhagyta a testvéri megintést, nem helyén való beszéddel botrányt okozott felebarátjának, csődületet látott az utcán és nem ment megnézni, hátha segítséget nyújthatott volna valamely embernek, akit baleset ért. Az aggályos mindezekben igen súlyos halálos bűnöket lát. **e)** Papoknál előfordul, hogy az *oltáriszentség kezelése* körül aggályoskodnak: attól tartanak, hogy helytelenül érintették a szentséget és lemosásokat alkalmaznak kezükön, ruhájukon; **f)** Amiatt is aggályoskodnak, hogy nem mondották talán helyesen az átváltoztatás szavait, hogy nem mondották el tökéletesen a *papi zsolozsmát* stb. ...

III. Az aggály hátrányai és előnyei

942. 1° Ha az ember engedi, hogy úrrá legyen rajta az aggály, **siralmas következményekkel** számolhat.

a) Lassankint meggyöngül, majd idővel *megzavarodik az idegrendszer*: az örökös félelem, aggodalom lehangolólag hat a testre. Valóságos üldözési mániává nőheti ki magát, rögeszmévé fajulhat, ami közel áll az örültséghez.

b) Elhomályosítja az értelmet és hamissá teszi az ítéletünket: az ember lassankint elveszíti a tiszta látást és nem tudja többé megkülönböztetni a bűnt a megengedett dologtól, a halálos bűnt a bocsánatos bűntől; a lélek olyan lesz, mint a kormány nélküli hajó.

c) Ennek a szív elvadulása szokott a következménye lenni: mivel az ember folytonos rettegésben és üldözési mániában él, szörnyen önző lesz, nem törődik az egész világgal, nem törődik végre az Istennel sem, akit nagyon kegyetlennek tart. Panaszkodik, hogy Isten ilyen nyomorúságban hagyott bennünket. Igazságtalanul vádolja meg az Istent. Nyilvánvaló, hogy az ilyen szív elrugaszkodik az Istentől és elvadul.

d) Végül bekövetkeznek a hűtlenségek és bukások. 1) Az aggályos ember feleslegesen pocskolja erőit, apró-cseprő dolgokkal felmorzsolja azokat, és a fontos dolgokra nem marad semmi: mert nem figyelhetünk mindenre élénken az egész vonalon. Azért nemsokára meglepetések érnek, egymást érik a hűtlenségek és elbukások. 2) Másrészt az ember ösztönszerűen enyhülést keres kínjaira, és mert ezt nem találja meg a jámbor életben, máshol kezdi keresni, olvasmányokban, veszedelmes összeköttetésekben. Mindez súlyos hibákra lehet alkalom; ezek a súlyos hibák pedig elkeseredésre vezetnek.

943. 2° Ha azonban az ember úgy fogja fel az aggályokat, mint *megpróbáltatást*, és iparkodik azokat lelkének megtisztítására, megjavítására felhasználni, mindenkor egy bölcs lelkiatya vezetése mellett, akkor ellenkezőleg hasznai is vannak.

a) Megtisztítják a lelket: az ember ugyanis fél a legkisebb bűntől, tartózkodni kíván a legkisebb szándékos tökéletlenségtől és azért nagy lelki tisztaságra tesz szert.

b) Segítenek gyakorolni az alázatosságot és az engedelmességet, ha alávetjük aggodalmainkat lelkivezetőnk elbírálásának és az ő döntéséhez gyermeki tanulékonyssággal alkalmazzuk nemcsak cselekedetünket, hanem felfogásunkat is.

c) Hozzájárulnak ahhoz, hogy cselekvésünkben tisztább szándék vezessen, mert elválasztanak a lelki vigasztalásoktól, hogy így egyedül Istenhez kössük szívünket, akit már most igyekszünk annál jobban szeretni, minél inkább meglátogat bennünket megpróbáltatásaival.

IV. Az aggály orvosságai

944. Az aggály ellen mindjárt kezdetben kell küzdeni, amikor még nem hatalmasodott el lelkünkben. A legnagyobb, sőt igazában véve az egyetlen orvosság itt az engedelmesség, a teljes és föltétlen *engedelmesség* lelkivezetőnkkel szemben. Mivel ugyanis lelkiismeretünk tisztánlátása megzavarodott, máshoz kell menünk világosságért. Az aggályos olyan, mint az a hajó, amely elvesztette kormányát és iránytűjét: az ilyet egy másik hajónak kell kivontatni. A lelkivezetőnek tehát tudni kell a módját, hogyan nyerje meg lelki gyermekének a bizalmát, és tudnia kell latba vetni tekintélyét az aggályos emberrel szemben.

945. 1° Mindenekelőtt **meg kell nyernie bizalmát:** mert az ember szívesen engedelmeskedik annak, akihez bizalommal van. De ez nem mindig könnyű dolog. Az igaz, hogy az aggályosok ösztönszerűen érzik a vezetés szükségét, de némelyek mégsem merik magukat teljesen ráhagyni lelkiatyjukra. Kikérik ugyan tanácsát, de fenntartják maguknak a döntés jogát. Azért az aggályossal nem kell vitatkozni, hanem tekintéllyel kell fellépni vele szemben, kereken megmondani, hogy mi a kötelessége.

Hogy a lelkivezető rászorgáljon a bizalomra, hozzáértéssel és odaadással kell kezelni lelki gyermekét.

a) Hagyja előbb, hadd beszélje ki magát a gyónó. Csak itt-ott tesz egy-egy közbeeső megjegyzést, amellyel jelzi, hogy megértette, amit a gyónó mond. Azután egypár olyan kérdést intéz hozzá, amelyre az aggályos nem adhat más feletetet, mint: igen, vagy nem. Ezzel a kezébe

veszi a lelkiismeret megvizsgálásának fonalát. Azután még ennyit tesz hozzá: Értem az esetét; ön ilyen és ilyen dolog miatt szenved. – Az máris igen nagy megkönnyebbülés a gyónóra, ha látja, hogy megértették; és néha ez egymagában elegendő ahhoz, hogy teljes bizalmával ajándékozza meg a gyóntatót.

b) A hozzáértés mellett *odaadás* is szükséges. Azért a gyóntató legyen mindenkor türelmes; hallgassa meg béketűréssel az aggályosok hosszadalmas fejtegetéseit, legalább is eleinte. Legyen jóságos; érdekelje ennek a léleknek sorsa, és nyilvánítsa abbeli hitét és reményét, hogy minden baját meg fogja gyógyítani. Legyen szelíd: ne beszéljen vele keményen vagy durván, hanem kegyesen, még akkor is, amikor meg kell neki valamit parancsolni. Semmi sem tudja annyira meggyerni bizalmát, mint ez a határozottsággal vegyes jóság.

946. 2° Ha egyszer a lelkivezető megnyerte a bizalmat, élni kell tekintélyével és **engedelmességet kell követelnie**. Ha az aggályos ki akar gyógyulni, vakon kell engedelmeskednie. Amikor engedelmeskedik, biztosan helyes úton jár, még abban az esetben is, ha a lelkivezető tévedne; mert Isten a jelen pillanatban csak egy dolgot kíván tőle: engedelmességet. Ez annyira igaz, hogy ha az egyik lelkivezetőnek semmiképpen sem tudna engedelmeskedni, egy másikhoz kellene fordulnia. Csak a vak engedelmesség tudja meggyógyítani; de ez biztosan meggyógyítja.

a) A gyóntató a maga *utasításaiban* legyen világos, *határozott*, rövid; kerüljön minden kétértelműséget. Ne föltételesen beszéljen neki; tehát nem így: ha ez vagy az nyugtalanítja, ne tegye meg. Beszéljen neki föltételek nélkül. Tehát pl. így: tegye ezt, kerülje ezt, vesse meg a kísértést.

b) Legtöbbször *nem kell indokolni* utasításait, főleg kezdetben. Későbbben, amikor az aggályos már meg tudja érteni az adott indokolást és fel tudja fogni annak meggyőző erejét, adhatunk egy-egy rövid indokolást, hogy rávezessük a helyes lelkiismeret kialakulására. De főképpen ne tűrjünk semmi vitatkozást, semmi alkudozást. Ha jelenleg akadály is gördül valamely utasítás végrehajtása elé, az alapjában véve mégis fennmarad.

c) A gyóntatónak *nem szabad* tehát *megmásítania* ítéletét. A döntés előtt gondolja meg jól a dolgot, ne adjon olyan utasításokat, amelyeket nem lehet megtartani; de ha egyszer kiadta a parancsot, azt ne vonja vissza, hacsak közbe nem jött valamely új tény, amely szükségessé teszi a változtatást.

d) Hogy biztos legyen benne, hogy a gyónó megértette az utasítást, *ismételgesse el* vele; ezután már csak a kivitel van hátra. Am ez igen nehéz dolog, mert az aggályosok némelykor úgy irtóznak a végrehajtástól, mint a halálra ítélt ember az akasztófától. De legyen annak tudatában, hogy be kell majd számolnia. Ha nem hajtotta végre az utasítást, a gyóntató addig nem áll vele szóba, amíg végre nem hajtotta. Tehát megtörténik, hogy többször kell ugyanazt az utasítást adni, amíg nincsen tökéletesen teljesítve. Tegye ezt a gyóntató türelmetlenség nélkül, de fokozódó szigorúsággal, és végre is engedelmeskedni fog az aggályos.

947. 3° Majd **magyarázza meg** jól a gyóntató az általános szabályt, hogy az aggályosnak meg kell vetnie minden kételyt. Nála lelkiismeretbeli kérdésekben csak a bizonyosság lehet irányadó; még pedig a föltétlen, nyilvánvaló bizonyosság, amely kizár minden kételyt; amely olyan világos, mint kétszer kettő négy. Tehát az aggályos csak akkor követhet el bocsánatos, vagy halálos bűnt, ha teljesen bizonyosan tudja, hogy az elkövetendő cselekvés súlyos vagy bocsánatos bűn terhe alatt tilos, és ezt tudva mégis el akarja követni azt a cselekedetet. Nem fog tehát ügyelni a valószínűségekre, akármilyen nagyok legyenek is; legyen meggyőződve, hogy őt csak akkor kötelezi a törvény, ha egészen és világosan biztos. Ha ez nincs meg, nincs bűn. Ha az aggályos elmegy gyónni és valamely bocsánatos, vagy halálos bűnről vádolja magát, kérdezze meg tőle a gyóntató: Meg mer-e hitére esküdni, hogy a cselekvés előtt teljesen bizonyosan tudta, hogy ez a cselekedet bűn; és ha bizonyosan tudta, meg is adta a cselekvéshez

teljes beleegyezését? – Ez a kérdés gyakorlatban mutatja be a szabályt és azért érthetőbbé is teszi.

948. 4° Ezt az általános elvet **alkalmazni** kell az egyes nehéz esetekben.

a) Ami az általános, vagy *életgyónást* illeti, egyet engedélyez a gyóntató; de azután megtiltja, hogy az egyszer meggyónt dolgokat még egyszer előhossa a gyónó. Újabb általános gyónás csak abban az esetben volna megengedhető, ha egészen bizonyos ez a két dolog: 1) hogy biztosan elkövetett valamely halálos bűnt, és 2) hogy ezt a bűnt, egészen biztosan, még soha, egyetlen érvényes gyónásában nem mondotta meg. – Egyébként idővel megmagyarázza a gyóntató, hogy egyáltalában nem kell a gyónónak többé visszatérnie a múltra; és ha mégis akadna ott valamely bűn, amelyet nem gyónt még meg, Isten a többivel együtt azt is megbocsájtja.

b) Ami a *gondolattal vagy kívánsággal* elkövetett belső bűnöket illeti, ezt a szabályt lehet felállítani: a kísértés alatt fordítsuk el figyelmünket és gondoljunk másra; a kísértés után ne tartsunk lelkiismeret-vizsgálatot, hogy vajon meg volt-e a beleegyezésünk, (mert ez visszahozhatná a kísértést), hanem végezzük tovább állásbeli kötelességünket, és menjük nyugodtan a szentáldozáshoz, hacsak nem egészen nyilvánvaló, hogy teljesen beleegyeztünk a bűnbe ([909. pont](#)).

949. c) A *szentáldozás* gyakran kín az aggályosokra. Attól remegnek, hogy nem voltak a kegyelem állapotában, vagy nem voltak teljesen éhgyomorral. Pedig 1) hogy rettegnek, ez már azt mutatja, hogy nincsen efelől teljes bizonyosságuk; tehát menjenek csak áldozni és a szentáldozás visszaadja nekik a kegyelem állapotát, ha netalán hiányoznék; 2) a köteles bűjt ne aggassa őket és ne tartsa vissza a szentáldozástól, hacsak nem egészen bizonyosak benne, hogy megszegték.

d) De még nagyobb kín rájuk nézve a *szentgyónás*. Ezt tehát egyszerűbbé kell tenni számukra. Azért azt kell mondani nekik: 1) ön csak annyira van kötelezve, hogy a biztos halálos bűnöket gyónja meg; 2) a bocsánatos bűnökből csakis azokat gyónja meg, amelyek öt percnyi lelkiismeret-vizsgálás után eszébe jut; 3) a bánatra csak hét percet fordítson; ha ennyi idő alatt igyekszik azt felindítani magában és bocsánatot kérni Istentől, biztosan meg lesz a kellő bánata. – De – mondja – nem érzem a bánatot. – Magyarázzuk meg neki, hogy ez nem is szükséges, mivel a bánat az akarat ténye és nem az érzelmé. – Bizonyos esetekben, amikor igen nagy a lelki megzavarodottság, írja elő a gyóntató az aggályosnak, hogy csak ilyen általános alakban gyónják: vádolom magamat mindazokról a bűnökről, amelyeket utolsó szentgyónásom óta elkövettem, valamint azokról is, amelyeket egész életemben elkövettem.

950. 5° Válasz néhány **nehézségre**. Néha azt fogja mondani a gyónó a gyóntatónak: *Úgy kezelem, mintha aggályos volnék*, pedig nem vagyok. – Erre azt kell felelni: Ezt nem ön hivatott megállapítani, hanem én. Bizonyos benne, hogy nem aggályos? Nyugodt-e, mint más ember a szentgyónása után? Nincsenek-e olyan aggodalmai, kételyei, amelyek a legtöbb emberben nincsenek meg? És ha így van, akkor nem egészséges lelkileg; akkor van önben bizonyos fizikai és erkölcsi zavar; tehát különös kezelésre van szüksége; engedelmeskedjék tehát és ne vitatkozzék; akkor meg fog gyógyulni. Ha nem, csak súlyosbodni fog az állapota.

Ezekkel és ezekhez hasonló eszközökkel, az Isten kegyelmének segítségével meg lehet gyógyítani az aggályosságnak leverő betegségét.

Függelék a szellemek megkülönböztetéséről⁸³⁹

951. A bennünk működő **különféle szellemekről**. A fentebbi lapokon gyakran volt szó azokról a különféle indulatokról, amelyek bennünket jóra, vagy rossza ösztökélnék. Természetesen jó tudni, hogy milyen forrásokból fakadnak ezek az indulatok.

Elméletileg szólva *hat különböző forrásból eredhetnek*:

- a) *magunktól*: lelkünk jóra, testünk rosszra ösztönöz;
- b) *a világtól*, amely érzékeink útján hat szellemünkre és rosszra sarkall;
- c) *a jó angyaloktól*, akik jó gondolatokat ébresztenek fel bennünk;
- d) *az ördögöktől*, kik szintén hatnak érzékeinkre, hogy bűnbe vigyenek;
- e) *az Istentől*, aki egyedül tud közvetlenül hatni magasabb képességeinkre és bennünket mindenkor csak jóra ösztönöz.

952. *A gyakorlatban* azonban elegendő annyit tudni, hogy vajon ezek az indulatok jó, vagy rossz forrásból erednek. Jó forrás: az Isten, az angyalok és a kegyelemtől segített emberi lélek. Rossz forrás: az ördögök, a világ és a test. Azokat a szabályokat, amelyeknek segítségével a jó forrást meg tudjuk különböztetni a rossz forrástól, a szellemek megkülönböztetésére vonatkozó szabályoknak nevezzük. Ezeknek már Szt. Pál vetette meg alapját, amikor különbséget tett az emberben a lélek és a test között, az emberen kívül pedig Isten szentlelke és a gonosz szellem között, aki bennünket bűnre csábít. Utána a lelki élet írói, ú. m. Cassianus, Szt. Bernát, Szt. Tamás, a *Krisztus követésének* írója (III. könyv, 54-55. fejr.), Szt. Ignác stb. szintén adtak szabályokat, amelyeknek segítségével meg lehet különböztetni a kegyelemtől eredő gerjedelmeket a romlott természetből fakadó indulatoktól.

953. Szent Ignác szabályai, amelyek különösképpen alkalmazhatók a kezdőkre.

Az első két szabály bemutatja, hogy milyen különféleképpen viselkedik a jó és a gonosz szellem a bűnösökkel és a buzgó emberekkel szemben.

1° *Első szabály*. A bűnösök elé, akik nem fékeznek meg szenvedélyeiket, a gonosz lélek csalóka örömeiket, bűnös gyönyöröket varázsol, hogy megtartsa őket a bűnben és még mélyebben merítse bele; a jó szellem ellenkezőleg, nyugtalanságot és lelkiismereti furdalást idéz fel, hogy kimentse őket szomorú helyzetükből.

Második szabály. Amikor olyan személyekről van szó, akik őszintén megtértek, a gonosz lélek szomorúságot, lelkiismereti zavarokat idéz elő bennük, mindenféle akadályt állít eléjük, hogy elkedvetlenítse őket és megállítsa haladásukat. A jó szellem ellenkezőleg bátorságot, erőt önt beléjük, jó gondolatokat támaszt bennük, hogy ösztönözze őket a további erényes életre. Tehát gyümölcseiről ismerhetjük meg a fát: mindaz, ami megakaszt a haladásban, az ördögtől jön, és mindaz, ami előbbre visz, Istentől származik.

954. 2° *A harmadik szabály* a lelki vigasztalásokra vonatkozik. Akkor jönnek a jó szellemtől, ha: 1) buzgóságra ösztönző gerjedelmeket támasztanak bennünk, amelyek kezdetben csekélyek, mint egy szikra, majd lángra lobbannak és végül az isteni szeretet tüzévé hatalmasodnak el; 2) ha olyan könnyekre hangolnak, amelyek őszintén a bánatból és az Isten szeretetéből fakadnak; 3) ha növelik bennünk a hitet, a reményt és a szeretetet, és ha lelki békességet és nyugalmat idéznek elő.

⁸³⁹ S. THOM., I^a II°, q. 80, a. 4; *De Imitatione Christi*, I. III, c. 54, De diversis motibus naturæ et gratiæ; S. IGNATIUS, *Exercit. spirit.*, Regulæ aliquot. etc.; SCARAMELLI, *Du discernement des esprits*, trad. Brassevin, Paris, 1910; CARD. BONA, *De discretionem spirituum*; RIBET, *L'Ascétique*, ch. XL; MGR A. CHOLLET, *Discernement des esprits*, *Dict. de Théol.*, t. IV, 1375-1415, ahol bőséges irodalmi utalás található.

955. 3° *A következő szabályok* (4-9.) a lelki vigasztalanságra vonatkoznak. 1) A lelki lehangoltság az értelem elborulása az emberben, vagy az akarat leereszkedése az aljas földi dolgok felé. Ez a lehangoltság a lelket szomorúvá és tétlenné teszi; 2) ilyenkor nem szabad semmit sem változtatni azokon az elhatározásokon, amelyeket előbb tettünk, amint a gonosz lélek sugallja, hanem maradjunk hűségesek régebbi jóföltételeinkhez; 3) sőt használjuk fel arra ezt a lelki lehangoltságot, hogy buzgóbbakká legyünk: szenteljünk több időt az imádságra, a lelkiismeret megvizsgálására, a vezeklésre; 4) bízunk Isten segítségében, amely, ha nem is érezzük, mégis működik bennünk és megerősíti magasabb rendű képességeinket; 5) legyünk türelemmel, és reméljük, hogy nem fog soká várni magára a vigasztalás ideje. Mondjuk azt is magunkban, hogy a vigasztalanság bizonyára bűneink jól megérdemelt büntetése, Isten próbája. Mert Isten kézzelfoghatóan akarja bemutatni nekünk, hogy mire vagyunk képesek, amikor megvonja tőlünk vigasztalásait. Egyben jó lecke, mert Isten beláttatja velünk, hogy magunktól nem tudunk megvigasztalódni; és ezzel gyógyítja kevélységünket.

956. 4° *A tizenegyedik szabály* ismét a vigasztalásokról szól, és elmondja, hogy a vigasztalások idején raktározzunk el sok bátorságot, hogy azután felhasználhassuk azt a vigasztalanságban. Figyelmeztet arra, hogy milyen keveset tudunk tenni, amikor megvonja tőlünk vigasztalását az Isten: azért alázódjunk meg Isten előtt. Ellenkezőleg mennyi jót tehetünk, ha a vigasztalások idején Istenre támaszkodunk.

957. 50 *A három utolsó szabály* (12-14.) elmondja, hogy milyen fortéllyal igyekszik törbe csalni az ördög: **a)** úgy tesz, mint a bűnös nő, aki gyöngé, ha az ember ellenáll neki, de vakmerő és kegyetlen, ha az ember behódol neki; tehát álljunk ellene erőteljesen az ördögnek; **b)** ez továbbá úgy jár el, mint a csábító, aki titoktartást követel attól a személytől, akit bűnre csábít; tehát a legjobb mód a győzelemre, ha megmondunk mindent őszintén lelkiatyánknak; **c)** úgy tesz, mint a hadvezér, aki leggyengébb oldalán támadja meg a várat, amelyet be akar venni; tehát vigyázni kell erre a gyenge pontra és állandóan szemmel tartani lelkiismeret-vizsgálatainkban.

Az első könyv összefoglalása

A kezdők **célja** lelkük megtisztítása, hogy megszabadulván a bűn maradványaitól és a bűnre vezető alkalmaktól egyesülhessenek Istennel.

958. Hogy ezt a célt elérhessék, sokat **imádkozzanak**; azzal, hogy megadják Istennek a köteles hódolatot, készséggé teszik arra, hogy megbocsájtja múlt bűneiket; azzal, hogy a megtestesült Igével egyesülten bizalommal kérik, megadja nekik a bánat és az erősfogadás kegyelmét, amely mindinkább megtisztítja lelküket és megóvjaa a visszaeséstől a jövőben. Ezt az eredményt még sikeresebben elérjük az elmélkedés által: azok a mély meggyőződések, amelyeket az ember a hosszas, komoly elmélkedésekben szerez, azok a lelkiismeret-megvizsgálások, amelyek szembetűnővé teszik nyomorúságunkat és szegénységünket, azok a forró fohászok, amelyek ilyenkor feltörnek szívünkbe, azok a jóföltételek, amelyeket az ember ilyenkor csinál és betartani törekszik, mindez megtisztítja a szívet, felkelti benne a bűn és a bűn alkalmai iránti irtózatot és erősebbé teszi a kísértésben, elszántabbá a vezeklés gyakorlatában.

959. Miután az ember jobban megértette annak a sértésnek nagyságát, amely a bűnben van és azt a szoros kötelességet, hogy az okozott sértést **jóvátegyük**, elszántan lép rá a vezeklés útjára. Egyesülésben Jézus Krisztussal, aki vezekelni kívánt érettünk, a szégyen, a megalázás és a bánat érzelmeit ápolja szívében és szüntelenül szemére veti magának vétkeit. Ezekkel az érzelmekkel kezdi meg a vezeklés kemény munkáját, készségesen fogadja Isten kezéből a

sorscsapások keresztjeit, maga is önként vállal önmegtagadásokat, alamizsnát ad és így igyekszik jóvátenni a múltat.

Hogy a jövőben kerülhesse a bűnt, buzgón gyakorolja az önmegtagadást, fegyelmezi külső és belső érzeit, értelmét és akaratát, egyszóval összes képességeit, hogy alávesse azokat Istennek és ne tegyen semmit, ami nem egyezik az ő szent akaratával.

Igaz, hogy vannak az emberben mélyen ülő rosszra hajló törekvések, amelyeket a hét főbűnnek nevezünk; de Isten kegyelmével hozzálátunk kiirtásukhoz, vagy legalább gyengítésükhöz. Hősiesen küzdünk mindegyikük ellen külön-külön, és el fog jönni az idő, amikor már elegendőképpen meg lesznek zabolázva.

Mindezek dacára kísértések, néha rettenetes kísértések fognak előtörni lelkünk mélységéből, és viharukat csak éleszti az ördög és a gonosz világ. De nem kell elkedvetlenedni; Jézusra kell támaszkodni, aki meggyőzte a világot és a testet; kitartóan kell küzdeni az ellenség támadásai ellen; és akkor Isten kegyelmének segítségével ezek a támadások csak alkalmak lesznek a győzelemre. Ha pedig szerencsétlenségünkre elbuknánk, alázatosan, de bizalommal vessük magunkat azonnal az isteni irgalmasság karjaiba és kérjük Istentől bocsánatot. Ha bukásunkat így jóvátettük, ez nem lesz akadály a lelki előmenetelnek.

960. Mindenesetre hozzá kell tennünk, hogy az a cselekvő megtisztulás, amelyről ebben az első könyvben volt szó, nem teszi még a lelket tökéletesen tisztává. Azért a megtisztulás munkájának folytatódni kell a megvilágosodás útján is az erkölcsi és isteni erények gyakorlata által. A megtisztulás csak akkor lesz befejezve, ha majd az egyesülés útján jönni fognak azok a szenvedőleges (passzív) megtisztulások, amelyeket olyan szépen ír le Keresztes Szt. János. Ezek adják meg a szívnek tökéletes tisztaságát, amely rendesen szükséges a szemlélődésre. Erről a harmadik könyvben fogunk beszélni.

II. könyv: A megvilágosodás útja, vagyis a haladó lélek állapota

961. Amikor az ember hosszú, kemény vezekléssel megtisztította már a lelkét a múlt bűneitől; amikor már megerősödött az erényben az elmélkedés, az önmegtagadás gyakorlata által és azzal a hősi ellenállással, amelyet rossz hajlandóságaival, valamint kísértéseivel szemben kifejtett, rálép a megvilágosodás útjára. Azért nevezik így, mert Krisztus Urunk utánzása a krisztusi erények gyakorlatával; Jézus Krisztus pedig a világ világossága, és aki őt követi, nem jár sötétségben: „*Aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.*”⁸⁴⁰

Bevezetés⁸⁴¹

Mielőtt kifejtjenék, hogy milyen erényeket kell gyakorolniuk a haladó lelkeknek, három előzetes kérdést kell tisztáznunk: 1° kik járnak a megvilágosodás útján; 2° mi a tennivaló ezen az úton; 3° mi különbség van a jámbor és a buzgó lelkek között, akik ezen az úton járnak.

I. Kik járnak a megvilágosodás útján?

962. Szent Terézia⁸⁴² a következőképpen írja le a harmadik helyiség lakóit, azaz a haladó lelkeket: „Nagy a vágyuk, hogy az isteni fölséget ne sértsék meg: még a bocsánatos bűnöket is kerülnek, szeretik a vezeklést; bizonyos órákat szentelnek a lelki összeszedettségnek; idejüket hasznosan foglalják el; gyakorolják a felebaráti szeretet műveit. Minden rendben van náluk: szavaik, öltözetük, házuk vezetése, ha ezzel is kell foglalkozniuk.”

Ebből a leírásból a következőket lehet megállapítani:

963. 1° Mivel a megvilágosodás útja **Krisztus Urunk követésében** áll, *három föltétel* szükséges ahhoz, hogy valaki erre az útra lépjen. Ez a három föltétel lehetővé teszi, hogy kövessük Krisztus Urunkat azoknak a pozitív erényeknek gyakorlásával, amelyekre példát adott.

A) *A szívnek eléggé nagy tisztasága* kell ahhoz, hogy valaki vakmerőség nélkül törekedhessék arra az állandó egyesülésre Krisztus Urunkkal, amelyet az ő erényeinek követése jelent: ha a lélek még mindig ki van annak téve, hogy időről-időre halálos bűnbe essék, minden erejéből küzdenie kell a bűn alkalmai, a természet gonosz hajlamai és a kísértések ellen; mert csak miután legyőzte ezeket a nehézségeket, adhatja magát eredményesebben az erények gyakorlatának. Az is megkívántatik, hogy irtózzék ezt is kerülni.

B) Egy másik föltétel, hogy *tudjon már uralkodni szenvedélyein*. Mert annak, aki Jézus Krisztust akarja követni, nemcsak a halálos bünt kell kerülnie, hanem a teljesen szándékos bocsánatos bünt is, főleg az olyat, amely gyakrabban szokott előfordulni, amelyhez tehát különös vonzalom húzza. Már pedig csak a szenvedélyek leküzdése, a rossz hajlandóságok megfékezése adja meg azt az önuralmat, amely lehetővé teszi az erények pozitív gyakorlatát és az isteni mintakép egyre tökéletesebb megközelítését. Csak akkor lesz életünk helyesen

⁸⁴⁰ Jn 8,12.

⁸⁴¹ PHIL. A SS. TRINITATE, *Sum. Theol. myst.*, P. II; LE GAUDIER. *De perfect. vitæ spir.*, P. II^a, sect. II^a; SCRAM, *Instit. myst.*, § CIII; A. SAUDREAU, *Les degrés*. t. I, Vie Illuminative.

⁸⁴² *Château*, troisièmes demeures, ch. I, p. 80.

szabályozva, csak akkor lehet szó lelki összeszedettségéről, és csak akkor élhetünk zavartalanul állásbeli kötelességeinknek.

964. C) A harmadik föltétel, hogy a nagy igazságokon való elmélkedés *mélységes meggyőződésekkel* telítse lelkünket. Mikor ez már megvan, akkor az elmélkedésben több időt szentelhetünk a jámbor érzelmek felkeltésére és fohászok elmondására. Ez valóban, csak ezek a jámbor érzelmek és esdeklő fohászok hozzák mintegy közelünkbe Jézus Krisztus erényeit úgy, hogy nagyobb nehézség nélkül tudjuk azokat gyakorolni.

A haladókat tehát ebből a két fő jeltől lelhet megismerni: 1) igen nehezükre esik a tisztán okoskodó elmélkedés; a Szentlélek kegyelme ugyanis arra ösztökéli őket, hogy az okoskodásokhoz sűrűn csatoljanak érzelmeket is; 2) égő vágy tölti el őket a Jézus Krisztussal való állandó egyesülés után: szeretnék őt egyre jobban megismerni, szeretni, követni.

965. 2° Abból, amit mondtunk, meg lehet állapítani a főbb **különbségeket** a megtisztulás és a megvilágosodás útja között.

A) Mindkét útnak egy ugyan *a feladata*: az erőfeszítés és a küzdelem. De a kezdők azért küzdenek, hogy megtisztítsák lelküket a bűntől és a bűnnek okaitól, míg a haladók azért küzdenek, hogy erényekkel ékesítsék fel lelküket. Ezen két feladat között természetesen nincsen semmi ellentét, hiszen, az egyik előkészíti a másikat: amikor az ember megtisztítja lelkét a bűntől és annak okaitól, már gyakorolja is az erényeket, bár még kezdetleges fokban; ez az erénygyakorlat még inkább negatív. A megvilágosodás útján azonban már pozitív formában gyakoroljuk az erényeket, amely gyakorlat tökéletesebbé teszi elválásunkat magunktól és a teremtményektől; az előbbi úton tehát inkább a negatív munkára fektetjük a fősúlyt, míg a másikon inkább a pozitív oldalt hangsúlyozzuk; a kettő kiegészíti egymást. Az egyesülés útján sem szűnik meg tehát az ember vezekelni és önmegtagadási gyakorlatokat végezni; csak most már azzal a céllal teszi ezt, hogy minél jobban egyesüljön Krisztus Urunkkal és minél hasonlatosabb legyen őhozzá.

B) Lényegükben az eszközök is ugyanazok, de más módon alkalmazzuk őket: az elmélkedés, amely eddig okoskodó volt, most érzelmes lesz; gondolatunk, mely eddig Isten körül forgott, most már határozottabban Jézus Krisztus felé irányzódik; őt óhajtjuk megismerni, szeretni, követni; ő lesz ezentúl egész életünk középpontja.

II. Teendőink a megvilágosodás útján

966. Teendőink következnek abból, amit eddig mondtunk.

1° Kimondott **célunk** az, hogy Krisztus Urunk mintájára alakítsuk át magunkat, hozzá igazodjunk, úgy hogy ő legyen életünk középpontja.

A) *Tegyük tehát gondolataink középpontjává.* Szeressük tanulmányozni életét és annak mozzanatait. Az evangélium új varázssal vonz: lassan olvassuk, gyakran elérzékenyedünk mellette, érdekel az Úr életéből minden piciny részlet, de főképpen az Úr erényei. Az imádság kimeríthetetlen forrását találjuk meg bennük, kedvvel fontolgatjuk, elemezzük szavait és magunkra alkalmazzuk azokat. Amikor valamely erényt kívánunk gyakorolni, előbb az Úr Jézusban tanulmányozzuk, elménkbe idézve szavait és cselekedeteit, és ezekben találunk legerősebb ösztönzést arra, hogy mi is hasonlóképpen cselekedjünk. Az Úr Jézus gondolataink középpontja a szentmisében és a szentáldozásban is: a szent szertartás imádságai kitűnő eszközök az Úr Jézus tökéletesebb megértésére. Végül a jámbor könyvek is segítségünkre vannak, hogy Jézus tanításait jobban felfoghassuk, főleg pedig a lelki életről adott tanítását. Azért olvasás közben mindig Jézust keressük a könyvben: *Jesum quaerens in libris.*

967. B) A teljesebb ismeret *teljesebb szeretetre* vezet, és azért Jézus lesz a mi szeretetünknek is a középpontja. **a)** Valóban, hogyan is tanulmányozhatná az ember nap-nap után annak életét, aki a szépség és a jóság, anélkül, hogy szeretete ne gyulladna iránta? „Miután megismertem Jézus Krisztust, mondja Lacordaire,⁸⁴³ semmit sem találtam elég szépnek ahhoz, hogy gyönyörűséggel szemléljem.” Az apostolokat a Tábor hegyén annyira elragadta Krisztus Urunk átszellemült emberségének személete, hogy felkiáltottak: „*Jó nekünk itt lenni*”,⁸⁴⁴ mennyivel inkább kell hogy elragadjon a föltámadt Jézus Krisztusról lesugárzó isteni szépség!

b) És hogyan is lehetne őt nem szeretni, ha gyakran elmélkedünk arról a szeretetről, amelyet irántunk tanúsított és még mindig tanúsít a megtestesülésben, a megváltásban, az oltáriszentségben? Szent Tamás egy csodálatosan tömör versszakban foglalta össze az édes Üdvözítőnek jótéteményeit:

Születésében lett élettársunk,
Végvacsoráján táplálékunk,
Halálában lett váltságdíjunk,
Mint a menny ura lesz majd jutalmunk.⁸⁴⁵

Születése napján útitársunkká, testvérünké szegődött, és nem hagy el bennünket soha. Az oltáriszentség szerzésével lelkünk tápláléka lesz, és betölti testével és vérével, lelkével és istenségével mindazokat, akik őt éhezik és szomjúhozzák. Amikor meghal a kereszten, lefizeti megváltásunk díját, megszabadít bennünket a bűnnek rabságából, visszaadja nekünk a lelki életet és mindezzel a legnagyobb szeretetet tanúsítja, amellyel csak megajándékozhat egy barát egy másik barátot. Végül a mennyben önmagát fogja adni jutalmul, és mi birtokolni fogjuk őt az egész örökkévalóságon át, és ezentúl az ő dicsősége lesz a mi boldogságunk. – Nem hálálhatjuk meg tehát soha eléggé végtelen jóságát, nem szerethetjük őt eléggé soha.

968. C) A szeretet *utánzásra* ösztönöz. Mivel az embert vonzzák barátainak erényei, önmagába is át akarja ültetni ezeket az erényeket, hogy barátjával egy szív legyen és egy lélek. Az ember érzi, hogy a barátjával való egyesülése csak akkor lesz igazán bensőséges, csak akkor lesz igazán mélységes, ha osztozik annak gondolataiban, érzelmeiben, erényeiben. Az ember ösztönszerűen másolja magába azt, amit szeret. Így Jézus cselekedeteinknek, egész életünknek középpontjává lesz. Amikor imádkozunk, magunkra öltjük Krisztus Urunk szellemét, az ő Istent-imádó lelkületét, hogy így nagyobb dicsőséget adjunk Istennek és eredményesebben kérjük tőle a szükséges kegyelmeket. Amikor dolgozunk, egyesülünk a názáreti munkással, hogy mi is, mint ő, Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére munkálkodjunk. Amikor valamely erényre akarunk szert tenni, magunkba vonzzuk Jézust, ennek az erénynek tökéletes mintáját, és vele egyesülten kíséreljük meg az erény gyakorlatát. Még csak szórakozásainkat is vele egyesülten és az ő szellemében végezzük, azzal a szándékkal, hogy felfrissülten dolgozhassunk tovább Isten dicsőségére és az ő anyaszentegyházának javára.

969. 2° De hogy ezt a célt elérjük, megfelelő eszközökre van szükségünk; ezek az eszközök pedig az *imádságon* és az *érzelmes elmélkedésen* kívül az *erények kitarató gyakorlata* lesz, amely arra vezet, hogy Krisztus Urunkat jobban megismerjük, megszeressük, és közelebbről

⁸⁴³ CHOCARNE. *Vie du P. Lacordaire*. t. II, 119.

⁸⁴⁴ *Mt* 17,4.

⁸⁴⁵ Se nascens dedit socium,
Convalescens in edulium,
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in praemium. – *Hymn. Laud. Corp. Chr.*

kövessük. Ezek az erények pedig az isteni és az erkölcsi erények. Szilárd erényekre kell törekednünk, amelyek nem érzelmeken épülnek fel, hanem mélységes meggyőződéseken.

A) Ezeket az erényeket párhuzamosan kell gyakorolni, mert nem lehet erkölcsi erényeket gyakorolni anélkül, hogy ugyanakkor ne gyakorolnánk az isteni erényeket is, és megfordítva. Így pl. nem gyakorolhatjuk a keresztény okosságot, anélkül, hogy ne vezetnének cselekvésünkben a hit elvei, ne kecsagetne a remény és ne lelkesítene a szeretet. De a hit és a remény is feltételezi az okosságot, a lelki erősséget és az önmérséklést. Ugyanez áll a többi erényekről is.

Vannak mindenesetre olyan erények, amelyek a megvilágosodás útjának egy határozott állomásán jobban megfelelnek. Így aki csak most lép rá erre az útra, főképpen az erkölcsi erényekre veti magát, mert ezeknek nagyobb szükségét érzi, hogy leküzdhesse magában az érzékiséget és a kevélységet. Később, amikor már le vannak verve ezek a hibák, inkább az isteni erények gyakorlatára adja magát az ember, mert ezek közvetlenül egyesítenek Istennel.

970. B) Hogy ezt a tanítást jobban megértsük, mutassunk már most rá a kétféle erény közti különbségre.

a) Az isteni erényeknek közvetlen tárgya Isten maga, indítóoka pedig Istennek valamely tulajdonsága. Így pl. a hit erényében hiszek Istennek, mivel Isten mindentudó és igazmondó; a szeretet erényében szeretem Istent, mivel ő végtelenül jó. Ezek az erények tehát közvetlenül egyesítenek Istennel: A hit révén részesedünk Isten tudásában, a szeretet révén Isten jóságában.

b) Az erkölcsi erényeknek közvetlen tárgyuk valamely teremtett jó, az indítóokuk pedig valamely erkölcsi jó. Így az igazságosságnak az a tárgya, hogy adjuk meg mindenkinek, ami neki kijár, az indítóoka pedig ennek az eljárásnak erkölcsi jósága, a becsületesség. Ezek az erények is előkészítik Istennel való egyesülésünket, amennyiben eltávolítják utunkból az akadályokat, amilyen pl. az igazságtalanság. Sőt már meg is kezdik ezt az egyesülést, mert amikor igazságos vagyok, egyesülök Istennel, aki maga az igazságosság.

De a teljes egyesülést mégis az isteni erények létesítik, mert ezeknek fogalmában van az egyesülés.

971. C) Ebből következik, hogy ha valaki az erényeket méltóságuk sorrendjében akarja tanulmányozni, akkor az isteni erényeken kell kezdenie; de ha a lélektani sorrendet akarja követni, amely a kevésbé tökéletesből a tökéletesebbe megy át, akkor az erkölcsi erényeken kell kezdenie. Nem szabad azonban elfeledni, amit fentebb mondtunk, hogy a kétféle erényt párhuzamosan kell gyakorolnunk.

III. A haladók két osztálya

A megvilágosodás útján több osztályt lehet megkülönböztetni. Ezek között a két legfőbb a jámbor lelkek és a buzgó lelkek osztálya.

972. 1° A jámbor lelkekben megvan a jóakarát, a lelkesedés a jóért; komoly erőfeszítéseket is tesznek, hogy a szándékos hibákat elkerüljék. Mindazonáltal még hiúk és elbizakodottak; nincsenek még nagyon hozzászokva a lemondáshoz; nincs elég erélyesség, kitartás bennük, főleg amikor elkövetkeznek a próbák. Azért a viselkedésükben sok változat van: készek mindent elszenvedni, amikor még távol vannak a próbák, de panaszkodnak és türelmetlenkednek, amikor szembe kell nézniük a fájdalommal és a lelki szárazsággal. Könnyen tesznek nagyszabású föltételeket, de csak tökéletlenül hajtják végre, különösen ha előre nem látható nehézségek állanak elő. Azért előhaladásuk lassú, és arra van leginkább szükségük, hogy a lelki erősség, a kitartás és az alázatosság erényeit gyakorolják.

973. 2° A buzgó lelkek alázatosabbak és kitartóbbak. Nem bíznak önmagukban, de telve vannak bizalommal Isten iránt; hozzá vannak már szokva a keresztény önmegtágadáshoz; több bennük az erély és az állhatatosság. A lemondásuk mindazonáltal sem nem föltétlen, sem nem általános: nagy a vágyuk a tökéletesség után, de az erényüket nem edzette még meg a megpróbáltatás. Ha vigasztalás, öröm éri őket, ezeket szívesen elfogadják és tetszelegve merülnek beléjük; nincs még meg bennük a kereszt szeretete. A reggel megfogant nagyszerű elhatározás csak részben kerül kivitelre, mert nincs még bennük elegendő kitartás. Már eléggé előhaladtak az Isten szeretetében, hogy kedvéért kerüljék a veszedelmes dolgokat, de néha túlzottan ragaszkodnak ahhoz, aminek szeretetét Isten nem tiltja el tőlük: a szülőikhez, barátaikhoz, a lelki vigasztalásokhoz. Tehát még teljesebben el kell válniuk mindattól, ami hátrálja egyesülésüket Istennel.

Nem tárgyalunk külön erről a két osztályról; de a lelkivezető az erényekből azokat írja elő kinek-kinek, amelyek az illető állapotának leginkább megfelelnek.

A MÁSODIK KÖNYV FELOSZTÁSA

974. Mivel a haladóknak az a feladatuk, hogy Jézus Krisztust tegyék meg életük középpontjának, azért; 1° különös buzgósággal kell gyakorolniuk az *érzelmes elmélkedést*, amelyből isteni mintaképüket megtanulják ismerni, szeretni és követni; 2° Különösen, de nem kizárólag gyakorolniuk kell azokat az *erkölcsi erényeket*, amelyek eltávolítják útjukból az Istennel való egyesülés akadályait, és már meg is kezdik az egyesülést Jézussal, aki minden tökéletesség mintaképe. 3° Akkor az *isteni erények*, amelyeket gyakoroltak már a megtisztulás útján és most is gyakorolnak párhuzamosan az erkölcsi erényekkel, nagyobb kifejlődésre jutnak és hovatovább cselekvéseik főindítóokaivá lesznek. 4° De mivel a küzdelemnek nincs még távolról sem vége, itt is *vissza-visszatér a támadó ellenfél*; ennek ostromait előre kell látni és győzelmesen le kell verni.⁸⁴⁶ Innen ered a négy fejezetre való felosztás.

I. fejezet: Az érzelmes imádság, amely ennek az útnak sajátossága.

II. fejezet: Az erkölcsi erények.

III. fejezet: Az isteni erények.

IV. fejezet: Harc az ellenfél visszatérő támadása ellen.

I. fejezet: Az érzelmes imádság⁸⁴⁷

975. A haladók folytatják azokat a lelki gyakorlatokat, amelyeket a kezdők is végeznek, csak hogy ezek szaporítják számukat és növelik tartamukat, amíg meg nem közelítik az állandó imádság állapotát (l. [522. pont](#)), amely csak az egyesülés útján valósul meg tökéletesen. Főleg azonban az érzelmes imádságot fogják gyakorolni, amely lassan-lassan átveszi náluk az okoskodó elmélkedés helyét. Fejtsük ki tehát: 1° ennek *mibenlétét*; 2° *előnyeit*; 3° *nehézségeit*; 4° *módszerét*.

⁸⁴⁶ A megvilágosodás útján nem tárgyalunk az érzékek passzív megtisztításáról, sem a nyugvó imádságról, mert ezek már kezdetei a belénk öntött szemlélődésnek, és azért az egyesülés útjára tartoznak. Figyelmeztetjük azonban az olvasót arra, hogy jeles szerzők a megvilágosodás útjához tartozónak gondolják az első passzív megtisztításokat és a nyugvást. Vö. P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. chrétienne et contemplation*, t. I, p. VIII.

⁸⁴⁷ Itt az *imádság* szó inkább *elmélkedést* jelent (Ford.). THOM. DE VALLGORNERA, q. II. disp. VI, sokat idéz Szt. Tamásból; RODRIGUEZ, P. I, V^o Tr.; CRASSET, *Instr. familiares sur l'Oraison*; COURBON, *Instr. famil. sur l'Oraison*, 2e partie; VEN. LIBERMANN, *Ecrits spirituels*, Instruct. sur l'oraison, De l'oraison d'affection; R. DE MAUMIGNY, *Oraison mentale*, t. I, 3e P., Oraison affective; D. V. LEHODEY, *Les Voies de l'or. mentale*, 2e P., ch. VIII.

I. cikkely: Az érzelmes imádság mibenléte

976. 1° Meghatározása. Az érzelmes imádság, amint a szó is jelzi, *olyan imádság, amelyben a jámbor érzelmek uralkodnak.* Ezek az érzelmek pedig az akarat tényei, amelyekkel Istent szeretjük, és dicsőségén dolgozni óhajtunk. Az ilyenfajta imádságban nagyobb szerepe van a szívnek, mint az észnek.

A *kezdőknek*, amint a [668. pontban](#) mondtuk, erős meggyőzésekre van szükségük: ezek tehát sokat foglalkoznak az okoskodó elmélkedéssel, és csak szűk teret engednek az érzelmeknek. De amilyen mértékben mélyebb gyökeret kezdenek verni ezek a meggyőzések a lélekben, olyan mértékben mind nagyobb teret engedünk az *ézelmeknek*. A lélek, ha egyszer felgyújtotta az Isten szeretetének tüze, és magával ragadta az erények szépségén való lelkesedés, könnyebben emelkedik fel a jámbor indulatok szárnyán a minden jó szerzőjéhez, hogy őt imádjá, áldja, neki hálát adjon és őt szeresse; könnyebben emelkedik fel Jézus Krisztushoz, a mi üdvözítőnkhez, mintaképünkhöz, fejünkhöz, barátunkhoz, testvérünkhöz, hogy bemutassa neki legodaadóbb érzelmeit; könnyebben emelkedik fel a Bold. Szűz Máriához, Jézus anyjához és a mi anyánkhoz, az isteni kegyelmek osztogatójához, hogy kifejezze neki leggyöngédebb legbizakodóbb, mindenre kész fiúi szeretetét ([166. pont](#)).

Más érzelmek is fakadnak fel bőségesen a szívből: a megszegyenülésnek, a megalázkodásnak, a bánatnak érzelmei, amikor tudatára jut bűneinek és nyomorúságainak; forró vágyak, bárha ezentúl mindent a legjobban cselekedhetne; az Isten dicsőségéért való buzgóság érzelmei, amelyek arra ösztönöznek, hogy imádkozzunk az egyháznak és a lelkeknek javára.

977. 2° Átmenet az elmélkedésből az érzelmes imádságra. Nem egyszerre jutunk el ehhez az imádsághoz. Van egy átmeneti állapot, amelyben többé-kevésbé összevegyül még az okoskodás és az érzelem. Van egy másik állapot, amelyben vannak még megfontolások, de már párbeszéd formájában. Az ember azt mondja pl.: *Segíts meg engem, Istenem, hogy megértssem, mennyire szükségem van erre az erényre;* azután az ember elmélkedik egy pár percig. Majd így folytatja: *Köszönöm, Istenem, kegyelmed felvilágosítását. Tedd, hogy ezek a meggyőzések mélyebben verjenek gyökeret lelkemben, hogy hathatósabban befolyásolják cselekedeteimet... Segíts felismernem, hogy mennyire távol vagyok még ettől az erénytől; hogy mit kell tennem ennek lehető legtökéletesebb gyakorlására még a mai nap folyamán.* Végre elérkezik az idő, amikor az okoskodás csaknem teljesen megszűnik, vagy legalább is nagyon megrövidül, úgy hogy az imádság legnagyobb részét a jámbor beszélgetések töltik ki. Mégis néha szükséges lehet, hogy az ember visszatérjen az elmélkedéshez, hogy elfoglalja teljesen az értelmet. Mindezekben a dolgokban kövessük a kegyelem irányítását, lelkivezetőnk ellenőrzése mellett.

978. 3° Mikor térhetünk át az érzelmes imádságra? **A)** Jó ismerni azokat a jeleket, amelyek megmutatják, hogy már ideje elhagyni az elmélkedést és rá kell térni az érzelmes imádságra. Nem volna okos dolog idő előtt elhagyni az elmélkedést. Mert amikor a lélek nincs elegendőképpen előhaladva, nem tudja magát elfoglalni ezekkel az érzelmekkel, és szórakozás, vagy lelki szárazság vesz erőt rajta. Másrésztől nem volna helyes elkésni sem, mivel az összes lelki írók megegyeznek abban, hogy az érzelmes imádság hasznosabb, mint az elmélkedés. Hiszen főképpen az akarat tényeivel dicsőítjük Istent, és ezekkel vonzzuk magunkba az erényeket.

B) *Ezek a jelek a következők:* 1) amikor minden jóakarata dacára *nem tud* már az ember elmélkedni és nem merít hasznot az elmélkedésből; másrésztől vonzza az érzelmek világa; 2) amikor a meggyőzések már olyan mély gyökeret vertek a lélekben, hogy az ember már az imádság elején teljesen *meg van győződve*; 3) amikor a bűntől megtisztított szív *könnyen*

felemelkedik Istenhez és Krisztus Urunkhoz. De mivel az ember nem lehet bíró a maga ügyében, ezeket a jeleket ellenőrzés végett közöljük lelkivezetőnkkel.

979. 4° Eszközök az érzelmek ápolására. **A)** Különösen *a szeretet erényének gyakorlása* szül és tart sokáig ébren érzelmeket. Mert az érzelmek olyan szívből törnek fel, amelyben Isten szeretete uralkodik. A szeretet az, amely felkölti bennünk Isten tökéletességeinek csodálatát; a hit világa elénk tárja Isten szépségét, jóságát, végtelen irgalmasságát; ekkor önként fakad fel belőlünk a tisztelet és csodálat érzelve, amely viszont hálát, dicséretet, örömet kelt. Minél jobban szeretjük Istent, annál tovább tartanak ezek az érzelmek. Ugyanezt kell mondani a Krisztus Urunk iránti szeretetről is: ha szemünk elé állítjuk mindazokat a jótéteményeket, amelyekről a [967. pontban](#) szóltunk, mindazokat a szenvedéseket, amelyeket isteni Megváltónk értünk kiállott, azt a szeretetet, amelyet ma is tanúsít irántunk az oltáriszentségben, könnyen fölfakadnak lelkünkben a csodálatnak, az imádásnak, a hálának, a részvétnek, a szeretetnek érzelmei, és az ember szükségét érzi annak, hogy magasztalja az Úr Jézust, aki annyira szeretett bennünket.

980. B) Hogy ébren tartsuk ezt a szeretetet, tanácsos *gyakran elmélkedni* arról, hogy mit tett és még mindig mit tesz Isten értünk:

a) *A három isteni személy bennünk lakozik* és bennünk atyai szeretettel működik ([92-130. pont](#)).

b) *Krisztus önmagába bekebelezett* bennünket és velünk közreműködik a keresztyén élet ápolásában ([132-153. pont](#)). Élete és annak mindenegyes mozzanata, főleg kínszenvedése és az oltáriszentség szerzése nagy szeretetét tanúsítja irántunk.

c) *A Bold. Szűz Mária, az angyalok és a szentek közreműködnek* megszentelésünkön ([154-189. pont](#)). Itt azután bő alkalmunk van változtatni érzelmeinket: majd a Szűzanyához emeljük fel szívünket, majd az angyalokhoz, kivált őrzőangyalunkhoz, majd a szentekhez, ezek között főleg azokhoz, akiket jobban tisztelünk.

d) *A szóbeli imádságok* is, amilyenek pl. a *Miatyánk*, az *Üdvözlégy*, az *Adoro te devote* (Áldunk téged, ó mennyei kenyér) telve vannak érzelmekkel: szeretettel, hálával, az Isten akaratán való megnyugvással.

e) *Elmélkedhetünk a főbb erényekről* is, amilyenek az Isten iránt tartozó tisztelet, az engedelmesség elöljáróink iránt, az alázatosság, a lelki erősség, a mértékletesség, de főképpen a három isteni erény. Ne az erények elvont lényegéről elmélkedjünk, hanem nézzük meg, mint gyakorolta azokat Krisztus Urunk, és azért kíséreljük meg azok gyakorlatát, hogy őhöz hasonlóbbak legyünk és neki kedvére cselekedjünk.

f) *Sohase szűnjünk meg elmélkedni a bűnbánatról*, az önmegtagadásról, a bűnről, az utolsó dolgokról, végső célunkról. De mindezekről másképpen elmélkedjünk, mint a kezdők, így pl. állítsuk lelki szemeink elé Jézust, mint az önmegtagadásnak és a vezeklésnek mintaképét, megterhelten bűneink súlyával, amelyeket neki hosszú vértanúsággal kell jóvátennie. Azután kíséreljük meg átültetni lelkünkbe mindezeket az erényeket. Ha a halálról, a mennyországról, a pokolról elmélkedünk, ezt azért tesszük, hogy elszakadjunk minden teremtménytől; hogy Jézussal egyesülhessünk, hogy biztosítsuk magunknak az ő kegyelmét és helyet a mennyországban az ő társaságában.

II. cikkely: Az érzelmes imádság előnyei

Ezek az előnyök következnek ennek az imádságnak természetéből.

981. 1° Legelső és legfőbb haszna az, hogy bensőségebb és maradandóbb **egyesülést** létesít köztünk és Isten között. Mivel érzelmeket fakaszt föl bennünk, növeli Isten iránt való

szeretetünket. Mert az érzelmek ennek a szeretetnek nemcsak okozatai, hanem okai is: Isten szeretetéből fakadnak, de Isten szeretetének növekedését is előidézik. Hiszen az erény növekedik ugyanolyan cselekedetek ismétlése által. – Ezzel növelik Isten tökéletességeinek megismerését is. Mert amint Szt. Bonaventura⁸⁴⁸ megjegyzi, „az a legjobb mód Isten megismerésére, ha az ember megkóstolja szeretetének édességét; a megismerésnek ez a módja kiválóbb, nemesebb és gyönyörűsegebb, mint az okoskodással szerzett ismeret.” Amint az ember helyesebben ítéli meg egy fának jóságát, ha kóstol gyümölcséből, éppen így az ember jobban tudja értékelni az isteni tulajdonságokat is, ha megízlelte egyszer Isten szeretetének édességét. Ez az ismeret viszont gyarapítja bennünk a szeretetet, a buzgóságot és lelket önt belénk, hogy odaadóbban gyakorolhassuk az erényeket.

982. 2° Azzal, hogy az érzelmes imádság növeli a szeretetet, **tökéletesíti az összes erényeket**, amelyek a szeretetből fakadnak. Ilyenek pl. **a) az Isten akaratához való igazodás;** hiszen az ember boldog, ha annak akaratát teljesítheti, akit szeret; **b) az Isten dicsőségének és a lelkek üdvösségének óhajítása;** hiszen ha az ember szeret, nem állhatja meg, hogy ne dicsérje és másokkal is ne dicsértesse szeretetének tárgyát; **c) a csendnek és összeszedettségnek szeretete;** hiszen az ember egyedül kíván lenni avval, akit szeret, hogy egyedül ő foglalja le gondolatát és szívét; **d) a gyakori szentáldozás vágya;** hiszen az ember a lehető legtökéletesebb módon kívánja bírni szeretetének tárgyát; boldog, ha szívébe fogadhatja és vele egyesülten maradhat egész napon át; **e) az önmegtágadás szelleme;** hiszen az ember tudatában van annak, hogy nem egyesülhet az isteni Felfeszítettel és általa magával az Istennel, csak ha lemond önmagáról, kényelmeiről, és híven hordja keresztjét és szívesen fogad minden megpróbáltatást az isteni Gondviselés kezéből.

983. 3° Az érzelmes imádságban gyakran megtaláljuk a **lelki vigasztalást;** hiszen nincs tisztább és édesebb öröm, mintha barátunk társaságában lehetünk; mivel pedig Jézus a leggyöngédebb és a legodaadóbb barát, az ő társaságában a mennyország előízét élvezük: *esse cum Jesu dulcis paradisus*, Jézussal lenni édes mennyország. Igaz, hogy ezen örömök mellett nem egyszer lelki szárazság és más megpróbáltatás is érhet; de ezeket édes megnyugvással kell fogadni, és egyre azt kell mondani Istennek, hogy akármilyen is történjék, szeretni és szolgálni akarjuk. Az a gondolat pedig, hogy Istenért szenvedünk, már enyhülés, már vigasztalás.

Hozzátehetjük még, hogy az érzelmes imádság *nem olyan nehéz*, mint az okoskodó elmélkedés. Ez utóbbiban könnyen elfárad az ember az okoskodások hosszadalmas útján, míg az előbbiben a lélek a szeretet, a hála és a dicséret érzelmeinek szárnyain száll, nyugalmat élvez és erőt gyűjt a későbbi küzdelemre.

984. 4° Végül az érzelmes imádság azzal, hogy csökkenti az érzelmek számát és sokféleségét és növeli e meglevőknek erősségét, lassan-lassan az **egyszerűsített imádságra vezet**, amely már szerzett szemlélődés. Ez pedig előkészíti azokat a lelkeket, akiket Isten meghív, a belénk öntött, azaz tulajdonképpeni szemlélődésre. Erről az egyesülés útján lesz szó.

III. cikkely: Az érzelmes imádság hátrányai

A legjobb dolgoknak is megvannak a hátrányai és veszedelmei. Így vagyunk az érzelmes imádsággal is: ha nem végezzük kellő okossággal, visszaélésre vezet. Jelezzük a főbb veszedelmeket és adjuk meg egyben ellenszerüket.

⁸⁴⁸ *Sent.*, 1. III, dist. 35, a. 1, q. 2.

985. 1° Első az **erőlködés**, amely fáradtságot és kimerültséget idéz elő. Vannak ugyanis egyesek, akik megerőltetik fejüket és szívüket, verik ágyékukat és ezzel akarják erősíteni érzelmeiket; erőszakosan izgatják magukat és így akarják felkelteni a szeretet kitöréseit és egyéb érzelmeiket, amelyekben azután több része lesz a természetnek, mint a kegyelemnek. Az ilyen erőlködések elárasztják az idegrendszert, az agyba kergetik a vért; valami lappangó láz kezdi ki az erőket, és csakhamar kimerül az ember. Az is megtörténhetik, hogy zavarok állanak elő a szervezetben és ennek következtében a lelki érzelmekbe többé-kevésbé érzékies gerjedelmek vegyülnek.

986. Ez súlyos természetű hiba, amelyet mindjárt kezdetben ki kell gyógyítani; azért tárjuk fel őszintén állapotunkat lelkivezetőnknek. Az orvossága pedig az a mély meggyőződés, hogy az igazi szeretet nem annyira érzelmességben áll, mint az akarat tényeiben; hogy ez a szeretet nem akkor a legodaadóbb, amikor indulatokban tör ki,⁸⁴⁹ hanem akkor, amikor nyugodtan el van szánva arra, hogy semmit sem tagad meg Istentől. Ne felejtjük el, hogy a szeretet az akarat ténye. Igaz, hogy gyakran átcsap érzéseinkbe is, és bennük többé-kevésbé heves gerjedelmeket kelt föl, de nem ezekben áll a valódi jámborság; ezek csak esetleges, külső megnyilatkozásai, amelyeket mindenkor az akaratnak kell irányítani, mérsékelni; enélkül felülkerekednek – ami rendetlenség – és ahelyett, hogy elősegítenék a valódi jámborságot, érzelmi és nem egyszer érzéki szeretetté süllyesztik le. Mert az összes alsóbbrendű gerjedelmek gyökerükben azonosak és az egyikből könnyű az átmenet a másikba. Arra kell tehát törekednünk, hogy szelleműnk átérzelmeinket, zabolázzuk meg őket, és állítsuk akaratunk szolgálatába. Akkor azután olyan békességet fogunk élvezni, amely felülmúl minden értelmet: „az Istennek az a békéje, amely meghalad minden értelmet.”⁸⁵⁰

987. 2° A második hiba a **kevélység** és az elbizakodottság. Mivel jó és nemes érzelmeink, szent vágyaink, lelkünk előhaladását célzó nagyszerű terveink vannak; mivel van bennünk bizonyos érzéki buzgóság, és mivel a jelen pillanatban nem kellene a földi örömök, a világ hiúságos gyönyörűségei, könnyen azt hihetjük, hogy már igen tökéletesek vagyunk, ami nem felel meg a valóságnak; sőt egyenesen azt gondolhatjuk, hogy már nagyon közel lehetünk a tökéletesség legmagasabb fokához, a szemlélődéshez. Vannak, akik imádság közben lélegzetüket visszafojtva várják az isteni kinyilatkoztatásokat. – Éppen ezek a gondolatok mutatják nyilvánvalóan, hogy még igen messze vagyunk a legmagasabb csúcsoktól. Mert a szentek, a tökéletesek nem bíznak magukban, mindig a legrosszabbaknak hiszik magukat, és szívesen veszik, ha másokat náluk jobbaknak tartanak. Vissza kell tehát térni az alázatosság gyakorlásához, a magunkban-nem-bízás erényéhez, szem előtt tartva azt, amit erről az erényről később mondani fogunk. Egyébként, amikor felburjánoznak valakiben a kevélység indulatai, Isten gyakran alázatos önismeretre szorítja, megmutatja neki képtelenségét és méltatlanságát, mert megvonja tőle a lelki vigasztalásokat és a különös kegyelmeket. Akkor azután megértik, hogy bizony még távol vannak a kívánt céltől.

988. 3° Vannak olyanok is, akiknek egész jámborsága a lelki vigasztalások keresésében merül ki, annyira, hogy elhanyagolják állásbeli kötelességeiket és a közönséges erények gyakorlását. Ha jól tudnak imádkozni, azt hiszik, hogy már tökéletesek.

Ez pedig súlyos tévedés; mert nincsen tökéletesség, ahol nincsen igazodás az isteni akarathoz. Már pedig az az Isten akarata, hogy tartsuk meg a parancsolatokat, teljesítsük

⁸⁴⁹ Igaz, hogy a szentek között is voltak olyanok, akiknél a belső szeretet külső, érzékelhető tényekben is megnyilvánult. De ez a kegyelem műve volt és nem az egyéni erőfeszítésé. Beteges nagyra törés volna, ha valaki erőszakosan idézne fel magában ilyen érzéki kitöréseket, azzal az ürüggyel, hogy a szenteket akarja utánozni.

⁸⁵⁰ *Fil* 4,7.

állásbeli kötelességeinket, gyakoroljuk a szerénységnek, szelídségnek, engedékenységnek apró erényeit is, ne csak a nagyokat. Aki azt hiszi, hogy szent, mert szereti az imádságot, főleg persze annak vigasztalásait, az elfelejti Krisztus Urunk szavait: „*Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyek országába, hanem aki Atyám akarátát cselekszi, ki mennyekben vagy, az megyen be mennyek országába.*”⁸⁵¹

Hanem ha az ember távol tartja magától azokat a veszedelmeket, amelyeket jeleztünk, az érzelmes imádság nagyon hasznos úgy a magunk lelkének előmenetelére, mint az apostoli munkára. Lássuk tehát, hogy milyen módszerrel lehet kiválóan ápolni.

IV. cikkely: Az érzelmes imádság módszerei

Ezeket a módszereket két jellegzetes mintára lehet visszavezetni: az egyik Szt. Ignác módszere, a másik a s.-sulpice-i módszer.

I. Szt. Ignác módszerei

Sz. Ignác módszerei között három van, amely az érzelmes imádságra vonatkozik: 1° a szemlélés, 2° az érzékek alkalmazása; 3° „az imádságnak második módja.”

1° A SZT. IGNÁC-FÉLE SZEMLÉLÉS⁸⁵²

989. Itt nem a *belénk öntött* szemlélődésről van szó, sem a szerzett szemlélődésről, hanem az érzelmes imádságnak egyik módjáról. Valamely tárgyat szemlélni annyit jelent, mint nemcsak futólag megnézni, hanem alaposan szemügyre venni, a szemet gyönyörködéssel rajtafelejtetni, amíg csak teljesen ki nem elégített; annyit jelent, mint nézni csodálattal és szeretettel, ahogyan az anya nézi gyermekét. Ennek a szemlélésnek a tárgya lehet Krisztus Urunk, valamely mozzanatában, „titkában”, avagy valamelyik isteni tökéletesség.

Ha egy *titkon* elmélkedünk, akkor: 1) szemügyre vesszük *a* benne *szereplő személyeket*, pl. a Szentháromság személyeit, Krisztus Urunkat a Bold. Szűz Máriát, az embereket; megnézzük őket kívülről, és kívánunk betekinteni belsejükbe; 2) kihallgatjuk *beszédüket*, megfigyeljük, kihez intézik, mit akarnak mondani; 3) megtekintjük *cselekedeteiket*, fontolóra véve azok lényegét és körülményeit. Mindezt pedig azzal a cézzal, hogy megadjuk Istennek, Jézusnak, Szt. Máriának a köteles tiszteletet és jobban megismerjük és megszeressük Krisztus Urunkat.

990. Hogy a szemlélésből nagyobb hasznot meríthessünk, a titkot nem úgy tekintjük, mint elmúlt eseményt, hanem mint a szemünk előtt lejátszódó *színjátékot*: hiszen valóban jelen is van a kegyelem révén, amely hozzá van fűzve. Sőt mi több, nemcsak mint egyszerű szemlélők veszünk részt, hanem mint szereplők: pl. csatlakozunk a Bold. Szűz érzelmeihez, amelyekkel az újszülött Gyermeket szemléli. Gyakorlati hasznot is akarunk meríteni az eseményekből, pl. Jézusnak teljesebb ismeretét, odaadóbb szeretetet íránta.

Amint látható, ebbe a keretbe könnyű beállítani összes *érzelmeinket*, úgymint a csodálatot, az imádatot, a hálát, a szeretetet Isten íránt, a megszágyenülést, a bűnbánatot és az összes imádságokat, amelyeket magunkért és másokért végezni akarunk.

Hogy ezeknek az érzelmeknek *sokfélesége* meg ne zavarja lelkünk békéjét és nyugalmát, nem szabad szem elől téveszteni Szt. Ignác⁸⁵³ következő megjegyzését: „Ha az elmélkedés valamelyik pontjában megtalálom azokat az érzelmeket, amelyeket magamban fel akarok

⁸⁵¹ Mt 7,21.

⁸⁵² S. IGNATII *Exercitia spirít.*, 2. hebdóm., MAUMIGNY, *Pratique de l'oraison mentale*, t. 1, V. Part.

⁸⁵³ *Exerc. spirít.*, 2. adnot. 4. addit.; DURAND, *Médit. et lectures pour une retraite de 8 ou 10 jours*, p. 256-259.

ébreszteni, ott megállok és megnyugszom, nem megyek tovább mindaddig, amíg lelkem nincsen teljesen kielégítve; mert nem a tudomány bősége tölti be és elégíti ki a lelket, hanem az érzélem, és a belső élvezése azoknak az igazságoknak, amelyekről elmélkedünk.”

2° AZ ÉRZÉKEK ALKALMAZÁSA

991. Ezen néven az érzelmes imádságnak egy nagyon egyszerű és nagyon bensőséges formáját nevezik. Abban áll, hogy öt érzékszervünket igénybe vesszük, hogy segítségükkel részletesebben megfigyelhessünk valamely mozzanatot Krisztus Urunk életéből, hogy azt jobban megértsük, szívünkbe vessük, és üdvös elhatározásokra buzduljunk.

Vegyük fel például a **karácsony** titkát:

1) A *látás* alkalmazása: Látom a kis Jézust a jászolban; a szalmát, amelyre fektetve van; a pólyát, amelybe be van takarva... Látom hidegtől didergő kacsóit, könnyben úszó szemecskéit... Ez az én Istenem: imádom tehát eleven hittel. – Látom a Bold. Szt. Máriát: micsoda szerénység, micsoda mennyei szépség!... A kicsi Jézust karjaiba veszi, pólyákba takarja, szívére szorítja, jászolba fekteti: ez az ő gyermeke és ez az ő Istene! Csodálkozom, imádkozom... A szentáldozásra gondolok: ugyanazt a Jézust veszem ott is magamhoz... Van-e ottan ugyanilyen hitem, ugyanilyen szeretetem?

2) A *hallás* alkalmazása. Hallom az isteni Kisded sírását... a sírást, amelyet a szenvedés csal ki belőle... Mert hideg van... De főleg az emberek hálátlansága miatt szenved... Hallom szívének szavait, amelyeket Máriának szívéhez intéz; hallom ennek válaszát: válasza telve van hittel, imádással, alázatossággal, szeretettel. Én is csatlakozom érzelmeihez.

3) A *szaglás* alkalmazása. Magamba szívom a jászol erényeinek illatát, Jézus Krisztus jóillatát, és kérem az én Üdvözítőmet, adja meg nekem azt a szellemi érzéket, amellyel megérezhessem alázatosságának kenetét...

4) Az *ízlés* alkalmazása. Ízlelem azt a boldogságot, hogy Jézussal, Józseffel és Máriával együtt lehetek, azt az örömet, hogy őket szerethetem. És hogy teljesebben érezhessem ezt a boldogságot, megállok egészen közel Jézusomhoz.

5) A *tapintás* alkalmazása. Ájtatos tisztelettel érintem meg a jászolt és a szalmát, amelyen isteni Megváltóm pihen; szeretettel csókolom meg... És ha az isteni Kisded kegyesen megengedi, megcsókolom szent lábacskaikat.⁸⁵⁴

Azzal fejezzük be, hogy jámbor beszélgetésbe eredünk Jézussal, az ő édesanyjával, és kérjük a kegyelmet, hogy ezentúl odaadóbban szerethessük ezt az isteni Üdvözítőt.

992. Az isteni tökéletességeken pedig úgy elmélkedünk, hogy minden egyes tökéletességet az imádás, a dicséret és a szeretet érzelmeivel szemlélünk, hogy azután magunk teljes odaadásával befejezzük.⁸⁵⁵

3° „AZ IMÁDSÁGNAK MÁSODIK MÓDJA”

993. Az imádságnak ez a módja abban áll, hogy lassan végigmegyünk valamely szóbeli imádságon, pl. a Miatyánkon, az Üdvözlégyen, az Úrangyalán stb., hogy megértsük és átéljük annak minden egyes szavát.

Így pl. a **Miatyánkban** fontolóra vesszük az *első szót*, és azt mondjuk: Mindenható, örök Isten, mindenek Teremtője, te gyermekeddé fogadtál engem; tehát te Atyám vagy. Az vagy, mert a keresztségben részeltetted engem a te isteni életedben, amelyet minden nap gyarapítol

⁸⁵⁴ Szent Ignác nem mer ilyen messzire menni; más szentek mertek, és utánozhatjuk őket, ha a kegyelem erre ösztönöz.

⁸⁵⁵ Lásd Szt. Ignác utolsó elmélkedését. *Exercit. spirit.*, IV. hebdóm.

bennem... Atyám vagy, mert szeretsz, amint Atya nem szeretett még soha, amint anya nem szeretette még soha a gyermekét... mert egészen különös atyai gondot viselsz reám...⁸⁵⁶

Az ember megmarad ennél az első szónál, amíg csak talál benne valamelyes értelmet, világosságot, erőt, vigasztalást. Ha megesnék, hogy egy-két szó elegendő anyagot szolgáltat az imádság egész idejére, ne igyekezzék az ember tovább menni; élvezze ezeket a szavakat, vonjon belőlük gyakorlati elhatározásokat, és kérje a kegyelmet, hogy ezeket meg is tarthassa.

Itt van tehát három egyszerű és könnyű formája az érzelmes imádságnak.

II. A *s.-sulpice-i* módszer

Megjegyeztük már, hogy ez a módszer telve van érzelmekkel (l. [701. pont](#)). Azért vegyék használatba a haladó lelkek, szem előtt tartva a következő megjegyzéseket.

994. 1° Az első pont, az **imádás**, amely a kezdőknél igen rövid volt, fokozatosan meghosszabbodik, és néha az imádság idejének felét is kitölti. Ilyenkor a lélek, miután kigyúlt benne az isteni szeretet tüze, csodálja, imádja, dicséri, áldja, hálásan magasztalja majd a három isteni Személyt egyenkint, majd Krisztus Urunkat, mint tökéletes példaképét annak az erénynek, amelyet az ember magába akar vonzani. A körülmények szerint megadja a Bold. Szűznek is a köteles tiszteletet, hálát, szeretetet; úgyszintén a szenteknek; és miközben ezt teszi, ösztönzést érez magában arra, hogy erényeiket utánozza.

995. 2° A második pont, vagyis a **közlés** csaknem egészében szintén érzelmekkel töltendő ki. Az a néhány megfontolás, amely előfordul, igen rövid lesz, és az is az Istennel, vagy az Úr Jézussal tartott beszélgetés formáját ölti fel. Az ember azt mondja pl.: „Légy segítségemre, Uram, hogy erről mind jobban meggyőződjem”... Ezeket a beszélgetéseket kísérik és kövessék szívből kitörő érzelmek: a hála a kapott világosságért, a vágy, bárha tökéletesen tudnánk gyakorolni azt az erényt, amelyről elmélkedünk. Amikor lelkiismeretünket megvizsgáljuk erről az erényről, vessünk tekintetet Jézusra, a mi isteni mintaképünkre; akkor jobban látjuk hibáinkat és nyomorúságainkat, mert látjuk az ellentétet közte és köztünk. Ilyenkor a megszégyenülésnek, a megalázkodásnak érzelmei mélyebbek, az Istenbe vetett bizalom nagyobb, mert a lelkek isteni orvosával állunk szemben; ilyenkor önként tör ki belőlünk a kiáltás: „*Íme, akit szeretsz, beteg.*”⁸⁵⁷ Erre esdő imádságok következnek, hogy adja meg az Isten ennek, vagy annak az erénynek gyakorlására a szükséges kegyelmet. Ezeket az imádságokat nemcsak magunkért mondjuk el, hanem másokért is, sőt az egész anyaszentegyházért. Legyenek ezek az imádságok bizakodók, mert hiszen Krisztusba vagyunk bekebelezve, tehát az ő érdemeire támaszkodnak imádságaink.

996. 3° A **közreműködés** is, a harmadik pontban, érzelmesebb lesz: elhatározásunkat Jézus elé terjesztjük jóváhagyás végett; már azért is kívánjuk megvalósítani ezeket az elhatározásokat, hogy tökéletesebb legyen bekebelezésünk az Úr Jézusba. Számot tartunk az ő együttműködésére is, mert nincsen magunkhoz bizalmunk. Ehhez az elhatározáshoz lelki csokrot fűzünk, egy fohászimat szerkesztünk, amelyet gyakran megismételünk a nap folyamán. Ez nemcsak abban lesz segítségünkre, hogy elhatározásainkat hívebben megvalósítsuk, hanem abban is, hogy állandó érzelmi összeköttetésben maradjunk Istennel, aki azokat sugalmazta.

⁸⁵⁶ A. DURAND, *op. cit.*, p. 458-459; MAUMIGNY, *l. c.*, ch. VI.

⁸⁵⁷ *Jn* 11,4.

997. Vannak mégis esetek, amikor a lélek *a szárazság idejét* éli, és nem tudja egykönnyen kiváltani magából ezeket az érzelmeket. Ilyenkor az ember türelmesen, megnyugodva az Isten akaratán kijelenti, hogy minden erejéből akarja őt szeretni, hozzá hűséges kíván maradni, állandóan az ő jelenlétében és szolgálatában óhajt élni, bármibe is kerüljön; alázatosan elismeri képtelenségét, méltatlanságát; akaratával csatlakozik Jézus Krisztushoz, bemutatja Istennek azt az imádást, amelyet az Üdvözítő mutat be neki; hivatkozik arra, mennyire fáj neki, hogy a jelenben nem tehet többet az ő isteni fölségének dicsőítésére. Az akaratnak ezek a tényei még érdekesebbek, mint a jámbor érzelmek.

Ezek az érzelmes imádságnak főbb módszerei: válassza kiki azt, amely neki leginkább megfelel; és mindegyik módszerből szedje ki, amire lelkének legnagyobb szüksége van, vagy amire lelkének legnagyobb hajlama van, követve mindenkor a kegyelem ösztönzését. Így előre fog haladni az erények gyakorlásában.

II. fejezet: Az erkölcsi erények⁸⁵⁸

Mielőtt mindeniket leírnánk, idézzük vissza röviden elménkbe, amit a hittudomány a belénk öntött erényekről mond.

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK A BELÉNK ÖNTÖTT ERÉNYEKRŐL

Szóljunk előbb a belénk öntött erényekről általában, azután az erkölcsi erényekről különösképpen.

I. A belénk öntött erényekről általában⁸⁵⁹

998. Vannak **természetes erények** is. Ezek a jócselekedetek ismétlésével szerzett szokások, amelyek az illető jócselekedetek végzését megkönnyítik. A keresztények, de a pogányok is Istennek természetes segítségével szert tudnak tenni az erkölcsi erényekre, amilyenek az okosság, az igazságosság, a lelki erősség, a mértékletesség; és tökéletesedni is tudnak ezekben. De mi itt nem ezekről az erényekről akarunk tárgyalni, hanem a természetfölötti, vagyis Istentől belénk öntött erényekről, amelyek a keresztény életben szerepelnek.

999. Mivel **természetfölötti** rendbe vagyunk felemelve, és mivel végső célunk, Istennek boldogító színe-látása, természetfölötti cselekedetekkel kell ezen célunk felé törekednünk, vagyis olyanokkal, amelyeknek létesítő oka és indítóoka természetfölötti. Mert kell hogy arány legyen az elérendő cél és az ahhoz vezető eszközök, vagyis a cselekedetek között. Azért nekünk azokat az erényeket is, amelyek egyébként csak természetesek volnának, természetfölötti módon kell gyakorolnunk. Amint jól jegyzi meg Szt. Tamás nyomán P. Garrigou-Lagrange,⁸⁶⁰ „a keresztény erkölcsi erények *belénk öntött erények*, és indítóokuk miatt lényegesen különböznek a legnagyobb bölcselőktől leírt legmagasabb szerzett erényektől... Végtelen különbség van az arisztotelészi mértékletesség között, amelyet csak a józan ész irányít, és a keresztény mértékletesség között, amelyet az isteni hit és a természetfölötti okosság szabályoz.”

Mivel már kifejtettük, hogyan közli velünk ezeket az erényeket a bennünk élő Szentlélek ([121-122. pont](#)), nincs egyéb hátra, minthogy leírjuk: 1° mibenlétüket; 2° gyarapodásukat; 3° csökkenésüket; 4° egymás közötti kapcsolatukat; 5° végül, hogy milyen sorrendben kívánunk róluk tárgyalni.

1000. A) A belénk öntött erények Istentől belénk helyezett cselekvő erők, természetfölötti képességek, amelyek lehetővé teszik, hogy természetfölötti cselekvéseket végezzünk.

A természetes és a természetfölötti erények között tehát háromféle **különbség** van: más az eredetük, más a cselekvési módjuk, más a céljuk.

⁸⁵⁸ S. THOMAS, I^a II^{ae}, q. 55-67; II^a II^{ae}, q. 48-170; SUAREZ, *Disput. metaphys.*, XLIV; *de passionibus et habitibus*, *De fide* etc.; JOANNES A S. THOMA, *Cursus theol.*, *Tr. de passionibus, habitibus et virtutibus*, etc.; ALVAREZ DE PAZ, t. II, lib. III, de adeptione virtutum; PHIL. A SS. TRINIT., P. II, tr. II, dis. I, II; P. RODRIGUEZ, A ker. tökéletesség gyakorlata; S. FR. DE SALES, *Vie dévote* passim; J.-J. OLIER, *Introd. à la vie et aux vertus chrét.*; MGR GAY, *De la vie et des vertus chrétiennes*, tr. VI, VII, IX, X, XI; RIBET, *Les vertus et les dons*; P. DE SMEDT, *Notre vie surnaturelle*, t. II.

⁸⁵⁹ S. THOMAS, I^a II^{ae}, q. 62-63; SUAREZ, *De passionibus et habitibus*, diss. III; J. A S. THOMA, *op. cit.*, disp. XVI; L. BILLOT, *De virt. infusis*; P. JANVIER, *Carême* 1906; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. chrét. et contemplation*, p. 62-75.

⁸⁶⁰ *Op. cit.* p. 64.

a) Ami az *eredetüket* illeti, a természetes erényeket azonos cselekedetek gyakori ismétlésével szerezzük meg; a természetfölötti erények Istentől erednek: ő teszi bele, „önti bele” lelkünkbe a megszentelő kegyelemmel együtt.

b) Ami a *működési módjukat* illeti, a természetes erények, amelyeket azonos cselekedetek gyakori ismétlésével szerzünk, könnyűséget adnak nekünk ilyen cselekedetek készséges végzésére; a természetfölötti erények, amelyeket Isten önt bele a lelkünkbe, csak a képességet adják meg arra, hogy természetfölötti cselekedeteket végezzünk, bár van bennük bizonyos törekvés ezen cselekvések felé; a könnyűség csak később jön ezeknek a cselekedeteknek ismételt gyakorlása nyomán.

c) Ami a *céljukat* illeti, a természetes erények az erkölcsi jó elérésére törekednek és a teremtő Isten felé irányítanak bennünket; míg a természetfölötti erények a természetfölötti jó elérésére törekednek és a Szentháromság Istene felé irányítanak, akit mint ilyet csakis a hitből lehet megismerni. Az indítóokoknak is, amelyek ezeknek az erényeknek gyakorlatára sarkallnak, természetfölöttieknek kell lenniük, amilyen az Isten barátsága: azért akarom gyakorolni az okosságot, az igazságosságot, a lelki erősséget, a mértékletességet, hogy jobban hasonlítsak Istenhez.

1001. Ebből az következik, hogy a természetfölötti erényekből fakadó cselekvések sokkal **tökéletesebbek**, mint a természetes erényekből fakadó cselekvések;⁸⁶¹ a mi mértékletességünk pl. nem elégszik meg azzal, hogy kerüli a túlzást és ezzel óvja az emberi méltóságot, hanem pozitív önmehtagadásokat is ró reánk, hogy hasonlatosabbakká tegyen bennünket a mi Üdvözítőnkhez; a mi alázatosságunk nemcsak a kevélységnek és haragnak illetlen túlzásait kerüli ki, hanem megalázásokat is vállal, amelyek révén hívebb képmásai leszünk isteni mintaképünknek.

A belénk öntött és a szerzett erények között tehát lényeges különbség van: sem létrehozó okuk, sem indítóokuk nem azonos.

1002. B) Azt mondtuk, hogy a belénk öntött erények gyakorlásának *könnyűsége* onnan ered, hogy ismételten gyakoroljuk ezeket az erényeket. Az a gyakorlat megszokást idéz elő, amely azt eredményezi, hogy az erényekből fakadó cselekedeteket készségesebben, könnyebben, szívesebben tesszük meg (*promptius, facilius, delectabilius*). Három fő oka van annak, hogy a megszokás ilyen szerencsés eredményre vezet:

a) A megszokás csökkenti *az akadályokat*, azaz a megromlott természet hajlamait, és azért ugyanakkora erőfeszítéssel nagyobb eredményeket lehet elérni: **b) rugékonnyokká teszi képességeinket**, tökéletesíti működésüket, készebbekké teszi őket arra, hogy megragadják a jóra ösztönző indítóokokat; képesebbekké, hogy elérjék az óhajtott jót. Sőt bizonyos jóleső érzés tölt el, amikor ezeket a könnyen járó képességeket üzembe hozhatjuk, mint ahogy gyönyörűsége a művésznek, ha játszhatik egy könnyű zongorán. **c) Végül az Isten is bőkezűbben** adja segítő kegyelmeit annak, aki gyakrabban felhasználja azt. Ez a segítő kegyelem pedig kedvessé és könnyűvé teszi teendőinket.

Közbevetőleg jegyezzük meg, hogy ez a könnyűség nem vész el mindjárt, mihelyt valamely halálos bűn következtében elvesztettük a megszentelő kegyelmet és a belénk öntött erényeket; a könnyűség, mivel a cselekvések ismétléséből születik meg, a lélektani törvények erejénél fogva megmarad még egy ideig a lélekben, akárcsak a szerzett erényeknél.

⁸⁶¹ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 63, a. 4; H. NOBLE, *Vie spirituelle*, Nov. 1921, p. 103-104.

1° A BELÉNK ÖNTÖTT ERÉNYEK GYARAPODÁSÁRÓL

1003. A) A belénk öntött erények gyarapodhatnak lelkünkben, és tényleg olyan mértékben gyarapodnak is, amilyen mértékben növekedik bennünk a megszentelő **kegyelem**, amellyel együtt létesülnek. Ezt a gyarapodást közvetlenül Isten létesíti, mert csak ő tudja növelni bennünk az isteni életet és annak elemeit. Isten pedig akkor műveli lelkünkben ezt a növelést, amikor a szentségekhez járulunk, amikor jócselekedeteket művelünk, vagy amikor imádkozunk.

a) *A szentségek*, ha a kegyelem állapotában vesszük magunkhoz, isteni alapításuk erejénél fogva nagyobbítják bennünk a megszentelő kegyelmet és ezzel a belénk öntött erényeket is, amelyek ennek kísérői; és pedig lelki előkészületünk arányában ([259-261](#)).

b) *Jócselekedeteink* is nem csupán a mennyei dicsőséget érdemlik ki, hanem a megszentelő kegyelemnek és vele együtt a belénk öntött erényeknek növekedését is; ez a növekedés nagyban függ lelki előkészületünktől, buzgóságunktól ([237 pont](#)).

c) *Az imádságnak* nemcsak érdemszerző ereje van, hanem kiesdő ereje is, amely kéri és megnyeri Istentől a kegyelemnek és az erényeknek gyarapodását és pedig olyan arányban, amilyen buzgósággal imádkozunk. Jó tehát, ha az egyház imádságához csatlakozunk, és vele együtt kérjük a hitnek, a reménységnek és a szeretetnek gyarapodását: „Da nobis fidei, spei et caritatis augmentum”.

B) Ez a gyarapodás Szt. Tamás szerint nem abban áll, hogy az erény foka, vagy mennyisége nő meg bennünk, hanem abban, hogy az erények tökéletesebbek és cselekvőbbek lesznek, az erények mélyebb gyökeret vernek lelkünkben, és ezzel szilárdabbak is, hatásosabbak is lesznek.

2° AZ ERÉNYEK CSÖKKENÉSÉRŐL

Az a képesség, amelyet nem hozunk működésbe, vagy csak lanyhán használunk, csakhamar elernyed, vagy teljesen el is pusztul.

1004. A) Az erények elgyengülnek. Az erények tulajdonképpen nem tudnak csökkenni, valamint a megszentelő kegyelem sem tud. A bocsánatos bűn nem csökkentheti őket, amint a megszentelő kegyelmet sem csökkenti (mert így megtörténhetnék, hogy a kegyelem a sorozatos bocsánatos bűnök következtében egyre csökkenne, és végre megszűnnék, ami lehetetlen, mert a kegyelmet csak halálos bűn távolítja el a lélekből. Ford.). *De a bocsánatos bűn* is, különösen, ha egészen szándékos, jelentékenyen akadályozza az erények gyakorlatát, mert csökkenti az előző jócselekedetekkel szerzett könnyűséget. Ez a könnyűség ugyanis onnan ered, hogy az erényeket bizonyos hévvel és kitartással gyakoroljuk; a bocsánatos bűn pedig lelohasztja bennünk a lelkesedés hevét és részben megbénítja tevékenységünket ([730. pont](#)). Így pl. a mértékletesség ellen elkövetett bocsánatos bűnök, anélkül, hogy csökkentenék magát a mértékletesség erényét, csökkentik az annak gyakorlásában szerzett könnyűséget. Azonfelül a kegyelemmel való visszaélés maga után vonja azt, hogy Isten kevesebb kegyelmet ad a jövőben és emiatt nehezebben megy ezentúl az erények gyakorlata. Végül, amint a [731. pontban](#) mondtuk, a teljesen szándékos bocsánatos bűnök egyengetik az útját a halálos bűnnek és ezzel előkészítik az erények elvesztését.

1005. B) Az erények elvesztése. Elvként lehet felállítani, hogy az erények általában akkor vesznek el, ha valaki az indítóokukkal ellentétes cselekedetet műveli; hiszen ezzel az erény alapját ássa alá.

a) Így *a szeretetet* bármely halálos bűnnel elveszíti az ember, mivel minden halálos bűn aláássa a szeretet alapját. A halálos bűn ugyanis egyenesen ellene van Isten végtelen jóságának.

b) Az *erkölcsi belénk öntött erényeket* a halálos bűn által veszíti el az ember. Mert ezek olyan szoros kapcsolatban vannak a szeretettel, hogy ha a szeretet elvesz, ezek is elvesznek vele. Mindazonáltal az a könnyűség, amelyet az ember ezeknek az erényeknek gyakorlásában netalán szerzett, megmarad még egy ideig a lélekben az erények eltűnése után is, mivel az a gyakori cselekvéssel szerzett megszokás.

c) Ami a *hitet és a reményt* illeti, ezek megmaradnak a lélekben akkor is, ha a halálos bűn következtében elvesztette az ember a megszentelő kegyelmet és vele a többi belénk öntött erényt. Ez a két erény csak akkor vész el, ha az ember velük ellentétes halálos bűnt követ el. Más bűnök nem ássák alá bennünk a hitnek és a reménynek alapjait; és jól is van ez így: az Isten irgalmassága azt akarja, hogy ez a két erény megmaradjon bennünk, mint a menekülésnek utolsó két szál deszkája. Addig, amíg hiszünk és remélünk, a megtérés nem lesz túlságosan nehéz.

3° AZ ERÉNYEKNEK EGYMÁS KÖZÖTTI KAPCSOLATA

1006. Gyakran lehet hallani, hogy az összes erények összefüggnek egymással. Ezt ki kell fejtenünk.

A) Mindenekelőtt a **szeretet**, ha jól értelmezik és helyesen gyakorolják, magában foglal minden erényt, nemcsak a hitet és a reményt (ami elég nyilvánvaló), hanem az összes erkölcsi erényeket, amint fentebb ki is mutattuk ([318. pont](#)) Szt. Pál nyomán: „A szeretet türelmes, nyájas...” Ez olyan értelemben igaz, hogy az, aki szereti Istent és Istenért a felebarátot, kész minden erényt gyakorolni, mihelyt a lelkiismerete ezt kötelezőnek ismeri meg. Valóban, az ember nem szeretheti Istent igazán, mindenek fölött, ha nem akarja teljesíteni minden parancsát, sőt legalább egynémely tanácsát is. Mi több, a szeretet feladata, hogy összes cselekedeteinket Istenre irányozza, mint végső célra, és ezért a keresztény erények szerint rendezze el. Azért azt is mondhatjuk, hogy minél jobban növekedik a szeretet, annál jobban gyarapodnak gyökerükben a többi erények is.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a szeretet, bár az akaratot a többi erények gyakorlására hajlandóvá teszi és ezt a gyakorlatot megkönnyíti, mégsem emeli okvetlenül és közvetlenül a tökéletesség magas fokára ezeket az erényeket, pl. az okosságot, az alázatosságot, az engedelmséget, a tisztaságot. Vegyünk fel példának egy bűnöst, aki őszintén megtér, miután bűnös szokásokat szerzett. Bárha a szeretetet őszintén gyakorolja is, nem lesz az első pillanattól tökéletes az okosság, a tisztaság, a mértékletesség erényeiben. Időt és erőt fog igényelni, amíg megszabadul régi szokásaitól és újakat szerez.

1007. B) Mivel a szeretet a lelke, betetőzése minden erénynek, *nélküle egyik sem tökéletes*. Azért a hit és remény is, amely megmarad a bűnös lelkében, mintegy lelketlen (informis), mert hiányzik belőle az a tökéletesség, hogy Isten, mint végső cél felé legyen irányítva. Nem is érdemszerzők tehát, bár előkészítik a bűnösnek megtérését, és természetfölötti jellegűek.

1008. C) Ami az **erkölcsi erényeket** illeti, ha az ember tökéletes állapotukban bírja őket, azaz a szeretettel együtt, és valamicskét magasabb fokban, valóban összefüggnek, amennyiben nem lehet meg az egyik anélkül, hogy meg ne legyen valamennyi. Mert pl. minden erény csak akkor lehet tökéletes, ha okosság van benne; de viszont az okosságot sem lehet tökéletes fokban gyakorolni a lelki erősség nélkül, valamint az igazságosság és mértékletesség nélkül: a gyenge jellem, amelynek igazságtalanságra, mértékletelenségre van hajlama, sok esetben oktalanul fog eljárni. Az igazságosságot sem lehet tökéletes fokban gyakorolni lelki erősség és önmérséklet

nélkül. Az erőt is az okosságnak, az igazságosságnak kell szabályoznia; a mérséklet nélkül sem tarthatja magát sokáig, stb.⁸⁶²

De ha az erkölcsi erények csak tökéletlen fokban vannak meg, az egyik jelenléte nem követeli meg okvetlenül a másikat is. Így, vannak emberek, akik szemérmesek, de nem szerények; akik szerények, de nem irgalmasok; akik irgalmasok, de nem igazságosok.⁸⁶³

II. Az erkölcsi erények

Fejtsük ki röviden mibenlétüket, számukat, közös jellegzetességüket.

1009. 1° Mibenlétük. Ezeket az erényeket erkölcsi erényeknek nevezik, és pedig két okból: **a)** először, hogy megkülönböztessük őket a tisztán *értelmi erényektől*, amelyek tökéletesítik értelmünket, de nincsen semmi közük az erkölcsi élethez; ilyenek pl. a tudomány, a művészet stb. **b)** hogy megkülönböztessük őket *az isteni erényektől*, amelyek erkölcsünket annyira tökéletesítik, hogy bennünket egyenesen összeköttetésbe hoznak Istennel, amint már mondtuk: mert a tárgyuk közvetlenül Isten; míg az erkölcsi erényeknek közvetlen tárgya valamely teremtett jó, pl. a szenvedélyeken való uralom. Nem szabad azonban mégsem elfelednünk, hogy a természetfölötti erkölcsi erények is Isten életéből való részesedések, és előkészítenek bennünket Isten színelátására. Egyébként, amilyen mértékben tökéletesednek ezek az erények, olyan mértékben közelednek egyre az isteni erényekhez, azokkal mintegy átítatódnak, annyira, hogy végre is nem lesznek egyéb, mint a szeretetnek különféle megnyilvánulásai.

1010. 2° Számuk. Az erkölcsi erények, ha az ember összes elágazásukat figyelembe veszi, *igen számosak*; de vissza lehet vezetni valamennyit a négy *sarkalatos erényre*, amelyeket az ajtó sarkáról neveztek el így, mert rajtuk, mint sarkokon fordul meg az egész erkölcsi élet. Mert ez a négy erény kielégíti a lélek minden igényét és tökéletesíti minden képességét.

1011. A) Kielégítik a lélek minden igényét.

a) Mindenekelőtt arra van szükségünk, hogy megtaláljuk a végső célunk elérésére alkalmas *eszközöket*: ezt cselekszi az okosság.

b) *Mások jogait* is tiszteletben kell tartanunk; erre tanít meg az igazságosság.

c) Meg kell *védelmezni* a magunk jogait, javait is, és pedig félelem és erőszakosság nélkül; és ezt teszi a lelki erősség.

d) Úgy kell használnunk ennek a világnak örömeit, hogy a kellő *mértéket* túl ne haladjuk; és erre képesít a mértékletesség.

Így tehát az igazságosság rendezi embertársainkhoz való viszonyunkat, az erősség és a mértékletesség rendezi önmagunkhoz való viszonyunkat, az okosság pedig irányítja a másik három erényt.

1012. B) Tökéletesítik minden magasabb képességünket. Az értelmet tökéletesíti az okosság, az akaratot az igazságosság, haragvó (küzdő) képességünket a lelki erősség, vágyó (élvező) képességünket a mértékletesség. Jegyezzük meg azonban, hogy haragvó és vágyó érzéki törekvő képességünk önmagában nem eshet erkölcsi beszámítás alá, hanem csakis az őket irányító akarat révén; azért ez a két utóbbi erény is tulajdonképpen az akarat tökéletessége.

⁸⁶² S. AUGUSTINUS, *Epistola ad S. Hieronymum*, P. L. XXXIII, 735.

⁸⁶³ S. GREGORIUS, *Moral*, 1. XXII, c. 1.

1013. C) Végül hozzátehetjük, hogy mindezeket az erényeket *mint nemeket* is fel lehet fogni, amelyeknek vannak *tartozékai* (partes). Ezek a tartozékok vagy *kiegészítői* ezeknek az erényeknek, vagy *válfajai*, vagy *rokonai*.

a) Kiegészítői (partes integrantes), az erény gyakorlatához szükséges vagy hasznos kellékek, amelyek nélkül az illető erény nem lenne tökéletes. Így pl. a türelem és a kitartás kiegészítő részei a lelki erősségnek.

b) Válfajai (partes subjectivae), amelyek úgy viszonylanak az illető erényhez, mint a faj a nemhez. Így a józanság és a tisztaság válfajai az önmérsékletnek.

c) Rokonai (partes potentiales): hasonlítanak valamennyiben az illető erényhez, de mégsem merítik ki annak egész fogalmát. Így pl. az istentisztelet hasonlít az igazságossághoz, mert megadja Istennek a köteles tiszteletet; de mégis különbözik tőle, mert sohasem lehet teljesen kifizetni ebbeli tartozásunkat, nem úgy, mint az igazságosságnál. Az engedelmesség is megadja a feljebbvalóknak a köteles hódolatot, de ez a meghódolás nem szigorúan az igazságosságból fakad, azért nem is lehet teljesen kiegyenlíteni ebbeli tartozásunkat.

Hogy megkönnyítsük a dolgot, nem fogunk kitérni ezekre az aprólékos felosztásokra; hanem csak a fő erényről fogunk beszélni, mert azt kell kiváltképpen gyakorolni, és ennél is csak az elméletileg, vagy gyakorlatilag lényeges pontokra fogunk kitérni.

1014. 3° Az erkölcsi erényeknek **közös jellegzetességük.** **a)** Minden erkölcsi erény igyekszik megtartani az *arany középutat* bizonyos végletek között: *in medio stat virtus*. Hiszen követniük kell a hittől megvilágított józan ész irányítását: egyenes úton kell járniuk. Ennek a törvénynek pedig nem lehet megfelelni, ha az ember jobbra, vagy balra tér: ha vagy kevesebbet tesz, mint amivel tartozik, vagy észszerűtlen túlzásba csap. Az erény kikerüli mind a két végletet.

b) Az *isteni erények* önmagukban véve nem keresik az arany középutat, a mérsékletet, mert Istent akkor szeretjük mértékkel, ahogyan Szt. Bernát mondja, ha mértéktelenül szeretjük. De ha hozzánk való viszonyukban nézzük ezeket az erényeket, ezekben is meg kell lenni a mérséklésnek. Ezeket is az okosságnak kell irányítania: ez mutatja meg nekik a helyes utat, ez jelöli meg azokat a körülményeket, amelyekben az isteni erényeket gyakorolhatjuk, vagy gyakorolnunk kell; ez mondja meg pl., hogy mit kell hinnünk és mit nem szabad hinnünk; hogyan kell óvakodnunk a vakmerő bizalmtól és a kétségbeeséstől egyaránt.

A MÁSODIK FEJEZET FELOSZTÁSA

1015. A második fejezetben szó lesz egymásután a négy sarkalatos erényről és a főbb erényekről, amelyek ezeknek tartozékai.

I. Az okosság.	
II. Az igazságosság	az istentisztelet, az engedelmesség.
III. A lelki erősség.	
IV. A mértékletesség	a tisztaság, az alázatosság, a szelídség.

I. cikkely: Az okosság erénye⁸⁶⁴

Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *szükségességét*; 3° *azokat az eszközöket*, amelyekkel tökéletesíteni lehet.

I. Az okosság mibenléte

Hogy ezt jobban felfoghassuk, adjuk meg meghatározását, összetevő elemeit, fajait.

1016. 1° Meghatározása: *Az okosság természetfölötti erkölcsi erény, amely értelmünket arra teszi hajlandóvá, hogy minden körülmények között megtalálja a célunk elérésére alkalmas eszközöket, és minden célunkat alárendelje a végső célunknak.*

Ez tehát nem a test okossága, sem nem tisztán emberi okosság, ez keresztény okosság.

A) Nem a test okossága: ez leleményessé tesz, hogy megtaláljuk a kellő eszközöket valamely *rossz cél* elérésére, amilyenek: szenvedélyeink kielégítése, a meggazdagodás, az érvényesülés. Ezt elítéli Szt. Pál, mert az Isten ellensége, lázadás az ő törvénye ellen, és ellensége az embernek is, mivel örök halálba vezet.⁸⁶⁵

Ez az okosság nem is tisztán *emberi okosság*, amely szintén leleményességet ad valamely természetes célnak elérésében, amely célt azonban nem vetjük alá a végső célunknak. Ilyenek: az iparosnak, a kereskedőnek, a művésznek, a munkásnak okossága, amely pénzgyűjtésre, dicsőség szerzésre van beállítva, anélkül hogy törődne Istennel, vagy a lélek örök boldogságával. Az ilyen okosoknak emlékezetébe kell idézni Krisztus Urunk szavait, hogy mit használ az embernek, ha az egész világot is megnyeri, lelkének azonban kárát vallja.⁸⁶⁶

1017. B) A keresztény okosság *a hit elvein épül fel*, mindent a végső célra irányít, Istenre, akit a földön ismerni, szeretni és szolgálni kell, a másvilágon pedig birtokolni. Az okosság nem foglalkozik ugyan közvetlenül ezzel a természetfölötti céllal; ezt a hit adja elébe; de sohasem téveszti szeme elől ezt a célt, e felé irányítja cselekedeteit, ennek fényénél keresi az eszközöket, amelyek ezt az irányítást lehetővé teszik. Foglalkozik életünk minden cselekedetével, minden részletével: szabályozza gondolatainkat, nehogy egyebet keressenek, mint Istent; szabályozza szándékainkat, hogy semmi meg ne rontsa tisztaságukat; szabályozza érzelmeinket, akarásainkat, hogy Istenre irányítsa őket; szabályozza külső cselekedeteinket és elhatározásaink kivitelét is, hogy mindent Istenre, a mi végső célunkra irányítson.⁸⁶⁷

⁸⁶⁴ CASSIANUS, *Collationes* II; S. J. CLIMACUS, *Scala*, XXVI; S. THOM., II^a II°, q. 47-56; CH. DE SMEDT, *Notre vie surnaturelle*, t. II, p. 1-33; P. JANVIER, *Carême 1917*

⁸⁶⁵ *Róm* 8,6-8.

⁸⁶⁶ *Mt* 16,26.

⁸⁶⁷ „Prudentia est et vera et perfecta quæ ad bonum finem totius vitæ recte consiliatur, judicat et præcipit.” (S. THOM., II^a II°, q. 47, a. 63).

1018. C) Ez az erény tulajdonképpen az *értelemben székel*, mert ítéletet, véleményt mond arról, hogy mindenegy esetben mi a legmegfelelőbb eszköz célunk elérésére; ez az alkalmazás tudománya, amely az általános elveket gyakorlati esetekre tudja alkalmazni, amilyenekből az életünk összeszövődik.⁸⁶⁸ Mindazonáltal az akaratnak is van szerepe benne, mert ez ad parancsot az értelemnek, hogy vegye megfontolás alá a körülményeket, az indítóokokat, hogy kellő választást ejthessen meg. Későbbben ugyancsak az akarat parancsolja meg az elhatározás kivitelét.

1019. D) A keresztény okosság *szabályozója* nem a pusztán természetes ész, hanem a *hittől megvilágított értelem*. Ennek legnemesebb kifejezését a hegyi beszédben találjuk meg, amelyben Krisztus Urunk kiegészíti a régi törvényt és megtisztítja azt az emberi téves magyarázatoktól. A természetfölötti okosság az evangélium elveiből merít ihletet, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a világ elveivel. Hogy ezeket az evangéliumi elveket alkalmazhassa a mindennapi életre, példát vesz a szentek életéből. Mert ezek az evangélium elvei és a csalhatatlan egyház tanításai szerint éltek, amelyek kétes esetekben irányításul szolgálnak a híveknek. Ha mi is így teszünk, erkölcsileg biztosak vagyunk abban, hogy nem tévedünk el.

Másrésztől azok az eszközök, amelyeket a keresztény okosság használatba vesz, nemcsak erkölcsileg jók, hanem természetfölöttiek is vannak köztük, amilyenek az imádság, a szentségek vétele. Mindez növeli erőnket és sokkal nagyobb eredményre vezet.

Ez jobban ki fog tűnni, ha tanulmányozzuk az okosság alkotó elemeit.

1020. 2° Alkotó elemei. Hogy okosan cselekedjünk, ahhoz különösen három föltétel szükséges: érett megfontolás, bölcs elhatározás és helyes kivitel.

A) Mindenekelőtt érett *megfontolás* szükséges, hogy célunk elérésére megtaláljuk a legmegfelelőbb eszközöket. Ennek a megfontolásnak arányban kell állania a hozandó határozat fontosságával. Az érett megfontoláshoz kettő kell: hogy az ember maga is gondolkodjék, és hogy kikérje az okos emberek tanácsát.

1021. a) Az embernek magának is *gondolkodnia* kell, a múlton, jelenen és jövőn.

1) A *múltra* való emlékezés nagy hasznunkra van: mivel az ember természete alapján véve ugyanaz marad a történelem folyamán, meg kell néznünk a történelemben, hogyan cselekedtek a régiek hasonló körülmények között. Azok a kísérletek, amelyeket ők tettek nehéz kérdések megoldására, hasznunkra fordíthatók, és megóvnak bennünket nagyon sok hiú próbálkozástól. Ha látjuk, hogy mi vált be és mi ütött ki balul, tudni fogjuk, hogy minő zátonyokat kell kerülnünk és minő eszközöket kell használnunk. De a magunk tapasztalatából is kell meríteni: gyermekkorunk óta bizonyára voltunk már hasonló helyzetben, mint most; vizsgáljuk meg tehát, hogy milyen eljárás vezetett sikerre és mi vitt csődbe; azután mondjuk határozottan: nem akarom magamat megint kitenni azoknak a veszedelmeknek, nehogy ismét elbukjam bennük.

2) De vessünk számot a *jelennel* is, különféle jelen életkörülményeinkkel, amelyek mások lehetnek, mint a régiek, mert minden századnak, minden embernek megvannak a maga sajátos vonásai, és nekünk magunknak is más már a felfogásunk, igényünk az élemedett korban, mint volt ifjúkorunkban. Itt segítségünkre lesz az értelem a múlt tapasztalatainak bölcs alkalmazásában a jelen viszonyokhoz.

⁸⁶⁸ „Ideo necesse est quod prudens et cognoscat universalia principia rationis et cognoscat singularia, circa quae sunt operations.” (1. c., a. 3).

3) Végül a *jövőbe* is kell tekintenünk, ha okosan akarunk határozni: előre kell látnunk, amennyire csak lehet, cselekedetünk következményeit magunkra és másokra vonatkozólag. Csak a múlt ismeretével és a jövő előrelátásával tudjuk okosan elrendezni a jelent.

Hogy mindezt alkalmazzuk egy határozott erényre pl. a tisztaságra, a történelem emlékünkebe idézi, hogy mit tettek a szentek a tisztaságnak megőrzésére a világ veszedelmei közepette; a magam tapasztalata feltárja nekem múlt kísértéseimet, küzdelmem eszközeit, sikereimet és bukásaimat; mindebből nagy valószínűséggel következtethetek arra, hogy milyen eredményre fog vezetni ez vagy az az eljárás, ez, vagy az az olvasmány, ez, vagy az a látogatás, összeköttetés.

1022. b) De nem elég, ha magunk fontolgatunk; ki kell kérnünk okos emberek *tanácsát* is: gyakran egy szó, egy megjegyzés barátunk, rokonunk, vagy akár egy szolga részéről megnyitja a szemünket, és olyan oldalát mutatja be a dolgoknak, amelyet elfelejtettünk, vagy elhanyagoltunk megfontolni. Két fejben több okosság van, mint egyben, és a megbeszélésből kél a világosság. Mennyivel igazabb ez a lelkivezetőről, aki bennünket bensőségesen ismer, aki érdektelenül szemléli az ügyet, és azt tanácsolja, ami lelkünknek leginkább megfelel. Kérjük ki tehát gondosan és tanulékony lélekkel valamely okos és tapasztalt ember tanácsát; ez nem zárja ki, hogy magunk is gondolkodjunk és fontolgassunk; kíséreljük meg gyorsan és helyesen megragadni azt, ami helyes a kapott tanácsban és a magunk szándékában.

De ne feledjük el, hogy a legjobb tanácsadóhoz is folyamodjunk, a világosság Atyjához; és ha ájtatosan elimádkozzuk a *Jöjj el, Szentlélek Isten*, ez gyakran nagyobb hasznunkra válik, mintha nem tudom mennyi ideig töprengenénk.

1023. B) Miután jól meggondoltuk a dolgot, jól is kell *dönteni*: ki kell választani a cél elérésére a legjobb eszközöket. Hogy ez sikerüljön: **a)** Távólítsuk el gondosan az előítéleteket, a szenvedélyeket, a benyomásokat, amelyek megzavarhatnák ítéletünket. Helyezzük magunkat az örökkévalóság színe elé, hogy *a hit világánál* tegyük meg választásunkat. **b)** Nem elégszünk meg az *indítóokok* felületes vizsgálatával, amelyek jobbra vagy balra akarnak befolyásolni, hanem alapos vizsgálat alá vesszük azokat, éles szemmel fürkészsze a cselekvés mellett és ellen szóló okokat. **c)** Végre *határozott állást* kell foglalnunk; kerülnünk kell a túlságos ingadozást: ha egyszer megfontoltuk annyira a dolgot, amennyire az ügy megérdemli, és azután kész elhatározást tettünk, az Isten nem fog megróni bennünket ezért a cselekvésért, mert hiszen mindent megtettünk, hogy megtudjuk akaratát. Ilyenkor számíthatunk az ő kegyelmére, amely elhatározásunk kivitelében megsegít.

1024. C) *Nem szabad* azután *késlekedni* elhatározásunk kivitelében. A kivitelhez pedig három dolog szükséges: az előrelátás, a körültekintés és az óvatosság.

a) Előrelátás. Előre látni annyit jelent, mint előre kiszámítani, mennyi erőkifejtés szükséges a cselekvéshez; kiszámítani az akadályokat, amelyekkel találkozni fogunk, az eszközöket, amelyekkel ezeket le lehet győzni, hogy így arányosítsuk a kifejtendő munkát az elérendő eredménnyel.

b) Körültekintés. Az ember nyissa ki a szemét, nézze meg a dolgokat és a személyeket jobbra és balra, hogy a legnagyobb hasznukat vegye; figyelje meg az összes körülményeket, hogy alkalmazkodják hozzájuk; örködjék az eseményeken, hogy fordítsa javára, ha kedvezők; hogy óvakodják tőlük, ha kedvezőtlenek.

c) Óvatosság. „*Vigyázzatok tehát, testvérek, hogy óvatosan éljete*,”⁸⁶⁹ mondja Szt. Pál is. Ha az ember a legnagyobb körültekintéssel jár is el, akkor is megtörténik, hogy olyan

⁸⁶⁹ Ef 5,15.

események jelentkeznek, amelyeket semmiképpen sem tudtunk előrelátni; mert a mi bölcsességünk véges és gyarló. Tehát az erkölcsi életben is, akár az üzleti életben, tartalékokat is kell gyűjtenünk, óvatosan kell eljárunk: a megfutamított ellenség vissza szokott térni, amint fentebb mondtuk: erre számítanunk kell. Ilyenkor vesszük igénybe eltartalékoltt erőnket, ilyenkor hívjuk segítségül az imádságot, a szentségeket, a lelkivezető tanácsait. Akkor nem lesz az ember előre nem látott események prédája; nem jön zavarba, hanem Isten kegyelmével jó végre vezet azokat a terveket, amelyeket készített.

1025. 3° Az okosság különböző fajtái. Az okosság annyiféle, ahányféle tárgy körül forog. *Egyéni*, ha az egyéni életet szabályozza; erről beszéltünk most. *Társadalmi*, ha a társadalom jólétének megteremtésén fáradozik. Mivel pedig háromféle társaságot különböztetünk meg: a családot, az államot, a hadsereget, háromféle okosságot is szoktak megkülönböztetni. A családi okosság a házastársaknak, a szülőknek és gyermekeknek egymáshoz való viszonyát szabályozza. Az állami okosság a közjót és az állam kormányzását tartja szem előtt. A hadi okosság a hadsereg vezetésére vonatkozik.

Itt nem bocsájtkozunk részletekbe. Célunk elérésére elégséges ismernünk az általános elveket. A keresztény hitvestársak, a kormányzók és a hadvezérek dolga, hogy alkalmazzák az általános elveket adott körülményeikhez.

II. Az okosság szükségessége

Az okosságra szükségünk van úgy a magunk, mint a mások vezetésében.

1026. 1° Szükséges a magunk irányítására, vagyis megszentelésére. Mert az okosság segítségével kerüljük ki a bűnt és gyakoroljuk az erényt. **A) Hogy a bűnt kikerülhessük,** ismernünk kell okait és alkalmait, meg kell találnunk és alkalmaznunk kell orvoságait. Már pedig ezt az okosság erénye műveli, amint kitűnik alkotó elemeinek tanulmányozásából: miután megvizsgálta a múltat és megszemlélte a lélek jelen állapotát, csak akkor láthatja igazán, mi lesz ok, vagy alkalom a bűnre a jövőben. Csak ezeknek az okoknak, vagy alkalmaknak ismerete teszi lehetővé, hogy megtaláljuk a legjobb eszközöket ezeknek az okoknak és alkalmaknak eltávolítására, vagy gyöngítésére, és hogy kieszeljük a legjobb haditervet a kísértésnek legyőzésére, sőt hasznosítására. Enélkül az okosság nélkül mennyi bűnt követne el az ember, és tényleg mennyi bűnt követtek el már az okosság hiánya miatt!

1027 B) Nem kevésbé szükséges az okosság arra is, *hogy az erényeket gyakorolhassuk* és így előmozdíthassuk egyesülésünket Istennel. Méltán hasonlítják az erényt egy olyan szekérhez, amely bennünket Istenhez visz, az okosságot pedig a kocsishoz, aki a szekeret irányítja: *prudencia est auriga virtutum*. Hogy úgy mondjuk, ez a lélek szeme, amelynek meg kell látnia a megteendő utat és a kerülendő akadályokat.

1) Szükséges minden erénynek gyakorlásához. Hiszen az erkölcsi erényeknek az *arany középúton* kell haladniuk, és ki kell kerülniük minden végletet; az isteni erényeket pedig *kellő időben* kell gyakorolni, és pedig az ember életéhez alkalmazott különféle eszközökkel; ezeket pedig az okosságnak kell megtalálnia. Ugyancsak okosság kell ahhoz is, hogy az ember észrevegye azokat a *veszedelmeket*, amelyek a hitet kikezdi, és hogy megtalálja az *eszközöket* azok elhárítására, a hit ápolására, és gyakorlativá tételére; az okosság dolga kitalálni, hogy miképpen lehet *összeegyeztetni* az Istenbe vetett bizodalmit az Isten félelmével; hogy miképpen kell kerülni az elbizakodottságot és a kétségbeesést, hogy miképpen kell a szeretetnek lelket önteni minden cselekedetünkbe, anélkül, hogy elmulasztanánk állásbeli kötelességeinket. És mennyi okosságra van szükségünk a felebaráti szeretet gyakorlásában!

2) Még nagyobb szükség van rá olyan erények gyakorlatában, amelyek látszólag egymásnak *ellentmondanak*. Ilyenek pl. az igazságosság és a jóság, a szelídség és a lelki erősség, az önsanyargatás és az egészség gondozása, az odaadó szeretet felebarátainkkal szemben és a tisztaság, a benső élet és a külső tevékenység.

1028. 2° Az apostolkodásban is nagy szükségünk van okosságra.

a) A *szószéken* az okosság diktálja, hogy mit kell mondani és mit kell elhallgatni; mit miképpen kell mondani. Nem szabad megsérteni a hallgatókat; a beszédet értelmi fokukhoz kell alkalmazni; tudni kell rábeszélni, megindítani, megtéríteni. Még szükségesebb dolog az okosság a hittan tanításánál, ahol is gyermekeket kell irányítani és maradandó nyomot kell hagyni a fogékony lelkekben.

b) A *gyóntatószékben* csak az okosság vezet helyes, mindent szemmel tartó ítéletre; csak az tudja megállapítani a gyónó bűnösségét, csak ez tud ügyesen, világosan és tapintatosan kérdezni, figyelembe véve a gyónó korát, nemét és minden körülményeit. Okosság kell ahhoz, hogy a gyóntató betöltse szerepét mint tanító, aki ki tud oktatni, anélkül, hogy bűnre tanítana, aki felvilágosít, avagy meghagy a jóhiszeműségben aszerint; hogy egyik, vagy másik esetben mi látszik célravezetőbbnek. Okosság kell a gyóntató orvosi szerepének betöltéséhez is, hogy kíméletesen kipuhatolja a betegségeket, és megtalálja azokra a kellő orvosságokat. A gyóntató atyai hivatása is okosságot követel: tudnia kell bizalmat ébreszteni maga iránt, de vigyáznia kell arra, hogy ez a bizalom ne váljék nagyon is emberi rokonszenvvé.

c) A *keresztség*, a szentáldozás, az utolsó kenet, a házasság szentségeinek kiszolgáltatásában, a temetéseken mennyi tapintatra van szüksége a papnak, hogy összhangba hozza a család kívánságait az egyház előírásaival! A betegek látogatásánál, vagy a lelkipásztori látogatásoknál is rendkívül sok tapintatra, okosságra van szükség.

d) A plébánia *anyagi ügyeinek* vezetésében is okosnak kell lenni. A tartozó stóla, egyházi adó beszedésénél vigyázni kell arra, hogy a hívő meg ne sértődjék, meg ne botránkozzék, meg ne ütközzék a papon, akit önzetlennek szeret ismerni.

III. Eszközök az okosság tökéletesítésére

1029. Van egy *általános eszköz*, amely minden erény tökéletesítésére jó, úgy az isteni, mint az erkölcsi erényekére. Ez az *imádság*, amellyel mintegy magunkba vonzzuk Jézus Krisztust és az ő erényeit. Legyen elegendő ezt egyszer megemlíteni. Ezentúl nem lesz tehát szó többé róla: most csak az egyes erények tökéletesítésére szolgáló különös eszközökről beszélünk.

1030. 1° Általános elv legyen valamennyi erény gyakorlásában és valamennyi lélekre, hogy minden ítéletünket és minden elhatározásunkat a végső célra kell irányítani. Ezt ajánlja Szt. Ignác Lelki gyakorlatainak legelején, az első, alapvető elmélkedésben.

a) Jegyezzük meg azonban, hogy ezt az elvet *nem* minden lélek valósíthatja meg *egyformaképpen*: a kezdők a végső célunkban inkább lelkünk boldogságát nézzék, a haladók pedig inkább Isten dicsőségét. Ez a második mód természetesen tökéletesebb, de nem tud minden lélek mindjárt felemelkedni erre a magaslatra.

b) Hogy ezt az elvet világosabban, kézzelfoghatóbban állíthassuk szemünk elé, bizonyos *jeligékbe* foglaljuk össze, amelyeket napközben gyakran ismételünk magunkban. Ilyen jeligék pl.: *Mit ér ez az örökkévalóság szempontjából?* (Quid hoc ad aeternitatem?) – *Ami nem örök, semmi az.* (Quod aeternum non est, nihil est) – *Mit használ az embernek?*... (Quid prodest homini?...).

Aki át van hatva ezeknek a jeligéknek igazságától, az gyakran ismétli őket magában, úgy hogy mintegy a vérebe mennek át. Aki ezek szerint szokott élni, az a legjobb alapjait vetette meg a keresztény okosságnak.

1031. 2° Felvértezve ezekkel az elvekkkel a **kezdők** indítsanak azonnal harcot, hogy az okosság elleni hibákból megszabaduljanak.

a) Küzdeni fognak tehát *a test okossága* ellen, amely minden eszközt megragad, hogy kielégítse a három gonosz kívánságot. Azért törjék meg az élvezetvágyat; gondolják meg, hogy a világnak hamis örömei, amelyeket a legtöbb esetben hamar nyomon kísér a keserű kiábrándulás, nem hasonlíthatók össze a mennyország örök boldogságával.

b) Gondosan kerüljék a *ravaszágot*, a fondorlatot, a csalást, akkor is, ha jó célt követnek, tudva azt, hogy a legjobb politika a becsületesség; hogy a cél nem szentesíti az eszközt; és hogy az evangélium szerint a kígyó okosságához a galamb egyszerűségét kell adni. Ez annál is fontosabb, mert ezeket a hibákat, legtöbbször persze alaptalanul, a jámbor emberekre szokták ráfogni, még inkább a papokra és a szerzetesekre. Gyakoroljuk tehát gondosan a tökéletes nyíltságot és az evangéliumi egyszerűséget.

1032. c) Le kell küzdenünk az *előítéleteket* is, és a *szenvedélyeket*, amelyek megzavarják ítéletünket. Az előítéletek olyan indokokat csalthatnak bele a lelkünkbe, amelyek hamisak, vagy észszerűtlenek; a szenvedélyek pedig, mit pl. a kevélység, az érzékiség, a földi javak túlságos hajszolása megzavarják a lelkünket, úgy hogy nem azt választjuk, ami helyesebb, hanem azt, ami jobban legyezgeti szenvedélyeinket, vagy amit csak a földi érdek talál hasznosabbnak. Hogy ezektől a káros befolyásoktól megszabaduljunk, idézzük elménkbe az evangélium elveit: „*Keressétek előbb Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek.*”⁸⁷⁰ Ne ejtsük meg tehát ítéletünket, amikor valamely heves szenvedély hatása alatt állunk; várjunk addig, amíg helyreállott lelkünkben a nyugalom. Ha mégis határoznunk kellene, szedjük össze magunkat legalább egy pillanatra, helyezkedjünk Isten jelenlétébe, kérjük az ő felvilágosító kegyelmét és kövessük annak sugalmazását.

d) Hogy leküzdjük a *könnyelműséget*, az elhirtelenkedett ítéletet, a meggondolatlanságot, szokjunk hozzá, hogy sohase cselekedjünk előzetes megfontolás nélkül; anélkül, hogy számot adnánk magunknak arról, melyek cselekvésünk rugói, melyek lehetnek következményei. Mindezt pedig az örökkévalóság világánál fontoljuk meg. Akkor azután lassankint szokásunkká lesz, hogy semmit sem határozunk, semmit sem teszünk anélkül, hogy ne vonatkoztatnánk Istenre, mint végső célunkra.

e) Végül, hogy elkerülhessük a *határozatlanságot*, a tétovázást is, küszöböljük ki ennek a lelki betegségnek az okait (bonyolult, kuszált értelem, félelem a kezdeményezéstől stb.) azzal, hogy pontos, határozott szabályokat készítettünk magunknak valamely bölcs lelkivezető által, amelyeknek értelmében habozás nélkül fogunk dönteni a rendes körülmények között, és csakis akkor kérünk újabb tanácsot, ha rendkívüli esetek állanak elő.

1033. 3° A **haladók** *háromféleképpen* tökéletesedhetnek az okosságban:

a) *Tanulmányozzák Jézus Krisztusnak* a szavait az evangéliumban, hogy irányítást merítsenek belőle, és hogy imádságukkal és Krisztus követésével átültessék magukba az isteni mintakép lelki szépségeit. 1) Így meg kell csodálni *okosságát* rejtett életében: harminc évig gyakorolja azokat az erényeket, amelyek nekünk olyan nehezen mennek: az alázatosságot, az engedelmisséget, a szegénységet. Bizony, ezen lecke nélkül nem tudnánk gyakorolni ezeket az erényeket, amelyekre pedig annyira szükségünk van. Ugyancsak meg kell csodálnunk az Úr Jézus okosságát nyilvános élete folyamán. Küzd a gonosz lélek ellen, és megzavarja annak terveit; olyan feleleteket ad, amelyekre nem lehet visszavágni; tanítását a körülményekhez alkalmazza; csak lassankint nyilvánítja ki messiási küldetését és istenfiúságát; világos

⁸⁷⁰ Mt 6,33.

hasonlatokkal él, majd máskor példabeszédekhez folyamodik, hogy kinyilvánítsa, avagy elrejtse tanítását, aszerint, amint a körülmények követelik; ügyesen álcázza le ellenfeleit és fogós kérdéseikre olyan kérdésekkel felel, amelyek zavarba hozzák őket. Apostolait fokozatosan képezi ki: eltűri gyarlóságait, és tanítását felfogóképességükhöz alkalmazza: „*most nem vagytok hozzá elég erősek.*”⁸⁷¹ Mond azonban kemény igazságokat is nekik, pl. előre jelzi szenvedését, hogy megóvja őket a kereszt botrányától. Keserves kínszenvedése közepette is nyugodtan felel a bírácoknak, sőt a szolgálóknak is; de hallgatni is tud, amikor azt helyénvalónak találja. Egyszóval minden dologban össze tudja egyeztetni az okosságot a határozottsággal és a kötelességekhez való hűséggel.

2) Ami tanítását illeti, azt ezekben a szavakban foglalta össze: „*Keressétek előbb Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek*”⁸⁷²... *Legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok*”⁸⁷³ 3... *Vigyázzatok és imádkozzatok.*”⁸⁷⁴

Elmélkedjünk Jézus Krisztus tanításán és példáján, és kérjük őt, kegyeskedjék részeltetni bennünket az ő okosságában. Ez a legfőbb eszköz arra, hogy ebben az erényben tökéletesedjünk.

1034. b) A haladók ápolják továbbá az okosságnak *összetevő elemeit*, amelyekről szóoltunk, azaz a helyes választást, a megfontolás megszokását, mások tanácsának tanulékony lélekkel való meghallgatását, a határozottságot, az előrelátást, a körültekintést.

1035. c) Végül adják meg okosságuknak azokat a *tulajdonságokat*, amelyekről Szt. Jakab beszél. Miután ugyanis különbséget tett a valódi és az ál-okosság között, ezeket mondja: „*Az a bölcsesség pedig, mely felülről származik, először is szemérmes, azután békeszerető, szerény, engedékeny, a jókkal megegyező, telve irgalommal és jó gyümölcsökkel, nem ítélkező, tettetés nélkül való.*”⁸⁷⁵

Szemérmes; őrizze az ember féltő gonddal azt a tisztaságot a szívben és a testben, amely egyesíti Istennel, tehát az örök bölcsességgel.

Békeszerető; őrizze meg lelkének békéjét, a nyugodtságot, a higgadtságot, a megfontoltságot, amely bölcs elhatározásokra vezet.

Szerény; legyen telve engedékenységgel mások iránt, legyen megegyező: tudjon meghajolni az érvek előtt; kerülje a heveséget, amely civódásra vezet.

Telve irgalommal és jó gyümölcsökkel; legyen telve irgalommal a nyomorultakkal szemben, tegyen jót velük, mert a keresztény okosság jele, ha valaki kincseket kíván gyűjteni az ég számára.

Nem ítélkező; tettetés nélkül való; ne legyen részrehajló, sem kétszínű, alakoskodó, mert ezek olyan hibák, amelyek megzavarják a szívet és ártanak a helyes ítéletnek.

1036. Ami a **tökéleteseket** illeti, azok kiváló fokban gyakorolják az okosságot, a tanács ajándékának befolyása alatt, amint ki fogjuk fejteni, amikor az egyesülés útjáról beszélünk.

⁸⁷¹ Jn 16,12.

⁸⁷² Mt 6,33; 10,16.

⁸⁷³ Mt 5,6.

⁸⁷⁴ Mk 13,33.

⁸⁷⁵ Jak 3,18.

II. cikkely: Az igazságosság erénye⁸⁷⁶

Előbb elmondjuk röviden, hogy mit tanít a hittudomány az *igazságosságról*; azután szó lesz az *istentiszteletről* és az *engedelmességről*, amelyek vele rokon erények.

I. § A tulajdonképpeni igazságosság

Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° a *gyakorlásának módjára* vonatkozó főbb szabályokat.

I. Az igazságosság mibenléte

1037. 1° Meghatározása. Az igazságosság a szentírásban gyakran a keresztyén erények összességét jelenti. Ilyen értelemben mondja Krisztus Urunk: „*Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot (azaz az igazságosságot).*”⁸⁷⁷ De szűkebb értelemben, ahogyan mi itt használni fogjuk, az a *természetfölötti erény, amely akaratumkat hajlandóvá teszi arra, hogy mindenkor megadjuk másoknak, amivel nekik szorosán tartozunk.*

Ez az erény az akaratban székel, és szabályozza szorosán tartozó kötelességeinket felebarátainkkal szemben. Ezzel különbözik a szeretettől, amely isteni erény, és amely úgy mutatja be nekünk az embereket, mint Isten gyermekeit, tehát testvérünket, és irántuk olyan szolgálatok tételére ösztönöz, amelyekhez nincsen szoros joguk.

1038. 2° Kiválósága. Az igazságosság *fenntartja a jogrendet* az egyénnek és a társadalomnak életében. Mivel tiszteletben tartja másoknak jogát, megóvjva a becsületességet az üzleti érintkezésben, kiküszöböli a csalást, védelmébe veszi a kicsinyeknek és gyámoltalanoknak jogait, fékezi a kapzsiságot, az erősek igazságtalanságait, és így rendet teremt a társas életben. Nélküle fejtelenség uralkodnék, állandó küzdelem a vetélytársak között; a gyengéket elnyomná az erősek, és diadalmaskodnék a rossz.

Ha már a természetes igazságosság is ilyen kiváló, mit mondjunk a keresztyén igazságosságról, amely részesedés magának az Istennek igazságosságából? A Szentlélek, aki közli velünk, behatol lelkünk mélyébe, megingathatatlaná, megvesztegethetetlenné teszi, és a mások jogainak olyan nagy tiszteletét csepegteti belé, hogy az ember irtózik nemcsak a kimondott igazságtalanságoktól, hanem a legcsekélyebb méltánytalanságoktól.

1039. 3° Az igazságosság főbb fajai. Az igazságosságnak két fő fajtát különböztetik meg: van *köz-igazságosság*, amely előírja, hogy adjuk meg a köznek, a társadalomnak, amivel neki tartozunk, és van *magán-igazságosság*, amely arra sarkall, hogy adjuk meg az egyes embereknek, amihez joguk van.

a) Az *elsőt törvényes igazságosságnak* is nevezik, mert a törvények pontos betartását kívánja meg. Arra kötelez, hogy legyünk hálával a társadalom (állam) iránt azokért a nagy jótéteményekért, amelyekben bennünket részesít; viszontszolgálatképpen segítsünk viselni a társadalom terheit, és teljesítsük vele szemben azokat a szolgálatokat, amelyeket tőlünk jogosan kér. Mivel a köz-jó a magán-jó elé helyezendő, vannak esetek, amikor a polgárnak fel kell áldoznia vagyonát, szabadságát, sőt életét a haza megmentésére. – De a társadalomnak is vannak kötelességei polgáraival szemben: a közterheket és a közjavakat nem szeszélye szerint kell kiosztania, hanem alattvalóinak képességei, teherbírása arányában, állandóan szemmel tartva a méltányosság szabályait. Mindegyiket oltalmaznia és segítenie kell hogy minden polgár

⁸⁷⁶ S. THOM., II^a II^æ, q. 56-122; DOM. SOTO, *De justitiâ et jure*; LESSIUS, *De justitiâ*; AD. TANQUEREY, *Synopsis theol. moralis*, t. III, De virtute justitiæ, avec les nombreux auteurs cités; P. JANVIER, *Carême*, 1918.

⁸⁷⁷ Mt 5,6.

szent joga védelmet találjon. Ha az állam egyeseket indokolatlanul kedvezményben részesít, másokat viszont megnyomorít, vét az *osztó igazság* ellen, amellyel az állam tartozik polgárainak.

1040. b) A *magán-igazságosság* a polgároknak egymás közötti jogait és kötelességeit szabályozza. Ennek minden jogot tiszteletben kell tartania: nemcsak a tulajdonjogot, hanem az ember jogát testéhez és lelkéhez, életéhez, szabadságához, a tisztelethez, a becsülethez.

Nem térhetünk ki mindezekre a részletekre, amelyekkel foglalkozni az Erkölcstan feladata.⁸⁷⁸ Elég, ha rámutatunk azokra a főbb szabályokra, amelyeknek bennünket vezérelniük kell ennek az erénynek a gyakorlatában.

II. Főbb szabályok az igazságosság gyakorlására

1041. 1° Vezérelv. Nyilvánvaló dolog, hogy a jámbor egyéneknek, papoknak szerzeteseknek az igazságosságot nagyobb tökéletességgel, lelkiismeretességgel kell gyakorolniuk, mint a világ fiainak. Hiszen ezeknek kötelességük, hogy valamint a többi erény gyakorlásában, úgy ebben is példát mutassanak. Aki másként járna el, megbotránkoztatná felebarátját, mert okot adna neki, hogy lekicsinylőleg gondolkozzék a vallásról. A tökéletesség útjába is akadályt állítana az ilyen ember: mert az igazságosság Istene nem méltathatja bizalmas barátságára az olyan embert, aki nyilvánvalóan megszegi az igazságosságra vonatkozó parancsát.

1042. 2° Alkalmazás. A) Mindenekelőtt tiszteletben kell tartanunk másoknak vagyónukhoz való *tulajdonjogát*.

a) A legnagyobb gonddal kell tehát tartózkodnunk az ún. *apró lopásoktól*, mert meredek ez a lejtő, és csakhamar nagy igazságtalanságokra vetemedik, aki azon megindul. Ezt a felfogást bele kell nevelni a gyermekekbe, hogy szinte ösztönszerűen irtózzanak a legcsekélyebb tolvajlástól. De kerülniük kell a lopást a kereskedőknek és iparosoknak is. Mert ezek között vannak, akik rendszeresen csalnak az áru mennyisége, vagy minősége körül; túl magas áron adják el áruikat, vagy nevetségesen olcsó áron vásárolják megszorult, vagy hozzá nem értő emberektől. Kerülni kell a vakmerő spekulációt is, a kétes kimenetelű üzletet, amelyben az ember kockára teszi nemcsak a maga vagyónát, hanem a másét is, azon reményben, hogy busás jövedelemhez jut.

b) Tartózkodjunk az *adósságszínálástól*, amikor nem biztos, hogy vissza fogjuk tudni fizetni. Ha pedig adósságunk van, tartsuk becsületbeli kérdésnek a pontos fizetést.

c) Ha az ember *kölcsön kér* egy tárgyat, nagyobb kímélettel kell kezelni, mintha a mienk volna, és vissza kell adni, mihelyt lehet. Hányszor rövidül meg felebarátunk, mert ezeket a szabályokat figyelmen kívül hagyjuk!

d) Ha az ember szándékosan *kárt tett* valakinek, az igazságosság arra kötelezi, hogy az okozott kárt tegye jóvá. Ha akaratán kívül tett másnak kárt, akkor szorosan véve nem köteles ugyan kártérítésre, de azok, akik tökéletességre törekednek, ilyen esetben is megtérítik a kárt, amennyire tehetik.

e) Ha valakinél *letétbe helyeztek*, vagy jótékony célokra átadtak valamely pénzösszeget, meg kell tennie minden intézkedést, hogy hirtelen halála esetén ez a pénz el ne kallódjék, hanem hogy elérje rendeltetését. Ez különösen áll a papokra, akik misére pénzt vesznek át; ezekről nemcsak pontos jegyzéket kell vezetni, hanem haláluk esetére végrendeletükben jelöljenek meg egy papot, aki a misék elvégzéséről gondoskodik.

⁸⁷⁸ TANQUEREY, Synopsis theologiae moralis, t. II, De virtute justitiæ.

1043. B) Nem kevésbé tartozunk óvni felebarátunk *becsületét* és a neki kijáró *tiszteletet*.

a) Kerüljük tehát a *vakmerő ítéleteket*: aki mást megítél a külső látszat után, elégtelen okokból, anélkül, hogy ismerné az illetőnek szándékait, az Istennek jogát bitorolja, aki egyedül illetékes arra, hogy ítéljen eleveneken és holtakon; az igazságtalanságot követ el felebarátja ellen, mivel elítéli, anélkül, hogy kihallgatta volna; anélkül hogy ismerné rejtett szándékait, belső indítóokait. Elítél, a legtöbbször előítéletek alapján, vagy a szenvedély hatása alatt. Az igazságosság és a szeretet úgy követeli, hogy vagy tartózkodjunk az ítélettől, vagy a lehető legkedvezőbben ítéljük meg felebarátunk cselekedeteit.

b) Még inkább tartózkodnunk kell a *megszólástól*, azaz a felebarátunk titkos hibáinak kibeszélésétől. Tegyük föl, hogy ezek a hibák tényleg megvannak; de mindaddig, amíg nyilvánosan nem ismeretesek, nem szabad azokat mégsem kinyilvánítani. Aki ezt mégis megteszi, 1) megszorítja embertársát, akit annál súlyosabban érint becsületének tönkretétele, minél többet ad becsületére; 2) csorbítja embertársa tekintélyét a többiek előtt; 3) rontja hitelét, a megbecsülést, amelyre szüksége van ügyeinek intézésében, befolyásának érvényesítésében, és ezért olyan károkat okozhat neki, amelyeket alig lehet jóvátenni.

Ne mondja senki, hogy az az ember, akiről beszél, elvesztette a jogát a becsülethez. Mert mindaddig megvan a becsülete az emberek előtt, amíg nem jönnek nyilvánosságra a hibái. Azonkívül nem szabad elfelejteni az Úr Jézus szavait: „*Aki közületek bűn nélkül vagyon, az vesse rá először a követ*”.⁸⁷⁹ Meg kell jegyeznünk, hogy a szentek rendkívül kegyesek mások megítélésében, és mindenképpen óvni akarják felebarátjuk jó hírnevét. Utánozzuk őket ezen a téren is.

e) Ha ezeket szem előtt tartjuk, még inkább óvakodni fogunk a *rágalmazástól*, a hazug ráfogástól, amely olyan hibákat mesél felebarátjáról, amelyek abban legjobb tudása szerint nincsenek meg. Az igazságtalanságnak ez a faja annál is súlyosabb hiba, mert nemegyszer a feketelelkűség, avagy a féltékenység sugalmazza. És mennyi bajt okoz ez a bűn! Mivel azt az emberi gonoszság készpénznek veszi, örül neki, szájról-szájra jár, repül, lerombolja áldozatának hírnevét, tekintélyét és gyakran anyagi ügyeiben is károsan hat.

1044. Szoros kötelesség tehát a megszólással és a rágalommal okozott becsületsértést *helyreállítani*. Ez nehéz dolog, mert a mondottakat vissza kell vonni: a visszavonás pedig, akármilyen őszinte is legyen, csak kevésbé gyógyítja a sebet: mert a hazugság, ha vissza is vonják, mély gyökeret ver az emberek lelkében. Ez azonban nem ment ki a jóvátétel kötelezettsége alól; éppen ellenkezőleg: azért kell nagy erővel, odaadással nekilátni a jóvátételnek, mert ez amúgy is nehezen sikerül. A jóvátétel nehézsége tanítson meg arra is, hogy eleve kerüljünk mindent, ami közlől-távólról felebarátunk becsületének csorbítására vezethetne.

Amiért is azok, akik tökéletességre törekednek, nemcsak az igazságosságot gyakorolják, hanem a szeretetet is. Ez a szeretet felebarátunkban az Istent látja, azért gondosan kerül mindent, ami őt megbánthatná. Erről lesz még szó később.

II. § Az istentisztelet erénye⁸⁸⁰

1045. Ez az erény rokon az igazságossággal, mert megadja Istennek azt a tiszteletet, amellyel neki tartozunk. Mivel azonban nem adhatunk neki végtelen tiszteletet, amelyre joga

⁸⁷⁹ Jn 8,7.

⁸⁸⁰ S. THOMAS, II^a II^{ae}, q. 84; SUAREZ, *De virtute et statu religionis*, t. I, 1. II; BOUQUILLON, *De virtute religionis*; J.-J. OLIER, *Introd. à la vie et aux vertus*, ch. I; MGR D'HULST, Carême 1893, Conf. I; CH. DE SMEDT, *op. cit.*, p. 35-104; RIBET, *Les vertus*, ch. XXI.

volna, ez az erény nem foglalja magában az igazságosság minden kellékét. Azért nem is a szorosán vett igazságosság ténye az istentisztelet, de közel áll hozzá. – Fejtsük ki tehát: 1° *mibenlétét*; 2° *szükségességét*; 3° *gyakorlásának módját*.

I. Az istentisztelet erényének mibenléte

1046. Az istentisztelet erénye *természetfölötti erkölcsi erény, amely hajlandóvá teszi akaratomat, hogy megadjuk Istennek azt a tiszteletet, amely neki kijár, mint végtelen tökéletességű lénynek és a mi föltétlen urunknak.*

a) *Ez külön erény*; különbözik a három isteni erénytől. Ezeknek közvetlen tárgyuk az Isten, míg az istentisztelet erényének tárgya a külső és belső istentisztelet. De föltételezi a hit erényét, amely felvilágosít bennünket Isten jogairól. Ha pedig tökéletes fokban van meg, akkor áthatja a szeretet, ugyannyira, hogy nem lesz egyéb, mint a három isteni erénynek megnyilatkozása.

b) *Indítóoka* az, hogy tartozunk elismerni Istent legfőbb, végtelen lénynek, minden dolgok első létesítőjének és végső céljának, akitől minden függ, és aki felé kell haladni minden lénynek.

c) Az istentisztelet *tényei*, amelyekre ez az erény ösztönöz, belsők és külsők.

1047. A *belső tények* által alávetjük Istennek lelkünket, annak minden képességével, de főleg értelmünkkel és akaratomkkal együtt. 1) A legelső és a legfontosabb ezek között a tények között az *imádás*, amellyel leborulunk Isten előtt, aki a lét teljessége és forrása mindannak, ami jó van a teremtményekben. Ezt kíséri, vagy követi a tisztelettel teljes csodálat, amely eltölt bennünket Isten végtelen tökéletességének láttára. 2) Mivel tehát ő a szerzője mindannak a jónak, ami bennünk van, eltelünk *hálával* iránta. 3) Eszünkbe jutván azonban, hogy bűnösök vagyunk, a *bűnbánat* érzelme kél fel bennünk, és hajlandóság ébred lelkünkben, hogy jóvátegyünk Istennek megbántását. 4) Mivel pedig szüntelenül szükségünk van az Isten segítségére, hogy jót cselekedhessünk és célunkat elérhessük, imádsággal, azaz *kéréssel* fordulunk hozzá, ezzel elismerve, hogy ő minden jónak forrása.

1048. Ezek a belső érzelmek *külső cselekedetekben* is megnyilvánulnak, amelyeknek annál nagyobb az értékük, minél tökéletesebbek a belső tények, amelyekből fakadnak. 1) Ezeknek a külső cselekvéseknek legkiválóbbika az *áldozat*. Ez külső, társas cselekvés, amellyel a pap az egyház nevében áldozati tárgyat ajánl fel Istennek, hogy elismerje az ő legfőbb uraságát, jóvátegyje az ő méltóságán ejtett sérelmet és vele összeköttetésbe lépjen. Az újszövetségben csak egy áldozat van: a szentmise, amely megújítja a Kálvária áldozatát, Istennek végtelen imádást mutat be, és elnyeri Istentől az ember részére mindazokat a kegyelmeket, amelyekre szüksége van. Fentebb szólottunk a szentmise eredményeiről és a méltó meghallgatásához szükséges lelki előkészületről ([271-276. pont](#)). 2) Ezekon a főcselekvéseken kívül vannak mások is: a *nyilvános imádságok*; amelyeket az egyház hivatalos képviselői az egyház nevében mondanak el. Ilyen elsősorban a papi zsoltó. Azután a szóbeli magánimádságok; az eskü, a fogadalom, ha Isten tiszteletére szolgál, azaz ha megvan benne mindazon kellék, amelyeket az Erkölcsstan előír. Ilyenek továbbá az Isten dicsőségére végzett külső, természetfölötti cselekvések, amelyek Szt. Péter szavai szerint Istennek tetsző lelki áldozatok: „*lelki áldozatok..., melyek kedvesek Istennek.*”⁸⁸¹.

Ebből azt következtethetjük, hogy az istentisztelet erénye a legkiválóbb az erkölcsi erények között, mert közelebb visz bennünket Istenhez, mint a többi erkölcsi erények.

⁸⁸¹ 1Pét 2,5.

II. Az istentisztelet erényének szükségessége

Sorban ki fogjuk mutatni; 1° hogy *minden teremtmény tartozik* dicsőséget adni Istennek; 2° hogy *ez az embernek különösen* is kötelessége; 3° *de legfőképpen kötelessége ez a papnak*.

1049. 1° *Minden teremtmény tartozik dicsőséget adni Istennek.* Ha minden műnek dicsérnie kell mesterét, mennyivel inkább meg kell ezt tennie a teremtménynek Teremtőjével szemben. Mert a művész csak alakítja művét, és mikor ezt a munkát elvégezte, nincs több szerepe. De a Teremtő nemcsak alakított, hanem egyenesen a semmiből hívta elő a teremtményeket, és nemcsak értelmének nyomát hagyta rajtuk, hanem részeltette őket a maga tökéletességeiben. Miután pedig elkészült velük, továbbra is fenntartja őket, segíti közreműködésével, kegyelmével, úgy hogy a legteljesebb függésben tartja őket. Tehát sokkal inkább kell dicsérniük Istent, mint a műnek a mestert. A maguk módja szerint megteszik ezt az élettelen teremtmények is, amelyek kitergetik előttünk szépségüket és összhangjukat és ezzel mintegy felhívják Isten dicsőítésére: „*Az egek beszélnek Isten dicsőségét...*”⁸⁸² *ő alkotott minket és nem mi magunkat.*”⁸⁸³ Ám ez a dicséret még igen tökéletlenül tiszteli Istent, mivel nincs benne szabadakarat.

1050. 2° *Az embernek feladata* tehát, hogy Istennek öntudatosan adjon dicsőséget; hogy odakölcsonözzze ezeknek az élettelen teremtményeknek a szívét és a szavát, és így értelemmel és szabadakarral hódoljon Istennek. Az ő szerepe, aki a teremtés koronája, hogy szemlélje a világnak minden gyönyörűségét, és mint papja az egész világnak, mindent elvigyen Isten színe elé, az ő imádására. Mindenekelőtt a maga nevében kell imádnia az Istent. Mert ő tökéletesebb, mint az esztelen teremtmények, mert Isten képére és hasonlatosságára van teremtve, mert részese az isteni életnek, azért neki állandóan csodálattal, hálával, szeretettel kell eltelve lennie Teremtője és Megszentelője iránt. Ezt mondja Szt. Pál is: „*Mert minden belőle, általa és érte van. Dicsőség néki örökre...*”⁸⁸⁴ *Az Úrnak élünk, amíg élünk, az Úrnak halunk meg, amikor meghalunk. Azért akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk.*”⁸⁸⁵ És miután kifejtette tanítványainak, hogy nemcsak a lelkünk, hanem a testünk is a Szentlélek temploma, hozzáteszi: „*Dicsőítsétek meg és hordozzátok az Istent testetekben.*”⁸⁸⁶

1051. 3° *Ez az imádás főképpen a papok kötelessége.* Mert sajnos, az emberek legnagyobb részét annyira lefoglalják az élet gondjai és az élet örömei, hogy nagyon is kevés idejük jut arra, hogy Istennek bemutassák a köteles hódolatot. Szükség volt tehát arra, hogy egyesek, akik különösen kedvesek Isten előtt, kiválasztassanak és azzal bízassanak meg, hogy nemcsak a maguk nevében, hanem az egész társadalom nevében is adják meg Istennek azt a tiszteletet, amelyhez joga van. De leginkább a katolikus papnak hivatása ez: őt Isten maga választotta ki az emberek közül, ő mintegy a vallási közvetítő az ég és a föld között; hivatása, hogy Istennek bemutassa az egész teremtett világ hódolatát és azután lehozza Istentől számunkra az áldások és a kegyelmek bőségét. Ez tehát állásbeli kötelessége, foglalkozása, valósággal az igazságosságból eredő tartozása, amit Szt. Pál így fejez ki: „*Mert minden főpap emberek közül választatván, emberekért rendeltetik az Isten előtt való ügyekre, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért.*”⁸⁸⁷ Ezért bízva rá az egyház az istentisztelet két nagy

⁸⁸² Zsolt 18,2.

⁸⁸³ Zsolt 94,3.

⁸⁸⁴ Róm 11,36.

⁸⁸⁵ Róm 14,8.

⁸⁸⁶ IKor 6,20.

⁸⁸⁷ Zsid 5,1.

eszközét: a szentmisét és a papi zsolozsmát. Ezt a két feladatát annyival is nagyobb buzgósággal kell elvégeznie, mert ha kellőleg tisztelte Istent, hajlamossá teszi őt kéréseink kegyes meghallgatására; és azért ezen kötelességének végzésével kiválóan dolgozik a maga és a reája bízott hívek lelki előmenetelén ([393-401. pont](#)). Az ő imádsága azért olyan hathatós, mert az egyház és Jézus Krisztus is vele imádkozik, Krisztus Urunk imádságát pedig mindig meghallgatja az Isten: „*Meghallgattatott az ő hódolatáért.*”⁸⁸⁸

III. Az istentisztelet erényének gyakorlása

1052. Hogy ezt az erényt kellőképpen gyakorolhassuk, ébren kell tartani lelkünkben a jámborságot, akaratumknak ezt az állandó készülését, amely arra ösztönöz, hogy mindenkor készségesen és szívesen tegyük meg azt, amivel Istent tiszteljük.

Ez alapján véve a szeretetnek megnyilvánulása. Ezért az istentisztelet kapcsolódik a szeretettel.

1053. 1° **A kezdők** azzal gyakorolják ezt az erényt, hogy: **a)** pontosan megtartják Istennek és az egyháznak az imádságra, a vasárnapok és ünnepek megszentelésére vonatkozó parancsait; **b)** kerülik a tartós belső és külső szórakozottságot, az összeszedettség hiányát, amely oka figyelmetlen imádságunknak; legyenek résen és küzdjenek a világias mulatságok, a haszontalan ábrándozások sodra ellen; **c)** imádság előtt szedjék össze magukat egy kevéssé, hogy tökéletesebb szándékkal, magukat Isten jelenlétébe helyezve tudjanak imádkozni ([446. pont](#)).

1054. 2° **A haladók** igyekezzenek behatolni az istentisztelet szellemébe: egyesüljenek Krisztus Urunkkal, az Atyának nagy imádójával, aki életével és halálával végtelen értékű imádást nyújtott Istennek ([151. pont](#)).

a) Az istentisztelet szelleme *két fő érzelmet* foglal magában: a *tiszteletet* és a *szeretetet*. A tisztelet a mélységes becsülésnek félelemmel kevert érzelme, amely által elismerjük, hogy Isten a mi Teremtőnk és legfőbb Urunk, mi pedig tőle mindenben függő szolgálói vagyunk. A szeretet a szerető és szeretetreméltó atyának szól, aki kegyes volt fiaivá fogadni bennünket és nem szűnik meg atyai gyöngédséggel kezelni minket. Ebből a két érzelemből fakad a többi is: a csodálat, a hála, a dicséret.

1055. b) Az istentiszteletnek *ezeket az érzelmeit merítsük Jézus szentséges Szívéből*. Az isteni Üdvözítő csak azért élt, hogy dicsóitse az Atyát: „*Én megdicsőítettelek téged a földön.*”⁸⁸⁹ Csak azért halt meg, hogy kedvében járjon, hogy kielégítse teljesen. Halála után folytatja munkáját nemcsak az oltáriszentségben, amelyben nem szűnik meg imádni a Szentháromságot, hanem a szíveinkben is, amelyekbe Szentlelke által átülteti a maga belső érzelmeit. El ő minden keresztényben, de főleg a papokban, és általuk dicsőséget nyújt annak, aki egyedül érdemes minden dicsőségre és dicséretre. Azért forró fohászokkal igyekezzünk magunkba vonzani ezeket az érzelmeket, adjuk oda magunkat egészen Jézusnak, hogy bennünk és velünk és általunk gyakorolja az istentisztelet erényét.

„Akkor, írja Olier,⁸⁹⁰ betér hozzánk, és a pap kezei között leszáll a földre, mint Istent dicsérő áldozati tárgy, hogy közölje velünk az ő áldozati szellemét, hogy bennünket társítson az ő dicséreteihez, és hogy bensőnkben részeltessen az ő istentiszteleti érzelmeiben. Kiönti magát bennünk, mélyen belénk hatol, kegyelme balzsamát önti el lelkünkbe, és betölt bennünket Istent tisztelő szellemének belső érzelmeivel; annyira, hogy az ő lelke és a mi lelkünk már csak

⁸⁸⁸ Zsid 5,7.

⁸⁸⁹ Jn 17,4.

⁸⁹⁰ *Introd. à la vie et aux vertus*, ch. I.

egy, amelyet egy szellem éltet: a tiszteletnek, szeretetnek, dicséretnek, a külső és belső áldozatnak szelleme, amely minden dolgot Istennek, a mi Atyánknak dicsőségére kíván tenni.”

1056. c) De nem szabad elfelejteni, hogy Jézus *közreműködést* kíván tőlünk. Mivel a maga áldozati állapotát és lelkületét akarja közölni velünk, azt akarja, hogy mi vele és benne az áldozat szellemében éljünk: feszítsük keresztre romlott természetünk hajlandóságait és kövessük készségesen kegyelmének sugalmazásait. Akkor minden cselekedetünk kedves lesz Isten előtt, és mind valamennyi áldozati, istentiszteleti cselekvés lesz, amely dicséri Istent, Teremtőnk és Atyánkat. Ilyen módon gyakorlatilag valljuk meg, hogy minden Isten, a teremtmény pedig semmi, mert részletenként Istennek áldozzuk fel egész lényünket, minden cselekvésünket, hogy dicsőítsük ezzel legfőbb Urunkat.

d) De Istent különösképpen imádjuk a tulajdonképpeni istentiszteleti *ténykedésekben*, a szentmishallgatásban, a liturgikus és más imádságok elvégzésében, amint kifejtettük a [274.](#), [284.](#), és [523. pontban](#).

A tökéletesek a jámborság ajándékának hatása alatt gyakorolják ezt az erényt. Erről később lesz még szó.

III. § Az engedelmesség erénye⁸⁹¹

Ez az erény is rokona az igazságosságnak, hiszen az engedelmesség meghódolás, magunknak alávetése az előljáróknak, mivel ezzel tartozunk. De különbözik tőle, mert nem egyenlők viszonyát rendez, mint az igazságosság, hanem ellenkezőleg egyenlőtleniséget tételez fel alattvalók és feljebbvalók között. Fejtsük ki: 1° *mibenlétét és alapját*; 2° *fokait*; 3° *kellékeit*; 4° *kiválóságát*.

I. Az engedelmesség mibenléte es alapja

1057. 1° Meghatározása. Az engedelmesség *természetfölötti erkölcsi erény, amely hajlandókká tesz bennünket arra, hogy akaratainkat alávéssük törvényes feljebbvalóink akaratának, amennyiben ezek Isten helyettesei.* Ez utóbbi szavakat kell először is kifejtenuk, mert azok adják meg a keresztény engedelmesség alapját.

1058. Az engedelmesség **alapja.** Az engedelmesség Istennek föltétlen uraságán és a mi teljes alárendeltségünkön alapszik, amellyel Istennek tartozunk.

A) Mindenekelőtt nyilvánvaló, hogy Istennek engedelmességgel tartozunk ([481. pont](#)).

1) Mivel *Isten teremtett bennünket*, akaratainknak teljes függésben kell lennie Istentől. Hiszen minden teremtmény engedelmeskedik neki: „*Neked szolgálnak mindenek.*”⁸⁹² De az értelmes teremtmények inkább kötelesek Istennek engedelmeskedni, mert többet kaptak tőle, főleg pedig a szabadakarathoz nagy adományát, amelyet nem tudnánk semmivel sem jobban meghálálni, minthogy szabadon alávetjük akaratainkat az Isten akaratának. 2) Mivel *Istennek gyermekei vagyunk*, engedelmességgel tartozunk mennyei Atyánknak, amint tette maga Jézus is, aki engedelmességből jött e világba és engedelmességből hagyta el ezt a világot

⁸⁹¹ S. J. CLIMACUS, *Scala*, IV; S. THOMAS, II^a II°, q. 104-105; S. CATERINA DA SIENA, *Dialogue*, t. II, trad. Hurtaud, p. 251-320; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, 3. P., ch. XI; *Entretiens*, X-XI; RODRIGUEZ, III, r. V. ért. *Az engedelmességről*; J.-J. OLIER, *Introd.*, ch. XIII; TRONSON, *De l'obéissance*; S. LIGUORI, *La vera sponsa*, ch. VII; MGR GAY, *Vie et vertus*, tr. XI, De l'obéissance; CH. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, t. II, p. 124-151; RIBET, *Vertus*, ch. XXIX; D. C. MARMION, *Le Christ idéal du moine*, Conf. XII, p. 334-389.

⁸⁹² *Zsolt* 98,91.

„engedelmes lett a halálig.”⁸⁹³ 3) Mivel megváltattunk a bűnnek rabszolgaságából, nem vagyunk többé a magunkéi, hanem a Jézus Krisztuséi, aki drága vérével vett meg bennünket, hogy az övei legyünk: „Nem vagytok a magatokéi; mert nagy volt a ti vételáratok.”⁸⁹⁴ Tehát engedelmisséggel tartozunk neki.

1059. B) Akkor azonban Isten törvényes helyetteseinek is engedelmisséggel tartozunk. Értsük ezt meg jól. **a)** Mivel az Isten látta, hogy az ember nem elégséges magának, hogy kellő fizikai, értelmi és erkölcsi életet éljen, azt akarta, hogy társaságban éljen. A társaság azonban nem lehet meg felsőbbtség nélkül, amely az erőket a közjó elérésére irányítsa. Isten tehát azt akarja, hogy a társaság ne álljon egyenlő jogú egyénekből, hanem hogy legyenek benne feljebbvalók, akiknek hivatásuk a parancsolás, és alattvalók, akiknek kötelességük az engedelmisség. Hogy ez az engedelmisség könnyebb legyen, a maga tekintélyével ruházza fel az előljárókat: „Nincs ugyanis hatalom, csak az Istentől;”⁸⁹⁵ úgyhogy az előljáróknak engedelmeskedni annyit jelent, mint az Istennek engedelmeskedni, és ezeknek nem engedelmeskedni annyit jelent, mint kárhozatra készülni: „Aki tehát ellene szegül a felsőbbstégnek, szembeszáll az Isten rendelésével. Az ellenszegülők pedig önmaguknak szereznek elítélést.”⁸⁹⁶ Az előljáróknak tehát kötelességük, hogy tekintélyükkel csakis mint Isten helyettesei éljenek; az legyen a törekvésük, hogy előmozdítsák Isten dicsőségét, a köznek javát. Ha nem így járnak el, felelni fognak Istennek és az ő helyetteseinek ezért a hatalmi visszaélésért. Az alantasoknak pedig kötelességük úgy engedelmeskedni az előljáróknak, mint magának az Istennek: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket vet meg, engem vet meg.”⁸⁹⁷ Ennek pedig igen nyilvánvaló oka van: engedelmisség nélkül a társadalomban csak rendtelenség és fejtelenség volna, amelytől mindenki szenvedne.

1060. b) De kik a törvényes feljebbvalók? Azok, akiket Isten rendelt az egyes társaságok élére.

1) *A természetes rendben* háromféle társaságot lehet megkülönböztetni: a házi társaságot, vagyis a *családot*, amelynek fejei a szülők, főképpen pedig a családapa; a *polgári* társaságot, vagyis az államot, amelynek élén áll a nemzetek alkotmányában elismert államfő; a *munkás-társaságot*; amelyben vannak munkaadók és munkások, akiknek egymással szemben való jogait és kötelességeit a munkaszerződés szabja meg.⁸⁹⁸

2) *A természetfölötti rendben* a törvényes előljárók a következők: a *pápa*, akinek föltétlen és közvetlen hatalma van az egész egyházra; a *püspökök*, akiknek saját egyházmegyéjük területén van kormányzói joguk; a *plébánosok és a káplánok*, akiknek rendelkezési jogát az Egyházi Törvény könyv írja körül. – De vannak az egyházban közösségek, amelyek a pápától, vagy a püspöktől jóváhagyott szabályok szerint élnek. Ezeknek *előljáróit a rendi szabályok* szerint állapítják meg, tehát ezekben is vannak törvényes feljebbvalók. Következésképpen, aki belép valamely ilyen közületbe, szerzetbe, kötelezi magát, hogy a szabályok szerint fog élni, tehát hogy engedelmeskedni fog az előljáróknak olyan mértékben, amint ezt a szabályok megkövetelik.

⁸⁹³ *Fil* 2,8.

⁸⁹⁴ *IKor* 6,20.

⁸⁹⁵ *Róm* 13,1.

⁸⁹⁶ *Róm* 13,2.

⁸⁹⁷ *Lk* 10,16.

⁸⁹⁸ L. XIII. Leo, *Rerum novarum* kezdetű körlevelét.

1061. C) Természetesen vannak *korlátai* a parancsolási hatalomnak.

1) Mindenekelőtt nyilvánvaló, hogy nem köteles valaki engedelmeskedni, sőt nem is szabad engedelmeskednie, ha a feljebbvaló olyasmit parancsolna, *ami világosan ellene mond az Isten, vagy az egyház törvényeinek*. Ebben az esetben ismételnünk kellene Szt. Péter szavait: „*Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek.*”⁸⁹⁹ Ez a szabadság szava, amely megóvjaa a keresztényeket mindenféle zsarnokságtól.⁹⁰⁰ Ugyanígy nem köteles valaki engedelmeskedni, ha a parancsolt dolog nyilvánvalóan lehetetlen: *ad impossibile nemo tenetur*, lehetetlen dologra senki sem lehet kötelezve. Mivel azonban az ember nagyon könnyen önámításba esik, kétség esetén azt kell föltételezni, hogy az előljárónak van igaza: *in dubio præsumptio stat pro superiore*.

2) Ha valamely feljebbvaló *túllépi a hatáskörét* a parancsolásban, pl. ha valamely apa ellenzi fiának pályaválasztását, amelyre érett megfontolás után hivatva érzi magát, nem tarozik az alattvaló neki engedelmeskedni. Annak a rendi előljárónak sem tartoznak engedelmeskedni alattvalói, aki többet parancsol, mint amennyire a rendi törvények és szabályok feljogosítják.

II. Az engedelmesség fokozatai

1062. 1° A kezdők tanulják meg mindenekelőtt hűségesen betartani az Istennek és az egyháznak parancsait, azután vessék alá magukat legalább *külsőleg* előljáróik parancsainak, legyenek szorgalmasak, pontosak azok intézkedéseinek kivitelében, és engedelmeskedjenek természetfölötti szándékkal.

1063. 2° A haladók: a) *Elmélkedjenek Krisztus Urunk példáján*, aki egész életén át engedelmességet gyakorolt, az első pillanatától, amelyben mennyei Atyja akaratának teljesítését magára vállalja, az utolsóig, amikor mint áldozat meghal a kereszten. Kérjék őt, költözzék lelkükbe az ő engedelmességre készleges lelkületével; és amikor engedelmeskedni kell a feljebbvalóknak, igyekezzenek egyesülni Krisztus Urunkkal, aki szintén engedelmeskedett Józsefnek és Mariának: „*és engedelmes vala nekik.*”⁹⁰¹

b) Ne elégedjenek meg azzal, hogy *csak külsőleg* engedelmeskednek, hanem igyekezzenek belsőleg is alávetni akaratukat, nem csupán a nekik kellemes dolgokban, hanem a kellemetlenekben is; tegyék ezt nagylelkűen, panaszkodás nélkül, sőt örvendő, hogy ezzel is hasonlóbba lehetnek isteni mintaképükhöz. Kerüljék főleg azt a csavaró-eljárást, amellyel némelyek az előljárók akaratát úgy kívánják irányítani, hogy azt akarják, amit ők akarnak. Mert, amint Szt. Bernát⁹⁰² megjegyzi, „ha valamit óhajtasz, és akár nyíltan, akár burkoltan oda dolgozol, hogy lelkiatyád parancsolja azt meg neked, ne hidd, hogy ebben engedelmeskedel: csak megcsalod magadat. Hiszen nem te engedelmeskedel a feljebbvalódnak, hanem ő engedelmeskedik neked.”

1064. 3° A tökéletes lelkek még messzebb mennek: *ítéletüket* is alávetik az előljárók ítéletének, mert nem kérdik, miért is parancsolják ezt vagy amazt.

⁸⁹⁹ *ApCsel* 5,29.

⁹⁰⁰ Ezt tanítja de Sales Szt. Ferenc. (*Entretiens spirit.*, ch. XI, p. 170-171): „Sokan igen csalódnak, amikor azt hiszik, hogy az engedelmesség abban áll, hogy tűzőn-vízen keresztül meg kell tenni mindent, amit parancsolnak, még akkor is, ha ez az Isten vagy az anyaszentegyház parancsai ellen volna; ebben igen csalódnak... mert a feljebbvalók sohasem parancsolhatnak olyasvalamit, ami ellenkezik Isten parancsolataival, tehát az alattvalók nem is tartoznak engedelmeskedni ilyen esetben, és ha engedelmeskednének, vétkeznének.”

⁹⁰¹ *Lk* 2,51.

⁹⁰² *Sermo de diversis*, XXXV, 4.

Nagyon jól fejti ezt ki Szt. Ignác:⁹⁰³ „De ha valaki teljesen áldozatul akarja hozni magát, ahhoz szükséges, hogy miután alárendelte Istennek a maga akaratát, szentelje neki az értelmét is... úgy hogy ne csak akarja, amit az előljáró akar, hanem úgy is gondolkozzék, mint ő, és az ítélete is legyen alávetve az előljáró ítéletének, amennyire egy már alávetett akarat csak alá tudja vetni az ítéletet... Az értelmünk is tévedhet, mint az akaratunk, abban ami reánk vonatkozik és következésképpen amint alávetjük akaratunkat, hogy el ne tévedjen, az előljáró akaratának, éppen úgy, nehogy az ítéletünk csaljon meg bennünket, az előljáró ítéletéhez igazítjuk azt”. Mindazonáltal hozzáteszi: „Ha valami más felfogás kél fel a lelkedben, különböző az előljárótól, miután az imádságban megkérdezted az Úr Jézust és úgy tűnik fel, hogy kötelességed kifejteni álláspontodat, megteheted... De nehogy megcsaljon ebben az önszeretet és a külön nézet, annyi óvatosságot kell használni, hogy mielőtt kifejtenéd felfogásodat, tartsd magadat teljes lelki közömbösségben, légy arra készen, hogy nemcsak megteszed, vagy elhagyod azt, amiről szó van, hanem a legjobbnak fogod tartani azt, amire az előljáró el fogja magát határozni.” – Ezt nevezik vak engedelmességnek, amely azt eredményezi, hogy az ember az előljáró kezében van, „mint a bot... mint a hulla.”⁹⁰⁴ Mindazonáltal, figyelembe véve azokat a megszorításokat, amelyeket Szt. Ignác tesz, és amelyeket mi is tettünk fentebb, ez az engedelmesség nem észszerűtlen, mert voltaképpen Istennek rendeljük alá értelmünket és akaratunkat, amint bővebben kifejtjük az alábbiakban.

III. Az engedelmesség kellékei

Az engedelmesség akkor tökéletes, ha: természetfölötti szándékból ered, mindenre kiterjed, és teljes.

1065. 1° Ha természetfölötti szándékból ered. Ez annyit jelent, hogy feljebbvalónkban az Istent, vagy Jézus Krisztust kell látnunk, mert tőlük ered a tekintélye. Semmi sem teszi annyira könnyűvé az engedelmességet, mint ez a felfogás: mert ki ne engedelmeskednék szívesen az Istennek? Ezt ajánlja Szt. Pál is a szolgáknak: „*Szolgák! engedelmeskedjétek test szerinti uraitoknak félelemmel és remegéssel szívetek egyszerűségében, akárcsak Krisztusnak. Ne szolgáljatok látszatra, mintha emberek tetszését keresnétek, hanem mint Krisztus szolgái, akik szívesen teljesítik Isten akaratát.*”⁹⁰⁵

Sz. Ignác is ezt írta portugál rendtársainak: „Óhajtom, hogy a legnagyobb gondot és igyekezetet fordítsátok arra, hogy bármelyik előljárótokban magát a mi Urunkat, Jézus Krisztust tekintsétek, és az ő személyében adjátok meg az ő isteni Felségének a megbecsülés mélyes érzelmével azt a tiszteletet, amellyel neki tartoztok... Úgy, hogy ne nézzék sohasem a személyt, akinek engedelmeskednek, hanem abban az Úr Jézus Krisztust tekintsék, akinek kedvéért engedelmeskednek. Valóban, ha az ember engedelmeskedni tartozik az előljárónak, ezt nem annak okossága, jósága, vagy egyéb jótulajdonsága miatt teszi, amelyekkel Isten netalán megáldotta, hanem csakis azért, mivel ő az Isten helyettese... Ha pedig ellenkezőleg úgy látszik, hogy nem sok okosság és bölcsesség van benne, ez nem elegendő ok arra, hogy kevesebb pontossággal engedelmeskedjünk neki, mert, mint előljáró, annak személyét képviseli, akinek bölcsessége csálthatatlan, és aki maga fogja pótolni szolgájának minden hiányát, akár az erény, akár egyéb jótulajdonságok terén.”⁹⁰⁶

Nincs ennél bölcsőbb elv: mert ha ma azért engedelmeskedünk előljáróinknak, mert tetszenek nekünk jótulajdonságaik, mit fogunk tenni holnap, ha olyan ember lesz az előljárónk,

⁹⁰³ *Epistola CXX.*

⁹⁰⁴ S. IGNAT. *Constit.*, § I, reg. 36.

⁹⁰⁵ *Ef* 6,5.

⁹⁰⁶ *Epist. CXX.*

aki híjával látszik lenni ezeknek a jótulajdonságoknak? És nem veszítjük-e el érdemünket, ha egy olyan embernek vetjük alá magunkat, akit becsülünk, ahelyett, hogy az Istennek magának vetnénk alá magunkat? Ne tekintsünk tehát előljáróink hibáira, mert ez megnehezíti az engedelmességet; sem jótulajdonságaira, mert ez levon engedelmisségünk érdeméből, hanem nézzük a benne élő és parancsoló Istent.

1066. 2° Ha mindenre kiterjed. Ezt úgy kell érteni, hogy törvényes feljebbvalónknak minden törvényes parancsát teljesíteni kell. Akkor azután, ahogyan de Sales Szt. Ferenc⁹⁰⁷ mondja, „az ember szeretettel kész megtenni mindent, amit parancsolnak, egyszerű lélekkel, nem tekintve, hogy a parancs helyes, vagy helytelen, csak legyen annak, aki parancsol, hatalma, és hogy a parancs szolgálja lelkünk összekötését Istennel.” De hozzát teszi, hogy ha valamely parancs nyilvánvalóan ellenkezik Isten törvényével, nem szabad teljesíteni; az ilyen engedelmisség, mondja Szt. Tamás,⁹⁰⁸ helytelen (indiscreta) volna.

Elteltekintve ettől az esettől, a készséges engedelmeskedő akkor sem tévelyedik el, ha az előljáró téved, és olyan dolgokat parancsol, amelyek nem olyan jók, mint azok, amelyeket az ember tenni szeretne: mert ilyenkor az ember Istennek engedelmeskedik, és az, aki a szívek mélyére lát, megjutalmazza engedelmisségünket, és sikert ad tevékenységünknek. „A készséges engedelmeskedő, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁹⁰⁹ amidőn ezeket a szavakat magyarázza: *vir obediens loquetur victorias* (az engedelmes férfiú győzelmeket fog beszélni), le fog győzni minden nehézséget, amelyet az engedelmisség okoz neki, és becsülettel fog kikerülni azokról az utakról, amelyekre engedelmisségből lépett rá, bármennyire veszedelmesek legyenek is.” Mászóval: előljárónk tévedhet, amikor parancsol; mi nem tévedhetünk, amikor engedelmeskedünk.

1067. 3° Ha teljes. Azaz legyen engedelmisségünk pontos, megszorítás nélkül, állandó és szíves.

a) Pontos. Mert a szeretet, amely a tökéletes engedelmisséget irányítja, készségesé tesz: „az engedelmeskedő szereti a parancsot, és ha már messziről meglátja, bármilyen is legyen, akár kedvére való, akár nem, felkarolja, megsimogatja, gyöngéden becézi.”⁹¹⁰

Ugyanezt mondja Szt. Bernát⁹¹¹ is: „A készséges engedelmeskedő nem ismer halasztást; irtózik a holnaptól; nem ismer késlekedést; ellesi a parancsot; szeme mindig figyelmes, füle mindig nyitva, nyelve kész a beszédre, keze hajlandó a cselekvésre, lába kész a futásra; mindig összeszedett, hogy azonnal megragadhassa annak akarátát, aki parancsol.”

b) Megszorítás nélkül. Mert aki válogat, aki az egyik dologban engedelmes, a másikban nem, elveszti az engedelmisség érdemét; elárulja, hogy csak akkor engedelmeskedik, amikor neki tetszik; az ilyen engedelmisség pedig nem természetfölötti. Jussanak eszünkbe Krisztus Urunk szavai: „*Egy i betű, vagy egy vesszőcske sem múlik el a törvényből, míg csak mind be nem teljesedik.*”⁹¹²

Állandó legyen engedelmisségünk. Ez egyik nagy érdeme ennek az erénynek: „mert megtenni egyszer készségesen azt, amit parancsolnak, avagy addig, amíg jól esik, ez nem nehéz dolog; de ha azt mondják nektek: Mindig ezt kell tennetek, egész életeteken keresztül, oda már erény kell, és ott van a nehézség.”⁹¹³

⁹⁰⁷ *Entretiens spirit.*, ch. XI, p. 191.

⁹⁰⁸ S. THOM., II^a IIe, q. 104, a. 3, ad 3.

⁹⁰⁹ *Vrays Entret. spirit.*, ch. XI, p. 191.

⁹¹⁰ Uo. p. 178.

⁹¹¹ *Sermo de diversis*, XLI, 7. Elolvasandó az egész beszéd.

⁹¹² *Mt* 5,18.

⁹¹³ S. FR. DE SALES, *Entret. spirit.*, ch. XI, p. 182.

c) Szíves, azaz örvendő legyen az engedelmisség: „*mert Isten a jókedvű adakozót szereti.*”⁹¹⁴ Az engedelmisség a kellemetlen dolgokban csak akkor lehet örvendetes, ha szeretetből fakad. Valóban, semmi sem nehéz annak, aki szeret; mert nem gondol az ember a szenvedésre, hanem arra, akit szeret. Már pedig, ha az Úr Jézus személyét látjuk abban, aki parancsol, hogyan lehetne őt nem szeretni, hogy is ne hoznók meg kis áldozatunkat Azért, aki értünk bemutatva nagy áldozatát a kereszten? – Íme, ezért kell mindig visszatérni az alapvető elvre: Istent kell látnunk feljebbvalóinkban. Akkor jobban megértjük azt is, milyen kiváló erény az engedelmisség és milyen nagyszerű gyümölcsei vannak.

IV. Az engedelmisség kiválósága

1068. Abból, amit mondtunk, nyilvánvaló az engedelmisség kiválósága. Szt. Tamás nem habozik kimondani, hogy az istentisztelet erénye után az engedelmisség erénye a legkiválóbb az összes erkölcsi erények között, mert a többenél jobban egyesít Istennel; hiszen elválaszt a magunk akaratótól, amely, ha rendetlen, az Istennel való egyesülésnek legnagyobb akadály. ⁹¹⁵ Azonkívül a többi erénynek anyja és őre, és közönséges cselekedeteinket erényes cselekedetekké változtatja át.

1069. 1° Az engedelmisség **egyesít bennünket Istennel**, és állandóan résztart bennünket az Isten életében.

a) Valóban, az engedelmisség *akaratusunkat közvetlenül alárendeli az Istennek*, és ezzel közvetve az összes többi képességeinket is, amennyiben ezek az akaratusnak vannak alávetve. Ez az alárendelés annál is inkább érdemszerző, mert önkéntes. Az értelem nélküli teremtmények ugyanis természeti szükségéből engedelmeskednek Istennek, de az ember akaratusának szabad elhatározásából. Ezzel hódolva ajánlja fel legfőbb Urának lényének legkedvesebb részét és áldozatul hozza legértékesebb képességét: „*per obedientiam mactatur propria voluntas* (az engedelmisség által saját akaratusunkat hozzuk áldozatul).”⁹¹⁶ Az engedelmes ember tehát összekötetésbe jön Istennel, mert nincs más akaratusa, csak az Istené. Elmondhatja tehát ő is Jézusnak haláltusájában mondott hősi ígét: „*ne az én akaratom legyen, hanem a tied.*”⁹¹⁷ Ez az összekötetés nagyon érdemszerző és nagyon megszentelő hatású, mert legértékesebb javunkat, akaratusunkat egyesíti az Isten akaratusával, amely mindenkor jó és mindenkor szent.

b) Mivel pedig az akaratus az összes többi képességek királynője, ha azt egyesítjük Istennel, egyesítjük vele lelkünknek összes *többi képességeit* is. Ez az áldozat nagyobb, mintha külső javainkat áldozzuk fel csupán Istennek, nagyobb, mintha csupán testi javainkat hozzuk áldozatul, mint pl. a tisztaság, az önmehtagadás gyakorlatában; ez a legmagasabb rendű áldozat; azért mondotta Isten is: „*jobb az engedelmisség, mint az áldozatok.*”⁹¹⁸

c) Egyben a legtartósabb és a legállandóbb *áldozat*. A szentségi áldozás csak néhány pillanatig tartó egyesülés Istennel; de a kitaró engedelmisség állandó lelki egyesülést létesít a lelkünk és Isten között, úgy hogy mi Istenben lakunk, aminthogy ő is bennünk lakik. Mert csak azt akarjuk, amit ő akar, és azonkívül semmit sem akarunk: „*unum velle, unum nolle*”; egy az akaratusunk, egy a nem-akaratusunk. Ez az egyesülés a legvalóságosabb, a legbensőségesebb, a leggyakorlatiasabb valamennyi közül.

⁹¹⁴ 2Kor 9,7.

⁹¹⁵ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 104, a. 3.

⁹¹⁶ S. GREGORIUS, *Moral.*, 1. XXV, 22.

⁹¹⁷ *Lk* 22,42.

⁹¹⁸ *ISám* 15,22.

1070. 2° Következésképpen az engedelmesség az összes többi erények anyja és őre, Szt. Ágoston⁹¹⁹ gyönyörű kifejezése szerint.

a) Valóban, az engedelmesség *szinte egy a szeretettel*, mert Szt. Tamás⁹²⁰ tanítása szerint a szeretetnek első eredménye, hogy egyesíti az akaratokat. „Ebben Isten szeretete tökéletes, mivel a barátság ugyanegy akarást és nem-akarást létesít”. Nem ezt tanítja Szt. János is? Miután megállapította, hogy mindaz, aki azt állítja, hogy Istent szereti, de akaratát nem teljesíti, hazug, hozzáteszi: „Aki azonban megtartja az ő igéjét, abban az Isten szeretete bizonyára tökéletes, és ebből tudjuk meg, hogy őbenne vagyunk.”⁹²¹ Ugyanezt tanítja az isteni Mester is, amikor azt mondja: „Ha engem szerettek, parancsaimat tartsátok meg.”⁹²² Az engedelmesség tehát alapjában véve a szeretetnek kiváló ténye.

1071. b) Az engedelmesség a többi összes erények gyakorlására vezet, mert ezek mind meg vannak parancsolva, vagy legalábbis tanácsolva vannak: „Az engedelmességhez tartoznak az összes erények cselekedetei, amennyiben parancs alá esnek.”⁹²³

Így az engedelmesség rászorít bennünket az önmegtagadás, a bűnbánat gyakorlására, mert ezek számtalanszor meg vannak parancsolva a szentírásban; az igazságosság, az istentisztelet, a szeretet és a többi erények gyakorlására, amelyek a tízparancsolatban foglaltatnak. A vértanúkhöz is hasonlókká tesz bennünket, akik áldozatul hozták életüket Istenért. Amint ugyanis Szt. Ignác⁹²⁴ kifejti, „általa a saját akaratunk és ítéletünk minden időben fel van áldozva, és mint áldozati tárgy reá van helyezve az oltárra, ugyannyira, hogy az emberben a szabadakarat helyén ezentúl csak Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak akarata van, amelyet az közöl velünk, aki parancsol; és itt nemcsak az élet utáni vágyat áldozzuk fel, mint a vértanúk, hanem minden vágyunkat egyszerre.” Ezt mondotta Szt. Pakómius egy fiatal szerzetesnek, aki a vértanúság után vágyakozott: „Eléggé vértanú-halált hal, aki magát sanyargatja; az pedig nagyobb vértanúság, ha az ember egész életén át állhatatos az engedelmességben, mint ha egy pillanat alatt meghal a kard által.”⁹²⁵

1072. c) Ezért az engedelmesség *tökéletes biztonságot* ad nekünk. Ha magunkra volnánk hagyatva, magunknak kellene kitalálni, hogy mi a tökéletesebb, hogy mit is cselekedjünk. Így azonban az engedelmesség megszabja tennivalónkat minden pillanatra, és ezzel megmutatja nekünk a tökéletességre vezető legbiztosabb utat. Mert ha azt tesszük, amit az engedelmesség követel tőlünk, teljesítjük a tökéletesség leglényegesebb feltételét: az Isten kedvére való cselekvést: „én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.”⁹²⁶

Az engedelmességből fakad a mélységes és zavartalan lelki békességnek édes érzése: „Sok békességük van törvényed szeretőinek”. Ha az ember csak azt kívánja tenni, amit az előljáró által megnyilatkozó isteni akarat tőle elvár, akkor nem kell azon töprengenie, hogy mit cselekedjék, milyen eszközökkel valósítsa meg kitűzött célját; csak át kell venni az előljárónak parancsait, aki Isten helyét tölti be, és a lehető legjobban teljesíteni kell: a többit reá kell bízni az isteni Gondviselésre. Az Isten nem kíván tőlünk sikert, csak igyekezetet a parancs végrehajtásában. Egyébként a végeredményt illetőleg nyugodtak lehetünk: mert világos, hogy ha mi vállaltuk Isten akaratának teljesítését, ő vállalja a mienknek teljesítését, azaz

⁹¹⁹ *De. Civ. Dei*, 1. XIV, c. 12.

⁹²⁰ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 104, a. 3.

⁹²¹ *I Jn* 2,5.

⁹²² *Jn* 14,15.

⁹²³ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 104, a. 3, ad 2.

⁹²⁴ *Epist.* CXX.

⁹²⁵ Idézve S. FR. DE SALES, *Entret. spirit.*, p. 183.

⁹²⁶ *Jn* 8,29.

meghallgatja imádságainkat és jó végre vezeti munkánkat. Az engedelmisség tehát békességet hoz ezen a világon; és amikor elértünk életünk végére, megnyitja nekünk a mennyországot is. Mert a mennyországot első szüleink engedetlensége veszítette el, Jézus Krisztus engedelmissége szerezte vissza; azért az azoknak van fönttartva, akik engedelmeskedtek az isteni Üdvözítő helyetteseinek. A készséges engedelmeskedők nem fognak poklot látni: „Ugyanis mi egyebet gyűlöl és büntet az Isten, mint a saját akaratainkat? Szűnjék meg saját akarataink, és nem lesz többé pokol.”⁹²⁷

1073. 3° Végül az engedelmisség **erényekké és érdemekké** változtatja át legközségesebb cselekedeteinket is, az étkezést, a szórakozást, minden munkát. Mert mindaz, ami az engedelmisség szelleméből fakad, részesedik ennek az erénynek érdeméből, Istennek tetsző cselekedet, amelyet egykoron meg fog jutalmazni. Ellenkezőleg, mindaz, amit az ember az előljárók akaratával ellentétben tesz, még ha önmagában mégoly tökéletes dolog is volna, alapjában véve nem egyéb, mint engedetlenség. Azért az engedelmes embert az utashoz szokták hasonlítani, aki egy kiváló hajósra bízta reá magát: mindennap, amikor pihen, akkor is, egyre közelebb jut az óhajtott célhoz és így fáradság és vesződés nélkül is elérkezik a kikötőbe, az örök boldogságba.

1074. Fejezzük be azokkal a szavakkal, amelyeket Isten Szienai Szt. Katalinhoz intézett: „Milyen édes és dicsőséges ez az erény, amely magában foglalja az összes erényeket! A szeretet foganta és szülte. Reá helyeztetett el a legszentebb hitnek sziklája... Az, akinek az engedelmisség az arája, nem szenved, hanem békességet élvez. A nélkülözések semmiképpen sem szomorítják el; mert az engedelmisség megtanította arra, hogy semmit se kívánjon, csak egyedül engemet, aki, ha akarom, teljesíthetem minden vágyát... Ó engedelmisség! te fáradság nélkül teszed meg az utat és veszedelem nélkül érkezel meg az üdvösség kikötőjébe! Csatlakozol az Igéhez, az én egyetlen Fiamhoz; a legszentebb kereszt bárkáján foglalsz helyet, és kész vagy inkább mindent elszenvetni, mint eltávolodni az Igének parancsaitól és véteni tanítása ellen! Milyen nagyra tett téged a te hosszú állhatatosságod! Olyan nagyra, hogy a földtől az égig érsz, mert te és egyedül csak te tudod megnyitni az eget.”⁹²⁸

III. cikkely: A lelki erősség erénye⁹²⁹

1075. Az igazságosság, amelyhez tartozik az istentisztelet és az engedelmisség is, másokhoz való viszonyunkat szabályozza; a lelki erősség és a mértékletesség szabályozzák önmagunkhoz való viszonyunkat. Most a lelki erősségről fogunk beszélni és leírjuk; 1° *mibenlétét*; 2° *a vele rokon erényeket*; 3° *gyakorlásának módját*.

⁹²⁷ S. BERNARDUS, *Sermo III* in tempore paschali, 3.

⁹²⁸ *Dialogue*, trad. Hurtaud, t. II, p. 259-260.

⁹²⁹ S. THOMAS, II^a II^{ae}, q. 123-140; és magyarázóit, főképpen: *Cajetan és J. de S. Thomas*; P. JANVIER, *Carême*, 1920; RIBET, *Vertus*, ch. XXXVII-XLII; CH. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, t. II, p. 210-267.

I. § A lelki erősség erényének mibenléte

Fejtsük ki: 1° meghatározását; 2° fokozatait.

I. A lelki erősség meghatározása

1076. Ez az erény, amelyet lelki erősségnek, jellem-erősségnek, keresztény férfiasságnak is neveznek, *természetfölötti erkölcsi erény, amely megerősíti a lelket a nehezen megszerezhető javak keresésében, hogy meg ne ingassa a félelem, még a halál félelme sem.*

A) A tárgyában áll, hogy leküzdje a félelemérzést, amely megbénítaná célirányos cselekvésünket; de mérsékli a merést is, amely nélküle könnyen vakmerőség volna. „Azért a lelki erősség a félelem és a vakmerés között van, mint a félelmek leküzdője és a mérések mérséklője.”⁹³⁰

1077. B) Cselekedeteit két fő tényre lehet visszavezetni: nehéz dolgokat *tesz* és *szenved*: *aggređitur et sustinet.*

a) Nehéz dolgokat *tesz*: a nehézségek dacára kezdeményez és kitart. Valóban, az erénynek és a tökéletességnek útján sok a nehézség; ezek egyre visszatérnek és nehezen küzdhetők le. De nem szabad visszariadni tőlük, hanem bátran szembe kell szállani velük: ez a lelki erősség erényének első teendője.

Ennek az első teendőnek véghezviteléhez kell: 1) határozottság, gyors elszánás arra, hogy kötelességünket teljesítjük, akár mibe kerülne is; 2) bátorság, amely megfelelő erőfeszítéseket tesz a nehézségek leküzdésére és ezek növekedésével emelkedni is tud; 3) kitartás, hogy folytassuk mindvégig a küzdelmet, dacára az ellenség makacosságának és megismételt támadásainak.

b) De tudni kell *szenvedni* is: el kell viselnünk hősiiesen azokat a megpróbáltatásokat, amelyeket Isten reánk bocsájt, bármilyen számosak és bármennyire nehezek is legyenek; ilyenek a szenvedések, betegségek, gúnyolódások, rágalmozások.

Ez gyakran nehezebb dolog, mint a cselekvés: *sustinere difficilius quam aggređi*, mondja Szt. Tamás is;⁹³¹ és ezt három dologgal indokolja: 1) A szenvedés, amelyet el kell viselni, magunknál erősebb ellenséget tételez fel, míg az, aki támad, magát erősebbnek tartja. 2) Az, aki szenved, már viseli a rosszat, míg az, aki támad, csak előrelátja. Már pedig a jelen rossz keservesebb, mint a jövőben előrelátott rossz. 3) Az elviselés annyit jelent, hogy az ember mozdulatlanul állja a csapásokat huzamosabb időn keresztül, míg az, aki támad, egyszeri erőfeszítést tesz, és egy-kettőre szabadulni akar a bajból.

II. A lelki erősség erényének fokozatai

1078. 1° **A kezdők** küzdjenek bátran a különféle *félelmek ellen*, amelyek kötelességeik teljesítésétől vissza akarják riasztani:

1) Küzdjék le a *fáradtságoktól és a veszedelmektől* való félelmet: gondolják meg, hogy az embernek vannak sokkal értékesebb javai, mint a vagyon, az egészség, vagy akár az élet: ezek a kegyelmi javak, amelyek szintén csak előjátéka az örök boldogságnak; azért az előbbi javakat habozás nélkül fel kell áldoznunk, hogy megszerezzük az örökké tartó javakat. Legyenek áthatva attól a meggyőződéstől, hogy az egyetlen rossz dolog a világon a bűn; és azért ezt a

⁹³⁰ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 123, a. 3.

⁹³¹ Uo., a. 6, ad 1.

rosszat minden áron ki kell kerülni; inkább el kell viselni a legnagyobb földi csapásokat is, semhogy bünt kövessünk el.

1079. 2) Küzdjék le a *bírálattól, a kigúnyolástól* való félelmet, más szóval az emberi tekintetet. Ez sok embert eltérít kötelességétől, mert az ember tart mások kedvezőtlen ítéletétől, a gúnyolódástól, amelyet ki kell majd állania, a fenyegetésektől, a korholástól, vagy igazságtalan büntetéstől, amelyben esetleg részesülhet. Mennyire fontos tehát, hogy már a fiatal korban megtanuljuk megvetni az emberi tekintetet, és felövezzük magunkat azzal a férfias bátorsággal, amely dacol a közfelfogással, és követi a maga meggyőződését félelem és gáncs nélkül.

3) Küzdjék le a *barátok nem-tetszésétől* való félelmet is: néha ugyanis jobban fél az ember barátainak nem-tetszésétől, mint ellenségeinek bosszúállásától. Gondolják meg, hogy inkább kell Istennek tetszeni, mint az embereknek; hogy azok, akik kötelességünk teljesítésében akadályoznak, hamis barátok, és ha ezeknek tetszeni akarunk, Jézus Krisztusnak tetszeni nem fogunk: „*Ha még az embereknek igyekezném tetszeni, Krisztus szolgája nem volnék.*”⁹³² Annál kevésbé szabad feláldozni a kötelességet a hiú népszerűségért: az emberek tapsai elhangzanak, csak egy ítélet állandó, csak ennek az egynek megnyeréséért érdemes törni magunkat, és ez az Istennek csalhatatlan ítélete. Mondjuk azért mi is Szt. Pállal, hogy az egyetlen igaz dicsőség, amelyet keresni érdemes, a hűség Istenhez és a kötelességhez: „*Aki pedig dicsekszik, az Ūrban dicsekedjék; mert nem az a kipróbált, aki önmagát ajánlja, hanem akit az Isten ajánl.*”⁹³³

1080. 2° **A haladók** a lelki erősség erényének pozitív oldalát gyakorolják: *utánozzák* azt a lelki erősséget, amelyet Jézus Krisztus gyakorolt egész életén keresztül.

1) Ez az erény megjelenik *rejtett életében*: Életének első pillanatában felajánlja magát az Ūr Jézus a mennyei Atyának, hogy az ószövetség áldozatainak helyébe lépjen, és magamagát áldozza föl az emberekért. Tudja, hogy ezzel vértanúság lesz az élete; de szabadakarattal választja ezt a vértanúságot. Azért már születésétől kezdve örömmel vállalja a szegénységet, az önmegtágadást és az engedelmisséget; kiteszi magát az üldözéseknek és a számkivetésnek; harminc éven át a legteljesebb rejtettségben él, és így érdemli ki számunkra a kegyelmet, hogy azzal megszentelhessük legközönségesebb cselekedeteinket; hogy megszerethessük az alacsonyságot. Így tanít meg bennünket arra, hogyan gyakoroljuk a lelki erősséget, a bátorságot a közönséges életnek ezer apró körülményei között.

2) Ez a lelki erősség megnyilvánul *nyilvános életében*: a hosszantartó *böjtben*, amelyet magára vállal, mielőtt megkezdene szereplését; abban a győzedelmes *küzdelemben*, amelyet a sátánnal vív; az *ige hirdetésében*, ahol a zsidók várakozása ellenére lelki királyságot hirdet, amely az alázatosságra, az önmegtágadásra, a lemondásra, az Isten szeretetére van építve; ez a lelki erősség nyilatkozik meg abban a *tekintélyes fellépésben*, amellyel megbélyegzi a botrányt, elítéli az írástudóknak szörszálhasogató magyarázatait; abban a *szorgos gondban*; amellyel kerüli a kétes értékű népszerűséget, és elutasítja magától a koronát, amellyel megkínálják; abban a szelíd, de egyszersmind erőteljes *nevelésben*, amelyet apostolainak ad, amellyel helyreigazítja ferde nézeteiket, javítja hibáikat és megleckézteti azt, akit apostolai fejének szemelt ki; abban a *határozottságban*, amellyel ragaszkodik ahhoz, hogy fölmegy Jeruzsálembe, bár tudja, hogy ott szenvedés, megaláztatás és halál vár reá. Így ad nekünk példát arra a nyugodt és állandó bátorságra, amelyre nekünk is szükségünk van a felebarátainkkal való érintkezésben.

⁹³² Gal 1,10.

⁹³³ 2Kor 10,17-18.

3) Megnyilvánul ez a lelki erősség legfőképpen *szenvedésében*: fájdalmas haláltusájában, amelyben, bár lelke telve van keserőséggel és lelki szárazsággal, mégis hosszadalmasan imádkozik; abban a teljes lelki derültségben, amely eltölti letartóztatása alkalmával; abban a hallgatásban, amelybe merül, amikor rágalmazták, amikor Heródes kíváncsi kérdésekkel ostromolja; abban a méltósággal teljes viselkedésben, amelyet bírái előtt tanúsít; abban a hősiesség türelmében, amellyel elviseli meg nem érdemelt büntetéseit, amelyeket az emberi gonoszság reá kirótt: a gúnyt, a megaláztatásokat, a fájdalmakat; de főképpen abban a nyugodt megadásban, amellyel kimúlásakor Atyjának kezeibe ajánlja lelkét. Ezzel arra tanít bennünket, hogy legyünk türelmesek a legkeményebb megpróbáltatások közepette is.

Amint láthatjuk, van itt bőven utánzásra méltó cselekedet. Hogy azonban Krisztus követése jobban sikerüljön, kérjük az Úr Jézust, hogy szálljon szívünkbe és éljen bennünk lelki erősségének teljességével: „*in plenitudine virtutis tuae*”. De nekünk is közre kell működni vele ennek az erénynek a gyakorlásában. Még pedig ne csak a kivételesen jeles alkalmakkor gyakoroljuk magunkat benne, hanem az ezernyi apró eseményben, amelyből az életünk összetevődik. Mert a kis erények kitartó gyakorlásához is kell annyi hősiesség, mint a kiváló nagy cselekedetekhez.

1081. 3° A tökéletes lelkek nemcsak a lelki erősség erényét gyakorolják, hanem a lelki erősségnek a Szentlélektől adott ajándékát is, amelyről az egyesülés útján lesz szó. Ezek állandóan ébren tartják magukban azt a nagylelkű elhatározást, hogy magukat egészen Istennek áldozzák, és hogy elviselik azt a huzamos vértanúságot, amely abban áll, hogy egyre megújuló küzdelemben mindent Istenért tesznek, és az ő dicsőségéért mindent hősiességgel elszenvednek.

II. § A lelki erősséggel rokon erények

1082. A lelki erősséggel négy más erény rokon: kettő, amely nehéz dolgok megtételére ösztönöz, ti. a *nagylelkűség* és a *bőkezűség*; kettő pedig, amely szenvedni tanít, ti. a *türellem* és a *kitartás*. Szent Tamás szerint ezek a lelki erősség erényének tartozékai és egyben vele rokon erények.

I. A nagylelkűség

1083. 1° Mibenléte. A nagylelkűség, vagy nemes lelkűség *a léleknek nemes készsége arra, hogy nagy dolgokat műveljen Isten dicsőségére és a felebarát javára*. Különbözik a *nagyravágyástól*, amely ellenkezőleg lényegénél fogva önző, és tiszteletben, tekintélyben mások fölé kíván kerekedni. A nagylelkűségnek ismertető jegye az önzetlenség: a nagylelkű ember másoknak kíván használni.

a) A nagylelkűséghez tehát *nemes lélek* kell, mert magas eszménye, nemes felfogása van; bátor lélek kell, mert cselekedeteinket összhangba kell hoznunk felfogásunkkal.

b) A nagylelkűség nemcsak nemes érzelmeket ébreszt, hanem *nemes cselekedetekben* is megnyilvánul, és pedig minden téren: a hadseregben ragyogó fegyvertényekben, a polgári életben kitűnő újítások által, nagyszabású ipari, kereskedelmi stb. vállalatokban. A természetfölötti rendben abban nyilatkozik meg, hogy valaki a tökéletességnek magas fokát tűzte ki céljául, és azt kitartóan keresi, kemény erőfeszítéssel leküzdöi szenvedélyeit, ura lesz önmagának, szolid erényekre tesz szert, apostolkodik minden lehető módon, nagy műveket alapít, és mindezen tevékenysége közben nem félti sem egészségét, sem hírnevét, sem életét.

1084. 2° Az ellentéte ennek az erénynek a *pipogyaság*, amely túlzottan fél a sikertelenségtől, azért habozik elhatározásaiban, ingadozik a kivitelben. Hogy kikerülje a felsülést, a legsütlemlenebb dolgokat műveli; érdemleges dolgot nem tesz soha, és hiába

tékozolja el életét. Pedig, kétségtelen, hogy jobb kitenni magunkat egypár éles bírálóknak, mint tétlenül tölteni el életünket.

II. A bőkezűség

1085. 1° Mibenléte. Ha az embernek nemes lelke és nagy szíve van, akkor a bőkezűség erényét is gyakorolja, amely *arra készlet, hogy nagy dolgok véghezvitelére nagy kiadásokat tegyünk.*

a) Néha a kevélység, vagy a nagyravágyás készlet ilyen nagy dolgok véghezvitelére; ez nem erény. De ha az ember *Isten dicsőségére, avagy felebarátai javára* kíván nagy műveket létesíteni, akkor természetfölötti nemességet ad a természetes nagyot-akarásnak. Az ilyen ember nagy, nemes művekre bőségesen ad: pártolja a művészeteket, templomok, kórházak, iskolák, egyetemek létesítésén dolgozik, egyszóval nagy áldozatok árán is előmozdítja a közjót. Azért ez az erény legyőzi bennünk a pénzhez való természetes ragaszkodást és az ösztönös vagyongyűjtést.

1086. b) Ez kiváló erény, amelyet nem lehet eléggé ajánlani *a gazdagoknak*, hiszen úgy használhatják legjobban az isteni Gondviseléstől reájuk bízott vagyont, ha utánozzák az Istennek bőkezűségét. Mennyi katolikus intézmény tengődik, mivel nem akad ilyen bőkezű támogatókra! Az ilyenek támogatása a legjobb tőkebefektetés, és kincsek gyűjtése a másvilágra. És még mennyi új intézményt kellene létesíteni! Mindenegyed nemzedék újabb szükségletekkel áll elő: templomokat, iskolákat kell építeni, a papok ellátásáról kell gondoskodni; máskor a köznyomoron kellene enyhíteni, menhelyeket, segélyegyesületeket, lelkigyakorlatos házakat kellene létesíteni. Van itt tér minden ember és minden erszény számára.

c) *Nem kell okvetlenül gazdag embereknek lennünk*, hogy ezt az erényt gyakorolhassuk. De Paul Szt. Vince nem volt gazdag ember, és mégis gyakorolta valaha valaki tökéletesebb fokban a királyi bőkezűséget nálánál? Századának mindenfajta nyomorúságára talált enyhülést vivő segítséget, és egy egész sor maradandó szeretetművet alkotott. Ha az embernek nemes szíve van, talál anyagi támogatást, és úgy látszik, hogy az isteni Gondviselés minden gazdagságával rendelkezésére áll az olyan embernek, aki rendületlenül bíz benne, és aki okosan, a Szentlélek vezetése mellett tudja felhasználni a rendelkezésére álló javakat.

1087. 2° A bőkezűséggel **ellentétes** hibák a szűkkeblűség és a pazarlás.

a) *A szűkkeblűség*, szűkmarkúság, garasoskodás, lefojtja a nagylelkűség gerjedelmeit és a véghezviendő műhöz arányítva igen keveset ad; ezért nem is tud nagy dolgokat alkotni. b) *A pazarlás* ellenkezőleg oktalan költségekkel szórja pénzét, minden kiszámítás nélkül; többet ad, mint amennyire szükség van, vagy mint amennyire képes. Tékozlásnak is nevezik.

Az okosságunk kell megtartani az arany középutat e két véglet között.

III. A türelem⁹³⁴

1088. 1° Mibenléte. A türelem az *a keresztény erény, amely képesít arra, hogy egykedvűen viseljük el a fizikai, vagy erkölcsi szenvedéseket, Isten iránti szeretetből* és Jézus Krisztussal egyesülten. Valamennyien eleget szenvedünk ahhoz, hogy szentekké legyünk; csak hősiessé és természetfölötti indítóokokból kellene szenvednünk. De sokan panasszal, zúgolódással, az

⁹³⁴ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IIIe P. ch. III; J.-J. OLIER, *Introd.*, ch. IX; W. FABER, *Progrès*, ch. IX; D. V. LEHODEY, *Le saint abandon*, IIIe Part., ch. III-V.

isteni Gondviselés elleni elégedetlenkedéssel értéktelenítik el szenvedésüket. Mások kevélységük, vagy kapzsiságuk kielégítéséért szenvednek, és így elvesztik szenvedésük érdemét. Az igazi indítók, amellyel szenvednünk kell, az Isten akaratán való megnyugvás (487. pont), amelyhez járul az a reménység, hogy Isten meg fogja egykor jutalmazni béketűrésünket (491. pont). De a leghatalmasabban mégis Jézusnak érettünk vállalt szenvedése és halála ösztönöz bennünket a béketűrő szenvedésre. Ha ő, aki ártatlan volt, olyan mondhatatlan fizikai és erkölcsi kínokat állott ki hősiességével, irántunk való szeretetből, hogy minket megváltson és megszenteljen, méltó és igazságos, hogy mi is, akik bűnösök vagyunk és bűneinkkel Jézus ártatlan szenvedését okoztuk, szívesen szenvedjünk vele együtt, ugyanarra a szándékra, mint ő, hogy közreműködjünk megtisztulásunk és megszentelésünk munkájában és részesedjünk Jézus dicsőségében, miután részesei voltunk szenvedésének. A nemes lelkek ehhez hozzáadják még az apostolkodás indítóokát is: azért is szenvednek, hogy beteljesítsék Jézus szenvedését és így hozzájáruljanak a lelkek megváltásának művéhez (149. pont). Itt van a titka a szentek hősiességének, amely a kereszt szeretetéig ment el.

1089. 2° A türelemnek is **három foka** van, mint a lelki életnek:

a) Kezdetben az ember *megnyugvással* veszi Isten kezéből a szenvedést, zúgolódás és lázadás nélkül, az örök jutalom reményében. Megnyugvással fogadjuk, hogy általa jóvátegyünk hibáinkat, megtisztítsuk szívünket, megzabolázzuk rendetlen hajlamainkat, különösen a szomorúságot és a levertséget. Elfogadjuk, bár érzékiségünk irtózik minden szenvedéstől. És ha kérjük is talán, hogy múljék el tőlünk a keserű pohár, mindazonáltal hozzátesszük, hogy ne a mi akaratunk legyen meg, hanem az Istené.

1090. b) A második fokozaton az ember *nagy készséggel* és elszánással fogadja a szenvedéseket, hogy a szenvedő Jézushoz csatlakozhassék, és hozzá egyre hasonlóbba legyen. Az ember kedvvel halad vele végig a keresztúton, követi az Úr Jézust a jászoltól a Kálváriáig, csodálja, dicséri, szereti szenvedésének minden mozzanatában: mikor a világba-lépéskor nyomorúságunkhoz leereszkedett; mikor alázatos megadással fekszik jászol-bölcsőjében és még jobban szenved az emberek hálátlansága miatt, mint a tél hidegétől; mikor átéli a menekülésnek és a számkivetésnek szenvedéseit; mikor a műhelyben magára veszi az egyszerű munkának és a rejtett életnek keserű sorsát; mikor nyilvános életében mondhatatlan fáradtságot, megalázást, sikertelenséget kell elviselnie; de mindenekfölött mikor megkezdí keserves kínszenvedését. Erősítsen meg ez a gondolat: „*Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, ti is ugyanazon gondolattal fegyverkezzetek fel.*”⁹³⁵ Adjon ez nekünk bátorságot a szenvedés és a szomorúság szíves elviselésére; helyezkedjünk Jézus iránti szeretetből melléje a keresztre: „*Krisztussal együtt keresztre szegeztetem.*”⁹³⁶ Amikor pedig nagyobb szenvedés gyötör, vessünk egy résztvevő és szeretettel teljes tekintetű órára és hallgassuk meg szavát: „*Boldogok, akik sírnak... boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért.*” Az a reménység pedig, hogy egykor osztozni fogunk dicsőségében az égben, elviselhetővé tesz minden szenvedést, amelyet az ő társaságában kell átélnünk. „*Ha vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőülünk.*”⁹³⁷ Néha egyenesen örülni fog az ember szenvedései közepette, amint Szt. Pál is örült nyomorúságainak és viszontagságainak, mert jól tudta, hogy Krisztussal szenvedni annyi, mint őt megvigasztalni és beteljesíteni szenvedését; annyi, mint őt tökéletesen szeretni a földön és nagyobb szeretetét kiérdemelni az örökkévalóság számára: „*Örömet dicsekszem tehát*

⁹³⁵ 1Pét 4,1.

⁹³⁶ Gal 2,19.

⁹³⁷ Róm 8,17.

*erőtlenégeimmel, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem*⁹³⁸... *felette bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett.*⁹³⁹

1091. C) Így készülünk elő a harmadik fokozatra, amely kívánja és szereti a szenvedést. A szenvedéssel Istent dicsőíteni kívánja és a lelkek megszentelésén óhajt dogozni. Így tesznek a tökéletesek és az apostoli lelkek, főleg a papok, szerzetesek és más választott lelkek. Ezzel a lelkülettel ajánlotta fel magát áldozatul az Úr Jézus is a mennyei Atyának a világba-lépésének első pillanatában; kifejezte, hogy a szenvedés keresztségével kíván megkeresztelkedni: „*Keresztséggel kell megkeresztelkednem, és mily nehezen várom, míg beteljesedik.*”⁹⁴⁰

Ugyanez a lelkület tölti el a szenteket is, hogy szenvedésükben jobban hasonlítsanak Krisztushoz, „mert, mondja Szt. Ignác,⁹⁴¹ amint a világ fiai, akik ragaszkodnak a földi dolgokhoz, szeretik és nagy igyekezettel keresik a kitüntetések, a hírnevet, a feltűnést az emberek között... éppen úgy azok, akik a léleknek útjain járnak és komolyan követik Jézus Krisztust, szeretik és epedve kívánják mindazt, ami ellentéte a világ szellemének... úgy hogy ha ez lehetséges volna Isten megsértése és a felebarát megbotránkozása nélkül, szeretnék, ha gyalázást szenvednének, ha rágalom és becsmérlés érné őket, ha olybá vennék és úgy kezelnék őket, mint hülyéket, anélkül persze, hogy erre okot adnának; olyan nagy a vágyuk, hogy valamiképpen hasonlóká legyenek Krisztus Urunkhoz... az ő kegyelmével igyekezzünk őt utánozni, amennyire csak lehet és mindenben követni, mert ő az igazi út, amely az embereket az életbe vezeti.” Világos, hogy csak az Istennek és az isteni Megfeszítettnek szeretete képesíthet arra, hogy szeressük a keresztet és a megalázást.

1092. Szabad-e tovább menni és magunkat áldozatul ajánlani fel Istennek, egyenesen **kérni** őt, hogy **rendkívüli szenvedéseket** bocsásson reánk, hogy ezzel elégtételt adjunk Isten meggyalázott dicsőségének, vagy hogy elnyerjünk valamely különösen nagy kegyet? Kétségtelenül voltak szentek, akik ezt megtették, és ma is vannak elszánt lelkek, akik ösztönzést éreznek erre magukban. Azonban *általában nem* lehet ajánlani az ilyen kéréseket: az ilyesmibe könnyen belecsúszik az önámítás; az ilyen ösztönzések nem egyszer meggondolatlan nagylelkűségi rohamból fakadnak, ami viszont elbizakodottságból ered.” Az ilyen kéréseket, mondja P. de Smedt,⁹⁴² az ember az érezhető buzgóság pillanataiban intézi Istenhez, de amint idővel elmúlik ez a kegyelem... az ember nagyon gyengének érzi magát arra, hogy végrehajtsa azt a hősiesség megnyugvást és szíves készséget, amelyet képzeletben olyan erőteljesen gyakorolt. Azért súlyos kísértései származnak az elkedvetlenedésre, vagy éppen az isteni Gondviselés elleni zúgolódásra... ez sok kellemetlenségnek és zavarnak forrása ezeknek a lelkeknek a vezetői számára”. Nem tanácsos tehát, hogy az ember egyenesen kérjen magának különös szenvedéseket és megpróbáltatásokat; ha mégis ösztönzést érez erre magában, kérje ki egy bölcs lelkivezető tanácsát, és ne tegyen semmit az ő jóváhagyása nélkül.

IV. A kitartás

1093. A kitartás abban áll, hogy az ember *mindvégig küzd és szenved, lankadás, elkedvetlenedés es ráunás nélkül.*

⁹³⁸ 2Kor 12,9.

⁹³⁹ 2Kor 7,4.

⁹⁴⁰ Lk 12,50.

⁹⁴¹ *Constit. Soc. Jesu*, Examen generale, cap. IV, n. 44.

⁹⁴² *Notre vie surnaturelle*, t. II, p. 260. – P. Capelle, aki különösen tanulmányozta ezt a kérdést, három pontban foglalja össze az elveket: 1) Krisztus Urunk maga választja ki áldozatait; 2) előre jelzi, hogy mit kell szenvedniük; 3) kikéri az illetők beleegyezését. (*Les Ames Généreuses*, 1920, 3. P., ch. IV-VII).

1° Valóban, a tapasztalat azt mutatja, hogy ismételt erőfeszítés után az ember **belefárad** a jócselekedetbe, megunja az akaratnak örökös megfeszítését. Szt. Tamás⁹⁴³ is megjegyzi: „Valami nehéz dolgot tartósan művelni igen nehéz dolog.” És mégis az erényünk csak akkor szilárd, ha szentesítette már az idő; ha megszilárdították már a mélyen gyökerező megszokások.

A lankadásnak ez az érzése sokszor elkedvetlenedést és ráunást idéz elő. A fáradtság érzése elernyeszti az akaratot és bizonyos erkölcsi csömör, elkedvetlenedés lesz úrrá az emberen. Ilyenkor feltámad az élvezetek vágya és a sajnálkozás, hogy az ember mindez ideig megtagadta magától ezeket az élvezeteket; az ember kezd úszni rossz hajlamainak árával.

1094. 2° Hogy ezen gyöngeséget **ne engedjük** felülkerekedni: 1) mindenekelőtt meg kell gondolnunk, hogy az állhatatosság Istennek kegyelme ([127. pont](#)), amelyet az *imádság* szerez meg. Kérjük tehát, esengve, egyesülten az Úr Jézussal, aki állhatatos volt mindhalálig, kikérve a Bold. Szűz Mária közbenjárását, akit jogosan hűséggel teljes Szűznek nevezünk.

2) Jusson azután eszünkbe, hogy milyen rövid az élet és milyen hosszú, vég nélküli *a jutalom*, amely fáradtságunkat megkoszorúzza. Ha egy egész örökkévalóságon át pihenni fogunk a mennyben, fáradozhatunk ennek kiérdemléséért egy keveset a földön. Ha mindennek dacára mégis gyengéknek és ingatagoknak érezzük magunkat, kérjük esedezve az állhatatosság kegyelmét, amelyre most olyan nagyon szükségünk van. Mondjuk el Szt. Ágoston imádságát: „*Da Domine, quod jubes, et jube quod vis*: Adj, Uram, erőt ahhoz, amit parancsolsz, és akkor parancsolj, amit akarsz.”

3) Végül bátran, egyre kiújuló lelkesedéssel látunk *munkához*, bízva az Isten mindenható kegyelmében, dacára az esetleges, látszólag csekély sikernek, amelyet elértünk. Gondoljuk meg, hogy Isten igyekezetet kíván tőlünk és nem sikert. Ne feledjük azonban, hogy időről-időre szükségünk van egy kis pihenőre: fel kell szabadítani erőinket a feszültségből és valami kis szórakozást kell keresni. Mert: *homo non potest diu vivere sine consolatione*, az ember nem élhet sokáig vigasztalás nélkül. A kitartás nem jelenti azt, hogy nélkülözzük a szükséges pihenést; a közmondás is úgy tartja, hogy szünet után megy jól a munka, *otiare quo melius labores*. Az a legfontosabb, hogy a pihenést is azért kívánjuk, mert ez Isten akaratja, és úgy intézzük, ahogyan a szabályok előírják, avagy egy bölcs lelkivezető meghatározza.

III. § Eszközök a lelki erősség erényének megszerzésére vagy tökéletesítésére

Mindenekelőtt utalunk arra, amit az akarat neveléséről mondtunk ([811. pont](#)), és ahhoz fűzünk még néhány megjegyzést.

1095. 1° Erőnk titka abban áll, hogy **legyünk bizalmatlanok magunkkal szemben és bízzunk Istenben**. Magunktól semmi jót sem tehetünk a természetfölötti rendben, de ha Jézusra támaszkodunk, Isten kegyelmével mindenhatók vagyunk: „*aki énbennem marad és én őbenne, ez sok gyümölcsöt terem*”⁹⁴⁴ ... *mindent megtehetek abban, aki nekem erőt ad.*”⁹⁴⁵ Íme ezért van az, hogy az alázatosak az erősek. Ezek gyengeségük tudatában bizalommal fordulnak Istenhez segítségért. Ezt a két érzelmet kell ápolni lelkünkben. Ha kevély és elbizakodott embereket kezelünk, hangsúlyozzuk a bizalmatlanságot önmagunkkal szemben; ha félnék és bizalmatlan emberekkel állunk szemben, akkor az Istenbe vetett bizalmat kell nekik nagyon ajánlani, hivatkozva Szt. Pálnak eme vigasztaló szavaira: „*Azt, ami a világ szerint gyöngé,*

⁹⁴³ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 137, a. 1.

⁹⁴⁴ *Jn* 15,5.

⁹⁴⁵ *Fil* 4,13.

választotta ki az Isten, hogy megszegyenítse az erősoket, ... és azokat, amik semmik, hogy azokat, amik valamik, megsemmisítse.”⁹⁴⁶

1096. 2° Ehhez a két érzelmhez adjunk **szilárd elveket** és tegyük szokásunkká, hogy elveink szerint cselekszünk.

A) Ezek az elvek a szent *hitnek* nagy igazságaiból folynak, főképpen azokból, amelyek megmutatják, hogy mi az embernek és a kereszténynek végső célja, és hogy mindent fel kell áldoznunk ezen végső cél elérésére. Ezek közé tartozik továbbá a bűn utálatossága, amely az egyedüli rossz, az egyedüli akadály a cél elérésének. Ide tartozik az a kötelességünk, hogy mindenben vessük alá akaratunkat Isten akaratának, mert csak így tudjuk kikerülni a bűnt és elérni a végső célt, stb. Ezek legyenek a cselekedeteinket vezérlő igazságok, tetteink hatalmas rugói, amelyek megadják a szükséges lendületet, hogy győzedelmeskedjünk minden akadályon.

B) Azért fontos, hogy megszokjuk *az elvek szerinti életet*. Ne ragadjon el tehát a pillanat szeszélye, a szenvedély ösztökélése; ne a megszokás, vagy egyéni érdek adjon létet cselekedeteinknek, hanem minden cselekvésem előtt tegyem fel magamnak a kérdést: *quid hoc ad aeternitatem?* mit ér ez az örökkévalóság szempontjából? Vajon ez a cselekedet közelebb visz-e engem Istenhez, örök boldogságomhoz? Ha igen, akkor megteszem; ha nem, nem. Ha így mindent a végső cél szempontjából nézünk, akkor elveink szerint fogunk élni, és erősek leszünk.

1097. 3° Hogy a **nehézségeket** könnyebben legyőzzük, jó azokat **előrelátni**, velük szembenézni és felfegyverkezni ellenük. De ne nagyítsuk a veszedelmeket és számítsunk mindenkor Isten segítségére, amely nem fog elmaradni a kellő időben. Az előrelátott nehézség félig már le van győzve.

1098. 4° Végül nem szabad elfelejtenünk, hogy semmi sem tesz bennünket annyira rettenthetetlenné, mint az **Isten szeretete**: „*a szeretet erős, mint a halál.*”⁹⁴⁷ Ha a szeretet hőssé avat egy anyát, amikor gyermeke védelméről van szó, mire nem képes az Isten szeretete, amely mélyen begyökerezett a lélekbe? Hiszen ez nevelte a vértanúkat, a szüzeket, a hithirdetőket, a szenteket. Amikor Szt. Pál elbeszéli, hogy minő megpróbáltatásokon ment keresztül, milyen üldözéseket, szenvedéseket állott ki, kérdi magától, hogy mi is tartotta fenn ilyen rettenetes nehézségek közepette. És így felel a kérdésre: „*Mert Krisztus szeretete sürget minket.*”⁹⁴⁸ Ezért nem aggasztja a jövő, mert: „*Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől?*... Biztos vagyok ugyanis benne, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövendők, sem erők, sem magasságok, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Istennek szeretetétől, amely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagyunk.”⁹⁴⁹ Amit Szt. Pál mondott, ugyanazt elmondhatja minden keresztény is, csak szeresse őszintén Istenét. Mert akkor részesedik Isten erejéből: „*Mert te vagy, Isten, az én erősségem.*”⁹⁵⁰

⁹⁴⁶ *1Kor* 1,27-28.

⁹⁴⁷ *Én* 8,6.

⁹⁴⁸ *2Kor* 5,14.

⁹⁴⁹ *Róm* 8,38-39.

⁹⁵⁰ *Zsolt* 42,2.

IV. cikkely: A mértékletesség erénye⁹⁵¹

A mértékletességet itt tágabb értelemben kell venni, amennyiben annyit jelent, mint: *önmérséklés*.

Ha a félelem leküzdésére szükséges a lelki erősség, annak az örömmel a leküzdésére, amely bennünket Istentől eltántorít, önmérséklésre van szükségünk.

1099. *Az önmérséklés természetfölötti erkölcsi erény, amely az érzéki élvezeteket, főleg az ízlésnek és a tapintásnak élvezeteit mérsékli, és a tisztesség korlátai köze szorítja.*

Az a feladata, hogy mérsékeljen minden érzéki élvezetet, de elsősorban azokat, amelyek az önfenntartás cselekedeteivel, az evéssel és ivással, és a fajfenntartás cselekedeteivel vannak egybekötve. Az önmérséklés megengedi ennek az élvezetnek használatát, de csak tisztességes és természetfölötti célból. Már ezzel is mérsékli az észnek és a hitnek szabályai szerint. És mivel az élvezet csalogató és könnyen túlmegy a kellő határon, az önmérséklet önmegtagadást ír elő bizonyos megengedett dolgokban is, hogy biztosítsa a lélek uralmát a test fölött.

Ezeknek az elveknek világánál fogjuk megoldani a részletkérdéseket.

Mivel már elegendőképpen beszéltünk az önfenntartás ösztönének szabályozásáról (864. pont), itt csak a fajfenntartás ösztönének fékezéséről, vagyis a tisztaság erényéről tárgyalunk. Azután az önmérséklettel rokon más két erényről értekezünk: az alázatosságról és a szelidségről.

I. § A tisztaság⁹⁵²

1100. 1° Fogalma. A tisztaságnak az a célja, hogy elnyomjon minden rendetlen érzéki gyönyört. Ezeknek a gyönyöröknek egyedül az a céljuk, hogy biztosítsák az emberi nem fennmaradását a törvényes házasság útján. Házasságon kívül minden nemi gyönyör tilos.

A tisztaságot joggal lehet angyali erénynek nevezni, mert hasonlókká tesz bennünket az angyalokhoz, akiknek természetéhez tartozik a tisztaság. Nehéz erény, mert nem lehet másképpen gyakorolni, mint testünknek és érzékeinknek megfékezése és sanyargatása által. Kényes erény, amelyre árnyat vet a legkisebb szándékos hűtlenség. Csak úgy őrizhető meg, ha elszántan és állandóan küzdünk lényünk eme legerősebb szenvedélye ellen.

1101. 2° Fokozatai. 1) Az első fokozata abban áll, hogy *nem adjuk beleegyezésünket* semmiféle gondolatba, képzeletbe, érzésbe, vagy cselekedetbe, amely ellentétes ezzel az erénnyel.

2) A második fokozat igyekszik *azonnal* és erélyesen *kiűzni* minden olyan gondolatot, képzeletet, érzést, amely árnyat vethetne erre az erényre.

3) A harmadik fokozatot csak az Isten szeretetében való hosszas gyakorlat után szokták megszerezni, és abban áll, hogy az ember olyan *teljesen tud már uralkodni* az érzékein és gondolatán, hogy amikor kötelességéből kifolyólag ezekről a kényes kérdésekről kell is tárgyalnia, olyan nyugodt, mintha nem is erről a tárgyról volna szó.

⁹⁵¹ S. THOM., II^a II°, q. 141-170; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, IIIe Tr., art. 4; RIBET, *Vertus*, ch. XLIII-XLVIII; CH. DE SMEDT, t. II, p. 268-342; P. JANVIER, *Carême*, 1921 et 1922.

⁹⁵² CASSIEN, Collat. XII; S. J. CLIMACUS, *Scala*, gr. XV; S. THOMAS. II^a II°, q. 151-156; RODRIGUEZ, P. III, tr. IV, A tisztaság; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IIIe P., ch. XII-XIII; J.-J. OLIER. *Introduction*, ch. XII; S. LIGUORI, *Selva*, II. rész., Instr. III; MGR GAY, *Vie et Vertus*, tr. X; VALUY, *Vertus religieuses*, Chasteté; P. DESURMONT, *Charité sacerdotale*, § 77-79; MGR LELONG, *Le Saint Prêtre*, 12e Conf.

4) Végül némelyek különös kiváltságképpen annyira viszik, hogy egyáltalában *nem éreznek* többé semmiféle érzelmi ingert. Így volt Szt. Tamás, miután egyszer veszedelmes körülmények között fényes diadalt aratott a kísértésen.

1102 3° Fajai. A tisztaságnak két faja van: a *hitvesi tisztaság*, amely a házasságban élők sajátja; és a *tartózkodás*, amelyet a házasságon kívül levőknek kell gyakorolniuk. Miután röviden beszéltünk az elsőről, behatóbban fogunk tárgyalni a másodikról, főleg amennyiben papoknak és szerzeteseknek kell azt gyakorolni.

I. A hitvesi tisztaság

1103. 1° Alapelv. A keresztény hitvestársaknak nem szabad sohasem elfelejteniük, hogy Szt. Pál tanítása szerint a keresztény házasság jelképe annak a szent kapcsolatnak, amely fennáll Krisztus és az egyház között: „*Ti, férfiak, szeressétek feleségeteket, amiképp Krisztus is szerette az egyházat, és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje.*”⁹⁵³... A házastársak tehát kötelesek egymást szeretni, tisztelni és megszentelni. (591. pont). Ennek a szeretetnek legelső eredménye szívüknek felbonthatatlan egyesülése és következésképpen az egymáshoz való törhetetlen hűség.

1104. 2° Az egymáshoz való hűség. a) Itt de Sales Szt. Ferencnek adjuk át a szót:⁹⁵⁴

„Tanúsítatok tehát, ó férfiak, gyöngéd, állandó és szívélyes szeretetet feleségetek iránt... Ha azt akarjátok, hogy feleségetek hűséges legyen, adjatok neki példát erre magatok viseletével. Milyen képpel követeltek feleségetektől tisztességet, kérdi Nazianzi Szt. Gergely,⁹⁵⁵ ha magatok nem éltek tisztességben?” – „Ti pedig, ó asszonyok, akiknek dicsősége elválaszthatatlan a tisztességtől és erkölcsösségtől, őrizzétek féltékenyen dicsőségeteket, és ne engedjétek, hogy valamelyes kihágás foltot vessen jó hírvetek szeplőtelenységére. Óvakodjatok minden csábítási kísérlettől, bármilyen csekély is legyen az, és ne engedjétek meg, hogy körüludvaroljanak. Legyen nektek gyanús mindenki, aki dicséri szépségeteket és kellemeteket... de ha valaki, míg benneteket dicsér, ócsárolja férjeteget, végtelenül megsért benneteket, mert nem csak el akar veszíteni, hanem világos, hogy félig már elveszetteknek is hisz; mert félig már készen van a vásár a második kereskedővel, ha megutáltuk az elsőt.”

b) Semmi sem biztosítja annyira ezt a kölcsönös hűséget, mint az igaz *jámborság* gyakorlata, különösen pedig a közösben végzett imádság.

„Így tehát az asszonyoknak azt kell kívánniuk, hogy férjeik legyenek befőve a jámborság cukrában, mert a jámborság nélküli ember szigorú, érdes és goromba állat; de a férfiaknak is kívánniuk kell hogy feleségük legyen jámbor, mert jámborság nélkül igen törekeny az asszony, könnyen elbukik, vagy megfogyatkozik erényében.”

c) „Egyébként, az egyiknek annyira kell támogatni a másikat, hogy *egyszerre nem szabad haragudni* mind a kettőnek; tehát ne legyen közöttük ellentét, vagy viszály.” Ha tehát az egyik ingerült, a másik maradjon nyugodt, hogy hamarabb helyreálljon a béke.

1105. 3° A hitvesi köteletség. A hitvestársak óvják meg a hitvesi ágy szentségét szándékuk tisztasága és viselkedésük tisztessége által.

A) A *szándékuk* legyen az, amely az ifjú Tóbiásé volt, amikor nőül vette Sárát: „Uram, te tudod, hogy nem bujaság okáért veszem nővéremet feleségül, hanem csak maradékainkhoz

⁹⁵³ Ef 5,25.

⁹⁵⁴ *Vie dévote*, III. P., ch. XXXVIII.

⁹⁵⁵ *Orat.*, XXXVII, 7.

való szeretetből, kikben áldassék neved mindörökkön örökké.”⁹⁵⁶ Íme ebben áll a keresztény házasságnak főcélja: hogy legyenek az embernek gyermekei, akiket az Úrnak félelmében és szeretetében fog felnevelni, akiket jámbor keresztény életre fog tanítani, hogy egykoron az égnek polgárai lehessenek. Másodlagos célja, hogy a hitvestársak egymás segítségére legyenek az élet nehézségeinek elviselésében, és hogy az élvezetvágyat legyőzzék, beállítva azt a kötelességteljesítés szolgálatába.

1106. B) A hitvestársi kötelességet tehát hűségesen és nyugodtan teljesíteni kell; mindaz, ami az élet szaporodását szolgálja, nemcsak megengedett, hanem tiszteletreméltó is.⁹⁵⁷ De minden olyan cselekvés, amely szándékosan gátat vet ennek a legfőbb célnak, súlyos bűn, mert a házasság legelső rendeltetése ellen vét. – Nem szabad elfelejteni Szt. Pálnak következő intelmét: „*Ne tartózkodjatok egymástól, legfeljebb közös akaratból egy időre, hogy az imádságnak éljete; azután ismét keljetek össze, hogy a sátán meg ne kísértsen titeket azáltal, hogy magatokat meg nem tartóztatjátok.*”⁹⁵⁸

C) Mértéket kell tartani ennek a kötelességnek teljesítésében is éppen úgy, mint a táplálkozásban; sőt vannak esetek, amikor az egészség és az illem megkívánja egy időre a tartózkodást. Ez azonban csak úgy fog sikerülni, ha az ember megtanulta alárendelni az élvezeteket a kötelességnek, és ha a szentségek gyakori felvételével ellenszert talál természetének követelőző kívánságaira. Legyünk azonban meggyőződve arról, hogy semmi sem lehetetlen, mert az imádság kiesdi nekünk a kegyelmet a legnehezebb erények gyakorlására is.

II. Az önmegtartóztatás, vagyis a nőtlenség

1107. A teljes önmegtartóztatás kötelessége mindenkinek, aki nem él törvényes házasságban. Tehát gyakorolnia kell mindenkinek a házasság előtt, valamint mindazoknak, akik az özvegység tisztas állapotában élnek.⁹⁵⁹ Ezeken kívül vannak azonban választottak, akiknek hivatásuk önmegtartóztatásban élni egész életükön át. Ezek a szerzetesek, a papok, sőt némely világiak is. Ezek számára jó lesz egy néhány szabályt felsorolni, amelyek segítségükre legyenek a tökéletes tisztaság megőrzésében.

A tisztaság ugyanis törékeny és kényes erény, amelyet csak úgy lehet megőrizni, ha *más erények* is védelmezik; olyan erőd, amelynek védelmére előretolt bástyákra van szükség. Ezek a bástyák pedig: 1° az *alázatosság*, amely megtanít arra, hogy ne bízzunk magunkban és kerüljük ki a veszedelmes alkalmakat; 2° az *önmegtágadás*, amely az élvezetvágyat, a baj gyökerét öli el; 3° *állásbeli kötelességeink állandó gyakorlata*, amely megóv a tétlenség veszedelmeitől; 4° az *Isten szeretete*, amely eltölti a szívet, és nem hagy benne helyet a tisztátalan kívánságoknak. Ennek a négyzögnek a közepében a lélek nemcsak, hogy vissza tudja verni a támadásokat, hanem még egyre tökéletesítheti tisztaságát.

1° AZ ALÁZATOSSÁG, MINT A TISZTASÁG ŐRE

1108. Ez az erény három olyan lelki előkészületet eredményez, amelyek biztonságot adnak a veszedelemben. Ezek: a bizalmatlanság magunkkal szemben és bizalom Istenben, a veszedelmes alkalmak kerülése és az őszinteség a gyónásban.

⁹⁵⁶ *Tób* 8,9.

⁹⁵⁷ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, III. P., ch. XXXIX.

⁹⁵⁸ *IKor* 7,5.

⁹⁵⁹ Lásd DE SALES SZT. FERENC tanácsait az özvegyekhez, *Vie dévote*, III. P., ch. XL.

A) A bizalmatlanság magunkkal szemben és a bizalom Istenben. Sok lélek kevélysége és elbizakodottsága miatt esik bele a tisztátalanság bűnébe. Szt. Pál is megjegyzi a pogány bölcsekről, hogy míg dicsekszenek bölcsességükkel, a legrútabb bűnökbe esnek: „*Ezért az Isten átadta őket meggyalázó szenvedélyeiknek.*”⁹⁶⁰

Ezt így magyarázza meg Olier: „Az Isten, aki nem tűri a gögös lelket, megalázza azt a végletekig; és mert elvárja, hogy beismerje gyengeségét és képtelenségét a jóra... megengedi, hogy ilyenfajta rettenetes kísértések gyötörjék, és nem egyszer, hogy csúfosan el is essék, mert ezek a hibák a legszegényetesebbek valamennyi közül, és a legnagyobb megszegyenülést hagyják maguk után.” Ha viszont az ember meg van arról győződve, hogy a maga erejéből nem képes megőrizni tisztaságát, Néri Szt. Fülöpnek ezzel az alázatos imádságával fordul Istenhez: „Uram, ne bízzál meg Fülöpben, mert meglásd, elárul.”

1109. a) Ennek a bizalmatlanságnak *általánosnak* kell lenni: 1) azoknak is szükségük van rá, akik már követtek el valamikor súlyos hibákat: mert újra eljön a veszedelem és a kegyelem segítése nélkül újra csak elbuknék az ember. De szükséges azoknál is, akik megőrizték ártatlanságukat. Mert előbb, vagy utóbb eljön a próba, amely annál rettenetesebb lesz, mert nem ment még át az ember ilyen küzdelmen. 2) Tartania kell életünk végéig: Salamon nem volt már fiatal, amikor megejtették az asszonyok. Zsuzsannát is aggok kísértették meg; az ördög, ha élemedett korban támad, annál veszedelmesebb, mert az ember abban a hiedelemben van, hogy már le van győzve. A tapasztalás is mutatja, hogy amíg az ember meleg, az érzékiség tüze ott lappang a hamu alatt és néha elemi erővel lobban lángra. 3) Szükséges a bizalmatlanság a legszentebb lelküknél is: mert az ördög jobban óhajtja az ilyenek bukását, mint a közönséges lelkekét; azért ezeknek galádabb tört. Ezt jegyzi meg Szt. Jeromos⁹⁶¹ is, azért figyelmeztet, hogy ha sok évet töltöttünk is el tisztaságban, azért ne legyünk még biztosak szentségünkben, vagy bölcsességünkben.⁹⁶²

1110. b) Ezt a bizalmatlan résen levést azonban Istenbe vetett határtalan *bizalomnak* kell kísérenie. Isten ugyanis nem fogja megengedni, hogy erőnkön felüli kísértést szenvedjünk; nem követel tőlünk lehetetlent: néha mindjárt megadja a kegyelmet az ellenállásra, máskor közvetlenül az imádságra ad kegyelmet, amellyel még hathatósabb segítséget tudunk kikönyörögni.⁹⁶³

Szükséges tehát, mondja Olier, hogy „vonuljunk vissza Jézus Krisztusba, hogy benne erőt találjunk kísértésünk meggyőzésére... Ő akarja, hogy megkísértessünk, mert így figyelmesek leszünk gyöngeségünkre, és érezzük segítségének szükségét, azért beléje menekülünk, hogy belőle merítsünk erőt, ami hiányzik nekünk.” Ha a kísértés erősebb lesz, vessük térdre magunkat, emeljük kezünket az égre és esengve kérjük Isten segítségét: „Azt mondom, teszi hozzá Olier, hogy fel kell emelni kezünket az égre, nemcsak azért, mert ez a helyzet már magában is imádság Istenhez, hanem azért is, mert ilyenkor külön fel kell adnunk magunknak penitenciául, hogy nem érintjük meg magunkat ezen idő alatt, és inkább elszenvedünk minden belső kint, a testnek vagy akár az ördögnek részéről jövő minden kellemetlenséget, semhogy megérintsük magunkat.”

Ha megtettük mindezeket az elővigyázó intézkedéseket, csálhatatlanul számíthatunk Isten segítségére: „Hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtkön felül szenvedjete

⁹⁶⁰ Róm 1,26.

⁹⁶¹ *Epistola XXII*, ad Eustochium, P. L., XXII, 396.

⁹⁶² *Ep. LII*, ad Nepotianum, P. L., XXII, 531-532: „Nec in praeteritâ castitate confidas: nec David sanctior, nec Salomone potes esse sanctior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione suâ mulier ejecerit.”

⁹⁶³ „Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.” (*Trident.*, sess. VI, cap. II, DENZ., 804)

kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.”⁹⁶⁴ – A kísértéstől nem kell tehát eleve már túlságosan félni: ez a félelem még odacsalogatná; akkor sem kell tőle túlságosan tartani, amikor már megjelent, mert ha Istenre támaszkodunk, legyőzhetetlenek vagyunk.

1111. B) A veszedelmes alkalmak kerülése. a) Az a kölcsönös rokonszenv, amellyel *különneműek* egymás iránt viseltetnek, veszedelem azokra, akik a tiszta életre szentelték magukat. Kerülni kell tehát a felesleges találkozásokat, ha pedig a találkozás elkerülhetetlen, tegyük veszélytelené.⁹⁶⁵ Ezért a nőknek csak a gyóntatószékben adunk lelki irányítást, amint mondtuk az [546. pontban](#). – Két dologra is kell vigyáznunk: erényünkre és jó hírnevünkre; mindkettő érdekében nagyon tartózkodóan kell viselkednünk.

b) A *gyermek*ek is veszedelmesek lehetnek, különösen, ha kellemes külsejük, megnyerő modoruk van: az ember gyönyörködik bennük, megsimogatja őket, és ha nem vigyáz magára, olyan bizalmaskodásokra ragadtatja magát, amelyek megzavarják érzékeit. Ez figyelmeztetés, amelyet nem szabad észre nem venni, amelyet maga Isten küld, jelezve, hogy elég volt, vagy talán több volt, mint amennyi meg van engedve. – Jusson eszünkbe, hogy ezeknek a gyermekeknek őrzőangyalai mindig látják a mennyei Atya arcát; hogy ezek a Szentlélek eleven templomai, Krisztusnak tagjai. Akkor könnyebb lesz bizonyos szent tisztelettel kezelni őket. Egyben pedig odaadó szeretettel.

1112. C) Az alázatosság általában kerüli a *tetszeni-akarást*, amely bizony-bizony nagyon sok bukásnak kezdete. Ez a tetszeni akarás, amely hiúságból és érzelmekeltési szükségletünkből fakad, abban nyilvánul meg, hogy az ember túlságosan nagy gondot fordít személyének felékesítésére, ruháját aprólékos gonddal szedi rendbe, viselkedésében negédes és kellemeskedő, beszédében édeskés, tekintetében túl nyájas, bókokat szeret mondani az emberek külső, feltűnő tulajdonságaira.⁹⁶⁶ Ez a viselkedés rögtön feltűnik, különösen a kispapnál, a papnál, vagy szerzetesnél. Az ilyen egy-kettőre elveszti tekintélyét, és bárcsak megállhatna, mielőtt elveszítené erényét is!

1113. C) Az alázatosság megadja nekünk végre azt a *nyíltszívűséget lelkivezetőnkkel szemben*, amelyre annyira szükségünk van, hogy az ellenség töreit kikerülhessük.

A szellemek megkülönböztetéséről szóló tizenharmadik szabályban helyesen jegyzi meg Szt. Ignác: „amikor az emberi nem ellensége cselvetéseivel és mesterkedéseivel törbe akar csalni egy jámbor lelket, azt óhajtja, azt akarja, hogy az hallgasson rá, és tartson mindent titokban. De ha ez a lélek mindent feltár valamely bölcs gyóntatónak, vagy más lelki embernek, aki ismeri az ellenség cselvetéseit és ravaszságait, ez nagyon nem tetszik az ördögnek, mert tudja, hogy minden gonoszsága tehetetlen lesz, mihelyt kísérletei felfedeztetnek és napfényre kerülnek.”⁹⁶⁷ Ezt a bölcs tanácsot főleg a tisztaságra kell alkalmazni: ha az ember nyíltan és alázatosan felfedi kísértéseit a lelkivezetőnek, idejében figyelmeztetik a veszedelmekre, amelyeknek magát esetleg ki akarja tenni, felhasználja a tőle ajánlott eszközöket, és ha a kísértés így le van leplezve, félig-meddig már le is van győzve. De ha az ember megbízik a

⁹⁶⁴ *IKor* 10,13.

⁹⁶⁵ Szt. Jeromos ezeket ajánlja kedves Nepotianusának figyelmébe (*Epist.* LII, P. L., XXII, 531-532): „Szerény házadat asszony ritkán, vagy sohase lépje át... Ha papi hivatásodnál fogva özvegyet vagy szüzet kell látogatnod, soha ne menj be egyedül hozzá. Olyan házi néped legyen, akikkel együtt lakni nem árt jó hírednek... Ne ülj le nővel egyedül, titokban, bíró és tanú nélkül... Kerülj mindent, ami gyanúra adna okot, és amit gondolhatnának az emberek, eleve kerüld el, hogy semmit se gondolhassanak.”

⁹⁶⁶ Lásd erről Szt. Jeromos, *Epist.* XXII, P. L., XXII, 414.

⁹⁶⁷ *Exercices spirituels*, trad. Jannesseaux, p. 313-314.

maga eszében, és nem mond el semmit, azon ürüggyel, hogy a kísértés még nem bűn, könnyen belesik az ellenség törébe.

2° AZ ÖNMEGTAGADÁS, MINT A TISZTASÁG ŐRE

Kifejtettük már az önmehtagadás szükségességét, valamint gyakorlásának főbb módjait (755-790. pont). Itt csak azt mondjuk el, ami közelebről érinti jelen tárgyunkat. Mivel az érzékiség mérge minden hasítékon át be tud bújni a lélekbe, meg kell tagadnunk külső érzékeinket, belső érzékeinket és szívünk gerjedelmeit.

1114. A) A testnek, amint mondtuk (771. pont) **fegyelemre**, sőt nem egyszer fenyítékre van szüksége, hogy alá legyen állandóan rendelve a léleknek: „*Megsanyargatom testemet és szolgásgba vetem, nehogy míg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre méltó legyek.*”⁹⁶⁸

Ebből az elvből következik, hogy szükségünk van önkéntes megtartóztatásra ételben, italban; avagy más külső önsanyargatásra is néhanapján; hasonlóképpen szükségünk van arra is néha, hogy lehiggasszuk vérünk túlságos pezsdülését, az érzékiség fészkelődését, főleg tavasszal. Semmi eszközt sem szabad elhanyagolnunk, hogy biztosítsuk lelkünk uralmát testünk fölött. – Ne engedjünk meg magunknak túl sok alvást; általában ne maradjunk többé az ágyban, ha felébredtünk és nem tudunk újra elaludni.

Testünk minden szervét meg kell zaboláznunk.

1115. a) Az istenfélő Jób szövetséget kötött a szemével, hogy ne nézzen olyan tárgyra, amely veszedelmes lehetne: „*Szövetséget kötöttem szememmel, hogy ne is gondolnék szűzre.*”⁹⁶⁹ Jézus Sirák fia is mondja: „A szüzet ne nézd, nehogy megbotránkozzál szépségében... Fordítsd el orcádat a felcifrázott asszonyról, és az idegen szépséget ne nézegesd. Az asszony szépsége miatt sokan elvesztek, és attól fölgyullad a kívánság, mint a tűz.”⁹⁷⁰ Mindezek a tanácsok nagy lélekismereten alapulnak: mert a tekintet felkelti a képzelőtehetséget, felgyújtja a kívánságot, a kívánság unszolja az akaratot, és ha ez beleegyezését adja, készen van a bűn.

1116. b) A nyelvet és a fület azzal lehet féken tartani, hogy az ember tartózkodó a társalgásban. Ez a tartózkodás bizony nincs meg gyakran még jó katolikus embereknél sem. A regényolvasás, a színházba járás szokása arra vezet, hogy az emberek sok olyasmiről beszélnek, amit el kellene hallgatni; megtárgyalják a napnak apró botrányait, többé-kevésbé sikamlós beszélgetéssel szórakoznak. Bizonyos egészségtelen kíváncsiság van az emberben, amelynek tetszenek az ilyen históriák. A képzelet lakmározik az ilyen dolgokban, részletesen maga elé állítja a leírt jeleneteket, az érzékek felingerlődnék, és nem egyszer az a vége, hogy az akarat beleegyezik a bűnös gyönyörűségbe. Szent Pál joggal ostromozza tehát a rossz társaságokat, mint az erkölcsi romlás forrásait: „*Megrontják a jó erkölcsöket a gonosz beszédek.*”⁹⁷¹ És másutt hozzáteszi: „*Szóba se jöjjön köztetek... ocsmányság, sem pedig ostoba, vagy kétértelmű beszéd, ami illetlen.*”⁹⁷² A tapasztalat bizonyítja, hogy nem egyszer elromlottak ártatlan emberek, mert oktalan beszédre figyeltek.

⁹⁶⁸ 1Kor 9,27.

⁹⁶⁹ Jób 31,1.

⁹⁷⁰ Sir 9,5.8.9.

⁹⁷¹ 1Kor 15,33.

⁹⁷² Ef 5,4.

1117. c) Az *érintés* különösen veszedelmes (879. pont).

Megértette ezt Perreyve abbé,⁹⁷³ aki így ír erről a tárgyról: „Mindennél inkább neked szentelem, Uram, kezeimet; neked szentelem őket egészen az aggályoskodásig. Ezek a kezek három nap múlva megkapják a papi szentelést. Négy nap múlva érinteni, tartani, hordozni fogják a te testedet és véredet. Tisztelni akarom őket és nagyra becsülni, mint a te szolgálatodnak és a te oltáraidnak eszközeit”... Tényleg, ha az ember meggondolja, hogy ma reggel kezeiben tartotta a végtelenül szent Istent, hajlamosabb lesz arra, hogy féltve őrizze azok tisztaságát. Legyünk tehát igen tartózkodók magunkkal szemben és másokkal szemben. Legyünk udvariasok, de fojtsunk el minden olyan szenvedélyes érzést, amely rendetlen vonzalmat árulna el. – Egy papnak, aki azt kérdezte Szt. Vincétől, hogy szabad-e megtapintani egy haldokló érverését, a szent azt felelte: „Óvakodni kell ettől a gyakorlattól, mert a gonosz lélek ezt ürügyül használhatja fel, hogy megkísértse a papot, sőt magát a haldokló nőt. Az ördög a halál óráján minden fából nyilat csinál, hogy elejtsen egy lelket... Meg ne kísérelje semmi szín alatt, hogy megérintsen egy leányt, vagy asszonyt.”⁹⁷⁴

1118. B) A *belső érzékek* nem kevésbé veszedelmesek, mint a külsők, és hiába hunyjuk be szemünket, még akkor is üldöznek csábító emlékek és dísztelen képzetek. Szt. Jeromos is panaszkodva mondja el, hogy a pusztában, az égő nap heve alatt is, vagy nyomorúságos cellájában nem egyszer a fényűző Róma bűnös gyönyörűségei közé ragadta képzelete. Azért ajánlja, hogy az ilyen képeket üzzük el azonnal képzeletünkéből: „Ne engedd nagyra nőni benned ezeket a gondolatokat... Akkor öld meg az ellenséget, amikor még kicsiny; a gonosztságot, nehogy megnőjön, mint a konkoly, már magvában kell eltávolítani.” Az ellenséget meg kell fojtani, mielőtt nagyra nőne és a gyomot ki kell irtani, mielőtt elhatalmasodnék; mert különben úrrá lesz a lelken a kísértés, és a Szentlélek temploma ördögök tanyájává lesz: „nehogy miután vendégül láttad lelkedben a Szentháromságot, ördögök táncoljanak benne, és bűnös gyönyörök szirénái üssenek benne tanyát.”⁹⁷⁵

1119. Hogy ezeket a veszedelmes képeket kikerülhessük, nem szabad olvasnunk olyan regényeket és nem szabad megnéznünk olyan színdarabokat, amelyekben az emberi szenvedélyek, főleg a szerelem szenvedélye, élénk és leplezetlen színekkel vannak ecsetelve. Az ilyen leírások és látványosságok nem valók egyébre, mint hogy megzavarják az ember érzékeit. A tőlük felidézett képek az ábrándozás pillanataiban tolakodóan visszatérnek az emberhez, a kísértéseknek elevebb és csábítóbb formát adnak, és nem egyszer magukkal ragadják az akaratot. Már pedig, amint Szt. Jeromos⁹⁷⁶ megjegyzi, a szüzesség nemcsak a külső cselekedetekkel vész el, hanem a belső bűnökkel is: „Elvész tehát a szüzesség gondolattal is.”

Nem egy szent arra buzdít, hogy fékezzük meg képzeletünket, és kerüljük a haszontalan ábrándozást. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy az ilyen ábrándozásokba nemsokára veszedelmes képek lopóznak be; ha tehát az ember ki akarja kerülni ez utóbbiakat, kerülnie kell az előbbieket is. Így lassan-lassan annyira vihetjük, hogy képzelőtehetségünket alá tudjuk rendelni akaratunknak.

Ez különösen szükséges a papnál, aki hivatásánál fogva sok kényes belső ügybe avatódik be. Igaz, hogy a beleegyezéstől óvja a felszentelés kegyelme, de csak azon föltétel alatt, ha nem idézi szándékosan emlékezetébe, amit a gyóntatószékben hallott; egyébként kemény próbának

⁹⁷³ *Méditations sur les SS. Ordres*, p. 105, éd. 1874.

⁹⁷⁴ MAYNARD, *Vertus de S. Vincent de Paul*, ch. XIX, p. 306.

⁹⁷⁵ Uo., n. 6.

⁹⁷⁶ Uo., n. 5.

lenne alávetve az erénye; Isten pedig nem kötelezte magát arra, hogy segítségére siet azoknak az oktanoknak is, akik maguk keresik a veszedelmet: „aki a veszélyt szereti, elvész abban.”⁹⁷⁷

1120. C) A szívet éppen úgy meg kell zabolázni, mint a képzelőtehetséget. Ez egyike a legnemesebb, de egyben a legveszedelmesebb képességeinknek. A szerzetesi fogadalmak, vagy a papi felszentelés által Istennek szenteljük szívünket és lemondunk a családi tűzhely örömeiről. De ez a szív fogékony marad ezután is az érzelmek iránt, és ha vannak is különös kegyelmeink, hogy ezek segítségével parancsolni tudjunk a szívünknek, ezek a kegyelmek harci kegyelmek, amelyek a mi részünkről megkövetelik, hogy legyünk résen és küzdjünk hősiiesen.

A *papra* hivatásának gyakorlatában egészen *különös veszedelmek* is várnak. Az ember akaratlanul is vonzódik azokhoz a személyekhez, akikkel szeretettel foglalkozik; ezek viszont indítatva érzik magukat, hogy kifejezésre juttassák velünk szemben érzett hálájukat. Ebből kölcsönös gyöngéd érzelmek fejlődnek ki, amelyek kezdetben természetfölöttiek ugyan, de ha nem vigyázunk, könnyen és hamar természetesek, sőt érzékiek lesznek. Ne ámítsuk tehát magunkat: „Gyakran, mondja de Sales Szt. Ferenc,⁹⁷⁸ azt gondoljuk, hogy Istenért szeretünk valamely személyt, pedig magunkért szeretjük; elhítetjük magunkkal, hogy Istenért szeretjük, pedig azért a vigasztalásért szeretjük, amelyet társaságában érzünk”. Egy híres mondás, amelyet Szt. Ágostonnak tulajdonítanak, rendkívül ügyesen vázolja, hogy miképpen vedlik át fokozatosan a természetfölötti szeretet érzéki szeretetté: „A lelki szeretet érzelmi szül, az érzelmi odaadót, az odaadó bizalmasat, a bizalmas érzékit.”

1121. Hogy az ilyen szerencsétlenséget kikerülhessük, időről-időre *tartsunk lelkiismeret-vizsgálatot*, hogy nem jelentkezik-e nálunk az érzéki barátságunk valamelyes kétségtelen ismertető jele. P. de Valuy így foglalja ezeket röviden össze: „Amikor valamely személynek a külseje kezdi meghódítani szemünket, vagy amikor rokonszenves viselkedése mozgásba hozza a szívet. – Gyöngéd köszöntések, gyöngéd szavak, gyöngéd tekintetek, ismételt apró ajándékok... Bizonyos egymásra-mosolygás, amely minden szónál ékesebben beszél; bizonyos fesztelenség, amely hovatovább bizalmassággá fejlődik, kedveskedések és kiszámított figyelmességek, szolgálataink felajánlása, stb. Keresése az olyan titkos beszélgetéseknek, amelyeket semmi szem, semmi fül nem háborít: ezeknek szükségtelen kinyújtása, indokolatlan keresése. A keveset-beszélés Istenről, a sokat-beszélés önmagáról, egymásról. – Egymásnak kölcsönös dicsérete, körülhízelgése, mentegetése. – Keserű panaszkodás az előljáróktól kapott figyelmeztetés miatt, az akadályok miatt, amelyeket a találkozás elé gördítenek, a gyanú miatt, amely úgy látszik, megfogamzott bennük... – A szeretett személy távollétében érzett nyugtalanság és szomorúság. – A szórakozás az imádságban, amelyet a rá való emlékezés idéz elő, a szeretett személynek rendkívüli hévvel való ajánlása Isten kegyébe, alakjának mélyen a szívbe-vésése, a vele való foglalkozás éjjel-nappal, még az álomban is. – Aggodalmas kérdezősködés utána, puhatolása, hol van, mit csinál, mikor jön vissza, nem szeret-e mást. – Visszaérkezésekor kitörő, szokatlan örömmel való fogadása. – Kínos érzés, amikor újra el kell tőle válnia. Ezer ürügynek kitalálása, csakhogy találkozassunk vele.”

Ne adjon biztonságot az a gondolat, hogy *szent* az a személy, akihez ragaszkodunk: mert minél szentebb valaki, annál vonzóbb: „*quo sanctiores sunt, eo magis alliciunt.*” Másrészt az ilyen jámbor személyek azt gondolják, hogy a pap iránt érzett gyöngéd vonzalmukban nincsen semmi veszedelem, és azért tartózkodás nélkül engedik azt megnyilvánulni; kell tehát, hogy a pap tisztes távolságban tartsa őket.

⁹⁷⁷ Sir 3,27.

⁹⁷⁸ *Vertus religieuses*, p. 73-74.

3° ÁLLÁSBELI KÖTELESSÉGEINK ODAADÓ TELJESÍTÉSE

1122. Az önmegtagadásnak egyik leghasznosabb faja a *tétlenség kerülése*, a munka szeretete. Vessük reá tehát magunkat teljes lélekkel a hit tudományának tanulására, állásbeli kötelességeink pontos teljesítésére. Ezzel kikerüljük azt a veszedelmet, amely a tétlenségben rejlik: „*mert sok gonoszságra tanít a henyélés.*”⁹⁷⁹ Az elfoglalt embert egy ördög kísérti, a tétlen embert száz ördög kísérti. Mit is tehet az ember, ha nincs hasznos munkával elfoglalva? Ábrándozik, könnyűvérű könyveket olvas, hosszú látogatásokat végez, többé-kevésbé veszedelmes beszélgetésekbe elegyedik, képzelőtehetségét mindenféle képek özönlik el, szíve megnyílik mindenféle érzékies érzelemnek és lelke könnyű prédája lesz a kísértésnek.⁹⁸⁰ Ellenkezőleg, amikor az ember belemerül a tanulmányokba, vagy elfoglalja magát hivatásbeli kötelességeinek teljesítésével, a lelke jó és üdvös gondolatokkal telik meg, a szíve nemes érzelmekre hajlamos; nem gondol másra, csak a lelkekre. Elfoglaltságaink sokfélesége már magában is lehetetlenné teszi, hogy valamely határozott személlyel bizalmasabb viszonyba lépjünk. Ha mégis valamikor jelentkezik a kísértés, az az önuralom, amelyet kitartó munkával szerzettünk, könnyűvé teszi, hogy a kísértéstől másfelé irányítsuk figyelmünket: hív a tanulás, hív a munka, és gyorsan kibontakozunk az ábrándozásból, hogy a valóságnak szenteljünk magunkat, amely igénybe veszi életünket.

1123. Nagy jót tesz tehát a *kispapokkal és a papokkal*, aki megtanítja őket arra, hogy szeressék a tanulást, kerüljék a tétlenséget szünidőben is, használjanak ki minden percet. Ha az ember egy tanulási tervet dolgoz ki nekik, ha megmutatja, mit tanuljanak, ami hasznos későbbi hivatásuk teljesítésében, ha rábírja őket, hogy végezzenek valamely tanfolyamot, foglalkozzanak valamely különös kérdéssel, nagy szolgálatot tesz nekik. Ha az embernek nincsen előre elkészített munkaterve, ki van annak téve, hogy elfecsérli az idejét. Ha munkatervünk van, nagyobb lelkesedéssel és kitartással dolgozunk.

4° JÉZUSNAK ÉS ÉDESANYJÁNAK FORRÓ SZERETETE

1124. Ha a munka megóvja értelmünket a veszedelmes gondolatoktól, Istennek szeretete megóvja szívünket az érzékies gerjedelmektől, és ezzel igen sok kísértéstől tart távol.

Az ember szíve szeretetve van teremtvé; a papi vagy szerzetesi állapot nem veszi el tőlünk természetünk érzelmi oldalát, hanem segítségünkre van, hogy természetfölöttivé tegyük azt. Ha szeretjük Istent teljes lelkünkben, ha szeretjük Jézust mindenek felett, sokkal kevésbé fogjuk érezni azt a szükségletet, hogy teremtményekkel töltsük meg szívünket. Klimakus Szt. János⁹⁸¹ is megjegyzi: „Az az erényes ember, akinek olyan mélyen a lelkébe vannak vésve a mennyei szépségek, hogy ügyet sem vet a földi szépségekre, és ezért nem érzi annak a tűznek hevét, amely emészti más emberek szívét.”

1125. De hogy elérjük ezt az eredményt, *Jézus szeretetének* égőnek, áldozatosnak, lenyűgözőnek kell lennie. Akkor ugyanis hármassal előnyt nyújt: 1) annyira *eltölti értelmünket* és szívünket, hogy nem is gondolunk emberi vonzalmakra; ha néha mégis betolakodnának lelkünkbe, azonnal eltávolítjuk őket, elmondva Szt. Ágnes szavait: „Annak vagyok eljegyezve, akinek az angyalok szolgálnak, akinek szépségét ámulva szemlélik a nap és a hold.” Világos,

⁹⁷⁹ *Sir* 33,29.

⁹⁸⁰ *Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis... Facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum.*” (S. HIER., *Epist.*, CXXV, P. L., XXII, 1078).

⁹⁸¹ *Scala*, Grad. XV, 7.

hogy Isten előtt, aki a szépségnek, a jóságoknak, a hatalomnak teljessége, minden teremtmény elhalványul és elveszti vonzóerejét. 2) Sőt mi több: Jézus, aki nem tűr maga mellett bálványokat a szívünkben, élénken *szemünkre fogja vetni* világias érzéseinket, ha szerencsétlenségünkre helyt adtunk volna nekik szívünkben; és az ő szemrehányásainak ostorcsapásai alatt készebbek és erősebbek leszünk a küzdelemre. 3) Végül ő maga is *féltékeny gonddal őriz* minden szívet, amely magát neki szentelte; tehát segítségünkre fog sietni a kísértés idején és megedzi szívünket a teremtmények kísértő vonzásával szemben.

Jézusnak ezt a kiváló szeretetét az *imádságból* kell merítenünk, a szentségek gyakori, buzgó vételéből, az oltáriszentség hűséges látogatásából. Ez a szeretet állandósul szívünkben, ha Jézussal állandó egyesülésben élünk, úgy, amint azt a [153. pontban](#) leírtuk.

1126. Járuljon ehhez az istenszeretethez a *Szűzanya iránti gyöngéd tisztelet*. Már neve is tisztaságot lehel, és úgy látszik, elég őt csupán bizalommal segítségül hívni, hogy a kísértő azonnal megfutamodjék. De főleg, ha valaki magát egészen ennek a jóságos Anyának szenteli ([170-176. pont](#)), örökdió rajta, mint saját jószágán, tulajdonán, és segít legyőzni a legveszedelmesebb kísértéseket is. Imádkozzuk el tehát gyakorta az „*Ó Asszonyom, ó Anyám*” kezdetű imádságot, amely olyan hathatós a tisztátalanság kísértése ellen, valamint az „*Ave maris Stella*”-nak következő versszakát.

<i>Virgo singularis,</i>	<i>O te szűzi szépség,</i>
<i>Inter omnes mitis,</i>	<i>Kiváló szelídség,</i>
<i>Nos culpis solutos,</i>	<i>Tégy tisztákká minket,</i>
<i>Mites fac et castos.</i>	<i>Szelídítsd szívünket.</i>

És ha valamikor elesnénk a küzdelemben, ne feledjük, hogy Mária szeplőtelen szíve egyben a bűnösöknek is menedéke; hogy ha hozzá folyamodunk, megkapjuk a megtérés kegyelmét, és hogy senki sem tudja jobban biztosítani kintartásunkat, mint a hűséggel teljes Szűz.

II. § Az alázatosság⁹⁸²

Ezt azt erényt az igazságossághoz is be lehetne osztani, mivel arra tesz hajlamossá bennünket, hogy annyit tartsunk csak magunkról, amennyi az igazság. Mégis általában az önmérsékléshez osztják be, mert mérsékli azt az önértetet, amelyet a magunk értékének tudata ad. Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *fokozatait*; 3° *kiválóságát*; 4° *gyakorlásának módját*.

I. Mibenléte

1127. 1° Az alázatosság erényét *nem ismerték a pogányok*; az ő szemükben az alázatosság alacsonyosság, nemtelenség, szolgálalkúság, hitványság volt. *De a zsidók ismerték*: a jobb, nemesebb lelkek gyakorolták valamennyire. Ezek a hittől megvilágosított, erényes emberek beismerték semmiségüket, nyomorúságukat, és türelemmel vették Isten kezéből a megpróbáltatásokat, mint a kiengesztelésre szolgáló eszközöket. Akkor lehajlott hozzájuk az Isten és segítségükre sietett, mert szerette meghallgatni az alázatosak imádságát és szívesen

⁹⁸² CASSIANUS, Collat. XVIII, ch. XI; S. J. CLIMACUS, *Scala*, XXV; S. BERNARDUS, *De gradibus humilitatis et superbiae*; S. THOMAS, II^a II^{ae}, q. 161; RODRIGUEZ, P. II, Tr. III; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IIIe P., ch. IV-VII; J.-J. OLIER, *Introduction*, ch. V; L. TRONSON, *Tr. de l'humilité*; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, tr. III, art. XI; S. LIGUORI, *La véritable épouse*, ch. XI; MGR GAY, *Vie et Vertus*, tr. VI; V. LIBERMANN, *Ecrits spirit.*, De l'humilité; BEAUDENOM, *Formation à l'humilité*; Ch. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, t. II, p. 305-342; D. COL. MARMION, *Christ idéal du moine*, XI, p. 277-333.

megbocsájt a bánatos és megtört szívű bűnösöknek. Azért amikor Krisztus Urunk alázatosságot és szelídséget hirdetett, megérthették beszédét. Mi még jobban megértjük, miután megszívleltük az alázatosságnak azt a ragyogó példáját, amelyet Krisztus Urunk maga adott nekünk rejtett és nyilvános életében, kínszenvedésében, de legfőképpen az oltáriszentségben.

Az alázatosságot így lehet **meghatározni**: *természetfölötti erény, amely önismeretre tanít, és arra tesz hajlamossá, hogy magunkról az igazságnak megfelelő véleményt alkossunk, és hogy keressük a magunk háttérbe szorítását és kevésre becsülését.* Vagy ahogyan Szt. Bernát röviden jellemzi: „az az erény, amely által az ember nagyon helyes önismerettel lefokozza magát a maga szemében: *virtus, qua homo verissima sui agnitione, sibi ipsi vilescit.*”⁹⁸³ Ezt a meghatározást jobban meg fogjuk érteni, miután kifejtettük, hogy mi az alázatosság alapja.

1128. 2° Az alázatosság **alapja**. Az alázatosságnak kettős alapja van: az *igazság* és az *igazságosság*. Az igazság, amely megköveteli, hogy olyanoknak ítéljük magunkat, amilyenek tényleg vagyunk; és az igazságosság, amely arra indít, hogy ennek az önismeretnek megfelelően viselkedjünk.

A) Hogy magunkat helyesen megismerjük, ahhoz tudnunk kell, mondja Szt. Tamás,⁹⁸⁴ hogy bennünk mi az Istené és mi a mi sajátunk. Mármost, mindaz, ami jó van bennünk, az Istentől ered és az Isten tulajdona, mindaz pedig, ami hibás, ami rossz, az mitőlünk van: „*In homine duo possunt considerari, scilicet id quod est Dei, et id quod est hominis. Hominis autem est quidquid pertinet ad defectum; sed Dei est quidquid pertinet ad salutem et perfectionem.*”

Az igazságosság tehát föltétlenül azt követeli, hogy megadjunk Istennek, és csakis Istennek, minden tiszteletet és dicsőséget: „*Tisztesség és dicsőség érte az örökkévalóság halhatatlan, láthatatlan királyának, az egy Istennek*”⁹⁸⁵ ... *Az áldás és a dicsőség és a bölcsesség és a hálaadás, a tisztelet és a hatalom és az erősség a mi Istenünké.*”⁹⁸⁶

Szó sincs róla, van bennünk valamilyes jó: jó természetes lényünk, főképpen pedig jók természetfölötti kiváltságaink; az alázatosság nem is tiltja meg, hogy ezeket észrevegyük, hogy megcsodáljuk. De amint akkor, amikor valamily képet megcsodálunk, a festőnek szól hódolatunk és nem a vászonnak, azonképpen amikor megcsodáljuk az Istennek adományait és kegyelmeit bennünk, őt illeti meg csodálatunk, és nem magunkat.

1129. B) Egyébként *bűnös voltunk* is megalázkodásra szorít. Bizonyos értelemben el lehet mondani, hogy mi magunktól csak bűn vagyunk, mert bűnben születtünk, és mindenkor bennünk van a gonosz kívánság, amely bűnre ösztökél.

a) Amikor a világba lépünk, már be vagyunk szennyezve az *eredeti bűnnel*, amelytől csakis Isten irgalmassága tud bennünket megtisztítani. **b)** És mennyi *személyes bűnt* követtünk el öntudatunk felébredése óta! Ha életünkben csak egyetlen halálos bűnt is követünk el, ezért megérdemljük az örökké tartó megalázást. De akkor is, ha csak bocsánatos bűnöket követtünk el, számot kell azzal vetnünk, hogy ezek legcsekélyebbike is Istennek megbántása, szándékos engedetlenség Isten törvényével szemben, lázadás, amellyel a magunk akaratát elébe helyeztük az Isten akaratának: mindezt egy egész életen folytatott vezeklés sem tudná teljesen jóvátenni. **c)** Sőt mi több, akkor is, amikor bűneink el vannak már törölve, mélységes törekvést, *hajlamot* hordozunk magunkban, amely bűnre unszol; annyira, hogy Szt. Ágoston⁹⁸⁷ tanúsága szerint, ha nem követtük el a világ minden bűnét, ezt csakis Isten segítő kegyelmének köszönhetjük.

⁹⁸³ *De gradibus humil.*, c. I, n. 2.

⁹⁸⁴ II^a II^æ, q. 161, a. 3.

⁹⁸⁵ *1Tim* 1,17.

⁹⁸⁶ *Jel* 7,12.

⁹⁸⁷ *Confess.*, lib. II, c. 7.

Csak igazságosságot gyakorlunk, ha szeretjük a megalázásokat, ha elfogadjuk a szemrehányásokat. Ha azt mondaná valaki, hogy fősvények, tisztességtelenek, kevélyek vagyunk, igazat kellene neki adni, mert tényleg mindezen hibákra hajlandóság van bennünk. „Így, mondja Olier,⁹⁸⁸ minden üldöztetésben, betegségben, lenézésben, vagy más megpróbáltatásban Isten pártjára kell állanunk önmagunkkal szemben, és azt kell mondanunk, hogy mindezt nagyon megérdemljük, sőt mi több, Istennek joga volna ahhoz, hogy minden teremtményét felhasználja megbüntetésünkre; azért imádjuk azt a nagy irgalmasságot, amellyel jelenleg kezel bennünket, jól tudva, hogy igazságosságának idején keményebben fog velünk bánni.”

Itt van tehát az alázatosság két alapja: mivel önmagunktól semmisen vagyunk, szeretnünk kell a háttérbe-szorulást, a rólunk való megfélemezést: nesciri, pro nihilo reputari; mivel pedig bűnösök vagyunk, megérdemljük a megvetést és a megalázást.

II. Az alázatosság fokozatai

A különféle szempontok szerint különféleképpen lehet osztályozni az alázatosságot. Ezeket a szempontokat három csoportosításban lehet összefoglalni. Az első Szt. Benedektől származik, a második Szt. Ignációtól, a harmadik Oliertől.

1130. 1° Szt. Benedek tizenkét fokozata. Cassianus tíz fokozatot különböztetett meg az alázatosság gyakorlásában. Szt. Benedek kiegészítette ezt a csoportosítást még két fokozatnak a hozzáadásával. Hogy megértsük ennek a csoportosításnak alapját, megjegyezzük, hogy Szt. Benedek⁹⁸⁹ szerint ez az erény „a léleknek az az állandó magatartása, amely megfelel az Isten és a szerzetes között fennálló viszonyoknak, amennyiben ez bűnös teremtmény és fogadott gyermek.” Az Isten iránti tiszteleten alapszik és a tulajdonképpeni alázatosságon kívül magában foglalja az engedelmességet, a türelmet, a szerénységet. Ezen tizenkét fokozat közül hét a belső lelki tényekre vonatkozik, öt pedig a külső cselekedetekre.

1131. A belső tények között foglalnak helyet:

1) *Az Isten félelme*, amelynek szüntelenül szemünk előtt kell lebegnie, és amely a parancsok megtartására szorít. Ez a félelem előbb csak a büntetésektől való félelem, de később tisztelettel vegyes félelemmé lesz, míg végre tisztán imádásba megy át; „Az Úr félelme szent, megmaradó örökön örökké.”⁹⁹⁰

2) *Az engedelmisség*, azaz akaratunknak Isten akaratára alárendelése: ha ugyanis Istent tiszteljük és tőle félünk, akkor mindenben teljesíteni fogjuk az ő akaratát. Ez az engedelmisség az alázatosság ténye, mert kifejezése Istentől való függésünknél.

3) *Engedelmisség az előljárók iránt* Isten iránt való szeretetből. Nehezebb alávetni magunkat az előljáróknak, mint magának az Istennek: ahhoz nagyobb hit kell hogy az ember előljáróiban Istent lássa, és tökéletesebb önmeggyőzés, mert ez az engedelmisség több tárgyra terjed ki.

4) *A türelmes engedelmisség*, amely kitart a legnehezebb körülmények között is, és panaszszó nélkül viseli el a megbántásokat, főleg akkor, ha a megalázás az előljárók részéről jön. Hogy ez sikerüljön, gondolnunk kell a mennyei jutalomra, valamint azokra a szenvedésekre és megalázásokra, amelyeket az Úr Jézusnak kellett kiállania.

⁹⁸⁸ *Catéch. chrétien*, I. P., leç. XVIII.

⁹⁸⁹ D. COLUMBA MARMION, *Le Christ, idéal du moine*, 1922, p. 299.

⁹⁹⁰ *Zsolt* 18,10.

5) *Titkos hibáinknak* (és ide tartoznak gondolataink is) a *bevallása* előljáróink előtt, a szentségi gyónáson kívül.⁹⁹¹ Az alázatosságnak ilyen gyakorlása hatalmas fék lesz: az a gondolat, hogy mindent be kell majd vallanunk előljáróinknak, gyakran megállítja az embert a lejtőn.

6) *Szíves elfogadása* az összes nélkülözéseknek, alacsony foglalkozásoknak, abban a meggyőződésben, hogy haszontalan szolgák vagyunk.

7) Az az őszinte, a szív mélyéből jövő *meggyőződés*, hogy a legutolsók vagyunk az emberek között. Ez ritka fokozat; a szentek is úgy értelmezik, hogy ha mások olyan kegyelmekben részesültek volna, mint ők, náluk jobbak lennének.

1132. Ezek a belső lelki tények *külső cselekedetekben* is megnyilvánulnak. Ezek közül a fontosabbak a következők:

8) *A különködés kerülése.* Ne tegyen az ember semmi rendkívülit, hanem elégedjék meg azzal, amit a szabályok előírnak, amire az idősebbek példát adnak, vagy amire nézve jogos szokás van érvényben. Aki fel akar tűnni, az kevély vagy hiú.

9) *A hallgatás.* Tudjunk hallgatni, ha nem kérdeznak, vagy ha nincsen megfelelő okunk a beszédre, adjunk másoknak alkalmat arra, hogy kibeszélhessék magukat. A szóvívésben tényleg nagyon sok hiúság van.

9) *Mérséklet a nevetésben.* Szt. Benedek nem ítéli el a nevetést, amikor az a lelki öröm kifejezője; hanem csak a rosszféle nevetést, a hahotát, a gúnykacajt, vagy a kacaghatnámságot, amely mindig kész kitörni, és ezzel kevés tiszteletet tanúsít az Isten jelenléte iránt, és kevés alázatosságról tesz tanúságot.

11) *Mérséklet a beszédben.* Ha az ember beszél, beszéljen szelíden és szerényen, hangoskodás nélkül, a bölcsnek komolyságával és megfontoltságával.

12) *A szerény viselkedés.* Járjunk, ülünk, álljunk, nézzünk szerényen, negédség nélkül, fejünket hajtsuk kissé le, mert Isten színe előtt állunk, és legyünk annak tudatában, hogy mi, szegény bűnösök, nem vagyunk méltók arra, hogy szemünket az égbe emeljük.

Sz. Benedek, miután kifejtette az alázatosságnak különféle fokozatait, hozzáteszi, hogy ezek az Istennek tökéletes szeretetére vezetnek, amely kizárja a félelmet. Az Isten szeretete, íme ez a végcél, ahová elvezet az alázatosság. Igaz, hogy nehéz az út, de gyönyörű a magaslat, amelyre felvezet.

1133. 2° **Szt. Ignác** három fokozata. A lelkigyakorlatok második hetében fejti ki Szt. Ignác az alázatosság három fokozatát, amelyek lényegükben nem egyebek, mint az önmegtágadás fokozatai.

1) *Az első fokozat* „abban áll, hogy lealacsonyítom és megalázom magamat, amennyire csak bírom, és amennyire csak szükséges ahhoz, hogy mindenben teljesítsem Isten parancsát: annyira, hogy ha felajánlanák nekem az egész világot, vagy ha halállal fenyegetnének is meg, akkor sem gondolkoznék még a lehetőségén sem annak, hogy megszegjem Istennek, vagy az embereknek egy olyan emberi parancsolatát, amely halálos bűn terhe alatt kötelez.” Ez a fokozat elengedhetetlen minden kereszténynek, aki a kegyelem állapotát nem akarja elveszíteni.

2) Az alázatosság *második fokozata* tökéletesebb, mint az első. „Abban áll, hogy akaratum és érzelmiink teljesen közönyös legyen a gazdagság és a szegénység, a tisztelet és a megvetés, a hosszú élet, és a rövid élet iránt, ha mindezek egyformán szolgálják Isten dicsőségét és lelkünk üdvösségét. Sőt mi több, ha megnyerhetném az egész világot, vagy ha megmenteném ezzel

⁹⁹¹ Az új Egyházi Törvénykönyv szerint a szerzetesek előljárói nem kötelezhetik alattvalóikat arra, hogy lelkiismeretükről számot adjanak; de hozzáteszi: „Hasznos a szerzetesekre, ha gyermeki bizalommal fordulnak előljáróikhoz, és ha ezek papok, feltárják előttük lelkiismereti kétségeiket és aggodalmaikat is.” (530. kánon).

életemet, egy pillanatig sem haboznék elvetni még annak gondolatát is, hogy ezért egyetlen bocsánatos bűnt elkövessek.” Ez már igen tökéletes lelki készség, amelyre nagyon kevés lélek jut el.

3) „Az alázatosság *harmadik fokozata* igen tökéletes. Magában foglalja az első kettőt, de annál tovább megy: föltéve, hogy az Isten dicsérete és dicsősége egyenlő lenne, akkor is, hogy tökéletesebben utánozzam a mi Urunk Jézus Krisztust és hogy hasonlóbb legyek hozzá, inkább szeretnék a szegény Jézus Krisztussal szegény lenni, mint gazdag; jobban szeretném a gyalázásokkal tetézett Jézussal a gyalázatokot, mint a megtiszteltetéseket, haszontalan és okatlan embernek kívánnék tartatni Jézus Krisztus iránti szeretetből, akit nálam előbb tartottak ilyennek, inkább, mintsem bölcsnek és okosnak számítani a világ szemében.” Ez a tökéletesek fokozata, a kereszt szeretete egyesülésben Jézus Krisztussal és az ő szeretetéért. Aki idáig eljutott, az a szentek útján jár.

1134. 3° Az alázatosság három fokozata **Olier** szerint. Miután *Catéchisme chrétien c.* művében kifejtette az alázatosság szükségességét és a módokat, amelyekkel a kevélységet le lehet küzdeni, az *Introduction*-ban kifejti a belső alázatosságnak három fokozatát, amely a buzgóbb lelkekben megtalálható.

a) *Az első* abban áll, hogy az embernek tetszik a maga alacsonyágának, haszontalanságának, hibáinak, bűneinek ismerete. Ezeknek a hibáknak az ismerete egymagában még nem alázatosság. Vannak, akik felismerik hibáikat, de elszomorodnak ezen a felismerésen és keresnek magukban olyan jótulajdonságokat is, amelyek felmentik a megszégyenüléstől; ez a kevélység megnyilatkozása. De ha az embernek tetszik hibáinak felismerése, ha az ember szereti, hogy nyomorult, hitvány, ez már alázatosság.

Ha az ember, szerencsétlenségére, halálos bűnt követett el, azt mindenesetre gyűlölnie kell, de szeretnie kell az alacsony állapotot, melybe a bűn következtében került. Hogy az embernek tetszhessen a maga nyomorúsága, gondolja meg, hogy ezzel Istent megtiszteli, mivel a mi alacsonyágunk feltünteti Isten nagyságát, és a mi vétkességünk Istennek szentségét. A lélek bevallja ezzel, hogy semmit sem ér; hogy magától nem tehet semmi jót, hanem hogy minden Istentől jön, minden tőle függ; és hogy bennünk mindent ő cselekszik.

b) *A második* fokozat abban áll, hogy szeressünk alávalóknak, semmiknek, hitványoknak, bűnösöknek tartatni mindenkitől. Mert ha ismerve nyomorúságunkat és benne megnyugodva mégis azt kívánnánk, hogy becsüljenek az emberek, álszentek lennének, mert jobbaknak kívánnánk látszani, mint amilyenek a valóságban vagyunk.

Erre, sajnos, hajlamosak vagyunk: azért elszomorít, ha felismeri valaki hibáinkat; munkáinkban sikerre áhítozunk, és igyekszünk megnyerni mások becsülését. Pedig ha valaki kizárólag magának kívánja a becsülést, úgy jár el, mint a tolvaj és a rabló, aki elidegeníti azt, ami tulajdonképpen a mindenek uráé, az Istené. Az alázatos lélek, ellenkezőleg, nem törődik azzal, hogy mit gondolnak róla; valósággal fáj neki, ha dicsérik, és jobban szeretne ezer gyalázást, mint egy dicséretet, mert meg van arról győződve, hogy az egyik igazságon alapul, a másik ellenben hazugságon.

c) *A harmadik* fokozat abban áll, hogy az ember nemcsak hitványnak, alávalónak, megvetésre méltónak kíván tartatni, hanem az a vágya, hogy mint ilyennel bánjanak vele. Örömmel fogadja az összes lehető lealázásokat és megszégyenítéseket, mert azt kívánja, hogy úgy kezeljék, amint véleménye szerint megérdemli. Mert csak megvetésre érdemes a semmi, amiben nincsen semmi értékes; és csak megvetésre érdemes a bűn, amely eltávolít bennünket az igaz jótól, az Istentől.

Így, amikor Isten szárazságot, lelki lehangoltságot és csömört küld reánk, Istennek kell pártját fogunk saját magunkkal szemben, és be kell ismerni, hogy Isten méltán hagy el munkáinkban és személyünkben. Sőt mi több, ha feljebbvalóink, társaink, vagy akár alantasaink rosszul bánnak velünk, örvidenünk kell neki, abban a meggyőződésben, hogy ez a

bánásmód a legméltóbb, a legigazságosabb, reánk nézve a legelőnyösebb és a leginkább megfelelő Jézus Krisztus kívánságainak. Még a mennyországba sem szabad magas helyre kíváncskozni kevélységből. Mindenesetre óhajthatjuk, hogy Istent a tőlünk telhető legmagasabb fokban szeressük, és hogy eljussunk a boldogságnak arra a fokára, amelyre Isten szánt, de ami a helyet illeti, amelyet a mennyországban el fogunk foglalni, azt bízunk egészen Istenre.

„Akkor az ember elérte az igazi önmegsemmisítést és nem marad egyebe, mint az Isten, aki benne él és benne uralkodik.”

1135. Összefoglalás. Mindazoknak a szempontoknak, amelyeket Szt. Benedek, Szt. Ignác és Olier után kifejtettünk, megvan a maguk létjogosultsága; a lelkivezető dolga, hogy mindegyik léleknek azt ajánlja, amelyik állapotának legmegfelelőbb.

III. Az alázatosság kiválósága

Hogy megérthessük a szenteknek erről a tárgyról adott nyilatkozatait, megjegyezzük, hogy az alázatosságot szemlélhetjük önmagában is, és úgy is, mint a többi erények alapját.

1136. 1° Az alázatosság, mondja Szt. Tamás,⁹⁹² **önmagában** véve alacsonyabb rendű, mint az isteni erények, amelyeknek tárgya közvetlenül az Isten; alacsonyabb rendű egynemely erkölcsi erénynél is, pl. az okosságnál, az istentiszteletnél, a törvényhozói igazságosságnál, amely a közjót tartja szem előtt; de magasabb rendű a többi erkölcsi erényeknél (talán az engedelmisséget kivéve), mert általános jellegű, és mert minden dologban alávet bennünket az isteni rendnek.

1137. 2° Ha azonban az alázatosságot úgy tekintjük, mint amely **a kegyelem kincsházájának kulcsa** és az erények alapja, akkor egyike a legkiválóbb erényeknek.

A) Az alázatosság az a kulcs, amely megnyitja a *kegyelmek* kincsházáját: „mert Isten... az alázatosoknak ad kegyelmet.”⁹⁹³ **a)** Az Isten tudja ugyanis, hogy az alázatos nem kevélykedik a kapott kegyelmekkel, hogy nem legyezi velük a maga hiúságát, hanem Istenre hárítja a dicsőséget; azért ha *bőségesebben önti* ki reá kegyelmeit, ezzel csak a maga dicsőségét növeli. Ellenkezőleg, Isten megvonja kegyelmeit a kevélyektől: „a kevélyeknek ellenáll,”⁹⁹⁴ mert ezek maguknak tulajdonítják a kegyelem ajándékait és kevélykednek velük. Ezt pedig nem szenvedheti az Isten: „Dicsőségemet másnak nem adom.”⁹⁹⁵

b) Másrészről az alázatosság *kiveti* a lélekből az önszeretetet és a *hiúságot*, ezzel bővíti befogadó képességét, amelyet Isten igyekszik kitölteni kegyelmeivel. Hiszen, amint Szt. Bernát⁹⁹⁶ mondja, szoros rokonság van az alázatosság és a kegyelem között: „Az isteni kegyelemnek mindenkor bizalmas rokona szokott lenni az alázatosság erénye.”

1138. B) Az alázatosság továbbá *alapja az összes erényeknek*. Ha nem is anyjuk, legalább is tápláló dajkájuk. És pedig kétféle értelemben is: először, mivel nélküle nincsen szilárd erény, másodsor, mivel vele minden erény mélyebb és tökéletesebb lesz.

1) Aminthogy a kevélység a *hitnek* nagy akadály, éppen úgy az alázatosság hitünket készítessebbé, könnyebbé, erősebbé és felvilágosultabbá teszi: „*Elrejtetted ezeket a*

⁹⁹² II^a II^a, q. 161, a. 4.

⁹⁹³ IPét 5,5.

⁹⁹⁴ Uo.

⁹⁹⁵ Iz 42,8.

⁹⁹⁶ Super Missus est, homil. IV, 9.

bölcseknek, de kinyilvánítottad a kisdedeknek.”⁹⁹⁷ Hiszen könnyebb szolgaságba hajtani értelmünket a hit tekintélye előtt, ha tudatában vagyunk Istentől való teljes függésünknek: „szolgaságba hajtunk minden értelmet, Krisztus iránt való engedelmisségbe.”⁹⁹⁸ De megfordítva is: a hit megmutatja nekünk Isten végtelen fölségét és a mi semmiségünket, ezért erősíti bennünk az alázatosságot.

2) Ugyanez áll a *reményről* is: a kevély bízik önmagában, és túl sokat vár a maga erejétől, ezért nem gondol arra, hogy kikérje Isten segítségét. Az alázatos ellenben minden reményét Istenbe helyezi, mert nincs bizalma önmagához. A remény viszont alázatosabbakká tesz, mert megmutatja nekünk, hogy a mennyei javak felülmúlják erőnket és azért a kegyelem mindenható segítsége nélkül nem tudnánk elérni azokat.

3) A *szeretnek* ellensége a rendetlen önszeretet; mert az isteni szeretet csak olyan lélekben tud gyarapodni, amelyből el van távolítva a rendetlen önszeretet. Az Isten szeretete viszont növeli bennünk az alázatosságot, mert boldogságunkat találjuk abban, ha semmivé lehetünk az előtt, akit szeretünk. Azért mondja Szt. Ágoston,⁹⁹⁹ hogy nincs fölségesebb dolog, mint a szeretet, de ezt csak az alázatosak gyakorolhatják: „*Nihil excelsius via caritatis, et non in illa ambulat, nisi humiles.*” A felebaráti szeretet gyakorlására sincsen biztosabb eszköz, mint az alázatosság, amely fátyolt vet felebarátaink hibáira, és arra indít, hogy gyarlóságaikat is részvétellel kezeljük, nem haraggal.

1139. 4) *Az istentisztelet* is annál tökéletesebb lesz bennünk, minél világosabban látjuk, hogy meg kell magunkat semmisítenünk és áldozatul hoznunk az Istenért.

5) *Az okosság*nak szüksége van rá: mert az alázatosak tulajdonsága, hogy szeretnek elmélkedni és fontolgatni a cselekvés előtt.

6) *Az igazságosságot* nem lehet gyakorolni alázatosság nélkül, mivel a kevély túlhajtja a maga jogait felebarátainak kárára.

7) *A lelki erősség*, mivel nem az embertől magától jön, hanem az Istentől, csak azoknál lehet meg valóságosan, akik a maguk gyengeségének tudatában Istenre támaszkodnak és tőle kérnek erőt.

8) *Az önmérséklés és a tisztaság*, amint fentebb láttuk, feltételezik az alázatosságot. A szelídséget és a béketűrést sem lehet tökéletesen gyakorolni, ha az ember nem tudja alázatos lélekkel fogadni a megalázásokat.

Így tehát elmondhatjuk, hogy alázatosság nélkül nincsen szilárd és tartós erény; és hogy ellenkezőleg, vele kapcsolatban minden erény növekedik, és mélyebb gyökeret ver a lélekben. Azért fejezzük be Szt. Ágoston¹⁰⁰⁰ szavaival: „Nagy akarsz lenni? A legkisebben kell kezdeni. Nagy és magas művet kívánsz építeni? Az alázatosságot kell alapjául vetni. – *Magnus esse vis? A minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? De fundamento prius cogita humilitatis.*”

IV. Az alázatosság gyakorlatának módja

1140. A kezdők küzdjenek mindenekelőtt a kevélység ellen, amint mondtuk a [838-844. pontban](#). A haladók törekedjenek utánozni Jézus Krisztus alázatosságát.

1141. 1° Igyekezzenek magukba vonzani az alázatos **Jézus érzületét**. Ezt mondja Szt. Pál is: „*Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt, aki midőn*

⁹⁹⁷ Mt 11,25.

⁹⁹⁸ 2Kor 10,5.

⁹⁹⁹ Enarrat. in Ps. CXLI, c.7.

¹⁰⁰⁰ Sermo 10 de Verbis Domini.

az Isten alakjában volt... kiüresítette önmagát” ...¹⁰⁰¹ Gyakran kell tehát elmélkedniük Jézus alázatosságán, meg kell azt csodálni és igyekezni kell utánozni. Erre kiváló példát adott nekünk rejtett életében, nyilvános életében, szenvedésében, és nem szűnik meg adni ma sem az ő oltáriszentségi életében.

A) Az az erény, amelyet *rejtett életében* leginkább gyakorol, az alázatosság és az elhúzódás, **a)** Gyakorolja ezt már *születése előtt* kilenc hónapon keresztül Szűz Máriának méhében, ahol elrejti isteni tulajdonságait a lehető legteljesebb mértékben: „kiüresítette önmagát.” Aláveti magát a császár parancsának: „Rendelet méne ki Augustus császártól.”¹⁰⁰² Türelmesen elszenvedi azt a visszautasítást, amelyben anyja részesül: „*nem kaptak helyet a szálláson.*”¹⁰⁰³ Panaszszó nélkül viseli el az emberek hálátlanságát, akik nem készítettek neki helyet szívükben: „*tulajdonába jöve, de övéi őt be nem fogadják.*”¹⁰⁰⁴ **b)** Gyakorolja az alázatosságot *születésében*, amikor mint pólyákba takart, jászolba fektetett gyermek jelenik meg előttünk: „*Találni fogtok egy kisdedet, pólyákba takarva és jászolba fektetve.*”¹⁰⁰⁵ És ez a kisded az Isten Fia, egyenlő az Atyával, az örök Bölcsesség!

c) Gyakorolja az alázatosságot *születését követő* összes életkörülményeiben: mint közönséges gyermeket, őt is körülmetélik, megváltják két gerlicén; kénytelen Egyiptomba menekülni Heródes üldözése elől, pedig egyetlen szavával megsemmisíthetné a kegyetlen zsarnokot. **d)** És micsoda elhúzódás názareti élete! Eldugva Galileának egy kicsiny falujában segít anyjának a háztartási munkákban, inas és munkás, és így tölt el harminc esztendőt engedelmességben, ő, aki a világ ura: „*és engedelmes vala nekik.*”¹⁰⁰⁶ Érthető, ha Bossuet¹⁰⁰⁷ így kiált fel: „O istenem, megrendülök újra! Kevélység, jöjj és pukkadj meg erre a látványra! Jézus az ács fia, ács maga is; csak erről a mesterségéről ismerik, és más munkáját meg sem nevezik; más tevékenységét fel sem említik.”

1142. B) Jézus *nyilvános életében* is gyakorolja a magáról való megfeledezés erényét, amennyire ez összeegyeztethető hivatásával. Mindenesetre Isten fiának kell magát hirdetnie szavával és cselekedetével; de szerényen, módjával teszi ezt: elég világosan beszél, hogy a jóakarátú emberek higgyenek benne, de nem olyan erőszakosan, hogy kikényszerítse a hódolatot. Alázatossága megnyilvánul minden cselekedetében.

a) *Tudatlan*, kevés műveltségű, következőképpen lenézett *apostolokkal* veszi magát körül: valamennyien halászok, egy pedig vámos! Különös szeretetébe veszi azokat, akiket lenéz a világ: a szegényeket, a bűnösöket, a szomorkodókat, a gyermekeket, a világ mostoháit. Alamizsnából él, és nincsen hajléka, **b)** *Tanítása egyszerű*, közérthető: hasonlatait és példabeszédeit a mindennapi életből meríti; nem az a törekvése, hogy megbámulják, hanem hogy oktasson és megnyerje a szíveket. **c)** *Csodát csak ritkán művel*, és azoknak is, akiket meggyógyít, nem egyszer szívükre köti, hogy ne szóljanak senkinek. Nincs benne feltűnésre számító önsanyargatás: úgy étkezik, mint mindenki más, elmegy a kánai menyegzőre is, néhány lakomára is hivatalos. Kerüli a népszerűséget; azzal sem törődik, hogy tanítványainak nincs mindenkor ínyére („*kemény beszéd ez*”);¹⁰⁰⁸ mikor pedig királlyá akarják tenni, elfut a nép elől. **d)** Ha megvizsgáljuk legbensőbb érzelmeit, láthatjuk, hogy mennyei Atyjának és az embereknek szolgálatában akar élni; még ítéleteiben is függni kíván az Atyától: „*Én nem ítélek*

¹⁰⁰¹ *Fil* 2,5-7.

¹⁰⁰² *Lk* 2,1.

¹⁰⁰³ *Lk* 2,7.

¹⁰⁰⁴ *Jn* 1,11.

¹⁰⁰⁵ *Lk* 2,12.

¹⁰⁰⁶ *Lk* 2,51.

¹⁰⁰⁷ *Elévations*, XX. Semaine, 8. Elév.

¹⁰⁰⁸ *Jn* 6,61.

senkit. ¹⁰⁰⁹ Amikor tanít, csak annak kinyilatkoztatását közvetíti, aki őt küldötte: „Az igéket... nem magamtól mondom, ¹⁰¹⁰ „Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött. ¹⁰¹¹ Magától semmit sem tesz, hanem csak hogy Atyja akaratát teljesítse: „Nem cselekedhetem én magamtól semmit... az Atya énbennem lakván, ő maga cselekszi a tetteket is. ¹⁰¹² Azért nem a maga dicsőségét keresi, hanem az Atyáét; csak azért él a földön, hogy megdicsőítse az Atyát: „És... nem keresem a magam dicsőségét ¹⁰¹³ ... Én téged megdicsőítettem a földön. ¹⁰¹⁴ Sőt mi több, ő, aki a világ ura, szolgájává szegődik az embereknek: „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon. ¹⁰¹⁵ Egyszóval az Úr Jézus állandóan megfélemez magáról, hogy szolgáljon Istennek és az embereknek.

1143. C) Mindez jobban kiviláglik *szenvedésében*, amikor az elvetett ember alázatosságát gyakorolja.

Ő, aki a szentség maga, magára vállalta bűneinket, elszenvedte az értük járó büntetést, mintha ő lett volna a bűnös: „Azt, aki nem ismert bűnt, értünk való áldozattá telte. ¹⁰¹⁶

a) Innen származott az a *levertség*, félelem, elkeseredés, amelyet elszenvedett a Getszemáni-kertben, amikor magán érezte bűneink rettenetes terhét: „Kezde remegni és gyötrődni... Szomorú az én lelkem mindhalálig. ¹⁰¹⁷

b) Jézus ezen állapotából következik *sok megaláztatása*: Júdás elárulja, de neki csak barátságos szava van hozzá: „Barátom, mi végre jöttél? ¹⁰¹⁸ Apostolai elhagyják, de ő tovább is szereti őket. Elfogják, megkötözik, mint egy közönséges gonosztevőt, de ő meggyógyítja Malchust, akit Szt. Péter megsebesített. A szolgaszemélyzet kezére adatik, megcsúfolják, de ő nem panaszkodik. Igaztalanul rágalmazzák, de ő nem védekezik és csak a főpap ünnepélyes szavaira felel, mert benne tiszteli az isteni tekintélyt. Tudja, hogy felelete halált jelent számára, de csak megmondja az igazságot. Heródes esztelenként kezeli, de nem szól egy szót sem, csodát sem művel, hogy megvédelmezze becsületét. A nép, amellyel annyi jót tett, elébe helyezi Barabbást; de Jézus tovább is szenved ennek a népnek megtéréseért. Pilátus igazságtalanul halálra ítéli, de ő hallgat, engedi magát megostorozni, tövissel megkoronázni, kicsúfolni mint komédiás-királyt; panaszszó nélkül veszi vállára a nehéz keresztet, és hangot sem ad, amikor keresztre szegezik. Amikor ellenségei gúnyolják, imádkozik értük, és mentetgeti őket az Atyánál. Meg van fosztva minden vigasztalástól, elhagyva tanítványaitól, megalázva emberi méltóságában, csorbítva becsületében. Szívesen fogadja a gyalázat minden nemét, mígnem elmondhatja a zsoltáros szavait: „Én pedig féreg vagyok és nem ember; emberek gyalázata és a nép megvetése. ¹⁰¹⁹ És értünk bűnösökért és mi helyettünk viselte panaszszó nélkül mindezeket a megalázásokat: „Ki midőn szidalmaztatott, nem szidalmazott, midőn szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem átadta magát az őt igazságtalanul elítélőnek. ¹⁰²⁰ Szabad-e tehát nekünk, bűnösöknek valaha panaszkodni, még ha mindjárt igazságtalanul vádolnának is?

¹⁰⁰⁹ Jn 8,15.

¹⁰¹⁰ Jn 14,10.

¹⁰¹¹ Jn 7,16.

¹⁰¹² Jn 5,30;14,10.

¹⁰¹³ Jn 8,50.

¹⁰¹⁴ Jn 17,4.

¹⁰¹⁵ Mt 20,28.

¹⁰¹⁶ 2Kor 5,21.

¹⁰¹⁷ Mk 14,33.34.

¹⁰¹⁸ Mt 26,50.

¹⁰¹⁹ Zsolt 21,7.

¹⁰²⁰ 1Pét 2,23.

1144. D) Az Úr Jézus élete az *oltáriszentségben* újra példát ad az alázatosságra.

a) Itt is *rejtve van* Jézus, még jobban, mint a jászolban, jobban, mint a Kálvárián: „a kereszten rejtett csak az istenség, de itt elrejtve van istenség s emberség.”¹⁰²¹ És mégis az oltárszekrény titokzatos mélyéből ő első létesítő oka mindannak a jónak, ami csak történik a világon: ő sugalmazza, erősíti, vigasztalja a hithirdetőket, vértanúkat, szüzeket... És rejtve kíván maradni, az az óhajtása, hogy ne ismerjék és semminek tekintsék, *nesciri, pro nihilo reputari*.

b) És *mennyi megalázásnak*, sértésnek van kitéve szeretetének szentségében nemcsak a hitetlenek részéről, akik megtagadják jelenlétét a szentségben, nemcsak az istentelenek részéről, akik megszenteltetnek testét és véré, hanem a keresztények részéről is, akik gyöngeségből és gyavaságból méltatlanul járulnak a szentáldozáshoz; és nem egyszer azoknak a lelkeknek részéről is, akik neki vannak szentelve, de elfelejtik és magára hagyják az oltárszekrényben: „*Így hát egy óráig sem bírtatok virrasztani velem?*”¹⁰²² Ő mégis, ahelyett hogy panaszkodnék, nem szűnik meg egyre mondani: „*Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradotok és terhelve vagytok, és én megenyhítlek titeket.*”¹⁰²³

Ezek valóban mind olyan példák, amelyek erőt adnak nekünk, hogy a legnehezebb körülmények között is tudjunk helytállani az alázatosság gyakorlásában. És ha hozzá meggondoljuk, hogy az Úr Jézus ki is érdemelte számunkra azt a kegyelmet, hogy őt követhessük, hogyan ne lenne kedvünk példáját követni?

1145. 2° Lássuk tehát, **hogyan gyakorolhatjuk** Jézus példája nyomán az alázatosságot Istennel, felebarátainkkal és magamagunkkal szemben.

A) Istennel szemben az alázatosság főleg háromféleképpen nyilvánul meg:

a) *Az istentisztelet szelleme által*, amely Istenben tiszteli a lét és tökéletesség teljességét. Ezt pedig akkor tesszük, ha szívesen és készségesen elismerjük semmiségünket és bűnünket, hogy ezzel hirdessük az isteni tökéletesség és az isteni szentség teljességét. Ebből az elismerésből az imádás, a dicséret, a gyermeki félelem és a szeretet érzelmei fakadnak; ebből szakad fel szívünknek eme kiáltása: *Te vagy egyedül szent, Te egyedül Úr, Te egyedül Magasságbeli*. Ezek az érzelmek feltörnek lelkünkben nemcsak akkor, amikor imádkozunk, hanem akkor is, amikor Isten nagyszerű műveit szemléljük; a természetes műveket, amelyekben visszatükröződnek Isten tökéletességei, valamint a természetfölötti műveket is, amelyekben a hitnek szeme az Istennel való bensőséges hasonlóságot fedezi fel, és az isteni életben való részesedést látja meg.

1146. b) *A hála szelleme által*, amely Istenben mindazon természetes és természetfölötti ajándékok forrását látja, amelyeket megcsodálunk magunkban és másokban. Ilyenkor a szent Szűzzel egyetemben mi is magasztaljuk Istent mindazon javakért, amelyeket belénk helyezett: „Magasztalja én lelkem az Urat... Nagy dolgokat cselekedett nekem a hatalmas, és szent az ő neve.” Így ahelyett, hogy elbizakodnánk ezen adományok láttára, Istennek adunk értük minden dicsőséget, és beismerjük, hogy mi bizony nemegyszer rosszul éltünk velük.

1147. C) *A függés szelleme által*, amely arra a beismerésre készít bennünket, hogy magunktól semmi jót sem tudunk cselekedni. Ha ebben a meggyőződésben élünk, sohasem kezdünk valamely cselekvést anélkül, hogy a Szentléleknek segítségét és irányítását ki ne kérnénk, és magunkat az ő kegyelmének hatása alá ne helyeznénk. Ezt különösen a

¹⁰²¹ Szt. Tamás himnusza: *Adoro Te devote*.

¹⁰²² *Mt* 26,40.

¹⁰²³ *Mt* 11,28.

lelkivezetőknek kell megtenniük: kényes szerepük betöltésében ne éljenek vissza azzal a bizalommal, amellyel lelki gyermekeik megajándékozzák, hanem vallják be alázatosan maguk előtt, hogy maguktól képtelenek vezetni a lelkeket, és azért kérik ki mindenegyes esetben, mielőtt tanácsot adnának, a Szentlélek Isten felvilágosító kegyelmét.

1148. B) Amikor *felebarátainkkal szemben* gyakorlunk alázatosságot, ez legyen a vezérelvünk: vegyünk észre bennük minden természetes és természetfölötti jót, amelyet Isten beléjük helyezett; csodáljuk meg jótulajdonságaikat irigység és féltékenység nélkül; de viszont vessünk fátyolt gyarlóságaikra és mentegessük őket amennyire csak lehet, legalábbis mindenkor, amikor nem kötelességünk őket megróni és megjavítani.

Ennek az elvnek megfelelően: **a)** *örvendjünk* felebarátaink érényeinek, sikereinek, mert mindez megdicsőíti az Istent: „*hacsak bármi módon hirdetik Krisztust; én ennek örülök.*”¹⁰²⁴ Kívánhatjuk a magunk számára is felebarátaink érényeit; de ilyenkor a Szentlélekhez kell fordulnunk, hogy adjon nekünk is részt belőlük; ezzel nemes verseny áll elő: „*figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jócselekedetekre buzduljunk.*”¹⁰²⁵

b) Ha látjuk, hogy felebarátunk valamely *bűnbe* esik, ahelyett hogy ezen megütköznénk, imádkozzunk inkább megtéréséért és mondjuk magunkban meggyőződéssel: ha Isten kegyelme nem tartana, én még sokkal súlyosabb bűnökbe esnék ([1129. pont](#)).

1149. C) Ha így viselkedünk, sikerülni fog, hogy minden embertársunkat *feljebbvalónknak* tekintsük, ahogyan Szt. Pál mondja: „*alázatosságból kiki köztetek tekintse a másikat fölöttésének.*”¹⁰²⁶. Mert embertársainkban mindenekelőtt a jót tekintsük, magunkban pedig a rosszat.

De Paul Szt. Vince¹⁰²⁷ ezt a tanácsot adta tanítványainak: „Ha alaposan tanulmányozzuk magunkat, úgy találjuk, hogy mindabban, amit gondolunk, beszélünk és cselekszünk, akár a lényegben, akár a körülményekben, telve vagyunk és körül vagyunk véve megszegyenülésre és megvetésre méltó okokkal; és ha nem akarunk magunknak hízelegni, nemcsak alábbvalóknak fogjuk magunkat látni másoknál, hanem bizonyos tekintetben gonoszabbaknak a pokolbéli ördögöknél is: mert ha ezeknek a boldogtalan szellemeknek rendelkezésére állnának azok a kegyelmek és eszközök, amelyek nekünk megadattak, hogy jobbakká legyünk, azok ezerszer, de ezerszer jobban felhasználnák azokat, mint mi.”

Kérdezheti valaki, hogy miképpen juthat az ember erre a meggyőződésre, amely önmagában véve, tárgyilagosan, nem mindenkor igaz. Először is megjegyezzük, hogy ez a meggyőződés megvan valamennyi szentnél, és következésképpen kell hogy legyen valamely szilárd alapja. És íme az alap: Az ember, amikor magával áll szemben, bíró, és ha alaposan ismeri magát, be kell ismernie, hogy bűnös, és hogy bűnös törekvések vannak benne; ebből arra a következtetésre jut, hogy meg kell vetnie magamagát. De amikor másokkal áll szemben, nem bíró, és nem is lehet az, mert nem ismeri annak a másoknak szándékait, amelyek pedig a viselkedésben a leglényegesebb elemek; nem ismeri továbbá azoknak a kegyelmeknek mértékét, amelyeket Isten neki adott, és amelyeket szintén számításba kell venni, amikor valakinek viselkedését meg akarjuk ítélni. Ha tehát az ember magát szigorúan ítéli meg, másokat ellenben jóságosan, akkor eljut arra a gyakorlati meggyőződésre, hogy mindent egybevéve mások különbek nála.

¹⁰²⁴ *Fil* 1,18.

¹⁰²⁵ *Zsid* 10,24.

¹⁰²⁶ *Fil* 2,3.

¹⁰²⁷ MAYNARD, *Vertus et doct. spirit. de S. Vincent*, p. 207.

1150. C) Amikor *magunkkal szemben* gyakorlunk alázatosságot, akkor ez legyen a vezérelvünk: ismerjük el a jót, ami bennünk van, és adjunk hálát érte Istennek, de mindenekelőtt azt tekintjük magunkban, ami hibás, gyarló: semmiségünket, tehetetlenségünket, bűnösségünket, hogy állandóan a megszegyenülés és az önmegalázás érzelmében éljünk.

Ennek az elvnek a segítségével jobban gyakorolhatjuk az alázatosságot, amelynek ki kell terjedni az egész emberre: az értelemre, a szívre, a külsőre.

a) Az *értelem alázatossága* főleg négy dolgot foglal magában; ezek:

1) *Bizalmatlanság* magunkkal szemben. Ez visszatart attól, hogy túlozzuk tehetségeinket; de szégyennel tölt el arra a gondolatra, hogy mennyire rosszul használtuk fel az Istentől kapott kincseket. Ezt tanácsolja a Bölcs is: „*Magadnál magasabb dolgokra ne törekedjél, és erősebbeket magadnál ne vizsgálj,*”¹⁰²⁸ azaz ne törekedj olyasmire, ami felülmúlja erőidet. Szent Pál is ajánlja a rómaiaknak: „*Senki se gondoljon magáról kelleténél többet, hanem józanul gondolkodjék.*”¹⁰²⁹

2) A kapott talentumokat *ne* arra használjuk fel, hogy velük ragyogjunk, hogy értük tiszteljenek, hanem hogy hasznosítsuk azokat, tegyünk jót velük.

Ezt ajánlja de Paul Szt. Vince¹⁰³⁰ is az ő missziós papjainak; és hozzáteszi: „Aki másképpen használja fel ezeket, az önmagát prédikálja és nem Jézus Krisztust; az olyan ember pedig, aki azért prédikál, hogy megtapsolják, dicsérjék, becsüljék, róla beszéljenek, mit művel ez az ember? Szentségtörést, igen szentségtörést! Mit? az Isten ígését és az isteni dolgokat arra használni fel, hogy az ember magának hírt, nevet szerezzen, igenis, ez szentségtörés!”

1151. 3) Gyakoroljuk az értelmi *tanulékonytságot*, amennyiben ne csak az ünnepélyes egyházi kijelentéseknek vessük alá magunkat, hanem fogadjuk készségesen a pápának minden irányítását, ha nem is csalhatatlan az, abban a szent meggyőződésben, hogy ezek az utasítások mindenesetre bölcsőbbek, mint a mi egyéni véleményünk.

4) Ez a tanulékonytság távol fogja tőlünk tartani az ítéletünkhöz való *csökönyös ragaszkodást* a vitatható kérdésekben. Kétségtelen, hogy azokban a kérdésekben, amelyeket szabadon lehet vitatni, foglalhatunk el bármely álláspontot; de nincsen-e joga másnak is ehhez a szabadsághoz?

1152. b) A *szív alázatossága* azt kívánja, hogy ahelyett, hogy dicsőségre és tiszteletre vágyódnék az ember, megelégszik jelen helyzetével, és jobban szereti a rejtett életet, mint a feltűnő szerepléseket: *ama nesciri et pro nihilo reputari*. Sőt tovább megy: elrejt mindent, ami nekünk becsülést szerezhetne, és a legutolsó helyen kíván lenni nemcsak a világ ranglétráján, hanem a világ becsülésében is: „*telepedjél az utolsó helyre.*”¹⁰³¹ Egyenesen azt kívánja, hogy emlékünks is tűnjék el a földről.

Hallgassuk csak még Szt. Vincét:¹⁰³² „Sohase vessünk tekintetet és meg ne pihentessük olyasmin, ami jó van bennünk, hanem igyekezzünk megismerni azt, ami rossz és hibás, és ez nagy eszköz az alázatosság megőrzésére. Sem a lelkeket megtéríteni tudás adománya, sem többi összes külső tehetségeink nem magunkért vannak; azért mi ezeknek csak hordárai vagyunk, és mindezek mellett nagyon könnyen elkárhozhatunk. Ezért senki se hízelegjen magának, ne tetszelegjen magában, ne becsülje magát, mert látnia kell, hogy Isten az, aki általa

¹⁰²⁸ *Sir* 3,22.

¹⁰²⁹ *Róm* 12,3.

¹⁰³⁰ MAYNARD, *Vertus et doctrine*, p. 214.

¹⁰³¹ *Lk* 14,10.

¹⁰³² MAYNARD, id. h., p.218.

nagy dolgokat művel; hanem annál inkább meg kell magát aláznia, és beismerni, hogy ő csak nyomorult eszköz, amellyel Isten élni méltóztatik.”

1153. c) *A külső alázatosság* nem egyéb, mint a belső érzelmek kifejezése. Viszont az is igaz, hogy a külső viselkedés visszahat belső érzelmeinkre, azokat erősíti és élénkíti. Nem szabad tehát ezeket sem elhanyagolni, hanem őszinte alázatos belső érzelmekkel kell kísérni; más szóval, amikor fejünket meghajtjuk, lelkiünket is meg kell hajtanunk.

1) *A szegényes lakás*, az egyszerű, kopottas, de tiszta ruha alázatos érzületet ébreszt az emberben; a gazdag lakás és ruha könnyen ellentétes gerjedelmeket szül.

2) *A szerény testtartás*, járás, arckifejezés, viselkedés, ha nincs benne semmi tettetés, elősegíti az alázatosság gyakorlatát,¹⁰³³ az alázatos foglalkozások, mint pl. a kézimunka, a magunk ruhájának kijavítása stb. hasonló eredményre vezetnek.

3) Ugyanez áll a megértő *engedékenységről*, a tisztelet, udvariasság jeleiről, amelyeket másokkal szemben tanúsítunk.

4) *A társalgásban* az alázatosság úgy nyilvánul meg, hogy engedünk másokat beszélni azokról a tárgyakról, amelyek őket érdeklik. De kiváltképpen tiltja az alázatosság, hogy magunkról, vagy a magunk dolgairól beszéljünk. Ahhoz szentnek kell lenni, hogy az ember rosszat mondjon magáról minden hátsó gondolat nélkül,¹⁰³⁴ ha pedig jót mond az ember önmagáról, az hengegés. – Nem szabad azonban az alázatosság örve alatt különködni. Amint de Sales Szt. Ferenc¹⁰³⁵ mondja: „ha némely szent bolondként viselkedett, hogy megvesse a világ, ebben csodálni kell őket, nem utánozni: mert nekik voltak okaik arra, hogy ilyen túlzásokba csapjanak; ezek azonban annyira sajátosak és különösek voltak, hogy belőlük senki sem vonhat le következtetéseket önmaga számára.”

Az alázatosság tehát igen gyakorlati és igen megszentelő erény, amely felöleli az egész embert; azonkívül segítségünkre van a többi erények gyakorlásában is. Ezek közé tartozik elsősorban a szelídség.

III. § A szelídség¹⁰³⁶

1154. Az Úr Jézus méltán említi a szelídséget az alázatosság mellett, mert enélkül nem lehet szelídséget gyakorolni. Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *kiválóságát*; 3° *gyakorlásának módját*.

¹⁰³³ Szépen fejt ki MGR GAY (*Vie et vertus*, t. I, p. 357-358). „Van olyan állandó alázatos külső viselkedés, amelyre az őszintén alázatos lélek rászorítja a testet. Ebben a viselkedésben van bizonyos fegyelmezettség, tartózkodás, nyugodtság, amely az egész külsőnek, minden lépésnek megadja azt a kifejezhetetlen szépséget, azt az összhangot, azt a vonzó kedvességet, amelyet a *szerénység* szóval fejezünk ki. Szerény a tekintet, szerény a hang, szerények az összes mozdulatok... Semmi sem áll távolabb a cicomától, mint a szerénység. Szt. Pál (*Fil* 4,5) azt mondta, hogy szerénységetek nyilatkozzék meg mindenki előtt, mert közel van az Úr. Ebben áll tényleg ennek a vonzó és szent viselkedésnek a titka. Isten közel van ehhez a lélekhez, és ez a lélek nem feledkezik meg erről sohasem: az ő jelenlétében él, az ő színe előtt cselekszik az angyalok társaságában.”

¹⁰³⁴ „Néha azt mondjuk, hogy semmik vagyunk, maga a nyomorúság vagyunk, a világ salakja; de nagyon zokon esnek, ha komolyan vennék állításainkat, és ha olyanoknak hirdetnének, amilyeneknek mondjuk magunkat; ellenkezőleg, úgy teszünk, mintha menekülnénk és elrejtőzködnénk, de csak azért, hogy utánunk szaladjanak és keressenek; úgy viselkedünk, mintha a legutolsók kívánnánk lenni, és leülünk az asztal végébe, de ez csak azért van, hogy nagyobb tisztességgel ültessenek fel az asztalfőre. Az igazi alázatosság nem mutatja magát annak és szóval sem említi az alázatosságot.” (S. FR. DE SAI.ES, *Vie dévote*, III. P., ch. V).

¹⁰³⁵ Uo.

¹⁰³⁶ S. JOAN. CLIMACUS, *Scala*, XXIV; S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, P. IIIe, ch. VIII, IX; J.-J. OLIER, *Introduction*, ch. X; CARD. BONA, *Manuductio*, ch. XXXII; RIBET, *Ascétique*, ch. L; VÉN. A. CHEVRIER, *Le véritable disciple*, p. 345-354.

I. A szelídség mibenléte

1155. 1° Összetevő elemei. A szelídség összetett erény, amely három fő elemből áll; ezek: **a)** bizonyos *önuralom*, amely elfojtja és fékezi a harag indulatait: ebből a szempontból nézve az önmérsékléshez tartozik; **b)** mások hibáinak elviselése, amihez *türelem* kell, és azért a lelki erősséghez tartozik; **c)** a sértések megbocsájtása és *jóakarattal* mindenkivel szemben, még ellenségeinkkel szemben is; ezen szempontból nézve a szeretet erényéhez tartozik. – Láthatjuk tehát, hogy a szelídség inkább erények gyűjteménye, mint egyes erény.

1156. 2° Így lehet tehát **meghatározni:** az a *természetfölötti erkölcsi erény, amely elfojtja és fékezi a haragot, elviseli embertársaink hibáit és ezeket jóakarattal kezeli.*

A szelídség tehát nem az a jellembeli gyengeség, amely édeskés külső alatt titkos haragot ápol. Ez belső erény, amely úgy akaratumunkban, mint érzéki törekvő képességeinkben székel, azokban uralomra juttatja a nyugodtságot és a békességet, de megnyilvánul külsőleg is szavakban, taglejtésekben és szeretettel teljes viselkedésben. – Gyakorolható nemcsak felebarátainkkal szemben, hanem önmagunkkal szemben is; nemcsak élő, értelmes lényekkel szemben, hanem élettelen tárgyakkal szemben is.

II. A szelídség kiválósága

A szelídség kiváló erény úgy önmagában, mint eredményeiben.

1157. 1° Önmagában véve, amint Olier¹⁰³⁷ mondja, „a keresztény ember betetőzése, mert föltételezi és magában foglalja mindennek megsemmisítését, ami sajátunk, és a meghalást minden egyéni érdekünknek.”

Azért, teszi hozzá, „az igazi szelídséget alig lehet máshol feltalálni, mint az ártatlan lelkekben, amelyekben Jézus Krisztus állandó lakást vett az újjászületés óta.” A bűnbánókban csak ritkán lehet meglelni tökéletes fokban, mert kevesen küzdenek elegendő eréllyel és kitartással azoknak a rossz hajlamoknak kiirtásán, amelyeket a bűnnel szereztek. Azért mondja Bossuet,¹⁰³⁸ hogy „a megőrzött, vagy visszaszerzett ártatlanságnak igazi jele a szelídség”.

1158. 2° A szelídségnek nagy **haszna** abban áll, hogy általa uralkodik a békesség lelkünkben: békesség az Istennel, a felebarátainkkal és önmagunkkal.

a) Békesség Istennel, mert a szelíd ember nyugodtan, derülten fogadja az összes eseményeket, a legkellemetlenebbeket is, mint eszközöket, amelyekkel haladhatunk az erényekben, főleg Isten szeretetében: „*Tudjuk pedig, mondja Szt. Pál, hogy az Isten közreműködött mindent azok javára, kik őt szeretik.*”¹⁰³⁹

b) Békesség a felebarátainkkal; mert a szelíd ember, aki elfojtotta és megfékezte szívében a harag indulatait, béke-tréssel viseli el felebarátainak hibáit és barátságban él velük, vagy legalább is nem jön ki a sodrából, ha mások bosszantják.

c) Békesség önmagunkkal; a szelíd ember nem türelmetlenkedik, ha hibát követett el, vagy sikertelenség érte, hanem nyugodtan megrója magát, vagy sajnálkozik magán; meg nem rendül, hanem a szerzett tapasztalat arra inti, hogy a jövőben óvatosabb legyen. Ezzel kikerüli azon embereknek a hibáját, akik „miután megharagudtak, haragusznak, hogy megharagudtak,

¹⁰³⁷ *Introduction*, ch. X.

¹⁰³⁸ *Médit. sur l'Évangile*, Sermon, III. jour.

¹⁰³⁹ *Róm* 8,28.

neheztelnek, amiért nehezteltek, és bosszankodnak azon, hogy bosszankodtak.”¹⁰⁴⁰ Így az ember megőrzi a békességet, amely egyike légmentesebb javainknak.

III. A szelídség gyakorlatának módja

1159. 1° A kezdők azzal gyakorolják, hogy harcolnak a harag indulata ellen, amint egyáltalában nekik az a feladatuk, hogy küzdjenek rendetlen hajlamaik ellen ([861-863. pont](#)).

1160. 2° A haladók igyekezzenek magukba vonzani az Úr Jézus szelídségét, amelyet szavaival és példájával ajánl.¹⁰⁴¹

A) Az Úr Jézus annyira fontosnak tartja ezt az erényt, hogy a prófétáknál a Messiás egyik ismertető jelévé kívánta tenni, amelynek beteljesedését hirdetik az evangélisták.¹⁰⁴²

1161. B) Az Úr Jézus mint a szelídség *mintaképe* áll elénk, és felhív bennünket, hogy tanuljunk tőle, mert ő szelíd és alázatos szívű.¹⁰⁴³

a) Teljesen *megvalósítja*, a szelídségnek azt az eszményképét, amelyet a próféták megrajzoltak. Amikor evangéliumát prédikálja, nem heveskedve, ingerülten, vagy éppen teszi ezt, hanem nyugodtan és derülten.

Nem keres nagy szólásokat, nem hangoskodik feleslegesen, nem toporzékol: mert a zaj elül s hatástalan marad. Bánásmódjában olyan szelíd lesz, hogy nem töri össze a repedezett nádat és nem oltja el a füstölgő mécsbelet; azaz, kíméli, ápolja a hitnek és a szeretetnek azt a kis szikráját, amely a bűnös lelkében megmarad. Hogy magához vonzza az embereket, kerüli a szomorúságot és a civódást; minden szeretetreméltóságot lehel benne, és ő meghívja azokat, akik fáradoznak, hogy benne megpihenjenek.

1162. b) *Az apostolokkal szemben:* 1) viselkedése csupa szelídség: türelmesen elviseli hibáikat; tudatlanságukat, faragatlanságukat; tapintatosan jár el velük szemben: az igazságot fokozatosan tárja eléjük, egyszerre csak olyan mértékben, hogy elviselhessék; azután a Szentlélekre hagyja, hogy pótolja a többit.

Védelmébe veszi őket a farizeusok igaztalan vádjaival szemben, akik is szemükre vetik, hogy nem bűntölnék; de ő maga megkorholja őket, amikor nem elég szelídek a gyermekekkel szemben, akik Jézushoz igyekeznek; vagy amikor tüzet kívánnak az égből a számáriaiakra. Amikor Péter levágja Malchus fülét, Jézus megrója; de ugyanakkor megbocsájtja háromszori tagadását és megengedi, hogy szeretetének háromszori megvallásával jóvátegye hibáját.

2) Jézus azonkívül *tanácsolja is* a szelídséget az apostoloknak. Legyenek olyan egyszerűek, mint a galambok, és nem csupán okosak, mint a kígyók. Legyenek olyanok, mint a juhok a farkasok között, és mint a bárányok, akik meg nem nyitják szájukat. Tartsák oda bal arcukat is annak, aki jobb arcukat megüti. Adják oda köpenyüket, ingüket is inkább, semhogy perbe szálljanak valakivel. Imádkozzanak azokért, akik üldözik őket.

1163. c) *Szívesen megbocsájt* a legnagyobb bűnösöknek is, ha a bánatnak legkisebb jelét látja bennük.

Gyöngéd bánásmódjával vallomásra bírja a számáriai asszonyt, és előidézí megterését. Megbocsájt a házasságtörő asszonynak és a jobb gonosztevőnek. Mert nem azért jött, hogy az igazakat hívja, hanem a bűnösöket bűnbánatra. Mint a jó pásztor, ő is elmegy keresni az

¹⁰⁴⁰ S. FR. DE SALES, *Vie dévote*, IIIe P., ch. IX.

¹⁰⁴¹ P. CHEVRIER, *Le disciple*, p. 345-354.

¹⁰⁴² *Lz* 42,1-4, *Mt* 12,17-21.

¹⁰⁴³ *Mt* 11,29.

eltévedt bárányt, és vállán viszi vissza aklába. Sőt életét is adja juhaiért – Ha néha mégis keményen beszél a farizeusoknak és az írástudóknak, ez azért van, mert ezek elviselhetetlen igát vetnek a többiek nyakába, és ezzel megakadályozzák őket abban, hogy bemenjenek az Isten országába.

d) Még ellenségeihez is szelíd. Júdás, amikor elárulja, a „barátom” édes megszólítását kapja. Jézus a kereszten is imádkozik hóhérjaiért, és kéri az Atyát, hogy bocsásson meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.

1164. C) Hogy Krisztus Urunkat utánozzuk: **a)** *kerüljük a vitatkozásokat*, a hangoskodást, a sértő, vagy támadó szavakat és cselekedeteket, hogy el ne idegenítsük a békeszeretőket. Törekedjünk arra, hogy sohase fizessük vissza a rosszat rosszal; semmit se törjünk össze heveskedésből; ne beszéljünk olyankor, amikor ingerültek vagyunk.

b) Ellenkezőleg, igyekezzünk *kíméletesen* bánni mindazokkal, akikkel ügünk van. Mutassunk őszintén mindenkinek vidám és barátságos arcot, akkor is, ha terhünkre van az illető. Különös jósággal bánjunk a szegényekkel, szomorúakkal, betegekkel, bűnösökkel, félnyekkel, gyermekekkel. Ha kötelességünk megróni valakit, egy-két jóságos szóval enyhítsük a feddést. Szívességeket szent szívességgel tegyünk mindenkinek, lehetőleg többet adva, mint amennyit kérnek tőlünk; de főleg vidáman adjunk. Legyünk készek arra, hogy, ha kell, elviseljük az arcucsapást, de nem adjuk vissza, sőt bal arcunkat is odatartjuk annak, aki megütött jobb arcunkon.

1165. 3° A tökéleteseknek egyenesen Isten szelídségét kell utánozniuk, ahogyan Olier¹⁰⁴⁴ mondja: „Isten lényegénél fogva szelídség, és amikor a lelket magának részesévé kívánja tenni, úgy eltölti azt, hogy nem marad benne többé sem test, sem lélek; hanem a lélek egészen belevész Istenbe, annak lényébe, életébe, állagába, tökéletességeibe: úgy hogy mindaz, amit tesz, szelídségben van téve; és ha lendülettel is cselekszik, mindenkor szelíden cselekszik, mivel keserűség és epesség nincsen benne többé, aminthogy nem lehet az Istenben sem.”

1166. Összefoglalás. Befejezésül elmondhatjuk a sarkalatos erényekről: **a)** Ezek *fegyelmezik*, hajlékonyá teszik, tökéletesítik minden képességünket, alávetik azokat az ész és akarat uralmának. Így lassan-lassan helyreáll lelkünkben az őseredeti állapot, amelyben a test alá van rendelve a léleknek az alacsonyabb rendű képességek a magasabbaknak.

b) De még egyebet is művelnek: nemcsak hogy elmozdítják az Istennel való egyesülésünk útjában álló akadályokat, hanem már *létesítik is* ennek az egyesülésnek kezdetét. Mert az *okosság*, amelyre szert teszünk, már részvétel az isteni bölcsességből, az *igazságosság* részvétel az ő igazságosságából; *lelki erősségünk* Istentől jön, és vele egyesít; *önmérsékletünk* részesévé tesz annak a szép összhangnak és egyensúlynak, amely benne díszleg. Amikor előljáróinknak *engedelmeskedünk*, Istennek engedelmeskedünk; a *tisztaság* csak eszköz arra, hogy közelítsünk az ő tökéletes tisztaságához; az *alázatosság* csak azért üresíti ki lelkünket, hogy Istennel töltekezzék; *szelídségünk* pedig része az Isten szelídségének.

Ezt az Istennel való egyesülést, amelyet előkészítenek az erkölcsi erények, tökéletesítik *az isteni erények*, amelyeknek tárgya maga az Isten.

¹⁰⁴⁴ Introduction, ch. X.

III. fejezet: Az isteni erények

1167. 1° Szent Pál említést tesz a **három** isteni erényről és úgy állítja be őket, mint a keresztény élet három lényeges elemét, egyben pedig kimutatja felsőbbrendűségüket az erkölcsi erényekkel szemben.¹⁰⁴⁵ Így buzdítja a tesszalonikiakat, hogy öltsek fel a hit és szeretet páncélját,¹⁰⁴⁶ sisak gyanánt pedig az üdvösség reményét.¹⁰⁴⁷ A karizmákkal (kegyajándékokkal) ellentétben, amelyek elmúlnak, a hit, remény és szeretet maradandó.¹⁰⁴⁸

1168. 2° Ezeknek az a **feladatuk**, hogy egyesítsenek bennünket Istennel Jézus Krisztus által, hogy így részesüljünk az isteni életből. Tehát egyesítenek, és egyben átalakítanak.

a) Így a *hit* egyesít bennünket Istennel, a végtelen igazsággal, és bevezet bennünket az isteni gondolat közösségébe, mivel úgy mutatja meg nekünk Istent, ahogyan ő maga nyilatkoztatta ki magát. Ezzel előkészít az Isten boldogító színelátására.

b) A *remény* egyesít Istennel, a legfőbb boldogsággal, és iránta szeretetre indít, amennyiben Isten a mi javunk. A remény által erősen és biztosan várjuk Istentől a mennyei boldogságot és az annak elnyerésére szükséges összes eszközöket; általa előkészülünk az örök boldogságnak majdani teljes birtokolására.

c) A *szeretet* egyesít bennünket Istennel, a végtelen jósággal, és iránta szeretetre indít, mivel ő önmagában végtelenül jó és szeretetreméltó; közte és köztünk szent barátságot létesít, amely azt eredményezi, hogy máris Isten életét éljük, mivel máris kezdjük úgy szeretni, amint ő maga szereti magát.

A szeretet erénye itt a földön mindig magában foglalja a másik két isteni erényt: azoknak, hogy úgy mondjuk, a lelke, az élete, a formája, annyira, hogy a hit és a remény szeretet nélkül tökéletlen, formátlan, élettelen. Így a hit, amint Szt. Pál mondja, nem tökéletes, ha nem nyilvánul meg szeretetben és cselekedetekben: „mert nem ér semmit... csak a hit, mely szeretet által munkálkodik.”¹⁰⁴⁹ A reménység nem tökéletes, ha nem ad nekünk előízt a mennyei boldogságból; ez pedig csak a megszentelő kegyelemnek és a szeretetnek birtokában érhető el.

¹⁰⁴⁵ P. PRAT, *La Théologie de S. Paul*, t. II, p. 41-402.

¹⁰⁴⁶ *ITessz* 5,3.

¹⁰⁴⁷ *ITessz* 1,8.

¹⁰⁴⁸ *IKor* 13,13.

¹⁰⁴⁹ *Gal* 5,6.

I. cikkely: A hit erénye¹⁰⁵⁰

Fejtsük ki: 1° mibenlétét; 2° szerepét az ember megszentelésében; 3° fokozatos gyakorlását.

I. A hit mibenléte

Itt összegezzük röviden azt, amit a hittan és az erkölctan a hitről tanít.

1169. 1° A hit **jelentése a szentírásban.** Ez a szó: *hit*, legtöbbször értelmünknek olyan csatlakozását jelenti az igazsághoz, amely bizalmon épül fel. Merthogy valakinek higgyünk, meg kell benne bízunk.

A) Az *őszövetségben* a hit úgy van feltüntetve, mint lényeges erény, amelytől függ a népnek üdve, vagy kárhozata: „*Bízzatok a ti Uratok-Istenetekben, és biztosak lesztek*”;¹⁰⁵¹ „*Ha nem hisztek, nem maradtok meg*.”¹⁰⁵² Ez a hit elfogadása Isten ígéjének; de van benne bizalom, ráhagyatkozás, szeretet.

B) Az *újszövetségben* a hit annyira lényeges, hogy hinni annyit jelent, mint Krisztus hívévé szegődni; és nem hinni annyit, mint nem lenni kereszténynek: „*Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözülni, aki nem hisz, elkárhozik*.”¹⁰⁵³ A hit annyit jelent itt, mint elfogadni Jézus Krisztusnak és az apostoloknak tanítását; a hitet tehát a prédikáció előzi meg: „*a hit hallásból van*.”¹⁰⁵⁴ Ez hozzászegődés az isteni tanúbizonyossághoz, amely szabad, de észszerű, mert egyrészt az ember elutasíthatná a hitet, másrészt ha elfogadja, nem ok nélkül fogadja el, hanem az Isten tanúságtétele alapján.¹⁰⁵⁵ A hit tehát nem a szívnek intuíciója (közvetlen szemlélete), sem az igazság közvetlen meglátása, hiszen: „*Most tükör által homályban látunk*.”¹⁰⁵⁶ Ezt a hitet remény is kíséri, és a szeretet tökéletesíti; így lesz: „*hit, mely szeretet által munkálkodik*.”¹⁰⁵⁷

1170. 2° A hit **meghatározása.** A hit az a természetfölötti isteni erény, amely az akarat és a kegyelem behatása alatt hajlamossá teszi értelmünket, hogy az isteni tekintély alapján határozottan elfogadja a kinyilatkoztatott igazságokat.

A) A hit tehát mindenekelőtt az *értelem ténye*, mert hiszen az igazság elfogadása. Mivel azonban ez az igazság nem nyilvánvaló, a hit létrejöttéhez az akarat parancsa szükséges, amely rászorítja az értelmet arra, hogy tanulmányozza a hit indokait, és azután, amikor ezek meggyőzőek, újból parancsol az értelemnek, hogy fogadja el az igazságot. Mivel pedig a hit ténye természetfölötti tény, a kegyelemnek is része van benne, amely is egyrészt megvilágosítja értelmünket, másrészt megindítja akaratunkat. A hit ténye ezek szerint szabad, természetfölötti és érdemszerző.

¹⁰⁵⁰ S. AUGUSTINUS, *Enchiridion de Fide, Spe et Caritate*; S. THOMAS, II^a II°, q. I-XVI; JOANNES A S. THOMA, *De fide*; SUAREZ, *De fide*; J. DE LUGO, *De virtute fidei divinæ*; SALMANTICENSIS, *De fide*; SCARAMELLI, *Lelki vezér*, t. IV, art. I; BILLOT, *De virtutibus infusis*, thesis IX-XXIV; BAINVEL, *La foi et l'acte de foi*; HUGON, *La lumière et la foi*; MGR GAY, *Vie et vertus*, t. I, tr. III; CH. DE SMEDT, *Notre vie surnat.*, t. I, p. 170-271; MGR D'HULST, *Carême 1892*; P. JANVIER, *Carêmes 1911 et 1912*; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *De Revelatione*, t. I, ch. XIV-XV; S. HARENT, *Dict. de Théol.*, „Foi”.

¹⁰⁵¹ 2Krn 20,20.

¹⁰⁵² Iz 7,9.

¹⁰⁵³ Mk 16,16.

¹⁰⁵⁴ Róm 10,17.

¹⁰⁵⁵ IKor 13,12.

¹⁰⁵⁶ Fil 3,8-10; IPét 3,15.

¹⁰⁵⁷ Gal 5,6.

B) A hitnek a *tárgya* minden kinyilatkoztatott igazság. Ezek között vannak olyanok, amelyeket a természetes ész nem tudott volna a maga erejéből felfedezni; de vannak olyanok is, amelyeket a természetes ész is meg tudna ismerni, de könnyebben jut hozzájuk a hit révén.

Ezek az igazságok Isten és Jézus Krisztus köré csoportosulnak. Isten köré, aki egy természetében és három személyében, a mi első létesítőnk és végső célunk; és Jézus Krisztus köré, aki a mi Megváltónk és közbenjárónk, aki nem más, mint az Isten örök Fia, aki emberré lett, hogy bennünket üdvözítsen. Egyszóval, azt hisszük itt a földön, amit látni fogunk a mennyben: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.”¹⁰⁵⁸

1171. C) A hit *indítóoka* az Isten tekintélye, amely mindentudásában és igazmondásában áll. – Ezek szerint tehát a hit olyan erény, amely úgy tárgyában, mint indítóokában természetfölötti, és amely részeseivé tesz bennünket az isteni gondolatnak.

D) A kinyilatkoztatott igazságokat gyakran *az egyház adja élénk*, hogy higgyük. Ezt ugyanis azért alapította Krisztus Urunk, hogy Isten kinyilatkoztatásának hűséges öre és csalhatatlan magyarázója legyen. Az Istentől kinyilatkoztatott igazságot *isteni hittel* hisszük; ha egy ilyen igazságot az egész egyház hisz, akkor ez a hit egyben *katolikus*, egyetemes hit; ha pedig azonfelül hozzájárul az egyház kötelező erejű kijelentése, akkor dogma, hittétel.

E) A hit *a legszilárdabb meggyőződés*: mivel Isten tekintélyében sokkal jobban megbízunk, mint a magunk értelmének világában, teljes odaadással hisszük a kinyilatkoztatott igazságokat. Ez a hit annál mélyebb lesz, mivel az isteni kegyelem is segítségünkre siet. Ezért van, hogy a hit meggyőződése erősebb és elevenebb, mint a természetes észé.

II. A hit szerepe megszentülésünkben

1172. A hitnek, úgy ahogy kifejtettük, nyilvánvalóan nagy szerepe van megszentülésünkben. Mivel bennünket az isteni gondolat részeseivé tesz, bensőségesen egyesít Istennel és ezzel a természetfölötti élet alapjává lesz.

1173. 1° A hit az **alapja természetfölötti életünknek**. Mondottuk, hogy az alázatosság alapja a többi erénynek, és azt is kifejtettük, miképpen értendő ez ([1138. pont](#)); most hozzátesszük, hogy a hit alapja magának az alázatosságnak. Hiszen az alázatosság ismeretlen volt a pogányoknál. Így tehát még inkább áll a hitről, hogy alapja minden más erénynek.

Hogy ezt jobban megérthessük, magyarázzuk meg a trienti zsinat szavait, melyek szerint a hit „az emberi üdvösség kezdete, minden megigazulás alapja és gyökere.”

A) A hit a *kezdet*, mivel ezzel a titokzatos eszközzel egyesülünk először Istennel és leszünk részesei az isteni életnek, mert megismerjük Istent úgy, ahogyan ő magamagát megismeri. A mi részünkről is a legelső természetfölötti lelki előkészület a hit, amely nélkül nem lehet sem remélni, sem szeretni; a hit, hogy úgy mondjuk, birtokbavétele Istennek és az isteni dolgoknak. Ugyanis, hogy természetfölötti rendben élhessünk, ezt a rendet mindenekelőtt ismerni kell, hiszen csak azt akarhatom, amit ismerek; már pedig ezt az új rendet, a természetfölötti rendet csak a hittal ismerhetem meg, amely új világosság az ész természetes világán felül. Olyan ez, mint a messzelátó, amely olyan tárgyakat is felfedez, amelyek szabad szemmel nem láthatók. Ez a hasonlat persze sántikál, mert a messzelátó külső szerszám, míg a hit behatol értelmünk legbelsőbb valóságába és fokozza annak éleslátását, egyben pedig kiszélesíti a látás mezejét.

¹⁰⁵⁸ Jn 17,3.

1174. B) A hit *a lelki életnek is alapja*. Eme hasonlat szerint a lelki élet olyan, mint egy épület, tágas is, magas is, amelynek a hit az alapja. Az épületnél pedig minél mélyebb és minél szélesebb az alap, annál magasabbra lehet emelni az épületet az összedőlés veszedelme nélkül. Azért azoknak, akik tökéletességre törekednek, főleg kispapoknak, papoknak, meg kell erősíteniük hitüket, hogy erre a megingathatatlan alapra ráépíthessék a keresztény tökéletesség templomát.

C) A hit végül *a szentség gyökere*. Amint egy fánál a gyökér keres táplálékot a fa táplálására és növelésére, úgy a hit is, amely a lélek mélységébe ereszti gyökerét, onnan, az isteni igazságok világából bőséges táplálékot szállít a keresztény tökéletességnek. A gyökér, ha mély, egyben szilárdabbá is teszi a fát; így a lélek is jobban ellenáll az erkölcsi viharoknak, ha a hit megszilárdította. Aki tehát magas tökéletességre pályázik, annál semmi sem fontosabb, mint a mély hit.

1175. 2° A hit **egyesít bennünket Istennel**, részeltet az Isten életében, az Isten gondolatában, mert közli velünk, ha részben is, az ismeretnek azt a módját, amellyel Isten magamagát megismeri. A hit által, mondja Mgr Gay,¹⁰⁵⁹ „az Isten világossága a mi világosságunkká lesz; bölcsessége bölcsességünké, tudománya tudományunkká, élete életünké.”

Értelmünket közvetlenül egyesíti az isteni bölcsességgel. Mivel azonban a hit ténye nem jöhet létre *az akarat* behatása nélkül, ennek is része van azokban az öröndetes eredményekben, amelyeket a hit létesít. Azért elmondhatjuk, hogy a hit világosság az értelemnek, erő és vigasztalás az akaratnak és érdemek forrása a léleknek.

1176. A) A hit *világosság* értelmünknek; megkülönbözteti a keresztényt a bölcselőtől, amint a természetes ész megkülönbözteti az embert az állattól. Háromféle ismeret van bennünk: az érzéki ismeret, amelyet érzékszerveinkkel szerzünk meg; az értelmi ismeret, amelyet értelmünkkel szerzünk, és a természetfölötti ismeret, amelyet a hit nyújt nekünk. Ez utóbbi magasabb rendű, mint az előbbi kettő.

a) A hit mindenekelőtt *szélesíti ismereteink körét*: a természetes ész ugyanis olyan keveset tud Istenről, az isteni dolgokról, Istennek belső életéről. A hitből megtudjuk, hogy Istenben titokzatos élet folyik: az Atya öröktől fogva nemzi Fiát és kettejük kölcsönös szeretetéből egy harmadik személy származik: a Szentlélek. A hitből tudjuk meg, hogy a Fiú emberré lett, hogy megváltsa az embereket és Isten fogadott fiává tegye mindazokat, akik benne hisznek; hogy a Szentlélek bennünk lakozik, megszenteli lelkünket és természetfölötti szervezettel ékesíti fel, amely lehetővé teszi, hogy istenszerű és érdemes cselekedeteket vigyünk végbe. Mindezen igazságok pedig még csak egy kis része annak a kinyilatkoztatásnak, amellyel Isten bennünket gazdagított.

b) A hit abban is segítségünkre van, hogy *elmélyítsük* a természetes ésszel szerzett *ismereteinket*. Így pl. mennyivel határozottabb és emelkedettebb az evangéliumokon felépült erkölccstan, mint az, amelyet a magára hagyott értelem szerkesztett!

Olvassuk csak el a hegyi beszédet! Krisztus Urunk prédikációjának mindjárt a kezdetén ki meri mondani, hogy boldogok a szegények, a szelídek, az üldözöttek; megparancsolja tanítványainak, hogy szeressék ellenségeiket, hogy imádkozzanak értük, hogy tegyenek jót velük. Az a szentség, amelyet hirdet, nem a külső szentség többé, amely a törvények külső betartásában áll, hanem belső szentség, amely Istennek és Isten kedvéért a felebarátnak szeretetén épül fel. Hogy lelkesedésünket fokozza, a legmagasabb eszményt állítja elénk: a tökéletes Istent; mivel pedig úgy látszik, hogy Isten távol van tőlünk, az Isten Fia leszáll

¹⁰⁵⁹ *De la vie et des vertus...* t. I, p.150.

hozzánk az égből, emberré lesz, éli a mi életünket és ezzel közeli példát ad nekünk arra a tökéletes életre, amelyet élnünk kell a földön. Hogy ez a vállalkozásunk jobban sikerüljön, nem elégszik meg azzal, hogy példájával jár előttünk, hanem belénk száll, és lelkünkben lakozik kegyelmeivel és erényeivel. Nem mentegethetjük tehát magunkat gyengeségünkkel, mert ő a mi erőnk és ő a mi világosságunk.

1177. B) Hogy a hit *erőnek is forrása*, ezt kiválóan igazolja Szt. Pál a zsidókhöz írott levelében.¹⁰⁶⁰

Tényleg, a hit mélységes meggyőződéseket olt lelkünkbe, amelyek rendkívüli módon megerősítik akaratomkat: **a)** Megmutatja nekünk, hogy *mit tett* és tesz még mindig érettünk az *Isten*; hogyan él Isten lelkünkben és dolgozik annak megszentelésén; hogyan kebelez be bennünket önmagába Krisztus és részeltet a maga életében ([188-189. pont](#)). Valóban készségeseknek és erősöknek érezzük magunkat keresztünk hordozására, ha szemünket Jézusra emeljük, aki az öröm és a siker helyett a keresztet választotta: „az előtte levő öröm helyett keresztet szenvedett.”¹⁰⁶¹

b) A hit állandóan szemünk elé állítja az örök *jutalmat*, amely szenvedéseinknek egykoron gyümölcse lesz: „*Ez a mi jelenlegi, pillanatnyi és könnyű szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőségnek fölötte nagy örök mértékét szerzi meg nekünk.*”¹⁰⁶² És akkor mi is azt fogjuk mondani, amit Szt. Pál mondott: „*Azt tartom ugyanis, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk.*”¹⁰⁶³ Mint ő, úgy mi is örvideni fogunk megpróbáltatásaink közepette, mert ezek mindegyike növeli leendő dicsőségünket, Istennek boldogító színelátását és szeretetét.¹⁰⁶⁴

C) Ha néha mégis gyengéknek érezzük magunkat, a hit megtanít arra, hogy Isten a mi erőnk, azért nincs mitől tartanunk, bármennyire is acsarkodnék ellenünk a világ és az ördög: „*ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk.*”¹⁰⁶⁵

Ez a győzelem nyilvánul meg az apostolok lelkének abban a csodálatos átalakulásában, amelyet a Szentlélek végzett el bennünk. Azok, akik azelőtt félénk emberek voltak, most az Isten erejének fegyverzetében hősiessen és örömmel néznek szembe minden megpróbáltatással, a megostorozással, a börtönnel, sőt a halállal; és boldogok, hogy szenvedhetnek valamit Jézus nevéért: „*eltávoznak a főtanácsból örvidendezve, mivel méltóknak találtattak, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek.*”¹⁰⁶⁶

1178. C) A hit *vigasztalásnak* is forrása; nemcsak akkor emel fel, amikor megpróbáltatások és megalázások érnek, hanem akkor is, amikor szüleinket és barátainkat elveszítjük. Mi nem tartozunk azok közé az emberek közé, akiknek szenvedésükben nincsen reménységük; mi tudjuk, hogy a halál csak álom, amelyet föltámadás fog követni, és a halálban csak felcseréljük ideig tartó hajlékunkat az örök várossal.

A mi legnagyobb vigasztalásunkra szolgál ilyen csapások idején a szentek egyességének dogmája: addig is, amíg arra kell várnunk, hogy velük újból egyesülhessünk, igen belsőleges módon egyesülünk velük Jézus Krisztusban. Imádkozunk értük, hogy rövidítse meg az Úr szenvedésük idejét és siettesse belépésüket a mennyei boldogságba. Ők pedig, akik most már

¹⁰⁶⁰ Zsid 11.

¹⁰⁶¹ Zsid 12,2.

¹⁰⁶² 2Kor 4,17.

¹⁰⁶³ Róm 8,18.

¹⁰⁶⁴ Róm 5,3-5.

¹⁰⁶⁵ 1Jn 5,4.

¹⁰⁶⁶ ApCsel 5,41.

biztosak örök üdvösségük felől, viszont buzgón imádkoznak értünk, hogy majdan mi is velük lehessünk az égben.

1179 D) A hit végül számos érdem forrása: **a)** maga a hit felindítása is érdem, mert azt rendeli alá az isteni tekintélynek, ami a legértékesebb bennünk: az értelmünket és az akaratunkat. Ez a hit annál érdemesebb, mivel manapság számtalan támadásnak van kitéve, és mert azok, akik hitüket bátran megvallják, némely országban gúnynak és üldözésnek vannak kitéve.

b) Azonfelül a hit közbejötté szükséges ahhoz, hogy bármely más cselekedetünk érdemes legyen. Mert az érdemszerzéshez szükséges a jószándék (126., 239. pont), már pedig a hit az, amely Istenre és Jézus Krisztusra irányítja tekintetünket, és módot nyújt arra, hogy természetfölötti indítóokból cselekedjünk. Továbbá mivel a hit megtanít arra, hogy mennyire gyöngék vagyunk és képtelenek arra, hogy önerőnkől természetfölötti jót cselekedjünk, a hit ösztönöz az imádságra is, amellyel biztosítjuk magunknak Isten kegyelmeit.

III. A hit erényének gyakorlása

1180. Mivel a hit egyrészt Istennek ajándéka, másrészt a mi szabadakarátú cselekvésünk, nyilvánvaló, hogy annak, aki tökéletesedni kíván benne, szüksége van imádságra és erőfeszítésre. Ha ez a két elem kellő fokban megvan, hitünk észszerűbb, egyszerűbb, erősebb és cselekvőbb lesz.

Alkalmazzuk ezt az elvet a keresztény tökéletesség különböző fokaira.

1181. 1° A kezdőknek az legyen a főterekvésük, hogy megerősítsék hitüket.

A) Adjanak hálát Istennek a hit ajándékáért, amely minden más ajándék alapja; és mondják el Szt. Pállal: „Hála legyen Istennek az ő kimondhatatlan ajándékáért.”¹⁰⁶⁷ Annál is inkább hálát kell adniuk a hit kegyelméért, mivel sok hitelent láthatnak maguk körül. Kérjék tehát Isten kegyelmét, hogy őrizhessék meg ezt az ajándékot a veszedelmek ellenére is; de könyörögjenek a hitetlenekért és tévelygőkért.

1182. B) Alázatos meghódolással és erős meggyőződéssel indítsák fel magukban a hit indulatát, azt mondva az apostolokkal: „Őregbítsd bennünk a hitet.”¹⁰⁶⁸ De az imádság mellett foglalkozzanak olyan könyvekkel, amelyek alkalmasak hitük növelésére és észszerűsítésére. Manapság, amikor annyit olvasnak az emberek, sajnos még igen kevesen olvasnak a vallásról szóló komoly könyveket. Micsoda tévelygés ez! Az emberek mindent szeretnek tudni, csak az egyedül szükséges nem érdekli őket.

1183. C) Kerüljék mindazt, ami feleslegesen megzavarná hitüket: **a)** kerüljék azokat az olvasmányokat, amelyek a hit igazságait kikezdi, megmosolyogják, vagy kétségbe vonják.

Nagyon sok könyv, amely manapság napvilágot lát, nemcsak a tudományos könyvek, hanem a regények, színdarabok stb. is majd nyílt, majd leplezett támadást intéznek a hit igazságai ellen. Ha az ember nem vigyáz, lassan-lassan beveszi a hitetlenség mérgét, legalább is elveszti hitének szüzességét, és eljön az idő, amikor a kételyek végre leveszik a lábáról. Követni kell ebben a pontban is az egyház bölcs előírását. Az egyház megtiltja a veszedelmes könyvek olvasását; ezen a tilalmán nem szabad az embernek magát könnyelműen túltennie, azzal az ürüggyel, hogy magára nézve nem lát semmi veszedelmet. Valóban, az ember sohasem

¹⁰⁶⁷ 2Kor 9,15.

¹⁰⁶⁸ Lk 17,5.

mentes a veszedelemtől. Balmes, ez a mélyen gondolkozó és mélyen hívó ember, aki kénytelen volt olvasni az eretnekek könyveit, hogy megcáfolja azokat, azt írta barátainak: „Nagyon jól tudjátok, milyen mély gyökeret vertek bennem a katolikus érzelmek és tanítások. Mégis, nem fordul elő, hogy olvasnék egy tiltott könyvet anélkül, hogy szükségét ne érezném annak, hogy gondolkodásomat helyrehozzam a szentírás, a Krisztus követése, vagy Granadai Lajos olvasása által. Mi történik azzal a fiatalsággal, amely mindent el mer olvasni minden óvszer és tapasztalat nélkül? Ennek elgondolása is borzalommal tölt el.”¹⁰⁶⁹ Ugyanezen okból kerülnünk kell természetesen a másvallásúakkal való eszmecsere is, valamint ezek előadásait.

b) Kerülni kell azt az *értelmi gögőt* is, amely mindent a maga mértékével akar megmérni, és csak azt fogadja el, amit felfog. Gondoljuk meg, hogy fölöttünk van egy végtelen Értelem, amely olyan dolgokat is lát, amelyeket a mi gyarló eszünk felfogni nem képes, és amely nagyon is megtiszteli a mi értelmünket, amikor nekünk ilyen dogokról is kinyilatkoztatást ad. Amikor tehát megállapítottuk, hogy ez a végtelen bölcsesség szólott, az egyedül észszerű eljárás csak az lehet, hogy hálással fogadjuk ezt a világosság-többletet. Ha hódolattal hajlunk meg a lángész előtt, amely velünk kegyesen közöl valamit ismereteiből, mennyivel nagyobb bizalommal kell meghajolnunk a végtelen Bölcsesség előtt.

1184. D) A hit elleni *kísértésekben* különbséget kell tennünk azok között, amelyek általánosak, és azok között, amelyek valamely meghatározott igazságra vonatkoznak.

a) *Ha általánosak*, pl. ha így szólnak: Hátha mindez nem igaz?, az ilyeneket el kell zavarni, mint a kellemetlen legyeket.

1) *Az igazság birtokában vagyunk*: nekünk kellő jogcímünk van mindezt elhinni; ez legyen elég. 2) Másrészt más alkalmakkor *beláttuk*, hogy hitünk szilárd alapokon épül föl; ennyi legyen elég: az ember nem bolygathatja meg mindennap az egyszer már elismert igazságokat; a mindennapi életben sem hederít az ember az ilyen indokolatlanul feltolakodó kételyekre, hanem végzi tovább a dolgát, és ezek a kételyek maguktól megszűnnek. 3) Elvégre is *nálam okosabb emberek* hisznek ezekben az igazságokban, és meg vannak győződve arról, hogy ezeknek észszerű alapjuk van; alávetem tehát magam ezek ítéletének, amely sokkal bölcsőbb, mint azoknak a rosszmájúaknak nézete, akik különös kedvteléssel ássák alá minden bizonyosság alapját. Ezekhez a józan elgondolásokhoz fűzzünk egy imádságot, amely így szól: „*Hiszek, Uram, segíts az én hitetlenségemen.*”¹⁰⁷⁰

1185. b) Ha a kételyek *egy határozott pontra* irányulnak, csak higgyünk rendületlenül tovább, hiszen az igazság birtokában vagyunk; de használjuk fel a legközelebbi alkalmat, hogy leszámoljunk kételkedésünkkel. Vagy magunk tanulmányozzuk a kérdést, ha elegendő értelmességünk és tudományos eszközünk van hozzá, vagy megkérdezzük egy tanult embert, aki segít azután nekünk, hogy megoldhassuk kínzó kérdéseinket. A tanulmányozáshoz csatoljunk imádságot, az őszinte kutatáshoz készséges tanulékonytságot és akkor a megoldás általában nem várat magára sokáig.

Azzal tisztában kell lennünk, hogy ez a megoldás nem fog mindjárt elűzni minden nehézséget. Vannak bizonyos történelmi, szövegkritikai, bibliamagyarázati nehézségeink, amelyek csak évek szorgalmas tanulmányozása után nyernek megoldást. Ilyenkor jegyezzük meg, hogy ha valamely igazság egyszer szilárd okokon nyugszik, tovább is hinnünk lehet benne, mindaddig, amíg a fellegek el nem oszlanak teljesen: mert a nehézség nem rombolja le a bizonyítékokat, hanem csak elménk gyöngeségét bizonyítja.

¹⁰⁶⁹ A. DE BLANCHE-RAFFIN, *J. Balmes*, p. 44.

¹⁰⁷⁰ *Mk* 9,23.

1186. 2° A haladók már nemcsak a hitet indítják fel magukban, hanem a hit szellemében való életet is gyakorolják, mert: „*Az igaz a hitből él.*”¹⁰⁷¹

A) Olvassák szívesen a szent evangéliumokat, kövessék kedvteléssel Jézus minden lépését, élvezzék elveit, csodálják cselekedeteit, hogy magukban is megvalósítsák mindezeket. A haladó lelkeknek hovatovább Jézus lesz gondolataik középpontja, őt keresik olvasmányaikban és munkáikban; egyre jobban kívánják őt szeretni, hogy egyre jobban szerethessék.

1187. B) Szokásukká lesz, hogy mindent *a hit elvei szerint* látnak és *ítélnék* meg. 1) Minden dologban a Teremtő ujját látják, és úgy hallják, hogy ezek emígy kiáltanak fel: „*ő alkotott minket és nem mi magunkat.*”¹⁰⁷² Mindenütt és mindenben csak Istent látják. 2) Az embereket, akik körülötte vannak, Isten képmásainak, ugyanazon Atya gyermekeinek, Jézus Krisztus testvéreinek nézik. 3) Az eseményeket, amelyek a hitetleneket nem egyszer annyira kihozzák a sodrúkból, annak a nagy elvnek világánál szemlélik, hogy minden a választottak kedvéért történik, és hogy jó és rossz, minden a mi üdvösségünk és tökéletesedésünk szempontjából van elrendezve.

1188. C) De főképpen arra ügyelnek, hogy *minden cselekedetüket* a hit elvei vezéreljék: 1) *ítéletüket* az evangélium gondolataira és nem a világ felfogására építik; 2) *szavaikat* keresztyén szellem hatja át és nem a világ szelleme; annál is inkább, mert szavaikat elveikhez szabják és így legyőzik az emberi tekintetet; 3) *cselekedeteiket* lehetőleg Krisztus Urunk cselekedeteihez alkalmazzák, akit mindenben zsinórmértéküknek használnak, és ezzel elkerülik azt, hogy a világ példáját vegyék irányadónak. Egyszóval: a hit szerint élnek.

1189. D) Azonfelül arra is törekednek, hogy *terjesszék* maguk körül azt a hitet, amely őket áthatja: 1) imádságukkal, kérve Istent, hogy küldjön apostoli munkásokat, akik dolgozzanak a hitetlenek és eretnekek megtérítésén: „*Kérjétek az aratás urát, hogy küldjön munkásokat vetésébe.*”¹⁰⁷³ 2) példájukkal, olyan példás buzgósággal teljesítve állásbeli kötelességüket, hogy annak szemtanúi utánzásukra lelkesedjenek; 3) szavukkal, őszintén, tiszta szándékkal megvallva, hogy hitükben erőt találnak munkáik végzésére és vigasztalást a nehézségek közepette; 4) munkáikkal, amennyiben nagylelkűségük, áldozataik és személyes munkájuk által részt vesznek felebarátaik erkölcsi és vallásos oktatásában, nevelésében.

3° A tökéletesek a tudomány és az értelem adományainak ápolása által tovább tökéletesítik hitüket, amint ki fogjuk fejteni, amikor az egyesülés útjáról lesz szó.

---

¹⁰⁷¹ Róm 1,17.

¹⁰⁷² Zsolt 99,3.

¹⁰⁷³ Mt 9,38.

II. cikkely: A remény erénye¹⁰⁷⁴

Fejtsük ki: 1° mibenlétét; 2° szerepét az ember megszentelésében; 3° gyakorlásának módját.

I. A remény mibenléte

1190. 1° A remény szó különböző értelméi.

A) A természetes rendben a remény két dolgot jelent: egy szenvedélyt és egy érzelmet.

a) A remény tényleg egy a tizenegy *szenvedély* közül (787. pont). Mint ilyen, az érzéki törekvésnek egy indulata, amely olyan hiányzó érzéki jó felé tör, amelyet elérhetünk, de nem minden nehézség nélkül. b) A remény egyben egyike az emberi szív legnemesebb *érzelmeinek* is, amely egy hiányzó erkölcsi jó felé tör, dacára az útjában álló nehézségeknek. Ennek az érzelmenek nagy szerepe van az emberi életben: ez tartja fenn az embert nehéz vállalkozásaiban; ez nyugtatja meg a magvető földművest, a messze tengerekre induló hajóst, az üzletet kezdő kereskedőt, iparost.

B) De van *természetfeletti remény* is, amely fenntartja a keresztény embert azon nehézségek közepette, amelyek üdvösségének és tökéletességének útjában állanak. Ennek tárgya az örök üdvösség és annak elérésére szolgáló eszközök, amelyekre a kinyilatkoztatás mutat rá. Mivel ez a remény az Isten mindenhatóságán és végtelen jóságán épül fel, megingathatatlanul szilárd.

1191. 2° A remény **összetevő elemei**. Ha elemezzük ezt az erényt, úgy találjuk, hogy három fő elemből áll; ezek:

a) A természetfölötti jónak, főképpen tehát Istennek, mint boldogságunknak *szeretete és vágya*.

Ez az érzelm a következőképpen keletkezik: az emberben megvan a boldogság utáni vágy; mármint a hit megtanít arra, hogy egyedül az Isten lehet boldogságunk tárgya; tehát szeretjük az Istent, mint boldogságunk tárgyát. Ez a szeretet önző ugyan, de természetfölötti, mivel Istenre vonatkozik, úgy, ahogyan a hit mutatja meg nekünk Istent: természetfölötti mivoltában. Mivel ennek a boldogságnak elérése nehéz, önkéntelenül feltámad bennünk az az aggodalom, hogy nem tudjuk elérni. Ennek az aggodalomnak leküzdésére siet a reményben feltalálható másik elem: az az indokolt bizakodás, amely ennek a jónak elérését bizton várja.

b) Ez a reménység nyilvánvalóan nem a magunk erejének tudatán épül fel; hiszen mi tudjuk, hogy teljességgel képtelenek vagyunk ennek a jónak megszerzésére; hanem az *Istennek* bennünket támogató *mindenhatóságán*. Az ő kegyelmétől várjuk a szükséges segítséget, hogy elérhessük ebben az életben a tökéletességet, a másik életben pedig az üdvösséget.

c) De a kegyelemhez *a mi közreműködésünket* kell csatolni: ebből születik meg a harmadik elem: az az erős igyekezetünk, hogy Isten elérésére felhasználunk minden eszközt, amelyet ő rendelkezésünkre bocsájtott. Ennek az igyekezetnek annál lelkesebbnek és annál kitartóbbnak kell lenni, minél magasabb rendű reményünknek a tárgya.

1192. 3° A remény **meghatározása**. A mondottak után a következőképpen lehet meghatározni a reményt: *az a természetfölötti isteni erény, amely vágyódást támaszt fel bennünk Isten, mint legfőbb javunk után, és bízó várakozást, hogy Isten jóságából és mindenható segítségével elérjük örök üdvösségünket és az annak elérésére szolgáló eszközöket.*

¹⁰⁷⁴ S. THOMAS, II^a II°, q. XVII-XXII, és magyarázóit, főleg : Cajetan és Joan. de S. Thoma; SUAREZ, *de Spe*; S. FRANÇOIS DE SALES, *Amour de Dieu*, I. II, ch. XV-XVII; SCARAMELLI, *op. cit.*, art. II; CARD. BILLOT, *op. cit.*, th. XXV-XXX; MGR GAY, t. I, tr. V; CH. DE SMEDT, *op. cit.*, t. I. p. 272-364; MGR D'HULST, *Carême 1892*; P. JANVIER, *Carême 1913*.

A) A reménynek első és *főtárgya maga Isten*, amennyiben a mi boldogságunknak tárgya, azaz Isten, amennyiben őt az örökkévalóságon át bírni fogjuk a boldogító színelátás és az ebből fakadó tökéletes szeretet által. Mert amint Krisztus Urunk mondja; „*Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.*”¹⁰⁷⁵ Mivel azonban ezt a tárgyat nem érhetjük el a kegyelem segítségével, ezért reményünknek másodlagos tárgya az összes természetfölötti eszközök, amelyek szükségesek a kísértés legyőzésére és a keresztény erények megszerzésére, valamint minden természetes eszköz is, amennyiben a tökéletesség és az üdvösség elérésére szükséges vagy hasznos.

1193. B) Ami ennek az erénynek *indítóokát* illeti, az más és más aszerint, hogy a reményt melyik alkotó elemében tekintjük: **a)** ha *Scotus-szal* úgy találjuk, hogy a fő tényező benne az Isten szeretete, vagy az Isten utáni vágyakozás, akkor a reménynek indítóoka Istennek irántunk való szeretete; **b)** ha *Szt. Tamással* úgy látjuk, hogy a remény lényegét a bízó várakozás teszi ki, akkor az indítóoka az Istennek bennünket támogató mindenhatósága, amely elvon a föld javaitól és az örök javak felé ragad. Az isteni ígélet csak még jobban megerősíti eme bizakodásunkat, és csak jobban biztosítja az isteni segítséget.

Mondhatjuk tehát, hogy a reménynek teljes indítóoka az Isten jósága és egyben mindenhatósága.

II. A remény szerepe megszentülésünkben

A remény három fő módon dolgozik megszentülésünkön: 1° *egyesít Istennel*; 2° *hathatósá teszi imádságunkat*; 3° *tevékenységünk bőséges forrása*.

1194. 1° A remény **egyesít bennünket Istennel**, és elvon a föld javaitól. Vonzanak bennünket az érzéki gyönyörök, a kevélység kielégítésének vágya, a gazdagság varázsa, végül azok a tiszta, szellemi öröme is, amelyek itt a földön gyönyörködtetik az elmét és a szívet. Mármost, a remény az élő hitre támaszkodva megmutatja nekünk, hogy ezekből a javakból hiányzik a boldogságnak két elengedhetetlen követelménye: a tökéletesség és a tartósság.

A) A *földi javak* nem annyira tökéletesek, hogy kielégíthetnék igényünket: egy darabig lekötnek ugyan, de csakhamar *untatnak*, és üresen hagyják szívünket. Mert a mi szívünk igen tágas, annak igen nagy igényei vannak; azért nem elégítik ki az anyagi javak, amelyek nem lehetnek az embernek céljai, hanem csak eszközök egy magasabb cél elérésére. Az észnek és a szívnek nemesebb, de még mindig természetes rendű javai szintén nem elégségesek nekünk. Mert értelmünk csak akkor lesz kielégítve, ha megismeri az első okot, a szívünk pedig tökéletes barátot keres, és azt nem találhatja fel másban, mint az Istenben. Isten a létnek, a jóságnak, a szépségnek teljessége, ő, aki elégséges önmagának is, nyilvánvalóan elégséges nekünk is ahhoz, hogy boldogok legyünk. Csak várnunk kell reá. Mármost a remény az, amely megmutatja, hogy Isten igenis lehajlik hozzánk, hogy magát nekünk adja. Amikor ezt megértettük, a szívünk elfordul a földi javaktól, hogy Istenhez vonzódjék, mint a vas a mágneshez.

1195. B) Még ha ki is elégíthetnének a földi javak, csak egy ideig élvezhetők, és *csakhamar kiesnek kezükből*. Ezt jól tudjuk, azért ez a gondolat megkeseríti földi élvezeteinket. Isten azonban örökké él, és a halál, amely elválaszt a földi javaktól, csak szorosabban egyesít Istennel. Azért, bár a halál ösztönszerű borzalmat kelt bennünk, megnyugodva várjuk, mert reméljük, hogy utána örökre egyesülve maradunk azzal, aki a boldogságunk tárgya.

¹⁰⁷⁵ Jn 17,3.

1196. 2° A remény, az aláztatossággal karöltve **hathatóssá teszi imádságunkat**, és ezzel megnyeri számunkra Istentől mindazt a kegyelmet, amelyre szükségünk van.

A) Nincs olyan megható dolog, mint a *szentírásnak* lelkes buzdításai, hogy legyünk bizalommal Istenhez. Jézus Sirák fia ezekben a szavakban foglalja össze az ószövetség tanítását: „...Tudjátok meg, hogy senki sem szégyenült meg, aki az Úrban bízott. Ugyanis aki megmaradt az ő parancsaiban, elhagyott-e? vagy aki őt segítségül hívta, megvetett-e? Mert kegyes és irgalmas az Isten, és a szorongatás napján megbocsájtja a bűnöket.”¹⁰⁷⁶

B) De főleg az újszövetségben lesz nyilvánvaló a bizalom hathatós volta.

Krisztus Urunk azokat gyógyítja meg csodálatosan, akiknek bizalmuk van hozzá. Gondoljunk csak a századossal történt estre,¹⁰⁷⁷ az inaszakadtra, aki mivel nem tud a Mester közelébe férközni, a tetőn át bocsájtja le magát,¹⁰⁷⁸ a jerikói vakra,¹⁰⁷⁹ a kananei asszonyra, akit háromszor utasít el Krisztus Urunk, de nem bírja megingatni bizalmát,¹⁰⁸⁰ a házasságtörő asszonyra,¹⁰⁸¹ arra a bélpoklosra, aki eljön megköszönni a csodálatos gyógyulást.¹⁰⁸² Egyébként hogyan is ne volna bizalmunk, amikor Krisztus Urunk maga biztosít bennünket arról, hogy bármit is kérünk az Atyától az ő nevében, megadja nekünk: „Bizony, bizony mondom nektek, amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek.”¹⁰⁸³ Ebben van a mi erőnk titka: amikor Jézus nevében kérünk, azaz bízva az ő érdemeiben és elégtétel-adásában, akkor az ő vére ékesebben szólva könyörög érdekünkben, mint a mi imádságaink.

C) Másrésztől semmi sem tiszteli meg annyira Istent, mint a *bizalom*: hiszen ezzel megvalljuk hatalmát és jóságát, és ő, aki nem engedi, hogy valaki felülmúlja nagylelkűségben, azzal válaszol, hogy bőségesen önti ki kegyelmeit és ajándékait. Mondjuk el tehát a trienti zsinattal:¹⁰⁸⁴ „Isten segítségébe mindenkinek a legerősebb reményt kell vetnie.”

1197. 3° A remény továbbá **a tevékenység bőséges forrása. a)** Valóban, először is szent *vágyakat* ébreszt meg lelkünkben; elsősorban az ég utáni és az Isten bírása utáni vágyat. A vágy pedig mintegy szárnyakat ad a léleknek, lendületet lehel belé, hogy repülve érje el azt a jót, amely után áhítozik; és fenntartja, amíg csak el nem érte.

b) A remény megsokszorozza *erőinket* annak a jutalomnak kilátásba-helyezésével, amelynek nagysága nincs arányban fáradtságunkkal. Ha a világ fiai olyan kitaróan dolgoznak a mulandó gazdagságért, ha a bajnokok olyan keserves gyakorlatoknak vetik magukat alá, ha kétségbeesett erőlködést visznek véghez, hogy megnyerjék a hervatag koszorút, mennyivel többet kell nekünk küszködnünk és szenvednünk a hervadhatatlan koszorú birtokáért! „*Mindaz pedig, aki részt vesz a versenyben, mindentől tartózkodik; azok, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig hervadhatatlant.*”¹⁰⁸⁵

1198. C) A remény adja meg nekünk azt a *bátorságot*, azt a kitarást, amely biztosítja a sikert. Ha nincs bénítóbb valami, mint az a tudat, hogy az ember a siker reménye nélkül dolgozik, akkor ellenkezőleg nincs semmi felemelőbb, bátorítóbb dolog, mint a siker reménye.

¹⁰⁷⁶ Sir 2,11-12.

¹⁰⁷⁷ Mt 8,10.13.

¹⁰⁷⁸ Mt 9,2.

¹⁰⁷⁹ Mt 9,29.

¹⁰⁸⁰ Mt 15,28.

¹⁰⁸¹ Lk 7,50.

¹⁰⁸² Lk 17,19.

¹⁰⁸³ Jn 16,23.

¹⁰⁸⁴ Trident., Sess. VI, cap. 13.

¹⁰⁸⁵ IKor 9,25.

Mi magunkban gyengék vagyunk ugyan, de hatalmas szövetségeseink vannak: az Isten, Jézus Krisztus, a Boldogságos Szűz és a szentek ([188-189. pont](#)).

Már pedig, ha Isten velünk, ki ellenünk?¹⁰⁸⁶ Ha Jézus, aki meggyőzte a világot és az ördögöt, bennünk él és közli velünk isteni erejét, nem lehetünk-e biztosak abban, hogy győzni fogunk? Ha a szeplőtelen Szűz, aki összetörte a kígyó fejét, támogat hatalmas közbenjárásával, nem fogjuk-e megkapni mindazt a segítséget, amelyre szükségünk lesz? Ha Isten barátai imádkoznak érettünk, ennyi könyörgés nem adhat-e nekünk föltétlen biztonságot? Ha pedig bizonyosak vagyunk a győzelemben, meghátrálhatunk-e egy kis erőfeszítés elől, hogy elnyerjük Isten örök birtoklását?

III. A remény fokozatos gyakorlása

1199. 1° Alapelv. Hogy a reményben gyarapodjunk, szilárdabbá kell tenni alapjait és bőségesebbé tenni eredményeit.

A) Hogy alapjait szilárdabbakká tehessük, *elmélkedjünk* gyakorta ezekről: az Isten hatalmáról és jóságáról, valamint azokról a fenséges ígéretekről, amelyeket tett nekünk ([1193. pont](#)). Ha kellene még egyéb is reményünk megerősítésére, idézzük emlékezetünkbe Szt. Pálnak eme szavait: „Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért: miképp ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk. Ki lenne vádlójuk az Isten választottainak? Az Isten az, aki a megigazulást adja, tehát ki az, aki kárhoztasson? Krisztus Jézus, aki meghalt, mi több, föl is támadt, az Isten jobbán van s közben is jár érettünk?”¹⁰⁸⁷ Így hát Isten részéről egészen biztos a mi reménységünk. De van okunk az aggodalomra a mi részünkről, mert nem mindenkor használjuk fel az Isten kegyelmét. Tehát, minden igyekezetünk az legyen, hogy erősebbé tegyük a magunk részéről is a reményt, azzal, hogy bőségesebbé tesszük eredményeit.

1200. B) Hogy ezt elérhessük, *együtt kell dolgoznunk* Istennel megszentelésünk munkájában: „*Mert Istennek vagyunk munkatársai.*”¹⁰⁸⁸ Isten, amikor kegyelmet ad nekünk, nem akarja feleslegessé tenni a mi munkánkat, csak elégtelenségünket akarja pótolni. Kétségtelenül ő az első és fő működő ok, de azért nem szünteti meg a mi tevékenységünket, hanem ellenkezőleg, megindítja, ösztökéli, eredményesebbé teszi.

Megértette ezt Szt. Pál: „*Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen, sőt valamennyinknél többet munkálkodtam.*”¹⁰⁸⁹ ... Amit pedig megtett ő maga, erre buzdított másokat is: „*Mint munkatársak pedig intünk titeket, hogy hiába ne vettétek legyen az Isten malasztját.*”¹⁰⁹⁰ Főleg kedves tanítványához, Timoteushoz intézte ezt a buzdító felhívást: „*Törd magad, mint Krisztus jó katonája.*”¹⁰⁹¹ Mert ennek nemcsak a maga lelkének üdvösségén kellett dolgoznia, hanem a másokén is. Szent Péter sem beszél másképpen; figyelmezteti tanítványait arra, hogy meg vannak ugyan híva az üdvösségre, de biztosítaniuk kell üdvözülésüket jócselekedetek által: „*Ennek okáért annál inkább legyetek rajta, testvérek, hogy jócselekedetek által biztossá tegyétek hivatástokat és kiválasztástokat.*”¹⁰⁹²

¹⁰⁸⁶ Róm 8,31.

¹⁰⁸⁷ Róm 8,32-34.

¹⁰⁸⁸ IKor 3,9.

¹⁰⁸⁹ IKor 15,10; Fil 3,13.14.

¹⁰⁹⁰ 2Kor 6,1.

¹⁰⁹¹ 2Tim 2,3.

¹⁰⁹² 2Pét 1,10.

Így tehát meg kell győződve lennünk arról, hogy a mi megszentelésünkben minden Istentől függ; de úgy kell dolgoznunk, mintha minden tőlünk függene. Mert Isten sohasem tagadja meg tőlünk kegyelmeit, és azért a gyakorlatban a magunk közreműködését kell szorgalmazni.

1201. 2° Alkalmazzuk ezeket az elveket a tökéletesség különböző fokaira.

A) A kezdők mindenekelőtt arra ügyeljenek, hogy kerüljék a két végletet, amelyek mindegyike a remény ellen vét; ezek: a vakmerő bizodalom és a kétségbeesés.

a) A vakmerő bizodalom abban áll, hogy elvárjuk Istentől az örök üdvösséget és annak elnyerésére szükséges kegyelmeket, azonban anélkül, hogy használatba vennénk az annak elnyerésére rendelt eszközöket. Néha az Isten jóságában bizakodik valaki vakmerően, amennyiben így okoskodik: Isten nagyon is jó; nem lehet, hogy kárhozatra ítélne engem; de elhanyagolja Isten parancsainak teljesítését. Az ilyen ember elfelejti, hogy ha Isten jó, egyben igazságos és szent is, aki gyűlöli a gonosztságot: „*A gonosztságot gyűlölöm és utálok.*”¹⁰⁹³ Máskor saját erejében bizakodik vakmerően, és esztelenül a bűn alkalmába és veszedelmeibe dobja magát. Mert könnyen elfelejti az ember, hogy aki a veszedelmet keresi, elvész benne. Az Úr Jézus megígéri a győzelmet, de csak azon az áron, ha imádkozunk és vigyázunk: „*Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek.*”¹⁰⁹⁴ Szent Pál nagyon bízott az isteni kegyelemben; azért mégis figyelmeztet bennünket: „*Munkáljátok üdvösségeteket félelemmel és rettegéssel.*”¹⁰⁹⁵

b) Mások viszont könnyen elcsüggednek, sőt kétségbeesnek. Mivel gyakori kísértéseket kellett kiállaniuk, amelyekben nem egyszer el is estek; mivel rettenetes aggályok gyötrik lelküket, kedvüket veszítik, és nem egyszer kétségbe is esnek, mert azt hiszik, hogy nem képesek megjavulni. Ez nagyon veszedelmes lelkiállapot, amely ellen tenni kell. Az ilyen embernek jusson eszébe Szt. Pál, aki szintén heves kísértéseknek volt kitéve; ő is meg volt arról győződve, hogy képtelen ellenállani a maga erejéből, mégis bizalommal hagyatkozott az Isten kegyelmére: „*Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg e halálnak testétől? Az Istennek a kegyelme, Jézus Krisztus, a mi Urunk által.*”¹⁰⁹⁶ Imádkozunk tehát mi is így, és megszabadulunk.

1202. B) Miután sikerült kikerülni ezeket a szirteket, abban kell magunkat gyakorolnunk, hogy *forduljunk el a földi javaktól* és idézzük fel magunkban gyakorta a mennyország utáni vágyat. Ezt kívánja tőlünk Szt. Pál is, amikor a következőket mondja: „*Azért tehát, ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafönt valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafönt való dolgokat keressétek, ne a földieket.*”¹⁰⁹⁷ Mert az ég a hazánk, a föld csak számkivetés; az ég a célunk, igazi boldogságunk, míg a föld csak mulandó örömöket tud nyújtani.

1203. 3° A haladók nemcsak a reményt fogják gyakorolni, hanem az Istenbe vetett *gyermeki bizodalmat* is, megtanulva azt Krisztus Urunk példájából, aki életük középpontjává lett.

A) Mivel ezen isteni főnek titokzatos testébe *be vagyunk kebelezve*, verhetetlen bizodalommal várjuk azt az eget, amelyben Jézus helyet készített nekünk: „*megyek helyet készíteni számotokra,*”¹⁰⁹⁸ és ahová máris behelyezte őket a remény: „*üdvözülésünk ugyanis*

¹⁰⁹³ Zsolt 118,163.

¹⁰⁹⁴ Mk 14,38.

¹⁰⁹⁵ Fil 2,12,

¹⁰⁹⁶ Róm 7,24-25.

¹⁰⁹⁷ Kol 3,1-2.

¹⁰⁹⁸ Jn 14,2.

reménybeli. ¹⁰⁹⁹ a) Az eget várnunk kell ennek az életnek bajai és megpróbáltatásai közepette is. El kell hogy mondjuk a zsoltárossal: „*Nem félek rosszaktól, mivel te velem vagy.*” ¹¹⁰⁰ És valóban, a bennünk élő Jézus Krisztus megerősít bennünket, és nekünk is azt fogja mondani, amit az apostoloknak mondott egykoron: „*Béke veletek, én vagyok, ne féljete.*” ¹¹⁰¹

Ha fondorlatok, vagy üldözések kedvetlenítenek el, jusson eszünkbe az, amit de Paul Szt. Vince ¹¹⁰² mondott volt övéinek: „Ha mindjárt az egész föld is ellenünk támadna, hogy minket elveszítsen, akkor is csak az történhetnék meg, ami Istennek tetszik, akibe helyeztük reményünket.” Amikor anyagi veszteségek érnek, mondjuk ugyanazzal a szenttel: „Mindent, amit Isten tesz, javunkra teszi, azért reménylenünk kell hogy ez a veszteség javunkra váljon, mert Istentől jó.” ¹¹⁰³ Ha testi vagy lelki szenvedések érnek, köszöntsük őket, mint isteni áldásokat, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy múló fájdalmak árán megvásárolhatjuk a mennyországot.

1204. b) Az ilyen bizodalom szabadítson ki az örömek és sikerek fojtogató öleléséből, mert ezek még sokkal veszedelmesebbek, mint a szenvedések. „Amikor az élet mosolyogni látszik földi reménységeinkre, akkor nehéz megvetni ezeket a csábító ígéretek, amelyek érzéki oldalunknál fogva ragadnak meg; nehéz kisiklani a gyönyör hálójából, és azt mondani a boldogságnak, amely felkínálja magát: te kevés vagy nekem.” ¹¹⁰⁴ De a keresztény ember gondolja meg, hogy a világ örömei csalókák, és csak arra jók, hogy feltartóztassák Istenhez sietésünket. Hogy ölelésükből kiszabaduljunk, pozitív önsanyargatásokat kell végeznünk, és mindenek felett keresni kell az Úr Jézus bizalmas barátságában a tisztább és szentebb örömeket, tudva azt, hogy „Jézussal lenni édes mennyország.” ¹¹⁰⁵

C) Ha a magunk *nyomorúságának* és tökéletlenségének tudata búsít el, szívleljük meg de Paul Szt. Vince következő szavait:

„Előadja nekem nyomorúságait. Sajnos, ki nem volna telve velük? Minden azon fordul meg, hogy az ember tudja ezeket megismerni és megszeretni alacsonyosságukat, amint ön is teszi; de csak azért időzzünk szemléletükben, hogy Istenbe vetett erős bizodalom alapjává tegyük őket; mert így sziklára lesz építve a házunk, úgy hogy ha a vihar jön, szilárd marad.” ¹¹⁰⁶ Mert a mi nyomorúságunk kihívja Isten irgalmasságát, ha ehhez alázatosan folyamodunk, és így csak a legjobb lelki előkészület áll elő ahhoz, hogy megnyerjük Isten kegyelmeit. Szt. Vince hozzát teszi még, hogy ha Isten jót kezdett tenni valakivel, jót tesz vele mindvégig, hacsak az illető nem lesz reá túlságosan érdemtelen. Így tehát a múlt irgalmas cselekedetei záloga lesznek a jövőben is megnyilatkozó irgalmasságnak.

1205. B) A reménység révén lélekben *állandóan az égben élünk*, és az égért élünk. Az egyháznak gyönyörű imádsága szerint, amelyet Urunk mennybemenetelének napján imádkoztat, már itt a földön lelkünkkel a mennyországban kell laknunk: „*ipsi quoque mente in caelestibus habitemus.*” Ez annyit jelent, hogy a mennyországért kell cselekednünk és szenvednünk; feléje kell irányítani vágyainkat, szívünket: „hogy a földi élet viszontagságai közepette oda legyen lekötve a szívünk, ahol van igazi örömünk.” És mivel a szentáldozás

¹⁰⁹⁹ Róm 8,24.

¹¹⁰⁰ Zsolt 22,4.

¹¹⁰¹ Lk 24,36.

¹¹⁰² MAYNARD, *Vertus et doctrine...* p. 10.

¹¹⁰³ Uo.

¹¹⁰⁴ MGR D'HULST, *Carême*, 1892, p. 201.

¹¹⁰⁵ *Krisztus követése*, II. k., 8. fej.

¹¹⁰⁶ MAYNARD, *Vie et doctrine*, p. 11.

öröme előíze a mennyei örömek, földi életünkben ott fogjuk keresni azt a vigasztalást, amelyre szívünknek szüksége van.

1206. C) Ez a gondolat arra ösztönöz bennünket, hogy *imádkozzunk* gyakran a végső állhatatosság kegyelméért. Igaz, hogy azt nem lehet kiérdemelni; de megnyerhetjük az isteni irgalmasságtól. Hogy ez biztosabban megtörténjék, csatlakozzunk az egyháznak azon imádságaihoz, amelyekben a jó halál kegyelméért könyörög. Ilyen pl. az *Üdvözlégy*, amelyet olyan gyakran imádkozunk, és amelyben kérjük Szűz Máriát, hogy imádkozzék érettünk a halál óráján.

4° **A tökéletesek** az Istenbe vetett bizalmat abban a szent ráhagyásban fogják gyakorolni, amelyet majd leírunk, amikor az egyesülés útjáról beszélünk.

III. cikkely: A szeretet erénye¹¹⁰⁷

1207. A szeretet erénye megszenteli, és természetfölötti jelleggel ruházza fel az Isten és a felebarát szeretetének érzelmét. Miután előbb néhány általános megjegyzést teszünk a szeretetről, tárgyalni fogunk: 1° *az Isten iránti szeretetről*; 2° *a felebarát iránti szeretetről*; 3° *Úr Jézus szentséges Szívéről*, amely mindkét szeretet mintaképe.

Bevezető megjegyzések

1208. 1° **A szeretet általában** lelkünknek indulata, törekvése a jó felé. Ha az a jó, amely felé törekszünk, érzéki jó, amelyet érzékszerveink fognak fel, akkor a szeretet maga is érzéki. Ha a jó szellemi jó, amelyet csak az értelem ismerhet fel, akkor a szeretet értelmi. Ha a jó természetfölötti, amelyet a hitből ismerünk meg, akkor a szeretet keresztény.

Amint látjuk tehát, a szeretet ismeretet tételez föl; de azért nincsen mindenkor arányban ezzel az ismerettel, amint később ki fogjuk fejteni.

A szeretetben, bármiféle legyen is, *négy fő elemet* lehet megkülönböztetni; ezek: 1) bizonyos *rokonszenv* a szeretett tárgy irányában, amely abból születik, hogy az ember valamelyes arányt, összemérhetőséget lát a tárgy között és önmaga között. Ez az arány nem jelent tökéletes hasonlóságot, hanem azt jelenti, hogy az egyik a másikat ki tudja egészíteni; 2) a léleknek indulata, *törekvése* a szeretett tárgy felé, hogy hozzáférközzék és élvezze jelenlétét; 3) a szíveknek és elméknek bizonyos *egyesülése*, közössé tétele abból a célból, hogy egymással közöljék javaikat; 4) az öröm, *gyönyörűség*, boldogság érzése, amelyet az ember a szeretett tárgy birtokában érez.

1209. 2° **A keresztény szeretet** az a szeretet, amelynek természetfölötti a létrehozó oka, az indítóoka és a tárgya.

a) *Természetfölötti a létesítő oka*, amennyiben végső forrása a szeretetnek belénk öntött természetfölötti erénye. Ezt az erényt a segítő kegyelem működésbe hozza, és a természetes szeretetet természetfölötti szeretetté alakítja át.

b) A hit *természetfölötti indítóokot* is nyújt szeretetünk számára, hogy érzelmeinket megszentelje: előbb Isten felé irányítja szívünket, akit úgy mutat be, mint végtelen jót, akit egyedül érdemes szeretni; majd a teremtmények felé is irányítja szívünket, amelyeket úgy

¹¹⁰⁷ S. BERNARDUS, *De diligendo Deo*; S. THOMAS, II^a II^{ae}, q. 23-44; SALMANTICENSES, tr. XIX, *De caritate theologicâ*; S. FRANÇOIS DE SALES, *De l'amour de Dieu*; MASSOULIÉ, *Tr. de l'amour de Dieu*; SCARAMELLI, *op. cit.*, art. III; L. BILLOT, *op. cit.*, th. XXXI-XXXV; MGR GAY, *op. cit.*, t. II, traité XII; CH. DE SMEDT, *op. cit.*, t. I, p. 365-493; MGR D'HULST, *Carême 1892*; P. JANVIER, *Carême 1915 et 1916*; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. chrét.*, t. I, ch. III.

mutat be, mint az Isten tökéletességeinek visszfényeit, úgyannyira, hogy mikor mint ilyeneket szeretjük, tulajdonképpen Istent szeretjük bennük.

c) *Szeretetünk tárgya is természetfölötti* lesz: az az Isten, akit keresztény szeretettel szeretünk, nem az észnek elvont Istene, hanem a hitnek eleven Istene: az Atya, aki öröktől fogva nemzi Fiát és minket is fiaivá fogad; a Fiú, aki egylényegű az Atyával; aki testet ölt és testvérünké is lesz; a Szentlélek, aki az Atyának és a Fiúnak kölcsönös szeretetéből öröktől fogva származik és aki kiönti az isteni szeretetet szíveinkben. A teremtmények sem a maguk természetes valóságukban tűnnek fel nekünk a hit világánál, hanem az emberek Istennek, ennek a közös Atyának gyermekei a mi szemünkben, Jézus Krisztus testvérei, a Szentlélek eleven templomai. Tehát minden természetfölötti a keresztény szeretetben.

Szent Tamás¹¹⁰⁸ szerint különbség van vonzódás (amor) és szeretet (caritas) között. Az utóbbihoz kell bizonyos nagybecsülés a szeretett tárgy irányában. Ezek szerint minden szeretet vonzódás, de nem minden vonzódás szeretet.

1210. 3° A szeretetet így lehet **meghatározni**: *természetfölötti isteni erény, amely arra indít, hogy Istent úgy szeressük, amint ő magamagát szereti, mindenekfelett, önmagáért; felebarátunkat pedig az Istenért.*

Ennek az erénynek tehát két tárgya van: Isten és a felebarát; de ez a két tárgy voltaképpen csak egy, mert felebarátunkat csak annyiban szeretjük, amennyiben Istennek hasonmása, az isteni tökéletességek visszfénye; tehát Istent szeretjük benne, így, mondja szellemesen Szt. Tamás,¹¹⁰⁹ azért szeretjük a felebarátunkat, mert Isten van benne, vagy legalább is azért, hogy Isten legyen benne. Innen van, hogy a szeretet erénye is csak egy.

I. §. Az Isten szeretete

Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *szerepét megszentelésünkben*; 3° *gyakorlásának fokozatait.*

I. A szeretet mibenléte

1211. A szeretetnek fő tárgya az Isten. Mivel ő a létnek, a szépségnek és a jósnak teljessége, végtelenül szerethető. A szeretett tárgy tehát Isten az ő tökéletességeinek végtelen valóságában szemlélve, és nem egyik vagy másik tulajdonságában. Egyébként Isten egyetlen tulajdonságának, pl. irgalmasságának szemlélete könnyen rávezet az ő egészének szemléletére. De nincs arra szükség, hogy Istent részletezzük: a jámbor lelkek szeretik a jó Istent, úgy amint a hitből ismerik, anélkül hogy részleteznék tulajdonságait.

Hogy az Isten szeretetét jobban megértsük, fejtsük ki azt a parancsot, amely nekünk előírja ezt a szeretetet; az indítóokot, amelyből fakad; és azokat a különféle fokozatokat, amelyeken keresztül eljutunk Istennek tiszta szeretetéhez.

1212. 1° Az Isten szeretetének a **parancsa**.

A) Már az *őszövetségben* is meg volt fogalmazva, de *Krisztus Urunk* újból kihirdette, és azt mondotta róla, hogy az az összes törvények és a próféták foglalata: „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, minden erődből és egész elmédből.”¹¹¹⁰ Ez más szóval annyit jelent, hogy Istent mindenek fölött és lelkünk minden képességével kell szeretnünk.

¹¹⁰⁸ *Sum. Theol.*, II^a II°, q. 31, a. 3.

¹¹⁰⁹ „Sic enim proximus caritate diligitur, quia in eo Deus est vel ut in eo Deus sit”. (*QQ. disp.*, de Caritate, a. 4).

¹¹¹⁰ *Mt* 22,37.

Nagyon szépen fejti ezt ki de Sales Szt. Ferenc¹¹¹¹ „Ez az a szeretet, amelynek erősebbnek kell lennie minden szeretetünkénél, és uralkodnia kell minden érzelmünkön: mert ezt akarja Isten tőlünk, hogy minden szeretetünk közül az övé legyen a legszívesebb; uralkodjék egész szívünkön; legyen a legbensőségesebb: foglalja el egész lelkünket; legyen a legáltalánosabb: vegye igénybe minden képességünket; legyen a legfontosabb: töltsse be egész szellemünket; legyen a legerősebb: hozza működésbe minden erőnket és lendületünket.” Majd a szeretetnek fenséges fellobbanásával fordul Istenhez: „Tied vagyok, Uram, és csak a tied lehetek; tied a lelkem és nem élhet, csak érted; tied az akaratom, és nem szerethet, csak a te kedvedért; tied a szeretetem, és nem vonzódnak máshoz, csak tehozzád. Szeretnem kell téged, mint első létesítőmet, mert tőled vagyok; szeretnem kell téged, mint célokat és megnyugvásomat, mert érted vagyok; jobban kell szeretnem téged, mint a saját lényemet, mert lényem általad marad fenn; jobban kell téged szeretnem, mint önmagamat, mert egészen a tied vagyok, és egészen benned vagyok”.

1213. B) A szeretet parancsa tehát *sokra kiterjed*. Önmagában véve nincsen is határa, mert az Isten szeretetének mértéke az ő mérték nélkül való szeretete; ez a parancs tehát arra kötelez bennünket, hogy szüntelenül törekedjünk a tökéletességre (353-361. pont), azért szeretetünknek gyarapodnia kell halálunkig. Szent Tamás tanítása szerint, a szeretet tökéletessége parancsolva van, mint elérendő cél; tehát akarnunk kell elérni azt. De Cajetanus¹¹¹² hozzáteszi: „Éppen azért, mert ez a tökéletesség cél, elégséges ahhoz, hogy a parancsot meg ne szegjük, ha olyan állapotban élünk, hogy elvárhatjuk ezt a tökéletességet, ha mindjárt az örökkévalóságban is. Mindaz, aki bírja, ha gyöngye fokban is, a szeretetet (a belénk öntött szeretetet, amely a megszentelő kegyelemmel mindenkor együtt van – Ford.), és így az ég felé halad, a tökéletes szeretet útján van, és ezzel már kikerüli a parancs megszegését, ami szükséges az üdvösségre.”

Azonban azok a lelkek, amelyek tökéletességre törekednek, nem elégednek meg ezzel a kezdetleges fokkal; állandóan feljebb hágnak, és azon igyekeznek, hogy Istent ne csak teljes lelkükből szeressék, hanem minden erejükben is. Egyébként erre ösztönöz a szeretet indítóoka is.

1214. 2° A szeretet **indítóoka** nem az a jó, amelyet Isten kezéből vettünk, vagy venni kívánunk, hanem az Istennek végtelen tökéletessége. Legalább is ennek az indítóoknak kell végre is uralkodónak lennie. Ehhez az indítóokhoz járulhatnak tehát más indítóokok is, pl. az üdvösséges félelem, a remény, a hála, de mindezek mellett a jelzett indítóoknak kell uralkodónak lennie. Következésképpen az önmagunk szeretete, amennyiben alárendeljük az Isten szeretetének, nincs ezzel ellenkezésben. Amikor tehát a szentek olyan határozottan támadják az önszeretetet, akkor önmagunk rendetlen szeretetéről szólnak.

1215. A) Nem lehet elfogadnunk *Bolgeni véleményét*, aki szerint az egyedül lehetséges és kötelező szeretet az, amelynek indítóoka Istennek irántunk való jósága, mert úgymond, mi csak azt tudjuk szeretni, amit a mi szükségleteinkkel és kívánságainkkal megegyezőnek látunk. A szerző itt összetéveszti a szeretetnek nélkülözhetetlen *előfeltételét* a szeretetnek a tulajdonképpeni *indítóokával*. Az igaz, hogy csak olyan tárgyat szerethetünk, amely megegyezik természetünkkel és igényeinkkel; de az indítóok, amiért szeretjük, nem okvetlenül ez a megegyezés. Isten szereteténél ez az Istennek végtelen tökéletessége, amelyet önmagáért szeretünk.

¹¹¹¹ *Amour de Dieu*, I. X, ch. VI, X.

¹¹¹² *Comment. Cajetani*; CARD. MERCIER, *Vie intérieure*, 1919, p. 98.

Itt is helyesen magyarázza meg a dolgot de Sales Szt. Ferenc:¹¹¹³ „De ha – képzeljük el a lehetetlent – léteznék egy végtelen jóság, amelyhez nem volna semmiféle közünk, és amellyel nem volna lehetséges semmiféle kapcsolatunk, ezt bizonyára mégis többre értékelnénk, mint magunkat; de a szó tulajdonképpeni értelmében nem vonzódhatnánk hozzá, mivel a vonzódás egyesülésre törekszik; és még kevésbé szerethetnénk, mert a szeretet barátság, a barátság pedig csak kölcsönös lehet, mert alapja a közlés, és célja az egyesülés.”

1216. B) Feltették azt a kérdést, hogy vajon a hála nem lehet-e elégséges indítóoka a tökéletes szeretetnek. Itt különbséget kell tennünk: ha a hála nem emelkedik felül a jótettre és nem ér fel a jótévőhöz, nem elegendő indítóoka a szeretetnek, mert önző és érdekelt; de ha a jótettnek szeretetéből átcsapunk magának a jótévőnek szeretetére, akinek végtelen jóságát látjuk megnyilvánulni jótéteményeiből, akkor ez már a szeretet indítóoka.

A hála tényleg könnyen elvezet a tiszta szeretethez; hiszen igen nemes érzélem. Azért a szentírás és a szentek gyakran elének állítják az Istennek jótéteményeit, hogy bennünket a tiszta szeretetre hangoljanak. Így Szt. János, miután kifejtette, hogy a tökéletes szeretet számúzi a félelmet, arra buzdít bennünket, hogy szeressük az Istent, mivel Isten előbb szeretett minket.¹¹¹⁴ És hány lélek van, aki úgy jutott el az Isten tiszta szeretetéig, hogy gyakran elmélkedett arról a szeretetről, amellyel Isten öröktől fogva szeretett minket; hogy gyakran elmélkedett Jézusnak irántunk való kiváló szeretetéről, amelyet legfőképpen a szenvedésben és az oltáriszentségben tanúsít.

Ha *biztos ismertetőjelet* kívánunk, amellyel meg lehessen különböztetni a tiszta szeretetet az érdekelt szeretettől, azt kell mondanunk, hogy a tiszta szeretet azért szereti Istent, mivel Isten jó; és magának az Istennek kíván jót, míg az érdekelt szeretet azért szereti Istent, mivel hozzánk jó; és ezzel magának kíván jót.

1217. 3° Ami a szeretetnek **fokait** illeti, Szt. Bernát¹¹¹⁵ négyet különböztet meg: 1) Az ember legegyszerűbb *önmagát* szereti és *önmagáért*; mert test, és nem tud neki tetszeni más dolog, mint maga. 2) Későbbben érzi elégtelenségét és keresi Istent a hit világánál, mint szükséges segítséget; ezen a második fokon *szereti Istent, de nem az Istenért*, hanem önmagáért. 3) De nemsokára, mivel gyakran fordul Istenhez segítségért, tapasztalni kezdi, hogy Isten milyen jóságos, és kezdi *szeretni magáért az Istenért*. 4) Végül az utolsó fokozat, amelyet igen kevesen érnek el a földön, az, amikor *önmagát is Istenért* szereti, és ezzel eléri, hogy egyedül csak az Istent szereti, és pedig magáért az Istenért.

Ha elhagyjuk az első fokozatot, amely csak önszeretet, három foka marad a szeretetnek, amely megfelel a tökéletesség három fokozatának, amint már régebben kifejtettük ([340.](#), [624-626. pont](#)).

II. Az Isten szeretetének szerepe megszentelésünkben

1218. 1° A szeretet a **legkiválóbb erény**; tehát legnagyobb szerepe is van az ember megszentelésében. Ezt már bebizonyítottuk, amikor kimutattuk, hogy a tökéletességnek a szeretet a lényege, mert magában foglal minden más erényt, amennyiben valamennyit Isten felé irányítja, mint akit mindenekfelett szeretni kell ([310-319. pont](#)).

Költői nyelven fejtí ezt ki Szt. Pál: „Szóljak bár az emberek, vagy angyalok nyelvén, ha szeretetem nincs, olyanná lettem, mint a zengő érc, vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem, és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, és legyen bár

¹¹¹³ *Amour de Dieu*, 1. X, ch. X.

¹¹¹⁴ *Jn* 4,19.

¹¹¹⁵ *De diligendo Deo*, ch. XV; Epist. XI, n. 8.

oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincs, semmi vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására, és adjam bár át testemet, úgy, hogy elégjek; ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem!

A szeretet türelmes, nyájas; nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal; mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel.

A szeretet soha meg nem szűnik... Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek között legnagyobb a szeretet.”¹¹¹⁶

1219. A szeretet tényleg jobban **egyesít Istennel** és tökéletesebben átalakít, mint a többi erény.

a) *Az egész lelket* egyesíti Istennel, annak minden képességével egyetemben: az értelmet, mert gyakran és nagyra értékeléssel gondol az Istenre; az akaratot, mivel ezt teljesen alárendeli az isteni akaratnak; a szívet, mert minden érzelmét alárendeli az isteni szeretetnek; erőinket, mivel ezeket valamennyit Istennek és a lelkeknek szolgálatába állítja.

b) Amikor a szeretet egyesíti egész lelkünket Istennel, azt *át is alakítja*. A szeretet azt eredményezi, hogy kikeljünk önmagunkból és az Istenig érjünk fel; mert arra ösztönöz, hogy Istent utánozzuk, hogy lelkünkbe átültsük az ő tökéletességeit; hiszen az az óhajtása, hogy minél hasonlatosabbá tegye az embert az Istenhez, akit szeret, és akinek hasonlósága által egyre mélyebben kíván behatolni benső barátságába.

1220. 2° A szeretetnek olyan **hatásai** vannak, amelyek sokat érnek megszentülésünkben.

a) Isten és lelkünk között bizonyos kölcsönös *rokonszenvet* idéz elő, amelynek következtében jobban megértjük és jobban élvezzük Istent és az isteni dolgokat; ez a kölcsönös rokonszenv teszi, hogy a barátok jól értik egymást, kitalálják egymás gondolatát és hovatovább bensőségesebben egyesülnek. Hány tudatlan, de Isten szeretetétől áthatott lélek van, amely jobban érti és helyesebben gyakorolja a nagy keresztény erényeket, mint a tudósok: ez a szeretet eredménye.

1221. b) A szeretet megszászorozza *erőinket* a jócselekvésre. Ellenállhatatlan erőt ad nekünk, amely legyűri a nehézségeket és a legkiválóbb erényes cselekedetekre vezet: „*mert erős, mint a halál, a szeretet.*”¹¹¹⁷ Micsoda legyőzhetetlen erőt ad egy anyának gyermeke iránti szeretete!

Talán senki szebben le nem írta a szeretetnek csodálatos hatásait, mint a *Krisztus követésének* szerzője.¹¹¹⁸ Az isteni szeretet megkönnyíti terhünket, „mert a terhet könnyedén viszi és minden keserűt édessé s ízessé teszen;” a szeretet felemel Istenhez, „mivel Istenből született és nem tud másban, mint Istenben... megnyugodni,” szárnyakat ad, hogy a legtökéletesebb cselekedetekre, magunk teljes odaadására ragadtassunk: „aki szeret, repül, fut és örvend... mindenét odaadja mindenkiért;” nagy dolgokra ösztönöz: „Jézus nemes szeretete, nagy dolgok véghezvitelére sarkal, és egyre nagyobb tökéletesség utáni vágyat ébreszt bennünk: a szeretet mindig ébren van... ha fáradoz, el nem fárad, ha ijesztik, meg nem zavarodik, hanem mint az eleven láng... felfelé tör és biztosan halad.”

1222. c) Nagy *örömet* is idéz elő. Ez már mintegy megkezdése az örök élet birtokának; ez a birtok pedig örömmel tölti el szívünket: *dans vera cordis gaudia.*¹¹¹⁹

¹¹¹⁶ *IKor* 13,1-13. –Vö. PRAT, *op. cit.*, t. II, p. 404-408.

¹¹¹⁷ *Én* 8,6.

¹¹¹⁸ I. k., 5. fej.

¹¹¹⁹ Jézus Neve ünnepének himnusza.

Azért így folytatja a Krisztus követése:¹¹²⁰ „Nincs édesebb a szeretetnél... nincs kellemesebb, nincs tökéletesebb, nincs nemesebb sem égen sem földön.” Ennek az örömmel fő oka az, hogy észrevesszük Jézusnak és Istennek jelenlétét lelkünkben; már pedig: „Jézussal lenni édes mennyország”... „Mert ha te jelen vagy, minden kellemes, ha te távol vagy, minden keserves.”¹¹²¹

1223. d) Ezt az örömet mélységes *békesség* követi. Ha az ember tudja, hogy Isten benne lakozik és benne jótékonyan működik, róla atyailag gondoskodik, édes bizalommal egészen őreá hagyja magát, reá ruházza minden gondját; mi csoda, ha olyan békét élvez, melynek derűjét semmi sem zavarja? „Te nyugalmas szívet készítesz és nagy békességet és ünnepi örömet.”¹¹²² Már pedig a lelki előhaladásra legjobb előkészület a belső békesség: a csendben és nyugalomban halad előre a jámbor lélek.

Igy tehát bármely oldalról is szemléljük a szeretetet, akár önmagában, akár hatásaiban, ez valamennyi erény közül a legjobban egyesít Istennel és a legjobban megszentel; ez valóban a tökéletesség vezérfonala. Lássuk tehát, miképpen kell gyakorolni.

III. Az Isten szeretetének fokozatos gyakorlása

1224. Alapelv. Mivel a szeretet magunk odaadása, annál tökéletesebb lesz Isten iránti szeretetünk, minél teljesebben odaadjuk magunkat Istennek: teljes lelkünkben, teljes szívünkben és minden erőnkben, fenntartás és visszavonás nélkül. És mivel a földön nem adhatjuk magunkat Istennek anélkül, hogy magunkat meg ne tagadnánk, a mi szeretetünk annál tökéletesebb lesz, minél elszántabban gyakoroljuk az áldozat szellemét Isten iránti szeretetből ([321. pont](#)).

1225. 1° A kezdők azzal gyakorolják Isten szeretetének erényét, hogy igyekeznek kerülni a bűnt, főleg a halálos bűnt, valamint a bűnre vezető alkalmakat.

a) Ők tehát a *bűnbánó szeretetet* gyakorolják, szívükből szánva, hogy Istent megbántották és az ő dicsőségét megrövidítették ([743-745. pont](#)).

Ennek a szeretetnek két eredménye lesz: 1) egyre jobban elválaszt bennünket a bűntől és a teremtményektől, amelyekhez rendetlenül ragaszkodtunk; 2) kiengesztel Istennel és egyesít vele, nemcsak amennyiben eltávolítja a bűnt, ennek az egyesülésnek nagy akadályát, hanem amennyiben elhelyezi szívünkben a bánatnak, a megalázkodásnak érzelmeit, amelyek már a szeretet kezdő fokozatai, és amelyek a kegyelem hatására nem egyszer tökéletes szeretetbe mennek át. „Mert, amint de Sales Szt. Ferenc mondja, a tökéletlen szeretet vágyik Isten után és keresi őt, a bűnbánat keresi és megtalálja, a tökéletes szeretet átölelve tartja.” Mindenesetre bűneink teljesebben el lesznek engedve, ha szeretetünk tökéletesebb.

1226. b) A kezdők gyakorolják még első fokon az *Isten akaratához való igazodásban* álló szeretetet, engedelmeskednek Isten és az egyház parancsainak és türelmesen elviselik azokat a megpróbáltatásokat, amelyeket az isteni Gondviselés reájuk bocsájt, hogy tisztítsa lelküket ([747. pont](#)).

c) Szeretetük nemsokára *hálás szeretetté* lesz. Mivel tapasztalják, hogy bűneik dacára Isten nem szűnik meg jócselekedetekkel elhalmozni őket, és hogy azonnal készségesen megbocsájt, mihelyt megbánják bűneiket, őszinte és eleven hálát éreznek iránta, magasztalják jóságát és igyekeznek felhasználni kegyelmeit. Ez már nemes érzelem, kiváló előkészület a tiszta

¹¹²⁰ *Kriszt. köv.*, II. k., 8. fej.

¹¹²¹ Uo. II. k., 34. fej.

¹¹²² Uo. III. k., 31. fej.

szeretetre, mert a jótétemények szeretetétől könnyen felemelkedünk a jótevőnek szeretetéig, és szívből kívánjuk, bárcsak minél többen ismernék és magasztalnák jóságát a földön; ez pedig már a tökéletes szeretet.

1227. 2° A haladók a gyönyörködő, a jóakaró, az isteni akarathoz alkalmazkodó szeretetet gyakorolják, és ezzel könnyen eljutnak a baráti szeretethez.

A) A gyönyörködő szeretet a hitből és az elmélkedésből fakad. **a)** A hitből tudjuk és az elmélkedés még jobban meggyőz rőla, hogy *Isten a létnek*, a tökéletességnek, a bölcsességnek, a jóságnak teljessége. Mármost, akármilyen kevésbé legyünk is lelkileg előkészülve, mégsem tehetjük, hogy ebben a végtelen tökéletességben kedvtelésünket ne találjuk. Örülünk annak láttára, hogy milyen gazdag a mi Istenünk minden jóban; örülünk az Isten boldogságának, mintha csak a mienk volna; és örömeinket a csodálatnak, a megelégedésnek, az együtt-örülésnek tényeiben öntjük ki.

b) Ezzel *magunkba vonzzuk* az istenség tökéletességeit: az Isten a mi Istenünké lesz; táplálkozunk tökéletességeivel, jóságával, szelídségével, isteni életével. Mert a szív táplálkozik azokkal a tárgyakkal, amelyek neki tetszenek; és így mi is gazdagok leszünk az Isten gazdagságával, amelyet a szeretet mienkké tesz, amikor gyönyörködik benne.

1228. c) Amikor pedig Isten tökéletességeit magunkba vonzzuk, magunkba vonzzuk az Istent magát, és magunkat egészen neki adjuk, amint nagyon szépen kifejti de Sales Szt. Ferenc:¹¹²³

„Ezen gyönyörködő szent szeretet által örvendünk azoknak a javaknak, amelyek Istenben vannak, mintha csak a mieink volnának; de mivel az isteni tökéletességek erősebbek, mint a mi értelmünk, amikor ebbe belé mennek, viszont ők is birtokukba veszik emezt, úgy hogy nemcsak azt mondjuk, hogy ezen gyönyörködés által Isten a mienk, hanem azt is, hogy mi az övé vagyunk.” Így tehát a lélek állandóan kiált szent csendjének mélyéből: „Nekem elég, ha Isten Isten, ha az ő jósága végtelen, ha az ő tökéletessége határtalan; hogy én meghalok, vagy élek, nem számít nekem, ha az én Szerelmesem él mindörökké győzelmesen... Elég a szerető léleknek annyi, hogy az, akit jobban szeret, mint önmagát, legyen gazdag örök javakban; mert jobban él a lélek abban, akit szeret, mint abban, akit éltet.”¹¹²⁴

1229. d) Ez a szeretet *részvétté* lesz, amikor látja Jézust szenvedni. A jámbor lélek, amikor látja, hogy a keserűségnek és fájdalomnak micsoda tengerébe merült az ő Szerelmese, nem teheti, hogy részt ne kérjen az ő szerető szenvedéséből. Ez a részvét hozta meg Assisi Szt. Ferencnek a stigmákat és Szienai Szt. Katalinnak az Üdvözítő sebhelyeit.

1230. B) A gyönyörködő szeretetből születik meg a *jóakaró szeretet*, vagyis az az égő vágy, hogy minél jobban megdicsőítve lássuk azt, akit szeretünk. Istenre vonatkozólag ezt kétféleképpen lehet megtenni.

a) *Belső javakat* nem kívánhatunk Istennek csak föltételesen; ilyenformán: Ha lehetséges volna (persze, hogy ezt nem lehet) gazdagítani Istent valamely tökéletességgel, akkor óhajtanám azt megszerezni neki akár életem árán is.

1231. b) De *külső dicsőséget* szerezhethünk Istennek; azért ennek növekedését kívánjuk feltétlenül úgy magunkban, mint másokban. Más szóval óhajtjuk minél jobban ismerni és szeretni, valamint másokkal is minél jobban megismertetni és megszerettetni. Hogy ez a

¹¹²³ S. FR. DE SALES, *Amour de Dieu*, 1. V, ch. I-V.

¹¹²⁴ Uo., 1. V, ch. III.

szerepet ne legyen csupán elméleti, igyekezzünk behatolni Isten mindenegyes tulajdonságának szépségébe, hogy őt dicsérjük és dicsértessük; szenteljünk azért ennek a tanulmányozásnak időt és erőt.

Akkor azután eltelve az Isten iránti nagyabecsüléstől és csodálattól óhajtani fogjuk, hogy legyen az ő neve áldva, magasztalva, dicsérve, tisztelve és imádva az egész földkerekségen. Mivel pedig mi nem tudjuk Istent méltóképpen dicsőíteni egymagunkban, meghívjuk az összes teremtményeket, hogy velünk együtt imádják és áldják a Teremtőt: „*Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat.*”¹¹²⁵ Lélekben felemelkedünk az égbe és csatlakozunk az angyalok és szentek karához, hogy velük együtt énekeljük: „Szent, Szent, Szent a seregek Ura.” Csatlakozunk a Bold. Szűz Máriához is, akit Isten az angyalok fölé magasztalt föl, és vele együtt dicsőítjük az Istent: „*Magasztalja az én lelkem az Urat*”... De főleg a megtestesült Igéhez csatlakozunk, a nagy Istenimádóhoz, aki ember és Isten lévén egy személyben a Szentháromságnak végtelen értékű dicsőítést nyújt.

Végül csatlakozunk magához az Istenhez, azaz a három isteni Személyhez, akik egymást kölcsönösen dicsérik és boldognak magasztalják. „Akkor így kiáltunk fel: Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek; és hogy tudják, hogy nem a teremtett magasztalások dicsőségét kívánjuk Istennek, hanem azt a lényegi és örök dicsőséget, amelyet önmagában, önmagával, önmagától bír, hozzátesszük: Miképpen kezdetben vala, most és mindörökké... mintha csak azt az óhajtásunkat fejeznék ki, hogy: Dicsőíttessék Isten azzal a dicsőséggel, amelyet bírt minden teremtmény előtt, végtelen örökkévalóságában és örökkévaló végtelenségében.”¹¹²⁶

Főképpen a papok és a szerzetesek kötelesek, fogadalmuk, vagy papi rendjük alapján, előmozdítani Isten dicsőségét: és mert égnék a vágytól, hogy Istent dicsőítsék, még foglalkozásaik közepette sem szűnnek meg őt áldani és dicsérni, és csak egy a törekvésük: kiterjeszteni az Isten országát, és elérni, hogy mindörökké dicsőíttessék az, aki nekik egyetlen osztályrészük lett.

1232. C) A jóakaró szeretet az Isten akaratához való igazodásban nyilvánul meg: hogy Isten országát elmélyítsük, arra a legjobb mód, ha megtesszük akaratát: *Legyen meg a te akaratod, miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is.* Mert a szeretet mindenekelőtt két akaratnak egyesülése, egybeolvadása: *egyed akarni és egyet nem-akarni;* és mivel egyedül Isten akaratát jó és bölcs, nyilvánvalóan nekünk kell a magunkét az övéhez alkalmaznunk: „*ne az én akaratom, hanem a tied legyen.*”¹¹²⁷

Ez az Isten akaratához való igazodás, mint fentebb láttuk (480-492. pont), magában foglalja az Isten parancsainak teljesítését, a tanácsoknak és a kegyelem sugallatainak követését, az alázatos és szerető megnyugvást a gondviselésszerű eseményekben, legyenek azok szerencsések, vagy szerencsétlenek, sikeresek, vagy sikertelenek; megnyugvást a megalázásokban, a különféle megpróbáltatásokban, amelyeket csak a mi lelkünk megszentelésére és a maga dicsőségére küld reánk az Isten. Ez az alkalmazkodás kialakítja bennünk azt a szent közönyösséget, amelyet éreznünk kell mindennel szemben, ami nem tartozik Isten szolgálatára: meg lévén győződve arról, hogy Isten minden, és a teremtmény semmi, nem akarunk mást, mint Istent, az ő szeretetét és dicsőségét; minden egyébben szemben pedig közönyösek maradunk. Ez nem sztoikus érzéketlenség: mert mi érezzük azoknak a dolgoknak vonzóerejét, amelyek tetszenek; hanem ez a közönyösség értelmünk értékelésében és akaratunk magatartásában van meg. Ez nem is a quietisták maga-elhagyása; mert mi nem vagyunk közönyösek üdvösségünkkel szemben: kívánjuk azt teljes szívünkkel; de mindent csak Isten akaratától függően kívánunk.

¹¹²⁵ Dán 3,57.

¹¹²⁶ S. FR. DE SALES, *Amour de Dieu*, 1. V, ch. XII.

¹¹²⁷ Lk 22,42.

Ez a szent közönyösség mélységes békességet szül: az ember tudja, hogy csak olyasmi történhet vele, ami lelkének javára szolgál „*az Isten közreműködtet mindent azok javára, kik őt szeretik,*”¹¹²⁸ és ezért örömmel fogadjuk a megpróbáltatásokat és a keresztet, az isteni Megfeszítettnek szeretetéből, hogy ezzel is hasonlóbbak lehessünk hozzá.

Így tehát az Isten akaratán való tökéletes megnyugvás, mondja Bossuet,¹¹²⁹ „megnyugvást ad a fájdalomban és az örömben egyaránt, bármit is küldjön reánk az, aki tudja, mi válik javunkra. Megnyugvást ad nem a magunk megelégtetésében, hanem az Istenében: kérjük, hogy elégüljön meg, és tegye velünk mindenkor, ami neki tetszik.”

1233. D) Ez az Isten akaratához való igazodás Isten *baráti szeretetéhez* vezet. A barátság a jóakaraton kívül a két barát közötti viszonyosságot és a javak kicserélését jelenti. Már pedig ez történik meg a tökéletes szeretetben.

Ez a szeretet, mondja de Sales Szt. Ferenc,¹¹³⁰ igazi barátság: „mert kölcsönös; hiszen Isten öröktől fogva szerette azt, aki őt időben szerette, szereti, vagy szeretni fogja; ez a szeretet kölcsönösen megvallott és ismert, mert Isten nem tudja nem ismerni azt a szeretetet, amely bennünk iránta megvan, hiszen ő maga adja azt; de mi sem tudjuk nem-ismerni azt a szeretetet, amely benne irántunk megvan, hiszen annyiszor kinyilvánította azt... végül pedig mi állandó közlési viszonyban állunk vele, hiszen nem szűnik meg beszélni szívünkhöz sugallatai, vonzásai és szent indításai által.” És hozzáteszi: „Ez a barátság nem közönséges barátság, hanem kebelbarátság, mert ezzel Istent kiválasztjuk, hogy különös szeretettel szeressük.”

1234. Ez a barátság *közlés*: Isten magát adja nekünk, mi pedig neki ajándékozunk személyünket. Lássuk tehát, milyen Isten szeretete hozzánk, hogy megértsük, milyennek kell lennie a mi szeretetünknek őhozzá.

a) Isten szeretete: 1) *örök*: „*Én örök szeretettel szeretlek téged,*”¹¹³¹ 2) *önzetlen*, mert hiszen ő elegendő önmagának, és minket csak azért szeret, hogy jót tegyen velünk; 3) *nagylelkű*, mert egész magát nekünk adja és barátságosan lakozni jó a mi lelkünkbe ([92-97. pont](#)); 4) *előzékeny*: mert nemcsak, hogy előbb szeretett bennünket, hanem valósággal koldul szeretetünkért, mintha csak szüksége volna reánk: „gyönyörűségem az emberek fiaival lenni... add nekem, fiam, a te szívedet.”¹¹³² Álmodhattuk volna-e valaha, hogy Isten ilyen gyöngéden szeressen bennünket?

1235. b) Ezt a szeretetet tehát viszonznunk kell olyan **tökéletes** szeretettel, amelyenre csak képesek vagyunk: „aki így szeretett minket, kitől ne nyerne viszontszeretet?”

1) Legyen ez a szeretet *haladó*: mivel nem szerethettük Istent öröktől fogva, és mivel nem szerethetjük annyira, amennyire megérdemelné, szeressük legalább egyre jobban; szeretetünknek ne szabjunk határt; ne tagadjunk meg Istentől semmi olyan áldozatot, amelyet elvárhat tőlünk, hanem igyekezzünk mindenkor kedvében járni, hogy mi is elmondhassuk az Úr Jézussal: „*Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.*”¹¹³³ 2) Legyen *nagylelkű*, nyilatkozzék meg jámbor gerjedelmekben, gyakori fohászimákban, a szeretet indulatának rövid felindításában, mint amilyen pl.: *Jézusom, szeretlek téged teljes szívemből.* De nyilatkozzék meg cselekedetekben is, főleg pedig a magunk teljes odaadásában. Isten legyen egész lényünk középpontja: értelmünké, amely gyakran gondoljon Istenre; akaratunké, amely alázatosan

¹¹²⁸ Róm 8,28.

¹¹²⁹ *Élévations*, XIII. Sem., 7. Élév.

¹¹³⁰ *Amour de Dieu*, 1. II, ch. XXII.

¹¹³¹ *Jer* 31,3.

¹¹³² *Péld* 8,31; 23,26.

¹¹³³ *Jn* 8,29.

hajoljon meg az ő legkisebb óhajta előtt is; érzésünké, amely el ne térjen soha Istentől, nehogy szívünk olyat szeressen, ami akadály lenne Isten szeretetének; cselekedeteinké, amelyek mindenkor azt műveljék, ami Istennek tetszik. 3) Legyen szeretetünk *önzetlen*: inkább Istent szeressük, mint ajándékait; azért éppen úgy szeressük a lelki szárazság idején, mint a lelki vigasztalások korszakában. Mondjuk el többször, hogy szeretni akarjuk, hogy szeretni akarjuk önmagáért. Így, gyarlóságunk dacára is, iparkodunk viszonzni az ő szeretetét.

II. §. Felebarátunk szeretete

Ki fogjuk fejteni ennek az erénynek: 1° *mibenlétét*; 2° *szerepét megszentelésünkben*; 3° *gyakorlásának módját*.

I. A felebaráti szeretet mibenléte

1236. A felebaráti szeretet is *isteni erény*, amint mondtuk, ha ti. felebarátunkban az Istent szeretjük; más szóval, ha felebarátunkat Istenért szeretjük. Ha felebarátunkat csak önmagáért szeretnők, azért pl. mert nekünk szolgálatokat tehet, ez nem lenne az isteni szeretet ténye.

A) Felebarátunkban tehát Istent kell látnunk. Isten valóban megnyilatkozik az emberben először is a természetes adományok által, amelyek az ő lényének és tökéletességeinek megnyilvánulásai; azután a természetfölötti adományok által, amelyek részesedések Istennek sajátos életéből ([445. pont](#)). Mivel a felebaráti szeretet is, mint isteni erény, természetfölötti, a természetfölötti Isten-részesedést kell tekintenünk felebarátunkban, és ezt kell megtennünk szeretetünk indítóokává. Ha tehát a természetes adományokra is figyelemmel vagyunk, nézzük azokat a hit szemüvegén keresztül, mert így azok is természetfölötti jeleget nyernek, amennyiben a kegyelem hatása alatt állanak.

1237. B) Hogy a felebaráti szeretetnek *indítóokát* világosabban lássuk, vizsgáljuk meg, hogy az ember hányféle viszonyban áll az Istennel: Az ember Isten gyermeke, Jézus Krisztus tagja és az ő örökostársa a mennyországban ([93.](#), [142-149. pont](#)).

Azok is, akik nincsenek a kegyelem állapotában, vagy nem hisznek, meg vannak hívva ezeknek a természetfölötti javaknak birtokára, és nekünk kötelességünk legalább imádsággal és jó példával dolgozni az ő megtérésükön. Milyen hatalmas indítóok ez arra, hogy őket szeressük, mint testvéreinket, és mennyire eltörpülnek mindazok a szempontok, amelyek bennünket egymástól elválasztanak, azok mellett a nagy szempontok mellett, amelyek bennünket egyesítenek.

II. A felebaráti szeretet szerepe megszentülésünkben

1238. 1° Mivel a felebarátnak természetfeletti szeretete nem egyéb, mint **Isten szeretetének egy faja**, erről is áll mindaz, amit az isteni szeretet csodálatos hatásáról mondtunk.

Legyen itt elég idézni egy-két részletet Szt. Jánosból: „Aki szereti testvérét, az világosságban marad, és botránkozás nincsen benne. Aki azonban gyűlöli testvérét, az a sötétségben van, és a sötétségben jár.”¹¹³⁴ A világosságban maradni a Szt. János nyelvén annyit jelent, mint Istenben maradni, aki minden világosság forrása; és a sötétségben lenne annyit jelent, mint bűnben lenni. Azután folytatja: „Mi tudjuk, hogy a halálból átvitettünk az életbe,

¹¹³⁴ Jn 2,10-11.

mivel szeretjük testvéreinket... mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos.”¹¹³⁵ És így fejezi be: „Szeretteim! szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. És mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet... Ha szeretjük egymást, Isten bennünk lakik és az ő szeretete tökéletes bennünk... Szeretet az Isten, és aki szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne... Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent, és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is.”¹¹³⁶ Nem lehet ennél világosabban kifejezni, hogy a felebarát szeretete Istennek a szeretete, és azért része van az isteni szeretet minden kiváltságában.

1239. 2° Egyébként *Krisztus Urunk* határozottan állítja, hogy minden szolgálatot, amelyet felebarátunknak teszünk, úgy tud be, mintha neki magának cselekedtük volna: „*Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.*”¹¹³⁷ Már pedig az csak nyilvánvaló, hogy Krisztus Urunk nem engedi magát felülmúlni nagylelkűség tekintetében; és éppen azért százszorosan adja vissza, különféle kegyelmek alakjában, a legkisebb szolgálatot is, amelyet felebarátunk személyében neki teszünk.

Mennyire vigasztaló ez a gondolat azokra nézve, akik szeretik gyakorolni a felebaráti szeretet erényét és testi, vagy lelki alamizsnát adnak testvéreiknek; de még vigasztalóbb azokra nézve, akik egész életüket a szeretet, vagy az apostolság műveinek szentelik.

III. A felebaráti szeretet gyakorlásának módja

1240. Az **alapelv**, amely állandóan vezéreljen, az legyen, hogy Istent, vagy Jézust lássuk felebarátunkban: „*mindenben Krisztus*”, ezzel azután szeretetünk természetfölöttibb lesz indítóokában, általánosabb kiterjedésében, áldozatosabb és tevékenyebb működésében.

1241. 1° A **kezdők** főképpen arra törekedjenek, hogy kerüljék a szeretettel ellenkező cselekedeteket és gyakoroljanak a szeretetből annyit, amennyi meg van parancsolva.

A) Hogy tehát Jézust és a felebarátot meg ne szomorítsák, *kerüljék*:

a) *A vakmerő ítéleteket*, a megszólást és rágalmat, amelyek ellenkeznek az igazságossággal és a szeretettel ([1043. pont](#)); b) *a természetes ellenszenv indulatait*, amelyek, ha az akarat beleegyezése járul hozzájuk, nem egyszer okai a szeretetlen cselekedeteknek; c) *az epés szavakat*, a csúfolkodást, gúnyt, megvetést, amelyek csak keserűséget okoznak felebarátunknak; kerüljék még azokat a szellemeskedéseket is, amelyek felebarátunk bőrére mennek, és nem egyszer mélyen sebeznek; d) *az éles és gőgös vitatkozásokat*, amelyekben mindenik fél okvetlenül győzni akar, hogy megalázza ellenfelét; e) a versengést, az egyenlenséget, a hamis barátságot, amely arra törekszik, hogy széthúzást okozzon a nagy keresztény család kebelében.

1242. Hogy távol tartsuk magunktól ezeket a szeretet elleni hibákat, arra nincs hatásosabb eszköz, mintha megszívleljük Szt. Pálnak intelmét, amelyet ebben a kérdésben az első keresztényekhez intézett: „Így tehát kérlek titeket, én, aki fogoly vagyok az Úrban, éljetek méltó módon ahhoz a hivatáshoz, melyet nyertetek, teljes alázatosságban, szelídségben és türelemben. Szívleljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy test és egy lélek, amiképpen hivatástok egy reménységre szól. Egy az Úr, egy

¹¹³⁵ *1Jn* 3,14-15.

¹¹³⁶ *1Jn* 4,7.8.12.16.20.21.

¹¹³⁷ *Mt* 25,40.

a hit, egy a keresztség. Egy az Isten és mindenek Atyja, aki mindenekfölött, mindenben és mindnyájunkban vagy on ... járunk az igazság útján szeretetben s mindenképpen növekedjünk öhozzá, Krisztushoz, aki a fej.”¹¹³⁸ ... És máshol hozzáteszi: „Ha tehát van eredménye nálatok a Krisztusban adott buzdításnak, a szeretetből fakadó intellemtnek, ha van köztünk lelki közösség, és van irántam résztvevő szeretet, tegyétek teljessé az örömet azzal, hogy egyetértők vagytok, egyazon szeretetetek van, és egy akaratiak és egyérzésűek vagytok. Ne tegyetek semmit sem versengésből, sem hiú dicsőségvágyból, hanem alázatosságból kiki köztetek tekintse a másikat fölöttesének. Egyitek se tartsa azt a szemé előtt, ami az övé, hanem azt, ami a másé.”¹¹³⁹

Kit ne hatna meg az apostolnak ez az esdő kérése? Elfelejtí saját láncait, és csak arra gondol, hogy helyreállítsa a keresztény közösségben a megzavart békességet, eszükbe hozva, hogy annyi kötelék van, amely őket egybefűzi, hogy el kell tekinteni mindentől, ami őket egymástól elválasztja. Ugyebár, a kereszténység hús százados fennállása után még ma is mindnyájunknak szükségünk van az apostolnak erre a lélekbe markoló intelmére?

1243. Van egy másik rossz is, amelyet mindenképpen kerülni kell: a *botrány*, vagyis minden olyan cselekedet, amely másnak bűnre adhatna alkalmat. Az ilyentől gondosan tartózkodni kell még abban az estben is, ha az önmagában megengedett cselekedet volna. Ezt az elvet hangsúlyozza Szt. Pál¹¹⁴⁰ is, amikor a bálványoknak felajánlott hús élvezetéről szól: mivel a bálványok semmik, az ilyen hús önmagában véve nem tilos, de mivel sok keresztény abban a meggyőződésben él, hogy tilos, az apostol azt kívánja a felvilágosodottaktól, hogy vegyék figyelembe testvéreik aggályait: „a te tudásod miatt elvesz a te gyöngé testvéred, akiért meghalt Krisztus. Így azonban vétkezve testvéreitek ellen és megsértve az ő gyöngé lelkiismeretüket, Krisztus ellen vétkeztek. Ezért ha étel botránkoztatja meg testvéreimet, nem eszem húst sohasem, hogy testvéreimet meg ne botránkoztassam.”

Ezekről a szavakról jó még ma is elmélkedni. Mert keresztények, férfiak és nők, többé-kevésbé illetlen olvasmányokat, látványosságokat, táncmultságokat engednek meg maguknak, azzal az ürüggyel, hogy mindez reájuk nem veszedelmes. Ezt az állítást legyen szabad kétségbe vonni, mert sajnos, igen sokan azok közül, akik így beszélnek, ámítják magukat. De egyébként is gondoljanak arra a botrányra, amelyet adnak a szolgálószemélyzetnek és a közönségnek, amely példájukon épülve még sokkal veszedelmesebb szórakozásoknak adja át magát.

1244. B) A kezdők amellet, hogy ezeket a hibákat kerülik, *gyakorolják a szeretet parancsát*, főleg felebarátaik hibáinak türelmes elviselésével és a sértések megbocsájtásával.

a) *Viseljék el türelemmel felebarátaik hibáit.*

Vajon nekünk nincsenek-e hibáink, amelyeket felebarátainknak szintén el kell viselniük? Egyébként is, hajlandók vagyunk arra, hogy túlozzuk másnak a hibáit, különösen ha ellenszenves személyről van szó. Nem illenek-e inkább mentegezni azokat és megkérdezni, hogy szabad-e mások szemében meglátni a szálkát, amikor nem akarjuk észrevenni a magunk szemében a gerendát? Tehát ahelyett, hogy elítélnénk másokat hibái miatt, nem volna-e okosabb meggondolni, hogy nekünk is vannak hibáink, és pedig talán sokkal súlyosabbak? Azért előbb magunkat gyógyítsuk ki: *orvos, gyógyíts meg magad.*

1245. b) A másik kötelességünk, hogy *megbocsássuk* a sértéseket, és hogy kibéküljünk azokkal, akik bennünket megsértettek, vagy akiket megsértettünk. Ez a kötelesség annyira sürgős, hogy Krisztus Urunk nem habozik kijelenteni: „Ha ajándékozod az oltárra viszed, és ott

¹¹³⁸ *Ef* 4,1-16.

¹¹³⁹ *Fil* 2,1-4.

¹¹⁴⁰ *IKor* 8,13.

eszedbe jut, hogy atyádfiának van ellened valamije, hagyd ott ajándéodat az oltár előtt, és eredj előbb megbékülni atyádfiával, és akkor menj, és ajánld föl ajándéodat.”¹¹⁴¹

Mert amint Bossuet¹¹⁴² megjegyzi, „az első ajándék, amelyet Istennek fel kell ajánlanunk, egy olyan szív, amely tiszta minden hidegségtől és minden ellenségeskedéstől testvére irányában.” Hozzáteszi, hogy nem kell megvárni a szentáldozás napját, hanem meg kell valósítani, amit Szt. Pál mond: „A nap ne menjen le haragotok fölött, mert a sötétség növelné neheztelésünket; a harag visszatérne, felkeltene bennünket, és még keserűbb lenne.” Ne törődjünk tehát azzal, hogy felebarátunknak talán kevésbé van igaza, tehát neki kellene kezdeni a kibékülést, hanem a legközelebbi alkalommal vessünk véget a félreértésnek, őszinte magyarázattal. Ha pedig ellenségünk teszi meg az első lépéseket a kibékülésre, siessünk megbocsájtani neki: „mert ha megbocsájtjátok az embereknek vétkeiket, nektek is meg fogja bocsájtani mennyei Atyátok a ti bűneiteket. Ha pedig meg nem bocsájtotok az embereknek, Atyátok sem fogja megbocsájtani nektek a ti bűneiteket.”¹¹⁴³ Ez igazságos eljárás is: hiszen azt kérjük Istentől, hogy bocsássa meg nekünk a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek.

1246. 2° A haladók igyekezzenek magukba vonzani Jézus szentséges Szívének szeretetre kész hajlamosságát.

A) Ne feledjék el, hogy a szeretet parancsa az *ő parancsa*, és annak teljesítése a keresztény embernek ismertető jele: „*Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szeretlek titeket, hogy ti is úgy szeressétek egymást. Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz.*”¹¹⁴⁴

Ez a parancs új, mondja Bossuet.¹¹⁴⁵ „mert hozzáteszi azt a fontos körülményt, hogy úgy szeressük egymást, ahogyan ő szeretett bennünket. Ő megelőzött bennünket szeretetével, mikor nem is gondoltunk reá: ő jött előbb hozzánk; nem utasít el magától hűtlenségünk, hálátlanságunk ellenére sem: szeret bennünket, hogy szentekké, boldogokká tegyen, önzetlenül; mert neki nincsen szüksége reánk, sem a szolgálatainkra.” A szeretet lesz a keresztények ismertetőjele: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretetitek egymást.”¹¹⁴⁶

1247. B) A haladók tehát igyekezzenek *utánozni az Úr Jézus példáját*.

a) Az Úr Jézus szeretete *előzékeny*; ő előbb szeretett minket, még akkor, amikor ellenségei voltunk, „*amikor még bűnösök voltunk;*”¹¹⁴⁷ leszállt hozzánk, kik bűnösök voltunk, mintha csak betegek lettünk volna, akiknek gyógyulásra van szükségünk. Az ő előzékeny szeretete keresi fel a számariai asszonyt, a házasságtörőt, a jobb gonosztevőt, hogy megtérítse őket. Hogy bennünket megelőzzön és meggyógyítsa hibáinkat, azért intézi hozzánk ezt a gyöngéd meghívást: „*jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradotok és terhelve vagytok, és én megnyhítlek titeket.*”¹¹⁴⁸

Utánozzuk ezt az isteni előzékenységet: menjünk mi is testvéreink elébe, hogy megismerjük és enyhítsük ínségüket, amint teszik azok, akik felkeresik a szegényeket és

¹¹⁴¹ Mt 5,23-24.

¹¹⁴² Méditat., XIV. jour.

¹¹⁴³ Mt 6,14-15.

¹¹⁴⁴ Jn 13,34.

¹¹⁴⁵ Méditat., La Cène, I. P., 75e jour.

¹¹⁴⁶ Jn 13,35.

¹¹⁴⁷ Róm 5,8.

¹¹⁴⁸ Mt 11,28.

enyhítik ínségüket; felkeresik a bűnösöket és lassan-lassan ránevelik őket az erények gyakorlatára, el nem kedvetlenedve attól az ellenállástól, amelyet ezek kezdetben kifejtenek.

1248. b) Az Úr Jézus szeretete *résztevő* szeretet volt. Amikor éhezni látja a tömeget, amely elkísérte a pusztába, megsokasítja a kenyereket és a halakat, hogy megelégtse a tömeget; de főképpen, amikor látja, hogy a lelkek vannak táplálék nélkül, megszanja ínségüket, és azt akarja, hogy az emberek kérjenek apostoli munkásokat, akik dolgozzanak majd az Úrnak aratásában: „*Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat vetésébe.*”¹¹⁴⁹ Egy időre elhagyja a kilencven kilenc juhot, és elmegy keresni az eltévedt bárányt, hogy vállain hozza haza aklába. Mihelyt valamely bűnös némi jelét adja bánatának, siet megbocsájtani neki. Telve van részvétellel a betegek és nyavalyások iránt, számtalant meggyógyít közülük, és nem egynek a lelki egészségét is visszaadja a testi egészséggel együtt: megbocsájtja bűneit.

Az Úr Jézus példájára nekünk is nagy részvétellel kell lenni minden szenvedő iránt és segítségükre kell sietnünk, amennyire csak tehetjük. Ha segélyforrásaink kimerültek, adjunk alamizsnát legalább idő, jó szó, szerető bánásmód alakjában. A szegények hibái ne riasszanak el, hanem ilyenkor a testi alamizsnához fűzzünk egy-két jó szót, amely előbb, vagy utóbb megteszi hatását.

1249. c) Az Úr Jézus szeretete nagylelkű volt: irántunk való szeretetből elvállalja a fáradalmakat, a szenvedést, a halált: „*szeretett minket s odaadta magát áldozatul érettünk.*”¹¹⁵⁰

Legyünk tehát készek, hogy áldozatok árán is szolgálatokat tegyünk felebarátunknak; hogy gondozzuk betegségében, még akkor is, ha betegsége utálatos volna; hogy pénzünkkel is segítségére siessünk. Ez a szeretetünk legyen szíves és rokonszenves: mert az adás módja sokszor értékesebb, mint maga az adomány. Legyen észszerű, azaz ne csak egy morzsa kenyeret adjunk a szegénynek, hanem adjunk neki módot arra, hogy tisztességes munkával megkereshesse a maga kenyerét. Legyen apostoli, tegyen jót a felebarát lelkével is, imádság, jó példa által, és nem egyszer üdvös tanácsok adásával is. – Ez a lelkek javán dolgozni kívánó buzgóság különösen a papoknak, szerzeteseknek, és a kiváló jó katolikus híveknek feladata. Ezek ne feledjék, hogy „aki a bűnöst visszatéríti téves útjáról, megmenti annak lelkét a haláltól és betakarja bűneinek sokaságát.”¹¹⁵¹

1250. 3° A tökéletesek szeretik felebarátjukat a maguk teljes feláldozásáig: „*Isten... életét adta miérettünk; tehát nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért.*”¹¹⁵²

a) Ezt teszik az evangélium munkásai: nem ontják ugyan vérüket testvéreikért, de *odaadják* nekik *egész életüket*, minden vérüket, amikor szüntelenül dolgoznak lelkük üdvözítésén, amikor imádságaikban, tanulmányaikban, szórakozásaikban másnak szentelik magukat, *enni engedik magukat*, ahogyan Chevrier mondotta, híven fordítva le Szt. Pálnak következő szavait: „Én pedig igen szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá leszek a ti lelketekért, bár minél jobban szeretlek benneteket, annál kevésbé szerettek engem.”¹¹⁵³

1251. b) Ez a szeretet indította a szent papokat arra, hogy fogadalommal *a lelkek rabszolgájává* tegyék magukat. Ezzel kötelezték magukat arra, hogy felebarátjukat úgy tekintsék, mint urukat, akinek joga van tőlük szolgálatot követelni, és akiknek engedelmeskedni fognak mindenben, ami észszerű.

¹¹⁴⁹ Mt 9,38.

¹¹⁵⁰ Ef 5,2.

¹¹⁵¹ Jak 5,20.

¹¹⁵² 1Jn 3,16.

¹¹⁵³ 2Kor 12,15.

c) Ez a szeretet abban a szent *buzgalomban* is megnyilvánul, hogy előre kitaláljuk és megcselekedjük felebarátunk minden óhaját, és megteszünk nekik minden szolgálatot, amelyre csak képesek vagyunk. Ehhez hozzátartozik az is, hogy némelykor hálásan fogadunk el valamely szolgálatot, amelyre nekünk ajánlatot tesznek, mert ezzel is örömet szerzünk felebarátunknak.

d) Végül ez a szeretet megnyilvánul *ellenségeink különös szeretetében*. Tekintse ugyanis az ember ilyenkor ellenségeit úgy, mint az isteni megtorlás eszközeit magával szemben, tisztelje őket, mint ilyeneket, különösen is imádkozzék értük és tegyen meg nekik minden kínálkozó szolgálatot Krisztus Urunk tanácsa szerint: „*Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnék, és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóikért.*”¹¹⁵⁴ Így leszünk hasonlókká az Istenhez, aki napját felvirrasztja a jókra és gonoszakra.

III. § Jézus szentséges Szíve a szeretet mintaképe és forrása¹¹⁵⁵

1252. 1° Bevezető megjegyzések. Hogy rátegyük a koronát a szeretetről szóló fejtegetésünkre, meghívjuk az olvasót, jöjjön és találja meg Jézus szentséges Szívében a tökéletes szeretetnek forrását és mintaképét. Az egyháztól jóváhagyott litániában tényleg Jézus szentséges Szívét ezekkel a címekkel tiszteljük: „*a szeretet égő tűzhelye... jósággal és szeretettel teljes.*”

Valóban, a szentséges szív iránti tiszteletünkben van *két lényeges elem: egy érzékelhető elem: Jézus emberi szíve, amely az isteni Igével egy személyben van egyesítve; és van egy szellemi elem, amelyet a testi szív jelképez, és amely nem egyéb, mint a megtestesült igének szeretete Isten és az emberek iránt.* Ez a két elem voltaképpen egy dolog, amint egy dolog a jelkép és a jelzett tárgy. Mármost, az a szeretet, amelyet Jézus emberi szíve jelképez, kétségtelenül emberi szeretet, de mindamelllett valóságosan isteni szeretet is egyben, mert Jézusban az emberi cselekedetek és az isteni cselekedetek, lévén ugyanannak az egy isteni személynek cselekedetei, elválaszthatatlanul egyesítve vannak. Ez a szeretet először is szeretet az emberek iránt: „Nézd e Szívet, mely az embereket annyira szerette;” de ez szeretet az Isten iránt is, mert amint kifejtettük, az emberek iránt való tökéletes szeretet az Isten iránt való szeretetből folyik, helyesebben egy vele, mert ebből meríti indítóokát.

Úgy tekinthetjük tehát Jézus Szívét, mint az Isten iránt való és az emberek iránt való szeretetnek a legtökéletesebb mintaképét, sőt mint az összes erények mintaképét, mert a szeretet magában foglalja minden más erény tökéletességét. És mivel az Úr Jézus földi életében kiérdemelte számunkra a kegyelmet, amely segít bennünket erényeinek utánzására, Jézus a kiérdemlő oka, forrása azoknak a kegyelmeknek, amely számunkra lehetővé teszik, hogy szerethessük Istent és az embereket, és hogy gyakorolhassuk az összes többi erényeket.¹¹⁵⁶

1253. 2° Jézus Szíve forrása és mintaképe az Isten iránt való szeretetnek. A szeretet önmagunknak odaadása, és ha ez így van, mennyire tökéletes Jézus szeretete mennyei Atyja iránt! Megtestesülésének első pillanatától kezdve mindjárt áldozatul ajánlja fel magát, hogy helyrehozza Istennek dicsőségét, amelyet a mi bűneink megsértettek.

¹¹⁵⁴ Mt 5,44.

¹¹⁵⁵ S. J. EUDES, *Le Cœur admirable de la T. S. Mère de Dieu*, I. IV et I. XII; J. CROISSET, *La dévotion au S. Cœur*; STE MARGUERITE-MARIE, *Œuvres*, éd. Gauthey; P. DE GALLIFET, *Excellence de la dévotion au S. Cœur*; DALGAIRNS, *Devotion to the Sacred Heart*; MANNING, *The Glories of the Sacred Heart*; J.-B. TERRIEN, *La dévotion au S. Cœur*; P. LE DORÉ, *Les Sacrés Cœurs et S. J. Eudes; Le Sacré Cœur*; J. BAINVEL, *La dévotion au S. Cœur, doctrine, histoire*; L. GARRIGUET, *Le Sacré Cœur, exposé historique et dogmatique*.

¹¹⁵⁶ Ebben a rövid fejtegetésben nem mutatunk rá azokra a lényegtelen eltérésekre, amelyek az Eudes Szt. Jánostól tanított és a Paray le Monialból terjesztett Jézus Szíve ájtatosság között vannak, hanem a lényegében ugyanegy ájtatosságnak eltérő formáit egyesíteni kívánjuk.

Születése napján, valamint a templomban történt felajánlása alkalmával megújítja ezt a felajánlást. *Rejtett életében* azzal tanúsítja Isten iránt való szeretetét, hogy engedelmeskedik Józsefnek és Máriának, akikben Isten helyetteseit látja, és Isten tekintélyét tiszteli. És ki tudná elmondani, a szeretetnek mennyi tiszta, szent gerjedelme szállt fel a gyermek szívéből a Szentháromsághoz a názáreti kis házban? *Nyilvános életében* csak mennyei Atyjának tetszését és dicsőségét keresi: „*én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves*”¹¹⁵⁷ ... „*tisztelem Atyámat.*”¹¹⁵⁸ Elmondhatta tehát élete végén, az utolsó vacsorán, hogy egész életén át megdicsőítette az Atyát: „*és megdicsőítettek téged a földön;*”¹¹⁵⁹ másnap pedig, hogy teljes legyen önadaadása, meghalt a kereszten: „*engedelmes volt mindhalálig, és pedig a halálig a kereszten.*”¹¹⁶⁰ Ki tudná számon tartani a szeretetnek gerjedelmeit, amelyek szünet nélkül feltörték Szívéből, és amelyek egész életét egyetlen szakadatlan szereteti tényé avatták?

1254. De főleg ki tudná ennek a szeretetnek *tökéletességét* kibeszélni?

„Ez a szeretet, mondja Eudes Szt. János,¹¹⁶¹ méltó egy ilyen Atyához és egy ilyen Fiúhoz; ez egy olyan szeretet, amely tökéletesen egyenértékű a szeretett tárgy kimondhatatlan tökéletességeivel; ez egy végtelenül szerető Fiú, aki egy végtelenül szeretetreméltó Atyát szeret, ez egy Isten, aki egy Istent szeret... Egyszóval, Jézus isteni Szíve, akár isteni, akár emberi mivoltában nézzük, mindenegy pillanatban végtelenül forróbb és végtelenül nagyobb szeretettel szereti Atyját, mint amennyire képesek őt szeretni az angyalok és szentek összes seregei egy egész örökkévalóságon át.”

Mármost, ezt a szeretetet mi magunkévá tehetjük, ha csatlakozunk Jézus szentséges Szívéhez és vele egyetemben mutatjuk azt be az Atyának, pl. Eudes Szt. János szavaival élve: „Ó Üdvözítőm, odaadom magamat neked, hogy csatlakozzam ahhoz az örök, mérhetetlen és végtelen szeretethez, amellyel Atyádat szereted. Ő imádásra méltó Atya, felajánlom neked Fiadnak, Jézusnak mindezt az örök, mérhetetlen és végtelen szeretetét, mint magamét... Úgy szeretlek téged, amint a te Fiad szeret téged.”

1255. 3° **Jézus Szíve forrása az emberek iránt való szeretetnek.** Mondottuk az [1247. pontban](#), hogy Jézus mennyire szerette az embereket földi életében; most csak azt fejtjük ki, *mennyire szereti őket most, amikor a mennyben van.*

a) Mert szeret bennünket, azért szentel meg bennünket a *szentségekben*. Ezek ugyanis, ahogyan Eudes Szt. János¹¹⁶² mondja, „a kegyelemnek és a szentségnek mindmegannyi kiapadhatatlan forrásai, amelyeknek eredete a mi Üdvözítőnk szentséges Szívének mérhetetlen tengerében van; és minden kegyelem, amely ebből a Szívből kiárad, ennek az isteni tűzhelynek megannyi lángja.”

1256. b) De főképpen az *oltáriszentségben* adja legnagyobb jelét szeretetének.

1) Húsz évszázad óta *velünk van* éjjel és nappal, mint az az atya, aki nem akarja elhagyni gyermekeit; mint az a barát, akinek gyönyörűsége, hogy barátai körében időzhet; mint az az orvos, aki állandóan betegének ágyánál virraszt. 2) Mindenkor *tevékeny*: imádja, dicséri és dicsőíti az Atyát a mi nevünkben, hálát ad neki szüntelenül mindazon javakért, amelyekkel mindenkor eláraszt bennünket; szereti Istent mihelyettünk, felajánlja neki érdemeit és elégtételt nyújtó cselekedeteit, hogy jóvátegye a mi bűneinket; állandóan újabb kegyelmeket kér

¹¹⁵⁷ Jn 8,29.

¹¹⁵⁸ Jn 8,49.

¹¹⁵⁹ Jn 17,4.

¹¹⁶⁰ Fil 2,8.

¹¹⁶¹ *Le Cœur admirable*, 1. XII, ch. II.

¹¹⁶² Uo., ch. VII. – Itt csak nagyjából hozzuk gondolatait.

számunkra: „*mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon.*”¹¹⁶³ 3) Nem szűnik meg megújítani oltárainkon a Kálváriának *áldozatát*; millió helyen megteszi ezt napjában, mindenütt, ahol egy pap szentmisét mutat be; ezt pedig irántunk való szeretetből teszi, hogy mindnyájunkra alkalmazza áldozatának gyümölcseit ([271-273. pont](#)). De nem elégszik meg azzal, hogy magát áldozatul hozza, hanem mindenkinek odaadja magát a szentáldozásban, hogy közölje minden áldozóval kegyelmeit, lelkületét és erőnyeit ([277-281. pont](#)).

Mármost, ez az isteni szív forrón óhajtja, hogy *közölje velünk* szeretetének gerjedelmeit: „Az én isteni Szívem, mondotta Alacoque Szt. Margitnak, olyan szenvedélyesen szereti az embereket, és téged különösen, hogy nem tudja többé megtartani magában égő szeretetének lángjait, hanem szét kell hogy szórja azokat a te segítségével, és hogy megnyilvánuljon nekik, hogy gazdagítsa őket drága kincseivel.”¹¹⁶⁴ Ez akkor volt, amikor Jézus szívét kérte tőle, hogy egyesítse azt a magáéval, és hogy a maga szeretetének egy szikráját helyezze abba belé. Amit akkor csodálatos módon tett meg a szenttel, azt mindennapi módon teszi meg velünk a szentáldozásban és mindannyiszor, valahányszor egyesítjük szívünket az ő Szívével. Mert azért jött a földre, hogy meghozza nekünk a szent szeretet tüzeit: „*Tüzet jöttem bocsátani a földre és mit akarok mást, mint hogy már felgyulladjon?*”¹¹⁶⁵

1257. 4° Jézus Szíve az összes erények forrása és mintaképe. A szentírásban a szív gyakran jelenti az összes belső indulatokat szemben a külső gerjedelmekkel: „*Az ember azokat nézi, amik látszanak, az Úr pedig a szívet nézi.*”¹¹⁶⁶ Következésképpen Jézus Szíve nemcsak a szeretetet jelképezi, hanem lelkének összes belső gerjedelmeit is. Ilyen szempontból nézték a középkor nagy misztikusai és utánuk Eudes Szt. János a Jézus Szíve-ájtatosságot. Így tett Alacoque Szt. Margit is. Igaz, hogy ő főképpen, és joggal, a szentséges Szív szeretetét hangsúlyozza, de különféle irataiban úgy mutatja be a szentséges Szívet, mint minden erények példaképét. P. Colombière pedig, aki gyóntatója és magyarázója volt, az ő gondolatait abban a felajánlási imában foglalja össze, amely *Lelkigyakorlatok* c. művének a végén található.¹¹⁶⁷

„Ezt a felajánlást azért végezzük, hogy tiszteljük ezt az isteni Szívet, mint minden erények székhelyét, minden áldások forrását és minden szent lélek menedékét. A fő erények, amelyeket benne tisztelni kívánunk, a következők: először égő szeretet Atyja, az Isten iránt, amelyhez csatlakozik az a mélységes tisztelet, és az az igen nagy alázatosság, amilyen nem volt még soha; másodsor végtelen türelem a bajokban, rendkívüli fájdalom azok miatt a bűnök miatt, amelyeket reá helyeztek, egy nagyon gyöngéd fiúnak bizalma párosulva egy igen nagy bűnösnek megszegyenülésével; harmadszor, igen mély részvét nyomorúságainkkal szemben, és mindezen indulatok dacára a kedélynek változhatatlan nyugalma, amelyet az Isten akaratahoz való olyan tökéletes alkalmazkodás idéz elő, amelyet nem tud kihozni a sodrából semmi esemény.”

Egyébként, mivel minden erény a szeretetből fakad, és a szeretetben éri el teljes tökéletességét ([318-319. pont](#)), Jézus szentséges Szíve, amely az isteni szeretet forrása, egyben forrása minden erénynek is.

1258. Ezért tiszteljük Jézus szentséges Szívét kapcsolatban *Jézus belső életének* tiszteletével, amelyet Olier¹¹⁶⁸ fejtett ki, és amely a sulpiciánusoknál van gyakorlatban. Ez a belső élet, mondja, jelenti „a belső készségeket és érzelmeket minden dolog iránt: például

¹¹⁶³ Zsid 5,25.

¹¹⁶⁴ *Première des grandes révélations*, 1673.

¹¹⁶⁵ Lk 12,49.

¹¹⁶⁶ ISám 16,7.

¹¹⁶⁷ *Œuvres complètes*, Grenoble, 1901, VI, p. 124.

¹¹⁶⁸ *Cathéchisme chrétien*, I. P., leç. I.

istenimádását, emberszeretetét, a maga megsemmisülését magával szemben, irtózását a bűntől, elítélését a világnak és elveinek.”

Mármost, ezek a készségek Jézus szentséges Szívében vannak meg, és onnan kell azokat merítenünk. Azért egy jámbor személynek, aki szeretett menedéket keresni Jézus szentséges Szívében, azt írta Olier:¹¹⁶⁹ „Rejtőzködjék el ezerszer napjában az ő szeretetreméltó Szívében, ahová olyan hatalmas vonzódást érez... kiváló hely ez, az Isten Fiának szíve; ez Jézus belső életének drágaköve; ez magának az Istennek kincse, ahol kiönti minden kincsét, és ahol közli minden kegyelmét... Ebben a szentséges Szívben és ebben az imádandó Szentélyben mentek végbe életének első mozzanatai... Lássá tehát, hogy mire hívja meg az Úr Jézus, amikor hívogatja, megnyitva Szívét, és mennyire fel kell használnia ezt a kegyelmet, amely egyike a legnagyobbaknak, amelyeket nyert életében. A teremtmények el ne vonják soha a gyönyörűségnek erről a helyéről, hanem maradjon elmerülve benne mindenkor és mindörökké, Jézusnak minden arájával egyetemben”. Máshol pedig hozzáteszi:¹¹⁷⁰ „Micsoda szív Jézus Szíve! A szeretetnek micsoda óceánja van benne és ömlik ki belőle az egész földkerekségre! Ó minden szeretetnek bőséges és kiapadhatatlan forrása! Ó minden istentiszteletnek mély és kimeríthetetlen kútfeje! Ó minden szívnek isteni központja!... Ó Jézus, engedd meg, hogy imádhassalak téged lényed belsejében, hogy imádhassalak áldott lelkedben, hogy imádhassam Szívedet, amelyet ma reggel is láttam. Szeretném leírni, de nem tudom, annyira elragadó. Úgy láttam, mint egy eget, amely telve van világossággal, szeretettel, hálával, dicséretekkel. Magasztalta Istent, dicsérve emlegette nagyságát és felségét.” Olier számára Jézus lényének belseje és Jézus Szíve egy és ugyanaz a dolog: ez a középpontja minden készségeinek és erényeinek, ez a szentélye szeretetének és istentiszteletének, ahol Istent dicsőítik, és ahová szívesen menekülnek a jámbor lelkek.

1259. Összefoglalás. Hogy a Jézus Szíve-ájtatosságnak meglegyen a kívánt hatása, két lényeges cselekedetből kell állania; ezek: a szeretet és a jóvátétel.

1° A szeretet az első és főkötelesség, és pedig úgy Alacoque Szt. Margit, mint Eudes Szt. János szerint.

Az előbbi a következőképpen számol be P. Croiset-nek a második nagy jelenésről:¹¹⁷¹ „Kijelentette, hogy az a nagy óhajtása, hogy az emberektől szeretve legyen és visszahúzza őket a pusztulás útjáról, ösztönözte arra az elhatározásra, hogy kinyilvánítsa Szívét az embereknek, a szeretetnek, az irgalmasságnak, a kegyelemnek, a megszentelésnek és az üdvösségnek minden kincseivel egyetemben, avégből hogy mindazokat, akik tőlük telhetőleg megadják neki és előmozdítják a tiszteletet, dicsőséget és szeretetet, gazdagítsa, túlaradó bőségben, az Isten Szívének eme kincseivel, amelyeknek ez a forrása.” És egy levélben, amelyet de la Barge nővérhez intézett, ezeket írta: „Szeressük tehát lelkünknek eme egyetlen szerelmét, mert ő előbb szeretett minket, és még mindig szeret folyton égő szeretettel a legméltóságosabb Oltáriszentségben. Csak szeretni kell ezt a Szentek Szentjét, és ez elég ahhoz, hogy magunk is szentekké legyünk. Ki akadályozhat meg tehát abban, hogy azokká legyünk, hiszen van szívünk, hogy szeressen, és van testünk, hogy szenvedjen... Csakis az ő tiszta szeretete az, amely megtéteti velünk mindazt, ami neki tetszik, csakis ez a tökéletes szeretet az, amely olyan módon téteti meg velünk, ahogyan neki tetszik; és csakis ez a tökéletes szeretet tétethet meg velünk minden dolgot akkor, amikor neki tetszik.”¹¹⁷²

¹¹⁶⁹ *Lettres*, t. II, lettre 426.

¹¹⁷⁰ *Esprit de M. Olier*, t. I, 186-187, 193.

¹¹⁷¹ *Lettres inédites*, IV, p. 142.

¹¹⁷² Lettre CVIII, t. II, p. 227.

1260. 2° Másik kötelességünk *a jóvátétel*. Mert Jézus szeretetét megbántotta az emberek hálátlansága, amint maga az Úr Jézus jelentette ki harmadik nagy megjelenésekor:

„Nézd e Szívet, mely az embereket annyira szerette, hogy semmit sem kímélt, hanem magát kimerítette, és feláldozta, hogy irántuk való szeretetét kimutassa; és hála gyanánt a legnagyobb részüktől csak hálátlanságot nyerek, mert tiszteletlenséggel, szentségtöréssel, hidegséggel és megvetéssel illetnek a szeretet ezen szentségében Ezek után kéri, hogy tegye jóvá ezt a hálátlanságot szeretetének buzgóságával: „Leányom, bemegyek a te szívedbe, amelyet neked adtam, hogy a te forró szeretetteddel tedd jóvá azokat a megbánásokat, amelyek a lanyha és renyhe szívek részéről értek engem, amelyek tiszteletlenséggel illetnek engem a legméltóságosabb Oltáriszentségben.”

1261. Ez a két cselekedet rendkívül sokat tesz megszentelésünkre: a szeretet azzal, hogy bensőségesen egyesít Jézus szentséges Szívével, közli velünk az ő erényeit, és megadja nekünk a bátorságot, hogy gyakoroljuk ezeket az erényeket a nehézségek dacára is; a jóvátétel azzal, hogy részvétellel tölt el Jézus szenvedései iránt, sarkallja buzgóságunkat, és arra ösztönöz, hogy szeretetből viseljünk el bátran minden szenvedést, amelyet netalán reánk mér.

Ha így értelmezzük a Jézus Szíve-ájtatosságot, nem lesz benne semmi érzélgősség, semmi asszonyosság: a kereszténység szelleme lesz, a szeretetnek és az önfeláldozásnak szerencsés összetétele, kísérve az isteni és erkölcsi erények egyre tökéletesebb gyakorlatától. Összefoglalása lesz a megvilágosodás útjának és szerencsés kezdete az egyesülés útjának.

IV. fejezet: Az ellenség támadásainak kiújulása

1262. Amíg mi az erények megszerzésén dolgozunk, lelkünk ellenségei nem maradnak tétlenül: alattomosan vissza-vissza térnek és megtámadnak. Majd felélesztik bennünk újra, most már tompított formában a *hét főbűnt*, majd *lelki restségre* kísértenek.

I. cikkely: A hét főbűn újraébredés

1263. Keresztes Szt. János nagyon jól leírja ezeket a bűnös hajlandóságokat, amint azoknál jelentkeznek, akiket ő kezdőknek nevez; ő pedig azokat nevezi kezdőknek, akik az érzékek éjszakáján át már-már belépnek a szemlélődésbe. Mi röviden összefoglaljuk lélektani fejtegetéseit.

I. A kevélység újraébredése

1264. A kevélységre való hajlamosság főleg **hatféle módon** nyilvánul meg:

1) A kezdők, mivel tökéletességre törekszenek és megtartják hűségesen az előírt lelki gyakorlatokat, *tetszelegnek* maguknak cselekedeteik miatt, túlságosan jó véleményük kezd lenni önmagukról, elbizakodnak, és sok jó elhatározást tesznek, amelyekből azonban alig valósítanak meg valamit.

2) Szeretnek *beszélni* a lelki életről, de inkább azért, hogy másokat kioktassanak, semmint azért, hogy maguk gyakorolják azt; az is szokásuk, hogy kurtán elítélik azokat, akik nem helyeslik az ő véleményüket, vagy életüket.

3) Olyanok is vannak, akik *nem túrnek vetélytársakat* maguk mellett, és ha mégis akadna vetélytársuk, azt elítélik és leszólják.

4) Keresik *lelkivezetőjük tetszését* és bizalmaskodni szeretnének vele, ha pedig ez nem helyeselné felfogásukat, máshoz mennek, aki jobban méltányolja eljárásukat. Hogy jelzett céljukat jobban elérhessék, szépítgetik hibáikat, és ha súlyosabb bűnbe estek, azt más gyóntatónak gyónják meg és nem rendes lelkiatyjuknak.

5) Ha halálos bűnbe esnek, *feldühödnek* önmaguk ellen, és kedvüket veszítik, mert bosszantja őket az, hogy még nem szentek.

6) Szeretnek *feltűnni* rendkívüli jámborsági gyakorlatokkal és szívesen beszélnek jócselekedeteikről és sikereikről.

A kevélységből születik az **irigység** is, amely elszomorodás mások lelki előmenetelének láttára: az ilyen embernek nem esik jól, ha másokat dicsérnek; bosszankodik mások erényei miatt és alkalomadtán nem késik befeketíteni őket.

II. Az érzékiség újraébredése

1265. A **lelki torkosság** kétféleképpen nyilatkozik meg:

a) Némelyek túlságosan keresik a lelki *vigasztalásokat*; keresik az önsanyargatásokban is, pl. az ostorozásban, és ostromolják lelkivezetőjüket, engedje meg nekik, hogy magukat ostorozzák, sanyargassák, hogy ezáltal lelki vigasztalásokban részesüljenek.

b) Hasonló célból némelyek túlságosan *megeőltetik* a fejüket az imádságban, a szentáldozásnál, hogy érezhető buzgóságra tegyenek szert; vagy túl gyakran gyónnak, hogy a gyónásból lelki vigasztalást merítsenek. Ezek az óhajtások és ezek az erőlködések gyakran hiábavalóknak bizonyulnak. Ilyenkor aztán ezek a lelkek elszontyolodnak, mert még jobban szeretik a vigasztalásokat, mint az Istent magát.

1266. B) A lelki bujaság is kétféleképpen nyilvánul meg: **a)** Némelyek *érzéki, sőt testies barátságokat* keresnek a jámborság örve alatt, és nem akarnak ezekkel szakítani, mert azt állítják, hogy ezek a kapcsolatok előmozdítják jámborságukat. **b)** Máskor az érezhető vigasztalások, amelyeket az imádság, vagy a szentáldozás alkalmával érezni, gyöngéd és érzelmes természetű személyeknél *érzéki gyönyörűségbe* csaphatnak át, és kísértések, vagy nyugtalanságok forrásaivá válhatnak.¹¹⁷³

1267. C) A restség arra vezet, hogy: **a)** az embert *untatják* a lelki gyakorlatok, mihelyt nem talál bennük érezhető vigasztalást, és azért megrövidíti, vagy el is hagyja azokat; **b)** az embert *lehangolja*, ha előljárótól, vagy lelkivezetőtől olyan parancsokat kapott, amelyeknek a teljesítése nagyon nehéznek látszik. Mert az ember szeretne olyan lelki életet, amely jobban megfelel ízlésének, és nem zavarná meg apró kényelmeit és számításait.

III. A fösvenység újraébredése

1268. Van **lelki fösvenység**, illetőleg **kapzsiság** is, amelyet így ír le Keresztes Szt. János: **a)** „Vannak a kezdők között olyanok, akik nem szűnnek meg lelki tanácsokkal és utasításokkal tömni magukat; szükségesnek tartják, hogy olvassanak különleges értekezéseket, erre fordítják minden idejüket, és nincs idejük arra a munkára, amely legelső kötelességük: hogy tudniillik magukat megtagadják és gyakorolják a tökéletes belső lemondást. **b)** Azonfelül elhalmozzák magukat képekkel, rózsafüzérekkel, feszületekkel, érdekes tárgyakkal, amelyeket drágán fizetnek meg. Akkor az ember elhagyja az egyiket, hogy a másikat szeresse, csereberél; majd ez az elrendezés tetszik, majd a másik, és végre is azt részesíti előnyben, amely érdekesebb, vagy gazdagabb.” Mindez természetesen ellenkezik a szegénység szellemével, és egyszersmind azt mutatja, hogy az ember sokat ad a mellékesre, közben pedig elhanyagolja azt, ami a lényeg a lelki életben.

1269. Összefoglalás. Nyilvánvaló, hogy ezek a tökéletlenségek sokat ártnak a lelki előmenetelnek. Ezért, mondja Keresztes Szt. János, az Isten, hogy megjavítsa őket, az értekek éjszakájába helyezi bele, amelyről nemsokára szó lesz. Azok, akik nem kerülnek bele, igyekezzenek megszabadulni eme hibáikból: tegyék meg azt, amit mondtunk a lelki vigasztalások és lelki szárazságok felhasználásáról ([921-933. pont](#)), az engedelmességről, a lelki erősségről, az önmérséklésről, az alázatosságról és a szelidségről ([1057.](#), [1076.](#), [1127.](#), [1154. pont](#)).

II. cikkely: A jóban való restségről¹¹⁷⁴

Ha az ember nem tesz semmit a jelzett bűnös hajlandóságok ellen, nemsokára be fog következni a jóban való restség. Ennek az igen veszedelmes lelki betegségnek fejtjük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *veszedelmeit*; 3° *orvosszereit*.

¹¹⁷³ SZT. TERÉZIA, amikor testvére, Lorenzo de Cepeda panaszkodott, hogy ilyenféle kellemetlenségek zaklatják, azt a bölcs tanácsot adta neki: „Ami azt a nyomorúságot illeti, melyről kegyed panaszkodik, nem kell vele törődnie. Igaz, hogy én nem beszélhetek tapasztalatból, mert a jó Isten mindenkor megóvott az ilyen gerjedelmektől, de meg tudom érteni, hogy miről van szó. A lélekben levő gyönyörűségek túlerőssége idézi elő természetünk felingerlését. Isten kegyelmével el fog az múlni, ha nem tetszik miatta nyugtalankodni.” (Lettre 138, éd. Vicente de la Fuente.)

¹¹⁷⁴ BELLECIUS, *Solidæ virtutis impedimenta*, P. I, cap. II; BOURDALOUE, *Retraite*, 3e jour, Ire médit.; et en général tous les auteurs de Retraites spirituelles; W. FABER, *Le progrès*, ch. XXV.

I. A jóban való restség mibenléte

1270. 1° Fogalma. A jóban való restség olyan lelki betegség, amely jelentkezhetik kezdőknél is, a tökéleteseknél is, de leggyakrabban mégis a haladóknál szokott kifejlődni. Mert feltételezi, hogy az ember megszerzett már egy bizonyos fokú buzgóságot, de azután lassankint ellanyhul.

A jóban való restségen ugyanis itt lelki *ellanyhulást* értünk, amely meglazítja az akarat erőit, irtózást idéz elő a fáradalmak iránt és ezzel a keresztény élet elernyedésére vezet. Ez tehát bizonyos renyheség, lomhaság, amely nem a halál még, de észrevétlenül oda vezet, mert lassankint elgyöngíti erkölcsi erőinket. Azokhoz a senyvesztő betegségekhez lehet hasonlítani, amelyek, mint a tüdővész, lassan rágódnak életünk valamely fontos szervén.

1271. 2° Okai. Főleg két okból fejlődik ki: az egyik a lelki táplálkozás elégtelensége, a másik valamely lelki betegség csírája.

A) Hogy lelkünk élhessen és fejlődhessen, megfelelő *táplálkozásra* van szüksége. A lelket pedig a különféle lelki gyakorlatok táplálják, az imádságok, elmélkedések, lelki olvasmányok, a lelkiismeret megvizsgálásai, az állásbeli kötelességek teljesítése, az erények gyakorlása. Mindezek összeköttetésbe hoznak Istennel, aki forrása természetfölötti életünknek. Aki tehát hanyagul végzi ezeket a gyakorlatokat, aki szándékosan elszórakozik, aki nem tesz semmit a megszokás, a lélek nélküli cselekvés ellen, sok kegyelemtől fosztja meg magát; rosszul táplálkozik, legyengül, és nem bírja gyakorolni a keresztény erényeket, még ha nem is olyan nehezek.

Megjegyzendő, hogy ez a lelki állapot nem azonos a lelki szárazsággal, vagy az isteni próbákkal: ezen utóbbi helyzetben nem, hogy szándékosan keresné az ember a szórakozottságot, hanem ellenkezőleg, szenved miattuk, megalázva érzi magát, mivel nem képes tőlük szabadulni; erőfeszítéseket tesz, hogy lerázza őket. A jóban rest ember ellenkezőleg, szívesen szalad mindenféle haszontalan gondolatok után, szinte semmi kísérletet nem tesz, hogy megszabaduljon tőlük, és azért nemsokára csaknem teljesen elfoglalják imádságát.

Ilyenkor azután, mivel az ember látja, hogy milyen kevés eredménye van e lelki gyakorlatainak, kezdi azokat megrövidíteni, sőt el is hagyogatni. Így van pl. a lelkiismeretvizsgálattal: kezd unott, kellemtelen lenni, az ember már csak szokásból végzi, majd egészen el is hagyja. Akkor azután nem tartja számon többé hibáit, hiányait, és megy rohamosan lefelé. Nem iparkodik többé erényeket gyakorolni, ezek helyében azonban nemsokára kivirágzanak a bűnök és rossz hajlandóságok.

1272. B) Ennek a lelki nemtörődömségnek eredménye a lélek fokozatos *elgyöngülése*, bizonyos lelki vérszegénység, amely elkészíti az útját a lelki betegség-csírának: a lélekbe belefészkel magát a három gonosz kíváncság valamelyike, esetleg mind a három.

a) Mivel *a lélek bejáratai nincsenek kellőképpen őrizve*, a külső és belső érzékek tárva maradnak a kíváncsóság és érzékiség egészségtelen behatásainak, gyakori kísértések lépnek fel, amelyeket nem egyszer már csak félig-meddig győz le a lélek. Néha a szívet zavaró gerjedelmek töltik el: az ember kezd oktalanságokat elkövetni, játszik a veszedelemmel, a bocsánatos bűnök napirenden vannak, megbánást alig idéznek fel, az ember veszedelmes örvény szélén halad, és boldog, aki észrevétlenül bele nem bukik a szakadékba.

b) Más oldalról *a kevélység*, amely nem volt még gyökeresen kiirtva, újult erővel lép fel: az ember állandóan tetszeleg magának, nagyra van kiváló tulajdonságaival, külső sikereivel. Hogy magát kitüntesse, más, még hanyagabb emberekkel hasonlítja össze magát, azokat pedig, akik kötelességeiket hívebben teljesítik, mint kicsinyes, félénk embereket megszólja. Ez a kevélység

irigységet, féltékenységet szül, türelmetlenségre, haragra hangol, durvaságra vezet felebarátainkkal szemben való érintkezésünkben.

c) Újra éled *a kapzsiság*: az embernek pénz kell hogy több élvezetet tudjon szerezni, hogy nagyobb pompával tudjon megjelenni. Hogy az ember pénzre tegyen szert, nem nagyon kíméletes, nem nagyon kifogástalan eljárásokat alkalmaz, amelyek már a tisztességtelenség határszélén állnak.

1273. Egészen *szándékos bocsánatos bűnök* egész raja támad, amelyeket az ember már nem is nagyon bán meg, mert az értelem világa és a lelkiismeret érzékenysége lassankint csökken. Hiszen az ilyen ember állandó szórakozottságban él, lelkiismeretének megvizsgálását nem végzi rendesen. Így azután gyöngül a halálos bűn iránti irtózat, Isten kegyelmei egyre ritkábbak lesznek, azokból is, amelyek megvannak, kevés hasznot merít az ember, egyszóval az egész lelki szervezet elsatnyul és ez a lelki vértelenség *szégyenletes bukásokra* vezet.

1274. 3° **Fokozatai.** Abból, amit mondottunk, nyilvánvaló, hogy a jóban való restségnek igen sok fokozata van. De a gyakorlatban elegendő lesz megkülönböztetni a *kezdődő* és a *befejezett* restséget.

a) *Az elsónél* megvan még az emberben a halálos büntől való irtózás, bár már előfordulnak olyan óvatatlan cselekedetek, amelyek halálos bűnre vezethetnek. De ebben az állapotban már könnyen megy az egészen megfontolt bocsánatos bűnök elkövetése, főleg azé, amelyre uralkodó hajlamunk hajt. A lelki gyakorlatok hanyagul mennek, és nem egyszer már csak megszokásból végzi az ember azokat. b) Mivel az ember ennyire elhanyagolja magát, csökken benne az ösztönszerű irtózás a halálos büntől; másrésről az élvezet kívánása annyira erőt vesz rajta, hogy sajnálja, hogy ez vagy az az élvezet halálos bűn terhe alatt tilos. Csak ímmel-ámmal szegül ellene a kísértéseknek, és eljön az idő, amikor joggal kérdezheti magától, hogy vajon a kegyelem állapotában van-e még. *Ez a befejezett restség.*

II. A jóban való restség veszedelmei

1275. Ennek a lelki állapotnak abban áll a különös veszedelme, hogy *elgyengülnek a lélek erői*; ez pedig veszedelmesebb hiba, mint egy magában álló halálos bűn. Ilyen értelemben mondja az Úr a hanyagnak: „Ismerem cselekedeteidet, hogy sem hideg nem vagy, sem meleg; bár hideg volnál, vagy meleg! De mivel langyos vagy, és sem hideg, sem meleg, kezdelek téged kivetni számból. Mert azt mondod: Gazdag vagyok, és igen sok kincsem van, és semmire sem szorulok; és nem tudod, hogy te vagy a nyomorult és szánalmas, és szegény, és vak, és meztelen.”¹¹⁷⁵ Ez a különbség az idült és a hevenyes betegségek között is: ez utóbbiak, ha meggyógyultak, nem hagynak nyomot maguk után, de az előbbiek, mivel lassankint elgyengítették a testet, hosszantartó lankadságot hagynak hátra. Mutassunk rá erre tüzetesebben.

1276. 1° A jóban való restségnek első eredménye a **lelkiismeretnek bizonyos elvakulása**: mivel az ember mindig szépíteni, vagy kendőzni óhajtja hibáit, annyira viszi, hogy ítélete elferdül és kicsiny hibáknak lát olyanokat, amelyek önmagukban súlyosak. Tág lesz az ember lelkiismerete, nem ismeri fel többé az elkövetett oktalanságoknak vagy bűnöknek súlyosságát, és nincs többé elegendő rugalmassága ahhoz, hogy hibáit megbánja; azért nemsokára bűnös önámításba esik: „*Van oly út, mely az ember előtt igaznak látszik, de vége halálba viszen.*”¹¹⁷⁶

¹¹⁷⁵ Jel 3,15-17.

¹¹⁷⁶ Péld 16,12.

Az ember azt hiszi, hogy gazdag, mert kevély, de a valóságban az ilyen ember szegény és nyomorult az Isten színe előtt.

1277. 2° Az akarat fokozatosan elgyengül.

a) Miután az ember *kisebb engedményeket* tett az érzékiségnek és a kevélységnek, oda süllyed, hogy *fontosabb dolgokban* is enged az élvezetváagnak. Mert minden összefügg a lelki életben. A szentírás arra tanít, hogy aki nem ügyel arra a kevésre, amije van, nemsokára tönkremegy;¹¹⁷⁷ továbbá, hogy az, aki kicsiben hűséges, nagyban is az, és az, aki igazságtalan kicsiben, nagyban is az.¹¹⁷⁸ Ez más szóval annyit jelent, mint: ha az ember hanyag egyik cselekvésében, hanyag más hasonló cselekvésében is.

b) Az ember nemsokára *irtózni jog az erőfeszítéstől*. Az akarat rugója le van szerelve: most már megy az ember arra, amerre szenvedélyeinek sodra ragadja, megy a nemtörődés, az élvezetek után. Ez pedig veszedelmes lejtő, amely ha idején el nem hagyjuk, nem végződhet máshol, mint halálos bűnökben.

c) Ha ugyanis az ember ilyen módon jár el, *visszaél a kegyelemmel*, ellenáll gyakran a Szentlélek sugalmainak, azért hangosabb lesz benne az élvezet hívó szava, könnyen úrrá lesznek rajta a szenvedélyek, és halálos bűnökbe esik.

1278. Ezt a bukást annál nehezebb rendbe hozni, mivel szinte *észrevétlen*. Az ember úgyszólván csak lecsúszik a mélybe minden nagyobb megrázkódtatás nélkül. Ilyenkor azután megkísérli az önámítást: igyekszik meggyőzni önmagát, hogy ez csak bocsánatos bűn, vagy ha súlyos dologban hibázott, hogy nem egyezett bele teljesen; hogy olyan meglepetésszerűen jött a bűn, hogy nem is lehet halálos.

Ezzel azután meghamisítja lelkiismeretét, gyónásában csak jelentéktelen dolgokat mond el, mint régen. A gyóntató atya meg van tévesztve, és ezzel a szentségtörések hosszú sorozata indul meg. Ha a labda magasról esik le hirtelenül, van ereje, hogy visszapattanjon, de ha simán csúszik le a mélységbe, fekvé marad. Így van ez nem egyszer a lanyha emberekkel is. Mutassunk reá tehát ennek a hibának orvosszereire.

III. A jóban való restség orvosszerei

1279. Az Úr Jézus maga mutat rá ezekre az orvosszerekre: „Tanácsolom neked, hogy végy tőlem tűzben megpróbált színaranyat (*szeretetet és buzgóságot*), hogy meggazdagodjál, és öltözzél fehér ruhába (*lelkiismereted tisztaságába*), hogy ne legyen látható meztelenséged szégyene; és szemkenőccsel kend be szemedet, hogy láss (*légy őszinte magadhoz és másokhoz*). Én, akiket szerettek, azokat megkorholom és megfenyítem; buzdulj tehát föl, és tarts bűnbánatot. Íme az ajtónál állok és kopogok; ha valaki meghallja szavamat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá, és vele étkezem és ő énvelem.”¹¹⁷⁹ Nem kell tehát sohasem kétségbeesni: Jézus mindenkor kész, hogy benső barátunk legyen, ha megtérünk. Hogy ezt megtehessek:

1280. 1° Menjünk **gyakran gyónni** valamely bölcs lelkivezetőhöz, tárjuk fel előtte őszintén lelkünket, és kérjük, segítsen leküzdeni lanyhaságunkat. Tanácsait fogadjuk szívesen és teljesítsük hűségesen.

¹¹⁷⁷ *Sir* 19,1.

¹¹⁷⁸ *Lk* 16,10. – Betű szerinti értelemben a kis dolgok a földi javakat jelenti, a nagy dolgok pedig a mennyei javakat.

¹¹⁷⁹ *Jel* 3,18-20.

2° Gyóntatónk irányítása mellett újra elkezdjük **lelki gyakorlataink** buzgó végzését. Főleg azokat végezzük, amelyek a többieknek hűséges végzését is biztosítják, amilyenek: az imádság, elmélkedés, a lelkiismeret megvizsgálása és a jószándék gyakori felindítása ([523-528. pont](#)). Az a buzgóság, amelyről itt szó van, nem az érezhető buzgalom, hanem az akarat elszántsága, amely mindenre kész Istenért.

3° Állandóan gyakorolni kell az **erényeket** is, pontosan teljesíteni állásbeli kötelességinket. A főbb dolgokról egymásután végezzünk részleges lelkiismeret-vizsgálatot, és ha hibáztunk ellenük, gyónjuk meg ([265., 468-476. pont](#)).

Ezekkel a gyakorlatokkal visszatér a buzgóság. De nem szabad azt sem elfelejteni, hogy az elkövetett hibákat jóvá is kell tenni, nemcsak lelkünk bánatával, hanem testünk sanyargatásával is.

FÜGGELÉK: SZABÁLYOK A SZELLEMEK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSÉRE A MEGVILÁGOSODÁS ÚTJÁN

1281. Szent Ignác nyomán előadtuk már röviden a szellemek megkülönböztetésére szolgáló szabályokat a kezdőknél ([953-957. pont](#)). Jó lesz most azokat is összegezni, amelyeket a megvilágosodás útján ad *Lelkigyakorlatainak* második hetében. Ezek a szabályok két főtárgyra vonatkoznak; ezek: 1° a lelki vigasztalások; 2° a jövőre vonatkozó vágyak és tervek.

1282. 1° **Szabályok a vigasztalásokról.** a) A jó szellemnek tulajdonsága, hogy, amikor közeledik valamely jóakarata lélekhez, igazi *lelki örömet* ad neki, amely békével van egybekapcsolva. A rossz szellemnek tulajdonsága, hogy fenekedik ez ellen az öröm ellen mindenféle fogós érvvel, túl finom okoskodásokkal és megtévesztésekkel: úgy tesz, mint az az ügyvéd, aki veszett ügyet védelmez. – Ez a szabály azon az igazságon alapszik, hogy Isten a békének a szerzője, míg a gonosz lélek háborúságot kíván kelteni a lélekben, hogy elkedvetlenítse.

b) Csak Isten adhat olyan vigasztalást, amelyet *semmi előző ok* fel nem idézhetett: mert csak Istennek van szabad bejárása a lélekbe, hogy azt magához vonzza. – Az örömnak akkor nem volt természetes oka, ha semmi sem történt megjelenése előtt, ami fel tudta volna idézni természetszerűen. – Így pl. ha a lélek előzőleg bele volt merülve a keserűségbe, és íme, egyszerre csak megnyugszik, eltelik örömmel, bátorsággal, erővel, jóakarattal. Ilyen volt de Sales Szt. Ferenc lelki állapota, miután előzőleg keserű aggályok gyötörték.

c) Ha a vigasztalást valamely ok előzte meg, az jöhetett jó vagy gonosz szellemtől. Jótól jön az öröm, ha a *jócslekvésére* ad világosságot és erőt. A gonosztól jön, ha hanyagságot, elpuhulást, élvezetvágyat, a megtiszteltetések keresését, elbizakodottságot idéz elő. Más szóval gyümölcseiről lehet megismerni a fát.

d) A sötétség angyalának az a szokása, hogy a világosság angyalának látszatát kívánja kelteni: jámbor gondolatokkal kezdi, hogy végre is beadja a maga *gonosz gondolatait*. – Így pl. amikor látja, hogy valamely lélek erényes, kezdetben az erényt magasztaló gondolatokat ad elő neki; majd építeni kezd az illetőnek önszeretetére és a hiúság vagy maga elbízás érzelmeit igyekszik benne felkelteni, túlzott vezeklésre hajtja, hogy majd kedvét veszítse; vagy ellenkezőleg, enyhítést ajánl az illetőnek életmódjában, ürügyül hozva fel egészségét, vagy elvégzendő munkáját. Így azután lejtőre vezet.

1283. 2° **Szabályok a jövőre vonatkozó vágyakról és tervekről.** a) Vágyainkban és terveinkben gondosan meg kell vizsgálnunk, vajon annak úgy eleje, mint közepe, valamint vége *jóra* van-e beállítva; mert ha bármelyikben ezen elemek közül van valami, ami rossz, elszórakoztató, vagy kevésbé jó, mint az, amit eddigelé gyakoroltunk; vagy ha ezek a vágyak nyugtalanítják, megzavarják, vagy gyengítik lelkünket, ez annak bizonyítéka, hogy a gonosz

szellemtől származnak, aki ellensége előhaladásunknak és örök üdvösségünknek. – Ennek az a magyarázata, hogy csak az a cselekedet lehet jó, amelyben semmi sem ellenkezik Isten akaratával, vagy a lélek javával; ha tehát valamelyik elemben ilyenféle hiba van, ez ismertető jele a gonosz léleknek.

b) Ha az ember felfedezte a gonosz léleknek jelenlétét a lélekben, hasznos dolog visszatérni azokhoz a jó gondolatokhoz, amelyekből kiindultunk, és nyomon követni a gondolatok folyását, megállapítani, hogy hol kezdte a gonosz lélek lassankint belelopni a lélekbe a zavart, hogy törbe ejtse. Ez a leleplezés későbbben segítségünkre lesz, hogy legyünk résen a gonosznak mesterkedéseivel szemben.

c) Van egy másik szabály is, amely a jó és a gonosz szellem cselekvési módjából van véve: a jó szellem *szelíden* hat, csendesen, mint ahogyan a harmat hatol be a szivacsba; a gonosz lármásan cselekszik, mint ahogyan a záporosó hull a kősziklára.

d) Ha a vigasztalás Istentől jön, akkor is tudni kell különbséget tenni a vigasztalás ideje és az *utána következő idő* között. Az első időben az ember a kegyelem behatása alatt cselekszik, a másodikban olyan elhatározásokat tesz és olyan terveket sző, amelyek nincsenek közvetlenül Istentől sugallva, és amelyeket éppen ezért gondos vizsgálat alá kell venni az előbb adott szabályok szerint.

1284. 3° Szent Ignácnak eme szabályaihoz hozzáadhatunk **még néhányat**, amelyek azokból következnek, amiket mondtunk a második könyvben.

a) Aki *hirtelen akar tökéletes lenni*, elhagyja jelen foglalkozásait, feltűnő erényeket gyakorol, különködik, az ilyen a gonosz lélek befolyása alatt áll. Mert a jó szellem is magas tökéletességre akar ugyan vezetni bennünket, de olyanra, amely megfér állásunkbeli kötelességeinkkel; alázatos és rejtett életre sarkall.

b) *A kis dolgok lenézése* és az a vágy, hogy a nagy dolgokban keressük megszentülésünket, nem a jó szellem hatása. Mert a jó szellem arra ösztönöz, hogy legyünk mindenben hűségesek állásbeli kötelességeinkhez és állhatatosak a kis erényekben: „*egy i betű vagy vesszőcske nem múlik el a törvényből, míg csak mind be nem teljesedik.*”¹¹⁸⁰

c) *Az a tetszelgés*, amellyel újra meg újra visszatérünk jócselekedetünk elgondolására, az az óhaj, hogy tiszteletben legyen részünk erényünkért, nem a kereszténység szellemétől jön, mert az nem kíván tetszeni csak az Istennek: „*Ha még az embereknek igyekeznék tetszeni, Krisztus szolgálja nem volnék.*”¹¹⁸¹ Így pl. hamis alázatosság az, amely magamagát kicsinyíti, hogy mások dicsérjék; hamis szelídség az, amely az embereknek akar kedveskedni; az ilyesmi ellenkezik Isten szellemével.

d) *Aki panaszkodik*, türelmetlenkedik, elkedvetlenedik a próbák és a lelki szárazság idején, az emberi szellem behatása alatt áll; mert az Isten szelleme ellenkezőleg a kereszt szeretetére nevel, a lemondásra, a szent maga-elhagyásra, és arra tanít, hogy maradjunk állhatatosak az imádságban a szárazság és a szórakozottság ellenére is.

A MÁSODIK KÖNYV ÖSSZEFOGLALÁSA

1285. 1° A megvilágosodás útjának az a **feladata, hogy kövessük Jézus Krisztust**, utánozzuk az ő erényeit, olyan mértékben, amilyen mértékben gyarlóságunktól kitelik. Azaz járjunk Krisztus Urunk példájának világosságában, mert: „*Aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.*”¹¹⁸² Tegyük Krisztus Urunkat gondolataink,

¹¹⁸⁰ Mt 5,18.

¹¹⁸¹ Gal 1,10.

¹¹⁸² Jn 8,12.

érzelmeink, egész életünk középpontjává. Ez az az eszmény, amelyet minden nappal egyre tökéletesebben kívánunk megvalósítani.

Azért **imádságunknak** (elmélkedésünknek) most már **érzelmesnek** kell lennie. Jézus legyen állandóan szemünk előtt, hogy őt imádjuk, szívünkben, hogy szeressük, kezünkben, hogy vele egyesülten gyakoroljuk az erényeket. Az erények pedig, amelyeket gyakorlunk, az **isteni erények** és az erkölcsi erények: mindkét fajta erényt egyszerre, párhuzamosan kell gyakorolni, mert egymásnak kölcsönösen segítségére vannak. Mégis lelki életünknek két korszaka van: az elsőben az erkölcsi erényeket kell főképpen gyakorolnunk, a másodikban különösen az istenieket.

1286. 2° Valóban, előbb meg kell puhítani képességeinket, alkalmazkodókká kell tenni, hogy egyesíthessük őket Istennel. Már pedig ezt teszik az **erkölcsi erények**:

1) Az *okosság* alkalmazkodóvá teszi értelmünket, hozzászoktatja ahhoz, hogy fontolgasson, mielőtt cselekednénk, hogy kérjen tanácsot Istentől és Isten helyetteseitől, és ezzel részelteti értelmünket az isteni bölcsességben.

2) Az *igazságosság* alkalmazkodóvá teszi akaratomkat, hozzászoktatja ahhoz, hogy tartsa tiszteletben Istennek és a felebarátnak jogait, legyen mindenkor becsületes, legyen tisztelettel Isten, és engedelmisséggel az előljárók iránt. Ezzel közeledünk Isten igazságosságához.

3) A *lelki erősség* alkalmazkodóvá teszi minden szenvedélyünket, megakadályozza kilengésüket, a bennük levő eleven erőt pedig olyan természetfölötti célok szolgálatába állítja, amelyeknek megvalósítása nehézséggel jár; nagylelkűségre, türelemre, kitartásra nevel, és ezzel közelebb visz bennünket Isten erejéhez.

4) Hogy elnyomjuk és fegyelmezzük az élvezetvágyat, a *mértékletesség* (önmérséklés) segít leküzdeni az élvezet vágyát az italtérén a józanság által, a nemi élet terén a tisztaság által; segít leküzdeni a kevélységet az alázatosság által és a haragot a szelídség által. Ezek után a lélek könnyebben gyakorolhatja az isteni erényeket, amelyek közvetlenebbül kötnek össze Istennel.

1287. 3° Akkor jön életünk második korszaka a megvilágosodás útján, amelyben közvetlenül **egyesülünk Istennel**.

1) A *hit* a maga világosságával, amelyet mindazonáltal bizonyos homály burkol, aláveti értelmünket Istennek és részelteti az isteni gondolatban.

2) A *remény*, mint egy hatalmas emelő, felemeli akaratomkat, elvonja a földi dolgoktól, az ég felé irányítja kívánságait és törekvéseit, egyesít bennünket Istennel, boldogságunk tárgyával, aki végtelenül hatalmas és jóságos, akitől bizakodva várunk minden segítséget, amely szükséges természetfölötti célunk elérésére.

3) A *szerelem* még magasabbra emel, általa Istent önmagáért szeretjük, mivel önmagában végtelenül jó és szeretetreméltó; általa felebarátunkat is szeretjük, Istenért, mint az isteni tökéletességek visszfényét. Tehát egyesíti Istennel egész lelkünket.

Ezt a kettős szeretetet **Jézus szentséges Szívéből** merítjük: ha vele szorosban egyesülünk, győzedelmeskedünk önzésünkön, magunkévá tesszük Jézus szeretetét és más érzelmeit, Istenért élünk, amint ő is Istenért élt: „*Én élek az Atyáért.*”¹¹⁸³

1288. 4° Igaz, hogy haladásunk folyamán számot kell vetnünk **az ellenséges támadások felújulásával**: a hét főbűn finomabb formában igyekszik befurakodni lelkünk belsejébe, és ha nem vigyázunk, lanyhaságra vezet. De a vigyázatos lelkek Jézus támogatásával legyőzik ezeket a támadásokat, sőt hasznot is merítenek belőlük: megerősödnek az erényben, és így előkészülnek az egyesülés útjának örömeire és megpróbáltatásaira.

¹¹⁸³ Jn 6,58.

III. könyv: Az egyesülés útja

1289. Miután az ember megtisztította a lelkét, miután felékesítette azt erényekkel, megérett arra, hogy Istennel állandó bensőséges egyesülésben éljen; más szóval megérkezett az egyesülés útjára.

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK¹¹⁸⁴

Mielőtt részletkérdésekkel foglalkoznánk, kifejtjük röviden: 1° milyen *feladatot* kell ezen az úton megvalósítani; 2° mik ennek az útnak *sajátságai*; 3° miben áll általában a *szemlélődés*, amely ennek az útnak fő *sajátsága*; 4° *hogyan osztjuk fel* a harmadik könyvet.

I. Milyen feladatot kell megvalósítani

1290. Ennek az útnak feladata nem más, mint megvalósítani az **Istennel való állandó és bensőséges egyesülésünket** Jézus Krisztus által. Nagyon jól fejezte ezt ki Olier azokban a szavakban, amelyeket *Pietas Seminarii* c. művének élére írt: „Az lesz ennek az Intézetnek első és legfőbb célja, hogy úgy éljünk a mi Urunk Jézus Krisztusban a legtökéletesebb módon Istennek, hogy az ő Fiának belső lelkülete a mi szívünk legbelsejébe hatoljon, és elmondhassuk mi is bárkinek, amit Pál hittelt hirdetett magáról: *Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él énbennem.*”¹¹⁸⁵

Egyedül Istennek élni, az élő Istennek, a Szentháromságnak, amely bennünk lakozik, hogy őt dicsérjük, szolgáljuk, tiszteljük, szeressük, ez a tökéletes keresztény feladata. Élni nem akárhogyan, hanem lelkesen, olyan buzgósággal, amilyent csak a szeretet tud adni, következésképpen arra törekedni, hogy magunkat elfelejtsük, hogy egyedül csak Istenre gondoljunk, aki bennünk lakozik, őt szeressük teljes lelkünkéből, feléje irányítsuk minden gondolatunkat, kívánságunkat és cselekedetünket. Ezáltal megvalósítjuk azt, amit a papi zsolozsma első napi órájában, a Primában kérünk: „Kegyeskedjél Uram, Isten, mennynek és földnek királya, irányítani és megszentelni, igazgatni és kormányozni ma szívünket és testünket, érzelmeinket, beszédeinket és cselekedeteinket a te törvényed útján és a te parancsolataidnak véghezvitelére...”

1291. Mivel azonban mi erre magunktól képtelenek vagyunk, *bensőségesen egyesülni akarunk Jézus Krisztussal*. A keresztség által már be vagyunk kebeleztve Jézus Krisztusba; most ezt az egyesülést még bensőségebbé akarjuk tenni, a szentségek gyakori ájtatos vétele által, főleg pedig a szentáldozás által, amelyet mintegy megörökít az állandó magunkba-szállás. Legyenek ezen egyesülés által az Úr Jézus lelki készségei a mienk, sugalmazzák minden cselekedetünket, hogy mi is elmondhassuk és valósággá tehessük Szt. Pál szavait: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él énbennem.” Hogy ezt elérhessük, Krisztus az ő érdemei és imádságai által elküldi a Szentlelket, azt a Lelket, aki az ő lelkében is dolgozott azoknak a tökéletes készségeknek kialakításán, amelyek azt díszítették. Ha tehát készségesen követjük ennek a Léleknek útmutatásait; ha engedelmesen és kitartóan megfogadjuk sugalmazásait, mi is úgy fogunk gondolkodni, érezni és cselekedni, mint ahogyan tenné Krisztus Urunk a mi helyünkben. Akkor azután ő él bennünk, dicsőíti Istent általunk, segítségünkre van a magunk és

¹¹⁸⁴ PHIL. A SS. TRINITATE. *op. cit.*, III^a P., Tr. I, dis. I; TH. DE VALLGORNERA, *op. cit.*, q. IV, disp. I; A. SAUDREAU, *Les degrés*, t. II, Vie unitive; Prologue; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *op. cit.*, t. I, Introduction.

¹¹⁸⁵ Gal 2,20.

mások megszentelésében. Ha tehát az egyesülés útján a Szentháromság tisztelete veszi is át az uralkodó helyet, azzal nem szűnik meg kapcsolatunk a megtestesült Igével, mert általa jutunk el az Atyához: „senki sem jön az Atyához, csak énáltalam.”¹¹⁸⁶

II. Az egyesülés útjának sajátosságai

Ezek a sajátosságok egyetlen egyben összegezhetők: mindent egyszerűsíteni kell, egységre kell juttatni; ez az egység pedig nem más, mint bensőséges egyesülés Istennel az isteni szeretet által.

1292. 1° Itt a lélek csaknem állandóan **Isten jelenlétében jár**: szeret a szívében lakozó Istenről elmélkedni: „a bensőkben lakó Istennel járni” (*ambulare cum Deo intus*), „és nem szeret semminemű érzelmével kívül maradni” (*nec aliqua affectione teneri foris*). Azért azután keresi a csendet és a magányt; hovatovább egy kis *cellát* készít a szívében, amelyben Isten lakik és ahol szív-a-szívhez beszélhetnek egymással. Így Isten és ember között édes bizalmasság fejlődik ki.

„A bizalmasság, mondja Mgr Gay, az egymást szeretőknek az a tudata, hogy megértik egymást: ez a tudat, amely tele van verőfényvel, kenettel, örömmel, termékenységgel. Ez megérzése és tapasztalása annak, hogy egymásra kölcsönösen vonzóerővel vannak, hogy közöttük teljes összhang, vagy éppen tökéletes hasonlóság áll fenn... Ez egység, mely egészen az azonosságig megy el; és bár egység, mégsem magányosság. Ez kölcsönös bizonyosság, határtalan bizalom, szándékos keresetlenség, amely egészen átlátszóvá teszi a lelkeket; végül következésképpen ez teljes szabadság, amelyet egymásnak adnak, hogy mindenkor egymásra tekinthetnek és egymás lényének belsejéig pillanthatnak.”¹¹⁸⁷ Ez az a bizalmasság, amelyet Isten felajánl a bensőséges lelkeknek, amint nagyon szépen fejezi ki a *Krisztus követése*: „Az ő gyakori látogatása a bensőséges embereknél, édes társalgása, jóleső vigasztalása, sok béke és felette csodálatos közvetlensége.”¹¹⁸⁸

1293. 2° Így az **Isten szeretete** nemcsak legfőbb erényévé lesz az embernek, hanem lehet mondani **egyetlen erényévé**, amennyiben az összes többi erények, amelyeket gyakorol, a szeretet megnyilatkozásai.

Így az *okosság* nem egyéb a tökéletes embernél, mint szerető pillantás az isteni dolgokra, hogy azokból vegye cselekedeteinek zsinórmértékét; az *igazságosság* nem egyéb, mint az isteni igazságosságnak a lehetőség szerint való gyakorlása; a *lelki erősség* az Istentől elválasztani akaró szenvedélyek teljes leverése; a *mértékletesség* teljes megfélemezés a földi örömről, hogy ne gondoljunk többé csak az égiekre.¹¹⁸⁹ Még sokkal inkább a szeretet megnyilatkozásai nála az isteni erények gyakorlása: a *hit* nála nemcsak időnként felújított gerjedelem, hanem a hit szelleme, a hit szerinti élet, amelynek a szeretet a lelke: hit, amely a szeretet által cselekszik. A *remény* gyermeki bizalom, szent maga-ráhagyás. Ezekben a magaslatokon az összes erények egységbe futnak össze, hogy úgy mondjuk valamennyi a *szeretet* különféle formája csupán, azé a szereteté, amely „*türelmes, nyájas...*”

¹¹⁸⁶ Jn 14,6.

¹¹⁸⁷ *Élévations sur la vie... de N. S. J. C.*, 52° élév., t. I, p. 429.

¹¹⁸⁸ II. k., 1. fejt. 1.

¹¹⁸⁹ Nagyon jól fejti ezt ki Szt. TAMÁS (II^a II°, q. 61, a. 5): „Vannak erények, amelyek sajátjai azoknak, akik már elérték az Istenhez való hasonlóságot; ezeket a már megtisztított lélek erényeinek nevezik; itt ugyanis az okosság már csak az isteni dolgokra figyel, a mértékletesség nem ismeri többé a földi kívánságokat, az igazságosság állandó frigyen él az isteni értelemmel, amennyiben azt utánozza; ezeket az erényeket az üdvözöltek erényeinek, vagy ebben az életben néhány igen tökéletes ember erényeinek mondjuk.”

1294. 3° Az imádság hasonlóképpen **megegyszerűsödik**: az okoskodások eltűnnek lassankint az elmélkedésből, és helyükbe érzelmek lépnek; viszont ezek is egyszerűbbek lesznek, amint nemsokára ki fogjuk fejteni, és végre is egybeolvadnak egy Istenre irányzott szerető hosszas tekintetben.

1295. 4° Innen ered az egész lelki életnek egyszerűsítése. Régebben voltak az embernek imaórái és elmélkedési órái: most egész élete egy szüntelen imádság: akár dolgozik, akár szórakozik, akár egyedül van, akár társaságban, lelkét folytonosan fölemeli Istenhez, akaratát Isten akaratához igazítja, úgy hogy elmondhatja: „*Én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves.*”¹¹⁹⁰ Ez az Isten akaratához való igazodás sem egyéb, mint magának elhelyezése az Isten karjaiban, mint tökéletes szeretet. Imádságai, mindennapi foglalatosságai, szenvedései, megaláztatásai mind tele vannak szöve Isten szeretetével, úgy hogy elmondhatja: Istenem, és mindenem.

1296. Összefoglalás. Ezekből láthatjuk, hogy az egyesülés útján három feltételnek kell meglenni; ezek:

a) *Nagy szívbeli tisztaság.* Ez nemcsak annyit jelent, hogy múlt bűneink meg legyenek bocsájtva és jóvá téve, hanem semmi olyasmi ne legyen meg bennünk, ami bűnre vezethetne. Irtóznunk kell minden szándékos bocsánatos bűntől, sőt attól is, hogy a kegyelem sugallatainak valaha ellenálljunk. Ez nem zárja ki azt, hogy a tökéletes ember is kövessen el emberi gyarlóságból valamely kis apró hibát, amelyet azonban tüstént és keservesen megbán. A szívnek ez a megtisztítása megkezdődik a megtisztulás útján, tökéletesedik a megvilágosodás útján az erények gyakorlásával és az élet keresztjének szíves elvállalásával; befejezést nyer az egyesülés útján a passzív próbákkal, amelyekről nemsokára szó lesz.

b) *Nagy önuralom,* amelyet szenvedélyeink legyőzésével, az isteni és erkölcsi erények gyakorlásával szereztünk. Ezek a gyakorlatok megzabolázták képességeinket és lassankint sikerült alávetni őket az akaratnak, az akaratot pedig az Istennek. Ezzel bizonyos fokban vissza lesz állítva az eredeti épség állapota, amelyben a test engedelmeskedett a léleknek, a lélek az Istennek.

c) *Állandó Istenre-gondolás.* Az ember szeret Istennel társalogni, minden cselekvését azért végzi, hogy neki tessen, valósággal szenved, hogy nem foglalkozhat kizárólag vele; hogy állásbeli kötelességeinek elvégzésére földi dolgokkal is kell foglalatzkodnia; de azért igyekszik Istent mindenkor szeme előtt tartani; ösztönszerűleg is feléje fordul, mint a mágneses tű a sark felé: „*Szemeim mindenkor az Úron vannak.*”¹¹⁹¹

III. Általános tudnivalók a szemlélődésről¹¹⁹²

Ha az ember Istenre gondol, szükségképpen Istenre irányozza tekintetét, amely szeretettel pihen meg rajta. Ez a szemlélődés, amely sajátja ennek az útnak.

1297. 1° A természetes szemlélődés. Szemlélni általában annyit jelent, mint rajta felejteni valamin a szemet. Van természetes szemlélődés is, amely lehet *érzéki, képzeleti és értelmi.*

¹¹⁹⁰ Jn 8,29.

¹¹⁹¹ Zsolt 24,15.

¹¹⁹² P. DE GUIBERT, R. A. M., avril 1922, *Trois définitions de théologie mystique*, p. 162-172; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perf. et contemplation*, t. I, ch. IV, a. 2, p. 272-294; GABR. DE STE MARIE-MADEL., *La contemplation acquise*, dans la *Vie spirit.*, sept. 1923, p. [277].

1) *Érzéki*, ha az ember testi szemeit felejt rajta valamin, pl. ha hosszasan, csodálattal szemlél egy szép látnivalót pl. a végtelen tengert, az égbenyúló hegyeket. 2) *Képzleti*, ha ezt a látnivalót a képzelet segítségével jeleníti meg az ember, hogy benne sokáig szeretettel gyönyörködjék, pl. egy szeretett tárgyat, személyt. 3) *Értelmi*, vagy bölcséleti, ha értelmünk egy csodálkozó tekintettel áll meg bizonyos nagyszerű bölcséleti igazság szemléletére, amilyen pl. a teljesen egyszerű és változhatatlan Lény létezése, amely kezdete és célja minden más lénynek.

1298. 2° A természetfölötti szemlélődés. Van természetfölötti szemlélődés is. Fejtsük ki ennek a mibenlétét és fajait.

A) Mibenléte. Ez a szó: *szemlélődés*, eredeti értelmében hosszas nézést, majd az értelemre alkalmazva, hosszas értelmi tekintetet jelent, és nem foglal magában sem képzleti sem érzelmi elemet, amelyekkel netalán össze van kötve. Amikor ugyanis a tárgy, amelyre az értelem tekintete tapad, szép és vonzó, akkor az értelem tényéhez csodálat és szeretet is járul. Különös értelemben szemlélődésnek nevezik az elmélkedésnek azt a fajtát, amelyben uralkodik az értelemnek ez a hosszas tekintete. Nem szükséges tehát, hogy ez a tekintet tartson az egész elmélkedésen keresztül; elegendő, ha gyakran felújul és érzelmek kísérik. Ebben különbözik a szemlélődő elmélkedés az okoskodó elmélkedéstől, ([667. pont](#)): kizárja a hosszas okoskodásokat; és az érzelmes elmélkedéstől ([976. pont](#)): kizárja a gerjedelmek sokféleségét, ami emezt jellemzi. Így lehet tehát meghatározni: *Egyszerű szerető tekintet Istenre, vagy az isteni dolgokra*. Szent Tamás¹¹⁹³ még rövidebben határozza meg: *Simplex intuitus veritatis*, az igazságnak egyszerű szemlélete.

1299 B) Fajai. Háromféle szemlélődést lehet megkülönböztetni; ezek: *szerzett szemlélődés*, a *belénk öntött*, és a *vegyes szemlélődés*.

a) A szerzett szemlélődés alapján véve nem egyéb, mint egy egyszerűsített érzelmi elmélkedés, és így határozható meg: olyan szemlélődés, amelyben az értelmi és érzelmi tények egyszerűsítése a kegyelemtől segített saját tevékenységünk gyümölcse. Néha a Szentlélek ajándékai is észrevétlenül segítségünkre jönnek, főleg a tudomány, értelem és bölcsesség ajándékai, hogy sikerüljön hosszasan Istenre rögzíteni tekintetünket.

1300. b) A belénk öntött, vagy passzív (szenvedőleges) szemlélődés kizárólag az Isten kegyelmének gyümölcse, úgy, hogy mi a saját tevékenységünkkel, a közönséges kegyelem segítségével nem tudjuk megszerezni. Így lehet tehát meghatározni: olyan szemlélődés, amelyben az értelmi és érzelmi tények egyszerűsítése egy különös kegyelemnek, egy tevékeny kegyelemnek eredménye, amely hatalmába ejt bennünket, és azt eredményezi, hogy megvilágosításokat és érzelmeket kapjunk, amelyeket Isten létesít bennünk a mi beleegyezésünkkel.

Így tehát nem azért nevezik belénk öntött szemlélődésnek, mivel a belénk öntött erényekből fakad; hiszen a szerzett szemlélődés is azokból fakad; hanem azért, mert nincs módunkban létrehozni ezeket a tényeket, még a közönséges kegyelemnek segítségével sem, hanem Isten létesíti azokat. Igaz, hogy nem egyedül Isten tevékeny ebben a szemlélődésben, mert nekünk beleegyezésünket kell adnunk, úgy hogy szabadakarattal fogadjuk el, amit Isten ad.¹¹⁹⁴ Ha mégis azt mondjuk, hogy a lélek passzív ennek a különös, tevékeny kegyelemnek hatása alatt, ez annyit jelent, hogy a lélek csak elfogadja az isteni ajándékokat; de amikor elfogadja, beleegyezését adja, amint később ki fogjuk fejteni. Szent Terézia *természetfölöttinek* nevezte,

¹¹⁹³ *Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 180, a. 1 et 6.

¹¹⁹⁴ P. G. DE STE M. MADELEINE, *La contemplation acquise chez les Carmes, Vie spirit.*, sept. 1923, p. [277].

mert kétszeresen is az: nemcsak a kegyelem hatására jön létre, mint a többi természetfölötti cselekedetek, hanem mivel itt egészen különösen működik az emberben az Isten.

1301. c) *Vegyes szemlélődés* is van. Ugyanis látni fogjuk később, hogy a belénk öntött szemlélődés igen rövid. Megtörténhet tehát, hogy ugyanabban az elmélkedésben a mi tevékenységünkkel szerzett szemlélődést felváltja az Istentől létesített szemlélődés, és megfordítva. Különösen azoknál fordul ez elő, akik kezdők a belénk öntött szemlélődés terén. Ilyenkor a szemlélődés vegyes, felváltva cselekvő és szenvedő. Általában mégis az ilyet a belénk öntött szemlélődés osztályába szokták sorozni, mint annak kezdetleges fokát.

IV. A harmadik könyv felosztása

1302. Az egyesülés útján két formát, azaz két különböző részletet lehet megkülönböztetni; ezek:¹¹⁹⁵

1° *Az egyesülés közönséges, vagyis cselekvő útja*, amelynek sajátosága a Szentlélek ajándékainak, főleg a cselekvő ajándékoknak az ápolása, és az elmélkedésnek az egyszerűsítése. Itt az elmélkedés cselekvő szemlélődésbe megy át.

2° *Az egyesülésnek rendkívüli (misztikus), vagyis szenvedő útja*, amelynek sajátosága a belénk öntött szemlélődés.

3° A szemlélődéshez *csodás jelenségek* is járulhatnak, amilyenek a látomások és kinyilatkoztatások, amelyekkel szembeállítandók az ördögi utáztatok, az ördögi ostromlás és megszállás.

4° Nem csoda, ha ilyen nehéz kérdésekben, mint amilyenek ezek, vannak *ellentétes vélemények* is; ezekről is lesz szó az egyik fejezetben.

Mintegy befejezésképpen leírjuk, *hogyan viselkedjék a lelkivezető* az egyesülés útján járó lelkekkel szemben. Ez lesz tehát a felosztás:

- I. fejezet: Az egyesülésnek közönséges, vagyis cselekvő útja.
- II. fejezet: Az egyesülésnek misztikus, vagyis szenvedő útja.
- III. fejezet: A rendkívüli misztikus jelenségek.
- IV. fejezet: Vitás kérdések.
- Befejezés: A szemlélődők lelkivezetése.

I. fejezet: Az egyesülés közönséges útja

1303. Ezen az úton azok a buzgó lelkek járnak, akik állandó bizalmas egyesülésben élnek Istennel, de nem kapták még meg a belénk öntött szemlélődés ajándékát. Már szokásukká vált az isteni és erkölcsi erények gyakorlása és most igyekeznek azokat tökéletesíteni a Szentlélek ajándékainak ápolása által. Elmélkedésük hovatovább egyszerűsül, míg végre ún. egyszerűsített elmélkedés lesz. Ez egyszerű elmélyedés, amelyet *cselekvő, vagy tágabb értelemben vett*

¹¹⁹⁵ Ezt a felosztást ilyen vagy amolyan név alatt ma általában elfogadják az írók. J. MARITAIN egy figyelemreméltó cikkben, amely a *Vie spirituelle* c. folyóirat 1923. márciusi számának 645. oldalán jelent meg, hangsúlyozza, hogy egy itt a cél: az Istennel való egyesülés a tökéletes szeretet és a Szentlélek ajándékai által; mindazonáltal két részletet lehet megkülönböztetni ezen az úton: azok útját, akik a cselekvő ajándékok hatása alatt állanak és csak cselekvő szemlélődésük van; azután a szenvedő szemlélődők útját, akiknél uralkodik az értelem és bölcsesség ajándéka. Erről lesz még szó.

szemlélődésnek is neveznek. A tapasztalat mutatja, hogy van ilyen állapot. Tapasztalaton alapszik a kétféle szemlélődésnek, a cselekvőnek és a szenvedőnek a megkülönböztetése is.¹¹⁹⁶

1304. 1° A tapasztalat mutatja mindenekelőtt, hogy úgy a kolostorokban, mint künn a világban, *vannak buzgó lelkek*, akik állandó egyesülésben élnek Istennel, lelkesen és kitartóan gyakorolják a keresztény erényeket, néha egyenesen hősi fokban, akik azonban nem kapták még meg a szenvedő szemlélődés adományát. Ezek a lelkek fogékonyak a Szentlélek behatása iránt, készségesen követik sugalmazásait, időnkint különös megvilágításokat, sugallatokat is kapnak, anélkül azonban, hogy akár ők, akár lelkivezetőjük észrevenne náluk olyan jelt, amely a belénk öntött szemlélődés jelenlétét bizonyítaná.

1305. 2° A szerzett és belénk öntött szemlélődés *megkülönböztetésének nyomai* megvannak már Alexandriai Szt. Kelemennél¹¹⁹⁷ és Richardus de S. Victore-nál és egyenesen klasszikussá lesz a tizenhetedik század végétől. Ezen megkülönböztetés szerint azok, akik huzamosabb ideig a szerzett szemlélődést gyakorolják, az egyesülésnek közönséges útján járnak.

Hogy mindén félreértést elkerüljünk, hangsúlyozzuk, hogy mi nem mondjuk, hogy ez a két út kétfelé is megy; hiszen ellenkezőleg azt állítjuk, hogy a szerzett szemlélődés kitűnő előkészület a belénk öntött szemlélődésre, ha Istennek valamikor tetszeni fog, hogy ilyent adjon valakinek. Ám vannak lelkek, akik szorosán egyesülve vannak Istennel és mégsem kapják meg ezt a szemlélődést. Ezek tehát az egyesülésnek közönséges útján járnak, anélkül, hogy hibáztak volna.¹¹⁹⁸

1306. 3° Ezt a felfogást megerősíti az a *tény*, hogy a Szentlélek ajándékai közül némelyek inkább a cselekvésre adatnak, mások inkább a szemlélődésre valók. Mármost megeshet, hogy vannak olyan jellemek, amelyek inkább tevékenyek, egyébként is állásbeli kötelességüknél fogva állandó tevékenységre vannak kényszerítve; megeshet, mondom, hogy az ilyen jellemek jobban ápolják a cselekvő ajándékokat, és így kevésbé alkalmasok a belénk öntött szemlélődésre.

Ezt a megjegyzést nem hagyta figyelmen kívül P. Noble:¹¹⁹⁹ „A munka fáradalmi közepette, bonyolult feladatok megoldásánál, amelyek igénybe veszik teljes figyelmünket, nem lehet gondolatunkat összpontosítani és mozdulatlanul megrögzíteni tekintetünket szellemi és örök valóságok szemléletében. Hogy szemlélődhessünk, menteseknek kell lennünk a kimerítő és fárasztó munkáktól; legalább is elegendő haladékot kell tudni rájuk parancsolni, hogy szívünk és értelmünk zavartalanul emelkedhessék Istenhez.”

¹¹⁹⁶ Amikor olvassuk olyan emberek életrajzát, mint P. Olivaint és P. Ginhac, M. Mollevaut, M. de Courson és sok másokét, akiknek életrajzát megírták, lehetetlen meg nem csodálnunk erényeiket. Istennel való egyesülésüket, engedmességüket a Szentlélek sugallataival szemben, és mégis nem látjuk annak jelét, hogy beléjük öntött szemlélődésük lett volna.

¹¹⁹⁷ DOM MÉNAGER, *La doctrine spirit. de Clém. d'Alex., Vie spirit.*, janv. 1923, p. 424. – Vö. *Études carmélitaines*, 1920-1922, ahol van egy néhány cikk a szerzett szemlélődésről. Vö. továbbá: TANQUEREY, *L'oraison de simplicité. Vie spirit.* déc. 1920, p. 167-174.

¹¹⁹⁸ Ezt a következményt megengedi P. GARRIGOU-LAGRANGE is J. Maritain egy levelére adott válaszában (*Perfection chret. et contempl.*, t. II, p. [75]): „Így tehát minden nehézség nélkül többször megengedtük: lehet, hogy vannak nagyon elszánt lelkek, amelyek azért, mert hiányzanak olyan feltételek, amelyek nem függenek akaratuktól, nem juthatnak el a misztikus életig csak hosszabb idő múlva, mint amekkora általában a mi létünk tartama itt alant. Ez előállhat nemcsak az alkalmas környezet hiánya folytán, nemcsak a vezetés hiányából, hanem a vérmérsékletből is.”

¹¹⁹⁹ *Rev. des Jeunes*, 25. Sept. 1923, p. 613. – Ugyanezt bizonyítja Maritain is idézett cikkében. Igaz, hozzáteszi, hogy azok a lelkek is, amelyek a cselekvő ajándékokat ápolják, szintén benne vannak a misztikus életben, ha nincsen is részük szemlélődésben. Azt véljük, hogy félreértés elkerülése végett helyesebben így kell mondanunk: ezek a tágabb értelemben vett misztikus életben vannak benne.

Ezeknek a lelkeknek tehát, legalább állandóan, nem lehet részük belénk öntött szemlélődésben, hanem cselekvésükben lesznek szoros egyesülésben Istennel, készségesen engedelmeskedni fognak a Szentlélek sugallatainak. Ezt az állapotot nevezzük az egyesülés közösleges útjának.

Mivel ennek az útnak sajátja: 1° a *Szentlélek ajándékainak ápolása*, és 2° az *egyszerűsített elmélkedés*, fejtjük ki ezt a két dolgot

I. cikkely: A Szentlélek ajándékai¹²⁰⁰

Beszéljünk sorban: 1° a *Szentlélek ajándékairól általában*; 2° *mindenikről külön-külön*; 3° *szerepükről* a mi megszentelésünkben; 4° a *Szentlélek gyümölcseiről és a boldogságról*, amelyek az ajándékokkal összefüggnek.

I. § A Szentlélek ajándékairól általában

Fejtjük ki: 1° *mibenlétiüket*; 2° *kiválóságukat*; 3° *ápolásuk módját*; 4° *osztályozásukat*.

I. A Szentlélek ajándékainak mibenléte

1307. Mondottuk ([119. pont](#)), hogy a lelkünkben lakozó Szentlélek a megszentelő kegyelmen kívül *állandó jellegű természetfölötti járulékokat* is létesít a lélekben, amelyek tökéletesítik képességeinket, és lehetővé teszik, hogy a segítő kegyelem hatása alatt természetfölötti jellegű cselekvéseket vigyenek végbe. Ezek a természetfölötti valóságok a belénk öntött erények és a Szentlélek ajándékai. Tegyük különbséget e kettő között, és akkor világosabban látjuk majd az ajándékok mibenlétét.

1308. 1° **Különbség az ajándékok és az erények között.** A) A különbség nem származik a tárgyuktól: mert hiszen mind a kettő ugyanazon a téren mozog, hanem *a lélekre való behatásuk különféleségéből*.

Isten, mondja Szt. Tamás,¹²⁰¹ *kétféleképpen* működhet bennünk: **a)** úgy, hogy alkalmazkodik *a mi cselekvési módunkhoz*; ezt teszi, amikor erényeket önt belénk. Ezek segítenek bennünket abban, hogy fontolgassunk, hogy keressük a legjobb eszközöket célunk elérésére. Hogy ezek a cselekedetek természetfölöttiek legyenek, arra adja Isten a segítő kegyelmet. De mindebben meghagyja nekünk a kezdeményezést. Mi válogatunk, az okosságunk, avagy a hittől megvilágított természetes eszünknek irányítása mellett. Itt tehát mi cselekszünk a kegyelem segítségével.

¹²⁰⁰ S. THOMAS, *In III Sent.*, dist. XXXIV-XXXV; I^a II^{ae}, q. 68; II^a II^{ae}, qq. 8, 9, 19, 45, 52, 121, 139; magyarázóik közül: JOANNES A S. THOMA, *In I^{am} II^{ae}*, q. 68; SUAREZ, *De gratiâ*, P. III, cap. VIII; DENYS LE CHARTREUX, *de Donis Spiritûs S.*; J.-B. DE ST JURE, *L'homme spirituel*, I^e Part., ch. IV, Des sept dons; L. LALLEMANT, *La doctrine spirituelle*, IVe Principe, La docilité à la conduite du S. Esprit; MGR PERRIOT, *L'Ami du Clergé*, 1892, p. 380-393; FROGET, *De l'habitation du S. Esprit*, p. 378-424; CARD. BILLOT, *De virtutibus infusis* (1901), p. 162-190; GARDEIL, *Dons du S. Esprit, Diction. de Théol.*, t. IV, col. 1728-1781; D. JORET, *Les dons du S. Esprit, Vie spirit.*, t. I, pp. 229, 289, 383; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. et contemplation*, t. I, ch. IV, a. 5-6, p. 338-417; MGR LANDRIEU, *Le divin méconnu*.

¹²⁰¹ Szent Tamás a *Liber Sententiarum*-ban (III. d. 34, q. 1, a. 1), így fejezi ki ezt a különbséget: „Az ajándékok az erényektől abban különböznek, hogy az erények úgy tökéletesítenek, hogy emberi módon cselekedjünk, az ajándékok, hogy ember feletti módon.” Ellenben a *Summa*-ban (I^a II^{ae}, q. 68. a. 1), így mondja: „az ajándékok által az ember arra készítettik elő, hogy az isteni ösztökélésre készségesen indítható legyen.” Vö. J. DE GUIBERT, *Dons du S. Esprit et mode d'agir ultra-humain, Rev. d'asc. et de Myst.* oct. 1922, p. 394. A kettő között van egy kis árnyalati különbség; de az bizonyos, hogy az ajándékok behatása alatt, különösen ha azok teljesen ki vannak fejlődve, inkább szenvedő alanyok vagyunk, mint cselekvők: *magis agimur quam agimus*.

b) Hanem Isten az ajándékok segítségével olyan módon hat a lélekre, amely *felülmúlja az emberi cselekvési módot*: itt maga az Isten a kezdeményező. Mielőtt még időnk lenne fontolgatni és az okosság szabályai szerint dönteni, isteni felvilágosításokat, sugallatokat, ösztönzéseket küld, amelyek cselekszenek bennünk a mi fontolgatásunk nélkül; azonban nem beleegyezésünk nélkül. Ezt a kegyelmet, amely szelíden kéri és megnyeri beleegyezésünket, tevékeny kegyelemnek lehet nevezni. Ha ez dolgozik bennünk, mi inkább szenvedő alany vagyunk, mint cselekvő, mert a mi cselekvésünk mindössze annyiban áll, hogy beleegyezzünk abba, hogy Isten működjék bennünk, hogy a Szentlélek vezessen bennünket; hogy átengedjük magunkat készségesen az ő ösztönzéseinek.

1309. B) Ennek az alapelvnek segítségével jobban megértjük, hogy mi a különbség az erények és az ajándékok között:

a) Az erények arra tesznek hajlamossá, hogy képességeink *természetüknek megfelelően* cselekedjenek: így az erények hatása alatt és a segítő kegyelem segítségével úgy keresünk, dolgozunk, okoskodunk, amint a természet rendjében szoktunk. Ezek ugyanis elsősorban cselekvő adományok. Az ajándékok ezzel szemben készséget, befogadó képességet adnak arra, hogy befogadjuk és kövessük a tevékeny kegyelem ösztönzéseit. Ez a kegyelem mozgásba hozza képességeinket, bár nem veszi el szabadságunkat; ennek hatása alatt a lélek inkább szenvedő alany, mint cselekvő, ahogyan Szt. Tamás mondja; „*non se habet ut movens, sed magis ut mota.*”¹²⁰²

b) Az erények hatása alatt a természetfölötti okosság szabályait és útmutatását követjük; tehát *okoskodunk*, fontolgatunk és határoznunk kell ([1020. pont](#)); az ajándékok hatása alatt vezetni engedjük magunkat egy isteni ösztönzéstől, amely hirtelen, személyes megfontolásunk kikapcsolásával, erőteljesen hajt, hogy megtegyük ezt, vagy azt a dolgot.

c) Mivel a kegyelemnek nagyobb szerepe van az ajándékok működésében, mint az erényekében, azok a cselekedetek, amelyek az ajándékok hatása alatt születnek, ha egyébként minden egyéb tényező egyenlő, rendes körülmények között, *tökéletesebbek*, mint azok a cselekedetek, amelyek az erények behatása alatt keletkeznek. Ezeknek az ajándékoknak tudható be, ha az ember az erények harmadik fokát gyakorolja, és hősies cselekedeteket visz végbe.

1310. C) Ezt a kérdést különféle *hasonlatokkal* szokták megvilágítani. **a)** Aki az erényeket használja, *evez*; aki pedig az ajándékokat használja, az *vitórlázik*; ez utóbbi esetben gyorsabban lehet haladni és kevesebb erőt kell mégis kifejteni. **b)** *A gyermek*, aki anyjának támogatásával néhány lépést tesz előre, képe a keresztyén embernek, aki a kegyelem behatása alatt cselekszik; a gyermek, akit az anyja ölébe vesz, hogy gyorsabban haladjon, hasonmása a keresztyének, aki az ajándékok hatása alatt áll, fölhasználva azt a tevékeny kegyelmet, amelyet kap. **c)** Az a zenész, aki a hárfa húrjait veri, hogy kicsalja belőlük a dallamot, hasonlít a keresztyénhez, aki az erények hatása alatt maga cselekszik; az ajándékoknál ellenben maga a Szentlélek pengeti lelkünk húrjait. Ezzel a hasonlattal élnek a szentatyák, hogy kifejezzék Jézus tevékenységét Szűz Máriának lelkében: Mária lelke „a legkellemesebb citra, amellyel Krisztus él az Atyának gyönyörűségére.”

1311. 2° Az ajándékok meghatározása. A mondottakból következik, hogy a Szentlélek ajándékai *állandó jellegű természetfölötti járulékok*, amelyek *készséget adnak képességeinknek*, hogy azonnal szívesen engedelmeskedjenek a kegyelem ösztönzéseinek. De amint később ki fogjuk fejteni, ez a készség kezdetben nem egyéb, mint egyszerű befogadó képesség, amelyet ápolni kell hogy elérje teljes kifejlődését. Sőt mi több, ez a készség csak akkor lesz

¹²⁰² *Sum. theol.*, II^a II^{ae}, q. 52, a. 2.

cselekedetté, ha az Isten megadja nekünk azt a segítő kegyelmet, amelyet tevékeny kegyelemnek nevezünk. Akkor a mi akaratumk, amely csak szenvedő alany az Isten behatása alatt, igenis cselekvővé lesz, hogy teljesítse az Isten akaratát. Azért elmondhatjuk az ajándékokról, hogy „készségek és erők, fogékonyságok és energiák, amelyek szenvedőbbé (befogadóbbá) teszik a lelket az Isten keze alatt, és egyben cselekvőbbé arra, hogy neki szolgáljon és teljesítse akaratát.”¹²⁰³

II. A Szentlélek ajándékainak kiválósága

Ezt a kiválóságot lehet tekinteni önmagában és az erényekhez való viszonyában.

1312. 1° Nyilvánvaló, hogy ezek az ajándékok kiválóak **önmagukban**. Mert minél jobban össze vagyunk kötve a Szentlélekkel, aki minden szentség forrása; minél jobban követjük ösztönzéseit, annál tökéletesebbek vagyunk. Az ajándékok pedig egyenesen a *Szentlélek behatása alá helyeznek*, aki bennünk él, megvilágítja értelmünket a maga világosságával, megmutatja pontosan, hogy mit kell tennünk; szeretetre gyullasztja szívünket, és megerősíti akaratumkat, hogy megtegyük, amit sugall. Ez az egyesülés tehát a legteljesebb, amely csak lehet a földön.

Ennek értékesek a *gyümölcsei* is. Az ajándékok teszik, hogy az isteni és erkölcsi erényeket a legfelsőbb fokon gyakoroljuk, amelyet harmadik foknak nevezünk; ezek az ajándékok ösztönöznek hősi cselekedetekre. Ezeknek az ajándékoknak a segítségével emel fel Isten, amikor neki tetszik, a belénk öntött szemlélődés magaslataira, mivel az a készség és az a fogékonyság, amelyet az ajándékok előidéznek, már közeli előkészület a misztikus állapotra. Az ajándékok útja tehát rövidített út, amely a legmagasabb tökéletességre vezet.

1313. 2° Ha az ajándékokat **összehasonlítjuk az erényekkel**, akkor, amint Szt. Tamás¹²⁰⁴ mondja, tökéletesebbek az erkölcsi erényeknél. Mert ezeknek nem Isten a közvetlen tárgyuk, míg az ajándékok az erények legmagasabb fokának gyakorlatára ösztönöznek, ahol minden erény szeretetbe megy át, a szeretet pedig közvetlenül összeköt Istennel.

Így az okosság, ha a tanács ajándéka tökéletesíti, részletet bennünket magának az Istennek világosságában. A lelki erősség rendelkezésünkre bocsájtja Isten erejét. – De az ajándékok nem magasabb rendűek, mint az isteni erények, főleg a szeretet. Mert a szeretet a legelső és legnemesebb a természetfölötti adományok között, amelyből fakadnak az ajándékok is. Azt azonban mondhatjuk, hogy az ajándékok tökéletesítik az isteni erények gyakorlatát. Így pl. az értelem ajándéka elevenebbé és mélyebben látóvá teszi a hitet, amennyiben bemutatja neki a hitigazságok összefüggését; a bölcsesség ajándéka tökéletesíti a szeretetnek a gyakorlását, amennyiben azt eredményezi, hogy élvezzük Istent és az isteni dolgokat. Az ajándékok tehát olyan segédeszközök, melyeknek végső céljuk az isteni erények tökéletesítése; de ezeket kétségtelenül tökéletesítik is.

III. A Szentlélek ajándékainak ápolása

1314. 1° **Fokozatos kifejlődésük.** A Szentlélek ajándékait a megszentelő kegyelemmel együtt kapjuk. De akkor még egyszerűen csak természetfölötti képességek. Amikor azután elnyerjük értelmünk használatát, és itt az ideje, hogy szívünket Isten felé irányítsuk, akkor a segítő kegyelem hatása alatt kezdjük üzembe helyezni egész természetfölötti szervezetünket,

¹²⁰³ MGR GAY, *De la vie et des vertus chrét.*, t. I, p. 45.

¹²⁰⁴ *Sum. theol.*, II^a II^{ae}, q. 9, a. 3 ad 3.

benne a Szentlélek ajándékait is. Mert nem lehet föltételezni, hogy ezek az ajándékok kihasználatlanul heverjenek életünk nagy részén át.¹²⁰⁵

De hogy szabályszerű és teljes kifejlődésüket elnyerjék, *előbb az erkölcsi erényeket* kell gyakorolnunk egy bizonyos ideig, amely hosszabb, vagy rövidebb az Isten rendelése és a mi közreműködésünk foka szerint. Mert amint mondtuk, ezeknek az erényeknek a feladata, hogy alkalmazkodókká tegyék képességeinket, míg nem elérik a készségnek azt a fokát, amely szükséges az ajándékok tökéletes használatához. Addig ezek az ajándékok növekedésben vannak, mert együtt növekednek a megszentelő kegyelemmel. Néha befolynak cselekedeteinkbe, anélkül hogy erről öntudatunk volna: hozzáadják a maguk erejét az erények erejéhez, hogy természetfölötti cselekedeteket végezzünk.

Az is megtörténhet, hogy a Szentlélek átmenetileg ad egy tevékeny kegyelmet, amely felkelti az ajándékok hatását és egy időre szokatlan buzgóságot idéz elő, amely olyanféle, mint az *átmeneti szemlélődés*. Valóban, nem egy buzgó lélek érezte a kegyelemnek hirtelen ösztönzéseit bizonyos pillanatokban, amikor az embernek nincs egyéb feladata, mint befogadni és követni az isteni ösztönzést. Ez olyankor történt, amikor az ember az evangéliumot olvasta, vagy valamely jámbor könyvet, amikor a szentáldozáshoz járult, szentséglátogatást végzett, egy lelkigyakorlaton, pályaválasztáskor, papszentelés, beöltözés alkalmával. Ilyenkor úgy érzi az ember, hogy szelíden és mégis erősen viszi a kegyelem: „*satis suaviter equitat, quem gratia Dei portat*, elég kellemes annak lovaglása, akinek a kegyelem a paripája.”

1315. 2° Eszközök az ajándékok ápolására.

A) Az *erkölcsi erények gyakorlása* az első szükséges feltétel az ajándékok ápolására. Így tanítja ezt Szt. Tamás:¹²⁰⁶ „Az erkölcsi és értelmi erények megelőzik az ajándékokat, mert azzal, hogy az ember rendben van az értelmével, előkészül arra, hogy rendben legyen az Istennel is.” Valóban, hogy elnyerjük azt az isteni készséget, amelyet az ajándékok adnak, előbb meg kell zabolázni szenvedélyeinket és rossz hajlamainkat és megszerezni az okosság, alázatosság, engedelmesség, szelídség, tisztaság megszokását. Hogyan is tudná az ember megérteni, szívesen fogadni és készségesen követni a kegyelem ösztönzéseit, amikor a lélekben zavarkodik a test okossága, a kevélység, az engedetlenség, a harag, a tisztátalanság? Mielőtt az ember elvárná, hogy isteni sugallatok irányítsák, járnia kell a keresztény okosságtól mutatott közönséges utakat; mielőtt az ember engedelmeskednék a kegyelemnek, tanuljon meg engedelmeskedni a parancsok betartásával, és győzze le magában a kevélységet.

Azért helyesen mondja Cajetanus,¹²⁰⁷ Szt. Tamás jeles magyarázója: „Jegyezzék meg ezt jól a lelkek vezetői és legyen arra gondjuk, hogy lelki gyermekeik előbb a tevékeny életben gyakorolják magukat, mielőtt felemelkednének a szemlélődés magaslataira. Mert előbb meg kell zabolázni a szenvedélyeket a szelídségnek, türelemnek stb., az adakozásnak, alázatosságnak stb. megszokásával, és ha egyszer el van érve a lélek békessége, akkor lehet csak felemelni a szemlélődő életre. Eme megelőző aszkézis nélkül sokan, akik ahelyett, hogy járnának, ugrani akarnak az Istennek az útján, miután életük egy nagy részét a szemlélődésnek szentelték, úgy fogják találni, hogy híjával vannak az erényeknek, türelmetlenek, haragosok, kevélyek, mihelyt az ember egy kevéssé próbára teszi őket. Az ilyen emberek nem gyakorolták sem a cselekvő életet, sem a szemlélődőt, sem a kettőnek keverékét, hanem homokra építettek, és adná az Isten, hogy ez a hiba ritka lenne.”

¹²⁰⁵ Némely hittudós, pl. Perriot abbé (*Ami du Clergé*, 1892, p. 391), azt hiszi, hogy az ajándékok befolynak minden érdemszerző cselekedetbe. Ha nem is megyünk ilyen messzire, azt megengedhetjük, hogy gyakran befolynak ezekbe a cselekvésekbe, amikor még lappangó állapotban vannak, azaz nem jutnak öntudatunkra.

¹²⁰⁶ *Sum. theol.*, II^a II^{ae}, q. 68, a. 8 ad 2.

¹²⁰⁷ In II^{am} II^{ae}, q. 182, a. 1, § VII. – Vö. JORET. *Vie spirituelle*, 10 avril 1920, p. 45-49; et *La Contemplation mystique*, 1923, p. 71.

1316. B) Azzal is ápoljuk az ajándékokat, hogy *küzdünk a világ szelleme ellen*, amely homlokegyenest ellenkezik az Isten Szellemével. Ezt követeli tőlünk Szt. Pál is: „Mi azonban nem ennek a világnak a lelkét vettük, hanem azt a Lelket, mely Istentől vagy, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott... Érzéki ember azonban nem fogja fel, ami az Isten lelkéé; mert oktalanság az előtte, és nem tudja megérteni, mert lélek szerint kell azt megítélni.”¹²⁰⁸ Hogy a világnak a szellemét jobban leküzdhessük, olvasgassuk az evangéliumokat, elmélkedjünk elveiről, ezek szerint rendezzük be életünket, olyan tökéletesen, amint csak lehet; akkor szívesen fogjuk követni a Szentlélek irányítását.

1317. C) Azután jönnek a *pozitív és közvetlen eszközök*, amelyek bennünket a Szentlélek hatása alá helyeznek:

a) Ilyen mindenekelőtt a *belső összeszedettség*, azaz a gyakori gondolás Istenre, aki nemcsak mellettünk él, hanem bennünk is lakozik (92. pont). Ezzel lassankint annyira lehet vinni, hogy az ember sohasem téveszti szem elől Istent, hanem jelenlétére gondol még legteljesebb elfoglaltsága közepette is; gyakran visszavonul szívének cellájába, hogy ott találkozzék a Lélekkel és hallgassa meg szavát: „Meghallom, mit szól az Úr Isten.”¹²⁰⁹ Akkor valóra válik, amit a *Krisztus követése*¹²¹⁰ mond: „Boldog a lélek, mely hallja a benne beszélő Istent és szájából vigasztalást vészen.” A Szentlélek beszél a lélekhez és szavai világosságot, erőt, vigasztalást hoznak.

1318. b) Amikor ez az isteni Lélek egy kis áldozatot kér tőlünk, akkor is készségesen és nagylelkűen kell követni a legkisebb sugallatát is, föltéve hogy bizonyosan beszél: „*Én mindenkor azt cselekszem, ami neki tetszik.*”¹²¹¹ Ellenkező esetben elhallgat, vagy legalább is ritkábban szólal meg: „Ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek szíveteket, mint ama bosszantással a kísértés napján a pusztában, hol megkísértettek engem atyáitok, próbára tettek engem, bár látták cselekedeteimet.”¹²¹² Ha azok az áldozatok, amelyeket tőlünk kíván, túl nehezeknek látszanának, ne veszítsük el kedvünket, hanem tegyünk úgy, mint Szt. Ágoston, aki olyan szépen mondotta: „Adj, Uram, erőt ahhoz, amit parancsolsz, és parancsolj, amit akarsz”. Az a fő, hogy sohase szegüljünk ellen készakarva Isten sugallatainak, mert minél tanulékonyabbak vagyunk, annál szívesebben dolgozik lelkünkben.

1319. c) Sőt meg is kell előzni a Szentlelket, *segítségül kell hívni* gyermeki bizalommal, egyesülve a megtestesült Igével, aki megígérte, hogy elküldi nekünk a Szentlelket, és egyesülve Szűz Máriával, aki a Szentléleknek legtökéletesebb temploma és jegyese. Így tettek az apostolok, akik az utolsó vacsora termében együtt imádkoztak Szűz Máriával: „Máriával, Jézus anyjával.”¹²¹³

Az egyház az ő szertartásaiban felséges imádságokra tanít, amelyekkel lehívhatjuk magunkra a Szentlelket: Ilyen a *Jöjj el Szentlélek Úristen* (Veni Sancte), a *Veni Creator Spiritus* és mások, amelyek a főpapi szertartáskönyvben vannak meg, és az alszerpapok, szerpapok és papok szentelésénél szerepelnek. Ezeknek kétségtelenül különös hathatós erejük van; egyébként is olyan szépek, hogy nem lehet őket imádkozni különös megindultság nélkül.

¹²⁰⁸ *IKor* 2,12-14.

¹²⁰⁹ *Zsolt* 84,9.

¹²¹⁰ III. k. 1. fej.

¹²¹¹ *Jn* 8,29.

¹²¹² *Zsolt* 94,8.; *Zsid* 3,7-8.

¹²¹³ *ApCsel* 1,14.

Az is nagyon ajánlatos szokás, hogy minden cselekvésünk előtt hívjuk segítségül a Szentlelket, ahogyan ezt a szemináriumban teszik. A *Veni Sancte Spiritus* kezdetű imádságban kérjük az isteni szeretetet, amely az ajándékok forrása, és az okosság adományát: „*recta sapere*,” amely, mivel a legtökéletesebb, a többi mind magában foglalja. Ez az imádság, ha jámborsággal és buzgósággal imádkozzuk, nem maradhat eredmény nélkül.

IV. A Szentlélek ajándékainak osztályozása

1320. Izaiás próféta, amikor jelzi a Messiás eljövetelét, azt is mondja róla, hogy az Úr Lelke meg fog rajta pihenni, „*És megnyugszik rajta az Úr Lelke, a bölcsesség és értelem lelke, a tanács és erősség lelke, a tudomány és ájtatosság lelke, és az Úr félelmének lelke betölti őt.*”¹²¹⁴ Mivel pedig a keresztség által mi is be vagyunk kebeleztve Krisztusba, azért mi is részesedünk ezekből az ajándékokból. Az ajándékok hagyományos száma hét; – ezt a hét ajándékot különféleképpen lehet csoportosítani.

A) Ha *tökéletességüket* nézzük, akkor a legkevésbé tökéletes az Úr félelme, a legtökéletesebb az okosság.

B) Ha azokat a *képességeket* nézzük, amelyekre hatnak, meg lehet különböztetni *értelmi* és *akarati* ajándékokat: az előbbiek megvilágosítják az értelmet, mint a bölcsesség, tudomány, értelem, tanács; az utóbbiak megerősítik az akaratot, mint a jámborság, az erősség, és az Úr félelme. – Az értelmi ajándékok között van három, amelyek különösképpen a *szemlélődésben* szerepelnek: a tudomány, értelem, bölcsesség; a többiek cselekvő ajándékok.

C) Ha az ajándékokat *az erényekkel hasonlítjuk össze*, amelyeket tökéletesítenek, akkor:
 a tanács tökéletesíti az okosságot;
 a jámborság tökéletesíti az istentiszteletet, amely az igazságossággal rokon;
 az erősség tökéletesíti a lelki erősséget;
 az Úr félelme tökéletesíti a mértékletességet;
 a tudomány és értelem tökéletesítik a hitet;
 a félelem rokon a reménnyel;
 a bölcsesség a szeretettel.

Mi ezt az utóbbi felosztást fogjuk követni, mivel jobban kidomborítja az egyes ajándékok mibenlétét, összehasonlítva mindegyiket a megfelelő erénnyel.

II. § Az egyes ajándékok

I. A tanács ajándéka

1321. 1° Mibenléte A) A tanács ajándéka *tökéletesíti bennünk az okosság erényét*, amennyiben bizonyos *természetfölötti tisztánlátással gyors és biztos ítéletet ad arról, hogy mit kell cselekednünk, különösen nehéz esetekben*. Az okosság erényével gondosan mérlegelünk, keressük a legjobb eszközöket, amelyek célunk elérésére szolgálnak, tanulunk a múlt tapasztalataiból, felhasználjuk jelen ismereteinket, hogy bölcs határozatra jussunk. A tanács ajándékával másképpen járunk el: a Szentlélek szívünkre beszél, és egy pillanat alatt megérteti velünk, hogy mit kell cselekednünk, és így beteljesedik Krisztus Urunk ígérete, amelyet az apostoloknak tett: „*Mikor pedig átadnak titeket, ne legyen rá gondotok, miképpen és mit mondjatok; mert adatik nektek azon órában, mit szóljatok.*”¹²¹⁵ Ezt látjuk Szt. Péter viselkedésében pünkösöd napján és azután. Amikor a főtanács megparancsolja, hogy ne merje

¹²¹⁴ *Iz* 2,2-3. – A héber szöveg nem említi a jámborságot, de a *Septuaginta* és *Vulgata* fordításokban benne van. A hagyomány is a 3. századtól kezdve hétnek ismeri az ajándékok számát,

¹²¹⁵ *Mt* 10,19.

többé prédikálni Jézus Krisztust, azt feleli: „Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek.”¹²¹⁶

Sok szentben megvolt a tanácsnak eme ajándéka. Szent Antoninusban olyan tökéletes fokban volt meg, hogy az utókor ezzel a címmel tisztelte meg: Antoninus consiliorum, Antoninus a tanácsok mestere. Nemcsak az egyszerű hívek kértek tőle tanácsot, hanem az államférfiak is, így pl. Cosimo Medici, aki nem egyszer követének kérte fel. Csodáljuk Szienai Szt. Katalint is, aki nem járt iskolába, mégis olyan bölcs tanácsokat tudott adni fejedelmeknek, bíborosoknak, sőt magának a pápának. Ez az ajándék ékeskedett arc-i Szt. Jankában, aki nem tanult hadászatot, mégis olyan haditerveket készített, hogy elámultak rajta a legkiválóbb hadvezérek. Meg is mondja, hogy honnan meríti tudományát: „Ti a ti haditanácsotokon voltatok, én is az enyémen.”

1322. B) A tanács ajándékának sajátos *tárgya* az egyes cselekedetek helyes irányítása. A tudomány és az értelem ajándéka, helyes elveket ad nekünk, de ezeket a tanács ajándéka alkalmazza az ezeryi egyes esetre: ilyenkor a Szentlélek megvilágosítása megérteti velünk, mit kell cselekednünk az adott helyen, időben, körülmények között. Ha pedig másoknak kell utasítást adnunk, megtanít arra, hogy minő irányítást adjunk.

1323. 2° Szükségessége. A) Erre az ajándékra némely *rendkívüli esetben mindenkinek* szüksége van, amikor ti. lelkünk üdvösségéről, megszenteléséről van szó. Ilyen eset pl. a pályaválasztás, vagy olyan bűnalkalmak esete, amelyek hivatásunkkal vannak egybekötve. Mivel az emberi elme gyenge és határozatlan, és csak lassan szokott dolgozni, életünk nagy elhatározó pillanataiban, ahol gyorsan kell cselekedni, szükségünk van annak az isteni Tanácsadónak megvilágítására, aki egy szempillantással mindent áttekint, és aki biztos irányítást tud adni arra nézve, hogy mit kell tennünk bizonyos nehéz körülmények között.¹²¹⁷ „A tanács ajándékának segítségével, mondja Mgr Landrieux, az ember biztonsággal válogat az eszközökben, látja az útját; bátorságosan jár rajta, ha mindjárt meredek, sivár, visszataszító is volna... tud várni a kedvező időre.”¹²¹⁸

B) Erre az ajándékra különösen szükségük van az *előljáróknak és a papoknak*, úgy a maguk megszentülésére, mint a mások megszentelésére, **a)** Néha ugyanis olyan *nehéz összeegyeztetni* a belső életet és az apostoli munkát, a lelkek iránt tartozó szeretetet és a tökéletes tisztaságot, a galamb egyszerűségét és a kígyó okosságát, hogy nagyon is rászorulunk a Szentlélek különös megvilágítására, amely kellő időben megmondja nekünk, mi a teendők. **b)** Éppen így az előljáróknak is szükségük van rá: mert nekik tudniuk kell betartatni pontosan az előírásokat és mégis megőrizni alantasaik bizalmát és szeretetét; sok tapintatra van szükségük, hogy a szigorúságot szeretettel párosítsák, hogy ne szaporítsák az előírásokat, és alantasaikat ráneveljék arra, hogy inkább szeretetből tartsák be a szabályokat, mint félelemből. **c)** Hát még a lelkivezetőknek mennyi világosságra van szükségük, hogy felismerjék minden egyes léleknek állapotát, igényeit, hibáit, a legjobb eszközöket azok megjavítására; hogy megállapítsák, mire van hivatásuk, és hogy minden egyes lelket a tökéletességnek arra a fokára, vagy arra az életmódra neveljék, amely neki a legjobban megfelel!

¹²¹⁶ ApCsel 5,29.

¹²¹⁷ „Sed quia humana ratio non potest comprehendere singularia et contingentia quae possunt occurrere, fit quod «cogitationes mortalium sint timidae et incertae providentiae nostrae» (Sap. IX, 14). Et ideo indiget homo in inquisitione consilii dirigi a Deo qui omnia comprehendit; quod fit per donum consilii, per quod homo dirigitur quasi consilio a Deo accepto» (Sum. theol., II^a II^{ae}, q. 52, a. 1 ad 1).

¹²¹⁸ MGR LANDRIEUX, op. cit., p. 163. – „Ezeknek az ajándékoknak hiánya nagy bajok oka, mondja P. St JURE, mert... zavartak leszünk gondolatainkban, vakok terveinkben, hirtelenek elhatározásainkban, meggondolatlanok szavainkban, oktalanként cselekedeteinkben.” (I. P., ch. IV, § 7).

1324. 3° Eszközök a tanács ajándékának ápolására. **A)** Hogy ezt az ajándékot ápolhassuk, mindenekelőtt mélységesen meg kell győződve lennünk arról, hogy *magunktól tehetetlenek vagyunk*: gyakran kell folyamodnunk a Szentlélekhez, hogy mutassa meg nekünk az ő utait: „*A te utaidat, Uram! mutasd meg nekem, és ösvényeidre taníts meg engem.*”¹²¹⁹ Nem is fog késni, hogy eljőjön, és valamely módon világosságot adjon, mert szívesen száll le az alázatosakhoz. Főleg akkor, ha mindjárt reggel hívjuk segítségül egész napi munkánkhoz; ha segítségül hívjuk minden fontosabb cselekedet előtt, vagy minden nehéz esetben.

B) Ezen kívül hozzá kell szoknunk ahhoz, hogy *figyelmezzünk a Szentlélek szavára*, mindent az ő világosságának fényénél ítéljünk meg, és ne engedjük, hogy emberi tekintetek befolyásoljanak. Kövessük legcsekélyebb sugallatait is. Mert ha a Szentlélek figyelmes és engedelmes szívet talál bennünk, sokkal gyakrabban látogat meg tanácsával.¹²²⁰

II. A jámborság ajándéka

1325. 1° Mibenléte. Ez az ajándék *az istentisztelet erényét tökéletesíti*, amely rokona az igazságosságnak. Szívünkben ugyanis *gyermeki vonzalmat ébreszt Isten iránt, és gyöngéd tiszteletet az istenes személyek és tárgyak iránt, és azt eredményezi, hogy vallásos kötelességeinket lelkes buzgósággal teljesítsük.*

Az istentisztelet erényét csak hosszas, fáradságos gyakorlattal szerezhethetjük meg, míg a jámborság ajándékát a Szentlélek közli velünk.

A) Ez az ajándék úgy mutatja be nekünk az Istent, mint jóságos és szeretetreméltó *atyát*, nem csupán mint Urat: „*Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljete, hanem vettétek a gyermekké fogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: Abba (Atyánk).*”¹²²¹ Szeretettel és bizalommal tölti el tehát szívünket, anélkül, hogy kizárná az Istennek kijáró tiszteletet.

Tehát *háromféle érzelmet* ápol bennünk: 1) *fiúi tiszteletet*, amely azt eredményezi, hogy szent buzgósággal imádjuk az Istent, mint jóságos atyát. Ennek az érzelemnek a hatása alatt a lelki gyakorlatok, ahelyett hogy terhesek volnának, valóságos szükségévé lesznek a léleknek, a szív önkéntes felemelkedései lesznek Istenhez; 2) *gyöngéd* és nagylelkű szeretetet, amely arra ösztönöz, hogy feláldozzuk magunkat Istenért, az ő dicsőségéért, csak hogy ezzel kedvében járjunk: „*én mindenkor azt cselekszem, ami előtte kedves;*” ez a jámborság tehát nem önző, amely a maga vigasztalásait keresi, nem semmittevő, amely tétlen marad, amikor cselekedni kellene; nem érzélgős, amely indulatokban és ábrándozásokban merül ki; ez férfias jámborság, amely azzal mutatja meg, hogy szereti az Istent, hogy teljesíti akaratát; 3) a harmadik érzelm *szíves engedelmesség*, amely Isten parancsaiban és tanácsaiban az Isten bölcs és atyai akaratának kifejezését látja, azért nyugodtan helyezi el magát ennek a nagyon szerető atyának karjaiba, mert ez jobban tudja, hogy mi válik javunkra; és ha próbára is tesz bennünket, csak azért teszi, hogy még jobban megtisztítsa lelkünket: „*az Isten mindent közreműködtet azok javára, akik őt szeretik.*”¹²²²

1326. B) Ez az érzelm azt eredményezi, hogy *szeretjük azokat a személyeket és tárgyakat*, amelyek az isteni tökéletességnek valamiképpen részesei.

¹²¹⁹ Zsolt 24,4.

¹²²⁰ Ezért mondotta DONOSO CORTEZ, hogy azok tudnak legjobb tanácsot adni, „akik szemlélődő és visszavonult életet élnek.” (*Essais sur le catholicisme*, p. 200).

¹²²¹ Róm 8,15.

¹²²² Róm 8,28.

1) Így szeretjük és tiszteljük a *Bold. Szűz Máriát*, mivel Istennek anyja és a mi anyánk ([155-156 pont](#)). Azért abból a szeretetből, amellyel Isten iránt viseltetünk, reá is háritunk valamennyit, hiszen ő a legtökéletesebb visszfény az Isten tökéletességeinek. 2) Éppen úgy az isteni tökéletességek visszfényét szeretjük és tiszteljük az *angyalokban és a szentekben*.

3) A *szentírás* úgy jelenik meg előttünk, mint az Isten szava, mint egy levél, amelyet mennyei Atyánk írt hozzánk; amelyben közölte velünk gondolatait és reánk vonatkozó terveit.

4) Az *anyaszentegyház* nekünk Jézus Krisztus jegyese, amely oldalából fakadt, amely állandósítja Jézusnak munkáját a földön, és fel van ékesítve az ő családokozhatatlanságának kiváltságával; ő a mi anyánk, aki a kegyelmi, természetfölötti életre szült bennünket és szentségeivel táplál. Azért bennünket közlő érdekel minden, ami az egyházra vonatkozik, részt akarunk venni sikereiben és megaláztatásaiban; magunkévá tesszük minden érdekeit és boldogok vagyunk, ha azokat előmozdíthatjuk; részvételt vagyunk szenvedéseivel szemben, egyszóval fiúi szeretettel szeretjük. Ehhez még szíves engedelmisséget is csatolunk, mert jól tudjuk, hogy az egyháznak engedelmeskedni annyi, mint Istennek engedelmeskedni: „*aki titeket hallgat, engem hallgat.*”¹²²³ Az egyház feje, a *pápa* nekünk Jézus Krisztus helyettese, látható képviselője a földön: azért reá is vonatkoztatjuk azt a szeretetet, és azt a tiszteletet, amellyel az egyház láthatatlan feje iránt viseltetünk; és örvendünk, ha úgy engedelmeskedhetünk neki, akár a Krisztusnak. 6) Hasonló érzelmeket ápolunk *elöljáróink* iránt is, mert bennük Jézus Krisztust szeretjük látni: „*superiori meo imaginem Christi imposui, elöljáróban Krisztus képmását kívántam látni.*” Ha pedig az Isten alantasokat bízott reánk, azzal a gyöngéd atyai szeretettel kezeljük őket, amellyel Isten kezel bennünket.

1327. 2° Szükségessége. A) Minden kereszténynek szüksége van erre az ajándékra, hogy örömmel és buzgósággal teljesítse a tisztelet és szeretet kötelességeit Istennel szemben, a szíves engedelmisség kötelességét az elöljárókkal szemben és a szerető leereszkedést az alantasokkal szemben. Eme ajándék híján Istenben csak Urunkat látnánk: az imádság inkább súlyos kötelesség lenne, mint édes vigasztalás, és az Isten csapásai csak szigorú, esetleg igazságtalan büntetéseknek tűnnének fel. Ellenkezőleg, ennek az ajándéknak a hatása alatt Isten úgy jelenik meg előttünk, mint Atya, azért fiúi örömmel adjuk meg neki a kellő tiszteletet és megnyugodva csókoljuk meg azt a kezet, amely csak azért sújt, hogy megtisztítson, és magával bensőségesebben egyesítsen.

1328. B) Erre az ajándékra még sokkal inkább szükségük van a *papoknak, a szerzeteseknek és mindazon személyeknek, akik magukat Istennek szentelték*, bár a világban élnek **a)** Enélkül az a sok lelki gyakorlat, amely az ő életük mindennapi kenyere, nemsokára elviselhetetlen tehernek tűnnek fel: mert csak akkor lehet állandóan Istenre gondolni, ha az ember szereti, és éppen a jámborság ajándékának a hatása az, hogy a szeretet erényével karöltve eltölti a lelket gyöngéd fiúi érzelmekkel Isten iránt, amelyek annyira átváltoztatnak, hogy ezek a lelki gyakorlatok kívánt édes társalgások lesznek a mi mennyei Atyánkkal. Igaz, hogy a lelki szárazság megzavarja néha ennek a társalgásnak édességét, de ezt is türelemmel fogadjuk, mert hiszen ez is Atyánktól jön, aki csak azért rejtőzködik el egy időre, hogy nagyobb óhajással keressük; és mivel az embernek csak egy a vágya: hogy neki tessenek, érte szívesen szenved: *ubi amatur, non laboratur*, ahol szeretnek, ott nem szenvednek.

b) Ez az ajándék arra is megtanít, hogy jószággal és szelídséggel kezeljük azokat a lelkeket, akik nekünk természettől nem rokonszenvesek; hogy igazán atyai gyöngédséggel tudjuk kezelni azokat, akik bizalommal bízzák magukat reánk, és hogy kialakítsuk magunkban Szt.

¹²²³ Lk 10,16.

Pálnak érzelmeit, aki tanítványaiban Jézus Krisztust kívánta mintegy új életre hívni:
 „*Fiacskáim, kiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek.*”¹²²⁴

1329. 3° Eszközök a jámborság ajándékának ápolására. **A)** Az első eszköz az, hogy *elmélkedjünk* gyakran a szentírásnak ama szép helyei fölött, amelyek leírják azt a jóságot és irgalmasságot, amellyel Isten irántunk, de főleg az igazak iránt viseltetik. (93-96. pont). Azt kívánja, hogy mint atyát ismerjük és szeressük, főleg az újszövetségben. Tehát hozzá kell fordulnunk minden nehézségünkben, a gyermeknek hitével és bizalmával. Azért jámborsági gyakorlatainkat szeretettel végezzük, és bennük nem a magunk vigasztalását, hanem Istennek tetszését keressük.

B) A második eszköz az, hogy *közönséges cselekedeteinket változtassuk át istentiszteleti tényékké*. Ezt úgy érjük el, ha azért végezzük azokat, hogy megnyerjük Istennek a tetszését (527. pont): akkor egész életünk egy állandó imádság lesz, tehát következképpen gyermeki tisztelet és szeretet Isten iránt és testvéri szeretet embertársaink iránt. Akkor teljesítjük Szt. Pálnak szavait: „*A jámborságban gyakorold magadat, mert... a jámborság mindenre hasznos, mert bírja a jelen és jövő élet ígérését.*”¹²²⁵

III. Az erősség ajándéka

1330. 1° Mibenléte. Ez az ajándék *tökéletesíti a lelki erősség erényét, mert ösztönzést és erőt ad az akaratsnak, amely lehetővé teszi, hogy bátran és vidáman cselekedjék és szenvedjen nagy dolgokat, minden akadály ellenére.*

Abban különbözik az erénytől, hogy nem a mi kegyelemtől támogatott természetünkől származik, hanem a Szentlélek műve bennünk, aki felülről megerősíti a lelket, hogy úrrá tudjon lenni az alantas képességeken, valamint a kívülről jövő nehézségeken. Az erény nem teszi az embert teljesen határozottá: meghagy bizonyos félelmet az akadályoktól és a sikertelenségtől; hanem az ajándék határozottságot ad, biztonságos érzést, örömet, a siker biztos reményét, és azért ennek nagyobb a hatása. Ezért mondja a Szentírás Szt. István diakónusról, hogy telve volt erővel, mivel telve volt Szentlélekkel: „*István pedig... telve volt malaszttal és erővel... tele Szentlélekkel.*”¹²²⁶

1331. Cselekedni és szenvedni, a legnagyobb nehézségek közepette is, hősies erőfeszítés árán is, ez az a két tény, amelyre képesít az erősség ajándéka.

a) *Cselekedni,* azaz hozzáfogni minden félelem és habozás nélkül a legnehezebb dolgokhoz is, pl. lelki összeszedettségben élni a legszorgosabb teendők közepette is, amint élt de Paul Szt. Vince; sértetlenül megőrizni a tisztaságot a legkényesebb helyzetekben, amint megtette Aquinói Szt. Tamás és Borromeo Szt. Károly; megmaradni alázatosnak az ünnepeltetések közepette, amint cselekedte Szt. Lajos király; szembenézni a veszedelmekkel, fáradalmakkal, szenvedésekkel és a hallállal is, amint szembenézett Xavéri Szt. Ferenc; lábbal taposni az emberi tekintetet, a kitüntetések, ahogyan tette Aranyszájú Szt. János, aki csak egy dologtól félt: a bűntől. **b)** Nem kevesebb erő kell ahhoz sem, hogy az ember hosszan tartó *szenvedést,* huzamos betegséget türelemmel elviseljen, mint Szt. Lidwina, vagy nehéz erkölcsi megpróbáltatásokat álljon ki, mint némely lélek a passzív próbák idején; vagy az is elég teljesítmény, ha egy szerzetes egész életén át hiánytalan hűséggel megtartja rendjének minden előírását és szabályát. A vértanúságot úgy szokták tekinteni, mint az erősség ajándékának legszebb virágát, és méltán, mert az ember a vértanúságban Istennek áldozza fel a legdrágább

¹²²⁴ Gal 4,19.

¹²²⁵ 1Tim 4,7-8.

¹²²⁶ ApCsel 6,8; 7,55.

kincsét, az életét; de cseppenkint adni oda az embernek a vérét a lelkekért folytatott munkában, amint Szt. Pál után annyi és annyi alázatos pap megteszi és annyi és annyi buzgó világi is, ez is vértanúság, amelyre mindenkinek van alkalma, és amely nem kevésbé érdemes, mint a másik.

1332. 2° Szükségessége. Felesleges sokat magyarázni ennek az ajándéknak a szükségességét. Mondottuk ugyanis (360. pont), hogy nem egyszer hősiesség kell ahhoz, hogy valaki megőrizze a kegyelem állapotát. Már pedig az erősség ajándéka az, amely képesít bennünket hősi cselekedetekre.

Mennyivel inkább szükség van erre az ajándékra bizonyos élethivatásoknál, ahol az embernek kockára kell tennie egészségét, életét, mint pl. az orvos, a katona, a pap hivatásánál.

1333. 3° Eszközök ezen ajándék ápolására. **A)** Mivel a mi erőnk nem belőlünk fakad, hanem az Istentől jó, tőle kell azt *kérnünk*. Hogy pedig elnyerjük, alázatosan be kell ismernünk tehetetlenségünket. Mert az isteni Gondviselés a leggyöngébb eszközökkel is tud nagy dolgokat művelni, csak ezek ismerjék el gyarlóságukat és Istentől kérjenek támogatást. Ez az értelme Szt. Pál szavainak: „Azt, ami a világ szemében oktalán, választotta ki az Isten, hogy megszegyenítse a bölcseket, és azt, ami a világ szerint gyöngé, választotta ki az Isten, hogy megszegyenítse az erőseket... hogy azokat, amik valamik, megsemmisítse, hogy egy test se dicsekedhessen az ő színe előtt.”¹²²⁷ Különösen a *szentáldozásban* kell keresnünk azt az erőt, amelyre szükségünk van, hogy diadalmaskodjunk minden akadályon. Aranyszájú Szt. János, úgy látja, hogy a keresztények, amikor a szentáldozástól távoznak, erősek, mint az oroszok, mert Jézus erejéből részesednek.¹²²⁸

1334. B) Ezeken kívül *fel kell használni azt a számtalan apró körülményt*, amelyekben állandó erős akaratra van szükség, és így gyakorolhatjuk az erősséget és a kitartást.

Így tesznek azok, akik reggeltől estig örömmel vetik alá magukat a szabályoknak, akik állandóan figyelmesek akarnak lenni imádságaikban és lelkileg összeszedettek az egész napon át; akik megtartják a csend parancsát akkor is, amikor kedvük lenne csevegni; akik nem néznek meg olyan tárgyakat, amelyeket kíváncsiságuk látni szeretne; akik panaszsó nélkül tűrik az időjárás mostohaságát; akik kedvesek azokkal szemben, akik nekik természetük miatt ellenszenvesek; akik türelemmel és alázatossággal fogadják a szemrehányásokat, amelyeket nekik tesznek; akik alkalmazkodnak mások kényéhez, kedvéhez, ízléséhez; akik ingerültség nélkül viselik el, ha nekik ellentmondanak; egyszóval azok, akik tudnak uralkodni apró szenvedélyeiken és le tudják győzni magukat. Aki ezt teszi nem egyszer, vagy kétszer, hanem állandóan, nemcsak türelmesen, hanem örvendetesen, az már hős. Az ilyen embernek nem lesz nehezére hősiességet gyakorolni a nagy alkalmakkor sem, ha ezek jelentkeznek életében.¹²²⁹

¹²²⁷ *IKor* 1,27-29.

¹²²⁸ „Ab illa mensa recedamus tamquam leones ignem spirantes, diablo terribiles” (*In Joann.*, homil. LXI, 3. P. L., LIX, 260).

¹²²⁹ Erre tanította ki egy napon az isteni bölcsesség Boldog Suso Henriket: „Mindenekelőtt szükséges, hogy az én szolgáló szeresse az önmegtágadást, és hogy haljon meg teljesen önmagának és az összes teremtményeknek. A tökéletességnek ez a foka igen ritka, de aki egyszer oda elérkezett, gyorsan emelkedik fel Istenhez... Csoda-e, ha a szenvedések és a keresztetek nem hozzák ki békétűréséből az ilyen embert, mint ahogyan kihozták azt, akinek az a kifejezett óhajtása, hogy ne szenvedjen? A szentek sem érzéketlenebbek a fájdalmak iránt, mint a többiek... De a lelküket nem kezdi ki semmi, mert nem szeretnek egyebet, és nem keresnek mást, mint a keresztet... Testük szenved, de lelkük megittasodik Istentől és elragadtatásukban kimondhatatlan boldogságot élvez... A szeretet, amely eltölti őket, azt eredményezi, hogy a fájdalmát nem érzik többé fájdalomnak, a szenvedést szenvedésnek: nem látnak egyebet Istenben, mint mélységes és zavrtalan békességet”.

Mert akkor a Szentlélek ereje fogja őket fenntartani: „*Veszitek majd a reátok lejövő Szentléleknek az erejét és tanúim lesztek.*”¹²³⁰

IV. Az Úr félelmének ajándéka

1335. 1° Mibenléte. Itt az Istennek nem arról a félelméről van szó, amely bűneink tudatában elszomorít és aggaszt. Nem is a pokoltól való félelemről van szó, amely elégséges ahhoz, hogy valaki felkeljen bűneiből, de nem elégséges ahhoz, hogy valakit tökéletessé tegyen. Itt az Istennek tisztelettel teljes, *gyermeki félelméről* van szó, amely azt eredményezi, hogy irtózzunk minden bűntől, mert az az Istennek megsértése.

Az Úr félelmének ajándéka *tökéletesíti a remény és egyszersmind az önmérséklés erényeit*; a remény erényét, amennyiben irtózik Isten megsértésétől, nehogy elveszítsük Istent; és az önmérséklés erényét, amennyiben visszatart azoktól a hamis örömöktől, amelyek elválaszthatnának Istentől.

Így **határozhatjuk** meg tehát: az az ajándék, amely *akaratumat gyermeki tiszteletre indítja, visszatart a bűntől, mivel az nem tetszik Istennek, és reményt ébreszt bennünk arra nézve, hogy hathatós segítségében részesülünk.*

1336. Három fő cselekedetet foglal magában: **a)** rendkívüli *tiszteletet* Isten nagysága iránt és következésképpen igen nagy irtózást a legkisebb bűntől is, mivel az megsérthetné az Isten végtelen fölségét. „Tudod-e, mondotta az Úr Jézus Szienai Szt. Katalinnak, hogy a legnagyobb kínok, amelyeket a lélek elvisel, vagy elviselhet ebben az életben, elégtelenek arra, hogy velük meg legyen büntetve akár a legkisebb bűn is.”¹²³¹ Az a megbántás, amely engem, végtelen Jót ér, végtelen elégtételt kíván. Ezért akarom, tudd meg, hogy ennek az életnek összes szenvedése nem büntetés, csak javítás...” Megértették ezt a szentek, akik keserű szemrehányást tettek maguknak legkisebb hibáikért és mégis abban a felfogásban voltak, hogy sohasem tettek eleget értük. **b)** A második érzelm bensejében *bánat* legkisebb hibáink miatt is, mert azokkal egy végtelen és végtelenül jó Istent bántottunk meg; ebből fakad az az égő és őszinte vágyunk, bárha jóvá tehetnők hibáinkat minél több önsanyargatással és minél tökéletesebb szeretettel.¹²³²

c) A harmadik cselekvés gondos *vigyázat*, hogy elkerüljük a bűn alkalmait, mint a kígyót: „*Mint a kígyó színétől, fuss a bűnöktől;*”¹²³³ és következésképpen erős igyekezet az Isten akaratának megismerésére, hogy magunkat mindenben hozzája igazítsuk.

Nyilvánvaló, hogy aki így cselekszik, abban tökéletesedik az önmérséklés erénye, mert kerüli a tiltott örömöket, de tökéletesedik a remény erénye is, mert az ilyen ember gyermeki bizalommal emeli fel tekintetét Istenhez.

1337. 2° Szükségessége. A) Erre az ajándéka szükségünk van, hogy ne bizalmaskodjunk túlságosan az Istennel. Vannak emberek, akik könnyen elfelejtkeznek Isten végtelen nagyságáról, és arról a távolságról, amely bennünket tőle elválaszt; azért túlságos feszélyezetlenséggel bánnak vele és a szent dolgokkal, nyeglén beszélnek vele, és úgy kezelik, mintha cimborájuk volna. Igaz, hogy Isten maga szólít fel némely lelket, hogy legyen bizalmas

¹²³⁰ ApCsel 1,8.

¹²³¹ Dialogue, 1. I, ch. 2, p. 9, éd. Hurtaud.

¹²³² „Én, mondotta Szienai Szt. Katalinnak az Úr Jézus, a férfias béketűrésnek sokféle cselekedetét kívánom, a türelemnek és a lélek egyéb belső erényeinek megnyilvánulását ... Én, aki végtelen vagyok, végtelen cselekedeteket keresek, azaz a szeretetnek végtelen érzelmét. Azt óhajtom tehát, hogy a vezeklésnek cselekedetei és más testi gyakorlatok csak mint eszközök szerepeljenek, és ne foglalják el a fő helyet a szívben ... A lélek az, amelyben igazság szerint megfogamzik és megszületik az erény, és ezen belső erény által egyesül a véges cselekedet a szeretet érzelmével; és ekkor lesz nekem kedves és tetsző.” (Dialogue, 1. I, ch. X, p. 38-39.)

¹²³³ Sir 21,2.

viszonyban vele, de az ő joga a kezdeményezés ebben a tekintetben és nem a mienk. Egyébként az Úr félelme nem akadályoz semmiképpen ennek a szent bizalmaskodásnak, amint némely szentnek az életéből látjuk.¹²³⁴

B) Ez az ajándék arra is alkalmas, hogy embertársainkkal való *érintkezéseinkben* megóvjon attól a büszke, fölényes viselkedéstől, amely sokkal közelebb áll a pogányság szelleméhez, mint a kereszténység szelleméhez; az a féltisztelet, amellyel közeledünk Istenhez, aki felebarátainknak éppen úgy atyja, mint nekünk, meg fog tanítani arra, hogy tekintélyünket szerényen érvényesítsük, amint illik is azokhoz, akik azt nem maguktól bírják, hanem Istentől kapták.

1338. 3° Eszközök ennek az ajándéknak ápolására. **A)** *Elmélkedjünk* gyakran Isten végtelen felségéről, tökéletességeiről, felsőbbiségéről; fontoljuk meg a hit világa mellett, hogy a bűn, bármily csekély legyen is különben, megsértése ennek a végtelen felségnek. Akkor lehetetlen, hogy tisztelő félelem ne támadjon szívünkben eme legfőbb Úr iránt, akit bűneinkkel vakmerően megsértünk: „*Szegezd át félelmeddel az én testemet, mert félek a te ítéletedtől;*”¹²³⁵ ha pedig előtte megjelenünk, megtört és alázatos szívvel tesszük.

B) Hogy ezt az érzelmet ébren tartsuk, végezzünk gyakran *lelkiismeret-vizsgálatot*, de nagyobb gondunk legyen bűneink megbánására, mint aprólékos keresgélésére: „*A töredelmes és alázatos szívet, ó Isten! nem veted meg.*”¹²³⁶ Hogy pedig tökéletesebben megtisztíthassuk szívünket, egyesüljünk a vezeklő Jézussal, egyre teljesebben kebeleztessünk beléje: minél jobban elsajátítjuk tőle a bűnnek gyűlöletét, és az alázatos lelkületet, annál teljesebb lesz bűneink bocsánata.

V. A tudomány ajándéka

1339. Megjegyzések a három értelmi ajándékról. A tudomány ajándéka már a három értelmi ajándékhoz tartozik, amelyek közvetlenebb szerepet játszanak a szemlélődésben; ezek: a *tudomány* ajándéka, amely arra képesít, hogy helyesen ítéljünk a teremtett dolgokról, amennyiben ezek Istennel kapcsolatosak; az *értelem* ajándéka, amely megmutatja nekünk a kinyilatkoztatott igazságok közötti összefüggést; és a *bölcsesség* ajándéka, amely ezeket az igazságokat úgy mutatja be, hogy azokat helyesen értsük, értékeljük és élvezzük. Mind a háromnak az a közös tulajdonsága van, hogy mintegy tapasztalati ismeretet közölnek, mivel az isteni dolgokat nem okoskodás útján ismertetik meg velünk, hanem valami felülről jövő világosságban közvetlenül szemléltetik, mint ahogyan közvetlenül szemlél a tapasztalat. Ez a világosság, amelyet velünk itt közöl a Szentlélek, kétségtelenül a *hitnek* a világossága, de a

¹²³⁴ Helyesen jegyzi meg P. de Smedt (*Notre vie surnat.*, t. I, p. 502-503): „Amikor nagyon is elismerjük valamely személynek fenségét velünk szemben..., kezdetben csak bizonyos féltékenység, sőt zavarral közeledünk hozzá; de ha ez a személy, akit magunknál jóval magasabbnak tekintünk, jóságosnak mutatkozik, ha élénken örül annak, hogy velünk találkozhat, beszélgethet; hogy őt szeretjük..., ha úgy mutatja, hogy velünk bizalmas lábon kíván lenni, az a tiszteltet, amelyet iránta érzünk, nem akadályoz annak, hogy őszintén szeressük is... Sőt ellenkezőleg: minél nagyobb fogalmat alkottunk az ő nagyságáról, felsőbbiségéről, annál nagyobb a szeretetünk is, mélyebb a hálánk, égőbb a vágyunk, hogy kifejezzük neki ezt a szeretetet és hálát gyöngédségünkkel és hódolatunkkal. Másrészt, minél közelebb látjuk, minél mélyebben tekinthetünk bele bensejébe, annál jobban megismerjük és nagyra becsüljük kiváló jótulajdonságait; iránta való tiszteltetünk nő, úgy érezzük, hogy hálával és zavarral telik el a szívünk, amikor látjuk azt a gyöngédséget, azt az odaadó szeretetet és figyelmességet, amelyet irántunk tanúsít.”

¹²³⁵ *Zsolt* 118,120.

¹²³⁶ *Zsolt* 50,19.

rendesnél hatásosabb, ragyogóbb, amely mintegy értelmi szemléletet nyújt nekünk a vallás igazságairól, olyanfélét, amilyennel értelmünk a legfőbb alapelveket szemléli.¹²³⁷

1340. 1° Mibenléte. Az a tudomány, amelyről itt beszélünk, nem a természetes ész tudománya, amelyet okoskodással szerez az ember; nem is a hit tudománya, amelyet azzal szerzünk, hogy a hit igazságain természetes eszünkkel elmélkedünk, hanem *a szentek tudománya*, amely képesít arra, hogy helyesen ítéljük meg a teremtményeket Istenhez való viszonyukban.

A tudomány ajándékát így lehet tehát **meghatározni**: *az az ajándék, amely a Szentlélek megvilágosító hatása alatt tökéletesíti bennünk a hit erényét, amennyiben képesít arra, hogy a teremtményeket Istenhez való viszonyukban helyesen megismerjük.*

„Az Isten, mondja Olier,¹²³⁸ olyan lény, aki betölt mindent és elfoglal mindent. Ő nyilatkozik meg minden dolgok külső felszíne mögött. Mond nekünk, égen és földön, valamit abból, ami ő önmagában... így minden egyes teremtmény mintegy szentségi jele az Isten valamelyik tökéletességének; azt kell tehát alatta meglátnunk és imádnunk, amit jelent... Ezt könnyedséggel végeztük volna, ha Ádám kegyelmét nem veszítettük volna el... de ezt elvitte a bűn, és azt csak a nagyon tiszta lelkek kapják vissza Jézus Krisztus által, azok, akiknek a hit megmutatja Isten fölségét mindenütt, ahol jelen van... A hitnek ilyenén világát nevezzük voltaképpen a szentek tudományának. Anélkül, hogy az értekek támogatnák, anélkül, hogy az értelem okoskodása segítségére jönné, megmutatja, mennyire Istentől függ minden teremtmény... Ezt az ismeretet fáradság nélkül, egy pillanat alatt szerezzük meg. Egy tekintettel behatolunk minden dolog végső okába, és minden dologban találunk tárgyat elmélkedésre és végérhetetlen szemlélődésre.”

1341. A tudomány ajándékának **tárgyai** tehát a teremtett dolgok, de csak amennyiben Istenhez vezetnek el bennünket.

a) Ha *eredetüket* tekintjük, azt mondják nekünk, hogy: „*ő alkotott minket, és nem mi magunkat;*”¹²³⁹ ha tanulmányozzuk mibenlétüket, Istennek visszfényét látjuk meg bennük; céljuk az, hogy bennünket Istenhez vezessenek: mintegy lépcsőül szolgálnak őhozzá.

Ilyen szemmel nézték az összes szentek a dolgokat, de főképpen Assisi Szt. Ferenc. Minden teremtményt úgy tekintett, mint egy-ugyanannak a közös Atyának gyermekét; azért mindenik testvérenek tűnt fel a mennyei Atyának nagy családjában: a nap, a kristálytisza víz, a virágok és a madarak: „Amikor megérezte a szikláknak megingathatatlan szilárdságát és hatalmát, ezzel egyszerre azt is megérezte és elismerte, hogy milyen erős az Isten, és milyen nagy támaszt nyújt nekünk. Egy virágnak meglátása a hajnali harmatos világban, avagy az ösztönszerű bizalommal megnyitott apró csőrök szemlélete egy madárfészekben, kinyilvánították neki Istennek tisztaságát és szeplőtelen szépségét, valamint annak az isteni szívnek határtalan gyöngédségét, amelyből mindez fakadt. És ez az érzelem Ferencet állandó örömmel töltötte el Isten látásakor és elgondolásakor, valamint szüntelen vággyal, hogy ezért neki hálát adjon.”¹²⁴⁰

b) A tudomány ajándéka *eredményezi* azt is, hogy könnyen és biztosan felismerjük, hogy mi válik a magunk üdvére és a másokéra.

Ez az ajándék felfedi előttünk lelkünk állapotát, annak titkos érzelmeit és azok okait, indítóokait, valamint azokat az eredményeket, amelyekre vezethetnek. Arra is megtanít, hogyan kell bánni felebarátainkkal, hogy lelkük üdvére legyünk. Így a hitszónok megérti, mit kell

¹²³⁷ D. JORET, *Les dons du S. Esprit, Vie spirit.*, Mars 1920, p. 383-393.

¹²³⁸ *Esprit de M. Olier*, t. II, p. 346.

¹²³⁹ *Zsolt* 99,3.

¹²⁴⁰ JÖRGENSEN, *Assisi Szt. Ferenc élete*, 463-466. o. (a német kiadásban). – Hasonló érzelmeket találunk Olier-nél is *Journée chrétienne* c. művében.

mondania hallgatóságának, hogy hasznuk legyen belőle; a lelkiprovokáló megértheti, hogyan kell irányítani lelki gyermekeit, mindeniket lelki igényeinek és a kegyelem ösztönzéseinek megfelelően. Erre egy különös világosságot nyer, amely megvilágítja neki embertársainak szívét: ez a szellemek megkülönböztetésének ajándéka. Így történt, hogy nagyon sok szent, felvilágosítva Istentől, aki vizsgálja a szíveket és a veséket, felismerte lelki gyermekeinek legtitkosabb gondolatait, még mielőtt vallomást tettek volna.

1342. 2° Ennek az ajándéknak a **haszna**. Nyilvánvaló, hogy ez az ajándék nagyon hasznos a híveknek, főleg azonban a szerzeteseknek és a papoknak.

a) *Elvon a teremtményektől*, mert megmutatja, hogy magukban véve mennyire üresek, mennyire képtelenek arra, hogy bennünket boldogítsanak, mennyire veszedelmesekek, mert magukhoz akarnak bilincselni bennünket és ezzel el akarnak tántorítani Istentől. És ha így felszabadultunk a teremtmények igája alól, könnyebben fel tudunk emelkedni Istenhez, aki egyedül képes betölteni szívünk ürességét, és mi is felkiáltunk, mint a zsoltáros: „*Ki ad nekem szárnyakat, mint a galambnak, hogy repüljek és megnyugodjam?*”¹²⁴¹

b) *Megtanít* arra, hogy használjuk fel a teremtményeket, *lépcsőül az Istenhez*. Természetünk ösztöne öröme hajt, és kísértésünk van, hogy ebben keressük célunkat; ez az ajándék azonban megtanít arra, hogy csak azt értékeljük bennük, amit Isten helyezett beléjük, és az isteni tökéletességeknek ezek a gyenge visszfényei arra ösztökélnek, hogy a végtelen tökéletességet keressük. Azért mi is elmondhatjuk Szt. Ágostonnal: „*Ő mindig régi és mindig új szépség, későn ismertelek, későn szerettelek.*”¹²⁴²

1343. 3° **Eszközök** ápolására. a) A fő eszköz az, hogy *tartsuk* állandóan *nyitva hitünk szemét*, amikor a teremtményekre nézünk: ahelyett, hogy azt az árnyékot szemlélnénk bennük, amely elmúlik, lássuk meg bennük az első Okot, aki kegyes volt juttatni nekik egy szikrát az ő tökéletességeiből. Ezt szeressük tehát, és vessünk meg minden egyebet. Így tett Szt. Pál is, aki szeretetre gyulladva Jézus iránt ezeket írta: „*minden kárvallást elszenvedtem és mindent szemétnak tekintek, csakhogy Krisztus legyen a nyereségem.*”¹²⁴³

b) Ha ebben a szellemben élünk, akkor *meg tudunk vonni* magunktól mindent, ami nem szükséges, sőt néha még olyasmis is, ami hasznos, pl. egy tekintetet, egy olvasmányt, egy kevés táplálékot, hogy ezzel áldozatot hozzunk Istenért, így lassankint felszabadulunk a teremtmények járma alól, és csak annyiban értékeljük őket, amennyiben szerzőjükhöz vezetnek.

VI. Az értelem ajándéka

1344. 1° **Mibenléte**. Az értelem ajándéka különbözik a tudomány ajándékától, mivel a tárgya sokkal terjedelmesebb. Nem szorítkozik a teremtett dolgokra, hanem kiterjed az összes kinyilatkoztatott igazságokra. Azonfelül sokkal mélyebbre is hatol a tekintete, mert arra képesít, hogy felfogjuk (belül olvassuk: *intus legere*) ezeknek az igazságoknak belső értelmét. Igaz, hogy a hittitkok értelmébe nem hatol bele, de annyit mégis megtesz ezen a téren is, hogy a hittitkokat hihetőkné mutatja be, mivel megegyeznek egymással és természetes értelmünk legnemesebb kívánalmaival. Azért támogatja a hitet.

Így lehet tehát **meghatározni**: *az az ajándék, amely a Szentlélek megvilágosító hatása alatt mély bepillantást enged a kinyilatkoztatott igazságokba, bár a hittitkok belátására nem képesít.*

Fejtsük ki hatását a lélekre.

¹²⁴¹ Zsolt 54,7.

¹²⁴² S. AUGUSTINUS, *Confess.*, 1. X, c. 27.

¹²⁴³ *Fil* 3,8.

1345. 2° Hatásai. Ez az ajándék *három* fő hatást idéz elő lelkünkben:

A) Bepillantást enged a *kinyilatkoztatott igazságokba*, és pedig hatféle módon, ahogyan Szt. Tamás kifejti:¹²⁴⁴

1) Felfedezi a járulékok alatt elrejtett *állagot*, pl. az Úr Jézust az oltáriszentség színei alatt. Ezért mondotta az a parasztember, akit az arsi plébános megkérdezett, hogy mit csinál, amikor órákig elüldögél a templomban, de semmit sem imádkozik: „Ő (Jézus) néz engem, és én nézem őt”.

2) Felfedezi a *szónak* a betűk alatt rejtőzködő *értelmét*. Ezt tette Krisztus Urunk, amikor az Emmauszba menő tanítványok előtt felfedte a Messiásról szóló írásokat. Ma is hányszor fedi fel a Szentlélek valamely istenes lélek előtt a szentírás egy-egy helyének értelmét!

3) Felfedezi az *érzékkelhető jelek* rejtett *értelmét*. Így értette meg és magyarázta meg Szt. Pál, hogy a keresztségnél a vízbemérés jelképezi azt, hogy mi Krisztussal együtt meghaltunk a bűnnek, eltemettünk, és feltámadtunk.

4) Felfedezi a külső látszatok alatt *elrejtett szellemi valóságokat*, pl. a názáreti munkásban felismeri a világ Teremtőjét.

5) Felfedezi az okban rejtőzködő *okozatot*; így pl. Jézusnak a Kálvárián kiontott vérében felismeri lelkünk megtisztulását és Istennel való kibékülését, Jézusnak a Kálvárián megnyitott oldalában az egyháznak és a szentségeknél jézusi eredetét.

6) Felfedezi az okozatban rejtőzködő *okot*, pl. a világ eseményeiben felismeri az isteni Gondviselést.

1346. B) A *hittitkokat* is olyan fényben mutatja be, hogy, bár meg nem értjük, mégis megerősödünk hitünkben. Így fejti ezt ki Szt. Tamás:¹²⁴⁵ „Megismerteti, hogy a látszat nincs ellentétben az igazsággal... hogy nem kell eltávolodni a hittől”... Arra képesít, hogy magasabb fokban szemléljük Istent. Ez a szemlélet nem Isten lényegének közvetlen értelmi megismerése, hanem inkább azt mutatja be szemlélettel, hogy mi nem az Isten, amint később ki fogjuk fejteni.¹²⁴⁶

Végül sokkal nagyobb számú igazság ismeretére vezet, mert arra képesít, hogy a kinyilatkoztatott igazságokból *levonjuk azokat a következményeket*, amelyek bennük foglaltatnak. Innen van, hogy ebből a szövegből: „És az Ige testté lőn és mi köztünk lakozék,” le lehet vezetni csaknem minden igazságot, amit a megtestesült Igéről tudunk; valamint ebből a szövegből: „kitől születik Jézus, ki Krisztusnak hívatik” le lehet vezetni a Bold. Szűz Máriára vonatkozó hitigazságokat.

Ez az ajándék tehát, amely minden hívőnek hasznos, leginkább mégis a papoknak és a hittudósoknak válik hasznukra, mert megadja mélyebb értelmét azoknak az igazságoknak, amelyeket másoknak magyaráznak.

1347. 3° Ennek az ajándéknak **ápolása. A)** A fő lelki előkészület, amely hozzá szükséges, eleven és gyermeki *hit*, párosulva azzal az alázatos *kéréssel*, kegyeskedjék Isten megvilágosítani értelmünket, hogy a kinyilatkoztatott igazságokat jobban megértsük: „Adj értelmet nekem, hogy megtanuljam parancsaidat.”¹²⁴⁷ Így cselekedett Szt. Anzelm is: miután felindította az élő hitnek indulatát valamely hitigazságra vonatkozólag, kereste annak mélyebb megértését ismert jelmondata szerint: *fides quærens intellectum*: a hit, mely megértést keres. A hit útján kell tehát a kinyilatkoztatott igazságok mélyebb megértését keresni.

¹²⁴⁴ *Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 8, a. 1.

¹²⁴⁵ *Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 8, a. 3.

¹²⁴⁶ *Sum. theol.*, I^a II^æ, q. 69, a. 2 ad 3; II^a II^æ, q. 8, a. 7.

¹²⁴⁷ *Zsolt* 118,73.

B) Miután az ember felindította magában a hitet, igyekezni kell *behatolni* a hittitok mélységébe, nem azért, hogy az ember megértse, hiszen ez lehetetlen, hanem hogy jelentését, jelentőségét, az értelem igazságaival való rokonságát felfogja. Miután pedig már tanulmányoztunk egynéhány hittitkot, összehasonlítjuk azokat egymással, és ez az összehasonlítás gyakran élénk világot vet mindenikre. Így pl. a megtestesült Igének szerepe a Szentháromságban érthetőbbé teszi egyesülését az emberi természettel és megváltói munkáját; de megfordítva is: a megváltói szerep nagyobb világot vet az isteni tulajdonságokra és az Atyának, Fiúnak, Szentléleknek egymáshoz való viszonyára. De hogy jobban megértsük ezeket az igazságokat, szeretni kell azokat, és inkább a szívvel tanulmányozni, mint az ésszel, főleg azonban alázatos lelkülettel kell bennük elmélyedni. Mert Krisztus Urunk így imádkozott mennyei Atyjához: „*Hálát adok neked, Atyám! mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosoktól, és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.*”¹²⁴⁸

VII. A bölcsesség ajándékai

Fejtsük ki mibenlétét, hatásait és ápolásának eszközeit

1348. 1° Mibenléte. Ez az ajándék *tökéletesíti a szeretet erényét*, és úgy az értelemben, mint egyszersmind az akaratban székel, mert világosságot és szeretetet gyújt a lelkünkben. Azért méltán úgy tekintik, hogy ez a legtökéletesebb az ajándékok között, mert össz foglalatja a többinek, amint a szeretet össz foglalatja a többi erényeknek.

A) Szent Bernát *az isteni dolgok ízes ismeretének* nevezi. A bölcsesség ajándékában tehát *két elem* van: 1) van benne *világosság*, amely megvilágítja értelmünket és arra képesíti, hogy helyesen ismerje meg Istent és a teremtett dolgokat, visszavezetve ezeket első létesítő okukra és végső cél-okukra. Arra képesít tehát, hogy a dolgokat legmagasabb okaikban ismerjük meg, és hogy egy nagy összefüggésben fogjunk fel mindent; 2) van benne másodsor természetfölötti *élvezet*, amely akaratunkat tökéletesíti, és azt eredményezi, hogy bizonyos titokzatos rokonság és rokonszenv következtében kedveljük is az isteni dolgokat.

Egy hasonlat világítsa meg ezt a kettős szerepet: ez az ajándék olyan, mint egy napsugár: fény is, amely látóvá teszi a szemet, és melegség is, amely felhevíti a szívet; szeretetre gyújtja és örömmre hangolja.

1349. B) A bölcsesség ajándékát így határozhatjuk meg ezek után: *az az ajándék, amely tökéletesíti a szeretet erényét, mert képessé tesz bennünket arra, hogy az isteni dolgokat a legmagasabb okaiban megismerjük és élvezzük.*

Különbözik tehát az értelem ajándékától, mert bár ez is megadja ugyan az isteni dolgoknak ismeretét úgy önmagukban, mint egymáshoz való viszonyukban, de nem legmagasabb okaiban; azonkívül az értelem ajándéka közvetlenül nem idéz elő bennünk lelki élvezetet, míg a bölcsesség ajándéka az isteni dolgok élvezetét és szeretetét is nyújtja: „*Ízleljétek és lássátok, mily édes az Úr.*”¹²⁴⁹

Ez az ajándék tette lehetővé, hogy Szt. Pál egyetlen szempillantással áttekintse a megváltásnak egész tervét, amelynek az Isten dicsősége fő céloka, a megtestesült Ige a kiérdemlő oka és minta-oka, a választottak üdvössége a másodlagos cél-oka és az isteni kegyelem az alaki oka. Ez az áttekintés csalta ajkára ezt a magasztalást: „*Áldott legyen Urunknak Jézus Krisztusnak Istene és Atyja.*”¹²⁵⁰

¹²⁴⁸ Mt 11,25.

¹²⁴⁹ Zsolt 33,9.

¹²⁵⁰ Ef 1,3.

Szent János is az egész hitrendszer az isteni életben látja összpontosítva; ennek az életnek pedig a lényegét a szeretetben látja: ez a szeretet Istennek érettünk végzett cselekedeteiben a mozgató erő s az elérendő cél: *Deus caritas est*, Isten szeretet. Szent Tamás is egész Summa-ját ebben az egyetlen gondolatban foglalta össze: Isten az első létesítő, akiből mindenek fakadtak, ő a végső cél, ahová mindenek vissza kell térni, és az egyedüli út, amelyen hozzá mindenek vissza kell térni.¹²⁵¹

1350. 2° A bölcsesség ajándékának **hatásai**. Ez az ajándék, amellyel, hogy az isteni szeretetet növeli bennünk, tökéletesíti az összes többi erényeket.

a) *A hitet megingathatatlaná teszi*, mivel a kinyilatkoztatott igazságokról mintegy tapasztalati ismeretet ad. Így pl. aki hosszan élvezte a szentáldozás édességét, hogyan tudna az kételkedni Jézus Krisztus valóságos jelenlétében? **b)** Megszilárdítja *reményiünket*; így pl. ha valaki átérezte azt az igazságot, hogy Jézus Krisztus testének tagjai vagyunk, hogyan nem lehetne remélnie, hogy a mennyországba jut, amikor ennek a testnek feje, az Úr Jézus már ott van, és a szentek, a mi tagtársaink, már szintén ott vannak? **c)** Ez az ajándék tökéletes formában gyakoroltatja velünk az erkölcsi erényeket is: mert ha az ember egyszer megkóstolta az isteni *szeretethez* édességét, a föld szeretete nem ízlik többé neki. Ilyenkor már szeretjük a keresztet, az önmegtagadást, a lelki erő kifejtését, az önmérsékletet, az alázatosságot, a szelídséget, hiszen mindezek eszközök arra, hogy szeretett Istenünkhöz minél hasonlóbbak legyünk, és iránta való szeretetünket bizonyítsuk.

Így tehát az a különbség van a bölcsesség és az értelem ajándéka között, hogy ez az utóbbi az értelem szemlélete, az előbbi pedig a szív tapasztalata; az egyik világosság, a másik inkább szeretet: azért ez a kettő összefügg és kiegészíti egymást. De kettejük közül tökéletesebb a bölcsesség ajándéka, mert a szív messzebbre elhat, mint az értelem, mélyebbre is száll alá és felfogja, kitalálja azt is, amit az értelem meg nem talál. A szentekben pedig több a szeretet, mint az ismeret.

1351. 3° **Eszközök** ennek az ajándéknak az ápolására. **A)** Mivel a bölcsesség ajándéka egyike Isten legnagyobb adományainak, égő vágyakozással kell *óhajtani*, esengve kell kérni és fáradhatatlan kitartással kell *keresni*.

Ezt ajánlja nekünk a Bölcsesség könyve.¹²⁵² Azt kívánja, hogy ezt az ajándékot válasszuk jegyesünknek, egész életünk kísérőjének, és szép imádságra is tanít, amellyel kérjük azt Istentől:

„Atyáim Istene és irgalmasság Ura! ki mindeneket a te igéddel teremtettél, és bölcseségeddel rendelted az embert, hogy uralkodjék a teremtményeken, melyeket te alkottál, hogy igazgassa a föld kerekességét, amint méltányos és igaz, add nekem a te székednél álló bölcseséget, és ne taszíts ki engem szolgálid közül; mert én a te szolgád vagyok és szolgálód fia, erőtlen ember és rövid életű, és csekély az ítélet és törvények értésére... Küldd el azt a te szent egedből és a te fönséged székéről, hogy velem legyen és velem munkálkodjék, hogy tudjam, mi kedves nálad; mert az mindent tud és ért, és józanul vezérel engem cselekedeteimben, és megőriz engem hatalmasságában. És kedvesek lesznek cselekedeteim, és népedet igazán fogom vezérelni, és méltó leszek atyám székére.”

¹²⁵¹ Az egyszerű emberek a maguk módja szerint gyakorolják ezt az ajándékot: hosszasan élveznek valamely isteni igazságot: mint az a szegény tehénpásztor asszony, aki nem tudta befejezni a Miatyánkját, „mert, mondta, öt éve, amikor kiejtem ezt a szót: *Miatyánk*, és eszembe jut, hogy az, aki ott fenn lakik, az én Atyám, sírni kezdek és egész napon át ebben az állapotban maradok, miközben teheneimet őröm.” (H. BRÉMOND, *Histoire littéraire*, t. II, p. 66.)

¹²⁵² *Bölcs* 9,1-12.

B) Mivel a bölcsesség mindent Istenhez vezet vissza, tudnunk kell, mint folyik minden igazság Istentől, mint annak első okától, és mint megy hozzá vissza, mint végső céljához. Azért szokjuk meg, hogy ne vesszünk bele az apró részletekbe, hanem mindent *vezessünk vissza a főelvekre*, olvassunk egységbe. Előbb készítsünk összefoglalást arról a részről, amit tanultunk, és lassankint el fog készülni az általános összegezés, amelybe minden ismeretünk helyet fog foglalni.

1352. C) Mivel ez az ajándék az isteni dolgok élvezetét is nyújtja, szokjuk meg, hogy ezeket a dolgokat *szerezzük és élvezzük*, meggondolva, hogy minden ismeret, amely nem vezet szeretetre, hiábavaló. De különben is hogy lehetne nem szeretni azt az Istent, aki a végtelen szépség és végtelen jószág? „*Ízleljétek és lássátok, mily édes az Úr.*”¹²⁵³ Ugyanez áll az isteni dolgokról is, amelyekben az Isten jóságának és szépségének részét látjuk: mert nem szerethetjük Istent anélkül, hogy ez a szeretet ki ne terjedjen mindenre, ami Isten tökéletességeiből részesedett.

III. § Az ajándékok szerepe az elmélkedésben és a szemlélődésben

Abból, amit eddig mondtunk, nyilvánvaló, hogy az ajándékok hathatósan segítségünkre vannak az elmélkedésben.

1353. 1° Még mielőtt teljesen kifejlődtek volna, mindjárt mihelyt kezdjük ápolni az ajándékokat, máris hozzáadják világosságukat és erejüket az erényekéhez, hogy segítségünkre legyenek az **elmélkedésben**. Mielőtt elértük volna még a passzív, vagyis misztikus állapotot, már fogékonyakká teszik képességeinket a Szentlélek behatásaival szemben.

Ez a hittudósok általános véleménye, amelyet helyesen foglal össze P. Meynard.¹²⁵⁴ Miután említést tett néhány szerzőről, akik abban a felfogásban vannak, hogy az ajándékok kizárólag a hősies cselekedetek véghezvitelére adatnak, és azért a közönséges erények gyakorlásába nem folynak be, hozzáteszi: „Tevékenységük ugyanígy kiterjed egy csomó olyan körülményre, amikor az Isten akarata nagyobb készséget és tanulékonytságot vár el tőlünk, mint a keresztény élet közönséges erényeinek gyakorlásánál, pl. amikor arról van szó, hogy bűnös szokásainkból szabaduljunk, rossz hajlamainkat megfékezzük, a test, a világ és az ördög kísértéseinek ellenálljunk, főképpen amikor az emberi gyarlóság nagyobb és hatékonyabb segítséget kíván és következésképpen magasabb behatás szükséges. Ez az utóbbi vélemény, amely, úgy hisszük, az igazság kifejezése, azon alapszik, hogy az ajándékoknak nincs külön fajta, az erényekétől különböző hatása, hanem egyszerűen csak segítségünkre jönnek, hogy az összes erényeket készségesebben és könnyebben gyakorolhassuk.” Mármost, ha az ajándékok befolynak a közönséges erények gyakorlásába is, akkor az elmélkedést is megkönnyítik. Hiszen ez az istentisztelet erényének cselekedete, és egyike a legalkalmasabb eszközöknek a különféle erények gyakorlására.

Ezek az ajándékok ilyenkor rendszeren *észrevétlenül* működnek, anélkül, hogy meg lehetne különböztetni hatásukat az erények hatásától; de néha mégis érezhetően hatnak, amikor átmenetileg mély bepillantást adnak a léleknek, amelyet az okoskodás nem tud előidézni, és a szeretetnek olyan gerjedelmeit, amelyeket rendes körülmények között nem szoktunk érezni.

¹²⁵³ Zsolt 33,9.

¹²⁵⁴ *Traité de la vie intérieure*, t. I, n. 246. A maga véleménye mellett idézi Szt. Antoninust, Joannes a S. Thoma-t, Suarez-t. Ezen a véleményen van P. GARRIGOU-LAGRANGE is (*op. cit.*, t. I, p. 404): „Mi mindenkor vallottuk, hogy a misztikus állapot megkezdése előtt már működnek az ajándékok, akár észrevétlenül, ami gyakori, akár érezhetően, ami azonban ritka.” – Vö. P. J. DE GUIBERT, R. A. M. oct. 1923. p. 338.

1354. 2° Még inkább segítségünkre vannak ezek az ajándékok a **cselekvő szemlélődésnél**, amely nem egyéb, mint az igazságnak bizonyos közvetlen és érzelmes szemlélete. Hiszen az értelem és a bölcsesség ajándékainak, még teljes kifejlődésük előtt, az a sajátos hatása, hogy megkönnyítik a hitnek ezt a közvetlen szemlélő látását, mert értelmünket mélyrehatóbbá és szeretetünket lángolóbbá teszi.¹²⁵⁵ Itt, bár még nem vagyunk benne a misztikus állapotban, már gyakoribb és erőteljesebb a hatásuk, mint a közönséges elmélkedésben; és ez magyarázza meg, miért tudunk ebben a szemlélődésben huzamosabb ideig és nagyobb szeretettel időzni ugyanegy igazság mellett.

1355. 3° De a legnagyobb szerepük a **belénk öntött szemlélődésben** van. Itt már elérték legteljesebb kifejlődésüket, és olyan csodálatos fogékonyságot adnak a léleknek, amely képessé teszi a misztikus, azaz szemlélődő állapotra.

A) Különösen három: a tudomány, az értelem és a bölcsesség ajándéka egyenesen a szemlélődés előmozdítására való.

Fejtsük ki ezt bővebben: **a)** A szemlélődésnek létrehozó oka tulajdonképpen a két felsőbbrendű képesség, az értelem és az akarat, de ezeket előbb tökéletesítették, és mintegy átalakították az isteni erények és az ajándékok, azután működésbe hozza a tevékeny segítő kegyelem. Az ajándékok tehát mintegy bele vannak oltva képességeinkbe, úgy hogy a cselekvést elválaszthatatlan együttesben hozzák létre a képességek és az ajándékok. Ezek a képességek, miután így át vannak alakítva, a létesítő okai, azaz a közvetlen forrásai a szemlélődés ténykedéseinek, ahogyan a hit erényétől tökéletesített értelem a létesítője a hit tényének.

b) Minden hittudós megengedi, hogy az értelem és a bölcsesség ajándéka belefolyik a szemlélődés létesítésébe, de némelyek nem tulajdonítanak hasonló szerepet a tudomány ajándékának. Mi azonban azt hisszük, és velünk a hittudósok nagyobb része, hogy ezt az utóbbit sem szabad kizárni; mert a szemlélődés néha a teremtményekből indul ki, már pedig a tudomány ajándéka az, amely Isten képét mutatja meg nekünk a teremtményekben.

„Isten, mondja Keresztes Szt. János,¹²⁵⁶ minden teremtményében nyomát hagyta annak, ami ő, nemcsak azért mert semmiből teremtette azokat, hanem mivel számtalan szépséggel és tökéletességgel ruházta fel. Még növelte szépségüket a csodálatos renddel, az egymás közötti zavartalan összefüggéssel... A teremtmények megőrizték az áthaladó Istennek egy nyomát, vagyis az ő nagyságának, hatalmának, bölcsességének és egyéb isteni tulajdonságainak valamely kifejező jelét.” Már pedig a tudomány ajándékának sajátos hatása az, hogy bennünket a teremtményektől felemeljen az Istenhez, hogy megmutassa nekünk a Teremtő szépségét, amely látható jelképek mögött rejtőzködik.

1356. B) Ez a három ajándék *egymást kölcsönösen támogatja*, és a szemlélődés folyamán vagy mind a három egyszerre tevékenykedik, vagy az egyik a másik után.

a) Így a *tudomány* ajándéka a teremtményektől felemel bennünket az Istenhez, hogy vele egyesítsen: 1) Ezt az ajándékot kíséri egy belénk öntött világosság, amelynek fényénél tisztán látjuk, hogy mennyire semmis mindaz, amit a világ hajszol, a megtiszteltetések, a vagyon, az élvezetek; és mennyire értékes a szenvedés, a megaláztatás, mint út, amely Istenhez vezet, őt dicsőíti; megértjük azt is, hogy a teremtmények Isten tökéletességeinek visszfényei, stb.

¹²⁵⁵ Ezt tanítja P. MEYNARD, t. I, n. 126, 128, és Joannes a S. Thoma-ra hivatkozik.

¹²⁵⁶ *Cantique spirituel*, str. V.

2) Ezt a világosságot egy kegyelem kíséri, amely akaratainkra hat, hogy elvonja azt a teremtményektől, és arra ösztökél, hogy a teremtményeket csak lépcsőül használjuk az Istenhez.

b) Az *értelem* ajándéka tovább visz: megmutatja nekünk azt az összhangot, amely Isten és lelkünk között van; megmutatja, hogy mennyire megegyeznek a kinyilatkoztatott igazságok lényünk legmélyebb igényeivel; mennyire összefüggnek ezek egymással is. Azért értelmünket és szívünket az Isten benső életének szemlélésével és szeretetével foglalja el: bemutatja Istennek belső élettevékenységeit, a Szentháromságnak, a megtestesülésnek, a kegyelemnek a titkát, és mindezeket csodálatosaknak mutatja be úgy külön-külön, mint egymáshoz való viszonyukban, úgy, hogy nehezünkre esik elvonni értelmünket és szívünket ezektől a tárgyaktól. Ruysbroeck¹²⁵⁷ a nap fényéhez hasonlítja ezt az ajándékot: A nap sugaraival beragyogja a levegőt, ennek a ragyogásnak világánál látható lesz minden forma és alakzat, és meg lehet különböztetni minden színt; így ez az ajándék is egyszerűen csak beragyogja az értelmet, ez a ragyogás rendkívüli világosságot idéz elő, és ebben a világosságban meglátjuk azokat a tulajdonságokat, amelyek Istenben vannak, és amelyek forrásai az ő kiható tevékenységének.

c) A *bölcsesség* ajándéka minden dolgot Istenhez való viszonyában mutat be, és megadja az isteni dolgok élvezetét. Azért még jobban hozzáköti értelmünket és szívünket a szemlélt tárgyhoz, és azt eredményezi, hogy még nagyobb lelkesedéssel és kitartással ragaszkodjunk hozzá. Ruysbroeck¹²⁵⁸ így írja le azt a lelki élvezetet, amelyet ez az ajándék nyújt: „Ez édesség olyan erős, hogy úgy tetszik a léleknek, mintha az ég és a föld és mindaz, amit magukban foglalnak, megolvadna és megsemmisülne ebben a kiaknázhatatlan édességben. Ez az élvezet fent van és lent (azaz felsőbbrendű és alsóbbrendű képességeinkben), bent és kint, és eltöltötte és áthatotta a léleknek egész birodalmát. Az értelem behatol abba az egyszerű ragyogásba, amelyből minden gyönyörűség fakad. Az így megvilágított értelem mármost szemlélni kezd; tudja azonban, hogy ez az isteni gyönyörűség nem fér bele az ő ismeretébe: hiszen teremtett fény világánál szemlélődik, ez a gyönyörűség pedig mérhetetlen. Azért a természetes ész felmondja a szolgálatot ebben a szemlélődésben. De ha az értelmet átalakította ez a határtalan világosság, akkor szemléli, és szüntelen ámulattal nézi a boldogságnak megfoghatatlan örömét.”

1357. C) A többi négy ajándéknak nincsen ugyan akkora szerepe a szemlélődésben, de mégis befolynak abba, és pedig kétféle módon:

a) *Előkészítenek* rá, amennyiben ők is hozzájárulnak ahhoz, hogy lelkünk fogékony legyen a Szentlélek behatásaival szemben; **b)** *jámbor gerjedelmeket* idéznek fel szívünkben, amelyek elősegítik a szemlélődést: így a félelem ajándéka felindítja bennünk a bűnbánatot és a teremtményektől való elfordulás érzületét; a jámborság ajándéka gyermeki szeretetet ébreszt meg bennünk; az erősség a nagylelkűség és kitartás tényeire ösztönöz, a tanács arra képesít, hogy a Szentlélektől kapott megvilágosításokat alkalmazzuk magunkra és másokra.

Látnivaló tehát, hogy mindegyik ajándéknak megvan a maga szerepe a szemlélődésben.

JEGYZET: AZ ÖT SZELLEMI ÉRZÉK ÉS AZ AJÁNDÉKOK

1358. Néhány egyházatyá, hittudós és misztikus író beszél az **öt szellemi érzékről**,¹²⁵⁹ amely hasonló az öt testi érzékhez. Ez utóbbiaknak alkalmazását az elmélkedésben kifejtettük a [991. pontban](#).

¹²⁵⁷ *L'ornement des nocces spirituelles*, II. Livre, c. 66-68.

¹²⁵⁸ *Royaume des amants*, c. XXXIII.

¹²⁵⁹ P. POULAIN, *Grâces d'oraison*, c. művének VI. fejezetében sok idézetet hoz bizonyítékul.

Szent Ágoston¹²⁶⁰ így írja le gyönyörűen ezeket a szellemi érzékeket: „Istenem, mit is szeretek, amikor tégedet szeretlek?... Egy bizonyos világosságot, egy bizonyos hangot, egy bizonyos illatot, egy bizonyos ételt, egy bizonyos ölelést; de mindezt csak az érzi, ami benső bennem. A lelkem lát ragyogni egy világosságot, amely nincsen térben; hall egy hangot, amely nem tűnik tova az idővel; érez egy illatot, amelyet el nem hord a szél; ízlel egy ételt, amelyet meg nem csökkent a mohóság; átölel egy tárgyat, amelytől el nem fordul a ráúnás. Íme, ezt szeretem, amikor Istenemet szeretem.”

Mit értsünk ezen szellemi érzékeken? Nekünk úgy tetszik, hogy ezek nem egyebek, mint a *Szentlélek ajándékainak*, főleg az értelem és a bölcsesség ajándékának, *hatásai*. Így a látás és a hallás érzéke az értelem ajándékához tartozik, mert ez az ajándék képesít bennünket arra, hogy meglássuk az isteni dolgokat, és meghalljuk a szívünkhöz beszélő Istent. A többi három érzék a bölcsesség ajándékához tartozik, mert ez képesít arra, hogy ízleljük Istent, érezzük tökéletességeinek illatát, és érintkezésbe jöjjünk vele, mintegy szellemileg átfogjuk, megöleljük, azaz tapasztalati szeretettel szeressük.

Ilyen módon összhangzásba lehet hozni egymással Szt. Ágoston és Szt. Tamás, P. Poulain és Garrigou-Lagrange tanítását.

IV. § A Szentlélek gyümölcsei és a boldogságok

Az ajándékokkal összefüggnek a Szentlélek gyümölcsei és a boldogságok, mert kiegészítik ezeket. Éppen így a kegy-ajándékok, amelyek némileg hasonlítanak a Szentlélek ajándékaihoz ([1514. pont](#)).

I. A Szentlélek gyümölcsei

1359. Ha az ember közreműködik a kapott kegyelmekkel, amelyek működésbe hozzák a belénk öntött erényeket és a Szentlélek ajándékait, akkor *erényes cselekedeteket* végez. Ezek kezdetben tökéletlenek ugyan és nehezen is mennek, de később egyre könnyebbek és élvezetesebbek lesznek. Az erények gyakorlata hovatovább szent örömmel tölti el a lelket. Ezek az örömei a Szentlélek gyümölcsei, amelyeket tehát így lehet meghatározni: *olyan erényes cselekedetek, amelyek elérték a tökéletességnek bizonyos fokát, és a lelket szent örömmel töltik el.*

Szent Pál kilenc ilyen gyümölcst sorol fel; ezek: *szeretet, öröm, békesség, türelem, nyájasság, jóság, hit, szelídség, megtartóztatás.*¹²⁶¹ De nem akart teljes felsorolást adni; és Szt. Tamás joggal jegyzi meg, hogy ez a szám jelképes, és jelenti mindazon erényes cselekedeteket, amelyekben a lélek szellemi örömet talál.¹²⁶²

1360. Ezek a gyümölcsök abban különböznek az erényektől és az ajándékoktól, hogy *cselekedetek*, míg amazok *képességek*. De nem lehet minden erényes cselekedetet gyümölcsnek nevezni, hanem csak azokat hívjuk így, amelyek lelki örömmel vannak egybekötve. Az erényes cselekedetek kezdetben nagy erőfeszítést kívánnak, és azért van bennük bizonyos fanyarság, akárcsak az éretlen gyümölcsben. De ha valaki huzamos időn keresztül gyakorolta már az erényeket, akkor már nem érzi ezt a nehézséget: már könnyen megy az erényes cselekedet, sőt

¹²⁶⁰ *Confess.*, 1. X, c. VI.

¹²⁶¹ *Gal* 5,22-23. – A *Vulgata* tizenkettőt sorol fel: „A lélek gyümölcse pedig: szeretet, öröm, békesség, türelem, nyájasság, jóság, hosszútűrés, szelídség, hit, szerénység, megtartóztatás, tisztaság.” Tehát hármat tesz még hozzá (amelyek különben a többiben már benne foglaltatnak); ezek: a hosszútűrés, a szerénység és a tisztaság.

¹²⁶² *Sum. theol.*, I^a II^{ae}, q. 70, a. 2.

élvezettel végzi az ember, mint általában minden olyan cselekvést, amelyhez hozzá szokott. Ekkor nevezik az erényes cselekedetet a Szentlélek gyümölcének.

Ha tehát kitartóan ápoljuk az erényeket és az ajándékokat, akkor elnyerjük a gyümölcsöket és általuk a boldogságokat, amelyek már előhírnökei az örök boldogságnak.

II. A boldogságok

1361. A boldogságok ráteszik a koronát arra a műre, amelyet Isten bennünk létesít. Ezek is, mint a gyümölcsök, *cselekedetek*, de olyan tökéletesek, hogy inkább az ajándékokból látszanak fakadni, mint az erényekből; ezek is *gyümölcsök* tehát, de olyan tökéletesen érettek, hogy már előízét adják a mennyei boldogságnak; ezért nevezik őket boldogságoknak.

Krisztus Urunk a hegyi beszédében hétre vezeti vissza a boldogságokat; ezek: a lelki szegénység, a szelídség, a sírás, az igazságnak éhezése és szomjúhozása, az irgalmasság, a tiszta szívűség, a türelem az üldözések közepette. De itt is el lehet mondani, hogy ez a szám jelképes: a többi is mindet jelenti, amelyek itt nincsenek felsorolva.

Ezek a „boldogságok” nem adnak teljes és tökéletes boldogságot; inkább eszközök arra, hogy eljussunk az örök boldogságra. De igen hathatós eszközök: mert amikor az ember boldogan vállalja a szegénységet, gyakorolja a tisztaságot, szelídséget, alázatosságot; amikor annyira tud már magán uralkodni, hogy imádkozik ellenségeiért és örömmel öleli át a keresztet, akkor tökéletesen utánozza Krisztus Urunkat, és gyors léptekkel halad az üdvösség útján.

1362. Összefoglalás. A Szentlélek ajándékai, ha kellőleg ápoljuk őket, *bevezetnek az egyesülés útjára*. Mert: 1) képesekké tesznek bennünket arra, hogy az összes *isteni és erkölcsi erényeket* a legmagasabb fokban gyakoroljuk, és így egyesítenek Istennel, lassankint Isten mintájára alakítanak át, mert segítségükkel egyre jobban utánozzuk Isten tökéletességeit. 2) Előidéznek bennünk azt a *fogékonyságot*, azt a tanulékonyt, amely lehetővé teszi a Szentléleknek zavartalan működését bennünk. Ezeknek az ajándékoknak észrevétlen hatása alatt, néha észrevehető segítsége mellett, végre képesek leszünk az egyszerűsített elmélkedésre, amelyről mondjunk szintén egy szót.

II. cikkely: Az egyszerűsített elmélkedés¹²⁶³

1363. Az egyszerűsített elmélkedést (*raison de simplicité*) Bossuet nevezte így el, de különböző elnevezések alatt ismeretes volt az jóval előtte is.

1) Szent Terézia *elmerülő elmélkedésnek* nevezi. Ez az elmerülés cselekvő: a lélek itt összeszedi különféle képességeit, összpontosítja őket, hogy elmerüljön Isten szemléletében, őt hallgassa, szeresse. Van szenvedőleges elmerülés is, erről majd a második fejezetben lesz szó.

2) Többen így is nevezik: *az egyszerű tekintet elmélkedése*. *Isten egyszerű jelenléte, egyszerű megpihenés Istenben, a hitnek egyszerű látása*. Mert itt a lélek szeretettel szegezi tekintetét Istenre, jelenlétében megpihen, és a hitnek egyszerű látásával szemléli és szereti.

3) Bossuet *egyszerűsített elmélkedésnek* nevezi, mivel mindent egyszerűsít: az elmélkedésben használt okoskodásokat, a felindított érzelmeket, sőt az egész keresztény életet.

4) A karmeliták és velük sok XVII. századbéli író *szerezett szemlélődésnek* nevezik, hogy megkülönböztessék a belénk öntött szemlélődéstől.

¹²⁶³ BOSSUET, *Manière courte et facile pour faire l'oraison en foi, et de simple présence de Dieu*; THOMAS DE JESU, *De contemplatione divinâ*; VEN. LIBERMANN, *Ecrits spirit.*, *De l'oraison d'affection; Instruct. aux missionnaires*, ch. V, art. II; P. POULAIN, *Grâces d'oraison*, ch. II; D. V. LEHODEY, *Les voies de l'oraison*, IIe Part., ch. VIII; A. TANQUEREY, *L'oraison de simplicité, Vie spirit.*, déc. 1920, p. 161-174.

Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° *hasznát*; 3° *gyakorlásának módját*; 4° *a tulajdonképpeni szemlélődéshez való viszonyát*.

I. § Az egyszerűsített elmélkedés mibenléte

1364. Nagyon jól írta le Bossuet ezt az elmélkedést:

„Szokjunk hozzá ahhoz, hogy lelkünket Istenre és a mi Urunk Jézus Krisztusra vetett egyszerű és szerető tekintettel tápláljuk; és hogy ezt elérjük, szépszerével fenn kell hagynunk az okoskodással, az összetett értelmi munkával és az érzelmek sokféleségével; ehelyett legyen a lelkünk egyszerű, tisztelettudó és figyelmes, hogy egyre jobban közelítsen Istenhez, első létesítőjéhez és végső céljához... Az okoskodó elmélkedés nagyon jó a maga idejében és nagyon hasznos a lelki élet kezdetén; de itt nem szabad megállni, mert a lélek, ha kitartó az önmeggyőzésben és az összeszedettség gyakorlatában, jutalmul rendesen megnyeri az elmélkedésnek egy tisztultabb és bensőségesebb fajtát, amelyet *egyszerűsített elmélkedésnek* lehet nevezni; ez egy egyszerű látás, már önmagában véve is szerető tekintet és ráfigyelés valamely isteni tárgyra, legyen az Isten maga, vagy valamely titka, avagy bármilyen más keresztény igazság. A lélek elhagyja tehát az okoskodást és édes szemlélődésbe merül, amely eltölti békességgel, figyelmessé és fogékonnyá teszi a Szentlélek működéseivel szemben, és azokkal az isteni sugallatokkal szemben, amelyeket vele közöl: keveset tesz, és sokat kap; munkája édes és mégis eredményesebb; és mivel egyre jobban közeledik minden világosság, minden kegyelem és minden erény forrásához, egyre többet is merít belőle.”

Ezek szerint ez az elmélkedés két tényt foglal magában; ezek: *szemlélés* és *szeretet*. Szemléljük Istent, vagy valamely isteni tárgyat, hogy szerethessük, és szeretjük, hogy jobban szemlélhessük. Ha ezt az elmélkedést összehasonlítjuk az okoskodó és az érzelmes elmélkedéssel, háromféle egyszerűsítést találunk benne; amiért megérdemli a Bossuet-tól kapott nevét.

1365. 1° **Az első egyszerűsítés** abban áll, hogy egyre kevesbednek, végre egészen meg is szűnnek az *okoskodások*, amelyeknek olyan nagy szerepük volt a kezdők elmélkedésében. A kezdőknek mélységes meggyőződésekre volt szükségük, és másrésről nem voltak még hozzászokva a jámbor érzelmekhez; azért ezeknek előbb szükségük volt arra, hogy hosszasan elmélkedjenek vallásunk alapvető igazságairól, a főbb keresztény erények mibenlétéről; szükségességéről, gyakorlásuk módozatairól, és csak azután törhettek fel bennük a hálának és szeretetnek érzelmek, a bánat, az alázatosság érzületei, az erős fogadások, az esengő, kitartó kérések. **a)** De eljön az idő, amikor ezek a meggyőzések annyira gyökeret vertek a lelkünkben, hogy mintegy hozzátartoznak, vérünkbe mennek át. Ilyenkor elég *egy-két pillanat*, hogy emlékezetünkbe idézzük azokat; és máris készségesen, könnyedén fakadnak fel bennünk a nevezett érzelmek. Ezen a fokon elmélkedésünk már érzelmi lesz.

1366. b) Későbbben még egy egyszerűsítés következik el: a pár pillanatnyi megfontolást felváltja az értelem *beható tekintete*. Nehézség nélkül és mintegy mélységes belepillantással ismerjük meg az alapvető igazságokat. Mármost: ha hosszú időn keresztül elmélkedtünk a lelki élet igazságain, ezek olyan világosak és olyan bizonyosak lesznek előttünk, akár az alapvető igazságok, és ezeket is úgy fogjuk fel, mint az alapvető igazságokat: egy átható tekintettel, könnyen, kedvvel, és nincs szükségünk arra, hogy aprólékosan elemezzük. Így ez a fogalom: *Miatyánk*, kezdetben sok megfontolásra szorul, hogy kiérezzük belőle egész jelentését; későbbben egy szempillantásra olyan gazdagnak, kiadónak tűnik fel, hogy hosszan, szívesen időzünk mellette, mert élvezni akarjuk minden édességét.

c) Néha az is előfordul, hogy a lélek megelégszik azzal, hogy csak egy *futó tekintetet* vessen Istenre, vagy az isteni dolgokra, mert ez már elég ahhoz, hogy érezze Istennek békés, boldogító jelenlétét és figyelmessé legyen a Szentlélek minden szózatára. Ilyenkor nem sokat tevékenykedik sem értelmével, sem akaratával, hanem ráhagyja magát az Istenre és kész teljesíteni annak minden akaratát.

1367. 2° Hasonló egyszerűsítést lehet elérni **az érzelmek** terén is. Kezdetben ezek számosak, sokfélék, gyorsan változók: szeretet, hála, öröm, részvét, bűnbánat, vágy a jobb élet után, Isten segítségének kérése stb. **a)** De nemsokára egyetlen érzelem kitart öt, tíz percig is: pl. az a gondolat, hogy Isten a mi Atyánk, heves szeretetet gyújt ki a szívben, amely, anélkül hogy sok szóban nyilatkoznék meg, percekig egészen eltölti a lelket, át meg áthatja, és nemes elhatározásokra indítja. Igaz, hogy ez most még nem képes kitölteni az egész elmélkedést, azért tovább kell menni, más érzelmet kell felindítani, nehogy helyet engedjünk a szórakozásnak, vagy bizonyos tétlenséggel töltsük el időnket. Hanem most már mindegyik érzelem huzamosabb ideig tart, úgy, hogy nem kell nagyon szaporítani őket, mint valaha.

1368. b) Ezek között az érzelmek között lesz egy, amely *uralkodóvá* lesz, egyre visszatér a lélekbe, és olyanná lesz, mint a rögeszme: minden más érzelem ekörül csoportosul és ennek van alárendelve. Némelyeknél ez az a részvét, szeretet és áldozatra-készség, amellyel eltölti Krisztus Urunk szenvedésének szemlélete: „*Ki szeretett engem és önmagát adta érettem.*”¹²⁶⁴ Másoknál az oltáriszentségben élő Krisztus szeretete lesz a szív központjává; az ilyen emberek egyre visszatérnek erre a fohásra: „*Imádlak szent istenség...*” Vannak, akiket leginkább az a gondolat ragad meg, hogy Isten jelen van a lelkükben, és azért nem szűnnek meg őt dicsőíteni az egész napon át: „*Hozzá megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.*”¹²⁶⁵ „*Isten temploma szent, ti vagytok az.*”¹²⁶⁶ „*Dicsőítétek és hordozátok az Istent testetekben.*”¹²⁶⁷

Nagyon szépen fejti ezt ki P. Massoulié:¹²⁶⁸ „Amikor a lélek meggondolja, hogy nemcsak az a tisztesség jutott neki, hogy Isten jelenlétében lehet, hanem az a boldogság is, hogy őt magamagában bírhatja, ez a gondolat élénken áthatja, és mélységes összeszedettségbe meríti. Szemléli a szeretetnek és a fölségnek ezt az Istenét, és az egész Szentháromságot, aki belé jönni és benne, mint templomában lakni kegyeskedik. Végtelen gyönyörűséggel szemléli, élvezi ennek a birtoknak örömét és kimondhatatlan megnyugvást talál benne, mert látja, hogy minden vágya beteljesült, amennyire csak lehet a földön, mert mit is tudna nagyobbát óhajtani és remélni a lélek, mint hogy bírja Istent?”

1369. 3° Ez az egyszerűsítés kiterjed nemsokára **az egész életre**: „Ez az elmélkedés kezdődjék meg reggel a felébredés után, mondja Bossuet; indítsuk fel a hitet Istenben, aki mindenütt van, és Jézus Krisztusban, akinek tekintete akkor sem hagyna el bennünket, ha a föld középpontjába volnánk süllyedve”. Azután tartson egész napon át. Miközben az ember mindennapi teendőit végzi, Istenre tekint, őt szereti. Az egyházi imádságokban, valamint magán-imádságainkban ne annyira a szavak jelentésére legyünk figyelemmel, hanem a bennünk lakozó Istenre. Mindenekelőtt azt keressük, hogy tanúsíthassuk iránta érzett szeretetünket. A lelkiismeret megvizsgálása is egyszerűsödik: hirtelen tekintettel azonnal látjuk hibánkat, mihelyt elkövettük, és meg is bánjuk haladék nélkül. A tanulást és az apostolkodást úgy végezzük, mintha imádság volna: Isten jelenlétében, azzal az égő vággyal, hogy őt

¹²⁶⁴ Gal 2,20.

¹²⁶⁵ Jn 14,23.

¹²⁶⁶ IKor 3,17.

¹²⁶⁷ IKor 6,20.

¹²⁶⁸ *Traité de la véritable oraison*, 3 Part., ch. X.

megdicsőítsük: *Isten nagyobb dicsőségére*. Ne legyen olyan közönséges cselekedetünk, amelyet át nem itatunk a hitnek és a szeretetnek illatával, hogy minden cselekvésünk jóillatú áldozat legyen, amelyet szüntelenül bemutatunk: „*lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által.*”¹²⁶⁹

II. § Az egyszerűsített elmélkedés haszna

1370. Ennek az elmélkedésnek az a legnagyobb előnye, hogy általa egyszerűsödik egész lelki életünk, és így közelebb jut az isteni élethez. A mi lelki életünknek is két tengelye lesz: Isten dicsősége és a lelkek üdvössége.

1° **Isten dicsőségén** épít az ember egész napon át. Ez az egyszerű szerető tekintet, amelyet gyakran vetünk Istenre, jobban megismerteti és megszeretteti velünk Istent, mint bármely hosszadalmas elmélkedés: az ember megfélelkezik önmagáról, és még inkább a teremtményekről, vagy legalább is az ember csak Istenhez való viszonyukban látja őket, ahogyan a tudomány ajándéka bemutatja ([1341. pont](#)). Az élet így egy állandó istentisztelet lesz, a hála és szeretet ténye, úgy, hogy elmondhatjuk mi is Szűz Máriával életünk minden pillanatában: „Magasztalja az én lelkem az Urat.”

1371. 2° Ezzel a **lélek üdvössége** is jobban művelődik. **a)** A lélek, mivel huzamosabb időn keresztül összpontosítja figyelmét egy-egy vallási igazságra, *jobban megismeri Istent*, és mivel ez a szemlélet szeretettel van egybekötve, *égyőbb szeretettel* is szereti Istent, bensőségesebben egyesül vele, és ezzel magába vonzza Istennek tökéletességeit és Jézus Krisztus erényeit.

b) Akkor könnyebb lesz *felszabadulni* a teremtmények járma alól: ha az ember állandóan Istenre gondol, a teremtmények csak annyiban fognak neki számítani, amennyiben lépcsőül szolgálnak Istenhez. Önmagukban véve semmik, nyomorúságok, és csak annyiban érdemlik meg becsülésünket, amennyiben Istennek valamely tökéletességéből részesedtek és bennünket a tökéletességek forrása felé irányítanak és vezetnek.

c) Az *alázatosság* könnyebb lesz: az isteni világosság fényénél tisztán látjuk, hogy semmi vagyunk és bűn, és azért örülünk, hogy hibáink alázatos bevallásával dicsérhetjük Istent, akit egyedül illet minden tisztelet és dicsőség: *Soli Deo honor et gloria, mihi autem ignominia et confusio*. Ahelyett, hogy különbnek tartanánk magunkat másoknál, az lesz a véleményünk, hogy legutolsók vagyunk a bűnösök között; azért készek vagyunk arra, hogy szeretettel elviseljünk minden megpróbáltatást és megaláztatást.

Mondhatjuk tehát, hogy az egyszerűsített imádság különösképpen segít bennünket abban, hogy Istent dicsőítsük, és lelkünknek üdvösségét előmozdítsuk.

1372. Néhány nehézség megoldása. a) Néha azt vetik ezen elmélkedés ellen, hogy *előmozdítja a tétlenséget*. Szent Terézia így felel erre az ellenvetésre: „Visszatérve azokra, akik okoskodva elmélkednek, azt mondom nekik, hogy ne fordítsák egész idejüket ilyen elmélkedésre, bármennyire hasznos is legyen az egyébként. Mivel kedvet találnak benne, azt képzelik, hogy az ő számukra nincsen is vasárnap, és hogy minden percüket munkára kell szentelniük. Minden egyéb, így gondolják ezek, csak idővesztegetés. Nos, én úgy tekintem ezt a veszteséget, mint igazi nyereséget. A fentebb említett módon lélekben járuljanak Jézus Krisztus színe elé, ott anélkül, hogy értelmüket megerőltetnék, beszélgessenek vele, örvendjenek társaságának; ahelyett hogy okoskodni kezdenének, elégedjenek meg azzal, hogy előadják szükségleteiket és azokat az okokat, amelyek miatt Jézus Krisztusnak joga volna, hogy ne tűrje őket közelében. Jól teszik azonban, ha keresik a változatosságot, nehogy a lélek

¹²⁶⁹ 1Pét 2,5.

beleunjon az állandóan egyforma táplálékba. Ezek, amelyekről én beszélek, rendkívül ízletesek és hasznosak: ha egyszer megtetszettek a léleknek, tartalmaz és éltető táplálékot talál bennük, amelynek igen nagy értéke s előnyei vannak.”¹²⁷⁰ A lélek nem marad tehát tétlen: igaz, hogy nem okoskodik, de szemlél, szeret, dicséri az Istent, magát odaadja; és ha egy pillanatra csendben is van, ez csak azért történik, mert figyel Isten szavára. Amikor Isten megszűnik beszélni, újra felindítja érzelmeit és így sohasem tétlenkedik.

1373. b) Mások az vetik ellen, hogy aki így állandóan egy tárgyra irányítja figyelmét, megerőlteti a fejét és *kimerül*. – Szó sincs róla, ez igazi veszedelem volna. Így járna az, aki kellő előkészület nélkül akarna hozzákezdeni ehhez az elmélkedéshez, és fejének megerőltetésével akarna megmaradni mellette. De éppen ezt kell kikerülni, mondja Bossuet:¹²⁷¹ „Jegyezzük meg, hogy nem szabad a fejünket gyötörni, sem a szívünket túlságosan felzaklatni; hanem alázatosan és egyszerűséggel kell elfogadni azt, ami kínálgatik értelmünknek, anélkül, hogy ilyen mesterséges erőfeszítéseket tennénk, amelyek nem is valóságos és alapos erőkifejtések, hanem inkább csak képzeltek. Hagyjuk, hadd vonzzon szelíden magához az Isten, és azután hagyatkozzunk egészen az ő Lelkére.” Nincs annak tehát semmi értelme, hogy az ember erőszakos kísérleteket tegyen, hanem kövesse szépszerével a kegyelem útmutatását, és amikor egy gondolatot már kimerített, térjen át egy másikra, és ne akarjon minden áron megmaradni az előzőnél. Akkor az egyszerűsített elmélkedés, ahelyett, hogy kínzó fáradság lenne, édes pihenés lesz, amelyben a lélek átengedi magát a Szentlélek behatásának. Mindezt jobban meg fogjuk érteni, ha tudjuk, hogyan kell végezni ezt az elmélkedést.

III. § Hogyan végezzük az egyszerűsített elmélkedést

1374. 1° Meghívás erre az elmélkedésre. Hogy az ember rendszeresen ilyen elmélkedést végezzon, ahhoz szükséges, hogy meglegyenek benne azok az előfeltételek, amelyek az egyesülés útján megkívánatnak ([1293. pont](#)). Ha azonban csak időről-időre végez az ember ilyen elmélkedést, ahhoz elegendő a kegyelem ösztönzése.

Ennek az isteni meghívásnak *jelei* vannak; ezeket kettőre lehet visszavezetni: **a)** Ha az embernek *nincsen kedve* az okoskodó elmélkedéshez, és hozzá még nem is sok hasznot húz belőle. Természetesen feltételezzük, hogy buzgó lélekről van szó, aki komolyan igyekszik jó elmélkedést csinálni; nem pedig egy lanyha lélekről, amely nem akar magasabb lelki életet élni. **b)** Ha bizonyos *vonzódást* érez az egyszerűsített elmélkedés iránt; ha Istent szemlélni kívánja, jelenlétében óhajt tartózkodni, és ebből az elmélkedésből nagyobb lelki hasznot merít.

A gyakorlatban, ha a buzgó lelkivezető látja, hogy valamelyik lelki gyermekének igen nehezen megy az okoskodó elmélkedés és az érzelmek sokfélesége, akkor fejtse ki nagy vonalakban az elmélkedésnek ezt a módját, és ajánlja neki, hogy tegyen kísérletet; azután pedig számoljon be neki az eredményről. Ha az eredmény jó, folytassa.

1375. 2° Hogyan végezzük az elmélkedést. Ennek az elmélkedésnek voltaképpen nincs módszere, mert itt nem kell egyebet cselekedni, mint szemlélni és szeretni. Mindazonáltal adhat az ember néhány tanácsot azoknak a lelkeknek, amelyek ilyen elmélkedést akarnak végezni, és az Isten színe előtt meg akarnak pihenni. Ezeket a tanácsokat a lelki gyermekek jelleméhez, lelki előkészületéhez, természetes hajlamaihoz kell alkalmazni.

a) Azoknak, akiknek szükségük van arra, hogy tekintetüket valamely *jámbor tárgyra* irányozzák, azt tanácsoljuk, hogy nézzenek a keresztre, az oltárszekrényre, egy olyan szent

¹²⁷⁰ *Vie*, ch. XII, p. 171. – Vö. P. DUPONT, *Vie du. P. Balthazar Alvarez*, ch. XLI.

¹²⁷¹ *Opuscule de la meilleure manière de faire oraison*, t. VII, éd. Vivès, p. 501.

képre, amely figyelmüket Istenre tudja irányítani. Ahogyan az arsi plébános mondja: „nem kell sokat beszélni, hogy jól imádkozzunk. Tudjuk, hogy ott van a jó Isten a szent oltárszekrényben; átadjuk neki a szívünket, örvendünk szent jelenlétének; ez a legjobb imádság.”¹²⁷²

b) Azok, akiknek élénk képzelőtehetségük van, állítsanak lelki szemek elé valamely *evangéliumi jelenetet*, nem részleteiben, mint régebben, hanem egészében, pl. Jézus Krisztust az Olajfák hegyén vagy a Kálvárián; szemléljék szeretettel, mint szenved érettünk; azután mondják: „*Szeretett engem és önmagát adta értem.*”¹²⁷³

1376. c) Vannak olyanok is, akik szeretnek *lassan elolvasni* valamely részletet a szentírásból, elmondani egy imádságot, és azt ízlelik, élvezik. Ezt ajánlja Szt. Ignác is az imádság második módjáról szóló fejtegetésében ([993. pont](#)); és a tapasztalat azt mutatja, hogy sok lelket az elmélkedésnek ez a módja vezet bele az egyszerűsített elmélkedésbe. Ezeknek tanácsolni kell, hogy csináljanak egy gyűjteményt a legszebb szövegekből, amelyeket valamikor élveztek, és használják fel ezt úgy, ahogyan a Szentlélek majd beadja nekik.¹²⁷⁴

1377. d) Az érzelmes lelkeknek azt ajánljuk, hogy indítsák fel magukban *a szeretetnek gerjedelmét*, hozzátéve mindig valamely indítóokot is, pl.: „Szeretlek téged, Istenem, teljes szívemből, mert te maga a jóság vagy, te a végtelen jóság vagy...”; élvezzék hosszasan ezt a pár gondolatot. Vagy pedig gondoljanak Jézusra és gondolják meg, mennyi jogcíme van neki arra, hogy mi szeressük: „Szeretlek téged, Jézusom, mert te vagy a szeretetreméltóság maga; te vagy az én Uram, azért engedelmeskedni kívánok neked; te vagy az én pásztorom, azért követni kívánlak téged és táplálkozni belőled; te vagy az én orvosom, azért bízom tebenned; te vagy az én Megváltóm, azért áldlak téged és csatlakozom hozzád; te vagy az én fejem, azért egy testté kívánok lenni veled; te vagy az én leghűségesebb barátom, azért mindenkinél jobban szeretlek téged és szeretni is kívánlak mindörökké.” – Hasznát venni annak az egyszerű imádságnak is, amelyet Olier¹²⁷⁵ hagyott örökségül tanítványainak: Jézus a szemem előtt: „Legyünk telve tisztelettel és hódolattal ilyen isteni és szent dolog iránt; és miután átjárta a szívünket a szeretet, a dicséret és más köteles érzelem, álljunk meg egy ideig csendben előtte.” Jézus a szívünkben: kérjük meg Jézus lelkét, szálljon belénk, tegyen minket hasonlókká ezen isteni mintaképhez: „Átadjuk magunkat neki, hogy az ő jószága legyen, és az ő erényei éltsenek; erre egy ideig még csendben megmaradunk közelében, hogy átjárjon bennünket az ő isteni kenete.” Jézus a kezünkben, és azt akarja, „hogy az ő isteni akarata teljesedjék bennünk; mert mi az ő tagjai vagyunk, tartozunk alárendelni magunkat a mi fejünknek, és nem szabad más indulatnak lenni bennünk, mint amelyet Jézus Krisztus ad nekünk, aki a mi életünk és mindenünk; aki betölti a mi lelkünket az ő Lelkével, az ő erényével, az ő erejével; ő cselekedjék bennünk és általunk mindent, amit csak kíván tőlünk.”

1378. e) Vannak olyan lelkek, amelyekben *az akarat* visz uralkodó szerepet. Ezek nem tudnak okoskodni, és mikor a lelki szárazság állapotában vannak, képtelenek kicsiholni

¹²⁷² *Vie par MONNIN*, I. ch. IV.

¹²⁷³ *Gal 2,20.* – Szent Terézia Önéletrajzában (XIII. feje.) ad nekünk egy példát az elmélkedésnek erről a módjáról: Miután felszólította a nővéreket, hogy elmélkedjenek az oszlophoz kötött Úr Jézusról, így szól: „De nem kell kimeríteni az embernek magát, hogy megállás nélkül folyton rágódjék az elmélkedési tárgyon: értelmünkkel csendben is kell állanunk az Úr Jézus mellett. A lélek igyekezzék elteni attól a gondolattól, hogy őt nézi; legyen társává, beszéljen hozzá, intézzon hozzá kéréseket; boruljon le lábaihoz; örvendjen jelenlétének; ismerje be, hogy méltatlan arra, hogy az ő jelenlétében legyen. Ha idáig eljut, ha az elmélkedés megkezdése óta nem is jutott volna el tovább, nagy hasznot merít belőle.”

¹²⁷⁴ P. S. JURE összeállított egy ilyen kis gyűjteményt: *Le Maître Jésus Christ enseignant les hommes*, címen; használható még: V. P. CHEVRIER, *Le disciple*.

¹²⁷⁵ *Introduction*, ch. IV.

érzelmeket a szívükből. Az ilyeneknek megfelelő egyszerűsített elmélkedést így írja le P. Piny:¹²⁷⁶ „Ez az elmélkedés abban áll, hogy az elmélkedés egész idejét arra akarják fordítani, hogy szeressék az Istent, és pedig hogy szeressék jobban, mint önmagukat; hogy szeretetből akarjanak hozzá imádkozni; hogy az ő isteni akarataira akarjanak hagyatkozni... Meg kell jegyezni, hogy a szeretetnek az az előnye a legtöbb más erénnyel és egyesüléssel szemben, hogy ha szeretni akarunk, akkor már szeretünk is, hogy ha valóságos akarással szeretetben alkalmazkodni akarunk annak akaratahoz, akit szeretni akarunk, akkor már létre is jött ez az egyesülés ezzel az akarati ténnyel: hiszen a szeretet nem egyéb, mint érzelmes akarati tény.”

1379. f) Ebben az elmélkedésben is ki van téve az ember az *elszórakozásoknak* és a *szárazságnak*, mint az érzelmes elmélkedésben. Ilyenkor meg kell alázkodnunk, és fel kell ajánlani Istennek azt a szenvedést, amelyet érzünk, és mindennek dacára igyekeznünk kell, hogy megmaradjunk Istennek jelenlétében; vessük magunkat alá készségesen az ő akaratainak. A szórakozottság meg tudja akadályozni a gondolatot abban, hogy Istenre irányuljon, de nem az akaratot, mert ez Istennel egyesülve marad, a szerteszálló képzetek ellenére is.

1380. 3° Előkészület és befejezés. **A)** Kérdezhetné valaki, hogy az egyszerűsített imádságnál is elő kell-e készíteni a tárgyat. A válasz csak az lehet, hogy *általában igen*. Tudjuk, hogy de Sales Szt. Ferenc tanácsolta Chantal Szt. Franciskának, hogy készítse elő az elmélkedést: „Nem mondom, hogy miután már az ember előkészítette az elmélkedést és elmélkedés közben jön ösztönzése arra, hogy az elmélkedésnek erre a fajtájára térjen át, hogy meg ne tegye; de módszerré tenni, hogy az ember ne csináljon előkészületet, ez nekem kissé furcsa, valamint az is, hogy valaki eltávozzon Isten színe elől hálaadás, felajánlás, kérés nélkül. Mindez lehet hasznos valamikor, de hogy ez legyen a szabály, bevallom, ettől kissé visszariadok.” Ez a tanács igen bölcs: mert ha elkészítettünk már valami tárgyat, ez nem akadályozza meg a Szentlelket, hogy egy másikat sugalmazzon, ha neki tetszik; ha pedig nem tetszik, akkor az ember arról a tárgyról elmélkedik, amelyet előkészített.

1381. B) Ennek az előkészítésnek ki kell terjedni arra az *elhatározásra* is, amelyet tesz az ember az elmélkedés végén. Ezt jó már előtte való nap este meghatározni. Lehet, hogy a Szentlélek egy másikat sugalmaz, vagy egyszerűen csak arra ösztönöz, hogy adjuk át magunkat egész napra az Istennek. De annak is van haszna, amit az ember maga irányzott elő. Tegyük azonban hozzá, hogy mivel ebben az elmélkedésben minden egyszerűsödik, a legjobb elhatározás is egyszerű lesz, pl.: állandóan Isten színe előtt akarok élni, vagy: semmit sem fogok megtagadni Istentől; vagy: mindent szeretetből akarok végezni. Bármennyire általánosoknak is tűnjenek fel az ilyen elhatározások azok szemében, akik nem végeznek egyszerűsített elmélkedést, mégis éppen ellenkezőleg igen értékesek az olyan lelkek számára, akiket Isten ezen az úton vezet, mert az Isten mintegy kötelezi magát, hogy az effajta elhatározást gyakorlativá teszi azokkal a további sugalmazásokkal, amelyeket a nap folyamán fog adni.

IV. § Az egyszerűsített elmélkedés és a belénk öntött szemlélődés közötti viszony

Hogy hűségesen fejtsük ki az általános tanítást ebben a kérdésben, kimutatjuk: 1° hogy az egyszerűsített elmélkedés alapján véve, a kezdetek kezdetén nem egyéb, mint *szerzett*

¹²⁷⁶ *L'oraison du cœur*, ch. I.

szemlélődés; 2° hogy kitűnő *előkészület* a belénk öntött szemlélődésre, és nem egyszer azzal végződik.

1382. 1° **Az egyszerűsített elmélkedés szemlélődés. a)** Így gondolta Bossuet is, mert miután leírta ezt az elmélkedést, így folytatja: „A lélek tehát, miután fennhagyott az okoskodással, édes szemlélődésbe megy át, amely eltölti békével, figyelmessé és fogékonyá teszi az isteni behatások és sugalmazások iránt, amelyeket a Szentlélek közöl vele.” Erre a következtetésre jutunk akkor is, ha összehasonlítjuk az egyszerűsített elmélkedést a szemlélődéssel. Ez utóbbit, amint mondtuk ([1298. pont](#)), így lehet meghatározni: az igazságnak egyszerű szemlélete; már pedig, mondja Bossuet, az egyszerűsített elmélkedés „egyszerű látás, már önmagában véve is szerető tekintet és ráfigyelés valamely isteni tárgyra;” tehát joggal lehet szemlélődésnek nevezni.

b) De nem belénk öntött szemlélődés, hanem szerzett, legalább is a kezdetek kezdetén, amikor még gyöngé és kihagyásokkal dolgozik. Ilyenkor csak pár percig tart és átadja a helyét más gondolatoknak és érzelmeknek. Csak lassan-lassan szokik hozzá a lélek, hogy Istent huzamosabb ideig és a maga egészében tudja szemlélni a hitnek egyszerű látásával, mint ahogyan a művész is csak azután szemlélni remekművét ilyen egységben, miután előbb a részleteket aprólékosan kidolgozta. Ebben a haladásban, úgy látszik, egy természetes lélektani folyamat játszódik le, amely mély hitet tételez fel; amelyhez bizonyára szükséges a Szentlélek ajándékainak észrevehetetlen befolyása, de nem szükséges Istennek rendkívüli közreműködése, tevékeny kegyelme.

1383. 2° Az egyszerűsített elmélkedés **jó előkészület** a belénk öntött szemlélődéshez. Mert a lelket olyan állapotba helyezi, amely igen figyelmessé és fogékonyá teszi a kegyelem behatásaival szemben: az ilyen lélek *facile mobilis a Spiritu Sancto*, könnyen mozdítható a Szentlélektől. Amikor tehát tetszeni fog az isteni jósnak, hogy egy még mélyebb elmerülést létesítsen a lélekben, hogy még egyszerűbb látást adjon neki, még égőbb szeretetet, akkor be fog lépni az egyszerűsített elmélkedés második szakaszába, amelyet Bossuet említett művének V. pontjában így ír le:

„Azután nem kell az embernek sokszerűnek lenni, nem kell felindítania mindenféle érzelmet és gerjedelmet, hanem legyen egyszerűen figyelmes Istennek erre a jelenlétére, maradjon az Isten tekintete alatt, és folytassa ezt a jámbor figyelmet és odaadást mindaddig, amíg az Úr Jézus erre kegyelmet ad, és ne igyekezzék egyebet cselekedni, mint csak azt, ami történik vele; mert ez az elmélkedés beszélgetés Istennel négy szemközt, és olyan egyesülés, amelyben magasabb módon megvannak a többi lelki gerjedelmek, és amely előkészíti a lelket a *szenvedőleges állapotra*, azaz arra, hogy *egyedül az Isten legyen az ő belsejének ura, és hogy ott különösebben működék, mint rendesen*; mert minél kevesebbet cselekszik a teremtmény, *annál hatalmasabban működik az Isten*; és mivel az Isten működése *pihenés*, a lélek ebben az elmélkedésben bizonyos tekintetben hasonlóvá lesz hozzá és csodálatos hatásokat vesz át tőle.”

Figyeljük meg ezeket a kitételeket, amelyeket aláhúztunk, és amelyek olyan világosan jelentik az Istennek hatalmas, rendkívüli behatását, és a léleknek szenvedőleges állapotát; itt már ugyanis a belénk öntött szemlélődésről van szó, és az elmélkedés, amely bizonyos tevékenységgel kezdődik, ti., az Istennek szerető szemléletével, nyugalomban, megnyugvásban végződik, amikor is az Isten jóval hatalmasabban működik, mint a lélek.

1384. Van tehát bizonyos folytonosság, *összefüggés* az egyszerűsített érzelmes elmélkedés között, amelyet az ember a hit szelleme által megszerezhet magának, és a nyugvás, a belénk öntött szemlélődés között, amelyet a Szentlélek ajándékai létesítenek a lélek közreműködésével. A kettő között lényeges különbség van ugyan, mert az egyik szerzett, a másik pedig belénk öntött elmélkedés; de van köztük összekötő kapocs, híd, és ez az

egyszerűsített elmélkedés, amely a hitnek egyszerű látásával kezdődik, de ha Istennek tetszik, a Szentléleknek behatására szemlélődésben végződik. Ennek az átalakulásnak nem kell okvetlenül bekövetkeznie, mert a belénk öntött szemlélődés mindenkor Istennek rendkívüli adománya marad, amelyre nem tudunk a magunk erejéből felemelkedni; de gyakran bekövetkezik, ha a lélek kellőképpen elő van készítve; mert az Istennek nincsen hőbb vágya, minthogy minél tökéletesebben egyesítse magával azokat az áldozatos lelkeket, akik semmit sem tagadnak meg tőle.

AZ ELSŐ FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA

1385. Az egyesülés útjának ez az első részlete már igen tökéletes. 1) A lélek állandó *érzelmes egyesülésben* van az Istennel, és igyekszik az erényeket a legtökéletesebb módon gyakorolni; ebben segítségére vannak a Szentlélek ajándékai, amelyek majd észre nem vehető, majd érezhető módon folynak be cselekedeteibe. Azok az ajándékok, amelyek vezető szerepet játszanak benne, most még a cselekvő ajándékok; így kívánja ezt a lélek hajlama, elfoglaltsága és a velük együtt működő isteni kegyelem vonzása. De a lélek már egyesülésben van az Istennel cselekedeteiben: érte, vele és kegyelmeinek behatása alatt dogozik és szenved. 2) *Elmélkedése már igen egyszerű:* A hit szemével tekint arra az Istenre, aki az ő Atyja, aki benne lakozik, és benne dolgozik. Mikor pedig szemléli, szereti is: ez a szeretet néha lelkes érzelmekben nyilvánul meg, máskor csupán az akaratnak tényeiben. Mert néha vannak a léleknek megpróbáltatásai; hozzáférkőzik a szárazság, úgy hogy egyebet nem tehet, csak azt mondja: Istenem, szeretlek, vagy legalább is szeretni akarlak; szeretetből teljesíteni akarom a te akaratodat, bármibe kerüljön is. 3) *Vannak pillanatok*, amikor a tudománynak, értelemnek és bölcsességnek ajándékai, amelyek rendszeren csak észrevétlenül dolgoznak, egyszerre csak hirtelenül kigyúlnak, mint a villám, és egy pillanatra édes nyugvást adnak a léleknek. Ez már bevezetés a belénk öntött szemlélődésbe.

II. fejezet: A belénk öntött szemlélődés¹²⁷⁷

Előbb kifejtjük a belénk öntött szemlélődésnek mibenlétét, azután bemutatjuk annak különféle fokozatait.

I. cikkely: Általános tudnivalók a belénk öntött szemlélődésről

I. § A belénk öntött szemlélődés mibenléte

Adjuk meg előbb meghatározását, azután mutassunk rá, *mi benne az Isten szerepe és mi a léleké.*

I. Meghatározása

1386. A) A régi szerzők általában nem különböztették meg a belénk öntött szemlélődést a szerzett szemlélődéstől, és így nem is adják külön annak a meghatározását Szent Tamásnak különböző cikkelyeiből, amelyeket erről a kérdéstről írt, azt lehet kivenni, hogy a szemlélődés egyszerű, közvetlen (intuitív) látása Istennek és az isteni dolgoknak, amely szeretetből fakad és szeretetre törekszik.¹²⁷⁸ De Sales Szt. Ferenc¹²⁷⁹ így határozza meg: „szerető, egyszerű és huzamos ráfigyelése az értelemnek az isteni dolgokra.”

B) Az újabb szerzők általában különbséget tesznek a szemlélődés kétféle faja között, és a belénk öntött szemlélődést így írják le XIV. Benedekkel: „az isteni dolgoknak egyszerű értelmi látása, amelyet édes szeretet kísér; mindkettő Istentől ered, aki különös módon értelmünket az isteni dolgok megismerésére, akaratunkat azok szeretetére fogja, és aki ezen cselekedetekhez közreműködik a Szentlélek két ajándékával, az értelem és a bölcsesség ajándékaival, amennyiben értelmünket élénk világossággal világosítja meg, és akaratunkat szeretetre gyullasztja.” Ez igen tartalmas leírás, amely jelzi, hogy mi a szerepe az Istennek, a Szentlélek ajándékainak és mi a szerepük a mi képességeinknek, az értelemnek és az akaratnak, amelyek bár be vannak fogva Istentől az ismeretre és a szeretetre, mégis szabadon működnek közre az isteni mozdítással. Jegyezzük meg azonban, hogy ez a meghatározás csak a kellemes szemlélődést öleli fel és nem terjed ki a száraz szemlélődésre is. Ha az ember olyan

¹²⁷⁷ S. THOMAS, II^a II°, 180-182; S. BONAVENTURA, *De triplici viâ; Itinerarium mentis ad Deum*; H. SUSO, *Horologium Sapientiae; Das Buch der Wahrheit*; B^s. J. RUYSBROECK, *L'ornement des nocces spirituelles*; GERSON, *La montagne de la contemplation; La théologie mystique speculative et pratique*; DENYS LE CHARTREUX, *De fonte lucis et semitis vitae; De contemplatione*; L. DE BLOIS, *Institutio spiritualis*; D. A. BAKER, *Sancta Sophia*; Ste THÉRÈSE, *Vida (Önéletrajz); Camino de perfection; Castillo interior (fr. Château de l'âme)*; S. J. DE CRUCE, *La montée du Carmel; La nuit obscure; La vive flamme d'amour*; S. FR. DE SALES, *De l'Amour de Dieu*, 1. VI-VII; ALVAREZ DE PAZ, *De vitâ spirituali*, t. III, lib. V; M. GODINEZ, *Praxis theologiae mysticae*; P. LALLEMANT, *Doctrine spirituelle*, VII° Principe; SCARAMELLI, *Direttorio mistico*; RIBET, *La Mystique divine*; P. DE MAUMIGNY, *Pratique de l'oraison mentale*, t. II; P. POULAIN, *Les grâces d'oraison*; D. V. LEHODEY, *Les Voies de l'oraison*, III° P.; A. SAUDREAU, *Les degrés*, t. II; *L'état mystique*; A. MEYNARD, *Tr. de la vie intérieure*, t. II; P. LAMBALLE, *La contemplation*; MGR FARGES, *Les Phénomènes mystiques*; F.-D. JORET, *La contemplation mystique d'après saint Thomas*; R. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect, chrét. et contemplation*.

¹²⁷⁸ *Sum. theol.*, II^a II°, q. 180, a. 3, o et ad 1; a. 7, o et ad 1: „Contemplatio pertinet ad ipsum simplicem intuitum veritatis... principium habet in affectu, in quantum videlicet aliquis *ex caritate* ad Dei contemplationem incitatur; et quia finis respondet principio, inde est quod etiam terminus et finis vitae contemplativae *habet esse* in affectu, dum scilicet aliquis in visione rei amatae delectatur, et ipsa delectatio rei visae amplius excitat amorem.”

¹²⁷⁹ *Amour de Dieu*, 1. VI, c. 3.

meghatározást akar, amely mind a kettőre áll, akkor azt kell mondania, hogy a belénk öntött szemlélődés *az Istennek és az isteni dolgoknak egyszerű, érzelmes és huzamos szemlélete, amely a Szentlélek ajándékainak és egy különös kegyelemnek hatása alatt történik, amely hatalmába ejti lelkünket, és olyan magatartást ad neki, amely inkább szenvedőleges, mint cselekvő.*

Hogy jól megértsük ezt a meghatározást, fejtjük ki, hogy *mi itt az Isten szerepe és mi az emberé.*

II. Az Isten szerepe a szemlélődésben

A szemlélődésben Istené a főszerep, mert egyedül az Isten képes hatalmába ejteni lelkünket és előidézni benne a szenvedőleges állapotot.

1387. 1° **Isten hívja meg a lelket** a szemlélődésre; mert ez minden misztikus író szerint *Istennek kegy-ajándéka*. Ezt tanítja Szt. Terézia is. Ő ugyanis ezt a szemlélődést gyakran nevezi természetfölöttinek. Márpedig a P. Rodriguez Alvareznek írt második jelentésében így magyarázza meg ezt a szót: „Természetfölöttinek azt nevezem, amit sem ügyességgel, sem erővel meg nem lehet szerezni, akármennyi munkát is fejtsen ki az ember. Az embernek magát erre előkészíteni, igen, ezt lehet, és kétségtelenül ez igen fontos pont.”¹²⁸⁰ Még jobban megérteti a dolgot ezzel a kedves összehasonlítással: „Az Istennek úgy tetszik, hogy a lélek kezdetben lépcsőről lépcsőre emelkedjék fel hozzá; később fogja ezt a kis galambot és a fészkébe teszi, hogy ott pihenjen.”¹²⁸¹

Ezt tanítja Keresztes Szt. János is. Két módszert különböztet meg: az egyik cselekvő, a másik szenvedőleges; ez utóbbi, amely nem más, mint a szemlélődés, szerinte „az, amelyben a léleknek nincsen sem kezdeményezése, sem saját tevékenysége; Isten működik benne, míg ő magát szenvedőlegesen viseli.”¹²⁸² Többször ismétli ezt a megkülönböztetést: „És a két állapot között akkora a különbség, mint az emberi munka és az isteni munka, a természetes cselekvési mód és a természetfölötti cselekvési mód között. – Az ilyen lelkek csakis a Szentlélek behatása alatt cselekszenek; ő a fő cselekvő, ő ezeknek a lelkeknek a vezetője, mozgatója, és nem szűnik meg örködni fölöttük; a lelkivezető nem egyéb, mint eszköz, hogy őket tökéletességre vezesse a hit és az isteni törvény szerint, azon szellem szerint, amelyet Isten kinek-kinek kioszt.”¹²⁸³ Ha tehát Istené itt minden kezdeményezés, ő az, aki mozgatja a lelkeket; ha ő a fő-cselekvő, míg a lélek csak eszköz, nyilvánvaló, hogy a lélek maga nem tudja előidézni ezt az állapotot, sem kiérdemelni szoros értelemben, *de condigno*, igazságosság alapján; mert ilyen módon csak azt lehet kiérdemelni, amit a jóságos Isten ilyen érdemeink tárgyává tett, tudniillik a megszentelő kegyelem gyarapodását és az örök életet.

Hogy a szemlélődés kegy-adomány, azt megengedi még az az iskola is, amely különben tanítja, hogy Isten minden embert meghív erre a szemlélődésre. Saudreau¹²⁸⁴ pl. miután kifejtette, hogy az elmélkedés nem haladja túl erőnket, hozzáteszi: „Nem lehet ugyanilyen módon bejutni a misztikus elmélkedésbe; bármily erőfeszítést tegyen is az ember, nem éri azt el, ha az isteni kedvezés fel nem emelte erre az igen érdemszerző állapotra.” – Igaz, hogy

¹²⁸⁰ *Œuvres*, t. II, Relation LIV, p. 295.

¹²⁸¹ *Vie*, ch. XVIII.

¹²⁸² *Montée du Carmel*, 1. I. ch. 13.

¹²⁸³ *Vive flamme*, Strophe III., v. 3, n. 8-9.

¹²⁸⁴ *L'État mystique*, 2. éd., k 1921, p. 19-20. – Ezt magyarázza P. JANVIER (Carême 1923. *Retraite*, 2 Instr.): „A belénk öntött szemlélődés kiváló és különös kegyelem, amelyre az ember nem jut el a maga erejéből, amelyet Isten annak ad, akinek akarja, akkor, amikor akarja, és olyan mértékben, amilyenben akarja.”

némelyikük úgy gondolja, hogy kiérdemelhetjük *de congruo*, méltányosság alapján, de az ilyen érdem nem veszi el még a kegy-adomány jellegét.

1388. 2° Ugyancsak **Isten határozza meg** a szemlélődés **idejét és módját**, valamint tartamát is. Mert egyedül ő juttatja a lelket a misztikus, szenvedőleges állapotba, amikor hatalmába ejti képességeinket, hogy azokban ő működjék a mi szabad beleegyezésünkkel. Ez tehát egy isteni megszállás. Mivel pedig Isten független Ura az ő adományainak, akkor ad, amikor akar, és úgy, amint akar.

1389. 3° A szemlélődésben az Isten főképpen a lélek azon részében fejti ki tevékenységét, amelyet a misztikusok ilyen neveken neveznek: *a lélek finom éle, a lélek csúcsa, az akarat csúcsa, a lélek benső mélye*. Ezekben a kifejezéseken értelmünk és akaratunk javát kell érteni. Azt az értelmet, amely nem okoskodik, hanem az igazságot egy tekintettel fogja fel, az értelem és a bölcsesség ajándékainak hatása alatt. Azt az akaratot, amely legegyszerűbb tényével szereti és ízleli az isteni dolgokat.

Tiszteletreméltó L. de Blois¹²⁸⁵ azt gondolja, hogy a léleknek ez a középpontja, ahol a szemlélődés végbemegy, sokkal mélyebben benn van és sokkal magasabb rendű, mint a három főképeség, mivel ez a forrása magának ennek a három képességnek... Benne maguk a felsőbbrendű képességek egy dolgot alkotnak; benne föltétlen nyugalom és tökéletes csend honol, mert oda be nem tud hatolni semmiféle tárgy-kép. Ebben a középpontban rejtőzik el az Isten képe, itt öltjük magunkra az istenszerűséget.

1390. 4° A léleknek ebben a középpontjában az Isten **ismeretet és egyben szeretetet létesít**. Az ismeret állításban, vagy tagadásban áll.

a) Ez az ismeret, *ha állító*, még ha homályos is, élénk hatást tesz a lélekre, mert mintegy tapasztalati. Ezt az ismeretet *négyféle* módon idézheti elő bennünk az Isten:

1) Úgy, hogy az ajándékok világánál felhívja a figyelmünket egy olyan gondolatra, *amely már bennünk van*, de amely még nem ragadott meg. Így pl. tudtuk már azelőtt is, hogy az Isten szeretet, de most íme, az isteni világosság fényénél úgy átértjük és úgy átéljük ezt a gondolatot, hogy egész valónkat eltölti és megrendíti.

2) Úgy, hogy két gondolatból, amelyek már bennünk vannak, segít *lehozni egy harmadikat*, amelyet ugyanez a világosság megragadóvá tesz. Így pl. abból, hogy Isten minden és mi semmik sem vagyunk, a Szentlélek most egyszerre megérteti velünk, hogy föltétlen szükségünk van alázatosságra: Én az vagyok, aki van, és te az vagy, aki nincs.

3) Úgy, hogy *tárgyképeket önt belénk*, amelyek éppen azért, mert Istentől erednek, tökéletesebben és megragadóbb módon ábrázolják az isteni dolgokat, mint a természetes tárgyképek. Ez történik bizonyos látomásokban és kinyilatkoztatásokban.

4) Úgy, hogy átmeneti módon megadja a léleknek az Isten boldogító *színelátását*. Szt. Tamás¹²⁸⁶ véleménye szerint ilyenben részesült Mózes és Szt. Pál, és némely szentatya szerint a Bold. Szűz Mária is.¹²⁸⁷

Ami azt az ismeretet illeti, amely tagadásban áll, ez bemutatja nekünk Istennek mindenfölöttiségét, és ezzel igen magas fogalmat ad Istentől, amint részletesen le fogjuk írni az [1398. pontban](#).

¹²⁸⁵ *L'institution spirit.*, ch. XII, t. II des Œuvres, p. 101-103.

¹²⁸⁶ *Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 175, a. 3, ad 1.

¹²⁸⁷ SUAREZ, in I^{am} c. 30, n. 18: „Az ilyen kegyelmeket nem szabad könnyen állítani, vagy kiterjeszteni. A Bold. Szűz Máriáról azonban jámborul hinni lehet; mert ha valakinek megadatott ez a kiváltság, akkor mindenképp neki adatott.”

1391. b) Isten kimondhatatlan *szeretetet* is létesít a lélekben: egy közvetlen szemléletben bemutatja neki, hogy ő és egyedül ő a legfőbb jó, és ezzel olyan ellenállhatatlan erővel vonzza magához, mint a mágnes a vasat, de anélkül hogy erőszakot venne szabadakarátán. Akkor a lélek azzal a lendülettel vonzódik Istenhez, amellyel a boldogságot keresi; de mégis szabadon, mivel ez a látás nem egészen világos, és azért nem veszi el az akarat szabadságát.

Ilyenkor tiszteletreméltó L. de Blois¹²⁸⁸ szerint a lélek mintegy magából kikel, hogy, mint a folyó az óceánba, egészen az Istenbe ömöljön, és elveszen az ő végtelenségében. „És ott önmagának meghalva élni fog az Istenben, úgy hogy semmit sem érez és semmit sem ismer, csak azt a szeretetet, amelytől meg van részegülve. Belevész az isteni végtelenség pusztájába és sötétségébe; de ide beleveszni annyit jelent, mint igazán megtalálni önmagát. Mert a lélek itt levet minden emberit, és Istenbe öltözik; egészen megváltozik és átalakul, mint ahogyan a vas a tűz hatása alatt átveszi a tűz külszínét és tűzzé változik; ám az így istenivé lett lélek lényege továbbra is az marad, ami volt, amint az izzó vas sem szűnik meg vas lenni. Ebben a lélekben eddig csak hidegség volt, most ég a szeretettől; csak sötétség, most a legnagyobb ragyogásba ment át; eddig érzéketlen volt, most csupa gyöngédség... Mivel az isteni szeretet tüze egészen megemésztette és megolvasztotta, Istenbe ömlött bele és minden közvetítő nélkül egyesült vele, és csak egy szellemet képez vele: ahogyan az arany és az érc egy fémmé olvad. Egyébként azok, akik így elragadtatnak és Istenbe belevesznek, különféle magaslatokat érnek el; mert mindegyik annál messzebb hatol bele az isteni végtelenségbe, minél nagyobb őszinteséggel, lendülettel és szeretettel adja át magát Istennek; és minél teljesebben mond le ebben az istenkeresésben minden egyéni érdekről.

III. A lélek szerepe

Miután Isten megadta a maga rendkívüli kegyelmét, a lélek szabadakarattal működik vele közre.

1392. 1° Szabadakarattal **megengedi**, hogy Isten hatalmába kerítse és mozgassa, amint a gyermek szabadon és szívesen engedi, hogy az anyja az ölébe vegye. Tehát egy időben szenvedőleges is és cselekvő is.

a) *Szenvedőleges* olyan értelemben, hogy képtelen a maga kezdeményezéséből cselekedni, mint egykoron; a szemlélődés megkezdése után nem tudja képességeit okoskodó elmélkedésre használni; egy magasabb valóságtól függ, amely kormányozza, amely tekintetét, értelmét és szívét a szemlélt tárgyhoz szögezi, azt megszereteti vele és élvezetet idéz fel benne, sugalmazza, hogy mit cselekedjék és hatalmas lökést is ad neki a cselekvésre. Azonban ez *kezdetben nem teljes tehetetlenség*; a képességek lekötésének tünete csak fokozatosan következik be, és teljesen nem fordul elő csak a szemlélődésnek némely magasabb fokozatain, név szerint az elragadtatásban. Azért a *nyugvásban* nehéz a léleknek szóbelileg imádkozni és elmélkedni, de nem lehetetlen teljességgel;¹²⁸⁹ a *teljes egyesülésben* az Isten felfüggeszti az értelmet, de nem teljesen, mert nem akadályozza meg abban, hogy cselekedjék, bár megakadályozza abban, hogy okoskodjék; megköti a gondolatokat is, amennyiben valamennyit erre az egy tárgyra összpontosítja; a szavakat is elnémítja, úgy hogy az ember egy szót sem tud szólni kínos erőlködés nélkül.¹²⁹⁰

1393. b) Azonban a lélek, ha nem is tud okoskodni, mint azelőtt, **nem marad teljesen tétlen**. Az isteni kegyelem hatása alatt cselekszik: Istent szemléli és szereti, bár ezek a

¹²⁸⁸ L. DE BLOIS, *L'institution spirit.*, ch. XII, § 2, p. 89-90.

¹²⁸⁹ S. THÉRÈSE, 2. *Relat. du P. Rodriguez*, Œuvres, t. II, p. 295-296. Chemin de la perfection, ch. XXXI.

¹²⁹⁰ Uo. p. 296-297.

cselekedetek gyakran csak másban bennfoglalt ténykedések. Sőt azt lehet mondani, hogy a lélek tevékenyebb, mint máskor, mert egy isteni erőt kap, amely megtízszerezi a saját erejét. Úgy érzi, hogy egy magasabb rendű lény átalakította, amely mintegy a lélek lelke: ez felemeli és Istenhez ragadja. Ez a tevékeny kegyelemnek műve, amelyhez szíves beleegyezését adja a lélek.

1394. 2° Ebben az állapotban az *Isten új megvilágításban tűnik fel*. Most már úgy látja a lélek, mint eleven valóságot, bizonyos tapasztalatszerű ismerettel. De hogy mit lát, azt az emberi nyelv nem tudja kifejezni. Most már nem okoskodással, nem rávezetéssel, nem levezetéssel ismeri az ember az Istent, hanem egy közvetlen, egyszerű szemlélettel (intuitióval), amely azonban még nem a világos, boldogító színelátás. Ez a szemlélet még homályos marad, bár már az Istennel való közvetlen érintkezésből jön létre, ami érzeti Istennek jelenlétét és gyönyörűséggel tölt el.

Talán senki sem írta le jobban ezt a tapasztalati ismeretet, mint Szt. Bernát.¹²⁹¹ „Az Ige belém jött (milyen ostoba vagyok, hogy elmondom ezeket a dolgokat), és többször jött el. Bár gyakran meglátogatott, nem tudom pontosan meghatározni a pillanatot, mikor érkezett. De éreztem, erre emlékszem, hogy ott van. Néha előre megéreztem, hogy jönni fog, de sohasem tudtam megérezni sem megérkezését, sem távozását... És mégis megtudtam, hogy igaz, amit olvastam, tudniillik, hogy benne élünk, mozgunk és vagyunk. Boldog az, akiben ő lakik, s aki tőle mozdíttatik és általa él. De minthogy az ő utai megfoghatatlanok, azt kérdezitek tőlem, honnan tudtam meg, hogy jelen van. Mivel ő telve van étellel és erővel, mihelyt megjelenik, felébreszti elaludt lelkemet; megindítja, megpuhítja, megsebzí szívemet, amely kemény, mint a kőszikla és igen beteg; kezd kitépni és rombolni, ültetni és építeni; megöntözi azt, ami száraz, és megvilágítja azt, ami sötét; kinyitja azt, ami be van zárva, felmelegíti azt, ami hideg, kiegyenesíti azt, ami görbe, lesimítja azt, ami göröngyös, olyan szépen, hogy lelkem áldja az Urat, és minden képességem dicséri az ő szent nevét. Így tehát amikor az én isteni Jegyesem belém jő, nem teszi külső jelekkel érezhetővé jövetelét, sem szavának hangjával, sem lépéseinek neszével; nem mozdulataiból, nem is érzéseimmel ismerem fel jelenlétét, hanem, amint mondtam nektek, szívemnek megmozdulásából: mikor irtózás fog el a bűn iránt és a testi gerjedelmek iránt, akkor felismerem kegyelmének hatalmát; mikor felfedezem és megsiratom elrejtett bűneimet, akkor megcsodálom bölcsességének mélységét; mikor megjavítom életemet, akkor tapasztalom jóságát és édességét, és bensőm újjászületése, ami ennek gyümölcse, megérteti velem az ő szépségét.”

Így tehát a lélek, amikor az Igét szemléli, egyszerre érzi szent jelenlétét és megszentelő tevékenységét.

Ez a szemlélődés tehát egy közbeeső ismeret a közönséges hit és a boldogító színelátás között; de végső elemzésében inkább a hithez áll közel, és azért részesedik ennek homályosságában.

1395. 3° A szemlélődésben a lélek *gyakran nagyobb mértékben szeret, mint ismer*. Az ilyen szemlélődést szeráfi szemlélődésnek nevezzük, szemben a kerubi szemlélődéssel, amelyben az ismeret van túlsúlyban. Az akarat ugyanis másképpen ragadja meg a tárgyát, mint az értelem: ez csak aszerint ismeri meg a tárgyat, amint a tárgykép, a benyomás, a tárgy hasonmása mutatja; az akarat, vagyis a szív azonban úgy törekszik bírni a tárgyat, amint az önmagában van. Innen van, hogy már itt a földön szerethetjük Istent, úgy amint önmagában van, bár az értelmünk nem ismeri fel őt úgy, amint önmagában van, a maga benső mivoltában. Az a homályosság, amelybe Isten bele van burkolózva, csak azt eredményezi, hogy az ember annál

¹²⁹¹ *Serm.*, in Cant. LXXIV.

nagyobb epedéssel szeresse és óhajtja jelenlétét. A misztikus a szív egy rohamával áttöri azt a sötétséget, amely elfedi az Isten arcát, és szereti Istent úgy, amint van, az ő végtelen valóságában.¹²⁹² – Mindazonáltal a szeretetet mindenkor meg kell előznie valamelyes ismeretnek; ha tehát némely misztikus tagadni látszik ezt, ez csak onnan van, mert túlságosan hangsúlyozza a szeretetet, amely leginkább megkapja; de a misztikus állapotban is igaz marad, hogy az ember nem szeretheti azt, amit semmiképpen sem ismert meg: *nil volitum, quin praecognitum*.

1396. 4° A szemlélődésbe *öröm és aggodalom vegyül*: kimondhatatlan öröm, hogy élvezhetjük az isteni vendég jelenlétét; aggodalom, hogy nem bírhatjuk őt teljesen. Majd az egyik érzelem lesz uralkodóvá, majd a másik, az Isten tervei, a szemlélődés szakasza és az egyén természete szerint, így vannak a szemlélődésnek különösen fájdalmas szakaszai, amelyeket éjszakáknak neveznek; de vannak édes és kellemes szakaszai is. Vannak olyan természetek, amelyek jobban meglátják a misztikus élet szenvedéseit, és ezeket írják le leginkább; ilyenek pl. Keresztes Szt. János és Chantal Szt. Franciska. De vannak olyanok is, akik többet foglalkoznak a szemlélődés örömeivel és gyönyörűségeivel; ilyenek pl. Szt. Terézia és de Sales Szt. Ferenc.

1397. 5° A szemlélődés *kimondhatatlan, megmagyarázhatatlan*, amint egyhangúan vallják a misztikusok.

„A lélek nem tudja meghatározni, megnevezni; erre különben nincs is semmi szüksége, úgy sem tudna találni utat, módot, sem hasonlatot, hogy megmagyarázzon egy ilyen magasrendű ismeretet és egy ilyen finom szellemi érzelmet. Annyira, hogy ha a léleknek a legforróbb vágya is volna, hogy magát kibeszélje és magyarázatot magyarázatra halmozna, még mindig megmaradna egészében a titok, és kifejtésre szorulna... Olyan helyzetben van, mint az, aki egy egészen új dolgot talál fel, amelyet eddig hozzátétőlegesen sem ismert; megállapíthatja, hogy ez megvan, hogy ez neki tetszik, de meg van akadva, mert sem nevet nem talál neki, sem leírni nem tudja, bár, amint föltételezem, érzékeivel fogja fel azt a dolgot. Nem lesz-e ez sokkal inkább igaz akkor, amikor nem érzéki megismerésről van szó?”¹²⁹³

Két fő oka van annak, hogy az ember nem tudja leírni azt, amit átélt: egyrészt a lélek az isteni *sötétségbe* merült bele, és Istent csak igen homályos, tökéletlen módon ismeri meg, bár ez az ismeret is rendkívül megragadó; másrésztől ennek az átélésnek megragadóbb eleme Istennek az az *élnék szeretete*, amelyet az ember nem képes leírni.

1398. A) Lássuk tehát mindenekelőtt *mi az isteni sötétség*. Ezt a kifejezést Ál-Dénes műveiből kölcsönöztük.¹²⁹⁴

„A lélek, miután felszabadult az érzéki világtól és az értelmi világtól, egy szent tudatlanság titokzatos sötétségébe jut, és lemondva a tudomány minden útbaigazításáról, belevész abba, akit nem lehet sem látni sem felfogni; egészen ezé a fölséges tárgyé lesz, úgy hogy nem tartozik többé sem magához, sem másokhoz; valójának legnemesebb részén, azért mert lemondott a tudományról, egyesítve van az ismeretlennel; végre is ebből a legteljesebb tudatlanságból egy olyan ismeretet merít, amelyet az értelem nem tudna megszerezni.”¹²⁹⁵ Hogy eljussunk ehhez a szemlélődéshez, mindenekelőtt tehát el kell hagynunk az érzéki megismerés mezejét, mert ez nyilván nem ismerheti meg Istent; de el kell hagynunk az értelmi megismerést is, mert ez csak

¹²⁹² JOANNES A S. THOMA, in I^{am} II^{ae}, q. 68-70, disp. 18, n. 11-12; JORET, *Vie spirituelle*, sept. 1920, p. 455-456.

¹²⁹³ *Nuit*, 1. II, ch. 17.

¹²⁹⁴ *Théologie mystique*, ch. I, § 3, trad. Darboy.

¹²⁹⁵ *Comment. de divinis nomin.*, c. XIII, lect. 3.

okoskodással és elvontan tudja Istent megismerni; ilyen ismeretre egyedül csak értelmünk „finom élével” tehetünk szert. A földön azonban Istent közvetlenül nem szemlélhetjük; nem marad tehát hátra más, mint hogy a tagadás útján ismerjük meg az Istent.

Világosabban fejti ezt ki Szt. Tamás:¹²⁹⁶ „Tagadásból tagadásba menve a lélek a legtökéletesebb teremtmények fölé emelkedik, és közvetlenül egyesül Istennel, már amennyire ez itt alant lehetséges. A mi értelmünk egyesülése Istennel, már amennyire ez itt alant lehetséges, ezek szerint akkor megy végbe, amikor rájövünk arra, hogy Isten felülmúlja a legtökéletesebb teremtményeket is.” A mi fogalmaink, a lét fogalma is, nagyon tökéletlenek ahhoz, hogy az Istenre alkalmazzassuk; csak amikor eltávolítottunk az útból minden lényt, amelyet értelmünk ismer, egyedül akkor egyesül az értelmünk az Istennel; akkor eljutott az isteni sötétség régiójába; és itt lakik az Isten.

Ha kérdi valaki, hogy ez a tagadó szemlélet *hogyan ad nekünk felvilágosítást az Istenről*, azt kell felelni, hogy már azáltal, hogy ismerjük, nem azt, hogy mi az Isten, hanem azt, hogy mi nem az Isten, igen magas fogalmat alkotunk magunknak Istenről, amely lelkünk felső részében mély benyomást ad Istennek mindenek felettiségéről, és egyben eleven szeretetet kelt fel azon Isten iránt, akinek felségét és jóságát kifejezni nem lehet, és aki egyedül képes betölteni az emberi szívet. Ez a homályos, de érzelmes szemlélődés elégséges ahhoz, hogy a kegyelem hatása alatt a hitnek, a reménynek, a szeretetnek, az istentiszteletnek egységbe olvadó tényeit váltsa ki a lélekből, amelyek azt egészen eltöltik és általában nagy örömet idéznek elő.

1399. B) A második elem, amely szintén nehezzé teszi a szemlélődés leírását, az az égő szeretet, amelyet az ember benne érez, és amelyet megmagyarázni semmiképpen sem tud.

„Ez, mondja Szt. Bernát,¹²⁹⁷ a szeretetnek a dala; senki sem foghatja ezt meg, ha meg nem tanította rá a kegyelem kenete, ha meg nem értette vele a tapasztalás. Akik átélték, azok ismerik; azok, akik nem érezték, nem tehetnek egyebet, mint hogy kívánják, nem ismerni, hanem élvezni. Ez nem az ajak remegése, ez a szívnek himnusza; ez nem a száj nesze, hanem a szív öröme; ez az akaratoknak és nem a hangoknak összhangja. Kívülre nem hallható, nem harsog a világba; senki más nem hallja, csak az, aki dalolja, és az, akinek dalolja: a menyasszony és a vőlegény. Nászinduló ez, amely kifejezi a léleknek tiszta és gyönyörűséges öleléseit, az érzelmek összhangját és a kölcsönös vonzalom egybehangzó zenéjét. A kezdő lélek, a még gyermek lélek, vagy a nemrég megtért nem dalolhatja ezt a dalt; ez a haladó és kibontakozott lélek számára van fenntartva, amely az Istennek behatása alatt megvalósult haladásával elérte a teljes kort, azt a kort, amikor érdemei megérelték az eljegyzésre és erényei méltóvá tették jegyeséhez.”

1400. 6° Amikor a szemlélődés *száraz és gyöngye*, mint abban az első éjszakában, amelyről Keresztes Szt. János beszél, akkor nincs az embernek öntudata róla; csak későbbben ébred az ember a tudatára annak, hogy lefolyt a lelkében, ha ti. figyelembe veszi azokat az eredményeket, amelyeket véghez vitt a lelkében. Ha pedig édes szemlélet, akkor sem lehet mindig mindig kezdetben megállapítani, mert még gyenge, és ilyenkor nem lehet még világosan látni, hogy vajon különbözik-e már az egyszerűsített elmélkedéstől: hiszen ezek olyan közel állnak egymáshoz, hogy az egyikből észrevétlenül át lehet menni a másikba. De amikor *erőssé* lesz, akkor *észrevehető*. Mondhatjuk, hogy az összes természetfölötti elmélkedések, amelyeket Szt. Terézia leír, mind ilyen természetűek, amint majd meg fogjuk jegyezni annak idején, amikor a szemlélődés különféle szakaszairól fogunk beszélni.

¹²⁹⁶ S. THOMAS, *I Sent.*, dist. 8, q. I, a. 1, ad 4.

¹²⁹⁷ *Serm., in Cantic.* I, n. 11-12.

1401. Összefoglalás. Abból, amit eddig mondtunk, következik, hogy a belénk öntött szemlélődésnek lényeges eleme az a *szenvédőleges állapot*, amelyről szólottunk, és amely abban áll, hogy a lélek a Szentlélek vezet, működteti, mozgatja, és nem maga irányítja magát, nem magától mozog; bár itt sem veszíti el teljesen sem tevékenységét, sem szabadságát.

Nem helyes tehát azt mondani, hogy a szemlélődésnek az Isten tudata, azaz *Istennek megértett jelenléte* a lényeges eleme;¹²⁹⁸ mert ez néha hiányzik belőle, mint pl. a száraz szemlélődésnél, amelyről Keresztes Szt. János beszél, amikor kifejti az első éjszaka mibenlétét. Annyit azonban meg kell engedni, hogy ez egyike a legfőbb elemeknek, mivel előfordul a szemlélődésnek minden szakaszában, ahogyan Szt. Terézia azokat leírja, a nyugvástól az átalakító egyesülésig.

II. § A szemlélődés haszna

A szemlélődésnek nagyobb a haszna, mint az egyszerűsített elmélkedésnek, mivel itt a lélek jobban egyesülve van az Istennel és az ő hathatósabb kegyelmének befolyása alatt áll.

1402. 1° Nagyobb dicsőséget nyer az Isten.¹²⁹⁹ a) Mivel a szemlélődésben tapasztaljuk Istennek végtelen mindenek felettségét, egész valónkkal *leborulunk előtte*, dicsérjük és magasztaljuk nemcsak a szemlélődés ideje alatt, hanem az egész napon át. Mert amikor az ember átélte az Istennek kimondhatatlan nagyságát, egészen eltölti a csodálat és az imádás érzülete. Ez annyira igaz, hogy nem tudja magában megtartani ezeket az érzelmeket, hanem felhívja az összes teremtményeket, hogy vele együtt áldják Istent, és adjanak neki hálát, amint később az [1444. pontban](#) ki fogjuk fejteni.

b) Ez a hódolat annál kedvesebb Istennek és annál inkább megdicsőíti őt, mivel közvetlenebbül *folyik a Szentlélek sugalmazásából*: ő az, aki imád bennünk, ezt lehetne majdnem mondani, amikor bennünket arra késztet, hogy Istent lelkünk nagy buzgóságával és alázatosságával imádjuk. Arra késztet, hogy úgy imádjuk Istent, amint ő önmagában van, és megérteti velünk, hogy ez létünk célja, mert arra élünk, hogy dicsőséget adjunk az Istennek; és hogy nagyobb buzgósággal dicsőíthessük az Istent, új javakkal tölti el lelkünket és mennyei gyönyörűségben fűrészt.

1403. 2° Nagyobb tökéletességre jut a lélek. A szemlélődés ugyanis annyi *világosságot* gyűjt a lélekben, annyi *szeretetet* és *erényt* ébreszt meg benne, hogy joggal nevezik a tökéletességre vezető rövidített útnak.

A) Kimondhatatlan *ismeretet* ad az Istenről, amely nagyban hozzájárul lelkünk megszenteléséhez. „Ilyenkor az Isten a lélek rejtekében szép szelíden bölcsességet és szeretettel áthatott ismeretet közöl vele, minden különösebb cselekvése nélkül, bár néha megengedi, hogy ilyen cselekedetek is legyenek benne bizonyos ideig.”¹³⁰⁰ Ez az ismeret nagyban hozzájárul megszentülésünkhöz, mert most tapasztalatban mutatja be nekünk mindazt, amit eddig olvasmányainkból vagy a magunk elmélkedéséből tudtunk meg, és most egy szempillantással áttekinthetjük mindazt, amit eddig hosszas elemzésekkel tanultunk meg.

Jól fejti ezt ki Keresztes Szt. János:¹³⁰¹ „Isten az ő egységes és egyszerű lényegében magába zár minden erényt, tulajdonságainak minden egyszerűségét. Mindenható, bölcs és jó;

¹²⁹⁸ Így P. POULAIN (*Grâces d'oraison*, ch. V), úgy tanítja, hogy az Istennek ez a megértett jelenléte a szemlélődés alapvető eleme; de mégis hozzáteszi, hogy az alsó fokozatokon (nyugvás) az Isten csak igen homályosan érezteti jelenlétét.

¹²⁹⁹ S. JEAN DE LA CROIX (Keresztes Szt. János), *Vive Flamme*, 3. Strophe, v. 5 et 6.

¹³⁰⁰ Uo. v. 3, n. 6.

¹³⁰¹ Uo. v. 1.

irgalmas, igazságos és erős; ő a szeretet és a többi... nem is számítva azt a végtelen sok tökéletességet, amit nem is ismerünk. Mármost, mivel ő mindez az ő mivoltának egyszerűségében, ha a lelket egyesíti önmagával és leereszkedik hozzá, hogy magát neki kinyilvánítsa, ez a lélek meglátja benne tisztán minden tökéletességét és nagyszerűségét... És mivel eme dolgok mindegyike maga az isteni állag valamelyik Személyben, akár az Atyában, akár a Fiúban, akár a Szentlélekben, és mivel ezeknek a tulajdonságoknak bármelyike maga az Isten, és mivel az Isten végtelen világosság és végtelen isteni tűz..., innen van, hogy bármelyik tulajdonsága, és ezek végtelen számmal vannak, és ezen tökéletességek mindenike úgy világít és úgy melegít, mint az Isten.” Ezek után megértjük azt, amit Szt. Terézia¹³⁰² mond: „Ha az Isten állítja meg az értelmünket, akkor az ad neki anyagot, amit megcsodáljon, és amivel magát elfoglalja; akkor annyi idő alatt, amíg elmondunk egy Hiszekegyet, több világosságot kapunk, mint amennyit éveken keresztül tudnánk magunknak megszerezni a mi természetes tevékenységünkkel.”

Igaz, hogy vannak esetek, amikor a világosság nem olyan tiszta; amikor homályos marad és kuszált; de akkor is élénken megragadja a lelket, amint az [1398. pontban](#) kifejtettük.

1404. B) De a szemlélődésnek főhatása az, hogy igen lángoló *szeretetet* gyújt ki a lélekben. Ennek a szeretetnek három fő kiválósága van Keresztes Szt. János szerint: **a)** Az első kiválósága abban áll, hogy szereti az Istent az *Isten által*. Ez csodálatos kiválóság, mert így a Szentlélek által szeret, amint az Atya és a Fiú a Szentlélek által szeretik egymást; ahogyan maga a Fiú jelentette ki Szt. Jánosnál: „hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennük legyen és én öbennük.”¹³⁰³

b) A második kiválósága abban áll, hogy szereti az Istent *Istenben*; mert ebben a szerető egyesülésben a lélek csupa szeretetté lesz, és az Isten nagy kedvveléssel adja át magát egészen ennek a szeretetnek.

c) A harmadik kiválósága az, hogy szereti az Istent *az Istenért*; azaz nemcsak azért szereti, mivel *velünk szemben* nagylelkű, jóságos, dicsőséges stb., hanem sokkal inkább azért, mert az Isten *önmagában véve* ilyen.

Hozzátehetjük de Sales Szt. Ferencsel,¹³⁰⁴ hogy Istennek ez a szeretete annál is inkább forró, mert tapasztalati ismeretből fakad. Valamint az az ember, aki „világos látással érzi és átéli a szépen kelő nap ragyogását,” jobban szereti a világosságot, mint a vakon született, aki csak leírásból ismeri azt, így az is, aki szemlélődésből ismeri az Istent, sokkal jobban szereti, mint az, aki csak tanulmányaiból ismeri: „mert valamely jónak tapasztalata szeretetreméltóbbá teszi azt, mint minden tudomány, amely róla szól.” Így, teszi hozzá, Genuai Szt. Katalin jobban szerette az Istent, mint Occam, az éles elméjű hittudós. Ez jobban ismerte ugyan Istent a tudományból, de az jobban ismerte tapasztalatból és ez a tapasztalat messzebbre visz a szeretet terén.

Ezt a szeretetet az is növeli, hogy a szeretet elősegíti a szemlélődést, a szemlélődés viszont élesíti a szeretetet: „Mert mivel a szeretet feljajzza bennünk a szemlélődő szeretetet, ez a figyelem viszont nagyobb és lángolóbb szeretetet kelt, amely végre elnyeri a tökéletesség koronáját, amikor élvezheti azt, amit szeret... a szeretet biztatja a szemet, hogy egyre figyelmesebben szemlélje a forrón szeretett szépséget, és a látás kényszeríti a szívet, hogy egyre forróbban szeressen.”¹³⁰⁵ Ez teszi megérthetővé, hogy miért szerettek annyira a szentek.

¹³⁰² *Vie*, XII, p. 160.

¹³⁰³ *Jn* 17,26.

¹³⁰⁴ *Amour de Dieu*, 1. VI, ch. 4.

¹³⁰⁵ *Uo.* ch. 3.

1405. C) Ezt a szeretetet kíséri az *erkölcsi erényeknek* legmagasabb fokban való gyakorlata. Ezek között az erények között fő helyet foglalnak el az alázatosság, az Isten akaratán való megnyugvás, a szent önelhagyás és ennek következtében az öröm, a lelki béke, amelyet a misztikusok gyakran a legnagyobb fájdalmak és megpróbáltatások között is élveznek, amilyeneket ki kell állaniuk. Mindezt részletesebben is látni fogjuk, ha kifejtjük a szemlélődés különféle fokozatait az [1440 és köv. pontokban](#).

III. § A közelebbi meghívás a szemlélődésre

1406. Most figyelmen kívül hagyjuk azt a vitatott kérdést, amely szerint mindazok, akik meg vannak keresztelve, kapnak távolabbi meghívást a szemlélődésre. Amennyire csak lehet, a tények mezején maradunk, és megvizsgáljuk ezt a két kérdést: 1° *kinek adja meg Isten általában a szemlélődés kegyelmét*; 2° *melyek a közelebbi és személynek szóló meghívásnak jelei*.

I. Kiknek adja meg Isten a szemlélődés kegyelmét?

1407. 1° Mivel a szemlélődés kegy-adomány ([1387. pont](#)), az Isten azoknak adja meg, akiknek akarja, úgy, ahogyan akarja, és addig, ameddig akarja. Szabály szerint azonban Isten csak azoknak a lelkeknek adja meg, akik erre jól el vannak készülve.

Kivételesen és rendkívülieg néha megadja az Isten a szemlélődést olyan lelkeknek is, akik a bűnbe vannak merülve, hogy kiragadja őket az ördög karmaiból.

Ezt mondja Szt. Terézia is:¹³⁰⁶ „Vannak olyan lelkek, amelyeket Isten kegyes ajándékaival meg tud nyerni. Látja, hogy nagy eltévelyedésekre vetemedtek... gonosz állapotban vannak, erények nélkül, és mégis ad nekik édességeket, vigasztalásokat, gyöngéd érzelmeket, amelyek kezdik felébreszteni óhajtásaikat. Néha szemlélődésbe is meríti őket; de ez ritka, és nem tart sokáig. Azért cselekszik így, ismétlem, hogy lássa, ha vajon ezeknek a kegyes ajándékoknak következtében kívánják-e gyakran élvezni jelenlétét.”

1408. 2° Vannak egyes **kiváltságolt lelkek**, amelyeket Isten gyermekkoruktól kezdve meghív a szemlélődésre: ilyen volt Limai Szt. Róza és a mi napjainkban Lisieux-i Szt. Teréz. Vannak olyanok, akiket később hív meg az Isten, de olyan gyorsan haladnak benne, hogy ez a haladás úgy látszik, nincs arányban erényükkel.

Erről beszél Szt. Terézia:¹³⁰⁷ „Van egy ilyen, aki ebben a pillanatban eszembe jut. Az Isten három nap alatt olyan nagy javakkal gazdagította, hogy olyanokat lehetetlenségnek tartanék, ha több év tapasztalata, amely alatt egyre növekvő tökéletesedést láttam, nem tette volna hihetővé a dolgot. Egy másik három hónap alatt jutott el odáig. Mindkettő még igen fiatal volt. Láttam másokat, akik nem kapták meg ezt a kegyelmet, csak hosszú idő múlva... Nem lehet határokat felállítani egy ilyen nagy úrnak, aki annyira óhajtja osztogatni jótéteményeit.”

1409. 3° De általában, szabályszerűen Isten azokat a lelkeket hívja meg a szemlélődésre, **amelyek arra elő vannak készülve** a lemondás, az erények, az elmélkedés, főleg az érzelmes elmélkedés gyakorlata által.

Így tanítja ezt Szt. Tamás,¹³⁰⁸ aki kijelenti, hogy az ember nem jut el a szemlélődésig, csak miután az erkölcsi erények gyakorlata által megfékezte szenvedélyeit ([1315. pont](#)).

¹³⁰⁶ *Chemin de la perfection*, ch. XVI, p. 128.

¹³⁰⁷ *Chemin sur le Cantique des Cantiques*, ch. VI.

¹³⁰⁸ *Sum. theol.*, II^a II^æ, q. 180, a. 2.

Keresztes Szt. János sem tartózkodóbb; bőven kifejti ezt a tanítást „*Fölmenet a Kármel hegyére*” és „*A lélek éjszakája*” c. műveiben, ahol kimutatja, hogy aki a szemlélődésre el akar jutni, annak a legteljesebb és mindenre kiterjedő önmehtagadást kell előbb gyakorolnia. És hozzát teszi, hogy azért van olyan kevés szemlélődő, mivel kevés olyan ember van, aki teljesen elszakadt úgy magától, mint a teremtményektől. „Helyezték a lelket, mondja, a tiszta szellemi meztelenség állapotába, és akkor miután tiszta és egyszerű lett, átalakul az egyszerű és tiszta isteni bölcsességben, amely az Isten Fia.”¹³⁰⁹ Szent Terézia is nagyon hangsúlyozza ezt, és különösen az alázatosságot ajánlja: „Előbb tegyék meg azt, amit az előző Helyiségek lakóinak ajánlottunk, és azután alázatosság! alázatosság! Ennek kedvéért teljesíti az Úr minden kívánságunkat... Az a véleményem, hogy azokat a személyeket választotta ki, hogy nekik ezt megadja, akik lemondottak a világról, ha nem is tényleg, mert állapotuk ezt nem engedi meg, legalább is vágyban. Akkor azután meghívja őket, hogy különösképpen foglalkozzanak a benső dolgokkal. Így meg vagyok arról győződve, hogy ha az ember meghagyná Istennek a cselekvési szabadságát, az ő nagylelkűsége nem ismerne itt határt azokkal a lelkekkel szemben, amelyeket nyilvánvalóan meghívott arra, hogy magasabbra emelkedjenek fel.”¹³¹⁰

1410. 4° *A főbb erények*, amelyeket gyakorolni kell, a következők: **a) a szívnek nagy tisztasága** és a teljes elszakadás mindattól, ami bűnre vezethetne és megzavarhatná a lelket.

Keresztes Szt. János szerint azok a rendes tökéletlenségek, amelyek akadályai az Istennel való tökéletes egyesülésnek, a következők: „a csacskság, egy kis meg nem zabolázott rendetlen ragaszkodás egy személyhez, egy ruhához, könyvhöz, szobához, kedvenc ételhez; apró bizalmaskodások és könnyed vonzalmak az iránt, aki tetszik, a mindent tudni, hallani akarás és más ezekhez hasonló kedvtelések.”¹³¹¹ Az okát is megadja: „Hogy a madár vékony, vagy vastag fonállal van megkötve a lábán, nem sokat számít; csak akkor fog tudni elrepülni, ha elszakította... így van ez a léleknek vonzalmaival is; hasztalan gyakorolja az erényeket; kell hogy szabad legyen, mielőtt eljutna az egyesülésre.”

1411. b) Az értelemnek nagy tisztasága. Azaz le kell győzni a kíváncsiságot, amely a lelket megzavarja és nyugtalanítja, széthúzza, és minden irányban elszórakoztatja. Ezért azoknak, akik állásuknál fogva kénytelenek sokat olvasni és tanulni, gyakran le kell küzdeni kíváncsiságukat, és munka közben meg-megállani, hogy felindítsák magukban a jószándékot és mindent Isten szeretetéből cselekedjenek. – Ez a tisztaság azt is megköveteli, hogy az ember annak idején tudja csökkenteni, majd el is hagyni elmélkedéseiben az okoskodást, tudja egyszerűsíteni érzelmeit, hogy így lassan-lassan eljusson Istennek egyszerű szemléletére. Ebben a tekintetben Keresztes Szt. János nyíltan elítéli azokat az ügyetlen lelkivezetőket, akik csak az okoskodó elmélkedést ismerik, és azért kötelezni akarják minden lelki gyermeküket, hogy ezzel hasztalanul gyötörjék képességeiket.¹³¹²

1412. c) Az akarat nagy tisztasága, amelyet saját akaratunk meggyőzésével és az Isten akaratára való hagyatkozás gyakorlásával érünk el. ([480-497 pont](#)).

d) Eleven hit, amely azt eredményezi, hogy az evangélium elvei szerint éljünk ([1188 pont](#)).

¹³⁰⁹ *Montée du Carmel*, I. II, ch. 13.

¹³¹⁰ *Château intérieur*, IV° Dem., ch. II et III, p. 112, 117.

¹³¹¹ *Montée*, I. I, c. XI, pag. 40-41.

¹³¹² *Vive flamme*, 3. str., v. 3, n. 8, p. 216-217. – Szent Terézia is korholja azokat a lelkivezetőket, akik a képességeket még vasárnap is dolgoztatják (Vie, ch. XIII). „Nem tudják, mondja, hogy ebben a magányban az Isten megerősíti a lelket az ő kimondhatatlan keneteivel; azt gondolják, hasznos ezek tetejébe önteni és velük összekeverni egy olyan lelki gyakorlatnak közönséges kenőcseit, amelyek kényszerítik a lelket arra, hogy helyezze újra tevékenységbe a képességeit.”

e) *Lelki csend*, amely lehetővé teszi, hogy összes cselekedeteinket imádsággá tegyük ([522-529. pont](#)).

f) Végül, és mindenekfelett *égő szeretet*, amely elmegy egészen önmagának teljes feláldozásáig és szívesen fogadja Isten kezéből az összes csapásokat és megpróbáltatásokat ([1227-1235. pont](#)).

II. A szemlélődésre való közelebbi meghívás jelei

1413. Amikor a lélek, tudatosan, avagy öntudatlanul, elkészült a szemlélődésre, eljön az idő, amikor az Isten megérteti vele, hogy hagyjon fel az okoskodó elmélkedéssel.

Keresztes Szt. János¹³¹³ szerint három jele van annak, hogy ez az idő elérkezett.

1° „**Az elmélkedést nem bírjuk** többé végezni, a képzelőtehetség meddő marad, ettől a gyakorlattól elment a kedvünk, és az a lelki öröm, amelyet régebben élveztünk, amikor képzeletünket a tárgyra irányoztuk, szárazsággá változott. Addig, amíg a lelki öröm megmarad, és ameddig az ember egyik gondolatról át tud menni a másikra, nem kell abbahagyni az okoskodó elmélkedést; csak akkor, amikor a lélek békét és nyugvást érez, amiről a harmadik jelről szólva fogunk beszélni.” Ennek az elkedvetlenedésnek, mondja tovább a szent, az az oka, hogy a lélek már mindent kiszedett az elmélkedésből, amit ez nyújthatott neki; most már nem tetszhet ez többé neki; az elmélkedésnek nem lesz többé íze: itt tehát új eljárásra van szükség.¹³¹⁴

1414. 2° „A második jel abban nyilatkozik meg, hogy **semmi kedvünk** nincsen ahhoz, hogy akár képzeletünket, akár érzékeinket ráirányítsuk egy határozott tárgyra, legyen az belső vagy külső. Nem mondom, hogy a képzelőtehetség ezután is nem fog megnyilvánulni abban a csapongásban, amely sajátja – hiszen még a mély elmerülésben is könnyedén működik – de a léleknek nincsen többé kedve ahhoz, hogy *készakarva* külső tárgyakra irányítsa.”

Ezt így fejtegeti tovább: „Ebben az új állapotban a lélek hasonlít ahhoz az emberhez, akinek keze ügyébe esik a víz, és kellemesen, könnyedén issza, anélkül hogy a régi keretek és formák felidézésének csövén keresztül kellene szürcsölnie. Mihelyt Isten jelenlétebe helyezkedik, azonnal benne van az érzelmes, nyugodt, békés Isten-ismeretben, és elolthatja bölcsességet, szeretetet, lelki örömet áhító szomjúságát. Nem lehet tehát azon csodálkozni, ha az ilyen lélek keserűséget és csömört érez, ha arra kényszerítik, hogy most, amikor már élvezzi ezt a békét, visszatérjen az elmélkedéshez. Hasonlít ahhoz a gyermekhez, aki már megízlelte a tejet anyja kebelén, de akkor elszakítják; ilyenkor vergődik, kezével kapaszkodik, hogy újra elérje azt szájával.”

1415. 3° „A legbiztosabb jel a következő: A lélek szeret **egyedül lenni az Istennel**, szerető figyelemmel függ rajta, minden különös elmélkedés nélkül, de telve belső békével, megnyugvással és megpihenéssel, anélkül, hogy képességei – értelme, akarata, emlékezőtehetsége – a tulajdonképpeni értelemben vett, eszmék láncolatában álló okoskodást végeznének. Megelégszik azzal az általános és szerető ráfigyeléssel, amelyről beszélünk; anélkül, hogy valami különleges tárgyat felfogna.”

„Néha olyan finomnak, mélyrehatónak mutatkozik, különösen, amikor egészen tiszta, egyszerű, tökéletes, amikor igazán szellemi és bensőséges, hogy a lélek, amikor birtokában van, észre sem veszi, nem is érzi. És ez az eset szerintünk főleg akkor áll elő, amikor ez az ismeret önmagában különösen világos, tiszta, egyszerű, tökéletes; amikor egy egészen tiszta lélekbe

¹³¹³ *Montée du Carmel*, I. II, ch. XI.

¹³¹⁴ A három jel magyarázatát I. id. h., ch. XII.

behatol, elüt azoktól a részleges ismeretektől és fogalmaktól, amelyek netalán értelmünkben, vagy érzékeinkben vannak... Mivel ez az ismeret tisztaságban, egyszerűségben és tökéletességben minden mást felülmúl, az értelem nem is veszi észre és nem lát benne mást, mint sötétséget. Ellenkezőleg: amikor ez az ismeret kevésbé tiszta és kevésbé egyszerű, az értelem világosnak és felfoghatónak ítéli, mert ilyenkor tárgyképekbe van burkolva, és így alkalmazkodik az értelem és az érzékek felfogási módjához.”

Ezt egy hasonlattal világítja meg: amikor a napsugár behatol egy szobába, a szem annál jobban látja, minél inkább porral van tele; ha ezeket a részecskéket leszedjük róla, kevésbé lesz látható. Így van ez a lelki világossággal is: minél élénkebb és minél tisztább, annál kevésbé fogható fel, annyira, hogy a lélek ilyenkor azt hiszi, hogy sötétségben van. Ellenkezőleg, ha tárgyképek tapadnak hozzá, könnyebben felfogható, és a lélek azt hiszi, hogy ilyenkor jobban meg van világosítva.

1416. Jegyezzük meg Keresztes Szt. Jánossal, hogy ennek a három jelnek *egyszerre kell jelen lenni*, hogy az ember biztonságosan elhagyhassa az okoskodó elmélkedést és hozzáfoghasson a szemlélődéshez. – Tegyük még hozzá ugyancsak a nevezett szenttel, hogy a szemlélődés első idejében hasznos, ha az ember néha visszatér az okoskodó elmélkedésre; erre egyenesen szükség is van, ha a lélek úgy veszi észre, hogy csak tétlenkedik a szemlélődésben; akkor elmélkedést kell végeznie mindaddig, amíg meg nem szokta a szemlélődést.¹³¹⁵

A szemlélődés óhajtása

1417. Mivel a szemlélődés a tökéletességnek igen kiváló eszköze, szabad azt óhajtani, de alázatosan és csak föltételesen, megnyugodva az Isten rendelésén.

a) Hogy **szabad óhajtani**, az következik számos hasznából ([1402. pont](#)); mert hiszen „a szemlélődés olyan, mint az öntözés: növeli az erényeket és erősíti őket, mert benne érik el teljes tökéletességüket.”¹³¹⁶

b) De ez az óhajtás legyen *alázatos*. Legyünk egyszersmind annak tudatában, hogy nagyon méltatlanok vagyunk erre a kegyelemre, és ha megkapnánk, nem kívánunk más célból élni vele, mint Istennek nagyobb dicsőségére és lelkünk javára.

c) Ennek az óhajtásnak *föltételesnek* kell lenni. Rendeljük ezt is alá az Isten akaratának. Ne kívánjuk tehát idő előtt a szemlélődést. Hiszen tudjuk, hogy arra kellőképpen el kell készülni az isteni és erkölcsi erények huzamos gyakorlatával, és azért túlzott kívánság volna ezen erények gyakorlása előtt hozzá akarni fogni a szemlélődéshez. Azt is tudni kell, hogy a szemlélődés nemcsak kimondhatatlan örömet hoz, hanem rettenetes megpróbáltatásokat is, amelyeket csak az a lélek tud elviselni az Isten kegyelmével, amely megedződött az erények hosszú gyakorlatában.

Mindezt jobban fogjuk látni, ha leírjuk a szemlélődés különböző szakaszait.

II. cikkely: A szemlélődés különböző szakaszai

1418. A szemlélődés *nem mindenkinél egyforma*: az Isten, aki szereti adományáiban a változatosságot, mert az emberek jelleméhez és szükségleteihez alkalmazza azokat, nem szereti rideg keretek közé szorítani tevékenységét. A szemlélődésnek is különféle formáit találjuk meg a misztikusoknál.¹³¹⁷ Mégis úgy tetszik, hogy ebben a sokféleségben van bizonyos egység, amely lehetővé teszi, hogy a misztikus életet bizonyos szakaszokra osszuk.

¹³¹⁵ *Montée*, 1. II, ch. XIII.

¹³¹⁶ *Congrès carmélitain de Madrid*, thème VI.

¹³¹⁷ Vö. *La Mère Suzanne-Marie de Villerey; Ami du Clerge*, 2 Août 1923, p. 488.

Nem hozzuk itt a különböző szerzők beosztásait.¹³¹⁸ Aszerint, hogy milyen szempontból nézi az ember a szemlélődést, több, avagy kevesebb szakaszt lehet megkülönböztetni. Némely szerző külön szakaszoknak vesz olyan jelenségeket is, amelyek nem egyebek, mint ugyanazon lelki állapotnak különböző formái.

1419. Mivel mindenki szerint *Keresztes Szt. János* és *Szt. Terézia* a misztikus egyesülésnek a tanítómesterei, ezeknek felosztását fogjuk követni, igyekezve összeegyeztetni a látszólagos ellentéteket. Ezek szerint tehát az egyes szakaszok azzal különböznek egymástól, hogy mindegyikben újabb módon veszi hatalmába Isten a lelket. 1° Amikor a léleknek finom élet veszi hatalmába, de szabadon hagyja a belső képességeit és a külső érzékeket, akkor jön létre a *nyugvó elmélkedés*; 2° amikor hatalmába veszi az összes belső képességeket és csak a külső érzékeket hagyja szabadon, ez a *teljes egyesülés*; 3° amikor úgy az összes belső képességeket, valamint a külső érzékeket hatalmába veszi, akkor létrejön az *önkívületi egyesülés* (lelki eljegyzés); végül amikor birtokába veszi az összes belső képességeket és külső érzékeket, és pedig nemcsak átmenetileg, hanem állandóan és maradandóan, akkor létrejön a *lelki frigy*. Ezt a négy fokozatot különbözteti meg Szt. Terézia. Keresztes Szt. János hozzáteszi a két éjszakát, vagyis a két passzív próbát; de az első nem más, mint a sivár és gyötrő nyugvásnak egy faja; a másik összefoglalása azoknak a próbáknak, amelyek megelőzik a lelki frigyét, és amelyek a teljes egyesülésben és az önkívületi egyesülésben található fel.

Sorba jönnek tehát:

- I. A nyugvás.
- II. A teljes egyesülés.
- III. Az önkívületi egyesülés.
- IV. Az átalakító egyesülés, vagyis a lelki frigy.

I. § A nyugvó elmélkedés

Ez az elmélkedés először általában *sivár* formájában jelenik meg, hogy azután később átmenjen *édes* formájába.

I. A sivar nyugvás, vagyis az érzékek éjszakája

1420. Mondottuk, hogy a szemlélődéshez a szívnek nagy tisztasága kívántatik meg. Pedig a haladó lelkek is még igen sok tökéletlenséget hordanak magukban, és érezniük kell, mint kél fel szívükben, ha gyöngített alakban is, a hét főbűn ([1264. pont](#)). Hogy tehát Isten megtisztítsa őket és a szemlélődésnek magasabb régiójába emelhesse, mindenféle próbáknak veti őket alá; ezeket *passzív próbáknak* nevezzük, mivel maga az Isten bocsájtja reá az emberre, és az embernek itt nincs egyéb teendője, minthogy türelmesen vegye azokat Isten kezéből.

Senki sem írta le jobban ezeket a próbákat, mint Keresztes Szt. János a *Nuit obscure* c. művében. Éjszakának nevezi ezeket a próbákat, mert az Isten megköti bizonyos mértékben az

¹³¹⁸ M. J. RIBET, *Mystique divine*, t. I, ch, X, felsorolja a különféle felosztásokat. Alvarez de Paz szerint 15 van: az igazság közvetlen szemlélete, a lélek erőinek belső összeszedése, a csend, a nyugvás, az egyesülés, Isten szavának hallása, a lelki álom, az önkívület, az elragadtatás, az érzéki jelenés, a képzeleti jelenés, az értelmi látomás, az isteni sötétség, az Isten megnyilvánulása, az Isten színelátása. – Schram-nak felosztása még számosabb és bonyolultabb. P. Scaramelli tizenkét fokozatot különböztet meg; ezek: az összeszedettség, a lelki csend, a nyugvás, a megrészegeedés a szeretettől, a lelki álom, az aggodalmak és a szeretetnek szomjúhozása, az isteni érintések, az egyszerű misztikus egyesülés, az önkívület, az elragadtatás és az állandó, tökéletes egyesülés. – P. Philippus a SS. Trin. hatot sorol fel; ezek: az összeszedettség, a nyugvás, a közönséges egyesülés, az isteni ösztönzés, az elragadtatás, a lelki frigy.

érzékeket, hogy jobban alá legyenek rendelve az értelemnek; az értelmet pedig megakadályozza abban, hogy okoskodjék; azért a lélek úgy érzi magát, mintha sötét éjszakában volna: egyrésztől nem tud már többé úgy elmélkedni, mint ezelőtt, másrésztől a szemlélődésre adott világosság még olyan gyöngye, hogy a lélek sötét éjszakában érzi magát. A szent kétféle éjszakát különböztet meg: az egyik abban áll, hogy az Isten elvon minden érzékitőt; és ez az érzékek éjszakája; a másik abban áll, hogy az Isten elvon minden értelmitőt; és ez az értelem éjszakája.

1421. Itt most csak az első éjszakáról beszélünk. „Isten, mondja Keresztes Szt. János,¹³¹⁹ a lelket előbb az érzékek éjszakájába viszi bele, hogy az érzékeket, vagyis az alsóbb részt megtisztítsa, alkalmazza az értelemhez, neki alárendelje, vele egyesítse; ezt pedig elhomályosítja, mert megakadályozza abban a szokásában, hogy okoskodjék.”

Bonyolult lelki állapot ez: sajátságos keverék, amelyben van sötétség és világosság, szárazság és Istennek lappangó, de erős szeretet, valóságos tehetetlenség és vak erő, amelyet nehéz elemezni anélkül, hogy látszólagos ellentétekbe ne keveredjünk. Magát Szt. Jánost kell olvasni annak a vezérfonálnak segítségével, amelyet adni próbálunk. Fejtsük ki azért: 1° ennek a lelki éjszakának összetevő elemeit; 2° a mellékes próbákat, amelyek még hozzájárulnak; 3° a hasznát.

1° AZ ÉRZÉKEK ÉJSZAKÁJÁNAK ÖSSZETEVŐ ELEMEI.

1422. A) Első és leglényegesebb eleme a **belénk öntött szemlélődés**, amelyet Isten kezd már megadni a léleknek, de még csak titkos, burkolt módon, úgy hogy a léleknek nincs még róla öntudata. Ez az állapot fájdalmas és aggodalmakkal van teli. „Ez, mondja szentünk,¹³²⁰ egy homályos és sivár szemlélődésnek kezdete, amely rejtve és titokban marad az előtt, aki részesül benne... ez arra sarkallja a lelket, hogy keresse a magányosságot és a megnyugvást, úgyhogy a gondolatunk nem tapad többé semmi határozott tárgyhoz és nem érzi semminek szükségét.”

A szent, hogy ezt az állapotot megmagyarázza, más helyen¹³²¹ egy hasonlattal él, amelyet jó lesz már most szem előtt tartani: Ha egy nedves fadarabot teszünk a tűzre, a tűz azzal kezdi el hatását, hogy kiszárítja a fát, kigőzölgögteti belőle a nedvességet; azután megfeketíti, sötétté teszi, kellemetlen szagot csal ki belőle, lassankint egészen kiszárítja, azután kezdi megtüzesíteni, és a végén tűzzé alakítja át, magához egészen hasonlóvá teszi, úgy hogy ragyog, mint maga a tűz: mert meleg lett, maga is melegít; mert ragyogóvá lett, maga is világít. Valami hasonló dolog történik akkor is, amikor a lélek, amely telve van még tökéletlenségekkel, a szemlélődés tüzébe kerül; ez, mielőtt átalakítaná a lelket, kezdi kiszívni belőle a rosszaságot, feketévé, homályossá teszi a maga szemében, úgy hogy rosszabbnak látszik, mint azelőtt volt; mert hiszen eddig nem ismerte a maga nyomorúságát; a szemlélődés olyan világosan tárja most fel ezeket, hogy most, amikor látja, amit eddig nem látott, úgy találja, hogy az ő méltatlansága kell hogy borzalmat keltsen az Istenben; bár természetesen a valóságban, az Isten szemében nem rosszabb most, mint azelőtt volt.¹³²²

1423. B) Ez a lappangó szemlélődés nagy **sivárságot** idéz elő nemcsak az érzékekben, amelyek meg vannak fosztva minden vigasztalástól, hanem a magasabb rendű képességekben

¹³¹⁹ *Nuit*, 1. I, ch. IX.

¹³²⁰ *Nuit*, 1. I, ch. IX.

¹³²¹ *Uo.* 1. II, ch. X.

¹³²² Egy hasonlat megvilágítja a dolgot: Ha az ember szabad szemmel néz egy pohár vizet, nem lát benne semmi retteneteseget; de ha a nagyító üvegen át nézi, megborzad azoktól az apró szörnyektől, amelyeket benne lát. A szemlélődés is egy ilyen nagyító üveg, amely észrevehetőkké teszi hibáinkat.

is, amelyek most már nem képesek okoskodó elmélkedést végezni, mint annak előtte. Ez igen fájdalmas érzést vált ki a lélekből. Eddig hozzá voltak szokva ezek a képességek a világossághoz, eddig tudtak elmélkedni; és most sötétségbe vannak merülve. A szívből is számos érzélem fakadt fel; most egyszerre elvész ez a könnyedség; azért az elmélkedés valóságos kínná lesz.

Ugyanígy áll a dolog az erények gyakorlatával is: azok az erő kifejtések, amelyeket egykor örömmel tettek, most nagy nehézségükre vannak, és visszariasztják őket az erényektől.

1424. De ezt a tisztító sivárságot meg kell különböztetni attól a *lelki szárazságtól*, amelynek oka a lanyhaság. Keresztes Szt. János három jelet ad, amelyeknek segítségével meg tudjuk különböztetni egymástól ezt a kétféle lelki sivárságot:

1) A tisztító lelki sivárságban az ember *nem lel több örömet a teremtményekben, mint az Istenben*, sőt kevesebbet; míg a lanyháknak nincsen kedvük az isteni dolgokhoz, de örömet találnak a teremtményekben. – Megtörténhetik azonban, mondja a szent, hogy ez az általános elkedvetlenedés valami természetes betegségből, vagy levertségből származik; ehhez az első jelhez tehát hozzá kell venni a másodikat is.

2) Az ember *állandóan Istenre gondol*, de ez a rá gondolás fájdalmat és aggodalmat okoz: az ember mindig attól fél, hogy nem szolgálja Istent eléggé; attól tart, hogy visszafelé megy a lelki életben, mert nincs része vigasztalásokban; a hanyagságnál ellenkezőleg az ember nem törődik sokat az isteni dolgokkal. Ha pedig az elkedvetlenedés természetes okból származik, általános unottság vesz erőt az emberen, de nem hatja át az az óhaj, hogy Istennek akar szolgálni, ami jellemző vonása a tisztító szárazságnak, és amelyet a homályos szemlélődés visz bele a lélekbe.

3) Végül az ember *képtelen okoskodó elmélkedést végezni*, ugyannyira, hogy minden ilyen kísérlet eredménytelen marad. „Ennek az az oka, hogy az Isten kezdi most közölni magát nem az érzékek útján, mint eddig, nem az okoskodás által, amely felidézte és osztályozta az ismereteket, hanem a tiszta értelem által, amely nem ismeri az okoskodás láncolatát, hanem amelybe Isten a szemlélődés egyszerű tényében közli magát.”¹³²³ Megjegyzi azonban, hogy ez a képtelenség nincs mindenkor meg, és azért néha vissza lehet térni az elmélkedéshez.

Azt is meg kell jegyezni, hogy ez a képtelenség *csak a lelki dolgokról* való elmélkedésben van meg, egyéb dolgokban, pl. a tanulásban az ember megőrzi az okoskodási képességét.

1425. C) Ehhez a sivársághoz hozzájárul még az Istennel való nagyobb **egyesülésnek** állandó, kínzó **vágya**. Ezt a vágyat kezdetben nem lehet érezni, de „lassankint kifejlődik és egyre nagyobbodó és elevenebb érzelemben nyilatkozik meg, anélkül hogy a lélek tudná, hogyan és honnan is jött ez neki; csak annyit tud, hogy ez a láng, ez a tűz néha annyira megnövekedik, hogy aggodalmas szeretettel lobog Isten felé... Mármint, ennek az aggodalmasságnak és gondoskodásnak útján lép a lélekbe a rejtett szemlélődés, és idővel, amikor már részben megtisztította az érzékeket, azaz a lélek erőinek, és természetes vonzalmainak érzéki részeit, azzal a sivársággal, amelyet hoz, az isteni Szeretet kezdi lángra lobbantani a lelket. Ezen időpont előtt a lélek olyan, mint egy kezelés alatt levő beteg; a sötét éjszaka csak szenvedés neki és étvágyának koplaltatással való javítása.”¹³²⁴

A lélek most már Isten felé van irányítva, és nincsenek ínyére többé a teremtmények; de ez az Istenre-irányítottság még kifejezetten, homályos, mintegy honvág a távoli Isten után: a lélek bírni kívánja az Istent, vele egyesülni óhaj. Ha nem volt még része az édes nyugvásban, akkor ez az érzés egy kifejezetlen vonzódás, egy névtelen szükség, egy meghatározhatatlan

¹³²³ *Nuit*, 1. I, ch. X.

¹³²⁴ Uo. ch. XI.

rosszullét; ha pedig már megismerte a misztikus egyesülést, akkor kifejezett vágy, hogy újra megszerezze ezt az egyesülést.¹³²⁵

2° AZ ÉRZÉKEK ÉJSZAKÁJÁNAK MELLÉKES PRÓBÁI

1426. A misztikus írók borzalmas képet szoktak festeni ezekről a próbákról; mert azokat a próbákat írják le, amelyeken a szentek mentek keresztül, akik éppen azért, mert a tökéletességnek magas fokára voltak meghíva, rettenetes keresztet is viseltek. De azok, akiket az Isten nem hív ilyen magas tökéletességre, a próbákból is kevesebbet kapnak. Jó ezt tudni, hogy felbátorítsuk a félős lelkeket, akiket egyébként talán visszariasztanának ettől az úttól a kemény próbák. Azt se felejtjük, hogy Isten mindenkor olyan kegyelmeket is ad, amelyek arányban vannak a próbák nagyságával.

A) Azon az állandó sivárságon kívül, amelyről már szólottunk, a léleknek rettenetes **kísértéseket** is kell kiállania: 1) a *hit* ellen. Mivel a lélek semmit sem érez, azt gondolja, hogy semmit sem hisz; 2) a *remény* ellen. Mivel nem részesül érezhető vigasztalásokban, úgy érzi, hogy el van hagyatva és nekikeseredik; 3) a *tisztaság* ellen. „Ilyenkor megjelenik a Sátán angyala, vagyis a tisztátalanság szelleme, hogy erős és gyalázatos kísértésekkel gyötörjön, piszkos gondolatokat súg be a lélekbe, igen élénk képekkel zavarja meg a képzelőtehetséget, úgy, hogy ez azoknak, akik átszenvedik, keservesebb, mint a halál;”¹³²⁶ 4) a *békétűrés* ellen. Ezeknek a megpróbáltatásoknak közepette az ember arra hajlamos, hogy elégedetlenkedjék másokkal és önmagával szemben, és az istenkáromló képzetek olyan hévvel tolatkodnak bele a képzeletbe, hogy azt hinné az ember, hogy már ki is mondotta azokat; 5) a lélek *békessége* ellen. A lélek aggályok és tépelődések hálójában vergődik, amelyek annyira gúzsba kötik, hogy képtelen követni egy tanácsot, vagy felfogni egy magyarázatot, és ez egyike a legnagyobb bajoknak.

1427. B) Szenved az emberektől is: 1) néha az *istentelenektől*, akik minden módon üldözik: „Akik jámborul akarnak élni Krisztus Jézusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni;”¹³²⁷ 2) de néha saját *feljebbvalóiktól, barátaiktól*, is, akik nem értik meg ezt az állapotot, azért bosszankodnak ezeken a sikertelenségeken, ezen a makacs lelki sivárságon; 3) sőt néha a *lelkivezetőtől* is, aki vagy összetéveszti ezt az állapotot a lanyhasággal, vagy képtelen megvigasztalni a lelket ebben a megpróbáltatásban.

C) Nem egyszer **külső bajok** is növelik ezt a lelki gyötrődést: 1) az ember rendkívüli *betegségekbe* esik, amelyekkel szemben tanácstalanok az orvosok; 2) *nem megy úgy a dolga*, mint ennek előtte, mert gúzsba van kötve a lélek és nagyon el van foglalva belső gyötrődéseivel; az ember félszeg cselekvéseiben, amit mások észrevesznek; 3) néha *anyagi veszteségeket* is szenved, amelyek létében fenyegetik. – Úgy tűnik fel tehát, hogy ég és föld összeesküdött ez ellen a szegény lélek ellen.

Ezek a bajok sok esetben a természetes rendbe tartoznak: semmiben sem különböznek azoktól a megpróbáltatásoktól, amelyeket Isten minden buzgóbb lélekre küld, hogy tisztítsa. De vannak esetek, amikor ezek a megpróbáltatások a misztikus rendbe tartoznak. Ezt arról lehet megismerni, hogy hirtelenül jönnek, rendkívül élesek és végül is jó eredményre vezetnek.

¹³²⁵ DOM LEHODEY, *Les Voies de l'Oraison*, p. 260.

¹³²⁶ *Nuit*, 1. I, ch. XIV.

¹³²⁷ *2Tim* 3,12.

3° A PRÓBÁK HASZNA

Már az önmagában véve is rendkívül nagy haszon, hogy az ember belépett a passzív szemlélődésbe, ha most még sötét is ez és fájdalmas. De ezenkívül vannak, ahogyan Keresztes Szt. János mondja, *mellékes* előnyei is.

1428. 1° Az első ilyen előnye *önmagunknak* és nyomorúságainknak tapasztalati *megismerése*. Ez az erény megérteti vele, hogy magától semmit sem tehet; azért ezentúl semmire sem becsüli magát, és nem lel magában semmi megelégedést. Ezért Isten annál többre becsüli... Ennek az lesz az eredménye, hogy az ember az Istennel nagyobb tiszteletadással és figyelemmel kezd bánni, ami illik is mindenkor, amikor a Magasságbelivel érintkezünk. Az a kellemesség, amelyet az Istennel való érintkezésben érzett, azt eredményezte, hogy merészségében túlment a megengedett határokon, nem volt eléggé tisztelettudó és tartózkodó.”¹³²⁸ Tehát gyarapszik benne az *istentisztelet* erénye.

1429. 2° *Istenismerete* tisztább és igazabb lesz, szeretete pedig elveszti érzékies mellékízét. A lélek nem ácsingózik többé vigasztalások után, hanem egyedüli kívánsága lesz, hogy Istennek tessen: „Nincs benne többé elbizakodottság és maga elégedettség, mint jólétének idején; inkább az önmagával szemben való bizalmatlanság uralkodik benne, a félelem attól, hogy meg talál magával elégedni; ebből születik azután az Úrnak az a félelme, amely megőrzi és növeli erényeit.”¹³²⁹

1430. 3° Az ember most már kigyógyul finomabb formában felújult *főbűneiből* ([1263. pont](#)).

a) Most kezd *alázatos* lenni nemcsak Istennel szemben, hanem az emberekkel szemben is: „A lélek ugyanis, amikor látja, hogy sivár és nyomorúságos, most már önkéntelenül sem gondol arra, hogy különb, mint a többi... sőt ellenkezőleg meghajlik előttük. Ebből származik a felebarát iránti szeretet: mivel becsüli, elfelejti azt az időt, amikor semmiben sem akart másoknak engedni. Egészen eltölti a maga nyomorúságának tudata és ez annyira szemei előtt van, hogy a másé nem tűnik fel neki.”¹³³⁰

b) A lelki *józan*ságot is kezdi gyakorolni: mivel most nincsen módjában a léleknek, hogy érezhető vigasztalásokkal táplálkozzék, lassankint elszakad tőlük, valamint minden teremtett jótól, és már csak az örök javak foglalkoztatják. Ez már a lelki békének kezdete; szükség is van erre, mert a vigasztalásokhoz és a teremtményekhez való vonzalom megzavarta szívét. Ebben a békeességben azután ápolja a lelki erőt, a türelmet, a hosszútűrést, mert hiszen kitart azokban a lelki gyakorlatokban, amelyek nem adnak vigasztalást, és amelyekhez semmi kedve nincs.

c) Ami a *szellemi főbűnöket* illeti, amelyenek az irigység, a harag, a jóban való restség, a lélek ezektől is megszabadul: mert megtért és alázatos lett a lelki sivárság és a kísértések súlya alatt, nem könnyen gerjed haragra felebarátja, vagy maga-maga ellen; az irigység helyt ad a szeretetnek, mert az alázatosság elismerteti vele mások jótulajdonosságait, és minél világosabban látja a maga hibáit, annál jobban szükségét érzi annak, hogy minden erejének megfeszítésével dolgozzék azok kijavításán.

1431. 4° Isten végül is néhány lelki *vigasztalást* is elegyít bele ebbe a lelki sivárságba. Amikor a lélek legkevésbé számít reá, egyszerre csak igen élénk világosságot gyűjt értelmében, és igen tiszta szeretetet ad szívébe. Ezek a kegyek sokkal nagyobbak, mint amelyeneket régente

¹³²⁸ *Nuit*, 1. I, ch. XII.

¹³²⁹ Uo., ch. XIII.

¹³³⁰ Uo., ch. XII.

kapott, jobban előre is viszik a megszentülés útján, bár a lélek kezdetben nem így gondolja, mert ezeknek az adományoknak hatása titokban marad.

Egy szóval, ezek a próbák megtisztítják az embernek Isten iránt való szeretetét, mert most már nem a vigasztalásokat szereti, hanem az Istent. Most már nem elbizakodott többé, sem nem tetszeleg önmagának, mint az érezhető vigasztalások korszakában; nincs már benne türelmetlen törtetés, túlzott, nagyon is emberi lelkesedés; mostantól kezdve már a béke kezd uralkodni a szívben.¹³³¹

Hogyan viselkedjünk eme próba idején?

1432. Az a lelkiatya, aki eme próbán áteső lelkeket vezet, legyen irántuk telve jósággal és odaadással; tanítsa és vigasztalja őket; mondja meg nekik, hogy tisztító próbán mennek át, amelyből, ha megjavulva kerülnek majd ki: tisztábbak, alázatosabbak, az erényben szilárdabbak lesznek és kedvesebbek az Isten előtt.

a) A legfőbb lelkület, amelynek ilyenkor meg kell lenni az, hogy *bízzuk rá magunkat egészen Isten kezére*: csókoljuk meg azt a kezet, ha sújt is, és valljuk be, hogy bűneink miatt nagyon is rászolgáltunk ezekre a megpróbáltatásokra. Csatlakozzunk a haláltusáját vivő Jézushoz, és mondjuk el vele alázatosan a mennyei Atyának: „*Atyám! ha lehetséges, múljék el tőlem ez a pohár; mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te.*”¹³³²

b) Továbbá a lelki szárazság dacára *ki kell tartani* az imádságban, egyesülésben Krisztus Urunkkal, aki haláltusájában is folytatta imádságát: „*És a halállal tusakodván még buzgóbban imádkozik vala.*”¹³³³ Szívleljük meg Szt. Terézia¹³³⁴ szavait: „Bármilyen hibába is essék az, aki imádsághoz kezdett, abba ne hagyja: ennek segítségével módjában lesz megjavulni, anélkül nehezebben. Űzze el magától azt a kísértést, amelybe magam is beleestem, hogy az alázatosság örve alatt abbahagyja az imádságot.” Mi pedig hozzátehetjük: annál kevésbé a céltalanság örve alatt.

1433. c) *De nem kell rászorítani az embernek magát az okoskodó elmélkedésre*, ha egyszer tapasztalta, hogy erre képtelen lett; hagyjuk a lelket békében, még ha látszólag tétlen is lenne: elégedjünk meg egy Istenre vetett szeretetteljes egyszerű tekintettel.

Amikor a festő valakinek arcképét mintázza, ennek nem szabad állandóan mozgatni a fejét; különben a művész nem tud elkészülni művével. Hasonlóképpen, amikor Isten a maga arcképét akarja kiformálni lelkünkben, és ezért felfüggeszti tevékenységünket, hagyni kell a lelket békében, és ennek a békének következtében a szeretet tüze kigyúl lelkünkben, és egyre magasabbra csap.¹³³⁵ A pihenésnek ez az állapota nem beszüntetése a cselekvésnek: itt is el vagyunk foglalva, csakhogy másképpen; azért nincs itt semmi veszedelem a restségre és lanyhaságra. A szórakozásokat persze itt is kerülni kell, és azért ha erre a célra szükségesnek látszik, hogy visszatérjünk az okoskodó elmélkedésre, tegyük ezt meg, mihelyt erőszak nélkül lehetséges.

1434. d) Ami az *erényeket* illeti, nyilvánvaló, hogy *folytatni kell ezek gyakorlatát*; főképpen azokét, amelyek különösen illenek jelen állapotunkhoz, amilyenek: az alázatosság, a lemondás, a türelem, szeretet felebarátunk iránt, szeretet Isten iránt, megnyugvás az ő szent akaratán, bízó imádság. Mindezt hassa át az az érzület, hogy magunkat mindenestül Isten szent kezeibe

¹³³¹ Uo., 1. II, ch. XIII.

¹³³² Mt 26,39.

¹³³³ Lk 22,43.

¹³³⁴ Vie, ch. VIII, p. 120.

¹³³⁵ Nuit, 1. I, ch. X.

tesszük le. Ha ezt hűségesen meg tesszük, ez az állapot valóságos kincsbányája lesz a lelki kincseknek, és nagy hasznára fog válni lelkünknek.

e) Ennek a próbának a *tartama* változik aszerint, hogy Istennek mi a terve velünk, a tökéletesség milyen magas fokára akar emelni valakit, és hogy mennyi még benne a tökéletlenség, amitől meg kell tisztulnia. A misztikus szerzők szerint ez az állapot eltarthat két évtől tizenöt évig.¹³³⁶ De vannak benne megszakítások, amikor a lélek megenyhül, örömet találja az Istenben, és új erőt szerez az új küzdelemre. Tehát türelem, bizalom, szent megnyugvás, íme ezek nagyjából azok az erények, amelyeket különösen ajánlani fog a lelkivezető a megpróbált lelkeknek.

II. Az édes nyugvás

1435. Ennek az állapotnak és a következőknek leírásában főleg Szt. Terézia műveire fogunk támaszkodni: mert ez a szent biztos meglátással és páratlan világossággal dolgozik. Ennek az elmélkedésnek különböző neveket ad: ez a lelki Kastélynak *negyedik helyisége*,¹³³⁷ az isteni édességekkel teli elmélkedés, mert ez az első olyan helyiség, amelyben az ember lelki gyönyörűséggel ismeri fel Isten jelenlétét. Életrajzában (XIV fej.) *nyugvó* elmélkedésnek nevezi és „a második öntözési módban” magyarázza meg. Mások a csend elmélkedésének nevezik, éppen azért, mivel ebben a lélek megszűnik okoskodni.

Ennek az elmélkedésnek *három* különböző *mozzanata* van: 1° *a passzív összeszedettség*, amely előkészíti; 2° *a tulajdonképpeni nyugvás*; 3° *a képességek elalvása*, amely befejezi és előkészíti a képességek teljes egyesülésére.

1° A PASSZÍV ÖSSZESZEDETTSÉG

1436. A) Mibenléte. Ezt az összeszedettséget azért nevezzük így, hogy megkülönböztessük az *aktív* (cselekvő) összeszedettségtől. Ez utóbbit az ember a maga erejéből képes megcsinálni a kegyelem segítségével ([1317. pont](#)); de a passzív összeszedettséget nem érjük el „értelmünk munkájával, azzal, hogy magunkban Istenre igyekszünk gondolni, sem a képzelőtehetség munkájával, azzal, hogy magunkban igyekszünk megjeleníteni,”¹³³⁸ hanem a kegyelem egyenes hatása alatt jön létre képességeinkben. Ezért Szt. Terézia az imádságnak ezt a módját, amelyet magában tapasztalt, *természetfölöttinek* nevezi: „Az az imádság, amelyről én beszélek,

¹³³⁶ BONA bíboros azt mondja (*Via compendii ad Deum*, c. 10, n. 61), hogy Assisi Szt. Ferenc két évig volt ebben az állapotban, Szt. Terézia tizennyolcig, Montefalcói B. Klára tizenötig, Bolognai Szt. Katalin ötig, Pazzi Szt. Magdolna először ötig, majd megint tizenhatig. – Ezek a számok kétségtelenül mind a két éjszakát magukba foglalják, amelyek között azonban hosszabb köz van, amikor az Isten édes vigasztalásokkal látogatja meg a lelket.

¹³³⁷ A *Lelki Kastély* c. művét Szt. Terézia öt évvel halála előtt P. Gratian és P. Velasquez kérésére írta meg, 1577-ben a toledói zárdában. Ez Összes Műveinek koronája és összefoglalása, amelyben világosan leírja az elmélkedés hét különböző fokozatát, amelyek megfelelnek a tökéletesség hét különböző fokozatának. Szentháromság ünnepének előestéjén, amikor arról gondolkodott, hogy mi legyen az alapeszméje ennek a műnek, maga a jó Isten jött segítségére, és megmagyarázta neki: Bemutatta neki a kegyelem állapotában levő lelket, mint egy egyszerű kristály-gömböt, amelynek kastély formája volt, és a kastélyban látható volt hét hajlék. A hetedikben, a közepén van Isten maga, csodálatos fényességtől körülvéve, amely bevilágítja az összes helyiségeket, annál erősebben, minél közelebb vannak a középponthoz. A kastélyon kívül csak sötétség és tisztátalanság van, és vadállatok, amelyek megtámadnak mindenkit, aki arra meri venni útját. A kapu, amelyen be lehet jutni, az imádság, amellyel önmagunkban elmélyedünk és megtaláljuk az Istent. A kijárási halálos bűn által történik, amelyről a szent rettenetes képet fest (I^o Demeure, ch. II). Hét hajlék van: ezek közül az első kettő megfelel a megtisztulás útjának; a harmadik a megvilágosodás útjának, és a negyedikben kezdődik meg a belénk öntött szemlélődés.

¹³³⁸ Ste THÉRÈSE, *Château*, 4 Dem., ch. 3, p. 116.

egy belső összeszedettség, amelyet a lélek érez, és amely alatt azt hinné az ember, hogy más érzékei vannak bensejében, a külső érzékek mintájára. Úgy látszik, hogy a lélek el akar szakadni a külső érzékek csapongásától; néha meg egyenesen mintegy maga után húzza azokat. Szükségét érzi annak, hogy bezárja testi szemeit, hogy semmit se halljon, hogy egyedül csak azzal foglalkozzék, ami akkor eltölti egészen: tudniillik az Istennel való négy szemközti beszélgetéssel. Ebben az állapotban az érzékek és a többi képességek nincsenek felfüggesztve; a léleknek módjában áll, hogy Istenre irányítsa őket.”¹³³⁹

Más helyen egy kedves hasonlattal világítja meg a dolgot: Képességeink kijöttek a Kastélyból, hogy mulassanak a künnlevőkkel; de azután belátva hibájukat, vissza akartak menni a kastélyba, de nem tudtak bejutni. Ekkor a nagy király, aki a kastélyban lakik, jóságosan magához szólította őket: „Mint a jó pásztor, hallatta szavát és olyan szelíd szóval, hogy alig hallják meg, felhívja őket, hogy hagyjanak fel tévelygésükkel, és térjenek vissza régi hajlékukba. A pásztornak ez a hívása annyira erőt vesz rajtuk, hogy elhagyva a küntvaló dolgokat, amelyek megigézték, visszatérnek a kastélyba. Úgy tetszik nekem, hogy még sohasem magyaráztam meg ezt olyan jól, mint jelenleg.”¹³⁴⁰ De Sales Szt. Ferenc¹³⁴¹ egy másik hasonlatot mond, amely nem kevésbé kifejező: „Valamint az, aki több tű közé egy darab mágnest tenne, látná, hogy egyszerre az összes tűhegyek szeretett mágnesük felé fordulnak és hozzá tapadnak, úgy, amikor a mi Urunk lelkünk bensejében érezteti igen édes jelenlétét, a mi összes képességeink feléje fordítják hegyüket, hogy hozzájussanak ehhez a hasonlíthatatlan édességhez.”

Ezt a passzív összeszedettséget így lehet tehát meghatározni: *értelmünknek és akaratunknak édes és szeretettel teljes elmerülése Istenben, amelyet a Szentléleknek egy különös kegyelme idéz elő.*

1437. B) Hogyan viselkedjünk? Ez a kegyelem rendesen bevezető a nyugvó elmélkedésbe, de emellett lehet átmeneti jellegű is, mivel a különös buzgóság perceiben is elő szokott fordulni, mint pl. egy beöltözésnél, fogadalomtételnél, papszentelésnél. Ebből két gyakorlati következmény folyik:

a) Ha Isten huzamosabb ideig megtart bennünket ebben az összeszedettségben, szépszerével *akadályozzuk meg az értelmet az okoskodásban*, de ne igyekezzünk felfüggeszteni értelmünket:

„Minden erőszakoskodás, háborúság nélkül igyekezzék megakadályozni az értelmet abban, hogy okoskodják, de ne igyekezzék felfüggeszteni sem ezt, sem a képzelőtehetséget; mert jó megfontolni, hogy Isten jelenlétében vagyunk, és jó meggondolni azt is, hogy kicsoda ő. És ha az elmerült értelem magától érzi ezt, nagyon jó; de ne igyekezzék megérteni az ajándékot, amelyben részesül, mert ez az akaratnak szól. Hagyja tehát ezt örvendeni és ne avatkozzék bele a maga munkájával: legfeljebb sugalmazzon neki pár szerető szót.”¹³⁴²

b) Ha pedig *Isten nem beszélne* a szívünkhöz, „ha nem volna semmi jele annak, hogy ez az isteni Király megértett bennünket, vagy reánk nézett, óvakodjunk attól, hogy úgy maradjunk ott, mint a hülyék,” mondja Szt. Terézia.¹³⁴³ Mert amikor a lélek erőlködik, hogy megfékezze működését, még nagyobb szárazságba esik, mint annak előtte, és az az erőszak, amelyet magán vesz, hogy ne gondoljon semmire sem, még jobban megzavarja képzeletét. Egyébként is csak Isten dicsőségével kell törődnünk, nem pedig a magunk vigasztalásával, vagy gyönyörűségével. Amikor az Isten Őfelségének úgy tetszik, hogy értelmünk szűnjék meg dolgozni, elfoglalja azt

¹³³⁹ *Relat. au P. Rodriguez Alvarez*, Œuvres, t. II, p. 295.

¹³⁴⁰ *Château*, IV Dem., ch. 3, p. 115.

¹³⁴¹ *Am. de Dieu*, 1. VI, ch. 7.

¹³⁴² *Château*, p. 120.

¹³⁴³ Uo. p.118-119.

másképpen, és tökéletesebb ismeretben részesíti, mint amelyet a magunk tevékenysége meg tudna szerezni. De ezt az esetet leszámítva, arra kapta az ember a képességeit, hogy működjenek.

2° A TULAJDONKÉPPENI NYUGVÁS

Fejtsük ki mibenlétét, eredetét, fejlődését, különféle formáit, és azt, hogy hogyan kell vele szemben viselkednünk.

1438. A) Mibenléte. Ebben az elmélkedésben az Isten hatalmába keríti lelkünk magasabb rendű részét, az értelmet és az akaratot, édes nyugalmat létesít benne és igen élénk örömet az ő jelenlétének; de az okoskodó képességünk, az emlékezőtehetségünk és képzelőtehetségünk szabadon marad, és nem egyszer szórakozottságok forrásává lesz.

a) Szent Terézia a következőképpen fejti ki ennek az elmélkedésnek természetfeletti voltát és azt a módot, ahogyan Isten hatalmába keríti akaratunkat: „Ez valami *természetfölötti dolog*, amelyet nem tudunk megszerezni magunknak a mi erőinkkel... Itt ugyanis a lélek békébe merült, azaz jobban mondva belemerítette az Isten az ő jelenlétével, amint tette ezt az igaz Simeonnal. Ilyenkor összes képességeink lecsendesednek, és a lélek megérti egy olyan felfogással, amely igen különbözik az érzékek útján jövő felfogástól, hogy egészen közel van az Istenhez; és hogy egy kevés időre az egyesülés által ugyanegy dologgá lesz vele. Nem a test szemeivel látja ezt, sem a lélekéivel... Csak tudatára jut annak, hogy benn van az Isten országában, legalább is, hogy közel van a Királyhoz, aki oda be fogja vezetni; és olyan nagy tisztelet hatja át, hogy nem mer tőle semmit sem kérni... ”

*Egyedül az akarat fogoly itt,*¹³⁴⁴ és ha van valami, amitől szenved ebben az állapotban, az az a tudat, hogy vissza fogja kapni szabadságát... Semmi sem szomorítja, és nem látszik, hogy szomorítaná valami. Végül ezen időben annyira megrészeget és eltölt a belső öröm és édesség, hogy az ember nem tud mit óhajtani, és az ember szeretné boldogan mondani Szt. Péterrel: „Uram, készítsünk itt három hajlékot.”

Mivel egyedül az akarat fogoly, a másik két képesség el is tévelyedhet, teszi hozzá a szent: „Az akaratnak nem kell reájuk ügyelni, hanem megmaradni a maga gyönyörűségében és nyugvásában. Mert ha megkísérelné, hogy visszahozza őket, mind a hárman eltévelyednének.”¹³⁴⁵ Különösen a képzelőtehetség kalandozik el könnyen, és valósággal megsüketíti az embert lármájával: ez egy igazi zakatoló malom: „Hagyjuk, hadd zakatoljon ez a malom, csak arra ügyeljünk, hogy megőröljük a magunk gabonáját: foglaljuk el értelmünket és akaratunkat.”¹³⁴⁶

1439. b) Az a *lelki öröm*, amelyet az ember a nyugvó imádságban érez, egészen más, mint az, amelyet a cselekvő imádságban élvezünk. Erre a különbségre rámutat Szt. Terézia is, amikor elmondja, hogy mások az isteni élvezetek, amelyeket a szemlélődésben nyerünk, és mások megint a megelégtülések, amelyeket a cselekvő imádság szül. Más mindkettőnek az eredete, és mások a hatásai.

1) „Az isteni élvezetek” közvetlenül az Istennek a behatásából erednek, míg a megelégtülések az embernek a kegyelemtől segített tevékenységéből fakadnak.

Hogy megértesse ezt a dolgot, például felhoz két vízmedencét: az egyiket egy vízvezeték táplálja, amely messziről hozza a vizet; a víz itt csobogva ömlik belé. Ez a képe azoknak a

¹³⁴⁴ *Chemin de perfection*, ch. XXXI, p. 222-224. – Természetesen az értelem is, mint amely megvilágítja az akaratot.

¹³⁴⁵ *Vie*, ch. XIV, p. 180.

¹³⁴⁶ *Château*, IVe Dem. ch. I, p. 106.

vigasztalásoknak, amelyeket az ember a cselekvő imádságban érez. A másikat olyan forrás táplálja, amely lényünk mélyéből fakad, és minden zaj nélkül tölti meg lelkünket. Ez a képe a szemlélődés örömeinek: „lényünk legmélyebb belsejéből fakad végtelen békességgel, nyugodtsággal, édességgel.”¹³⁴⁷

2) Azért a szemlélődés örömei sokkal kiválóbbak, mint a cselekvő elmélkedés örömei: „Ez az isteni víz alig kezd el bugyogni forrásából... és már is úgy érezzük, hogy egész bensőnk tágul és dagadoz. Ezek olyan lelki javak, amelyeket nem lehet elbeszélni, és a lélek maga sem tudja felfogni, hogy mit kap ő ebben a pillanatban. Mintha fölséges illatot érezne. Hogy egy hasonlattal éljek, mintha lényének mélyén egy parázstartó volna, amelyre fölséges illatokat vetettek”¹³⁴⁸ ...

De hozzáteszi a szent, hogy ez igen tökéletlen hasonlat. Életrajzában azt állítja, hogy ezek az illatok a mennyország illatai, amelyeket elég érezni, hogy a lélek elveszítse a földi dolgok után való vágyat: „egészen nyilván látja, hogy az a boldogság, amelyet élvez, nem innen alulról való: sem vagyon, sem hatalom, sem rang, sem gyönyör nem adhat, egy röpke pillanatra sem, ekkora igazi örömet, ilyen mélyen érzett kielégültséget”¹³⁴⁹ ...

Ennek az örömnél fő oka az, hogy az ember érzi Istennek jelenlétét:

„Az Isten akkor az ő nagy jószágában meg akarja értetni ezzel a lélekkel, hogy egészen közel van hozzá, olyan közel, hogy most már nincs szüksége arra, hogy követeket küldjön hozzá. Most már beszélhet vele személyesen és anélkül, hogy fel kellene emelnie szavát, mert olyan közel van; megérti ő az embert ajkának mozdulataiból is.” Igaz, teszi hozzá, hogy Isten mindenkor velünk van; de itt egy különös jelenlétről van szó: „Ez az isteni Király, a mi Urunk, azt akarja, hogy legyünk annak tudatában, hogy ő hall minket; hogy érezzük jelenlétének hatásait. Különös módon kíván cselekedni lelkünkben, eltöltve azt egy igen élénk külső és belső örömmel.”

1440. c) A léleknek ez a kitágulása kiváló *erényekre hangolja* a lelket; ilyenek főképpen: a félelem attól, hogy Istent megbántuk: ez lép most a pokol félelmének helyébe: a vezeklésnek és a keresztnek szeretete, az alázatosság, a világ örömeinek megvetése.

1) „A pokol félelme nem zaklatja többé. Míg az attól való félelem, hogy Istent megbántja, növekszik benne, a szolgálai félelem eltűnik; és a léleknek nagy bizalma támad, hogy bírni fogja valamikor az Istent. 2) Ahelyett, hogy azt hinné, mint annak előtte, hogy a vezeklés gyakorlásával aláassa egészségét, most mindent lehetségesnek tart Isten segítségével, és sohasem volt annyira égő a vágya, hogy a vezeklést gyakorolja. Régen irtózott a keresztől, most nem fél tőle többé, mert elevenebb a hite; tudja, hogy ha Isten iránti szeretetből veszi vállaira, Őfelsége fog neki adni elegendő kegyelmet, hogy türelemmel hordozza. Néha fogadalommal is vállal keresztet, annyira eleven a vágya, hogy tegyen érette valamit. 3) Mivel most jobban ismeri Isten nagyságát, alázatosabb véleménye van önmagáról. 4) Mivel most megkóstolta azokat az örömeiket, amelyek tőle jönnek, a világ gyönyörűségei csak szemét lesznek ezentúl a szemében; ezektől egyre jobban eltávolodik, és hogy ezt megtehesse, nagyobb önuralommal rendelkezik. Végül halad minden erényben és haladása folytonos lesz, ha ugyan nem tér vissza és nem bántja meg az Istent; mert akkor, bármilyen magasan is legyen, ha mindjárt a legnagyobb magaslatokra hágott is fel, mindent elveszít.”¹³⁵⁰

¹³⁴⁷ *Château*, IV Dem. ch. II, p. 108-109.

¹³⁴⁸ Uo. p. 110.

¹³⁴⁹ *Vie*, ch. XIV et XV, p. 181, 182.

¹³⁵⁰ *Château*, IV Dem. ch. III, p. 122.

1441. A nyugvás **meghatározása.** Ebből a leírásból így alakíthatjuk ki a nyugvás meghatározását: *olyan, részben passzív, természetfölötti elmélkedés, amely a léleknek magasabb részében jön létre, és érezhetővé teszi az Isten jelenlétét.*

Természetfölötti elmélkedés ez, vagyis belénk öntött; és ebben eltérünk egyes karmelitáktól, akik azt gondolták, hogy ez olyan átmeneti elmélkedés, és ezért úgy vélték, hogy lehet szerzett is, mint az egyszerűsített elmélkedés. De viszont azt mi is megengedjük, hogy nem teljesen passzív, mert csak az akarat (és vele az értelem) fogoly benne, de az okoskodó és a képzelőtehetség szabadon marad és elkalandozhat. Ami az „isteni élvezeteket” illeti és az erényeket, amelyek ezeknek gyümölcsei, ezekről elegendőképpen megemlékeztünk ([1439. pont](#)).

1442. B) A nyugvás **eredete és kifejlődése.** **a)** A nyugvásban általában olyan személyek részesülnek, akik huzamosabb ideig gyakorolták az okoskodó elmélkedést, és *átmentek már az érzékek éjszakáján.* De néha ezt az utóbbit meg is előzi, főleg a gyermekeknél és ártatlan lelkeknél, amelyeknek nincsen szükségük különleges megtisztulásra.

b) Kezdetben *csak időről-időre* kapja az ember, és pedig ilyenkor még gyöngé és öntudatlan; nem is tart sokáig, pl. Szt. Teréziánál egy alkalommal csak addig tartott, ameddig egy Üdvözlégyet el lehet mondani.¹³⁵¹ Későbbben gyakoribb lesz és tovább is tart, egy félóráig is. De mivel nem jön egészen hirtelenül és nem tűnik le egyszerre, azért a pitymallásával és a szürkületével együtt eltarthat egy óráig, sőt tovább. Amikor pedig tevékenykedő ([1445. pont](#)) és „lelki megrészeződéssel” van egybekötve, eltarthat egy napig, vagy két napig, anélkül, hogy megakadályozna napi rendes foglalatosságunkban.

c) Az édes nyugvás *váltakozhat a sivár nyugvással*, ha a lélek megtisztulása nincs még egészen befejezve.

d) Eljön az idő, amikor a nyugvás *állandó* vendég lesz: ekkor az ember mindjárt megnyeri, mihelyt imádkozni kezd; néha váratlanul, egészen közönséges foglalkozás közben is megjelenik. Idővel erősebb és öntudatosabb lesz, és ha a lélek együtt működik a kegyelemmel, a teljes egyesüléssel és az önkívülettel végződik. De ha hűtlen a lélek, akkor visszaeshet az okoskodó elmélkedés színvonalára, vagy el is veszítheti a megszentelő kegyelmet.

1443. C) A nyugvás különféle **változatai.** Három fő változata van a nyugvásnak: a *csöndes*, az *imádkozó* és a *tevékenykedő* nyugvás.¹³⁵²

a) A csöndes nyugvásban az ember *csendben*, szeretettel szemléli az Istent, mert a csodálat elnémít minden szót. Az akarat elmerül Istenben, szeretetre gyűl, és édesen, nyugodtan, élvezve pihen meg benne.

Ahogy az anya becézi szemével a gyermekét, úgy szemléli a lélek szeretettel az Istent. „Hasonlít ilyenkor, mondja Szt. Terézia, a kis csecsemőhöz, aki anyja kebelén csüng, miközben ez gyöngéden ereszti szájába a tejet, hogy ne kelljen ajkait sem mozgatnia.”¹³⁵³ Így itt is az akarat szeretet anélkül, hogy az értelem munkájára szükség volna.

1444. b) Néha a lélek, mikor nem bír már szeretetével, *forró imádságban* ad szabad folyást érzelmének: ez az imádkozó nyugvás. Majd édes párbeszédekben áradozik, majd erőt vesz rajta

¹³⁵¹ Keresztes Szt. János megjegyzi, hogy az idő olyan gyorsan múlik, amikor az ember szemlélődésben részesül, hogy könnyen lehet tévedni az idő tartamát illetőleg: néha két-három percnél tűnik fel, ami jóval tovább tartott (*Montée*, 1. II, ch. XIV).

¹³⁵² Már Cassianus is tud ezekről a változatokról (*Conf.*, X, ch. 24).

¹³⁵³ *Chemin de la perfection*, ch. XXXI, p. 228.

a gyöngédség és minden teremtményt meghív, hogy vele együtt dicsérjék az Istent: „ezer bohóságot mond, ami egyenesen a szívéig hatol Annak, aki őt így magán kívül helyezi.”¹³⁵⁴

Szent Terézia ilyenkor verseket írt, hogy kifejezze szeretetét és gyötrelmét. Néha az Isten szerető kedveskedésekkel válaszol a szeretet eme megnyilvánulásaira; ezek azután mintegy lelki megrészegülést idéznek elő: „amely, mondja de Sales Szt. Ferenc, nem a lelki érzékeinket tompítja le, hanem a testieket, és nem alacsonyít le az állathoz, hanem felmagasztal az angyalok közé... és istenít... amely önkívületi állapotba helyez, hogy magunk fölé emeljen bennünket.”¹³⁵⁵

1445. c) Vannak esetek, amikor a nyugvás *tevékenykedő* lesz: amikor, amint Szt. Terézia¹³⁵⁶ mondja, a nyugvás mély és tartós, akkor, mivel csak az akarat van leláncolva, a többi képességek megtartják szabadságukat, működhetnek Isten szolgálatában, és nagy tevékenykedéssel működnek is. Ilyenkor az ember külső munkálatokkal van elfoglalva, de egyszersmind nem szűnik meg Istent is forrón szeretni: egyesül benne Mária és Márta, a szemlélődő és a cselekvő élet.

3° KÉPESSÉGEINK ELALVÁSA

1446. A nyugvásnak ez a harmadik szaka már egy magasabb forma, amely előkészít a belső képességek teljes egyesüléséhez.

Szent Terézia *Életrajzának* XVII. fejezetében így írja le: „Íme, ez történik meg gyakran abban az egyesülésben, amellyel foglalkozom... Isten hatalmába keríti az akaratot, sőt azt gondolom, az értelmet is. Ez ugyanis megszűnik okoskodni, hanem egészen azzal van elfoglalva, hogy élvezze az Istent: hasonlít ahhoz az emberhez, aki néz, és annyi tárgyat lát, hogy nem tudja, milyen irányba fordítsa szemét... Ami az emlékezőtehetséget illeti, az szabadon marad, úgy hiszem a képzelőtehetséggel egyetemben. Amikor ez a képesség magára marad, szent Isten, micsoda háborúságot csinál, mennyire erőlködik, hogy mindent fenekestül felforgasson! Ami engem illet, túlon túl volt benne részem, és irtózom tőle. Sokszor kérem az Urat, hogy szabadítson meg tőle... Hasonlít azokhoz a kis kellemetlen, nyugtalan éjjeli lepkékhez: repdes ide-oda. Ez a hasonlat úgy tetszik nekem, tökéletes, mert ha ezek a kis rovarok nem is tudnának semmi rosszat tenni, már azzal kifárasztanak, hogy nézzük őket.” Ezek ellen az elszórakozások ellen csak egyetlen ellenszert jelez: „ne ügyeljünk többet az emlékezőtehetségünkre, mint ahogyan a bolondra nem szoktunk ügyet vetni; hagyjuk, hadd fújja a magáét, mert csak az Isten tudja elnémítani.” – Itt tehát a nyugvó imádságról van szó, amelyben az értelmet hatalmába kerítette az Isten, de a képzelőtehetség tovább is csapong. Ez már mindazonáltal előkészítés a teljes egyesülésre.

HOGYAN VISELKEDJÜNK A NYUGVÓ IMÁDSÁGBAN?

1447. Az *általános* előkészület abban áll, hogy helyezzük magunkat aláztatosan az Isten kezébe ennek az imádságnak egész folyamata alatt, kezdettől végig.

a) Nem kell tehát azon lenni, hogy az ember maga helyezze magát bele ebbe az állapotba, azzal, hogy felfüggeszti képességeit és még lélegzetét is vissza akarja fojtani; ez kárba vesztett fáradság lenne, mivel csak az Isten adhat nekünk szemlélődést.

b) Mihelyt azonban érezzük az Istennek behatását, *át kell magunkat neki engedni* teljesen; szűnjünk meg tehát okoskodni, és kövessük készséggel a kegyelem irányítását:

¹³⁵⁴ *Vie*, ch. XVI, p. 204.

¹³⁵⁵ *Amour de Dieu*, I. VI, ch. VI.

¹³⁵⁶ *Chemin*, ch. XXXI, p. 225.

1) Ha a kegyelem *csendes* nyugvásra hív, szemlélődjünk, és szeressünk szó nélkül, legfeljebb időről-időre mondjunk egy-egy gyöngéd szót, hogy újra lángra lobbantsuk a szeretetet, és ne tegyünk olyan erőfeszítéseket, amelyek csak elolthatnák azt.

2) Ha a kegyelem arra hív, hogy *gerjedelmeket* indítsunk fel magunkban, amikor az érzelmek, mint a forrás vize, felfakadnak lelkünk bensejében, imádkozzunk csendesen, a szavak zaja nélkül, de azzal a nagy vággyal, hogy meghallgatást nyerjünk Istentől. „Egy pár vékony szalmaszál, amelyet alázatosan vetünk a tűzre, többet használ itt, mint egy rakás hasáb, és hamarabb meggyújtja a tüzet. Hasábfán azokat az okoskodásokat értem, amelyek olyan bölcsenek látszanak nekünk, és amelyek egy Hiszekegyhez szükséges idő alatt kioltanak a szikrát.”¹³⁵⁷ – Különösen kerülni kell, teszi hozzá de Sales Szt. Ferenc,¹³⁵⁸ az erőszakos, szertelen gerjedelmeket, amelyek kifárasztják a szívet és az idegeket; és azokat az önvizsgálatokat, amelyeket némely ember egyre nyugtalanul végez, hogy megállapítsa, hogy vajon kellőképpen nyugodt-e.

3) Ha az okoskodó *értelem és a képzelőtehetség elkalandozik*, ez ne aggasszon; ne indítsunk hajsztát ellenük; elég, ha az akarat „kitart annak élvezeténél, amit kapott, mint az okos méh a kasznak a mélyén. Ha a méhek, ahelyett, hogy bemennének a méhesbe, mind egymás keresésére indulnának, hogyan lenne méz?”

II. § A teljes egyesülés

1448. Az elmélkedésnek ezt a fajtát, amely megfelel a Szt. Terézia ötödik helyiségének, egyszerű egyesülésnek, vagy a belső képességek teljes egyesülésének nevezik, mivel ebben a lélek nemcsak akaratával van egyesítve Istennel, hanem összes belső képességeivel. Ez tehát tökéletesebb, mint a nyugvó imádság. Íjuk le: 1° *mibenlétét*; 2° *hatásait*.

I. A teljes egyesülés mibenléte

1449. 1° **Két lényeges sajátossága** van: valamennyi képességünk fel van benne függesztve, és teljesen biztosak vagyunk abban, hogy az Isten itt jelen van a lélek számára.

„Visszatérek arra az ismertető jelre, mondja Szt. Terézia,¹³⁵⁹ amelyről azt mondtam, hogy az az igazi: íme itt van a lélek, amelyet Isten megfosztott az értelemről, hogy jobban beléadhassa az igazi bölcsességet; nem lát, nem hall, nem ért semmit egész idő alatt, amíg tart ez a kegy; rövid idő ez mindig és még rövidebbnek tűnik fel, mint amekkora a valóságban.” Más szóval, nemcsak az értelem, hanem az okoskodó, az emlékező és a képzelőtehetség is fel van függesztve. A szent így folytatja: „Akkor az Isten olyan módon lesz jelen a lélek legmélyében, hogy amikor ez magához tér, lehetetlen lesz abban kételkednie, hogy ő Istenben volt és hogy Isten őbenne volt.”¹³⁶⁰ Ez az igazság olyan mélyen vésődik bele a lélekbe, hogy ha évek is múltának el anélkül, hogy Isten újból részesítené ebben a kegyelemben, akkor sem tudna abban kételkedni, hogy Istenben volt.”

1450. 2° Ebből a két sajátosságból **más három** következik:

a) Itt *nincs szórakozottság*, mert a lélek egészen el van merülve az Istenben.

b) *Nincs fáradtság*: az embernek saját tevékenysége ugyanis igen csekély. Itt elegendő, ha az ember Isten kezére bizza magát. A manna az égből hull a számára, és neki nincs más

¹³⁵⁷ Ste THÉRÈSE, *Vie*, ch. XV, p. 193-194.

¹³⁵⁸ *Amour de Dieu*, I. VI, ch. 10.

¹³⁵⁹ *Château*, 5. Dem., ch. I, p. 134; *Vö. Vie*, ch. XVIII.

¹³⁶⁰ Ennek okát is adja (*Château*, p. 131): „Valóban, a felséges Isten ilyenkor úgy egyesítve van a léleknek a lényegével, hogy az ördög nem merne hozzá közelíteni.”

teendője, minthogy élvezze. Ezért ez az elmélkedés, akármilyen hosszú is legyen, nem árt az egészségnek.¹³⁶¹

c) Bőséges, rendkívüli *öröm* tölti el a lelket: „Itt nem érez az ember többé semmit, mondja Szt. Terézia,¹³⁶² itt az ember nem tesz egyebet, mint örül, anélkül hogy tudná, hogy minek örül. Az ember tudja, hogy olyan jónak örül, amely magában foglalja az összes javakat, de nem érti meg, hogy miben áll ez a jó. Az összes (belső) érzékek annyira el vannak merülve ebben az élvezésben, hogy egyik sem bír más dologgal foglalkozni.” És hozzátézi, hogy egy pillanat ezekből a tiszta gyönyörűségekből kárpótol a földi élet minden szenvedéséért.

Ez az elmélkedés különbözik tehát a nyugvástól, mert ott csak az akaratunk van lefoglalva, és annak elmúltával néha nem bizonyos a lélek benne, hogy vajon valósággal az Istenben volt-e.

Így lehet tehát meghatározni ezt az elmélkedést: a léleknek nagyon bensőséges egyesülése Istennel, amelyben összes belső képességeink fel vannak függesztve, és az embernek megvan az a bizonyossága, hogy jelen volt a lélekben az Isten.

II. A teljes egyesülés hatásai

1451. 1° A fő hatása a léleknek csodálatos átalakulása, amelyet Szt. Terézia szerint a selyemhernyó átalakulásával lehet összehasonlítani.

Ez a hernyó eperfa levéllel táplálkozik, azután selyemszálakat fon, azokkal körülhálózza magát, és bezárkózik a gubóba; ebből a gubóból idővel csinos fehér pille száll ki. Így a mi lelkünk is: miután egy ideig olvasmányokkal, imádságokkal, a szentségek vételével táplálkozott, a lemondás szálaiból gubót készít magának, oda visszahúzódik, és csinos fehér pillévé változik ott át.¹³⁶³ Ilyen csodálatos hatása van a teljes egyesülésnek. Az a lélek, amely azelőtt fázott a kereszttől, most telve van elszánással és kész Istenért magára venni a legnagyobb szenvedéseket is.

Itt Szt. Terézia néhány részletezést is ad: leírja azt az *égő vágyat*, amely eltölti a lelket, hogy Istennek minél nagyobb dicsőséget szerezzen; hogy őt minden teremtménnyel megismertesse és megszerettesse; leírja a teremtményektől való elszakadást, amely annyira megy, hogy a lélek szeretne szabadulni ebből a világból, amelyben Istent olyan sokan megbántják; az *Isten akaratához való tökéletes igazodást*, amely most már nem fejt ki nagyobb ellenállást a kegyelemmel szemben, mint a viasz, amelybe belenyomjuk a pecsétet; azt a *kiváló felebaráti szeretetet*, amely cselekedetekben nyilvánul meg, és amely örülni tud annak, ha másokat dicsérnek.¹³⁶⁴

1452. 2° Ez az egyesülés **előkészület** egy másikra, amely sokkal tökéletesebb: ez mintegy első találkozás az isteni jegyessel, amely után csakhamar következik, ha az ember követte a kegyelem hívását, a lelki eljegyzés és végül a misztikus frigy. – Csak nem szabad megszűnni haladni, mondja a szent, a teremtményektől való elszakadás és az Isten iránt való szeretet útján. Minden megállás ellanyhulást és visszafelé-menést jelentene.¹³⁶⁵

¹³⁶¹ *Vie*, ch. XVIII. p. 224: „Ez az egyesülés, bármilyen hosszú is legyen, nem árt az egészségnek; legalábbis nem ártott nekem soha. Akármennyire beteg is voltam, amikor Isten megadta nekem ezt a kegyet, nem emlékszem, hogy valaha is rosszul éreztem volna magamat; ellenkezőleg, érezhetően jobban lettem.”

¹³⁶² *Vie*, ch. XVIII. p. 218.

¹³⁶³ *Château*, 5. Dem., ch. II, p. 138-143.

¹³⁶⁴ Uo. p. 146-158.

¹³⁶⁵ Uo. p. 159., 166.

III. § Az önkívületi egyesülés (lelki eljegyzés)

Ennek az egyesülésnek kétféle formája van: az egyik *édes*, a másik *fájdalmas*.

I. Az édes önkívület

1453. Az önkívület szó (extasis) jelenti a külső érzékek működésének felfüggesztését, ami jellemzi ezt az állapotot. Ez tehát teljesebb egyesülés, mint a két előző, mert azok lényeges elemein kívül magába zárja még a külső érzékek működésének felfüggesztését. Írjuk le: 1° *mibenlétét*; 2° *szakaszait*, vagy fokozatait; 3° *hatásait*.

1° AZ ÖNKÍVÜLETI EGYESÜLÉS MIBENLÉTE

1454. Ennek az egyesülésnek *két eleme* van: a léleknek elmerülése Istenben és az érzékek felfüggesztése. Mivel a lélek egészen el van merülve, azért az érzékek is, úgy látszik, mintegy oda vannak szögezve hozzá, vagy ahhoz a tárgyhoz, amelyet ez szemlél.

A) Az Istenben való **elmerülés** főképpen *két okból* születik meg: az egyik a *csodálat*, a másik a *szeretet*. Jól fejtí ezt ki de Sales Szt. Ferenc:¹³⁶⁶

a) „*Csodálat* akkor jön létre bennünk, ha olyan tárggyal találkozunk, amelyet eddig nem ismertünk és nem is számítottunk arra, hogy megismerjük; és hogy ha az új igazsághoz, amellyel találkozunk, hozzájárul a szépség és a jóság, akkor a csodálatunk igen boldogító... Ha tehát tetszik az isteni jóságnak, hogy adjon értelmünknek valamely különös világosságot, amelynek fényénél szemlélheti az isteni titkokat, rendkívüli és igen magas rendű szemlélettel, akkor, mivel több szépséget lát benne, mint amennyit el tudott képzelni, csodálatba esik. Már pedig a kellemes dolog fölötti csodálatunk erősen hozzátapasztja és hozzáragasztja értelmünket a megcsodált tárgyhoz: részint ama kiváló szépség miatt, amely benne megnyilvánul, részint ennek a kiválóságnak újdonsága miatt; mert az értelem nem tud betelni annak látásával, amit még nem látott soha és aminek látása olyan jóleső.”

b) A csodálathoz *szeretet* is járul: „Mármost, a szeretetnek ez az elragadtatása így létesül az akaratban: Isten megérinti vonzó kedveskedéseivel, és akkor amint a tű, ha mágnes éri, megmozdul, és a sarok felé fordul, elfelejtve érzéketlenségét, éppen így az akarat, ha megérinti az isteni szeretet, magasra csap, és Istenhez törekszik, elhagyva minden földi vonzalmát. Ezzel elragadtatásba jut, amely nem a megismerésé, hanem az örvendezésé; nem csodálat, hanem érzelem, nem tudomány, hanem tapasztalás, nem látás, hanem élvezés és ízlelés.”

1455. c) Egyébként a szeretet növeli a csodálatot és a csodálat a szeretetet:

„Az értelem néha csodálatba esik, amikor látja azt a megszentelt gyönyörűséget, amelyet az akarat érez elragadtatásában; valamint az akarat gyönyörűséget talál abban, ha észreveszi, hogy az értelem csodálatba esett; úgy hogy ez a két képesség közli egymással elragadtatását, mert a szépség szemlélete arra visz, hogy szeressük és a szeretet arra visz, hogy szemléljük.”

Nem lehet azon csodálkozni, hogy az ilyen lélek, amely csodálatba esett és szeretetre gyúlt, bizonyos értelemben magán kívül van, és el van ragadtatva az Isten felé. Ha az az ember, akit az emberi szeretet ragad magával, mindent képes elhagyni, hogy a szeretett tárggyal egyesüljön, meglepő-e az, ha az isteni szeretet, amelyet maga Isten gyújt ki bennünk, annyira magával ragad bennünket, hogy mindent elfelejtünk, és nem látunk, nem szeretünk egyebet, mint egyedül az Istent?

¹³⁶⁶ *Amour de Dieu*, I. VII, ch. IV-VI.

1456. B) Az érzékek felfüggesztése következménye ennek az elragadtatásnak; ez fokozatosan jön létre, és nem mindenkinél egyforma mértékben.

a) Ami a *külső érzékeket* illeti: 1) Először többé-kevésbé teljes *érzéketlenség* vesz erőt az emberen, a fizikai élet meglassúdik, vele a lélegzés is, és következőképpen az élet melege csökken. „Az ember érzi, mondja Szt. Terézia,¹³⁶⁷ hogy a természetes meleg visszahúzódik, és hogy a test fokozatosan hűl, de ez mondhatatlan jó érzés és gyönyörűség.”

2) Azután egy bizonyos *mozdulatlanság* következik be, amely azt eredményezi, hogy a test abban a helyzetben marad, amelyben a meglepetés érte; a tekintete egy láthatatlan tárgyra szegezve marad.

3) Ez az állapot, amely természet szerint a test legyöngülésére vezetne, ellenkezőleg *új erőt* ad neki.¹³⁶⁸ Igaz, hogy a felébredés után az ember érez bizonyos fáradtságot, de ezt csakhamar felváltja az újult erő érzése.

4) *Némelykor* az érzékek felfüggesztése *teljes*; de némelykor nem teljes, úgy hogy az ember le tudja diktálni azokat a kinyilatkoztatásokat, amelyeket kap, amint Szienai Szt. Katalin életében látni lehet.

b) *A belső érzékek* még jobban fel vannak függesztve, mint a misztikus egyesülésben, amelyről már szólottunk.

1457. C) Kérdezhetjük, hogy vajon az *akarat* szabadsága is fel van-e függesztve. Erre általában azt felelik Szt. Tamással, Suarez-zel, Szt. Teréziával, Alvarez de Paz-zal, hogy a szabadság megmarad, és következőképpen érdemet is lehet szerezni az önkívület állapotában; mert a lélek szabadakarral fogadja el azokat a kegyeket, amelyekben ilyenkor részesül.

d) Ami az önkívület *tartamát* illeti, az igen változatos: a teljes önkívület általában csak pár pillanatig tart, néha azonban egy félórát is; de mivel a nem teljes önkívület előzi meg és követi, napokig is eltarthat, miközben gyakran formát változtat.

e) Az önkívületből az ember vagy magától *ébred* fel, vagy parancsra. Az első esetben az embernek bizonyos nyomasztó érzése van, mintha egy másik világból térne meg; a lélek csak lassankint nyeri vissza uralmát a testen. A második esetben a felébredés az előjárónak parancsára, vagy felhívására történik meg: ha ez a felhívás szóval történik, mindig bekövetkezik a felébredés; ha ellenben csak gondolatban történik, akkor nem mindig.

2° AZ ÖNKÍVÜLETI EGYESÜLÉS HÁROM SZAKASZA

1458. Az önkívületben *három fő szakasz* van: az egyszerű önkívület, az elragadtatás és a lélek repülése.

a) *Az egyszerű önkívület* bizonyos aléltáság, amely csendesen következik be, és a léleknek úgy tűnik fel, mint egy édes, de egyben fájdalmas seb: a Jegyes érzeti jelenlétét, de csak egy időre; a lélek pedig szeretné, ha állandóan vele maradna, és ez okozza neki a fájdalmat. De az itt érzett öröm nagyobb, mint a nyugvás öröme.

Így mondja Szt. Terézia:¹³⁶⁹ „A lélek úgy érzi, hogy édes sebet kap. Hogy miképpen és honnan kapja, azt nem tudja megmagyarázni; de annyira érzi drága voltát, hogy nem kívánna belőle kigyógyulni soha. Panaszodik a Jegyesének, szeretettel teljes szavakban, és pedig hallhatóan is. Nem tudja tartóztatni magát, mert a Jegyes érzeti vele, hogy jelen van, bár nem annyira, hogy engedné a lelket örülni ennek a jelenlétnek. A fájdalom, amelyet érez, igen élénk, de azért édes és telve van gyönyörűséggel... ebben a fájdalomban egy egészen más nagy örömet érez, mint a nyugvásnak édes elmerülésében, amelyben nincsen semmi fájdalom.”

¹³⁶⁷ *Vie*, p. 249.

¹³⁶⁸ Uo. ch. XVIII, XX.

¹³⁶⁹ *Château*, 6. Dem., ch. II, p. 180.

Ebben a szakaszban már szerepelnek a természetfölötti szavak és a kinyilatkoztatások, amelyekről később lesz szó.

1459. b) Az *elragadtatás* hevesen és erőteljesen vesz erőt a lelken, úgy, hogy nem lehet neki ellenállni. Az ember úgy érzi, mintha egy hatalmas sas ragadná magával a szárnyain, és nem tudja hová. Dacára annak a gyönyörűségnek, amelyet az ember érez, kezdetben bizonyos borzongás vesz erőt a lelken. „De ebbe a félelembé égő és új szeretet vegyül Az iránt, aki ekkora gyöngédséget tanúsít egy kis féreggel szemben, amely nem egyéb, mint rothadás.”¹³⁷⁰ Az elragadtatás idejében köttetnek meg a *lelki eljegyzések*. Ez pedig kedves figyelem az Isten részéről; mert ha megőrizné az ember az érzékeit, lehet, hogy meghalna, amikor látná, hogy milyen közel van az isteni felséghez.¹³⁷¹ Az elragadtatás befejeztével az akarat olyan, mintha meg volna ittasodva, és most már csak Istennel tud foglalkozni. A teremtmények undorral töltik el, és olyan erős vágy vesz rajta erőt arra, hogy vezekeljen, hogy valósággal boldogtalan, ha nem szenvedhet.¹³⁷²

1460. c) Az elragadtatás után következik a *lelki repülés*, amely olyan lendületes, hogy az az érzése az embernek, mintha kiszakadna a testből; és az ember nem tud neki ellenállni.

„A lélek, mondja Szt. Terézia,¹³⁷³ úgy érzi, mintha mindenestül elvinnék egy más világba, amely egészen más, mint az, amelyben élünk; ott új világosságot lát és sok más dolgot, amelyek egészen elűtnek az itt alant levőktől, és amilyeneket nem tudott volna soha elképzelni, még ha egész életét is erre fordította volna. Néha egyszerre annyi mindenféle dolog felől kap kioktatást egy pillanat alatt, hogy ha éveken keresztül dolgozott volna, hogy képzelőtehetségével és értelmével elrendezze őket, ez egy ezredrészben sem sikerült volna neki mégsem.”

3° AZ ÖNKÍVÜLETI EGYESÜLÉS FŐBB HATÁSAI

1461. A) Az a hatás, amely a többi mind egyesíti magában, a nagy **életszentség**, amely a hősiességig elmegy, ugyannyira, hogy ha ez nincs meg, az önkívület gyanús.

De Sales Szt. Ferenc is megjegyzi:¹³⁷⁴ „Ha látunk olyan embert, akinek elmélkedéseiben elragadtatásai vannak, de nincsenek elragadtatásai az *életében*, azaz aki nem él magasztos, istenes életet a világi kívánságok legyőzésével, óhajításainak és természetes vonzalmainak megfékezésével, bensőséges szelídséggel, egyszerűséggel és alázatossággal, de főleg állandó szeretettel, hidd meg, Theotimus, hogy mindezek az elragadtatások igen-igen kétségesek és veszedelmesek; ezek az elragadtatások csak arra jók, hogy bámulatba ejtsék az embereket, de nem arra, hogy jobbakká tegyék őket.”

1462. B) A főbb erények, amelyeket az elragadtatás előidéz, a következők: 1) *Teljes elszakadás a teremtményektől*: az Isten, hogy úgy mondjuk, egy magas vár tetejére viszi fel a lelket, ahonnan az világosan belátja az itt alant levő dolgoknak semmisségét. Azért ezentúl nem ragaszkodik a saját akaratához; akár le is mondana akarata szabadságáról, ha ez lehetséges volna. 2) Igen nagy *bánat* az elkövetett bűnök fölött: de itt már nem a pokoltól való félelem dolgozik, hanem a fájdalom, hogy megbántottuk az Istent. 3) Az *Úr Jézus* szent emberségének és a Bold. *Szűz Máriának* gyakori és boldogító látása. És milyen édes Jézusnak és Máriának ez

¹³⁷⁰ *Vie*, ch. XX, p. 246.

¹³⁷¹ *Château*, 6. Dem., ch. IV, p. 199.

¹³⁷² Uo. p. 207-208.

¹³⁷³ Uo. ch. V, p. 214.

¹³⁷⁴ *Amour de Dieu*, l. VII, ch. VII.

a társasága! A képzeleti és értelmi látomások, amelyek most már számosak, még jobban elszakítják a lelket minden teremtett dologtól és mélységes alázatosságba merítik. 4) Végül csodálatos *türelem*, amely örömmel viseli el mindazokat a passzív próbákat, amelyeket reája küld a jó Isten, hogy szeretetét megtisztítsa.

A lélek ég a vágytól, hogy láthassa az Istent; azért úgy érzi, mintha tüzes nyíllal volna megsebezve: fájdalmas hangokat hallat, mert el van választva Attól, aki egyedül szeret. Itt egy igazi vértanúság kezdődik, lélekben és testben, amelyhez hozzájárul a halál utáni kívánczóság, hogy az ember ne legyen többé soha elszakítva Attól, akit szeret. De ezt a vértanúságot gyakran részegítő gyönyörűségek váltják fel. Mindezt jobban megértjük, ha ismerjük azt az állapotot, amelyet Keresztes Szt. János második éjszakának, az értelem éjszakájának nevez.

II. Az értelem éjszakája

1463. Az első éjszaka megtisztította a lelket, hogy előkészítse a nyugvás gyönyörűségeire, a teljes egyesülésre és az önkívületre; de hogy a lélek méltó legyen egy még nagyobb és állandóbb öröme, amelyet a lelki frigyben élvez, még alaposabb és mélyrehatóbb tisztulásra van szüksége, amely rendszeren az önkívületi egyesülés idején következik be. Fejtsük ki tehát: 1° feladatát; 2° a próbákat; 3° kiváló hatásait.

1° AZ ÉRTELEM ÉJSZAKÁJÁNAK FELADATA

1464. Hogy a lélek elnyerhesse azt a bensőséges és állandó jellegű egyesülést, amelyet átalakító egyesülésnek, vagy lelki frigynek neveznek, **meg kell szabadulnia** a legutolsó tökéletlenségektől is, amelyek még hozzá tapadnak. Ezek a tökéletlenségek pedig, amint Keresztes Szt. János¹³⁷⁵ mondja, kétfélek: vannak állandó jellegűek és vannak átmenetiek.

A) Állandó jellegű tökéletlenségek: **a) tökéletlen vonzalmak és megszokások;** ezek mintegy a lélekben maradt gyökerek, amelyek bennrekedtek ott, ahová az érzékek megtisztítása nem tudott elhatolni. Ilyenek pl. a túlságosan érzelmes barátságok; az ilyeneket ki kell tehát irtani gyökerestül; **b) ide tartozik az értelemnek egy bizonyos gyöngesége,** amelyet így hívnak: hebetudo mentis, az ész gyöngesége, amely abban áll, hogy értelmünk szeret künn kalandozni és szerte szórakozni. Ezt is le kell küzdeni, mert akadályozza az Istennel való bensőséges egyesülést.

B) Az átmeneti tökéletlenségek közé tartozik: **a) egy bizonyos kevélység,** öntetszelgés, amire alkalmat adhatnak a bőségben kapott lelki vigasztalások. Ez az érzület néha önámításra is vezethet, ha az ember látomásokat és jövendöléseket vél felfedezni ott, ahol nincsenek; **b) túl merész fellépés Istennel szemben,** amely csökkenti bennünk az Úrnak félelmét, pedig ez az összes erények őrzője.

Ezeket a törekvéseket tehát meg kell tisztítani és meg kell javítani; ezt végzi el az Isten a második éjszakának próbáival.

2° A MÁSODIK ÉJSZAKA PRÓBÁI

1465. Isten, hogy megtisztítsa és megjavítsa a lelket, az értelmet sötétségben hagyja, az akaratot sivárságban, az emlékezőtehetséget emlékek nélkül és az érzelmi világot eltölti fájdalommal és rettegéssel. Ezt a megtisztítást, mondja Keresztes Szt. János,¹³⁷⁶ Isten a belénk

¹³⁷⁵ *Nuit obscure*, t. II, ch. II.

¹³⁷⁶ Uo. I. II, ch. V.

öntött szemlélődés világosságával hajtja végre, amely világosság önmagában élénk, de a léleknek, mert tudatlan és tisztátalan, sötét és fájdalmas.

A) Az értelem szenvedése. a) Mivel a szemlélődés világossága igen élénk és tiszta, *vakítja* és sérti értelmünk szemét, amely nagyon is gyöngé és tisztátalan ahhoz, hogy ilyen világosságot el tudjon viselni: amint a beteg szemet bántja az élénk és ragyogó világosság, úgy a mi még beteg lelkünket sérti, gyötri, *vakítja* az isteni világosság, annyira, hogy az ember a halált, mint valóságos szabadulást köszöntené.

b) Ezt a fájdalmat növeli az, hogy ugyanabban a lélekben találkozik egymással az *isteni* és az *emberi elem*: az isteni elem, vagyis a tisztító szemlélődés, hatalmába veszi a lelket, hogy megtisztítsa, hogy átalakítsa, istenszerűvé tegye; de az emberi elem, vagyis maga a lélek úgy érzi, hogy megsemmisül, hogy szellemi halálba kell mennie, ha a tökéletes életre föl akar támadni.

c) Ehhez a fájdalomhoz járul *nyomorúságának* és *szegénységének világos látása*: mivel a lélek felsőbb része sivárságba van merülve, értelme sötétségbe, az a kínzó érzése van, mintha a levegőben lógna minden támasz nélkül; néha látja a poklot is, amint megnyitja torkát, hogy őt örök időkre elnyelje. Igaz, hogy ezek képletes kifejezések, de kifejezik ennek a próbának fájdalmait, és bemutatják egyrészt az Isten nagyságát és szentségét, másrészt az ember semmiségét és nyomorúságát.

1466. B) Az akarat szenvedése mivel sem kisebb: **a)** a lélek úgy látja, hogy *meg van fosztva* minden *boldogságtól*, és azt hiszi, hogy örökre így fog ez tartani; még a gyóntatója sem tudja megnyugtatni.

b) Az Isten, hogy fenntartsa ennek a próbának idején, néha egy kis *enyhülést* küld neki, amikor békét élvez és Isten benső barátságának örvendhet. De ezeket a pillanatokat követi a próba még kegyetlenebb visszatérése, amikor a lélek úgy hiszi, hogy Isten nem szereti őt többé, és hogy méltán elhagyta őt az Isten. Ez a *lelki elhagyatottságnak* nevezett gyötrelem.

c) Ebben az állapotban *lehetetlen imádkozni*; ha az ember mégis megkísérli, olyan szárazságot érez, hogy az a hiedelme, az Isten úgy sem hallgat reá. Van olyan eset is, hogy világi foglalkozásaira is képtelen: emlékezőtehetsége cserben hagyja, képességei le vannak kötve és természetes működésük is meg van zavarva.

Mindent egybevéve, ez az állapot valóságos pokol, annyit kell benne szenvedni; de valóságos tisztítóhely is, mert a lélek megtisztultan kerül ki belőle.

3° AZ ÉRTELEM ÉJSZAKÁJÁNAK HATÁSAI

1467. A) A *jó hatásokat* így foglalja össze Keresztes Szt. János:¹³⁷⁷

„Ha elsötétíti az értelmet, ez csak azért van, hogy felvilágosítást nyerjen minden dologról; ha megalázza és nyomorulttá teszi, ez azért van, hogy felemelje és felszabadítsa; ha elszegényíti és megfosztja minden természetes birtokától és érzelmétől, ez azért van, hogy képessé tegye arra, hogy isteni módon élvezze a minden jónak édességét.” Hogy ezeket a hatásokat megmagyarázza, a szent elmondja azt a hasonlatot a tűzbe vetett nedves fadarabról, amelyről fentebb már megemlékeztünk ([1422. pont](#)).

1468. B) Ezeket a hatásokat *négy főhatásra* vezeti vissza; ezek a következők: **a)** *Égő szeretet* Isten iránt: már ennek az éjszakának a kezdetén ott lappangott az lelkének magasabb részében, csak nem jutott tudatára; de eljön az idő, amikor Isten tudatára ébreszti, és ilyenkor a lélek mindenre kész, mindent mer, mindent megtenne Istenért.

¹³⁷⁷ Uo. I. III, ch. IX.

b) Igen élénk világosság: ez a világosság kezdetben az embernek csak nyomorúságát mutatja és fájdalmas, de miután a tökéletlenségeket kiküszöbölte a bűnbánat, most már megmutatja azt a szépséget, amelyet a lélek nyert, és igen vigasztaló lesz.

c) Nagy biztonság érzése: mert ez a világosság megóvja a kevélységtől, amely az üdvösség nagy akadálya; megmutatja neki, hogy Isten maga vezeti, és hogy nagyobb hasznot húzhat abból a fájdalomból, amelyet Isten reá küld, mint a vigasztalásokból; végül azt az erős elhatározást érleli meg az akaratban, hogy soha sem fog semmit sem tenni, ami Istennek nem tetszenék, és semmit sem fog elmulasztani, ami Istennek nagyobb dicsőségére szolgál.

d) Csodálatos erő, amely segíti abban, hogy játszva haladhasson fel az isteni szeretetnek azon tíz lépcsőfokán, amelyről Keresztes Szt. János beszél.¹³⁷⁸ Erről jó bővebben elmélkedni, hogy fogalmunk legyen arról a csodálatos felemelkedésről, amely az átalakító egyesülésre vezet.

IV. § Az átalakító egyesülés, vagyis a lelki frigy

1469. A sokféle megtisztulás után a lélek eljut végre arra a nyugodt és tartós egyesülésre, amelyet átalakító egyesülésnek neveznek és amely, úgy látszik, a misztikus egyesülések legmagasabb foka, közvetlen előkészítés az Istennek boldogító színélátására.

Fejtsük ki: 1° *mibenléte*; 2° *hatásait*.

I. Az átalakító egyesülésnek mibenléte

Jelezzük: 1° *főbb jellegzetességeit*; 2° *leírását* Szt. Teréziánál.

1470. 1° **Főbb jellegzetességei:** a bensőség, a derűtség, a szétbonthatatlanság.

A) A bensőség. Mivel ez az egyesülés bensőségesebb a többinél, azért nevezik lelki frigynek; mert hitvestársak között nincs többé titok: ott már két élet egybefolyik. Már pedig ilyen ez az egyesülés is, amely itt létrejön Isten és az ember között. Szent Terézia¹³⁷⁹ egy hasonlattal magyarázza meg a dolgot: „Így lehetne nevezni: az égből egy folyóba esett víz... amely annyira összevegyül vele, hogy nem lehet többé sem szétválasztani, sem megkülönböztetni, hogy melyik a folyónak és melyik az égnek a vize.”

B) A derűtség. Ebben az állapotban nincsenek már önkívületek, sem elragadtatások, vagy legalább is kevés van belőlük. Hiszen ezek gyöngeségek, ájulások voltak, amelyek eltűntek immár csaknem teljesen, hogy helyet adjanak annak a derült, békés lelki állapotnak, amelyben két szerető jegyes él, miután biztosak már benne, hogy egymást kölcsönösen szeretik.

C) A szétválaszthatatlanság. A megelőző egyesülések csak átmeneti jellegűek voltak; de ez már természeténél fogva maradandó, amilyen a keresztény házasság.

1471. Ez az elválaszthatatlanság kizárja-e a bűn lehetőségét? Ebben a kérdésben nézeteltérés van Keresztes Szt. János és Szt. Terézia között. Az előbbi azt hiszi, hogy a lélek ebben az állapotban meg van már szilárdítva a kegyelemben, úgy hogy nem vétkezhet: „Véleményem szerint a lélek nem léphet bele ebbe az állapotba, hacsak nincs egyszersmind megszilárdítva a kegyelemben... az ilyenek nem kell többé tartani sem kísértéstől, sem zavartól, sem búsongástól, és elfelejti minden buját, baját.”¹³⁸⁰ Szent Terézia¹³⁸¹ távolról sem meri ezt állítani: „Amikor csak mondom, hogy a lélek biztonságban van, ezt mindenkor így kell

¹³⁷⁸ Uo. I. II, ch. XIX, XXII.

¹³⁷⁹ *Château*, 7 Dem., ch. II, p. 287.

¹³⁸⁰ *Cantique spirituel*, strophe XXII.

¹³⁸¹ *Château*, 7 Dem., ch. II, p. 290-291.

érteni: mindaddig, amíg az isteni Felség a kezében tarja, és amíg ő maga nem bántja meg Istent. Legalább is annyit tudok, hogy az a személy, aki eljutott ebbe az állapotba és abban éveket megmaradt, nem hiszi magát biztonságban.” Azt hisszük, hogy Szt. Terézia nézete jobban megfelel a hittudomány tanításának, amely szerint a végső kitartás kegyelmét nem lehet kiérdemelni; ahhoz tehát, hogy valaki biztos lehessen az üdvösségéről, Istennek különös kinyilatkoztatása kellene nemcsak arról, hogy jelenleg a kegyelem állapotában van, hanem arról is, hogy abban meg fog maradni élete végéig.¹³⁸²

1472. 2° Szent Terézia az ő leírásában két jelenést beszél el: az egyik Krisztus Urunké, a másik a Szentháromságé.

A) Jézus maga vezeti be a lelket ebbe az utolsó helyiségbe két látomás által, amelyekből az egyik képzeleti, a másik értelmi.

a) Egy képzeleti látomásban megjelent a szentnek egy szentáldozás után „csodálatos ragyogásban, szépségben, fölségben, amilyen volt a föltámadása után.”¹³⁸³

„Azt mondotta neki, ideje már, hogy a saját érdekeit az ő érdekeivé tegye, és hogy ő majd gondoskodni fog arról, ami őt illeti” ... „Ezután az én tiszteletemre legyen gondod, nemcsak azért mert a te Teremtőd, Királyod és Istened vagyok, hanem azért is, mert te az én igazi jegyesem vagy. Az én tiszteletem a te tiszteleted, és a te tiszteleted az enyém.”¹³⁸⁴

b) Azután jön az értelmi látomás: „Az, amit Isten ilyenkor egy pillanatban közöl a lélekkel, olyan nagy titok, olyan magasztos kegy, és olyan rendkívüli gyönyörűséggel tölti el a lelket, hogy nem tudom semmihez sem hasonlítani. Csak annyit mondok, hogy az Úr ebben a pillanatban kegyeskedik megmutatni neki a mennyország boldogságát, olyan módon, amelynek nagyszerűsége felülmúlja a többi összes látomásokét és az összes isteni élvezeteket. Mindaz, amit mondhatunk, annyi, hogy a lélek, helyesebben a lélek lelke, amennyire mi meg tudjuk ítélni, egy dologgá lesz az Istennel.”¹³⁸⁵

1473. B) A Szentháromság megjelenése. Amint a lélek bevezetetik ebbe a helyiségbe, a három isteni személy egy értelmi látomásban megnyilatkozik neki, felfedi előtte valamiképpen az igazságot, és nagy égés közepette, mint egy ragyogó felhő, egyenesen az értelemben hatol. A három isteni személy külön-külön látszik, de egy csodálatos ismerettel, amelyet nyer, a lélek föltétlen bizonyossággal megismeri, hogy ez a három személy csak egy állag, egy hatalom, egy tudás, egy Isten.

„Így, amit mi hittel hiszünk, azt a lélek itt, lehet mondani látásból tudja. És mégsem lát az ember semmit, sem testi szemeivel, sem lelki szemeivel, mert ez nem képzeleti látomás. Akkor az isteni Személyek mindhárman közlik magukat a lélekkel, beszélnek hozzá, és felfedik előtte annak az evangéliumi részletnek az értelmét, ahol Krisztus Urunk kijelenti, hogy eljön az Atyával és a Szentlélekkel lakni abba a lélekbe, amely őt szereti és parancsait megtartja. Istenem, milyen különbség, hallgatni ezeket a szavakat, vagy akár hinni, és *látni*, úgy, amint mondtam, hogy mennyire igazak.¹³⁸⁶ Ez a lélek ámulatban van, amely minden nap növekedik, mert úgy tetszik neki, hogy azóta ez a három isteni Személy nem hagyta el többé; látja világosan a jelzett módon, hogy ott laknak állandóan a bensejében. Lényének

¹³⁸² A lelki frigyét néha különös szertartással kötik meg: gyűrűk kicserélésével, angyalok énekével stb. Mi Szt. Terézia példája szerint mellőzzük a lényegtelen elemeket.

¹³⁸³ *Château*, 7 Dem., ch. II, p. 246.

¹³⁸⁴ *Relation XXV*, t. II des Œuvres, p. 246.

¹³⁸⁵ *Château*, ibid., p. 286.

¹³⁸⁶ Figyeljük meg ezeket a kifejezéseket, amelyek világosan jelzik azt a mérhetetlen különbséget, amely fennáll a hit egyszerű ténye és ama ismeret, vagyis meggyőződés között, amelyet a szemlélődés nyújt.

legbensőségesebb részében érzi ezt az isteni társaságot, és mint egy igen mély szakadékban, amelyet nem tudna leírni, mert nem ismeri eléggé.”¹³⁸⁷

II. Az átalakító egyesülés hatásai

1474. Az ilyen bensőséges és mélységes egyesülés csakis csodálatos hatásokat eredményezhet megszentülésünkben. Ezeket így lehet összegezni: a lélek annyira **átalakul**, hogy elfelejti önmagát, és ezentúl nem gondol másra, csak az Istenre és annak dicsőségére. Ebből következik:

1° Hogy *magát teljesen Isten kezébe helyezi*, úgy hogy neki teljességgel közönyös minden, ami nem Isten. Az önkívületi egyesülésben kívánta a halált, hogy egyesülhessen Azzal, akit szeret; most már közönyös az élet, vagy a halál iránt: az a fő, hogy mindenben Isten akarata teljesejék: „Egyedüli törekvése, hogy neki mindig jobban tessenek, hogy találjon alkalmat, módot arra, hogy kimutathassa iránta érzett szeretetét. Ez az imádság legvége, és ennek a lelki frigynek az a feladata, hogy állandóan nagy dolgokat műveljen.”¹³⁸⁸

1475. 2° *Igen nagy sóvárgás a szenvedés után.* De ebben a sóvárságban nincsen nyugtalanság, hanem teljes alkalmazkodás az Isten akaratához:

„Ha Isten is úgy akarja, hogy szenvedjenek, nagyon jól van. Ha üldöztetéseknek vannak kitéve, ennek bensejükben jobban örülnek és mélységesebb lelki békét élveznek, mint az előző állapotukban. A legcsekélyebb haragot sem érzik azokkal szemben, akik nekik rosszat tesznek, vagy akarnak tenni. Sőt mi több, ezeket különös érzelemmel szeretik.”¹³⁸⁹

1476. 3° *A kívánságok és lelki fájdalmak hiánya:* „Hogy mindent megmondjak, ezeknek nem kellene többé vigasztalások... Az az egyedüli állandó kívánságuk, hogy hagyják őket magukra, vagy hogy dolgozhasanak felebarátaik lelki előmenetelén. Nincs sem sivárság, sem gyötrődés a lelkükben, hanem mindig gyöngéden el vannak foglalva az Úr körül és szeretnék, ha soha sem szünnének meg őt magasztalni.”¹³⁹⁰

1477. 4° *Az elragadtatások hiánya.* „Amikor a lélek egyszer ide érkezett, nincsenek elragadtatásai; vagy ha vannak is, ami nagyon ritka, ezek nem azok a tovaragadtatások, lelki repülések, amelyekről beszéltem. Egyébként ez szinte soha sem esik meg többé vele nyilvánosan, ami azelőtt igen közönséges dolog volt.”¹³⁹¹ Itt tehát békesség, tökéletes derű uralkodik: „Istennek ebben a templomában, ebben a hajlékban, amely az övé, az Isten és vele egyedül a lélek örülnek egymásnak egy igen mélységes csöndben.”¹³⁹²

1478. 5° *Égő, de tartózkodó buzgalom a lelkek megszentelése körül.* Itt nem elég megmaradni ebben a boldogító pihenésben, hanem cselekedni is kell, alkotni, szenvedni, Isten és a felebarát rabszolgájává kell lenni, dolgozni azon, hogy az ember állandóan növekedjék az erényekben, főleg az alázatosságban: mert aki nem növekszik, az apad. Máriának és Mártának kell lenni egy személyben, ez a tökéletesség. Lehet jót tenni a lelkekkel úgy is, hogy az ember nem megy ki a zárdából; és ahelyett, hogy az ember az egész világgal jót kívánna tenni, elég, ha azokkal tesz jót, akikkel együtt él.

¹³⁸⁷ *Château*, 6 Dem., ch. I, p. 279-281.

¹³⁸⁸ Uo. p. 308.

¹³⁸⁹ Uo. p. 295.

¹³⁹⁰ Uo. p. 296.

¹³⁹¹ Uo. p. 300.

¹³⁹² Uo. p. 299.

„Ez a szeretetmű annál érdemszerzőbb lesz, mert ezt elvégezni kötelességetek. Azt hiszitek, hogy kis dolgot műveltek, ha mélységes alázatosságotok által, az önmegtágadás szelleme által, odaadásotok által, gyöngéd szeretetetek által a nővérek iránt, Isten iránti szeretetetek által felgyújtjátok bennük ezt az isteni tüzet és állandóan ösztökéletek őket az erényes életre? Ellenkezőleg, igen nagy dolgot műveltek, és olyan szolgálatot tesztek az Úr Jézusnak, amely neki igen kellemes lesz.”¹³⁹³

De fődolog, hogy az ember ezeket a műveket szeretetből végezze: „Az Úr nem annyira műveink nagyságát tekinti, mint azt a szeretetet, amellyel végezzük.”¹³⁹⁴

1479. Befejezésül a szent felhívja a nővéreket, hogy lépjenek be ezekbe a hajlékokba, ha tetszik a Kastély Urának, hogy őket oda bevezesse; de ne erőszakolják ki a belépést.

„Ha tehát az ő részéről tapasztaltok valamilyes ellenkezést, azt tanácsolom nektek, ne próbáljatok tovább menni. Mert annyira megharagíthatnátok, hogy elzárja előletek a bejáratot mindörökre. Rendkívül szereti ugyanis az alázatosságot. Ha méltatlanoknak ítéletek magatokat arra, hogy bemenjete a harmadik helyiségbe, akkor hamar be fogtok jutni az ötödikbe. Olyan sűrűn látogathatjátok ezt a helyiséget és olyan jól szolgálhatjátok őt magát, hogy beenged abba is, amelyet magának tartott fenn.”¹³⁹⁵

A MÁSODIK FEJEZET ÖSSZEFOGLALÁSA.

1480. Miután bejártuk a szemlélődésnek négy fő fokozatát, amelyekben keserves próbák és megrészesítő örömek váltakoznak, úgy hiszem, hogy megerősítést nyer szemünkben a belénk öntött szemlélődésről adott meghatározásunk, mely szerint ez nem egyéb, mint a léleknek Isten részéről történő fokozatos birtokbavétele a mi szabad beleegyezésünkkel.

1° Isten fokozatosan *birtokába veszi* a szemlélődő lelket: előbb csak az akaratot a nyugalomban; később összes belső képességeinket a teljes egyesülésben; belső képességeinket és hozzá külső érzékeinket az önkívületben; végül pedig az egész lelket, és pedig nem átmenetileg, hanem állandóan a lelki frigyen.

Mármint, ha Isten hatalmába veszi a lelket, ezt azért teszi, hogy eláraszsa *világossággal és szeretettel*, azaz hogy közölje vele a maga tökéletességeit. **a)** Ez a *világosság* kezdetben gyöngé és fájdalmas mindaddig, amíg a lélek nincsen kellőképpen megtisztulva; de később egyre erősebb és vigasztalóbb lesz, bár mindenkor sötétség is vegyül belé, mivel értelmünk gyöngé. Élénk hatást idéz elő a lélekben, mivel az Istentől jön, és mert tapasztalati ismerettel mutatja be nekünk Isten az ő végtelen fönségét, jóságát, szépségét, és a mi kicsiségünket, semmiségünket, nyomorúságunkat **b)** Az a *szeretet*, amelyet Isten a szemlélődő lélekben gerjeszt, égő, elszánt, áldozatokra kész: az ember elfelejtkezik önmagáról és magát egészen Annak kívánja szentelni, akit szeret.

1481. 2° A lélek szabadakarattal *egyedik bele* ebbe az isteni birtokbavételbe, örömmel adja magát oda az Istennek, a legnagyobb alázatossággal, azzal a készséggel, hogy szívesen szenved Istenért és Jézusért, szent megnyugvással az Isten akaratán. Ezáltal megtisztul mindinkább a tökéletlenségeitől, egyesül Istennel, átalakul az ő hasonlatosságára, úgy hogy a lehetőség szerint megvalósul az Úr Jézusnak hő óhaja: „Hogy ők is egyek legyenek mibennünk.”¹³⁹⁶

Ebben áll az igazi misztika. Meg kell tehát tudni különböztetni a hamis misztikától, vagyis a hamis nyugvástól.

¹³⁹³ Uo. p. 313-314.

¹³⁹⁴ Uo. p. 314.

¹³⁹⁵ *Château*, Epilogue, p. 316-317.

¹³⁹⁶ *Jn* 17,21.

FÜGGELÉK: A HAMIS MISZTIKA, VAGYIS A QUIETISMUS

1482. Az igazi misztikusokon kívül, akiknek tanítását kifejtettük, voltak hamis misztikusok is, akik kiforgatták igazi mivoltából a passzív állapotot és elméleti szempontból téves, gyakorlati szempontból pedig veszedelmes tanításokat terjesztettek. Ilyenek voltak a *montanisták* és a *begárdok*.¹³⁹⁷ De a legismertebb tévedés volt az úgynevezett *quietismus* (hamis nyugvás). Ennek *három különféle formája* is van: 1° *Molinos* darabos quietismusa; 2° *Fénelon* mérsékelt, szellemített quietismusa; 3° a *félig-meddig quietista* törekvések.

1° MOLINOS QUIETISMUSA¹³⁹⁸

1483. Molinos Mihály 1640-ben született Spanyolországban. Életének nagyobb részét Rómában töltötte, és ott szórta tévedéseit két művében, amelyeknek igen nagy sikerük volt; ezek: „Lelki vezér” és „A nyugvó elmélkedés”.

A *fő tévedése* abban állott, hogy felfogása szerint a legnagyobb tökéletesség a léleknek teljes passzivitásában (szenvedőleges állapotában) áll; ez pedig a szemlélődés és a szeretet egy állandósult ténye, amelyre ha egyszer eljutott az ember, akkor fel van mentve minden egyéb kötelességtől, attól is, hogy ellenálljon a kísértéseknek. *Engedjük cselekedni az Istent*, ez volt a jelszava.

1484. Hogy jobban megértsük az egyes tévedéseket, az egyik oszlopban bemutatjuk a katolikus tanítást, a másikban pedig Molinos tévedéseit:

A katolikus tanítás:	Molinos tévedései:
1) Van a léleknek egy passzív állapota, amikor az Isten cselekszik a lélekben tevékeny kegyelme által; de ide rendszeren nem jut el az ember, csak miután hosszú időn keresztül gyakorolta az erényeket és az elmélkedést.	Csak egy út van a tökéletességhez, a passzív szemlélődés útja, amelyre az ember eljuthat önerejéből is, a közönséges kegyelem segítségével. Rá kell tehát lépni késedelem nélkül a passzív szemlélődés útjára és ezáltal előlni szenvedélyeinket.
2) A szemlélődés ténye csak pár percig tart, bár az a lelki állapot, amelyet előidéz, napokig is tarthat.	A szemlélődés ténye évekig is eltarthat, sőt az egész életen keresztül is, még az álomban is, anélkül hogy fel kellene újítani.
3) A szemlélődés kiválóképpen magában foglalja, az összes keresztény erényeket, de azért az elmélkedésen kívül kifejezetten is kell ezeket az erényeket gyakorolnunk.	Mivel a szemlélődés ténye örökös, felment attól a kötelezettségtől, hogy az erényeket ezen kívül is kifejezetten gyakoroljuk, mert ezek, pl. a hit, remény, istentisztelet, önmegtartóztatás tényei, a gyónás stb. csak a kezdőknek valók.
4) A szemlélődésnek fő tárgya Isten maga, Jézus annak másodlagos tárgya. De nem vagyunk felmentve attól, hogy a szemlélődésen kívül gondoljunk Jézus Krisztusra, aki szükséges közvetítőnk, akinek útján kell nekünk Istenhez eljutni.	Tökéletlenség Jézus Krisztusra és életének titkaira gondolni; elegendő, ha elmerülünk az isteni lényegben; és ezt is kell cselekednünk: mert aki képekhez és eszmékhez folyamodik, nem imádja Istent lélekben és igazságban.

¹³⁹⁷ P. POURRAT, *La spiritualité chrétienne*, t. I, pp. 97-99, 104-107; t. II, p. 320-321, 327-328.

¹³⁹⁸ P. DUDON, *Le Quietista espagnol*, Michel Molinos, Paris, 1921.

5) Nagyon tökéletes erény, ha magunkat letesszük Isten kezeibe, de nem szabad annyira menni, hogy közönyösek legyünk örök üdvösségünket illetőleg. Ellenkezőleg, ezt kívánunk, remélünk és kérünk kell.	A szemlélődésben közönyösöknek kell lennünk mindennel szemben, legyen akár megszentelésünk, akár örök üdvösségünk. El kell ejtenünk a reményt, hogy szeretetünk érdektelen lehessen.
6) Megeshet, hogy a belső próbák idején a képzelőtehetség és az érzéki rész mélységesen fel van fordulva, míg lelkünk finom éle tökéletes békességet élvez; de az akaratra mindenkor kötelessége marad, hogy ellenálljon a kísértéseknek.	Nem kell azzal kínlódnia, hogy ellenálljunk a kísértéseknek; a legszemérmertlenebb képzeteknek és az azokból származó cselekedeteknek sem kell ellenállnunk, mert azok az ördög művei. Ezek passzív próbák, amelyeknek a szentek is ki voltak téve. Óvakodni kell attól, hogy az ember ezeket meggyónja. Mert ezen az úton lehet csak szert tenni tökéletes tisztaságra és Istennel való bensőséges egyesülésre. ¹³⁹⁹

Mivel kifejtettük az igaz katolikus tanítást, felesleges megcáfolni ezeket a tévedéseket. A quietismus története is megerősít bennünket abban az álláspontunkban, hogy az, aki túlságosan korán akar eljutni a szemlélődésig és azt saját erejével akarja elérni, amikor még nem is ölte el szenvedélyeit, csak annál mélyebbre süllyed: aki magát angyallá akarja tenni, az barommmá válik.

2° FÉNELON MÉRSÉKELT QUIETISMUSA¹⁴⁰⁰

1485. Molinos quietismusát mérsékelt formában és azok nélkül az erkölcstelen következmények nélkül, amelyeket belőle Molinos levont, felújította *Guyon asszony*, aki fiatalon jutott özvegyi sorsra, és lelkesen vetette magát rá egy különös, lelki életre, amelyben nagy szerepe volt a képzeletnek és az érzelmeknek. Ezt az életmódot nevezte ő a *tiszta szeretet útjának*. Először Lacombe barnabita atyát nyerte meg eszméinek, majd egy bizonyos mértékben Fénelon püspököt is, aki 1697-ben megjelent *L'Explication des maximes des saints sur la vie intérieure* (Magyarázat a szenteknek a benső életéről mondott elveiről) valamelyes mérsékelt quietismust hirdetett. Itt állította fel tanítását a tiszta szeretetről, amelybe „nem vegyül bele indítóokul semminemű önérdék.”

Bossuet ítélete szerint az összes tévedések, amelyek ebben a tanításban foglaltatnak, eme négy állításban összegezhetők:

1) „Van ebben az életben egy olyan, tiszta szereteten felépülő állapot, amelyben nincsen helye többé az üdvösség utáni vágynak. 2) A lelki élet utolsó próbáinak idején a lélek arra a megingathatatlan és tudatos meggyőződésre juthat, hogy őt az Isten a pokolra szánta; és ebben a meggyőződésében föltétlenül áldozatul hozhatja Istennek a maga örök boldogságát. 3) A tiszta szeretet állapotában a lélek közönyös a maga tökéletesedése és az erények gyakorlása iránt. 4) A szemlélődő lelkek bizonyos állapotokban elveszítik Jézus Krisztusnak világos, érzékelhető és tudatos ismeretét.”¹⁴⁰¹

¹³⁹⁹ Hogy lássuk, mennyire elhajította a súlykot Molinos, elég olvasni DENZINGER *Enchiridion*-jában (n. 1221-1288) azokat az állításokat, amelyek vagy Molinos könyveiből vannak kivéve, vagy kijelentéseiből erednek, és amelyeket XI. Ince pápa elítélt (*Decret.* 28 Aug. és *Constit. Caelestis Pater*, 19 Nov. 1687).

¹⁴⁰⁰ FÉNELON, *Maximes des Saints*, nouv. éd. par A. Chérel, 1911; GOSSELIN, *Œuvres de Fénelon*, t. IV; L. CROUSLÉ, *Bossuet et Fénelon*, 1894; HUVELIN, *Bossuet, Fénelon, le quietisme*; A. LARGENT, *Fénelon*, (Dict. de Théol. t. V, col. 2138-2169).

¹⁴⁰¹ DENZINGER *Enchiridion*-jában megtalálhatók Fénelonnak XII. Ince pápától elítélt tételei (1327-1349).

1486. Szó sincs róla, ez a quietismus sokkal kevésbé veszedelmes, mint a Molinosé. De az a négy tétel hamis és veszedelmes következményekre vezethet.

1) Téves állítás, hogy ebben az életben lehet egy olyan állapot, amely a tiszta szereteten épül fel és kizárja a reményt; mert amint méltán mondja az 5. issy-i cikkely,¹⁴⁰² „minden kereszténynek, minden állapotban, ha nem is minden pillanatban, kötelessége kifejezetten akarni, óhajtani és kérni örök üdvösségét, mint amelyet Isten a maga dicsőségére akar és azt akarja, hogy mi is arra akarjuk.” – Az igaz, hogy a tökéletes lelkek az üdvösség utáni vágyat is a szeretet indítóokából ébresztik fel magukban, és hogy vannak náluk pillanatok, amikor *kifejezetten* nem gondolnak örök üdvösségükre.

2) A második tétel nem kevésbé *téves*. Kétségtelenül, voltak szentek, akik lelkük alacsonyabb részében igen erősen éreztek olyan benyomást, mintha Isten, és pedig méltán, pokolra szánta volna őket; de ez nem volt a felsőbb résznek tudatos meggyőződése; és ha némelyek közülük föltételesen áldozatul is hozták Istennek örök üdvösségüket, ez a felajánlás nem volt föltétlen.

3) Az *sem helyes* továbbá, hogy a lélek a tiszta szeretet állapotában közömbös a maga tökéletessége és az erények gyakorlata iránt; éppen ellenkezőleg, láttuk Szt. Teréziánál, hogy a tökéletesség legmagasabb fokain is mennyire hangsúlyozza, hogy mindenkinek gondja legyen a folytonos előhaladásra az erények gyakorlásában.

4) Az *is téves*, hogy a magasabb tökéletesség állapotában az ember elveszíti Jézus Krisztusnak világos (megkülönböztetett) ismeretét. Hiszen az [1472. pontban](#) elmondottuk, hogy Szt. Terézia látomásaiban látta Krisztus Urunknak emberi természetét. Csak annyi igaz, hogy vannak átmeneti pillanatok, amikor az ember nem gondol reá kifejezetten.

3° FÉL-QUIETISTA TÖREKVÉSEK¹⁴⁰³

1487. Az ember talál néha egyébként kitűnő lelki könyvekben is többé-kevésbé quietista felfogásokat, amelyek, ha azok szerint vezetnék a közönséges lelkeket, veszedelembé vihetnének.

A **fő tévedés**, amely elő szokott fordulni az, hogy igen ajánlják az összes lelkeknek, azoknak is, amelyek még nem igen haladtak előre a tökéletesség útján, hogy viseljék magukat szenvedőlegesen; pedig ez az állapot csak azoknak felel meg, akik már az egyesülés útján haladnak. Ezek nagyon hamar el akarnak vezetni a lelki élet egyszerűsítésére, elfelejtve, hogy ez az egyszerűsítés a legtöbb léleknél csak akkor következhet be, miután huzamosabb ideig gyakorolták az okoskodó elmélkedést, a részletes lelkiismeret-vizsgálást és az erkölcsi erényeket. Ez túltengés a jóban: a lehető legrövidebb idő alatt szentekké akarják tenni az embereket, amennyiben kiküszöbölik az átmeneti állapotokat és mindjárt kezdetben olyan eszközöket ajánlanak, amelyek csak előrehaladott lelkeknek valók.

1488. a) Így azon ürügy alatt, hogy előmozdítsák a tiszta szeretetet, *nem adják meg a keresztény reménynek azt a helyet*, amelyet megérdemel; azt gondolják, hogy az örök üdvösség óhajtása mellékes, és minden az Isten dicsősége. Pedig a valóságban az Isten dicsősége és lelkünk üdvössége szorosan össze van kapcsolva egymással: mert Isten dicsősége abban áll, hogy őt megismerjük és szeretjük; már pedig Istennek ez az ismerete és szeretete a mi boldogságunk. Nem kell tehát ezeket különválasztani, hanem ellenkezőleg, egybekapcsolni,

¹⁴⁰² Ezeket a tételeket az Issy-i (Páris) szemináriumban fogalmazták meg, mint annak a megbeszélésnek eredményét, amelyen részt vettek: Bossuet, Noailles Châlons-i püspök, Fénelon és M. Tronson (1694-1695).

¹⁴⁰³ P. JOSÉ, *Études relig.*, 20 déc. 1897, p. 804; MGR A. FARGES, *Phén. mystiques*, p. 174-184.

mivel összetartoznak, és egyik kiegészíti a másikat. Meg kell mindenesetre jegyezni, hogy ha ezeket külön lehetne választani, az Isten dicsősége előbbvaló volna, mint a mi üdvösségünk.

b) Nagyon is hangsúlyozzák a lelki élet *passzivitását* (szenvédőleges voltát): hagyjuk, hadd működjék Isten a lelkünkben, hadd hordjon mintegy a karjaiban; de egyben nem teszik hozzá, hogy az Isten ezt rendesen csak akkor teszi, miután mi már hosszú időn át gyakoroltuk magunkat a cselekvő lelki életben.

c) Amikor a *tökéletesség eszközeiről* van szó, ezek a szerzők majdnem csak azokat tárgyalják, amelyek csak az egyesülés útján felelnek meg. Például elítélik a rendszeres, zárt módszerű elmélkedést, a részletezett elhatározásokat, amelyek, mint mondják, megtörik a lelki élet egységét; a részletes lelkiismeret-vizsgálást, amelynek helyébe ajánlják, hogy egy egyszerű tekintetet vessünk életünkre. De elfelejtik, hogy az emberek rendesen nem jutnak el az egyszerűsített elmélkedésig másképpen, mint az okoskodó elmélkedés útján; és hogy náluk az általános elhatározást, amely így szól: *szeretni fogom Istent egész szívemből*, még részletezni kell, és hogy felismerjék és megjavítsák sok mindenféle hibájukat, szükségük van a részletes lelkiismeret-vizsgálásra. Mert az ilyen lelkek nagyon is hajlamosak arra, hogy beérjék egy egyszerű tekintettel, amely mellett nagyon is burjánozhatnak tovább szenvedélyeik és bűneik.

Egy szóval ezek szem elől tévesztik, hogy az embernek sok közbeeső állomáson kell keresztülmenni, mielőtt megérkeznék az Istennel való passzív egyesüléshez.

III. fejezet: Rendkívüli misztikus jelenségek

1489. Amikor leírtuk a szemlélődést, figyelmen kívül hagytuk a *rendkívüli jelenségeket*, amilyenek pl. a látomások, kinyilatkoztatások stb. Ilyenek akkor szoktak jelentkezni, amikor a lélek elhagyja az önkívületi egyesülést. És mivel az ördög majmolja az Isten műveit, vannak, úgy a valódi, mint az ál-misztikusoknál ördögi beavatkozások is. Beszéljünk tehát előbb az isteni, azután az ördögi jelenségekről.

I. cikkely: Istentől származó rendkívüli misztikus jelenségek

Kétféle ilyen jelenséget különböztetünk meg: olyanokat, amelyek az *értelem* rendjébe tartoznak, és olyanokat, amelyek lelki, de egyben *testi* rendbe is tartoznak.

I. § Az értelmi rendbe tartozó rendkívüli jelenségek¹⁴⁰⁴

Ezek a jelenségek két fő csoportba tartoznak: vannak *magán-kinyilatkoztatások* és *kegy-ajándékok*.

I. A magán-kinyilatkoztatások

Fejtsük ki: 1° *mibenlétüket*; 2° azokat a *szabályokat*, amelyeknek segítségével megkülönböztethetjük az igazakat a hamisaktól.

I° A MAGÁN-KINYILT KOZTATÁSOK MIBENLÉTE

1490. A) Mi a különbség a nyilvános és a magán-kinyilatkoztatások között? Az isteni kinyilatkoztatás általában közlése valamely igazságnak Isten részéről. Ha ez a közlés az egész egyház javára történik, akkor nyilvánosnak mondjuk; ha azoknak az egyeseknek javára, akik benne részesülnek, akkor magán-kinyilatkoztatás a neve. Mi itt erről az utóbbiról beszélünk.

Magán-kinyilatkoztatások *minden időben voltak*. Erre példákkal szolgál a szentírás és a szenttéavatási pörök iratai. Ezek a kinyilatkoztatások nem tartoznak hitünk anyagához. A hit kizárólag a szentírásból és a szent hagyományból merít, és a hit anyaga a tanító egyházra van bízva megőrzés és csalhatatlan magyarázat végett. Ami tehát a magán-kinyilatkoztatásokban van, azt nem köteles minden hívő elfogadni. Ha az egyház jóvá is hagyja ezeket a magán-kinyilatkoztatásokat, ezzel még nem teszi kötelezővé ezek elfogadását; csak megengedi, hogy közzé tegyék, amint XIV. Benedek mondja, a hívek oktatására és épülésére. Ha tehát valaki el is hiszi, ezzel nem gyakorolta a katolikus hitet, hanem emberi hitet gyakorolt, ami azon alapul, hogy ezekben a kinyilatkoztatásokban foglaltak észszerűen és jámborul hihetők.¹⁴⁰⁵ – A

¹⁴⁰⁴ STE THÉRÈSE, *Vie*, ch. XXV-XXX; *Château de l'âme*, 6° Demeure, et alibi passim; S. JEAN DE LA CROIX, I. II, ch. XXI-XXX et alibi passim; ALVAREZ DE PAZ, *op. cit.*, t. III, lib. V, p. IV, *de discretione spirituum*; M. GODINEZ, *Praxis theol. myst.*, lib. X; BENEDICTUS XIV, *De beatificat.*, lib. IV, P. I; RIBET, *La Mystique divine*, t. II; A. POULAIN, *Grâces d'oraison*, ch. XX-XXIII; A. SAUDREAU, *L'Etat mystique*, éd. 1921, ch. XVII-XXI; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. et contemplation*, t. II, p. 536-562; MGR A. FARGES, *Phén. mystiques*, II° Partie.

¹⁴⁰⁵ *De serv. Dei beatific.*, I. II, c. 32, n. II: „Siquidem hisce revelationibus taliter approbatis, licet non debeatur nec possit adhiberi assensus fidei catholicae, debetur tamen assensus fidei humanae, juxta prudentiae regulas, juxta quas nempe tales revelationes sunt probabiles pieque credibiles.”

magán-kinyilatkoztatásokat nem szabad tehát közzétenni az egyházi hatóság engedélye nélkül.¹⁴⁰⁶

Mindazonáltal több hittudós úgy vélekedik, hogy azok, akiknek ez a kinyilatkoztatás szól, a benne foglaltakat valódi hittel hihetik és hinni kötelesek, ha van rá elegendő bizonyítékuk, hogy ezek a kijelentések Istentől erednek.

1491. B) Hogyan adja Isten a magán-kinyilatkoztatásokat? Három különféle módon: látomás útján, természetfölötti szavakkal és isteni érintésekkel.

a) A látomás természetfölötti megismerése valamely tárgynak, amely természetes úton meg nem ismerhető. Csak akkor igazi kinyilatkoztatás, ha valamely rejtett igazságot fedez fel. Háromféle lehet: érzéki, képzeleti és tisztán értelmi.

1) Az *érzéki*, vagy testi látomásban, amelyet jelenésnek is szoktak nevezni, az érzékek olyan tárgyi valóságot fognak fel, amely természetes úton nem érzékelhető. Nem szükséges, hogy a jelenés húsból és vérből való valóság legyen, elég, ha érzékelhető alak, fényjelenés.

Így Szt. Tamással általában megengedik a hittudósok, hogy Krisztus Urunk az ő mennybemenetele után csak ritkán jelent meg személyében; általában tehát csak egy fényjelenségben jelent meg, amely nem volt az ő teste. Amikor az oltáriszentségben lesz láthatóvá, ez kétféleképpen történhetik, mondja Szt. Tamás: vagy csak az érzékeken belül létesít egy benyomást (ez az eset, amikor csak egynek lesz láthatóvá), vagy úgy, hogy létesít a levegőben egy fényjelenséget, amely nem az ő teste. Mert, teszi hozzá: „Krisztus teste a maga valóságában nem látható, csak egy helyen, ahol a testek módjára jelen van.”¹⁴⁰⁷

Amit Krisztus Urunkról mondtunk, áll a Bold. Szűzről is. Így tehát amikor Lourdes-ban megjelent, a teste valóságban az égben maradt és csak egy őt jelentő érzéki kép volt látható. Ez a magyarázata annak, hogy majd ilyen, majd olyan alakban jelent meg.

1492. 2) A képzeleti látomásokat Isten vagy az angyalok idézik elő a képzelőtehetségben, akár ébrenlétünkben, akár álmunkban. Így Szt. Józsefnek többször megjelent álmában egy angyal; Szt. Terézia pedig Krisztus urunknak több jelenéséről beszél, amelyekben éber állapotában volt része.¹⁴⁰⁸ Ezeket a jelenéseket gyakran értelmi látomás is kíséri, amely megmagyarázza értelmüket.¹⁴⁰⁹ Néha az ember látomásában idegen vidékeken jár; az ilyen látomások legnagyobb részben képzeleti látomások.

1493. 3) Az értelmi látomásokban az ember valamely szellemi igazságot fog fel, amelynek nincsen érzékelhető alakja. Ilyen volt Szt. Teréziának az a látomása, amelyet az [1473. pontban](#) mondtunk el. Ezeket a látomásokat az Isten vagy a már megszerzett eszmék segítségével létesíti, amennyiben azokat elrendezi, vagy módosítja, vagy belénk öntött tárgyképek segítségével, amelyek jobban kifejezik az isteni dolgokat, mint a szerzett eszmék. Ezek a tárgyképek néha homályosak és nem fejeznek ki egyebet, mint a tárgynak jelenlétét;¹⁴¹⁰ máskor azonban világosak, de csak egy pillanatig tartanak: olyanok, mint a közvetlen szemléletek (intuitiók), amelyek igen mély hatást tesznek a lélekre.¹⁴¹¹

¹⁴⁰⁶ Decretum Urbani VIII, 13 Mart. 1625. Clem. IX, 23 Maii 1668.

¹⁴⁰⁷ *Sum. Theol.*, II, q. 76, a. 8. – Szt. Terézia is tanúskodik erről (Relat. XIII. Œuvres. t. II, p. 234): „Bizonyos dolgokból megértettem, hogy miután felment a mennyekbe, nem szállott le többé a földre az emberekhez, csak a legméltóságosabb oltáriszentségben.”

¹⁴⁰⁸ *Vie*, ch. XXVIII.

¹⁴⁰⁹ Uo. ch. XXIX.

¹⁴¹⁰ *Vie*, ch. XXVII, p.336.

¹⁴¹¹ *Château*, 6. Dem., ch. X, p. 262.

Vannak olyan látomások, amelyeknek *egyszerre többféle* jellegük van. Így pl. Szt. Pál látomása a damaszkuszi úton egyszerre érzéki is volt, mert nagy világosságot látott, képzeleti is volt, amikor Ananias arcvonásai megjelentek képzelete előtt; és értelmi is volt, amikor felismerte az Isten akaratát.

1494. b) *A természetfölötti szavak* az isteni gondolatnak kifejezései, amelyeket vagy a külső érzékek fognak fel, vagy a belső érzékek, vagy közvetlenül az értelem. Hallható szavaknak nevezik ezeket, ha füllel felfoghatók; képzeletieknek, ha csak a képzeletnek szólnak, és értelmieknek, ha közvetlenül az értelemhez vannak irányítva.¹⁴¹²

1495. c) *Az isteni érintések* édes szellemi érzelmek, amelyeket Isten az ember akaratában létesít közvetlen isteni érintkezéssel, és amelyek mindenkor össze vannak kötve nagy világossággal, amelyet Isten az ember értelmében gyújt ki.

Kétféle van: a *közönséges* isteni érintés és az *állagi* érintés, amely olyan mélyen hat a lélekre, hogy úgy tetszik, mintha a lélek állagát érintené. Innen a misztikusoknak az a kifejezése, hogy állagukkal érintkeztek az isteni állaggal. A valóságban ezek az érintések az akaratnak és az értelemnek a finom élén történnek, ott, ahol ezek a képességek belegyökereznek a léleknek állagába. De a képességek részesülnek az érintésében, Szt. Tamás véleménye szerint, nem pedig az állag.¹⁴¹³ Az akaratnak ezt a finom élet a misztikusok az értelem csúcsának, az akarat csúcsának, vagy a lélek mélyének is nevezik.

1496. C) *Hogyan viselkedjünk* ezekkel a rendkívüli jelenségekkel szemben? A nagy misztikusok valamennyien megegyeznek abban, hogy ezeket a rendkívüli kegyeket *nem szabad sem kívánni, sem kérni*. Ezek ugyanis nem szükségesek ahhoz, hogy eljussunk az Istennel való egyesülésre; sőt tekintve rossz hajlamainkat, nem egyszer inkább akadályai az Istennel való egyesülésnek. Ezt különösen Keresztes Szt. János igazolja: kimutatja, hogy a kinyilatkoztatások utáni vágy megfosztja hitünket tisztaságától, veszedelmes kíváncsiságot fejleszt, alkalom lehet különféle önámításokra, üres képzelgésekkel tölti meg a lelket, nem egyszer az alázatosságnak hiányára vall, kibővíti a meghódolást az Úr Jézussal szemben, aki a nyilvános kinyilatkoztatásban már megadta nekünk mindazt, amire szükségünk van, hogy üdvözlünk.

Azért erélyesen kikel azok ellen az oktalan lelkivezetők ellen, akik ápolják gyónó gyermekeikben a kinyilatkoztatások utáni vágyakozást. „Arra bízatták őket, mondja, hogy ilyen kinyilatkoztatásokkal foglalkozzanak ilyen, vagy amolyan módon és ezzel megakadályozzák őket abban, hogy a tiszta hitnek szellemében járjanak. Elmulasztják azt, hogy hitükben oktassák és megerősítsék őket; ehelyett hosszasan tárgyalnak velük ezekről a kinyilatkoztatásokról. Ezzel értésükre adják, hogy ez tetszik nekik, vagy nagyra tartják; erre ezek is hasonlóképpen viselkednek. Akkor azután ezeket a lelkeket, akik benyomásaik után indulnak, nem hatja át többé a hit szelleme, nem vetkőzik le egészen, nem távolítják el maguktól ezeket az érzéki dolgokat... Hová lesz ennek a léleknek alázatossága, mihelyt hiszi, hogy jó úton halad és az Isten különös kegyelmekkel kitünteti?... Amikor ezek a gyóntatók úgy találják, hogy olyan lelkekkel állanak szemben, amelyeknek Isten kinyilvánítja magát, akkor arra használják fel, arra kérik őket, hogy legyenek közvetítők Istennél, hogy általuk megtudjanak valamit a maguk, vagy mások számára. Ezek a lelkek ilyenkor elég ostobák ahhoz, hogy elvállalják ezt a szerepet... Az igazság az, hogy ezt a dolgot Isten nem szereti, és semmiképpen sem kívánja.”¹⁴¹⁴

¹⁴¹² Keresztes Szt. János hosszasan tárgyal a természetfölötti szavaknak három fajáról, amelyeket így nevez: folyamatosak (successivæ), formálisak és állagiak (substantiales) *Montée*, I. II. ch. XXVI-XXIX.

¹⁴¹³ S. THOM. I^a, II^æ, q. 113, a. 8. *De Veritate*, q. 28, a. 3. Vö. GARRIGOU-LAGRANGE, op. cit., t. II, p. 560.

¹⁴¹⁴ *Montée du Carmel*, I. II, ch. XVI.

Egyébként is, ezek a kinyilatkoztatások gyakran *önámításra* adnak alkalmat. Azért meg kell tudni különböztetni az igaziakat a hamisaktól.

2° SZABÁLYOK A KINYILATKOZTATÁSOK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSÉRE

1497. Hogy fel tudjuk ismerni az igazi kinyilatkoztatásokat, és észre tudjuk venni azokat az *emberi elemeket*, amelyek könnyen belecsúsznak, pontos szabályokra van szükségünk. Ezek a szabályok vonatkoznak: a személyekre, akik a kinyilatkoztatást kapják, a tárgyra, amelyről a kinyilatkoztatás szól, a hatásaira, amelyeket létesít, és a jelekre, amelyek kísérni szokták.

A) *Mely személyek kapnak kinyilatkoztatást?*

1498. Igaz, hogy az Isten adhat kinyilatkoztatást mindenkinek, akinek csak akar; de rendszeren csak olyan embereknek ad, akik nemcsak buzgók, hanem már eljutottak a misztikus állapotba. Egyébként a személyek tulajdonságait már csak azért is meg kell ismernünk, hogy a kapott kinyilatkoztatásokat helyesen tudjuk értelmezni. Azért tanulmányozni kell természetes és természetfölötti tulajdonságaikat.

a) **A természetes tulajdonságok** terén meg kell állapítani: 1) vajon a *vérmérséklet* szempontjából az illető személy egyensúlyozott-e, avagy talán idegtúlfeszültségben, hisztériában szenved? Mert világos, hogy ezen utóbbi esetben gyanúsaknak kell tekinteni az állítólagos kinyilatkoztatásokat, mivel az ilyen személyek ki vannak téve érzéki csalódásoknak.

2) *Értelmi* téren józan, helyes ítéletű-e az illető személy, avagy képzelődő, túlságosan érzélgős? Tanult, avagy tanulatlan? Kitől tanult? Nem gyengítette-e le elméjét a betegség, a hosszú böjtölés?

3) *Erkölcsei* szempontból nézve a dolgot, az illető személy őszinte-e, avagy szokása túlozni, néha talán költeni is? Nyugodt kedélyű ember-e, avagy szenvedélyes?

Ezeknek a kérdéseknek megoldása persze még nem fogja eldönteni, hogy kapott-e az illető kinyilatkoztatást, vagy nem, de mindenesetre segít annak megítélésében, hogy mekkora értéket tulajdoníthatunk a látnok kijelentéseinek.

1499. b) A természetfölötti tulajdonságokra nézve meg kell állapítani, hogy: 1) az illetőnek van-e komoly, hosszú időn keresztül *kipróbált jámborsága*, avagy csupán többé-kevésbé érzékies jellegű jámborsága; 2) van-e igazi őszinte *alázatossága*, vagy ellenkezőleg szeret a többiek fölé emelkedni, és kiváltságaival eldicsekedni. Mert az alázatosság a próbaköve az igazi szentségnek; ha ez hiányzik, ez nagyon rossz jel; 3) *kinek mondja el* kinyilatkoztatásait, lelki igazgatójának-e, avagy más személyeknek; követi-e vezetőjének tanácsait? 4) *átment-e a passzív próbákon* és a szemlélődésnek előző fokozatain; főleg pedig vannak-e elragadtatásai *az életmódjában*, azaz gyakorolja-e hősieles fokban az erényeket? Mert Isten ezeket a kegyelmeket általában csak a tökéletes lelkeknek osztogatja.

1500. Jól meg kell jegyezni, hogy ha mindezen jelek megvannak, ez még nem bizonyítja a kinyilatkoztatás valódiságát, hanem csak hihetőbbé teszi az állítólagos látnoknak kijelentéseit; míg viszont, ha ezek hiányzanak, nem bizonyítják, hogy a kinyilatkoztatás meg nem történt, de valószínűvé teszik annak meg nem történtét.

Az így beszerzett tájékozódás sokban elősegíti, hogy leleplezzük a látnokoknak önámításait, avagy ámitásait. Vannak ugyanis olyanok, akik kevélységből elragadtatásokat és

látomásokat költenek.¹⁴¹⁵ Vannak mások, akik jóhiszeműen tévednek, mivel élénk képzelőtehetségükkel kinyilatkoztatásoknak veszik a maguk képzelgéseit és isteni kijelentéseknek tartják a maguk gondolatait.¹⁴¹⁶

B) Mik a tárgyai a kinyilatkoztatásoknak?

1501. Erre a pontra kell különösen figyelni. Mert minden olyan kinyilatkoztatást, amely a hit és a jó erkölcsök ellen volna, kérlelhetetlenül el kell utasítani. Az egyháztanítóknak ebben egyöntetű a felfogásuk, amely Szt. Pálnak¹⁴¹⁷ ezen szavain alapul: „De még ha mi, vagy egy angyal az égből hirdetne is nektek más evangéliumot, mint azt, amit nektek hirdettünk, átkozott legyen!” Mert az Isten nem mondhat ellent önmagának, és nem taníthat mást, mint amit az egyháza által tanít. Ezért:

a) Hamisnak kell minősíteni minden olyan magán-kinyilatkoztatást, amely a *hitnek* valamely tételével *ellentétben* van. Ilyenek pl. a spiritisták állítólagos kinyilatkoztatásai, amelyek több hitcikkelyt tagadnak, mint pl. a pokol kínjainak örökkévalóságát. – Ugyanez áll, ha ellentmond a szentatyák és a hittudósok egyöntetű tanításának, mert amit ezek tanítanak, az az egyház tanítása.

Ha valamely kérdést vitatnak a hittudósok, minden olyan kinyilatkoztatás, amely ezt a vitát el akarná dönteni, gyanús: mert az Isten nem szokott ilyen természetű dogokról nyilatkozni. Ilyen lenne az a kinyilatkoztatás, amely el akarná dönteni a tomisták és molinisták közötti vitát.

1502. b) El kell vetni minden olyan látomást is, amely *ellentétben* van a keresztény *erkölcsekkel* és az illendőséggel. Ilyenek volnának az olyan jelenések, amelyekben mezítelen emberek szerepelnek, trágár beszédek folynak, amelyekben apró részletességgel le vannak írva bizonyos aljas bűnök, amelyeknek kipakolása sérti a szemérmert.¹⁴¹⁸ Isten azért adja kinyilatkoztatásait, hogy jóra neveljen, nem pedig azért, hogy bűnre ingereljen.

Ezen okból gyanúsak az olyan jelenések is, amelyekből hiányzik a méltóság, a tartózkodás; még inkább tehát az olyanok, amelyek nevetségesek. Ez az utóbbi jellemzi különösen az emberi, vagy ördögi utánzatokat. Ilyenek voltak az saint-médard-i temetőben végbement jelenségek.

c) Az sem valódi kinyilatkoztatás, amelyben Isten *lehetetlen* dolgot kér; olyat, amihez rendes gondviselése nem elég, és aminek véghezvitelére csodát tenni nem szokott. Isten ugyanis nem kívánhat lehetetlen dolgot.¹⁴¹⁹

¹⁴¹⁵ Így tett pl. Keresztes Magdolna, cardou-i ferences apáca a XVI. században, aki miután még gyermekkorában eladta magát az ördögnek, háromszor lett apátnő a zárdában. Az ördög segítségével utánozta a misztikus jelenségeket: elragadtatásokba esett, a földtől felemelkedett, megkapta a stigmákat, kinyilatkoztatásokról beszélt és jövődöléseket tett, amelyek nem egy ízben be is teljesedtek. Halálos ágyán bevallotta bűneit, majd visszavonta vallomását, és végre is rendjének egy más zárdájában temették el. Vö. POULAIN, *Grâces d'oraison*, ch. XXI, n. 36.

¹⁴¹⁶ Sz. Terézia többször beszél erről: „Vannak olyan személyek – és ezekből nem hármát-négyet ismertem, hanem nagyon sokat – akik képzelőtehetségük túlzása, vagy értelmük túltevékenysége miatt, vagy nem tudom minő más okból annyira telve vannak a képzelet üres képeivel, hogy képzelgésükben valóságnak hiszik azt, amit gondolnak.” (*Château*, 6 Dem., ch. IX, p. 253).

¹⁴¹⁷ *Gal* 1,8.

¹⁴¹⁸ Így a XIX. század közepén egy Cantianilla nevű látó asszony meg tudta nyerni egy jámbor püspöknek a bizalmát, és ez közzétette ennek a nőnek állítólagos látomásait. Ezekben a látomásokban rettenetes színekben van lefestve a püspök egyházmegyéjéhez tartozó papok feslett élete. A püspöknek rövidesen le kellett mondania. (POULAIN, *op. cit.*, ch. XXII). Talán ezért tiltották el „Melania Titká”-nak a közzétételét is.

¹⁴¹⁹ Így el van mondva bolognai Szt. Katalin életrajzában, hogy néhányszor megjelent neki az ördög a keresztre feszített Úr Jézus alakjában, és kivihetetlen dolgokat kívánt tőle. Ezzel akarta elkedvetleníteni és kétségbe ejteni.

C) A kinyilatkoztatások hatásaiból vett szabályok

1503. Gyümölcsseikről ismerjük meg a fákat; tehát a kinyilatkoztatásokról is helyes ítéletet mondhatunk, ha hatásait megvizsgáljuk.

a) Szt. Ignác és Szt. Terézia szerint az isteni jelenés *kezdetben ijedt* csodálkozást vált ki, de ezt csakhamar követi a béke, az öröm és a biztonság mélységes és tartós érzelme. Az ördögi jelenéseknél ellenkezőleg van: kezdetben örömet váltanak ki, de nemsokára zavar, szomorúság, elkedvetlenedés áll be. Mert az ördög ezeknek az érzelmeknek útján akarja bűnbe csalogatni a lelket.

1504. b) Az igazi kinyilatkoztatások *megerősítik* a lelket az alázatosság, engedelmesség, türelem, Isten akaratán való megnyugvás érényeiben; a hamisak ellenben kevélységre, elbizakodottságra, engedetlenségre ösztökélnék.

Hallgassuk csak meg, mit mond Szt. Terézia:¹⁴²⁰ „Ez a kegy nagymértékben hoz megszegyenülést és alázatosságot, míg az ördög behatása éppen ellenkező hatásokat váltana ki. Olyan nyilvánvaló, hogy Istentől jön, hogy a lélek teljesen képtelen arra, hogy a maga érdemének tulajdonítsa: világos neki, hogy ez Isten ajándéka. Azok miatt a kincsek miatt, amelyekkel ez a kegy a lelket gazdagítja, és azok miatt a belső hatások miatt, amelyeket előidéz, lehetetlen az idegbajban keresni a forrását. Az ördög sem idézhet elő ennyi jót: akkor a lélek nem érezne olyan mélységes békét, olyan állandó kívánságot, hogy Istennek tessen, olyan nagy megvetését mindannak, ami nem vezet hozzá”.

1505. c) Itt feltehető a kérdés, hogy *szabad-e* az embernek *jeleket kérnie* a kinyilatkoztatások megerősítésére. 1) Ha az ügy fontos, akkor meg lehet tenni; de alázatosan és csak föltételesen szabad kérni. Mert Isten nem tartozik neki csodat tenni, hogy megerősítse az ő látomásait. 2) Ha az ember mégis kér csodajelet, akkor bízva rá Istenre annak megválasztását. A lourdes-i plébános azt kérte a jelenéstől, hogy virágoztasson ki egy vadrózsabokrot tél közepén; ezt a kérést nem teljesítette a Bold. Szűz, hanem fakasztott egy csodatévő forrást, amely testet és lelket gyógyít. 3) Ha a kért csoda kétségtelenül be van bizonyítva, és a kinyilatkoztatással való összefüggése nyilvánvaló, akkor nincs helye kétségnek.

D) Való és hamis elemek a magán-kinyilatkoztatásokban

1506. Valamely kinyilatkoztatás alapján véve lehet valódi, de mégis keveredhetnek bele *hamis elemek* is. Isten nem szaporítja szükség nélkül a csodák számát; azért néha nem javítja ki azokat a tévedéseket és előítéleteket, amelyek benne lehetnek valakinek az elméjében. Mert Istennek nem az a célja, hogy minden téren kioktassa a látnokot, hanem hogy lelkének javát mozgássa elő. Azért a magán-kinyilatkoztatásokban is fordulhatnak elő téves elemek. Jobban megértjük ezt, ha megfigyeljük a tévedések okait.

a) A tévedés első oka az, hogy az emberi tevékenység **belekeveredik** az isteni kegyelem munkájába; ez főképpen azoknál történik meg, akiknek élénk képzelete és eleven értelmi működése van.

1) Így a magán-kinyilatkoztatásokban feltalálhatók a *kor téves nézetei* a fizikai, történelmi tudományok terén. Római Szt. Franciska pl. azt állítja, hogy látott egy kristály-eget a csillagos ég és tűz-ég (caelum empyreum) között, és az ég kék színét a csillagos égnek tulajdonítja (pedig az csak a levegőégben van meg). Agreda Mária látta, hogy a kilenc ég (amelyről

¹⁴²⁰ *Château*, 6. Dem., ch. VIII, p. 242-243.

Ptolemæus beszél) tisztelettel nyílt meg az isteni Ige előtt, amikor az földre szállt, hogy emberré legyen.¹⁴²¹

2) Megtalálhatók bennük *a lelkivezetőknek felfogásai*, előítéletei, rendszerei. Szent Colletta elhitte lelkivezetőjének, hogy Szent Anna háromszor ment férjhez, és úgy látta, hogy eljött őt meglátogatni nagy családjával.¹⁴²² A domonkos, vagy a ferences apácák látomásaikba beleviszik szerzetük sajátos hittudományi rendszerét.¹⁴²³

3) Máskor *történelmi tévedések* csúsznak bele a kinyilatkoztatásokba. Az Isten ugyanis nem szokott olyan apró részleteket kinyilatkoztatni az Úr Jézusnak, vagy a Bold. Szűznek életéből, amelyek nem fontosak a lelki élet szempontjából. Ámde sok látnok összetéveszti jámbor elmékedését a látomásával: olyan részleteket, számokat, adatokat mondanak el, amelyek ellentétben vannak biztos történelmi adatokkal, avagy más magán-kinyilatkoztatásokkal. Így pl. Krisztus Urunk szenvedéstörténetében vannak olyan adatok (mint az ostorcsapások száma), amelyek ellentmondanak egymásnak, vagy a komoly történelemnek.¹⁴²⁴

1507. b) A magán-kinyilatkoztatást rosszul is lehet **értelmezni**.

Például amikor *Arc-i Szt. Janka* (Jeanne d'Arc) megkérdezte az ő „hangjaitól”, hogy meg fogják-e égetni, ezek azt felelték, hogy bízzék a jó Istenben, mert meg fogja segíteni és nagy győzelemmel ki fogja szabadítani. Ő azt hitte, hogy ez a nagy győzelem a börtönből fogja kiszabadítani, holott ez a nagy győzelem az ő vértanúságát akarta jelenteni. – *Szent Norbert* magán-kinyilatkoztatásból biztosan tudni vélte, hogy az Antikrisztus még az ő idejében (a XII. században) el fog jönni; amikor azután Szt. Bernát sarokba szorította, azt mondta, hogy legalább is nem fog addig meghalni, amíg nem ér meg egy általános egyházüldözést.¹⁴²⁵ – *Ferreri Szt. Vince* közelállónak jelezte az utolsó ítéletet és ezen állítását csodákkal is igyekezett bizonyítani.¹⁴²⁶

1508. c) A kinyilatkoztatást el is **ferdítheti** maga a látnok, amikor ki akarja azt magyarázni, vagy még inkább az, aki leírja ennek elbeszélése után.

Sz. Brigitta bevallja, hogy nem egyszer kissé kijavította kinyilatkoztatásait, hogy jobban meg tudja magyarázni.¹⁴²⁷ Ezek a magyarázatok természetesen nem mentek a tévedéstől. Általában megengedik ma, hogy azok, akik Agreda Mária, Emmerich Katalin és Lataste Mária kinyilatkoztatásait ezeknek elbeszélése után leírták, valami keveset változtattak ezeken, bár nem lehet tudni mennyit.¹⁴²⁸

Mindezen okokból nem lehet az ember eléggé óvatos a magán-kinyilatkoztatásokkal szemben.

¹⁴²¹ *La cité mystique*, II, n. 128.

¹⁴²² BOLLANDISTÁK, máj. 25, p. 247.

¹⁴²³ XIV. Benedek (*De beatif.*, l. III, c. LIII. n. 16) felhoz egy esetet, amikor a Bold. Szűz Szienai Szt. Katalinnak állítólag azt mondta egy elragadtatásában, hogy nem szeplőtelenül fogantatott.

¹⁴²⁴ BOLLANDISTÁK, jan. 13, bevezetés B. Binascói sz. Veronika életrajzához; S. ALPH. DE LIGUORI, *Horologium passionis*.

¹⁴²⁵ S. BERNHARDUS, *Litteræ*, LVI.

¹⁴²⁶ P. FAGES, O. P., *Histoire de S. V. Ferrier* c. művében úgy magyarázza, hogy ez föltételes jövendölés volt, amilyen Jónás próféta jövendölése Ninivéről; és hogy a világot éppen az a számos megtérés mentette meg, amelyek a szentnek prédikációira történtek.

¹⁴²⁷ *Révélat. supplémentaire*, ch. XLIX.

¹⁴²⁸ Lataste Mária kinyilatkoztatásaiban találunk olyan részleteket, amelyek szó szerint Szt. Tamás Summa theologica-jából vannak kivéve.

HOGYAN VISELKEDJÜNK A MAGÁN-KINYILATKOZTATÁSOKKAL SZEMBEN?

1509. a) Legokosabban tesszük, ha utánozzuk az egyháznak és a szenteknek *óvatosságát*. Az egyház csak akkor ismeri el a kinyilatkoztatásokat, ha kellőképpen és kétségtelenül be vannak igazolva; és akkor sem teszi hitüket kötelezővé hívei számára. Sőt mi több, amikor a magán-kinyilatkoztatásban valamely új ünnepnek bevezetéséről, vagy új ájtatosságról van szó, az egyház rendszeresen csak hosszú évek múltán nyilatkozik, miután alaposan megfontolta a dolgot úgy önmagában, mint a hittanhoz és a szertartásokhoz való viszonyában.

Így B. lièges-i Julianna, akit Isten arra választott, hogy az ő kezdeményezésére vezesse be az egyház az Úrnapot, csak huszonkét évvel azután adta elő a dolgot a hittudósoknak, hogy az első látomásokban erre utasítást kapott. Csak újabb tizenhat év múlva rendelte el a lièges-i püspök az ő egyházmegyéjének területén az Úrnapot, és csak hat évvel a boldognak halála után (1264) terjesztette ki az ünnepet VI. Orbán pápa az egész egyházra. Éppen így a Jézus Szíve ünnepét csak évekkel a Szt. Margit látomásai után engedélyezték, és pedig a jelenésektől független indítóokokból.

Hasonlóképpen kell nekünk is eljárunk.

1510. b) Tehát csak akkor fogadhatjuk el valamely magán-kinyilatkoztatás megtörténtét, ha ez kétségtelenül *be van bizonyítva*. Ezeket a bizonyítékokat kitűnően tárgyalja XIV. Benedek a boldoggá- és szenttéavatási eljárásról írott könyvében. Általában nem kell megelégedni egy bizonyítékkal, hanem többet kell kérni; és meg kell nézni, hogy mind ugyanegy természetű-e, avagy egyik a másikat kiegészíti és támogatja. Minél több bizonyítékunk lesz, annál nagyobb lesz a bizonyosságunk.

1511. c) Amikor a gyóntatóval közöl valaki egy kinyilatkoztatást, amelyet állítólag kapott, vigyázzon *a gyóntató, ne áruljon el csodálkozást*; mert ezt rögtön úgy magyarázná a látnok, hogy a gyóntató igaznak tartja a jelenést, és azért elbizná magát. Ellenkezőleg, azt kell mondani, hogy az ilyesmi nem fontos: többet ér annál az erények szolid gyakorlata; hogy könnyű csalódnai az effajta dögokban; hogy nem kell benne mindjárt hinni, hanem eleinte inkább el kell vetni, mint könnyelműen elfogadni.

Ezt a szabályt állítják fel a szentek. Íme, mit ír pl. Szt. Terézia:¹⁴²⁹ Akár beteg, akár egészséges lelkekről legyen szó, mindig jó bizalmatlankodni, amíg csak az ember meg nem bizonyosodik arról, hogy milyenféle szellem keze van a dologban. Ezért mondom én, hogy kezdetben mindig az a legjobb, ha az ember ellenszegül. Ha ezek a jelenségek Istentől vannak, annál inkább folytatódni fognak, mert a próba inkább csak növeli őket, semhogy csökkentené: ez szíinigazság. De másrésztől nem kell túlságosan kényszeríteni a lelket, sem megzavarni, mert bizonyos, hogy nem tehet róla.” Keresztes Szt. János még erélyesebb: miután elsorolta a hat hátrányt, amely abból származik, ha az ember mindjárt készpénznek veszi a látomást, így folytatja: „Semmisen kellemesebb az ördögnek, mint egy olyan lélek, amely kinyilatkoztatásokra szomjazik; ez neki a legjobb alkalmat adja arra, hogy tévedéseket súgjon be és meggyengítse a hitet; azért az ilyen gyakrabban van kitéve a különcködések és a kísértések veszedelmeinek.”¹⁴³⁰

1512. d) A gyóntatónak mégis *szelíden* kell kezelni azokat, akik abban a hiedelemben vannak, hogy látomásaik voltak: mert ezzel megnyeri bizalmukat, bővebb részleteket tud meg tőlük, úgy hogy könnyebb lesz neki érett megfontolás után az egész dologról tárgyilagosan

¹⁴²⁹ *Château*, 6 Dem., ch. III, p. 186.

¹⁴³⁰ *Montée du Carmel*, I. II, ch. X, p. 97, 2. éd. Hoornaert. Az egész fejezetet érdemes elolvasni.

ítélni. Ha esetleg csalódnak, nagyobb tekintéllyel léphet fel és könnyebben sikerülni fog meggyőzni őket és helyes útra terelni életüket.

Keresztes Szt. János, aki egyébként olyan szigorú a kinyilatkoztatások kérdésében, ezt a tanácsot adja: „Szigorúan hangsúlyozzuk, hogy le kell tenni a látomásokról és kinyilatkoztatásokról, hozzátéve, hogy a gyóntatóknak el kell ezektől fordítani a lelkeket, nemhogy velük ezekről tárgyalnának; de ez nem annyit jelent, hogy gorombáknak kell lenniük és megvetéssel kell visszautasítaniuk ezek kijelentéseit. Ezzel betenné az ember az ajtót minden bizalom előtt; a lelkek erre elzárkóznak, és magukba vonulnak vissza, annyira, hogy többé nem tudnak semmit sem feltárni; ebből pedig csak bajok származhatnak.”¹⁴³¹

1513. e) Ha valaminek alapításáról, valamely külső tennivalóról van szó a kinyilatkoztatásokban, a gyóntató addig ne adjon biztatást, ameddig gondosan meg nem vizsgálta az ügyet minden irányban a természetfölötti okosság világánál.

Így járt el Szt. Terézia is. Bár ő nagyon sok kinyilatkoztatást kapott, nem akarta, hogy gyóntatóit egyedül az ő kinyilatkoztatásai irányítsák döntéseikben. Így amikor Krisztus Urunk megparancsolta neki, hogy alapítson egy megreformált zárdát Avilában, tervét alázatosan közölte gyóntatójával, és amikor ez habozott, kikérte még Alcantarai Szt. Péternek, Borgia Szt. Ferencnek és Bertrand Szt. Lajosnak is a tanácsát.¹⁴³²

A látnokok számára pedig az egyetlen szabály, hogy *közöljék* látomásaikat egy okos gyóntatóval, és kövessék mindenben alázatosan az ő útmutatását: ez óvja meg őket legjobban az eltévelyedéstől.

II. A rendkívüli kegy-ajándékok¹⁴³³

1514. A magán-kinyilatkoztatásokat Isten leginkább az illető látnok személyes javára adja, míg kegy-ajándékoknak nevezzük Istennek ama rendkívüli ajándékait, amelyeket főképpen mások javára engedélyez. Szent Pál ezeket *karizmáknak* nevezi. A korinthusiakhoz írott első levelében (12,1-11) kilenc ilyen adományt különböztet meg, amelyek azonban mind ugyanazon Lélektől erednek. Ezek:

1515. 1) *A bölcsesség beszéde*, amely következtetéseket tud levonni a hit tételeiből és ezzel gazdagítja hitrendszerünket.

2) *A tudomány beszéde*, amely a hit igazságainak megmagyarázására fel tudja használni az emberi tudomány adatait.

3) *A hit adománya*. Ez nem a hitnek erénye, hanem egy egészen különösen szilárd meggyőződés, amely csodákat képes művelni.

4) *A gyógyítások adománya*, amely meg tudja gyógyítani a betegeket.

5) *A csodatevő hatalom* a kinyilatkoztatás megerősítésére.

6) *A prófétálás adománya*, amely arra képesít, hogy Isten nevében beszéljünk, és ha kell, állításainkat jövendőmondással is megerősítsük.

7) *A szellemek megítélésének adománya*, amely a szívekbe lát, és meg tudja különböztetni a jó szellemet a rossztól.

8) *A nyelvek nemei*, amely Szt. Pálnál az az adomány, hogy az ember idegen nyelveken tud imádkozni bizonyos elragadtatás közben; a hittudósoknál ez az a képesség, hogy valaki idegen nyelveken beszél.

¹⁴³¹ *Montée du Carmel*, I. II, ch. XX, p.170.

¹⁴³² *Histoire de S^e Thérèse par une Carmélite*, ch. XII.

¹⁴³³ F. PRAT, *La théologie de St. Paul*, t. I. pp. 150-157, 498-503. P. GARRIGOU-LAGRANGE, *op. cit.*, t. II. p. 536-538.

9) *A beszédek értelmezése*, vagyis az a képesség, amely idegen szavakat meg tud magyarázni.¹⁴³⁴

Szent Pálnak és Szt. Tamásnak megjegyzése szerint mindezek az adományok jóval kevesebbet érnek, mint a szeretet és a megszentelő kegyelem.

II. § Rendkívüli lelki, de egyben testi jelenségek

1516. Ezek a jelenségek, amelyek a lelket is, a testet is érintik, leggyakrabban az önkívülettel vannak kapcsolatban ([1454. pont](#)). A legfőbbek ezek: 1° a *fölemelkedés*; 2° a *fénykoszorúk*; 3° *illatok*; 4° az *étlenség*; 5° a *sebhelyek*.

I. A fölemelkedés

1517. A *fölemelkedés* az a jelenség, hogy a test fölemelkedik a levegőben és ott megmarad egy ideig minden természetes támasz nélkül. Ilyenkor mellékes elragadtatásnak is szokták nevezni. Máskor a test nagy magasságba emelkedik fel: ez az elragadtatásos *repülés*; megint máskor úgy látszik, mintha gyorsan futna, a föld felszínét érintve; ez az *elragadtatásos járás*.

A szentek életében, akár a Bollandistáknál, akár a papi zsolozsmában gyakran olvasunk ilyen fölemelkedésről; példák erre: Keresztes Szt. Pál, ápr. 18.; Néri Szt. Fülöp, máj. 26.; Szt. István király aug. 20. és szept. 2.; Cupertinói Szt. József, szept. 18.; Alcantarai Szt. Péter, okt. 19.; Xavéri Szt. Ferenc, dec. 3. stb. A leghíresebb esetek egyike Cupertinói Szt. Józseffel történt, aki, midőn látta, hogy a munkások hasztalan kínlódnak egy nehéz missziós kereszt felállításával, hozzájuk repült, megragadta a keresztet és minden erőfeszítés nélkül elhelyezte a kívánt gödörben.

Itt kell megemlíteni azt a jelenséget is, amikor valaki olyan nehézé válik, hogy a legnagyobb erővel sem lehet kimozdítani helyéből.

1518. A racionalisták megkísérelték ezeket a tényeket *természetes úton magyarázni*. Némelyik azt mondta, hogy az illetők nagymennyiségű levegőt szívtak be tüdejükbe; mások ismeretlen lelki erőt hívtak segítségül; megint mások azt vélik, hogy ezeket a jelenségeket szellemek, meghaltak lelkei idézték elő. Mindez annyit jelent, hogy nem tudják a dolgot megmagyarázni. Mennyivel bölcsebb XIV. Benedek álláspontja! Ő mindenekelőtt megköveteli, hogy a tény kétséget kizárólag meg legyen állapítva, hogy ki legyen zárva mindenféle csalás. Azután kijelenti: 1) hogy a kétségtelenül megállapított fölemelkedést nem lehet természetes módon magyarázni; 2) hogy mindamellett nem múlja felül az angyaloknak és az ördögöknek az erejét, akik levegőbe tudnak emelni egy testet; 3) hogy a szenteknél ez a kegy mintegy előlegezése a könnyedség adományának, amellyel a dicsőséges test fel lesz díszítve.¹⁴³⁵

II. Fénykoszorúk¹⁴³⁶

1519. Az elragadtatást néha fényjelenségek is kísérik: néha a homlok körül van fonva fénykoszorú, néha az egész test fényárban úszik.

Ebben a kérdésben is összefoglaljuk XIV. Benedek tanítását.¹⁴³⁷ Mindenekelőtt jól meg kell vizsgálni az esetet és körülményeit, hogy meg lehessen állapítani, hogy nem jöhet-e a fényjelenség valami természetes okból.

¹⁴³⁴ S. THOMAS, *Sum. theol.*, I^a II^{ae}, q. 111, a. 4.

¹⁴³⁵ *De beatif.*, I. III, c. XLIX.

¹⁴³⁶ RIBET, *La Mystique*, II. Part., ch. XXIX. MGR FARGES, *op. cit.*, II. Part., ch. III, a. 3.

Meg kell különösen állapítani: 1) hogy a fényjelenség nappal történt-e, avagy éjjel; és ha éjjel, akkor a fényjelenség erősebb volt-e, mint minden más világosság; 2) hogy egyszerű szikráról van-e szó, amilyen a villamos szikra, avagy a jelenség huzamosabb ideig tart és többször ismétlődik; 3) hogy valamely vallási ténykedés alatt következik-e be, amilyenek az imádság, szentbeszéd, elragadtatás; 4) hogy vannak-e kegyelmet föltételező hatásai, mint tartós megtérés és efféle; 5) hogy az a személy, aki körül ilyen fényjelenségek történnek, erényes-e, szent-e.

Csak miután mindezen részleteket megvizsgáltuk és megfontoltuk, lehet erről a kérdésről ítéletet mondani. – Ha ez a jelenség természetfölötti, ez is előlegezése a dicsőséges test fényességének.

III. Illatok

1520. Néha a szentek testéből, akár még életükben, akár haláluk után, illatok fakadnak, amelyek szépen jelképezik az erényvirágok illatát.

Így Assisi Szt. Ferenc sebhelyeiből néha kellemes illatok áradtak. Amikor Szt. Terézia meghalt, az a víz, amellyel testét megmosták, édes illatot lehelt; kilenc hónapon keresztül titokzatos illat áradt ki sírjából, és amikor sírját felnyitották, illatos olaj folyt ki testéből.¹⁴³⁸ Sok hasonló esetet lehet olvasni a szentek életében.

XIV. *Benedek* szerint ilyen esetben a következőképpen kell eljárni, hogy meg lehessen állapítani a csodát: 1) meg kell vizsgálni, hogy az illat tartós-e; 2) hogy nincsen-e valami a test mellett, vagy a sírban, ami előidézhetné; 3) hogy történt-e valamely csoda annak az illatos víznek, vagy olajnak használatától, amely a szentnek testéből fakadt.¹⁴³⁹

IV. Hosszas étlenség

1521. Voltak szentek, főleg azok között, akik Krisztus Urunk sebhelyeit, a stigmákat viselték, akik éveken keresztül a szentáldozáson kívül semmiféle táplálékot nem vettek magukhoz.

Dr. Imbert-Goubeyre³¹⁴⁴⁰ feljegyez néhány meglepő esetet: „Folignói B. Angela tizenkét éven keresztül semminemű táplálékot nem vett magához; Szienai Szt. Katalin körülbelül nyolc évig; de Rente B. Erzsébet tizenöt évig; Szt. Lidwina huszonnyolc évig; Racconigi B. Katalin tíz évig... napjainkban pedig Andriani Róza huszonnyolc évig... Lateau Lujza tizennégy évig.”

Az *egyház* nagyon szigorú az ilyenféle tények megvizsgálásában, és hosszú időn át tartó szüntelen ellenőrzést kíván, sok és ügyes tanút, akik képesek az esetleges csalást észrevenni. Ezeknek meg kell figyelni, hogy teljes-e az étlenség, kiterjed-e az italokra is és nemcsak a szilárd ételekre; tartós-e, és mellette végzi-e az illető személy mindennapi teendőit.

Itt kell megemlíteni az álmatlanságot is. Így pl. Alcantarai Szt. Péter nem aludt negyven éven keresztül csak egy és fél órát naponta. Ricci Szt. Katalin csak egy órát aludt hetenkint.

V. A sebhelyek (stigmák)

1522. 1° **Mibenlétük és eredetük.** Ez a jelenség abban áll, hogy az illető személy megkapja Krisztus Urunk sebeinek hasonmását a két kezén, lábán, oldalán és homlokán. Ezek a

¹⁴³⁷ *De beatif.*, I. IV, I. Pars, c. XXVI, n. 8-30.

¹⁴³⁸ Ezt a csodát a szentté avatáskor gondosan megvizsgálták, és a vizsgálók oda nyilatkoztak, hogy természetes úton semmivel sem lehet megmagyarázni a jelenséget. (BOLLANDISTÁK, 15 oct., t. LV, p. 368, n. 1132).

¹⁴³⁹ *Op. cit.*, I. IV, P. I, c. XXXI, n. 19-28.

¹⁴⁴⁰ *La stigmatisation*, t. II, p. 183.

sebhelyek maguktól keletkeznek, minden külső eszköz alkalmazása nélkül, és belőlük időnkint tiszta vér folyik.

Az első stigmatizált Assisi Szt. Ferenc volt: 1222. szept. 17-én az Alverna hegyen egy nagyszerű elragadtatása közben látott egy szeráfot, aki a keresztre feszített Üdvözítőt ábrázolta, és felidézte benne ennek sebeit. Ezek a sebhelyek haláláig meg voltak rajta, és vörhenyes vér folydogált belőlük. Próbálta elrejteni ezt a csodát, de nem sikerült neki egészen; amikor pedig meghalt, 1226. okt. 11-én, a csoda köztudomású lett. – Azóta ilyen eset többször fordult elő. Dr. Imbert háromszáz huszonegy ilyen kiváltságokat számlál, akikből negyvenegy férfi. Hatvankét stigmatizált boldoggá, vagy szentté van avatva.

1523. Bizonyosnak látszik, hogy a stigmatizáció csak olyanoknál jelentkezik, akiknek *elragadtatásaik* vannak; és hogy igen éles fájdalmak előzik meg és kísérik, amelyek hasonlónak teszik az embert a szenvedő Jézushoz. Ha ez a fájdalom nem jelentkezik, ez rossz jel; mert a sebhelyek azt jelentik, hogy az illető személy részese lesz Jézus Krisztus szenvedéseinek.

A sebhelyek *létezését* annyi tanú bizonyítja, hogy abban a hitetlenek sem kételkednek többé; hanem természetes módon próbálják megmagyarázni. Azt állítják, hogy némelyeknél, akiknek túl erős az ingerlékenységük és az érzelmességük, vérizzadást lehet előidézni, ami a sebhelyekhez hasonló jelenség. Tényleg azonban az a kevés eredmény, amit ilyen személyeknél elértek, egészen más, mint a stigmatizáció.

1524. 2° **Mik a jelei** a valódi sebhelyeknek? Hogy a sebhelyeket meg lehessen különböztetni azoktól a jelenségektől, amelyeket természetes úton elő lehet idézni, figyelemmel kell lenni a sebhelyek következő tulajdonságaira:

1) A sebhelyek kizárólag azon a helyen jelentkeznek, ahol *Krisztus Urunk sebei* voltak; míg a hipnotizált személyek vérzése is más helyeken is jelentkeznek.

2) A sebek megújulása és a fájdalmak általában *olyan napokon* jelentkeznek, amelyek összefüggésben vannak Krisztus Urunk szenvedésével, tehát pénteken, vagy az Úr Jézus valamelyik ünnepén.

3) Ezek a sebek *nem gennyesednek*: a vér, amely belőlük folyik, tiszta, míg a legkisebb nyílt seb a test bármely részén, ha természetes úton keletkezett, gennyesedésnek indul a stigmatizáltaknál is. Nem gyógyulnak, bármiféle természetes gyógymódot alkalmazzanak is reájuk, és néha harminc-negyven esztendeig is tartanak.

4) *Bőségesen folyik belőlük a vér*, ami érhető az első napon, amikor keletkeznek, de nem magyarázható meg a következő napokon. A sebhelyek általában a felszínen vannak: távol a nagy véredényektől, és mégis ömlik belőlük a vér.

5) Végül és mindenekfelett, ez a jelenség csakis olyan személyeknél fordul elő, akik *hősi fokban* gyakorolják az erényeket és kitűnnek különösen a keresztszeretetében.

Ezek a körülmények mutatják, hogy itt nem természetes beteges tünetről van szó, hanem itt egy értelemmel és szabadakarattal bíró lény rendkívüli módon hat ezekre az emberekre, hogy hasonlókká tegye őket a keresztre feszített Üdvözítőhöz.

ÖSSZEFOGLALÁS: KÜLÖNBSÉG A RENDKÍVÜLI MISZTIKUS JELENSÉGEK ÉS A BETEGES TÜNETEK KÖZÖTT

1525. Az elragadtatással kapcsolatos jelenségek annyira be vannak bizonyítva, hogy azok, akik a tényeket elismerik, nem kételkedhetnek létezésükben; de sokan beteges tüneteknek akarják azokat feltüntetni, mint amelyek véleményük szerint az idegek túlfeszültségéből, különösen hisztériából erednek. Van közöttük olyan is, aki az elmebetegség egy nemét véli megállapítani ezekben a személyekben. Kétségtelen, hogy a szentek is megbetegedhetnek, mint minden ember; de nem erről van szó. Azt kell megtudni, hogy ha betegek is, lelkiileg

egyensúlyozottak-e és nincsen-e valami hiba a józan ész körül. Már pedig olyan nagy a különbség a misztikus jelenségek és az idegbeteg tünetek között, hogy józan ítéletű és jóhiszemű ember a kettőt nem tévesztheti össze egymással.¹⁴⁴¹ Egyiknél és másiknál más: 1) az alany; 2) mások a jelenségek; 3) és mások az eredmények.

1526. 1° Más az alany. Ha az ember összehasonlítja az idegbeteg embereket azokkal, akiknek elragadtatásaik vannak, akkor úgy találja, hogy az előbbiek nem egyensúlyozott egyének sem szellemi, sem erkölcsi szempontból, míg ezek az utóbbiak legalább is erkölcsi szempontból tökéletesen egyensúlyozott egyének.

A) Az *idegbetegek* nem egyensúlyozottak sem szellemileg, sem erkölcsileg:

Meg lehet állapítani náluk, hogy az értelem és az akarat tevékenysége meg van gyengülve, az öntudat is meg van zavarodva és néha fel van függesztve; a figyelem megcsappant, az ítélőképesség elsatnyult, az emlékezőtehetség annyira csődöt mondott, hogy az illetők azt gondolják, hogy két különböző személyiség van bennük; értelmükben hovatovább nem marad egyéb, mint egypár rögeszme, azért gondolkozásuk rövidesen annyira egyirányú lesz, hogy örülteknek látszanak. Ezzel egyidejűleg meggyöngül az akarat is, az érzelmek felülkerekednek; az ilyen ember szeszélyeinek játékszere lesz, vagy egy fölényesebb akarat behatása alatt áll, annyira, hogy nem ura többé magának. Mindez tehát gyöngeség, a személyi méltóságnak csökkenése, az értelmi és erkölcsi erők apadása.¹⁴⁴²

1527. B) Mindennek ellenkezőjét találjuk meg *a misztikusoknál*: értelmük gyarapodik, akaratuk erősödik, és képesek lesznek a legnagyobb vállalkozások véghezvitelére. Hiszen már láttuk, hogyan szereznek új ismereteket Istenről, az ő tulajdonságairól, a hit igazságairól, önmagukról. Az igaz, hogy nem tudnak mindent szóval kifejezni, amit látnak; de őszintén kijelentik, hogy a szemlélődés néhány pillanata alatt többet tanultak, mint évekig tartó tanulmányozással; és hogy igazat mondanak, annak bizonyítéka, hogy az erények gyakorlatában és a lelki életben tényleg nagy lépésekkel haladnak. Alázatosabbak lesznek, jobban gyakorolják a felebaráti szeretetet, inkább megnyugosznak az isteni akaraton, és a legnagyobb megpróbáltatások közepette is zavartalan békességnek és örömmel birtokában vannak. Milyen távol áll mindez a hisztérikusok örökös, szenvedélyes nyugtalanságától!

1528. 2° Mások a jelenségek. Másképpen keletkeznek a jelenségek az egyik és a másik oldalon.

A) Nincsen szomorúbb, szívbemarkolóbb dolog, mint a *hisztérikusok rohamai*:

1) Az első mozzanata hasonlít egy gyöngye nyavalyatörési rohamhoz, de ettől abban különbözik, hogy az embernek az az érzése, hogy egy golyóbis száll le a torkán. Ez nem egyéb a valóságban, mint a toroknak egy daganata, amely a fuldoklás érzetét kelti, és a fülben is hallható, mint sípolás. 2) Második mozzanata abban áll, hogy a beteg rendetlen mozdulatokat tesz, egész testében vonaglik, csavarodik, körben forog. 3) Azután következnek az ijedség, féltékenység, bujaság fékevesztett szenvedélyei, aszerint, hogy miféle képek keletkeznek a beteg képzelőtehetségében. 4) A végén sírás, vagy kacagás tör ki, és ezzel megszűnik az idegfeszültség. – Amikor azután vége van ennek a rohamnak, a beteg fáradt, ki van merülve, és különféle rosszullét vesz rajta erőt.

B) Ezekből a jelenségekből *semmi sincs meg* az elragadtatásban. Nincsenek vonaglások, beteges csavarodások: minden nyugodt, csak a lélek van elragadva, hogy bensőségesen

¹⁴⁴¹ Ezt a különbséget hitetlenek is elismerik, pl. M. DE MONTMORAND, *Psychologie des Mystiques*, 1920, bár ő maga is önámításnak tartja ezeket a jelenségeket. – Az ilyenfajta vélemények cáfolására vö. A. HUC, *Nevrose et mysticisme, Revue de Philosophie* (P. Peillaube). juil.-août 1912. MGR FARGES, op. cit., p. 322-585.

¹⁴⁴² Így jellemzi ezeket P. JANET, *L'automatisme psychologique*, II. P. ch. III-IV.

egyesüljön az Istennel. Akik tanúi voltak már egy elragadtatásnak, pl. azok, akik látták a kis Bernadettet a Massabielle nevű barlangnál, nem tudják visszatartani ámulatukat. Azonkívül, a test, amint Szt. Teréziától hallottuk ([1456. pont](#)) nemcsak hogy nem merül ki, hanem új erőket nyer az elragadtatás után.

1529. 3° Mások a hatások:

A) A hisztérikusoknál minél többször ismétlődnek a jelenségek, annál inkább *megbomlik* a képességek egyensúlya: tettetés, hazugság, elaljasodás, bujaság, ez a hatása ennek a rettenetes betegségnek.

B) A misztikusoknál ellenkezőleg az elragadtatások következtében az értelem egyre *gyarapodik*, növekedik az Istennek és a felebarátnak a szeretete. Ha az ilyenek valamely vállalatához fognak, valamit létesítenek, rendkívül nagy józan észről, higgadságról, erős és kitartó akaratról tesznek tanúságot: amiért is vállalkozásukat rendszeren siker koronázza.

Sz. Terézia, bár rengeteg ellenzéssel találkozott, tizenhat apácazárdát és tizennégy férfiszervezetet alapított; Szt. Colletta tizenhat új zárdát alapított és nagyon sok másban helyreállította a meglazult fegyelmet. Acaris asszony tizenhat éves kora óta gyakran részesült elragadtatásokban, férjhez ment, harminc évig élt a férjével, felnevelt hat gyermeket, rendbe hozta a család anyagi ügyeit, amelyeket férjének gondatlansága veszedelembé döntött, és amikor özvegy lett, segített letelepíteni a karmelitákat Franciaországban. Szienai Szt. Katalin, bár csak harminckét esztendő volt, amikor meghalt, és hosszú ideig nem tudott írni-olvasni, mégis olyan jelentékeny szerepet játszott korának eseményeiben, különösen a pápának visszatérésében Rómába, hogy egy újabb történetíró azt mondhatta róla, hogy államférfiú volt, még pedig nagy államférfiú.¹⁴⁴³

Látnivaló tehát, hogy a hisztérikusok és a misztikusok között akkora különbség van, hogy ha valaki a kettőt azonosítani akarná, a tények és a tudomány ellen cselekedne.

1530. 4° Ellenvetés. Mégis meg kell még egy nehézséget oldani: vannak, akik Ribot-val állítják, hogy az elragadtatás szűkíti az ember érdeklődésének körét, úgy, hogy végre is *értelmi rögeszmévé* fejlődik ki: hiszen az ilyen személyeket végre már csak egy tárgy érdekeli: az Istennel való bensőséges egyesülés. – Hogy erre a nehézségre *megfelelhessünk*, tudnunk kell hogy kétféle rögeszmét lehet megkülönböztetni: az egyik bontó, amely bomlásra vezet, helytelen megítélésbe kerget. Ilyen pl. az öngyilkos jelöltnek rögeszméje, aki a megsemmisülésben látja a legfőbb jót. A másik az *alkotó* rögeszme, amely kétségtelenül szintén azt eredményezi, hogy egy eszme lesz uralkodóvá az ember értelmében, de ez az eszme helyes összetevésben maga körül csoportosítja mind a többi, tehát nem vezet helytelen megítélésre. Ez utóbbi csak előnyére válik az embernek; hiszen a nagy emberek éppen azzal tudtak nagyot alkotni, hogy minden gondolatukat egy vezérgondolatnak vetették alá, és ez a vezérgondolat helyes volt.

Mármint, ez az eset a misztikusoknál is: ezeknek is van egy *vezérgondolatuk*, egy rögeszméjük, az, hogy mindenekelőtt végső céljukat óhajtsák, szorgalmazzák, amely az Istennel való bensőséges egyesülés. Ennek szolgálatába állították be minden gondolatukat, érzelmüket, erejüket. Hanem ez az eszme teljesen helyes; ez nem bomlaszt, hanem ellenkezőleg, épít, összehozza valamennyi gondolatot, cselekedetet, és egyetlen cél szolgálatába állítja valamennyit, mert csak ez ad nekünk tökéletességet és boldogságot. Innen van az, hogy emberi szempontból nézve is a dolgot, a szentek mind kiváló cselekvő emberek, telve helyes meglátással, erővel, kitartással; nagy terveket szönek és valósítanak meg. Ezt már a hitetlenek is észrevették és bevallották, amint a [43. pontban](#) megjegyeztük.

¹⁴⁴³ EM. GEBHART, *Rev. hebdomadaire*, 16 mars 1907.

Legyünk tehát igazságosak és valljuk be, hogy a misztikusok, amikor szentek, egyben nagyszerű emberek is.

II. cikkely: Ördögi jelenségek

1531. Az ördög mindenben majmolni kívánja az Istent: amint tehát Isten működik a szentek lelkében, az ördög is meg akarja mutatni ezen a téren uralmát, jobban mondva zsarnokságát. Majd mintegy *ostrom alá veszi* kívülről a lelket és rettenetes kísértésekbe viszi, majd belülről mintegy *birtokába veszi*, és mintha sajátja volna, úgy igazgatja. Az előbbi jelenséget ördögi ostromlásnak nevezzük, az utóbbit pedig ördögi megszállásnak.

Az ördög behatásának kérdésében *két véglétől* kell tartózkodnunk: vannak, akik minden bajunkat az ördögnek tulajdonítják. Ezek elfelejtik, hogy beteges tünetek vannak bennünk születésünktől kezdve: a rosszra hajló szenvedélyek, amelyek az ördög közbejötté nélkül is kísértésbe vihetnek. Vannak viszont mások, akik elfelejtik, amit a szentírás és a hagyomány a gonosz lélek szerepéről mond, és nem ismerik el ezek működését az emberi lélekben. Az a helyes középút, hogy csak azokat a jelenségeket tulajdonítjuk az ördögnek, amelyekben olyan redkívliségek, vagy olyan körülmények vannak, hogy másképpen nem lehet őket megmagyarázni.

Beszéljünk előbb az ördögi ostromlásról, majd az ördögi megszállásról.

I. § Az ördögi ostromlás

1532. I. Mibenléte. Az ördögi ostromlás nem egyéb, mint olyan *kísértések sorozata*, melyek erősebbek és tartósabbak, mint a közönséges kísértések. Külsőnek nevezzük, ha a külső érzékekre hat a kísértés, pl. jelenésekkel; belsőnek mondjuk, amikor a lélek belsejében idéz elő behatásokat. A csupán külső ostromlás ritkább, mivel a külső kísértéssel az ördög a lélek belsejében akar zavart előidézni. Mégis voltak szentek, akik külsőleg ostromlásnak voltak ugyan kitéve, de ugyanakkor lelkük bensejében a legzavartalanabb békét élvezték.

1533. 1° Az ördög valamennyi *külső érzékünkre* tud hatni:

a) *A látásra*: megjelenik az embernek majd borzalmas alakban, hogy megrémítse és megzavarja, az erények gyakorlatától eljessze. Így jelent meg Tiszt. Langeac-i Agnes anyának.¹⁴⁴⁴ Néha vonzó alakban jelenik meg, és így akar rosszra csábítani. Így jelent meg gyakran Rodriguez Szt. Alfonznak.¹⁴⁴⁵

b) *A hallásra*: Néha káromló és trágár beszédeket, dalokat hallat. Ilyesmit olvasunk Cortonai B. Margit életében.¹⁴⁴⁶ Néha csoszogást hallat, hogy megijessze az embert. Így tett pl. Pazzi Szt. Margittal és Vianney Szt. Jánossal.¹⁴⁴⁷

c) *A tapintásra*: Néha megveri, megsebzi az embert, amint olvassuk Szienai Szt. Katalin és Xavéri Szt. Ferenc szenttéavatási pörében és Szt. Terézia életében.¹⁴⁴⁸ Máskor megöleli az embert, hogy ezzel bűnre ingerelje, amint Rodriguez Szt. Alfonzzal tette.¹⁴⁴⁹

Azonban helyesen jegyzi meg P. Schram,¹⁴⁵⁰ hogy sok esetben ezek a jelenések nem egyebek, mint egyszerű érzéki csalódások, hallucinációk, amelyek az idegek túlfeszültségétől származnak; de ebben az esetben is félelmetes kísértések.

¹⁴⁴⁴ M. DE LANTAGES, *Vie de la Vén. M. Agnès*, ed. Lucot, 1863, I^e Part. ch. X.

¹⁴⁴⁵ P. POULAIN, *op. cit.*, ch. XXIV, n. 94.

¹⁴⁴⁶ *Bollandisták*, febr. 22, t. VI, p. 340, n. 178.

¹⁴⁴⁷ A. MONNIN, *Le Curé d'Ars*, I. III, ch. II.

¹⁴⁴⁸ *Vie par une Carmélite*, t. II, ch. XXVII.

¹⁴⁴⁹ P. POULAIN, *l. cit.*

1534. 2° Az ördög *belső érzékeinkre* is tud hatni: képzelőtehetségünkre, emlékezőtehetségünkre, sőt érzéki szenvedélyeinket is fel tudja korbácsolni. Néha megmagyarázhatatlanul etelünk kellemetlen, ostromló képekkel, és hiába küzdünk ellenük, nem tágítanak. Máskor úgy érezzük, hogy minden megfelelő ok nélkül forrongani kezd bennünk a harag gerjedelme, elfog az aggodalom, a kétségbeesés érzése, erőt vesz rajtunk az ellenszenv bizonyos személyekkel szemben, vagy, ellenkezőleg, veszedelmes gyöngédség támad fel bennünk valaki iránt, minden bevezetés nélkül. Igaz, a legtöbb esetben nehéz volna eldönteni, hogy itt ördögi ostromlásról van-e szó. Hanem amikor ezek a kísértések hirtelen jönnek, egyben rendkívül hevesek, kitartók, és nem látjuk magyarázatukat semmiféle természetes okban, akkor méltán hihetjük, hogy az ördög keze van benne a dologban. Ha kétségünk van, jó tanácsot kérni egy katolikus orvostól, aki majd megmondja, hogy nincsen-e esetleg ezeknek a jelenségeknek egyszerű, természetes magyarázata valamely beteges állapotunkban. Ilyenkor azután kövessük tanácsát és enyhülést fogunk találni.

1535. II. Mit tegyen a lelkivezető? Egyesítenie kell a legkörültekintőbb okosságot és a legatyai szeretet.

a) Komoly bizonyítékok nélkül *nem fog hinni* ördögi ostromlásban. De akár ördögi ostromlásról van szó, akár nem, legyen mélységes részvétellel a szegény lélekkel, amely heves és kitartó kísértésekkel küszködik, és legyen segítségére bölcs tanácsaival. Magyarázza meg neki mindazt, amit a kísértésekről mondtunk ([902-918. pont](#)); mondja el, miként kell ellenük állani a kísértéseknek. Mutasson rá azokra a különös eszközökre is, amelyek az ördög részéről jövő kísértésekben nyernek alkalmazást ([223-224. pont](#)).

b) Ha a heves kísértések következtében *történt volna valami* az akarat beleegyezése nélkül, juttassa eszébe, hogy az akarat beleegyezése nélkül nincsen bűn. Ha kétsége van, akkor úgy ítél, hogy nem történt bűn, legalább is halálos bűn, ha a gyónógyermek rendes körülmények között jámbor.

e) Ha egyenesen buzgó személyekről van szó, az is lehet, hogy ezek a kísértések azokhoz a próbákhoz tartoznak, amelyeket fentebb leírtunk ([1426. pont](#)), és akkor olyan tanácsokkal látja el őket, amelyek lelki állapotuknak megfelelnek.

1536. d) Ha az ördögi ostrom bizonyosnak látszik, vagy legalább is valószínű, alkalmazhatja az ember *magán úton*, mint imádságot az egyház szertartáskönyvében, a Rituáléban található *ördögűzést*, vagy annak rövidített alakját. Ilyenkor nem tanácsos előre megmondani az illetőnek, hogy elmondjuk felette az ördögűző imádságot, mert attól lehet tartani, hogy ez még jobban megzavarja és megijeszti; elegendő, ha annyit mondunk, hogy az egyháztól jóváhagyott imádságot mondunk el fölötte. A hivatalos ördögűzést csakis a püspök engedélyével lehet elvégezni és csakis azokkal a megszorításokkal, amelyeket az egyház ilyenkor előír. Erről lesz még szó az ördögi megszállásnál.

---

¹⁴⁵⁰ *Instit. theol. mysticæ*, § 219.

II. § Az ördögi megszállás¹⁴⁵¹

Fejtsük ki: 1° *mibenlétét*; 2° az egyházi szertartáskönyvben előírt *ellenszerét*.

I. Az ördögi megszállás mibenléte

1537. 1° Mi tartozik a **fogalmához**? Két elem: az *ördög jelenléte* a megszállott ember testében, és *uralma* a testen és általa a lelken. Ez utóbbit kell megmagyarázni. Az ördög nem úgy egyesül a testtel, mint a lélek. Csak úgy hat a lélekre, mint különálló mozgató, és ha van behatása reá, ez nem lehet másképpen, mint a testnek közvetítésével. A test tagjaira ugyanis közvetlenül tud hatni az ördög és tud benne különféle mozgásokat előidézni; a képességeinkre csak közvetlenül hathat: amennyiben ezek függenek a testtől.

Az ördögtől megszállottak állapotában *két mozzanatot* lehet megkülönböztetni: a roham és a nyugalom állapotát. A *roham* állapota az erőszakos behatás ideje, amikor az ördög a maga jelenlétét a test lázas nyugtalanságában nyilvánítja ki, amikor a megszállt embernek dührohamai vannak, amikor istenkáromló szavakban tör ki. Ilyenkor, úgy látszik, nem tudnak a megszállottak semmiről, ami bennük végbemegy, és amikor újra magukhoz térnek, nem emlékeznek semmire, amit cselekedtek, azaz jobban mondva, amit az ördög cselekedett bennük. Csak a kitörés elején érzik az ördögnek erőszakos behatását; azután elvesztik öntudatukat.

1538. Ezen általános szabály alól vannak azonban kivételek is. P. Surin, aki maga is ördögi megszállás alá esett, amikor a louduni orsolyita apácákból ki akarta űzni az ördögöt, megőrizte teljes öntudatát. Leírja, mint lett megosztva a lelke: egyrésztől nyitva állott az ördög behatásának, másrésztől megmaradt az isteni behatások alatt; leírja, mint imádkozik, miközben teste a földön hempereg. Azt mondja: „Olyan állapotba jutottam, hogy nagyon kevés terem maradt, ahol szabadakaratomat használhatom. Ha beszélni akarok, nyelvem felmondja a szolgálatot; a szentmise alatt kénytelen vagyok egyszerre csak megállani; étkezés idején nem vagyok képes számhoz vinni a falatot. Ha gyónásomat végzem, nem emlékezem bűneimre; és érzem, hogy úgy viselkedik nálam az ördög, mintha otthon volna: jön és megy, amikor neki tetszik.”¹⁴⁵²

1539. A *nyugodtság* pillanataiban semmi jele annak, hogy az ördög jelen van: úgy tűnik fel, mintha eltávozott volna. Ez a jelenlét néha mégis elárulja magát azzal, hogy az embert olyan betegségek kezdik ki, amelyekkel szemben tanácstalanul áll az orvosi tudomány.

Néha egyszerre *több ördög* száll meg egy embert. Ez mutatja, hogy mennyire gyengék.

Az ördög általában csak a bűnös embert szállja meg. Vannak mindazonáltal kivételek, amint mutatja P. Surin esete.

1540. 2° **A megszállás jelei.** Mivel vannak olyan ideges megbetegedések, rögeszmék, elmebeli bajok, amelyeknek tünetei hasonlítanak az ördögi megszállás tüneteire, jó lesz megismerni azokat a jeleket, amelyek jellemzik az ördögi megszállást.

Az egyházi szertartáskönyv, a római Rituale¹⁴⁵³ szerint *három* fő jel van, amelyekből meg lehet állapítani az ördögi megszállás tényét: „ha valaki idegen nyelven beszél, ennek a nyelvnek több szavát használja, vagy megért mindent, amit neki ezen a nyelven mondanak; ha

¹⁴⁵¹ Az idézett szerzőkön kívül v. O. MGR WAFFELAERT, *Possession* szó alatt *Dictionnaire d'Apologétique*-ben.

¹⁴⁵² *Lettre* du 3 mai 1635 au P. d'Attichy.

¹⁴⁵³ *De exorcizandis obsessis a daemonio*.

az ember rejtett, avagy távollevő dolgokat ismer; ha olyan erőről tesz tanúságot, amely felülmúlja életkorának és állapotának természetes képességeit. – Ilyen és hasonló jelek, ha bőségesen fordulnak elő, erős bizonyítékai az ördögi megszállásnak.” Mondjunk ezekről a jelekről egy szót.

a) *Idegen nyelv használata.* Ebben a tekintetben nagyon alaposan kell tanulmányozni az illető személyt, hogy nem volt-e alkalma valamikor életében elsajátítani egypár szót abból az idegen nyelvből. Vajon néhány szót mond-e el értelem nélkül, szajkó módra, avagy összefüggő módon beszél olyan nyelven, amelyet nem volt alkalma megtanulni.

b) *Rejtett dolgok ismerete,* amelyet semmiféle természetes eszköz nem adhat meg. Itt is beható vizsgálatra van szükség: ha pl. távollevő dolgokról van szó, meg kell vizsgálni, hogy az illető nem vett-e tudomást ezekről levél, távirat, vagy más természetes eszköz által; ha jövődőlő dolgokról van szó, be kell várni, amíg teljeseznek. Meg kell állapítani, hogy ugyanolyan módon teljeseznek-e be, amint meg voltak jövődőlő és hogy a jövődőlés elég világos volt-e; nem volt-e benne valamely kétértelműség. Nem kell tehát semmit sem adni azokra az általános „jövődőlésekre”, amelyek nagy szerencsétlenséget, majd nagy szerencsét jósolnak. Ilyen módon könnyű lenne prófétának lenni. Ha a jövődőlőmondás ténye kellőképpen be van bizonyítva, a szellemek megkülönböztetésének szabályai szerint meg kell állapítani, hogy a jövődőlés jó szellemtől jön-e, avagy rossztól; vajon attól a rossz szellemtől, amely megszállva tartja az embert.

c) Olyan *erőkifejtés,* amely jelentékenyen felülmúlja az illető ember természetes erőit, ha figyelembe vesszük annak korát, erőbeli és beteges állapotát stb. Vannak ugyanis beteges állapotok, amelyekben az idegek túlfeszültsége miatt megkettőződnek az embernek erői. Mondottuk már, hogy a fölemelkedés felülmúlja az ember természetes erőit. Mármint, vannak esetek, amikor a jelek szerint ez a tünet nem lehet sem az Istennek, sem az Isten jó angyalainak a műve, ilyenkor nem marad más hátra, minthogy az ördög számlájára írjuk.

1541. Azt is meg kell figyelni, hogy az ördögüzésnek és más szent szertartásoknak *mic soda hatása* van a megszállottra. Ez különösen akkor jelent sokat, ha az illető megszállott nem tudja, hogy ezeket a szertartásokat elvégeztük rajta. Van rá eset pl., hogy az illető személy, mihelyt valamely szent tárggyal érintkezésbe jut, vagy valamely egyházi imádságot mondanak el fölötte, rettenetes méregbe jön, és borzalmas káromkodásokban tör ki. Ez a jel akkor csálhatatlan, ha az illető nem tudja, hogy így járnak el vele; mert ha észreveszi, akkor ez a dühroham eredhet természetes úton: vagy mivel izgalomba hozza minden szent dolog, vagy mivel alakoskodik.

Nem könnyű tehát megállapítani az ördögi megszállás tényét; azért nem lehet az ember eléggé óvatos ezen a téren.

1542. 3° **Különbség a megszállás és az idegzavarok között.** Vannak egyes idegzavarok, amelyeknek *külső tünetei hasonlóak* az ördögösség tüneteihez.¹⁴⁵⁴ Ezen nem kell csodálkozni: mert az ördög is az idegekre hat, és megzavarja azokat. Azért emiatt is óvatosan kell eljárni az ördögösség megállapításánál.

De ez a hasonlóság *csak a külső tünetekben* van meg. Azért ezek egymagukban nem is elégségesek arra, hogy az ördögösséget kétségtelenül megállapítsuk. De már olyan idegbeteg embert nem találtak, amelyik teljesen idegen nyelveken beszélt volna, jövődőlő dolgokat biztosan és pontosan előre megmondott volna. Ezek tehát az ördögösségnek biztos tünetei. Ha ezek hiányoznak, lehet egyszerű idegrohamra gondolni. Ha megessett, hogy az ördögüzők

¹⁴⁵⁴ J. M. CHARCOT ET RICHER, *Les démoniaques dans l'art*; BOURNEVILLE ET REGNARD, *L'Iconographie de la Salpêtrière*; RICHER, *Études cliniques sur la grande hystérie*.

csalódtak, ez onnan volt, mert nem tartották be az egyházi szertartáskönyv előírásait. Hogy ez a tévedés elő ne forduljon, jó az esetet nemcsak papokkal megvizsgáltatni, hanem orvosokkal is.

1543. Így P. Debreyne, aki mielőtt a trappista rendbe belépett volna, orvos volt, elbeszéli, hogy egy olyan apácázárdának volt háziorvosa, amelyben hasonló tünetek jelentkeztek, mint a loudun-i orsolyitáknál. A beteg nővéreket rövid idő alatt sikerült meggyógyítania és pedig természetes gyógymóddal, főleg állandó és változatos testi munka elrendelésével.¹⁴⁵⁵

Különösen bizalmatlanoknak kell lennünk a *ragadás* megszállással szemben. Ez abban áll, hogy többen, akik tanúi egy valóságos megszállásnak, ugyanolyan külső tünetű idegbetegségre esnek. Az effajta ragályt legjobban úgy lehet kikerülni, hogy a megbetegedett személyeket eltávolítjuk egymástól és attól a helytől, ahol megbetegedtek.

II. Az ördögi megszállás ellenszerei

A megszállásnak általában ellenszere minden olyasmi, ami csökkenti az ördögnek hatását az emberre. Ilyen pl. a léleknek megtisztítása, az akaratnak megerősítése a kísértésekkel szemben. A megszállásnak különleges ellenszere az ördögűzés.

1544. 1° **Általános ellenszerek.** Alkalmazzuk mindazon eszközöket, amelyeket kísértésekben szokás alkalmazni ([223-224. pont](#)).

A) Az egyik leghathatósabb eszköz a *lélek megtisztítása* egy jó szentgyónás által. Itt ajánlatos az életgyónás, amely jobban megtisztít, és nagyobb alázatosságot kíván, azért megfutamítja a tisztátalan és gögös szellemet. Az egyházi szertartáskönyv, a Rituale ajánlja még a böjtöt és az imádságot.¹⁴⁵⁶ Minél tisztább az ember lelke és minél jobban meg van sanyargatva a teste, annál kevesebb köze van az ördögnek hozzánk. A szentáldozás pedig megszerzi nekünk az Úr Jézus birtokát, aki kiűzte az ördögöket. A szentáldozást azonban nem szabad magához venni az ördögösnek, csak akkor, amikor nincsen rohama.

B) A *szentelményeknek*, a megszentelt, megáldott tárgyaknak is nagy hatásuk van, azoknak az imádságoknak erejéből, amelyeket az egyház elmond, amikor ezeket a tárgyakat megszenteli, megáldja. Szt. Terézia különösen bízott a szenteltvízben. Ennek a bizalomnak van is alapja, mert az egyház imádsága szerint is a szenteltvíz elűzi az ördögöt. De nagy hittel, alázatossággal és bizodalommal kell használni.

C) Az ördög *fél a feszülettől*, a kereszttvetéstől, de főleg az Úr Jézus kereszttjének valódi erekljéjétől, mivel a keresztt által győzte le az Úr Jézus: „Hogy aki a fa által győzött, a fa által győzessék is le” – mondja a keresztről szóló prefáció. Ugyanezért nagyon fél a gonosz lélek az Úr Jézusnak nevével is; az Úr Jézus ígérete szerint ennek a névnek is megvan az az ereje, hogy megfutamítja az ördögöt.¹⁴⁵⁷

1545. 2° **Az ördögűzés.** Az Úr Jézus megadta egyházának az ördögűzési hatalmat; azért az egyház külön kisebb egyházi rendet létesített, az ördögűzők rendjét. Ezeket bízta meg azzal, hogy az ördögösök fejére tegyék kezüket. Később az egyház imádságot is szerkesztett erre az alkalomra. Mivel azonban az ördögűzés nagyon sok ismeretet, erényt, körültekintést kíván,

¹⁴⁵⁵ *Essai de théol. morale*, ch. IV, éd, 1884, p. IV, ch. III, § 2.

¹⁴⁵⁶ „Hogy legyél víz az ellenség minden hatalmának elűzésére és legyen erőd magát az ellenséget kiirtani és eltávolítani az ő szakadár angyalaival egyetemben.” (Rituale, Ordo ad fac. aqu. bened.)

¹⁴⁵⁷ *Mk* 16,17. – Rodriguez Szt. Alfonznak az volt a szokása, hogy abban a pillanatban, amikor az ördög meg akarta szállani, egy nagy kereszttjelet csinált, és felszólította a kísértőt, hogy boruljon le és imádj a Úr Jézust, mert írva nagyon: „hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon: az égieké, a földieké és az alvilágiaké” (*Fil* 2,10). Ez, teszi hozzá, el is űzte az ördögöt.

azért az egyház ma csak a püspöktől erre kijelölt áldozópapnak engedi meg az ördögűzés szertartásának nyilvános, azaz hivatalos elvégzését. Magánúton a papok a püspök külön engedélye nélkül is elvégezhetik ezt a szertartást; a világiaknak is szabad elmondani ezeket az imádságokat, de nem az egyház nevében.¹⁴⁵⁸

1546. Az *egyházi szertartáskönyv* pontosan megjelöli az ördögűzés módját és bölcs tanácsokat ad az ördögűzőnek. Említsük meg a fontosabbakat. Miután az ördögi megszállás ténye kétségtelenül meg lett állapítva és az ördögűző megkapta megbízatását a püspöktől.

1) Úgy illik, hogy az ördögűző erre a félelmetes ténykedésre készüljön elő alázatos és őszinte szentgyónás által, nehogy az ördög, akit ki akar űzni, felhánytorgassa neki bűneit. Azután *böjtöljön*, és sokat *imádkozzék*, mert csak ezek az eszközök távolítják el az ördögöt.¹⁴⁵⁹

2) Az ördögűzés szertartását valamely *templomban*, vagy nyilvános kápolnában kell végezni, hacsak nem szól súlyos ok mellett, hogy magánházban végeztessék el. Akármint is legyen, az ördögűző ne legyen egyedül a megszállottal: vigyen magával komoly és jámbor tanúkat, akik egyben elég erősek legyenek ahhoz, hogy megfékezzék a megszállottat, ha netalán roham fogná elő. Ha nő az illető, okos és kipróbált erényességű tisztességes nők legyenek mellette; a pap pedig legyen vigyázatos és szerény.

1547. 3) Az ördögűző, miután elvégezte a kijelölt imádságokat, hozzá fog a *kérdéshez*. A tekintély hangján kell kérdeznie és csak azt kérdezze, amit megtudni hasznos; ilyenek a Rituale szerint a következő kérdések: hány ördög szállotta meg? mi a nevük? mikor és miért szállották meg ezt a személyt? mikor szándékszik kimenni és mi lesz a jele eltávozásának? Meg kell fenyegetni arra az esetre, ha makacskodnék és folytatná garázdálkodását. Ha ellenáll, ismételni kell azokat az eljárásokat, amelyek leginkább megfélemlítik: Jézus és Mária szent neveinek segítségül hívását, a kereszt jelét, a szenteltvízzel való meghintést. Rá kell parancsolni, hogy boruljon le az Oltáriszentség, a feszület, a szentek képei, ereklyéi előtt. – Kerülni kell a fecsegést, a tréfát, a céltalan kérdéseket. Ha a gonosz lélek csípős, vagy nevetséges feleleteket ad, ha eltér a kérdéstől, szigorúan és méltósággal csendet kell parancsolni reá.

1548. 4) A *tanúknak*, akik egyébként sokan ne legyenek,¹⁴⁶⁰ nem szabad megengedni, hogy kérdéseket intézzenek a megszállotthoz; ezek maradjanak csendben, lelki összeszedettségben és imádkozzanak.

5) Az ördögűző ne használja fel hatalmát arra, hogy az ördögöt *egy határozott helyre* űzze; szorítkozzék arra, hogy kiűzze a gonosz lelket és bízza az isteni Gondviselésre annak további sorsát. Az ördögűzést, ha mindjárt nem sikerül, órákon, sőt napokon keresztül kell folytatni kellő megszakításokkal; mindaddig, amíg az ördög ki nem megy, vagy legalábbis nem jelenti be, hogy ki fog menni.

6) Ha a megszabadulás kellőképpen meg van állapítva, az ördögűző kéri az Istent, *tiltsa meg* a gonosz léleknek, hogy visszatérjen abba a testbe, amelyből kénytelen volt kimenni; adjon hálát az Istennek, és hívja fel a megszabadultat, hogy áldja az Istent, kerüljön gondosan minden bűnt, hogy ne essék újból az ördög hatalmába.

¹⁴⁵⁸ LEHMKUHL, *Theol. moralis*, t. II, n. 574. éd. 1910.

¹⁴⁵⁹ *Mk* 9,28.

¹⁴⁶⁰ Talán ennek a szabálynak be nem tartása miatt történt, hogy a loudun-i esetben olyan sokáig tartott az ördögűzés, és hogy kellemetlen jelenetei is voltak.

Összefoglalás

1549. Ezek a rendkívüli jelenségek, ha *Istentől* származnak, mutatják az Isten irgalmas jóságát az ő választott barátaival szemben, akiknek mondhatatlan szenvedések mellett, amilyen a stigmatizáció, kiváló kegy-ajándékokat is osztogat, amelyek mintegy előíze és előlege a mennyei boldogságnak és dicsőségnek. Ha pedig az *ördögtől* származnak, mutatják, mennyire irigylő a gonosz lélek az ember boldogságát, mennyire féltékeny az Istenre, akinek hatalmát és az emberi lelkeken való uralmát majmolja és gyötri azokat, akik neki ellen állanak és az Isten országának kiterjesztésén dolgoznak; annyira hogy némelyeket meg is száll.

A földön tehát *két ország* van, amelyeket olyan szépen írt le Szt. Ágoston; két főhadiszállás, két zászló, ahogyan Szt. Ignác nevezi. Az igaz keresztényeknek nem nehéz a választás. Minél teljesebben adják oda magukat Istennek, annál teljesebben szabadulnak az ördög zsarnoksága alól. És ha Isten meg is engedi, hogy megpróbáltassanak, ez csak az ő javukra történik, és szenvedéseik közepette is bizvást elmondhatják: „*Ha Isten velünk, ki ellenünk?*”¹⁴⁶¹ ... *Ki olyan, mint az Isten?*”

---

¹⁴⁶¹ Róm 8,31.

IV. fejezet: Vitatott kérdések¹⁴⁶²

1550. Eddig csak azt a tanítást fejtettük ki, amelyet minden szerző elfogad, tartozzék bár akármelyik aszkétikus iskolához. Az olvasó láthatta, hogy ez tökéletesen elegendő ahhoz, hogy eligazodjunk és másokat is eligazítsunk a lelki élet legfelsőbb magaslatán is, mert hiszen az Isten nem tette a tökéletességet vitás kérdések megoldásától függővé. Most azonban helyén lesz röviden felsorolni a főbb *vitatott kérdéseket* is minden vitatkozás nélkül. Nem fogunk állást foglalni egyik vagy másik felfogás mellett, sem nem igyekszünk azokat egymással összhangba hozni (ami lehetetlen), hanem csak kimutatjuk, hogy az egyes iskolák mérsékeltebb képviselői nem állanak egymástól olyan nagyon távol.

1551. A nézeteltérések okai. 1) Az első ok kétségtelenül az, hogy a szóban forgó *kérdések nehezek* és nem világosak. Valóban nem könnyű dolog behatolni az Isten titokzatos terveibe és megállapítani pontosan, hogy kiket hív meg a szemlélődésre. Nem könnyű dolog ennek a szemlélődésnek mibenlétét sem kifejtetni és meghatározni, mennyi benne az Isten szerepe és mennyi az emberé. Nem könnyű dolog megmagyarázni; miképpen marad meg az ember akarata szabadnak a belénk öntött szemlélődésben, amely passzív, amelyben az ember inkább kap, mint cselekszik. Nem lehet azon csodálkozni, hogy azok, akik megkísérelték megmagyarázni ezeket a rejtélyeket, nem jutottak el mindenben ugyanazon eredményre.

2) A nézeteltérésnek másik oka *a módszer különfélesége*. Mondottuk a [28. pontban](#), hogy az összes aszkétikus iskolák igyekeznek egyesíteni a két módszert, a tapasztalati és a levezető módszert; de egyesek inkább a tapasztalatot hangsúlyozzák, míg mások nagyobb mértékben használják a levezetést. Innen az eltérés a következményekben is: az előbbieket ugyanis tapasztalva, hogy milyen kevés a szemlélődő, azt következtetik, hogy nincsen mindenki meghíva szemlélődésre; mások viszont abból indulnak ki, hogy minden megkeresztelt egyénben megvan az a természetfölötti szervezet, amely elégséges a szemlélődésre; azért ha mégis kevés a szemlélődők száma, ez bizonyára onnan van, hogy kevés az olyan elszánt lélek, amely meghozná a szemlélődés elnyeréséhez megkívántató áldozatot.

1552. 3) Ezt a nézeteltérést elősegíti *az emberek különféle vérmérséklete, nevelése, életmódja*: vannak emberek, akiknek természete hajlik a szemlélődés felé. Ha mármost ezt a hajlamot csak ápolja az életmód is, a nevelés is, könnyen arra a gondolatra juthat az ilyen ember, hogy a szemlélődés szinte magától értetődő dolog. Mások viszont inkább hajlamosak a cselekvő életre, nevelésük, életmódjuk is erre utalja, azért nekik nehezebben is megy a szemlélődés; tehát könnyen arra a következményre jutnak, hogy a szemlélődés egészen rendkívüli jelenség.

4) Végül nem szabad elfelejteni, hogy azok a *bölcseleti és hittudományi felfogások*, amelyeket az ember az ismeret, szeretet mibenlétéről, az elégséges és hatásos kegyelemről vall, nagyban befolyásolják felfogását a misztikus jelenségekről is. Így pl. ha az ember a tomistákkal azt vallja, hogy a kegyelem már magamagában hatásos, akkor könnyebben megengedi, hogy a passzív állapot mintegy csak folytatása, kiegészítése a cselekvő életnek, hiszen az ember a cselekvő életben is már a hatásos kegyelem mozdítására cselekszik.

Azért ne csodálkozzék senki sem, hogy ezekben a nehéz kérdésekben nézeteltérések vannak. És természetes; azért legyen szabad kinek-kinek legjobb meggyőződését követni.

¹⁴⁶² A. SAUDREAU, *L'état mystique*, ch. IX, XI, XIV et Appendices; A. POULAIN, *Grâces d'oraison*, 10e éd. avec Introd. du P. Bainvel; MGR LEJEUNE, art. *Contemplation* du Dict. de Théologie; MGR A. FARGES, *Phénom. mystiques et Controv. de la Presse*; P. JORET, *La contemplation mystique*; P. GARRIGOU-LAGRANGE, *Perfect. et contemplation*.

A vitatott kérdések manapság erre a háromra vezethetők vissza: 1° hogy *mi* is hát voltaképpen *a belénk öntött szemlélődés*; 2° hogy *meghív-e Isten mindenkit* a szemlélődésre; 3° *mikor kezdődik* szabály szerint a szemlélődés.

I. § Nézeteltérés a szemlélődés mibenlétéről

1553. Mindenki megengedi, hogy a belénk öntött, azaz misztikus szemlélődés *Istennek rendkívüli kegyes ajándéka*, amely bennünket szenvedőleges állapotba helyez, és Istennek olyan szeretetével és ismeretével gazdagít, amelyeket mi nem szerzünk, hanem Istentől kapunk. De miben áll ez az ismeret? Ez nyilvánvalóan más, mint az, amelyet a hitből nyerünk. Mindenki egyetért abban, hogy ez az ismeret tapasztalati, vagy mintegy tapasztalati ([1394. pont](#)). De közvetlen ismerete ez Istennek, avagy szerzett vagy belénk öntött tárgyképek közvetítésével történik? Erről jelenleg kétféle felfogás van.

1554. 1° **A közvetlen ismeret elmélete.** Ez az elmélet, amely Pseudo-Dyonisius, a S. Victor-i iskola és a flamand aszkétikus iskola tekintélyére hivatkozhat, azt tanítja, hogy a szemlélődés *közvetlen felfogás*, intuitio, szemlélés, látás, bárha *homályos* és nem tiszta. Éppen ebben különbözik a hitből szerzett ismerettől, hogy Istennek közvetlen megismerése; mivel pedig homályos, ebben különbözik az Istennek boldogító látásától. A bővebb kifejtésben vannak azután hajszálnyi eltérések az egyes szerzők között.

Így pl. *P. Poulain*,¹⁴⁶³ a *szellemi érzékek* elméletére támaszkodva azt hiszi, hogy a szemlélődésben a lélek érzi Istennek jelenlétét: „Ebben az egyesülésben, ha nem magas fokú, hasonlítunk egy olyan emberhez, aki barátjának közelében van, de egy teljesen sötét helyiségben és csendben. Tehát nem látja, nem hallja, csak érzi a tapintás által, hogy ott van, mivel kezét kezében tartja. Azért reá gondol és szereti.”

1555. *P. Maréchal*,¹⁴⁶⁴ miután megállapította, hogy a misztikusok a magas fokú szemlélődésben Istennek és az osztatlan Szentháromságnak közvetlen szemléletéről beszélnek, úgy véli, „hogy a magas fokú szemlélődésben van egy új elem, amely lényegében más, mint az embernek szabályszerű tevékenysége, vagy a közönséges kegyelem működése... Istennek valóságos, nem jelképes jelenléte a lélek számára, amire lélektanilag és logikailag következik, hogy a lélek az Istent közvetlenül szemléli.” Ez, teszi hozzá, nem látszik lehetetlennek, ha az ember meggondolja, hogy (amint ő előbb kifejtette) a lénynek szemlélete az emberi megismerési mód középpontja.

Ezt az elméletet tovább tökéletesítette *P. Picard*.¹⁴⁶⁵ Miután kifejtette, hogy a természet rendjében sem lehetetlen Istennek egy bizonyos megfogása, közvetlen szemlélete, ha már az ember egyszer bebizonyította Istennek létét a világból, mint okozatból, alkalmazza ezt a véleményét a passzív szemlélődésre. Az Isten, akinek jelenléte mintegy megelevenedik az ember lelkének mélyén, „néha úgy veszi hatalmába a lelket, hogy megismerő képességeit mintegy megszűkíti, magamagára összpontosítja, a csendben, a csodálkozásban és a békében; máskor akaratán és érzelmein lesz úrrá... amikor a léleknek inkább a megismerő képességei révén jut tudatára, hogy az Isten hatalmába került, akkor jön létre az összeszedettség; amikor a lélek úgy érzi, hogy akaratában és érzelmeiben van inkább birtokba véve az Istentől, akkor jön létre a nyugvás.” Azután kimutatja a szerző, hogy abban a mértékben, amint az Isten növeli ezt a birtokbavételt, amint ez egyre teljesebb, föltétlenebb, kizárólagosabb lesz, a lélek annál inkább halad a szemlélődés emelkedettebb magaslatai felé.

¹⁴⁶³ *Grâces d'oraison*, ch. VI, n. 16.

¹⁴⁶⁴ *La mystique chrétienne*, dans la *Rev. de Philosophie*, 1912, t. XXX, p. 478.

¹⁴⁶⁵ *La saisie immédiate de Dieu dans les états mystiques*, 1923.

Végül hozzáteszi, hogy ez az elmélet ugyancsak nem azonos az ontologismussal; mert ezen elmélet szerint a lény fogalmát a véges lényből merítjük, és csak miután az Isten létezését bebizonyítottuk, tudjuk alkalmazni az Istenre is. Elveti az Istennek azt a látását, amelyről az ontologisták beszélnek (ezek szerint az ember értelme legelőször az Istent látja, és minden egyebet az Istenből ismer meg. Ford.): az ember értelme véges és minden igazságot csakis a teremtményekből merített véges fogalmakkal ismerhet meg. A misztikus szemlélet más; egyébként is homályos és nem világos.

1556. 2° Az általános felfogás azonban az, hogy a szemlélődők Isten-ismerete, bármennyire tökéletes legyen is, mégis *csak közvetett*, egyben *homályos* és nem tiszta, bár mintegy tapasztalati. A szemlélődés *alsó fokozataiban* az Isten beéri azzal, hogy a Szentlélek ajándékainak világát olyan ismeretekre vesse rá, amelyekkel már bírunk; ami vagy úgy történik, hogy meglepő módon hívja fel figyelmünket valamely ismeretünkre, amelyre eddig nem nagy ügyet vetettünk, vagy úgy, hogy két ismeretünkből olyan harmadikat von le számunkra, amely különös módon megragad ([1390. pont](#)). A szemlélődés *magasabb fokozataiban*, mint az önkívületi egyesülésben olyan új tárgyképeket önt belénk, amelyek az isteni dolgokat egészen más megvilágításban mutatják be, mint a mi saját fogalmaink, és ekkor jut a lélek elragadtatásba, amikor olyan igazságokat ismer meg, amelyek eddig teljességgel ismeretlenek voltak előtte. És mivel ezeket az igazságokat élvezi, mintegy ízleli, ez az ismeret mintegy tapasztalati. Ez az ismeret lényegében tehát olyan marad, mint a hitből származó ismeret, csak hogy sokkal élénkebb és főképpen sokkal érzelmesebb, mint a közönséges ismeret. Ami pedig ettől leginkább megkülönbözteti, az az, hogy ezt az ismeretet a lélek kapja az Istentől, mert Isten az, aki a szemlélődésben létesíti bennünk az ismeretet is, a szeretetet is, úgy hogy nekünk nincs egyéb szerepünk, mint beleegyezni abba, hogy Isten ilyen drága adományokat létesít lelkünkben.

1557. Mi ehhez a véleményhez csatlakozunk. Ezt fejtettük ki fentebb a második fejezetben. Ez a felfogás jobban megőrzi azt a lényeges különbséget, amely van a szemlélődés és a boldogító színelátás között. Ez utóbbi közvetlen és világos, az előbbi tehát közvetett és homályos. De távol áll tőlünk, hogy ontologismussal vádoljuk meg azt a felfogást, amely valószínűnek tartja a közvetlen megismerés lehetőségét, mert először is ezt a közvetlen szemléletet homályosnak és nem tisztának mondja, másodszer és főképpen azzal kerüli ki az ontologismus alapvető tévedését, hogy hangoztatja, hogy az ember minden ismeretében a teremtményekből merített fogalmakkal dolgozik, és ezekkel jut el Isten ismeretére is.¹⁴⁶⁶

Az igaz, hogy nem egy misztikus *merész kifejezéseket* használ, amelyek azt látszanak jelenteni, hogy a szemlélődők közvetlenül érintkeznek magával az isteni lényeggel; hogy látják az Istent. De ha az ember összefüggésben olvassa őket, látja, hogy ezek a szavak azokat a hatásokat akarják jelenteni, amelyeket az isteni működés kivált az emberi lélekből.¹⁴⁶⁷ A bölcsesség ajándéka által élvezzük a szeretetet, a lelki örömet, a lelki békességet. Innen az olyan elnevezés, hogy „isteni élvezetek”, amellyel Szt. Terézia megjelölte a nyugvó imádságot. Az „isteni érintések” kifejezése azt látszik jelenteni, hogy az Isten megérintette az illető

¹⁴⁶⁶ Ez a vád különösen igazságtalan volna az olyanokkal szemben, akik, mint MGR FARGES is (*Phén. myst.*, p. 95. ss. és *Réponses aux Controverses*, ch. V-XII) megengedik, hogy a szemlélődés annak első fokozataiban is, Istentől belénk öntött tárgyképekkel megy végbe. Ezek csak azért nevezik ezt a megismerési módot közvetlennek, mert nem ezeket a tárgyképeket látjuk, sem nem ezekben látunk, hanem az Istent magát látjuk, akit ábrázolnak. Ezt a felfogást lehet bírálni, de azt nem lehet mondani, hogy ontologismus.

¹⁴⁶⁷ Hogy még jobban megértsük ezeket a kifejezéseket, érdemes elolvasni azt a gyűjteményt, amelyet, P. POULAIN (*Grâces d'oraison*, ch. V-VI) nyújt a tőle adott magyarázatokkal, valamint az ellentétes magyarázatot, amelyet M. A. SAUDREAU ad (*L'état mystique*, Appendice II.)

szemlélődők állapotát: annyira mélyreható az isteni szeretet a lélekben. Amikor azonban részletesebben leírják azt, amit éreznek, akkor látnivaló, hogy igen égő, nagy szeretetről akarnak beszélni. Azért használnak tehát ilyen túlzó kifejezéseket, mert az emberi nyelvben nem áll rendelkezésünkre elegendő kifejezés ahhoz, hogy az isteni kegyelemnek hatásait leírjuk.

II. §. Általános meghívás a szemlélődésre

1558. Itt nem az egyedi és közvetlen meghívásról van szó, amelyről az [1406. pontban](#) beszéltünk; abban a pontban mindenki megegyezik és elfogadja Taulernek és Keresztes Szt. Jánosnak felfogását. Hanem itt a távoli, általános, önmagában véve elégséges meghívásról van szó. Az a kérdés, hogy vajon meg van-e hívva a szemlélődésre minden lélek, amely a kegyelem állapotában van, általános, távoli és elégséges meghívással. Ebben a kérdésben kétféle felfogás van, amely jórészt a szemlélődés különböző fogalmából ered.

1559. 1° Az általános, távoli és elégséges meghívást bizonyos hajszálnyi eltérésekkel, ma már *a szerzők igen nagy része* tartja. Ezek különféle szerzetesrendekbe tartoznak; vannak köztük dömések,¹⁴⁶⁸ bencések,¹⁴⁶⁹ sőt egynéhány ferences;¹⁴⁷⁰ vannak karmeliták,¹⁴⁷¹ jezsuiták,¹⁴⁷² eudisták¹⁴⁷³ és világi papok.¹⁴⁷⁴ Egyes folyóiratokat, mint a *Vie spirituelle*-t egyenesen azzal a céllal alapították, hogy védelmezzék ezt a felfogást. – P. Garrigou-Lagrange teljes erejéből védelmezi ezt a tételt, és megkísérli bebizonyítani, hogy a misztikus élet szabályszerű kifejlődése a belső lelki életnek; és következésképpen minden lélek, amely a kegyelem állapotában él, meg van hívva reá. Érveit a következőkben lehet összegezni:

a) A misztikus életnek *ugyanaz a gyökere*, mint a közönséges keresztény életnek: a megszentelő kegyelem a belénk öntött erényekkel és a Szentlélek ajándékaival. Mármost ezek az ajándékok növekednek a megszentelő kegyelemmel együtt, és mikor megfelelő tökéletességre jutottak, akkor a maguk sajátos módján, emberfeletti módon hatnak és passzív, azaz misztikus állapotba helyezik az embert.

Tehát a keresztény élet már a bimbója a misztikus életnek, amely virága a természetfölötti életnek itt alant.

1560. b) A közönséges lelki életben *a megtisztulás nem teljes*, csak ha passzív. De az ilyen megtisztulás már a misztikához tartozik. A lelki élet tehát csak a misztikus életben nyeri el teljességét.

c) A lelki életnek *ugyanaz a célja*, mint a misztikus életnek: előkészíteni a lelket a „dicsőség világosságának” befogadására, azaz az Isten színelátására; és pedig, hogy mindez a halál után azonnal bekövetkezhessék, a tisztítóhely elkerülésével. „Mármost a teljes előkészület arra, hogy az ember mindjárt utolsó sóhajtása után részesülhessen az Isten boldogító látásában, a tökéletesen megtisztított léleknek forró szeretetében áll, párosulva azzal az égő vágygal, hogy Istent láthassa; ez a lelki előkészület pedig, amint megállapítottuk, az Istennel való misztikus

¹⁴⁶⁸ Les PP. Arintero, Garrigou-Lagrange, Joret, Janvier, etc.

¹⁴⁶⁹ Dom Louismet, Dom Huyben, etc.

¹⁴⁷⁰ P. Ludovic de Besse.

¹⁴⁷¹ P. Théodore de S. Joseph. *Essai sur l'oraison selon l'école carmélitaine*, 1923. – De l'ard, p. 128.

¹⁴⁷² L. Peeters, *Vers l'union divine par les Exercices de S. Ignace*, 1924.

¹⁴⁷³ Le P. Lamballe, *La contemplation*.

¹⁴⁷⁴ M. A. Saudreau, *L'Ami du Clergé*, etc.

egyesülésben, főleg az átalakító egyesülésben található fel. Ez utóbbi tehát itt a földön a kegyelmi életnek legmagasabb foka.”¹⁴⁷⁵

1561. 2° A különös és mérsékelt számú meghívás elmélete. A felsorolt érvek nem győznek meg mindenkit, mert a lelki életnek *sok mestere* nem tartja ezt az elméletet. Ilyenek a jezsuiták közül: L. Billot, de Maumigny, Poulain, Bainvel, J. de Guibert, a sarutlan karmeliták közül: a Szentséges Szívről nevezett Mária-József, és iskolán kívül: Mgr Lejeune, Mgr Farges. Ezek úgy tartják, hogy a belénk öntött szemlélődés Istennek különös kegy-ajándéka, amelyet nem mindenki kap meg, és amely nem szükséges ahhoz, hogy valaki szent legyen. Érveiket a következőkben összegezhetjük:¹⁴⁷⁶

a) Igaz, hogy az előbbi elmélet egy nagyszerűen megépített *hittudományi rendszer*, de úgy látszik, hogy nem minden köve egyformán szilárd. Így pl. *nincs bebizonyítva*, „hogy a Szentlélek hét ajándéka hét maradandó járulék, nem pedig hét különféle rendbeli kegyelem, amelynek befogadására egy-egy maradandó járulék készít elő az értelemben és az akaratban. És még ha ez be is lenne bizonyítva, be kellene azt is bizonyítani, hogy a bölcsesség és tudomány ajándéka csak a szemlélődésben fejtheti ki teljes hatását és nem olyan világosságot hozó kegyelmek befogadásában is, amelyek nem járnak okvetlenül az elmékedésnek ezzel a formájával; mert erről lehetne vitatkozni.”¹⁴⁷⁷

Az *sincs bebizonyítva*, hogy az ajándékok mindenkor emberfeletti módon működnek. Billot¹⁴⁷⁸ pl. azt hiszi, hogy ezek az ajándékok kétféleképpen működnek, majd rendesen, azaz alkalmazkodva az embernek természetes működési módjához, majd rendkívüli módon, amikor létesítik bennünk a belénk öntött szemlélődést.

1562. b) Az igaz, hogy a passzív próbák a lélek megtisztítására a leghatalmasabb eszközöknek látszanak, mert valóságos tisztító tűzön vezetik át a lelket; de a siralomnak ebben a völgyében, ahol annyi alkalom van a szenvedésre és az önmegtagadásra, nem lehetséges-e a csapásoknak Isten akaratán megnyugvó békességes elviselésével és önként vállalt önmegtagadásokkal, amelyeket az ember a Szentléleknek sugallatára, vagy valamely bölcs lelkivezető irányítására végez, hogy az ember *leszenvedje* a tisztítótűzét már itt a földön? Be van-e az bizonyítva, hogy a szemlélődés a kiváltságos kegyelemnek egyedül lehető formája? Hiszen mindenki megengedi, hogy vannak olyan lelkek, amelyek jobbak, mint azok, amelyeket az Isten kiválasztott a szemlélődésre, mert mondtuk, hogy az Isten azért is választ ki egyeseket, hogy jobbak legyenek ([1407. pont](#)). Ha tehát jobbak, akkor jobban meg is vannak tisztulva. Meglehet tehát, hogy a haláluk pillanatában be van már fejezve megtisztulásuk.

c) Az igaz, hogy a lelki életnek és a misztikus életnek ugyanaz a célja: előkészíteni az ember lelkét az Isten boldogító színélátására; az is igaz, hogy erre *a legjobb* előkészítés az Istennel való átalakító egyesülés. De kérdés, *ez az egyetlen lehetséges* előkészítés-e? Vannak lelkek, amelyek nem mennek túl az okoskodó, vagy az érzelmes elmékedésen, és mégis a leghősb fokban gyakorolják az erényeket, úgy hogy azoknak, akik őket közelről ismerik, látszanak olyan tökéleteseknek, sőt tökéletesebbeknek, mint egyik-másik lélek, amely benne van már a szemlélődésben. Be van az bizonyítva, hogy a Szentlélek ajándékai nem fejthetik ki tökéletesen működésüket egy olyan lélekben, amelyik nem kapta meg ugyan a szemlélődés kegyelmét, de amelyik napi teendőit ezer fohászával szövi át, és állásbeli kötelességeit a

¹⁴⁷⁵ P. GARRIGOU-LAGRANGE, *op. cit.*, p. 450.

¹⁴⁷⁶ P. R. DE MAUMIGNY, *Pratique de l'oraison mentale*, t. II, V° P.; MGR FARGES. *Phénomènes mystiques*, Ier Part., ch. IV; *Controv. de la Presse*, ch. IV; J. DE GUIBERT, *Rev. d'Asc. et de Mystique*, Janv. 1924, p. 25-32.

¹⁴⁷⁷ J. DE GUIBERT, *l. cit.*, p. 26.

¹⁴⁷⁸ *De virtutibus infusis*, th. VIII.

leghívebben, természetfölötti szándékból végzi állandóan? Nem kell-e ehhez hősiesség? – Nem jogos-e tehát az a felfogás, hogy Isten, aki legjobban ismeri minden embernek sajátos jellemét, nevelését, hajlamát, nem vezet minden embert ugyanazon úton? Mindenkitől elvárja ugyan, aki tökéletes akar lenni, hogy tökéletesen tanulékony legyen az ő kegyelmei iránt, de nem ad mindenkinek egyforma kegyelmet.

1563. Összeegyeztetési kísérlet. Ha megszívleljük az egyik és a másik félnek a véleményét, úgy tetszik nekünk, hogy a kettőt, ha nem is lehet összeegyeztetni, de legalább is közelebb lehet egymáshoz hozni.

A) Állapítsuk meg mindenképp előtt, hogy melyek azok a *közös pontok*, amelyekben a kétféle elméletnek mérsékeltebb elemei megegyeznek:

a) Voltak és lehetnek szemlélődők *mindenféle* jellemű és állapotú *emberek* között; de tényleg vannak olyan jellemek, amelyek alkalmasabbak a szemlélődő életre. Az egyik állításnak igazolására elég felhozni azt, hogy a szemlélődés Istennek ingyenes ajándéka, amelyet ő azoknak ad, akiknek akar. A másik állítást pedig az bizonyítja, hogy az Isten a kegyelmek osztogatásánál mégis tényleg alkalmazkodni szokott az emberek jelleméhez és életkörülményeihez.

b) A szemlélődés *nem életszentség*, hanem az egyik leghatalmasabb eszköz arra, hogy az ember szentté legyen. A szentség Istennek szeretete, a vele való állandó és bensőséges egyesülés. Mármost, az igaz, hogy a szemlélődés rövidített út a szeretethez és egyesüléshez, de nem az egyedüli út, mert vannak lelkek, amelyek nem kapták meg a szemlélődés kegyelmét és mégis „előrehaladottabbak lehetnek az erényes életben, az igazi szeretetben, mint mások, akik a legrövidebb idő alatt megkapták a szemlélődést.”¹⁴⁷⁹

C) A keresztségben mindnyájan kaptunk egy természetfölötti szervezetet (megszentelő kegyelem, belénk öntött erények, a Szentlélek ajándékai), amely ha eléri teljes kifejlődését, *szabályszerűen szemlélődésre vezet*, olyan értelemben, hogy megadja lelkünknek a kellő fogékonyságot, amely lehetővé teszi, hogy Isten akkor küldje reá a passzív állapotot, amikor akarja, és úgy, amint akarja. De tényleg vannak lelkek, amelyek saját hibájukon kívül ki vannak zárva a szemlélődésből.¹⁴⁸⁰

1564. B) Ha ezekben a főbb pontokban meg is egyeztünk, még mindig maradnak *nézeteltérések*. Úgy hisszük, hogy ezek onnan erednek, hogy az egyik szerző jobban vonzódik a szemlélődés felé, és hogy az egyik természetesebb, a másik rendkívülbb dolognak tartja magát a szemlélődést. Legyen szabad szerényen jelezni a mi véleményünket, amelyet két állításban foglalunk össze: **a)** a belénk öntött szemlélődés önmagában véve a lelki életnek *szabályszerű* kifejlése; **b)** mindazonáltal, úgy látszik, tény, hogy Isten nem hív meg minden lelket a szemlélődésre, ha ebbe belefoglaljuk az átalakító egyesülést is.

a) A szemlélődés, ha eltekintünk a rendkívüli jelenségektől, amelyek némelykor kísérni szokták, önmagában véve nem csodálatos dolog; nem is valami feltűnő jelenség, hanem két okból szabályszerűen következik: az egyik természetfölötti szervezetünknek, főleg pedig a Szentlélek ajándékainak ápolása a lélekben, a másik az Istennek tevékeny kegyelme, ami szintén nem csodászerű dolog. Mondottuk ugyanis, hogy a szemlélődéshez, annak kezdő fokain, nem szükséges, hogy Isten új tárgyképeket öntsön belénk ([1390. pont](#)). – Azt is

¹⁴⁷⁹ GARRIGOU-LAGRANGE, *op. cit.*, t. II, p. [78].

¹⁴⁸⁰ „Ez eredhet, mondja P. GARRIGOU-LAGRANGE, uo. p. [75] nemcsak onnan, hogy kedvezőtlen a környezet, nincs megfelelő lelkivezetés, hanem a fizikai vérmérséklettől is.” És erre nézve felemlíthetjük J. Maritain-nel, hogy több tomista szerint, amilyenek: Bannez, Joannes a S. Thoma, a salamanca-i karmeliták, a vérmérsékleti tulajdonságok is, bizonyos értelemben lehetnek a predestináltaknál a predestináció eredményei.

megengedhetjük, amit a karmelitáknak madridi kongresszusa mondott,¹⁴⁸¹ hogy a szemlélődés önmagában véve a léleknek és az Istennek a legtökéletesebb egyesülése a földön; a legmagasabb eszmény; a keresztény életnek *legnagyobb* és utolsó *tökéletessége azoknál, akik meg vannak hívva* a szemlélődésre; az életszentségnek és az állandó hősies erényességnek rendes útja. Mert úgy látszik, hogy ez a tanítás hagyományos a lelki élet nagymestereinél, kezdve Alexandriai Szt. Kelemtől egészen de Sales Szt. Ferencig.

1565. b) Mindazonáltal ebből nem következik, hogy minden lélek, amely a kegyelem állapotában van, meg van hívva, ha csak távolról is, az átalakító egyesülésre. Amint az égben sem egyforma minden lélek dicsősége, mert „*egyik csillag is különbözik fényességben a másik csillagtól*”,¹⁴⁸² így a földi életben is az egyes lelkek a szentségnek különböző fokozataiba vannak meghívva. Mármost, az Isten, aki szabad az ő ajándékainak osztogatásában, és aki ajándékait az emberek vérmérsékletéhez, neveléséhez szokta alkalmazni, az egyes lelkeket a szentségnek arra a fokára, amelyre szánta, különböző utakon is elvezetheti.

Azoknak, akik tevékenységre hajló jellemük és sokoldalú elfoglaltságuk miatt inkább *cselekvésre* termettek, mint a szemlélődésre, olyan kegyelmeket ad, amelyek segítségével a cselekvő ajándékokat működtethetik: ezek a lelkek úgy élnek az Istennel való állandó egyesülésben, hogy napi elfoglaltságuk közben fohászimákat rebegnek, néha többet, mint amennyi emberi erőnek lehetségesnek látszik; de főleg azzal, hogy Isten jelenlétében és iránta való szeretetből hűségesen teljesítik, hősies kitartással, ezernyi apró kötelességeiket, és mindenkor készségesen fogadják a kegyelem ösztönzéseit. Így elérik a szentségnek azt a fokát, amelyre Isten őket kiszemelte, anélkül, hogy – legalább is állandóan – szemlélődésben volna részük. Ezek a lelkek az egyesülésnek egyszerű útján haladnak, amelyről az [1303. pontban](#) volt szó.

Azt mondhatná valaki, hogy ezek *kivételek*, és emellett megmarad a szabály, hogy a szentségnek rendes útja a szemlélődés. Igen ám, csak hogy ezek a kivételek nagyon is *számosak*; azért figyelembe kell venni ezeket a távoli meghívás kérdésének megoldásánál, és ezek alapján ki lehet jelenteni, hogy a szemlélődésre való meghívás az embernek jellemétől és életmódjától is függ.

A lényegben *nagyobb a megegyezés*, mintsem látszik. Inkább a kifejezésmódban van az eltérés. Az egyik fél fogalmakból indul ki, és azt mondja, hogy a meghívás általános ugyan, de van számos kivétel; a másik rész a tényekből indul ki, és azt mondja, hogy a meghívás nem általános, bár való, hogy a szemlélődés a lelki életnek szabályszerű betetőzése.

1566. c) Az a megoldás, amelyet adunk, úgy gondoljuk, hogy a *hagyományos felfogáson* alapszik. 1) Mert egyrészt a lelki élet összes nagymesterei Alexandriai Szt. Kelemtől de Sales Szt. Ferencig úgy beszélnek a szemlélődésről, mint amely a lelki életnek szabályszerű betetőzése.¹⁴⁸³ 2) Másrészt közülük igen kevesen foglalkoznak külön azzal a kérdéssel, hogy vajon a meghívás általános-e, vagy nem. Azok, akik ezt teszik, csakis válogatott lelkekhez szólnak; olyanokhoz, akik szemlélődő, vagy legalább is nagyon buzgó szerzetekben élnek. Ha tehát azt mondják, hogy mindenki, vagy majdnem mindenki eljuthat az élő vizek forrásához (a

¹⁴⁸¹ *Karmelita kongresszus*, 1923, V. tétel. – A kongresszus nem nyilatkozott az általános meghívásról, nyilvánvalóan azért, mert ezt a kérdést nem látta biztosnak.

¹⁴⁸² *IKor* 15,41.

¹⁴⁸³ Sok idevonatkozó adatot találunk a következő művekben: HONORÉ DE STE MARIE, *Tradition des Pères et des auteurs ecclésiastiques sur la Contemplation*; A. SAUDREAU, *La Vie d'union à Dieu*, 3e éd. 1921; P. GARRIGOU-LAGRANGE. *op. cit.*, t. II, p. 662-740; P. POURRAT, *La Spiritualité chrétienne*. De ezeket az adatokat meg kellene még vizsgálni a történelmi bírálat szemüvegén át ennek a különös kérdésnek, a meghívás általánossága kérdésének a szempontjából.

szemlélődéshez), akkor csak szerzetük tagjairól beszélnek. Mióta pedig a XVII. század végeztével ez a kérdés nagyobb tisztázást nyert, általános tanítás lett, hogy a szemlélődéshez különleges meghívás szükséges, és hogy egyébként a szemlélődés nélkül is lehet valaki szent.¹⁴⁸⁴

Nem kell tehát *összetéveszteni ezt a két kérdést*: meg lehet engedni, hogy a szemlélődés a lelki életnek szabályszerű betetőzése, és mégis azt tartani, hogy nincsen minden lélek, amely a kegyelem állapotában van, meghíva az átalakító egyesülésre.

1567. Tegyük hozzá, hogy a szentség megszerzése és a lelkeknek szentségre *vezetése nem függ* ennek a nehéz kérdésnek a megoldásától. Ha az ember hangsúlyozza a Szentlélek ajándékainak ápolását, a léleknek magamagától és a teremtményektől való lehető tökéletes függetlenítését, ha az ember lassankint előkészíti a lelket az egyszerűsített elmélkedésre, akkor arra az útra irányította, amely a szemlélődéshez vezet. A többi már az Isten dolga, mert egyedül őhöz tartozik, hogy megragadja a lelket és Szt. Teréziának bájos hasonlata szerint behelyezze a fészekbe, azaz a szemlélődés édes megnyugvásába.

III. § Mikor kezdődik a szemlélődés

1568. Mint a szerzők legnagyobb része, mi is azt hisszük, hogy a szemlélődés az *egyesülés útjához* tartozik. Kivételesen megtörténik ugyan, hogy az Isten felemel a szemlélődésre olyan lelkeket is, amelyek még nem egészen tökéletesek, éppen azért, hogy ezzel tökéletesebbekké tegye őket ([1407. pont](#)). De ezt rendesen nem teszi.

Vannak azonban kiváló szerzők, mint pl. Garrigou-Lagrange, akik az érzékek megtisztítását és a nyugvó elmélkedést a *megtisztulás útjára* helyezik. Ezek Keresztes Szt. Jánosra támaszkodnak, aki azt írja: „Az érzékeknek passzív megtisztítása közönséges jelenség, ez gyakran előfordul már a kezdőknél is... A haladók a megvilágosodás útján vannak, itt táplálja és erősíti meg az Isten a lelket a belénk öntött szemlélődéssel.”¹⁴⁸⁵ Régóta ismerjük ezt a szöveget, de H. Hoornaert-tel¹⁴⁸⁶ együtt, aki a nagy misztikusnak műveit lefordította, másképpen értelmezzük. Keresztes Szt. János ugyanis több művében *kizárólag a passzív szemlélődésről beszél; és ebben a szemlélődésben vannak kezdők, haladók és tökéletesek*. Kezdők azok, akik belépnek az érzékek passzív megtisztításába. Ezért van, hogy ezekről jelzett könyvének első fejezetében beszél. A haladók azok, akik beléptek a belénk öntött szemlélődésbe, a nyugvásba és a teljes egyesülésbe. A tökéletesek pedig azok, akik átmentek már az értelem éjszakáján és az önkívületi, valamint az átalakító egyesülésben vannak. Így már egészen másképpen fest a dolog.

1569. Egyébként csak világos megértés céljából sorakoztattuk fel, amint egy tankönyvben kell, a szemlélődés különféle fajait és mozzanatait. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy *Istennek útjai sokfélék* és csodálatosak, és azért ő nem követi mindenkor az itt megrajzolt kereteket. Az a fő, hogy a lelkivezető vegye észre, és kövesse a kegyelem indításait, de ne vágjon sohasem a kegyelem elé.

¹⁴⁸⁴ Ugyanezt a megoldást adják, úgy látszik, a következők is: DOM V. LEHODEY, *Voies de L'oraison*, IIIe P., ch. XIII, *Le saint Abandon*, IIIe P., ch. XIV. MGR WAFFELAERT, *R. A. M.*, janv. 1923, p. 31, és más műveiben; a Karmelita Iskola, valamint mindazok, akik, ha rövid időre is, lehetségesnek tartják a szerzett szemlélődést. Hasonlót tanítanak P. M. DE LA TAILLE, *L'oraison contemplative*, továbbá M. J. MARITAIN, *Vie spirituelle*, mars 1923. Vö. P. GARRIGOU, t. II, p. [58-71].

¹⁴⁸⁵ *Nuit obscure*, I. I, ch. VIII, ch. XIV.

¹⁴⁸⁶ Note sur la *Nuit obscure*, p. 5-6.

1570. Végezetül igazat kell adnunk az *Ami du Clergé* folyóiratnak,¹⁴⁸⁷ amikor a következőket állapítja meg: „Az elmélet körül kifejtett élénk vita nem akadály a annak, hogy egynéhány gyakorlati szabály biztos legyen... Hogy egy növénynek gyógyhatását élvezzük, ahhoz nem szükséges ismerni annak családját és tudományos nevét. Így áll a dolog a szemlélődéssel is: nincs egyetértés sem mibenlétét illetően, sem ami elhelyezését illeti a lelki élet fokozataiban... Anélkül, hogy ezeknek az osztályozó és elméleti kérdéseknek megoldását várnák, paptestvéreink máris eleget tudnak, amikor ismerik azt a célt, amely felé haladnak az áldozatos és kiválasztott lelkek, és amikor tudják irányítani is őket, hogy céljukhoz elérjenek.” – Ez jobban ki fog még tűnni az alábbi összefoglalásból.

A III. KÖNYV ÖSSZEFOGLALÁSA: A SZEMLÉLŐDŐK LELKIVEZETÉSE

Ennek a könyvnek a folyamán többször rámutattunk már a vezetés egyes elveire. Adjunk ezekről most egy összegezést, és fejtük ki, hogy milyen legyen a vezetés, hogy előkészítse a lelkeket a szemlélődésre, hogy irányítsa őket azok között a zátanyok között, amelyek útjukba kerülnek, és hogy felemelje őket, ha szerencsétlenségükre netalán elestek.

1571. 1° Ha a lelkivezető a reábízott lelkek között kiválóbbakat talál, ezeket köteles előkészíteni lassankint az Istennel való egyesülésre és a szemlélődésre. De itt **két végletet** kell kerülnie: ne akarjon minden jámbor lelket kivétel nélkül és túl hamar belevinni a szemlélődésbe; és másodszor, ne higgye, hogy a lelkek ilyen nevelése haszontalan.

1572. A) Hogy az első hibába bele ne essék: **a)** gondolja meg a lelkivezető, hogy *rendes körülmények között* nem juthat el valaki a szemlélődésre, csak miután hosszú időn keresztül gyakorolta az elmélkedést, a keresztény erényeket, a szívnek tisztaságát, magának és a teremtményeknek megvetését, az alázatosságot, az engedelmességet, az Isten akaratához való igazodást, a hitnek szellemét, az Istenbe vetett bizalmat, az Istennek szeretetét.

Fontolja meg Szt. Bernát¹⁴⁸⁸ tanítását: Ha van a szerzetesek között szemlélődő, az ilyen nem az erényes élet újoncai között található, akik nemrégén haltak meg a bűnnek, és most nyögve és az ítélettől való félelem hatása alatt azon dolgoznak, hogy begyógyítsák még eleven sebeiket. Hanem azok között, akik a kegyelemmel hosszú időn keresztül közreműködtek és az erényes életben komoly előhaladást tettek; akiknek nem kell többé elméjükben forgatni állandóan vétkeik szomorú emlékét, hanem akik éjjel-nappal gyönyörűséggel elmélkednek Istennek törvényén és megcselekszik azt.

b) Ha látja, hogy valaki túlságos magabizással és *türelmetlenséggel* óhajt eljutni a szemlélődésre, csillapítsa le: magyarázza meg neki, hogy oda senki sem juthat el a saját erejéből, és hogy különben is csak rettenetes próbák árán lehet azt elnyerni.

e) Vigyázzon, hogy *össze ne tévessze* a kezdők érzéki, vagy a haladók értelmi vigasztalásait az „isteni élvezetekkel” ([1439. pont](#)), és csak akkor fogja megállapítani, hogy elkövetkezett a passzív állapotba való belépés, ha megjelent már az a három jel, amelyről az [1413-1416. pontokban](#) beszéltünk.

1573. B) Hogy a másik hibába ne essék, gondolja meg, hogy Isten mindig ura marad adományainak és nagylelkűen osztogat belőlük az elszánt lelkeknek.

a) Anélkül, hogy a szemlélődést említene, a lelkeket *ráneveli* nemcsak az erények gyakorlatára, hanem a Szentlélek Isten iránt való kitűnő tiszteletre is: beszél nekik gyakran

¹⁴⁸⁷ 8 dec. 1921, p. 697.

¹⁴⁸⁸ *In Cantica sermo* LVII, n. 11, tömörítjük a szentnek gondolatát.

arról, hogy a Szentlélek lelkünkben lakik, hogy kötelességünk ezért gyakran gondolni reá, imádni, készséges szívvel fogadni sugalmazásait és ápolni magunkban a Szentlélek ajándékait.

b) *Segítségükre lesz* abban, hogy imádságuk egyre érzelmesebb legyen, hogy mind hosszabbra nyújtsák ki az istentisztelet, szeretet, önmaguk felajánlásának, az Isten akaratához való készséges alkalmazkodásnak indulatait, hogy ezeket az indulatokat indítsák fel magukban gyakorta napközben is szívüknek egyszerű felemelésével az Istenhez; de amellet ne hanyagolják el állásbeli kötelességeiket és az erények gyakorlatát. – Amikor észreveszi, hogy tudnak már csendben megállni Isten jelenlétében, hogy szavát hallgassák és parancsait vegyék, bátorítja őket, megmagyarázva, hogy ez az elmélkedésnek nagyon kiváló és nagyon eredményes módja.

1574. 2° Ha a lélek belépett a misztikus életbe, a lelkivezetőnek nagy okosságra van szüksége, hogy helyesen irányítsa a lelki szárazságok és a lelki gyönyörűségek közepette.

A) A passzív próbák idején óvni kell a lelket az *elkedvetlenedéstől*, a kísértésektől, amint kifejtettük az [1431-1434. pontokban](#).

B) Az édes szemlélődés idején a *lelki ínyenckedés* és a hiú öntetszelgés veszedelme fenyegeti az embert.

a) Hogy az első veszedelmet kikerülje, szüntelenül hangoztatni kell, hogy Istent kell szeretnünk és nem az isteni vigasztalásokat; hogy ezek a vigasztalások csak eszközök az Isten kezében, amelyekkel bennünket bensőségekre egyesülésre édesget; hogy készeknek kell lennünk, hogy ezekről szívesen lemondjunk, míhelyt Istennek úgy tetszenék, hogy megvonja tőlünk ezeket. Elvünk legyen: *Az Isten egyedül elégséges!*

b) Néha maga az Isten gondoskodik arról, hogy a szemlélődő lélek el ne bízsa magát: semmiségének és nyomorúságának élénk érzelmét létesíti lelkében; világosan megmutatja neki, hogy ezek a kiváltságok az ő ingyenes ajándékai, amelyekre senki se lehet büszke. De amikor a lélek nem került ki egészen megtisztulva az értelem éjszakájából, akkor azt mondja Szt. Terézia,¹⁴⁸⁹ szüksége van arra, hogy szüntelenül gyakorolja magát az alázatosságban ([1447-1474. pont](#)). Kiváltképpen óvni kell az ilyeneket attól, hogy látomásokat, kinyilatkoztatásokat, vagy egyéb rendkívüliségeket óhajtssanak; mert ezeket sohasem szabad óhajtani, a szentek pedig alázatosságból egyenesen ki szeretnék ezeket kerülni ([1496. pont](#)).

1575. C) Nem szabad elfelejteni, hogy az elragadtatás önámítás, ha nem kíséri „*az élet elragadtatása*”, ahogyan de Sales Szt. Ferenc mondja, azaz ha az illető nem gyakorolja hősies fokban az erényeket ([1461. pont](#)). Az is súlyos hiba lenne, ha valaki elhanyagolná állásbeli kötelességeit, hogy a szemlélődésre vesse magát: P. Alvarez Boldizsár kereken kijelenti, hogy el kell hagyni a szemlélődést, hogy teljesíthessük állásbeli kötelességeinket, vagy segíthessünk bajba jutott embertársainkon. Hozzáteszi, hogy az Isten annak, aki magát így meg tudja győzni, egy óra alatt több világosságot és több szeretetet ad, mint másoknak több óra alatt.

1576. D) Még nagyobb tévedés volna azt hinni, hogy a szemlélődő *nem vétkezhet*. A történelem megmutatta, hogy a hamis misztikusok, mint a begárdok és a quietisták, akik azt gondolták magukról, hogy ők nem vétkezhetnek, a legkomiszabb bűnökbe estek. Szt. Terézia nem győzi eleget hangoztatni a vigyázat szükségességét azoknál is, akik a szemlélődés legmagasabb fokára hágtak. Néri Szt. Fülöp is gyakran így imádkozott: „Istenem, ne bízzál Fülöpben, mert meglásd, elárul téged.” Ugyanis nem tudunk hosszú időn keresztül büntetlenül élni, hacsak az Úr Isten rendkívüli kegyelme nem óv; ezt a kegyelmet pedig Isten az

¹⁴⁸⁹ *Vie par le P. DUPONT*, ch. XIII, XLI, 5° difficulté.

alázatosaknak adja meg, akik nem bíznak önmagukban, hanem minden bizodalmutat az Istenbe helyezik.

1577. 3° Ismerni kell tehát azokat a **veszedelmeket**, amelyekben a szemlélődő lelkek bűnbe esnének. A veszedelem több oldalról jöhet:

a) Ha a lélek elnyerte a szemlélődés kegyelmét, még mielőtt teljesen megfékezte volna a szenvedélyeit: és ahelyett, hogy erőteljesen folytatná tovább a küzdelmet, édes *nyugalomnak* engedi át magát, ilyenkor heves kísértések támadnak, a lélek pedig túlságosan bizakodik önmagában, és elbukik. – A bukás orvossága a bűnbánat, a visszatérés Istenhez megtört és megalázott szívvel, hosszantartó és súlyos vezeklés: mert minél magasabbról esett le az ember, annál hosszabb és keservesebb erőfeszítést kell tennie, hogy a lejtőn felfelé menve elérje megint a magaslatot. Itt az lesz a lelkivezető feladata, hogy jóságosan, de szigorúan, újra, meg újra figyelmébe ajánlja a vezeklést.

b) Vannak olyan szemlélődők, akik erőteljesen küzdöttek szenvedélyeik megfékezésére és ez sikerült is nekik; de amikor azt gondolják, hogy a küzdelem elmúlt, *alábbhagynak* az erőfeszítéssel, lanyhán teljesítik egyes kötelességeiket, amelyeket kevésbé fontosaknak tartanak; bekövetkezik a fokozatos ellanyhulás, amely lelki zsibbadtságot idézhet elő. – Meg kell gátolni ezt a visszavonulást, meg kell magyarázni az ilyen lelkeknek, hogy minél bőkezűbb az Isten velük szemben, nekik annál inkább kötelességük haladni a buzgóságban; hogy az Isten válogatott barátjaiban a legkisebb hűtlenség is igen rosszul esik a jó Istennek, aki kiváltságos jósággal kezeli őket. El kell csak olvasni Alacoque Szt. Mária Margit önéletrajzában, hogy az Úr Jézus milyen szigorú szemrehányásokat tett neki legkisebb hűtlenségeiért is: amiért figyelmetlen volt az elmélkedésben, vagy a zsolozsmában, amikor nem volt elég helyes és tiszta a szándéka cselekedeteiben; hiú kíváncsiságáért; amiért nem volt mindenben engedelmes, pl. amikor túlzott sanyargatásoknak vetette magát alá. Tanuljunk ezekből a szemrehányásokból és ezekre hivatkozva vezessük vissza a lelket az előbbi buzgóságra.

1578. c) Vannak megint mások, akik az első passzív próbák lezajlása után *csupa gyönyörűséget* vártak a szemlélődéstől. Isten azonban felváltva vigasztalást és vigasztalanságot küld reájuk, hogy jobban megszentelje őket. Ilyenkor könnyen elkedvetlenednek, és belesnek a lanyhaságba és annak következményeibe. – Ezeknek az a nagy orvosságuk, hogy hangoztassuk nekik a kereszt szeretetét, nem mintha a kereszt önmagában szeretnivaló volna, hanem azért, mert hasonlóbakká tesz bennünket a keresztre feszített Úr Jézushoz.

Jól mondja Vianney Szt. János:¹⁴⁹⁰ „A kereszt az az ajándék, amelyet Isten az ő barátainak osztogat. Kérni kell a kereszt szeretetét, akkor édes lesz. Én tapasztaltam... ó, nekem nagyon sok jutott a keresztből, majdnem több, mint amennyit el bírtam viselni. Akkor kértem a kereszt szeretetét és boldog voltam... Valóban nincs boldogság, csak ottan.”

Mindent összefoglalva, a szemlélődő lelkek vezetői tanulmányozzák a misztikusok életét és műveit, kérjék a tanács ajándékát, hogy semmit se mondjanak ezeknek a lelkeknek, csak miután kikérték a Szentlélek megvilágosítását.

VÉGSZÓ: A HÁROM ÚT ÉS AZ EGYÁZI ÉV¹⁴⁹¹

1579. Miután végigjártuk a három utat, amely fokozatosan a tökéletességre vezet, nézzük meg, hogy mint hív fel bennünket *az egyház az egyházi év folyamán* a szertartásaiban, hogy kezdjük el és fokozatosan műveljük lelkünk megszentelését a megtisztulás, megvilágosodás és

¹⁴⁹⁰ MONNIN, *Le Curé d'Ars*, I. III, ch. III.

¹⁴⁹¹ DOM GUÉRANGER, *L'Année liturgique*; DOM LEDUC et DOM BAUDOT, *Catéchisme liturgique*; DOM FESTUGIÈRE, *La liturgie catholique*, F. CAVALLERA, *Ascétisme et Liturgie*.

az Istennel való egyesülés által. Hiszen a lelki élet is örök kezdés, és az egyházi év minden esztendőben újra felhív bennünket erre a munkára.

Az egyház szertartásaiban minden a *megtestesült Igére* vonatkozik, aki istentiszteletünk közvetítője, megváltásunk véghezvivője, utánzandó példaképünk, sőt feje annak a titokzatos testnek, amelynek mi tagjai vagyunk. Tagjaiban él, hogy ránevelje őket azoknak az erényeknek gyakorlatára, amelyekre ő példát adott. Tehát minden ünnep, minden ünnepkör emlékezetünkbe idézi az Úr Jézusnak valamely erényét, hoz nekünk az ő érdeméből különös kegyelmeket, hogy ezeket az erényeket a mi életünkbe is átültethessük, az ő jóságos közreműködése mellett.

1580. Az egyházi év, amely megfelel az év négy szakának, megegyezik a lelki élet négy szakaszával.¹⁴⁹² Az advent, Úrjövét, megfelel a lélek tisztulásának, a karácsony és vízkereszt a megvilágosodás útjának, ahol nyomon kísérjük az Úr Jézust és utánozzuk erényeit; a nagyböjt ideje elhozza a léleknek második megtisztulását, amely mélyebbre ható, mint az előbbi; a húsvét megfelel az egyesülés útjának, mert egyesülés a föltámadt Úr Jézussal; egyesülés, amely befejezést nyer a mennybemenetel ünnepén és pünkösdkor, a Szentlélek leszállásának ünnepén. Menjünk tehát végig röviden az egyházi éven.

1581. 1° Az advent, vagyis Úrjövét, előkészület a Megváltó eljövetelére, és mint ilyen, a lelki tisztulásnak és a bűnbánatnak az ideje.

Az egyház ilyenkor felszólít arra, hogy elmélkedjünk Jézus háromféle eljövetelén. Ezek: földre szállása a megtestesülés által, eljövetele a lélekbe a kegyelem által és megjelenése az utolsó napon az ítéletre. Főképpen az első megjelenésre irányul a figyelmünk: eszünkbe hozza a pátriárák és a próféták epedő vágyakozását, amellyel várták a megígért Megváltónak eljövetelét; a messiási ország felállítását és megszilárdítását a lelkekben. Ez tehát a jámbor epedő óhajtnak, az esengő kérésnek ideje, amelyben kérjük Istent, hogy harmatozza le nekünk a kegyelmeket, de főképpen magát a Megváltót: „Egek, harmatozzatok onnan felől, és a fellegek csöpögjék az igazat.” Ez az imádság még esengőbb lesz, amikor az egyház a papi zsoltosmában az úgynevezett nagy antifónákat imádkoztatja: Ó Emmánuel, Ó dicsőség királya, Ó napkelet stb., amelyek eszünkbe hozzák azokat a díszcímeket, amelyeket a próféták a Megváltónak adtak, valamint az ő működésének főbb mozzanatait. Azért annál epedőbbé teszi kívánczóságunkat. Az után, aki egyedül tudja enyhíteni lelki nyomorúságunkat.

1582. De ez egyben a bűnbánatnak is ideje. Az egyház ilyenkor eszünkbe hozza az utolsó ítéletet, amelyre elő kell készülnünk bűneink jóvátételével. Ilyenkor Keresztelő Szt. János hatalmas szava felhív bennünket arra, hogy készítsük el az Úrnak útjait, tegyük egyenesekké az ő ösvényeit.¹⁴⁹³ Régebben hetenkint három napon böjt is volt, amelyet egyes szerzetesrendekben még ma is megtartanak. És ha ma az egyház nem is kötelezi többé böjtre gyermekeit, mindazonáltal buzdítja őket, hogy pótolják azt az önmegtagadásnak másféle cselekedeteivel, és hogy az önmegtagadásra figyelmeztessen, violaszínben, a gyász színében, végezteti a szentmisét ebben az időben.

Ezek a szent óhajtságok és vezeklési gyakorlatok tisztítják a lelket és előkészítik a Megváltónak eljövetelére.

1583. 2° Eljön a karácsony szent ideje: a Megváltó megjelenik az emberi testnek nyomorúságában, a gyermeknek kedvességében, de gyengeségében is; felhív bennünket arra,

¹⁴⁹² Igaz, hogy csak három szakaszt szoktak megkülönböztetni a lelki életben; de a passzív próbák és az édes szemlélődés között eléggé nagy különbség van; amiért is úgy lehet mondani, hogy az egyesülés útja két szakaszból áll.

¹⁴⁹³ Lk 3,4.

hogyan nyissuk meg neki szívünket, hadd vegye birtokába, mint ura és királya, és hozza el belé az ő kegyelmét és erényeit. Itt már kezdődik a megvilágosodás útja: miután megtisztultunk bűneinkből és eltávolítottuk a bűnre vezető okokat, amelyek visszaesést idézhetnének elő, egyre jobban bekebelezettünk Jézusba: részt veszünk az ő maga-megsemmisítésében, az ő alázatosságában, engedelmisségében, szegénységében. Mert elsősorban ezeket az erényeket gyakorolta ő születésében és az utána következő időkben. Alig egypár pásztor és napkeleti bölcs jön el hozzá, hogy üdvözölje a földön. Az ő választott népe, a zsidóság, nem méltatja arra, hogy köszöntse: „Tulajdonába jöve, de övéi őt be nem fogadák.”¹⁴⁹⁴. Kénytelen Egyiptomba menekülni, és amikor visszaérkezik, beletemeti magát Galileának egy kicsi falujába, elrejtve él mintegy harminc éven keresztül, növekedve bölcsességben és kedvességben Isten és az emberek előtt; két kezével dolgozik mint közönséges munkás, engedelmeskedik Józsefnek és Máriának. Íme, ezt a képet festi meg előttünk az egyház szertartása a karácsonyi és vízkeresztii ünnepek alatt, hogy élénk állítsa azt a példát, amelyet követnünk kell. Ugyanakkor felhív bennünket arra, hogy annál nagyobb bensőséggel imádjuk a Gyermekben elrejtőzött Istent, hogy neki hálát adjunk és őt szeressük az ő leereszkedéséért: „*aki így szeretett bennünket, ki ne szeretné azt viszont?*”

1584. 3° De mielőtt még élvezhetnénk az isteni egyesülés gyönyörűségeit, újabb megtisztulásra van szükségünk, amely keservesebb, mélyrehatóbb, mint az első; erre ad alkalmat a nagyböjt ideje.

A nagyböjtnek bevezetése a hamvazószerda és a hetvened vasárnap, amikor az egyház a misében és a zsolozsmában elolvastatja a szentírás ama részleteit, amelyek elbeszélik az ember bűnbeesését, ennek következményeit, a vízözönt, majd a pátriárkák szent életét, akik is kiengesztelték Istent az emberiség bűneiért. Mindezt azért olvastatja az egyház, hogy mi is *újra gondoljunk bűneinkre*, bánjuk meg azokat teljes szívünkkel, és tegyük jóvá méltó vezekléssel. Erre a következő eszközöket ajánlja nekünk: 1) a munkát, vagyis kötelességeinknek pontos és Isten szeretetért való elvégzését; ilyenkor halljuk mi is az isteni munkaadó felhívását: „Menjete ti is az én szőlőmbe;”¹⁴⁹⁵ 2) a *küzdelmet szenvedélyeink ellen*: a szent leckékben versenyfutókhöz hasonlít bennünket, akik azért futnak, hogy elnyerjék a koszorút; felhív bennünket arra, hogy mi is fékezzük meg és vessük szolgátságba testünket; 3) szíves *elfogadását* azoknak a szenvedéseknek és csapásoknak, amelyeket méltán ró ki ránk az Isten. Ezek közepette mondjuk el tehát alázatos lélekkel: „*Körülvettek engem a halál fájdalmai... Szorultságomban segítségül hittam az Urat.*”¹⁴⁹⁶

1585. Ezekhez az eszközökhöz a nagyböjt hozzáadja még a *böjtot* is és az *alamizsnát*, hogy diadalmasan küzdhessünk a kísértésekkel szemben. Gyakoroljuk ezeket az erényeket Jézussal egyesülten, aki negyven napon keresztül visszavonult a pusztába, hogy ott vezekeljen a mi nevünkben, és megengedte, hogy külsőleg megkísértessék az ördögtől, hogy ezzel példát adjon nekünk arra, hogy miképpen kell viselkednünk a kísértésekben. A nagyböjti szentmisének prefációja elmondja nekünk, hogy a böjt megtöri rossz hajlandóságainkat, fölemeli értelmünket, erényeket ad és jutalmakat érdemel ki.

A nagyböjt második vasárnapjának evangéliuma elbeszéli nekünk az Úr Jézus színéváltozását a Tábor begyén. Ezzel azt akarja jelezni, hogy a böjtnek örömei is vannak, ha az ember imádságot csatol hozzá és szemét felemeli Istenhez és benne keres támogatást gyöngeségére: „*Szemeim mindenkor az Úron vannak, mert ő vonja ki lábamat a tőről.*”¹⁴⁹⁷ A

¹⁴⁹⁴ Jn 1,11.

¹⁴⁹⁵ Mt 20,4.

¹⁴⁹⁶ Hetvened vasárnap miséjének introitusa.

¹⁴⁹⁷ Böjt harmadik vasárnapjának introitusa.

negyedik vasárnap introitusa bátorságot önt belénk, mert feltárja nekünk a mennyország örömeit. Ennek a vasárnapnak szentmiséje így kezdődik: „Örvendezz, Jeruzsálem.” Jeruzsálem előképe a mennyországnak, amelynek előízét adja meg nekünk a szentáldozás. Ennek viszont előképe volt a csodálatos kenyérszaporítás, amelyről ennek a vasárnapnak evangéliuma emlékezik meg.

1586. Fekete vasárnapon kitűzi az egyház a keresztnek zászlaját: „*A király zászlaja megindul.*” Csak maga a kereszt látható: az Úr Jézus képe le van takarva, gyászunk és szomorúságunk jelképezésére. Ez azt jelenti, hogy vannak a lelki életben idők, amikor csak megpróbáltatásokat látunk, de nem részesülünk semmiféle vigasztalásban. Hanem ennek a vasárnapnak szent leckéje mégis megvigasztal, mert élénk állítja a mi Főpapunkat, aki vérének ontásával bement a szentek szentjébe, hogy bennünket megváltson, és kijelenti, hogy az a kereszt, amely a halálnak jelképe, forrásává lett a lelki életnek: „*hogy ahonnan a halál származott, onnan támadjon fel minden élet.*”

A virágvasárnap, amelyre nemsokára elkövetkezik az Úr kínszenvedése, figyelmeztet arra, hogy mennyire mulandó minden földi ünnepeltetés, bármennyire is megérdemelt legyen, és hogy milyen hamar követi azt a legmélyebb megalázás. Ilyenkor az ember lelkéből feltör a fájdalom kiáltása: „*Istenem, Istenem... miért hagytál el engemet?*”¹⁴⁹⁸ Így kiáltott fel Jézus is az Olajfák hegyén és a Kálvárián; így kiált fel a keresztény lélek is, amikor belső gyötrelmek emésztik, vagy amikor igaztalanul rágalmazzák. De ugyanennek a szentmisének szent leckéje megerősít bennünket, amikor lelkünkre köti, hogy ugyanazon lelkülettel szenvedjünk, amellyel Krisztus Urunk engedelmes volt mindhalálig, és pedig a kereszthalálig; mert nemsokára elkövetkezik a jutalom, a megdicsőülés, amikor minden térdnek meg kell hajolnia az Úr Jézus előtt. Ha tehát mi vele együtt szenvedtünk, vele együtt fogunk felmagasztaltatni is: „*ha vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőülünk.*”¹⁴⁹⁹

1587. 4° **A húsvéti ünnepkör** élénk tárja Krisztus Urunk föltámadását és dicsőséges életét, és azért képe az *egyesülés* útjának. Ez az élet már inkább égi, mint földi: Jézus nyilvános működése idején mindig az emberek között élt, köztük dolgozott, apostolkodott; föltámadása után elvonul a nagyvilágból, apostolainak is csak ritkán jelenik meg, megadja nekik végső utasításait és azután fölmegey a mennyekbe: „*megjelenvén nekik és beszélvén az Isten országáról.*”¹⁵⁰⁰

Ez az élet jelképe az egyesülés útján levő lelkek életmódjának: ezek keresik most már az egyedülletet, hogy csak Istennel érintkezzenek. Ha állásbeli kötelességeik kényszerítik is, hogy az emberekkel foglalkozzanak, ezt csak azért teszik, hogy azok lelki üdvösségén építsenek. Hűségesen betartják Szt. Pál szabályát: „Azért tehát ha föltámadtatok, Krisztussal, keressétek az odafenni valókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket. Hiszen meghaltatok, és életetek el van rejtve Krisztussal az Istenben.”¹⁵⁰¹

A mennybemenetel újabb változást jelent: Jézus mostantól már az égben él, az Atyának jobbján, ahol szüntelenül könyörög érettünk. Apostoli működése csak hatásosabb lesz, mert elküldi nekünk a Szentlelket, aki az Apostolokat átalakítja, és millió és millió embert szentel meg. Így a szemlélődők is, akik értelmükkel és szívükkel máris a mennyországban élnek, nem szűnnek meg könyörögni és magukat fölládozni embertársaik lelke üdvösségéért; azért apostoli működésük most eredményesebb, mint valaha.

¹⁴⁹⁸ Virágvasárnap introitusa.

¹⁴⁹⁹ Róm 8,17.

¹⁵⁰⁰ ApCsel 1,3.

¹⁵⁰¹ Kol 3,1-3.

1588. A pünkösd a Szentlélek leszállásának ünnepe. Mindannyiunk lelkébe leszáll a Szentlélek, hogy végbevigye ott azt az átalakítást, amelyet az apostolok lelkében elvégzett, csakhogy lassabb és észrevétlenebb munkával. Szentháromság vasárnapján elének tárja az egyház hitünk nagy tárgyát, istentiszteletünk végső célját, megszentelésünk létesítő okát és példaképét. Az Úrnap és Jézus Szentséges Szívének ünnepe eszünkbe hozzák, hogy az Úr Jézus az oltáriszentségben osztogatja Szívének kincseit, megérdemli ezért imádásunkat és szeretetünket, de egyben ő a nagy közvetítő, a nagy istenimádó, aki által és akiben bemutatjuk a Szentháromságnak a tartozó hódolatot.

Az a számos vasárnap, amely a pünkösd után következik, jelképe a Szentlélek állandó munkájának, amelyet nemcsak az egyházban végez, hanem mindenegyes keresztény lélekben; azért buzdítás nekünk arra, hogy adjuk át magunkat ennek az átalakító munkának, teremjük a lelki élet bőséges gyümölcseit, hogy egykor csatlakozzunk az égben az Úr Jézushoz, aki előttünk elment oda, hogy nekünk helyet készítsen.

1589. Az egyházi évben a *szentek ünnepei* is helyet foglalnak. Megjelenik előttünk azoknak az embereknek a példája, akik Krisztusnak tagjai voltak, mint mi, és akik minden kísértés és minden nehézség dacára átültették magukba az Úr Jézusnak erényeit. Ők is felhívják bennünket Szt. Pál szavaival: „*Legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé.*”¹⁵⁰² Amikor a papi zsolozsmában olvassuk hősies erényeiket, mi is elmondhatjuk Szt. Ágostonnal: „Te nem tudnád megtenni, amit ezek?”

Főleg legyen mindenkor eszünkben, hogy az angyalok és szentek királynéja, a *Megváltónak édesanyja*, állandóan szent Fia mellett van az egyházi év ünnepein: amikor Fiát tiszteljük, őt is tiszteljük; amikor Fiát szeretjük, őt is szeretnünk kell; amikor Fiának erényeit követjük, az ő erényeit is követjük.

Így azután be lévén kebelevezve a megtestesült Igébe, a Szűzanya és a szentek segítségével egyre jobban haladhatunk az erényekben az egyházi évfolyamán.

1590. De hogy nagyobb hatást érjenek el bennünk azok a megszentelő eszközök, amelyeket az egyház nyújt nekünk, bírnunk kell az Úr Jézus lelkületét. Adunk itt egy kis imádságot, amely igen szép és nagyon alkalmas arra, hogy az Úr Jézus érzelmeit magunkévá tegyük. Ez az imádság így kezdődik: *O Jesu vivens in Maria.*

Magyarázzuk ezt meg röviden.

---

¹⁵⁰² *IKor* 4,16.

IMÁDSÁG: O JESU VIVENS IN MARIA¹⁵⁰³

O Jesu vivens in Maria,	Ó Jézus, ki élsz a szent Szűzben,
veni et vive in famulis tuis,	jöjj, és élj a te híveidben,
in spiritu sanctitatis tuæ,	a te szentséged bőségében,
in plenitudine virtutis tuæ,	a te erődnek teljességében,
in perfectione viarum tuarum,	a te utaid tisztaságában,
in veritate virtutum tuarum,	erényeidnek igazságában,
in communione mysteriorum tuorum,	titkaidnak osztogatásában,
dominare omni adversæ potestati,	jöjj, és fékezz meg minden ellenséget,
in Spiritu tuo ad gloriam Patris.	jöjj, s bennünk Atyádnak adjál dicsőséget.

Ebben az imádságban három, nem egyenlő hosszúságú részletet lehet megkülönböztetni: az első rész megmutatja, hogy kihez intézzük ezt az imádságot; a második jelzi kérésünk tárgyát; a harmadik a célját.

1591. 1° Kihez intézzük ezt az imádságot? *A szent Szűzben élő Jézushoz, vagyis a megtestesült Igéhez, az Istenemberhez, aki egy személyben két természettel bír: istenivel és az emberivel; aki kiérdemlője, mintaképe és művelője a mi megszentelésünknek (132. pont). Úgy tekintjük őt, mint aki a szent Szűzben él. Valamikor *test szerint* benne élt szűzi méhében kilenc hónapon keresztül; de itt nem erről az életről van, szó; hiszen ez megszűnt a kis Jézus születésével. Élt benne *szentségileg* is a szentáldozáskor: de ennek a jelenlétnek is vége lett a Bold. Szűz Máriának utolsó szentáldozásával. Végül benne élt és benne él mindenkor *mint a feje annak a titokzatos testnek*, amelynek minden megkeresztelt ember tagja, de főképpen és kiváló módon tagja Szűz Mária, mint aki a legnagyobb tiszteletre érdemes (155-162. pont). Benne él az ő Szentlelke által, vagyis a Szentlélek Isten által, akit közöl isteni anyjával, hogy annak lelkében ugyanolyan érzületeket fakasszon, amilyeneket fakaszt Jézusnak emberi lelkében. Tehát a Megváltó érdemeiből és imádságaira a Szentlélek megszenteli és megdicsőíti Szűz Máriát, Jézus lehető legtökéletesebb hasonmásává teszi, úgy hogy el lehet róla mondani: „ő Krisztusnak legtökéletesebb képmása, amelyet eleven lélekből alkotott meg a Szentlélek.”*

Ezt a gondolatot így fejti ki Olier:¹⁵⁰⁴ „Amit jelent Krisztus Urunk az ő egyházának, azt jelenti kiváltképpen az ő szent Anyjának. Így tehát ő teljessége az ő belső, isteni kegyelmének; és mivel érette különösebb módon halt meg, mint az egész egyházért, neki bőségesebben adja oda az Istent, mint az egész egyháznak; és neki hálából is adja, elismerésül azért, hogy tőle vette életét; mivel ugyanis minden tagjának megígérte, hogy százszorosan fizet vissza mindent, amit szeretetüktől kapott a földön, Anyjának is százszorosan kívánja visszaadni azt az emberi életet, amelyet szeretetétől és szülői odaadásától nyert; ez a százszoros mérték pedig az isteni élet, amely végtelenül értékesebb és becsesebb... Úgy kell tehát tekinteni Krisztus Urunkat, a mi mindenünket, hogy ő Szűz Máriában az isteni élet teljességével él: azével is, amelyet Atyjától kapott és azével is, amelyet szerzett és kiérdemelt az emberek számára az ő szent Anyjának közreműködésével. Benne kell tehát megtalálni az ő minden kincsét és minden gazdagságát, szépségének ragyogását és isteni életének édességét... Benne lakozik az élet teljességével, benne működik isteni Szentlelkének kiváló erejével: kettejüknek csak egy a szívük, a lelkük, az életük”. Ezt az életet éli benne: „benne szeret, benne dicsőíti, benne imádja

¹⁵⁰³ Ezt az imádságot P. DE CONDREN szerkesztette és Olier egészítette ki. A S.-Sulpice szeminárium növendékei mindennap elmondják az elmélkedés végén. TISZT. P. LIBERMANN jámbor magyarázatot írt hozzá, *Lettres*, t. II, p. 506-522.

¹⁵⁰⁴ J.-J. OLIER, *Lettre CCCLXXXIII*, t. II, p.468, éd. 1885.

Atyját, az Istent, mintha csak szívének kiegészítése volna, amelyben kedvteléssel terjeszti ki és sokszorozza meg szeretetét.”¹⁵⁰⁵

1592. Jézus az élet teljességével él Máriában, nemcsak azért, hogy őt megszentelje, hanem hogy általa titokzatos testének minden tagját megszentelje; mert Mária a vízvezeték, ahogyan Szt. Bernát mondja, akinek közvetítésével kapunk minden kegyelmet, amelyet Krisztus Urunk számunkra kiérdemelt: „totum nos habere voluit per Mariam;” azt akarta, hogy mindenünket Mária útján kapjuk ([161. pont](#)).

Következésképpen Jézusnak nagyon kedves, lelkünkre pedig nagyon hasznos dolog, ha a Szent Szűzben élő Úr Jézushoz fordulunk: „Mert mi édesebb és kedvesebb az Úr Jézus előtt, minthogy ott keressék őt fel, ahol tartózkodni gyönyörűsége, a kegyelemnek ezen a trónján, a szeretetnek eme imádandó tűzhelyén, amely minden ember javára ég. Hol van a kegyelemnek és az életnek bővebb forrása, mint itt, ahol úgy lakik Jézus, mint az emberek életének forrásában és egyházának dajkáló anyjában?”

Azért legyünk teljes bizalommal, amikor a Szent Szűzben élő Úr Jézushoz imádkozunk.

1593. 2° Mit kérünk ebben az imádságban? A belső életet minden elemével, melyből összetevődik; belső életet, amely legyen részesedés abból az életből, amelyet Jézus közöl az ő anyjával, és amelyet a magunk számára is aláztatósan kérünk.

A) Mivel ennek az életnek forrása a Szent Szűzben élő Úr Jézus, aláztatósan megkérjük őt, hogy *jöjjön el hozzánk* is, hogy bennünk is éljen; mi pedig megígérjük, hogy hűségesen közreműködünk az ő megszentelő munkájával: **JÖJJ ÉS ÉLJ A TE HÍVEIDBEN.**

a) Eljő hozzánk és bennünk él az ő Szentlelkével, a *megszentelő kegyelemmel*; valahányszor a kegyelem növekedik bennünk, növekedik bennünk Jézus Szentlelke is; és valahányszor természetfölötti és érdemes cselekedetet végzünk, ez az isteni Lélek belénk jő, és lelkünket hasonlóbbá teszi Jézus és Mária lelkéhez. Milyen hatalmas ösztönzés ez nekünk arra, hogy szaporítsuk érdemes cselekedeteinket és tegyük azokat értékesekké az Isten iránt való szeretet indítóokával ([236-248. pont](#))!

b) Él és működik bennünk továbbá, a *segítő kegyelem által*, amelyet számunkra kiérdemelt és a Szentlélek által osztogat. Ő cselekszi bennünk az akarást és a véghezvivést: „operatur in nobis velle et perficere;” ő lesz mozgatója minden működésünknek, forrása érületünknek, úgyhogy minden cselekedetünk onnan fakad, hogy Jézus közli velünk életét, érzelmeit, hajlamait, óhajtásait. Akkor igazán elmondhatjuk Szt. Pállal: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.”

c) Hogy ez megtörténjék, nekünk hűségesen *közre kell működni* az ő munkájával: hűséges szolgáltnak kell lennünk; azért mondjuk: „Jöjj, és élj a te híveidben.” Mint az aláztatós Szűznek, nekünk is mondanunk kell: íme, az Úrnak szolgálóleánya; legyen nekem a te igéd szerint. Legyünk tudatában a mi nagy nyomorúságunknak és tehetetlenségünknek; azért engedelmessédjünk készségesen a kegyelem legkisebb ösztönzésének. Ez a szolgaság tisztességet jelent, mert: „Istennek szolgálni annyi, mint uralkodni.” Ez a szolgaság a szeretet szolgálata, mert vele szívesen alávetjük magunkat Istennek, aki nemcsak urunk, hanem atyánk is, barátunk is, és aki sohasem parancsol nekünk egyebet, mint azt, ami lelkünknek javára válik. Nyissuk, nyissuk ki tehát szívünket Jézusnak és az ő Szentlelkének, hogy éljenek és uralkodjanak benne, mint a mi Anyánknak, Szűz Máriának szívében.

1594. B) Mivel Jézus minden szentségnek forrása, kérjük, hogy jöjjön el és éljen bennünk: „az ő szentségének bőségében;” közölje velünk a maga szentségét.

¹⁵⁰⁵ J.-J. OLIER, *Journée chrét.*, p. 395-396.

Krisztus Urunkban *kétféle* szentség van: *lényegi* szentség, amely az egy isteni személyben való egyesülésből fakad, és egy *szerzett* szentség, amely nem más, mint a teremtett megszentelő kegyelem (105. pont). Ennek az utóbbinak a közlését kérjük tőle. Ez a szentség mindenekelőtt a bűntől való irtózás és tartózkodás mindentől, ami bűnre vezethetne; elválás a teremtményektől és a magunk önző vágyaitól; ez a szentség azon felül részesedés az Isten életéből, bensőséges egyesülés a három isteni Személlyel, Istennek szeretete, amely erősebb minden más érzelemnél. Ez a szentség egyszóval a pozitív, a cselekvő szentség.

1595. Mivel azonban *képtelenek vagyunk megszerezni* magunk erejéből ezt a szentséget, kérjük az Úr Jézust, hogy jöjjön el „*az ő erejének teljességében.*” Mivel attól kell tartanunk, hogy szenvedélyeink fellázadnak, azért az egyház imádságával tegyük hozzá: „*etiam rebelles ad te propitius compelle voluntates.*” térítsd, Uram, kegyesen magadhoz lázadó kívánságainkat is.

Mi tehát hathatós kegyelmet kérünk, olyan kegyelmet, amely nem sérti ugyan meg szabadakaratomkat, de amely tud hatni akaratomk legtitkosabb rugóira, és ki tudja eszközölni az akaratom beleegyezését. Olyan kegyelem ez, amelyet nem bír feltartóztatni ösztöneink ellenkezése, sem hajlamaink oktalan ellenszegülése, hanem amely szelíden, de erővel-teljesen elvégzi bennünk az akaratom és a véghezvitelt.

1596. C) A szentséget azonban nem lehet elérni a mi isteni *mintaképünk követése nélkül*; azért arra kérjük az Úr Jézust, hogy járassunk az ő utain: „*a te utaid tisztaságában.*” Utánoznunk kell az ő viselkedését, cselekvési módját, belső és külső életmódját. Más szóval azt kérjük Jézustól, hogy az ő eleven képmásai lehessünk, igazán keresztények, azaz krisztusiak, hogy mi is elmondhassuk Szt. Pállal: „*Legyetek az én követőim, mint én Krisztusé.*” Ez olyan magas eszmény, hogy a magunk erejéből nem tudjuk ezt megvalósítani. De Jézus utunkká szegődik: „*Én vagyok az út.*” Ez az út világos és eleven, mozgó út, amely velünk együtt halad, bennünket magával ragad: „*Én pedig ha felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.*” Vonzzál tehát bennünket magadhoz, isteni Mesterünk, és mi megkíséreljük átültetni magunkba a te erényeidet.

1597. D) Ezért így folytatjuk az imádságot: „*erényeidnek igazságában.*” Azért mondjuk így, mert *valódi* erényeket keresünk és nem látszólagosakat. Mert vannak emberek, akik pogány lelket, érzékiséget és gögöt rejtegetnek az erénynek külső színe alatt. Ez nem igazi szentség. Azok az erények, amelyeket az Úr Jézus hoz nekünk, belső erények, áldozatos erények, alázatosság, szegénység, önmegtagadás, a léleknek, a szívnek és a testnek tisztasága. Ezek az erények egyesítenek Istennel, mert ezek közül valók a hit, a bizalom, a szeretet. Ezek teszik ki a keresztény embert, mert ezek teszik második Krisztussá.

1598. E) Az Úr Jézus ezeket az erényeket az *ő titkaiban*, azaz életének különböző mozzanataiban gyakorolta. Ezért tesszük hozzá az imádsághoz: „*titkaidnak osztogatásában.*” Titoknak nevezzük az Úr Jézusnak minden istenemberi cselekvését; mégis *hat főtitkot* különböztetünk meg, amelyeket Olier így ír le *Catéchisme chrétien* c. művében: az első a *megtestesülés*, amelyből megtanuljuk, hogy ki kell vetköznünk önző kívánságainkból és magunkat egészen a mennyei Atyának kell szentelnünk, egyesülten az Úr Jézussal, aki azt mondotta: „*Íme, eljövök, hogy megcselekedjem, Isten, a te akaratomat.*” A következő titkok a *keresztre feszítés*, a *halál* és a *temetés*, amely kifejezi a teljes önáldozatot, azért felhív bennünket arra, hogy mi is feszítsük keresztre testünket, haljunk meg rossz kívánságaink számára, temessük el azokat. Végül a *feltámadás* és *mennybemenetel* kifejezik a tökéletes megválást a teremtményektől, és azt a szinte mennyei életet, melyet élni akarunk itt a földön, hogy ezzel a mennyországba juthassunk.

1599. F) Ezt az eredményt azonban csak úgy érhetjük el, ha Jézus legyőz bennünk minden ellenséget: a testet, a világot és az ördögöt. Azért mondjuk tovább az imádságban: „*jöjj, és fékezz meg minden ellenséget.*” Mert ez a három ellenség szüntelenül kegyetlen ostrom alatt tart bennünket; ezek nem szűnnek meg háborogni, ameddig csak a földön élünk. Jézus azonban legyőzte őket, azért arra kérjük, hogy győzze le, fékezz meg őket bennünk is, azaz adja meg nekünk a hathatós kegyelmeket ezeknek az ellenségeknek legyőzésére.

3° Hogy pedig ezt a kegyelmet biztosabban elnyerjük, kijelentjük, hogy azt csak egy **célra** kérjük: Isten dicsőségére. Azért imádkozzuk: „*jöjj, s bennünk Atyádnak adjál dicsőséget.*” Hiszen ő azért jött a világra, hogy dicsőséget adjon az Atyának: „*Én tisztelem Atyámat.*” Kérjük azért, hogy tetőzze be bennünk életének hivatását, közölje velünk lelkületét, hogy mi is dicsőíthessük ezt az Atyát, és szerezzünk neki dicsőséget másokban is. Akkor valósággal az ő titokzatos testének tagjai, Isten imádói leszünk. Akkor az Úr Jézus fog élni szívünkben az imádandó Szentháromságnak igen nagy dicsőségére.

Ez az imádság tehát a lelki életnek összefoglalója, és a mi könyvünknek rövid tartalma.

Nem tudjuk jobban befejezni, mint hogy áldjuk, és felszólítjuk az olvasót is, hogy velünk együtt ő is áldja a szeretetnek ezt az Istenét, ezt a forrón szerető Atyát, aki kegyes volt közölni velünk az ő életét és szent Fiában elhalmozott bennünket minden áldással.

ÁLDOTT LEGYEN AZ ISTEN ÉS A MI URUNK JÉZUS KRISZTUSNAK ATYJA, AKI
MEGÁLDOTT BENNÜNKET MINDEN LELKI ÉS MENNYEI ÁLDÁSSAL
KRISZTUSBAN.

Betűrendes tárgymutató

A számok a pontokat jelzik.

Adakozás, 1805.

Advent: a bűnbánat ideje, 1581.

Aggály: fogalma, 935; okai, 936-937; fokai, 938; jelei, 939; tárgya, 940-941; hátrányai, 942; haszna, 943, orvosságai, 944-945.

Ajándékok: természetesek, 452-458; természetfölöttiek, amelyeket mindnyájan megkapunk, 458-460; természetén kívüliek, amelyeket Ádám kapott, 61-64.

A Szentlélek ajándékai: különböznek az erényektől, 119-120; 1308-1311; hogyan tökéletesednek, 123; kiválóságuk, 1312-1313; ápolásuk, 1314-1319; osztályozásuk, 1320; szerepük az elmélkedésben, 1353-1354; a szemlélődésben, 1355-1358; a szellemi érzékekhez való viszonyuk, 1358. – Az egyes ajándékokat Lásd a maguk helyén, 1321-1352.

Akarat, *Istené*: hozzá kell igazodnunk, 478; közvetlen akarat, 480-485; közvetett akarat, 486-492.

– *emberé*: nevelése: 811-816.

Alázatosság, a kevélység ellenszere, 207-209; mibenléte, 1127; alapja, 1128; fokozatai Szt. Benedek szerint, 1130; Szt. Ignác szerint, 1133; Olier szerint, 1124; kiválósága, 1136-1139; gyakorlása, 1140-1153; a tisztaság öre, 1108-1113; a szemlélődés egyik eredménye, 1371, 1430, 1440. – Lásd még Szerénység.

Alkalmazkodás Isten akaratához, Lásd Akarat.

Alkohol: hogyan élvezzük, 872.

Angyalok; szerepük a keresztyény életben, 183-188; viszonyuk Istenhez, 183; Jézus Krisztushoz, 184; hozzánk, 185.

– *örző angyalok*, 183; kötelességeink velük szemben, 187.

Apostolkodás: a pap hivatásbeli kötelessége, 398-401; a híveknek szeretetből fakadó kötelessége, 366; hogyan szenteljük meg, 611-615.

Aszkétika: különböző elnevezései, 3; helye a hittudományban, 4; viszonya a hittanhoz és az erkölcstanhoz, 6; különbözése a misztikától, 10-11; forrásai, 12-24; módszere, 25-33; szükséges a papnak, 35-37; hasznos a híveknek, 38; hogyan tanuljuk, 38-41; kifogás ellene, 42-43; különféle felosztásai, 44-47; a mi felosztásunk, 48.

Ádám: rendkívüli adományokat kapott, 61-65; természetfölöttieket, 65-66; bukása, 67-68; bűnhődése, 68-76.

Ájtatosság: Lásd Jámborság, Buzgóság.

Áldozat: *szentmise*, 270-293.

személyes, mint a tökéletesség eszköze, 287, 322, 334.

Áldozás: a tökéletesség eszköze, 277; fizikai és lelki egyesülés köztünk és Jézus között, 278-280; hogyan készülünk reá elő, 283-288.

Állásbeli kapcsolataink megszentelése, 607-610.

Állhatatosság, 1093-1094.

Állhatatlanság; veszedelme, 930; ellenszerei, 931.

Ártatlanság, eredeti, 71.

Átalakító egyesülés, 1469-1479.

Barátság: *Istennel*, 95, 1233.

– *az emberekkel*: valódi és természetfölötti, 595-599; hamis és érzékies, 600-604; természetfölötti és egyben érzékies, 605-606.

Bánat: indítóokai Isten részéről, 267; a lélek részéről, 268; mivel lesz hatásos, 269; a bűn jóvátételének (a bűnbánat szentségének) lényeges eleme, 706, 743.

Bekebelezetésünk Jézusba, 142-146.

Béke, lelki: az Isten szeretetének gyümölcse, 1223; az átalakító egyesülésben éri el tökéletességét, 1470, 1474.

Beleegyezés a kísértésbe, 907-910.

Belénk öntött erények Lásd Erények.

Belénk öntött szemlélődés: Lásd Szemlélődés.

– *tárgykép*, 1390.

Bérmálás, 252.

Bizalmasság Istennel, 1292; mérsékli az Úr félelme, 1337.

Bizalmatlanság önmagunk iránt, 1095, 1108-1109, 1150.

Bizalom Istenben, 1095-1110; Lásd még: Remény.

Boldogság, 1336.

– van a tökéletességben, 364.

Breviárium: Lásd Zsolozsma.

Böjt: a vezeklés eszköze, 749; Lásd még: Nagyböjt.

Bölcsesség ajándéka: mibenléte, 1348; hatásai, 1350; ápolásának eszközei, 1351-1352; szerepe a szemlélődésben, 1356.

Bujaság: mibenléte, 873, gonoszsága, 874; ellenszerei, 876-882.

Buzgóság: növeli érdemeinket, 343; növeli a megszentelő kegyelmet, 260.

– *a lelkekért*, a papok hivatásbeli kötelessége, 398-401; a hívek szeretetből eredő kötelessége, 366; hogyan szenteljük meg műveit, 611-615; hogyan gyakorolják a szemlélődők, 1478.

– *a hit terjesztésében*, 1189; az Isten dicsőségének előmozdításában, 1231, 1451; a lelkek megszentelésében, 1478.

Bűn: mibenléte és fajtái, 707-709.

– *halálos:* mit tart róla Isten, 711-714; mi az, 715-718; mik hatásai, 719-723.

– *bocsánatos:* nem egészen szándékos, 724-725; egészen szándékos: gonoszsága, 726-728: hatásai, 729-734.

– **eredeti bűn** és következményei, 67-75.

– **személyes bűn:** meggyónása, 262-264.

Bűnbánat: Lásd Bánat.

Cselekedetek: minden jócselekedetnek van jóvá tevő, kiesdő és kiérdemlő hatása, 228; érdemszerző cselekedetek, 228; lásd: Érdem. – minden cselekedetünket meg kell szentelni, 246-249, 561; hogyan változtassuk át őket imádsággá, 505.

Dicsérete Istennek, az istentisztelet ténye, 1049-1056.

Dicsőség Istennek: a megváltás által 78; minden cselekedetünk erre szolgáljon, 207, 248, 290, 307, 365; erre szolgál főleg a szentmise, 270-271; legfőbb célja az imádságnak, elmélkedésnek, 700-703; az istentisztelet erényének, 1046-1504; a lelki életnek, 1599.

Dicsfény: Lásd Fénykoszorú.

Egyesülés: *Krisztus és a hívek között* a szentáldozásban, 278-280; hogyan hosszabbítható meg, 281; különös egyesülést hoz létre a Szentháromsággal, 282.

– *Istennel* a kegyelem által, 115-118: tökéletesíthető az imádság által, 519.

– *bensőséges egyesülés Istennel* az egyesülés útjának egyik sajátossága, 1290; egyszerű egyesülés és teljes egyesülés, 1448-1462; átalakító egyesülés, 1469-1479.

– *útja:* ennek feladata, 1290; sajátosságai, 1292-1295; kik járnak rajta, 1296.

Egyház; szeressük, mint gyermekei, 1326.

Egyházi rend szentsége: különleges kegyelmet ad, 256.

Egyszerűsített elmélkedés: különféle elnevezései, 1363; mibenléte, 1364-1369; haszna, 1370-1373; hogyan gyakoroljuk, 1374-1381; szerzett szemlélődés-e, avagy belénk öntött? 1382-1384.

Elbizakodottság: kevélységből születik, 827; bűn a remény ellen, 1201.

Elhatározás az elmélkedésben, 690, 694, 701.

Eljegyzés: Lásd Lelki eljegyzés.

Ellenség szeretete, 1245-1252.

– *lelkiünk ellenségei:* a gonosz kívánságok, a világ és az ördög, 193-227.

Elméledés: fogalma, 664; eredete, 665-666; haszna és szükségessége, 669-678.

– *okoskodó:* 668; nehézségei, 684-687; módszere, 688-691; Szt. Ignác módszere, 692-696; a s.-sulpice-i módszer, 697-702.

– *érzelmes:* 975; kinek való, 977-978; előnyei, 981-984; hátrányai, és ezek ellenszerei, 985-988; módszere Szt. Ignác szerint, 989-993; a s.-sulpice-i módszer, 994-997.

Elmerülés: a léleké Istenben, 1454. Lásd még: Összeszedettség.

Elragadtatás, 1459.

Elszakadás, a földi javaktól, 897, 1202.

Engedelmesség: mibenléte és alapja, 1057-1060; korlátai, 1061; fokozatai, 1062-1064; kellékei, 1065-1067; kiválósága, 1068-1073; a parancsokkal szemben, 481; a tanácsokkal szemben, 482; a sugallatokkal szemben, 483-484; a szabályokkal szemben, 374, 485.

– *az engedelmesség fogadalma,* 371.

Ember: felemelése a természetfölötti rendbe, 59-67; bukása, 67-68; bűnhődése, 69-75; megváltása, 76-86; szerepe a keresztény életben, 190-246.

– *új ember,* 226, 227.

– *régi embert* le kell vetközni, 323.

Erény: gyakorlása, 41.

– *belénk öntött erények,* 121-122; a szeretet az összes erények összfoglatja, 309; minden erényt tökéletesít, 318; milyen erények kellenek az egyházi rend felvételére, 386-391.

– *természetes és természetfölötti erények,* 998-999; a belénk öntött erények tökéletesebbek, mint a természetesek, 1000-1001; gyarapodásuk, 1003; csökkenésük, 1004; elvesztésük, 1005; kapcsolatuk egymással, 1006-1008.

– *erkölcsi erények:* mibenlétük, 1009; számuk, 1011-1013; az arany középút, 1014.

– *isteni erények:* számuk és szerepük, 1167-1168.

– milyen erények kellenek a szemlélődéshez, 1410-1412; milyen erényeket létesít a szemlélődés, 1402-1405; 1428, 1440, 1451, 1462, 1467, 1474.

Erősség: Lásd Lelki erősség.

Eszközök a tökéletességre:

– **belsőik:** a tökéletesség utáni vágy, 409-431; Istennek és magunknak ismerete, 432-467; Isten akaratához való igazodás, 478-498; imádság, 499-528.

– **külsők:** lelkivezetés, 531-556; életrend, 558-572; lelki olvasmányok és szentbeszéd, 573-582; állásbeli kapcsolataink megszentelése, 584-615.

Examen: Lásd Lelkiismeret-vizsgálás.

Éjszaka: Lásd Értelem, Érzedek.

Életrend, 558-572.

Épség. természeti, 61-63.

Érdem: gyarapítja a természetfölötti életet, 228-249; mibenléte, 229-230; mikor érdemszerzők a cselekedeteink, 231; az érdemes cselekedetek gyarapítják bennünk a megszentelő kegyelmet és a mennyei dicsőséget, 235; arányos a megszentelő kegyelem fokával, 237; Krisztus Urunkkal való egyesülésünkkel 238; szándékunk tisztaságával, 238-242;

a buzgósággal, amellyel cselekszünk, 243; a tárgy kiválóságával, 244; a cselekvés nehézségével, 245.

Értelem: a hittől megvilágított értelem szerepe az askétikában és a misztikában, 21-24; mennyire kezdte ki az eredeti bűn, 75; egyesül Istennel a hit által, 121; megrendszabályozása, 806.

– *az értelem ajándéka:* 123.

– *az értelem éjszakája:* 1464; próbái, 1465-1466; jó hatásai, 1467-1468.

Érzékek: *külsők:* megzabolázásuk, 775-779, 979, 1115, 1117.

– *belső:* alkalmazásuk az elmélkedésben, 991.

– *szellemi érzékek,* 1358.

– *éjszakája:* 1420-1425; próbái, 1426-1427; haszna, 1428-1434.

Érzékiség: akadálya a tökéletességnek, 193-195; hogyan kell leküzdeni, 196-198; a vonzalmakban, 600-604.

Érzéki jámborság: haszna és veszedelme, 921-924.

Érzelmes imádság (elmélkedés): Lásd Elmélkedés.

Étlenség, a szenteknél, 1522.

Felebarát, *szerepe:* Lásd Szeretet.

– *megszentelésén dolgozni,* 611-616.

– *jó példaadással,* 366, 563.

Felemelkedés a levegőbe a szenteknél, 1517-1518.

Felemelése az embernek a természetfölötti rendbe, 65.

Félelem, az Úr, 1335-1338.

Fénykoszorú, 1519.

Figyelem az imádságban, 654-655.

Fogadalom, szerzetesi, 368-372.

Földi javaktól elszakadás; 897, 1202.

Főbűnök: számuk és mibenlétük, 818-819; küzdelem ellenük, 820-898.

Fösvenység: mibenléte, 891-893; gonoszága, 895-896; ellenszerei, 897-898.

Gonosz lélek: Lásd Ördög.

Gonosz kívánságok: Lásd Kívánságok.

Gonosz világ: Lásd Világ.

Góg: Lásd Kevélység.

Gyermekek kötelességei szülőikkel szemben, 593.

Gyönyörködő szeretet, 1227.

Gyónás: 262-269; szentségi kegyelme, 254.

Gyóntató: Lásd Lelkivezető.

Gyümölcssei a Szentléleknek, 1359-1360.

Haladók: a megvilágosodás útján vannak, 962-965; Jézust teszik életük középpontjává, 966-968; az erényeket második fokon gyakorolják, 969-971; két osztályuk: a jámborok és a buzgók, 972-973.

Haladás a lelki életben: mindenkire kötelező, 358; ennek óhajtása a tökéletesség eszköze, 409-431.

Hagyomány: az askétikának és misztikának egyik forrása, 17-20; adatait az értelem gyűjti, rendez, magyarázza, 22.

Halhatatlanság: Ádám kiváltsága, 64.

Hálaadás: a szentáldozás után, 284-288; az elmélkedés egyik eleme, 505.

Házasság szentségi kegyelme, 257.

– *lelki*: Lásd Lelki frigy.

Helységek leírása Szt. Teréziánál; első, második, 638-639; harmadik, 962; negyedik, 1435; ötödik, 1448; hatodik, 1453; hetedik, 1496.

Hibák: a kezdőknél, 636, 920-950; a haladóknál, 1263-1280; a szemlélődőknél, 1464.

Hít: isteni erény: mibenléte, 1169-1171; szerepe megszentelésünkben, 1172-1179; fokozatos gyakorlása, 1180-1189.

Hittudomány: felosztása, 4-5; hittan és erkölcsan, viszonya az asketikához és misztikához, 6-8; askétika és misztika, 25-48.

Hitvesek, 591-592.

Hitetlenek: Lásd Istentelenek.

Hívás: Lásd Meghívás (a szemlélődésre).

Hósi foka az erényeknek a Szentlélek ajándékainak hatása alatt, 1309.

Húsvéti idő megfelel az egyesülés útjának, 1587.

Igazságosság: sarkalatos erény, 1307; kiválósága, 1308; fajai, 1309-1340; hogyan gyakoroljuk, 1041-1044.

Illatok a szentekkel kapcsolatban, 1520.

Imádása Istennek: az elmélkedés legelső ténye, 697; az imádság első eleme, 503-504; imádnunk kell a bennünk lakozó Szentháromságot, 99; az istentisztelet alkotó eleme, 1047.

Imádság: a tökéletesség eszköze, 499; mibenléte, 501-502; különféle formái: imádás, 503-504; hála, 505; engesztelés és jóvátétel, 506; kérés, 506-509.

– *elmebeli imádság*, 510;

– *szóbeli imádság*, 511;

– *magán imádság és nyilvános imádság*, 512-514.

az imádság hathatós volta, 517-521; hogyan alakítsuk át összes cselekedeteinket imádsággá, 522-528; imádságok a szentírásban, 15; a pap imádsága, 401; az imádság szükségessége, 644-655; kellékei, 648; alázatosság, bizalom, figyelem, 651-656; hathatós eszköz a lélek megtisztítására, 703. – Lásd még: Elmélkedés.

Isten: a hittudomány első tárgya és középpontja, 4; az embert természetfölötti rendbe emelte fel, 59-66; bennünk él a kegyelem által, természetfölötti szervezettel lát el bennünket, 102-123; segítségünkre jön a segítő kegyelemmel, 124-128; elküldi nekünk Fiát, 76-85, 132-149; Máriát anyánkul adja, 154-162; segít az angyalok és a szentek által, 177-189.

– *ismerete*: a tökéletesség eszköze, 432-433; bölcséleti ismerete, 434-436; hittani ismerete, 437-442; eszközök a megszerzésére, 443-445.

– *szerepető*: Lásd Szeretet.

– *jelenlétében való élet*, 446-447.

– istentisztelet erénye, 1046-1056.

– *istenfiúság*, 93.

Isteni érintéseit, 1495.

Istentelenek hamis felfogása a tökéletesség mibenlétéről, 296-297.

Jámborság: hamis fogalma, 290-305; helyes fogalma: Istennek és a felebarátnak szeretete, 308.

Járás, misztikus, 1517.

Jegysek, 591.

Jelenések, 1491.

Jelenlét, Istené, 446-447.

Jellem: jó, vagy rossz, 456. Lásd még: Vérmérséklet.

Jézus Krisztus: a mi Megváltónk, 75-85; szerepe a keresztény életben, 132; ennek kérdemlő oka, 133-135; mintája, 136-141; ami fejünk és életünk, 142-146; nevünkben imádj

Istent, 151; hogyan legyen szemünk előtt, szívünkben és kezünkben, 153; Szűz Máriának fia, 155; hozzá csatlakoznak az angyalok, hogy imádják az Istent, 184; középpontja gondolatainknak, 966; érzelmeinknek, 967; egész életünknek; 968; tökéletes mintaképe: az okosságnak, 1033; az istentiszteletnek, 1054; az engedelmességnek, 1063; a lelki erősségnek, 1080; a türelemnek, 1090-1091; az alázatosságának, 1141-1144; a szelídségnek, 1160-1164; az Isten iránti szeretetnek, 1253-1254; a felebaráti szeretetnek, 1246-1249, 1255. – Belső élete, 1258. Élete, Szűz Máriában, 1590-1592.

Jézus Szíve a szeretetnek mintaképe és forrása, 1252-1258; kötelességeink a szentséges Szívvel szemben, 1257-1261.

Jóvatétele a bűnnek: meghatározása és szükségessége, 705-706, 736-742; belső tényei: a bűn utalása és kerülése, 707-735; külső tényei (vezeklési gyakorlatok), 746-750.

Kapzsóság: Lásd Fösvénység.

Karizmák: Lásd Kegy-ajándékok.

Kegy-ajándékokok: 1514-1515.

Kegyelem: amit első szüleink kaptak, 65; amit az újjászületett ember kap, 105; ennek mibenléte, 106-114; milyen egyesülést létesít köztünk és Isten között, 115-118.

– *megszentelő kegyelem:* 105. Lásd még Lelki élet.

– *segítő kegyelem:* mibenléte, 125; működésének köre, 125; szükségessége, 126-128; 258; főképpen imádságra adja Isten, 645-647; közönséges segítő kegyelem és hatékony kegyelem, 1299; 1300-1308.

– *szentségi kegyelem:* minden szentségnél más, 251-258.

– *a szemlélődés kegyelme,* 1386.

Keresztség: bekebelez bennünket Krisztusba, 146; lelkünk újjászületése, 232, 251.

Kereszt: szeretete, 1091, 1475.

Kevélység: veszedelmei, 204-206; ellenszerei, 207-209; 326-336.

Kezdők a tökéletesség útján, 636; különféle osztályaik, 637; két csoportjuk, 638-639; sajátos lelki gyakorlataik, 657-663; milyen elmélkedés felel meg nekik, 668; milyen tárgyakról elmélkedjenek, 679-683; nehézségeik az elmélkedés terén, 684-687; milyen módszer való nekik, 692-702; milyen erényeket gyakoroljanak, 705-815. Hogyan gyakorolják az istentiszteletet, 1053; az engedelmisséget, 1062; a lelki erősséget, 1078-1079; a türelmet, 1089; az alázatosságot, 838-844; a szelídséget, 861-863; a hitet, 1180; a reményt, 1201; Isten szeretetét, 1225-1226; a felebaráti szeretetét, 1241-1245.

Képzelőtehetség: miért és hogyan kell megzabolázni, 708-781; 1118-1119.

Készület: a szentségek méltó felvételére: általában, 259-261; a szentgyónáshoz, 262-269; szentáldozáshoz, 283-288; a szentmiséhez, 274-276.

– *a belénk öntött szemlélődéshez,* 1409-1412.

Kétségbeesés: bűn a remény ellen, 1201.

Kinyilatkoztatás: Lásd Magán-kinyilatkoztatás.

Kísértés: 223-225; 902-918; kezdőknél, 920-950; haladóknál, 1262-1280; a tökéleteseknél, 1426.

Kitartás, 1093-1094.

Kíváncsiság: veszedelme és ellenszerei, 199, 201; a szemeké, 775; az értelemé, 808.

Kívánságok romlott természetünkben (*concupiscentiæ*), 192.

– *a test kívánsága:* veszedelmei, 193-195; ellenszere az önmegtagadás, 196-198.

– *a szemek kívánsága:* veszedelmei, 199-200; ellenszere, 201-203.

– *a lélek kívánsága:* Lásd Kevélység.

Követése: a Szentháromságának, 101; Jézus Krisztusnak általában, 136-141; különösképpen: Lásd Jézus Krisztus; a Bold. Szűz Máriának, 159, 168; a szenteknek, 180.

Közlés: az elmélkedés második része, 687, 689, 995.

Krisztus: Lásd Jézus Krisztus.

Küzdelem: lelkünk ellenségeivel (Lásd Ellenség) 193-227, 357.

Lanyhaság: mibenléte, 1270; okai, 1271; fokai, 1274; veszedelmei, 1275; ellenszerei, 1278.

Látomások: érzékiek, 1491; képzeletiek, 1492; értelmiek, 1493; szabályok a valódiság megállapítására, 1498-1508.

Lelki: élet: mibenléte, 88; az isteni életből való részesedés, 88; a Szentháromság bennünk lakik, 91-97; természetfölötti szervezetet létesít lelkünkben, 102-123; részesedés Jézus életéből, 291; Mária életéből, 292; a szentek életéből, 293; *szervezete:* 102; megszentelő kegyelem, 105-118; a belénk öntött erények, 119, 122; a Szentlélek ajándékai, 123; a segítő kegyelem, 124-129. – Jézus szerepe a lelki életben, 132-154; Szűz Mária szerepe, az angyalok, szentek szerepe, 154-188; az ember szerepe, 190-246; ennek az életnek ellenségei, 192 s köv.; folytonos küzdelem, 266, 227, 357; növekedik az érdemes cselekedetek által, 228-248; a szentségek felvétele által, 249-289. – Lásd még: Tökéletesség.

– *előkészület:* Lásd Készület.

– *beszéd:* Lásd szentbeszéd.

– *béke:* Lásd Béke.

– *eljegyzés:* azaz önkívületi egyesülés, 1454-1462.

– *frigy* (házasság): azaz átalakító egyesülés, 1469-1479.

– *gyakorlat* (szentgyakorlat), 427.

– *gyakorlatok:* szükségesek, vagy hasznosak a tökéletesség elnyerésére, 523-526.

– *gyermek* kötelességei gyóntatójával szemben, 551-556.

– *ismeret:* megvizsgálása, 462-466.

– *erősség:* mibenléte, 1076-1077; fokai, 1078-1081; a vele rokon erények: nagylelkűség, bőkezűség, türelem, kitartás, 1082-1094; mint a Szentlélek adománya, 1330-1334.

– *olvasmány,* 574-582.

– *repülés,* 1460.

– *vezetés:* szükséges, 531-539, tárgya, 541-543.

– *vezető:* kellékei, 544-550; mitől óvakodjék, 545-546.

Lemondás, 752.

Lélektan: tanulása szükséges, 23-24; lélektani módszer, 25 26.

Mária: Istennek és az embereknek anyja, 155-156; szerepe megszentelésünkben, 157-158; mintakép, 159-160; a kegyelmek közvetítője, 161. – Tisztelete: 164; bizalom, 165; gyermeki szeretet, 166; kövessük, 168; szenteljük magunkat egészen neki, 170-176. Tisztelete eszköz a tisztaság megőrzésére, 1226. Meghívás a szemlélődésre: Közelebbi 1407-1416; távoli, 1558-1566.

Magán-kinyilatkoztatások: 1490; hogyan történnek, 1491-1494; nem szabad kívánni, 1464; valódiságuk megállapítása, 1497-1506.

Magunk ismerete: a tökéletesség eszköze, 448-449; ennek az ismeretnek a tárgya, 450-452; hogyan ismerjük meg természetes tulajdonságainkat, 452-457; természetfölötti vonzalmainkat, 458; hogyan vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, 462-476.

Megnyugvás Isten akaratán: Lásd Alkalmazkodás.

Megszentelő kegyelem: Lásd Kegyelem.

Megszállás: Lásd Ördög.

Megtisztítása a léleknek: aktív, 705 s köv.; passzív, 1420, 1464; Lásd még: Éjszaka.

Megtisztulás útja: Lásd Út.

Megváltás: a szeretetnek és az igazságosságnak műve, 77-81; eredményei, 82-85.

Megvilágosodás útja: Lásd Út.

Megszokások: Lásd Szokás.

Megfékezése, Megrendszabályozása, Mérséklése érzékeinknek, értelmünknek, képzeletünknek, szenvedélyeinknek, kívánságainknak: Lásd ezen szavaknál. Lásd még: Önmeggyőzés, Mértékletesség.

Mértékletesség: 864, 1099.

Miatyánk, 515-516.

Mise: eszköz Isten dicsőítésére, 271-273; lelkünk megszentelésére, *uo.*; hogyan kell jól meghallgatni, 274-276; mondani, 395.

Misztika: miben különbözik az askétikától, 3, 10-11; forrásai, 12-24; módszere, 25, 34, 39; szükséges ismerni, 37; mit tartanak róla a hitetlenek, 296-297; misztikus állapot, 1386 s köv. Lásd még: Szemlélődés.

Misztikus jelenségek: rendkívüliek, 1489; Istentől erednek: *az értelem rendjében:* kinyilatkoztatások, 1491; jelenések, 1491-1493; természetfölötti szavak, 1494; isteni érintések, 1495; *testi-lelki jelenségek:* 1516-1524; miben különböznek a beteges tünetektől, 1525-1530. – *ördögi jelenségek:* ostromlás, megszállás, 1531-1543.

Módszer: *az askétikában és a misztikában,* 25-27, 28-33.

– *az elmélkedésben:* Lásd Elmélkedés.

Nagyböjt: a vezeklés ideje. 1584.

Nagyravágás: 828.

Nagylelkűség, 1083.

Nyelv: megfékezése, 777-778; bűnök: megszólás, rágalom, 1043-1044.

Nyugvó szemlélődés, nyugvás, 1435-1447.

Okosság: sarkalatos erény, 1016-1036; a lelkivezetőben, 548-550.

Oltáriszentség: Lásd Áldozás, Mise.

Óvatosság: 1024.

Önismeret: Lásd Magunk megismerése.

Önkívületi egyesülés, mibenléte, 1454-1457; három mozzanata, 1458-1460; hatásai, 1461-1462.

Önmeggyőzés, Önmegtagadás, Önmérséklés, 321-327, 485. Önsanyargatás: szükséges a tökéletességre, 321-327; meg kell fékezni érzéki örömeinket, 196-198; az érzéki barátkozást, 600-604, 606; a kíváncsiságot, 201; a hiúságot, 207-209; különböző nevei, 752-753; szükséges az üdvösségre, 755-757; a tökéletességre, 758-766; *gyakorlata:* 1487-1488; általános elvek, 767-770; a test megfékezése, 771-774; külső érzékeké, 775-783, 1115-1116; a belső érzékeké, 780-783, 1118-1119; a szenvedélyeké, 784-805; az értelemé, 806-810; az akaraté, 811-817.

Önszeretet, 43.

Öntudat: Lásd Lelkiismeret.

Önzés, 43.

Ördög: megkísértette ősszüleinket, 67; megkísérti az embereket, 219; harcmodora, 221; eszközök legyőzésére. 223-225.

– *ördögi jelenségek:* ördögi ostromlás, 1532-1536; ördögi megszállás, 1537-1543; ennek orvossága, az ördögűzés, 1541-1548.

Pap: köteles tökéletes életet élni, 377; szentséget kíván a misézés, 394-395; a breviárium elvégzése, 396; ténykedése, a lelkek megszentelésében, 398-401; hogyan készüljön a papságra, 402; hogyan gyakorolja papi méltóságát, 403.

Papi rend: Lásd Egyházi rend.

Papi zsolozsma: Lásd Zsolozsma.

Pápa: tisztelni, szeretni kell és neki engedelmeskedni, 1326.

Parancs: Isten szeretetéről, 1213; a parancsok különböznek a tanácsoktól, 32, 335; megtartásuk szükséges a tökéletességre, 337.

Passzív állapot: misztikus állapot, azaz a belénk öntött szemlélődés állapota, 1386 s köv.

Passzív próbák: Lásd Próbák.

Példa: vonz, 16. Krisztus Urunk példát adott az összes erények gyakorlatára, 136-141; a papi életre, 379; a pap példája, 400.

Próbák: Lásd Érzékek éjszakája, Értelem éjszakája, 1420-1454, 1463-1468.

Pontosság: a szabályok megtartásában, 571.

Pünkösdi ünnepkör és az egyesülés útja, 1588.

Quietismus: a Molinosé, 1483-1484; a Féneloné, 1485-1486; fél-quietismus.

Ráhagyatkozás Istenre, 492, 757, 1232, 1432, 1447, 1474.

Ravaszság, 1031.

Remény: isteni erény: mibenléte, 1190-1193; szerepe megszentelésünkben, 1194-1198; fokozatos gyakorlása, 1199-1206.

Rendkívüli jelenségek: Lásd misztikus jelenségek.

Repülés, lelki, 1460.

Restség: főbűn, 884-890. Lásd még: Lanyhaság.

Részleges lelkiismeret-vizsgálás, 468-476.

Sanyargatás: Lásd Önmeggyőzés.

Segítőkegyelem: Lásd Kegyelem.

Sietség a kezdőknél, 932-933.

Sivárság, lelki. Lásd Szárazság.

Sötétség, isteni, 1398.

Szabadság, a szemlélődésben, 1392; az önkívületben, 1457.

Szabályzat szerzeteseknél, 375-376.

Szándék: milyen kell az érdemhez, 239; hogyan növeli az érdemet, 240-242.

Szárazság, lelki: mibenléte, 925; Istentől óhajtott célja, 926; hogyan viselkedjünk, 927-928; különös szárazság az érzékek éjszakájában, 1423-1424.

Szegénység, 897-898; fogadalma, 369.

Szemlélődés: természetes és természetfölötti, cselekvő (aktív) és szenvedőleges (passzív), 1297-1301.

– *szerezett szemlélődés,* vagyis egyszerűsített elmélkedés, 1363-1394-

– *belénk öntött szemlélődés:* mibenléte, 1386; Isten szerepe benne, 1387-1391; a lélek szerepe, 1392-1401; haszna, 1401-1405, 1428, 1440, 1451, 1462, 1467, 1474; *meghívás* a szemlélődésre: közeli, 1407-1416; távoli, 1558-1566.

– *sivár szemlélődés,* vagyis az érzékek éjszakája, 1420-1434.

– *édes (kellemes) szemlélődés* 1435.

Szellemek megkülönböztetése, 951; Szt. Ignác szabályai a kezdőknek, 953; a haladóknak, 1281-1284; a magán-kinyilatkoztatásoknál, 1498-1508.

Szentgyakorlat: Lásd Lelki gyakorlat.

Szentháromság: bennünk lakozik, 91-102; kötelességeink vele szemben, *uo.*; egyesít vele a szentáldozás, 282; látása az átalakító egyesülésben, 1473.

Szentek: szerepe a lelki életben, 177-183; életrajzuk olvasása, 23, 30, 40, 674.

Szentírás: az askétika és misztika forrása, 13-17, 22; olvasása, 574-576; Isten szava, 1326.

Szentlélek: *ajándékai:* Lásd Ajándékok; belénk önti az erényeket, 119; lelkünkben lakozik, 91-98; a titokzatos test lelke, 144-145; ösztönöz a tökéletességre, 429; gyümölcsei, 1359-1360.

Szentség, életszentség: Lásd tökéletesség.

Szentségek: tökéletességünk eszközei, 249-250; kegyelmük, 251-258; milyen előkészülettel veendők fel, 259-261. Lásd még az egyes szentségeket a maguk helyén.

Szentmise: Lásd Mise.

Szenvedélyek: uralom rajtuk öszsüleinknél, 63; mibenlétük, és számuk, 785-787; a rendetlen szenvedélyek ártalma, 789-793; a szabályozott szenvedélyek haszna, 794-805.

Szeretet: általában, 1208; a keresztény szeretet, 1209; a Szentháromság iránt, 100; a reménykedő szeretet, 1191; a „tisztá” szeretet, 1210-1211; indítóoka, 1214; Isten szeretetének szerepe megszentelésünkben, 1218-1223; fokozatos gyakorlása, 1224-1235.

– *Isten szeretete:* Lásd Isten.

– *felebaráti szeretet:* Lásd Felebarát.

Szerénység: tekintetünkben, 775; magunk viseletében, 773. – Lásd még: Alázatosság.

Szertartás és a tökéletesség három útja: 1579-1590.

Szerzők: lelki könyvek írói: olvasásuk, 576.

Szerzetesek: kötelesek tökéletességre törekedni, 367-373; mennyiben tartoznak engedelmességre elöljáróiknak, 371; a szabályzatnak, 374-376.

Szív: Lásd Jézus Szíve.

Szokás: 998.

Szórakozottság, 655, 1447.

Szűkkeblűség, 1084.

Szűkmarkúság, 1087.

Szülők kötelességei gyermekeikkel szemben, 592.

Szüzesség, 1108-1126.

Tanácsok: különböznek a parancsoktól, 335; mennyiben szükségesek a tökéletességre, 336-339; a *tanács ajándéka*, 1321-1324.

Tanulás, isteni dolgok tanulása ellenszere a kíváncsiságnak, 808.'

Tárgyképek, belénk öntött, a szemlélődésben, 1390.

Természet: Lásd Jellem, Vérmérséklet.

Természetfölötti, 59-6; természetfölötti adományok Ádámnál, 65-66.

– *élet, szervezet:* Lásd Lelki élet.

– *elmélkedés:* mit jelent Szt. Teréziánál, 1387.

– *szavak*, 1494.

Természeti épség állapota, 61-63.

Természeten kívüli adományok Ádámnál, 61-64.

Test, annyi, mint testies ember a szentírásban, 226.

Testies ember: Lásd Kívánságok.

Tékozlás, 1087.

Tisztaság fogadalma, 370; mibenléte és fokozatai, 1100-1101; a házasságban, 1103-1106; tökéletes tisztaság: Lásd Szüzesség.

Titok, annyi, mint Jézus életének mozzanatai, 1598.

Titokzatos test, 142, 292. Lásd még: Jézus.

Tökéletesek, akik az egyesülés útján járnak, 1290-1296.

Tökéletesség: teljes, viszonylagos, 1, 3; az embernél, 307; a kereszténynél, 308.

– *hamis fogalma*, 296-305.

– *helyes fogalma:* Istennek és a felebarátnak szeretete, 309-320; a földön áldozattal jár, 321; megkívánja a parancsok megtartását, 337; bizonyos tanácsokét is, 338-339; fokozatai, 340; határai, 344-349; mennyiben kötelező a hívekre, 353-361; a szerzetesekre, 367-376; a papokra, 377-406; megszerzésének eszközei, 408; Lásd még: Eszközök; különböző útjai: Lásd Utak.

Tudomány ajándéka, 24,1339-1343; szerepe a szemlélődésben, 1356; a szentek tudománya, 3.

Tudatlanság, 807.

Tulajdonságai Istennek, 436.

Türelem, 1088-1092.

Türelmetlenség, 856.

Új ember, 226, 227, 323

Úr félelme, 1335-1338.

Utak a tökéletességre: 46, 48; miben áll mindegyik, 536-540; ennek a megkülönböztetésnek alapja, 619-626; hogyan hasznosítsuk ezt a megkülönböztetést, 627-634.

– *a megtisztulás útja*, 636-660.

– *a megvilágosodás útja*, 662-1288.

– *az egyesülés útja*, 1290-1578; a három út és az egyházi év, 1579-1590.

Utánzás: Lásd Követés.

Utolsó kenet, 255.

Üdvösségünk, 362.

Vágy a tökéletesség után, 409-430.

– *a szemlélődés után*, 1417.

Vakmerő bizakodás, 827, 1201.

Vezető: Lásd Lelkivezető.

Vezeklés: Lásd Jóvátétel.

Vérmérséklet, 563. Lásd még: Jellem.

Vigasztalások: mibenlétük, eredetük, 922; hasznuk, 922; veszedelmeik, 923; hogyan fogadjuk, 924.

Világ: egyik csábító, 210-216.

Világfiak felfogása a tökéletességről, 298.

Világosság, a szemlélődésben, 1390.

Zsolozsma, 396, 514.

Függelék: Jellemismeret a lelkiélet szolgálatában. Ad. Tanquerey jellemtanulmányai

Írta: Endrődy László S. J.

Ad. Tanquerey-nek *Précis de Théologie Ascétique et Mystique* című kitűnő kézikönyve az egész világon ismert. A világhírű belga teológus e művéhez csatolt függelékben adja rövid jellem-megismerési rendszerét, de sajnos, e függelék magyar fordítás nem közli. – Ezért azt hisszük, nem lesz érdektelen, ha szoroson Tanquerey-t követve ismertetjük e rendszert, melyet ő neves francia pszichológusok (Malapert, Fouillée, Paulhan, Debreyne-Ferrand...) alapján, különösképpen a lelkiéletet élők, lelkievzetők és a hivatások vizsgálatával foglalkozók számára írt.

A német rendszerektől ő főleg abban tér el, hogy (megőrizvén ugyan a széles tapasztalati kutatás eredményeit) az egész rendszert a skolasztikus bölcsélet elveire építi, s így mielőtt még a jellemfelosztáshoz fogna, ennek alapjait magában az emberben élesen megkülönbözteti. Első elindításként tehát nem egy sereg tulajdonsággal, hanem az emberi élet valóságával állít szembe, megvilágítván ezt a skolasztikus bölcsélet elrendező igazságaival. Ezért oly világosak és szinte maguktól értetődőek a fölosztásai, ezért vezet oly egyszerűen igen helytálló eredményekre.

I. A jellemfelosztás alapja

A) A fölosztás legbiztosabb alapját az *emberi képességek rendje* adja. Az ember vegetatív képességeit azonban, mivel szoroson a testi élethez kapcsolódnak, figyelmen kívül hagyhatjuk, és így a főbb jellemtípusokat az *érzékenység, a szellemi képességek és az embernek másokkal való kapcsolatai* szerint vizsgálhatjuk. Az alábbi kis fölosztás jobban megvilágítja ezt az elrendezést.

Az emberek lehetnek:

<i>érzékenységük szerint</i>	érzéketlenek (apatikusok)	lanyhák energikusok
	igen érzékenyek (affektívok)	szangvinikusok (v. emóciósok) nagy-szenvedélyesek (passzionáltak)
<i>szellemi képességeik szerint</i>	agy-emberek (intellektuálisok)	tisztán elméletiek (csak-spekulatívok) szenvédélyes eszme-emberek (intellektuális passzionáltak)
	akarat-emberek	magukon uralkodók másokon uralkodók
<i>másokkal való kapcsolataik szerint</i>	félénkek vagy visszahúzódók (timidek vagy rezerváltak)	
	tevékenyek (aktívok)	nyugtalanok tetterősek

B) Mielőtt kifejténénk e főosztást, néhány *előzetes megjegyzés* szükséges:

a) A jellemek, melyeket ismertetünk, tisztán nem találhatók, rendszerint különböző fokokban kevertek. Így pl. az apatikusok nem tisztán érzéketlenek, bizonyos adag érzékenyséjük is van, de arról nevezték el őket, ami az uralkodó bennük. A mellett magában az apátiában is, éppúgy, mint az érzékenységekben, sok fok van, melyeket csak az egyéni megfigyelés különböztethet meg.

b) Továbbá mindenegyed egyént *mind a három jelzett szempontból* meg kell vizsgálni. Mert pl. egy apatikus lehet értelem- vagy akarat-ember, épp úgy, amint pl. egy értelmi vagy akarat-ember lehet energikus vagy lanyha. Tudnunk kell tehát vizsgálatainkat e különféle szempontok alapján végezni, és csak azután összegezni az eredményt egy szintézisbe.

c) A beosztásban jelzett elhatározások nem merevek, nem változhatatlanok, hanem csupán támaszpontok, melyek a jellem-megismerésben segítenek. Persze, sajnálatos lenne, ha valaki már egy-két beszélgetés után határozott ítéletet mondana magában valamely jellemről, gyakran megesnék, hogy ezt azután meg kellene változtatnia. Egy ember jellemét csak lassan, a *jóindulatú* megfigyelések egész sorozata révén ismerhetjük meg.

d) Végül ne feledjük, hogy akár magunk, akár mások megismeréséhez szükségesek a Szentlélek felvilágosításai, melyekért gyakran és állhatatosan kell könyörögnünk.

II. A különböző jellemek az érzékenység szempontjából

Az érzékenység mindnyájunkban megvan, de egyesekben oly kevéssé, hogy *apatikusoknak* (érzéketleneknek) mondjuk őket, mások viszont magas fokban érzékenyek, ezeket *affektívoknak* nevezzük.

A) Az *apatikusokat* az érzékenységnek és az érzelmeknek természetellenes elnyomottsága jellemzi: kevés vágyuk van, nem lelkesek, nem szenvedélyesek. – Két csoportba oszthatók:

a) A *lanyhák* eljárásukban nehézkesek és ügyetlenek. Önzők, de nem rosszindulatúak, nem törődők, nem vágyódnak arra, hogy szeressenek, vagy őket szeressék. Ítéletük általában helyes, épp azért, mert nem szenvedélyesek. A tevékeny munkához kevés az érzékük, s ha végül mégis rászánják magukat, hogy dolgozzanak, több sikert érnek el az oly munkákban, melyekhez türelem kell, mint amelyekhez képzelőerő vagy érzés.

Lelki szempontból: a magas erények nem vonzzák őket, de nincsenek hevesebb szenvedélyeik sem. Erényesek, ameddig nem kell súlyos kísértések ellen küzdeniük, de ezeknek már nem állnak ellen, és bűnös szokásaikat sem tudják leküzdeni, ha szerencsétlenségükre ilyeneket szereztek. A lelki vezetést elfogadják, föltéve, ha nem kívánnak tőlük magas tökéletességet, vagy nem szorítják őket erőteljesen az előhaladásra.

Papi és szerzetesi hivatások nem igen találhatók köztük. A nyugodt, kevéssé fárasztó munkára valók, melyet tisztességes és mérsékelt élvezetekkel kapcsolhatnak egybe.

b) Az *energikus apatikusok*, bár lassúak és nehézkesek, a munkában szorgosak, kitartók és az erő kifejtésben rendszeresek. Türelmes munkával nagy eredményt is elérnek. (Az amerikai Franklint lehet közéjük sorolni.)

Értelmi szempontból: képzelőerő és friss szellem kevés bennük, de sikereik vannak az oly komoly munkákban, melyek sok megfontolást, türelmet, hosszú és rendszeres kutatásokat kívánnak.

Erkölcsei szempontból: nincsenek nagy lendületeik, de meggyőződés szerint cselekszenek, fáradhatatlanul kitartóak, és így a magas erényességre is alkalmasak. Ezért elég sokan megfelelnek közülük a papi, szerzetesi életre. Mély meggyőzésekre kell őket rávezetni, az Istenért végzett munka szeretetére, és meg kell tőlük kívánni a tökéletességre való állandó, rendszeres erő kifejtést. Ha lassan is, de biztosan haladni fognak: „*Labor improbus omnia Vincit.*”

B) Az igen érzékenyek, vagy affektívok: ezeket az érzékenység túlsúlya jellemzi. Szeretnek és akarják, hogy őket is szeressék. A főszerep náluk a szívé. Két fő típusuk van:

a) *szangvinikusok* (vagy emóciósok): külsőleg gyors és formás mozdulataik, kedves mosolyuk, vidám arckifejezésük ismerteti fel őket. Szeretik a szépművészeteket, a zenét, a táncot. Belsőleg: könnyelműség és nagy változékonyság a jellemzőik; könnyen engednek a legkülönbözőbb hangulatoknak, a pillanat hatása alatt cselekednek és ezért állhatatlanok.

Képzelőerejük élénk, szívük tüzes és így az irodalom terén sikereik vannak. Könnyedén és szépen tudnak beszélni, előadni és környezetükre bizonyos varázst fejtenek ki.

Erkölcsei szempontból könnyen elragadtatják magukat az érzéki örömtől, hibáikat azonnal és őszintén megbánják, de a legközelebbi alkalommal megint visszaesnek beléjük. – Mivel jók és szeretetteljesek, ragaszkodnak azokhoz, akik szeretik őket, a gyónásban egyenesek és nyíltak, a lelkivezetésben könnyen meggyőzhetőek; jó feltételeket tesznek, melyeket hamar el is felejtnek.

A *szíviüknél* kell őket megfogni és Istennek adni. Sok jót lehet velük elérni, ha sikerült velük forrón megszerettetni az Úr Jézust. Szeretettől még sok olyan áldozatot is meg fognak hozni, melyektől eleinte visszariad természetük. Szeretettől többet fognak imádkozni, gyakrabban áldoznak, szentséglátogatásokat végeznek, apostolkodnak. – De meg kell őket tanítani arra, hogy a lelki szárazságban és szenvedésben is épp úgy szeressék Istent, mint a vigasz idején. Érzelmi megindulásaik lassan-lassan, a megfontolások és a kegyelem nyomán, meggyőződéssé érlelődnek és így – a mellett, hogy megőrzik lendületességüket – erőkifejtéseikbe több következetességet és állhatatosságot fognak vinni.

Ha ezt az energiát és állandóságot nem sikerül megszerezniük, úgy nem lehet őket egy oly élethivatás választására bátorítani, mely, mint a papság, szilárd erényességet kíván.

b) A *szenvedélyesek*: ezeken mély és forró szenvedélyek uralkodnak. Három külön típust lehet találni náluk:

1. A *mélabúsok* (melankolikusok): természetes hajlamuk, hogy mindent sötéten lássanak, a dolgoknak nehéz és kellemetlen oldalát nézzék, és hogy mindezt túlozzák. Szomorúságra és bizalmatlanságra hajlanak, s ehhez bizonyos embergyűlölet vegyül. Sokat szenvednek és (a nélkül, hogy akarnák) másoknak is sok szenvedést okoznak.

Ha vigasztalásukat nem Istenben keresik, aki egyedül képes megerősíteni őket és enyhíteni gondolataik sötétségét, akkor könnyen unottságba, levertségbe, vagy aggályosságba esnek.

Ezért Avilai Szent Teréz is úgy véli (Alapítások könyve VII. fej.), hogy azok, akikben hangsúlyozott a melankólia, szerzetesi életre alkalmatlanok. Ez a melankólia a képzelőerőnek és az érzékenységnek erős túlsúlyát jelenti az értelem fölött, s így idővel bizonyos örületté fajulhat. – Hogy ez a beteges állapot enyhüljön, a mélabúsakat részvétellel kell kezelni, de tekintéllyel és határozottsággal is, nem engedvén, hogy szeszélyeiket kövessék, vagy hogy gyanakvásaiktól vezettségbe magukat. Mivel ítéleteik nem eléggé helyesek, azért szükséges, hogy alávéssék magukat a lelkivezető vagy egy bölcs jóbarát határozatainak.

2. *Ingerlékenyek* (irritabilisok vagy impulzívok): könnyen elragadtatják magukat az első élénk benyomástól, mely lelkükön erőt vesz. Folytonos izgalomban vannak, s így gyorsan átcsapnak a vígságból a szomorúságba, a reménykedésből az aggódásba, a lelkendezésből a levertségbe. Ha ellentmondanak nekik, vagy megalázás éri őket, úgy átengedik magukat haragjuknak, mely kitör belőlük szavakban és tettekben egyaránt. Azaz: önuralmukat gyakran elvesztik és durvák lesznek.

Ennek a hibának a leküzdésére már a kezdettől fogva élniük kell magukkal szemben való *letiltó hatalmukkal*, s eréllyel és kitartással le kell törniük már a legelső rendezetlen megmozdulásokat, megfontolással kell élniük a cselekvés előtt; szóval lassan önuralomra kell szert tenniük.

Ha valakinek nem sikerül megfelelően uralkodnia az idegein és indulatain, úgy ne gondoljon a papi hivatásra, mert a heves harag Szent Pál szavai szerint, ezt gátló hiba: „*Oportet enim episcopum sine crimine esse ... non iracundum ... non percussorem.*” – (Tit 1,7)

3. A nagy-szenvedélyesek azok, akiknek heves és egyszersmind hosszantartó szenvedélyeik vannak. – Energikusok, sokat elviselnek, kitartók, rendszerint nagyravágyók, uralmat és dicsőséget keresnek. Arra vannak hivatva, hogy vagy nagyon sok rosszat vagy nagyon sok jót tegyenek, a szerint, amint szenvedélyeiket a saját nagyravágyásuknak, vagy Istennek és a lelkek érdekeinek szolgálatába állítják. Közülük kerülnek ki a hódítók és az apostolok.

Ezeket az értékes lelkeket erőteljesen az Isten dicsősége és a lelkek meghódítása felé kell irányítani, amint azt Loyolai Szent Ignác tette Xavéri Szent Ferencsel.

III. A különféle jellemek a szellemi képességek szempontjából

Az emberben a felsőbbrendű szellemi képességek uralkodnak: az értelem és az akarat, s így ezek szempontjából természetesen értelmi és akarati jellemeket találunk, a képesség túlsúlya szerint.

A) Az agy-emberek (intellektuálisok) azok, akiknek tevékenysége a szellemi munkákra összpontosul. Lehetnek:

a) *Tisztán elméletiek* (csak-spekulatívok), ezek életüket gondolati rendszerek megalkotásával töltik. Ilyen volt: Kant, Cuvier, Ampère. Egyeseknél ez az elméleti fúrás-faragás már öncél lesz, és csak azért az örömmért üzik, melyet benne lelnek. Ez veszélyes dilettantizmusba vezet, s onnan bizonyos szkepticizmusba süllyednek, mint Montaigne és Bayle.

b) Másoknál a szellemi munkához tüzes szenvedély is kapcsolódik: ezek a *szenvedélyes értelem-emberek*, a passzionált intellektuálisok. Gondolatokat mozgatván, meg akarják mozgatni az embereket is, és egy gondolat, egy rendszer diadaláért szenvedéllyel tudnak dolgozni.

Mindkét esetben igen értékes emberekről van szó. A tisztán elméletieknél az a veszély, hogy túl rendszerezők, túl elvontak lesznek és elhanyagolják a mindennapi élet kötelességeit. – A szenvedélyes értelem-embereknél pedig éppúgy, mint a nagy-szenvedélyeseknél szükséges, hogy tudásukat és tevékenységüket Istennek, az Igazságnak szolgálatába állítsák, különben félelmetes túlzásokba esnek, magukkal rántva másokat is.

B) Az akarat-emberek. Ezeknek határozott, szívós, hajlíthatatlan akaratuk van és minden mást ennek vetnek alá. Két csoportjuk van:

a) *A magukon uralkodók*, akik energiáikat az önuralom megszerzésére fordítják, s ezért fékezik szenvedélyeiket. Állandó energiával küzdenek, hogy érzékenységükön úrrá legyenek, szinte érezni rajtuk az erőmegfeszítést, az állandó igyekvést az önmegfékezésre. Kissé tartózkodók, sőt néha ridegek. Bizalmatlanok olyanok iránt, akiknél attól félnek, hogy hatásukra önuralmukból valamit veszítenek. – De amikor állandó erőmegfeszítéseikkel megszerezték végre ezt az önuralmat, akkor csodálatos, állandó lelki egyensúlyt élveznek és megtanulják azt is, miként kell az erélyt a szelídséggel egyesíteni.

Lelki szempontból ezeknél az a fő, hogy erős és fegyelmezett akaratukat alá vessék Isten akaratának, így közelíthető meg a lelki képességeknek az a csodálatos egyensúlya, mely a bűnbeesés előtt, az eredeti ártatlanságban volt az ember osztályrésze.

b) Mások nem annyira a maguk, mint a *mások feletti uralomra* törekednek. Rá akarják kényszeríteni az embereket akaratukat és kormányozni akarják társaikat. Tekintetüket soha le nem veszik a célról, melyet el akarnak érni; mások ellenállása le nem veri őket, s nincs addig nyugtuk, míg a többiek nem engednek az ő akaratuknak.

Energikusak és kitartók, akikből kiváló emberek lehetnek, de meg kell tanulniuk, hogy magukat fegyelmezzék, mielőtt másokat akarnának. Akaratukat állítsák Isten szolgálatába s a tekintély érvényesítésénél tanulják meg a határozottságot szelídséggel keverni.

IV. Különféle jellemek a másokkal való kapcsolat szerint

Két jól megkülönböztető típust találunk itt: a *félénkeket* és a *tevékenyeket*.

A) A félénkek, önmagukkal szemben túlságosan bizalmatlanok, kevés bennük a kezdeményező kedv, vállalkozásaikban szinte megbénítja őket a sikertelenség félelme. Csak akkor sikerül nekik valami, ha előljáróik vagy barátaik meghatározott keretek közé helyezik, támogatják, bátorítják őket és segítségükre vannak, hogy lassan valamelyes önbizalmat szerezzenek.

Lelki szempontból: Isten iránt való nagy bizalmat kell beléjük vésni. Szüntelenül ismételni kell nekik, hogy Isten a leggyöngébb eszközöket használja föl, hogy azok gyöngeségük tudatában Benne keressenek támaszt, aki egyedül képes megerősíteni őket: „Infirma mundi elegit Deus, ut confundati fortia ... Omnia possum in eo, qui me confortat.” „Ami a világ szerint gyöngé, választotta ki az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket” ... és „Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad.” (1Kor 1,27 és Fil 4,13)

B) A tevékenyek: ezeknek természetes hajlamuk van a cselekvésre, vállalkozók, merészek, erősek, energikusak s így szükségét érzik, hogy a bennük lévő tetterőt érvényesítsék. Két csoportjuk van:

a) *A nyugtalanok,* akiket annyira lefoglal a tettvágy, hogy már egy helyben sem tudnak megmaradni, mindig és mindenáron tenni akarnak valamit, sőt még mielőtt meggondolták volna, mit. Mindig új terveket készítenek s így nincs idejük, hogy egyet is végrehajtsanak. Jönnek-mennek, a nélkül, hogy képesek lennének valahol is megállapodni. Nyugtalanok. Sok lármát csinálnak, de kevés jót. Készségesen szolgálatára állnak bárkinek, de hamarosan elfelejtik, amit megígértek és máris egy másik rendelkezésére állnak.

Hogy megjavuljanak, rá kell őket venni: fontolják előbb meg, ha valamit tesznek; érleljék meg a terveiket, mielőtt végrehajtásukhoz fognának; kérjék ki a tapasztaltak és okosak tanácsát; és csak ha egyszer mindez megvan, akkor lássanak a kivitelhez, de akkor teljes szorgalommal; és határozzák el, hogy semmi újat nem kezdenek, míg be nem fejezték azt, amihez fogtak. Meg kell velük értetni, hogy a siker két feltétele: a megfontolás és a kitartás.

b) *A tetterősek,* hosszan fontolják terveiket, mielőtt megvalósításukhoz fognának, gondosan vizsgálják, mi szól mellette, mi ellene; számba veszik nemcsak az eszközeiket, de a nehézségeket is, melyek majd útjukat állják, és mindent úgy rendeznek el már jó előre, hogy a nehézségek ellenére is célhoz érjenek.

Mindazoknál, akik szervezetekben működnek s ilyeneket vezetnek, így a papoknál is, ezek nagyon értékes tulajdonságok, melyeket kitartással kell fejleszteni. De ahhoz, hogy akár a legjobban elgondolt szervezet vagy munka jó eredményeket hozzon, különösen ezeknek az embereknek nem szabad soha elfelejteniük, hogy ima és a belső lelkiélet gyakorlatai által Istennel együttműködjenek. Ahhoz, hogy valaki a katolikus tettek, a katolikus akció embere legyen, mindenekelőtt az imádság emberének kell lennie. Így egyesülnek majd összhangzóan az emberi akarat és a kegyelem, s a legszebb eredmények jönnek létre. „*Dei enim sumus adjutores,*” „*Istennek vagyunk munkatársai.*” (1Kor 3,9.)

Befejezésül: emlékezzünk meg újból arról, hogy a legtöbb jellem többszörös kombinációk, keveredések eredménye és hogy a jellem tökéletesítésére, kiegyensúlyozottságára úgy juthatunk el, ha azokat a jótulajdonságokat, melyekkel osztályrészként nem rendelkezünk, komoly törekvéssel igyekszünk megszerezni, hogy így lehetőleg teljes értékű jellemet alakítsunk ki magunkban. Így az apatikusok igyekezni fognak némi érzékenységre szert tenni,

az értelmi emberek akaratukat és a tevékenység szellemét fejlesztik ki, az akarati emberek a cselekvés előtt megfontolással élnek és az erő kifejtésbe szelídséget visznek. Így juthatnak el törekvéssel és Isten kegyelmével jellemük reformjához, amint arra a *lelki utak*, az Aszkétika és Misztika tanulmányozása oktat.

(Forrás: *Utunk*, III. évf., 1. szám, 1936. szept. 1., 10-13)